Estc 20
And 2d
Vol. 6

COMMENTARIA MORALIA IN EVANGELICAM HISTORIAM.

AVTHORE PATRE DIDACO DE BAEZA PONFERRADIENSI SOCIETATIS IESV THEOLOGO è Prouincia Castellana.

TOMVS PRIMVS.

COMPLECTENS D. IOSEPHI, B. MARIÆ, & Christi Domini magnalia, & tractatus de Eucharistia, de Spiritu sancto, & de Beata Trinitate, omnia moraliter.

Ad Reuerend. admodum Patrem Mucium Viteleschum præpositum Generalem Societatis Iesu.

Esta Conforme al Expurgo de 1717. Dor Ayuso Bibo

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

VALLISOLETI,
Apud Ioannem Baptistam Varesium.
Anno. M. DC. XXIII.

Prouintialis licentia.

EGO Melchior de Pedroſa Societatis Ieſu in Prouintia Caſtellæ præpoſitus Prouincialis: Poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mucio Vitelleſchi præpoſito Generali, facultatem facio, vt Tomus inſcriptus, *Commentaria moralia in Euangelicam Hiſtoriam, Auctore Patre Didaco de Vaeza Ponferradenſi, noſtræ Societatis Theologo,* & eiuſdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatus, typis mandetur: In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Salmanticæ in Regio noſtro Spiritus ſancti Collegio, die vigeſima ſexta Martij, anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſecundo.

Melchior de Pedroſa.

IVDICIVM P. F. GABRIELIS LOPEZ,

Ordinis Minorum S. P. Franciſci de Paula Diffinitoris, & à ſancti Officij Inquiſitionis cenſuris Miniſtri.

SVpremo Regio mihi iubente Senatu, attentè perluſtraui, & alta meditatione perpendi præclara Commentaria moralia in Euangelicam Hiſtoriam, auctore admodum Reuerendo Patre Didaco de Vaeza Societatis Ieſu fauſta prole, Theologo inſigni: Opus ſanè incredibili eruditione refertum, & improbo labore probè elaboratum, mihi viſum eſt, numeriſque abſolutiſsimum. In quo, nil mutandum, nil delendum, corrigendum, aut expoliendum nihil, & non cenſura, ſed laude dignum, omni dubio, omni aſſentatione procul iudicatur. Celſa illius, & plauſibilis doctrina, non modò ad vſum, cum magno diuini Verbi Præconum fructu, & emolumento ſufficiet, ſed in ſtuporem, in miraculum vſq; procedet. Ea parte diuinæ ſcientiæ, quæ ad Scholas pertinet, adeò mirum in modum excellit Auctor, vt neq; latum vnguem à Catholicæ veritatis,

tis, & pietatis via diuerſum abijſſe, conſpiciatur. In alterius Theologiæ, quæ expoſitiua eſt, peritia inſtructum, aſsiduaque lectione exercitatum, diutiuſque inſudaſſe, tot, tamque maturi fructus, palàm oſtendunt, quatenùs plenè ſublimiorem moralem interpretationem deſiderandam, haud relinquunt. Etenim ſacro textu germanam, & ſubtilem explanationem adaptat, Tropologicum ſermonem, è ſanctorum, & priſcorum Patrum ſententijs decerptum cohærentem adducit, ita vt ſi cum antiquiorum labore, & induſtria, haſce tanti interpretis elucubrationes componas, illis ſuperioribus, hũc neges inferiorem, qui veterum placita, tam concinno, & apto ordine connectit, vt vix agnoſcas, ſuisnè dum alienis, & dum alienis, an ſuis verbis vtatur: ac inter præſentis ætatis Scriptores eximios, ipſum magnum fatearis. Ingenuè, & candide dicam, quòd quoties hæc ſcripta in manus ſumpſi, non ſine admiratione depoſui. Viuat, valeat Auctor, nè in communem iacturam, fiat, vt Venerem Coam, quam Apelles inchoauit, qui perficiat, inueniatur nemo. *Nimirum* (verba ſunt C. Plinij) *inuidit mors, peracta parte, nec qui ſuccederet operi, ad præſcripta lineamenta, inuentus eſt.* Hæc de operis nucleo pro dignitate pauca. De cortice pauciora. Verba ſingula, miram quandam grauitatem, & energiã præſeferunt. Abeat qui non deſiderans has cupedias, & lautias dicat, *Vilius eſurio.* Cuius (inquam) fames, erga electiles cibos contenta ſit leuiori condimento. Satiùs ego: *Grammaticis placebunt, & ſine Grammaticis.* At ſeriùs cum D. Auguſt. id quod de ſacra pagina à ſuperno Spiritu, obſcuris velata ænigmatibus, reuelata: *Ad intellectum* (inquit) *à faſtidio reuocandum, cui facilè inueſtigata, plerumque vileſcunt.* Et alibi: *Sed hæc voluptas* (nempe quæ de eloquio Dei dulci ſuper mel capitur) *allegoricis tegminibus, inuoluta eſt, vt deſideretur ardentiùs, nudeturque iucundiùs.* Tandem Scriba doctus noſter non tantùm de theſauro ſuo, nobis profert noua, & vetera, ſed & theſauros locupletiſsimos, pleno de pectore, Marte proprio. Hi, quando non abſconditi? Fodiat, qui inuenire cupiat, theſaurizabit, diteſcet multùm, ditabit plurimos. Ita ſentio, ſenceo. In hoc Conuentu Deiparæ de Victoria Matritenſi, Ordinis Minorum. S.P.N. Franciſci de Paula, die 15. Iunij, anno 1622.

Martialis lib. 7. epig. 24.
Martialis lib. 10 epig. 21.
D. Aug. lib. 1. de doctrin. Chriſt. c. 6.

Fr. Gabriel Lopez.

Suma del Priuilegio.

POR quanto por parte de vos, Diego de Vaeza, de la Compañia de Iesus, nos fue fecha relacion, que auiades compuesto vn libro en lengua Latina, intitulado, *Commentaria moralia in Euangelicam Historiam*, suplicandonos os mandassemos dar licencia para le poder imprimir, y priuilegio para el tiempo que fuessemos seruido, ò como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto para los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se hizieron las diligencias que la Pregmatica por nos vltimamente fecha sobre la impression de los libros dispone, fue acordado, que debiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, por la qual por os hazer bien y merced, os damos licencia y facultad, para que vos, ò la persona que vuestro poder huuiere, y no otra alguna, podays imprimir el dicho libro intitulado, *Commentaria moralia in Euangelicam Historiam*, de que suso se haze mencion en todos estos nuestros Reynos de Castilla, por tiempo, y espacio de diez años, que corren, y se cuentan desde el dia de la data desta nuestra cedula, so pena que la persona, ò personas, que sin tener vuestro poder le imprimiere, ò vendiere, ò hiziere imprimir, ò vender, por el mesmo caso pierda la impresion que hiziere, con los moldes, y aparejos della, y mas encurra en pena de cinquenta mil marauedis cada vez que lo contrario hiziere: la qual dicha pena sea la tercia parte para la persona que le acusare, y la otra tercia para nuestra Camara, y la otra tercia para el Iuez que lo sentenciare. Con tanto que todas las vezes que huuieredes de hazer imprimir el dicho libro durante el tiẽpo de los dichos diez años, le traygays al nuestro Consejo, juntamente con el original, que en el fue visto, y va rubricado cada plana, y firmado al fin de Martin de Segura, ò Lalqueaga nuestro Secretario de Camara de los que residen en el nuestro Consejo, para que se vea si la dicha impresion està conforme al original, ò traygays Fè en publica forma de como por Corrector nombrado por nuestro

mandado se vió, y corrigió la dicha impresion por el original, y se imprimió conforme a el, y quedan impressas las erratas por el apuntadas para cada libro de los que assi fueren impressos, para que se tasse el precio, que por cada volumen ouieredes de hauer. Y mandamos al Impressor, que assi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio, ni el primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al Autor, ò persona a cuya costa lo imprimiere, ò a otra alguna para effecto de la dicha correction y tassa, hasta que antes, y primero el dicho libro estè corregido, y tassado por los del nuestro Consejo. Y estando hecho, y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio, y primer pliego: y succesiuamente ponga esta nuestra cedula, la aprobacion, y tassa, y erratas, so pena de caer, è incurrir en las penas contenidas en las leyes, y pregmaticas destos nuestros Reynos. Y mandamos a los del nuestro Consejo, y a otras qualesquier iusticias dellos, que guarden, y cumplan esta nuestra cedula, y lo en ella contenido. Fecha en Madrid, a onze dias del mes de Iulio de mil y seyscientos y veynte y dos años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor:

Pedro de Contreras.

REVE-

REVERENDISSIMO

PATRI MVCIO VITELESCHI

IESVITARVM APICI.

SQVE ad temeritatem meeuulgata dignatione veſtra promouiſtis: fiducia paternæ charitatis extitit mater audaciæ. Scilicet honores, ætas, meritum quod vobis, candidiſsime præſul, facem prætulit, me in vmbram cogebat: niſi culminis veſtri imperia à iugo charitatis noſcerem non immunia. Scio cõſcientiam religioſam grande æſtimare compendiũ, ſi præſtandi naſcatur occaſio, his maxime quos deuotos extitiſſe meminerit. Hac re non clauda mea fides, vobis qui inter Doctorum curas grãdi ditatas meſſe colloquij eſtis in nutriti, tabellæ noſtræ culmos non veretur præmittere. Præcelſæ claritudinis tuæ affectione poſſeſſus, patrocinium ambiui; immo pagina noſtra tanti parentis & Doctoris expectat vultum; ne degeneri te credas exhibere filio patrocinium. Putabam ſcientiæ dotes, rem tantũ ingeniorum eſſe, non familiæ. nec duci per ſtemmata quod labor continuus & indefeſſus adipiſcitur. Sed quantum in me apparet, ordines ſuos ſeruat ſapientia & oris pompa, quæ exundauit in veteribus migrat ad poſteros: cõcordat ſcientiæ curſus & fluminũ per cõſuetos alueos, & dicẽdi vnda prælabitur. Venit ad me cum cenſu familiæ Ieſuitarũ eruditio, cui hoc velim debere beneficiũ ſi tuis paſtoris optimi addar

curis: cuius oues, omnes gemellis foetibus, & ſterilis non eſt inter illas. Igitur quos de Ieſu habui conceptus, tuæ limæ tutelari committo, cuius generi, doctrinæ, & meritis, nominis ſui ampliſsimam Ieſus ipſe commiſsit familiam. Deus bone indulta cuſtodi: auge ſucceſsibus quod dediſti: fac circa paſtorem meum, ſeruum tuum, primum eſſe gradum, qui ſummus eſt.

LEC-

LECTORI.

IN feraci librorum ætate, quãdo ſingulæ ſacri Textus lineæ libros parturiunt integros; quando quilibet liber commẽtationum aggeribus, in Bibliothecas exurgit; ea mihi potior cura viſa fuit ſi Bibliothecas in vnum conferrem librum, & ex pluribus non omnia quę poſſent, ſed illuſtriora ſeligens, conuiuium pararem prorſus alienum à faſtidio. Sapiens ille Pater familias apud Matth. 22. vt ad conuiuium inuitaret ſuum, hoc perſuadebat inuitatis, nimirum quód *altilia occiſſa erant*; ſemel eſurienti Petro repentia & communia oblata ſunt, poſthac non communia, ſed altilia parantur, quibus veſci gaudeant, quicumque vocantur ad ſapientiæ conuiuia. Hanc ebibit mentem Theophilus Alex. epiſt. Paſc. 1. vbi inquit. *Cernentes á ſapientia immolari thauros & altilia iuxta Euangelij parabolam, veſcamur fortioribus, pleniſque neruorum, & pinguioribus doctrinarum cibis, vt lac infantiæ deſerentes ſolidum capiamus alimentum*. Lactis humanioris ſapientiæ cupedias alij miniſtrant, alij exundantes nectareis ſuccis crateres propinent, alij de Aſſueri ambitione floridas menſas ferculorum varietate fartas exhibeant. Mihi ſanctum eſt illud á B. Ennodio dictum libr. 1. epiſt. 12. nimirum. *Pulchra ſunt quæ ſcribis, ſed ego amo plus fortia. Redimita ſunt floribus ſed poma plus diligo*. Itaque dum fortiores cibos ſapientiæ quæro, de Euangelico aſtu, altilia ſolum aucupari feſtino, quibus lectorum fames ambitioſius ad impleam. Et dum vobis altilia aucupor, in manna incido, nec metuo quod ſapientiæ filijs de leuitate damnetur mannæ cibus. Sed quale iſtud manna? illud indigitat Petrus Dam. lib. 6. epiſt. 5. vbi nomen manna expendens ex cap. 16. Exodi *Manhu? quid eſt hoc?* ſic ſtatim pergit ipſe.

Illi

Illi ergo manna, id eſt: Quid eſt hoc? veraciter comeditant, qui dum legunt, vel audiunt diuini verbi myſterium, ſolerter inquirunt. Qui nimirum intra literalis paleæ techam, dulcem intelligentiæ ſpiritualis ambiunt enucleare medullam. Hic certe quid eſt hoc? veraciter veſcitur, qui in aſsidua ſcripturæ ſacræ ſolerter inquiſitione verſatur. Totus hic meus liber ſic quæque ſcripturæ loca ſolicitat, vt tot ſint illius quæſtiones, quot verba, proponit ſimplicia, & dum ſtatim quid eſt hoc? inquirit, de manna parat ſuis lectoribus cibos. Religioſa fuit in manna nouitas, in diem colligebatur, ſemper enim heſternus inuentus eſt putridus. Equidem in ſapientis ore vileſcunt heſterna, á quibus ſe lætiſsimus expedit Ezechiel cap. 4. inquiens. O *Domine nunquam contaminata eſt anima mea, & morticinum aut immundum non introiuit in os meum. Sed neque caro heſterna introiuit in os meum.* Vnde ſolerter Orig. hom. 5. in Leui. ſapientes monet, *vt cum proferre ad populum ſermonem coeperit, non heſterna proferant, non vetera proloquantur, ſed per gratiam Dei noua ſemper proferant, & ſpiritualia ſemper inueniant.* Moleſte feram quod hic manna nouitatis ſapor, hoc requiratur in libro, in quo laboraui noua, & ſpiritualia inuenire. Noua, inquam, non quia recentia, ſed quæ apud veteres obſcura noſtris commentarijs claritatem præſeferant nouitiam. Nonne doctus ſcriba de theſauro ſuo profert vetera & noua? Qualiter de theſauro noua proferantur? Theſaurus is eſt qui cuſtoditas hominum memoria antiquiores ſeruat diuitias. Et quidem non dixit noua de theſauro proferri, ſed vetera & noua, hoc eſt illa quæ à veteribus recondita ſunt, & nouitio, de Doctoris induſtria ſplẽdore veſtiuntur. Veriſimũ enim eſt illud á Beat. Ennodio dictum orat. 3. nimirum. *Fului nobilitatem metalli, niſi ad vnguẽ manus ducat artificis, maternis pene hebetatur in tenebris. Et ſi non magiſtra pollitione venuſtetur, nihil ei prodeſt ſubli-*

mitas

mitas quam vena conceſſerit. Pretioſiora ſunt apud veteres Patres eloquia ſuper aurum & topacium, quæ ne maternis tenebris hebetentur, meam aliqualem adhibui induſtriam, vtinam de laborioſa mea pollitione ſic renouentur, vt quam vena conceſsit, eorum appareat ſublimitas; quo de theſauris patrum proferam vetera & noua ſimul. Auſim aurea vobis promittere, quibus dum diuites Patrum theſauros percurro, ditor. Sæpiſſime quæ non ferunt magna flumina, grana aurea inueniuntur inter arenas parui, & humilis flubij, quando hic per auri fodinas tranſit & currit. Teſtantur ſane huius operis aurea ingenij mei paruitatem, ſed & meos, per diuites ſanctorũ venas, quotidianos decurſus. Quibus dum librum facio, vitium caui merito reprehenſum á Plinio, eorum qui vt doctrinam publicẽt ſuam, nil aliud præſtant quam nomina Authorum, à quibus acceperunt, expungere. Nepotiani potius amaui plenã modeſtiæ gloriam de quo hæc aſſerit D. Hieron. *Ingenuo pudore qui ornabat ætatem, quid cuius eſſet, ſimpliciter confitebatur. Atque in hunc modũ eruditionis gloriã declinãdo, eruditiſsimus habebatur. Illud aiebat Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantij, iſtud Hilarij eſt.* Quorũ Doctorũ authoritate, meã nõ puto obtenebrari doctrinã, ſed potius & collimari, & perfici. Sic monebat Ennod. lib. 1. epiſt. 12. *Labora ergo circa ſtudia, lucẽ in colloquijs dilige, lectioni deuotus inſiſte, vt fructus eloquentiæ multiplicũ authorũ ventilatione purgetur.* Aliquis cõtemnet forſan hanc innumerabilẽ multitudinẽ paragraphorum, in ſingulis breuitatẽ accuſans, quod idẽ crediderim eſſe, ac ſi quis Auroram accuſet, quod infinitis pene roris guttulis terrã impleat, vel pluuiã, quod non inſtar ampliſsimorũ ſtagnorũ, ſed linearũ inſtar ſeſe terræ communicet. Sapientius Moyſes Deut. 31. hinc commẽdabat doctrinã dicens. *Concreſcat in pluuiã doctrina mea, flũat vt ros eloquiũ meũ.* Sua illis Rethorũ flumina relin

quo,

quo, qui fontibus innutriti paradiſi, nil niſi Iordanem ſpirãt. Ego in extremis terræ dimiſſus, ac deſpectus aptor potẽtia Dei; qui ab extremis terræ nubes educit, vt cõcreſcat in pluuiam doctrina mea, & minutiſsimis paragraphi, diſtinctũ fluat, vt roseloquiũ meũ. Id Orbi, optime lector, vt ſpero, non erit in fœcundum.

ERRATA INSIGNIORA.

FOlio 12. col. 2. maceſſam leg. in acceſſam, fol. 1 . col. 3. filio leg. filo, f. 59. c. 2. vocandi leg. vacandi, f 25. c. 2. labitum, labilem, ibidem habitum, auitum, f. 30. c. 1. luto, luctu. f 35. c. 1. ſitiente, ſitientẽ. f 34. c 4. ſecernantur, leg. ſi cernantur, ibidem darent, lege clarent, f. 81. c. 2. pupillos, lege pupillas, f. 85. c. 4. deſideria, deſideria, f. 87. c. 2. ſigno, ſigno ibidem cangaluerit, cangluerit, inſtauratio, inſtauratí, f. 88. c. 4. dinini, diuini, f. 89. c. 2. gaberebat, gerebat ibidem ipe, ipſe. f. 90. c. 3 Paradiſi, Paradiſi. f 92. c. 2. incicuens, incutiens Imperali, Imperiali. f. 93. c. 2. ſine, ſiue. f. 94. c. 2 dexertime, dexterrime. f. 97. c. 2. vagentis, vagientis, c. 4. aſsimiliri, aſsimilari. f. 100. c. 2. timui, timuit, c. 3. largri, largiri, f. 101. diffícuer difficulter, f. 105. c. 1 contibant, cõtinebant, c. 2. entiuit, enituit, c. 3. cumuuit, cumulanit, f. 111. c. . veſpide, cuſpide. auguiſsimo, auguſtiſsimo, f. 117. c. 4. hecrios hæreticos f. 124. ipſus, ipſius, f. 125. c. 1 feriſte, feciſſe, f, 128. c. 3. cerrum, ceruum, f. 135. c. 4. monſtratim, non ſtatim, f. 151. col. 2. deera ei, deerat ei, f. 169. c. 2. celebtare, celebrori, f. 170 c. 1 iunuar, innuat, f. 2 7. c. 1. profigauit, profligauit, f. 179. marceſiebile, marceſcibile. f. 18 . c. 2. firmaterũt, firmauerũt, f. 18 . c. 1. circumſpeta, circumſepta, f. 184. c. 2. regum, regnum, f. 1 6. c. 2. coreco, broceo, f. 190 ſcula, oſcula, f 192. c. 1. gregium. egregiũ. ibidem quam, quem, f 193. c. 3. proterit, poterit, f. 194. c. 3. mentanea, momentanea, ibidem, moli, noli, f. 197. c. 4. quo, quos, f. 201 c. 3. fixis, fixis, c. 4. ductis, datis, f. 208. c. 3 poſtet, poſſet, f. 2 0. c. 1 aſtrupens, aſtrupens, f. 216. ſit viuens, ſic viuenſ, f. 21 col. parauerata, parauerat, ibidem c. 4. regium dignitatis ſplendorem, regio dignitatis ſplendore, f. 218. c. 1. nuditatis boni, nuditatis bonæ, c. 4. nos introit, nobis introit f. 219. c. 2 quem Ang. quam Ang. f. 220. c. 1. ſpontaneum, ſpontaneo, c. 4. elinteum, & linteum, excogitat, excogitaris, f. 225. e. 4. anteuellunt, antecellunt, f. 120. c. 4. vobis cuiuſdam, bobis cuiuſdam, f. 232. c. 4. indicit, incidit, f. 231. c. 3. innoterceret, innoteſceret, f. 236. annuntiatibus, annuntiabitis, f. 339 c. 4. triniea, trinicea, f 24 . c. 1. perirer, periret, f. 244. c. 3. poſſe, poſſet f. 245 c. 2 narnifex, carnifex, f. 246. c. 3. vita, vitæ, f. 250. c 1. 1, ſaluris, ſalutis, f. 253. c. 3. nonæ, nouæ, f. 120. c. 2. commobantur, commouebantur, f. 323. propirare, propinare, f. 25c. 2 lege labilem f. 76. c. 2. lege Iuſtinus, f. 85. c. 3. lege ſolicitat, f. 91. c. 2. lege incntiena, f. 94. lege dexterrim, f. 98. c. 2. lege captiuum, f. 101. lege continebant, c. 2. lege enitmit, c. 3. lege cumulauit, f. 106. lege cælum, f. 320. lege commouebantur, f. 323. lege propinare.

ESte libro intitulado Commentaria Moralia in Euangelicam hiſtoriam, compueſſto por el Padre Diego de Vaeza, con eſtas erratas correſponde con ſu original, en Madrid y Febrero 8. de 1623.

El Licenciado Murcia de la Llana

TASSSA.

YO Martin de Segura Olalquiaga eſcriuano de Camara del Rey nueſtro ſeñor, de los que reſiden en ſu Conſejo, certifico y doy fee, que auiendoſe viſto por los Señores del vn libro intitulado Commentaria Moralia in Euangelicam hiſtoriam. Compueſto por Diego de Vaeza, de la Compañia de Ieſus, taſſaron cada pliego del dicho libro à quatro marauedis, el qual tiene dozientos y ſiete pliegos, que á los dichos quatro marauedis, monta el dicho libro ochocientos y veynte y ocho marauedis, en que ſe ha de vender en papel, y dieron licencia para que al dicho precio ſe pueda vender, y mandarõ que eſta taſſa ſe ponga al principio del dicho libro, y no ſe pueda vender ſin ella, y para que dello conſte, di el preſente en Madrid à veynte y vn dias del mes de Febrero, de mil y ſeyſcientos y veynte y tres años.

Martin de Segura.

LIBER

LIBER PRIMVS.

QVI EST DE IESV IN TERRA PARENTIBVS.

MELLIFLVOS floridi Iesu dum lābo succos, vt reprobare malum, & eligere bonū sciam, quo mores componam; mihi in primis accidit sugenda ipsa tanti floris radix, nimirum eiusdem terreni parentes. Etenim Iessæus hic flos Iesus, iuxta Isaiæ vaticinium, nil sibi propinquius ostendit, quàm radicem; ait enim, *& flos ex radice eius ascendet*, ne roscido insistamus flori, quin radices illius exsugamus.

CAPVT PRIMVM.

Ioseph Mariæ Sponsus.

VERVM, sanctum, ratumque matrimonium Ioseph cum alma Virgine Maria, nemo iam potest inficiari, imò laudabit quisquis vtriusque pariles virtutes meditatur. Ambo Dauidis nobilitabantur sanguine, non gazis, paupere contenti penu, & habitū, qualis decebat fabrū. Ambo gratiosissimi Deo, summèque studiosi virtutis; virgineo flore præfulgebant ambo. Nullus in terra dignior Ioseph erat, cui crederetur virginitatis Marianæ thesaurus, quem ex oraculo Sacerdotum manibus ipse accepit, plurimisque vigilijs, obsequijs, & laboribus fuit tutatus.

Ex Matthæi 1. Iacob genuit Ioseph virum Mariæ.

§. I.

Ioseph mira sublimitas ex coniugio Mariæ.

IOSEPHI virtutes maximas miratus Euangelista, notanter vocauit *Virum Mariæ*, ne si tantum vocaret sponsum, crederetur ille non e terra ortus; sed è cœlitibus fuisse dilapsus. Simile canit textus sacer Iob, cap. 1. vbi sic fatur: *Vir erat in terra Hus*, vir, inquam, erat. Et cur in primis vir vocatur? Pulchre D. Chrysost. homil. 2. *Quoniam vitam narraturus erat nostrā vim supra modum vincentem, ne quis agonis sublimitatem respiciens putaret, non humanam, sed peregrinam esse naturam, describit naturam, vt propositionē mireris, quod homo existens supra hominem viuendo conuersatus sit*. Hæc ille.

Iob 1.

Chryso.

Quæ maximè in rem præsentē quadrāt: quādoquidem Ioseph in primis vocatur ab Euangelista Mariæ vir, nequis ad coniugij sublimitatem respiciens putaret, Ioseph non humanam, sed peregrinam esse naturā. Sanè iam pridem purissima hæc virguncula in diuina sponsalitia seruabatur. Vnde
Chrysol. D. Chrysol. serm. 140. hanc reddit rationem Angeli ad Mariam aduentātis, aiens. *Peruolat ad sponsam festinus interpres, vt à Dei sponsa humanæ desponsationis arceat, & suspendat affectū.* Itaque hoc erat in optatis Angelorū, vt Mariæ sponsus Deus esset; quasi tam virginem dedeceret sponsus humanus. Hoc semper de Virgine Maria cautum est, ne inter res mundiales haberetur. Quapropter, cùm Ioannis custodiæ fuit tradita, dicitur, *& accepit eam discipulus in sua.* Ioannis cap. 19.
Ioan. 19. Quæ verba elegāter premens D. Am-
Ambros. bros. in exhort. ad Virg. inquit: *Quid est in sua, cùm reliquerit patrem, & Christum secutus sit? Quæ sua habebat Ioannes, qui mundana, & sæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi sapientiæque possessor, bonus receptor gratiæ. Audite quæ Apostoli à Christo acceperunt; accipite, inquit, Spiritum sanctum. Neque enim mater Domini migraret, nisi ad possessionem gratiæ.* Et quidem meritò cauetur, ne tanta parens migret, nisi ad possessionem Spiritus sancti, nisi ad possessionem gratiæ, vt inde qui viderint Iosephū possessorem, & coniugem Mariæ, illum non humanæ, sed diuinæ superiorisquè naturæ esse putarent; nisi ab Euangelista docerentur, qui ideò ait *Ioseph virum Mariæ*, scribens naturam, vt propositionem mireris. Quod homo existens, supra hominem conuersatus sit, & dignitatem Spiritui sancto similem accipiat. Enimuerò Mater Domini Maria non migraret, nisi in possessionem gratiæ, nisi in possessorem illum, cui Spiritus sanctus insidens totam suam Deitatem inderet, & communicaret.

§. II.

Virginitas Mariana sub tanti viri potestate magis conspicua est, & illustris.

ORIEBATVR quondam Sol Dauidi, *tanquam sponsus procedens de thalamo suo.* Sed ecce à Dauide iam oritur Ioseph sponsus, tāquam Sol claritatis iubar vndequaque diffundens. Fœlix alter somniator Gen. 37. ait: *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam,* *Gen. 37.*
& Stellas adorare me. Et vbi Sol adoraturus puerum descendit? Qua in domo Sol, Luna, & stellæ conueniunt aliquem adorare? D. Amb lib. de Ioseph *Ambr.*
Patriarcha, cap. 2. *Quis est ille, quem parentes, & fratres adorauerunt super terram; nisi solus Iesus, quando eum Ioseph, & Maria, & Discipuli adorauerunt? De quo solum dictum est, laudate eum Sol, & Luna, laudate eum omnes stellæ, & lumen.* Pulchrè Amb. non inuenit in terra qui à parentibus adoretur, nisi Christus. Sed neque familiam, in qua sponsus esset Sol, mater Luna, fratres stellæ; nisi familiam, cuius inter Apostolos, & Mariam Ioseph sponsus aderat fulgentissimus.

Solennissimum apud fœminas, cum marito velamen accipere; inde namque nubere dicuntur, quia velo obnubilabantur; & velari, & nubere; velatæ, & nuptæ eadem apud prophanos, & sacros authores sonant, teste Tertulliano, ex quo non parua gloria aduenit diuino sponso Ioseph, qui nō velum, non nubes, vt sponsam obnubilaret suis nuptijs; sed clarissimus Sol, qui eius limpidissimam vitam aperiret, & castitatem illustraret. *Arabiæ vxores,* *Tertul.*
inquit Tertullianus, libr. 6. de veland. virg. *velabantur, vt vno oculo liberato contentæ sint, dimidia potiùs frui luce, quàm totam faciem prostituere.* Fœlicior multò Maria, quæ inter omnes mulieres benedictionem accipiens, & hoc habuit, vt sponsum nacta tota radiantis luce Solis frueretur, & purior eius castitas appareret.

Fugiunt cæteræ virgines solem Daphnæo

phnæo correptæ pudore; vt quę à maritali conſortio timeāt virginitati ſuæ; ideoque ſponſi conſpectum non ſuſtinent, niſi velatæ. Sic Rebecca honeſtiſſima puella Geneſ. 24. verſ. 65. conſpecto Iſaac ſpōſo, cucurrit ad velamen: *tollens citò pallium*, ait Tert. ſuprà c. 16. *Operuit ſe, cùm ad ſponſum ignota perduceretur; ſimul ipſum cognouit eſſe, & confeſſa eſt, quod ſenſerat, ideſt, ſpiritu nupta negauit virginē velata.* Siccine obſcurantur puellæ vel ſolo ſponſi conſpectu? Aliter ſponſus Ioſeph, quem cùm duxit Maria, ſolem duxit adeò virtutis claritate perſpicuum, & notū, vt æternæ in eius conſortio conſuleret virginitati, vt hoc ſole genitricis Dei caſtus pudor & virgineus candor, magis ac magis innoteſceret, canderet, ac purpuraſceret. Qui carneus ſplendor vi ſolis exuſtus denigratur, & albentia lina, lanęque rubēres à ſolis radijs maiores indies glorias venātur & pulchritudines. Nihil in Maria carnale, *byſſus, & purpura indumētum eius*; cuius vterus ante filium conceptum, teſte Hieron. ſerm. de Aſſump. *Lana quidē candidiſſima, ſed ſuo colore dealbata.* Vnde ab ſpō ſo Ioſeph ſolaribus conueſtito radijs in nouum ſplendorem, nouamque claritatem exſurgit Deiparæ virginitas, & manifeſtior apparet caſtitas. Sic Aguſt. ſerm. 14. de Nat. Chriſti B. Ioſeph placida lingua allambet. *Sit Maria ſponſa Chriſti in carne ſua virginitate ſeruata: ſis autem, & tu (nēpe Ioſeph) pater Chriſti cura caſtitatis, & honorificentia virginitatis, vt de virgineis membris Dei genitricis ſæculis Chriſtianis nulla ſit Zeloty pia.* Ecce ex Aug. Mariæ virginitas per ſpōſum illuſtrior, magnificētior, omni buſque ſæculis clarior, vt vel ſic imitetur cādēti⁹ linū ſub ſolis radijs. Accinit pulchrē Bern. Ioſeph nuptias cū Thomæ infidelitate componens, ne mireris coniugium lucem, & ſplendorem perhibere almæ Deiparæ virginitati, cùm videas incredulitatem fieri aditum ad reſurrectionis fidem. Accipe Bern. verb. *Thomas dubitando, palpando conſtantiſſimus factus eſt, Dominicæ confeſſor reſurrectionis, & Ioſeph Mariam ſibi deſponſando, eiuſque conuerſationē tempore cuſtodiæ ſtudioſiùs compro bando, factus eſt pudicitiæ fideliſſimus teſtis.* Pergat dulcis Doctor, nos inſtanus, & miremur Ioſephum nouum ſponſum, nouumque ſolem, non turpes illos Veneris, & Martis amplexus apud Diuos propalantem, teſtificantem, ſed caſtiſſimæ fœminæ cū prole virgineo decori clariſſimum & euidentiſſimum teſtimonium perhibentem. Ambr. lib. 2. in Lucam, cap. 1. *Locupletior teſtis pudoris maritus adhibetur, qui poſſet & dolere iniuriam, & vindicare opprobrium, ſi non agnoſceret Sacramentum.* Pulchrum ſanè coniugiū, vbi marito ſole ſponſæ virginitas clareſcit, & confirmatur.

Non me adducere poſſum, vt negem noſtro Ioſeph celebre illud præconium, quo Moyſis alterius Patriarchæ, & laudes, & benedictionem decantauit. Deut. 33. *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph, & ſuper verticem Nazaræi inter fratres, quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, cornua Rhinocerotis, vel* (vt ſept.) *Monocerotis cornua eius.* Accipite in primis illud: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo veniat ſuper caput Ioſeph;* Et in memoriam vocate rubum illum, & radiante flamma veſtitum, & medijs flammis viridantem, ſmaragdiniſque folijs aureum decus à flammis accipientem. Quid tunc? *rubus ardens, incombuſtus conſeruatam agnouimus tuam virginitatem:* Eccleſia canit, vt quæ inter ſponſalitium Spiritus ſancti, & fœtum, Deiparam Virginē virgineæ palmæ addentem pulchritudinem, & virorem adſuperet. Contemplator hîc adeſt Bernard. rubum in flammis viridem ad Mariæ cum verbo cō iugium transferens ſerm. de verbis Apoſtoli. *Magna* (ait) *planè viſio, rubus ardens ſine combuſtione, magnum ſignū, mulier illæſa manens amicta Sole, non eſt vbi natura opertum vndique flammis manere, nihilominus incombuſtum, non mulieris potentiæ, vt ſuſtineat ſolis amictum, ſed Spiritus ſanctus, inquit, ſuperueniet in te.* Quibus verbis id intendit Bern. vt duobus miraculis, vnum Mariæ Chriſtiferum coniugium reddat mirandum. In quo videas à rubo virgineæ carnis, ſeu fragili fœmina arden

Gen. 24. Tertul.
Prou. 30. Hieron.
Auguſt.
Bernar.
Ambroſ.
Deut. 33
Bernar.

tes coniugij, & partus ſuſtineri faces, flammanti ſoli virginem nubi nec cõburi nec nigrari; ſed virginitatem amplius pulchreſcere inde & condecorari. Quod ſingulare prodigium accidit, Spiritu ſancto maritante; etenim vbi ſponſus ſpiritus noui coniugij leges æmulatur, quo diuini ſpiritus ſtemmate Ioſephus in primis inſignitur, quando eius nuptijs virginitas Maria illuſtratur.

§. III.

Ioſeph præ omnibus alijs virginei ſponſi idæis correſpondit.

PERGIT Moſes, *& ſuper verticẽ Nazaræi inter fratres ſuos*, cùm Nazaræum inter fratres audio, puto virum inſignem â multitudine ſegregatum, á cæteris hominibus diſcretum, præ omnibuſque electum. Is erat Mariæ Ioſeph ſponſus Nazaræus inter fratres, electus inter homines. Huc ſpectat (ni fallor) illa ab ſponſo Cant. 5. interrogatio. *Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum, qualis eſt dilectus tuus ex dilecto?* Etenim cùm duo ſponſi virginis innoteſcerent, Spiritus ſanctus alter & mirabilis: alter Ioſeph primi æmulatur; crediderim hic Mariã interrogari de ſecũdo ſpõſo Ioſeph: an primo correſpõdeat, an in ea illuminãda inſtar diuini Spiritus ſe habeat? *Qualis dilectus tuus ex dilecto?* vel aliter, & meliꝰ, & magis ad rẽ præſentẽ. Audiẽtes cęterę virgines Marię ſpõſum omnibus præferri rationem prælationis, cupiunt indagare ſciſcitantes, *Qualis dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum?* hoc eſt, quid habet præ alijs, quos nos habemus, quadote egregius? *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.* Quicunque ſpõſi fuere, ſi cum Ioſeph Mariæ ſponſo componantur, ſunt numeri, ipſe ipſe vnicè ſponſus Mariæ quæſitus ex pene infinita hominum multitudine ſelectus & ſegregatus, *quem*, inquit Bern. *tã quam alterum Dauid Dominus inuenit ſecundum cor ſuum, cui totum committeret ſecretiſsimum atque ſacratiſsimum ſui cordis arcanum.* Quæ verba vt examinentur, accipite Chryſoſt. hom. de Dauid. & Goliath, vbi expendẽs illud, *Inueni Dauid filium Ieſſe, ait, quærendo indicari Deum primo ſingulos homines, ac diuerſos attigiſſe, examinaſſe cunctos: plurimoſque præuidiſſe, ex quorum numero eligeret Regem, inueniſſe tandẽ Dauid, cuius meritum tranſire non potuit.* Hinc claret quanti faciat Ioſephũ Bern. vtpotè qui cõtendit illum inſtar Dauidis fuiſſe quæſitũ, & inuentum â Deo. Præuidit equidem Deus cũctos homines, præuidit ſingulos, & examinauit, quis clauum Marianæ familiæ tenere poſſet, & recenſitis omnibus ab Adam, vnius Ioſeph meritum tranſire non potuit, vnus inter omnes Mariam ſponſi idææ diuinæ correſpõdit. Sic Metaphraſtes. *Inuentus eſt itaque Ioſeph, qualem quærebat ratio ex eadem tribu, ex qua erat virgo.* Expende illud, *qualem ratio quærebat.* Nam apud Caſiodorum lib. 4. epiſt. 2. Theodoricus Rex Gothorum præponit filios adoptiuos naturalibꝰ, *quia, inquit, ignaui eſſe non poſſunt, quos iudicia pepererunt.* Quis ergo Ioſeph, quem ipſa diuina ratio deſignauit, elegit?

Cant. 5.

Chryſoſt.

Act. 13.

Orat. de educ. Mariæ, & ortu Chriſti.

Caſiodor.

§. IIII.

Ioſeph ſalutis noſtræ fontes oſtẽdit omnibus acceſsibiles.

HÆRET tandẽ Moyſes in Ioſephi laudibus iuxta ſeptuag. 7. *cornua Monocerotis cornua eius.* Nequid laudibus virginis ſponſi deeſſe videatur. Etenim omnibus nota eſt illa Monocerotis natura, qua primus adfontes accedit, & immerſo cornu venena fugat, ſalubres aquas oſtẽdit, quibus poſt illum cętera animantia implentur. Ecce vobis in Monocerotis cornu Ioſephi virtutem expreſſam, qui ſitientibus cunctis, arente terra, fonteſque viuidos ſuſpirante, primus ad vitæ riuos Mariam, & Ieſum acceſsit, vitalique humore ibi madidus & immerſus ſalutem hallantia æquora demonſtrauit; vt vel ſic appareant *cornua Monocerotis cornua eius*. Quid ni? Ipſe primus

Hom. 2. de B. Vir.

mus venenati fontis ſcaturiginem venenatam in ſe fugauit, dum peccati fomitem extinctum habuit. Quod tradit Pariſienſis Cancellarius, ipſe ſerpentem Leuiathan virginibus inſidiantē, vt ab eis tolleret diuinitatis partum, & fetellit & profligauit. *Caſtiſſimi enim Ioſeph deſponſatio*, ait Damaſcenus, *cuſtodia virginis erat, & virgines obſeruātis depulſio*: quaſi dicat; nouerat vaſer ille, & aſtutus ſerpens in virginea terra nouam aliam paradiſum plantandam, nouum fontem erupturum, ex tūc obſeruat virgines omnes, nitens turpare cunctas, ne limpidiſſimus fons ſcaturiret: attamen affuit diuinus ſponſus Ioſeph Mariæ, & virgineæ telluris paradiſos ſpirantis cuſtos, coniugij ſpecie, veneniferum ſerpentem depulit, viuentis aquæ fontes oſtendit Mariā, & Chriſtum. Quorum imbibens primus virtutes, & gratiarum dona, facilem & ſecurum ad illas mundo reliquit aditum. Nō longē abeſt D. Bern. ſerm. 2 *ſuper miſſus eſt*, quin nouerit hanc in Ioſepho Monocerotis naturā, dum præferens illum Ioſepho Patriarchæ ſic inquit. *Ille frumentum ſeruauit, non ſibi, ſed omni populo: iſte panem viuum è coelo ſeruandum accepit tam ſibi, quàm toti mundo.* Imò ideò toti mūdo ſeruauit vitalem eſcam, quia priùs ipſe accepit ſibi, quia primò ipſe ſatur & expletus oſtendit mundo. Vnde ſecurè iam poterat ex ſaturari, omni venenati fontis metu depulſo. O quàm lętabatur fidus iſte myſticus Monoceros, cùm à ſe limpidiſſimum diuinitatis fontem ad cunctos alios homines cernebat dimanare. Apud Cana Ioan. 2. aquam Ieſu virtute in vinum commutatam, dum conuiuis propinabant miniſtri, quanta id faciebant lætitia, teſtis eſt D. Max. ſerm. 1. de Epipha. vbi ſic. *Obſtupuit ergo miniſter attonitꝰ, quia aquas miſerat, & vina ſumebat, lætatuſque nimium, illa ſe ſuis humeris fluēta portaſſe, perquæ Dei eſſet gloria reuelata.* Quàm lætaretur Ioſeph, cùm inter brachia videret fontem illum ſalutis, per quem & patris gloria, & totius generis humani incolumitas ſperabatur.

Dam. lib. 4. capit. 15.

Bernar.

Ioan. 2.

Max.

CAPVT II.

Ioſeph peculiares virtutes.

SVNT qui ex Ioſephi facto, quo Mariam dimittere volebat, non iuſtitiæ ſtrictè ſumptæ zelum; ſed eius ſingulares virtutes alias enumerent. Itē alij, relictis cæteris virtutibꝰ, iuſtitię zelū in viro iuſto maximè exaggerāt. De ſingulis, dum in tegra loca apud Maldonatum, Salmeronem, & Barradas legas, nonnulla ego in præſenti elucidabo.

Matth. 1. Ioſeph autem vir eius cùm eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

§. 1.

Imperfectus timor à Ioſeph abſuit.

DVM piam illorum mentem veneror, qui Ioſephi reuerentiam erga Deum exaggerāt, quod ignarus myſterij in vtero Mariæ Spiritus ſancti virtute elaborati, ab illa voluit diſcedere; metuo, ne alij hunc inopinatum diſceſſum humilitati viri iuſti tribuentes, in tanto viro ingerant ſuſpicionem abiecti animi, non equidem generat humilitas puſillanimitatem, nec perfecta reuerentia facit ruſticitatem. Vtriuſq; nota inureretur Ioſeph, ſi à Deiparæ obſequio, & diuino conſortio ſe nimis humilis, & timoratus abdicaret. Humilis ſanè Abraham, & adeò humilis, vt ſe cinerem confiteatur. Attamen *cùm ſim puluis*, inquit, *& cinis loquar ad Dominum*, & ſi Petrus dicebat, *recede à me Domine, quia homo peccator ſum*; tamen, *erat paratus & in carcerem, & in mortem ire*, illum ſequuturus. Centurio exiguitatis ſuæ conſcientiam demonſtrauit, Domini magnitudinem ſpeculatus; at non ſe fugæ dedit, vt poterat, nec accedente

Gen. 18. Luc. 5. Luc. 22.

Domino ad domum ipſe vel ab eſſe, vel oſtium claudere meditatur. Iſthęc facerent virgines illæ fatuæ, quæ domo exulantes priuatæ præſentia ſpõſi venientis æternam lacrymantur viduitatem. Sanctiùs ille vir orabat, Pſal. 26. *Domine, ne declines in ira à ſeruo tuo.* O diuinum timorem, quo Deum etiam iratũ à ſe declinare metuebat. *Quid times,* ait Auguſtinus, *ne declinet in ira? Si à te declinauerit in ira, non in te vindicabit, ſi incurras in illum iratũ vindicabit in te: opta ergo potiùs, vt declinet â te in ira, non accedat; quid nouit enim? quid deſiderat? ira eius non eſt niſi auerſio eius.* Equidem dum adeſt Deus, non debet eſſe timori, etiam diuina ira, vnum ſolùm timendũ, & deplorandum malum, ne Deus abſit, nec ab eius præſentia excidamus. Hinc dæmones de tormentis ſilẽtes, de abſentia Ieſu miſere quæruntur, fantes: Luc. 4. *Quid nobis & tibi Ieſu?* Notanter dicunt quid nobis, deinde addunt, & tibi, quaſi ſuum neceſſariũ exilium, vaſtiſsimàmque intercapedinem à Ieſu lachrymentur. Quod acutè notat Tertull. libr. 4. in Marc. vbi ait: *Non dixit quid tibi & nobis, ſed quid nobis & tibi ſe deplorans, & ſorti ſuæ exprobrãs.* Nimirum ſorti ſuæ exprobat, cuius erat nullum cum Ieſu habere conſortium, ab illòque longiſſime abeſſe.

Vrgent aliqui, vt fugam Ioſephi à timore profectam laudent, vrgent inquam, illud iam ſuprà allatum, nempe Petrum timentem, & ſe a Deo arcentem, *recede à me Domine*; ſed audiant D. Petrum Chryſolog. ſerm. 147. de hoc timore Petri ratiocinantem. *Petrus quoque ait, Dominicæ virtutis timore turbatus, Chriſtum vt â ſe diſcederet, ſuplicabat diſcede, inquit, à me, quia homo peccator ſum; hoc dicebat, quia quic quid amoris & fidei erat, pondus pauoris extinxerat; ſic timor, niſi fuerit amore temperatus, quamuis deuotam ſeruitutem efficit contumacem.* Sic Chryſol. inter aurea multa, quibus hũc timorem exſufflat à viri perfecti animis. Quis iam audeat ſic meticuloſum Ioſeph efformare animum, vt fugiat ab illius conſortio & obſequio, ad quod mille periculis fuerat euolandum? Ea eſt reuerentia, ea eſt humilitas, is bonus timor; qui obſequium ſponſæ tunc maximè egenti, & ipſi nato Deo negare machinatur? Crediderim viri iuſti nil tale in mentem aduentaſſe: quid iuſtus timeret vbi norat, nil peti, quàm obſequium pietatis, & omnia Dei effuſam ardere charitate? Memini Iordanis ripis exceptum Dominum, vt baptiſmum acciperet à Ioanne, à cœleſti patre fuiſſe prædicatum. Alto intonuit cœlum clamore, per ſtrepunt æthera, voce patris boant, ſtant pauidæ flumi nis aquæ, contremiſcunt turbæ Iudęorum. Quid tunc Ioannes? de illo ſic Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. inquit: *Inter hæc tamen talia ac tanta intrepidus ſtat Ioannes, quia timere non poteſt, qui totus ad Dei amorem natus Angelico teſtimonio comprobatur.* Natus Ioſeph totus ad Dei amorem, diuiniſq; totus charitatis faculis concrematus, timori ſuccumbere non poteſt, imò intrepidus diuinæ adſtaret maieſtati.

Mat. 3.

Chryſol.

Dices ergo, ſi reuerentia, ſi timor à tanta maieſtate profectus, ſi humilitas non impulerunt Ioſeph ad fugam meditandam, impulit necne zelotypia, inuenta vxore prægnante? Abſit: egregiè Author imperfecti, *poſsibilius*, ait, *eſſe credebat Ioſeph, mulierem ſine viro poſſe concipere, quàm Mariam poſſe peccare.* Nec Deus, qui Mariano nomini, & pudori conſulens, teſte Ambroſio, illam matrimonio ornauit, ne prægnãs malè audiret apud extraneos, permitteret eius famam apud ſponſum virũ pudicum periclitari.

In Mat. c. 2 oper. Chriſti.

Sed age ſubijciam cauſam meditatæ fugæ, vt viro iuſto dignam, & Patrum teſtimonijs inter ſe collatis, examinatis, expenſis, magis cõſentaneã. Admiratus Ioſeph ſponſę vterum plenum, neſcius myſterij nil de experta pudicitia & explorata voluit ſuſpicari: hæſit ſuſpenſus animo magnũ quid expectans euenturum; ſed vt erat iuſtus de ſe timens, ne cõtinuò & quotidiano conſpectu vteri indies creſcentis aliquid liceret humano affectui, & animo anxio contra famã, & intemeratam pudicitiam Mariæ, id prœcauens periculum, ſtatuit ſe fugæ dare. Siccine ſapiens timet & declinat à malo,

Prou.

Prouer. 14. Prou. 14. In dissimili periculo similem notauit cautelam D. Isidor. Pelus. lib. 2. ep. 62. in mundiali Principe, de quo inquit *Lectione didici, Regem quendam, cum Ephesiam Sacerdotem, cuius incredibilis, & singularis pulchritudo erat, conspexisset, statim ex Ephesina vrbe digressum esse, illud videlicet metuentem, ne præter voluntatem, nefarij aliquid admittere cogeretur.* Ecce tibi, vt Rex hic a pulchritudine; Ioseph Regibus clarior sibi à suspicione cauit.

§. II.

Sanctissimus Ioseph timor sui.

DO singulare huius santissimi timoris exemplum in viro religio
Gen. 22. ne & pietate insigni Abraham; qui filium vt Domino libaret, & si libenti & inuicto animo se deuouentem, nihilominus fortiter, cautèque ligauit. Nil notius patri, quam filij sui alacris, & deuota voluntas, qua se morti tradebat. Nil patentius, quàm eiusdem constans, & inuictus animus: credibilius hebetãdam ignis, & gladij aciem, quàm Isaac animum fugiturum; & tamen filium ligat. Nec mirum. *Ratio*
Caiet. *enim ligandi* (ait Caietanus) *non fecit timor, ne Isaac fugeret, aut ne Isaac exiliret ab altari; sed ne in voluntarij motus, vt potè naturales, in actu iugulationis existentes ordinatum, compositumque situm exturbarent in nonnullam indecentiam sacrificij.* Sic Caie-
Zeno. tanus, & rectè. Illustrius adhuc D. Zeno. *Securus pater optimus timuit, ne dolori aliquid liceret in morte.* Sæpe inuicti animi, imò & mœnia æhea medio in ariete, vel rimulas facit, & durus lapis crebra gutta cauatur. Securũ Iosephi pectus de Mariæ pudicitia, forte in eiusdem castitate tuanda sollicitum, & deuotum ad obsequendum pungebat, passim tumentis vteri conspectus quotidianus; & nescio quid doloris raptim infundebat. Timet sapiens & iustus Ioseph, ne affectibus inuolũtatis, ne dolori liceat aliquid in nonnullam indecentiam exploratæ diuinæ sponsæ castitatis, & vt sapiens timet, sic tentat à malo declinare, quo eius fides apparet admirãda. Apostolorum apex, viso Christo Domino ad littus, audet se credere fluctuãti mari, Matth. *Mat. 14*
14. Et dum paucos gradus facit, dum mergi incipit, à Domino clamat liberari. Quæ ista mutatio? Vnde tibi timor, ò bone Petre? Nonne Dominus adstat? vbi Dominus, de quo times? Pulchrè D. Max. in præsenti fatetur. *Max.*
Verè Beati Petri, & dum trepidat mirabilis fides, quam neque per vrgentis periculi potuit turbare formido, clamando enim mergitur, Domine libera me, de se diffisus est, non de Domino dubitauit. Sic cine Diui Iosephi fides dum trepidat, mirabilis? Planè eius mirabilis fides, quam non turbat perurgentis periculi conspectus, qua de se diffidens, de Maria non dubitauit.

Mirabar aliquando seruos à Iob laudatos, cap. 29. *Si quãdo ridebam ad eos, non credebant mihi.* Sed longè maius mirum mihi iniecit D. Greg. hæc verba à Christi Domini ore existimans prolata. O nouum apud fideles genus laudis! nil peius, nil indignius, quàm non credere Deo; & Deo ridenti, qui non credunt, serui laudantur. *Redemptori nostro*, ait Greg. *quasi arridenti non* *Greg.*
credimus, dum multis iam eius donis testantibus, & gratiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc sub eius iudicio de nostra infirmitate titubamus. Is sanè Deo gratissimus seruorum est timor, qui propriæ hærens infirmitati, quæcumque de Deo testimonia, quamcunque certitudinem, quamcunque diuinæ amicitiæ exhibitionem comitatur. *Sic Paulus*, pergit Greg. *iam paradisi verba audierat, & nihilominus aiebat, castigo corpus meum, ne ipse reprobus efficiar.* Tam dignam putabant sancti gloriam omni labore, omni conamine & contentione animi, vt medijs patentibus testimonijs de habenda fœlicitate adhuc timidi, & pauidi de sua infirmitate lababant. Quo maximè claret Iosephi iustissimi, & sanctissimi viri virtus, hoc sanctissimo de se timore informata, & eiusdem in Dei genitricem obseruantia singularis.

§. III.

Beatus Ioſeph rigoroſæ iuſtitię metam obſeruauit.

ESTO virginea pudicitia criminis rea Ioſephi obijceretur menti, ipſe tamen, cùm eſſet iuſtus, noluit eam traducere & publicare, ſed occultè dimittere eam. Etenim is perfectè & rigoroſe iuſtus dicitur, qui mitiorē corrigendi modum exquirit, docętque factis, non ita debili fundamento iuſtitiam eniti, vt ſe clamoribus tueatur, nèque tàm arctis cancellis intercludi, vt ſimul concordi vinculo & miſericordiam & manſuetudinem non admittat. De iuſtiſsimo omnium iudice dixit Iſaias cap. 42. *nō clamabit, nec accipiet perſonam*: nil in iudice ſtrictius, quàm non accipere perſonam; ſed mitiori quo fieri poteſt modo illa curat obliterare. Primus homo reus *audiuit vocem Dei ambulantis ad aurā poſt meridiem.* Quod attingens D. Amb. in Pſalm. 38. putat, *Deum ad puniēdum homines veniſſe ad veſperam*, quando iam vmbræ longiores erant. Vnde Procopius ait, *peccatum hominis in ſolem non protrahit Deus.* Proh immenſa Dei miſericordia! *vult ille quidē omnes homines ſaluos fieri.* Sic humanorum ſcelerū vindex & pœnas ab homine peccatore iuſtiſsimus exigit, & nihilominus non in ſolem protrahit, non publicat peccata. Hæc mihi cogitanti multa ſubit memoria puniendis illius ſpiritus, quo ardebat Elias, cuius perpetua cura, intenſa ſollicitudo, illa erat, vt peccatores inueniret, puniret inuentos, diras illis vindictæ æſtuantes imprecando. Voluit homini Deum hunc errorē depellere, & quaſi in imagine oſtendere, quàm longo ſpatio à diuinæ iuſtitiæ norma ſeparatur. Tremit terra: obducitur cœlum nube: fremūt venti: erumpit ſęua tempeſtas tecta proſternens, ſegetes proterens, & arbores radicitus euellens. Placeat, placeat iſte, ò Elia, qui ſpiritui tuo maximè ſimilis & cohærens; ſed vide, quòd nō in eo Dominus. Æſtuat ignis voragine totus æther: creſcunt flammæ, & immenſum ignis flumen inde emittitur conſumens quicquid viride germinārat. Ah! quàm mirè iſta Eliæ placuêre. Euanuit ignis, & poſt ignem *ſibilus aurę tenuis*, aura quędam leniſsima, iucūdus flatus & placidus ſuſurrus, *& ibi Deus*, vbi diuini lenitatem ſpiritus cognouit. Originalis legit *vox tacita, vox tenuis*; ſed acumine ſummo, myſterióque recōdito Chaldæus dixit, *vox canentium in ſilentio.* Qui enim cupiūt cognoſcere quonam erga peccatores ſpiritu Deus habeatur, illud vnum ſciāt nullā ratione vociferatorem & ſtentorem, vt aiunt, culparum eſſe. Imò potiùs vocem quādam ſuauiſsimam illorum, qui in ſilentio vocem emittunt, æmulatur. Sed quid ſibi vult illud, *vox canentium in ſilentio*? Videtur enim in terminis implicatio. Rem explico. cōueniunt in intimis penetralibus Principis ante vltimum cubiculum, quo ille iacet, peritiſsimi muſici, quādo ille quieſcit, vbi nec quiſquam muſſitare, imò nec reſpirare audet, tota domus ſilētio immergitur, maximè coniūctiores aulæ regio cubiculo; in hac ergo tā ta taciturnitate intendunt muſici verſus, voces, & modos experiri, vt vbi primùm expergiſcatur, ſtatim ſuauiſsimā melodiā excipiāt. Incipiunt ergò, concinunt; quid tunc? emittunt altiores voces? Apage; voce ſummiſsimā rem agunt, ita vt vix ab aliquo percipiatur, & quin aliquis ſonet vehemētiùs, nihilominus ſumma dexteritate nec minimū artis apicem prętermittunt. Et hoc eſt quodammodo in ſilētio canere, numerum nullum relinquere quamuis altiſsimum, ſuppreſſā nihilominus voce, & vix etiā è labijs emiſſā. Et hic ſpiritus diuino maximè iudicio conſentaneus, in quo Deus tanquā in proprio domicilio inhabitat. Vnde elegāter D. Syneſius lib. de Regno loquitur. Neque enim Deus quaſi in ſcena ſe ipſum oſtentans aut prodigijs, monſtris vè editis; *Sed tacitā quadam viā gradatim contendens iuſtè humanas res moderatur. Hoc modo Regem ſentio, commune omnibus bonum, nèque inſolētem eſſe debere.* Hæc ille de iuſto Rege ad Dei exemplum compoſito. Itaque vox ſit canentium in ſilentio, ea ſcilicet

Iſa. 42.

Gene. 1.

Amb.

Procop.

cet dexteritate iudex polleat, vt ſanctiſsimas leges obſeruans & pertingẽs ipſarum apices, lenitatis & benignitatis non obliuiſcatur. Huc ſpectat Chryſol. ſerm. 145. Ioſephi in dimittenda vxore iuſtitiam & pietatem exaggerãs fatus: *Ioſeph meritò iuſtus, quia pius, dũ pietatẽ cogitat, crudelitate caruit, dũ cauſam tẽperat, iudiciũ cuſtodiuit.* Ecce vt in ſilentio canit cuſtodiens ſanctũ iudicium, & nihilominus temperans cauſam, traducere nolens vxorem, ſed occultè cupiens tantùm dimittere.

Chriſol.

§. IIII.

Perfectus iudex priùs manſuetudinem, deindè rigorem exerceat.

PVLCHRE cũ Ioſeph eſſet iuſtus, noluit vxorẽ ſtatim traducere, iuſtitiæ enim & ſeueritatis eſt manſuetudo comes neceſſaria. Quod in Prorege illo Ægypti meditatus Moyſes fecit, verba data ſuprà ex Deut. 33. & iterùm in noſtri Ioſephi laudem examinanda. *Benedictio illius*, ait, *qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Ioſeph*. Non alia benedictio, non alius mos decet hominem principem, quàm benedictio illius, qui apparuit in rubo, huius indolem ebibant quicumque hominum gubernatores exiſtent. Ignis in rubo iudicem inter ſpinoſos peccatores agebat. O magnam viſionem! Ignis rubo adhęret, & rubus viret correptus igne. Iudex inter reos agit, & adhuc minimè cadit reus vllus. Quæ rei cauſa? Aug. quæſt. 42. veteris teſtamen. ait. *Lex ſtatim vindicare non venerat; ſed priùs oſtendere, ideò ignis rubum non cõbuſſit*. Legislatorum eſt, iuriſque prudentum non puniendo, ſed parcendo iuſtiſsimi principatus ducere auſpicium; imò lex ipſa priùs manſueſcit, quàm furit, vt qui de ſeueritate gloriantur iuſtitiæ, priùs præſeferant manſuetudinem. Regi omnium creaturarum & gubernatori maximo Ieſu apud Thabor duo laterones adfuerunt Moyſes, & Elias; ita enim habes

Deut. 33

Aug.

Matth. 17. *Et ecce apparuerũt illis Moyſis, & Elias cum eo loquentes*: quibus perfectiſſimi iudicis oſtentabantur inſignia. Sed illud notandũ, quòd Moyſes manſuetudine clarus ponitur primus, vt dicat, quæ virtus initiet optimum gubernatorem, & principem. Id acutè notauit D. Petrus Cluniacenſ. ſerm. de Transfiguratio. vbi inquit: Duo ergo illi patres alter mitiſsimus; alter immitiſsimus apparent cum Domino. Quare? quia miſericors & miſerator Dominus; quia iuſtus Dominus & iuſtitias dilexit. Miſericors ergo miſericordẽ, iuſtus iuſtũ deſigãt. *Vnde & congruè ſcriptura non priùs Eliam, & poſtea Moyſem; ſed antea Moyſem, & poſtmodum Eliam ponit*. Sic inclytus Ioſeph cùm eſſet iuſtus priùs Moyſem agit, volens vxorẽ traducere, deindè de Eliæ ſeueritate voluit illam occultè dimittere, iuſtitiæ duritiem manſuetudine præmiſſa perfundens iuxta nobiliſsimi & præſtantiſsimi gubernatoris indolem. Etenim D. Cyrill. Alexandr. Apol. ad Theodoſium, ſic Principis animum ad parcendum reis flectit, dum ſuggerit hæc. *Decet ſupremas excellentias, vt ſerenæ ſint & placido animo*, ne irarum agitentur furijs, ſed inter furorem & ſeueritatem, manſuetudinem beneficiorum cumulatricem exhibeant. Nunquam Deus Opt. Max. ſeuerior apparuit mundo, quàm in articulo diei illius, quo vniuerſam terram cruento immerſit diluuio. O quàm dura tunc & acris diuina iuſtitia! Sed miraberis, quod iuſtitia ſęuitura in mundum expectauit veris tẽpora, quãdo campi replebãtur vbertate, quando fœtę oues ſuos magis delectabant paſtores. Quæ huius rei cauſa? Nimirum, vt terræ fructus omnes teſtarentur ſummi iudicis præmiſſam manſuetudinem, & beneficiẽtiã, qui tũc ſolum deſæuit, cùm priùs ampliſsimum gratiarum ſinus prætenderit. Ita D. Ambr. lib. de Noë, cap. 14. *Tunc vltio terribilior tanquam dicentis Dei. Ecce omnia ſecũdum diuinæ prouidentiæ gratiam diues natura generauit; omnia in vſu hominum germinauit terra fœcundior, ſegetes expectantur, tritico, & hordeo campi replentur; comæ arborũ*

Mat. 17.

Pet. Clu

Cyril. Alex.

D. Amb

venturi fructus flores vestiuntur, non deest terra obsequijs suis, nō bestiæ desunt muneribus suis, quæ solennes soluuntur in partus, vt homini nihil desit. Hæc sunt diuinæ iustitiæ insignia, hi summi iudicis laterones fidissimi, nimirum beneficia, & ingentes in homines misericordiæ præmissæ. Non antea cataractas cœli seuerus peccatorum vltor aperuit, quàm gratiarum vniuersos fontes præmitteret, quæ iustissimū testarentur iudicem, qui post mansuetudinis exhibitionem, post misericordias multas, reorum pertinaciam castigat. Quando, vt bene notat in præsenti D. Ioſephi facto *D.* Chrysol. ser. 145 *Virtutes si separatæ fuerint, dilabuntur, æquitas sine bonitate sæuitia est, & iustitia sine pietate crudelitas. Ioseph ergo meritō iustus, quia pius, & pius, quia iustus.* Hæc ille.

Chrysol

§. V.

D. Ioseph factus est Mariæ quasi in Deum.

OMIRAM D. Ioſephi virtutem! sponsam, & cognatam meditatur fugere, & dum sponsi, & cognati declinat seruitium, fit quasi Deus Mariæ. Etenim sic Deo canit Ecclesia, *Deus, cuius proprium est misereri semper & parcere, &c.* insinuans, quòd solus Deus sciat parcere, non creatura, non cognatus, non sponsus, non pater amantissimo filio. Quis magis pater, quàm Abraham Isaaco & charo, & vnico senectutis filio? Hunc tamen iugulaturus gladium pater exerit; sed primēdus à patre liberatur à Deo filius. Vbi pulchrè D. Zeno, serm. 3. & notanter dixit: *Religiosus carnifex stringit gladium, patris erat, quod leuauit, Dei fuit, quod pepercit.* Si Isaacum religatum ad necem viderem, cuius ministrum noscerem patrem, crederem absque dubio futurum, quòd pater parceret tanto filio. Sed nullius creaturæ est tātū parcēdi munus, nōcognati, non sponsi, non patris, imo patris erat quod leuauit gladium ad necem; sed vnius Dei fuit quòd pepercit, cuius est misereri semper & parcere, nec facile admittit creaturas in consortium talis muneris. Nonne primùs Israelitarū Rex Saul malè apud Deum audiuit, ex quo suo arbitratui parcendi munus commisit? Ecce vbi notatur Saulis, crimen obquod regno exuitur 1. Reg. 15. *& pepercit Saul, & populus Agag:* De quo verba faciens Ioſephus lib. 6. de antiq. c. 7. inquit. *Seruare Agag decreuit, idque non ex Dei sententia; sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licētiam suo periculo sibi vsurpans.* Vide modò sanctissimi Ioſephi incredibilem virtutem, vt parcat Mariæ, refugere nititur cognāti & sponsi seruitium, imò hominis refugit indolem, & quasi in Deum factus est suspectæ virgini. Non equidem negabo, sanctissime Ioseph, te in vxteri virginalis suspicionem nonnullam incidisse, quia inde tuas virtutes video ascendere in sortem diuinam. Simon ille apud Lucam c. 9. vt vidit saluatorem inclinari misericorditer in mulierē peccatricem aiebat intra se. *Hic si esset Propheta non sineret hanc mulierem tangere se.* Cui ab ore Domini argutè satis respondet D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. *In dignum iudicas, o Pharisæe me suspicere mulierem fornicariam lacrymarum fontibus inundantem, sed facis hoc quasi incredulus Pharisæus, dum nonvis me esse, aut credere Deum.* Planè, nō poterat culpari Christum Dominum, quod faueret peccatrici, nisi animo hęretico illius erroris pleno, quo non crederet, Christum esse Deum. Qui illi eripere volebat diuinitatē, eius carpebat in peccatricem, humanitatem, quando quidem Dei solius erat quòd parceret. Abūt à me tantum piaculum, vt hanc diuinam sortem inuideam sanctissimo Ioſepho, quem cùm video erga suspectam vxorem affici, illum vltra hominem exaltari & quasi in Deum Mariæ puto datum.

Zeno

Laur. Nouar.

(?)

§. VI.

Chriſtianus homo quaſi ex iuſtitia tenetur parcere.

VRgeo adhuc D. Ioſephi iuſtitiam ab Euangeliſta notatam, quãdo vxori ſuſpectæ, nititur parcere: ait enim textus Ioſephus cũ eſſet iuſtus & *nollet eam traducere*, &c. Equidem, qui in Chriſtiana familia agebat caput ex iuſto & æquo tenebatur iniurianti parcere, quãdoquidem ex eo maximam
Iob 7. gloriam reportaret. Ecce Iob c. 7. perſonam viri iniurij agens qualiter conueniat Deum inquiens. *Cur non tollis pecatum meum, & quare nõ aufers iniquitatem meam?* Non aliter expoſtulare poſſet, ſi illi remiſſio ex iuſtitia deberetur: quod expendens D. Cyrill.
Cyril. Alex. Alex. Apol. ad Theodoſium ſic ait. *Dicet ad hoc quiſquam, quid igitur, ò generoſiſsime athletarum! criminis ne loco Deo impingis, quòd eius, qui deliquit non miſeretur? culpas ne legislatorem, quód peccatorum meminit? etiam, inquit, qui enim miſereri cõſueuit, nec vulgarem ex eo gloriam habet, ob quam cauſam cùm talis ſit, non & mei rationem habet?* Vbi enim Deus ex eo quod miſeretur & parcit, ingentem ſibi gloriam venatur, id iuris acquirunt in eum rei ipſi, quo Deum de venia expoſtulant, & quaſi iudicio ſiſtant. Et ſimiliter Chriſtiani homines, quia tunc glorioſiores ſibi effingunt coronas, celebrioriſq́ue nominis decus acquirunt, quùm iniuriantibus parcunt, quaſi ex iuſto & æquo tenentur veniam largiri iniuriãti. Proinde iuſtus Ioſeph iuſtitiæ ſatisfaciens ſeſe ad parcendum accingebat, & etiam ſuſpectæ vxoris incolumitatẽ meditabatur. Neſcio, an hoc ſubo-
Chryſol. luerat D. Chryſol. qui ſerm. 71. incidit in illud Dominicæ orationis, nimirum *dimitte nobis debita noſtra; ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vbi non qualẽcunque a Deo miſericordiã exquirimus; ſed eam quæ humanæ miſericordiæ teneat modum. Et enim diuina miſericordia liberrima eſt, nullaque neceſsitate poteſt cogi, nulliſq́; debiti cancellis obſtringi: hanc adeò liberam miſericordiã iubemur deprecari & illam exquirere, quæ humanior ſit, & ſeſe ex æquo & iuſto obſtringi ſinat. Id quod exprimit illa par *Mat. 6* ticula, *ſicut & nos dimittimus*: quam expendens præfatus Chryſol. ait. *Homo penes te eſt poteſtas veniæ, in te eſt indulgentiæ ius*: quaſi indulgentia ab homine exhibita in aliquo iure fundetur & dari ab homine veniam iniuriãti, ſit quaſi ius ſuum illi retribui.

§. VII.

Iuſtitiæ culmen attingis, ſi Deum zelotipiæ præferas.

SÆPE aliàs de Ioſeph egerunt ſacri Scriptores ſine titulo, ſine honorifico eum epitheto nominantes; nunc primùm iuſtum audio, nunc primùm titulo inſignitur ſanctitatis. An quia zelotypiam nouit poſtponere pietati? Iam dicã, ſi priùs pondero illud Oſeæ 10. vbi ſic habes, *ex diebus Gabaa peccauit Iſraël, ibi ſteterunt*. Multa patrarat facinora, imò ſcelera Iſraël per omne tempus; ſed nunquam ſic peccator apparùit Deo, vt ex diebus Gabaa. Sed Iſraëlitæ in Gabaa potiùs videntur infandum ſcelus vindicaſſe. Nota enim eſt apud libros Iudicum hiſtoria, quando Gabaonitæ vxorem hoſpitis Leuites deturpauerũt, & turpi luxuriæ mole oppreſſerunt. Quod ſcelus vt Iſraël vindicaret, de Dei Opt. Max. oraculo arma ſumpſit, & poſt conſertas manus ſemel & bis iniquo Marte tandem flagitioſam gentem vaſtauit. Cur ergo ex tunc dicitur Iſraël peccaſſe Domino, & non ex vitulo adorato, ex alijs turpiſsimis ſceleribus commiſſis? Rem attigit D. Hie-
Hieron. ron. in præſenti dicens: *Ex eo die, quo vxorem Leuitæ turpiter atque crudeliter interfecit Beniamin in vrbe Gabaa, peccauit mihi omnis Iſraël, non quia vltus eſt iniuriam, & ſcelus ſanguine vindicauit; ſed quia dolore maritali proſiliuit ad pugnam, & ſacrilegium in Deum ſuũ noluit vindicare; èo quòd in domo Michææ Ephod, & Seraphin, quæ pro idolis adorantur neglexerit.* Itaque prævaluit

Oſeæ 10

in

in Iſraële maritalis dolor pluſquàm religionis amor, potentior fuit zelotypia, quàm pietas, quàm religio, & ideo ex tũc Iſraëlis peccata Deo ſummo & vero diſplicuere magis. Iam inde licet colligere Ioſephi ſanctitatem, cuius virtus tunc eluxit, tũc præcipuè radiauit, tunc magis glorioſo è vertice emicuit, cùm dolore maritali compreſſo, zelotypiæ tyrannide ſuperata ſtuduit pietati. Præclarè nobili iuſti cognomine inſignitur, dum zelotypiã ſuffocãs dicit totum Deo, quia quod homini diceret non habebat. Nonne Ioſeph in hoc verè filius Abrahæ, cui promiſſio debebatur. Equidẽ Abraham Gen. 12 à Deo in Ægyptum mouebatur, vbi Saræ vxoris pulchritudo periclitabatur, vrgebat hominem diuina inſpiratio; ſed vxoriæ pudicitiæ periculum retardabat, hoc frænum, illud calcar erat, tandem zelotypiam vincens Deo obtẽperauit. Quid plura? Accipite D. Ambr. lib. 1. cap. 2. fantem. Magnum exemplum deuotionis Abrahæ, quòd cum vxore ſpecioſa deſcendit in Ægyptum. *Erat quidem iuſto viro cura coniugalis pudicitiæ; ſed maius erat ſtudium maturandæ deuotionis, ne prætuliſſe cuſtodiam thori mandatis videretur cœleſtibus.* Hæc ſit præcipua cura cõiugibꝰ, qui ſanctitatis, & iuſtitiæ appetunt culmen, qui metuunt, ne ſua peccata grauiora apud Deum appareant, & incondonabilia, quod pietatẽ præferant zelotypiæ, & cuſtodiam cõiugalis thori poſtponant mandatis diuinis.

Gen. 12.

Ambroſ.

§. VIII.

Ioſephi incredibilis pudicitia commendatur.

IAM coronidem faciam de Ioſephi virtutibus, ſi eius pudicitiam, quam mireris, proponam, pudicitiã, inquam, floridam apud flammantem pulchritudinem. Pudicus Ioſeph, & quod mireris magis, pudicus de conſortio, de conuictu puellæ formoſiſſimæ. Poſt Saluatoris Aſcenſionem reuertentes diſcipuli Act. 1. in cœnaculum aſcenderũt, *vbi manebant Petrus, & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erãt perſeuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria Matre Ieſu.* Hic ſuffeciſſet locus vt Apoſtolicę primitiuorum virtutes in immenſum extollerentur, quando viri ſimul, & fœminæ, & pulcherrima virgo vnanimiter orationi inſtabant. Quando inter viros & vnanimitas, & Deo placẽs oratio erat de conſortio fœminarũ. Hoc exemplo lamentatur S. Sixtus PP. epiſtol. de malis Doct. vicem præſentis ſæculi, & primitiuorũ exprimit virtutum excellentias. Ait enim, vbi eſt illa primordialis inſtitutio à Chriſto, & ab eius Apoſtolis tradita? Vbi illus vnanimitatis conſecrata dilectio? qua cunctis omnia communia erant, qua nemo quicquam ſuum iudicabat, qua nec in mentis quidem erat varietate diſcretio. Proh nefas illi eodem in tẽpore nuper Chriſtiani eſſe cœperant, & indiſcretè cùm ſuis domibus commanebãt. *Væ miſero mihi nondum vlla, ſeu virorum, ſeu fœminarum adhuc fuerat celebrata diuiſio, & tamen illorum rudes meliores erant, quàm noſtri, nempe perfecti.* Sic primitiuæ Eccleſiæ extolli tur laus, cuius virtus etiam de conſortio virginum, & mulierum creſcebat. O maximum D. Ioſeph decus, nõ fœminarum conuictum fugit, nullum fœdus cum oculis pepigerat, ne cogitarent Virginẽ, imò ſemper ob oculos habens miraculum pulchritudinis, honeſtiſsimam puellam, indiſcretè, & indiuiſè in eadẽ domo cohabitans ſanctiſsimorum virorum pudicitiam, & perfectionẽ longè excedebat. Is enim erat Ioſeph, qui pulcherrimæ conſorti munimen adderet, in expugnabileq; propugnaculum inderet. Annon mariana vox illa de Ioſephi conſortio Cant. 8. *Ego murus, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens?* Ex quo de Ioſephi conuictu gloriatur Maria, ex quo inter vtrumque vnanimitatis cõſecrata dilectio eſt, ex quo indiuiſim in eãdem domo manebant, par muro eſt Mariæ pudicitia. Mirum dictu! Sed

Sixtus.

Cant. 8.

accipe

Syneſ. accipe D. Syneſiũ Cyrenenſem epiſt. 4. quam dat Euoptio fratri, vbi nauigationem narrat in hæc verba. Qui vectores ſumus ſupra quinquaginta, quorum quarta fermè pars fœminæ ſunt, pleræque iuuenes & formoſæ ſunt: verum non eſt quod inuideas. *Nam cortina appenſa nos ſecernebat, eademque munitiſsima, temperantibus hominibus parſemiramidis muro.* Itaque à virorũ temperantia pulcherrimarum puellarum conuictus in eadem naui, de leui carbaſo inuenit inexpugnabilem murum. Glorioſior Ioſephi laus, cuius in vnanimi conſortio non veli alicuius beneficio; ſed incredibilis pudicitiæ puella formoſiſsima nõ par muro; ſed ipſa murus facta eſt, ſoli Deo acceſsibilis.

Text. Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Dei apparuit in ſomnis ei dicens, Ioſeph fili Dauid noli timere accipere Mariam coniugem tuam; quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

§. IX.

Ioſephi cõnubium promiſsionẽ Dauidi factam iure exigebat, vtpote in quo vno ablatis cunctis maculis, omnes Dauidici generis ſplendores inueniebantur.

POST tot Dauidici generis ſucceſsiones, meritò Ioſeph filius Dauid ab Angelo nominatur, in illo enim vno totũ Dauidicum ſplendorem nullum vitium notabat, quo nulla promiſsioni diuinæ poterat iam dari dilatio. Id quod perſpicuis verbis tradit D. Chryſol. Serm. 145. fatus, Ioſeph fili Dauid: *videtis, fratres, in perſona genus vocari, videtis in vno totam proſapiam nuncupari, videtis in Ioſeph ſeriem Dauidici ſtemmatis iam citari, Ioſeph fili Dauid, triceſima octaua generatione natus, quomodo filius Dauid dicitur; niſi quia fides promiſsionis impletur?* Cur tardaretur promiſsio, quando ablatis vitiorum nebulis, fulgentiſsimus Dauidici generis ſplendor in vno Ioſeph coniunctim radiabat? Obſunt diuinis promiſsionibus peccata, degeneres mores, ob quos impleri tardant. Sed vbi obex abeſt, & virtutum illex eſt præſens, nequit iam cœleſtis promiſsio tardare. Decretum antiquitus erat, regnum Dei hominibus aduenturum, cuius nihilominus aduentus per longiſsima ſæcula dilatus eſt, vſque dum homo Deus Chriſtus apparet in mundo. Apparuit homo diuinus, & cœleſtis regni promiſſio ad homines aduolauit. Cur ita? Rem explicat D. Leo ſerm. 3. de Nat. inquiens. *Offerenda erat pro reconciliandis hoſtia, quæ eſſet noſtri generis ſocia, & noſtræ cõtaminationis aliena, vt hoc propoſitum Dei, quo peccatum mundi in Ieſu Chriſti placuit natiuitate ac paſsione delere ad omnium generationum ſæcula pertineret.* Ecce Dei promitentis totum ingenium & indolem, prommittit regnum homini, & tantum temporis promiſsionem differt, donec inueniat hominem, in quo totius generis virtus ſplendeat, & nulla videatur peccati fuligo. Tunc demum impletur propoſitum Dei de coronandis hominibus, quùm Ieſus apparet, in quo humani generis recapitulatur perfectio, vt cũ Irenæo loquar, & nihil humani reperitur vitij. Non abſimili modo promiſſa eſt Dauidi diuina progenies; ſed dilata promiſsio ob degeneres mores proſapiæ Dauidicæ, donec Marianus coniux Ioſeph apparuit in mundo, in quo vno tota proſapia nuncupatur, tota Dauidici ſtemmatis ſeries fulgurat, degenere omni ablata fuligine, quo implenda erat promiſsionis fides. Huc refero pulchra D. Athanaſ. verba infra examinanda; qui de Incarnatione verbi agẽs dicit, *Deipara Virgo Maria ſola ex Adã deriuatur, aut cũ ſponſo ſuo Ioſeph ex Abrahã, & Dauide ſtemma ſuũ deducit.* Quibus pondero, quod Maria, vt ab Adam deſcenderet, omnem aliorum ſocietatem fugit, vt quæ ſola humani

Chryſol.

Leo.

Athan.

humani generis maculas vitabat; at verò, vt à Dauide progigneretur, ſibi fratrem, & conſortem admiſit Ioſeph, vt qui ſolus cum Maria, Dauidici generis vniuerſis nævis excluſis, totam pro ſapię regiæ gloriam ſuſtineret.

Regale Dauidis decus in Ioſeph fulgentiſsimum.

DIXI in vno Ioſeph totā Dauidici ſtemmatis ſeriem fulgurare; quod ſic breuiter perſtringo: etenim, vt à Regno exordiar, vbi Regius ſplēdor glorioſior, quàm in Ioſeph, vel vnā tantum habens ſubditā Mariam? *Dan. 3.* Apud Dan. cap. 3. Nabuchdonoſor, vt vidit tres pueros in fornace lætos, eorum Deum ſummis laudibus prædicat, cuius imperium ad vniuerſum Orbem dilatari teſtatur. Etenim tales putat eſſe eos tres pueros, vt ex illis ſolis Deus altiſſimus, excelſus, Dominuſque mundi debeat prædicari. Do *Chryſoſt.* huius excogitationis authorem D. Chryſoſt. hom. 6. ad Pop. vbi ſic fatur. *Mundi Dominum ex tribus pueris vocat, non ipſius imperium ſine vllo cōcludens; ſed quoniam mundo opponendi pueri tres eſſent; propterea tot tyrannos Reges, & Principes prætermittens, qui ſibi paruerant, tres captiuos, & ſeruos, qui tyrannidem ſuam contempſerant, admiratus eſt.* Iure ergò Ioſeph, quem Maria Dominum vocaret, creaturarum Dominus ex vna Maria vocaretur, quoniam vniuerſis creaturis opponē da Maria eſſet: quapropter inter Reges, & Principes Ioſeph ſuperior omnibus, & præſtantior numeratur.

Sacerdotalis ſplendor in Ioſeph ex pudicitia.

INTER regalia Dauidis ſtemmata non obſcurum locum obtinēt vitæ Sacerdotales, quarum candore Regia purpura ſæpeſæpiùs ex coniugijs fuit condecorata, vt Ioannis affinitas cùm Ieſu teſtatur. Sed & Dauidem, ſi non genus, tamen pudicitia Sacerdo- *1. Re. 21.* tio initiauit. Etenim 1. Reg. 21. ſuam ſuorumque pudicitiam teſtans auſus eſt edere propoſitionis panes, ſolis Sacerdotibus reſeruatos. De quo S. Sixtus PP. epiſt. de Caſt. ſic loquitur. *Vnde oſtenditur, quòd pudicitia Sacerdotio ali quatenus comparatur, cui edere licuit, quod tantùm Sacerdotibus debebatur.* Verè filius Dauid Ioſeph, Dauidiciq; æmulus Sacerdotij, quem incredibilis pudicitia conſecrauit: Sacerdos vtiq; Dauidicus Mariæ ſponſus, qui carnē ſuam hoſtiam viuam exhibuit, & ex ſe Deo libauit. Nonne proprium Sacerdotum munus eſt, hoſtiā offerre? Cur ergo omnibus etiam laicis loquitur Paulus epiſt. ad Rom. 12. *Obſecro vos, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem? &c.* Si Sacerdotes nō ſunt, quomodo exhibebunt hoſtiam? Planè, vbi hoſtia eſt pura, & pudica caro, ipſa per ſe vnumquemque Sacerdotem facit. Ita D. Iſidorus Peluſ. libr. 3. epiſt. 75. fatur. *Pulcherrima victima eſt, piam mentem, & carnem caſtam habere. Eóque Paulus illud dixit, exhibete corpora veſtra hoſtiam viuentem; non enim ad Sacerdotes ſolos ſcribens hæc ipſis mādabat; ſed vniuerſæ Eccleſiæ. Vnūquemque enim ipſorum hac in parte Sacerdotem eſſe iuſſit. Quòd ſi caſtitas, & pudicitia ſubditos Sacerdotes creat, libido, ac laſciuia Sacerdotibus dignitatem abrogat.* Meritò vbi libido Sacerdotem exuit, caſtitas Sacerdotem initiat & ſacrat, vt pateat, quàm præ alijs Sacerdotibus radiet Ioſephi caſtiſſimi apex.

Sixtus. *Ad Rom 12.* *Iſid. Pel.*

Militari robore Ioſeph inſignis.

VIDES in Dauidico genere armatas parturiri phalanges: vides bellorum fulmina ex Dauidico ſanguine euolare; ſed omnibus Ioſeph pugnatior, & militari gloria extitit clarior. Vnde hæc? Sanè Dominus Luc. 12. vt militare robur inderet diſcipulis, inquit: *Sint lumbi veſtri præcincti.* *Luc. 12.* Quibus verbis militarem baltheū agnouit Nazianz. orat. 2. in Paſ. agnouit & cingulum caſtitatis, cùm Baſ. Auguſt. Auguſt. Beda, & Gregor. PP. relatis à Maldonato, quaſi Chriſtianis militib? robur *Baſ.* *Bed.* *Greg.*

robur, & fortitudo militaris à virtute perfulgeat castitatis. Quòd si è castitatis nota metienda est fortitudo Christiana, quem non superet Ioseph gloria militari? Sanè, vt videre potes apud Rup. infrà c. 5 §. 7. omnes exercitus illi Abrahæmides, & Dauidici hoc vnum spectabant, vt lectulum Salomonis, nimirum Mariam Virginem tutarentur, & defensarent, vt posset in mundo nasci. Et quod mirete magis, quam tot tantique exercitus custodiebãt nascituram, vnus Ioseph custodit natam; vnusque pro cunctis exercitibus tanquam omnibus præstantior illi datur. Nonne Virgo Maria collum Ecclesiæ est notissimũ Patribus? De illa ergo Cant. 4. dicitur; *sicut turris Dauid collum tuũ, quæ ædificata est cum propugnaculis; mille clypei pẽdent ex ea.* Proh fortissima turris Maria! fortissima, inquam, ex se, fortissima ex custodia, quam habet; mille enim clypei pendent ex ea, nimirum innumerabiles illam milites custodiunt. Significantiùs Georg. Venetus in arm. Can. 3. tom. 7. cap. 13. ex Hebræo vertit, *vnum scutum appendent super eam*. Quasi innuat, quòd Mariam, & mille, & vnum pro mille custodiant, & innumeri exercitus, & vnus Ioseph instar omnium custodiæ deputatur virginali. Vnde meritò Isolanus 3. part. c. 22. meditatus Cherubin illud gladio igneo armatum ad paradisi custodiam deputari, sic argumentatur. *Si hæc exploratæ creduntur veritatis, cur non Ioseph Cherubin asseuerandus est, qui & virginis sanctissimæ & Christi custos à Deo immortali positus fuit?* Et enim robur Ioseph militiã superat humanã, & de cœlesti exercitu speciẽ habet, rectè nominatus Cherubin, cuius nominis etymologia est apud D. Hiero. de nomi Hebr. Cherub, *quasi multitudo*, & apud Lauretũ dicitur Cherub *quasi pugnãs*, nimirum Ioseph verus Cherubin pro Mariana custodia extitit quasi pugnãs multitudo. Hæc præcipua Dauidici generis stemmata cũ alijs clarissimis virtutibus in vno Ioseph conglomerantur, à quo omnis eiusdẽ generis macula abest, vt posito inter viuos Ioseph, promissio Dauidi facta de diuina progenie non possit amplius dilatari.

Rupert.

Cant. 4.

Venetus.

Isolan.

Hieron.

§. X.

Subditos noscat Princeps ex nomine proprio, & parentum.

MAGNVM Diuo Ioseph extitit solatiũ, quando inter mordentes curas, inter anxias sollicitudines de vxoris vtero, à summi Imperatoris ministro nomine suo proprio, parentisque, & ataui Dauidis se sensit appellari. Equidem non destitutũ se animaduertit ab illo, cui nomen suum, patrisque sui in memoria erat. Hoc sit vniuersis Principibus consiliũ, vt subditorum nomina perspecta habeant: nullo enim magis illos recreabunt, quám præmisso nominis proprij, parentisque, aut ataui vocabulo. Ecclesiæ Principem instructurus in subditos Christus Dominus Ioann. 21. dum ouium suarum pascuam illi commendat, ait. *Simõ Ioannis diligis me plus his?* Porrò alios sæpè discipulos appellat Dominus; sed simplici cuiusuis nominis vocabulo, vt cũ dicit, *Philippe, qui vidit me, vidit & Patrem meũ.* Ioan. 14. Sed Ecclesiæ Principẽ nõ de simplici nomine solùm, verùm etiam de nomine parentis compellat, dicens: Simon Ioannis, vel alibi Beatus es Simõ Bariona, hoc est, Simon filius Ioannis. Quasi ex hoc perdocere vellet Dominus, maximè decere Principes, quòd nomina subditorum propria, & parẽtum noscant, quorum compellatione plurimùm illos afficiẽt, & honorabũt. Hanc mihi excogitationem dedit D. Synesius Cyrenensis lib. de regno, vbi fatur. *Admonet, vt præter huiusmodi appellationem*, nimirum nominis proprij, *addito insuper parentis nomine, & à maioribus, vnumquemque compellat, omnibusque honorem deferat.* Hinc optimi Principes bene apud subditos audiẽt, si singulos, & proprio, & parẽtum nomine compellatos honorabunt. Crediderim, quòd Saul boni Principis habuisset saporem, cùm miratus adolescentem Dauidem inermem aduersus

Ioan. 21.

Ioan. 14.

Synes.

Phili-

1. Reg. 17 Philisthæum concurrere ait 1. Reg. 17. *de qua stirpe descendit hic adolescens?* Nõ enim sufficiebat Regi Dauidis nomen nosse; sed insuper parentum eius, & atauorũ scire curabat vocabula, vt vel in hoc optimi Principis ostentaret speciẽ. Quapropter sacerdotum Principi iniũctũ a Deo erat, vt in lapidib⁹ rationalis nomina duodecim tribuũ scripta portaret. Sed quid prętendebãt nomina hæc inscripta ob oculos Principi? Recte Arnold. Carnot. tract. de 7. verbis fatur. *Hoc intimatur, quòd qui in regimine sunt, semper affici debeant pro his, qui ad eorum sollicitudinem pertinẽt, & quantum possibile est, recordari eorũ debent ex nomine.* Nouerint Principes nomina subditorum, nouerint & cognomina accepta à patribus, quorum compellatione habeant, vnde sibi illorum possint deuincire animos, & eosdem medijs laboribus recreare.

Arnold.

§. XI.

Inter pueros agentem filium pater diuinus recreat de nobilium obsequio, gaudet enim Dominus a nobilibus honorari.

ECCE quem famulum parat pater filio infanti, nimirum Ioseph Dauidis filium, regijs stemmatibus decoratum. Saluatori enim aëreas potestates debellanti, glorioso è sepulchro emergenti, de piscatorum retibus famulitia parantur, & viles homunciones in testes resurrectionis asseruntur; at eidẽ vagienti inter pueros periclitanti Regius famulus datur, regales subduntur potestates. Sane, in bellatore virtus ostentanda erat; in infantia saporandus gustus; gaudet enim Deus seruientes sibi regios viros habens. Huc respexit D. Synesius Cyrenens. lib. de regno fatus. *Nec à ratione alienum est, diuinum quoquè numen religiosi Principis cultu, reuerentiaque gaudere, eumque arcana quadam necessitudine sibi conciliare.* Monarcha, vt exercitus instruat, liberé eligit quos vult, & sibi sæpé cõmilitones asciscit é fæce vulgi; verùm Monarchæ infanti ad gaudia solùm dantur nobilissimi quique, imò et hi procurantur, qui ex regia necessitudine futuri sunt chari. Itaque cùm Deus Reges, & nobiles sibi necessitudine quadam arcana conciliatos habet, cũ filio necdum viro exercitus parat, sed adhuc infanti procurat gaudia, nobilium, & regaliũ virorum illi famulitiũ asserit. Liceat Danielis 3. medijs fornacis flammis tres pueros liberos videre, quorum medius, vt puer inter pueros, Dei filius adstat. Etenim ait Rex Nabuchdon. *Species quarti similis filio Dei.* Vbi id mihi mirabile accidit, quod filius Dei inter pueros agens, nõ possus sit videri & publicari, nisi à Rege: erat enim prope infinita hominũ multitudo circa fornacem, quorum nullus vidit cum pueris filium Dei; vnus Rex omnium illum vidit, eiusque publicauit magnalia. Quid plura? Cũ Dei filius inter pueros agit, vnis se credit & committit regijs manibus, quibus gaudet. Ita S. Hippolyt. lib. de cõsum. sæculi fatur, Nabuchdonosorem aiens. *Cur tibi soli, & nulli prætereà innotuit? Sed quando scriptum est, cor Regis in manu Domini, hæc profectò est manus Domini, vt cognoscens eum in camino, ipsum prædicares, & glorificares.* Equidẽ sunt Reges Deo familiares, sunt illi ad manus, ideo Deo in camino, nimirum inter pueros agenti, Rex asseritur, qui eius magnalia prædicaret. Etenim filio Dei quis similior quàm Rex, quando ad imaginẽm Dei in homine conseruandam expressius, regia dignitas homini additur? aiebat enim Dominus, *faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostrã.* Faciamus, inquã, ait, quasi difficile opus aggressurus cõsulens, difficilem enim rem putabat diuinam imaginem terreno puluери imprimere, quàm vt ibi firmam stabiliret, regium decus homini dare meditatus, quasi nihil esset aptius imagini diuinę tutandę, quàm regnum. Huc spectat Niss. or. 1. in prędicta verba fatus. *Quanam difficultate consulit, an vt ostẽdat te perfectum esse apud eum? Vbi ergo quæremus quod imaginem referat? nimirum in his, quæ dixit faciamus hominem ad imaginem nostram, & præsit.* Itaque regia dignitas amicissima est, & connata Dei imagine, ne mireris, quòd splendor patris, & figura substãtiæ eius

Dan 3.

Hyppol.

Gen. 2.

Nicen.

recens

recens natus de regijs ſocijs gaudeat, pares enim cum paribus facilimè congregantur.

§. XII.

Præſtantiſsimum hominis decus eſt, nullum magnum obſequium alteri, quàm Deo præſtitiſſe.

IDEO Ioſeph permanere iubetur cum vxore, quia quod in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt, quaſi iam dedeceret Ioſephum alteri, quàm Deo præſtare famulitium. Quippe homo in creaturarum imperium natus, cur fœdatur indies vili, & abiecta creaturarum ſeruitute? Vtinam hanc omnibus Deus mentem donaſſet, qua detrectarent vlli inſudare creaturæ; ſed laborum ſuorum Deum haberent finem. Sapientes illi Reges ſtella docti longiſsimi itineris faſtidia ſuſcipiunt, vt natum puerum Iudæorum Regem perquirant, ſic enim Ieroſolymis aiũt Matt. 2. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* Cui á propria domo pararũt munera, aurum, thus, & myrrham: ſed cur parant thus? Planè vt teſtatum haberent, nõ creaturæ; ſed Deo deferre ſeruitium, erubeſcerent ſapientiſsimi homines tam longum ſuſcepiſſe iter in creaturæ alicuius obſequium, vnde ſecum thus offerendum præmittebant hanc gloriam ſibi aſſerẽtes, quòd nec pedem mouerint; niſi ad obſequium diuinum. Huc reſpexit D. Leo ſerm. 4. de Epiph. dicens. *Fulgentior radius veritatis eorũ corda perdocuit, vt priuſquàm labores itineris inchoarẽt, eum ſibi ſignificari intelligerent, cui in auro regius honor, in thure diuina veneratio, in myrrha mortalitatis confeſsio deberetur.* Non aliter viam arripiunt, quàm preſcientes, Deum eſſe, cui præſtaretur tantum famulitium. Is etiam erat Ioſeph, cui eadem deberetur gloria, nec cui, niſi Deo ſeruiret, quam gloriam in alterius Ioſeph vmbra celebrauit Moyſes Deut. 33. dum illi in hæc verba benedicit. *Cornua Rhinocerotis cornua eius*, vel vt aliás, *cornua Monecerotis cornua eius*; quippe Monoceros animal eſt viribus inexpugnabile, hominum recuſans imperium, pro cuius proprietatis allegoria D. Baſ. relatus in Cat. ad cap. 26. Iob, inquit. *Monoceros homo eſt ſanctus, qui Deum vnum intuetur, eique ſoli fidit.* Dixiſſet clariùs, Monoceros eſt Ioſeph iuſtus, quem deceret creaturis ſeruire, cuius ingens gloria in eo ſita eſt, quòd vniuerſos labores ſuos conſecret ſoli Deo. Planè cornua Monecerotis cornua eius, quando nulli creaturæ obſequium præſtat, ſed vni Deo eligitur ſeruiturus. An hũc recipiebat ſenſu ſpirituali Iob cap. 34. ſic homini illudens. *Nũ quid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum?* Nulla hominum vis, nulla creatura traheret Ioſeph ad ſeruitium, nulla creata poteſtas cogeret illũ ad præſepe ſuum; ſed qui creaturarum faſtidit imperium, ecce ſolius Dei nutu ad præſepe moratur, vniuerſaſque ſubit curas puerperij diuini.

Deut. 33.

Basil.

Iob 34.

§. XIII.

Gratiſsima Deo coniugum concordia, & amor.

IOSEPH, noli timere accipere Mariam coniugem tuam; hoc clamat Angelus, & clamarent vniuerſi Dei miniſtri, quandoquidem nil magis eſt Deo cordi, quàm quòd coniuges ſibi accepti ſint mutuo. Vidiſſes aliquando parentes, fratres, amicos vnanimes, vt nobis ſuſpectos à Deo publicari; ſic enim inquit Matt. 10. *Veni ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum.* Nihilominus inter virum, & vxorem nihil voluit ſeminare diſſidij, vt ſumma ſemper in illis concordia vigéret, nec haberent coniuges vnde ſibi inuicẽ metuere preſumerẽt. Id quod notat Rup. libr. 5. de Oper. Spir. Sancti. lib. 1. de Conſil. c. 21. Vbi ſic habet. *Notandum, quòd cùm cæteras affinitates dixerit, filium aduerſus patrẽ, & filiam aduerſus matrem, & nurum aduerſus ſocrum, non dixerit virum aduerſus*

Matt. 2.

Leo.

Matt. 10.

Rup.

ſus vxorem, ſiue vxorem aduerſus virum, ne videlicet Euangelica puritas occaſionem adulterij dare videretur. O quàm Deo chara eſt coniugalis concordia! quando tam anxiè cauit nullã coniugibus dare cauſam diſſidij, quãdo ſic omnes ſuſpicionis occaſiones eripit illis. Sanè miratus ſum non rarò coniugalem obſeruantiam floridam in ipſa iniuria coniugij, cùm recolo
Iud. 19. vxorem illam Leuites Bethlehemitici, de qua cap. 19. Iud. Hæc à viro deſerta, à luxuriantibus iuuenibus Gabaa rapta, & per integram noctem illuſa nihil coniugalis charitatis amiſit; imò deficiens viribus, amore coniugis non defecit, & confecta iniurijs dum ageret animam, monimentum coniugalis obſeruantiæ egit inſigne. Ait enim textus, *Mulier recedentibus tenebris venit ad oſtium domus, vbi manebat dominus ſuus, & ibi corruit.* Non illam violenta noctis integræ adulteria fecerũt obliuiſci mariti, vt primùm data eſt illi poteſtas, penè enecta ſurrexit, vt fœdato corpore puram animam exhalaret iuxta coniugij domicilium. Cuius
Amb. facinus ſic D. Amb. libr. 3. Offic. c. 13. extulit, dum inquit. *Quæ atrocitate vel dolore victa iniuriæ, ante oſtium hoſpitij quo vir ſuꝰ diuerterat, proiecit ſe, atque exhalauit ſpiritum; ſupremo licèt vitæ munere affectum bonæ coniugis ſeruans, vt exequias ſaltem ſui funeris marito reſeruaret.* Etenim, quando viua non potuit, ſaltem moriens noluit diſiungi à marito. Proh perfectiſsimorum coniugum magiſtra! Planè, nouerat bona vxor, quàm vtile, etiam erranti fœminę, eſt inſeparabile conſortium mariti, cuius gratia mille ærumnis, mille periculis eripitur. Quod teſtatum reliquit
Gen. 19 infœlix illa vxor Loth; ſed fœlix, dũ nititur hærere conſortio coniugis ſui. Hæc in Sodomis habitãs, Sodomitarum voluptatibus oculos depaſta eſt ſuos, non adeò, vt á marito diſcederet, cuius gaudens conſortio á Sodomitarum ſupplicio libera fugit. Vtinã ſemper ad maritũ aſpiceret; ſed aſſueta etiam videre Sodomæ delicias, dũ ad illas oculos conuertit, vitam miſerè amiſit. Sed petes, cur peccatrix hæc fœmina, ſiquidem aliquando caſtigãda erat, nõ incurrit Sodomiticũ ignẽ? cur no abſorta flammis fuit? cur tamdiù dilata eius ruina? Equidem hoc bonæ vxoris habebat, quód gaudebat contubernio viri, à quo ſeparari nequibat, nec eius cõſpectum fugere. Vnde ira Dei tamdiu deſæuire diſſulit in illam, quamdiu maritum ob oculos habens cõſortio gaudebat illius; at vbi marito à tergo relicto, reuerſa eſt ad ſo domũ, ſupplicium mortis incurrit. Id attigit D. Aug. libr. 2. de Mirab. Sacr. *Aug.* ſcript. c. 11. dicẽs. *Vt cuius viſus nõ erat immunis, ex culpæ conſortio mortem effugere nõ poſſet, quamuis propter iuſti cõtubernium eruta ſit de incendio.* Pepercit incendium illi, vbi coniugis gaudebat conſortio; ſed dedit pœnas criminum quãdo oculos auertit á marito. O ſanctum coniugij firmamentum, aduerſus quod non audet vllum ſuppliciũ!

CAPVT III.

De Ioſeph vt Chriſti Domini parente.

MAXIMA Ioſeph laus, quòd habetur pater Ieſu; eas enim inde accepit animi, & corporis dotes, quibus nihil degenerum inter Ioſeph, & Ieſum animaduerterint oculi mortalium. Similis erat patri, & filio in vultu decor, in greſſu grauitas, in conſuetudine gratia & humanitas. Filius in immenſum extollebat patrem, & pater minimé dedecebat tantum filium.

Ex Luc. 3. Vt putabatur filius Ioſeph.

§. I.

Ioſeph æterno diuinoque patri per quàm ſimilis in filium.

FILIVS Dei naſciturus ex virgine, patrẽ quodammodo in terra quæſiuit, à quo non ſemine humano, nec humano more; ſed ab æterno parẽte incorruptibiliter naſceretur. Quippo

pe æternus pater dum mente concipit ingentem ſuarum perfectionum molẽ, inde facit pullulare filium. Qui vt à cœleſti patre per intellectus miniſtrationẽ naſcitur, ſic à Ioſeph intellectuali modo virtutum naturalium, vt filium decet, lineamẽta deſumpſit. Iã meminiſti qualiter Iacobeæ oues à virgis, quæ oculis obijciebantur tempore conceptionis, colorum varietatem darẽt agniculis. Sanè, Deus Opt. Max. fæcundaturus Mariana viſcera diuino filio eum ſponſum prouidit, cuius ſanctitas, cuius pudicitia incredibilis virgunculæ cõcipienti Deum obijceretur, vt filius virginis etiam haberet puriſsimo illo modo virum authorẽ delineationis corporeæ ſuæ. Crediderim huc ſpectaſſe D. Aug. ſerm. 13. de Nat. vbi dum expendit virginem de Angelica annunciatione turbatam, ſic putat Angelo reſpondiſſe. *Quomodo fiet iſtud, vt graueſcam, & immuniſsimo marito?* Ecce virgini iam iam concipienti Deum in primis obijcitur Ioſephi ſeges virtutum, ex quo per intellectus opus Ioſeph cõcurrit ad natiuitatem diuini filij, dans illi delineationis virtutum exteriorum modum, & mẽſuram. Cui accinit D. Hieron. vbi contra Helbidium fatur. *Tu dicis, Mariam virginem non permanſiſſe: ego priùs mihi vendico, etiam ipſum Ioſeph virginẽ fuiſſe per Mariam, vt ex virginali cõiugio virgo filius naſceretur.* Quippe vult Hieronymus, virginitatẽ Ioſeph obiectam Mariæ aliquid contuliſſe, ſaltim ad delineationem exterioris puritatis filij, quo Ioſeph æterni patris æmulus in progignẽdo filio per intellectus opus exiſtit. An hoc adumbrat lex illa Leuitica, quæ ſic cauet de offerenda ſimila? *Offeret eam calidam in odorem ſuauiſsimum Domino ſacerdos, qui patri iure ſucceſſerit* In quibus verbis ſcire cupis, quis ſit, qui patri iure ſuccedit? De quo pulchrè Bereng. ſerm. in dictum locum fatur. *Ille ſacerdos patri iure ſuccedit, qui in ſe ipſo formam diuinæ naturæ imitatur, vt qui eſt de terra, terreſtris fieri ſtudeat, & de cœlo cœleſtis.* Et quidem expendendum eſt, quòd ſimilam calidam vnus ſacerdos, qui patri iure ſuccedit, hoc eſt, qui diuinæ naturæ æmulus eſt, offerre debet, nimirum panem illum vitæ Ieſum adhuc calidum, adhuc recenter à Virgineo camino eductum, vnus Ioſeph accipiat, vtpotè qui cœleſti patri iure ſucceſſit, diuinam referens in ſe naturam, dũ eius virtutibus inſignitur, dum intellectui Virgineo obiectus limpidiſsimo concurrendi modo, pater aliquomodo eſt diuini filij.

Aug.

Hiero.

Leuit. 6.

Bereng.

§. II.

Ioſeph parentem vna diuina progenies decebat, à qua in immenſum honoratur, ditatur.

LAVDEMVS viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua, vt monebat quondam ſapiens Eccl. 44. quando nil magis commendat parentum gloriam, quàm eorum propago. Glorioſum parentem filius facit; ſed qui filius? qui terrenus orbis dominatur terrarum? Abſit: ille glorioſum virum decet filius, qui inter cœleſtes ſplendores candicat. Cùm Deus Opt. Max. Abrahamum patris nomine decorauit Gen. 22. ait illi, *multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli*; quaſi tantũ patrem à Deo conſtitutum dedeceret filius, qui cœleſti non eſſet ſplendore clarus. Ita D. Leo ſerm. 3. de Epiph. fatur. *Abrahæ innumerabilis fuerat promiſſa ſucceſsio non carnis ſemine; ſed fidei fæcunditate generãda; & ideo ſtellarum multitudini comparata, vt ab omniũ gentium patre non terrena; ſed cœleſtis progenies ſperaretur.* Inglorius eſſet tantus pater de terrena progenie, nouna & cœleſtis fuit excogitanda, vt patris à Deo conſtituti compleret dignitatem. Hinc bene Tychonius Reg. 4. Salomonem inter cœleſti gloria cãdidatos conſtituit, ne Dauidi parẽti detraheretur, ſi regno ſolùm terreno inſignis filius daretur illi. Ait enim: *ſi reprobatum Salomonem dixerimus, occurrit vox Dei, quæ dicit, nec terræ quidem regnum auferre Salomoni propter Dauid patrem ſuum. Quid enim prodeſt Da-*

Cen. 22.

Leo

Tychon.

uid, ſi propter eum filius eius Regnum conſequeretur terræ, cœleſte perditurus? Quo manifeſtum eſt cum Deo eſſe Salomonem. Adeò neceſſaria eſt ad gloriam, & ornamentum parentũ progenies, quæ de cœleſti pulchritudine gaudeat. Quo iam gloriam Ioſeph decet augurari, quem nõ ſtelliferum agmen; ſed tota immẽſi ſolis ſphæra nobilitat, non cœleſtis propago; ſed ipſe ornat cœlorum creator. Sanè, vt tam glorioſum virum, tamque excelſum patrem compleret ſuper terram, imò ſupra cœlum ipſum fuit noua, & diuina progenies meditãda. Quantus inde honor Ioſeph aduenerit, quis ſuffi *Tertul.* ciat explicare? Tertul. libr. de Reſurr. carn. ſic extollit limum, ex quo Adam fuit à Deo formatus. *Limus in manus Dei, quæcumque ſunt, peruenit, ſatis beatus, ſi ſolummodò contactus. Itaque toties honoratur, quoties manus Dei patitur.* Et Deus venit in manus Ioſeph, & ipſe Ioſeph venit ad Dei manus ſatis beatus, ſi ſolummodo contactus, verùm per plures annos, & ſæpè Deũ habuit in manibus, & ſæpe diuini pueri manus habuit, ſuſtinuit caput, pedes lambit. Quid plura? Toties honoratur, quoties Dei prendit manus, vt nemo eius honoris cumulum attingere valeat. Habebat Ioſeph præ manibus, quod vel ſemel videre ſanctiſſimi quique vehemẽter deſiderarent. Ac- *Paulin.* cipite D. Paulinum de ſe epiſt. 4. fantem. *Quis mihi miſero os adureret, & linguã meam cœleſti illo carbone purgaret, vt vel calcaneo Chriſti mererer tenus ore contingere, & ſubdito capite ſola ſancta tergere, vt caput meũ potius Chriſti pedibus tergeretur, & dum pedes lambo, piarem caſtis labia immunda veſtigijs.* Quid dulcius poſſet quis ſibi excogitare? Et fœlix Ioſeph hæc inter mella paſsim deliteſcebat. O quoties apis inſtar florida pueruli labra ſugebat, vel vt papilio ad ſolaria oculorũ lumina aduolabat, vel vt paſſer in comarum elatis palmarum nidificabat? Quoties labia immũda ignito illo calculo piaret? Quoties ſerpentinos auſus, ſi quis in ſe manſerat, de pueri calcaneo confringeret? Quoties illud infiniti valoris drachma exhiberet, vt totum cœlorum Regnum compararet. De alio Ioſeph poſt hunc fœliciſſimo dicitur Ioann. 19. *Venit homo quidam diues ab Arimathia nomine Ioſeph, & petijt corpus Ieſu.* De quo ſic audi *Ioan. 19* D. Epiphan. orat. de Domini ſepult. *Epipha.* vt quid dixerit non minus putes in Ioſeph Ieſu Parentẽ quadrare. Ait enim expendens illud homo quidam diues. *Verè diues Ioſeph, vtramque enim ſubſtantiam à Pilato dono acceperat; verè diues, ſiquidem margaritam illam, quæ omnem pretij æſtimationem excedit, ſecum aſportare promeruerat. Verè diues, ſacculum enim plenum portabat, nempe ipſummet diuinitatis theſaurum. Quomodo is diues non dicatur, qui mundi vitam, & ſalutem adeptus fuerat? Quomodo Ioſeph verè diues non erat, qui illum dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumquè abſoluto imperio dominatur?* Sanè, piaculũ foret, quòd Ioſeph alicuius egeret, quòd cœleſtibus diuitijs non redundaret, quando quidem l. ſi quis à liberis. ff. de liber. agnoſcen. aſſeritur. *Iniquiſsimum quis meritò dixerit patrem egere, cùm filius ſit in facultatibus.* Quomodo ergo non Ioſeph diues?

§. III.

Quà filius Ioſephi Dominus nobis vtiliſsimus apparet.

NON caſu Ieſus patrem Ioſeph accepit; ſed vt ex hoc patre eius ampliùs manifeſtarentur vtilitates in *Auguſt.* genus humanum. An non Auguſtinus in Ioannem ſic ſapientiam incarnatam anguſtabat? *Petra non eſt, quia durus, & ſine ſenſu non eſt, oſtium non eſt, quia eum faber non fecit.* Ergo ſiquidem patrem fabrum habet, qui ſanè faber eum fecit dum aluit, iam claret, quod oſtium eſt, per quod liceat ad Regnum intrare. Ecce ex parente fabro Ieſu oſtium tibi factum euidẽtius patet. Quid ni? dum illum tanti fabri progeniem (vt putabatur) cognoſcis, magnam tui reformationem incipis ſperare, omnia proculdubio calet

filius

filius fabri, vt mores ad circinum componantur, vt Dei formetur imago, vt ſuperflua ſecentur, vt in varios vſus animus effingatur humanus. Vulgò de Ieſu dicebant Matth. 17. *Nonne hic eſt filius fabri?* Vbi Theophil. Antioc. lib. 1. allegor. fatur. *Filium fabri, vel ab obtrectatoribus ſuis ſe Ieſus voluit vocari, quia terrena nos docent, quæ ſunt cœleſtia, quaſi bonus animæ faber ſpiritualia vitia noſtra circumdolat ſecare doctus exigua, ſublimia ſeruare culminibus, rigida mentium ſpiritus igne mollire, & in varios vſus omne humanum genus diuerſa miniſteriorum qualitate formare.* Adeò vtilis, & hominibus formandis, & reformandis aptus apparet, ex eo quod dicatur filius fabri. Suſpecta erat fabri manus in Dijs gentium, qui vt inutilia, & arida ligna erant, diuinitati ſuæ cauebãt à notis fabris. Accipite D. Iſidor. Peluſ. libr. 4. ep. 207. ſic fantem. *Cùm Ptolomæus Rex artifices collegiſſet, qui Dianæ ſtatuam fabricarent, opere perfecto, ingentem ſcrobem fodi iuſſit, & parato lectulo, occultatoque dolo, iuſſit ipſos cœnare. At illi cœnantes in foueam illam delapſi mortui ſunt. Quod ideo fecit Ptolomæus, quòd vellet ex oculis remouere artifices illos, vt ille qui vocabatur Deus, non manufactus videretur.* Sané, arida ligna hanc aduerſus fictam diuinitatem infamiam ex artificibus comparārent; verùm lignum vitæ Ieſus, vt lignum viride eſt, & verus Deus, ad omneſquè hominum indigentias ſubleuandas vellet efformari, ſic artificem, & fabrũ Ioſeph ſibi adhærere voluit, cuius præſentia ſuas vtilitates publicabat.

Mat. 17. Theoph. Antioch. Iſidor. Pel.

§. IIII.

Ioſeph quà pater Ieſu, aptam cœlo acquirit infantiam.

OMnibus à Deo Opt. Max. ea lex impoſita fuit. Matth. 18. *niſi cõuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli nõ intrabitis in Regnum cœlorum.* Itaque ad paruuli ſe formam componere debet quiſquis cœleſtia regna cupit hęreditare; ſed ad cuius paruuli formam gratior erit conuerſio? D. Amb. Pſal. 36. fatur. *Ex illo puero, qui ante quã ſciret vocare patrem, aut matrem, cepit ſpolia Damaſci, ſancti vocati ſunt pueri.* Itaque pueruli Ieſu formam ſubeat quiſquis regni cœleſtis candida velit decorari. Quomodo Ioſeph cœlo dignam infantiam nõ ebiberet, qui diuinisſimi Ieſu puerorum exemplaris extitit pater? Sæpè audiui, imo & vidi à natis puerulis parentes puerulos fieri. Quod argumentum tractans Ælianus lib. 12. Var. hiſtor. cap. 15. inter alios præfert Ageſilaũ Regẽ cũ filio infante ludentem, & vt Poëta dixit, equitare in arũdine longa, ſic pueruli filij parentes afficiunt, vt pueri etiam fiant, ne miremur, ſi puerulus Ieſus parentem ſuum Ioſeph ad diuinam inſtituerit pueritiam. None ideo antiquus dierum factus eſt infans hominis filius, vt veterem Adàmum ad pulchram infantiã reduceret? Sic D. Leo. ſerm. 6. de Nat. inquit. *Amat Chriſtus infantiam, quæ maiorum dirigit mores, ad quam ſenum reducit ætates, & eos ad ſuum inclinat exemplum, quos ad regnũ ſublimat æternum.* Et quem ſenem ad ſuam reduceret citiùs infantiam infans Chriſtus, quàm illum ſenem, quem ſolum in terra patrem nominabat? Equidem diuinus Ioſeph, ex quo infanti Deo, vt pater filio adhæreſcis, fatuus erit, qui in te aliquid veteris hominis reſidere præſumat. Tibi do verba illa, quibus B. Zeno ſerm. 3. ad Nophytos hominis renouationem inſinuat, inquiens. *Ipſe eſt; & tamen ipſe non eſt. Vetus quidem videtur domicilium; ſed nouus eſt inquilinus, mutatione morum, natiuitatis ſuæ nobilitatem varijs virtutibus monſtrans.* Fœlix qui à tanto infante nouit eam infantiã induere, qua & fœteroſos veteris hominis pannos abijciat, & de cœleſtis regni candida coruſcet. Quomodo enim Ioſeph in virum perfectum, ſecundum ætatem plenitudinis Chriſti, exurgeret, ſi ad eiuſdem non conformaretur infantiam? Quomodo noui teſtamenti arcæ Cherubin alter aſsiſteret; ni de infantuli conſortio repueraſceret? Etenim, vt apud Pagnin. teſtatur Rabbi Dauid Cherubin, dicitur á nominis etymologia

Amb. AElian. Leo. Zeno.

quaſi puer, ne quis de Ioſephi dubitet reſumpta infantia, cũ eum viderit Mariæ, & pueri excubatorem agere, & viriliter vtriſque ſeruiẽdis inſudare. Quãdo ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. ep. 442.

Iſid. Pel. *Non fieri poteſt; niſi ad puritatem & caſtitatẽ repueraſcamus, vt aut mẽtis perfectionem aſſequamur, aut ad virum perfectum, & operarium inconfuſibilem ſubuehamur.* Igitur Ioſeph de infantia apud Saluatoris cunas reſumpta, ſtrenuus operarius, vir omni perfectione decòrus fuit conſecratus. Et veriori ſentẽtia diuinum infantem alloquens,

Syneſ. dicere poſſet, quod D. Syneſius ep. 124 amiciſſimo ſibi viro dicit in hæc verba. *Num quando aſpectu tuo perfruar, Pater verè germaniſſime? Num quando ſacrum caput tuum amplectar? Num conciliij propter te beati particeps ero? Si ea mihi obtinere contigerit, efficiam profectò, vt iam fabula non ſit quod de AEſone Theſſalo dicitur, quem bis puerẽ fuiſſe, Poëtarum carmina prædicant; cum ex ſene repentè eſſet iuuenis factus.* Etenim ſi quis ſenex iuueneſcere poteſt, is eſt Ioſeph medius Angelorum concilio diuinum infantem manibus tractans, pueriliaque verba cum tanto puero proferens.

CAPVT IIII.

De Mariæ Ieſu matris conceptione.

CHRISTI feræ familiæ ſole cadente, argentea oriatur luna, æquũ eſt; & illa luna, quę nullũ luminis defectum nouit, ſed à primo ſui ortus egreſſu fulgẽtes claritatis radios vndequaque rotauit. Ea eſt Maria, cuius in vitam ingreſſum fulgens originalis iuſtitiæ radius illuminauit. Igitur de immaculata conceptione erit nobis cantandum. Ardua res! Prouincia dura! Cãtarũt mille vſque hodie, & paſsim quotidie, chorus Sanctorum circũfertur, vt eadem cantent, laſsiſne aſsidemus, & ſuperſedebimus à ſatis repetito cantu? Imò in de non leue conſurgit fundamentum, vt Mariam á Deo ſummo inhabitatam primo ſui ortus egreſſu dicamus: ſiquidem nec vnquam deficiunt, nec laſſantur cantores, dum eius à peccato munditiem extollunt cantu, ſanctius enim de Maria notari poſſemus, quòd Ioſephus Iudæus de templo Ieroſolymitano cõ firmat, *eam nempe apud omnes eſſe opinionem conſtantem, aduentoſſe Deum ad habitandum recens ſtructũ, & dedicatũ ſibi locum. Nam neque hymnos cantantibus, neque choreas ducentibus laſſitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent.* *Ioſeph. lib. 7.* Quo non miraberis, ſi conſtans omnũ opinio de immaculata Mariæ conceptione creſcat, & firmetur; cùm nulla neque cantantibus, neque pſallentibus laſsitudo oriatur, dum illam & voce, & ſaltibus geſtimus euulgare. Accipite meum de hoc myſterio cantum, non vt confirmem rem adeò ſtabilitam & firmatam, me ab hoc labore liberarunt plures è Societate Magiſtri; quorum ſcripta apud omnes valent; ſed vt è concionatorio penu aliquid educã ſaltem vẽdibile nouitate.

§. I.

Conceptioni immaculatæ virginis opinio contraria prudentiſsimè in hoc æuo in concionibus non euulgatur.

HOC in primis omnibus concionatoribus ſanctum, & firmum ſit ex Pontificis præſcripto, quòd his præſertim temporibus nihil e ſuggeſtu dicant almæ virginis conceptioni contrarium; An putas verum eſſe, Mariã in peccato cõceptã? id inficior. Sed eſto, at veritas minimè ad ſalutẽ neceſſaria, & modò plurimis dãnoſa, nec ſine rixa, & bello apud eruditos, & ineruditos, euulgatur. Sanè D. Greg. Naz. hinc laudat prudentiã Baſilij, eiuſque extollit ſanctitatem, quòd difficillimis temporibus, vbi error de conſubſtantialitate Spiritus ſancti cum diuinitate, ſic populares animos peruaſerat, vt ſine magno duelli ſcandalo nec audire poſſent conſubſtantialitatem. *Nazian.* *Ille, ait, propriam & apertam vocem interim vſurpare*

pare differebat, tum ab ipso spiritu, tum ab alijs etiam ipsius propugnatoribus veniam petens ac rogans, ne hoc suo consilio offenderentur, nec committerent, vt dum vnam voculam mordicus retinere conarentur, propter inexplebilem voluntatem omnia perderent, conuulsa nimirũ turbulentissimo tẽpore, ac distracta pietate. Et quidem sanctissimus vir acerrimus erat defensor, & propugnator, & prædicator diuinitatis personarum trium, & veritas hæc maximè ad salutem necessaria; sed dũ clara illius voce decepti homines turbabantur, rixisque, & duellis pietas Christiana labefactabatur, distulit vocis illius prædicationem claram, vt publicæ consuleret pietati. Vtinam hanc omnes concionatores mentem ebibant, & piam, & christianam, qua cũ videant rixas, inimicitias, scandala passim moueri, vbi quid conceptioni immaculatę contrarium prædicatur, differant hanc prædicationem ab Angelico Doctore hanc gratiam præsumẽtes, nedum mordicus quamcunque eius voculam retinent, pietatẽ & charitatem popularem conuellant. Non otiosum erit, si huc referam alterius Basilij Archiep. Seleuc. monitum, qui ora. de verbi incarn. sic fatur. *Cum ergo ea commoda per Virginem matrem nobis obuenerunt, quæ omnem excedunt oratio nis mensuram, æquum est, vt benefactricem nostram aliqua etiam ratione remuneremus. Eiusmodi autem munere isthuc faciendum puto, quod in nos quodammodo redundet, & quodnam illud dixerit quispiam? est mutua inter nos charitas & beneuolentia, quæ est legis perfectio, & cõsumatio. Ante omnia autem Ecclesiæ corpus inaiuisum conseruemus, concordiæque sensum inuiolatum custodiamus; summa autem opus est cautione, ne dũ rectam fidem ab iniuria vindicare contendimus, in mutuas iniurias, & inimicitias armemur, adeoque sub pietatis obtentu, malũ aliquod feramus. Ac ne dum fœda, & noxia dogmata acrius persequimur, ipsi à rectis excidamus. Hoc enim agere aliud nihil est, quàm incertum lucrum cũ graui damno consectari, ipsamque veritatem in fraudem adducere.* Hęc ille pietate, & religione plena, quorum singula maximè ponderanda, & amplexanda sunt viris & religiosis, & Christianis, qui videant, qua cautione opiniones agitare debent, quando & fidei veritates sic iubenrur tractari, vt communitati consulant, nec officiant charitati, quam à singulis B. Virgo muneris loco, & expectat, & accipit.

Baſ. Sel.

§. II.

Mundities conceptæ Virginis illustratur verbis allatis. Ex qua natus est Iesus.

NON solùm æternam; sed etiam temporalem verbi generationẽ extollit Propheta ex munditie vteri, à quo est dilapsum. *Generationem eius quis enarrabit, qui abscissus est de terra viuentium?* Meritò id proponitur admirandũ in generatione Christi, quod inuenerit terram mortali inaccessam, plantæ adeò viuidam, & vitam spirantem, vt ab illa originem Deus ipse traxerit. Lumen his verbis addat Rup. lib. 2. in Isai. cap. 19. *Ineffabile quod de carnis generatione hic rectè dictum intelligitur, qui abscissus est de terra viuẽtiũ, de terra, inquam, non morientium, siue non mortuorum morte peccati, qua omnes in Adam mortui sunt: sed de terra viuentium, id est, de terra virginea per sanctum viuificata spiritum abscissus est.* Hęc ille pulchrè terrenam Adami molem iam peccati morte vitiatam, plenam ossibus, & cadaueribus, patẽti sẽ pulchro per similem exclusit, vt virgineam vitalemque terrã, & omni mortis odore liberatam, cõponat: ex qua lapis ille pretiosus Dei filius sine manibus decideretur, & vel eo maximè admirabilis Dei virtus, atque potentia, quod in terra Adam mortale vitus spirante, nihil nisi originale funus præferente, adhuc de virginea illa fœlicioris quondã Adàmi terra diuino flamine inspirata, & viuificata, viuidã partem inuenerit, qua matrem pararet, vnde nasceretur. Hoc ante Rup. miratus est Naz. carmine de virginit. *post animam Christus suscepit, & omnia mẽbra corporis, atque Adamum subijt; sed*

Isai. 53.

Rup.

Nazian.

qualis in horto, cùm nondum vitij infectũ pectus haberet, nec dulci alloquio diri serpentis, & æstu pellectus, fructum, stygiamque invisceram mortẽ misisset. O mira Dei potentia! *generationẽ eius quis enarrabit?* in mortis regione spirantia vitam viscera, vt generaretur, inuenit. In Adámo deplorato, in hominũ barathro sibi acquisiuit Adámum fœlicem iustitiam halantem, serpentini veneni penitus expertem, qualis in paradiso ante serpentem, ante casum, ante hominum pestem floridus, viuus, diuinè aspiratus, talis seruabatur nascituro verbo; sed vbi seruatur talis, nisi in Virgine Maria, *de qua natus est Iesus?* Hæc sola est viuida terra, peccati morte, qua omnes in Adam peccauerunt, inaccessa, ex qua abscissus est Filius Dei. Hæc Adam pars, sed Adam viuentis, qualis in horto ante casum, qualemque ipse Christus accepturus venerat. Totum hoc argumentum argutè conficit quæstio illa excitata à Diuo Irenæo lib. 3. cap. 31. *Quare,* inquit, *non iterum sumpsit Deus limum; sed ex Maria operatus est plasmationem fieri?* Poterat sanè filius Dei, sicut naturam Adâm ex limo finxit, sibi etiam fingere ex limo naturam; sed maluit eam à Maria acquirere, ex cuius carne sibi corpus plasmauit. Idquè ex eo solùm ait Irenæus, vt non alia ab Adam plasmatio fieret; sed eadem ipsa recapitularetur. Adâmum Christi° quærebat, Adámi carne indui exoptabat; sed illum Adámum qualem in horto viuidum ante ebibitam stygiã serpentis alloquio, huncquè, vt acciperet, Mariam venit, in qua solùm talis Adam seruabatur, vt ex illa Christus nasceretur.

Iren.

Tertul. Hinc accipite Tertul. de Resurrec. carn. sic Isaiæ verba explanantem. *Audit ab Isaia, exurge, exunge, Hierusalem, induere fortitudinem brachij tui, exurge, sicut in primordio diei, scilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictum trãsgressionis. Qui enim in eam Hierusalem voces huiusmodi competent, quæ occidit Prophetas, & lapidat ad se missos, & ipsum postremò Dominum suum confixit? sed neq; vlli omnino terræ sal° reprobitur.* Et sanè, vna illa Hierusalem, in qua, & ex qua natus homo cœlestis, vna Maria repromissione liberationis non indiguit, vt quæ primã adhuc iustitiæ originalis gratiam potiretur. Hanc vnam Hierusalem expostulat Isaias, & ab hac vna poterat contendere, quòd exurgeret sicut in primordio diei, nimirum in illa integritate, quæ fuerat ante delictum transgressionis, vt in Maria qualem ipse Deus finxerat carnem inueniret, quam, & indueret. Equidem sola hæc Hierosolymorum ciuis Maria surrexit sicut in primordio diei, scilicet in illa integritate, quæ fuerat ante delictum transgressionis. Hinc iam addubitari licet, cur Matthæus in recensendo Virginis genere incipit ab Abrahamo, prorsus Adamo relicto? Papæ, Lucas cap. 3. in Mariæ proauis Adámum etiam numerat, sic genealogiam finiens: *qui fuit Adam, qui fuit Dei.* Cur ergo Matthæus Adámum prætermittit? Equidem Matthæus non solius Mariæ; sed, & Mariæ, & Ioseph dum asserit genealogiam ab Abrahamo orditur, à quo procedens Maria cognationem Ioseph, & fraternitatem admittit, vt in quo generis Abrahæ non reperiebantur vitia. At ab Adámo nullius fratris consortium patitur virgo, vt quæ sola ab Adámo sine Adámi næuis trahit originem. Huc respexit D. Athan. *Athan.* suprà datus cap. 2. §. 9. in hæc verba. *Deipara Maria sola ex Adam deriuatur, aut cum sponso suo Ioseph ex Abrahamo, & Dauide stemma suum deducit.* Sic ille.

Luc. 3.

§. III.

Quòd mater Iesu vocetur ante partum, eadem mundities adstruitur.

HÆREO adhuc eisdem Euangelij verbis, *de qua natus est Iesus.* In quibus, etsi nosco anticipationem frequẽtissimã in scriptura; tamen hic speciali Dei halitu factum puto, quòd antequam puerperiũ insinuetur, iam à Maria natus Christus dicatur. Quod acutè

acutè expendit Chryſol. ſerm. 146. *Quomodo non ante cõceptum mater, quæ poſt partum virgo permanſit, aut genitrix quando non, quæ ſæculorum genera uit authorem? Maria mater Dei vocatur, & quando non Maria mater?* Nullo ſanè tẽpore, nullo momẽto effœta, & vacua eſſe potuit Ieſu mater, quando omnes nudi tenebricoſo abyſſo peccati cincti, filij conſcribantur perditionis, ipſaque ſemel Deum erat paritura, iam ſole veſtita, iam circumdata viro, iam mater Dei vocabatur, & quando nõ Maria mater? Sed præſtat audire Chryſo. hom. de Interdiction. arb. ad Ad. vbi ponderans Euæ damnum, & Mariæ bonum ſic ait. *Seductio Euæ attulit mortem; conſenſus Mariæ peperit à ſæculo ſaluatorem.* Expendo, *peperit ſaluatorem à ſæculo*: non ſolùm florentibus ſuæ ætatis annis, ſæuienti hyemis brumæ hunc communis ſalutis fructum dedit; ſed à ſæculo omni tempore, quo apparere potuit, iam apparuit fœta ſaluatore. Addo acumen etiam Bernar. ſerm. 1. de Circunc. vbi explicans verba illa Lucæ. *Vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab Angelo, priuſquàm in vtero conciperetur.* Elegãter illam nobis quæſtionem obiecit, cur nomen Ieſus ab hominibus vocatum eſt poſt ipſius puerperium, ab Angelis quidem eſt vocatũ, antequam in vtero conciperetur; quippe inquit Bernar. *Angeli ſaluator, & hominis; ſed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ.* Innotuit nãque in hac Ieſu appellatione differentia ſalutis allatæ hominibus, & Angelis, illis tardè, & poſt mille caſus, & ideo Ieſum appellant non niſi poſtquam natum; his citò feſtinantes *ab initio creaturæ* primo ſuæ creationis momento, & ita quid mirum, ſi feſtini inueniantur Ieſum compellãtes, antequã in vtero conciperetur. Sic crediderim in Mariæ maternitate feſtinata philoſophandum; cur ante vterum plenum iam Maria Ieſu Mater? cur à ſæculo peperit Saluatorem, & non ſolùm quando illum in præſepio reclinauit? quia illi præ cæteris Ieſus ſtetit ab initio creaturæ, à primo ſuæ inceptionis momento, à ſæculo Saluatorem perit.

Chryſol.

Chryſoſt.

Luc. 1.

Bernard

§. IIII.

Quod mater ſponſa ſimul nati aſſeritur immaculata.

EX Maria virgine Chriſtus natus hoc peculiare inter cæteros infantes, vt voluerit naſci expectato virginis conſenſu, & beneplacito. Nullius vnquam filius petiuit à matre, vt liceret ab illa generari; imò neque Deus ipſe conſenſum Adàmi quæſiuit, vt ab eius coſta mulier educeretur, quin potiùs neſcio illo, & dormiente Euã ædificauit; ſed ex Maria nec carnem aſſumit, nec naſcitur ſine eius conſenſu, & beneplacito. Magnam inde Virginis excellentiã venatur Guillelmus. *Nolebat*, inquiens, *omnipotens carnem ſumere ex ipſa, non dante ipſa, ſicut ſumpſit ex dormienti Adam, vnde formauit Euam. Ad futuræ matris excellentiam, non tantum ex ipſa carnem ſumere; ſed etiam ab ipſa volebat.* Ego hanc excellentiam exiſtimarem, quod ex vtero matris exire volebat *tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*, & ſicut ab ſponſa expectauit conſenſum. Hoc Chriſti natale ex virgine ſponſalitium ſuboluit Epiphanio, cũ inter cœli miracula hoc enumeratur ab illo. *Thalamus virginis habens filium Dei, Deum ſponſum Chriſtũ*: & rectè cœleſte prodigiũ appellatur naſci, & deſpõſari matrẽ, & ſponſam habere: caſq; adeſt ſpõſa, quæ Prou. 5. inſinuatur *Cerua chariſſima*; cerua, inquam, vt iam inde æternet cum ſerpente inimicitias, vt vel ex hoc immunis, & præſeruata ab antiqui ſerpentis dente intelligatur. *Vox Domini præparantis ceruos*, occinit Regius vates Pſal. 28. cuius vocis conceptum eleganter declarat Ambr. Pſal. 118. ſerm. 10. *Quæ vox*, inquit, *Dei; niſi faciamus hominem? qui ſunt cerui iſti, niſi inimici ſerpentibus, qui ſuper aſpidem ambulant, & venena non ſentiunt? Non vile igitur, non corporale arbitror, quod præparauit Dominus.* Sic ille, quod ſi inter faciendum hominem prima in ædificatione Adàmi Deus ceruam aliquam ſibi chariſſimam præelegit,

Apud Delrium Cant. 4. ſect. 2.

Epiphan.

Prou. 5.

Pſal. 28.

Ambroſ.

præparauit contra venenatos ſerpentes, eam dicent omnes cum Ambro. fuiſſe Chriſti coniugem, & matrem, quæ ante hominem, iam iam minanti ſerpenti inimica præparabatur, vt peſſundatis poſtmodum ceruis à colubro, eius victrix cerua ſtetiſſet, vt ſpõſa Dei ad paradiſi fundum recuperandum. Non longe diuertit Epiphan. dum ait. *Inuenitur Virgo eſſe cœleſtis ſponſa, & mater: quæ donorum ante nuptialium nomine Spiritum ſanctum accepit, dotis verò gratiæ cœlum vnà cum paradiſo*. Aduerte differentiam dotis, cœlum cum paradiſo, quippe pro cœlo gloriam capio, pro paradiſo iuſtitiam originalem, eamque datam non mulieri, quæ cum ſerpente miſceat colloquia; ſed diuinæ ſponſæ Mariæ, quæ ſit vt cerua præparata ad paradiſi ſerpentes exturbãdos. Etenim vt pulchré addit Damaſc. Mariam deſignans, *ad hunc paradiſum ſerpens aditum non habebit*.

De laud. Virgin.

Damaſ. Orat. 1. de dorm. Deip.

§. V.

Quòd ipſius nati, & filia ſit, confirmatur Mariæ puritas originalis.

CHRISTI Domini proauos expreſſurus B. Matthæus ſubticuit Mariæ patres, malens Deum ab impe ritis Ioſeph filium reputari, quàm terrenos patres illi fœminæ attribuere, quam nec ſuſpicio infectæ genealogię decebat, vtpotè filiam primogenitam Dei. Sic de diuina genealogia ſibi blandienti Alexandro, & interdum furtim Philipum Macedonem patrem compellanti, ſuggeſſit Sacerdos apud Plutarchum. *Ne vllo caſu mortalem patrem nominaret, qui Ioue ſummo nobilitabatur*. Sic etiam apud Homerum Hecuba locuta ad ſponſum de Hectore ait, *ſi meus nunc afforet Hector*, ſibi ex Deo ſatum attribuens Hectorem, quamcũque excluſit ſuſpicionem terreni patris, vt notauit Sponda nus Iliade 10. & Delrius nondum noſter in Agamenone. Iure ergo infectæ genealogiæ notam à Virgine Matthæus explodit, nec nominat mortales patres, vt quæ à Deo ſummo nobilitabatur iuxta id Eccleſ. 24. *Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita omnium creaturarum*; quod vt audiuit, percepit Damaſc. & de Maria exclamauit: *O Deo digna filia primigenæ matris Euæ correctio!* Aſt nobis expendẽdum eſt, *ex ore altiſſimi prodiui*: fabuloſos Mineruæ ortus ex Iouis cerebro miſſos facio, veriſimum Adâmi ex Dei flatu ortum reuoco ad examen, de quo illud, *ſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*. Ingeſſit porrò Deus Adâmi corpori animam, vt volunt communiter Doctores, iuſtitia, & ſanctitate ornatam, ſpiritu, & halitu diuino, vt præſtãtiſſimo ſuffitu aduerſus dæmonem communitam: idque declarauit Scriptura, dicens: *quòd inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*. Quod acutè percalluit Leoncius, vbi examinat verba Ioann. 1. *De plenitudine eius omnes accepimus. Plenitudinem*, ait, *ipſius vocat inſpirationem, quæ fuit in Adam, quam, & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionem, nempe Spiritum ſanctum*. Etenim, qui fuit inſpiraus Apoſtolis Dei ſanctitatũ plenus halitus in renouatione hominum, datus fuit Adam in prima ſui cõditione, & illius gratiæ Adami animꝰ ſanctus, immaculatus ab ore Dei procedens proponitur, & in eo ſtatu vocatur in originibus *Neſſemha*, quod noſter tranſtulit *ſpiraculum vitæ*. Huc ergo ſpectans ſapientia Eccleſiæ, vt Marianum ad corpus aduentum fœlicem, ſanctum, impollutum indigitaret, illi attribuit, quód dicat, ego ex ore altiſſimi prodiui, alter vitæ ſpiritus, alter Neſſemha.

Plutar.

Eccl. 24.

Serm. de nat. Vir.

Gen. 1.

Ioan. 1. Leon.

Vt mea excogitatio hæc lucem accipiat, Dauidem affero cygneo illo cantu, vtpotè vltimò decantato, omnes creaturas inuitantem ad Dei laudes. Vbi ſingulis enumeratis, tandem finit Pſal. *Omnis ſpiritus laudet Dominum*. Quod egregiè expendens Georg. Venet. in Arm. cant. 3. tom. 8. modulo 11. concentu 7. animaduertit, ibi ſolum modò repeti obſoletum iam verbum *Neſſemha*, dicẽte Dauid, *Neſſemha laudet*

Pſa. 150 Ven.

det Dominum. Quippe verbum hoc, vt vidimus, significat spiritum hominis procedentem ab ore Dei sanctum, immaculatum, ideoque in creatione Adámi primo positũ est, verùm post lapsum fædato hominum animo sic originalis diluuij cæno, & immunditiâ humanâ omnia erant plena, vt Dei columbinus spiritus non inueniret vbi requiesceret pes eius, ideoque nomen Nessemha penitus obsoleuit, nec vnquam diuinæ paginæ accesit; nisi altera solùm vice; cùm in fine Psalmorũ euocatur à Dauide Nessemha laudet Dominum. Quid ais, ò Dauid? Vnde tibi in mẽtem venit obsoletum illud nomen *Nessemha?* Vides ne aliquam creaturam dignam eo cognomine? Sanè, præuidet sibi filiam nascituram Mariam, quæ aboleti generis stemma nouénque restauret, in qua vna sanctissimæ originis conseruetur cum decore suo vocabulũ, vt iam inde ab origine sanctũ genus mũdo appareat. Nonne sacerdotale gen⁹ Aaronis in nepotib⁹ obscuratum penitus erat? Qualis erat sacerdotij splendor in Anna, & Caipha? Tamen inter tot degeneres sacerdotes emicuit Elizabeth Ioannis mater, quam vocat Lucas cap. 2. *de filiabus Aaron.* Id quod expendens D. Chrysol. Chrysol. ait. *Prætermissis omnibus eius filia dicitur, cuius in se memoria prætulit sanctitatem, quam tanti generis pia custos gloriosissimé trãsfudit in filium.* Etenim quia primùm sacerdotij decus ad Ioannem transfundendum erat, tãti generis pia custos eligitur mater; sic quia primęuę sanctitatis in Christo inuenienda erat gloria, mater eius Maria eligitur, quæ sola tanti generis in alijs obsoletum in se splendescens conseruet, & custodiat vocabulum. Huc refero Bedam in cap. 11. Luc. fantem. *Eadem Dei genitrix, & inde quidem beata, quia verbi incarnandi ministra facta est temporalis; sed inde multó beatior, quia eiusdem semper amandi custos manebat æterna.* Itaque Maria sanctissimi illius primæui generis pia, & æterna custos, nullum in se terrenæ præbuit saporem pro sapiæ.

Luc. 2.

Beda.

§. VI.

Infectæ generationis & vestigiũ nullum in Maria.

PRÆCLARE cauit Matthęus, ne quid infectæ generationis Mariæ adscribere, cuius puritas vel solo cẽsu generationis obscuraretur humanæ. Illã crediderim cõmendatã ab Apost. dum ad Heb. c. 9. fatur *Christus assistés Pontifex futurorum bonorum, per ampliꝰ, & perfectius tabernaculum, nõ manufactum, ideſt, non huius creationis introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuentá.* Cuius loci commentaria vix longa esse finit constructio ipsa verborum, quæ ponẽs differentiam inter Christum Pontificem, & tabernaculum, per quod ingressus accesit ad sancta, non obscurè designat vterum virginalem, per quem transiuit Christus, tanquam per tabernaculum, tabernaculum, inquam, nouæ, & inauditæ perfectionis & amplitudinis, ipsis cœlis purius & capacius: quia quem cœli capere non poterant, suo ingremio contulit. Quid plura? Tabernaculum non huius creationis, in quo nec odor generationis infectæ inuentus est. Placet hæc explicatio Catherino; non displicet Ribęræ nostro; ego illam acceptã refero D. Dionysio Alex. epist. in Samosatem in solut. quæstionis 7. Vbi loquitur. *Non in seruo habitat Dominus; sed in sancto suo tabernaculo, non manufacto, ideſt, non huius creationis, quod est Deipara.* O verè amplissimum Dei tabernaculum Maria, quando quicquid habes diuinæ correspondit arti, non generationi humanæ, quam prorsus suspectam, & inuisam habes! Dubitari solet, cur Mariæ salutandę præmittitur Angelus? Cur non potiùs Propheta aliquis, vt moris erat? Cur non eligitur venerabilis, & sanctissimus Zacharias Ioannis pater? Sanè, offenderetur Marię puritas, vel de sola suspicione cognationis humanæ. Vnde eleganter D. Amb. ait. *ne quo degenere deprauaretur affatu, ab Angelo salutatur* De genere enim erat Mariæ quicùmque non erat Angelus, vt quæ instar diuini taber-

Ad Heb. 9.

Dionys. Alex.

Ambr.

bernaculi non hãc generationem, ſed Angelicam, & omninò ſanctam repreſentabat.

§. VII.

Maria diuinæ generationis æmula.

ECce tibi Matt. œconomiã, qui per paternitatis notionem Chriſtiferi generis deducit proſapiam; ait enim. *Abraham autem genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius: Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar. Dauid autem genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.* Per illud, *genuit*, notam exprimit paternitatis, qua de patre ad patrẽ deſcendens, ſingulorum detegit peccata, nimirum Iudæ inceſtum, Dauidis adulterium. E contrà Lucas cap. 3. ait. *Qui fuit Eli, qui fuit Mathath, qui fuit Natham, qui fuit Dauid, qui fuit Adã, qui fuit Dei.* Per illud, *qui fuit*, notam filiationis prætendit, qua â filio ad filium aſcendit, etiam ipſum Adamum ſub filij nota exprimens, & in ſingulis oppoſitionem cum peccato declarat: quapropter relicto Salomone adulterę filio, profert Nathan, à cuius nominis Propheta adulterium fuit caſtigatum. Id notatũ reliquit D. Thom. 3. p. quæſt. 31. art. 3. ad 2. ſatus. *Matthæus à Dauid per Salomonem deſcendit, in cuius matre ille peccauit; Lucas verò ad ipſum Dauid per Nathan aſcendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit.* Sed age cur id factũ eſt? Cur Matthæus per patris notam ſingulos recẽſet, & eorum aperit peccata; & ècontra Lucas de filij notione ipſum etiam exprimit Adâmum, in ſingulis notãs oppoſitionem cum peccato? Equidem Matthæus Ioſephi attexuit lineã generationis, in qua neceſſariò apparet peccati infectio à parentibus cõmunicata. Verũ Lucas, vt author eſt D. Tho. ſuper Cai. Soto, Suar. Maldonat. Tolet. & alij plures é Societate, Marianæ generationis lineam rectam oſtendit, in qua meritò nullus homo, nec Adamus ipſe exprimitur pater; ſed vno Deo excepto, in reliquis ſola filiationis nota claret, & in ſingulis oppoſitio cũ peccato, quippe Maria vnum Deum parentem habens, ab illo deſcendit per callem omninò oppoſitum peccato. Hanc Marianam generationem, vt verbi geniti æmulã, ſic Pſal. 109. decãtat. *Tecũ principiũ in die virtutis tuæ, in ſplẽdoribus Sanctorũ ex vtero ante Luciferũ genui te.* Ecce genitor loquitur ſuę proli, q̃ ipſe ſolus pater ei⁹ ſit, q̃ illã genuerit ad principij, quod eſt verbũ, exẽplar, quod itẽ eius generationem duxerit in ſplendoribus Sanctorum, non in tenebris peccatorum; ſed in oppoſito peccatis cale. Huic adſtipulatur explicationi D. Amb. in Pſal. 40. ſic exprimens verba præfata. *Generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quem nulla potuit macula inquinare peccati.* Quibus expendo illud generationis meæ priuilegiũ, an quia genitus Dei filius priuilegio aliquo vtatur? Abſit; ipſe enim filius naturalis naturaliter, & ex propria ſua natura expers omninò eſt peccati, in luce gignitur, nec alium patrem præter Deum, ſiue in cœlo, ſiue in terris habet. Harum perfectionum priuilegiũ vni Mariæ fuit communicatum, vt quod filius naturaliter habet, Maria ex eius habeat priuilegio. Filius exiſtens generationis æmulatrix, quando vnicum Deum patrem habẽs pellucido calle, & peccatis oppoſito, oriatur.

Mat. 1. *Luc. 3.* *D. Thom* *D Thom* *Caiet.* *Soto* *Suar.* *Mald.* *Tolet.* *Pſal. 109* *Amb.*

§. VIII.

Maria ex ſe ſola ſuã prædicat mundi tiem originariam.

SED adhuc mirabor Matthæi ſilentiũ, in parẽtibus recẽſendis Marianis eius ſpõſum cũ omni ſua progenie diligenter demõſtrat; at quis fuerit Mariæ pater, ſiue homo, ſiue Angelus, ſiue Deus, omninò ipſe tacet, contentus ipſam ſolam nobis ob oculos ponere; in qua manifeſtè patebit eius mundities originaria. Lumen huic excogitationi prætulit D. Ennodius orat. in Deutericiũ ex pulchro, & eleganti exemplo aiens. *Quoties Amonij floſcu-*

floſculus per depræ dationem laſciui pollicis radice viduatur, & ad dotem manuũ humanarum nobile germen adducitur, meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ geniũ prima viſione teſtatur. Occultari ſe non patitur fætura ſublimis; decor clari ſanguinis non tenetur abſcondito, vox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur. Porrò, vile lignũ ſi ab arbore ſciſſum inueniatur, non facilè cognoſcitur cuius naturæ ſit, neceſſarium eſt diligens examen, & inquiſitio; at Amomi flos quantumuis à radice ſeparatus ſtatim ſuæ originis teſtimonium præſefert. Sic vbi ad Ioſeph ventum eſt, non aliter eius nobilitas cognoſci poterat; niſi præmiſſo largo auorum, atauorùmque cenſu, quippe obſcuræ, infectęque erat proſapiæ. Non ſic Maria; ſed vt Amomi flos, radice viduata, abſque auis, & parentibus propoſita ipſa per ſe meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ geniũ prima viſione teſtatur. Occultari ſe nõ patitur fætura ſublimis; decor clari ſanguinis non tenetur abſcõdito; vox mundæ originis, licèt in receſſu, ſemper auditur. Vrgeo rem exemplo primæ mulieris à Deo fabricatæ, quã vt educeret diuinus artifex Gen. 2. immiſit ſoporem in Adam, & inde ſcindẽs coſtam, ex illa mulierem occultò fabricauit. Quid plura? à ſomno excitatur Adam, & ecce tibi, vt primùm ad ſe venientem mulierem vidit, ait. *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea.* Vnde ne, ò Adã, id nouiſti? Quis tibi mundiſsimam, & firmam fœminę narrauit originem? A quo accepiſti Euæ proſapiam? Sanè, floridus mulieris aſpectus, adnatarum virtutum halitus meritum ceſpitis odore ſignificat, & naturæ genium prima viſione teſtatur, vox mundæ originis, licèt in receſſibus, ſemper auditur. Fallor, niſi huc reſpiciat Catherinus in præſenti fatus. *Ipſe quoq; Adamus agnouit eam ex ſe ipſo eſſe, & idcircò diligendam, quæ ad ipſum veniebat, tanquam ſuam recognoſcens originẽ.* Is erat in Euæ vultu floridus decor, ea modeſtia, & grauitas, is virgineus pudor, ea ad Adamum accedebat gratia, quę originis mũdæ geniũ ipſa viſione teſtaretur. Accedit illud Gen. 8. vbi poſt diluuium columba dimiſſa ab arca; *at illa venit ad eum ad veſperã portans ramũ oliuæ virentibus foliis.* Quæ hæc viridans oliua? an nata poſt diluuium? Repugnat D. Ambr. cap. 19. de Noë, imo ex viroręoliuæ colligit ortam ex arbore primitiua ante diluuium florida, & in diluuio illæſa, quo poſito, ſic de Noë fatur. *Vir iuſtus gauiſus eſt fructum de veteri ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordiæ inſigne diuinæ, quòd iam diluuium remouiſſet, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere diluuia.* Totum hoc præſeferebant viridantia oliuæ folia, quorum amœnitas ſolâ viſione originem teſtabatur. O tu quiſquis vides floridam Mariæ vitam, mirabor, ſi ignorare poſſes, quod mundiſsimâ ſit origine nata. Oliua eſt enim, quę diuinę in ore columbæ ſe oſtendit de veteri iuſti Adami ſemine reſeruatam, cui non potuiſſent nocere diluuia. Hinc perci pio acumen D. Greg. Taumat. qui de Mariæ annuntiatione fatus, ait. *Ad Mariam autem virginem ſolam ſanctã, Gabriel Archangelus ſolo lumine venit, Aue gratia plena illi denuntians.* Cur ſolo lumine venit? Quia vox mundæ originis, licet in receſsibus, ſemper auditur, & mundiſsimam originem ſuam ſingularis Mariæ ſanctitas ſolâ viſione teſtatur. Vnde Angelus non ſermonales declamationes, ſed ſolùm lumen parat, vt Marię puritas cernatur.

Gen. 2.

Chater.

Gen. 8.

Ambr.

§. IX.

In Maria cœleſtis Abrahami dum origo munditiem originalem aſtruit.

MARIANI generis caput meritò ponitur Abraham, cui dictũ a Deo eſt Geneſ. 22. *Multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris.* Veré tunc multiplicatum eſt ſemen Abrahæ, ſicut ſtellæ cœli, quando Maria in vero matris

Gen. 22.

matris de diuini Solis radijs ſplendens apparuit. Hoc Abrahami ſemen mirabatus Iſaias 1. ait. *Niſi Dominus Exercituum reliquiſſet nobis ſemen, quaſi Sodoma fuiſſemus, &c.* Sed quod ſemen relictum eſt, an ſemen ſicut arenam maris, aut ſicut puluis terræ? Sanè, non terrenæ generationis opus erat, vt omnes homines erigeremur à lapſu, cœleſtis, & ſtellifera quærenda fuit generatio, quà omnes poſſemus regenerari. Hinc Prouerb. 30. dicitur. *Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius.* Quaſi prophetans dixiſſet, quod fortis illa mulier, per quam in vitam ſumus regenerati, non ex terrenorũ fæce; ſed ab ſcintillanti cœlo eſt expectanda. Accedat horum verborum commentator D. Bernar. homil. 2. ſuper Miſſus eſt. Vbi ſic ait. Si de manu fœminę pendet noſtra omnium ſalus, & innocentiæ reſtitutio, & de hoſte victoria, fortis omninò neceſſe eſt, vt prouideatur, quæ ad tãtum opus poſsit eſſe idonea. Sed mulierem fortẽ quis inueniet? Subdit prophetando. *Procul, & de vltimis finibus pretium eius, non vile, non paruum, non mediocre, non de terra, ſed de cœlo, nec de cœlo proximo terris, pretium fortis huius mulieris, ſed à ſummo cœlo egreſſio eius,* nempe ab ſtellifero, & empyreo cœlo. Ecce tibi quo metienda eſt origo Mariana, non à terra, vbi eſt originalis infectio, nec à cœlis terræ proximis, nimirũ ab his qui ſunt ex aqua generati, quales ſunt Planetarum cœli, qui vt terræ vicini, ſic in creatione ſua primæuam terræ inanitatem, & vacuitatem ſunt imitati, quando incompoſiti, & inornati cõditi ſunt, motibuſque contrarijs, & raptus, & trepidationis ſubiecti; non ergo iſtorum inſtar concepta fuit mulier fortis; ſed à ſummo cœlo egreſsio eius, eodem modo, quo ſuperiùs ſtelliferum cœlum, condita eſt. Pro quo accipite elegans Bedæ argumentum expendens illud Gen. 1. In principio creauit Deus cœlum, & terrã, etenim ait. *Ipſum eſt cœlum ſuperius, quod ab omni huius mundi volubili ſtatu ſecretum, diuinæ gloriæ præſentiâ manet ſemper quietum. Non ergò ſuperius illud cœlum inane creatũ eſt, & vacuum.* Quid virgineæ conceptioni aptius? Sane cũcti ſancti cœli ſunt Dei gloriam enarrantes: ſed quia vacui concepti ſunt, ſic mille motibus contrarijs ſubiacẽt: nonne cœlum erat ſolare Paulus, dum ait, ſentio aliã legem in mẽbris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati? Verum Maria non inſtar iſtius cœli terræ proximi, ſed veré ſuperius illud cœlum, ab omni volubili ſtatu ſecretum, diuinæ gloriæ præſentia quietum, in qua, vt loquitur Richar. Vict. lib. 2. de Emanuele, omnis pugna tollitur, & pax plena reperitur. In qua item nulla peccati lex repugnans legi mentis inuenta fuit, vt ſentit vniuerſa Theologorum ſchola cum D. Thom. 3. par. quæſt. 27. art. 3. Vnde liceat cum Beda ſic elicere, non ergo ſuperius hoc, & ſtelliferũ Marianum cœlum inane creatum eſt, ac vacuum.

Iſa. 1.

Prou. 30

Bernar.

Beda

Richar. Vict.

D. Tho.

§. X.

Maria libera ab omni peccati etiam originalis ſeruitute.

INSTO ſtellifero Abrahami ſemini, in quo Marianam à peccati ſeruitute cognoſco libertatem. Vbi è cœlis ortam fœminam, ſtellis coronatam Apoc. 12. vidit D. Bernar. ibi ait. *Quid ergo ſydereum micat in generatione Mariæ? Planè quod ex regibus orta, quod ex ſemine Abrahæ.* Ea eſt hæc Abrahami filia, quæ non inter pulueruléntum, & ſeruile Abrahami genus, ſed inter ſyderiũ, & cœleſte exorta, ab omni peccati ſeruitute, vt regiã prolem decebat, libera, & immunis exiſtat. Erat in Abrahamo ſeruile peccatorum ſemen deſignatum, erat & gratia ab omni ſeruitute præueniens figurata; illud puluis, hanc ſtellæ notabant: vnde Maria ſtelliferum ducens genus, præuentionem gratiæ, qua nullam ſeruitutem peccati incurreret, vt fœlicior Abrahamidũ habuit. Enim

Apoc. 12. Ber.

vero

Gen. 15. verò Abraham dicitur Genes. 15. *Scito prænoscens, quòd peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, & subjicient eos seruituti, & affligent eos quadringentis annis. Tu autem ibis ad patres tuos in pace.* Quæ verba expẽdens Richard. Vict. de differentia sacrificij Abrahæ, & Mariæ tractans, fatur. *Tu autem inquit, ibis, tu quem præ cæteris abundãtiori gratia præueni, tu quẽ præ cæteris illuminaui. Tu ibis ad patres tuos in pace, immunis ab omni indignæ, & duræ seruitutis oppressione.* Sic quãdo omnes Abrahamides seruitutẽ premendi erant, vnus Abraham præ cæteris præuenitur ea gratia, qua regium decus ab omni seruitute immune conseruaret. Quod regale decus Abrahami stellifera proles Maria ita conseruauit, vt cum vniuersi homines ipso conceptionis momento peccati seruituti subiaceant; Maria præ cæteris abundantiori gratia præuenta, prodiderit in pace immunis ab omni indignæ, & duræ seruitutis oppressione. Sic vitæ caput, nimirum conceptio in singulis seruili peccati stemmate obscurum, in Maria de stellifera corona clarum, hoc est de gratia præueniente illuminatum apparet, vt ab stellis regiæ dignitatis præuentionem, vt fœlix Abrahamides Maria notaret. Huc respexit Angelus, quando Virginem salutans Luc 1. ait. *Aue Maria:* Cuius nomini vim, & significationem ponderans Chrysol. serm. 142. inquit. *Maria Hebræo sermone; latinè Domina nũcupatur: vocat ergò Angelus Dominam, vt dominatoris genitricẽ trepidatio deserat seruitutis, quã nasci, & vocari Dominam, ipsa sui germinis fecit, & impetrauit authoritas.* Quippe æquum erat, vt tanta parens, Abrahamidum gloria, abundantiori præcæteris præueniretur gratia, qua in pace, ab omni indigna seruitute immunis, prospere procederet in regnum.

Richar. Vict.

Luc. 1. Chrysol.

§. XI.

Maria Iacob filia originale non vidit naufragium.

ANtequam à præueniente gratia in stellis notata discedam, me vocat nobilis item stella Iacob, à vate illo nefario Balaam Num. 22. optime decantata. Nec crediderim casu factũ esse, quod in Mariana prosapia, bis Iacobi nomen appareat, sed quia huius parentis pugnæ maiorem lucem dedere Marianæ victoriæ originali. Igitur de Iacob fratrem in vtero supplãtante, ait Genes. 25. *& collidebantur in vtero.* Id quod explicatiùs teste Hier. posuit Simacus, dum legit: *In similitudinẽ nauis in superficiem ferebatur.* Itaque Iacob quasi nauis nauali prælio insurrexit in patrem, vt Marianã victricem ante omnes fratres præmõstraret. Quæ sola nauis facta institoris à primo suæ conditionis instanti, cœlesti onusta pane huius vitæ Scyllam, & Carybdim superauit, & primogenitũ peccati detriumphauit, nauisque sem perintegra, & incolmis euasit. Et quidem ex hoc maximè expendit D. Hieron. epist. ad Saluinam, differentiam illorum, qui post peccatũ salutis portum attingunt, & qui nullius sceleris rei æternam ingrediuntur fœlicitatẽ. Ait enim ad primos. *Nec nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur, quæ sunt infœlicium remedia. Aliud est enim integra naui, & salutis mercibus portum salutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum reuersibus ad asperrima saxa collidi.* Ecce vobis graphicè descriptus, qui peccati naufragium fecit, qui non naui, sed tabulæ inhærens, mille fluctus, mille dolores expertus, ægrè, & difficulter appellit: ideoque vniuersa Theologorum schola Pœnitentiam, secundam tabulam post naufragium vocat, secundam, inquam, quia post peccati originalis naufragiũ, vel Baptismus, vel aliud eius remediũ erat tabula prima, qua salui fimus. Fœlices ergo, qui non tabulæ inhærentes, sed integra naue, & salutis mercibus portum intrãt salutis: at ex semine cõceptis, vni Mariæ id fœlicitatis obtigit, sola hæc, quasi nauis institoris, à longe, id est à primo conceptionis instanti portans cœlestem gratiæ panem, integra, & salutis mercibus æternam fœlicitatem adipiscitur. Huc spectans Damascen. orat. p. de dormitione Mariæ ait. *Inuenit Maria gratiæ abyssum, quæ*

Gen. 25.

Hieron.

Damasc.

duplicis

duplicis virginitatis nauem incolumem ſeruauerat, animamque nõ minus, quàm corpus incolumem cuſtodierat. Etenim nunquam naufraga Maria, non tabulis hæſit, ſed quaſi victrix nauis in vitam ſoluit, inueteratumque hominũ cum Deo bellum diſſoluit, atque integra, & incolumis ad portum properauit. Quid mirum? Nauis erat Maria; *Virgil.* non pomum; ſed panem viuum portans. Pulchrè apud Virgil. lib. 2. ſuorũ naufragiorum radicem Ænæas Didoni præſagiens, emphaticè dixit.

Claſſemque ſub ipſa
Antandro, & Phrygiæ molimur montibus Idæ

Sub ipſa, ait, notanter, Antãdro, molimur claſſem, ſub ipſa, inquam, á qua omne malum aduerſus Troianos pan- *Strab.* ditur. Enim verò iuxta Strabonem lib. 13. Antãdri nomine ſignificatur illa montis Idæ pars, vbi ob ſibi negatũ, imò ereptum pomum, irata Iuno in Teucros permãſit. Nullum ergo ſiniſtrius omen Teucrorum nauibus excogitari potuit, quàm quòd ſub noxialis pomi arbore vela ventis dediſſent. Nec Marianæ nauis fœlicitas aliundè clariùs affulget, quàm quòd in vitam ſoluens, nec odorem antiqui pomi, ſub quo omnes periclitamur, præſenſerit ipſa.

§. XII.

Maria, vt domus Iacob, prima cõceptionis fundamina gratia confirmata requirit.

NEMO non ſciuit Iacobeam virginem in domum perpetuo duraturam à Deo Opt. Max. ſibi cõſtitui: ait enim Angelus Luc. 1. *Et regnauit* *Luc. 1.* *in domo Iacob, & regni eius non erit finis.* Nec crediderim tantæ domus cõditorem latuiſſe illud ab Hermete dictitatum lib. centum Aphoriſm. in 13. *Herm.* vbi ſic *Dum luna erit meridionalis deſcendens in ſcorpione non incipias fabricare, citò enim huius fabrica diruetur.* Nõ inquam hoc latuit Iacobeæ domus cõditorem, qui vt domum virgineam, eiuſque gloriam æternaret, ſub habitu ſerpentis illius meridionalis minimè primum fundamẽtum ieciſſet, vt pote qui ædificat ſicut vnicornium, venenoſi flatus contrarium ſanctificium ſuum. Imò verò, ſic ſtuduit diuinus artifex tantæ domus firmitati, vt nec primas illi manus poſuerit, niſi priùs ædificato inexpugnabili muro, qui & hoſtium incurſiones arceret, & firma domui ædificandæ præberet fundamina. Accipite diuinum artificẽ Mariæ conſtructioni operam dantem Cant. 8. *Soror noſtra paruula eſt, & vbera nõ habet. Quid faciemus ſorori noſtræ?* *Cant. 8.* Et quaſi iam iam ſe ad opus accingeret, ait. *Si murus eſt, ædificemus ſuper eũ propugnacula argentea.* Quæ verba ſic ex Hebræo tinniunt: *ſi murus eſt, ædificemus ſuper eum palatium argenteũ.* Quis artifex ad palatium ædificandum, ante primum lapidem iactum, murum requireret? Sane fundamenti lapides profunda in foſſa iaciuntur, non ſuper murum locantur, verum vbi Iacobea domus, ſummi regis palatium ædificatur, non antea primus fundamenti lapis imponitur, quàm ſupponatur murus, à quo excluduntur incurſus omnes maligni. Id quod contemplabatur Amos cap. 7. vbi ait: *Ecce Dominus* *Amos 7.* *ſtans ſuper murum litum, & in manu eius trulla cæmentarij.* Et quidem ſuper murum pinnæ eminere conſueuerunt, non cæmentum, at qui Marianã conſtruit domum, ſuper murum trullam habet cæmentarij, iacturus tantæ domus cæmentum ſuper murum, vt prima eius conceptio, quæ eſt vitæ fundamentum, muro inexpugnabili cincta, & confirmata appareat, vnde hoſtiles repellat phalãges. Vel ſi à Septuag. lectione ſtare malis, pro trulla cæmentarij habet, *& in manu eius adamas:* cuius lapis natura optimè repræſentat Mariam à conceptione deuaſtatricẽ peccati. Is enim eſt adamas, qui á primis incunabulis, teſte Plinio, naſcitur *Plin.* aculeatus, & ideò hebraicè idem nomen habet, quod tribulus, ſiue ſentes, nempè *Samir*, à radice Samar, quod eſt ſibi cauere, ac ſi nomen eſſet *Caue*,

vt

vt hiſpanè ſentes dicitur *abrojo*, id eſt, *abreojo*, quaſi iam tunc vulnus, & interne cionem minetur contrarijs ſi cuſpidi accedãt. Igitur primus domus Iacobæ lapis Adamas eſt, quia Maria ab ipſa Conceptione exilit aculeata, crucemque mortemque minitans peccato originali, ſi accedere audeat.

§. XIII.

Mariæ paupertas, & nuditas iuſtitiam originalem commendat.

POST Marianos auos, iam nobis conſpicitur Ioſeph, vir, ſiue ſponſus Marię, Ioſeph, inquam, quem pauper penu traxit in artem fabrilẽ. Prohpauperis ſponſi digna ſponſa Maria, & ipſa pauperie ſua nobilis conſeruatrix primæui ſtatus, in quo nuditas illuſtris erat iuſtitię originalis amictus! Hu
Iob. ius primæuæ gloriæ memoriam repetens Iob, bonis omnibus ſpoliatus ſic animos ſuſtulit, cap. 1. *Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc*. Qualis hic affectus dicentis *nudus reuertar illuc*? An affectus hominis deplorantis vicẽ ſuam? Abſit, ſed affectus eſt hominis triumphantis & gloriam exponentis ſui triumphi, quando dicit ſe ad illam illuſtrem nuditatem peruenifſe, qua glorioſi erant
Chryſoſt. in Cat. Iob. primęuæ poſſeſſores iuſtitiæ. Ita D. Chryſoſt. ad Olympiadem fatur. *Nudus egreſſus ſum de vtero, & nudus reuertar illuc. Sed cuius tandem vteri meminit? nempè primi illius opificij ſuæ quæ è terra coagmentationis, primi parentis opificium imitantis. Nudus è terra diuino munere conformatus ſum, minimè fucatus, nulla re ſuperuacanea oneratus. Ergo nudus quoque reuertar illuc, quo? nempè ad locũ plangore liberũ*. Ecce tibi in rerum nuditate conſiderat vir iuſtus primęui illius ſtatus glorioſam vicem, quando omnes in Adamo nudo conditi nudi fuimus, quam nuditatem diuino munere ſortiti, nulla re ſuperuacanea onerabamur, nullo egebamus amictu, nullo ſecreto domus. O nuditas hominum gloria! O nuditas antiquus latero originalis iuſtitię! Vnũ peccatum ſecuti ſunt amictus, veſtium ſplendor, magnificentia palatiorum, ingentes diuitiæ, quæ omnia peccati vulneribus curandis quæſita ſunt, & inuenta. Vnde pulchrè Clemẽs Alex. *Clem. Alex.* lib. 2. Pędag. cap. 10. de pretioſa veſte dicit, *nihil habet amplius quam alia veſtis, niſi ſolum vituperium*, quando hominis vituperium eſt quod ſic affectus ſit, vt tantis egeat externis pulchritudinibus ad tegendam infirmitatem ſuã. Quid plura? Quæ ad peccati vulnera concurrunt diuitię, ſplendidæ veſtes, tecta picta, glorioſa tabulata, regiæ ſolitudines, prorſùs abſcedũt à Maria, vt quæ originaria illa nuditatte ſplendens, nullius ſuperuacanei, & externi ſplendoris erat indiga. Huc reſpiciebat illud Apoc. 12. nimirum. *Signum magnũ* *Apoc. 12* *apparuit in cælo, mulier amicta Sole*. Cũ audio Solis amictus in fœmina, meritò dubito, an ibi ſignificetur magis ſplendens fœminæ nuditas, quàm amictus? Solent hiſpano ſermone in hoſpitalia loca vocari, ſtellarum hoſpitia, ſcilicet *meſon de la eſtrella*, vbi nulla alia tecta ſuccurrunt, quam cœli ſtellis fulgidi. Ad eum modum crediderim in Solis amictu omnimodam nuditatem ſtabiliri, eamque maximè glorioſam, & primæ prorſus æmulatricem. Qua cæleſtis fœmina Maria illum in ſe muliebrem mundum oſtentet, qui in originalis iuſtitiæ nullius rei indigo ſplendore conſiſtat. Quo, niſi fallor, ſpectãt illa D. Chryſol. 142. verba, quibus Marianam fęlicitatem depingens, inquit. *Chryſoſ.* *Nec ſecretum mundanæ habitationis inquirit, quæ ſe ſeptam ſuperni ſplendoris circumſpicit velamento*. Quaſi dixerit, ſplendidas attexant veſtes, magna palatia ędificent, qui peccati ſcaturigines & fæditates velint operire, verum Maria de fulgore priſtinæ iuſtitiæ amicta munere diuino, reſpuit fucos, nec fulgentis veſtis, nec domus ſpeciem requirit.

§. XIIII.

Pulchritudine Marianâ, originalis macula auſertur ſuſpicio.

TANTO viro nimirum Ioſeph, quantæ pulchritudinis ſponſam

præparari existimas? Fortissimo viro Sisara moram in bello faciente, maxi
Iud. 5. mus luctus tenebat domum eius totã, sed tunc Iud. cap. 5. dicitur, quod *vna sapientior cæteris vxoribus eius, hæc socrui verba respondit. Forsitan nunc diuidit spolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei.* Sic de pulcherrima sponsa munerat fortem virum sapiens fœmina, vt ex præstantissimo virorum Ioseph liceat incredibilem auspicari Mariæ pulchritudinem, & eam pulchritudinem, quæ originalis sceleris suspicionem extinguat. Nihil ego de Tulliano flumine sitio cùm huc accedo, facturus quod Hipericles ille apud Plutarc. fecisse narratur. Hic Athenis oratione potens, cùm formidolosissimam puellam Phrynem frustra defenderet Euthias Orator alter, rupto orationis filo, opertæ, reorum more, puellæ excussit velamen, & quę latebat pulchritudo cõspicua omnẽ facinores suspicionẽ erasit, & innocẽtiã Phryne iudicibus persuasit. Et quidẽ vbi facin⁹ cuidens non est, sed dubia tantum serpit
Bald. Blanc. Mascar. illius fama, pulchriori fauet ius Cæareum, vt docet Bald. l. & vers. *quæ autẽ C. quorum appellationes nõ recipiuntur.* Blanc. l. finali C. de quæstionibus. Mascard. de Probationibus. conclusione 831. à numer. 27. Ecce vobis, ò seueriss. Mariæ iudices, quibus dubito, an satis sit perspecta pulchritudo Mariana, quando eam primi facinoris ream accusatis. Ecce vobis, subducto velamine, pulcherrimę puellæ scintillat facies, in qua Damas naturæ venustatẽ, Augustin. formam Dei admiratur. His posterior Magnus Albertus in vna Maria recenset, quidquid floridum, quidquid venustum, quidquid gratiosum habuerunt puellæ, de quarum pulchritudine antiquitas se maximè iactat. Illi aureum Saræ os, nescio quid subridens, illi oculorum Liæ teneritudo Dei pectus emolliens, illi Rachelis splendor, sales Abigail, virtus Iudith fulgidum spirans decorem. Ab hac vna pulchritudinum abysso, omnia decora per vniuersum orbem sparsa dimanarunt. Crispantes purpureum mare, vndas ab eius crinibus didicit contorquere; ipsius æquor à frõte delinea tum est. Supercilia Iridem effigiarunt, lumina ab eius oculis scintillata sunt; à genis florentes rosæ, minium á labris; sub lingua mel, & lac, ebur effluxit è manibus. Altum & lęue collũ formam Cedris dedit, staturæ eius assimilata est Palma. Quid plura? Ignorat Mariæ pulchritudinem, qui eam pominoxialis furto damnat. Ex quo pro eius immunitate sic argumentum conficio ab impossibilitate coëxistentium, quã vulgo Hispani vocãt *la coartada.* Quia ipso momento, quo primi parentes noxialis pomi furto Deum offendebant, ipsum tunc pulchritudo Mariana, & pelliciebat, & recreabat. Nonne illa est Mariæ vox Cant. 1. *Indica mihi* *Cant. 1.*
vbi pascas, vbi cubes in meridie? Meridiẽ vocat, quãdo primum excurrerit peccatum, de quo Psaltes petebat liberari, nimirũm, *ab incursu, & dæmonio meridiano*: vel, vt explicatius ex Hieronymo dixit Richardus Cenomanus, *á* *Psal. 90.*
morsu insidiantis in meridie. An meredies erat, cũ primi parẽtes pomũ furabãtur? Ita Raban⁹ in c. 3. Gen. ait. *Aptè* *Raban.*
Dominus crucem meridie ascẽdit, vt qua hora primus homo lignum præuaricationis tetigerat, secundus homo lignum redemptionis ascenderat. Sciens ergo Maria Deũ deambulasse ad aurã immediatè post hũc meridiẽ, cupit anxiè scire vbi paulò ante stetisset; vbi hora illa meridiei erat, qua á latronibus petebatur, quã ab Adamo cõtẽnebatur, quò *Cant. 1.*
tũc diuertisset? Cui statim De⁹, *Si te ignoras, ò pulcherrima mulierũ*, quasi diceret, vt ex tua interrogatione colligo, ò Maria, tuã prorsus incredibilẽ pulchritudinẽ ignoras, nõdũ tuã pulchritudinem vidisti, quando me in illo meridie ignorasti, qui ab hominibus repulsus, tuę vnius pulchritudinis asylo me recepi, & ibi me tutatus sum. Sed præ *Ruper.*
stat audire Ruper. hæc verba dantem. *O pulcherrima mulierùm! O benedicta inter mulieres! cuius pulchritudo benedictio est, talis ac tanta causa tua est, vt site ipsam nõ ignores, statim scias illud, quod quæris: fides, & humilitas tota pulchritudo tua, & hic est locus requiei meæ.* Hæc Rupert. quibus nemo Mariã illi⁹ pomi meridionali furto iã obstringet, quãdoquidem, cum furtum illud agebatur

tur, Maria pulchritudine ſua Deum ad ſe trahebat, & Deum ſecum alligabat.

§. XV.

Maria in conceptionis munditie à peccato, verbo Dei ſimilis.

SPONSO Mariæ ſuccedit modò eiuſdem filius, nimirum Ieſus, optimus Maternæ indemnitatis aſſertor. Etenim vbi filium Dei virgineis viſceribus innatũ Iacobus vidit epiſt. can. c. 1. ait. *Suſcipite inſitũ verbũ, quod poteſt ſaluare animas veſtras.* Quæ verba non de Dei loquela, ſed de perſonali verbo, nimirum filio Dei, virginea è carne veſtito, exponunt D. Anſelm. ſerm. de Transfigur. Beda, & D. Tho. in præſenti. Quibus ego, vt aſſentum præbui, ſic ſtatim notaui illud *inſitum verbum*, quod iuxta præclara inſitionis leges, maximum negotium faceſſit virgini in gratia conceptæ. Quippe Columella lib. de re ruſtica 5. c. 14 loquẽs de plantis, quæ alijs inſeri fructuoſe valent dicit. *Si verò etiam ſimilem fructum affert, & eodem tempore ſine ſcrupulo egregiè ingeritur.* Expende ſimilem fructum, & eodem tempore, non enim apta eſt inſitioni arbor, quæ vacua eſt fructu, quo tempore ramus, qui ingeritur, fructibus impletur. Quapropter vbi Dei verbum inſitum eſt virgineis viſceribus, ne tantæ detrahamus inſitioni, fateri debemus, gratiæ fructum eiſdem temporibus reperiri in Maria, quibus in inſito verbo: & ſicut verbum nullo tempore vacat á fructu, ſic Mariam fatemur nullo tempore vacuam, ſed omni tempore gratia plenam eſſe. Non enim fas eſt putare, quod verbum inſitum ſit à radice degener, imò potiùs, & radix, nempè Maria, & verbũ Dei, quod inſeritur, ſimiles ſunt, & in natura fructus, & tempore. Hanc verbi, & Mariæ ſimilitudinẽ attigit Iſaias cap. 16. in hæc verba. *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti.* Cur de petra deſerti? Sanè Paul⁹ ad Corinth. de Chriſto loquens, ait: *Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus.* Vbi ergo Chriſtus petra erat, & mater eius, á qua oriretur, debebat eſſe petra, vt ſic inter radicem, & ramum nihil degeneris notæ inueniretur. Id docuit Guarrius Abb. ſer. 2. in annunt. fatus. *Si ergo petra Chriſtus, vt ait Apoſtolus, non degenerat à matre filius, quãdo & ipſa petræ nomine cenſetur. An non rectè vocatur petra, quæ & in amorem integritatis propoſito firma, affectu ſolida, ſenſu quoque ipſo aduerſus illecebram peccati tota inſenſibilis erat, & lapidea?* Quibus pondero non ſolùm quod dicatur petra Maria aduerſus peccati illecebras, ſed multomagis, & ideò talis petra ſit, ne ab illa degeneret filius, ſed prorſus in lapideo rigore aduerſus peccatum, ſint quaſi eiuſdem generis mater, & filius. At quî de Dei filio loquens textus Prou. 30. ait iuxta lectionem Septuag. *Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro. Viam Aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper petram.* Facilè enim coluber terræ, ſui veſtigia imprimit, at in petra fruſtra tentat veſtigia relinquere. Id quod notans D. Ambr. lib. de Salom. cap. 2. ait. *Sic & ipſe diabolus in ipſis natalibus mũdi inuenit corruptilem terram Adam, & Euam, libenter audientem, quæ eis locutus eſt, fecit in auribus ſemitam, fecit & in pedib⁹, fecit & in manib⁹, à quibus contrectata ſunt poma. Venit denique ad petram, quæ eſt Chriſtus, ſed Chriſtus diaboli verba contempſit, ideò ſerpens in petra veſtigium nũ fecit.* Equidem Adamus, qua terrà ſerpentis impreſsionẽ accepit, veré petra Chriſtus, qui vt ideò à marre non degenerat, ſic mater & filius petra, & petra primæui ſerpentis veſtigia minimè receperunt.

(?)

Iacob c 1

Anſel. Bed. D. Tho.

Collum.

Iſai. 17.

1. Ad Corinth. 10.

Guar.

Prou. 30.

Ambro.

§. XVI.

Maria redemptionis adiutrix in conceptione Redemptori ſimilis.

PRæclaré D. Iacobus, ex eo quod verbum inſitum ſit virgineis viſceribus, concludit, quod ſaluare poteſt animas, hoc eſt, quod iam à mortis caligine regenerauit nos in vitam. Cur non regenerauit nos Chriſtus, quã do compar illi? & adiutorium ſimile ſibi eſt Maria? Notãter dixi Mariam in regenerandis hominibus adiutorium
Irin. fuiſſe cœleſti Adamo ſimile, adeò, vt dicat D. Irinæus lib. 3. cap. 33. *Virgo obaudiens, & ſibi, & vniuerſo generi humano cauſa facta eſt ſalutis*, quod ſi aliquo modo cauſa, ſiue inſtrumentum fuit regenerationis, ſanè & ſimilima in ipſa ſui conceptione Redemptori debet exiſtere. Hinc eſt, quod toties diua virgo vocetur à compare ſuo nomine columba; ait enim Cant. 2.
Cant. 2. *Surge propera amica mea, columba mea*, & alias paſſim. Cur columba? vt oſtenderet originale decus, quo Maria concepta ab eadem gratię vulua cũ Chriſto, ei ex tunc ſimilis exiſteret, vt renatorum examina ab illis ſint, qui cœlos impleant. Etenim fidem habeò Co-
Colum. lumellæ libr. 8. de re ruſtica, cap. 8. vbi ſic de matrimonio columbarum ediſſerit. *Curandum eſt, ſi fieri poteſt, vt puelli quemadmodum excluſi ſunt, nunquam ſeparentur, nam ferè, ſi ſic maritatæ ſunt, plures educunt fœtus; ſin aliter, certè nec alieni generis coniungantur, minus enim impares ſuas amant, nec ſæpius fœtant.* Quando ergo Maria à cõpare ſuo vocatur columba, id innuitur, nimirum quod quaſi eodem gratiæ enixu excluſa ſit cũ Chriſto, quòd numquam ſeparata fuerit à tanto cõpare, ſed ſimul concepta in prædeſtinationis gratia, incredibilem renatorum numerũ cum illo eduxerit. Huc reſpicit oblatio illa myſtica à Maria, pro ſe, & pro puero Ieſu in templo oblata, obtulit enim par turturum aut
Luc. 2. duos pullos columbarum Lucæ 2. de quo meritò dubitat Richard. Victorinus, de differentia ſacrificij Abrahæ, & Mariæ, dicens. *Illud in ijs videtur inquiſitione dignum, cùm magis elegerit offerre duos puellos columbarum, quam duos puellos turturum.* Sanè offerebatur hoc ſacrificium pro Matre, & filio, in quibus nullum vnquam fuerat peccatum, inter quos nulla diſſimilitudo, nulla ſeparatio, ſed vt columbæ puelli ſimul excluſi ſunt, hoc eſt ſimiliter in gratia concepti fuerunt, ſimiliter adoleuere vſque inſpirituale caſtiſſimumque coniugium, quo maritati largo renatorum examine cœleſtia fœcundarunt. Non longé abfuit Euthi-
Richar. Victor. mius dicens: *iuſſit lex, vt darent duos puellos columbarum propter pueri fœcunditatem.* Ecce tibi in puellis columbinis pueri Ieſu fœcunditas declaratur, qua cum compare ſua Maria ſimiliter concepta, ſimiliter nata, ſimul adulta, plura renatorum in Eccleſia parturiuit examina.
Euthim.

§. XVII.

Maria omni ſerpentis veneno immunis, ſalutem hominibus attulit.

QVI fieri poteſt vt Maria ab antiquo ſerpente infecta eſſet, quando ab illa natus eſt Ieſus, hoc eſt, quando ab illa ſolus, & antidotus mũdi originẽ traxit? Etenim D. Ber. ſer. de laudibus Mariæ, de illa ingenuè fatetur,
Bernar. *Salutis antidotũ, & viris, & mulieribꝰ propinauit.* Imò, vt explicatius Arator
Arat. loquitur libr. 1. in Acta, hæc ſecunda fœmina *reſtituit quæ prima tulit*. Ex quo perſpicua eſt eius ſanctitas originalis, quando Galen. comment. 46. di-
Galen. cit; *Vt priſtinum temperamentum corporis euocetur, & reſtituatur, ea eſt applicanda medicina, quæ illi omninò ſimilis ſit* Itaque non fieri poſſet, vt Maria inflicto â peccato vulneri medicaretur, nec priſtinum integræ naturæ ſtatum reſtitueret, niſi omni contagio ab ipſis originibus careret, primæuis parenti-

parentibus perfectè similis existens. Itaque Delrius noster, Disquis. Mag. lib. 1. cap. 5. quæst. 4. conclus. 2 à medicamentis arcet aurum Chimicum, quantumuis elaboratum, ac perfectè decoctũ videatur: quia nũquam, ait, à noxijs qualitatib⁹, ab igne carbonario, & venenato hydrargyro contractis, carere censendum. Id quod à D. Thom. 22. quæst. 77. art. 2. ad 1. videtur mutuasse, vbi aurũ Cchimicum infectum, & insalubre censet. At omni hydrargyro vēenatius, & igne carbonario pestilentius peccatum originale, non ergo ex hac fornace medicina hominum potuisset sperari. Vnde elegantissime Cellēsis Abb. lib. de panibus c. 21. de Maria sic fatetur. *Oportuit hunc prius clibanum, non vili stemmate, neque more consuetudinario fabricari; quasi in plenitudine temporis panis, qui dat vitam mundo, de cœlo descendens congruum inueniret locum, vbi posset opportune carnem assumendo decoqui.* An non officiunt potioni siue medicamẽto nouæ qualitates fornacis? An salubris succus erit ex radice venenata? Apage; imò hæc Iessæa radix Maria, vt salutiferi floris radix, adeò sana est ab originibus, vt nulli rei magis cõtrarietur, & opponatur quàm peccato originali: de quo vide pulchra cap. 8. §. 5.

D. Tho.

Cellenſ.

§. XVIII.

Maria à consilijs Iesu cum esset, hæreditarium peccatum non habuit.

VOX erat illa, quá Iesus Mariá vocabat Cant. 2. *surge propera amica mea, Columba mea.* Cur amica mea à Iesu vocatur? Pulchrè Guillelm⁹ apud Delrium fatur. *Amica cui iam pridem æternum meum consilium de reparatione generis humani credidi.* Prima illa fœmina tenebrarum principi à consilijs fuit, de qua loquens Nissenus hom. de nat. Christi ait. *Cõsiliũ serpẽtis amplexa est atque secuta est.* Felix Maria adeo aliena extitit ab illo serpentis virulento cõsilio, vt tota posita sit in illo labefactãdo, & in cõsilio reparatoris promouẽdo; ex quo eius ab hęreditario peccati stemmate exclusio permanet manifesta. Huic exclusioni adstipulantur Cæsareæ, & Põtificiæ sanctiones, quæ vniuersim fœminas à feudorum hæreditate excludunt. C. Mulier. tit. de noua forma fidelit. C. 1 tit. de forma fidelit. Cuius exclusionis ea in primis ratio est, quia feudatarij eo ipso à Principũ consilijs sunt, & quale consilium fœminæ Principi dare possunt? Hanc rationem meminit Bald. l. quoties quæ est vltima, colum. 3. vers. *& dic quod mulier regulariter.* C. de suis & legit. Card. Alex. art. antep. in 9. fol. tit. qui feuda dare possunt. Socin. cons. 257. Idem repetit Bald. cap. significauit colum. 1. extra de rescriptis, in hæc verba. *Ratio naturalis consentit vt fœminæ regulariter in feudis non succedant: quia animi consilium non reperitur apud fœminas.* Feudum sane est, & durissimum seruitium Principi tenebrarum exhibitum, peccatum illud, quod in conceptione hæreditamus, quo tanto tyranno omnes homines mancipia initiamur. Nos in hanc feudatoriam hæreditatem fœmina induxit, serpentis consilijs inseruiens. Verum Maria, licet qua feudatarij filia, feudi hæres erat habenda; tamen quia nullum apud illam reperitur serpentinum consiliũ, imo vt istud extinguat, prælecta est redemptori à consiliis, si Baldi verbis vti volumus, & ratio naturalis, & vniuersa lex illam ab hæreditando feudo excludit. Id quod innuebat Dominus, verba illa resonando, nimirum *propterea amica mea, columba mea*, amica vt à Iesu consilijs, columba, vt serpentini consilij labefactatrix. Quibus consentit D. Irinæus lib. 5. cap 19. fatus, *serpentis astutia deuicta est in columbæ simplicitate.* Ecce totum serpentis consilium ruit, vbi Mariana columba in cõsilijs Saluatori copulatur. Vnde nihil inuenire est serpẽtinum in Maria, quæ Dei amica est, & columba est omnibus modis serpenti contraria. Quam contrarietatem ostendit Tert. lib. aduers. Valent. aiens. *Christum columba demonstrare solita est, serpens tentare, illa à pri-*

Cant. 2.

Guillel.

Niſſen.

B. Cardin. Alex. Socin.

Irin.

Tertul.

à primordio diuinæ imaginis prædo. Proh serpētis astū! quā maturauit homines populari, venenique nimbos, laqueos, & scutum, arcumque, & bellū pluere in genus humanum! Ast non segnior columba immaculata Maria, sed ab ipso primordio, eo ipso ore, quo Protoplastus hausit pallidum discordiæ fructum, ipsa viridantia misericordiæ folia prætendens, pacem, serpente occiso, demonstrauit. Vt meritò dicat Car. Petrus Dam. ser. de Annunt. *Cùm fecerit Deus omnia sua opera valde bona, hoc meliùs fecit, consecrans in ea sibi reconciliatorium aureū: in quo post tumultus Angelorum, & hominum se inclinaret, & requiem inueniret.* Cur requiem non inueniret, cùm adeò amica, & serpentinis aufibus cōtraria?

Damian

§. XVIIII.

Iesus parētem suam peccato originali obnoxiam, ab eo pręseruauit.

EO Christi Domini victoria deducta est, vt iam non scandescat Propheta, quod alligato forti, vasa eius auferat Dominus; verum id maximè stupet, quod nouerit Dominus prædā à fortis manu indemnem liberare. Sic ex hebræo apud Delriū 1. tom. Adag. 776. Isaias percūctatur, cap. 49. *Num quid tolletur à forti præda, eo quod ablatū fuerit à robusto saluabitur?* Vbi duo sibi obijcit difficilia: primum an eripienda sit præda? Secūdum an hæc ereptio & sit, & vocari possit saluatio? Quę duo à Theologis in Beat. Virginis ab originali pręseruatione, & difficilia inuenta, & largis commētarijs explicata sunt. Quid fortius peccato originali? Huius effugit lethales ictus nemo. Quę proprior illius præda quàm Adami filia? Ergò Maria filia Adami tolletur à forti, hoc est, originalis peccati fortitudini eripietur? & posito quod indemnis eripiatur, in hoc saluabitur? debebit nehāc præproperam liberationem Saluatori? Iā respondet idem Vates: *Equidē & captiuitas à forti tolletur, & quod ablatum fuerit à robusto, saluabitur.* Quid explicatius? Tolletur in primis hęc nobilis præda à forti; quippe omnipotēs sermo tuus Domine, tanquam durus debellator, in mediam virginalem terram prosiliuit, & á forti sustulit captiuitatem, hoc est, obnoxiam peccato Virginem præripuit peccato. Vbi lego illud *à forti*, memini propositionē illam qua Sāson ingens facinus suum voluit æternare, fatus Iudic. 14. *A forti egressa est dulcedo.* Etenim cum Sāson medius inter patrem, & matrem iter faceret versus Thammatam Philistinorum ciuitatem, iuuenili ardore correptus, dimissis á tergo parentibus, aliquāto pręcucurrit, quo sit obiuus Leoni per eamdem aduenientem viam. Quid tunc adolescens? declinasset à via? at procedens Leo eadem semita offendisset necessario Sāsonis matrē, quam lacerasset. Id præcauens nobilis adolescens intrepidus aduolat, ferā aggreditur, & inter brachia strangulat, strangulati cadauer proijcit extra viam, vt nec suspicio facinoris perveniret ad patres: idque occultauit tacēs, donec ex ore Leonis fauo pastus, trophæum robori suo erexit, verbis allatis, *à forti egressa est dulcedo.* Quibus integrum clausit facinus, nimirum quod fortissimo bestiarum deuicto, semitā liberam reliquerit matri, quà vel sine mali occursus suspicione, mater pertransijt. Sed age, non gloriosum erat adolescenti, matrem à Leonis occursu liberasse? Cur ergo tanta id diligentia occultauit? Pulchré D. Aug. ait. *Intelligamus grandia hic latere mysteria. Sāson, fratres dilectissimi, Christum significabat.* Et quidē eo maximé, quod matri in via occursurum Leonem interfecit. Etenim Christus Dominus vna cum matre sua, via humanæ naturæ ab Abraham, & alijs descendebat; illac aduenienti Leoni originalis labis obuius factus est, mātrē pręcedēs Leoni occurrit, illumque extra viam facit, aditumque vsque tunc sanguine hominū fędatum, suę matri expeditum, & mun-

Isa. 49.

Iud. 14.

D. Aug.

munditie plenum reliquit. Et qui alia ſua facinora maxima euulgauit, hanc matris à Leone liberationem ſic occultauit, ut ſolum per enigmata de illa verba faceret. Quod ſibi facinus expoſtulabat à patre, vt credo, diuinus Samſon, Pſal. 21. fatus. *Erue Domine, à framea animam meam, & à manu canis vnicam meam.* Carnem ſuam ferro petitam; reſurrectionis gloria poſtulat radiare, dum ait: erue à framea animam meam; verum vnicam ſuam, ni mirùm vnicè dilectam parẽtem à manu canis eripi contendit. Cuius canis à manu? Occurrit Cerberus Parcarũ comes, & aſſiduus latero, á cuius grauiolente halitu conſpurcata humani fila deducuntur ſtaminis. Porrò hic canis, quò nihil peccato Originali ſimilius, ſicut omnium hominum, ita Deiparæ primò inſidiabatur ſtamini, eius tamen erectæ manui ad prædã, erepta eſt Maria immaculata. Cæteri omnes non prius ab originali liberamur, quam rabido eius ore demorſi, ideoque vt acutè notat Niſſen. tract. 2. in Pſal. quam rabie perciti habẽt medicinã in aquis, habemus & nos in Baptiſmi lauacro. Vnica inter omnes Maria non ori canis, ſed manui erepta eſt; equidem ſolet venaticus canis inuentam prædam manu erecta indigitare venatori, à quo percuſſam ore trahit: ſic peſtifer hic canis, dum humanꝰ embrio intra vterum eſt, ipſe aſtat erecta manu punctum conceptionis ſpectans, vt prædam capiat. Verum his in anguſtijs poſitã Mariã ante vulnus inflictũ, ante rabidos canis dẽtes Dei verbũ liberauit á manu canis vnicam ſuã. Quò acutè reſpexit Car. Petrus Dam. ſerm. de Annunt. fatus; *à Deo electam, & præelectam, totam rapuit ſibi Spiritus ſanctus.* Cur Spiritus ſanctus rapuit? Equidem ſub manu canis poſitam, & vulneri expoſitam, illam á manu canis liberam rapuit.

Pſalm. 21.

Niſſen.

Dam.

Hanc illuſtrat rapinam, illud Dauidis cantatiſsimum facinus; enimuerò Amalecitæ Siceleg. oppidum aggreſſi ſunt, & multa diuites prẽda egreſſi, inter alia pulcherrimas Dauidis ſponſas ad ſeruitutem ſeruabant. Sed dum media in via menſis, poculis ſecuri vacant; ecce tibi fortiſsimus Dauid proſponſis aſtat, Amalecitas perdit, immuneſque ſponſas ante ſeruitutem recuperauit. Quam feſtinatiſsimam ſpõſarum recuperationem mirati Dauidis commilitones, ſic eiuſdem extollebãt facinus: *Hæc eſt præda Dauid*, quaſi dicant, ait Cartuſian. *Tám præclaram prædam decuit ipſum Dauid, diuina virtute acquirere.* Rapta Helena Graij inſurgunt in Troiam, quam nec anni domuere decem, nec prælia mille, & poſt mille prælia, tandem infamẽ thalamo fœminam recuperant. Direptis muris virgo Hieruſalem Babylonem ſeruitura aſportatur, vbi ærumnis confecta, & ſenio, vix redijt in patriã. Aſt ſub manu hoſtili ſponſam, eamque pulcherrimam, captam, & ante labem, ante fœditatem ſeruitutis, ante terræ alienæ conſpectum, eripi, munditie donari, *hæc eſt præda Dauid*. Quid ni? hæc præda decet diuiniſsimum Dauidis filium, qui & matrem, & ſponſam Mariam, ante labem, ab hoſtili præripuit manu.

1. Reg. 30.

§. XX.

Ieſus præclariſsimum Saluatorem egit, dum matrem à lapſu originali præſeruauit.

ADHVC inſtãt Iſaiæ verba prolata, *an quod ablatum fuerit à robuſto, ſaluabitur?* Ideò filius Dei Saluator dicitur, quia erexit lapſos, quæ lapſa non fuit, dicetur Saluatoris opus? Imò nullum opus Saluatori pulchrius, nullũ glorioſus, quàm quod ita proſpiceret ſaluti matris, vt nec ad lapidẽ offenderet pedem ſuum. Multi egregij duces vocari conſueuerunt à populo Iſraëlitico ſaluatores, qui, vt ait Ruper. de Vict. ver. Dei libr. 4. cap. 6. *Saluatori æterno, cuius erant vicarij, ſimilem prætulerunt in geſtis ſuis pulchritudinem.* Expendo quod non dicantur prætuliſſe imaginem, ſed pulchritudinem, quaſi in eis, quod pulcherri-

Iſai. 49.

Ruper.

mum erat, ſaluatori fuerit prænotatū. Accipite modò inclytum Ducem Sāgarem Iud. cap. 3. de quo ibi, *Ipſe quoque defendit Iſrael*: in Originibus aptius ad mentem noſtram, *Ipſe quoque ſaluauit Iſrael*. Aſt Sangar non captiuum obtinuit populū, quomodo ergo dicitur quod ſaluauit Pulchrè D. Auguſt. quæſt. 25. & nodum poſuit, & ſolutionem, fatus. *Quomodo dictus ſit ſaluaſſe Iſrael, poteſt eſſe quæſtio? non enim rurſus fuerant captiuati; nec iugo ſeruitutis inhæſerant? Intelligendum ita dictum, ſaluauit, non quia nocuerit aliquis hoſtis, ſed ne permitteretur nocere: quem credendum eſt bello cœpiſſe tentare, & huius victoria fuiſſe depulſum.* Quid illuſtrius? ecce vobis pulcherrimum Saluatorem, qui hoſtilibus turmis incurrētibus ſeſe oppoſuit, illoſque vomere fugauit, & ſaluū reliquit populum, antequam eſſet captiuus, vt vel ſic pulcherrimæ ſalutis Marianæ præferret imaginem, quando primis eius vitæ ſtaminibus deductis in vtero Annæ, iam ibi fugaturi hoſtem cernebātur diuini Saluatoris cōmeatus. Etenim Cant. 7. dicitur, *Comæ capitis tui purpura Regis iuncta canalibus.* Quibus duo notata inuenio ex Originib°, vbi loco illius verbi, *comæ*, eſt hoc verbum, *Dalath*, cuius ſignificatio eſt paupertas, ſiue tenuitas, quaſi dicendum foret, *paupertas capitis tui purpura*. Quę eſt capitis paupertas purpuraſcēs in Maria? Noui Philoſophos nō ignobiles, inter quos Antæonem, & Lactantium, qui primum formationis humanæ initium ducant à cerebro, in quo vitæ animalis fontem Medici cōſtituunt. Quis nō pauper in ſuæ formationis initio? Ibi iam nuditas primæua apparet, & hæreditas miſera à primis parentibus in nos dilapſa. Sed qui pauper eſt nobis vitæ introitus, in Maria purpuraſcit, regaleſque à ſanguine Saluatoris ortas prætendit gazas. Ait enim D. Ambr. in Pſalm. 118. ſerm. 17. *Sanguis Chriſti purpura eſt, quæ inficit Sanctorum animas.* Sanctorum inficit animas poſt conceptionem in lauacris canalibus, at Mariæ animam in ipſa conceptione veſtit, & illuſtrat Saluatoris ſanguis. Id amplius oſtendit altera vox originalis, vbi enim dicitur *purpura Regis*, legitur in Originib° *Argaman*, de qua voce agens Author ille, qui Alphabetum Salomonis aptauit Mariæ, docet illam componi ex quatuor nominibus ſpirituum illorū, qui apud Ezechielem, bellicum, & triumphalem currum Saluatoris vectabant. Ex quo patet in prima Marię efformatione quàm iam effulgebant veſtigia Saluatoris, vbi quadrigę illius nomina cernebantur. Nec vllo iure celebrior, & illuſtrior Saluatoris triumphus, quàm in hac præcellenti ſalute matris.

Rem conficit benedictio illa Iacob ad Iudam Gen. 49. *Ad prædam fili mi aſcendiſti.* Quibus verbis pulcherrimā Saluatoris prædationem, eiuſque ad mūdum aduētum expreſſum putant Hilar. Ambr. Auguſ. Theo. Orig. Gēnad. Cur ergò dicitur, Chriſtus ad prędam aſcendiſſe? Nonne ſatius diceretur ad prædam deſcendiſſe? Equidem Nazianzen Saluatoris vſque ad piſcatorum pedes deſcenſum miratus, ait: *Propter humi depreſſam animam ſe deiecit, vt peccati molem deorſum vergentem ſecum attollat, vt præda humani generis potiretur, ſe inclinauit.* Quid eſt ergo, quod dicit ad prædam aſcēdiſſe? Sane deſcendit Saluator, & ſe exinanit, & humiliauit, vt de puluerulenta natura hominis prædam faceret: at de Mariana præda ante lapſum in imo ē ſum extollitur, & gloriatur. Quod ſi ex vocibus originalibus, & ex vulgata totum locum compagines, id ipſum ſonat apud Delrium noſtrum, nimirum, *à præda aſcendiſti ad prædam*, quaſi inter duas prædas cōſtitutus, ab vna ad quā ſe deiecit, exurgat ad alteram ea exaltandus.

Argutiùs adhuc Symmachus refert locum, nimirum, *à venatione aſcendiſti advenationem.* Solent equidem duo venationis genera in primis commendari: alterum, quo alites humi cubantes, ſeminibuſque inhærentes, percutimus; alterum & longè præſtātius, quo volantes libero cælo aucupamur. Ecce tibi auceps domo, illuceſcente die egreſſus, per terras ſeminibus graues columbis inſidiatur, & quando colū-

bæ

Iud. 3. Auguſt. Cant. 7. Ambr. Alphab. Gen. 49. Hilar. Ambr. Auguſt. Theod. Orig. Nazian.

bę eſcis inhiantes per ſulcos ſepeliuntur aratri, tunc ille demiſſo corpore, ſummo ſilentio, ære fulgurat, & diues præda, & gaudens, iam nõ ſpectat deſcendentes in terram columbas, ſed erecto collo extollit etiam arma, & medio cœlo percutit volãtes, qui ſummus eſt in venatione gradus. Sic etiam diuiniſſimus auceps Chriſtus à præda aſcendit ad prædam, à venatione ad venationẽ. Dum q; funeſta peccati alesmẽtibus incubat humanis, cæleſtia q; ſemina depaſcit, humilis, & abiectus Chriſtus dextera fulgurat de peccato, deſcẽdens vſq; ad inferiores partes terræ, vt prædam capiat. Interea maiora petens, vt brachij ſui potentiam, & dexteritatem commendet, dum peſtifera peccati originalis ales nigricantibus pennis, fœtido ore, verſus terram illam virgineam cæleſti inſeminandã grano, aduolaret, ſtat ocyor diuinus auceps, & ſublato ære nigram auem exſufflat, antequam terram virgineam fœdaret.

§. XXI.

Generalis lex non officit Marianę puritati originali.

HIC quia leges generales obijci video aduerſus puritatem Mariæ originalem, ex legisperitis notabo aliqua, quibus conſtet, quanto iure eximenda ſit Maria à lege generali: ſtat in primis illud tritum aſſertum, nimirũ, *ſtatuta odioſa ſtrictè interpretanda, tanquam naturam accuſantia*: quod deſumptum eſt à l. maximum vitium. C. de liberis præter. & à l. 12. tabularum. C. de legitimis hæredibus. Nec inuenitur lex, aut ſtatutum, quod maius ingerat odiũ, quod maiorẽ maculę notã inurat naturæ, quàm lex illa duriſſima in omnes Adæ filios ſtatuta, de tranſmiſſione peccati. Eu quæ peperit damna! legis huius ignari Philoſophi acriter in naturã inuehebant, illi attribuentes nouercalem furorem, & inſaniam. Noſque ſacra imbuti doctrina, cum inteſtinum animi, & corporis bellum experimur; cum ægritudinum ſuſtinemus exercitum, cum ab omni bono exilium ſentimus, in authores tãm duræ legis inardeſcimus, vt vel hinc iuſtè à Procopio dicatur Eua, imò & fœmineus ſexus execrationi addictus. Non ergo lex adeò odioſa, & naturæ humanæ, & fœmineo ſexui infenſa, tàm ſtrictè, & riguroſè intelligenda eſt, vt non patiatur exemptionem in Maria, per quam, vt ait D. Ildephon. ſerm. 1. de Aſſumpt. *Omnis maledictio ſoluta eſt primorum parentum, & cœleſtis benedictio in toto venit mundo.* *Ildeph.*

Præterquam quod docet Gometius in §. item Seruiana. Inſtitut. de actionibus, & oblig. *Obligatione generali nunquam comprehendi res, per quas conſulitur publicæ vtilitati*, quod tenet, quamuis verba obligationis ſint vniuerſalia, & rigoroſa. Vt tradunt Ruinus, Pirr. Anto. Gabr. communiũ opinion. lib. 6. concluſ. 12. n. 7. Is ergò Marianam conceptionem debiti generalis obligatione obſtringet, qui neſciuerit, quod iuxta Andream Cret. ſola Maria deſeruit opifici vniuerſæ naturæ, quod iuxta Damaſcen. in vitam prodijt, vt Orbis vniuerſi ſaluti âdminiſtram ſe præberet. Quid magis neceſſarium communi vtilitati, quàm Maria? Quid magis exemptum ab obligatione generali? *Gom.*

Rurſus, vt quis excludatur à quacũque obligatione, ſufficit, quod veriſimile ſit, eum non comprehenſum eſſe à faciente obligationẽ. l. obligatione. ff. de pignoribus. Cui ſubſcribit. l. 5. inter eas quas vocãt noſtri *de la Partida*, tit. 13. par. 5. vbi ſic. *Apenas obligãdo vno todos ſus bienes, coſas, yhaziẽda, ſeñalãdo q̃ no ſerian por ende obligadas.* Et ſtatim inter alia exempta à generali obligatione, hæc recenſet: *Los criados, ò ſieruos, ò ſieruas que tuuiere ſeñaladamente para ſeruirle, ò guardarle, ò criarte ſus fijos.* Hinc D. Ildeph. ſer. 1. de Nat. Singularem Mariæ creationem auguratur, dum ait. *Lacta Maria creatorem tuum, lacta pretium mundi, lacta eum qui te fecit.* Ecce oſtendit Mariam nutricem opificis ſui, vt vel hinc pateat, quàm facta fuerit exempta ab obligatione generali. *Ildeph.*

CAPVT V.

De Marię Virg. natiuitate.

AVſpicatiſsimum Mariæ natalitiũ September colit, quando ſterilis Annæ terra dedit fructum ſuum, vnde vniuerſus mundus ditaretur. Tunc primùm mundus peccato naufragus vidit arcam, in qua cæleſte aſſeruatum ſemen vacuas Angelorum ſedes impleret. Tunc noua apparuit Paradiſus, cuius viſceribus tranſplantatus cæleſtis Adam⁹, exſibilato ſerpẽte, vitales fructꝰ porrigeret generi humano. Tũc promiſsionis terra dies apparuit, & Moyſes viſus eſt montẽ aſcendere, & emori, quandoquidem à tantę terræ conſpectu leſus facinora incipiunt claręſcere, & radiare.

Ex Mat. 1. Iacob genuit Ioſeph virum Mariæ.

§. I.

Mariæ Natiuitas rerum profuit vniuerſitati

QVOD Euangeliſtæ de parentibus B. Virginis cõticuerũt, alij & ſapientia, & antiquitate notiſsimi viri, nobis euulgarũt. Hi ſunt Nicephorus, Epiphanius, Damaſcenus, Andreas Hieroſolymitanus, Germanus Cõſtantinop. Gregorius Niſſ. Simeõ Metaph. citati à Xuarez tom. 2. in 3. part. diſput. 2. ſect. 1. Qui omnes Ioachimi, & Annæ coniugium prædicant, nobilitate regium, vtpote ex regia tribu à Dauid originẽ trahens; fortunę bonis peramplum, vt decebat honeſtum coniugũ nobilium ſtatum: ſterilitate marcidũ, obſcurum, & abiectũ: ſanctitate adeò floridum, vt precibus aſsiduis ſibi filiã Mariam, vniuerſitati rerum reginam, hominibus remedium pręſentiſsimũ, Deo pulcherrimam parturirent matrem. Igitur ſterilis Annæ vterus fæcũ datus eſt, & Maria clariſsimo parenti Ioachimo orta eſt filia octauo Septẽbris die.

Xuar.

Nec ſilendum puto, quod viuidũ hoc Dei opt. max. tabernaculum ſeu templum ex Salemonis ſubſtãtia coalitum, dedicatum item ſit in menſe Ethanim, qui eſt September. Etenim ideo menſis hic dicitur Ethanim, nimirum fortium ſiue fortitudinũ, quia in illo, vt cum Hebræis docet Pagninus, fortiſsima mundi ſunt iacta fundamina. Verum illo mundi initio, quæ fundaminum fortitudo eſſe potuit, vbi quam ipſe Dominus ædificauit, mulier corruit, & omnia ſecum ad nihilum traxit? Nihil ſanè firmum, nihil decorum eſſe potuit, vbi omnia lababant de primo hominum caſu, nec apparebat adhuc Deiparæ Mariæ felix natalis. Quippe Elias 3. Reg. 18. puerum miſit, vt ſpecularetur, an cælo ſerenovel minimum nubis veſtigium appareret, qui omnia contemplatus, & ruminatus, ait. *Non eſt quicquam.* Quibus verbis pulchrè adſtupet Ioannes Hieroſol. lib. de inſtit. Monach. c. 32. rerum omniũ vacuitatem, & inanitatem, vbi virgineę nubeculæ Mariæ nõ apparebat natalis. Ait enim. *Cum aſcendiſſet puer, & ſpeculatus eſſet, ait, nõ eſt quicquam, quia nubecula illa, ſcilicet Maria, non fuit à puero viſa naſci in illa ætate prima mundi, ideò puer dicit, non eſt quicquam.* Et meritò, vbi enim Maria non adeſt, omnia in nihilum vergunt, omnia ſordent, omnia malis mille ſubiacent. Accipe illud Gen. 2. de primo homine dictum, nimirum, *non eſt bonum hominem eſſe ſolum.* Itaque etiam formoſiſsimus, & feliciſsimus creaturarum Adamus malis hærebat; id quod notat D. Amb. in hæc verba. *Quando ſolus factus eſt Adam, non dictum eſt bonum eſſe, factum Adam: quãdo autem & mulier facta eſt, dictum eſt: vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, Gen. 1.* Quomodo mulier, quę peccatum ſeminauit, vniuerſa decorat, vniuerſa facit de bonitate radiare? Non equidem alia id præſtitit quam Deipara, ſic ipſe Amb. fatur. *Etſi mulier prior peccatura erat, tamen redemptionem ſibi paritura.* Itaque ex eo, quod inter creaturas apparuit fæmina Deo grauidanda, ex eo quod apparuit Deiparæ veſtigium, omnia impleuit,

3. Reg. 18.

Ioã. Hieroſol.

Gen. 2.

Ambr.

pleuit, omnia fecit pulchreſcere, & nouis pulchritudinibus radiare. Iure inde menſis September, menſis Ethanim prædicandus, quando tantæ virginis natali, terrenorum fundamenta bonorum inſtaurãtur. Sic D. Anſel. de excel. Virg. cap. 10. *Cuncta quæ Deus bona, & vtiliter fecit, in eo ſtatu quo condita ſunt, eſſe deſtiterunt, & per hanc B. Virginem in ſtatum priſtinum reuocatiſunt, & reſtituta.* Cui conſonat illud ergij Hiero. dicentis: *Maria naſcitur, & vna cum ipſa mundus renaſcitur, & Eccleſia ſuo ipſius decore circumdatur, atque ornatur.* Iam ergò recognoſcere poteſt Pagninus cum Hebræis, Septembris fortitudines non ab initio mũdi, ſed à Maria nata aduenire mũdo renaſcenti, & renouato.

Anſel.

§. II.

Mariæ Natiuitas pœnitentiam peccatoribus commendat.

ALII, quibus hæc Pagnini explicatio de Septembris fortitudine nõ placet, vocem originalẽ, *Ethanim*, in malum accipiunt, pro ſqualore, ac aſperitate, vt dicant, *Menſem aſperitatum.* His ego libentiùs annuo, cùm videam Septembri menſe, collectis frugibus, cœlum obduci nubibus, terram madere aquis, vt ſtatim, ardore depulſo, ſemina in ſinu telluris putreſcant, vt fructus maneant. O pulchrũ ſqualorem! O aſperitatem omni mollitie melius ſuauiantem! Haud diſſimilem ſqualorem, & aſperitatem Marianus commendat natalis nobis, vel ipſo inſpecto nomine Mariæ: quod iuxta celebriorem Etymologiam, guttulã, ſiue ſtillam maris ſonans, lachrymarũ imbres inſinuat, quibus verbum animis inſitum, & creſcat, & fructum pariat. Etenim virgo hæc naſcens in mẽſe aſperitatum, & ſqualoris, *noſtræ nouæ Religionis*, inquit Ignatius, *& pœnitentiæ eſt magiſtra.* Vtinam hæc didiciſſent, qui nimis fidi Mariano fauore, à lachrymis, & corporis maceratione abſtinẽt. Eu quam fœliciter! Nemo ita ſibi noceat, vt ex guttula maris cadente non ſibi, & lachrymas, & gemitus, & aſperrimam vitã addiſcat. Audite D. Patianum in paræneſi de Pœnitẽtia; *Dauid*, inquit, *iacuit in cinere ſordente, ſacco inſuper horrente deformis, cui Maria, cui ſyluæ, cui flumina ſeruiebant, madidus lachrymis conſumpſit oculos illos, quibus gloriam Dei viderat, & infelicem ſe, miſerumque confeſſus pater Maria.* Hęc ille & pulchre, & emphaticé dixit. Porro quò expendo illud, *pater Mariæ*, Etenim ſi quis peccator à lachrymis, & ſqualore erat arcendus: Is eſſet, qui Mariæ pater erat, adeò ſtrictè miſericordiæ matri coniunctus; verum nec aliter veniam ſpectauit, quàm lachrymis, quam carnis maceratione, quàm gemibundus etiã ipſe pater Mariæ: nec illa, quę patrem lachrymis, & ſqualore duxit ad vitam aliò peccatores ducet, in hoc maximè filij hominis perfecta imitatrix exiſtens. Eliæ gaudens, & feſtiuus dicebat ſeruus, 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari.* A qua Marianum ortum odorat Ioannes Hieroſoly. *Ecce inquit nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat. Quia Maria in hoc ſuo ſpirituali aſcenſu, non fœminam, quã imitaretur, ſed hominem habuit exemplum.* Ecce tibi fœminam in paradiſo deliciantem, virigulæ inſeruientem, fallacis immortalitatis regnum ab eſca, & potu venantem. Ecce hominem, ni mirum Adamum ſub Dei iudicio tremẽtẽ qui, (vt ait Irenæus,) *ſeductus occaſione immortalitatis, ſtatim timore corripitur; timor autem Domini initium intelligentiæ, intellectus tranſgreſſionis fecit pœnitentiam, quam perſuccinctorium folijs ficus pungentibus contextum oſtendit.* Igitur Maria non fœminam ſequuta, ſed hominem, quaſi nubecula ex mari naſcens pœnitentiæ, & lachrymarum nimbos proponit peccatoribus, vt in exultatione vitæ fructus metant. Sic, inquam, imitatur hominem primũ ſic itẽ imitatur ſecundum hominẽ Chriſtũ, cuius regnũ nõ eſca, & potus, nec otio torpẽtibus, ſed laborantibus, eſuriẽtibus & plorãtibus offertur. Nec aliter à Maria ſperet peccator, niſi

Patian.

3. Regul. 18.

Ioan. Hieroſ.

Iren.

Ignat.

ſi trànaturus amariſsimum portum pę nitentiæ.

Quando & pænitentiæ labores, etiam puriſsimam & virgineam Mariæ terram, mille fructibus valerēt honeſtare, decorare. Innocentiſsimus, pijſsimus adoleſcens innocua membra aſperiſsimis pænitentiæ ſtimulis agitabat, quo in labore conſumptus vitam obijt. De illo B. Ennodius lib. 2. epiſt. 4. ſic fatur. *Iunxit ad vitam perpetuam melioris ſæculi, quod in iſta ſerua uit pœnitentiā, quam egiſſe loqueris. Si in ipſo non inueniret quod dilueret, inuenerat, quod ornaret. Quæ quoties innocentibus datur, coronam pro humilitatis affectione conciliat.* Proh ingens pœnitentiæ exterioris laus! quæ etiam in candidiſsima Mariæ vita, non nævos imprimit, ſed candores addit. Vt nullus ſit qui poſsit à pœnitentiæ gemitibus excuſari.

§. III.

Mariæ natæ acclamationes, exterioreſque reuerentiæ plauſus cedit Deus, cuius laus in ſilentio.

ACCEDIT tandem Vatalus, à quo verò ſimiliter exiſtimatur September menſis Ethanim, hoc eſt fortitudinum, dictus ob feſtiuitates in illo celeberrimas. Vbi feſtum tubarum ex Leuit 23. & tabernaculorū 34. quæ omnia hanc vnam virginei natalitij feſtiuitatem tinniebant. Etenim Deus Optimus, Maximus ſuam ex ſilentio expectans laudem, quidquid exterioris reuerentiæ conclamationis, & plauſus eſt, vni Matri dicauit. Hanc mihi injecit cogitationē S. Laurentius Iuſtinianus ſerm. de Chriſti natiuitate, dum ait. *Ad præſepe perge, vbi matrem cum filio, & filium genetricis vbera ſugentem inuenies. Vtrumque poſtulabis Mariam voce, infantem affectu, te nam que ore tacentem, vociferantem corde puerulus exaudiet Ieſus.* Expendo illud *Mariā voce, infantem affectu*, quaſi voluerit ſanctus vir inter matrem, & filiū diuiſum eſſe Chriſtianorum obſequium, vt in voce, & tuba Marianæ extollantur virtutes, & Dei gloria prædicetur ſilētio. Cui occinnuit fœmina illa prudens apud Lucam, dum laudatura Deum extollens vocē, *beatus, in quit, venter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti.* Sic de Diui Laurentij Iuſt. ſententia Mariam voce, & Chriſtum exornabat affectu. Excellens huius rei indicium patet in Zachariæ cap. 4. *Et educet lapidem primarium, & exæquauit gratiam gratiæ eius.* Quem locum, etſi videam à patribus Chriſto attributum eſſe, non alienum iudico Dei genetrici Mariæ, cui eleganter illum adaptauit Rab Hecados apud Gal. de arc. lib. 5. cap. 2. vbi inquit: *hæc eſt petra primaria, ex qua Meſsias futurus eſt.* Et fauet ſacra pagina, dum parentes petræ comparat, à qua filij. Sic Iſai. 51. *Attendite ad petram, vnde exciſi eſtis, & ad cauernam laci, de qua præciſi eſtis: attendite ad Abraham patrem veſtrū, & ad Saram, &c.* Educet igitur, inquit Zachar. lapidem primarium, nimirum Mariam matrem: educet, inquam, iſtum lapidem, & exæquauit, ſic noſter. Verum in Originibus non exæquare verbum, ſed clamor nomen impoſitū eſt, vt dicat, *adducet lapidem primarium cum clamoribus*. Etenim quid quid canorum, quidquid vocale, & feſtiuum apparet, in laudem Mariæ matris venit decantandum.

Laurent. Iuſtinia.

Luc. 11.

Zacah. 4

Iſai. 51.

§. IIII.

Matthæi locus explicatur.

SED age ad Matthęum veniamus, qui miſſos faciens ſacros Mariæ patres, illius ſponſum meminit Ioſeph, vt vel coniuge pateret qua tribu, quo ue loco à primo Iſraëlitarum parente Abraham diſtaret, quippe Mariam ſuæ matris primogenitam, & vnigenitam propinquiori ſibi in matrimoniū traditam eſſe, auctor eſt Chryſoſt. Hieron. Anſel. Theophil. Euth. & alij, imò ipſe Matth. rem vulgo notam, & euidentem ſupponens, genus, & proauos Ioſeph Marię communes

inueſtigauit: dumque Ioſephum Abraham idem recenſet, ſimiliter Mariam inter vltimos Dauidis, & Abrahami poſteros enumerauit.

Eccle.24 Vacat igitur modò in dubium reuocare illud Eccleſ.24. *Ego ex ore altiſſimi prodiui primogenita ante omnem creaturam.* Quæ verba virgini apponit Eccleſia ſancta. Aſt ſi primogenita ante omnem creaturã, cur minima inter vltimos poſteros recenſetur Abrahami? Item ſi poſt Iſac, Iacob, Dauid, Zerobabel, & reliquos, eſt Maria, cur primogenita ante omnem creaturam nominatur? Et quidem vtrumque habet, ſi binas eius ſcias Natiuitates vtraſque nobis maximè neceſſarias. Altera Natiuitas temporalis, qua à vulua matris proceſsit in lucem, quam Matthæus fuit ſpeculatus; altera æterna in diuina electione, & decretis Dei; indeque ab ore dicitur proceſiſſe, & ibi ante omnem creaturam primogenita ſtetit.

§. V.

Maria Primogenita, quod prima omnium potiretur mammilla patris.

Ouid. AVdiui Iunonem ſe apud Ouidiũ in immenſum gloriantem,

Sigen⁹ aſpicitur, Saturnũ prima parẽtẽ
Feci, Saturni ſors ego prima fui.

Quid magnum hoc? vbi noſtra Angelorum, Deorumque Regina omnium creaturarum prima Deum Optimum Maximum fecit parentem *ſtupendum*, ait Epiphanius, *miraculum in cœlis mulieris filius, qui ipſius, & ſæculorum pater eſt.* Etenim prima ipſa Deũ Patrẽ fecit, poſt ipſam, & ſæcula. Accedit Euſeb. Emiſſ. homil. 1. de Natiu. Domini, aiens: *exulta mater ſalutis humanæ. Ecce Domini mei vniuerſo mundo promiſſum prima ſuſcipere mereris aduentum.* Quid tum! aliud ſanè eſt longè diuerſum, quo Maria prima acceperit brachijs filium Dei; aliud, quòd ipſa ante omnes ſteterit primogenita?

Epiphan.

Emiſſ.

Sed accipite in Emiſſeni verborum gratiam pulchram ab Herodoto narrationem, in Erato, & Mamertino, in Panegyrico, ad Maximianum. Ariſtodemus Lacedæmoniorũ Rex ex Regina vxore ſibi duos filios gemellos acquiſiuit. At Vafra vxor lætiſsima natalitia turbauit, nolens Regi indicare, vter filiorum eſſet primo natus. Tunc Rex Senatu coacto, in re ancipite, & adeo dubia, vbi primogenitus Regni ignorabatur, quid ſibi faciendum inquirit, & ecce tibi concilium auditur mirabile: conſtituat Rex, inquiunt Senatores, hominem, qui Reginæ tanquam aliud facturus aſſet, obſeruetq; diligenter, vter ab illa filiorum lactetur primus, vter primus ad oſcula, ad nænias, ad mammillas adhibeatur. Is enim natura indice primogenitus deſignatur. Quid plura? Deus, cuius nomen Tadai, nimirum Deus mammeũs, verbum ſuum quod vocatur, & eſt, apud Clem. Alex. mammilla patris, vniuerſiſque protulit creaturis exugendum, cunctorum mentes hoc lacte, nectare rigauit. Hincque maxime inter omnes creaturas primogenita Maria deprehenditur, quod, vt ait Emiſſenus, *Verbi vniuerſo mundo promiſſum prima ſuſcipere meruit aduentum;* prima ad patris mãmillã euocatur, prima verbali illo lacte rigatur, quod luculentiùs adhuc ingeſsit Damaſc. oratione prima de dormitione Deiparæ, in hæc verba. *Pater prædeſtinauit Mariam, ſpiritus prærigauit, & filius demum in ea commoratus eſt.* Expendo illud, *ſpiritus prærigauit, & filius in ea commoratus eſt.* Quaſi Mariã ſpecularetur vir ſanctus, ante omnes creaturas, accipi ad patris mãmillam, & verbali, nectareque filij lacte rigari. Etenim obumbratio ſpiritus Mariæ in conceptu aduenientis, quædam quaſi cõ preſsio fuit paternæ mammillæ, vt terra Mariana prima Deo rigaretur. Hinc Epiphanius ſtupens ſupplauſit: *exercitus Angelorum, qui ſunt ſcabellum pedũ Chriſti procedentes, nec videre poſſunt, nec contingere; hæc vero labra labris conjungers, incomprehenſum ſalutabat.* Nec dum Angelis licebat oculos in Deum conijcere, ſed his dimiſsis, & opertis

Herodot.

1. Prædag. c. 6.

Damaſc.

Epipha.

alarum

alarum velo, præsentis maiestatis fulgorem stupebant, & iam Maria paternæ mamillæ labris, labra infigens, mille dulcedinum exugebat Maria, & se primogenitam inter omnia creata demonstrabat, quod is non credat, qui nescierit hanc primò à Maria suscipi mamillam patris, eiusque verbali totam madere lacte.

Et siquidem verum est, quod Maria prima Domini susciperе meruit aduentum, nil mirum, quod ante homines, quod ante cælum, quod ante omnes Angelos primogeniorum ornetur benedictione, & principatuum; vix Deus cælum, terramque condide
Gen. 1. rat, quãdo terrenę miserans ariditatis, *germinet*, inquit, *terra herbam*, & statim flores addidit, fructusque congerminauit: quib⁹ dies, & pulchra tellus exornabatur, & adhuc cæli sordent sine stellis, adhuc sine sole frigent, cur ita? cur terrena ante cælestia condecorantur? Anast. Sinaita lib. 4. in Gen. *Ante Deus ornauit terram, quam cælum, tanquam si terra ante cælum ditata sit Christi mysterio, & aduentu. Propterea ante cœlũ ornatur, quoniã ante Angelos terra, & terra geniti homines Deum per carnẽ vidimus, & ante cælestia exornans ille hæc inferiora ea lætificauit, & illuminauit ante Cherubim, & Seraphim magi, & publicani, & latrones, & meretrices, & peccatores facie ad faciem Deum viderunt, eoque se oblectarunt, & fruiti sunt. Deinde eum sic transmiserunt videndum supernis virtutibus.* Hæc ille, & pulchrè, ne amplius liceat dubitare Marianum in omnibus primatum. Etenim vbi prima Deo plena gaudet, prima Christũ suscipit incarnatum, vagientem audit, pectus adhibet, labra figet, & osculatur prima etiam ante homines, ante cælum, ante rerum omnium vniuersitatem creaturarum primogenijs floret condecorata.

(?)

§. VI.

Primogenium Marianum à veste speciali venamur.

SED libet huius primogenitæ gloriam in vestitu venerari: Etenim Gen. 27. non aliter Rebeca suum Iacob ad primogenium induxit subripiendum, quam adhibitis Esau vestibus, hincque glossa Hiero. Lyra, Comestor, & alij colligunt, primogeniorum esse particulares quasquam vestes, easque pretiosas, cui assonat Tiraquellus cum magna iuris prudentum hominum phalange in præfatio. de iure primogeniorum. Imò addit vestem hanc dici in quibusdam codicibus *spiritualem, quã in sacrificijs tantũ inducebant*. Igitur Maria ante creaturas vniuersas nascitur primogenita, vestitu speciali, & spirituali præfulgens decorata: cuncti homines vix nati fædam incurrimus nuditatem, haud dissimilem illi, quam post lapsum incurrerũt Protoplasti. *Sed tu, ô Virgo,* inquit Rupertus, *nuditatem libidinis non incurristi.* Etenim, vt docte, & pie meminit Cartusianus, ea ipsa gratia, quæ Virginem in vtero sanctificauit, simul illi stetit quasi ignis *illuminans, & exornãs & penitus non admittens fontem concupiscentiæ. Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietate*, addit Psaltes 44. expendo illud, *ab intus*, vel aliter, *ab intimis terræ visceribus*, quasi à visceribus matris exclusa concupiscentiarum nuditate prę fulgeat virgo, miris aulæis ditata, peplisque induta aureis. Audite D. Greg. Pontificem in l. 6. in primum Reg. c. 15. *In vestitu aureo virginitas prædicatur. Sed omnis gloria intus, & in fimbrijs aureis, & varietate circumamicta asseritur: vt innumeris virtutibus adiũcta integritas vsque infinem deduci sentiatur.* O quam pulchra candidata vestę nascitur Maria, ea puritate decora venit, qua mille intexta virtutibus fulgores iaculantibus aureos, nunquam nudabitur! Cui libenter aptabo Ambrosij verba, quibus Magdalenam Christo

Gen. 27. Glos. Hier. Lyr. Comest. Tiraq.

Rup. Cart. lib. 5. exercit.

Greg.

Christo appropinquantem commendat. Ea dat ille lib. de Isaac cap 5. nimirum. *Suscipe igitur Iesu Euam iam nō ficulneæ foliis adopertam, sed sancto amictam Spiritu, & noua gratia gloriosam, quia iam non tanquam nudata abscondi tur, sed tanquam circumdata vestimenti splendore fulgentis ocurrit, quia vestit eam gratia.* Verum esto, quod Marian⁹ amictus in natiuitate hominum cæterorum prodat nuditatem; quid in his speciale Mariæ, quod non veniat Angelis sub eodem puritatis amictu natis.

Pergo tamen, & Marianæ puritatis fulgorem super Angelos radiare contemplabitur, qui eius virgineum candorem diuinæ prolis fæcunditate vi-
Athan. derit purpurascere. *Nunc adest*, inquit Athanas. *Regina à dextris tuis inuestitu deaurato circumamicta, & variegata, eo quod secundum sexum fæmineum Regina, & Domina, & Mater Dei appelletur*: perpendite quęso nouam, inauditamque texturam aulæi virginalis ditescentis Regio auro, & minio pur-
Hieron. purascentis matris: *ante hoc*, addit Hiero. *vterus Virginis, licet mundus, tamen adhuc vilitate humilitatis induitur, lana quidem candidissima, sed suo colore dealbata, ad quam cum accessisset Spiritus Sanctus, vt lana infecta conchylio vertitur in purpuram, versa est & ipsa in matrem Dei.* Hunc nouum, & nulli vnquam creaturarum concessum ves-
Apoc. 12 titum miratus est Ioannes Apocal 12. cum mulierem Sole amictam stupet, mulierem inquam, quę sub amictu So lis, nimirum sub honore matris, gau-
Bernar. deat vigore virginitatis, de quo pulchrè Bernar. *Non mulieris, ait, potentiæ est, vt sustineat Solis amictus, sed neque Angelicæ quidem, sublimior quædam necessaria est*. Crediderim solius Dei esse potestatis cupientis Virginis primogenium tanta veste extollere supra omnium rerum vniuersitatem.

(?)

§. VII.

Maria filia primogenita Deum belligerantem facit.

NEC præterea illud, quod singulare est omnibus primogenitis; nempe paternam fortitudinem excitare; sic Iacob fatus est. *Rubem primogenitus meus, tu fortitudo mea*; acuitur sane cuique irascibilis ob filios tutandos, & promouendos: sic cecinit fulgentissimus Theologus Nazianzen. ad Nicobolum. *Gen. 49* *Nazia.*

Vnde etiã mater furibunda concipit iras
Ob vitulos, auis ob pullos, canis obque catellos
Aspera bella gerit.

Quàm timidi, quàm pauidi effœti omnes! Abrahamo timenti sibi ab hostibus apparuit Deus, & ait, *noli timere Abraham, ego protector tuus sum*: quasi dicat. Eia age, aude in hostes, ne timeas; consere manus, rixare. Ad hæc Abraham, *Domine Deus quid dabis mihi? Ego vadam sine liberis*. Grauis rixa, durum bellum, vbi non supereſt & gloriæ, & spoliorum hæres. At vbi filius adest, quid homines non audent? vel gallina exurgit in certamen. Quis igitur Deum maximum mundi machinæ conditorem, Paradisi satorem, conuertit in Mauortem? quis spiritum lenitatis ad iras traxit? Vnde, qui ad auras post meridiem ambulabat, prosilit in arenam, classicum cecinit, se Dominum exercituum compellauit, ob quam rem vexillum erexit, Duces, eosque fortissimos creauit, milites recensuit. Mariæ natalis vnica militantis Dei causa, hæc illũ belligerantẽ fecit. Huc spectat Rupert. omnium exercituum Israëlis, omnis militis causam referens in Mariam, sic fando. *Idcircò tempus belli tunc erat, vt defensaretur genus Abrahæ, vt defensaretur radix Iessæ, donec tu Virgo nascereris lectulus veri Salomonis, laborabat diabolus per satellites suos, & ministros Reges Babylonios,* *Gen. 15.* *Ruper.*

lonios, Reges Perſios, ſiue Medos, Reges AEgyptios, ſiue Aſſyrios; laborabat, in quam, diabolus, ne eſſet, vnde naſceretur hæc Beata Virgo. Quapropter vbi Deus hanc ſibi filiã præelegit, o quàm exar ſit aduerſus hoſtium Phalanges, quos ſibi conquiſiuit duces Abrahamides, Dauides, Gedeones, Samſones, Zoro babelos, Machabæos, vt inter omnes Dominus exercituum exultaret in armis, & pro filia Maria accerrimè dimicaret! Proh Deus immortalis! vbi eſt agnus ille, quem Iſaias deprecabatur, *mitte nobis*, ait, *agnum Dominatorem terræ*? Et ecce tibi Deum orbis dominatorem, Aſſyriorum interfectorem, Ægyptiorum, Cananęorumque exterminatorem: quid mirum? eſt Deo filia Virgo Maria, quæ illum belligerãtem facit, quæ illum ſumma hoſtium iniuria, & maximo fidelium bono armat in certamen, vt vel mille prælijs tãtam filiam defenſaret.

§. VIII.

Maria filia primogenita cicurat, & manſuefacit Deum.

POrrò addiderim non minus propter prolem parentes etiam manſuefieri, quàm armari. Hincque exiſtimo ortum illud Hiſpaniæ concelebratum, *caſaras, y amanſaras*, cum vxore manſuefactionem viro prodituram præſagiens. Etenim in eadem animi fortitudine, qua viri prolis tutãdę cauſa ſe prælijs, rixiſque exagitant, ex eadem, inquam, fortitudine prouenit, vt qui antea iuuenili ardore correpti paſſim tumultuabant, hic illucque rixantes, omnibus furioſi, & graues, poſt nuptias, poſt familiam ſtabilitam, poſt prolem natam, protinùs manſueſcunt, cicurantur; omnibuſque, proli cõſulẽtes, fiunt amici, & tractabiles. Vis Deũ iraſcentẽ videre, ecce tibi apud Iſai. 1. cap. *Terra veſtra deſerta, ciuitates veſtræ ſuccenſæ igne; regionem veſtram coram vobis alieni deuorant, & deſolabitur, ſicut in vaſtitate hoſtili, & derelinquetur filia Sion, vt vmbraculum in vinea; & ſicut tugurium in cucumerario; & ſicut ciuitas, quæ vaſtabitur.* Proh dolor! vnde ſic Deus iraſcens placabitur? peribunt vniuerſi ſub ira tanta? Et quidem perirent niſi Dominus exercituum reliquiſſet ſemen, ſemen, inquam, nimirum promiſsiones, vt ait Bern. factas ad Abrahã, Iſaac, & Iacob: Chriſtus autem ſeminis huius fructus eſſe intelligitur. Itaque cum primum Deus lũbis Abrahami depoſuit ſemen illud Virgineum, ex quo Chriſtus naſceretur, & iram ſimul cum Virgineo ſemine, cum puriſsima filia deponit, & miram manſuetudinem amplexatur. Pulcherrimè Tuicenſis Abbas examinat eiuſdem Iſaiæ caput decimum, vbi Deus flammas, crucemque minitans introducitur. *Væ Aſſur; virga furoris mei, & baculus ipſe in manu eorum indignatio mea.* Sed vix ferream hanc virgam euaginarat, & ſtatim ſequenti capite incipit Propheta: *egredietur virga de radice Ieſſu, & flos de radice eius.* O ſęlicem rerum mutationem! Paulò ante Deus ſub ſæuienti Aſſur furens, diſtricta virga furoris, & indignationis, iam ſub Ieſſe manſueſcit, virga in melius mutata. Quid mirum? egreſſa eſt dilecta Eſther Maria, & iraſcens Rex iram, & virgam dimiſit gaudens, & *quam pulchra appoſitio!* ait Ruper. *Supra oſtendebatur ille ſpiritualis Aſſur virga furoris Domini, & in manu eius baculus indignationis eius. Ecce virga autem gratiæ, virga requiei Domini Maria, & in illa flos, in quo habitet; ſuper quẽ requieſcat omnis plenitudo diuinitatis.* Quidquid iræ, quidquid indignationis exuit Dominus ingenus humanum, huic caſtiſsimæ & filiæ, & parenti eius acceptum referamus. Per hanc, qui ſæuiebat in cælum, & in terram, manſuetus, & facilis virginea in domo requieuit, nihil amplius niſi manſuetudinem meditatus, & humanitatem. Mirabar ſæpiſsimè ego, & apud me neſciens cogitabam, cur à Deo belligerante, à Domino exercituum, à ſummo Tyranno rum vindicatore electus fuerit manſuetiſsimus, mitiſsimuſque Moyſes, vt populum captiuum redimeret, & hoſtiles debellare Tyrannos. Vnde inter bellicos tumultus, inter arma, inter plagarum

Iſa. c. 1.

Bernar.

Iſai. 10.

Cap. 11.

Ruper.

garum apparatus, inter excogitatas neces, vastationes, submersiones, mānsuetissimus vir potuit placeri, & in Principem designari? & maius mirū, quod placuit Deo tunc maximē, cum ipse Deus flammans, & igniscens viridis rubi insidebat in brachijs. Sed iā me Diuus Damascenus non sinit admirari; etenim oratione 2. de Assump. videns Moysem ad præsentiam ardētis Rubi Principem designari, ait: *per simulacrum quoddam, & umbram Mariæ tantus Legislator, & Princeps creatus est.* Quid mirū si flammans Deus, & in certamen ardens, recordetur mansuetudinis, & humanitatis ducis eligendi, vbi Marianum simulacrum astat! *Confitebor tibi Domine, quoniam iratꝰ es mihi: cōuersus est furor tuus, & consolatus es me.* Sic Isaiæ cātu applaudebat genus humanum cap. 12. applaudebat, inquam, Deum tibi quondam iratum, iam ad mansuetudinem fuisse inclinatum; quasi diceret, ait Rupert. iuste iratus es, misericorditer autem conuersus est furor tuus in gratiam; videlicet quando virga supradicta de radice Iesse egressa est: quando Maria nata; quando hæc directionum virga pullulauit: quando filia hæc, & genetrix Dei apparuit, iam Deus nescit irasci, iam facilis, & humanus apparet. Hinc teneo Diuum Zenonem Elisabeth, & Mariam nobis in hæc verba indigitantem; *illa præconem portat; hæc iudicem. Exultate iam fœminæ culpa deleta veteri.* Sic ille serm. 2. in Natiuitate; & mirum, quod nos iubeat exultare de venia, vbi præconem, & iudicem à Maria, & Elisabeth prædicat asportari. Si iudex aderit, quomodo exultabimus? non enim iustificabitur in conspectu eius omnis viuens. Si præco, & iudex iam adstat, quid aliud deest, nisi carnifex, nisi gladius? moriemur sanè. Absit, inquit Zenon, imò & possumus exultare: adstat iudex, sed à Maria portatus; Elisabeth præconem portat, Maria iudicē, & ab hac nihil discet iudex, nisi mansuetudinem, & facilitatem. Hinc Hugo de Sancto Victore libr. 1. Miscel. tit. 85. *Christus in cœlo ex Patre sine matre Deus. Christus in terra ex matre sine patre homo; in cœlo qualis pater, talis filius; in terra qualis mater, talis filius: in cœlo cum Patre æternus, & immensus; in terra cum matre incorruptus, & mansuetus:* sic mater Virgo ipsi Deo mansuetudinem indidit. Sāctissimus ille Iosias Rex maximè iratum Deum præsentiens 4. Reg. 22. misit *ad Holdam Prophetidem vxorem Sellum filij Thecuæ*, vt ipsa consuleret Dominum. Sed cur relictis viris Prophetis, à fœmina cupit audire oraculum? Respondit Nicolaus de Lyra, quod Iosias voluit habere à Domino responsum misericordiæ, & quia mulieres sunt clementiores viris, misit ad consulendum Dominum per mulierem. Ita Lyra, ego autem omnes monuerim, quicumque velint à Deo responsum misericordiæ accipere, vt consulant Dominum per hanc inter omnes mulieres benedictam Mariam. Verùm pientissimam mentem à Maria, Deo desumptam nullus melius cogitat quam Richar. Vict. par. 2. in Can. cap. 23. Virgini dicens. *Carnalia in te Christus ubera suxit, vt per te nobis spiritualia fluerēt. Et cū misericordia Dei sit ab æterno, amplior cæpit esse ex tēpore. Et cum ex te cæpit initium, eius quoq; largitas per te sumpsit augmentum. In te ergo cōcreuit lac diuinæ misericordiæ, & ex te nobis profluxit. Ipsa prius repleta es, & ex te nobis descendit hæc abundantia.*

Isai. 12.

Zeno.

Hug Victor.

§. IX.

Primogenita genus hominum restaurat.

MAnsuetum, & facilem Deum fecit filia; quid mirum? vbi filiæ, ibi solicitudo, ibi curæ: vbi filia, & nubilis, ibi angor, ibi dotis anxietas, iactura rei familiaris: vbi filia, & primogenita, ibi dolor; ibi metus; ibi generis habiti oblitio; ibi ruina domus. Hæc mala filiæ parentibus afferunt mundiales: longè aliter Maria, quæ Deo summo parenti labitū genus restituit pristino decore radians, & ruituræ domui clarissimum incrementum addidit. Hoc

vidit, & stupuit Irenæus libr. 5. cap. 19. dum ait: *adhuc Protoplasti peccatum per correctionem primogenitæ emendationem accipiens.* A sæculo non est auditum tale, quod ruina domus, & splẽdor generis iam nigricans, per filiam, per correctionem primogenitæ emẽdationem accipiat. Quis familiæ erector? quis primogeniorum institutor non sibi cauet à successione fœminarum? Etenim vbi ad fœminam venerit fulgentissimus familiæ splendor elanguet, antiquum decus penitꝰ obscuratur, quo nihil magis insitum hominum animis, nil magis familiare vniuersis rationibus: & tamen verum est, quod humana familia iam iam ruitura, quod nostri generis antiquus splendor pené languidus, quod pristinum hominum ornamentum, & sordidũ, & fædatum, per correctionem Mariæ primogenitæ emẽdationem accepit. Hilaris quidem venis, o Virgo primogenita ante omnẽ creaturam, quæ parentum labiles imagines fulcis; nomẽ humanum abiectum erigis, obscuratum illuminas. Vt humanã conderet Dominus domum, dormienti Adamo costam eripuit, Gen. 2. *& ædificauit Dominus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem.* Quod expendens Ambros. *benè ædificauit*, dixit, *vbi de mulieris creatione loquebatur; quia in viro, & muliere domus videtur plena quædam esse perfectio.* Porrò hanc perfectionem domui generis humani daturus Deus, *non est bonum*, inquit, *hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi.* Risit, imò irrisit hic impius Apostata, & Augustus Cæsar sapientiam Dei, quæ generis humani caput fœmineo ortu fœdauerit: vbi, inquit, primogenita fœmina domum stabiliuit? vbi non obscurauit? egregium sanè adiutorium generis humani satori, si primò ex illo fœmina nascatur. O quã præclare respondit euentus ruinæ totius generis, huic primo fœmineo natali! si ruerunt omnes in Adam per Euam, vbi audiutorium fœminæ primò natæ? Hæccine est illa adiutrix, imò labefactatrix primogenita?

Gen. 2.

Ambr.

Apud D. Cyril. libr. 3.

Os impium eleganter obstruit acumen Tertuliani lib. 2. contra Marcionem, cap. 4. *Etenim bonitas*, ait, *finxit hominem; eadem bonitas adiutorium prospexit; non est enim bonum hominem esse solum, sciebat, illi sexum Mariæ profuturum.* Prospexit quidem Deus adiutorium hominum generi per correctionem fœminæ primogenitæ, sed non per fœminam, quam impij cogitarẽt, sed per Mariam sciebat illi profuturũ sexum Mariæ: sciebat, vel ab vmbra Mariæ primogenitæ obscuratum genus illuminandum, familiam redintegrandam humanam, in pristinamque gloriam reuocandã. Propterea inquit Bernar. *Curre Eua ad Mariam, filia pro matre respõdeat, ipsa mortis opprobriũ auferat, ipsa patri pro matre satisfaciat: quia Euæ si vir cecidit per fœminam, iam non erigitur, nisi per fœminam.* Crediderim post lapsum Protoplasti à natura ipsa fastiditas fœminarum natiuitates; exosas omnibus venire in mundum fœminas: nullius ortum videbis enumeratum; cuncti patres primogenitũ filium suspirabant, eoque solo lętabantur. O cassam hominum existimationem! O patrum ignorantiam! respuite, respuite primogenitos vestros, qui estis patres, etiam Abraham, Isaacum. Etenim generis humani splendor, & domus iacens *non erigitur, nisi per fœminam.* Vna hæc primogenita Maria ruinam totius generis humani emendauit. *Hæc gloria luti nostri, hæc primitiæ naturæ; hæc prima natura proximè accedens ad Deum opificem omnium generationum.* Magnus Athanasius ser. 3. contra Arrianos necessarium ducẽs gratiam nostræ reparationis omnium primam debere destinari, sic inquit: *gratia illa antepræparata, designataque fuit, quàm nos efficeremur; quin potiùs ante constructionem mũdi.* Quod si quęras, cur hæc antelucanæ gratiæ præparatio excogitetur? ad quid opus erat, vt prima omnium generationum inueniretur præfinita, & constituta reparationis gratia? sic addit: *vt quamuis à serpente decepti excideremus, non tamen penitùs extincti maneremus, sed habentes in nobis iam ante præparatam redemptionem, & salutem, iterum resurgentes immortales perseueraremus; cùm filius pro nobis initium viarum creatus sit, &*

Tertul.

Serm. 1. si permissus est.

Athan.

qui

qui primogenitus est filius, primogenitum se fratrem reddidisset. Nihil elegantius in præsentiarum dici, excogitariue potuit. Etenim videtur mihi Athanasius sibi ante oculos proposuisse id, quod passim accidere solet. Orbātur parētibus quotidie mille puerorū examina, puerorū inquā, vix à primis vnguiculis excedētiū, adhuc humi reptātiu, omni bonorum leuamine carentium: quid tunc lactentes puerulæ? quid elingues infantuli? Sanè si expectandum illis esset, vt quis eorum adolescat ad hoc, vt cæteri subsidium habeant, omnes pri⁹ disperirent fame. Vnde prospiciens orphanorum pater suis paruulis, eis prouidit fratrem primogenitum, grandęuam germanam, sic ante omnes natam, vt illius cura parentum defectum vix sentiant infantes. Hæc illos lauat, nutrit, alit, educat in perfectam ætatē. Ecce quantum conducat misellis infantibus habere fratrem, sororemue primogenitam, longè ante omnes natam, vt quæ primogenita est filia, primogenitam se reddat germanam, partualos submouendo, & sustentando. Sic eodem modo in præsenti iuxta mentem Athanasij, & veritatem, Protoplastorum defectu, heu quàm miseri mansimus omnes illorum paruuli! quā solo reptantes, bonis omnibus priuati, destituti, mortis pabulum, & calamitatis famelici errones, ullum diuinæ tutelæ ius habentes, perituri necessario si post tantum casum, lamentabilem ruinam, aliquis nostrum adulturus esset, qui mederetur humanæ calamitati: desperata equidem, imo & deplorata in tanta expectatione esset omnium salus. Quapropter Deus optim⁹ hominum procurator, à qua subleuaremur, prælegit germanam, longè ante, quàm nos efficeremur, quinimò ante mundi constitutionem; vt quamuis parentum subsidio orbati, bonis destituti, non penitus corrueremus, sed habentes longè ante natam germanam in vitā aleremur immortalem; & quæ initium creaturarū creata est, & primogenita est filia, primogenitam se reddidisset erga paruulos, & grandæuam germanam, vt sic Protoplasti peccatum per correctionem primogenitæ emendationem acciperet.

§. X.

Maria inter vltimos Abrahæ posteros nata, sibi, & omnibus maioribus profuit.

DVM æternam Mariæ ex mente, & decreto Dei Natiuitatem sumus contemplati; vidimus, quam vtiliter ante omnem naturam primogenita enascatur. Modò iam vocamur ab eiusdē Natiuitate temporali, quæ tempore præfinito, octauo Septembris die nata est bono vniuersi orbis terrarum. Iuxta quam Matthæus adest qui posteritatem Abrahami recēlens, inter vltimos constituit hanc nobilē filiam Abrahæ.

Hunc Marianum descensum speculatur Ioan. Euang. Apoc. 21. *Vidi sanctam Ciuitatem, nouam, descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnā de throno dicentem. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus.* Quid magis nouū sub Sole? quid magis insolens? illa omnium creaturarum prima, ciuitas Regis magni, prima natura proximè accedens ad Deum opificem generationum, illa, inquam, cuius fundamenta in montibus sanctis, subiimis altitudine; à tanta sublimitate à Deo ipso, à primatu creaturarum descendit, & inter vltimos Abrahæ posteros constituta, ibi eligitur ad nuptias Principis, & fundamentum diuini tabernaculi, *descendentem à Deo paratam sponsam, tabernaculum Dei cum hominibus.* Apoc. 21.

Resumo iterùm illud. *Descendentem à Deo paratam sponsam*, & mihi statim ante oculos obuersetur Eliezer ille ex 21. Geneseos, qui longo itinere lassus viridantis cespitis planitie, vmbrantisque ligni foliis delectatus, salientis fontis gurgitē obseruabat; an forsan illius in aquis, virgo inueniretur, quæ Isaaci præcordia posset deprædari. Hæc cū paruulis murmurabat Eliezer, & ecce Gen. 21.

vbi Rebeca *puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro descenderat ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertebatur*. Reuertebatur inquam, non adeo festina; imò adeo comes, vt rogata Eliezer, & Camelis aquam propinaret, ea hilaritatè, comitate, sinceritate, vt vel hinc debita Isaac sponsa manserit designata. O vtinam liceret modo mihi ex Ambrosio verba suffurari, ab Ecclesiaque in Virginem detorquere! ò quàm illis sitim explicarem vniuersi generis humani! ò quam viuum salientis in vitam aquæ fontem Christum proponerem! sed heu crudele nephas! per quã luteos gradus humani generis ad hunc fontem perueniendum erat! per quot terrenos progenitores terrenarum cupiditatũ macie fædatos, idolatria obscuros, vitijs sordidos, in diesque sordescentes! quis purus hac lutea, & sordida descenderet via? equidẽ puella decora nimis virgoque pulcherrima descenderat ad fontem, puellula pulchra, proles aurea, omnium purior, formosiorque puellarum Maria, per omnes hos luteos gradus sordidos parentes descendit, nihil perfectæ suæ puritati detrahens, *hæc sola descendit*, inquit Ambrosius; *hæc sola agnouit fontem verum vitæ æternæ; ideoque habuit, quod daret sitientibus*. O vos fælices homines, qui fontem viuidum Christum obseruatis! Etenim superato progenitorum luto, Virgo pulchra descendit ad fontem plenaque gratiarum flumine humanã extinguit sitim, cũctos satiat, & in spõsam eligitur Deitatis. Attamen nolo, vt miremini, quod luteos descendat Maria gradus immaculata: hoc ego maximè mirarer, & admirarer, quod luteis ex parẽtib⁹ descendẽs Maria, sic illorum in se condecoraret vilitatem, puluerem condiret, sic lutum deauraret, vt diuinis obtutibus haud ingrata astaret. Cãt. 3. *Quæ ista, quæ ascendit per desertũ, tanquã virga fumi ex aromatib⁹ myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij*. Quã Angelorum admirationem videns Rup. cum primum puluerẽ, & fumum audiuit, puluerulẽtas, & fumosas parentũ Mariæ imagines fuit recordat⁹, quarũ puluis, & fum⁹ in Maria eã formã adipiscẽtur, quæ Deo gratissima aderit. *Tu dicis*, ait Rupert, *o virgo, sum puluis cũ Abraham, sed puluis, & pigmentarius, qualem conficit Spiritus sanctus, dicis propter humilitatem, sum fumus cum Dauid; sed es fumus ex aromatibus, ascendens ex aureo thuribulo ad olfactum Dei*. Nihil Marianam Natiuitatem offendit puluerulentus descensus per tot luteos fumo, tabeque plenos gradus; imò ab illis descendens, sic extollit Maria patres, vt qui luteus puluis, horridus, & lachrymosus fumus reputabantur, sic in Maria ascendunt, qualis puluis pretiosus mille cõditus pigmentis, qualis ex aromatibus in aureo thuribulo fum⁹ vsque in summi Regis cubiculum exaltatur: talia sibi decora ex maiorum vilitate Maria comparauit, talis in puluerulento descensu apparuit, quod noua metaphora explicuit Ioannes Hierosol. lib. de institutione Monachorum cap. 32. vbi põderans illud 3. Reg. 18. *Ecce nubecula parua ascendebat de mari*; sic in Beatã Mariam transfert. *Licet nubecula illa esset originaliter eiusdem naturæ cum mari, alterius tamẽ fuit qualitatis, alteriusque proprietatis: mare quippe põderosum est, et amarum, sed nubecula illa leuis fuit, ac dulcis*. Hæc ille. Venustè satis. Etenim nubes á mari nascitur, aqueamque maris naturam habet, imperfectionibus (vt dicunt) ablatis Marina exurgit nubes, sed sine pondere, sine amaritudine, dulciter fæcundans; & rigans orbem terrarum: sic Maria Abrahamidis, Dauidisque sata, hominis filia, in qua natura hominis sine infirmitate, sine vilitate, & turpitudine insignis, elegans, pellucida apparet.

Ambr. *Cant. 3.* *Ruper.* *3. Re. 18.* *Ioã. Hierosol.*

§. XI.

Maria terra firma, in qua primus Christiani ædificij iacitur lapis.

Apparet, inquam in descensu Maria elegãs, quasi spõsa Diuino Isaaco parata, & *tunc*, inquit Ioannes, *audiui vocem magnam dicentem. Ecce tabernaculum* *Apoc. 21.*

lum Dei cum hominibus. Quaſi fundamentum inuenerit ſummus artifex in hominum genere æternum habitaculum fabricandi. Frequentiſsimé in ſacris voluminibus Incarnatio filij Dei per ædificij maximi conſtructionem ſignificatur, quo ſpectat illud Prou. 8. *Sapientia ædificauit ſibi domum*; & alia: quam paremiam inſequutus S. Cyril. lib. 5. Theſaur. cap. 8. ſic explicat à verbo aſſumptionem humanitatis factã, ac ſi Regiæ cuiuſdam ædificãdi gratia vẽl tunc effectæ terræ lapis injiceretur primarius; quaſi ait Cyr. *Lapis ex ſubſtãtia patris profectus in carne noſtra, quaſi in terra defoſſus eſt, tũc fundatam ſe ipſam, ait ſapientia.* Ex quo perſpicuẽ liquet, quã nobis vtilis imò & neceſſaria venerit Maria in hoc puluerulẽto deſcenſu per tot terrenos, & luteos patres: etenim quilibet artifex, priuſquã moueat lapidem ædificij, terram mouet, terraque mobili, & labili ablata in imis terræ viſceribus quærit, quod firmum eſt, quod immobile, quod ſaxeum, ibique conſtituit lapidem primarium. Sic Deus Optimus, Maximus illuſtrem Eccleſiæ domum ædificare habebat in optatis: clamabat quotidiè terra; clamabant ſancti patres, vt iam tanti ædificij lapidem primarium, numirum verbum diuinum terris amãdaret. Proh dolor! in vniuerſo hominum genere, nil firmum, nil immobile inueniebatur, omnia erant homini mobilia, omnis homo labilis, imò lapſus. Quibus rectè proſpectis, decreuit tandem Deus, lapidem hunc inſerere Dauidis generi, & Abrahami. Verũ quid in his etiam non labile? omnia illorum prima ex ruina commota, rimas agebant, & caſum minitabantur: Inſtat tamẽ operi diuinº artifex prætorijt generationes, aliam, & aliam, aggerat ſceleſtorum cumulos, Babylonem transferr; mobilia omnia diſturbat, ſeparat, donec tandem poſt mille ablatis generationibus in imis apparuit ſaxum illud Marianum robur, terra immota, nullis conceſſa ruinis peccati, cuius in carne, lapis adeò profectus quaſi in terra defoſſus eſt. Hoc perſpicuis verbis tradit Athanaſius epiſtola ad Epictetum, ſic exponens à verbo noſtræ humanitatis aſſumptionem. *Semen Abrahæ apprehendit, vnde debuit per omnia fratribus aſſimilari, & aſſumere corpus, quod vobis eſſet ſimile, & ideò pro fundamento iſtius rei ſubijcitur Maria.* Quid illuſtrius? quid clarius? etenim vt in Abrahami parte myſticum erigeretur tabernaculum, æterni numinis conſtrueretur palatium, opus fuit in imis, & vltimis eius generationibus Mariã ſubici quæ firmu, & ſtabile fundamẽtũ tãtæ molis aſſaret: Ideò pro fundamẽto iſtiº rei ſubjicitur Maria. Hinc iã vos fælices homines copella bo; iã io triũphe inclamito poſtamotis terrenis generationibº, in vltimis Abrahami ſatis Maria Virgo ſubiecta eſt, firmum, ſolidumque fundamentum apparuit, cui inhærebit primarius lapis. Eia agite Chriſtiani, inquit Cyril. Alex. *Præfundatur ante nos Chriſtus, & in ipſo nos omnes ſuper ædificamur.* Sed vt præfundatur Chriſtus, pro fundamento ſubijcitur Maria, ne quis in cælum ſurgat, qui hoc Mariano fundamento non nitatur: ideò illi ineſt lapis Chriſtus, de qua natus eſt Ieſus, vt in illo poſito, cæteri poſsimus in gloriam ſuperædificari.

Ciri. Al.

Athan.

CAPVT VI.

De Beata Maria, vt trima à parentibus in templum aſportatur.

Ad illud Luc. 11. Beatus vẽter, qui te portauit, & vbera, quæ ſuxiſti: quinimò beati, qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud, c. 6.

ID ſolum ſimplex fæmina ad Mariã fælicitatem cõgeſsit, quòd Dei verbum puriſsimo conceptum aluo parturiret, aleret, educaret. Verum Dominus, quaſi veritus, ne ſimplicis fæminę iudicio, & æſtimatione maternam metiretur gloriam, non ventre Dei verbum excipientem Mariam

proponit ſolùm, ſed intimis illi præcordijs, totoque animo prædicat inhiantem; vt ſic illuſtriora matris facinora clareſcant, & orbem irradient. Diceretur fortaſſe Chriſtus ab hæreticis faſtidiſſe matrem, dum puerperij obſequia quaſi præterient, id ſolùm collaudat, quod verbum Dei audiatur, cuſtodiatur. Sed abſit, inquit ſanctus Iuſtinus quæſt. 136. ad Orthod. *Iuſtin.* *non ita loquutus eſt, quaſi matrem priuaret honore debito: ſed oſtendit, quæ maternitate beatior dici debeat Virgo: nam Dei ſermonem audire & exequi virtus eſt, animæque puræ, quæ tota ad Deum ſpectet; & quia non quamlibet fœminam elegit Deus, ſed omnium fœminarũ virtutibus excellentiſsimã: propterea Chriſtus volebat ob hãc virtutẽ prædicari matrem ſuam, per quã virtutẽ illa aſſequuta fuiſſet, vt Virgo mater fieret.* Iſt igitur in Maria ante tumentia vbera, ante partu, quòd maximè extollamus.

Nimirum vix tertium attigit annũ, & a parentibus templi ſeruitio oblata, ſeſe ita verbo Dei tradidit, vt omnia obliuiſceretur humana. In templi aditus occulta, ab Angelis alebatur, à Deoque ipſo in matrem præparabatur, eius virtutes, & excellentias Sacerdotibus mirantibus, & obſtupentibus.

§. I.

Maria trimula in templi ſeruiens aditis, ſe ipſam aliquo modo exceſſit, dum apud Bethlehem obſequuta eſt diuino infanti, illumque lactauit.

Tren. 3. GEſtit modo animus illud concinere, quod præteritis ſæculis lugens Hirem. Tren. 3. eſt lamentatus; *bonum eſt viro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua.* Hebraicè habes, *á pueritijs ſedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſe ſupra ſe.* Quibus verbis *Nauar.* exagitat Nauarrete illud *portauerit iugum*, inibi recognoſcens non extortam, ſed ſpontaneam quamlibet ſubiectionem, qua quis libens, & proprio motu ſe iugo ſubmittit. Is autem qui à pueritijs ſponte ſua, & motu proprio currit ad iugum, equidem leuauit ſe ſupra ſe, ſic in ſublime euolauit, vt ſe ipſum, quantumuis maximum, exceſſerit. Pone virum virtutibus excellentẽ, nouiſque indies facinoribus, & clareſcentem, & in ſummam ſe magnitudinem extollentem: is ſi à pueritijs libẽs Dei obſequio ſe tradidit, iam ex tunc leuauit ſe ſupra ſe; nec tanta illi aduenit magnitudo, quam illam pretij ſeruitute non exceſſerit. Hinc apprimè claret puerulæ Mariæ præcellẽtia, quæ (ait ſanct. Germanus) valde lætans, & exultans ibat in tẽplũ Dei, tanquam in thalamum, cum ætatis tertium ageret annum, vixque templi primum gradum parentes attigerant,

Cum ipſa retrahens promptæ ſinuata miniſtræ. *Mantu. lib. 1. Parth.*
Brachia debilibus plantis, animoque vigorem
Addidit: & ſupra ætatem fiducia creuit.
Protulit audaces ſublata Cyclade paſſus,
In ſublime volans Virgo, turbamque relinquens.

Quid magis præcox, & ſponteum! quid in infantulæ Mariæ pueritijs magis illi voluntarium, quàm obſequium illud, quo ſeſe templi Domino libens tradidit ſeruiturã? equidem ex tunc leuauit ſe ſupra ſe Maria poſteriorem quantumuis magnitudinem longe ſuperans.

Sed cum hæc dicam, ne audax alicui videar, accipite Aug. ſic Mariana in diuino puerperio obſequia componẽtem cum ijs, quæ præſtitit Ioſeph ab *Auguſt. ſer. 133* Arimath. in Dominica ſepultura. *Ego dico non minorem Ioſephi affectum fuiſſe, quàm Mariæ, ſiquidem illa vtero Dominum, hic corde concepit; illa Saluatori membrorum ſuorum ſecretum præſtitit; hic ſecretum ſui cordis non negauit; illa Dominum pannis inuoluit, cum natus eſt; hic linteis cum receſſit; illa perunxit beatum corpus oleo; hic aromatibus bonorauit. Conueniunt ergo ſibi obſequia, con-*

uenit

nenit & affectus; inde neceſſarium eſt etiam meritum conuenire, niſi quod Mariam ad obſequium Angelus admonuit: Ioſeph autem iuſtitia perſuaſit. Nil dulcius, nil elegantius dici, excogitari ve potuit; expendo namque illud. *Niſi quod Mariam ad obſequium Angelus admonuit, Ioſeph autem iuſtitia perſuaſit*; vbi nititur Aug. Mariana obſequia erga Chriſtum aliquo modo vinci, & ſuperari à Ioſeph, quia Mariam innati obſequium traxit Angelus, Ioſeph autem ipſe à ſe, ſibique infuſa ſanctitate, in pientiſsimum officium euolauit. Ergo iuxta Aug. mentem, Mariam non cum Ioſeph, ſed cum Maria componamus: Mariam, inquam, trinam libēter, & ſponte inhabitantis ſanctitatis, & iuſtitiæ proprio motu templi Domino adhęrentem, famulantem cum Maria apud Bethlem pueritijs inſeruiente diuinis, quippe hæc Deo inſeruit; & illa Deo; hæc Deo præbet vbera; illa mentem. Conueniunt ſibi obſequia, conuenit & affectus, inde neceſſarium eſt etiam meritum conuenire, *niſi quod Mariam in Bethlem ad obſequium Angelus admonuit, Mariam in tẽplo perſuaſit iuſtitia*. Vt vel hinc conſtet, quàm hęc virgunctula á pueritijs dicata tẽplo, ſe ſupra ſe quodammodo leuauit.

Baſ. Sel. Huc dixerim ſpectaſſe illud á Baſilio Seleuciæ Epiſcopo excogitatum. Etenim oratione de verbi incarnati nobis apud Bethlem Mariam proponit, ſic de exhibendis officijs puero nato addubitantem? *Quid agrediar? te ne lacte nutriam an vero vt Deum colam? tibi ne maternum præſtabo obſequium, an ſicut ancilla cultum adorationis impẽdam? Tene vt filium amplexu meo fouebo, antequam Deum ſupplex inuocabo? tibi ne lac porrigam, an offeram thimiama?* Ecce tibi omnia á Virgine in templo exhibita officia, compoſita cũ ijs, quæ exhibenda erant recenti nato. Hinc diuinus cultus, humilis ſeruitꝰ, ſupplex adoratio, ſuffitus thimiamatis, quæ omnia præſtita ſunt á Maria templum inhabitante, illinc puerulus recens natus, egens maternis curis, inhians lacti; & hæc inter Virgo media anceps, neſciēs, an puellę templo excubantis muneri, an parturientis Virginis prior ſatisfaciat, adeo magna, adeo ſublimia fuerāt Virginis in templo officia, à quibus ceſſare extimeſceret, etiam vt tanti pueri matrem ageret. Rem totam conficit luculentiſsimè Aug. de ſancta virginitate cap. 4. vbi Marianæ virginitatis præcellentiam extollit, quod nō illi præcepta fuerit, ſed ab ipſa ſuapte oblata. *Ipſa quoque virginitas Mariæ gratior, & acceptior, quia non eam conceptus Chriſtus viro violaturo, quam cō ſeruaret, ipſe præripuit, ſed priuſquam cō ciperetur, iam Deo dicatam, & de qua naſceretur, elegit.* Vide modo, quàm maturauit Maria ſuam ſacrare virginitatem, non eam viro violaturo Chriſtus præripuit, non Angelus, ſed ante monentem Angelum, ante præcipiẽtem Chriſtum ſe ipſa ſacrauerat. Memini Chryſologi extollentis celeritatem aduentantis ad Mariam deſponſatam Angeli, inquit enim ſerm. 140. *Peruolat ad ſponſam feſtinus interpres vt à Dei ſponſa humanæ deſponſationis arceat, & ſuſpendat affectum.* Verū Marię tardior fuit hæc Angeli feſtinatio, multo ante Angelum deſponſationis humanæ affectum ipſa á ſe arcuit, dū in templo ſuam virginitatem ſacrauit; & inde gratior extitit, ac beatior: quia ſuper Angelum, imò ſe ſuper ſe leuauit. Vnde pulchré Damaſc. ait: *O ſanctiſsima, quæ principatus, & poteſtates fefelliſti, immaculata conſeruata in Dei ſponſam.* Etenim excubabant Angeli Marianàm Virginitatem, hāc que cum vident in poteſtate viri, peruolat Gabriel feſtinus, vt affectum terrenæ deſponſationis arceret à Virgine. Verum ſerus nimis peruenit, & tardus, ſi quidem ſupra Angelos, & ſupra ſe virginitas Mariæ ſe leuauerat.

Auguſt.

Chryſol.

Damaſc.

§. III.

Maria trima in templo ſororis Domini munus adimpleuit.

Cant. 5. SORORI noſtræ paruula eſt, & vbera non habet, quid faciemus ſorori noſtræ? Ait Dominus Cant. 5. quibus perſpicuum eſt, non totam Marię gloriā, &

& fœlicitatem in mammis, & viſceribus oleo plenis ſitam eſſe, vt illa ſimplex mulier prædicauit. Imò effœta, & ſine vberibus ad oſtium excubans tabernaculi, inter cæteras puellas oculos ſibi rapuit ſummi Patris, illamque vnius Dei filius in ſororem cooptauit, & cur non ſoror vnici filij Dei, quæ relictis terrenis, cœleſtem euolauit ad Patrem? S. Gregor. Niſſenus homil. 4. in Cantica, ſic ſororis diuinæ munus, & dignitatem examinat: *ſicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror noſtra inter filias; non amplius propinqua, ſed ſoror. Poſtquam ergo facta eſt flos, nec a ſpinoſis læſa fuit tẽtationibus, quo minus lilium eſſet, oblita populi, & domus patris, & matris ſuæ, reſpexit ad verum patrem, & ita vocatur ſoror Domini.* Porro vix Marianus flos eruperat, vix è germine exceſſerat, & inter puellarum examina apud templum educata omnibus ipſa vnigeniti filij Dei ſororis præbet ſpeciẽ, penitus florida, nil, quod lædat, habens, primo in tẽpli gradu dũ ſiſtitur, terrenorũ omniũ parẽtũ etiã oblita, aſpexit ad verũ patrẽ, ad quem ocyor volauit, & ita vocatur ſoror Domini.

Niſſen.

Solemnis apud antiquos, nuperoſque Theologos agitatur quæſtio; cur tertia in Trinitate perſona, nimirum Spiritus ſanctus nõ generetur, vt filius Dei, & frater Verbi? cur, inquam, doni diuini proceſsio non ſit germana filij generatio? quam quæſtionem clarè, & ingenioſè enodat Alenſis, & Maior ſequuti Richardum de ſancto Victore 6. de Trinitat. cap. 18. 19. 20. & 21. hic namque cap. 19. Filij, & Spiritus ſancti ſimilitudinem trutinans, ſic quærit: cur ergò eadem affinitas germanitatis vtrobique non adſcribitur alteruterius? ſed & ipſe rationem perſpicuam excogitarat, quam in re adeò ancipiti poſteris legauit; nimirũ, quia paternæ naturæ proprium eſt, aliam à ſe perſonam diuinam gignere, cui naturali proprietati Patris perfectè ſimilis Filius fœcundus naſcitur ad productionem Spiritus ſancti. Verum Spiritus ſanctus habet, nec alicui perſonæ diuinæ dat: & inde in illo non adſcribitur affinitas germanitatis cum Filio. Ergo hanc germanitatis affinitatem ad Verbũ, quã Spiritus ſanctꝰ nõ habet, puerula hæc Maria habet: ita vt poſsit vocari ſoror Domini, atq; germana: ſoror inquã, & germana Verbi adeò ſummi parẽtis æmulatrix, vt ab illo recipiat fœcũditatẽ, quæ diuinã perſonã generet, & pariat. Id videtur attigiſſe Angelus apud Lucam cap. 2. illis verbis: *Virtus altiſſimi obumbrabit tibi*, quæ expliciùs Magnus Athanaſius reddit: *virtus altiſſimi adumbrabit tibi*: expende illud *adumbrabit*; nimirum imaginabit, id eſt, quaſi ſub vmbram, & imaginem, vt ſic velut imago Patris parturias diuinam prolem, Verbique ſis germana. Sterilem Saray vocauit Deus Sara, quæ vox Auguſtino ſonat virtutem; cui accinit D. Paulus dicens, *Fide, & Sara virtutem accipit.* Quam virtutem? Lipomanus ait fuiſſe virtutẽ generandi Deum aliquando de ſemine ſuo in Chriſto de Beata Virgine naſcitur. Quis hic non videat clarere verba Angeli, nimirùm, *virtus altiſſimi obumbrabit tibi?* quaſi dicat, tibi, ò Virgo, paterna virtus, & efficacia Deũ generandi inerit: virtutem habes, quâ altera Patris imago generes Deum: illa venis, quæ virtute accepta Deũ producas, ſiſque diuini Verbi fœliciſsima ſoror, ac germana, vt ſtupeat Baſilius Maria in ſanctam, *quæ dignitati vnigeniti vniretur*, ſitque in vtriſque Maria, & Verbo eadem affinitas germanitatis.

Luc. 2.

Athan.

Lib. 6. de Ciuitate c. 28.

Ad Hebræ. 10. Lip.

Alen. Maior. Richard.

De humana Chriſti generatione.

§. III.

Pueri Euangelici formam adepta eſt Maria in templo.

SOlemniſsimum in ſacra pagina iuſtos homines puerorum nomine inſigniri; nec vacat tritum hunc morẽ in examen vocare. In eius ratione inueſtiganda multus eſt Clemens Alex. lib. 1. pædag. cap. 9. à quo illa præcipue excogitatur. *Nos*, inquit, *pullos vocat, quia ab improbitate minimè doniti ſumus, ſed ſumus ſimplices ad ipſum ſolum patrem exilimus*; & quidem nil magis cuiuſcumque animantis pullis inſitũ.

Clem. Alex.

Ecce

Ecce tibi pullus media recumbens in arena, videat licet venientes aliorum turmas, frequentes ſaltus, non mouetur: at ſi à longe dulcem odoretur parentem, ò quam ocyor ſalit, inſilit, & cæteris prætermiſſis, vni parenti feſtinus, & feſtiuus occurrit! Is eſt omnibus pueris parẽtum inſitus amor, quo prætermittunt, imo deſpiciunt aliud. *Iure ergo* (pergit Clemens) *ſunt pueri, qui Deum ſolum Patrem nouerunt. His itaque hanc vocem annunciauit rerum, ac negotiorum iubens curam abijcere, & ſuadens ſolum Patrem attendere puellos imitantes.* Quibus crediderim vna puella Maria, dum templo adfuit, perfectè ſimilis extitit: etenim ſola Maria graue filiorum Adam iugum ideò nõ excuſit, quia nunquam ſubiit, prorſus â naturæ vitijs indomita, oblata Deo, cum primum diuini Patris odorata eſt limen, vt rectè Mantuanus: *Mant*

Protulit audaces ſublata Clyclade paſſus,
In ſublime volans Virgo, turbamque relinquens.

Mundi alia omnia prẽteriens, carnales parentes obliuiſcens, ad Deum ſolum Patrem exilijt, rerum, negotiorumque curam abijciens, vni cæleſti parenti ſeſe chariſſima puella dedit.

In c. 19. Matth. Accidit prorſus Mariæ, quod Beatus Gregorius Nazianz. cunctis virginibus exoptabat. Etenim docens ſanctus vir puellas ſplendentis generis pulchritudinis, opum principatus, & rerũ obliuiſci, in vnumque Deum ſurſum euolare, hoc vtitur argumento, & eleganti. *Videtis in his aquarum fluxibus, qui plumbeis canalibus incluſi continentur, quod quoniam nimiùm comprimuntur, atque conglobatæ voluuntur, adeò plerumque aquæ naturam excedunt, vt quo retrò protuditur, ſemper ſurſum feratur: conſimili modo, ſi amorem ſtrinxeris, totaque Deo cõiũcta fueris, ſurſum tẽdes; nuſquã humi prolaberis, nec difflues tota Chriſti manibus, quouſque Chriſtũ quoque ſponſum videas.* Sic compreſſi fontes exurgunt, & qui naturali motu liquere, humique diffundi nouerunt, concluſi plumbeis canalibus, ſtrictique vndequaque ſublimia in aſtra conuertuntur. Sic Maria cõcluſa tẽplo, adeò amorem ſtrinxit, vt Deum anhelans vnum, non humi prolabatur, ſed in ſublime volans Virgo turbam relinquit, & patuulus fons à terra in Solem conuerſus eſt, ſoli Deo parenti ſummo adhæreſcens. *Eſther. 11.*

Ex his vides, quo ſale Marianus amor in Deum vocetur in Canticis *ſignatus fons*, videlicet non quomodocunque ſignatus, ſed vt ſignari, & concludi labentes ſolent fontes, vt ſurſum erumpant, & in aſtra proſiliant limpidiſſimo gurgite, & idcircò ait Niſſenus, Encomium *hoc virtutem ſponſæ ſummam tribuere videtur: quod videlicet ipſius cogitatio ab hoſtibus non attrectata maneat, & pura, & caſta, vitijs intacta ſponſo ſeruetur ſuo.* In quem vnũ conſtricta ſpõte proſileat, & maneat tota Chriſti. Nõ iam miremur paruulum hunc fontem Marianum à fontiũ omnium natura deſciſcere, dum pernici curſu aſcendit, & extollitur in ſublime, ſiquidem eius omnes affectus conglobati, compreſsique in vnum conſignuntur, concluduntur, vt ſurſũ tendant, & erumpant, fons ſignatus eſt Maria, nihil, ſi aſcendat, mirum. *Audiſtis*, ait Gilbertus in Geneſi, *quod fons aſcendebat, & irrigabat totam faciem terræ, quis dabit hortulo meo hanc aquam, & areolis meis hũc fontem ſignatũ?* & cur ſignatum requirit? nimirum quia aſcẽdentem exoptabat. Nec eſt fons, qui aſcendat, niſi quia ſignatus, & concluſus. Signatur, concluditur, ſtringiturque Mariani amoris fons in templo. O quàm proſiliit in vitam! Hinc Georgius Nicodemenſis Archiep. templum hortatur, vt Mariã excipiat, *hanc introductam, tanquam ſponſam, hortum concluſum, fontem reuera ſignatum, ex quo manãt fluẽta puriſſima;* quippe omni expertia limo, pura proſiliunt vni ſponſo ſeruata ſuo. *Niſſen.* *Ser 35. apud Pag. Iſa.* *Georg. Nicom.*

§. IIII.

Maria sese Virginem Deo in templo exhibuit, primamque inuentricem Virginitatis.

VIDIMVS paruulum Marianũ fontem, huncque signatum, conclusumque templo, in Deum ascendere. Sed modo auet animus scire, qua machina, quo artificio fons humilis in Solem prosilierit? Pro quo stat Anselm. de excellentia Virg. c. 4. sic aiens. *Virgo tenera, & delicata Regali stirpe progenita & speciosissima; totum amorẽ suum, totum studium suum ad hoc intendit, vt corpus, & animam suam Deo virginitate perpetuâ consecraret* Ecce machinam, ecce artificium ab vna puella Maria inuẽtum, & excogitatum, vt se totam Deo dicaret, nimirum perpetuam animi, corporisque virginitatẽ. Cæteræ puellæ ad ostium tabernaculi excubabant, donec animo, & ętate nubiles sub viri potestate humiliabantur, vt matres fierent: hæc vna Maria inuenit modum, quo virginitatem æternaret, & totum amorem suum indiuisum Sponso exhiberet immortali. Vbi legeras, *Beata Virgo de virginibus, quia cãtãt canticum nouum, quod nemo alius cãtare potest, & sequuntur agnum quocũque ierit?* Vbi legeras, laudatos esse qui se castrauerunt propter regnum Dei? Vbi legeras, *in carne enim ambulamus non secundum carnem militamus?* & qui matrimonio iungit virginẽ suã bene facit, & qui non iungit melius facit? *Vbi audieras, volo vos omnes esse, sicut & me ipsum, & bonum est homini, si permaneat secundum meum consilium? Christi ergo deuotes te exhibere virginem, & nescivit, quod ipsi exhibere te oportet etiam matrẽ.* Huc vsque Bern. hom 3. de Beata Virg. qui solus omniũ insipidos reddit sales, egregiè namque meditatur, Mariam se Virginem exhibentem, & in hoc Verbi diuini ortus dedicantem quod ante Bern. cælites ipsi stupuerãt, dum aiunt; *quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi?* Bina sese obijciũt miracula; vna puella desertũ virginitatis calcans, auia meditans, mirã virtuti accessionem facit, miro modo se exaltat, sicut virgula fumi apparet. Quid ni? puella à Libano puritatis ascendens, & virginea sub niue cãdens, & fumigat, & fumos excitat.

Bernar. *1. Cor. 10* *1. Cor. 7.*

Sed videamus iam visionem hanc, & reuocare, in memoriam rubum illũ flãmantem in quo virgineum partum adumbrari nemo ambigit. Sic enim ait Nissenus. *Virgo parit lumen, & non corrumpitur*, Rubus in deserto ardens Maria Virgo est, dum increatam partu rit flammam. Huius ergò flammantis partus dedicationem Angeli modò in deserto mirantur, Etenim in deserto virginum statu ingre a Maria niueo se pudori æternùm sacrans, fumigat iam, quasi flammanti puerperio parata. *Nissen.*

O qualem mihi stuporem injecerũt bina diuinæ justitiæ facinora! Alterum est, cum video vnius peccati reos tot Angelicos spiritus ab æterna fælicitate deturbatos. Alterum vniuersum mundum ostendit gementẽ sub aquis Cur adeò in Angelis seuerus iudex, & cur in hominum tàm durus communitatem? De Angelis quærit Alcuinus in Gen. quæst. 4. *Cur summi Angeli peccatum insanabile fuit, & hominis sanabile? Angelus sui sceleris inuentor fuit; homo verò alterius fraude seductus.* Huic accinit Theodoretus expendens humani generis submersionem, profectã penè ex simili causa. *Quod cum ita hominis cogitatio intenta esset ad malum omni tempore, Gen. 6. vbi Theod. non simpliciter peccatum, sed cura, & studio quæsitam iniquitatem reprehendit eorum, qui subseruire faciunt affectionibus rationem, vt etiam excogitent alias nequitiæ ideas.* Ecce vobis nouorum scelerum inuentores nouo, & inusitato modo multatos. *Alcui.* *Theodor.*

Accipite etiam quid præmij lucrẽtur nouarum virtutum patratores; sanè hinc Christus Domin⁹ videtur Tertulliano lib. 3. in Mar. fidem omnem Antichristi præripuisse virtutibus, quia ipse prior documentum adinuenit illarũ, *aut quale est*, inquit, *si indè se voluit probari, & intelligi, & recipi; ex virtutib⁹ dico, vnde cæteros æquè noluit? sed quia prior eis venit, & prior virtutum* *Tert.*

tum documenta signauit; idcirco fidem occupauit, posteris quibusque præripuit, expendo illud, *prior virtutum documenta signauit*: Etenim facile est inuentis addere, sed qui prius inuenit nequit gloria frustari.

Ne miremini, si nouæ virtutis inuentricem Mariam, nouo, & inaudito modo videatis exornatã, additi sunt statim flammis sui sceleris inuentores, lumini increato præuios excitat fumos inuentrix virginitatis. Ex templo à Deo exulant, qui nouas peccandi Ideas excogitarunt: in templo paratur Deo habitaculum, sic in deserto Virginum Maria inuenitur, sicut virgula fumi iam iam paritura lumen immortale.

Linum fumigans non extinguet, dixit de Deo Isaias, nescio quo prouerbij sapore. Sed, quid linum? non lucerna, vt vult Syrus apud Matth. Sed ellychnium ex lino, tũcque pulchré hic locus accinit eiusdem Vates cap. 62. vbi petit, quod *Saluator tanquã lampas accendatur*. Porro vt lampas accendatur prius linum aptatur lumini. Ecce modo linum iam fumigans in templo, ni mirum Maria virginitate candens, illuminatura orbẽ lumini prẽparata, etiãsi non flammat, tamen fumigat, vt sic in summo Dei templo Virgineæ lampadis iuxta Georg. Nicodemiensem. *Lucidam orbis intueatur nebulam, & radiorum eius fiat particeps, vt in ea videat scatentem fontem luminis*, & virginea colluentem in lampade.

Isai. 62.

Georg. Nicod.

§. V.

Prudens Virgo stetit in templo Maria.

QVID Virgo in templo Dei? quid Virgo etiã cum flammante lampade! opus est & Virgini prudentia, qua oleum prouideat lãpadi: sic quinque illæ prudentes virgines accensis lãpadibus sumpserunt oleum, cuius defectum æterno prosequũntur luto quinque aliæ: ast quod hoc loco oleum? Chrysost. oleum hic vocat charitatem & eleemosynam, & quodcumque circa indigentes auxilium hoc, sanè sine eleemosynæ oleo, frustra Christiani huius sæculi mare vrinantur, vt vellẽt rubentia Christi coralia; sine hoc oleo nemo virginum portum attingit salutarem. Hoc sibi oleum Virgo prudentissima prouidens templum ingressa, vt ait sancta Brigita reuel. lib. 1. cap. 10. *sic bona, facultatesque cõtempsit, vt quid quid in bonis haberet, in egenos propensè conferre gauderet*. Vnde Georgius Nicodemensis sic templo Virginem excipienti gratulatur. *Accipe oleam frugiferam, per quam scaturit oleum exhilarans, & pinguefecit creaturam*. Imò crediderim hanc Marianã misericordiam notatam fuisse à Damasceno, cũ oratione prima de Natiui. ait; *Maria inuenit gratiæ abyssum, quæ duplicis virginitatis nauem incolumen seruauerat*. Vt ratem moueas, seu carinam, non altum maris æquor opus est, sufficiet fluuius mediocris, vel lacus, at si ingentem nauem feras, vastissimus, altimusque tranãdus est aquarũ abyssus. Quid plura! virginitas corporis, & animi, nõ rates, nõ carina, sed naui maximæ persimilis, quæ vt incolumes portum attingant, non qualiscũque virtutis gratiam; sed immensi propè abyssus pelagus prærequirunt, ast vbi vastum hoc, & immensum pelagus, quod virginitatis naues sustineat inueniendum?

In Cant.

Brigita.

Dam.

Inducitur à Chrysostomo homilia de Annuntiat. Gabriel Angelus dubitans, qualiter paruus Virginis aluus immensitatem Dei capere potest, tũc sic. *Quomodo*, inquit, *Dominus me tabernaculum Abrahæ potuit continere? quoniam*, inquit, *Angelus hospitalitatis pelagus habebat*. Expendo illud hospitalitatis pelagus; quippe vbi hospitalitas, vbi in pauperes charitas, ibi pelagus, ibi abyssus, qui Deum, & Deiferam virginitatem sustineat. Hoc pelagus inuenit Maria, quod virginitatis duplicem nauem seruauit; de qua Ambrosius libro 2. de virginibus, sic fatur; *Virgo humilis corde, animi prudens, non in incerto diuitiarum, sed in prece pauperis spem reponens*. Sic virginea nauis abyssum misericordiæ tranans huius spei anchora firma absque naufragio, salutis portum attigit, & Virgo prudẽs accepto

Chryso. Apud Ly pom.

Ambr.

cepto oleo ardenti lampadi diuino Sponſo aſſitit. Deinde, vt cum Damaſceno, finiam, *in domo Dei plantata, & impinguata Spiritu, velut oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum facta eſt, ab omni carnali concupiſcentia procul mentem ſequeſtrans, & ſic virginem animam cum corpore conſeruans.* Vbi expēdo quòd prius oliua ſteterit fructifera, oleo miſericordiæ abundans, quo exū dāre duplicē virginitatis nauem conſeruat, quot enim immiſericordes videris, tot miſeré naufragos enumera.

Dam.

§. VI.

Maria in templo educata facili negotio, quidquid gloriæ, & ſplēdoris habebat templum: ſibi acquiſiuit.

CVM inter ſacra Mariā trimam contemplor, Regium Vatem recordor, qui ita concinit Pſalm. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, erunt pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora in pallore auri.* Quibus verbis explicādis operam nauarunt Auguſt. Hiero. Hilarius, Paulinus, Ambroſius. Hi omnes per illud *inter medios cleros*, intelligūt duo teſtamenta, quorum lectioni qui accubat, miras acceſsiones virtuti indies faciet. Etenim *ſi dormiatis inter medios cleros*, ait Ambroſ. ſi operā, curamque nauetis ſacræ euoluendæ paginæ, *etſi dormias exurgent tamen pennæ tuæ, nullo negotio proſpicies, nullo ſudore, laboreque ditaberis.* Porrò Virgo Maria in templo, ait Mantuanus.

Pſal. 67.
Aug.
Hier.
Hila.
Paulin.
Amb.
In Pſal. 118. ſermon. 14.
Mant.

Aſſiduis veterum ſtudijs oracula diuum
Peruigilique legens cura, Moſemque, piumque
Eſaiam, mœſtiſque virum, qui verſibus orbem,
Plorat;
Carmina dicebat, ſanctæ poemata legis
Qui tretici olim fidibus cantabat ad aras.

His accubabat humilis Virguncula; hæc inter ſacra volumina dormiebat, & huic vacans lectioni ſedula. O pia puella, *etſi dormias, exurgent pennæ tuæ!* Tibi ſummam rerum obtingere non mirabor. Maxime Thimotheum illum egregium ducem apud Plutarchum, inuidia hominum exagitat. Cui dormienti retiaque manu expandenti ſeſe vrbes, & regna dare, vltrò, & ſponte reti illi offerre depingebāt. Et quod alij inertiæ, ipſe poſtmodū ſuæ tribuit dexteritati: quæ vel dormiens ſpontanea, & voluntaria regna trahebat. Sic trima puella in ſacris educata, omnium labores ſuperauit, vt vel dormiens mundialia, & æterna regna ad ſe traxerit; vt quieſcenti, & ab omni ſudore immuni, illi ſuopte, vltroque omnia glorioſa, & excelſa obuenirent. Etenim vt templi antiſtites Mariam receperunt, *ſtatim viderunt* (verba ſunt Georgij Nicom.) *gloriā ſua ſponte ad eam currere; ſe autem ea indies priuari animaduertebant.* Non equidem Marianus puluis, non ſudor, & labor maximus, improbuſque rapuit cœleſtia regna, rapuit gloriam; ſed illi templo ingredienti gloria ipſa obuiauit; ſua ſponte glorioſum Dei, & hominū ad illam cucurrit, quidquid gloriæ, & excellentiæ templo veteri patribus adfuit vltro & ſpontaneo ad Mariam tranſijt. Tranſijt, inquam, gloria templi ad Mariam ſine cruenti ſtadij puluere, non ſine contemplationis ſomnij merito.

Rodig. libr. 5. antiq. c. 37.

Georg. Nicom.

§. VII.

Virgo in templo optimam excubatricem egit, vbi, quàm ſit inuigilandum caſtis.

NEmini dubium eſt, quin apud tēplum Hieroſolymitanum inuenirentur virgines, *quæ excubabant ad oſtium tabernaculi.* Sic habetur Exod. 38. vbi *excubabant*, latinis ſonat vigilias militares, quæ fauent amicis, & inimicorum iniurias præcauent. Porro nihil in Virgine vendibilius apparet, quam

Exo. 38.

quam vigilare, excubare. Væ cassitati, quæ ad horam dormitat! Chrysost. hom. 40. ad Popul. *Quid Salomone beatius? sed quia dormitauit, cecidit.* Nil mihi le vigiliæ profuerunt Salomonis cassi tati, vbi semel accessit dormitatio. Hinc lasciua illa Ægyptia Iosephi pudorem hoc vno telo petebat, nimirũ *Dormi mecum.* Id quod expendit Nissenus. *Illa dicebat, dormi mecum, adolescenti autem contra proclamabat temperantia, vigila mecum, & re ipsa ostendit vigilantiam, non enim blanditijs cædens dormitauit robur constantiæ, non fuit mens sopita incantationibus nõ fuit somno oppressa temperantiæ sobrietas.* Iosepho casto, castior multo Maria excubabat ad ostium tabernaculi, & qualis excubabat? Ait Epiphan. *Virgo plurium nominum, & multocula effecta est.* Verè multocula, quæ instar Argos millę apertis oculis, & sibi, & vniuerso hominum generi, & facem castitatis prę tulit, & hostes cauit. Sic Mariæ excubatrici in templo accinit Nicomediensis antistes Georgius, *Facem, tanquam signum aliquod, tolle sublimen, & ad te dirige Orbem terræ.* Solemnissimum namque est apud milites, sublata face ardenti, imo fumanti, ab speculatoribus signum dari, quo vel fugiatur hostis, vel milites conuolent in certamẽ. Eia age nobilis excubatrix Maria, ab alta templi arce, virginitatis facem sustolle, tanquam militare signum, quo docemur qualiter vigilandum, qui timendus hostis, quo nobis conuenẽdum, quo pugnandum. Trojanorum, Græcorũq; initocertamine, à Palladis tẽpli alto excubabat Helena pestis illa castitatis: cum autem, ait Calep. Græci armis diffidentes, ad proditionem cõuersi discursum ex composito simulassent, Helena ex arce, accensa face ad occupandam vrbem Græcos reuocauit. Exspue modo turpes Helenę tædas quæ nihil nisi excidium, & regnorum ruinas pariunt; & ecce Virgo pulcherrima, sublimi â templi arce vigilans, facem prætulit hominibus iam iam perituris, qua in cælestem ciuitatem, hęre ditatemque auitã reuocamur. Sed scire aues, quæ sit ista fax à Maria in templo sublata, quæ in cælestem viam reuocat orbem terrarum? Ea sane est ipsissima sanctissimæ Virginis vigilãtia, qua diuinis plena muneribus nil ominus ipsa excubabat ad ostium tabernaculi, docens nemini cęlestem patere aditum per somnum, sed per vigilias quotidianas. Et quidem Matth. 25. virgines illæ & prudentes, & fatuę *dormitauerũt omnes, & dormierũt*, verũ media nocte, quo omnes excitarentur, *clamor factus est, ecce sponsus venit.* Sed cur intempesta nocte prudentissimæ virgines excitantur? Præclarè D. Leo ser. 2. de Epiph. ait. *Non enim dormientibus prouenit regnum cælorum, sed in mãdatis Dei vigilantibus, vt si dona illius in vita non fecerimus, per eã quæ dedit meeamur accipere quæ promisit.* Sic ille.

Gen. 39. Nissen. Epiph. Georg. Nicom. Matth. 21.

§. VIII.

Marianæ virtutes vt in templo creuerint, vbi, quàm vtiliter templa frequententur.

STATVITVR Maria in Dei tẽplo, vt cęlestium virtutum plantæ infixæ animo de diuinorum fluentium vicinitate, citius adolescerent, vberrimosque fructus darent. Ita ne illa Anna Samuelis mater, puerulum in templo educandum portauit 1. Reg. 1? De hoc accipite elegantem ratiocinationem D. Chrysost. Ascendit Anna præclarum illud germen transplantãs, & quemadmodum agricolæ primùm semen in terra deponunt, deinde vbi conspexerint é semine factam arborẽ, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulsam plantulam in alium trãsferunt solum, vt terra in recens gremio suo exceptam illius radicem, purã, & integrã vim suã proferat ad nouã educationem. *Itidem facit hæc mulier, quæ puerum præter spem proseminatum in illo vtero à domo transtulit, & in templũ transplantauit, vbi perpetuæ sunt fontiũ scatebræ, & irrigationes spirituales. Vt videre licuerit illud propheticũ; Beatus vir qui non ambulauit in consilio impiorum, sed in lege Domini voluntas eius,* &

1. Reg. 1. Chrysost.

& erit tanquam lignum, quod plantatũ eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructũ ſuum dabit in tempore ſuo. Itaque Marianæ virtutes, & cuiuſque alterius, eo magis in templo creſcunt, quo ibi reſident circa fluenta gratiarum. Sanè irrigui horti plantæ omnes agricolæ experiuntur culturam, & manum, at quæ iuxta fluẽta ſunt, ea in primis adoleſcunt, deducũtque fructus ad maturitatem. Sic humanę mentes, etſi quo vis à loco Deum cultorem, & benefactorem habeant, at dum templis adſunt, tunc de diuinorum fluentorum vicinitate creſcunt magis ac magis. Recte Pſaltes 83. ait. *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Quod premens D. Baſ. cap. 1. Iſaię ſatur. *Plane enim nouit is non poſſe ſe in flores erũpere, ac ne vllum quidem germen primigenium excipere ad proferendos fructus, niſi verſetur in atrijs Domini.* Equidem tunc planta floret, cum fluentis appropiat, nec aliter citius ſperat floreſcere mens humana, niſi quando de templorum fluentis rigatur. An id nouerant Ioannis diſcipuli, quando Chriſtum conuenientes in foro, ſic rogãt. Ioan. cap. 8. *Magiſter vbi habitas?* Cur quærunt vbi habitet Chriſtus? Cur protinus mentem ſuam non aperiunt Saluatori, ſed eius habitationem indagãt? Cyril. lib. 2. in Ioan. cap. 8. putat illos de fontibus Saluatoris cupiuiſſe rigari, quocirca meritò auent ſcire Domini habitaculum: nullibi enim aptius diuinis fluentis rigarentur, quam ſi donatricę domui adſint. Aiebat Iacob Gen. 28. *verè Dominus eſt in loco iſto*, de quo D. Ber. ſer. 6. in dedic. Eccl ait. *Teſtantur ſacræ literæ in Paradiſo olim poſitum primum Adam, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Sic ſecundus Adam in Eccleſia ſanctorum, in horto deliciarũ (ſi quidem deliciæ ſuæ eſſe cum filijs hominum) ita inquã & ipſe Dominus eſt in loco iſto, vt operetur, atque cuſtodiat.* Nullus ergo in dubium vocet profectus eorum, qui oraturi templis inſtant, quando in templis & diuinus cultor adſtat, & fluenta pleniſsima, inter quæ vel ſterili plantę adoleſcere licet.

Pſal. 83. Baſ.

Ioan. 8.

Cyril.

Gen. 28.

Bernar.

§. IX.

Adoleſcentulæ pro religioſo ſtatu eligendo, parentum nutum ſequãtur.

NOLO indictũ relinquere, quod in Mariana præſentatione ſapiẽter noto, nimirum quod illius parentes virgunculam templo ſacrarunt, nec Virgo abnuit, ſed parentum vota, interna ſua complet deuotione. Sic velim, omnes adoleſcentulæ ſeſe, ad parẽtum nutum, circa religioſum ſtatum eligendum, comparent. Et quidem D. Paulus nullam videtur relinquere optionem adoleſcentulis, de ſtatu eligendo, ſed id negotium in parentum ponit poteſtate. Ita 1. ad Corinth. cap. 7. ait. *Qui virginem ſuam tradit benefacit, & qui non tradit melius facit.* Eccè vobis parentibus loquitur, quod melius faciant in non tradenda Virgine, quaſi hoc deberet eſſe cunctis virginibus ſanctum, quod circa ſtatum religioſum parentum nutum ſequantur. Id notauit D. Paſcaſ. in Pſal. 44. dicens. *Idcirco non diſpliceant tibi, ſoror, parentum vota, qui tibi id quod melius eſt elegerunt. Audis Iſaac quomodo exequitur paternam oblationem vſque ad gladium, & vſque ad ignes: nam quantum ex voto eſt, etiam vſque ad mortem non refugit, non reluctatur, non contradicit. Occurrat tibi filia Iepte, quæ ne fruſtraretur paternum votum, ſe in mortem obtulit, quia pater aperuerat os ſuũ: quæ non ſolum nõ refugit; verum adhortatur patrem, vt promiſſum Deo munus adimpleat.* Huc ſuſpiciant Virgines vniuerſæ, ne votis paternæ pietatis audeant repugnare, imò tunc exiſtimẽt duplicato fœnore religionem colere, ſi ex paternis votis illam hæreditauerint. De fortiſsima illa viragine dicitur Prou. 30. quod *domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus*, nihil enim non duplicatum inuenitur inter dotes illius puellę, qui à parentibus ſuis ebibit in obſequendo Deo deuotionem. Helias duplicem ſpiritum promittens Eliſeo 4. Reg. 6. ait. *Si videris me quando tollar à te ſiet*

1. ad Cor.

Paſ.

Prou. 30

4. Reg. 6

te fiet tibi. Quod animaduertens D.
Amb. Amb. ſer. 87. ſic clamat. *O hæreditas pretioſa, in qua plus hæredi relinquitur quam habetur, plus conſequitur qui accipit, quam poſſideret qui largitur. Pretioſa plane hæreditas, quæ dum à patre trãſfertur ad filium, meritorum quodam fœnore duplicatur.* Ecce vobis vnde caſtiſsimæ puellę dos creſcat, nimirũ ex eo, quòd à parentibus in illam pietas
Aug. tranſeat, quòd ipſa religioſum parentũ votum ſuſcipiat, exequatur. Hoc argumentum ponderans D. Aug. lib. de bono viduitatis, ſic ad viduam quæ filiã Deo ſacrauerat, fatur. *Tanta mereris, vt te exiſtente vidua Chriſti, filiam quoque videres virginem Chriſti: dum enim tu oras ſicut Anna, facta eſt illa quod Maria.* Sic duplicãtur dotes puellæ, quæ parentum reſpondent pijs optatis.

CAPVT VII.

De Maria Virgine annuntiata.

ANnuntiationis hiſtoriam latè ſcripſit D. Lucas, quem demum enuclearunt P. Salmeron tom. 3. à tract. 4. Caniſius de B. Virg. lib. 30. cap. 2. omnium accuratiſsimè Card. Tolet. apud Luc. Poſt tantos meſſores ego ſpicilegium faciam, vel enucleatum corticem elambam, ſi quid fortè nuclei liceat aſportari ſapientiſsimorum dictis, & operi repetendo non officiã, ne ipſa repetitione legentes grauem. Quare de Deo mittente, de Miſsionibus, de Angelo Gabriele nihil ampliùs dicam; ſed ad id, quod Marianum fuerit, properabo.

Luc. 1. Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Nazareth ad Virginem.

§. I.

Angeli vt inuigilẽt ſaluti humanæ.

Angelus ad terras aduolat, nuntium illius noſco, etenim vbi intercedit Angelus, nil priùs agitur, quàm humana ſalus. Apud Iob. cap. 1. dicitur. *Factum eſt autem quaſi dies hæc, & venerunt Angeli Dei aſsiſtere coram Domino.* Quibus verbis docemur, quàm in Dei memoria ſit humana ſalus, vt potè ad quẽ frequenter ingrediantur Angeli. Sic Chryſoſt. in Cat. fatur. *Quid tandem eſt, cur Angeli Deo quotidie aſsiſtentẽtes inducantur? vt intelligamus rebus noſtratibus conſuli.* Etenim rebus humanis nũ quam magis erit conſultum, quàm ſi Angeli ad conſilium adhibeantur. Nõ poterat Angelꝰ hominum redemptionem facere, hoc enim opus dexteræ *Chryſoſt.* excelſi; at in ijs, quæ poterat Angelus, nullus ocyor illo, nullus prior perage bat mandata. Quando peracta à Ieſu Domino redẽptione, ad demoliendos carceres itum eſt, nonne omniũ prima inſonuit vox Gabrielis Angeli ex Pſal. *Pſal. 23* 23 aientis, *attollite portas, principes, veſtras, & introibit Rex gloriæ?* Id præclarè expẽdit D. Epiph. orat. de Chr. ſep. fatus. *Poſtquam illuſtris ille cætus vnà* *Epiph.* *cum Domino ad carceres vndique aditũ præbentes, infernique tecta deuenit, dux exercitus Gabriel, quaſi iam læta nuntia hominibus deferre aſſuetus, cæteros anteuertens, vocem contra aduerſarias poteſtates edidit, ait enim, tollite portas, &c.* Erubeſceret Gabriel Angelorum dux, ſi quis prior hominibus nuntiaret ſalutem, ſi ab alio inferorum portæ quaterentur, quando captiui homines è carcere erant eripiendi. Is enim erat Gabrielis Angeli in homines affectus, adeò Prophetis, viriſque ſanctiſsimis notus, vt ex hoc Zacharias pater Ioannis Gabrielem non agnoſceret, quod illum extra hominum orantium conſortium videret. Quando namque Za- *Luc. 1.* charias orationes intra Sancta fundebat Luc. 1. *apparuit illi Angelus Domini* (nimirum Gabriel) *ſtãs á dextris altaris incenſi, & Zacharias turbatus eſt,* &c. Turbat⁹, inquam eſt, minimè, Angelum reputans, quem ſeparatum ab hominibus videbat. Quam turbatio- *Chryſoſt.* nis cauſam ſic expreſsit D. Chryſoſt. hom. 2. in nat. Ioan. dum Zachariam inducit ita loquentem. *Ceſſa deinceps tu qui me terres; ſi enim eſſes á Deo miſ-*

ſus

ſus Angelus, ad ea quæ ſunt mihi vſus adiumento fuiſſes, & miſertus eſſes eorum, qui foris lacrymantur, affligereris vnà cum eis, qui affliguntur. Hæc ſunt Gabrielis Angeli præſentiſsima ſigna, quòd hominum preces adiuuet, quòd cauſas mœrẽtium agat, & hominibus promouendis, & conſolandis inuigilet. Hinc eleganter noſtræ ſalutis ſpem erigebat D. Aug. Pſal. 102. aiens. *Non te ſanabit, qui fecit Angelos, & æquaturus eſt Angelis?* Adeò enim innatũ eſt Angelis, & inditum à Deo, vt inuigilent hominum ſanitati, vt niſi vellet Deus nos ſanare, quaſi caueret ſibi à conditione Angelorum. Quam Angelorum inditam curam vrgebat illa Cant. dum quærens Dominum, ait illis, *numquid quem diligit anima mea vidiſtis?* Quæ verba expendens Ricard. de ſanct. Vict. in Cant. part. 2. cap. 4. in quit. *Quærit eos teſtes ſuæ dilectionis pariter & deſideratæ præſentiæ ſponſi; certè enim ſcit, quòd Angeli Dei viſione fruantur, & miratur, & quaſi indebitũ arbitratur, vt Deum videant, & ſe expertem viſionis illius relinquãt.* Expende illud *indebitum arbitratur*, quaſi minime officio debito ſatisfaciant Angeli dum ſibi vacant, & hominum cõmodis non ſtudent-

Aug.

Cant. 3.
Richar. Vict.

§. II.

Honeſta fœmina frequentias agrorum caueat.

NOtanter Angelus ad ciuitatem expreſſè mittitur, vt honeſtiſsimam Virginem Dei filium parituram adeat, quaſi iam ab Euę caſu liber fœminarum diſcurſus per agros, per nemora minimè Deo placeat. Prudens illa & Euangelica ſponſa vbi dilectum quæſitura paratur, ait Cant. 3. *Surgam, & circũibo ciuitatem, per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea.* Quæ iſthæc inquiſitio tua, ô ſponſa? Nonne dilectus habitat in hortis? Non ne ſponſus tuus flos campi eſt? Cur ergo quæſitura non peragras cãpos; ſed ais, circumibo ciuitatem, per vicos, & plateas quærã? Non per agros, ſed in ciuitatis cuſtodia virgines habent, vnde Deo placeant. Do huius mentis aſſertorem D. Ambr. lib. de Iſaac cap. 5. ſic prędicta verba elucidantem. *Quærã*, inquit, *in foro, in illo foro, vbi tractant iura Conſulti, vbi oleum venditur, quod Euangelicæ virgines emunt, vt ſemper face ſua luceãt.* Papæ, intra cuſtodiã ciuitatis inueniũt virgines, vnde faces foueant, quibus excipiant ſpõſum. Hinc eſt, quod Dominus domus Iacob æconomiam libentiùs ſuſcepit, quàm aliorum patrum, ait enim paulò inferiùs Angelus, *regnabit in domo Iacob.* Cur non in domo Iſaac? in Iſaac non facta eſt repromiſsio? Iſaac non adumbrauit totum Verbi Incarnati myſterium? Nihilominus Deus præ Iſaac domus Iacobeæ æconomiam ſibi adamauit, etenim Iſaaco vxor de agrorũ rum frequentia quæſita eſt. Planè Geneſ. 24. Abrahami ſeruus, vt Iſaaco vxorem quæreret, extra ciuitatem ad frequentiſsimum puteum expectauit, exiſtimans, inter frequentias Domino ſuo vxorem reſeruari. At Iacob Gen. 29. vt formoſiſsimam puellam Rachelem vidit ad puteum expectaturam, quòd paſtores vniuerſi venirẽt, & omnes ſimul greges adaquarent, inſperatis paſtoribus, puteum aperuit, & cognatæ gregem impleuit aqua, indignè ferens, quod puella in frequentiſsimo agro moram faceret. Id quod eleganter attigit D. Cyril. Alex. lib. 11. in Geneſ. fatus. *Cùm optimis ſemper moribus educatus eßet Iacob, inſignibuſque virtutibus præditus conſiderabat, quàm turpe eſt virginem nubilem ætatem gerentem paſtores expectare.* O prudentiſsimus Iacob, qui nuptui aptam puellam non tulit inter gregales frequẽtias per agros errare; ſed de ciuitatis domuſq; cuſtodia laudauit. Placuit hinc præ aliis Iacob domus Deo, qui ſibi ſponſas diligit, non de peragratis campis; ſed de ciuitate, de domo. Vt enim ait D. Chryſoſtom. homil. 4. in epiſt. ad Titum. *Vxor, quæ domus curã habet, pudica quoquè ſit neceſſe eſt, nunquam vel circa delicias, vel circa intempeſtiuos improboſque proceſſus, aut aliud aliquid huiuſmodi ſe occupabit.* Vnde felix illa peccatrix nacta Saluatorem intra ciuitatem,

Cant. 3.

Ambr.

Gen. 24.

Gen. 29.

Cyril.

Chryſoſ.

tatem,in domo Simonis discumbentem,de circũstantia loci diuina sponsalitia solicitabat, inquiens apud D. Ambros.lib.de Iaac,cap.5. cùm tenere pedes Iesu *vade ad Patrem;sed non relinquas Euam,ne iterum labatur. Tecum eam ducito iam non errantem.* Quasi diceret,si intempestiui Euæ processus,per hortoſque discursꝰ malè apud te audiêre,ecce iam nouam Euam,nõ per agros errantem; sed intra ciuitatis mœnia,intra domus septa quærẽtem, quid moraris? Scio tibi illam solam placere sponsam, quæ de ciuitatis custodia commendatur. Sed age scire cupis quàm Deo suspecta est sponsa,quę per agros vagatur, quàm item amica, quæ muris custoditur ciuitatis. Recole in primis quo supplicio mulctentur Beniamitæ impudici,postquam Israëlitarum bello fracti sunt, minimé permittuntur vxores accipere, nisi quas de agris rapiãt. Ait enim cap. 21. Iud. *Præceperuntque filijs Beniamin, atque dixerũt,ite,& latitate in vineis. Cumque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè ex vineis, & rapite ex eis singuli vxores singulas.* Et nescio, an impudicis hominibus conuenientius fuerit supplicium bellum illatum,an hæ vxores erraticæ. Quam aliter purissimus agnus sibi sponsam comparauit, quæ nõ per agros erraret; sed clausa custodiretur ciuitate! Sic Apoc. 21. ait Ioann. & venit vnus de septem Angelis habentibus phialalas septem, & locutus est mecum,dicens. *Veni ostendam tibi sponsam vxorem agni,& sustulit me in spiritu in montem magnum,& altum,& ostẽdit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem,&c* Itaque sponsa, & vxor agni immaculati de ciuitatis custodia debet gloriari: nunquam enim sponsa agni sine ciuitate: quod perstringens D. Bernard. serm. 5. in Dedicat. Eccl. ait. *Dico autem,quòd eadem sponsa,quæ ciuitas est.* Sic ille.

Ambr.

Iud. 21.

Apoc. 21

Bernar.

§. III.

Casti homines maximè Deo noti, & familiares,

MIror quàm particulariter notetur Virginis domicilium ex pouincia Galileæ, ex ciuitate Nazareth, cùm videam aliorum sedes ignorari. Nonne lachrymabundus Iesus de Lazaro rogabat,Ioan. 6. *vbi posuistis eũ?* an quia ignoraret,vbi quieisceret amicus Lazarus? Absit;sed ignorabat lasciuum hominem à mulieribus depositum. Ita acutè notans Chrysol. ser. 64. ait,*Cùm dicit vbi posuistis eum, mulieres increpat,mulieres arguit.* Notissimi & probatissimi essent Deo homines, ni fœminarum irretirẽtur laqueis, fœmina in culpa est,quòd homo à Deo ignoretur,sola lasciuia abscondit homines ab oculis Saluatoris. Idcirco cùm hominis sedem Saluator ignorat, mulieres increpat, mulieres arguit,quasi notãs suæ ignorationis causam. Virgo esto,& noscêris à Deo ex nomine,ex ciuitate,patria,ex prouincia ciuitatis. Ecce enim missus Angelus à Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth ad Virginem desponsa tam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid,& nomen Virginis Maria. An visitaturus Virginem clamat Adam vbi es? aut quærit vbi posuistis eum? Absit; notissima est Virgo Deo á genere,á patria,á viro,á nomine. Pulchrè D. Bern. serm. 1. in præsenti fatur. *Nominat Virginem, sponsum quoque Virginis,amborumque genus,ciuitatem, ac regionem proprijs designat nominibꝰ: vt quid hoc?* Sic modò dubitat Bernar. & non multum distulit dubij solutionem,quando ita loquitur serm. 2. *Virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis, pariter & corporis decore præfulgida,specie sua,& pulchritudine sua in cœlestibus cognita,cœli ciuitũ in se prouocauit aspectus.* Expẽdo illud in cœlestibus cognita,quibus innuitur designati nominis,& ciuitatis, & regionis causa, nimirùm, quòd notissi-

Ioan. 6.

Chrysol.

Bernar.

ma sit apud cœlites Virgo, maximèq; familiaris.

§. IIII.

Nec sui vmbram gratiùs credit Deus alteri, quàm Virgini, à qua difficile separatur.

AD quam mitteret Deus, nisi ad Virginem, quando Deo virginitas præ alijs virtutibus adeò charior est, vt nec vmbram sui vix alteri committat, quám virginitati? Nonne aiebat Matth. 25. *simile est regnum cœlorũ decem virginibus?* Ecce vel similitudo, vel vmbra Christiani Regni non nisi virginibus aptatur. Sæpè ego miratus sum, cur medio iuuentutis flore permissus esset sanctissimus Abel occidi, præcipué in tanta virorum raritate, quando liberorum procreatio laudatissima foret. An non seruaretur conuenientiùs vsque ad virilem ætatem, & post multam filiorum segetem, ipse demeti potuisset? Sed iuuenis interficitur ante nuptias, quia repręsentaturus erat Verbi passuri imaginem, quæ nulli gratiùs, quám Virgini commẽdatur. Huc Aug. lib. 1. de mirab. Sac. scriptur. respiciens, ait. *Primus post delictum Saluatoris nostri gestauit figuram, qui Virgo, & Sacerdos, & Martyr.* Sanè virgo eligitur, qui vel de figura Saluatoris splendeat. Huic similes pueri illi apud Babylonios traduntur flammãti fornaci Dan. 3. quos factos quatuor dum stupet Rex impius, dicit, *quod species quarti similis filio Dei.* Sed scire aues quo ilice pueri hi ad se traxerũt Filij Dei similem? Id explicat Apponius dum illud commentatur Cant. quòd Sponsus diuinus pascitur inter lilia. Etenim ait, *tres pueri Hebræi castitatis dilectione missi sunt inter Babylonicas flammas, in eis medius ardente fornace quasi inter lilia Dominus pascitur, eò quód semper requiescat in cordibus diligentibus castitatem.* Quisquis ille erat, vel Deus, vel Deo similis de castitate puerorũ delectat⁹, sese illis iungit, nec facile est Deum disiungi, & separari à Virgine. Potuit Ioseph castissimus à patria, & parentibus, & amicis separari, & in carcerem mitti; sed ibi à Deo ob insignem pudicitiam separari non voluit, vt dicat D. Cyprian. *Pudicus iuuenis, quia delicto conscientiam non miscuit, in imum carceris traditur; sed sola non est in carcere pudicitia, nam est cũ Ioseph Deus.* Nec id miror, cùm sciam sic Deum virginitatis vinculis teneri, vt nisi maximam sibi inferendo vim à Virginis visceribus non potuerat exire. Quod ex D. Amb. serm. 28. huc transfero verbis his. *Sinus Christi erat in Deo Patre Diuinitas, in Maria matre virginitas. Cuius sic tenebatur pulchritudine, sic irretiebatur amore, vt ni sibi inferret vim, ab illa exire nequiret.* Sed adhuc argutiùs id ponderat Nazianz. orat. 2. in Pasc. dum rationem reddit, cur agnus Paschalis petebatur masculus, *quia*, inquit, *nihil muliebre, nihil molle, & effœminatum circumferat; verùm ex virgineis, & maternis vinculis pro potestate, & violẽter eruperit.* Sic enim Virginis matris vinculis illigabatur diuinissim⁹ agnicul⁹, vt tãtũ pro potestate sua sibi violentiam inferret, nunquã inde exiret.

Mat. 25

August.

Dan. 3.

Cypria.

Ambr.

Nazian.

§. V.

Suspectam habet Dominus impudicitiam.

PVlchrè Virginitatem Marianam vocauit Andreas Cretensis *Dei tutissimum ad inhabitandum asylum*, quando Deus malè audit apud impudicos. Hi enim apud Sap. cap. 2. sic fantur. *Venite fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter, coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum sit pratum, quod nõ pertranseat luxuria nostra.* Quid tũc? Quid hi luxuriantium animi in Deum parturient? Accipite iam dicentes: *circumueniamus iustum morte turpissima, condemnemus eum.* Hoc stupens D. August.

Sap. 2.

Auguſt. Auguſt. inquit, omnia horrenda, quæ timentur in ſceleratis, videte de qua labe conſurgant. Iam dudum dicebant fruamur bonis, vbique relinquamus ſigna lætitiæ, nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra, nunc dicunt, circumueniamus iuſtum. *A talibus ligatus, cæſus, interfectus eſt Dominus. Quis de coronis florentibus cruenta vincula formidaret? Quis de ſuauibus potulis dolores ſæuiſſimos præuideret? Quis de mollibus pratis tàm durum crucis lignum prænoſceret?* Et quidem vnus Deus hæc ſibi præcauere potuit, cuius præſcienti naſo adeò ſuſpecta fuere laſciuientes flores, adeò inuiſa extitit impudicitia, vt ab illa fugiens aduolaret, virginitatisque periculum, ſiue incolumitatem ſibi com
Dan. 13. munem putaret. Hinc eſt, quòd Danielis c. 15. pudicitiæ prædicator Suſanç factus, ait. *Mundus ego ſum à ſanguine huius.* Quæ verba premens Aug. ait. *Hac voce circa Suſannam Daniel vtitur, qua circa Chriſtum vſus eſt Pilatus: eadem igitur ſententia abſoluitur pudicitia, qua eſt abſoluta iuſtitia.* Ecce quàm ſit eadem Dei, & pudicitiæ cauſa; ſed & impudicitia comes eſt erroris, & idolatriæ inſeparabilis. Enimuerò vbi accuſatores Suſannæ turpitudinis locum oſtēdunt, ſub Lētiſco fuiſſe affirmant, nec non & Iacob apud Gen. ſub Lentiſco abſcondit idola. Quod
Ambr. meditatus D. Amb. lib. 2. cap. 7. ait. *Cō gruus error presbyteri veræ confeſsionis vt ibi contaminatam diceret caſtitatem, vbi gentium defoſſa ſimulacra ſunt.* Sic errorum ſectas vniuerſas comitatur
Salu. impudicitia; vt dicat D. Saluianus lib. 8. de Gub. Dei, ponderans ab Ethnicis Romanis permiſſam eſſe ſimplicem fornicationē. *Timuerūt videlicit, ne nimis caſti homines, ac puri eſſent, ſi ab omni eos impuritate prohiberent.* Sic Ethnicis ſuſpecta eſt pudicitia, ſic vero Deo amica.

Text. Deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid.

§. VI.

Caſti viri nimiÿ famæ zelatores ſunto.

AD deſponſatam denique acceſsit Dei filius de bono Matris nomine ſolicitus: maluit enim propriæ gloriæ aliquid derogari, dum putatur Ioſeph filius, quàm quod Matris caſtitas malè apud homines audiret. Etenim ſuſpectus eſſet Virginis innuptæ grauescens vterus. Vnde D. Bern. ſerm. 2. ait. *Tolerabilius, atque honeſtius fuit putari ad tempus Chriſtum de coniugio natum, quàm de fornicatione.* Hæc ſit honeſtorum hominum cura, hoc anxium ſtudium, omnibus periculis, omnibus incommodis alijs aditum prorſus intercludere ſuſpicioni, quæ caſtitati officiat. Sanè modeſtiſsimus Booz Ruth. *Ruth. 3.* 3. vbi intra cubiculum fœminam, etſi nullius criminis ream, cubare vidit, *ſurrexit*, antequam homines ſe cognoſcere poſſent mutuò, & dixit Booz, caue ne quis nouerit quòd *huc veneris.* Quid quòd ad propinquum puella accederet? quid quòd ad diuitem modeſtum, & iuſtum paupercula veniſſet, & vitæ ſubleuationem, & caſtitatis cuſtodiam quæſitura? Nihilominus ait, caue, ne quis nouerit, quòd huc veneris. Quod expendens Ioſephus lib. 5. cap. 11. inquit, excitatam iuſsit hordei, *Ioſephus* quantum ferre poſſet, capere, & priuſ quàm aliquis eā ibi dormiſſe videat, ad ſocrum redire: *cauendi enim tales rumores, maximè ſi non de nihilo oriantur.* Non enim honeſtis viris ſufficit immaculata conſcientia, ſed adeò debent famæ inuigilare, vt omnibus incommodis reſecent rumores contrarios. Grauiter D. Athanaſ. exhortat. ad Monac. admonebat ſanctiſsimarum etiam fœminarum frequentias deuitare, ſic fatus. *Athan.* *Non quo mihi fas ſit de ijs, qui verè*

ſemel deuota Deo pectora dicauerunt, ſecus æſtimare aliquid, ſed vt ex abundanti ſic omne, quod fingi poteſt, tanquam poſſe credi caueam, ne in nullo famæ noſtræ vulnere ſerpat nata ab occaſione ſuſpicio. Non tamen nobis fides facti; ſed poſsibilitas etiam religanda mendacij. Adeo cauti eſſe debent qui virtuti ſtudent, vt mẽdacij tollant poſsibilitatẽ: amat enim Deus bonam in ſuis famam, adeò, vt vix inueniri queat niſi in bonæ famæ penetralibus. Hinc eſt, quod Nazareth elegerit vnde parentes ſibi compararet, Nazareth, inquam, cuius etymologia flores ſonat, quaſi nullus illi iam locus placeat, niſi qui bonæ famæ odore fragret. Accipite D. Bern. ſerm. 3. in Annuntiat. fantem. *Amat florigeram patriam flos de radice Ieſſe, & libenter inter lilia paſcitur flos campi, & lilium conuallium. Teque florem reputat Deus, & bene ei complacet in te, ſi tibi, nec bonæ conuerſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia deſit.* Duo hæc in te Dominus requirit, nimirùm & honeſtæ conuerſationis decorem, & inſuper bonæ opinionis fragrantiam, quarum altera ſi deficiat Deo minimè places. Subijcio D. Paſcaſ. libr. 2. in Matth. huic Mariani coniugij rationi ita ſubſcribentem. Cur Maria nubet? *Ne Virginibus velamen excuſationis fieret, quòd mater Domini criminibus fuerit infamata. Hinc eſt, quod teſtis eligitur caſtitatis, & adhibetur maritus, qui poſſit cuncta virginitatis repellere opprobria. Vnde nullus datur mentiendi locus.* Sic à caſtis mentibus fugienda eſt etiã falſa infamia.

Berrar.

§. VII.

Vt Maria humana, & non diuina haberetur, deſponſatur.

Athan. PRæterea ſanctus Athanaſ. epiſt. ad Epitectum eam deſponſationis Mariæ cauſam reddit, vt illius panderetur natura creata; ſic enim ait. *Gabriel ad eam ipſam legatur, neque ſimpliciter ad quamuis Virginem; ſed Virginem deſponſatam viro, vt ſponſo oſtenderet Mariam verè hominem eſſe.* Et quidẽ hoc finitudinis ſuæ indice eguit, quæ vel conſpecta homines beabat. Illam vidit magnus ille Theologus Areopagita, & cùm vidiſſet ait. *Niſi tua diuina doctrina me docuiſſet, ô Deus, hanc verum Deum credidiſſem, quoniam nulla videri poſſet maior gloria beatorum, quàm fœlicitas illa, quam ego tunc fœliciſſimus deguſtaui.* Quis hæc crederet non Theologo, & Theologicè ſemper diſputanti? ſed qua ex Theologia id deduxit Areopagita, quo ſuſpicionem penè ingerit, vel mediocriter Theologis antibus? Non maior gloria videtur beatorum, quàm ea fœlicitas, quam ex viſione Mariæ Dionyſius guſtauit? Non maior gloria videntis Deum, quàm videntis Mariam? & hoc Theologus audet? ſed audi quã Theologicé audeat. Etenim plures in ſcamate Theologiæ verſantur haud ignobiliores Doctores, qui putent beatorum lumina, quibus diuinam ſcrutantur ſubſtantiam, ab alijs ſecernantur, ipſum illis Deum cernendum tradere. Verbi gratia videant ſupremæ Hierarchiæ Deum clarè, luminibuſque Deũ exprimẽtibus, vt in ſe eſt, maximè darent: tũc cæteri, qui has illorum viſiones, qui hæc radiantia Deum lumina videant, ſi non poſsideant, ſi Dei non ebrientur vbertate; tamen & Deum guſtabunt, & proximi exiſtent æmulatores beatis. Sic cine Mariano in pelago gratiarũm ea Diuinitatis lumina fulgebant, eæ Deum præferentes irradiabant flammæ, vt illam videns haud multum impar beatis Deum guſtaret. Huc crediderim pulcherrimè reſpexiſſe Epiphanium. *Aue*, inquit, *gratia plena, ſplendidum cœlum, quæ incompre henſum contines Deum. Aue gratia plena, quæ Cherubicum thronum Diuinitatis fulgore ſuperas, quid dicam? & quid proloquar? quo pacto prædicabo gloriæ radicem?* Sic ille ſeſe verbis Angeli Mariam ſalutantis ingerens, & ait, à Maria fulgorem Diuinitatis Cherubicum ſuperari, & vinci. Etſi quæras, quis fulgor Diuinitatis Cherubicus? Claritas ſanè eſt in Deo proſpiciendo, & expli cando, qua Cherubini pollent præalijs. Sic apud Areopagitã Cherubim dicitur

Epiſt. ad Paul. Apoſt.

In ſerm. encomiaſtico.

De cœlesti Hierarch. c. 7. ibi art. 28.

dicitur Dei viduum, & altissimæ luminum dationis exceptiuum, vt denotetur iuxta explicationem Cartusiam, quòd hi spiritus claritate *visionis diuinæ decorãtur*: verùm Maria gratia exsuperans, maiores quàm Cherubim, exhibet Diuinitatis fulgores: clariores explicat Deum halantes radios, vt quasi noua species (liceat scholasticè loqui) & Epiphanio, & Dionysio, & cuilibet alij, diuinæ gloriæ exstat radix.

§. VIII.

Desponsata annuntiatur Virgo, ne soli viderentur cœlestia dona attribui.

VAE *soli*, clamat Sapiens, & merito: etenim vniuersorum author nil tribuit, quod vniuersitatis multitudini non proficiat. Siquidem est communicatio Sanctorum caput hominum cum sit Christus, nihil ab illo accipiet membrum ab alijs separatum & diuisum: ideò iuxta prædictũ Sichar longo lassus itinere, fonti assidens, dũ longa de viuenti aqua colloquia miscet, quam mulieri Samaritanæ propinat iam iam cupientem, imò arden-

Ioan. 6.

ter sitiente, & enixè exorantem in ciuitatem remittit Ioan. 6. *Vade voca virum tuum, & veni huc*. Abire iussa est

Chrysost.

fœmina, & iterũm ad Christum redire iuncta viro. Cur ita? Chrysost. *ne spiritualium horum sola donorum gratiam accipias*. Non vni soli consueuit benefacere Diuinitas. Hinc claret, cur Virgo iuncta viro eligitur proli diuinæ, quippe ne spiritualium donorum gratiam sola accipiat: non soli Mariæ; sed vniuerso hominum generi parabatur

Damasc.

tantus filius. Sic Damascen. orat. 1. de Natiuit. Virg. *Vitam habebis natura præstantiorem, non tibi soli, nec enim tui ipsius causa progenita es, quocirca Deum habebis, ob quem in vitam prodisti, vt orbis vniuersi saluti administram te præbeas*. A se ipso desciscereret planè Deus, si soli Mariæ, si vni creaturæ, vel exiguũ donum â manibus sineret proficisci diuinis, filiorum nulli manum extendit pientissimus pater, quæ simul omnibus nõ esset filijs profutura. Ea apud Lucam cap. 19. prodigus ille hæreditatis sibi debitæ partem a patre postulat. Porrò erant patri duo filij, & vt petenti prodigo annueret pater, inquit textus sacer, *quòd diuisit illis substantiã*. Hunc patrem in cœlis habemus non vni, sed omnibus vtilem. Vnde pulcherrimè Chrysol. ait, petente vno, ambobus totam substantiam diuisit, siquidem vnus solus petit, sufficit, si vni soli substantia tribuitur. Et quidem hoc in alijs sufficeret, non in Deo, qui non habet in more vni soli tribuere, imò semper omnibus sua bona distribuit, solus es, vnus es, fratribus iungere cæteris, vinculo dilectionis copulare hominibus. Etenim à Deo nil sola accipit creatura, adeò, vt hinc serm. 3. contra Arrianos Diuinitatem Verbi magnus Athanas. concludat. Est Verbum creatura, aiebat Arrianus, verùm creatura omnibus alijs superior, ab omnibusque discreta, & separata, sola Deo assidens sublimis, cui vni, & soli Deus omnem substantiam communicauit, â qua post modum acceperũt cæteræ creaturæ. Hos ridet, & triumphat Athanas. dum inquit. *Quomodo, si creatura est, potest & solus, & primus condi, vt sit initium omnium? omnia enim pariter cum omnibus originem suam ortumque adepta sunt*. Pulcherrimè dictum, hæc est enim rerum creatarum ipsissima natura, vt illarum nulla sola, vel obulum à Deo accipiat; nisi ea sit cæteris societate coniuncta, vt simul omnib⁹ proficere possit donũ diuinũ.

Luc. 19.

Serm. 1. circa hoc

Athan.

Sed age ostendamus Deo eo adductũ, vt vel ab vno hominũ, imò & creaturarũ optaret vocari, & vni tũc omnẽ suã substãtiã promitteret. Quid plura? Tẽpestate act⁹ in altitudinem maris, ab omnibus derelictus, in summa nuditate, in summa rerum indigentia, sublimi hærens stipiti, vastissimos creaturarum campos speculatur, quærens consolatorem vel vnum, & speculando fessus, hoc exclamauit, dicens, *de gẽtibus non est vir mecum*, quasi nec vnũ solum videret acclamantem sibi: eò

ducta res erat, quando ecce tibi medijs passionum fluctibus à delictorum tempestate euomitus, adhærens ligno apparet solus naufragus quidam, qui adnatans nautarum peritissimo Christo sic clamat amaricante lingua. *Memento mei, cùm veneris in regnum tuum.* Hæc vnus dixit, & hæc vni dicẽti vniuersas obtulit Christus Paradisi delicias. Hiccine ille Deus, qui etiam petente vno, duobus substantiam diuisit, à quo nemo solus accepit quicquã? Cuius dona non vni parabantur, nunc vni, & soli petenti omnia sua tribuit? *Aug.* *Absit*, inquit Aug. *non illi soli hoc præstitum esse deprehendimus, nam dum tantum reum benignè relaxat, humano generi subscripsit securitatem, vt consolatio, atque spes totius populi absolutio vnius desperati esset, & priuatum donum crescceret in publicum beneficium.* Immensa enim Dei bonitas libenter tribuit quæ etiam generaliter profutura prænoscit. Etiam tunc in tantapetentium raritate vbi requirebatur vel vnus, non respexit Dominus solum vnum, nec Latro ille solus; nisi omnibus esset fidelis, cunctos thesauros posset exhaurire diuinos, in hoc maximé fœlix, quod requisiuit donum sibi, & multis profuturum. Etenim facilé extorquetur à Deo publicum, & commune beneficium. O quàm id calluit Moyses, dum Deo in gẽtem suam vehementer irato restitit, ne illos omnes *Exo.* interimeret se solo relicto; *aut dimitte*, inquit, *illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ*: quasi diceret, si omnes trucidandi sunt, & ego cum illis trucider. Cur hęc Moyses? Equidem tunc poterat vni sibi sperare vniuersas Dei promissiones factas Israëlitis, nonne optimum illi, si solus potiretur regnis promissis? si solus potiretur & haberet op *Bern.* timas illas regiones? Desine ergo Moyses cæteros trucidari, & decora solus habeto. S. Bern. *Nec Moyses vult solus introduci in gaudiũ Domini sui; quid ni?* *Serm. 12 in Cant.* *genti suæ firma charitate cohærens illam saluauit secum.* Quid soli daret Dominus nõ viderat, imò iure sibi soli diuina munera timuit, securius iungi copulariq; fratribus duxit, sperans sine dubio impetrandum publicum beneficium,

Tex. Et nomen Virginis, Maria.

§. IX.

Virginitas Mariana Deitate coronatur.

REVOCO ad examen illud Apoc. 14. nimirum, quod agni socij virgines habeant *nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis*. Etenim solemnissimum est præstantes virtute viros diuinis nominibus cohonestare. Danieli enim cap. 5. posuit Rex Babylonius Dei sui nomen, nimirum Balthasar, quod ibi notat Theodoretus fatus. *Vbi eum vidit ipsum diuina virtute illuminatum Dei sui nomine appellandum censuit.* Sic item Virginibus, vt diuina virtute illuminatis, nomen Dei frontibus eorum scribitur: sed iam dubitabis, quomodo purissimæ virginitatis Matri, nõ de Diuinitate; sed de dominio, & regno nomẽ attribuitur, dicitur enim Maria, idest, Domina? Crediderim, in Virgine quid maius ea appellatione denotari, nimirum, quòd in illa ipsa Diuinitatis totius præsentia habitans illam coronauerit, quare magis de Diuinitatis corona, quàm de nomine illustrata Domina prędicatur. An nõ solemne fuit apud veteres, q̃ Pontifices in capite laminâ aureâ inscriptũ nomẽ Dei gestarẽt? Nilomin⁹ Christus Dominus ver⁹, & æternus Põtifex cũ in ara crucis esset, nõ de nomine Dei, sed de nomine regio scripto illustratur; etenim sic in crucis titulo capiti Iesu superpõito legebatur. *Iesus Nazarenꝰ Rex Iudæorũ.* Cur Põtif. x accedis ad victimas, & obliuisceris Dei nomen, & assumis in gloriam regiũ vocabulum? Sanè non de nomine; sed de Diuinitatis ipsissimæ corona gloriabatur. Accipite Orig. hom. 35. in Matth. fantem. *Pontifex summus in fronte Dei nomen auro sculptũ gestabat. Christus nomẽ Regis super* *Orig.* *caput in ligno positum habet. Habet enim Patrem suum vt coronã, solus Patris sui capax effectus.* Quem Diuinitas coronabat

Apoc 14

Dam. 5. Theodor.

nabat rem ipsam in se habens, cur de nomine curaret? Succedat nomini Dei regium nomen, vbi diuinitatis corona Dominus decoratur. Sic dixerim aliquo modo cum Virgine Deipara factum, quam sanè ablato vnionis hypostaticæ priuilegio, impleuit præsentia Diuinitatis, adeò, vt circumdata Deo, & coronata non tàm de Dei nomine, quàm de regio stemmate in Diuinitatis corona fundato debeat gloriari. Vnde Bern. mulierem illam Solem amictam Apoc. 12. Virgini Deiparæ aptans, sic inquit. *Iure ergo Maria Sola perhibetur amicta, quæ profundissimâ diuinæ sapientiæ, vltra quàm credi valeat, penetrauit abyssum, vt quantum sine personali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur; longè verò aliter Maria meruit non vel ut summatim tãgi, sed operiri magis vndique & circumfundi, & tanquã ipso igne concludi.* Quam intimam diuinitatis in Mariam circumfusionẽ multis, & pulcherrimis aliis sententijs confirmans, tandem in hæc desinit verba. *Denique & coronauit eam, & vicissim à Deo meruit coronari.* Ecce virgunculam Deitate circumfulam, ecce Filij diuinitate coronatam, vt quæ sola filij Dei capax effecta sit, & Filij æmula, exhac Diuinitatis corona regio nomine gaudeat: vt iterùm Bern. term. 3. in Missus est, fatur. *Nescies virum, & gignes filium, qualem filium? Filius paternæ charitatis erit corona tuæ castitatis.* Sic ille.

Bern.

Bern.

§. X.

Quòd nulli magis congruat dominari, quàm Virgini.

MARIA sonat Dominam Hieronymo, & Damasceno, passimque alijs plurimis; nec Virgini excogitari decentius nomen potuit, quàm id quo clarum Regnum, & Imperium exprimitur. Regium diadema putauit Cyprianus proprium es-

Cypr.

se virginitatis & pudicitiæ fructum, sic de casto iuuene Ioseph scribens. *Qui in domo minor cum periculo fuerat, Regiæ domus sine periculo Dominus effectus est: generositati suæ redditũ fructũ pudicitiæ Deo iudice, à quo meruerat, accepit.* Expende illud, *Deo iudice*; vt sic videas, quàm iure debitus pudicitiæ fructus regius splendor. Id satis nouerat Ioseph ipse, quùm lasciuæ heræ respondit Gen. 39. *Nec quicquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi præter te, quæ vxor eius.* Obseruantius forsan dixerit seruus, *præter te, quæ domina mea es.* Cur non domina à seruo dicitur, præcipuè cũ & ab ingenuis quęuis fœmina domina vocatur? Stat pro Ioseph Amb. lib. 5. sic aiens. *Ille noluit, & dixit vxori domini sui rectè vxor domini, & non ipsa domina dicitur, quomodo domina, quæ dominandi non habet officium? quæ disciplinam dominæ non tenebat? Ille dominus, qui amãtis non excipit faces.* Equidem vni Virgini adnatus est principatus, solũ virgo ad clauum, ad imperium vocatur. Id quod animaduertens Ioseph ipse, cùm de libertate recuperanda agit Gen. 40. solùm dicit. *Suggeras Pharaoni, vt educat me de isto carcere, quia furtim sublatus sum, & hìc innocens in lacũ missus sum.* Sed cur non iubet suggeri facinora sua, nimirùm, quòd viderit se à fratribus adorari, quòd abtrusa somniorum calluerit? Cur solius infractę castitatis memorat causam? Sanè præsagus illius animus festinantem regiam dignitatem olfaciebat, & ideò solam memorat castitatis causam, & cui soli deberetur regnum. Ita D. Isidor. Pelus. lib. 4. ep. 79. fatus. *Erubuit Ioseph ea commemorare, quæ sibi acciderunt, ne coronã castitati debitã sibi ipsi imponere videatur.* Etenim vnum castitatis coronatur opus, vt potè regium, adeò, vt regalis purpura, Cant. 7. vnis castissimis sponsæ tribuatur mentibus, ait enim, *comæ capitis tui purpura Regis*. Ibi enim residet regius decor, vbi casta cogitatio, criniũ denotata nomine quiescit. Hinc lasciua Dalidæ manus aduersus Samsonis armatur comas, Iud. 16. Cuius exemplo D. Isidor. Pel. lib. 2. ep. 284. monet nos, vt fugiamus luxuriantem

Gen. 39.

Ambr.

Gen. 40.

Isid. Pel.

Cant. 7.

Isid. Pel.

tem manum. *Ne velut horrendum quẽ dam, & elatum leonem nacta, comam quidem, quæ leonem verè leonem efficit, regiamque dignitatem ipsi conseruat, amputet.* Coma ergo, nimirũ casta cogitatio, sedes purpurę est, regijq; splẽdoris, quæ sola regali nobilitatur nomine, & stemmate. Dominatorem agnum deprecabatur Aulicus Isaias vates fœlicior illo Ioann. Apoc. 14. *Et vidi*, in- *Apoc 4.*
quit, *& ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta mil lia habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptũ in frontib⁹ suis: hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo & agno, virgines enim sunt.* O pulchram virginum laudem! O vos fœlices dominatoris agni Laterones! Quid plura? omnes nomen regium eius, & patris eius habent in frõtibus scriptum, regalemq; stirpem ipso nomine pandunt. Vnde pulchrè Arnoldus Carnot. ait. *Maria* *Arnol.*
lingua Syriaca Domina dicitur, Christus Dominus, Maria Domina. Ecce Virgo habet nomen agni regium, quòd si contraria contrarijs licet compone re, accipite Chrysologi aculeum, quo *Chrysol.*
incestos Baptistæ interemptores acriter pungit. *Sociatur Herodi Herodias ne essent vel nomine dissimiles, qui erant scelere, moribus, vitaque consimiles, & iũ gerẽtur vocabulo, quos criminum iunxerat turpitudo.* Sic misera cupidinis mã cipia nominis communione suã præseferunt infamiam; sic è contrario qui dominatori agno candidissimo virginitatis balteo assistunt, nomen eius, & nomen patris eius commune habent, hoc est, à regia orbis moderatorum familia non degenerant, gentili cõdigni nomine, & principatu. Hanc socio rum agni regiam pulchritudinem sub odoratus D. Greg. Pontifex, visis agnis illis, qui super Sion dominatoris agni nomine candidabant, meminit statim Saulis actum, cùm expugnaturus Amelech, nimirùm turpitudinem
1. Reg. 15 dicitur, *quòd præcipit populo, & recensuit eos quasi agnos.* Quid cum militibus, hisque strenuis turpitudinem vastaturis nomen agni? *quasi agni sunt,* *Greg.*
inquit Gregor. *quia per gloriam perfectæ pudicitiæ iam illis virginibus cum Christo in Regno gaudentibus similãtur;* quasi velit à virginibus militantibus omnia regia decora iam haberi, quibus gaudent in cœlo regnantes: & rectè quidem dominanti agno sociantur dominantes agni, ne essent vel nomine dissimiles, qui erant pudicitia, moribus, & vita consimiles, vni etenim virgines regium agni nomen ser- *Psal. 44.*
uant inuiolatum. Hinc de virginibus sponsi lateronibus Regius Vates Psal. 44. *Astitit Regina à dextris tuis in ve- Amb.*
stitu deaurato, circumamicta varietate. Quæ grauissimè D. Ambr. expendit lib. 1. de Virginit. *Aduerte, ò Virgo, quãtum tibi Spiritus sanctus, Scripturæ diuinæ testificatione, detulerit Regnum, aurũ, pulchritudinem: regnum, vel quia sponsa es Regis æterni, vel quia inuictũ animum gerens, ab illecebris voluptatũ non captiua haberis; sed quasi Regina dominaris.* Namque, vt supra dicebamus, ille Dominus, qui amantis non excipit faces, & quæ niueo pudore creaturas facilè superauit, iure Domina, & Maria ab omnibus celebratur.

§. XI.

Virginum proprium in amaritudinibus vitam ducere, & abscondi ab oculis carnalium.

RVrsus alij etymologiã Mariæ ducunt à radice Hebræa significante amarorem maris, quã significationem à Virginis nomine ablegauit Ambros. Verum crediderim nunquã magis commendari Virginem, quàm cũ ab amarore prædicatur. Hoc vno *Cant. 5.*
se maximè iactat illa, quæ dicebat. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea commorabitur,* Cant. 5. quasi diceret, floridis effulgeant aliæ corollis, virenti potiantur ætate, gaudijsque ac lætitia ebriæ currant in amplexus optatos, mihi myrrheus puluis potior est, illis condiar vnguentis, quibus cõdiuntur cadauera; non enim carnis integritas, nisi amaricante myrrheo pul *Nazian.*
uere seruatur. Sic Nazi. carm. ad Virg.

Mor-

Mortua ſis cunctis alijs, velutique ſepulta.

Nil etenim virgineæ pudicitiæ conſeruandæ aptius, quàm is, quo in ſepulchro cadaucra conſeruantur, myrrheus, & amarus puluis. Hinc ſibi aptat virginitas vnguentum, ne putreſcat, ne vaneat. Hinc rectè D. Gregor. Niſſen. Niſſen hom. 3. in Cant. *Cuiuſmodi eſt canticum quem canit fortis, & excelſi animi Virgo? mihi* inquit, *eſt faſciculus, quem à collo ſuſpendo ſupra pectus, per quẽ bonũ odorẽ præbeo corpori, nullũ autẽ aliud ex benè ſpirantib⁹ aromatib⁹, quam ipſe Dominus effectus myrrha, ſitum eſt in faſciculo conſcientiæ, in ipſo meo corde commorans, & habitans*: quaſi hoc vno venanda ſit incorruptio virginitatis, quo venantur incorruptionem ſepulta cadaucra, nimirùm ſuccis amarizantibus myrrhę.

Hæc prima a Virgine effulgeat virtus, qua mortificata in diuini ſponſi Pſal. 44. oculis reuiuiſcat. Ecce Dauidem Pſal. 44. canentẽ. *Myrrha, & gutta, & caſſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis.* Et quæ ſunt domus eburneæ, niſi virginea corpora? Quod ergo in primis virginem commendat, non gutta, non caſsia; ſed myrrha eſt: nõ enim alias virtutes ſperet virgo, cui in pri- Guar. mis cara non eſt myrrha. Sic Guarricus Abb. ſerm. 1. in præſenti fatur. *Myrrha, & gutta, & caſsia à domibus eburneis: inhabitamus quidem domus luteas, ſed quæ materiæ qualitate ſunt luteæ, continentiæ virtute fiunt eburneæ, ex quibus ſi myrrha prima ſpirare cœperit per mortificationem voluptatum, cõſequenter & aliæ ſpecies multiformem virtutum gratiam ſpirabunt.* Obſunt diuinæ ſponſæ profana gaudia: quippe Gen. 31. Labanus querebatur de clandeſtino, & mœſto filiarum diſceſſu, dicens Gen 31. *Si ſcirem proſequerer te cũ gaudio, & tympanis, & citharis.* Vbi pulchrè Philo. Philo. lib. 2. allegor fatur. *Re ipſa fateris, quòd detinueris eam in carcere, nãſi eam cũ inſtrumentis muſicis proſecutus fuiſſes; non vere deduxiſſes.* Malè profectò oleret virginitas apud gaudia, vbi & conſugium labat, nonne chryſtallinus virginitatis ſplendor torperet, vbi pene æneum caſti coniugij ſpeculum maculatur? Nonne virgo offenderet, vbi coniugij caſtitas cadit? Quæ virgo percurreret viam, quam coniugij iuga nequeunt ſuperare? Fuge, ò virgo, omnem mundum, fugitiua reſpue gaudia, quia talibus deductoribus minimè ad ſponſum diuinũ peruenitur. Vxoribus conceduntur fugitiua gaudia, bonorum humanorum vſura, domus amplitudo, fulgentes veſtes, diuitiarum, delitiarumque vſus: ſed ò quàm hęc inſidiantur pudicitię, etiam in vxoratis! Id pulchrè expendit Chryſoſt. Chryſoſt. homil. de Cæco nato. *Quid laſciuiæ profuit AEgyptiæ adulterium in cubiculo? Quid primæ Martyri Teclæ nocuit nudam in theatro certare? non peccauit denudata; non afficitur ignominia; ſed coronatur ſancta: atque hæc quidẽ in theatro coronatur; illa verò in thalamo infamatur.* Aduerte, vbi virginitas floreat, & vbi etiam coniugalis caſtitas fœdatur. Pudicitia in luctibus, in cruciatibus, in felleis doloribus euolat ad coronam. Aſt thalamo in eburneo, pictiſq; tapetib⁹, mediis gaudijs, & rerũ abundantia perit caſtitas coniugalis. Vnde nomen Virginis *Maria*, nempe amaritudo, ſeu myrrha maris. Hinc pulcherrimè D. Epiph. de laude Virg. Epiph. *Maria interpretatur myrrha maris; mare autem dicit vniuerſum mundum, cui Virgo ſerenitatem, & tranquillitatem contulit: dum portum peperit Chriſtum.* O quàm mundus amaritudinibus exũdabat antiquitus, quot fellei fluct⁹ hinc inde currebant, concurrebant. Dauid Pſal. ad cœlum volaturus canit. *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, volabo, & requieſcam?* Cur nõ perpetes Aquilarum volatus cupiebat Pſaltes? cur Ardeæ pennas non ambiebat? Equidem nõ tã volatum, quàm ſine felle volatum requirebat, nec inueniebat, non ales ſine felle ad aſtra volabit: felleũ eſt, & amariſsimum tranandum pelagus, fellea Mariæ ſuperanda ſunt ad vitam euolanti. Sed age, inſtemus adhuc illi Naz. ad virgines conſilio, nimirum *mortua ſis cunctis alijs, velutique ſepulta*, quaſi non ſufficiat virgini, quòd omnibus mundi gaudijs moriatur; ſed inſuper debeat ſepeliri, hoc eſt ſicclau-

di,vt omnium mundialium fugiat cõſpect⁹,quo è ſepulchro virgo adſuper os euolabit Abrahę dictũ à Deo fuit Gen.15.*ibis ad patres tuos ſepultus in ſe nectute bona*:an non ſufficeret dixiſſe, *ibis ad patres tuos mortuus*? cur magis dictum eſt ſepultus? Sanè, vt quis ad ſuperos euolet, non ſatis eſt,ſi mundo moriatur, inſuper requiritur,vt nec videatur à mundo, quòd proprium eſt eorum,quos ſepulchrum claudit. Id quod elegantèr docet Ricard. Victor. ſerm.de diſſi.ſacrif.Mar.& Abrah.ſic fatus:ibis ad patres tuos ſepultus. *Priùs homo moritur,vt poſtmodum ſepeliatur. Mortuus quidem deſinit videre; ſed non ſtatim deſinit videri. Qui vult ergo huic mundo mortuus eſſe, oportet illum oculos illos claudere, quos in primis parentibus legimus apertos fuiſſe, & oblectamenta ſenſuum non attendere: ſed tunc qui eiuſmodi eſt, quaſi poſt mortem ſepulturam inuenit,quando per ſapientiæ ſtudium,æternitatiſque deſiderium à mundanis inſuper mundana tranſiens,in huiuſmodi ſtatum proficit, qualem carnalis quilibet non dicam ſcire,ſed nec ſuſpicari poſſit.* Iam ergo virgo mũdo mortua,ſi velit ad patres ſuos cœleſtes volare,adhuc neceſſe eſt,vt ſepeliatur,hoc eſt,vt ſic â carnalium oculisclaudatur, vt nec mente ab illis attingi queat. Sic puerulus adhuc Chriſti præcurſor de Virginea Mariæ præſentia feſtum agens,quia feſtum Virgini aptum meditabatur, in vteri materni abſcondito illud ſaltibus inſtituit:ait enim Luc. 2.*exultauit infans in vtero meo*: quaſi occultæ exultationis ſigno Virginis denotaret aduentum. Quò acutè ſpectauit D. Leo ſer.10.de Nat.inquiens. *Nondum editus puer genitricem Domini ſigno clauſæ exultationis oſtenderet.* Proh nobilis luxuriæ expugnator,quã do moriens caſtitatem commendat, & conceptus in vtero inimica proſcribit caſtitatis publicã feſta, omniaque virginum gaudia clauſa, & quaſi ſepulta teſtatur!

Gen. 15

Richar.

Luc.2.

Leo.

§. XII.

Virginitas mẽtem illuminat, vt Deum videat, indeque Maria ſibi, & nobis lumen acquirit.

TAndem alijs & Maria idem quod luminare, & valde appoſitè Virgini inditur ab illuminando vocabulum:nil enim magis puro cordi innatum,quàm conuenientia lumina ad Deum videndum acuere,& excitare. Sic apud Matth. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Quæ pulchrè expendens Hilarius ait. *Niſi pollutum,& ſordidum ad occurſum diuinæ claritatis inſiſtit. Hi viſui, & occurſui Dei ſunt patentes,quibus per animi integrem, ac vitæ puritatem poteſtas eius ſit contuendi.* His luminibus claruit caſtiſſimus iuuenis Ioſeph,hac fruebatur luce medijs carceris, & vinculorum tenebris,quem non tàm faciei ſplẽdor, quàm pudicitiæ lumen reddidit conſpicabilem. Vnde Auguſt.ſerm.83.de Temp.*Pulchrior erat intus Ioſeph,quã foris,pulchrior in luce cordis,quam in facie corporis.* Lux cordis eſt pudicitia qua nobilis adoleſcens ditatus,fumantes cupidinis tædas repulit. *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam diuinæ ſapientiæ,vltra quã credi valeat,penetrauit abyſſum, vt quãtum ſine perſonali vnione creaturæ conditio patitur,luci illi inacceſſibili videatur immerſa.* Sic Bernar.lucidiſsimam Virginis mentem colligit, & expẽdit in radianti illa, & cœleſti fœmina Apocalyp.12.cap. Et ſanè quàm pateat Diuinitas oculis caſtis,ex illo perſpicitur,quòd excepturi Hebræi Deum legislatorem apud Sinam,ſic monentur Exod.19. *Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres.* Id quod eleganter ponderans D.Sixtus Pontifex epiſt.de Caſt.inquit.*Si tantum illis tunc exigui temporis continentia profuit,vt diuinæ claritatis viſione gauderent;vide quanta illi remuneratione ſunt digni,*

Matth.

Hilar.

Auguſt.

Bern.

Exo.19.

digni, qui per tuam voluerint integritatem seruare. Erunt non modo Dei breui tempore inspectores; verùm etiam coæterni habitatores. Lyncei sunt virginei oculi, vt Deum perspicere valeant.

Nec solùm sibi lucida Virgo Maria; sed aliorum etiam existit re, & nomine illuminatrix. Etenim quæ sibi Sole amicitur, vt clareat, & caleat cœlestium penetralia nobis viatorib⁹ Luna assitit. *Luna*, inquit Ioannes, *sub pedib⁹ eius*, quasi superius Solem, inferis Lunam exprimeret. *Luna ideò facta, vt*
Apoc. 14 *præesset nocti*: quod sic Chrysost. exa-
Chrysost minat; *quid est in præfecturas diei, & præfecturas noctis? hoc est, vt Luna dispellat tenebras, & hominum generi lumine suo præbeat commoditates vtendi suis studijs: tunc enim viator fidentius iter facit, & sua quique studia metu posito aggrediuntur.* Proh Deus immortalis! quàm hæc vita non scatet periculis, quot sunt metus, quot occulti hostes, quot paratæ sagittæ, quot mortis genera! Verùm hos inter nocturnos timores data est Maria Luna fulgentissima, cuius lumine quisquis viator est, securè iter facere, & conficere
Psal. 10. potest. Væ autem viatori, qui sine huius lunæ radijs viam aggreditur; *quoniam ecce peccatores intenderunt arcum: parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Psalm. 10. explicatior est Græcus, *vt sagittent in nocte illuni rectos corde*: nulla sanctitas, nulla cordis rectitudo inimicorū sagittas effugiet, nisi fauor refulgeat Marianę Lunæ: tunc Dęmones rectos corde inflectendos, & expugnandos putant, si faciunt iter nocte illuni, hoc est, si vitam ducant sine Maria illuminatrice.

Textus. Et ingressus Angelus ad eam.

§. XIII.

An non audet Angelus malus in Virginem?

NON cuiusuis Angeli accessum fœlicem esse, testificatur Ægyptus, quæ Angelum exterminatorem vna nocte suscepit, & omnes primogenitos suos interfectos luxit. Item Assyriorum exercitus Angeli cuiusdam incursu contriti sunt: & quod maximum timorem incutit, ipse Doctor gentium, vas electionis de se dixit: *datus est mihi Angelus Sathanæ qui me colaphizet.* Qualis igitur Angelus accessit ad Virginem? explicuisset procul dubio Euangelista; nisi res ipsa id satis explicatum relinqueret, ad eam quippe, ad Virginem purissimam, ideoq; & sociam agni, & eius singulariter de albatam sanguine, ingreditur Angelus, eo solùm fœlix, & beatus monstratus, quòd ingreditur ad illam Virginē. Huius commentarium cogitationis præstat à magno Pontifice Leone audire, qui serm. 4. de Pass. sic extollit cor poris, & animi pudicitiam. *Et quia nil est omnium virtutum dignitate præstantius, quàm pietas misericordiæ, & puritas castitatis, his nos præsidijs specialiùs instruamus, vt charitatis opere, & nitore pudicitiæ, tanquam duabus elevati alis, de terrenis mereamur esse cœlestes: quo desiderio quisquis gratia Dei adiutus impletur; huius limina vastator Angelus sanguine agni, & signo crucis prænotata non intrat.* Equidem virginea limina agni sanguine, vt est in Apoc. albicant, & exterminatores Angelos omnino fugant: quisquis ad Virginem Angelus intrepidè accedit bonus est, & venturi boni nuncius. Quod pulcherrimè confirmat Chrysost. homil. de Annunc. inquiens. *Tunc Angelus iussa facessens Virginem adit, & clara voce aue*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum, non est amplius diabolus contra te.* Expende illud, *non est amplius diabolus cōtra te*: quasi dicat, nullus Sathan, nullus malus Angelus ex tunc virginea premet limina, ex quo agno diuino fuit consignata virginitas in Maria.

Leo.

Apud Lipom.

§. XIIII.

§. XIIII.

Virginum decus clauſura, & ſolitudo.

INgreſſus ad Virginem Angelus eſt, non enim illam in hominum frequentia inuenit; ſed ſolam, intra cubiculum, oſtio clauſo reuiſit. O quàm ſibi debet cauere pudicitia! *Margaritæ vſu atteri* non dubium eſt Plinio. Pulchrior, & precioſior cūctis margaritis virginitas, ſeu pudicitia: vę illi ſi frequens hominibus ſit, ſi pateat omnib⁹ proſpicienda, vileſcet prorſùs vſu, peſſumibit. Nonne virginali hominum ſplendore, caſtoque naturæ humanæ decore longé elegantior, & firmior eſt ſplendor naturæ diuinæ? Quis non demens hoc neget? Accipite igitur. D. Irenæum, lib. 4. contr. Gent. capit. 37. *Iren.* vbi luculenter expendit, quàm ſit neceſſaria, & quàm periculoſa Dei inter homines apparitio. *Si non appareret, perirent cuncti, ſi paſsim videretur, fieret contemptibilis. Quid plura? Ideò factus homo eſt, & ita inuiſibilitatem quidem Patris cuſtodit, ne quando homo fieret cōtẽptor Dei, viſibilem autẽ rurſus oſtendit Deum, ne in totum deficiens homo ceſſaret eſſe, vita enim hominis viſio Dei.* Ruminare illud, *inuiſibilitatem Patris cuſtodit, ne quando fieret contẽmptor Dei.* Quis hæc Theologis dixerit? quòd nimirùm facies illa diuina, quæ in patria vniuerſos beat ſpiritus, quæ omnium ad ſe oculos conuertit, rapit affectus, hæc ſibi cauet ab hominum in viatorum ſtatu manentium conſpectu, ne contemnatur, ne peſſundetur ab illis. Hæc Irenæus, & Theologus, & pientiſsimus affirmat de increata pulchritudine, *quæ ſe inuiſibilem cuſtodit, ne quando homo, fieret contemptor illius.* Quod igitur ſibi Deus timet, non timebit carnea pudicitia ſe ab hominum oculis ſequeſtrans, ne fortè vileſcat, & contemnatur ab illis? Diuiniſsimum ſanè eſt frequentias fugere, humanis eripi obtutib⁹, ne vilis fias. Deificū eſt, ſummæq; Deitatis proprium lōga hominū deuitare colloquia, ędificare ſibi ſolitudines. *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis*, dixit Dominus Moyſi Exod. 1. Quod elegan- *Exod. 1.*
ter enodat Rup. lib. 1. his verbis. *Tu* *Ruper.*
Deus Pharaonis conſtitutus, non dignaberis multa loqui, vel orationem protelare cum Rege AEgypti, vel faciem tuam aperire popularibus ineruditis exemplo mei, qui nec verborum indiciis ego cum principe tenebrarum, nec paſsim viſibiliter appareo mortalibus filiis hominum. Nil elegantiùs, nihil pulchrius excogitari potuit, vt doceantur qui æmulatores ſunt perfectionis diuinæ, qui agnū ſequuntur quocumqué ierit, qualiter ſe mortalibus oculis negare debent, qualiter ſibi timeri ab hominum frequentia, quàm ſuſpecta debent habere humana colloquia, quàm illis grata extitura ſolitudo exemplo Dei, qui tenebrarum Principis colloquia, & hominum conſpectus deuitat, fugit. O quàm Dei æmulatrix Virgo Maria! cui ait Bern. *In propoſito erat hominum* *Hom. de*
fugere frequentias, vitare colloquia, ne cō *B. Virg.*
continentis caſtitas tentaretur. Clauſerat itaque etiam illa hora (nempe qua ab Angelo ſalutatur) ſuum ſuper ſe habitaculum Virgo prudentiſsima; ſed hominibus, non Angelis, & quidem iuxta Amb. ſola erat in penetralibus, quam nemo virorū videret, ſolus Angelus reperiret, ſola ſine comite, ſola ſine teſte, ne frequēs hominibus vileſceret, eiuſque puritatis ſplendor inglorius iret.

Textus. Dixit Aue gratia plena, Dominus tecum.

§. XV.

Summa Virginis in Deum deuotio pluribus debuit ſalutationibus interrumpi, vt adueerteret.

MIraberis fortaſſe ab Angelo ter Mariā ſalutatā, trib⁹ vſitatiſsimis ſalutationibus pręmiſsis. Primū dixit

Aue

Aue, mox *gratia plena*, tertiò *Dominus tecum*, nec frequentior apud Hebræos ſalutandi ſe mutuo forma inuenietur, quàm To *Aue*. Cur ergo ſalutatur Maria non vnica ſalutatione vſus eſt, quin potiùs, nullo expectatore reſponſo, omnium ſalutationum genera protelauit? Ruſticus ſanè haberetur ille apud homines, qui ſalutaturus accedens ſimul omnes ſalutationes congereret, & euomeret in præſentiarum. Ruſticus ne Angelus? Abſit: tunc temporis Maria lectioni ſacræ, ſeu orationi vacabat, vt multi meditantur patres, à quibus id accepit Simon de Caſsia, vacabat, inquam, orationi ea mentis attentione, quâ requiſiuit á puero Eliſæus 4. Reg. 4 inquies. *Si occurrerit tibi homo non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquam, non reſpondeas illi*. Quibus indicauit miniſtro, iuxta Abulenſis, & Caietani expoſitionem, vt debitè abſq; diſtractione mentis properaret ad exe cutionem mandati. Planè Maria, quę cęteros attentione vincebat, ſic orationi vacabat, ſic diuinis legibus meditabunda inhærebat, vt communes ſalutationes nō curaret: quare opus fuit Angelo nouam, & peregrinam ſalutationem texere, imò ſalutationes con geminare, vt ab opere exhibito Mariā ſibi attentam reuocaret. Hanc mihi iniecit cogitationem ſanct. Amb. lib. 1. de Abraham cap. 8. à quo fidelis ſenex depingitur ſacrificaturus Iſaacum iam rotata ſecuri, vt amantiſsimum filium trucidaret, & ecce tibi Angelū à tergo vociferantem, Abraham, Abraham. Cur hæc Abrahami nominis cō geminatio? Si ſemel tantum vocaret parentem à nece amantiſsimi Filij pro culdubio reuocaret; tamen non ſemel vocauit, inquit Amb. *Ne aut non planè audiret, aut fortuitam eſſe vocem putaret, repetiuit vocem tanquam veritus, ne præueniretur ſtudio deuotionis, & vna vox impetum ferientis reuocare non poſſet*. & vt Chryſoſt. addit. *bene hic geminatione vſus eſt, vt ſuperaretur impetus iuſti*. Sic ſe ſacrificijs dedunt ſancti, ſic attendunt quid faciant, vt nec Angelorum vocibus capiantur, niſi multiplicatis. Sic omniū ſanctiſsima Virgo orationi vacabat tanta mentis deuotione, & attētione, vt op⁹ fuerit Angelo voces, & ſalutationes geminare, ne impet⁹ orantis reuocare nō poſſet

4. Reg. 4.

Abulen. Caiet.

Ambr.

Gen. 22.

Chryſoſt.

§. XVI.

Gratiæ Marianæ plenitudo omnibus profecit, etiam Angelis, etiam Deo.

ABominor plenitudinem illā bonorum mundialium auaritiæ familiarem, qua pleni homines perire malūt, quàm alteri prodeſſe. Huiuſmodi erat ille apud Luc. cap. 12. qui plena horrea deſtruere cogitabat, & maiora ædificare, nequid ſupereſſet pauperi. *Quid faciam, ait, deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi? O fœdam hominis auaritiam*, inquit D. Baſ. *& horrea quidem crepabant præ copia conditorum, auarus tamen animus nequaquam implebatur! Vrgent enim ipſius animam diuitiæ à prō ptuarijs emanantes, ne forte cum exiuerint, proſint egentibus*, Longé aliter Maria impleta erat cœleſti gratia, cuius plenitudo largo Spiritus Sancti imbre vniuerſas creaturas irrigabat. Vidiſti é pleno fonte nouos ſcaturire radios aquarum, quibus vicina omnia continuo irrorantur? Sic Maria plena gratiarum ſcaturit, irrorat, vt nullus illi adſit non madidus. Hinc Sanctus Laurentius Iuſtinian. ſerm. de Annunt. ait. *Gratiæ plenitudinem quæ in Maria erat præſenſit, cœleſtis nuntius cognouit, manifeſtauit*, dixit, *Aue gratia plena*. Vbi pondero illud *præſenſit*, inſtar eius, qui vicinam fontis plenitudinem præſentit, quùm accedens madet, ſiue irroratur. Sic Angelus Marię accedens, ſic ſe gratia perfundi ſenſit, quaſi ſcaturienti fonti appropinquaret. Egregiè D. Bernar. ſerm. 2. de Paruis, comminiſcitur formoſiſsimam puellam Rebecam viuo fonte adaquantem Eliezer, eiuſque iumenta, ſub cuius hiſtoriæ cortice ità in præſenti fatur. *Quærit Angelus puellam, quam parauit Dominus filio Domini ſui, bibit ipſe de hydria tua, ó Virgo, cognata ſibi virtute delecta-*

Luc. 12.

Baſ.

Lau. Iuſ.

Bernar.

delectatus; ſed numquid non & iumentis potum tribues? bibit Angelus, quod virũ non cognoſcis, bibant iumenta, quòd de humilitate ſingulariter glorieris; ſed fortè ne in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua, capax eſt etiam tertiæ, vt non modo Angelus, & iumenta; ſed ipſe iam bibat architriclinus, Patrem loquor, qui principium Trinitatis architriclinus iure vocatur. Ait ſanè Angelus fœcunditatem Mariæ commendans, quæ tertia eſt metreta, quod ex te naſcetur ſanctũ vocabitur filius Dei, ac ſi dicat, cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis. Hæc ille eleganter expendens plenitudinem Marianam, ex qua lacteo cãdore pudicitiæ potantur Angeli, humilitatis decus imbibunt homines, gaudet diuinus Pater ſibi ſocio ſplendore fœcũditatis, vt ſic nemo ſit è diuinis, vel è creatis, qui de Mariæ plenitudine non capiat.

§. XVII.

Plenæ gratia Mariæ Deus per ſe ipſum prouidet, & adſtat.

SVfficiat cuiuis alteri, quod Deus *Angelis ſuis mandauit de te.* Aſt Mariam non Angelis mandauit; ſed ipſe per ſe Dominus cuſtodiuit, parauit: quod innuit Gabriel, dum dixit, *Dominus tecum*, hoc eſt, non mihi ades, ò Virgo, commendata, nec ego tibi pro uiſurus accedo, Dominus ipſe tibi adeſt, Dominus tui curã ſuſcepit. Nec ideò putanda eſt Maria non habuiſſe cuſtodes, imò & ſeruos Angelos habuit ſane, ſed illius ſingularis, & principalis cuſtos extitit Angelorum Dominus per ſe ipſum. Regius ille apoſtata hoc crimen obijciebat Chriſtianis, quod Deum ſeruire creaturis faciebant: etenim diuinius Deus, ait, apud gentes effingitur, ab omni creaturarũ cura ſemotus, terrena hæc Angelicæ ſuæ inferiorum Numinum prouidentiæ relinquens. Huius concluſit ora ſanctus Cyrill. dum recolit ſummam ab irato Deo profectam hominũ perniciem, vbi Exod. c. ait Moyſi. *Tranſi hinc tu, & populus tuus, quem eduxiſti ex terra AEgypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meum, non ſimul aſcendam tecum.* Tum ſic Cyril. *Vide Iſraelem ſub Deo in ſumma fœlicitate eſſe vbi autem impegit non mediocriter vergens in defectionem, pro pœna accepit, vt ſit ſub Angelo.* Quin & detrimẽto ſunt hominibus, ſi ſub alijs quibuſdam ſint, vel gentium principibus, etiamſi boni quidem ſint, ſanctique, & ſummo Deo ſubditi. Huius damni timorem Mariæ præcauet Angelus primo ſui ingreſſu præueniens, ne tanta Virgo Angelis putaretur demandata, illorumq; prouidentiæ relicta; quin potiùs à ſummo rerum Domino aſſumpta, ab illoque immediatè electa, & præmunita. Hoc mihi ſæpe accidit ad miraculum quod Angelus Mariam, tanquam Dominam venerans, illi nouum partum, nouas curas indicens, nunquam ſe illi obtulit ſeruiturum, nunquam Angelicum promiſit obſequiũ. Cur ita? erãt Mariana omnia Domino Angelorum demandata, ab illoque diligenter ſuſcepta, quid tunc facerent Angeli? Hoc debeo Euthymio, qui expendens verba illa Angeli ad Sãctũ Ioſeph. Matth. 2. *Surge, & accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in AEgyptum.* Sic ille commentatur, *Non promiſit ſe fore comitem itineris inſinuans, quod magnum haberent viæ comitem, putà puerum.* Et enim vbi Dominus adeſt, friget obſequium, etiam exhibitum ab Angelis. Mariæ adeſt Dominus, non opus ſunt illi Angeli, quibus, etſi perniciſſimi ſunt, præuenit Dominus, vt Mariam ſuſciperet, & comiraretur. Quod pulchrè ponderauit Hieron. ſerm. de Aſſumpt. Vbi audiens Angelum dicentem Mariæ, *Dominus tecum* addit, *iam autem erat cum Virgine, qui ad Virginem mittebat Angelum, & præceſſit nuntium ſuum Dominus.* Ergo accedens Angelus videns ſe in Mariano obſequio præuentum à Domino, non ſuam, nec aliorũ curam promiſit Mariæ, quin ex hoc eius maximam prædicat fœlicitatem, quod præ Angelis Dominus illi adſit.

Exo. 33

Apud Cyril.

Math. 2.

Euth.

Hieron.

§. XVIII.

Quicquid à Deo venit humana pectora replet.

MIraberis, quòd Angelus Mariæ gratiæ plenitudinem annuntiet O bone, desine iam mirari, quando hoc certissimum est, quòd quicquid
Isai.6. â Deo hominibus venit, potens est eorum corda replere. Dominum Isaias vidit cap. 6. sedenten in solio maiestatis, & inde eius magnalia notans, ait, *& ea quæ sub ipso erant replebant templum.* Vbi expendo, quòd non solùm Dei maiestas per se, sed quæuis ea quæ sub ipso sunt, & mittuntur à Deo, dicũtur replere templum. Id quod elegan
Greg. ter attigit D. Greg. PP. hom. 15. in Ezechi. fatus in rem nostram. *Implebant templum, quoniam etsi Angelus apparet, infirmæ tamen mentis desiderio satisfacit.* Adeò diues est Deus in misericordia, vt vel minimus è ministris eius bonis repleat, & satiet animam inanem, vt vel mica ab illius mensa dilapsa famelicos impleat, & saturet. Sapiens illa Gananæa vel vnam micam require-
Marc.7. bat è diuinis manibus, ait enim, Marc. 7. *& catelli sub mensa comedunt de micis.* Qualis ista mulieris petitio? Tota egẽs erat, & vnam tantùm à Deo petit micam panis? Sanè nouerat, quod à Dei manibus vel mica integram boni plenitudinem affert. Ita Victor Antioche-
Vict. Ant. nus ibi ait. *Minimam virtutis illius partem, hoc enim micæ nomine significabatur præstandam filiæ sanitatem arbitrata est.* Sed age recolamus animo tres illos Orientis Magos apud Regiam Herodis regalibus delicijs madidos, hi vt ab Ierosolymis abscedunt, statim vi-
Matth.2 dent stellam medio ab aere radiare, Matth. 2. *& gauisi sunt gaudio magno valde.* Ecce vobis vna cœlestis lux illos replet gaudio, qui inanes à mũdiali regia, à Regis Herodis consortio discedunt, vbi vel vnam stellam Dei ministram offendunt, summo replẽtur & perfunduntur gaudio Ibi D. Chryso-
Chrysost. st. ait. *Per ministerium stellæ intelligebant quoniam dignitas nati Regis excedebat mensuram omnium mundalium Regum.* Quippe qui à toto Herodis exercitu, mẽdijs Regijs gazis adhuc præferebant inanitatem, sic per hanc Dei ministrã replebantur, vt superflueret mẽsura gaudij. Diuinissimè aiebat Psalm. *Psal.25.* 25. *Cibauit illos ex adipe frumenti, de petra melle saturauit eos.* Mirabar, quòd Dei Angelus, quòd Dei stella, quòd Dei mica afferat hominibus saturitatem, & plenitudinem: sed vide, quòd mirere magis de petra melle saturauit eos, quam in nullis mundialibus bonis reperies, vel in diuinæ domus petra plenitudinem inuenies. Quo spectat
Richard. Vict. Ricard. à sanct. Vict. serm. de Spirit. Sanct. fatus. *Nescit omninò, nescit, quàm sit vera, & plena refectio, quem non satiat supercœlestis illa, & plusquàm dulcedo mellea.* Quasi dicat vbi vel à domus Dei petra instillatam guttam non ebibis, nullam inuenies plenitudinem, & saturitatem.

Pulchrè Cant. 3. notatur. *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel &c.* Vbi Nissenus hom. 6. & Richard Victorinus, cœlestem quietem intelligunt, in qua qui labore improbo hic desudabant, delicijs pleni, & saturi requiescunt. Sed aues scire, quam sit immensa hæc requies, quæ fortissimos exsaciare valet. En, in quit Lectulum, non enim magnum stratum, non ingens lectisternium, sed vel lectulus minimus Dei ingentes creaturarum animos saturat. Id insinuans Richard part. 2. capit. 10. *Quia minimũ est quod de illa quiete cognoscere possũt, per diminutiuum exprimitur: nec tam lectus, quàm lectulus nominantur.* Plane minima quæ sub ipso sunt, replent amplissima spatia pectoris humani.

Textus. Turbata est in sermone eius.

§. XIX.

Caueat honesta sponsa, inscio marito verba excipere vel Angeli.

O verè Virginem Matrem, & magi-

stram

ſtram ſponſarum, vt ſola in penetralibus verba Angelica excipit auribus, tota turbatur! Quæ turbationis cauſa? quod reſponſum Angelicis verbis præbes? Pulchrè apud Antipatrum orat. de Ioann. Nat. fatur. *Non adeſt Ioſeph, voci non aſſentior, cum ſola prima parente locutus eſt ille, qui fuit primus author malorum.* Iam in prima parente ediſcant ſponſę, quam ſit noxiũ, inſcijs maritis, peregrina colloquia obſeruare: & in Maria diſcant nemini aures præbere, niſi de mariti conſcientia. Non ſatis laudata illa Samſonis mater quicquid ab Angelo excipit, protinus marito reuelat, Iud. 13. quod ponderans D. Ambr. epiſt. 60. fatur. *Inſinuauit marito viſum ſibi hominem Dei præclara ſpecie, futuræ ſobolis ferẽtem oracula, nec paſſa ſine viro ſcire vel diuinitatis ſecretum.* Hinc in vna ſponſa ſalubriter vniuerſas monebat Pſal. 44. dicens. *Audi filia, & vide*: quippe omnes ferè Græci, dum expendunt illud *vide*, putant contineri ibi monitum vxoribus ſalutare, nimirũ, quòd nunquam oculos à coniuge arceãt, quòd ſemper illum ob oculos habeãt. Quò etiam credider im ſpectaſſe verba illa Pauli ad Rom. 7. *Quæ ſub viro eſt mulier, viuente viro, alligata eſt lege.* Vbi Tertul. lib. de Monogamia cap. 13. aptiùs tranſtulit, *viuenti viro alligata eſt lege*. Sic enim ſe componere debet vxor, ac ſi viro eſſet alligata, vt nullibi ſit, nec conuertatur ſine viro. Huius coniugium laudabile in filijs reddit Pſal. 125. *Sagittæ potentis acutæ, ita filij excuſſorum*. Aliter apud D. Chrytoſt. nimirùm, *ita filij alligatorum*, quaſi bonorum filiorum mater illa ſit, quæ viro alligata, nil ſine viro audiat, neminem alloquatur ſine viro. Prima mulier nil curans virum, ſerpenti alloquẽti ſtatim reſponſum dedit, vnde ebibit virus. Id quod meditans Lyppoman⁹ ait. *Tacere debuerat mulier, & indicaſſe protinus marito. Periculoſum eſt confabulari veteratoribus. Diſcant hinc inſolentiores fœminæ, & ad exemplum matris primæ multiloquiũ cũ exteris, &c.* Imò honeſtæ vxores ad exemplum Mariæ ſine viro, etiam Angelorũ ſermonem habeant ſuſpectum.

Antipa.

Iud. 13.

Ambr.

Pſal. 44.

Ad Rom. 7.

Tertul.

Pſ. 125.

Lyppom.

§. XX.

In quouis ſanctitatis culmine timeat virgo caſtitati ſuæ.

SAnctiſsima Virgo poſt tot virtutũ innatarum examina, poſt Dei in ſe prouidentiam, & ſummum amorem á primo conceptionis inſtanti expertum, poſt Angelorum obſequia, audita Gabrielis voce de concipiendo Deo, ſtatim turbatur, & ſuæ timet caſtitati. O dignam tanta Virgine cautelam! Nulla, mihi credite, virtus tanta eſt, quæ non debeat timere caſtitati. Amos cap. 7. Deum Opt. Max. nobis repræſentat ſuper murũ ſtãtẽ, cui in manu erat adamas: ſic enim habẽt Septuag. *in manu ei⁹ adamas*: & quidẽ perfectus quiſque vbi ad tantam peruenit gratiam, qua Dei manibus hæreat, firmatus adamas eſt, adamas, inquam, ferro igneque potẽtior: à quo nãque vincetur adamas? & adamas in manu Domini, timebit ne ignem? timebit ferrum? Nullo modo; ſed vnum habet, quo molleſcit adamas, nimirum hędi ſanguinem. Papæ, etſi factus adamas in manu Dei fueris, etſi omnia difficilia ſuperaueris, vnum adhuc habes, quod timeas, nimirum animalem libidinem & petulantiam. Ab hac tibi timendũ eſt, etiamſi in manu Domini adamantino virtutum robore videaris firmatus. Ab hac ſtat ſententia D. Hieron. in præſenti lib. 3. cap. 8. fatus. *Habet in manu adamantem, qui in tantum robuſtus eſt, vt dicatur ad eũ, ſi tranſieris per ignem, flamma non comburet te, quantoque magis tentationibus cæditur, tantò fortior fit, & pro nomine Saluatoris inter flagella lætatur. Cùmque à nullo ſuperari queat, ſolo mortiferæ libidinis calore diſſoluitur. Hæc enim ſanguinis hircorum dicitur eſſe naturã, vt ſit ad libidinem calidiſsimus, & quod ignis domare nequeat, ſolus illius diſſoluat cruor.* Itaque poſt mille victorias partas, poſt rebelles domatas naturas, etiamſi virtutibus clarus, manibus ſuſtenteris diuinis,

Amos.

Sept.

Hieron.

nis, etiamsi adamas fias, cauendum tibi est à libidine, hanc semper inimicã, & contrariam puta, quam in ipsa securitate timeas. Non possum non mirari sanctissimi Iob hac de re cautelam: is enim sic filiorum inuigilabat pudicitiæ, vt cùm audiret filios, & filias simul discumbentes, ruina domus oppressos fuisse, hæc illum prima subijt cura, ne masculorum cadauera cõiuncta cecidissent femininis. Accipite D. Chrysost. hom. 1. in Iob fantem. *Sedit itaque*
Chrysost *Iob verus, fortisque adamas, beatus Iob discernens liberorum suorum membra, cauensque ne forte in masculinis membris fœminea coniungat.* Proh verus adamas Chaldæorum ferrum de cœlo ignem immissum pertransis inuictus, & in membris sanctissimorum filiorum cũ iam vita carerent, times scintillam libidinis, ideoque caues, ne masculos fratres fœminis sororibus, & defunctis cõiungas! Quis non metuat libidinem in quacumque vitæ sanctitate constitutus, quando adamas in manu Dei cã timet? quãdo Iob ex collisione cadauerũ fratrũ, metuit eius scintillam? quando Maria electa, & prælecta á Deo turbata ex colloquio Angeli tuæ castitati timet? Dicit Gen. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores* Id quod ponderans D. Basil. de vera Virg. ait. *Sufficit quippe vel modice nudata pulchritudo, Dei quoque filios ad voluptatem emollire, & quasi homines eius causa morientes, mortales ostendere.* Nullo ergo in culmine sanctitatis, & perfectionis securam se putet castitas, & ab incursu, & decursu liberam. Psal. 44. *Astitit Regina à dextris tuis.* Quis locus aptior, & securior Virgini, quam dexteræ Dei, vbi agni locantur post pericula? Sed ibi statim, *Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuam.* Adhuc in dextera Dei constituta monetur, quia adhuc habet quod timeat. Rectè D. Pascas. ibi: *Statuitur in dextris, vbi beatorum est locus, & monetur à patre, quoniã vt dixi, adhuc bellandi est tempus*

§. XXI.

In castitatis duello per fugam vincitur.

HEV Mariæ trepidatio! credebat inuenisse mulierem fortem, quæ aereas detriumpharet potestates, & ecce vno Angeli verbo tota Mariæ fortitudo turbatur, tota trepidat. Quæ isthæc fortitudo mulieris in trepidatione? Sanè nunquam fortior Maria, nũquam bellicosior, quàm dum audito de conceptu sermone, & trepidat, & fugam meditatur. Enimuero castitatis victoria non in congressu; sed in fuga sita est. Strenuus ille, & veteranus miles Iob post manus sæpe cum hoste cõsertas, vbi ad castitatis accedit duellum, ait cap. 31. *pepigi fœdus cum oculis* *Iob. 31.*
meis, ne cogitarem quidem de Virgine. Id quod nunquam satis miratus D. Chrysost. hom. de cont. Ioseph. ait. *Quis non* *Chrysost*
admiretur videns virum hunc cum Diabolo viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere, & á formosæ puellæ aspectu oculos subducere? Diabolum accedentem non fugit; sed mansit sicut Leo viribus fidens, virgine autem visa non stetit, neque moratus in contuenda pulchritudine; sed statim secessit. Censebat nimirum in prælio contra Dæmones virili, & audaci animo opus, in continentiæ autem præparatione victoriam concedi, non ex virginis consuetudine; sed secessu. O quisquis in mundi huius arenam prælliaturus descendis, edisce pugnandi modos, cadunt sanè Dæmonum phalanges, vbi strenuè inuadentem militem experiuntur, excidunt vniuersa vitia, vbi audax miles primis conatibus obsistit intrepidus: at lasciua manus tunc vincitur, cùm fugitur, cùm timetur! Ecce qualiter castitas armatur aduersus hostes Luc. 12. *sint lũbi vestri præcincti.* Quid *Luc. 12.*
hic lũborum præcinctus innuit? Præcinguntur ne lumbi militum, vt expeditiùs hostem aggrediantur, an vt hostem fugiant? Pulchrè D. Fulgent. serm. *Pulg.*
in hoc Euang. ait. *Omnis Christianus præcinctos habeat lumbos, vt fugiat libidinem.* Papæ, cæteræ virtutes suos præpa-

rant milites ad congreſſus; at caſtitas quos victores expetit ſic præparat, vt illis non congreſſum, ſed fugam ſuggerat. Vidiſſes exercitum Iſraëlis Iud. 20. ſemel & bis arma corripuiſſe aduerſus adulterij architectos Beniamitas; ſed quoties Iſraël aggreditur delere luxuriоſam tribum, toties ipſe malè cadit percuſſus. Tandem quod auda ci congreſſu non potuerunt, id perficiunt artificioſa fuga, ait enim, *qui fugam arte ſimulantes inierunt conſilium, vt abſtraherent eos deciuitate*, &c. Ecce vbi aggrediũtur libidinoſos hoſtes, ip ſi proſternuntur, tunc vincunt, quùm artificioſè ſimulant fugam, nũquã enim ex libidine victoria venit niſi per fugã.

§. XXII.

Quàm eſt fugiendus puellis ſermõ blandus.

TVrbatur Maria in ſermone Angeli, & in eo ſermone, quo maximè extollebatur, quo ſummè pelliciенda erat. Quis vnquam ornatiùs? quis luculentius? quis blandiùs puellam commendauit, quàm Angelus Mariam commendat? Aue gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Verba ſanè totillicibus plena, quot literis, nec magis ſuauia, nec magis allectoria, nec magis cõpta excogitari poſſent, & turbata eſt hoc in ſermone? imò ideo turbata eſt, & expauit caſtitas, quia ſermonis exceperat blanditias. Heu quàm iuncta eſt pudicitiæ ruina mellitis, & cõpoſitis ad ineſcandum ſermonibus! His ſe contulit Iudith cap. 9. vt Holophernem detriumpharet, inquiens, *percutiet eum ex labijs charitatis meæ.* Prouerbialiter dixit labia charitatis, nimirùm ſermones compoſitos amatorios ſimillimos fiſtulæ aucupis; qua dulcè canit, vt volucres capiat. His ergo ſermonibus totam Holophernis perniciem credidit ſapiens fœmina, & quod robur illis non molleſcit, & labat? Poſt mille numeratas puellas Apollinis carminib⁹ proſtitutas, nimirùm Steropes, Arethuſas, Narciſſas, Zeuxippes, ſic finit D. Clem. Alexa. in adhortat. *Effugit enim ſola Daphne, & vatem, & vitium.* E tot vna ægrè, & difficulter poëſis effugit luxurians virus, vt veriſimè dicat Hieron. ad Demetriadem, *quòd perditæ mentis homines vno frequenter verbo, leuique ſermone tentant clauſtra pudicitiæ.* Suſpecti igitur ſint virgini blandi ſermones, ſuſpecta charitatis labia, & verba, quæ præſeferunt ſuſpicionem libidinis, non ſine horrore, & turbatione audiat, quantumuis ab Angelo ſint dicta. Sic apud Nazian. Trag. de Chriſto patiente, docet ipſa Deipara. Nazian.

Libidines auerſor, vt nec verbulo
Audire, nec pictura eas feram aſpicere
Spernendo ſiquidem hæc, virginem animum
poſſideo.

Quis deinceps ſibi de virginitate, & munditia cordis blãdietur inter impura carmina, inter choreas, luxuriamq; exhalantes ſermones, cùm fortiſsima omnium Virgo Maria non aliter virginem animum poſsidere dicatur; niſi hæc ſpernendo; niſi á verbulis, á picturis fugiendo? Sed ais, quid officit verbulum, ſiue ſermunculus, aliaque leuidenſia, vbi integer animus, & infractus conſiſtit? Heu periculoſam ſecuritatem! ne tibi videatur animus liber, vbi verba mollia, vel ore profers, vel excipis aure. Sanè apud Luc. cap. 11. dicitur, *cùm immundus ſpiritus exierit ab homine, perãbulat per loca inaquoſa.* Quid eſt, cur immundus ſpiritus ab homine abſcedit? Cur audet extra hominem eſſe, vel á quo homine ſecurus diſcedit immundus ſpiritus? Equidem ab illo ſecurus abit, qui immundis verbulis ora præbet, & aures. Rem explicat eleganti exemplo D. Baſil libr. de vera Virg. fatus. Sicut miles, dum domum ſibi per gyrum circumiens quærit, occupato primo ingreſſu, facilè ad interiora penetrat, quidpiam ex armis ſuis, lanceam ſcilicet, aut galeam, clypeumué illic deponit; ac licét ſociorũ gratia egreſſus foris interim videatur, poteſta- Luc. 11.

poteſtate tamen intus eſt, ob id quod ex armis ſuis intus poſuit, propriam ſuiq́ue iuris, aut ſociorum, quos ſecum introducturus eſt, fecit domũ. *Ita & voluptatis miles atrox domum per circuitũ quærens, anticipans per ſenſus ad intima tranſitum, aliquid armorum ſuorum, id eſt, vel aſpectus lanceam, vel galeam ſcilicet ſermonem voluptatis opificem, vel manuũ tactum in anima virginis ponens etſi foris eſſe videtur peccati perpetratione nondum corpore inquinato, poteſtate tamen intus eſt per arma ibi depoſita vitians mentem.* Itaq́; vt in militaribus rapinis domus ſtat militi abſenti per leue chirotecæ, ſeu galeæ ſignũ, adeò, vt quantumuis liberam, integramque videas domum; tamen de leui ſigno eam ſub poteſtate æſtimas inimici. Sic vbi in virgine voluptatis opifices ſermones, & alia huiuſmodi leuidenſia videris, ruinam inde auſpicare pudoris, quamuis longiſſimè videatur abeſſe hoſtis. Id nouerat caſtiſſima Suſanna Dan. 13. quæ vt non poterat reuelare ſenũ in ſe facinus, quin caſtiſſimo ore verba impudicitiæ tractaret, elegit ſilens mori, quam eiuſmodi facere ſermones. Ita D. Amb. in Pſalm. 37. ait. *Amb.* *Accuſabatur, & tacebat, ducebatur ad mortem, & ſilentio ſe tegebat, ne nudaret pudorem.* Quando excuſationis verba impudicitiã ſenum ſonaret, ab illis abſtinuit non metuens mortem, & metuens pudori.

§. XXIII.

Etiam ab Angelorum colloquijs cauendum præ ſilentio ei, qui Deum diligit; pernicioſa enim colloquia caſtis.

O Quam Virgo Maria in Deum ra piebatur, cùm Angelicos horret, & expauet ſermones! Sanctiſſima illa Chriſti Domini amaſia Magdalena diuinum cadauer exquirens, Angelos offendit, & Angelos nihil curans præterijt. Angelos non vides Magdalena? Pulcherrimè eius nomine reſpondet Orig. *Nolo Angelos videre: ſi cœperint mihi multa narrare, & ſi voluero illis ad omnia reſpondere, timeo, ne amorem meum magis impediant, quàm expediãt.* *Orig.* Adeò Dei amatoribus præcauenda ſunt colloquia, etiam Angelica! Malachias cap. 3. inquit. *Locuti ſunt timentes Dominum, vnusquiſque cum proximo ſuo: attendit Dominus, & vidit, & ſcriptus eſt liber monumenti coram Deo.* Ec ce timentibus Deum tot accident linguæ lapſus, qui librum repleant. Quid mirum? etiam Deum amantes ſibi timent à colloquijs Angelicis. Nihil diuinis amatoribus præſtat, quàm ſilentium: pro quo vnus adeſt Guatricus Abb. ſerm. 3. de Anunt. vbi ſic. *In vtero verbum æternum ſub ſilentio ſe premit: vobis tamen fratribus illud ſilentiũ loquitur, vobis clamat, vobis vtique diſciplinam ſilentij commendat: ſicut namque puer ille conceptus in vtero ad maturitatem partus ſub alto, & diuturno profecit ſilentio: ſic ſpiritum hominis diſciplina ſilentij nutrit, format, & roborat, & quantò occultius, tantò tutius, & ſalubrius incrementum præſtat.* Ne miremur, quòd prudẽtiſſima Dei dilectrix Maria expaueat Angelicos ſermones, quæ a ſilentio maximos indies captabat profectus: nullum enim eſt colloquium, quod non debeat timeri a perfectionis ſtudioſis mentibus. Quocirca & pulchra, & efficacia verba dabo ſancti, Iſaci Presbyteri de contemptu mundi ſic dicentis. *Sicut vehemens gla cies ſubitò incidens ſummitatibus plantarum, deſiccat eas; ita colloquia hominum, quamuis omnino breuia ſint, & patentur ad bonum prolata, deſiccant tamen flores virtutum, quæ de nouo floruerunt ex temperantia ſolitudinis.* Hæc ille etiam de honeſtis colloquijs ſanctorum hominũ dicebat. Vbi autem de colloquijs mundanorum agit, tunc ſic pergit. *Sicut nobilis homo, cùm inebriatur, obliuiſcitur ſuæ nobilitatis, & ſtatus eius exhonoratur, & irridetur pretioſitas eius propter alienas cogitationes, quæ ſuper uenerunt eidem vini virtute: ita & caſtitas animi turbatur ab incauta locutione, & eradicatur ab iſta omne ſuſtentaculum laudabilis ſtatus ſui.* Expende quæſo, quàm exitialis exiſtat incauta loquu-

tio animis caſtis, quorum ſtabilis fortitudo ſub verbulo labat, & eradicatur ab iſta omne ſuſtentaculum laudabilis ſtatus ſui. Quid plura? D. Aug. ſerm. 114. ſic ponderat: D. Petri lapſum. *Petrus labia puellæ non ſuſtulit; ſed vbi locuta eſt, ille turbatur: proceſſit ſermo puellæ, & immobilis columna concuſſa eſt.* Quæ caſtitas nō timeat colloquia, ad ſonumque ſermonis non expaueat? De prima peccatrice Eua ita Text. libr. de patien. fatur. *Quid quod non ſuſtinuit ſola circumuenta, ſed apud Adam nōdum maritum impatiens etiam tacendi eſt.* Ecce principium lapſus, quod virgo cum homine collocuta fuerit. Id enim ſignificat, dum ait, quod apud Adam nondum maritum impatiens extiterit tacendi.

Aug.

Text. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius.

§. XXIIII.

Mariæ turbatio humanæ ſaluti dedit ſpem.

VIdere mihi videor in hac Mariana turbatione adimpletum id, quod apud Oſeam, cap. 2. promiſit Deus: *dabo eis vallem Achor ad aperiendā ſpem*, ſiue cum Symmacho ad *oſtium ſpei*. Quibus To Achor, nec nomen proprium, nec cognomē eſt; ſed ſubſtantiuum quoddam vocabulū turbationem ſignificans, quaſi dicat, dabo eis vallem turbationis ad oſtium ſpei. Ecquis potior vallis, quàm fructifer Mariæ venter *vallatus lilijs*? Turbatur ſanè, imò contremiſcit floridus pudicitiæ Marianæ vallis, cùm iuſſus eſt fructum effundere. Hæc vna, & tota turbationis cauſa apud eruditiſsimum Card. Toletum legitur, nimirum propoſita Mariæ & adamata virginitas, quæ vel nomine prolis audito contremuit, expauit, turbata eſt. Sic Cant. 5. ipſa fatur Virgo. *Dilectus meus miſit manū ſuam per foramen, & vēter meus intremuit*, ſiue cum Septuag. *& venter meus conturbatus eſt ſuper ipſum.* Quod pulcherrimè expendit Guillelmus apud Delrium, dum inquit. *Maluit manum mittere per foramen, per aurem Virginis ſono prædicationis Angelicæ illabi in mentem eius ad eliciendam, quæ diuino myſterio cooperaretur, fidē, ad manus huius ſuauiſſimæ contactum memoria Virginis obſtiuuit, & expauit pro cautela votiui propoſiti ſui.* Quid tunc conturbata virginitas? *Surrexi*, inquit, *vt aperirem dilecto meo: ſic ſacra Virgo*, vt commentatur Honorius, *oſtiū fuit, per quod Chriſtus in mundum introiit.* Sic floridus virgineuſque vallis conturbatus voce Angeli oſtium nobis aperuit ſalutis. Hoc equidem liliato valli, quaſi ſtagnatam video piſcinam illam Bethſaidam Ioann. 5. quæ ab Angelo perturbata primo occupanti cauſa facta eſt ſalutis. Sed abſit á Mariæ turbatione tám anguſtus ſalutis fons: etenim cùm accedente Angelo Mariam turbari videris vniuerſo hominum generi maximam auſpicare ſalutem. Id myſterij prænouit D. Damaſcen. or 1. de Virgin. nat. in eo quòd domus virginea fuerit apud Bethſaidā fundata, ex quo ſic præſenti myſterio accinit. *Fauſta tibi ſint omnia, o Probatica, patriū Reginæ domiciliū, fauſta tibi ſint omnia, o Probatica, ſeminum Ioachim vetus fanum, nūc autem ouilis ratione prædita: Eccleſia cœlum imitans, atque olim ſemel quotannis Angelum Dei excipiens aquam turbantem, & vnum valetudini reſtituentem.* Verùm modò recepti Angeli ſermone turbata Maria, turbata, inquam, ſemel vniuerſitatem hominum reddidit ſanitati.

Oſeas.

Tol.

Can. 5.

Guill.

Honor.

Ioan. 5.

Damaſ.

Memini Caſſiodorum lib. 8. ep. 32. Arethuſæ fontem extollere ad miraculum, cuius miram, inauditamque proprietatē ideò prædicat. *Nam cùm ibi tacitus homo, & ſtudioſè ſilentioſus aduenerit, aquas fontis irriguas reperit ſic quietas, vt in morem ſtagni non tàm currere, quàm ſtare videantur. Aſt vbi concrepans tuſsis emiſſa fuerit, aut ſermo clarior fortaſſe ſonuerit, neſcio qua viſtatim aquæ ibidem concitatæ proſiliunt, os illius gurgitis ebullire videas grauiter excitatum:*

Caſsiod.

tatum: silenti homini tacita loquenti strepitu, & fragore respondens: vt obstupescas sic subitò perturbatam, quam nullus tactus exagitat. Noua vis, inaudita proprietas, aquas voce hominis commoueri, & quasi appellatæ respondeant, ita hominum sermonibus prouocatæ, nescio quid immurmurant, credas ibi aliquod animal prostratum sommo quiescere, quod excitatum magno strepitu tibi respondeat. Hæc Cassiodorus pulchrè admirans, fontē silentio quiescentem sermone perturbari: quod forsan miraculum in viuido salutis fonte Maria intuitus est D. Zeno serm. 3. denat. dum ait. *Mariæ superbus emicat venter non munere coniugali, sed fide: verbo, non semine.* Ecce tibi signatus illefons, virginalis vterus intremuit, turbatus est, vt suprà dicebamus, turbatus, inquam, est nō tactu virili, non semine accepto humano, sed verbo, sono prædicationis Angelicæ in mentem eius illapso. *Turbata*, inquit Lucas, *est in sermone eius.* Aderant procul dubio Mariæ frequētissimi Angeli, adfuit illi á templo Gabriel familiaris, nec tunc legitur Maria turbata accessu Angeli. Quid mirum? aderant Angeli tacitj; nil prius de concipiēdo verbo, de omnipotenti sermone egerant, sic silentibus Angelis de verbo, tacita, & quieta respondebat Mariæ puritas virginalis. Ast vbi Angelico sermone eius signati fontis pudicitia huc vsque instagnata, ebullire cœpit, vt ob stupescas sic subitò perturbatam, quā nullus tactus exagitat, sic ebullire, sic efferuescere non *munere coniugali, sed fide, verbo, non semine.* Pulchra sanè illa Cassiodori excogitatio est, vt sermone perturbati fontis rationem adderet, nimirum *credas ibi aliquod animal prostratum sommo quiescere, quod excitatum respondeat*. Nec crediderim falli, qui ex Mariana turbatione à verbo Angeli causata, numen inibi quiescens dixerit excitatum. An nō Psaltes 79. clamat, *excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos?* Sanè consopita erat potentia, quæ poscitur excitari. Sed audi Petrum Damianum serm. de Ann. qui sic apud Mariam potentiam Dei prædicat accubantem. *Cū fecerit Deus omnia sua opera valdè bona, hoc melius fecit, nempe Mariam, consecrans in ea sibi reconciliatorium aureū, in quo se post tumultus Angelorum, & hominum inclinaret, & requiem inueniret.* Mariano in pectore quiescebat diuina potentia, ibi quasi cubabat consopita, donec sermo Angelicus intonuit; tunc enim virgineus conturbatus venter, non tactu, sed verbo, potentiā Dei excitari præmonstrat, & magnum humanæ salutis ostium aperiri: equidem fecit potentiā in brachio suo, & exaltauit humiles.

Zeno

Dam.

§. XXV.

In sermone Angeli suas laudes Maria timuit.

PRæcellenti Gabrielis salutatione nulli vnquam creaturatum tributa, turbatur Maria, quia vt eleganter Gregorius dixit. *Iustus dum laudatur in facie, flagellatur in mente.* Timet prudentissima Virgo laudes suas, nouumque, ac glorioſum expauet panegyricum; vel tunc maximè parens digna diuino filio, qui glorioſè á Dæmone cō pellatus Luc. 4. silentium Dęmoni indicit, *obmutesce*, inquiens. Cuius imperij facinus sic expendit D. Epiph. tractās de malo linguę. *Se ipsum spōte morti obtulit Saluator, & sermonibus mendacij aurē nequaquam præbuit, os suum aperiens acetum cum felle gustauit, qui scelesti verba auribus excipere recusauit: os proditori osculandum exhibuit, & deceptori responsum dare noluit: sic & tuū os maledicis osculandum præbe, aures verò minimè: nam si tuum illis os præbueris osculum illos condemnabit; sin aures illis accōmodaueris, iam te verborum gustus occidet.* Hæc ille occasione Christi Domini fugientis laudes explicuit, quibus pondero illud, *si aures illis accōmodaueris, iam te verborum gustus occidet.* Sanè efficacissima venena vel vētriculo decoqui, vel mandi debent, vt perniciē infundant. At laudum virus omnia venena superat, verborum solus gustus occidit. Sic esurienti in deserto Christo nociturus Satanas, illumque exter-

Greg

Luc. 4.

Epiph.

minare cupiens, non venenatas dapes proponit, non vina virulenta propinat; sed laudes parat, quæ vel gustatæ
Chrysost possunt occidere. Sic Chrysost. hom. 13. in Matth. *Non dixit, si esuris; sed si filius Dei es; videlicet existimans posse se aliquid per laudum blandimenta furari.* Vide qua se peste liberent, qui laudes suas ab hominibus non exquirunt, præterquam quod vanissimum, imò stultissimum est, alienis testimonijs fidere. Pulchrè Bern. serm. in Nat. Ioann. Bapt. *Audi quid dicat Scriptura; sapiens permanet vt Sol; stultus autem vt Luna mutatur. Mutuatum siquidē lumen nūquam in eodem statu permanet; sed crescit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet: sic qui conscientias suas in alienis labijs posuerunt, modò magni, modò parui sunt, modò nulli, secūdum quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare.* Has lunares decretiones sustinent, qui ab alijs expectant, & auent laudari; é cōtra prudentissima Virgo in hoc maximè electa vt Sol, quæ nec lumen emendicat, imò horret, & turbatur laudata.
Bern.

§. XXXI.

Diuina dona rationis exigendæ metum afferunt.

Serm. 140. VEnerat, inquit, Chrysol. *Angelus blandus in specie, fortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humana proferens, diuina repromittens.* Sanè accomodatè dixit *diuina repromittens*, magna enim, & diuinissima Virgini Angelici sermones instillabāt, & Virgo tūc diuinissimis oppignorata muneribus, ditata orbis terrarum prætio, cœlesti ciue visitata, de sermone hæc sibi offerente turbatur. Quæ tanto in munere turbationis ratio? Illam eleganter Chrysol. tradit. *Quid plura? mox sensit in se supernum suscipi iudicem, vbi antè iā cœlestem vidit, & contemplata est mediatorē.* Et verè vbi cœlestia sibi donari vidit, mox in se supernum præsensit iudicem, cui reddenda erat exacta
Chrysol.

doni ratio. Huc spectat Chrysost. hom. 1. in Acta. expēdens causam, cur Spiritus Sanctus venerit in Apostolos medijs linguis igneis. *Postquam*, inquit, *adepti sumus donum, iam instat iudicij, & examinis tempus*; quasi nullum sit interuallum medium inter donum, & iudicium, inter benefactorem, & iudicē. Etenim, vt scitè docuit sanctus Iacobus ep. 1. *Omne datū optimū, & omne donū perfectū desursum est descēdēs à patre luminum.* Nullum in nos proficiscitur donum, nisi á patre luminum, vt flammantis iudicij metu afficiamur, cùm donum suscipimus. Id effigiatum memini apud Heliopolim, vbi erat Apollinis statua, cuius dextera spicarum manipulum, simul & fulmen dicitur ostē tasse, ne quis spicas sumeret, qui etiam igniti fulminis non sustineret examen. Sic compositus erat Ecclesiastes capit. 2. quùm de acceptis â Deo donis in immensum gloriatur. *Quis ita deuorabit*, ait, *& delicijs affluet, vt ego?* Quæ verba sic expendit Chaldæus, vt pristinam Salomonis pietatem commendaret. *Ecquis, quæso, vel in sententia legis vigilantior, vel circa summi illius vēturi iudicis diem solicitus magis quàm ego?* Vbi inter accepta bona venturi iudicis solicitudo regium animum pulsabat, conturbabat; cur etiam Marianum animum hæc solicitudo nō pulsaret, vbi tanto filio dicabatur? Et quidem vbi Deus triumphali illo curru vectus, sese Ezechieli obiecit, vt hac visione, iuxta explicationem Iustini martyris quæst. orthodox. 44. consolatio daretur Hebræis prægraui seruitute Babyloniorum pressis, inter currum vehentia animalia igniti crebrò carbones fulgurabāt: *in quorum sinu*, ait Tert. lib. de Trin. *carbonum medius est ignis, quoniam ad diem igneum iudicij mundus iste festinat*, quasi nollet Deus vel minimam consolationis speciem hominibus prætendere, quin simul de illo igneo tempore rationis reddēdæ commonefaceret ipsos. Hoc enim habent omnia diuina beneficia, quòd intra se nutriant examinis, & suplicij ex ingratis sumendi ignem. Quod meditatus D. Zeno serm. 2. in Exod. vbi recolit beneficia à Deo in ingratissimum populum
Chrysost *Iacob. 1* *Eccles. 2* *Iust.* *Tert.* *Zeno.*

pulum profecta per nubis, & ignis columnis, fatur. *Verùm Iudæe quid monumentis tui criminis gratularis? Columna nubis te perduxit per diem, vt ostenderet cæcum; ignis columna per noctem, vt moneret arsurum.* Ecce qualiter inter ipsa beneficia propinabantur cæcitatis, & ruinæ supplicia populo ingratissimo. O fœlix, qui diuinis beneficijs non sic afficitur, vt ignoret latentem ibi ignē vastaturi examinis! Oculatissimꝰ Abraham Gen. 18. hoc pro magno habuit beneficio, quod Deus eius tabernaculum intraret; sed quid tunc vir iustus? Pulchrè D. Clem. Rom. lib. 5. Const. cap. 21. fatur *Dei filium Abraham acceptum hospitio iudicem, & suum Dominum confessus est* Sic de beneficio hospite gaudens, de iudice expauit.

Gen. 18.
Cle. Rom

Tex. Et cogitabat qualis esset ista salutatio.

§. XXVII.

Nil non præmeditandum, antequam faciendum.

PRudentissima sanè hæc Mariæ in respondendo cunctatio fuit, namque vt aiebat ille. *Vnus homo nobis cunctando restituit rem;* dixissem ego, vna fœmina Maria cunctando rem hominibus restituit. Etenim dum Eua festinauit serpenti credere, omnia nobis cœlestia bona eripuit; vna Maria ad Angelicū sermonem cunctata, verbaque eius meditata, rem nobis restituit integrā. Id quod pōderans Moyses Barcepha lib. de Par. c. 28. inquit. *Hic mihi Mariam apud tuū animū contendito paulisper cum Euâ, atque illius quidem fortitudinem, huius verò socordiam animaduertito. Maria enim, quæ sæpissimè audierat, promissum esse à Deo patribus nasciturum Christum, cùm eius nuntij gratia ad eam venisset Angelus, dixissetque concipies, & paries, nequaquaquam subitò fidem illius verbis adhibuit, eo quòd inauditum esset Virginem peperisse; sed cum ipso disceptando rem expendere accepit,* &c. Nil subitum non suspectum, non plenum periculis, inde quæ Deo plena erat Virgūcula, hoc primum didicit, nimirum à subitis obsequijs metuere sibi: nec alio magis Christū Marcionis Tertullianus contundit, quàm ex eo quod subitus proponatur credēdus, ait enim lib. 3. *Subitò filius, subitò missus, subitò Christus; atqui nihil potest à Deo subitum, quia nihil à Deo non dispositum;* imò nūquam Deo placere potuit obsequium subitū. Nonne ea erat vox Petri constantissima Luc. 22. *Domine, tecum paratus sum & in carcerē, & in mortem ire?* Et tamen ex hoc malè audit apud Aug. tract. in Ioann. cap. 23. sic fantem de morte Petri. *Hūc inuenit exitum Petrus, vt pro eius nomine perfectā dilectione morcretur, cùm quo se moriturū peruersa festinatione promiserat.* Ideò peruersus affectus Petri, quia festinus, quia subitus ex nulla præmeditatione, aut considetatione natus. O nimis grata Deo Maria, quæ cogitabat, qualis esset salutatio affectū subitum prudentissimè suspectum habens! Vnde D. Bern. hom. 3. fatur. *Solent Virgines, quæ verè virgines sunt, semper pauidæ, & nunquam esse securæ. Ac proinde quicquid nouum, quicquid subitum fuerit ortum, suspectas habent insidias, totū contra se æstimant machinatum.* Vtinā hanc virginum propriam virtutē vniuersi ebiberemus, qua in subitis obsequijs hostis insidias caueremus, nihilq; non præmeditatum nobis esset in optatis. Mendax illa à primordio Eua de vitæ ligno sata, ait, sibi à Deo fuisse imperatum, *non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo.* Profectò egregiè mentita est, cùm ait sibi dictū, neque tāgetis ex eo, imò licuisset tangere prius, & meditari multis, quid damni, quidue vtilitatis cibus illi posset afferre. Ecce enim vnde æstimat Ioann. Apostolicam œconomiam 1. Canon. c. 1. nimirū, *Quod erat ab initio, quod audiuimꝰ, quod vidimus, oculis nostris perspeximus, & manus nostræ cōtrectauerunt de verbo vitæ.* Itaq; vt vitalē arborē nacti sunt nō subitò, nō sine præmeditatione; sed mentis mānibus tractantes, & contrectantes illam affectum, præbuere. Id

Ennius
Barceph.
Tertul.
Luc. 22.
Bern.
Gen. 2.
Ioann. Can. 1 ca 1.

Amb. quòd expendens Amb. lib. de Parad. cap. 12. inquit *Vides, quòd antè velut manibus quibusdã perſcrutatus ſit Dei verbum, & poſtea annuntiauerit? Et ideò nihil Adæ, & Euæ fortaſſe nocuiſſet verbum, ſi pertractantibus diligenter quibuſdam mentis manibus antè tetigiſſent.* Hinc omnis ruina, quod ſine mentis cõſultatione ruitur in optata, hinc omnis hominũ victoria, quòd rem priùs mente tractent, mentiſque manibus attrectent de verbo vitæ, antequam in opera ſaliant. Huc reſpiciebat Dominus, quando hominum mentes, cogitationeſque internas præceptis ſuis ligabat. Cur enim iubemur nõ cõcupiſcere? Cur minatur Domin⁹ ſuppliciũ ijs, qui corde mœchantur? Sanè vt doceamur mentalib⁹ exerceri, & mẽtib⁹ cõflictis edocti, in arenã poſiti, præſentes illecebrarũ phalanges deuincam⁹. Ita D. Iſid. Peluſ. lib. 2. epiſt 107. fatur. *Ob eam cauſam ſalutaris ſermo eum qui impudico oculo aliquem perſpiciat, ſupplicio affecturum ſe comminatus eſt; cùm alij legumlatores facinus dumtaxat puniãt, ne difficile, ac nimis arduum bellũ ſit, verũ facile & procliue.* Et ſanè magna petis quicũque hoſtes in arena ſuperare cupis, cùm nunquam vllum prælium mente fueris præmeditatus.

Iſid. Peluſ.

§. XXVIII.

Examinandi ſunt maximè ſpiritus, quibus agimur.

PLaceat Eutymius, qui Mariã cogitabũdã proponit in ſermone Angeli, vt examinaret, an dol⁹ aliquis ſubeſſet ſalutationi tantæ. Porrò nulla in re Mariana prudẽs virginitas, crediderim magis imitata Angelicam puritatem,

Luc. c. 12 quàm vel in hoc critico naſo. Iubemur apud Lucam vigilare Chriſtiani eo genere vigiliarum, quibus ſimiles ſimus *hominibus expectantibus Dominũ ſuum, quando reuertatur á nuptijs, vt cũ venerit, & pulſauerit oſtium, confeſtim aperiant ei.* Quę dum expendo, vix reperio in mundo homines, qui Dominum à nuptijs reuertentem clauſo expectent oſtio, quod minimè aperiant, niſi prius nuptiali comitatu cinctus Dominus pulſauerit. Sanè nuptiarum tempore patent ianuę, nemini domus intercluditur aditus, ſerui eo ſunt intẽti, vt aduentanti Domino parata domus affulgeat, ardeant facibus valuæ, ſeſeque ardentibus facibus dent obuios famuli, ne Dominus neceſſe habeat pulſare præuentus ſeruorum vigilantia. Quin potiùs ridiculum mundo ſpectaculum accideret, ſi ſponſus à nuptijs veniens fulgenti ſtipatus ſponſa, magnoque amicorum comitatu, clauſas ſuæ domus inueniret ianuas, adeo, vt opus fuerit, ſtare omnes, pulſare, cõclamare, communeſque ſeruorum reſponſiones, examinationes ſuſtinere, nimirum illud abintẽriori domus parte vbique gentium barbarum *quis eſt?* Hoc nuptiarum tempore nulli hominum in mundo accidit, verùm accidit in cœlo Angelis, qui Domino à nuptijs reuertẽti ſponſa Eccleſia, nuptialique decore fulgenti, non aliter cœleſte oſtium aperiunt, quin priùs ipſe pulſet, clamet, *aperite portas, principes, veſtras, & introibit Rex gloriæ*; & ipſi ſemel, & bis examinent, *quis eſt iſte Rex gloriæ?* Huc referr Niſ. hom. 15. in Cãt. Lucæ dictam parabolam his verbis. *Comparat nos Dominus cum Angelis, ſiquidem vigilãter Deo pareamus, & vos, ait, ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs, vt cùm venerit, & pulſauerit, aperiant ei, ſcilicet factis nuptijs, & in thalamum myſteriorum admiſſa iam ſponſa expectabant Angeli reditum Regis Eccleſiæ ad naturalem beatitudinem, & gloriam.* Expectabant, inquam, ſed minimè aperturi ianuas, niſi præmiſſo rigoroſo examine; niſi puſſante Domino, adhuc præcauerent ſibi, & ſemel, & bis examinarent, *quis eſt iſte Rex gloriæ?* Hoc in nuptijs examen, hęc ſeruorũ in aperiẽdis valuis etiã cũ Domino ſuo cautela minimè inter homines reperitur, propria, & ſingularis eſt Angelis videntibus Dei faciẽ. Quod voluit ſignificare Pſaltes, cùm præmiſit. *Hæc eſt generatio quærentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob,* & ſtatim ſubiũgens

Niſſ.

Pſal. 23.

gens quasi notam Angelorum posuit hunc dialogum plenum naso, *aperite portas, principes, vestras, & introibit Rex gloriæ, quis est iste Rex gloriæ?* Quasi dicat hanc Angelorum mentem æmuletur quærentium Deum natio, hunc sibi effingat criticum nasum, vt nulli nec Domino cor suum aperiat sine riguroso examine: sic Maria Angelorũ imitatrix, imò Angelicis virtutibus cautior, Angelico pulsata sermone cogitabat, examinabat secum conferens qualis esset ista salutatio. Nec á tanta Virgine abfuit prudentia illa Magdalenæ ab Orig. celebrata, quæ Dominum in sepulchro defiens, Dominũ offendit hortulani sub habitu, à quo sic confestim interrogat. *Domine, si tu sustulisti eum?* O mira fœminæ prudentia! hanc, quicumque Deum quæris, imitare. *Et si fortè*, ait Orig. *aliquod tibi apparuerit, & desiderio tuo se repræsentauerit, noli á te præsumere tanquam tu eum noscas; sed interroga illum & ora, vt indicet tibi se ipsum.* Sic crediderim Marianam istam cogitationem de Angelo salutante fuisse quandam mentis orationem, qua in corde suo meditans Deum, deprecabatur, vt seseipsum indicaret, & manifestaret.

Orig.

Textus Ait illi Angelus, ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.

§. XXIX.

Proprij nominis appellatio securitatem in primis obtulit Virgini.

QVAM iustè timeret peccator, expressit textus sacer Gen. 3. Vbi suppresso nomine Adã, sic de illo post peccatum loquitur. *Qui ait, audiui vocem tuã, & timui,* & meritó timuit, qui sub peccati mole nec dignus censetur nominari. Sic

Gen. 3.

minatur in præsentiarũ.
coram Deo peccator sine ex
mine scribitur. Timendam
nostri sortem in peccatoris
suppresso nomine exhibitam e
nat Angelus, cùm Virgini fatur, ne
meas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. Etenim nullo alio Adami filia Deo exprimeretur gratior, amantiorque, quàm si proprio suo nomine â cœlitibus exprimatur. Id quod Beda insinuãs, in præsenti inquit. *Quasi familiarius notam vocat ex nomine, nec timere debeat iubet.* Nonne Luc. 10. iubẽtur discipuli gaudere, quod cuiusq; nomen scriptum in cœlis obseruetur? Et cur gauderent; nisi ex hoc maximam sui fœlicitatem auspicarentur, Deumq; sibi gratum, & pacatum præsagirent? Equidem gaudeat Maria meritò, quæ cœlestium ore suum nomen perceperit expressum, & ex hoc æstimet quanto sit in amore cœlestiũ Regi. Iam pridem ostenderat Deus nimium erga Protoplastum amorem, quùm fugientem à facie Domini insequitur, & proprio nomine compellat, Adam vbi es? Quod Deo hominem adhuc amanti tribuit Chrysost. hom. 7. ad Antioch. his verbis. *Saul non dixit vbi est Dauid? sed vbi est filius Isai? Iudæi quoque, quoniam auersabãtur, & oderant, non dixerunt vbi est Iesus? sed vbi est ille? Sed Deus, & in hoc demonstrare volens, quòd nec peccatum amorẽ extinxit, ait; Adam vbi es?* Porrò, Maria cœlestem afficit amore patrẽ; quando ex proprio nomine à cœlitibus euocatur: quid igitur timendum illi, quæ Deo est amabilis, & grata? quid timeat illa, cuius nomẽ incœlitum ore versatur?

Bed.

1. Reg. 20

Ioan. 5.

§. XXX.

Vbi Dei operatur gratia, omnia cooperantur in bonum.

NEscit gratiosa Dei manus fouere timores, imò quæcunque mala

etsi horribilia, etsi maxima á Dei tractantur manu gratiosa, statim admirabili bonitate perfunduntur. Quæ maiora mala, quam ea, quæ in rebellem Prophetam Ionam parabantur? Fremunt fluctus feri maris: sæuit dira cetis pestas: immanis bellua hominem voratura paratur; sed vnum inter tot mala fælicitatis indicium erat, quod hæc
Ionas 2. à Dei manu tractabantur, ait enim Ionæ cap. 2. *Præparauit Dominus piscem grádem, vt deglutiret Ionam*, Ibi D. Hieron. expendit illud quod ait, *præpara-*
Hieron. *uit Dominus piscem*: ad quid manus Domini piscem præpararet? *Vt pro morte præberet habitaculum, vt qui in mari iratum sensérat Deum, in morte propitium sentiret.* Sic mala ipsa, vt Dei tractátur gratiosa manu, gratia perfunduntur, & in bonum vertuntur. Idcircò Angelus, vt penitus radicem timoris euelleret á Maria, eam præfert rationem, quod eius virginitati ille Deus gratiosus adsit, qui malis ipsis in bonum abutitur, à cuius manu ipsa mala benefacere discunt. Vnde Guarric. Abb. Angeli
Guarr. verba expẽdens hom. 2. inquit. *Secura igitur, ô Virgo intemerata, o porta sanctuarij perenniter clausa, secura aperi Domino Deo Israel, qui tibi iam dudum clamat; aperi mihi soror mea, amica mea, non est quod timeas integritati tuæ, Deus non nouit integra violare, sed violata consolidare.* Hoc proprium esse solet gratiæ, & fauoris humani, quod noceant
Ezech. 27. dum fauent. Sic de pulcherrima Tyri naui Ezechiel cap. 27. lamentatur. *Ventus Auster cõtriuit te in corde maris.* Nõ sæuus Aquilo, nõ præceps Boreas; sed lenis Auster, & suauis contriuit tantam nauim, quippe ipse humanus fauor, & gratia nociuus est, & maximè exitialis, id quod ponderat Tacianus oratio. contra Græcos, dum eorum deridet fabulas quibus fingebant, Hiacynthũ à Zephiro fuisse interfectum, ait enim. *Dicat mihi nunc iaculator Apollo, quomodo Hiacynthus à Zephiro sit necatus? vicit eum Zephirus, & cum tragicus Poeta dicat. Aura Deorum pretiosissimum vehiculum ipse ab exigua victus aura perdidit suos amores.* Heu suaues humani fauoris auræ, quot naues mundiale Pelagus fœliciter nauigantes conteritis? quos amores fœdaris? Fœlix qui non apud homines, sed apud Deum inuenit gratiam, qua sola incolumis seruabitur. Hinc ponderat Damasc. fœlicitatem Marianam, quod inuenerit gratiæ abyssum, *qua duplicis virginitatis uauim incolumem seruaret.* Vbi enim Auster fauoris humani cõterit nauim castitatis, eandem seruat, & custodit diuina gratia.

§. XXXI.

Qui Dei munitur gratia, nil timet.

IVre Maria timorem omnem exsibilauit, quæ gratiæ plenitudine confirmata, nil quod timeat habet, imò terrori est vniuersis, qui timẽtur ab aliis. Exemplum esto id quod pulchrè animaduertit Chrysost. de grat. fortitudine ad cap. 21. Geneseos. *Quicunque*, ait, *Gen. 2.*
gratia Dei in solitudinibus agit, securior ac potentior est ijs, qui sine illa in medijs ciuitatibus versantur ingenti hominum multitudine freti. O ingentem fortitudinem gratiæ! Sed vnde has illius vires colligemus maximos? quibus adducemur rationibus, vt tantam inesse gratiæ virtutem credamus? est ne aliquis, in quo emineat hoc robur gratiæ? est sanè, ait Chrysost. *Dauid de loco* *Chrysost.*
in locum transiens, erraticus, ac vagus manu superna munitus fuit: Saul in medijs ciuitatibus cùm esset, & tantum secum duceret exercitum, quotidie timebat & tremebat inimicorum insidias: ille quidem solus erat, & non indigebat humano præsidio; hic verò coronatus, & purpura indutus illius auxilio indigebat, & Regi opus erat pastoris opera. Quid pulchrius? quid gratiæ fortitudinis explicatius? Argutior adhuc est Theodoretus, qui Saulem in Dauid irruentem meditatus, postquam Rex ipse tribus millibus hominum Dauid inuestigaturus perrexit, postquam illum inuenit, hæc à Saule Dauidi inimico inuento dicta miratur. *Iura mihi in Domino, ne* *Reg. 30.*
deleas semen meum post me, ne auferas nomen

nomen meum de domo patris mei. Hæc pene inermi Dauidi dicebat Rex maximo exercitu armatus. Quo circa Theodor. ait. *eſt imbecillitas vitij, vtqui erat dux & Imperator tam multorum militũ, rogabat fugitiuũ, & qui erat cũ multitudine militũ rogabat eũ, qui aufugiebat, vt ipſum impertiret benignitate ac clementia, vt nomen ſuum patrium nõ expungeret.* Meritò namque Saul expers diuinę gratiæ ſibi, nominiq́ue ſuo timebat, Dauidẽ contẽplatus; fugitiuũ quidem, ſed Deo gratũ. Eas ingerit in creatis mentibus vires diuina gratia vt timendis ipſis, & horrẽdis ſint Deo grati, timore, & honore! Vnde Andreas Cretens. Angeli notans ingeniũ ait. *Quod enim ſubiecit, inueniſti gratiã apud Deum, commodè omnem excuſsit Virginis metum.*

§. XXXII.

Quicunque Deo gratioſus accidit non timeat ſuis bonis, omnia bona habet.

HOrret natura vacuum, vt philoſophice loquar, quod ne detur mille propriæ naturæ diſſonos, contrarioſque motus ſuſtinent res creatę: fœlix Maria, quæ cùm Deo gratioſa adſis, nullam extimeſcas vacuitatem, hic cine gratiæ Dei fructus; vacuitates, & innanitates ab humana natura eliminare, miraque illam plenitudine, & bonorum cumulo ditare. Sic D. Irenæus argumentatur ex Deuter. 26. Moyſes ait, *& nũc Iſrael, quid Dominꝰ tuus poſtulat à te, niſi timere Dominũ Deũ tuũ, ambulare in omnibꝰ vijs eius, & diligere eũ, & ſeruire Domino Deo tuo ex tota anima tua? Hæc quidẽ glorioſum faciebãt hominem, id quod deerat ei implentia, ideſt amicitiam Dei.* Pulchrè, & accommodatè Irenæus vniuerſam naturæ noſtræ plenitudinem vocat amicitiam Dei, qua ſola, etſi cætera deſint bona mundi alia, fœlix es, glorioſus es, plenus es. Audite plectrum Græcanicũ ſic tinniens Latio.

Deut. 26. Iren lib. 4. c. 31.

Seruus Epictetus fuerat, & corpore mãcus.
Paupertate Irus, Dijs ſed amicus erat.

Sanè qui Deo gratus qui Dei amicus, fœliciſsimus, medijs inanitatibus plenus, & abundans vt rectè iubeatur Maria nullã ſibi inanitatẽ timere, quæ gratiam inuenit apud Deum. Auet ad huc animus reuocare in examen illud Irenæi, nimirum, *hæc quidem glorioſum faciebãt hominem, id quod ei deerat implentia, ideſt amicitiam Dei.* Quibus pulcherrimè ſugillat inanitatem humanorum bonorum, & glorianum, quicquid lucidum, quicquid in humanis ſplendidum non implet, quod deeſt homini, cum omnibus his glorioſis, & humanis bonis nunquam impletur, imò mille patitur defectus homo. Defleuit hanc inanitatem naturę Seuerinus Boëcius lib. 2. de conſolatione Philoſophica, proſa 7. *Quis eſt tam compoſitæ fœlicitatis, vt non aliqua ex parte cum ſtatus ſui qualitate rixetur: anxia enim eſt humanorum conditio bonorum, & quæ vel nunquam tota proueniat, vel nunquam perpetuò ſubſiſtat. Hunc conſenſus exſuperat: ſed eſt pudori degener ſanguis. Hunc nobilitas notum facit; ſed anguſtia rei familiaris incluſus eſſe mallet ignotus; ille vtroque circumfluens vitam cœlibem deflet; ille nuptijs fœlix, orbus liberis alieno cenſum nutrit heredi; alius prole lætus filiæ filij vè delictis mœſtus illacrymat.* Idcircò nemo facilè cũ fortunę ſuæ conditione cocordat, ſub defectuum metu gemunt cuncti mortales, quantaſcunque ſibi conglomerent fœlicitates. Vide apud Dan. cap. 2. omnia mundi regna aurea, argentea, ærea congeſta, vt compleant vel vnã hominis ſtatuam. Nec complent tandẽ, nec omnibus his integratur natura humana; niſi ſupplẽte puluere defectũ metallis. Quid plura? Vide in Thabor Chriſtum Dominum radiantem, ſumq́ue Paradiſi glorias propinantem Apoſtolis, tunc quærit Abulenſis, an claritas illa Chriſti fuerit vna ex dotibus gloriæ, quę naturam exſatiant humanam? & ſic definit. *Ad veram corporis gloriam non ſufficiebat claritas, cùm manere poſsint cum illa multi defectus corpo-*

Boecius

Abul.

corporis. Ecce omnia humana decora, diuites gazæ, pulchritudo, ſplendor generis hominem inglorium faciunt, nimirum, quia inter hæc ſemper deeſt homini aliquid de ſola gratia Dei: verè, & iuſte Irenæus fatur, quòd hæc glorioſum faciebant hominem, id quod ei deerat implentia, ideſt amicitiam Dei, quæ ſola perficit, adimplet hominẽ, illumque omni parte integrũ, & omni defectu metu liberũ facit. Id quod *1.ad Cor 9.* crediderim à D. Chryſoſt. expectatũ cũ de Paulo ait. *Omnem hominem Paulus exhibebat Deo*, nimirum integrum, plenum, non deficientem; ſed omni ex parte conſtantem, qualem decebat eſſe illum, qui Deo habebatur gratus. Hinc licet iam ponderare Marianas gazas, quàm plena, quàm ſuperabundãs, quàm omnis defectus, omnis metus expers, quæ apud Deum inuenerat amicitiam, & gratiam! *Gratiam*, inquit Andreas Ieroſol. *quam non accepit Sara, quam nõ ſenſit Rebecca, quam nec Rachel cognouit: inueniſti gratiam, qua nõ eſt digna habita nobilis illa Anna, nec Phenenna hinc è regione poſita: quoniam hæ quidẽ matres ex ſterilibus factæ ſunt, amittentes vnà cũ virginitate orbitatẽ; tu autem, vt etiam mater ſis, virginitate tamen frueris ſemper illæſa*. Hæc Andreas, vbi expende illud, *hæ matres factæ ſunt amittentes vnà cum virginitate orbitatem; tu autem vt etiam mater ſis, virginitate frueris ſemper illæſa*: quaſi diceret, quòd cæteræ omnes non adeptę ſunt bonum prolis ſine defectu ſaltem virginitatis, ſola inter omnes Maria Dei amica, & grata etiam prolem potuit expectare abſque metu alicuius defectus; ſed potiùs gaudens omni plenitudine integritatis.

Andr. Hieroſol

§. XXXIII.

Gratia pudicitiæ confirmatæ omnis metus abeſt.

SAné æque tritum, ac verum illud Profani, res eſt ſolliciti plena timoris amor, nec Mars ipſe limina Veneris tangit, cui non ſit maximo in timore Vulcanus. Vnde pulchrè Cyprian. de pudicitia fatur. *Qui cupiditates tollit, & metus ſuſtulit*. Nam ex cupiditatibus metus veniunt. Argutiàs adhuc Athanaſ. orat. de Paſs. & Cruce. de ijs, qui Fidei Chriſtianę nomẽ dederũt, inquit. *Voluptatem, cui in idolatria ſua metuebant, in Chriſto nũc aſpernantur*. Etenim nullus niſi in timore indulget voluptati, & quidem cum Maria gratiã virginitatis perfectiſsimè inuenerit, timoris occaſionẽ excluſit: timor enim impudicitiæ comes, ſpes autem ſocia virginitatis eſt. Vnde vbi D. Paul. 1. ad Corinth. 3. fatur. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem*: id explicãs D. Hier. in Ionã c. 1. ait. *Quãdo dicitur hoc, corpus oſtenditur, hoc, in quo naſcimur, hoc in quo morimur, hoc, quod virginitas expectat ad præmium, adulterium formidat ad pœnam*. Ecce tibi virginitas vt ſpe nititur, verũ adulterij impuritas ſub formidine premitur. Sed quid timeret virginitas, quæ pugnacem Dominum ſibi laterone habet? Enimuerò Ægyptiæ laſciuiam aduerſus Ioſephum pudicitiæ exemplar armatam videns D. Iſidor. Peluſ. lib. 4. ep. 77. inquit. *Cùm illa caſtitatis hoſtis, cum iſto autem eiuſdem legislator faciebat, & certaminis ſocium ſe coniungebat*. Nulli ſuccumbit timori quæ de tanto laterone gloriatur; quæ ſibi ſocium belligerantẽ Dominum acquirit, omnis erit expers timoris. Hinc meritò Mariam virginũ ornamentũ loquitur Andr. Cret. hom. in hoc Euang. aiens. *Benedicta tu in mulieribus quæ cœleſtem theſaurum, in quo alij omnes ſapientiæ, & cognitionis theſauri ſunt reconditi, in tuto virginitatis tuæ complexa es*. Expendo illud *in tuto virginitatis*, quaſi virginitas Mariana omnes timores ableger. Etquidem meritò dicebatin præſenti D. Chryſol. ſrem. 144. *Quid timet, cui iudex cauſæ eſt aſſertor, integritas teſtis innocentiæ?*

Cypr.

Athan.

1.ad Cor 3.

Hiero.

Iſid. Pel

And. Cret.

Chryſol

§. XXXIIII.

§. XXX.IIII.

Vbi Ieſus adeſt munimentum eſt pudicitiæ.

MErito iubebatur Maria non timere virginitati ſuæ, etiam in partu, quando paritura erat Ieſum: ait enim Angelus, ne timeas Maria, concipies enim, & paries filium, & vocabis illum Ieſum. Nec alio efficacius deperdendo pudore timor eradicari poterat, quàm dum Ieſus pariendus annuntiatur, qui vbi eſt, inexpugnabile adeſt munimentum caſtitatis. De Marianæ virginitatis clauſtris locutus Ezechiel cap. 24. ait, quod porta erit *clauſa principi*. Quæ verba dum expendit Guaric. Abb. ſerm. 2. in præſenti fatur. *Si verbo Dei apta es, tum demum non modo clauſa, ſed et ſignata es. Pone me, inquit, vt ſignaculũ ſuper cor tuum, vt ſignaculũ ſuper brachium tuum. Ieſus quippe impreſſus corde; expreſſus opere ſigillũ planè, & munimentum eſt caſtitatis ſponſæ ſuæ, & eò ipſo quod ſe imprimit imitationis formam, imponit etiam incorruptionis cuſtodiam.* Plane non euertenda erat caſtitatis arx à Ieſu, de cuius nominis flexuris conſpicua conſeruatur in columis integritas Eccleſiæ ſanctæ. Sic D. Athan. lib. 3. contra Arrianos, integritatem Eccleſiæ ponderans, ait. *Omnia in omnibus erit Chriſtus, vbi porro Chriſtus, quod genus ibi metus aut periculi fuerit?* Et paucis interiectis, nominis Ieſu cuſtodiam pro Eccleſiæ integritate ſeruanda hoc appoſito explicat exemplo, dicens. *Quemadmodũ ſiquis Regis filius, patre eius volente ædificare ciuitatem, in ſingulis operibus præſcribat nomen ſuum tutelæ cauſa, quo ſimul & inuiolata permaneant titulo, reuerentia que nominis ſimul, vt ex ea inſcriptione in memoriam veniant ipſius, & patris ſui & ab eo rebus iam ex ſententia confectis, percunctetur quis de ciuitate quomodo eam condiderit, iſque tum reſpondeat ſe bene eam ædificaſſe, nam ſecundum patris voluntatem ſuam imaginem ſingulis operibus impreſſam eſſe, eo quòd nomẽ ſuum vbique ſit inditum, & quaſi inædificatũ.*

Ezech. 24.

Abtan.

O pulchrum ciuitatis munimentum de nomine Ieſu comparatum! Hoc ſanè robur Ieſus habet maximum, vt vbicunque eius inditum, & veluti innatum fuerit nomen, nulla ruina timeatur, ſed noua tutela, & integritatis cuſtodia aſſeratur. Vnde Cãt. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Non ait, quod lilijs caſtitatis paſcatur; ſed potius quo inter illa moratus paſtorem, & cuſtodẽ agat. Ita D. Bern. ſerm. in Nat. Virg. fatur. *Non cibo; ſed cõſortio paſcitur liliorum, nec lilijs veſcitur, ſed verſatur.* Qui veſcitur conſumit lilia; ſed dilectus noſter Ieſus mihi me liliis puritatis veſcitur, minime cõſumit flores caſtitatis; ſed vt paſtor, & cuſtos inter illa verſatur.

Cant. 2.

Bernar.

Text. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur.

§. XXXV.

Mariæ, & filij Dei magnitudo maximè ab hac conceptione claruit.

ACcomodatè filius Dei dicitur magnus, & in altitudine patriſſare, cùm concipitur vtero virginali, quaſi ex tunc maximè eius magnitudo & altitudo innoteſceret, necnõ Virgo mater creaturarum altiſsima monſtratur, quæ magnum filium cum altiſsimo communem habuit. Hinc pulchrè ſanct. Epiphan. hæreſi 38. explicans illud Matth. 1. quod Ioſeph non cognouit Mariam, donec peperit, ſic inquit ſingularis. *Non nouerat, quod tali gloria honorandus eſſet aliquis in terra, maximè mulier, non igitur cognouit ipſam, donec vidit miraculum, nec cognouit miraculum ipſius, donec vidit genitum ex ipſa.* Et quidem Ioſeph magnum quid

Ephiph.

dam

dam de Maria cogitarat, maximam & fidelē de Deo opinionem habuerat; ſed ſic exceſsit æſtimationem iuſti viri Deus ex Virgine conceptus & natus, Virgo Deum concipiens & pariens, vt tunc primum dicatur vterq; á Ioſeph cognitus, illique vtriuſq; magnitudo declarata non cognouit ipſam, donec vidit miraculū, nō cognouit miraculū ipſius putá filium, donec vidit genitū ex ipſa. Accinit ex parte Imperfectus apud Chryſoſt. hom. 1. in Matth. ſub fine. *Verè enim nō cognouit eā*, ante cuius fuerat dignitatis, quæ vnigeniti Dei facta fuerat Mater; ſed poſtquā peperit, tunc cognouit, quod ſpecioſior, & dignior facta fuerat, quā totus mundus nō capere poterat, nec merebatur accipere, quaſi in anguſtū cubiculum vteri ſui ſola ſuſcepit.

Imperf.

§. XXXVI.

Mariæ magnitudo expenditur, quod Deum conceperit, & vtero libenter detinuerit.

Greg. DE Mariana magnitudine explicanda certant inter alios Greg. Papa, & Hieronym. Ille ad cap. 1. Reg. ſic ait. *Maria, vt ad conceptionem æterni Verbi pertingeret meritorum vertice ſupra omnes Angelorum choros vſque ad ſolium Deitatis erexit.* Hic ſerm. de Aſſumpt. maiori verborum maieſtate eandem amplificat magnitudinem Marianam. *Celſis*, ait, *ſublimior faſtigijs, glorioſior prærogatiuis meritorum, ita vt nullis iam viſibus ipſa eademque mancipanda niſi diuinis* Vtrumque longè ſuperauit D. Zeno. ſerm. 3. de Nat. Mariæ. *Superbus emicat venter Verbo*: nō cōtētus niſi ad exceſsū gloriæ magnitudinem componeret Marianam, ſuperbus emicat Mariæ venter, dicit Zenon, quaſi a conceptu Verbi Maria nullum finem, nullum modum magnitudinis cogitaret; ſed ſupra modum, & menſuram, quod proprium ſuperbientium eſt, euolaret. Crediderim hic ſanctum Antiſtitem meminiſſe illius Iſaiæ vaticinij nunc maximè Virgini aptandi: *ponā te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generationem, & generationem.* Quomodo in ſuperbiam? Pagninus legit, *ponā te in gloriam æternam*, & ſatis aptè, vt exſuperantem Mariæ gloriam indigitaret, Mariam conceptu, & Maria ſæculum orbemq; ſuperbientem facit.

Zeno.

Iſa. 60.

Sed age duobus è capitibus colligamus hanc Mariæ excellentiam maximā á conceptu Verbi manifeſtatam: ſanè illam manifeſtauit Angelus cùm dixit: *concipies in vtero, & paries filium*: quibus indixit partum non inopinatū, non phantaſticum, non abortiuū, non præcocem, ſed maturum, ſed tēporaneum fœtui, vtpotè qui ante conceptus non quaſi fluuius per eandem; ſed tanquam pluuia in vellere cōſiſteret, in vteroque inueniretur commotari, quod maximè extollit gloriam vteri virginalis, qui exultantem illum gigātem ad currendam viam in primo curſus impetu ſiſtere fecit. Lego præcurſorem Ioannem in materno vtero exultantem, nimirum in officium exilire conātē. De quo elegāter Chryſoſt. hom. 2. *Exilijt Ioannes in materno vtero accuſans naturæ tarditatem, labefacto*, inquit, *vincula naturæ, propero prædicare.* Eo namq; puer ardebat deſiderio fungēdi ſuo munere, vt non ſuſtineret natiuam vteri tarditatem, quē mora impatiens diſrumpere conabatur. Ex hoc Ioannis facto maius quid in Dei filio augurabar, vtpotè qui deſiderio deſiderabat hominibus communicari, quorum ardentiſsimo deſiderio ſic flagrabat, vt à regalibus ſedibus deſcenderet, fieretque extra cœleſtia palatia; quid ni extra cœleſtia? extra ipſum eſt factus. Me audaciæ nota liberat D. Dionyſ. Areop. cap. 4. de diuinis nominib. *Audebimus*, inquiens, *& id pro veritate loqui, quod ipſe quoquè author omnium pro amatoriæ bonitatis magnitudine extra ſe ſit.* Id ſanè eſt hominum deſiderium in Deo, quo extra cœleſtia decora, quo extra ipſum trahitur, quæ res illum extra cœlum, extra ſe factum poterit detinere? quæ illū morabitur? quàm Ioanne ſuperior

Chryſoſt.

Dion.

vbi

vbi ad maternũ vterũ peruenerit, vterũ pertransibit, vt egrediatur? quàm Ioãne festinior properabit ab vtero in officium, & more mensium impatiens disrumpet vteri carcerem? Sed ô virginalis vteri præstantia! O Mariæ gloria inenarrabilis! quem nec cœlestia omnia detinuerunt ad homines properantem, nec ipse se detinuit extra cœlum, & extra se factum detinuit libentissimum pulchritudo vteri virginalis. Sic de filio Dei ad homines currente D. Zenatur. *Requiescit libens florentissimo in domicilio castitatis, & in visceribus sacræ Virginis comparat sibi corpus suo iudicio nasciturus.* Ecce tibi quam ex hoc clareat Mariani vteri pulchritudo maxima: in Elisabeth vtero non quiescebat Ioannes more impatiens, & filius Dei Ioanne longe festinior, pro vt ardentiori impetu ferebatur, postquam extra cœlestia, & extra se profilijt, hominum desiderio tractus requiescit libens vtero virginali clausus, nec ibi desiderio exeundi agitur, qui flores Mariano in vtero, vbi adeò libens quiescit cœlestis apis, quæ ibi carmina, quibus voluntaria mora rapidissimo in cursu sistitur princeps nautarũ? quod pulchritudinum emporiũ vbi properans ad nundinas tam diu moratur diuinus mercator?

De Nat. Serm. 4

Pergo aliò, & miror Marianum vterum tam floridum apparere, imò floretissimum sub tanti luminis radijs per quos terrefecit Ierusalem Dominus. Sophon. 1. in cap. fatus. *Scrutabor te in lucernis*, nec vnius sustinebat ciuitas sancta scrutinium facis: at Mariana puritas immensi Solis fulgentissimos sustinet radios, & tunc eius apparet magnitudo puritatis: etenim tunc maximè conspicua est puritas crystalli, quando sub Solis radijs sine næuo, & sine macula claret. Hinc. D. Chrysost. in D. Th. Caten. *Siquidem enorme quibusdam videtur, Deum habitare corpus: nonne Sol, cuius est corpus sensibile, quocunque radios mittit, non læditur in propria puritate? Multo ergo magis iustitiæ Sol vtero virginali mundissimum corpus assumens, non tantum contaminatus nõ est, imò etiam ipsam Matrem sanctiorẽ ostendit.* Hæc Chrysost. quibus ego expendo, quod Sol iustitiæ ingrediens Mariani vterum, *ipsam Matrem sanctiorẽ ostendit*: vtpotè quæ sub tanti Solis radijs in nullo nigrizans, vndiq; pura, & illustris apparuit. Quod mirabere magis, dum apud Isai. 6. Seraphim diuinũ iubar expauescentes facies suas pedibus, & alis velabant, ne videantur & ipsi, vt ait Forerius: quonam enim pacto nudi apparent corã eo, cuius splendores ipsi sustinere non possunt? aut quid in se ipsis dignum admiratione, atque inspectione intelligent, qui maiestatem illam intuentur? at Maria immenso Deitatis lumini proxima, nihil quod vellet habet, nec coram increata sanctitate propriæ timuit sanctitati; imò tunc conspicabilior, gratior, sanctiorque apparuit. Iuuat modò exclamare illud Antipatri orat. de Ioann. Nat. *Quis dicat ab ea, quæ fuerat olim cõdemnata, intus in ventre habitum fuisse iudicem? quæque audiuit, in doloribus paries filios tuos, eam venisse post autem illum, qui nobis annuntiauit doloris solutionem.* Hæc ille miratus, quod fæmineus sexus olim reus, olim damnatus ea in Maria fulgeat innocẽtia, qua possit iudici adesse, cum illoque metu posito conuersari.

Chrysost.

Antip.

§. XXXVII.

Mariæ nil defuit magnitudinis, quæ decebat solium magni Dei.

SVpra omnes Hierarchias meritorum verticem vsque ad solium Deitatis Virgo Mater erexit, quod vt glorioſum, ita vt maximum de Maria prædicauit Gregorius Magn. Cæterùm inde gloria maior Regio Vati apparet, quòd in Sole constitutum sit Marianum tabernaculum. *In Sole posuit tabernaculum suum.* Etenim non tenebras; sed lucem amat opus, cui nihil deest, quod omnes mensuras attingit perfectissimæ artis. Seraphim illa ab Isaia conspecta maiestatis magnitudinem ipsa conspicata, obductis alis, vt

Isai.

vidimus

vidimus, sese obnubilabant. Quæ tunc
Chrysost causa? Pulchrè D. Chrysost. *Quia in explicabilem erga conditorem reuerentiam exhibere studebant ipso habitu, & voce, aspectu, statione: quoniam igitur id, quod desiderant, quodque conueniebant, nõ adesse quuntur declarant, eò quòd vndique velãtur; nam ita defectum circumtegunt, & quod deest affectui, velo obtegunt.* Quid Mariane gloriæ magis accomodatũ? quæ sic explicuit omnes perfectæ erga Deum reuerentiæ numeros, sic in se omnia decora clausit, quæ solium Deitatis decebant, sic omnes mensuras magni, & summi Dei tabernaculi tenuit, vt tenebras, & velamẽ fastidita clarissimos Solis radios adamarit.
Cant. 1. Huc spectant anxiæ illius voces Cant. 1. *Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie, ne efficiar sicut velata*: quasi diceret velantur illa, quæ nequeunt assequi quod increatæ conuenit maiestati, quibus deest par muneri sufficiẽtia: sic Seraphim apud Isaiam velabantur; nolo inter hæc numerari quę supremæ magnitudinis tabernaculi Dei *tenui*, cui nihil deest, quod deceat magni Dei Matrẽ, ideoque velum spuo, lucem appeto meridianam, qua absolutissima perfectio mea clareat. Sic Maria iuxta Cyrill. Alex. loco Solis in circumscriptæ iustitię Solem complexa est non in tenebris, non sub velamine; sed meridiana luce patentior maternum vterum conditori suo parauit, vtpotè cui nihil deerat ex omnibus ad summum Deum excipiendum procurandis. Quod eleganter meminit D. Dionys. Alex. dum ait. *Hæc est quam Isaac præuidens dicebat, Iacob det tibi Deus benedictionem terræ habentis omnia, qui enim de cœlo descendit vnigenitus Dei verbum gestatum est in vtero virginali, & genitum ex Paradiso virginali habente omnia.*

Sic leg. ex Sep. Orig. Hieron. Amb. & Aug.

De recta Chr. fid. lib. 2.

Ep. aduersus Paul. Samolaten. quæst. 10

(?)

§. XXXVIII.

Vterus virginalis Mariæ dedit Verbo diuino & nominis magnitudinem, & celebritatem apud omnes.

HÆreo adhuc Angelicis verbis suprà relatis, *concipies*, inquit, *& paries filium, & vocabis Iesum. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur.* Hęc protulit Angelus, quasi Deus à conceptu, & partu virginali adepturus esset magnitudinem, & nominis celebritatem. Tantum id non intonuit Proclus, *Proclus* dum hom. de Chr. Nat. ait. *Maria vnitarum interse naturarum officina, hæc salutaris reconciliationis panegyris*. Et quidem iure panegyris nostræ reconciliationis vocatur: etenim illiquicquid laudabile in nostra recõciliatione Verbũ fecit, acceptum tradit. Vide apud Psaltem 44. quâm se Christi nomen in vnguenta diffundat per vniuersum *Psal. 44.* orbem terrarum, *myrrha, & gutta, & casia à vestimẽtis tuis*, hoc est, vt Theodoreto placet, nihil odoratius, quam Verbum vestitum carne, nil celebrius, vnguentum effusum nomen eius, cuius suauitate repletur mundialis hæc machina: verùm omnis ista vnguentorum effusio, omnis ista nominis celebritas suum originem traxit *à domibus eburneis*: ab eburnea virginalis vteri domo egreditur Verbum apud omnes creaturas nominis sui, rerumque gestarum diffusurum fragrantiam. Sic magna orationis grauitate retulit D. *Cyril.* Cyrill. Alex. Exagesi de Incarn. Verbi hęc verba faciens. *Quia perinde ac vnus è nobis ortum ex muliere sortitus est, sit, vt iure, meritoque nomen quod est supra omne nomen, accepisse perhibeatur, omneque genu cœlestium, terrestrium, & infernorum ipsi incuruetur, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* Ecce tibi nomen magnum, & celebritatem Christi vtero adscriptum fœmineo, à quo originem traxit.

Vnde meritò Alcuinus serm. de Nat.

Nat. Virg. memorans Rebeccæ, cuius
Alcui. astutia filius Iacob obtinuit à patre be-
nedictionem, sic de Maria fatur. *Re-
becca futurorum præscia, magnificandi fi-
lij manibus pelliculas hædorum circum-
dedit, & colli nuda protexit.* Quasi di-
ceret, o noua Rebecca! à qua genitus
patri, habitu inuentus vt homo, simili-
tudinem carnis peccati accepit, qua
patris benedictionem venatus miro
modo sese magnificauit, vt meritò sit
Athan. & vocetur magnus Filius altissimi Pa-
tris. Hinc pulchrè D. Athanas sic Mariam alloquitur. *Benedictionibus te ce-
lebrat prima acies, quæ ex thronis, Cheru
binis, & Seraphinis constat, qui magni
Regis Dei cognitores appellantur.* Et cur
magni Dei cognitores Mariam celebrant? Sanè, vt magni Regis Dei excellentias speculantur, necessariò in laudes virginei vteri exsurgunt, quasi in aliqualem Christiferæ magnitudinis causam. Cui videtur subscripsisse Guarric. Abb. serm. 1. in Annunt. vbi fatur. *Maria singularem præ omnibus ele-
ctis inuenit gratiam apud Deum, vt vide-
licet Dei conciperet, & pareret filium, at-
que ex ebore corporis eius thronum sibi
virtus altissimi sine manibus exscinderet
glorioſum. Glorioſus prorsus ille thronus
ac mirabilis, de quo Scriptura perhibe-
tur, quòd non est factum tale opus in vni-
uersis regnis, quod facilè testimonijs pro-
baretur Angelorum, qui semper, & insa-
tiabiliter in gloriam & decorem Domini
ci corporis prospicere concupiscunt.* Sic
Guarric de Mariæ ebore virgineo rutilat Dei thronus sublimis, & eleuatus; sic de Maria exorta Christi caro, afficit decoris magnitudine ipsos Angelos.

§. XXXIX.

Vterus Virginalis Mariæ non deiecit, sed extulit Deitatem.

VAna relinquo vanis, qui Deũ. Mariano in vtero conspurcandum metuebant, in illos telum contorsit Proclus fælici dexteritate. *Nullam,* inquit, *Deus contrahit labem, quòd intra viscera, quæ citra omnem dedecoris notã condiderat, inhabitat.* Aduersus hæreticos hoc dedisse satis; verùm fidelibus Aug. gratior exstitit, qui Natiuitatem Verbi humilem, & excelsam prædicauit lib. 1. de Symbol. ad Catechum. *Vn
de humilis? quia homo natus ex homini-
bus: vnde excelsa? quia ex Virgine.* Et sanè ab vtero virgineo omnia glorioſa, & excelsa Deo canũt Angeli. Vnde B. Gregor. Niss. magnũ quid, & excelsũ meditatus, quo immensa Dei maiestas à cœlo in terram migraret, hoc vnum præ omnibus inuenit, nempe almam Virginitatem, sic ait. *Non nauigio, aut
curru aliquo, sed incorrupta virginitate
in vitam humanã traijcit.* Videtur acutus Doctor coniecisse oculos ad nauigia illa auro flammantia, quibus nupturi Reges adnauigant, siue ad currus triumphis, gloriaque plenos, quibus Imperatores vrbem honestabant, hisque despectis, ita fari. Non Deo nuptu ro triumphatori aureas classes pares, humanum vt mare tranet, non splendidos currus: habet, quo se exaltet maiestas, habet, quo triumphet maximè sublimis Saluator, non nauigio, nõ curru, sed incorrupta virginitate in vitam traijcit humanam. Nullo sublimiùs efferretur Verbum, quàm dum conscẽdit in almam materni vteri Virginitatem. Hæc est illa Aquilæ volãtis in cœlũ via, quæ tâm difficilis, & accliuis apparuit Sapienti Prou. 30. sed audi qua liter ab. Amb. lib. de Sal. 12. complanatur. *Quis cognoscere potest quemadmodũ
Verbum in Virginem venerit, vt tam fœ-
licem fœtum partus virginalis effunde-
ret, ideſt, quod ait vestigia Aquilæ volan
tis, ideſt, Christi Domini aduenientis.*
Etenim nil magis nobis Verbi ad Virginem ingressus prætendit, quàm prepetes, & sublimes aquilarum volatus. Vidisti Aquilam pansis alis nubes perterebrare, arduis, sublimibusque verticibus subsidere, cœlorum altitudinẽ appetere, id est, vestigium Christi Domini ad Virginem aduenientis. No se deprimit regia Verbi maiestas, vt virgineũ vterum teneat, imò tunc maxi

Proculus *Aug.* *Nisſ.* *Prou. 30* *Amb.*

mẽ Aquilæ celsitudinem sublimemq; volatum ostendit. Et enim à virginitate nihil non sublime exeundum erat nihil non diuinum, & maximum. Id
Chrysol. quod notat Chrysol. serm. 142. in eo quod Angelus ait, *concipies, & paries filium* eleganter subinferens ille: *non dixit filium tibi, non dixit tuum: monita ergo per Angelum Virgo, ne præsumas hunc vocare filium tuum; sed mox vt genueris, inuoca Saluatorem, quia virginitas non sibi parit filium, sed pignus authoris, & integritas suum gestat Dominum, non alumnum.* Ita Chrysol. quo nemo dignius virginitatis partũ elucidabit: etenim qui a Virgine oritur, eam præ se fert magnitudinis exuberantiam, vt ipsa ab origine superior, & præstãtior non tam filius, quam Dominus appareat, non tam hominis factura, quam hominum omnium vindex, & Saluator videatur.

Ildeph. Hinc D. Ildephõsus serm. 8. de Assumpt. Virg. *Virgo*, ait, *credidit admonita quod audiuit, meruit sanctificata quod credidit. Denique tantum se ad cœli fastigium subleuauit, vt Verbum in principio apud Deũ, idest, Dei filium de summa arce susciperet.* Itaque non descendit Verbum, dum Mariæ adest, sed tota sua altitudine conseruata illum pertingit sublimitas Mariæ, illiq; nouum
Gilib. dedit decorem, nouamque sublimitatẽ. Rem conficit vnus Gilibert. serm. 21. in Cant. fatus. *Fœmina circundabit virum, quo modo circumdat corona caput caput enim Ecclesiæ Christus, gloriosus planè in illo splendore gloriæ, & paternæ figura substantiæ, sed superaddito nostræ quodam velut fuco naturæ, & colore inducto, dum sublucet, plus placet, nec illis tantum qui secus ferre non possent; sed in ijs etiam, quibus purè se splendor ille refundit.* Itaque & Angelis, & hominibus exoritur Sol iustitiæ mirificè exaltatus, condecoratus ab vtero virginali.

(?)

Text. Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris sui, & regnabit in domo Iacob.

§. XL.

Virginis Matris amore, & æstimatione tenetur Verbum diuinum.

SApientissimi Athenarum lege cauerunt, ne filij à matribus cognomen acciperent: quæ lex ita vniuersos homines peruasit, vt nihil sanctius habeatur apud humanas familias, quam materna, & fœminea decora ob nubilare. Hinc natum est prouerbiũ quo Spiritus diuinus cap. 4 istam hominũ stultitiam expungit. *Stultus*, inquit, *homo despicit matrem suam.* Gratiores
Prob. 4. suis matribus Lycij, qui teste Alexandro ab Alexandro, eo in honore, & æstimatione habent matres, vt omissis patribus, nomẽ solum efferant, atque decus maternum. Quid mirum? habent hi quem imitentur filium Dei, qui summi Patris principatũ dissimulans, Matris gentilitate gloriatur immense. Ecce tibi accipiet sedem Dauid, & regnabit in domo Iacob. Pulchre ad hæc Bernard. *Quid magnum*
Bernar. *promittitur ei, qui sedet super Cherubim quẽ Propheta vidit sedentem super thronum excelsum, & eleuatum, sedere in throno Dauid?* Sane diuino Verbo, quia per matrem, Dauid sedem habet, Iacobea domus, Dauidicum regnum, gentilitia sunt materna, adeò inde Verbo grata, adeò pretiosa, vt paterna stẽmata, & amplissima, & diuina obliuiscens, his solum maternis gentilitijs se maxime iactet immenseque glorietur. Quod rectè calluerat quisquis cecinit id Cant. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate*
Cant. 3. *quo coronauit illum mater sua.* Hæccine sunt diademata, quibus se conspiciendum offert diuinus Salomon, diademata

demata, quæ ex matre habet: etenim diadema, regnumque paternum in ſinu Patris luce inacceſsibili candet, immenſi Deitatis abyſſus ſuperādi ſunt, vt quod a Patre accipit ornamentum appareat, quo exterius eminet, quo exultat, quo gloriatur, quo vellet conſpici, maternum eſt, & maximè gratū.

Guill. Sic ingenioſus Guillelmus expendit. *Diadema, quo coronauit eum Mater ſua nempe regiam nobilitatem aſſumptæ humanitatis, qua eum coronauit, eo quod illum de ſanguine ſuo regio ſecundum carnem cōcepit, Vnde Gabriel paranimphus ecce concipies, & paries filium, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid, & regnabit in domo Iacob.* Sic ille vt gratius Verbi ornamentū, quo vellet dignoſci indigitaret, nimirū, quod ex regia Matris familia hereditauit, tanto erga Matrem amore, & æſtimatione afficiebatur Verbum. Quid plura? mediis ipſis paſsionis nubibus, quando candor ille lucis æternæ velabatur, quando poteſtas tenebrarum in Deum dabat iura, quando diuina omnia abſcōdebātur, & ſe Pater ipſe abcōdebat vſque in Filij querelam; tūc Verbum diuinum diuinæ originis diſsimulationē & obnubilationem paſſus, hoc vnum habuit maximè in optatis, vt gētilitia Matris eluceſcerent, vnde ſub titulo Iudæorum Regis voluit excarnificari, vltimumque profundere ſanguinē.

Ildeph. Vide, o Virgo, quantum debeas Filio, inquit D. Ildephonſus ſerm. 8. in Aſſumpt. *vt te veram Matrem oſtenderet, verum ſe hominem patiendo tormenta monſtrauit.* Etenim maluit ſe Matris filium oſtendere ſub titulo Regis Iudæorum in cruce perſeuerando, quàm & titulum, & crucem deſerendo ſe filium Dei oſtentare Iudæis poſtulantibus.

Tert. Acutè hunc erga Matrem affectum in Chriſto Domino Tertull. aduertit lib. 4. in Marcion. etenim vociferantem cæcum Ieſu fili Dauid miſerere mei, Ieſus ſtatim illuminauit filius Dauid, qui hoc ſe & cognouit, & cognoſci voluit filium hominis, etſi minus oculatam, etſi veri luminis compotem exteriori quoque viſione donauit, vt & nos regulam, ſimulque mercedem fidei diſceremus, *qui vult videre Ieſum Dauid filium credat per Virginis cēſum,* Ecce tibi quo Ieſum tibi maximè obligabis, ſi illius materna decora, maternos auos in mente, & ore habeas.

§. XLI.

Virgo ſtatim à Verbi conceptu claſſicum aduerſus Dæmones cecinit.

EXpendo adhuc cui regno, cui ſedi ſuccedat Verbum incarnatū. Dauid regnum plenum bellis, ſanguine hoſtium madidum, vt ex eo ſolum à templi maximi conſtructione arceatur. Iacob ab vtero ſupplantauit fratrem: quid magis faceret ipſe Mauors, quàm ipſo in vtero matris arenam effingere, & inimicum bello deuaſtare? Horum ergo regnum, & ſedem accepit Dominus, hoc eſt, iuxta Theopilatum, his ſeſe regnando accommodauit, gladium, ignemque, & crucem inimicis minitando, nec diſtulit bellum, ſed potius Iacobea proles ab vtero Matris perterrefecit aërea s poteſtates. Memini Galen. in lib. *an animal ſit id quod in vtero eſt,* talibus indicijs Heroum conceptus augurari, quod ab vtero iam ſui experimentum præferant ſicque inter alios ait. *Alcmena Herculem procreans terrorem aduerſarijs, diffidentiam inimicis incutiebat, cum adhuc infantem vtero gereret.* Alcmenā longe præſtantior Maria, quæ Verbum cōcipiens adhuc infantem vtero geſtabat, etiam terribilis hoſtibus videbatur, terribilis, inquā, vt caſtrorū acies ordinata; *& quidem,* ait, Guillelmus, *Guill.* *ex quo Dei filium peperit terribilis Dæmonibus fuit, cùm enim viderent eam integritate ſimul & prole gaudentem, vehemens illis ſuſpicio incidit, ne forte illa genuiſſet tot propheticis vocibus olim pronunciatum Meſſiam, per quem eorum imperium rueret, itaque virginitate illi puerperæ nil eis tunc terribilius.* Iam iā Mariæ virginea aluus terrorem aduerſarijs incutiebat, cum adhuc infantem in vtero gereret. Quod pulcher-

Athan. rimè excogitauit Athanaſ. dum illud Angelicum expendit, nimirum *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi.* Enimuerò, *vt in Apoſtolos virtus iſta ideò deſcendit, vt contra omnem aduerſariam virtutem vigerēt, ideoque Spiritus ſuperueniet eſſen tialiter, ita quoque Spiritus ſanctus in Virginem deſcendit.* Sic ille: vbi pondero energiam comparationis Mariæ de Spiritu ſancto habentis, cum Apoſtolis eodem flammanti correptis ſpiritu, vt contra omnem aduerſariā poteſtatem vigerent. Etenim latet in hac ipſa comparatione quædam cōtrapoſitio non inelegans, quatenus Apoſtoli, ſublato in cœlos Domino, igneum Spiritum ebibentes terribiles aduerſarijs extiterunt: at Maria à primo Verbi in mūdū ingreſſu, cùm primū vtero habuit infantilia mēbra, ò quā terribilis, ò quàm aduerſarijs formidabilis erat! adhuc virgineus vterus calefaciebat pueruli artus, & quaſi ignientis tela, quaſi hoſtilia elaborantis arma officina formæ horrebat. Vnde meritò exclamauit de Chriſti Natiuit. *O vtere, in quo arma aduerſus mortem fabrefacta ſunt!* Cuius ſententiæ pondus vt exprimatur, conſule priùs Virgilianum

Virg. ſpecus, vbi Vulcania domus, vbi tela omnia fiunt, vbi.

Vulnificuſque chalybs vaſta fornace liqueſcit.
Et Cyclopum exeſa caminis
Antra denſa tonant, validique incudibus ictus.
Auditi referunt gemitum, ſtriduntque cauernis.
Strictura chalybum, & fornacibus ignis anhelat.
His informatum manibus, iam parte polita.
Fulmen erat.
Parte alia Marti currumque, rotaſque Volucres
Inſtabant, quibus ille viros, quibus excitat vrbes.
AEgidaque horrificam turbata Palladis arma.
Fulgores nunc terrificos, ſonitumque metumque.
Miſcebant operi, flammiſque ſequacibus iras.

Tolle gemitus, & omnis huius terrificæ officinæ finge tibi Mariam in vtero æmulatricem, vbi cum infātilibus membris credes fabrefieri iguea tela, gladium ancipitem, rapidum fulmē, fulgores terrificos, ſonitumque, metūque, flammiſque ſequacibus iras: quæ omnia aduerſus mundiales, aëreaſque poteſtates vtero virginali fabrefiunt. *Alc.* *Quid enim non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morem inſtructam omni armatura fortium contra ſe procedere fœminam?* Hæc pulchrè ſerm. de Natiu. Virg. Alcuin. intulit, memorans virgineum vterū à Verbo concepto, armorum, terrorumque officinam: nec mirū quod nigras Dæmonū phalanges perterrefaciat, quæ lucidiſsimis cælorum exercitibus eſt terrori, vt Epiphan. exiſtimat his verbis. *Epiph.* *Obſtupuerunt omnes Angeli, & vniuerſus Angelorum exercitus timore, tremoreque graui detenti, quia cernebant illum, qui habitat in cœlis per eam verſari in terra, & exhorreſcebant Virginem, & formidabant dum conſpicerent eum, qui principio caret deſcendentem à throno Cherubico, in vtero virgineo ſedere.*

§. XLII.

Maturet certamina, qui Regnum Chriſti velit comparare.

REgnat equidem Chriſtus in domo Iacob, in domo nempe illius, qui priùs nouit certamina, quàm lucē; *Oſeas 12.* qui vt ſenſit inimicum, non tempus naſcendi expectauit; *Sed ab vtero ſupplantauit fratrem.* *Exo.* Nihil enim magis pauendum Dei hoſtibus, quàm forte, & intrepidum initium pugnā di. Nonne Ægyptij plures ſuſtinuere plagas? ſed quàm vident primogenita occiſa, tūc Iſraëli poteſtatem exeundi faciunt. *Nizet.* Quod meditatus Nizetas in Naz. nat. 2. Paſch. dicit. *Neque enim eam plagam AEgyptij perferre potuerunt, ſed tūc Iſraelitis diſcedendi poteſtatem faciunt: eodem modo Dæmonibus quoque animarū noſtrarū perſecutoribus grauiſsima hæc pœna videtur, quando in animo ab omni oſten-*

oſtentatione alieno primogenita peccati, hoc eſt, prima vitij origo, ac principium á nobis extinguitur. O quàm promouetur Dei regnum; & peccati regnum cadit, vbi miles primis incurſibus ſtrenuè obſtat, & primis auſibus oſtenditur clarus! Irruerat Satanas in Iobum, & vbi prima ſua tela inania vidit, ſic vxoris per vocē clamat. *Quouſque ſuſtines?* Quibus commotus Orig. lib. 2. ait. *Non dicit Iob, qui torquebatur quouſque ſuſtineam? quouſque torquear? Diabolus verò, qui non ſuſtinebat dolores; ſed confuſionem dicebat ad patientē, quouſque ſuſtines? Iob, qui ſuſtinebat, non ſuccumbebat. Diabolus, qui non ſuſtinebat, deficiebat.* Sanè grauiſsima hæc pœna videtur Diabolo, quando fortiter in principio reijcitur, quando primi eius expugnantur conatus, id prorſus intolerabile ducit. Fœlix ille, qui ſic audet à principio: dicunt vulgò, *dimidiū facti, qui bene cœpit, habet*; at ego Chriſtianorum regnum in primis auſibus crediderim conſtitutum. Ecce vobis Abraham iugulaturus filium, cùm primùm gladium ſtringit, ante vllā ſanguinis effuſionem coronam obtinet triumphi. Do Iſidor. Peluſ. lib. 4. ep. 157. dicentem. *Erat cernere naturam quidem cum ſuis armis, atque copijs omnibus humi proſtratam, ipſum verò ſtantē, & manum extendentem non corona præditam, ſed gladio quauis corona illuſtriùs fulgente armatam*. Quibus pondero, quod omnes aduerſantes phalanges humi iaceant proſtratæ ad primam militis eductionem gladij, & quòd corona non in capite poſt facinus impietum, ſed in ipſo effulgeat gladio. Equidem ea virtute eduxit vir ſtrenuus gladiū, nihil moratus, vt vel á primo eductionis nixu victoriam, & coronam reportauerit. Sic de ipſo Iob capit. 1. poſt hoſtis primos conflictus dicitur. *Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua, tonſoque capite corruēs interram adorauit*. Curſe ſe in terram proſternit? Pulchrè Orig. lib. 1. *Primùm ſurrexit, & ita demiū ſe proſtrauit: ſurrexit adpræliū, proſtrauit ſe ad pacē; ſurrexit ad victoriæ perfectionem; proſtrauit ſe ad coronæ ſuſceptionē*, vt velipſo in certaminis capite ſe dignum corona oſtentaret.

Iob. 1. Orig.

Gen. 22.

Iſid. Pel.

Orig.

§. XLIII.

Chriſtus Dominus omnibus ſuas paſsiones manifeſtauit, abſcondit ſuas glorias.

MIraberis Iacobum in vtero animoſè aduerſum fratrem inſurrexiſſe, cuius certaminis gloria vtero matris fuit clauſa: verùm vbi in lucē editus eſt, nunquam non timuit fratrē, ſic enim Gen. 32. ad Deum clamat. *Erue me de manu Eſau fratris mei, quia valdè eum timeo*. Inſuper magna cinctus familia in conſpectu omnium cū ad fratrem appropinquaret capit. 33. *adorauit pronus in terram ſepties*. Sic victorias, & animoſitatem vteri tenebris concluſit, metus autem, & infirmitates coram omnibus propalauit. Sanè hinc dicitur Ieſus in domo Iacob regnaſſe, quando de Iacobi more ipſe Ieſus totus erat in manifeſtandis paſsionibus, & glorijs obnubilandis. De his audio Iſaiam dicentem cap. 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum*. De paſsionibus autē agēs cap. 53. inquit. *vidimus eum, & non erat aſpectus*. Quibus id ſtatim venit pondrandum, nimirum quòd ad videndas glorioſas ſedes, & thronos vnus, & ſolus Iſaias admittatur, ait enim *vidi*; verùm vt ad paſsiones ventum eſt, iam non ſolus, ſed cum multis accedit, fatus *vidimus*. Id quod eleganter attigit Bern. ſerm. 5. in Iſaiæ locum dicens. *Communis viſio verbo pluralis numeri deſignetur; hæc autem tàm ſingularis eſt, quàm ſublimis. Ibi tanquam vnus è multis vidimus*, ait, *hic tanquam ſolus, & ſolitarius leuans ſe ſupra ſe, vidi*, inquit, *Dominum ſedentem*. Is enim eſt Ieſus, qui glorias ſuas ab oculis mortalium ſtudioſè arcet, verùm paſsionum ſuarum infirmitates, contumelias præſentiſsimas omnium oculis velit eſſe. Dicitur Exod. 40. *Pones altare aureum, in quo adoleatur incenſum coram arca teſtimonij; Tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti*. Ecce tibi vtrumque altare Chriſtum ſi-

Gen. 22.

Iſa. 6.

Iſa. 53.

Bern.

Exo. 40.

gnificabat; ſed quod aureum eſt velo contegitur; alterum, nempe holocauſti palam omnibus patet. Cur hoc? D. Cyrill. Alex. lib. 4. Ioann. cap. 28. ait. *Celabatur primum, quia occultata atq; recõdita eſt gloria Chriſti; alterum autem vulgo patebat, quia mors eius omnibus patet.* Siccine qui de regno Chriſti velint gloriari, patefactis infirmitatibus, virtutes curent celare, & abſcondere. Id quod pulcherrimè oſtendebant ſorores illæ Lazari, quę eius infirmitatẽ verbis, & literis manifeſtarunt; at vbi eum mundo mortuum viderunt, ſic recondunt, & abſcondunt, vt nec amiciſsimorum oculis pateat. Sic D. Ber. ſerm. 3. de Aſſumpt. expendens illud Domini apud Ioan. *Vbi poſuiſtis eum? Sorores*, inquit, *alloquor, quæ ſepelierũt fratrem prædicatione, & miniſterio, vbi ergo poſuiſtis eum? abſconditus eſt foſſa humo non facilè inuenitur.* Et rectè docetur abſcondi foſſa humo, qui mortuus mundo Chriſto renaſcitur.

Cyril.

Ioan. Bern.

§. XLIIII.

Generis nobilitas magni ponderis eſt in Prælatis.

NON caſu vbi de regno Ieſu agit Angelus, ad domum Iacob præcæteris cucurrit, quaſi ad fontem totius Iſraëliticæ nobilitatis. Equidem nulla domus eſt in toto Iſraël, in qua degenerum aliquid non inueniatur. In Abrahę domo Iſmaël ancillę filius: in Iſaàc domo quis magis degener quã Eſau? & ſic in alijs; vna Iacob domus nihil degenerum paſſa eſt; ſed tota populi nobilitas ab illa pullulauit. Iã merito futurus orbis Rex de antiquo nobilitatis fonte commendatior, nihil enim ſic premit ingenuos ſubditos, quã a fæce populi ſuſtinere duros Prælatos. Accipite quid ſanctiſsimus ille Epiſcopus Ptolemaides Syneſius in quodam Andronico Præfecto ſibi infenſo notarit ep. 57. fatus. *Meminiſtis cuius modi erga me extiterit? qui vt nihil aliud certè ab illis maioribus ortũ duxeram (ab Eruſtine enim qui Doriẽſes in Spartam deduxit, ad meum vſque parentem generis ſucceſsiones publicis tabulis inſcriptæ ſunt) is qui ne aui quidem nomen edere poſſet, imò nec parentis, vt aiũt, niſi quantum coniectura aſſequi poteſt, porrò à piſcatu ad Præfecti currum ſit euectus.* Hac ſolũ vir egregius ſuas ærũnas ponderabat, nec aliud dolorum pondus inueniri poſſet maius, quàm quod ingenui ſubditi vile ſuſtineãt ſibi durum Præpoſitum, & prælatũ: prę terquàm quòd mille alia incomoda proſiliunt ſtatim ab ijs, qui à ſentina præſumunt clauum. Ea eleganter notauit D. Ennodius in paneg. Theodorici Regis de quodam tyrãno aiens. *Metuebat parentes exercitus, quem meminiſſe originis ſuæ admonebat honor alienus, nam ire ad nutum ſuum legiones, & remeare, pauore algidus imperabat; ſuſpecta enim eſt obedientia, quæ famulatur indignis, & quoties Prælatos conuenit conſcientia ſtirpis vltimæ, & illudmetuunt, quòd timentur.* Et ſanè mens vilibus aſſueta malè ſemper audit in ſceptris, illi continuus comes metus, & ſuſpicio ſe ſperni, ac contemni, dominandi diſciplinam nec nouit, vt quæ innutrita fuit ſeruis. Idcirco inter fœlicitates fortis illius fœminæ Prou. 30. hæc non poſtrema cenſetur, quòd *nobilis in portis vir eius.* Cùm enim maritus dominus ſit vxoris, non poterat ſubditę plena fœlicitas intelligi, ſi dominum ſortiretur, quem innata nobilitas non efferret. Hinc iam nõ miror id quod ſæpiſsimè obſtupeſcere ſolebam de imperio Iſraëlitarum, quo nullum noui miſerius, tot cladibus refertum, tot à Deo vero defectionibus plenum, in quo vix vnus inter mille bonus princeps extitit. Excipe Dauidẽ, Ezechiam, & Ioſiam, aut vnum aliũ, & reliqui omnes Reges malifuere, ido latræ, in Deum rebelles, populo damnoſi. Quæ huius rei ratio? nempe ſeruilis, & abiecta conditio, quam gẽtes illæ apud Ægyptios captiuatæ ebiberunt. Hanc reddidit Anaſtaſius Nic. q. 45. vbi tractans intolerabile damnum Prou. 25, notatum, nimirum; *ſeruus cũ regnauerit*, ita loquitur, *id eſt, ſi ſeruus regnauerit, nempe Iſrael, qui fuit ſeruus in*

Syneſ.

Ennod.

Prou. 30

Anaſt. Nizen.

Prou. 25

in AEgypto, & inſipiens repletus fuerit cibis, vt qui terram in promptu acceperit & comederit, & repletus recalcitrauerit. O vtinam ille ad prælaturas eligatur, cui generoſitas, cui ingenuitas, cui iubere innatum ſit! Fallor, ſi hoc non tradebat D. Chryſoſt. hom. 7. ad pop. dū ex 1. Gen. ait. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram: quid eſt ad imaginem noſtram? principatus imaginem dixit, vt quemadmodum nullus in cœlo eſt Deo ſuperior, ſic ſuper terram nullus ſit homini ſuperior: vno enim hoc, & primò honorauit, quod ad imaginem ſuam eū fecit; ſecundò, quod non laborum præmiū imperium nobis præbuit.* Etenim hoc maximé notandum, quod a Deo imperium non datum eſt laborum præmium; ſed naturæ ipſi inſeminatum humanæ, quaſi velit eos in prefecturas aſſumi, quibus innatum eſt imperare, & iubere. Vix equidem eſt aliquis labor, qui imperio munerari debeat, vbi natura minimè ſuffragatur. Vnus Deo ad omnipotentiam ſuam oſtentandam ignobiles, & rudes piſcatores, in Eccleſiæ principes elegit; at ipſi ſtatim vbi pro Iuda duodecimus Apoſtolus eligēdus erat, an elegerunt piſcatorem, & rudem hominem? Abſit, imò vt bene notauit D. Antoninus apud Lorinum, elegerūt Matthiam, virum mira eruditione, & doctrina præclarum. Ille enim ſolus, qui de lapidibus poteſt facere filios Abrahæ, poteſt de vilibus, & ſeruis bonos ſuſcitare Prælatos.

Gen. 1.

Chryſoſ.

Ant.

Textus. Dixit autem Maria ad Angelum, quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?

§. XLV.

Maria experta Domini præſentiam ſupra naturam audet.

CRedidit Maria Angelo, credidit, inquam, ſe parituram Deum; & tamen votum conceptum de virginitate æternùm ſeruanda humiliter, & ſummiſſè exponit. Sic Patrum aut horitate fultus tradit Toletus, ſic verba ipſa attendenti facile perſuadent. Mihi vnum accidit admirandum, ſi quidem Virgo Angelico credidit ſermoni de prole diuina à ſe parturiēda, cur modum exquiſiuit? Cur prætendit votum, & propoſitum caſtitatis? An in Deo obliuionem ſui propoſiti machinatur? Crediderim ſanè Mariam non tàm conatam eſſe emiſſum exhibere votū virginitatis, quàm illo exhibito adducere Deum, vt ex virgine incorrupta naſcatur. Annuit quidem partui; ſed partus mūdialis leges faſtidiens virginitati adhæret, & à Deo expoſtulat modum, quo virgo pariat. De Ioanne adhuc in viſceribus matris agēte, ſic Antipater meditatur. *Cum ex matrice in matre Chriſtum Ioannes aſpexiſſet, præuidens, exiliens, naturæ terminos conatus eſt tranſire. Video enim Dominum, dicebat apud ſe, qui imponit naturæ terminos, non expecto tempus, quo ſolet fœtus geſtari in vtero.* Sic ſupra naturam conatus exilire infans eo ſolum quod ſe Domini præſentia ditari videat. Sic Maria Ioanne animoſior ſecum Dominum Angelico teſtimonio præſentiens, ſe in maximam Dei gratiam euectam conſpiciens, mediocria iſta pertæſa, magna audet, & cum ſibi Deiferum partum videt offerri, naturæ terminos tranſcendit, nouum, & inauditum virginis partum expoſtulat, ſoli Deo remittens excogitandū, modū quo pariat virgo florida. Hoc ipſum fœmineo ſexui conſulebat Chryſol. in hæc Mariæ verba inquiens. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Mulier, quem virum quæris, quem tu in Paradiſo perdidiſti? Redde virum mulier, redde depoſitum Dei, redde ex te quem perdidiſti per te, prætermitte naturæ ordinem, recognoſce ordinem Creatoris.* Nil dulcius, ad exprimendam excellentiam Mariæ, quæ fœminarum agens perſonam corrigere nititur damna primæ nobili antipatia. Etenim illa Angelico ſuaſa ſermone fructus dulcedinem noluit guſtare ſine viro, quem perdidit guſtu fructus.

Antip.

Chryſol.

Hæc ab Angelo ſalutata, vt fructum ventris perciperet benedictum, noluit comitem habere virum; ſed ipſa ſola reſpuens omnes perditos viros ex ſe ſola, ſuiſque viſceribus Dominicũ audet ſperare fructum, præſentiensque ſecum gratiam Creatoris, vt ait Chryſol. audacter ordinem prætermittit naturæ. *Matth. 21.* Ad hæc acuta eſt Anaſtaſij Sinaitæ ponderatio, etenim Matth. 21. dicitur. *Intrauit Ieſus in templum Dei, & eiiciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit; & acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, & ſanauit eos.* *Anaſt. Sina.* Et quidem cæcos, & claudos a ſe templi clauſtra arcebant: vnde ergo modò illi ad templum accedere ſanandi audent? Anaſt. Sinaita lib. 4. de rectis fid. dogm. inquit. *Claudos, & cæcos longiùs arcet lex ab ingreſſu templi, deſignato admirabili hoc proaigio nimirum excluſis templo negociatoribus, qui viderant, & audierant ſecum reputantes, id operis humana eſſe fragilitate ſuperius, auſi ſunt ingredi.* O quàm audere poſſunt ſupra omnem vim ij, qui præſentem Deum auguran tur! *Mar. 10* Miraberis, quod Marc. 10. petat Ieſus à Ficu fructus, cum nõ eſſet tempus ficorum, cur hoc Dominus faciebat? An, vt doceret homines præſente Domino ſupra omni audere natura? *Orig.* Ita Orig. in Matth. tom. 16. fatus. *Vult enim Chriſtus fideles ſuos meliores eſſe humana omni natura, & erigit eos ſupra naturam, & vt dicam, opera Dei magis, quàm hominum, propter quod hominibus dicit, quoscumque ad beatitudinem vocat, Ego dixi Dij eſtis, & filij excelſi omnes arguens eos, qui nolunt eſſe Dij, neque filij eſſe excelſi.* Quippe crimẽ eſt, ſi præſentia Domini munitiõ audeamus in ſuperiora, & diuina. Igitur virũ expuit Maria, & præſentiens Deũ ſola ſibi totum diuinum exoptat fructum infundi; vt ſimul ipſa totum vniuerſæ refundat creaturæ. *Alcui.* O vtinam, clamat hic Alcuinus, *poculum ſuum ebria illa Eua, aut totum ebibiſſet, aut totum effudiſſet!* At participem habuit virum, & perdidit omnes viros; prudentior Maria dum virum deſpicit, totum ipſa ebibit virale fructum, vt tota vniuerſi illo perfundatur natura.

Text. Reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi.

§. XLVI.

Mariæ ſanctitas in Verbi Incarnatione maximè enituit.

TOtum Incarnationis negotium, quia diuiniſsimũ, diuino tribuit Angelus artifici, nempe Spiritui ſancto, eiuſdemque virtuti fœcundatrici. Placet in hac re nobis Euthym. qui & placuit doctiſsimo P. Ioanni Maldonato minimè diſtinguenti Spiritum ſanctum, & virtutem Altiſsimi: imò iuxta Scripturarum loquelam venuſta eſt eiuſdem repetitio, idemque Spiritus ſanctus, & virtus Altiſsimi, quæ obumbrabit, ideſt, quaſi obnubilabit, ſiue quaſi nubibus obtegeret, vt irroraretur Maria diuinoque fœcundata, & compluta ex nubilo, animatam germinaret ſalutẽ. *Euth.* *Mald.* Hæc mihi benè donauit Maldonatus, quibus ſub breuitate tranſcriptis, iam hinc vocor in Marianũ panegyricum cuius ſupereminens ſanctitas iam palã ſub his verbis enituit. Enimuero Bern. acutè expendens illud, *Spiritus ſanctus ſuperueniet in te*, ſuper plenitudinem quandam virginalis ſanctitatis exaltat, quæ non ſolũ interne plena, ſed et ſuperplena conſpicitur propter abundãtiam gratiarum, cuius ſuper illam erumpunt radij. Ille nimirum Spiritus, qui iuxta Apoſtolum in cordibus noſtris clamat, inibi clauſus miro in Maria modo ſupereminet, ſuperemineſque effundit ſanctitatis radios. Neſcio quam huiusmodi ſuperplenitudinem ſanctitatis in protomartyre Stephano ſunt mirati Patres, quæ interioris hominis anguſtias rimans, exterius ſui clariſsimam *Bern.*

mam ſpeciem dabat. Cuius rei ratione pulchra ſimilitudine exponit D. Greg. Niſſ. apud Lippoman. *Nam*, inquit, *ſicut ignis idoneam nactus materiam, ſubli mem flammam tollit, & ſplendidiorem lu cem efficit: ita Spiritus Sanctus ex magno Stephani animo clariores gratiæ radios emittebat.* Quid vendibilius? Sanè ignis pro qualitate materiæ exurgit inflammas, & eam quandoque inuenit materiam, intra quam concluſus vix extra appareat; verùm quando aptã materiam inuenit, & mundam, o quàm ſublimibus, quam ſplendidis, quàm diffuſis ſupereminet flammis! Igitur Marianam mentem, & pinguem virtutum adipe, & mundam puritate virginea, quales putatis tedas præbuiſſe ignibus Spiritus Sancti? Crediderim, quod ignis diuinus tantam, tamque idoneam materiã nactus, eas ſuperfuderit flammas, quæ mentis creatæ ſuperantis anguſtias ſe ſe propè in immenſum dilatauerint. Quid plura? Adi Rupert. qui ex tunc primo putat tertiam Trinitatis perſonam ditari nomine Spiritus Sancti, tanta fuit in Mariam profecta moles ſanctitatis, De fluuio. Paradiſi dicitur Gen. 2. *qui inde diuiditur in quatuor capita*: id quod ad rem ſpiritualem transferens Abbas Cellens. lib. de panib. cap. 12. ait, *quia ſimul collecta gartiæ plenitudo nulla tenus creaturæ humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi, priuilegio tamẽ Filij ſui ſupra totius creaturæ meritum Mater Dei aſperſione Spiritus Sancti tota Deitatis gratia eſt ſu perfuſa.* Hæc ille.

Niſſ. Gen. 2. Cell.

Hanc exuberantem Mariæ ſanctitatem præ oculis habuit D. Hilar. dum ſerm. de Aſcenſ. *Verbum diuinum*, ait, *ſi num Virginis inuiolabiliter pertranſit, ſicut reuerenter intrauit.* Expendo illud, *reuerenter intrauit*, & non poſſum non meminiſſe illius magni legiſlatoris Moyſis, qui nudis pedibus, ob reuerentiæ notam iuſſus eſt videre viſionem magnam: ſed cur ea reuerentia a tanto viro expoſtulatur? *quia*, inquit textus ſacer, *terra in qua ſtas, ſancta eſt.* Iure terræ ſanctitas quamcumque reuerentiã poſtulabat. Hinc iam potes colligere Marianæ terræ ſanctitatem, quam non Moyſes, ſed Deus intrauit; magna ſanctitas, quam verentur homines, quam reuerentur & Angeli: verum Mariæ ſanctitas præſtantior omni creaturę ſanctitate, ſiquidem illam reuerituseſt omnium maximus Legiſlator. Aſt cupis cognoſcere qualem reuerentiam Deo exhibuerit maternæ ſanctitati; eam præclare explicuit D. Zen ſerm. 4. in Nat. Chriſti, dum ait. *Tempore maturo Diuinitatis dignitate depoſita; non tamen poteſtate, cœlo egreſſus, ſacrario templi virginalis hoſpes pudicus illabitur.* Obſeruo illud *diuinitatis dignitate depoſita*, & ſimul recordor illus triti moris, quo iudices, quum principem, ſeu virum illuſtrem inuiſunt, comitatis, & obſeruantiæ ergo non antea conueniunt principẽ quàm virga dignitatis inſigni ſepoſita. Hanc Matri ſuæ reuerentiam exhibuit ſupremus creaturarum Iudex, diuinus Legiſlator, ſummus omniũ princeps Deus, qui non aliter virgineum, ſacratiſsimumque ingreditur vterum, quam diuinitatis dignitate ſepoſita, hoc eſt; maieſtatis inſigni dimiſſo.

Zene.

§. XLVII.

Quidquid carni, & ſanguini proximum eſt, ſuſpectum, & in uiſum habeatur a mente caſta.

CAſtiſsimæ Virgini grauidandæ diuinus illabitur Spiritus, caro enim in caſtitatis negotio, non ſolum non prodeſt quicquam, ſed etiam officit plurimùm. Pulchrè D. Chryſol. ſer. 142 ad Virginem Mariam loquitur. *Deus ipſe ad te venit, quia te pœnituit ad hominẽ peruenisſe, nec iam caro ad carnem, ſed Spiritus ſanctus ſuperuenit in te.* Quaſi diceret, vbi carnis illecebras fugiſti: vbi te Virginem caſtam exhibuiſti, non caro ſed Spiritus inte requieſcet, in te que ſua exercebit munia: vnus Spiritus caſtis mentibus familiaris, & amicus ſit. Quidquid carni concernit, ſuſpectũ & inuiſum habe: quam potus. doctrinam caſtitatis cultor Ioſeph, veſtes fœminę retentas manu reliquit, & fugit.

Chryſol.

Sed cur vestes reliquit? An quia vestes
Gen. 39. carni proximæ sunt, & castus animus,
necessum est, vt fugiat etiam carnis vm
Nilus. brã? Ita prorsus D. Nilus in cat. ad cap.
1. Iob dicens. *Ioseph ille pudicitiæ athle
ta, voluptate illum tenere conãti, res quæ
habent commercium cum corpore, tanquã
indumenta relinquens, foras egressus fu-
git.* Expendo quàm se expediat vir ca-
stus a rebus, quæ habent commercium
cum corpore, quasi sola incorporea,
& spiritualia possint esse menti castæ se
cura. Vtinam sic cauisset primæuus il-
le sacerdos Aaron, at male cautus, vt
in aures fæminarum petijt. Exod. 32.
quid inde, nisi lasciui vituli idolũ effin-
Exo. 32. geret? *Quas cum ille accepisset, formauit
opere fusorio, & fecit ex eis vitulum.* Eu
caueamus à rebus quæ habent com-
mercium cum corpore, ni velimus il-
Naz. lis adoraturi succumbere. Id monebat
Nazian. orat. in sanct. Baptisma dicens.
*Illustrentur oculi, vt recta cernamus, nec
meretricium vllum simulacrum ex acu-
rato, & superuacaneo aspectu conflatũ in
nobis circumferamus.* Nil quasi medium
est, & visio carnalis pulchritudinis, &
statim idolum, cui misere genua cur-
ues, & muliebrem mundam attingis,
& statim lasciui vituli altaria donis cu-
Cle. Ale. mulas. Non multũ dissentit Clemens
Alex. 2. Pædag. cap. 12. fatus. *Beati qui-
dem fuissent Hebræi veteres, si mundum
mulierum abstulissent, & abiecissent, vel
solummodo fudissent. Nunc autem cum
aureum bouem conflassent, & in eo adoran
do idolatriæ peccatum admisissent, ipsi
quidem nec ex arte, nec ex proprio institu
to commodi quicquam cæperunt.* Sane si
mundum muliebrem abiecissent beati
fuissent, at vbi manibus acceptum con
spexerunt, in eo adorando miseré sese
conficiunt. Hinc Virgo cauta in eo, quẽ
Angelum, purumque cognouerat Spi
ritum, corporalia, carnique concernẽ-
An. Cre. tia timebat verba, turbata in sermone
eius; sic enim cogitabundam, & medi
tabundam inducit Andreas Cret. Ma-
riam. *Quæ est illa salutatio, aut vnde in-
ingressus, qui nuntium hoc mihi asporta-
uit? Angelum ergo eum censebo? Verum
hominis instar loquitur.* Sic cauta virgi-
nitas, adeò puros spiritus amabat, vt
vel in ore Angeli verba humana me-
tueret.

§. XLVIII.

*Ab vno Spiritu sancto inhabitan-
te didicit Maria suam integri
tatem æternare. Vbi de B. Xa
uerij integritate.*

DE conceptu monita Maria, & pro
virginali integritate solicita, nihil
dubitans, sed modum seruandę, in par
tu, & post, incorruptionis requirens, a-
iebat. *Quomodo fiet istud, quoniam virũ
nõ cognosco?* Nouit Angelus Virginis af-
fectum, nouit discipulam parari, quæ
ęternam incorruptionem edisceret, &
protinus tantæ disciplinæ magistrum
profert, locutus. *Spiritus sanctus superue
niet in te.* Ad hęc D. Bern. hom 4. *Ac* Bern.
*si Angelus respondeat ad Virginem. Quid
à me requiris, quod in te mox experieris?
Sciens scies, & fœliciter scies, sed illo do-
ctore, & authore; ego autem missus sum
nuntiare virginalem conceptum, non crea
re, nec potest doceri nisi à donante.* Et qui-
dem nõ est potestatis Angelicæ, quod
virgo doceatur suam integritatẽ æter-
nare; id ad diuinum spectat magisteriũ.
Spiritus, qui intime illabitur membris
humanis, ille ad incorruptionem facit
proficere, & immortalitatem. Modo
accipe pulchra Tert. verba lib. de Trin.
vbi sic loquitur de Spiritu sancto. *Inha* Tertul.
*bitator corporibus nostris datus est, &
sanctitatis effector, id agens in nobis, vt
ad æternitatem, & resurrectionẽ immor-
talitatis corpora nostra perducat; dum illa
in se adsuefacit cum cælesti virtute misce
ri, & cum Spiritus sancti diuina æternita
te sociari. Erudiuntur enim in illo, & per
ipsum corpora nostra ad immortalitatem
proficere, dum ad decreta ipsius discunt se
moderanter temperare.* Ecce qualiter a
Spiritu sancto ebibunt corpora no-
stra disciplinam sese æternandi, immar
cescibilemque corruptionem conser-
uandi; vt hinc norint virgines quo do-
ctore possint discere solidam integri-
tatem seruare, dum nimirum ad decre
ta ipsius discunt se moderanter tempe-
rare

rare. Etenim Spiritus ſancti caſta decreta eò ſpectant, vt viuidam, & æternam ſeruent virginum incorruptibilitatem. Cauet lex Leu. 21. *ad omnem mortuum nõ ingredietur omninò*, & nilominus Moyſes ipſe Ioſeph oſſa mortua ſecum aiportabat. Vbi ergò legum obſeruantia? Quaſi à Moyſis ore reſpondit D. Iſidor. Peluſ. lib. 4. epiſt. 157. dicens. *Non violo, non ſoluo* inquit, *legem Sed per hoc oſtendo rem ipſã, quæ perſcripturam, ac verba legis ſignificãtur, diligenter eſſe attendendam. Ego enim eum, qui caſtitatem coluit, pro mortuo non habeo.* Quippe qui caſta diuini Spiritus decreta ſecutus eſt, ſemper viuidam, & floridam ediſcit integritatem ſeruare. Proquo notandum mihi in primis aſtat, quod Ioſeph iubeat moriturus, vt oſſa eius arida ex Ægypto, in patria ſepulchra reducantur, verum pater eius Iacob longe aliter cauet, ne corpus emortuum Ægypto ſepeliatur, ſed carnib⁹ integris transferri ſtatim mauult. Cur ita? Rem pulchrè attingens D. Auguſt. lib. 2. de mirab. ſacræ Script. cap. 15 ait. *Iacob namque nequaquam externæ gentis fœminis, niſi his, quæ de Meſopotamia ſecum venerant, miſcebatur: idcircò ad paternum ſepulchrum integro corpore poſt mortem ſtatim deuehitur. Ioſeph verò Aſſenez Putiipharis ſacerdotis Heliopolis filiã vxorẽ accipiens, externo ſanguini fuerat immixtus, & ideò poſt mortem in extraneo terræ limo conditus eſt.* Sic mille virgines a Spiritu ſancto edoctæ, ſuam integritatem æternarũt, nullam enim videntes corruptionem, integro corpore transferendæ ſunt in cęleſtem patriam. Sic Chaterina, ſic Cæcilia, ſic Beatiſsimus Indiæ Apoſtolus Franciſcus Xauerius Ieſuitarum decor; is ſanè vt de Spiritu ſancto accepit, quod alienigenarum, & exterorum prouincias peragraret, quin mulierum exterarum vel viſui acquieſceret, ſic integro corpore, floridiſque, & viuidis carnibus in patrium ſepulchrũ tranſportatur. Similem huic corporis integritatem in Beat. Malachia meditatus D. Ber. ſer. 1. Meminit illius Pauli ad Rom. c. 8. dicentis: *habitat in me peccatũ.* Sed qualiter in tãto Apoſtolo peccatum habitaret? Sanè habitabat vt incarcere, non vt in poſſeſsione, habitabat in quam, vt coactus in vinculis, habitat, ne officiat. Id ipſum ad mortem in viuido, & integro cadauere transferens, ait. *Sic & mors ipſa minimè quidẽ adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe.* Ecce tibi corpora, quæ Spiritus ſancti fuerunt habitacula, vt ſint eadẽ Angeli mortis vincula, & carceres. Inhabitator Spiritus docuit membra noſtra regnare, & mortis dominari, adeò ipſa mors in membris adſit vincta, adſit captiua, minime lædens viuidam, & floridam integritatem.

Leuit. 21

Iſid. Peluſ.

Gen. 40.

Gen. 39.

Aug.

Bern.

Text. Ideò & quod naſcetur ex te, Sanctum vocabitur Filius Dei.

§. XLIX.

Vterus virgineus Mariæ diuinam prolem arguit.

VIrgineum partum vnus verus, & naturalis filius Dei ſpectat, cuius ſupereminentem magnitudinem decet è florido Virginis inuiolatæ vtero delabi. Pulchrè Theodotus apud Synodũ Epheſ. hom. 2. de Nat. argumentatur. *Cernis quomodo quod natum eſt Matris integritatem illæſam conſeruauit? Apud rectè ratiocinantes Deus eſſe vtique cognoſceretur.* Quem fructum daret ſemper floridus vterus Marianus, niſi Deum? Vbi gratiſsimus diuini parentis hinnulus paſcuam inueniret, niſi inter florentia lilia caſtitatis? Merito de Virgine pariente loquitur D. Zeno ſer. 4. de Nat. *Quæ principaliter ſtupet talem ſe filium genuiſſe, qui ex ſe natus non crederetur, niſi quia ſicut fuit Virgo incorrupta poſt conceptum, permaneret talis etiam poſt partum.* Hac in alma virginitate cubat, & paſcitur Dei filius in meridie, quando ex vtero ante Luciferum á Patre generatur, hac eadem cubat in media nocte, quando apud Bethlehem ex Maria naſcitur. Nec virginitas aliud, quam Deum pareret; vnius

Theodot.

Zeno

vnius virginitatis est diuinus partus. Non amplius id debebo D. Chrysost. in præsenti apud Metaphrastem sic ab Angeli ore loquenti. *Naturæ errores Domine corrigere, morborum nebulam dissoluere, membra mortua ad vitalẽ vim reuocare, naturæ præcipere, vt gignat, à certis membris sterilitatem remouere, senescentem stipulam ad viridẽ formam reducere, terram infœcundam statim efficere manipulorum matrem, solitum est tuæ virtutis opꝰ. Testis est Sara, tum Rebecca, post autem Anna, quæ cum graui sterilitatis morbo laborarẽt, abste liberatæ sunt. Virginem verò sine virili congressu parere, superat naturæ leges & præsentiam tuam in puella denuntiat, vt quem cæli, terraque non capiunt, vterus Virginis comprehendat.* Sic ille: quibus egregiè ponderat virgineum partum, præter omnipotentis brachij efficacitatem, ad huc inducere realem præsentiam nascentis Deitatis.

Chrysost

§. L.

Maria Virgo quandam sanctitatis speciem dedit Verbo diuino ex se nascenti.

VRgeo vlterius illud, *quod nascetur ex te sanctum*, & miror quod paruus sanctitatis fons videatur immẽso sanctitatis pelago aliquid dedisse. An abyssus ille gratiarum, & splendorum ex Maria natus accepit quicquã? Sane illum splendorem, illamque sanctitatis accepit speciem, quam ex parentibus sanctis accipiunt filij. Hanc speciẽ in Salomone suspiciebat Rex ille, cuius epistola ad ipsum sic habet apud Euseb. lib. 9. de Præp. cap. 41. *Rex Vaphres Salomoni Regi salutem. Valdè sum gauisus, & festum celebraui diem, tũ ego, & copiæ meæ vniuersæ, quod regnũ à probo viro acceperis, & probato tanto Deo.* Sed ecce plusquam Salomon hic, nempe Mariæ filius, quo nullus sanctior, nec beatior, vtpote qui vltra infinitam gratiam sibi insitam, hanc etiã habet, quod à sanctissima, Deoq; gratissima Matre carnem habeat. Vnde meritò Alcuinus sic Mariam affatur. *Vterum tuum, ò Domina, velut sacratissimum Dei templum, totus mundus veneratur. Quia in eo salus mundi initiata est: ibi decorem indutus est Dei filius ac præelectæ sponsæ Ecclesiæ formosus in stola candida exultanter occurrit.* Etenim vterus virginalis nouum decorem, nouamque sanctitatis speciositatem intulit Verbo increato. Sic illi apud Hierosolymam, Christi Domini & miratores, & exceptores prius exclamant Math. 21. *O sána filio Dauid, & immediate subdunt, benedictus qui venit in nomine Domini:* quasi in illo mirarentur solam sanctitatem, & benedictionem ex benedicta Dauidica parente ortam. Quod ponderans D. Cyril. Alex. hom. in Nestorium, sic salutat Verbi diuini Matrem. *Salue Mater, & Virgo, perquam is benedictus in Euãgelijs nominatur, qui venit in nomine Domini.* Vt clareat, quàm iuste Verbi speciositas, & sanctitas spectabilis quasi accepta Matri referatur. Hinc Rup. lib. 1. cap. 11. de operibus Spiritus sancti, sanctiorem Natiuitatem putat in Christo quã in Adamo, ex parte terræ, ex qua assumptus est vterque. Etenim Adamum fecit Deus ex terra nec benedicta, nec sua; verum Christum fecit ex virginali terra benedicta, & sua, iuxta Psal. 84. *Benedixisti Domine terram tuam.* Ergo à primo homine secundus longé perfectior. An quia ille factus à patre est, hic autem opera Spiritus sancti genitus? Absit; sed quia secũdus homo á virginali terra Maria singularem excellentiam accepit, quam non habuit homo primus. *Non ergo melior artifex Spiritus sanctus, quàm Pater, sed melior terra, melior, & diuinæ rationi vicinior materia à Spiritu sancto assumpta est.* Sic ille.

Alcui.

Matth. 21.

Cyril.

Euseb.

Text. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit in ſenectute ſua, & hic eſt ſextus menſis illi, quæ vocatur ſterilis, quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

§. LI.

Quam vtilis Eliſabeth cognatio Mariæ.

POtuiſſet Angelus veteres illas, & ſteriles fœminas nimirum Saram, Rebeccam, Annam in exemplum vocare, vt parituræ Virginis fidem aſtrueret, maluit tamen Eliſabeth commemorare, vt Marianis meritis etiam hoc daret, quod ſibi fœcunditatem acquirerent, & vicinis cognatis. Rubus ardens incombuſtus, virginitas Mariana fuit ſub partu Dei filij, Niſſeno, Bern. Eucher. Rup. Theod. & aliis, quos refert Lorinus Act. 7. capit. In quo rubi miraculo illud ſingulare addit Auctor hiſtoriæ ſchol. quod nimirum non ſolum rubus ipſe flammis correptus, viridis manebat, & illæſus; ſed etiam vicinę herbæ, & plantæ, plus quam ipſa natura ferebat, vegetæ, & hilares videbãtur. Quo virginei partus clarius adumbratur miraculum, quando & Virgo diuinis ſuperfuſa flammis, intacta fæcũdatur in matrẽ, & eius cognata, & propinqua ad nouum etiam repuerascebat partum. Tantum hoc non dixit Guarr. Abb. ſer. in Nat. Ioan. Bapt. ſic aiens. *Flumina prorſus de ventre Mariæ fluebãt aquæ viuæ, & fons vitæ gratiæ oriebatur de medio Paradiſi. Proxima erat fonti Cedrus iſta nobilis (Ioannem loquor) ideoque vberius irrigata, in tantum excreuit, vt inter natos mulierum nihil illa ſublimius poſſit inueniri.* Quid aliud diceret perdoctus Abbas de Ioannis matre? iam penè emortuũ lignum erat, vetus, & infrugifera arbos; nanciſcitur tamen cognationem, & propinquitatem cũ Mariano rubo, fuit huic gratię fonti cognata, & ideò quę vetus, & ſterilis erat, nouum virorem acquirit, & nouam fœcunditatẽ. Hinc reddo excogitationẽ D. Theodoro Studitæ, qui orat. de Nat. Ioan. ait. *Elizabeth matri Sarę gloria æqualis, vel potius ſuperior, vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri, ex ſterili gignit non Iſaac, qui vocatur Dei ſeruus, ſed Ioannem, qui fuit appellatus Dei verus, & germanus amicus.* Expende illud nimirum *vel potius ſuperior*, vt quæ eſſet propinquitate coniuncta Dei Matri. Hinc enim fœlix fœmina vincit ſuperiores in gloria, hinc ditior fœtu apparuit, hinc viguit inter omnes, quia huic flammanti rubo appropinquauit. Non minus eleganti ſermone D. Chryſoſt. notans Zachariam preſſum fuiſſe ſilentio, cum Eliſabeth, & Ioannes exiliunt præ gaudio, hanc illius rei promit cauſam. *Vir frænatur, & mulier liberatur, Zacharias ſilet, & Ioannes exilit, ſolum enim vidit ſterilis Virginem, & Solem animaduertit Lucifer.* Quaſi quærenti cauſam ſilentij patris, & lætitiæ matris reſponderet, tantum ſterilis vidit Virginem, cur non lætaretur ſterilis, quæ ſola meruit vt propinquus fœcundam Virginem videret.

Niſſ. *Bern.* *Euch.* *Rup.* *Guarr.* *Theodor. Stud.* *Chryſoſt.*

§. LII.

Subditi ad noua, & inuſitata mãdata alliciendi ſunt, rationibus, & exemplis.

ECce quot argumentis, quot exemplis Angelus adducit Mariam, vt Deo ex illa volenti naſci, obediat, & quidem obedientia Mariana promptior erat, quã vt egeret Angelicis argumentis, nihilominus tamen Angelus vbi Dei mandatum nouum, & extra ordinarium nouit, illud rationibus, & exẽplis mollire ſtatuit. Sic Prælati, quoties noua, & inuſitata ſubditis mãdant, non ſine præmiſſa ratione id faciant. Conſule Exodi cap. 20. ibi dicitur, nõ occides:

Exodi, 20.

occides, non furtum facies, non męcha beris, at vbi de sabbato feriãdo præceptũdatur, ait: *Septima die nõ facies opus. quod in septima die requieuit Deus ab omniopere, quod patrarat.* Quod notans D. Chrysost. hom.2.ad Pop. ait. *Quare, dic mihi, in sabato adiecit causam, in cæde verò nihil tale fecit? Quoniam hoc quidem mandatum non de principalibus erat, nec per conscientiam nobis exquisitis, sed particulare quoddam, & temporaneum.* Hoc solemne sit omnibus Prælatis, qui velint promptius sua adimpleri præscripta, quod particularia, & noua præcepta, nõ sine ratione, & causa præmissa suggerant. Porro subditi, qui perfectæ obedientiæ dant operam, id non expectent, sed ad Dei nutum, vel oculis clausis, nullo rationis examine prosiliãt. Sic monebat D. Prosper. sent. 286. dicens. *Magna est vtilitas hominis, iubenti Deo etiam incognita ratione iussionis, Deo seruire. Iubendo enim Deus vtile facit, quidquid iubere voluerit, de quo metuendum non est, ne non profutura præcipiat: nec fieri potest, vt voluntas propria non grandi ruinæ pondere super hominem cadat; si eam voluntati superioris extollendo præponat.* Non tamen erit contra rationem obedientiæ perfectissimæ, mãdati particularis rationes inquirere, vt inquisiuit Maria, dicens: *quomodo fiet istud?* Enimuerò parata erat etiam in difficilimis, quantum ex se erat, obedire, sed cupiebat modum, & rationem scire mandati. Id quod in obedientia perfectissima licet inueniri. Quando rudes illi, & imperfecti Israelitæ dicebant Exodi 24. iuxta lect. Sept. *Omnia quæcumque dixerit Deus, faciemus, & audiemus:* quasi in eo suam imperfectionẽ ostendãt, quod antequam plenè perciperent, & intelligerent faciendarum rerum rationes, operi incumberent. De quo D. Basil. in cap.1. Isaiæ, fatur. *Tametsi consentaneum magis erit, vt dicerent: Audiemus, & faciemus. Atqui sic legis sensum explere, vel crassissimi cuius uis est: ceu sunt sabatum obseruare iuxta corporalem sensum, ab ædulijs lege prohibitis abstinere, die octauo circuncidi, vt que ter in anno in lege apparerent. Horum autem rationibus dignoscendis spiritualiter incubuisse, viri est iã perfecti, & eius, qui per vitæ curriculum in huiusmodi rerum cognitione sit plurimùm versatus.* Itaq; perfecti obediẽtis est, rationes & causas mandatorum exquirere, quibus citius in mandati euolet executionem.

Chrysos.

Prosp.

Exo.24.

Basil.

Textus. Dixit autem Maria: ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

§. LIII.

Mariæ excellentia fuit, quod Deus ab illa carnem sumpserit dante ipsa.

NIhil ex Matre habere voluit Deus quod non libenti, & gratioso animo præstiterit, quasi in hoc maternã dignitatem reuereatur. Id expendebat Guilielmus apud Delriũ, Cant.4. sect.1. dicens. *Nolebat omnipotens carnem sumere ex ipsa, non dante ipsa; sicut sumpsit ex dormiente Adam, vnde formauit Euã: ad futuræ Matris excellentiam, non tantum ex ipsa carnem sumere, sed etiam ab ipsa volebat.* Igitur hoc vnum in sua incarnatione Verbum exoptauit, ad hoc Angelum misit, qui miraculum explicaret, qui dignitatem, & gratiarum cumulum proponeret, vt Virgo sponte sua libens assensum præstaret. Nemo pulchrius hanc Marianam excellẽtiam ponderauit, quam Theodotus orat. habita apud Conc. Ephes. aiens. *O Virgo, quæ ipsam vicisti deliciarum Paradisum, illa sine semine, omne plantationis genus protulit; ex virgine terra ortis plantationibus. Hæc autem Virgo illa terra melior est, non enim pomorum protulit arborẽ, sed virgam Iesse fructum Saluatorem hominibus afferentem. Et illa terra virgo erat, & ista Virgo, sed illius quidem arborem nasci præcipit Deus.* Enim verò iure ponderandum est, quod Paradisus non nisi iussa, præceptoque diuino obligata, germina, & fructus præstiterit illius quidem, ait, arborem nasci præcepit

Guill.

Theodot.

cepit Deus. At Maria Virgo nulla tracta præcepto, sed sponte tua libens, & voluntaria generãdo Christo exhibuit vterum. Missurus Dominus Prophetã ad populũ, sic loquitur, præsente Isaia. *Isai.6.* *Amb.* *Quem mittã?* Ad hæc Amb. Psalm.118. serm.14. *Vtique seruulo suo poterat imperare, quem dignum, qui mitteretur, inuenerat, sed maluit eum spontaneæ oblationis non fraudare mercede, qui vt ipse se offerret præstolatus est, & quamuis eius sciret affectum, expostulauit tamen vocẽ, vt gratia cumularet.* Quod si hoc in seruulo expectauit, non miremur idem in Matre expectasse. Præterquam quod magni ponderis est spontanea voluntas qua quis mouetur, vt operis suscepti *Exo.3.* non grauetur sarcina. Ideò Exo.3 missurus Moysem, ait. *Et nunc veni mittam te ad Pharaonem:* verũ Isaiæ 6. ait, *quem mittam, & quis ibit nobis?* Ecce tibi Moysi imperat, at Isaiæ nihil mandat, solum prętendit necessitatem, vt ipse sponte *Basil.* sua, sese offerat. Cur ita? Bene D. Basil. fatur. Quia illic mittebatur Moyses pro bono, ac beneficio in populum conferendo: hic autem ministerium proponitur, ad nuntiandum res parum amœnas, imò permolestas. Quocirca illi quidem mandatum præscribitur, huic autem famulatus legationis in potestate relinquitur: *propterea quod nos homines sic natura comparati sumus, vt quæ semel volentes exequenda elegerimus quamlibet molesta fuerint, tamen eam operosam molestiam deuoramus, ac perpetimur.* Meritò ergo in potestate, & libera Mariæ volũtate ponitur diuinus partus, ex quo iam per eius animam transiturus acuebatur gladius.

§. LIIII.

Egregium Mariæ facinus, quod libens se offerat tanto ministerio.

Immeritò carpuntur à Toleto. D. Ambros. & Euth. qui putant verba illa Mariæ: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum,* fuisse verba optãtis, desiderantisque, imò ex desiderio sese alacriter offerentis. An contrarium hoc virgineæ modestiæ? Recolite semel datos Prophetas, Moysem, & Isaiã Diuinę œconomiæ candidissima lumina. Ille ad Israëlis clauum vocatus, suæ humilitati consulens, munus constanter recusabat, dicens Exod.3. *mitte quẽ* *Exo.3.* *missurus es.* Hic vix Dominum solicitũ animaduertit de eligendo ministro, & sese offert muneri tanto cap. 6. *Ecce* *Isai.6.* *ego, mitte me.* Vter pulchrius? Vter agit sanctius? De vtroque sic pronunciat Nazianzenus. *Bonum est Dei imperium aliquantisper detrectare, vt Moyses ille, & rursus ad vocantem promptè, atque impigre accurrere, quemadmodum Isaias.* Ex peditius huius rei rationem reddit Na *Nazian.* zianzeni Scholiastes Nicetas, fatus. *Etenim Moyses impari metuens muneri, sibi* *Necet.* *suæque fragilitati prospiciebat refugiendo: Isaias autem cum remissis sibi peccatis audiuisset, quis proficiscertur ad populũ hunc; atque existimaret eam ob causam, nuntium quæri, vt pari beneficio fruerentur illi, ad quos mitteretur, præ animi lætitia se ipsum offert, vt illis quoque peccata remitterentur. Ecce ego, inquit, mitte me. Quare non sine ratione, & ille mandatam sibi prouinciam deprecabatur, & hic cupide ambiebat* O summè extollenda ambitio, quæ adeo populari saluti studebat! quæ beneficio diuino donata cupide ambiebat munus, quo par beneficium hominibus miseris communicaret! Hoc ambitu extulit naturã Angelicam D. Hilar. dum paruulos memo- *Hilar.* rans ait. *Periculose contemnitur ille, cuius desideria, ac postulationes ad æternum & inuisibilem Deum ambitioso Angelotum famulatu peruehuntur.* Et quidem nihil glorioſius, nihil ambitioſius etiã Angelis, quàm salutem miseris propinare. Et Prophetas, & Angelos quàm lõgissimè ex capite superat ambitio Mariana, quæ se se offerens in ministerium humanæ salutis, ait. *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* Equidẽ se gratiosam apud Deum experiens, vt pari beneficio fruerentur homines, obiatum sibi Saluatorem ambit. Nõne, Hierem.31. ait. *Fœmina circundabit vi-* *Hier.31.* *rũ?* vbi ex multorum doctorum calculo, pro *circundabit*, legendũ est, *Fœmi-*

na

nã ambiuit virum. Quod Mariæ ſingulare eſt: quãdo viri cęteras fœminas ambiunt, ipſa vna virum ambit, virum, in quam, Saluatorem mundi ſolicitat, & trahit, vt aurora diem, Apollinem Diana. Vt meritò exclamet Alcuinus, ſerm. de Nat. Virg. *Sicut Aurora valde rutilans ò Maria, veri Solis ſplendorem præceſiſti, vt verè diem ſalutis, diem propitiationis á tua claritate initiari dignum fuerit.* Talem auroram talis dies, & talem diẽ talis aurora decuit, tu vide, dequo ſe magis poſsit Maria gloriari, an quia auide occurrit, an quia præcucurrit Solem, vt mundo diem ſalutis initiaret.

Alcui.

§. LV.

Maria ancillæ appellatione, ſibi magis Deum deuincit, & arctat.

SVnt qui Mariam à conſortio Diuinitatis, á Deiparæ nomine excludebant, eò nixi fundamento, quod ipſa ſe ancillam appellauerit. O egregij Marianarum virtutum æſtimatores! Quia ſe ancillam dixit, non eſt mater Dei? non creaturarum Regina? Imò quando ſe ancillam dabat, & munus matris, & ſummã rerum à Deo percipiebat. Similiter inſaniebant Arriani aduerſus diuinum Verbum, quod ſeruus quandoque diceretur. Quid tunc? ait pulcherrimè D. Athan. *Quin & Berſabe, tametſi mater, filium ſuum, ſeruum nominat, dum patri dicit ſeruum tuũ. Deinde Nathan loquitur, & inter loquendũ Salomonẽ ſerui nomine appellat. Dauid autem talia audiens, æquè filium ſuum agnoſcebat: iſti vero ita loquendo, nõ ignorabant eũ genuinum filium eſſe, quin imò vt hæres patri inſtitueretur, ſolicitabant, cum illum vt ſeruum nominarent.* Ecce quantum valeat ſerui compellatio, qua Nathan, & Berſabe regnum filio, à patre expiſcari conãtur. Sic prorſus Maria ſe dũ ancillã nominat, vt Regina omniũ, Materq; Dei eligeretur, ſolicitabat: nec vnquã magis Deũ ſibi attraxit, quám cum ſe inter abiecta ſeruitia numerat. Nec miror in Mariana ſeruitute tantam eſſe poſitam gloriã, quando venturi æui fœlicitatem non alijs titulis oſtendit Paulus, niſi titulis ſeruitutis, & ſubiectionis. Ait enim 1. ad Corinth. *Nouiſsima autem inimica deſtruetur mors. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cum autem dicat: omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio præter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cum autem ſubiecta fuerint illi omnia; tunc & ipſe filius ſubiectus erit ei, qui ſubiecit ſibi omnia.* Ecce vnde extollat pacatiſsimum regnum Chriſti, nõ ex auita ingenuitate, ſed ex ſubiectione; quod notans Orig. hom. 23 in Matth. ait. *Vide quomodo in omnibus iſtis nomen ſubiectionis ad ſalutem ponitur ſubiectorum.* Hinc crediderim quod ſanctiſsimus Daniel captiuus apud Babylonios, magis æſtimabat humilem illam ſeruitutem ſuorum, quã Regiam proſapiam. Etenim memoraturus regios pueros, tacita ſtirpe regia, ſolùm ait. cap. 1. *Fuerunt ergo inter eos,* (nimirum inter captiuos, & ſeruos) *de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.* Tacita illorum regia nobilitate, hoc ſolum meminit, quod fuerint inter ſeruos, quaſi hinc ex ſeruitute Dei cauſa ſuſcepta, maxime illorũ gloriam exaltaret. Id notabat Theodoretus dicens. *Cum ſupra dixerit, imperaſſe regem, vt eligerentur è ſtirpe regia iuuenes forma conſpicui, & magnitudine decori, & hic perſonarum nomina poſuerit: Tribus Iudà ſimpliciter mẽtionem fecit, & regiam cognationem occultauit.* Equidem non multi nobiles, ſed qui religioſam, & piam virtutis ſeruitutem prę ſe ferunt, hi diuinũ affectũ ſolicitãt ſibi.

Athan.

1. ad Corinth. 15

Orig.

Dan. 1.

Theod.

Text. Et diſceſsit Angelus ab ea.

§. LVI.

Fœminarum colloquia quàm fugienda.

PEracto ſalutis nuntio, nil moratur Angelus, ſed ſtatim abijt, iam hic docens

docens Christi ministros, quam cauen
da sint illis longa colloquia fœminarũ.
1.Cor 11 Paulus 1. ad Corinth. 11. aiebat; *ideo debet mulier potestatem habere in capite propter Angelos.* Quasi vellet, quòd fœminæ in eotegenda pulchritudine sua nõn solum humani, sed etiam angelici
Basil. conspectus rationem habeant. Ita planè D. Basil. de Vera Virg. explicat Paulum fatus. *Admonet non decere mulierem, non modo vllum membrorum cæterorum, verum nec caput quidem temerè, indifferenterque nudare. Et quoniam solæ, absentibus viris id attentare consueuerunt, ideo dignitatem aliam præstantiorem viris adiecit: dicens, propter Angelos qui vbique præsentes sunt, & omnia quæ gerentur, inspiciunt. Reuereatur ergo omnis mulier, sed virgo in primis Angelos, etiam cũ domo sola, nullis viris arbitris, residet.* Non satis commendata virginum cautela videtur, nisi iubeantur virgines cautæ esse etiam ad angelorũ conspectum: sic eodem modo non satis commendatur virorum apud fœminas cauta conuersario, nisi de Angeli facto. Quando per acto salutis nuncio, non amplius apud Virginem moratur sed statim festinus auolat. Dei ministrũ
Isa. 16. respiciebat Isaias, cap. 16. aiẽs: *& erit sicut auis fugiens:* quippe ales tibi aderit placidissimus, neque cantu suo maxime recreabit: sed vbi cantus sui peregit modulos, statim sine mora auolat. Ita Dei minister cum salutis causa, fœminas adire cogatur, peractis breuiter
Isid. Pelus. salutis cantibus festinet statim euolare. Id docebat D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 274. dum ait. *Quod si vt cum fœminis cõgrediaris, necessitas aliqua te obstringat, oculos humi deiectos habe. Cumque pauca quæ ipsarum animos obstingere, atque illustrare queant, locutus fueris, euola.* Crediderim quod ipse Dominus Iesus sic vitam suam composuerit, vt ad mulieres etiã familiares, & sibi deuotas, breuissimè verba daret. Etenim ardens illa Dei amatrix Magdalena, dum defunctum Dominũ, imò sublatum, apud
Ioan. 20 sepulchrum lacrymatur, ait Ioannes cap. 20. quod, *vidit Iesum stantem, & non sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus mulier quid ploras? quem queris?* Et interhæc Magdalena adhuc nõ cognoscebat Iesum, cuius rei causam attingens Orig. ait. *Ipse est Iesus qui tecum loquitur, sed forsitan ideò eum nõ cognoscis, quia tecum loquitur.* A dcò rara ciãt Iesu cum fœminis colloquia, vt ex eo Magdalena non cognoscat Iesum, quod secum priuatim videat colloquentem. Ad Corinth. scribens Paulus epist. 1. cap. 9. fatur. *Nunquid non habemus potestatem, mulierem sororem circunducendi, sicut & cæteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas?* Habebat sane saltim de aliorum Apostolorum exẽmplo hanc potestatem, qua alin o niæ causa mulierem sororem circunduceret; sed minime id ausus fuit facere, imò à tali fœminarũ consortio lõge abhorruit. An quia timeret sibi tãtus Apostolus à fœminarũ familiaritate? Ita Basil.
respondet D. Basil. de Vera virginitate, ipsa per verba Pauli. *Non sum*, inquit, *vsus hac potestate: bonum enim mihi est magis mori, quam vt gloriam meam, virginitatis scilicet, vlla inquinet affectio.* O vere Apostolica cautela! eius erat imitator D. Synesius Episcopus Pto Synes.
lem. Cum enim naufragus ad insulam appelleret, ab incolis terræ amicabiliter exceptus est, sed ille à fœminis dona afferentibus, quibus famem leuaret nihil accipere voluit, accepit tamen à
Ephr. viris, de quo ipse fatur epist. 4. *Neque enim libet mihi à mulieribus quicquam accipere, ne cum eis vllum fœdus intercedat.* Iam huc accedit D. Ephræn ser. 2. de compunct. dicens. *Si quis fœminis delectatur, & apud eas alacrem, hilarẽque se reddit: passionibus prauis deseruit, & cum conscientia bellum gerit; has vero qui auersatur, sæque à consuetudine eiusmodi abstrahit, belli molestia liberatur, pacemque cum conscientia retinet.* Hæc ille, & veré. Addẽdus insuper est Hieron. qui quam præcipuè fũt fugienda consortia mulierculariim plebeculaarum, sic monet epist. 4 ad Rust. Matrẽ ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, vt tacitum viuat sub pectore vulnus. *Ancillas, quæ illi in obsequio sũt, tibi scias esse in insidijs. Quia quanto vilior earum conditio tanto facilior est ruina.*

CAPVT VIII.

De Maria Eliſabetham viſitante.

MARIA Verbo diuino grauidandam reliquit Angelus, & ipſa quam occiſiſimè ad mõtana feſtinauit, vt viſeret cognatam, *non quaſi incredula de oraculo, non quaſi incerta denuntio, nec quaſi dubitans de exẽplo, ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio feſtinans prægaudio.* Hæc Ambroſius, cui ſufficiat ſubſcribere, vt tantæ Virginis mentem, in hac eius præpropera viſitatione manifeſtam faciamus. De ciuitate in quam, perrexit virgo; quæ hac ciuitas ſit? Hoc vnum ex Euangeliſta ſcio, illam eſſe ſitam in montibus Iudææ, nec amplius vacat diuinare.

Ex Luca. 1. Exurgens Maria abijt in montana cum feſtinatione, in ciuitatem Iuda, & intrauit in domum Zachariæ.

§. I.

Verbum cum primum Marianum vterum ingreditur, matrem eo in loco ponere curat: vbi maior ei reuerentia exhibeatur.

MARIA Diuina prole fœta, ea fertur feſtinatione in montana, vt ſatis credibile appareat, illam ab Angelis fuiſſe aſportatam, quod memini viris doctis placuiſſe. Præterit Angelos Rup. & ab ipſo Angelorum Domino in montana deduci Virginem admiratur. Sic enim ait: *Poſt Dominum fœmina trahebatur, & currebat in odorem vnguẽtorum, & ipſum currere, ideſt, abire cum feſtinatione in montana, erat dicere, traheme poſt te.* Etenim nihil prius cogitauit Dominus quàm matrem extollere, & meliori orbis loco, & parte exaltare. Illud maximè decantatum effecit Ieſus Naue; vix promiſſam attigit terram, & in primis locum, vbi tabernaculum fœderis ſanctius conſtitueretur indagauit; conſtituitque illud ſumma veneratione, & ſanctitate apud montana Silo. Rem memorat Ioſephus his verbis: *Ieſus Caſtris è Galgalis in montana tranſlatis ſacrum tabernaculum in vrbe Siluntefixit, quod is locus propter pulchritudinem viſus ſit idoneus, inquo tantisper maneret, donec maior commoditas ædificandi templum ſe præberet.* Sic verus, & diuinus Ieſus terrenam ingreſſus ſubſtantiam, deductis Angelorum caſtris, maternum, & virginale tabernaculum tranſtulit in montana Iudææ, quod is locus viſus fuit idoneus, inquo tantisper maneret, propter pulchritudinẽ. Ecquis pulchrior in toto orbe terrarum locus, quàm ille, vbi ſacri præcurſoris parentes floreſcebãt? vbi quercus annoſa, & fœtę Eliſabethit, viridantibus folijs, fructuque grauida repuerascit? Vbi Zachariæ arbos magna, & procera vernabat? His medijs pulchritudinibus, & amẽnitatibus, Mariam, vt viuidum tabernaculum fixurus Ieſus venit, quia nullus locus in orbe terrarum gratior, quia nullus Dei Matris æſtimationi accommodatior. Me vocat illud ab Ezechiele propoſitũ ænigma cap. 17. vbi ait. *Aquila grandis magnarum alarum, lõgo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad Libanum, & tulit medullam cedri, & tranſportauit eam in Canaam, in vrbe negotiatorum poſuit illam.* Nullus ame inuentus eſt qui verbum illud *Canaam*, pro nomine alicuius terræ proprio vſurpet in præſenti, ſed pro apellatiuo nomine, quod negotiationẽ ſignificat. Et merito Cedrorũ pulcherrima à mõte, vbi parum aut nihilo æſtimatur, tranſlata eſt in locũ, vbi floret negotiatio, vbi ditiſsimi, & oculatiſsimi negotiatores, & merces ſolent æſtimare & ex illis immenſas ſibi comparare diuitias. Iam ergo ænigmatis expoſitionem afferam, dum conſidero medio in Libani monte, nimirũ medio in Hieroſolymitano termino, arborem

Rup.

Ioſu. 18.

Ioſeph.

Ezech. 17.

borem illam floridissimam assurgere, Mariam Cedrorũ pulcherrimam, ingloriam tamem apud conciues suos, & paruo pretio habitam, sed ecce tibi Aquila grandis, nimirum Verbum Patris Diuinitatis caniciem infantilibus membris, plumisque inuentę carnis renouans, & varians, à paterno nido in terras aduolat, tollit medullam Cedri, hoc est incorruptam Matrem, & trasportauit illam in Chanaam in negatiationẽ in vrbe negotiatorum posuit illam In loco vbi oculatissimi mercatores Zacharias, Elisabeth, & Ioannes, & dignã æstimationem incorruptæ Virgini præberent, & ex illa maximas spiritualium donorum diuitias compararent sibi. Sanè hanc apud se in æstimabilem mercimoniã nouit in primis Ioannes, qui Matris ab vtero sic exclamat apud Chrysost dicens: *iniquè facis Mater quæ tardas; lux venit, solue matutinum, opus est sanguine, qui mundum emat, oportet me agnum eminus ostendere.* Vide quám se præbeat Ioannes negotiatorem strenuum, qui iam ab vtero matris emptiones, & venditiones meditatur. Vide quam apud illum æstimabitur Maria virginalis maternitas, & quàm benè hoc pretioso thesauro negotiabitur, vt ex hoc conijcias, quàm prudens oculatissima aquila pretiosum Matris Cedrũ ad hanc negotiatorum vrbem transferat.

Chrysos.

§. II.

Deus humanas mentes in sublime agit.

CVr Maria in montana non euolaret? In vtero Deum habebat, qui in sublime leuitat. Pulchré D. Augustin. serm. 11. de Nat. ait. *Cum esset grauida, Maria, salubri leuitate plaudebat, lumẽ enim, quod intra se habebat, pondus habere non poterat.* Sæpe in hominum gaudijs visæ sunt ligneæ moles per aëra ocissimæ volitare; volitant, in quam, magni ponderis machinæ, sed volitant de inclusi ignis efficacia: qui vt in sublime nititur, sic ponderosas machinas per supernas regiones agit. Hac mente Aug. meditabatur Mariæ per montana ocissimum volatum; salubri namque leuitate plaudebat, sed quam prestaret lumẽ vtero clausum, qui nescit, quibus inest mentibus, ad sublimia nõ eleuare. Qui vnquam homines maiore peccatorum pondere in ima vergebãt quam Ægypti? De illis Exod. 15. *Submersi sunt quasi plumbum in aquis*: quo circa Origin. hom. 6. in Exod. ait, *animæ eorum ad talentum plumbi, super quo sedebat iniquitas, aggrauata erant, propter quod submersi sunt, tanquam plumbum in aqua vehementi.* Quid plura? hij grauissimi peccatores, plumbeæ hæ animæ postmodum eas susceperunt alas, quibus æthera tranent. Videres abrupta montium deserta in hospitalia, per totam Ægyptum non plumbeis, sed alitibus spiritibus plena, qui in corpore quasi extra corpus de cœlestibus solum, vitam agunt. Nonne hæc mutatio dexterę excelsi? Sane vbi ignis diuinus infantilibus obvolutus fascijs Ægyptum intrauit, plumbum mutauit in alas, & depressas humi mentes fecit in astra leuitare. Sic D. Hilar. ad cap. 2. Matth. inquit. *Considera quod AEgyptij aliquando pecuniæ fuerint amatores, ventris imperio seruientes, sed Christi suscipientes ignem in cælũ subitó subuolarunt.* Alta semper quærat qui igneo Dei spiritu agitur. Quẽ post receptum ignem Petrus, qui sępe aliàs mare descendebat in nauibus, Act. 10. *Ascendit superiora domus, vt oraret*, iam propter diuinũ ignem menti clausum, non placebant illi ima loca, sed totus in superiora ferebatur. Quod meditãs D. Cyril. Alex. lib. 9. in Leuict. ait. *Petrus quæ sursum sunt, quærebat, non quæ super terram. Illuc ascendebat, ad illa tecta, ad illa fastigia, de quibus dicit Dominus, qui in tecto est non descendat tollere aliquid de domo* Quasi periculosum sit his, qui igneo Dei spiritu feruntur, non semper studere altis. Hinc est quod Christianos suos Dominus renasci fecit ex aquis, vt cælestium corporũ naturæ associentur, eorumque cognationem, & proprietatem bibant, quando cæli omnes ex aquis orti sunt. Quod memorans D. Zen. serm, de Iudæis 10. ait *Genitali vnda submergit: vt cælestes effecti terram*

D. Aug.

Exo. 15.

Orig.

Hilar.

Act. 10.

Cyril.

Matth. 24.

Zeno.

ram desiderare non norint. Quo respicie
Chrysost. bat D. Chrysost. hom. 22. ad Pop. ait. *Si non potes Sol fieri, fias stella dum taxat. Tantum ascẽde super terram, incipe æmulari sideribus.* Quasi dicat, vbi eadem, qua cæli, vulua, editus es, ne tu solus degeneres, & inferior fratribus maneas, sequere fraternos volatus, alta pete, sola tibi placeant superna, ne minor sis, vel infima stellula.

§. III.

Verbum Dei non solum apud florentissimas vrbes, & frequentissima templa, sed per compita per montana euulgandum.

NEscio an verbi Dei adeò studiosi sint, qui non nisi apud nobilium conuentus, apud frequentissima templa, in vrbibus, de illo verba faciunt. Ecce Dei Verbũ virgineo vtero clausum quo se primum deducat, per abrupta montium, per aspera montana, vt vel famelicum puellum cibo salutis faciet. Audio Hieremiam lamentantem
Tren. 1. Tren. 1. super populi sui ærumnas, & inter alia lugenda, hæc fatur. *Sacerdotes mei, & senes mei in vrbe consumpti sunt quia quæsierunt cibum sibi, vt refocillarẽt animam suam.* Non adeò flebile erat. quod sacerdotes caderent, si in arena caderent, si per montium abrupta præcipitarentur, dũ lupos ab agnis arcent. Sed planè lugendum est, quod sacerdotes Dei non nisi in vrbe consumantur, quæ consumptio eorum est, qui ex Sacerdotio nil aliud quærunt, quàm ani-
Tren. 2. mam suam refocillare. Vnde statim c. 2. sic ipse Hierem. clamat: *Consurge, laua in nocte, in principio vigiliarum: effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini; leua ad eum manus tuas pro anima parvulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.* Non pulchrè stratis pulpitis solum instes, sed per curr. compita, perambula plateas, vias, ascende montes, vt verbo Dei famelicos exsatures. Vbi elegãter, & piè D. Paschasius Abbas sic fatur. *Pasc.*
Ne sola Dei dilectio sufficere videatur sine dilectione proximi, leuandæ sunt manꝰ & cura impendenda pro paruulis, & his qui fame verbi Dei periclitantur in capite omnium compitorum. Reuocandi sunt ergo de triuijs & plãtearum exitibus, ex capite omnium compitorum, ad conuiuium, & prandiũ Domini, ne fame vsque ad finẽ periclitentur inædia. Is est omnipotens Dei sermo, qui amat circumferri, per tribia, per montana, ne vel paruulus hominum Diuini verbi inædia conficiatur. Nec indecorum est Deo per vilia circunduci loca, quando in eis iuuandi sunt paruuli, ait enim Tertul. lib. 2. contra Marcion. *Nihil Deo indignum est, quod efficit Deo credere.* Vnde de Sapientia Incarnata dicitur Matth. 9. *Circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens, &c* Vbi Hier. *Vides quod equaliter, & vicis, & vrbibus, & castellis, id est, & magnis, & paruis Euangelium prædicauerit, vt non consideraret nobilium potentiam, sed salutem credentium.* *Hieron. in Cat.* De cuius exemplo feruidi Prædicatores per compitorum capita, per triuia, per abrupta mõtium quærunt paruulos, quos verbi Diuini fructibus exsaturent. Vt dicat Psalm. 103. *Super ea volueres cæli habitabunt, de medio petrarum dabunt voces:* quippe cælestium volucrum est, nimirum sanctissimorum Concionatorum, non solum ab aureis pulpitis templorum, sed à petris cõpitorum, à montium saxis plenas Diuino verbo voces dare. *Psl. 103.*

§. IIII.

Maria creaturarum Regni inaugurationem apud montana capit. Vbi, quàm regium sit benefacere.

REgalem Mariæ dignitatem à Dei conceptu nemo non nouit; sed scire cupis, cur tantæ dignitatis Regina festinet in montana? Quis rex sine inauguratione? Quę regis inauguratio

vbi

vbinõ ſaxea mol es, ſeu querc⁹ magna? Abbul. 3. Reg. q. 36. tot congerit Reges Iſraëlis, ad fontes, ad prærupta ſaxa inauguratos, vt putet à nemine culmen regium conſcenſum fuiſſe, qui inter hæc non fuerit proclamatus. Ecce tibi cur regiam Mariæ maternitatem ſequatur in montana feſtinatio, nimirũ vt regni in augurationem capiat. Similiter Matth. 17. de Chriſti diſcipulis dicitur. *Quod duxit illos in montem excelſum.* Vbi D. Hier. ait; *duci in montana pars Regni eſt.* Et quidem pars maxima Regni inauguratio. Quo circa Maria cum Regem ſæculorum vtero clauſit, ius ad ſæculorum Regnum accepit; inauguranda tamen ferabatur in montana, vbi prærupta ſaxa, limpidiſſimi fontes, annoſæ arbores immortale eiu⁹ Imperium auſpicabantur. Vbi ſacerdos aderat, vbi plauſus, & exultationes fœlices, vbi ſaluriferi olei effuſio maximè illam omniũ Reginam prędicabat. Sane Maria de oleo diuino, quo ipſa plena erat, ſic totam Zachariæ domum infecit, vt paruul⁹ communi omnium preſſus infirmitate, ſtatim proſilierit ſanus.

Matth. 17. Hiero.

Quid igitur magis regium, quã omnibus benefacere, omnium infirmitates curare? Prudenter ille apud Iſaiam cap. 2. ſe à Regno obeundo excuſabat dicens: *non ſum medicus.* At Maria Ioannem a peccato liberat, replet gratia, totamque Zacharię domum cumulat lætitate, vt decebat Reginam omnium creaturarum. Iudæi Ieſum vehementer accuſant, quod ſe Regem facit, aiunt enim Ioan. 19. *Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regem facit, cõtradicit Cæſari.* Sed quid in ſe regium humilis Ieſus oſtentauit? Vnde potuerunt colligere vel vmbrã tâm egregij mendacij? Sane vbi eum inſignem omnium benefactorem videbant, non ſine fundamento regalem eius mentem ſuſpicantur. Pulchrè D. Leo ſer. 10. de Paſ. ait. *Veruntamen non intotum videatur inanis Iudæorum obtrectatio: diſcute diligenter, Præſes, quid de Domini operibus notum ſit, quid depoteſtate compertum. Cæcis viſum, claudis greſſum, ſurdis auditum, mutis præſtat eloquium. Febres abegit, dolores reſoluit, mortuos reſuſcitauit. Magnum prorſus Regem iſta demonſtrant.* Adeò propriũ & innatum eſt Regibus quod benefaciant, vt non cęcutiant Iudæi, quando videntes Ieſum omnium benefactorem in eo quid regale ſuſpicentur. Vnde Beat. Syneſius lib. de Reg. hæc regibus fatur. *Princeps cũ in bonis cõferendis liberalitate ſit præditus, tùm nihilo magis ea dere defatigandus eſt, quàm Sol ſuos in ſtirpes, atque animantia radios effundens: neque enim lucere laborioſum eſt ei, vt pote cuius in natura ſplendor, & fons ipſe luminis cõtinetur.* Huc reuocarem miraculum illud, quo Deus ſignificauit prolangandam eſſe vitam Regi Ezechiæ Is enim cùm penè animã ageret, 4. Reg. 20. obtinuit à Deo vitæ prorogationem, cuius rei ſignum factũ eſt in Sole retrocedente, & longiorẽ diem efformante. Sed cur in Sole, regia vita ſignificatur? D. Aug. lib. 2. de mirab. cap. 28. ait. *Conuenienter tale ſignum Regi in mortis expectatione poſito aptiſſimum euenit, quod Dominus per Solem fieri taliter diſpoſuit.* Eadem enim debet eſſe ratio, & vitæ regię, & curſus ſolaris: quippe ſicut Sol neſcit ſibi viuere, neſcit non feſtinare ad aliorum neceſsitates, ſic Rex velut Sol, velut dies vniuerſos ſubditos feſtinet illuminare, coaduiuare. Accedit etiam Nazian. orat. in funere Patris dicens. *Deus ſimul Regem gratia, & miraculo ornat, & Diei augmento, dierum augmentum confirmat:* vt ſibi ſemper Sol, & Regia, vita correſpondeant.

4. Reg. Aug. Naziã.

Loan. 19

Leo

§. V.

Domeſtica vitæ ſeruicitia non cõtemnenda, vbi opus fuerint, prætextu Deo vocandi.

FEſtinationem Mariæ in Zachariæ domum Angeli mirãtes, aiũt. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora cõſurgens.* Hoc in primis mirantur Ange- Cant. 6.

lii in Maria, quod longo silentio rupto, quod interrupta quiete, quasi Aurora consurgat. Etenim cum Aurora communes hominum labores excitantur, seruilia opera incipiunt agitari. Virgil. Æne. 11.

Virg.

Aurora interea miseris mortalibus almam.
Extulerat lucem, referens opera, atque labores.

Quisquis cum Iacob sub nocturna quiete luctabatur, Gen. 32. se à lucta excutiebat his verbis. *Sine me, iam enim ascendit Aurora*; quàsi diceret iuxta Interlinealem. *iam tibi tempus est ab inuisibilibus, & diuinis ad corporalia, & humana negotia tractanda descendẽdi.* Hoc aurora consurgens significat, vt cuncti mortales operibus incumbant seruilibus, vt se dedant negotijs exterioribus tractandis. Hoc pulcherrima aurora Maria præmonuit suis factis, dum à Verbi cõceptu, silentio, & quiete contemplationis dimissa abijt cum festinatione seruitura Cognatę. Id notauit D. Ildephon. ser. 5. de Assumpt. fatus. *Porro postquam electa est á Domino, facundata Dei verbo, exurgens de loco, per iter deuium, & abrupta montium veniens, vt deferret amicis actualis vitæ laboriosum officium, Zachariæ vatis ingreditur domum.* O vtinã ab hac diuina Aurora excitarentur ad laborãdum mille muliercularum otiosarum examina, quæ prætextu orationi vacãdi horrẽt fusum, operisque laborem aspernantur! Sane bene conueniunt, & in vna sede morantur contemplationis otium, & labor manuum, nec mens Deo plena discit contemnere, & aspernari laboriosa officia vitæ humanæ. Magnus ille Moyses pascebat gregem soceri sui, Exodi, 3. *apparuitque ei Dominus in flamma ignis.* Quid tunc Moyses? *Vadam, & videbo visionem hãc magnam.* Quæ verba sic legit D. Zeno. *transibo, & videbo visionem.* Transibo ait, an relinquens soceri gregem? An officium pastoris dimittet, vt visioni vacet? Imò tunc magis gregi pascendo operam impendit; cumtantæ visioni intendit animum. Accipite D. Zenonẽ in Psalm. 118. fantem. *Quid est istud tran-*

Gen. 32.

Interl.

Ildeph.

Exo. 3.

Zeno.

sibo? nulla enim locorum interualla distare uerant: eodem in loco, & loquitur, & videt. Quid ergo transit? transit plane corporales curas, & soceri sui oues pascens, in cælestem cognitionem relictis terrenis operibus excedit. Expende illud, *& soceri sui oues pascens*, non enim laboriosum pascendi gregis officiũ, impedimento fuit, quominus Deo vacare posset, sed Deo intẽtus actualis vitæ laboriosum officium socero deferebat. Desidia est quæ nocet pijs mentibus, & Deo plenis: labor autem ingentia cumulat bona, quando ait, Psalm. 127. *Labores manum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit* Quæ verba expendens Drogo lib. de sacramẽto Pas. sic loquitur, *Molestus est labor, sed fructuosus; labores manuum tuarum quia manducabis, iam beatus es, & bene tibi erit in futurum* Quasi labores nesciant, vel ad momentum esse sine præmio, esse sine fructu, sic præter ea bona, quæ in futurum afferent, statim in præsenti beatificant laborantem. Hinc Deus vbi seruorum suorum mentibus adest, nil prius illos docet, quàm laboriosis officijs operã nauare. Damascenus, vt ad Marianos labores gradus faciat, multus est in explicanda Solis creatione; etenim ait. *Prima die creauit Deus celum, & terram, in cælo finxit corpus solare, sine luce efforme, sine motu quietum, & stabile. Verum quarta die acceptam lucem corpori infudit solari, & factus est Sol, & statim ab accepta luce sese in orbem cæpit rotare, perniciique cursu omnes mundiales plagas illuminaturus euolauit.* Quid plura? Virgineũ corpus Mariã affabré Deus cõdidit & sic pulcherrimum corpus per quindenium mansit quieti vacans: cum ecce tibi luce inaccesibili vestitur, dum cælestis mulier Solem induit, hoc est Deum concipit, & tunc statim alite gressu volat in montana, sic similiter vbi quis Deo impletur, statim agitur, ne ociosus vacet, sed vt per varia opera exerceat animum.

Psal. 127

Drogo.

Damas.

(?)

Tex-

Textus. Et ſalutauit Eliſabeth: & factum eſt, vt audiuit vocem ſalutationis Mariæ Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.

§. VI.

Maria à Verbo edocta Cognatis, in primis conſulere nititur.

Diuiniſsimum eſt Cognatorum egentium neceſsitatibus accurrere quam doctrinam à Verbo diuino in primis hauſit Maria, illaque edocta, montibus ſuperatis, Eliſabeth ad domũ feſtinauit. Sic D. Ildeph. ait, *de conceptu honorem deferre didicit Cognatis.* Ecce tibi virgo concipiens increatum Verbum, id in primis didicit, vt Cognatis proſpiceret, & illos honoraret. Non id doceret ſpiritus diaboli, ſed contrariũ: apud Matth. cap. 10. docens Dominus diaboli furorem in Chriſtianos ait. *Tradet frater fratrem.* Quæ verba eleganter tratans Euſebius Emiſſ. ait. *Non eſt fides in ſeruis diaboli, qui cum non gignat, neque gignatur, non etiam iura propinquitatis ſeruat.* Melioris conditionis ſunt qui Dei verbo aguntur, diuinoq; inſpirantur halitu, cum enim in Deitate ſit gignens, & genitus, hanc ſuis mentem injicit, vt ſuum deferant honorem Cognatis, illiſque cum neceſsitas tulerit, in primis faueant. Sed iam do Tert. qui lib. de carne Chriſti cap. 17. eleganter explicuit, quibus fontibus hanc hæreditariam ſiue curam, ſiue incuriam in Gnatos à Deo, vel à diabolo accipiam⁹. *Eaa*, inquit, *nihil concepit ex diaboli verbo? Imò concepit, nam exinde abiecta vt pareret, & in doloribus pareret, verbum diaboli ſemen illi fuit, enixa eſt denique diabolum fratricidam.* Quid aliud pareret coloquio diaboli imbuta? Quid aliud efferret de verbo diaboli, niſi ruinam niſi excidium omnis cognationis, & germanitatis? *Econtra Maria cum edidit qui carnalem fratrem Iſrael interemptorem ſuum, ſaluum quandoque præſtaret. Invuluam ergo Deus verbum ſuũ detulit bonum fratrem, qui memoriã malifratris eraderet.* Qui vix conceptus virginali in vtero, matrem edoceat honorem deferre Cognatis. Tanto Maria præſtantior, prima illa hominum genitrice: quod illa de verbis diaboli odium pepererit inter fratres, & parricidij ſeminariũ. Hæc autem fœliciſsima, verbo diuino fæta de conceptu didicit honorare Cognatos, in montana currens, vt integram Cognatorum domũ mille donis ditaret. Sed adhuc audax vi debitur forſam hoc facinus Marianum quo puella ſeſe tanto itineri dedat diuino fœtu iam grauis. Quippe audax etiã viſum fuit Iacob facinus, cũ præter terræ mores, inſperatus paſtoribus, ipſe ſolus agreſſus fuit tollere putei lapidem vt Rachelis greges adaquaret. Nonne hoc audax fuit factum? Sed ecce qualẽ excuſationem indicat Textus Geneſ. 29. *Quam cum vidiſſet Iacob, & ſciret cõſobrinam ſuam, oueſque Laban auunculi ſui, amouit lapidem.* Vbi eleganter Hugo fatur, *officium ſanguinis inaurauit audaciam.* Etenim vt conſanguineis extremè egentibus quis faueat, laudabiliter audet quæcumque difficilia ſuperare. Annon pro Iobi primogenito funebris eſt illa declamatio in cap. 1. nimirũ: *filijs tuis, & filiabus tuis comedẽtibus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorem, &c.* Vbi expendo illud, apud fratrem ſuum ſeniorem: quod ponderans Olimp. in cat ait. *Conuiuium verò exornat, cum illius exſtructorem fratrem natu maiorem fuiſſe confirmat.* Equidem maximum id eſt ornamentum, quando maiores potentioreſq; fratres invigilant minorum cognatorũ in firmitatibus.

(?)

Ildeph. *Matth. 10.* *Euſeb.* *Tert.* *Hugo.* *Iob. 1.* *Olimp.*

§. VII.

Qui Christo Iesu inseruiunt, proximorum commodis insudant, etiam per humilia opera.

SIc Christus Iesus afflat eorum animos, quibus adest, vt suæ quieti parcant, & proximorum saluti se tradant negotiandæ, vt discant non ministrari, sed ministrare. Nonne vides Virginem Christo plenam, non ad cælestia rapi, sed ad montana mitti, vt Ioannis domui salutem afferat? Sic de radiante illa
Math.2. stella Magorum duce dicitur Matth.2. quod *stetit supra vbi erat puer*; licet enim cælestem originem fuerit nacta, non dedignatur dimitti ad stabulum vsque, vt hominibus præbeat ducatū. Vnde hanc dimissionem propter homines didicit stella? A Christo Iesu, cui famulabatur. Do pulcherrima D. Max.
Max. verba hom.4. in Epiph. nimirum. *Verè stella hæc, dominicæ Natiuitatis ministra quæ tanto est Caldæis obsecuta famulatu, vt inquirendo Christo non solum eos moneret è cælo, sed & ducatum illis præberet in terris.* Expendo vnde probet stellam verè fuisse Christi ministram, nimirum, quia non solum è cælis, sed in terris etiam hominibus seruiret. Multi enim sunt, qui proximis subuenire volunt, sed á puppi, sed a sublimi imperij solio. Quam alia est mens eorum, qui Christi Domini spiritu afflantur; hi & ab alto fulgent, & humi repunt, vt proximorum incumbant saluti. Sic cauetur Leuit.6. *Ignis in altari ardebit semper, quem nutriet sacerdos, subijciens mane ligna per singulos dies, & impositio holocausto, de super adolebit adipes pacificorum.*
Leu.c.6. Quibus expendo quod ad oblationem pacificorum, quibus cū Deo, per Christi reconciliationem pacificamur, iubemur ligna ministrare, vt holocausti fornax nutriatur, quia nisi per humilium operum ministerium proximorū, Dei que amorem nutriamus, ægrè, & difficulter cum Deo per Christum habebi
Bereng. mus pacem. Sic Berengosius Abbas serm.11. in Nat. Conf. fatus. *Quisquis in se, & Deum vult facere pacem, primitus in se geminæ dilectionis incensurus est facem: quia tunc Deo dignè de se odorem suauissimum reddit, si pro dilectione Dei, & proximi ad humilia quæque se studio charitatis inflexit.* Hoc itergo omnib⁹ Christi ministris studium singulare, ne sibi solum vacent, sed quouis propriæ commoditatis dispendio, proximorū studeant commoditati Apoc.22. dicitur: *qui audit dicat veni*: vbi D. Greg. hom.14. in Ezech. fatur. *Cui enim iam vox vocantis Dei efficitur in corde; necesse est, vt proximi per prædicationis officiū erumpat in voce, & id circò alium vocet, quia ipse vocatus est.* Post Christi ascendentis in cælum visionem, sic Christo vacantes Apostolos vrgebant Angeli Act. 1. *Quid statis aspicientes in cælum?* Quæ verba commentatur D. Athan. orat. in Ascens. dicens. *Quid statis suspicientes in cælum? Quid statis? mundo miraculum hoc prædicate.* Quasi a Christi Domini intuitu piaculum foret, non currere ad proximos iuuandos.

Apoc.22. *Greg.* *Act.1.* *Athan.*

§. VIII.

Mariana verba Elisabeth in domo primæuam sanctitatem halantia.

SCire cupis, cur primus Ioannes excepit verba Mariæ, ait enim, *vt audiuit vocem salutationis Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elisabeth.* Ecce tibi primus Ioannes ad vocem Mariæ exultat, de inde Elisabeth Spiritu sancto repletur. Sed cur primus Ioannes exultat? Ea est natura cuiuscūq; anthidoti, & pharmaci medicinalis, vt in primis sese armet aduersus humorem, cui maxime inimicatur, illumque acriter impugnet vsque dum victoria potiatur. Sane Ioānes in vtero existens sub virulenta antiqui serpentis lue, erat marcidus, originali tremens infirmitate, quā nihil Mariæ sanctitati magis contrariū, nihil magis oppositum. Vnde factū est, vt ingre-

diens

diens Maria domum Zachariæ primũ ſeſe in Ioannis maciem armaret, illam que acriter expugnans, puerum donaret integra ſanitate, quam ipſe ſalubus
Alcui. manifeſtauit. Non longe abeſt Alcuin. ſerm. de Nat. Virg. vbi ait. *Tu bellatrix egregia, primo eum, qui primus Euam ſupplantauit, expugnare viriliter aggreſſa es.* Ea erat Mariæ ſanctitas originalis, vt nihil magis ſibi putaret contrarium, quàm peccatum originale, ideòque in greſſa Zachariæ domum in illud prima emittit iacula, illudque protinus de
Matth. 10. bellare conatur. Miſſurus Dominus diſcipulos, ait illis Matth. 10. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes.* An iubentur diſcipuli ſerpentis aſtum imitari? Qualiter id
Remig. faciant, explicat D. Remigius in cath. fatus. *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum:* quippe rubenti ſe immiſcuit fructui, & infirmiorem partem aggreſſus, totum perdidit gẽus humanum. *Sic vos ſitis prudentes, & benedictæ crucis fructu, vinida eloquia parate.* Sola Maria inter omnes hanc induit ſerpentinam calliditatem qua de ſalutifero fructu ventris ſui munita, ea verba dedit, quæ infirmiorem naturam, ſcilicet puerum vtero degentem primo inuadunt, & exultãte puero, totum ſerpentis virus manet ellimi natum, vt clareat, quam ſupra ſerpentẽ ſe exaltet, & ſanctitas, & prudentia Mariana. Inſuper ſerpens ille fructu, & verbis potens parentes impegit, & vniuerſos filios proſtrauit. Hæc fructu ſui ventris, & verbis potentior, filium Eliſabeth vterõ clauſum tangit, & parentes
Ildeph. repleuit Spiritu ſancto. Hinc pondero D. Ildeph. ſerm. de Aſſumpt. verba in laudem ſanctitatis Marianæ prolata in hunc modum. *Recte arca ſacramentorum Virgo Maria fuit, ſupra quam ſane propitiatorium, & Cherubin, hinc inde obumbrantia figurantur; quia Mariæ nullum obrepſit peccati contagium, ſed intus omnis cuſtodia Legis, & manna fuit, quod eſt mirabile Sacramentum, & propiciatio ſalutis humanæ.* Quibus verbis id oſtendit Mariæ ſanctitatem maximam, quod Sacramentorum inſtar, eius verba conferant alijs ſanctitatem, & medellã primæui peccati. Nonne Sacramentorum verba conferunt gratiam? Ita vt locuta eſt Maria, exultauit infans ſuper infuſus gratia, vt merito Maria apelletur Sacramentorum arca.
Epiph. Quo refero Epiph. lib. 3. Hær. cap. 79. fantem. *Non permiſit Deus beatæ Mariæ dare baptiſma, non benedicere diſcipulos, non imperare in terra iuſſit, ſed ſolam ipſam ſanctificationem eſſe voluit.* Vere vnus Ieſus erat omnium creaturarum ſanctificatio, & fons vniuerſæ ſanctitatis. Sed is matrem ſuam ea ſanctitate compleuit, qua videretur non tam ſancta eſſe, quám ipſa ſanctificatio, vt merito non inſtar miniſtrorum, ſed fere ipſorum Sacramentorum inſtar gratiam halare dicatur. Vide quid de Mariano
Andreas Cret. cadauere meditatur Andreas Cret. homil. de Aſſumpt. aiens. *Erat in medio illud luminoſum corpus Dei pavæ, quod Dei verbi totã capiebat plenitudinẽ. Quod qui dẽ dũ videbatur in lecto, vnguẽti ſanctiſſi cationis ſuaui odore totã perfundebat naturã.* Vt primo dictis reſpõdeant hæc verba, nimirum, *quod quidem dum videbatur in lecto, &c.* reuoco in memoriã illud Moyſi diuinitus inſpiratum, videlicet, ſerpentem ęneum longo ſublatum ſtipite, qui cum conſpiceretur, venena vulnera ignitorum ſerpentum a populo Iſraëlitico exſufflabat. Hinc Cretenſis ait, quod virginale corpus, *dum videbatur in lecto, vnguenti ſanctificationis ſuaui odore perfundebat totam naturã creatam.* Quaſi diceret, dum videretur hæc prudẽtiſsima, ſerpens, mortua, medellam, & ſanitatem halabat vulneribus ab ignito ſerpente illatis. Quid vita viua præſtaret? Quid cum Dei verbo plena Eliſabeth viſitauit? Tunc cum cernebatur ingrediens, vel cum ſybilus eius audiebatur, ſanctificationis vnguento perfundebat totam domum Cognatæ, vulnera que antiqui ſerpentis depellebat à Ioanne.

(?)

Text. Et exclamauit voce magna, & dixit: benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

§. IX.

Maria Verbi diuini benedictionibus omnium creaturarum propinquissima.

QVam vnica sit Maria Verbi diuini imitatrix, haud obscurè cognoscet, qui illa apud D. Aug. formã Dei cõpellatã viderit, qui proxime dicta de eiº efficacia in sanctificandis hominibº notarit, qui modò Elisabeth sententiã enuclearis. Vidit, enim Elisabeth Mariã, vidit & reuelãte Spiritu Sãcto eiº sanctitatis magnitudinẽ sic obstupuit, quasi proximè accederet excellẽtię, & magnitudini Diuini filij, quod sequenti declarauit præconio. *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.* Ac si diceret, tua beatitudo tua excellentia, quám longissimé superat omnes mundiales virgines; sicui comparanda est, maximé beatitudini, & excellentiæ filij tui, vt pote Altissimi filij. Eidem beatitudinis ordini cũ filio tuo, si non par, saltem quãtum fas est creaturæ, proxime accedis, soli filio, nulli ali, comparabilis. Eliam de nubibº solicitum 3. Reg. 18. commonefecit puer, nubeculam paruam quasi vestigium hominis apparere. Quid est cur nubecula dicatur, qũasi vestigiũ hominis? Ioannes Hierosol. de Inst. Monach. 33. inquit. *Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendit in Carmelum, quia Maria in hoc suo spirituali ascensu, non fœminam quam imitaretur, sed hominem diuinum habuit exemplũ.* Volauit proculdubio super laudes omnium fœminarum Maria, omnes creatas perfectiones infirmas putauit, & seues, vnius viri solum & maximi, & diuini vestigijs hæsit: cui in excellentijs si qua vnquam creatura potuit, fuit parallela. Rem hanc finiat D. Chrysost. hom. de Nat. Ioan. apud Metaph. Vbi multa à filio in Virginem profecta bona expendens sic pergit. *Meritò is quoque qui est natus, matri talia præbuit priuilegia, quæ etiam habuit solus, ea illi quoque soli dedit. Non habuit ipse fratrem ad generationem, neque dedit matri sororem miraculi.* Expendo: quæ enim habuit solº, ea illi quoque soli dedit, quasi Virgo inter omnes personas tã creatas, quàm increatas fuerit vnica verbi diuini æmulatrix. Etenim quæ Verbũ habet solus, ea nec Patri communicat nec Spiritui sancto; communicat tamen Matri, vt nimirum sint nati ambo diuinæ personæ productores ambo, vt sic pateat, quàm sit benedictio Mariæ benedictionis verbi germana. De quo supra c. 6. §. 2.

3. Reg. 18.

Ioan. Hier.

§. X.

Fælix qui fructum profert iuxta genus suum. Vbi de Pœnitentiæ fructibus.

MAximam crediderim laudem esse, qua Maria terra benedicta extollitur de benedicto fructu. Namque ex eo maximè honoratur homoà Deo quod primę conditionis instar & lucẽ pariat, & fructus iuxta genus suum. Pro quo exhibeo vnũ Chrysost. hom. 56. ad Pop. sic fantem. Vide quanto nos honore prosecutº sit Deus, tale nobis opus præcipiens. Feci inquit, ego cælum & terram, do tibi etiam creationem. Fac terram, cælum, nam potes. Qui facit omnia, & mutat de Deo dictum est: hanc & hominibus potestatem dedit. Feci ego, inquit, speciosum corpus, do tibi melioris creationem; tu bonam fac animam. *Dixi ego germinet terra herbam virentem, & omne lignum pomiferum, dic & tu, producat ipsa terra fructum proprium, & exibit, quidquid facere velis.* Nõ magna á nobis petuntur, sed solùm quod instar fæcundę

Chrysost.

cundę arboris proprios fructus proferamus. Sed qui ſunt proprij? Diuinus
Luc. 3. præcurſor apud Lucam cap. 3. peccatoribus inquit. *Facite fructus dignos pœnitentiæ*: quæ verba premens D. Amb. fatur. *Faciat ergo fructum qui poteſt gratiæ, & qui debet pœnitẽtiæ.* Quippe monſtroſa erit arbos, monſtroſa tellus, quæ proprij oblita fructꝰ, nutriat alienos. Benedicta ergo terra, nullo peccati debito infecta, producat gratiæ, & benedictionis fructum, at terra maledicta, peccati ſpinis conſita iuxta genus ſuum fructum producat, nimirum, pœnitudinem, ſqualorem. Hinmalè audiuit Saul, qui peccator innoc
1. Reg. 15 centię fructum parturiebat 1. Reg. 15.
Greg. aiens. *Peccaui, ſed honora me coram ſenioribus.* Vbi D. Greg. Magnus. *Saul quia confitetur & affligi non vult, ſed honorari, è regno & Dei beneplacito abijcitur.*
Iob. 1. Conſultius Iob, vbi de ira Dei ſe peccatorem agnouit, protinus cap. 1. *Tonſo capite corruens, &c.* Cur tonſo capi-
Orig. te? Orig. lib. 1. in Iob fatur. *Totondit comam capitis ſui, & cum totondiſſet proculdubio quod ipſis eam aduerſarijs proiecit. Ecce*, inquiens, *arbor ſum fructifera, omnia quæ ſuperflua ſunt à me proijcio, illibatus perfectum fructum afferam.* Et rectè de pœnitentis fructu cogitãs, crinium cultum, corporiſque abijcit ornamenta; etenim pœnitentium fructus afflictio eſt, ſqualor eſt. Vnde merito D. Chryſoſt. ſuſpecta habet ornamenta in pœnitente: quando enim de primis peccatoribus induendis agitur
Gen. 3. Gen. 3. dicit *Fecit quoque Dominus Deꝰ Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas.* Id
Chryſoſt quod ruminans Chryſoſt. hom. de lapſu hominis ait. *Accipiunt indumenta pellicea, vt qui confeſsi iam delictum fuerãt veniã cultus humilitate perciperẽt. Oſtẽdit dominus confeſsione & deformitate cultus veniam poſſe facillimè impetrari. Vt enim contumacia eſt celare quod Deo teſte commiſeris, ſic periculoſum eſt, ſi ſplendore cultus animi innocentiam mentiaris.* Equidem ſterilis, & in frugifera arbos eſt pœnitens, veſtium delitijs affluens, cuius proprius fructus
Cypria. luctus eſt, & ſqualor. Bene monebat pœnitentem D. Cyprian. lib. de lapſis fatus. *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidiſſes, ingemiſceres dolenter & fleres facie inculta, veſte mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore deiecto, indicia doloris oſtenderes. Animam tuam miſera perdidiſti, ſpiritualiter mortua ſuper viuere hic tibi, & ipſa ambulãs funus tuum portare cœpiſti, & non à crìter plangis? non iugiter ingemiſcis? Nonte vel pudore criminis, vel continuatione lamentationis abſcondis?* Sic ille: producat ergo terra fructum ſuum, terra, inquam, benedicta, benedictionem populorum, terra maledicta luctum, ſqualorem, mœrorem, & omnia benefiẽt.

Text. Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.

§. XI.

Maternitas Mariana plurimum leuauit fœminarum laborioſa puerperia.

QVæ ſe menſibus quinque occulta bat, quaſi faſtidia pleni vteri erubeſceret, iam exultans cõceptam prolem explicat, & incredibili gaudio, ſuã de conceptu fœlicitatem exaggerat. Quippe experta eſt Eliſabeth inter cõceptus ęrumnas, & fętus faſtidia, & timores partus, experta, inquam, eſt, noua, & inſperata leuamina, quibus Dei matris præſentiam auguratur, & poſt habitis faſtidijs vteri, gaudet de conſortio tantæ maternitatis. *Vnde*, ait, *hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Sed vnde ſcis tibi adeſſe Dei matrem? Puellam integerrimam vides, Ioſephi cernis ſponſam, cur ex hac ad te diuinæ maternitatis opinio dimanauit? Conceptus grauedinẽ ſenſit amitti, vteri faſtidia vidit releuari, & puerperium gaudijs perfundi, quod vni tribuit

buit consortio, & præsentię diuinæ
Hesich. matris. Etenim eleganter Hesychius hom 1. ait. *Cum prima virgo concluderetur molestijs ob transgressionem inflictis, & ab ea gemitus plurimi prodirent, omnisque mulier illius causa in dolore esset constituta, & partus omnis propter eam acerbitatem pateretur. Secunda Virgo Maria miseriam omnem fœminei sexus repulit; omnemq; tristitiæ fontem, qui interpariẽdum adesse solet, obstrinxit, & nubem desperationis, qua premuntur mulieres in partu, dissipauit: & lumina lætitiæ apud contribules coruscare fecit,* O vnica, & vera Lucina Maria, quæ Deum pariens, cunctas honoras matres, cunctis que parientibus prætendis lętitiæ faces. Quæ mulier vterum de cõiuge plenum erubescat, quando videat puerpueri habere consortem Dei Matrẽ? Quæ coniux fastidia conceptus non toleret, dum noscat se vna cum Deipara, matris insigniri vocabulo? Hoc Diuinæ Matris consortium vt haberet, quibus se periculis non opposuit Tha-
Gen. 38 mar? Ea Gen. 38. vt a socero suo Iuda se men acciperet, *operuerat vultum suum ne agnosceretur*; at post conceptum, minime erubuit tumentem vterum manifestate, ait enim Textus: *nuntiauerunt Iudæ dicentes, fornicata est Thamar nurus tua, & videtur vterus illius intumescere.* Cur quę faciem primò occultauit, postea de fœminarum astu, minimè occultat tumentem ventrem? Sane sic de consortio Christiferæ matris, quam sperabat, gloriabatur, vt omnia pericula à tumente vtero profectura facile
Zeno. contemneret. Huc spectans D. Zeno. serm. de Iuda, ait. *Thamaris nostræ cum processu temporis, procedit & vterus. Mirum profecto mysterium videte, quæ celauerat faciem, non celat ventrem.* Conceptum erubuit, inquo quam longissime absimilis fuit Deiparæ Mariæ, & non celat ventrem, quando se in illa familia fœcundam vidit, inqua Dei mater tumidum vterum gestatura erat. Acciisse
Theod. videtur Theodoretus, quæst. 94. in Genes. vbi Thamaris honestatem etiam in incestu ponderans, ait. *Nec enim postea vel Iudam vel alium quempiam attigit sed contenta fuit vocari mater eorum, qui ex illo semine Habrahamidum nascerẽtur.*

Inde enim mater Dei futura, tristitiæ fontẽ, quæ inter pariendum adesse solet, obstruxit, lętitiæ lumina apud contribules suas coruscare fecit, qua exultãtes pergerent ad partus, per quos Deiparæ matris consortes haberentur. Igitur Elisabeth vbi pro tristitiæ fonte ab antiquo serpente, mulierum conceptibus, & partubus inseminato, totam se cum prole sensit perfundi lætitia, optimè colligit, & celebrat præsentiã Dei matris. Mirabar aliquando cuiusdam Alconis decantatissimam in iaciendis sagittis dexteritatem. Huius filius cum viridanti ruris cespite cubaret, somno sepultus, per roscidas herbas elabitur anguis, pueri nudum pectus ascendit, ibique securus sese multos plicans in orbes, insedit. Tunc ecce tibi Alcon, qui erat adolescentis pater, aduenit, videt simul filium, & eius pectori cubantem serpentem. Proh dolor! obstupuit, ast animosior factus, arcum aptat, sagittam dirigit, illamque ea dexteritate eiaculat vt serpente confosso staret ferrum, solumque excitaret iuuenem, gaudentem se a tali fuisse periculo liberatum. Vnde Alconi tam fœlix dexteritas? Quæ ars illi fuit, vt in pectore pueri, confosso angue, ipse viuus exultaret, & lętus? Pulchre Manil lib. 3, *Manil.*

Ars erat esse patrem, vicit natura periclum.
Et pariter iuuenem, somnoque & morte leuauit.

Haud alia subijt, vt credo, Elisabetã cogitatio, vidit prolis in pectore cubãtem serpentem illum vectem peccati originalis, vidit serpentinos halitus in parturis fœminis conseruari. Et simul sensit ad Mariæ gressum, quidquid serpentis erat, abijci, & omnia delætitiæ lumine coruscari, cuius hæc dexteritate fierẽt? qua arte, tanta eijcerentur mala? Sanè ars erat esse Dei Matrem: Mater Dei adfuit, quidquid serpẽtis erat in parturis, ad meliorem conditionem transtulit.

(2)

§. XIII.

§. XII.

Chriſtus Dominus amat ſolis ſentiri beneficijs

ECce adhuc Saluator, materno ab vtero clauſus tenetur, & occultus, & illum produnt beneficia in Ioannē profecta. Ait enim eleganter Ambroſ. *Cito euentus Mariæ, & Dominicæ præſentiæ beneficia dæclarantur. Namſequitur. Et factum eſt, vt audiuit ſalutationē Eliſabeth, exultauit infans in vtero eius. Vocem prior Eliſabeth audiut, ſed gratiā prior Ioannes ſenſit.* Ioannes, inquam, prior ſenſit diuinæ preſentiæ gratiam, quando hic eſt Saluatoris mos æternus vt potius ſentiatur beneficijs, quam cernatur obtutibus. De illo ingrediente mundum verba fecit Paulus ad Titum cap. 3. *apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris:* Quid ò Paule apparuit? apparuit ne Saluator? apparuit potius benignitas, & humanitas Saluatoris. Quo reſpiciens Amb. Epiſt. 86. fatur. *Hæc eſt Saluatoris pietas, vt interueniat ſaluti, ac non ſe prodat aſpectu. ſentiatur beneficijs, & non ſentiatur obtutibus.* Equidem beneficia primo Saluatorem produnt, nō oculi, amat enim ſuam perſonam latere, & ſua publicari beneficia. Ioan. 1. dicitur de Verbo. *In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.* Quippe in Saluatore, & erat ipſa viuida ſubſtantia, & erant beneficiorum lumina: tūc ſubdit. *Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Ioannes, hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine.* De quo eleganter dubitat Orig. tom. 5. in Ioann. inquiens. *Quæro cur tandem cum Ioannes miſſus à Deo, venerit ad teſtificandum vt teſtificaretur de lumine, non etiam venerit, vt teſtificaretur de vita?* Sane in verbo *& vita, & lux erat*, cur ergo Ioannes ſolum teſtatur lucem, & non vitam? An quia Saluator ſeſe abſcondit, tantumque veīt dignoſci per beneficia? Ita Origin. ait. *Homo ergo nullus qui veniret, teſtificari poterat de vita etiam nūc abſcondita cum Chriſto in Deo.* Is eſt procul dubio Saluator, non qui lapidem mittat, & manum abſcondat, ſed qui ſeſe abſcondat, & è manibus beneficiorum lumina effundat. Quam apte D. Chryſoſt. inducit Ioannem calcibus, & ſaltibus in vtero matris ſic fantem. *Inique facis ò mater, quæ tardas Prophetam geſtas in vtero, contines militem Regiæ prædicationis. Lux adeſt, ſolue matutinum, Sol oritur prius lucebit Lucifer, in foribus lux eſt, & voce eſt opus.* Vt matutinum dē ſola luce Solis, non de obtutu coruſcat, ſic Ioannes non de facie Saluatoris exultat, ſed de beneficijs.

§. XIII

Quàm ſemper Dominus ſit ſalutaris paruulis.

CVr ibi non Dominus, vbi infans exultat adhuc in vtero matris? Plane bonus eſt ſemper Dominus, & ſalutaris infantibus, quibus omnia erunt fœlicia ſi Deus adſit. Elias 3. Reg. 19. vt Deum videret, prius terribilia quædam eſt paſſus, prius venit ob oculos *Spiritꝰ grandis, & fortis, ſubuertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus. Et poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus. Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus.* Quid plura? Ioannes Hieroſ. de inſtitu. Monaſt. cap. 18 exiſtimat per ſpiritum fortem conterentem petras ſignari Azahelem, per commotionem autem explicari Iehu, qui domū Achabi eradicauit; per ignem, Eliſæum dici, qui 4. Reg. 2. illudentibus pueris duram per vrſos intulit ſtragem. *Nec mirum*, ait ille, *ſi pueris illis hoc accidit; namſequitur non in igne Dominus.* Vbi Dominus adeſt, non ſæuitur in pueros, imò omnia læta, & iocunda accidunt infantibus. Hæc illa notiſsima Dei vox eſt, ſinite paruulos venire ad me, inde ſuam commendat, & exaltat bonitatem, vt rectē dicat Tert. lib. 4. contra Marcionem, loquens de Deo. *Quia vero bonus adeó diligit paruulos, vt apud AEgyptum benefecerit obſtetricibus protegentibus partus Hebræos periclitantes, edicto Pharaonis.*

Amb. *Ad Tit. cap. 3.* *Amb.* *Ioan. 1.* *Orig.* *Chryſoſt* *3 Reg. 19* *Ioann. Hieros.* *4. Reg. 2.* *Tert.*

raonis. Vnde D. Paschasius lib. de Sacramento corporis Christi cap. 15. vt probet Eucharistici panis gratia infantes paruulosq; ditari, expendit quod ipse Dominus perse distribuat gratias diuini conuiuij, ait enim. *Licet Sacerdos benedicat: ipse Dominus est, qui benedixit, & frangit. Vnde in Exodo ad Aaronem, & filius eius, inuocabitis nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eos. Sacerdos ergo inuocat, sed ipse benedicit, & frangit, quia nisi ille frangeret hunc panem, paruuli omnes ieiuni remanerent. Hinc quoque Propheta suspirans, qui necdum venerat Christus, aiebat in lamentationibus suis, Paruuli petierunt panem, nec erat qui frageret eis*. Euge Euge, ò vos paruuli. Magno vestrum omnium bono Christus adest; adest, inquã Christus vt ex infantis, & paruuli colligitur saturitate. Non enim lætitiæ panis ad paruulum Ioannem perueniret, ni Christus adesset in vtero matris, cuius bonitatis proprium est, consulere paruulis, vt infra etiam dicetur lib. 3. cap. 5. §. 3. & alibi.

Pasc.

§. XIIII.

Scænici ludi à diabolo instituti aduersus Sanctos.

NOnne vides Ioannis in vtero præproperam lætitiã, qua gestit, qua saltat? Sane vbi hyemali bruma nimiũ matutini prosiliunt solis radij, nigram solent indicare tempestatem. Ideò suspecti mihi sunt hæ Ioannis antelucanę exultationes, & nimis festini saltus, & si diuinare licet, iam inde Ioanni exitiales saltationes in vitę fine auguror. Iacobi, & Esau infensum bellum etiam pueri ab utero signabãt, Gen. 25. de quibus dicitur: *collidebantur in vtero*. Vbi Symmachus, *in superficiem ferebantur*, & apertius scholiastes ait, *colluctabantur*. Sed nescio quo diuino mysterio S. Amb. lib. de Isaac cap. 4. ex Greco reddit, *exultabant*, & D. Aug. quæst. 72. in Gen. posuit, *gestiebant*, quasi per antelucanam exultationem, & gestientem lætiam, futuros sanguineos conflictus significarent. Sic Ioannis in vtero exultatio, & gestientes saltus, an inde protendunt sanguineos saltantis puellæ gest', Ioanni exitiales? Et cui sancto, & pio viro Scænicus saltus non extitit exitialis? Crediderim a diabolo inuenta tormẽta, vt suã ostenderet in homines crudelitatem, at ludi scænici, & choreæ inuẽtæ ab eodem, vt perdat Sanctos. De Herodiade saltãte dicitur Mar. 6. quod *placuisset Herodi*. Vbi eleganter D. Fulgentius ait, *Ecce iam diabolo procurante, ludens cæpit delectare puella, ad hoc solum, vt possit occidere Prophetam*. Nullum nõ mouit lapidem diabolus, vt Ioannem à viuis tolleret, sed omnia machinamenta ei extiterunt vana, quippe Herodes Ioannem reuerebatur, & libẽter eum audiebat. Quid tunc diabolus? Saltationem instituit Regi gratam, qua sola posset occidere Prophetam! O quam salutaris illa Clementis Alexand. in ad hor. ad gentes vox, qua á Syrenarum cantibus humanas mentes arcet, aiens. *Præter nauiga, cantus mortem operatur*. Sciolus ille Babyloniorum Rex, Dan. 3 aureæ statuæ adhibuit omne genus musicorum, vt quos non flexisset ignis fornacis, saltim cantibus eneruarẽtur, vt adorarent statuam. Ait enim: *in hora qua audieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, & sambucæ, psalterij, & symphoniæ, & omnis generis musicorum cadentes adorate statuam*. Non verò diabolus oppeneret efficatiora arma sua ad perdẽdos Sanctos, si non produceret scęnicos hos cantus. De quo D. Chrysost. hom. 4. ad Popul. fatur *Vidisti quàm difficilia certamina parata sunt, & quot insidiarum necessitates, & quam profunda vorago, & præcipitium vtrinque? Sed ne timueris. Quanto magis machinamenta inimicus auxerit, tanto magis puerorum fortitudinem demonstrat. Propterea tot musicorum consonantia, propterea caminus ardens, vt & voluptas, & timor assistentiũ animas obsideret. Asper astantium quis piam est & rigidus? Molliat ipsum, inquit, delectans omnisonæ musicæ melodia.*

Gene. 25.

Amb. Aug.

Marc. 6. Fulg.

Cle. Ale

Dan. 3.

Chrysos.

Eu perniciosa Dæmonis arma! Fœlix qui in his aureis poculis venenum nouetit pertimere.

§. XV.

Pugnaciſsimus eſt Ioannes pro tutanda caſtitate.

AD virginis vocẽ, exultat adhuc in vtero exiſtens Ioannes, quaſi iam inde pro caſtitate tutanda in certamen proſiliat. Sic de Virgiliano calculo, ad militarem audaciam refero illud *exultauit*, ait enim ille Æneï. 2.

Virg.

Veſtibulum antè ipſum, primoque in limine Pyrrhus
Exultat telis, & luce coruſcus ahena.

Ioannes ergo ad caſtiſsimæ Virginis vocem ſic afficitur, vt quaſi luce coruſcus ahena, nouus Chriſti miles ad caſtitatem tutãdam telis exulter. Nec mireris, quod maternus vterus nõ detineat exultantem militem pro caſtitatis certamine, quando nec cœlum ipſum, pacis locus, eumdem poteſt continere, quominus in caſtitatis hoſtes proſiliat. Vnus id luculenter attigit D. Baſil. ad Virginem lapſam inquiens. *Ioannes verò Baptiſta ſuſpiria duxit, quod non poteſt relictis ſupernis conuerſationibus, quemadmodum tunc ſolitudine, ad redarguendam iniquitatem percurrere, & ſi quid pati oporteret, caput potiùs, quàm dicendi libertatem amittere. Imò ad beati Abel ſimilitudinem etiam ipſe mortuus adhuc loquitur, clamat adhuc altiùs, quàm de Herodiade vociferatur, illud, non licet tibi habere ipſam.* Proh inclytus caſtitatis athleta, quem nullus auocat locus á certamine, qui excitatus in vtero voce Virginis, & mortuus, & in cœlo exiſtens cuperet ad defenſionem caſtitatis ſæpè in arenam proſilire! Dicebatur Ioannes Luc. 1. vẽturus *in ſpiritu, & virtute Eliæ*, ſed ecce pluſquam Elias exiſtit. irata enim Iezabel, Elias 3. Reg. 19. *Timuit, & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas.* Quò nõ fugeret Elias ab irata Regina mortẽ, crucemque minitãte? Pulchrè D. Fulg. ſerm. de Ioan. decol. ait. *Elias Iezabel Reginam paſſus eſt inimicam, quam dum fugit, totam vitam ſuam in fuga contriuit. Cuius tantum timuit gladium, vt viuus fugiſſet in cœlum.* Itaque Elias viuus ſeſe in cœlum reciperet, quo à Reginæ furore permaneret ſecurus. Animoſior proculdubio Ioannes, qui vellet etiam cœlum relinquere, vt caſtitatem aduerſus furentes Reginas propugnet. Qui etiam mortuus, & in pace requieſcens adhuc clamat, & vociferatur illud, *non licet tibi habere ipſam.*

Luc. 1. *3. Reg. 19.* *Fulg.* *Baſ.*

Text. Et Beata, quæ credidiſti, quia perficientur in te ea, quæ dicta ſunt à Domino.

§. XVI.

Nunquam ſine effectu inueniri potuit Mariana Fides.

MVLTI ſunt in extollenda Mariæ fide, quæ Abrahami filia, Abrahami longè ſuperauit fidem. Sane Mariæ puritas, humilitas, & integer omnium virtutum chorus, Deum maximè allexit, deliniuit, inęſcauit. Verum omnes hos affectus in Maria validiſsimos effugit Deus per quindecim annos, potuitq; illis reſiſtere: aſtut nobis mediis his virtutibus innotuit fides Mariana, ſtatim à ſinu Patris extra Ct⁹ filiª ad vterũ fidelis Virginis aduolauit. Enim verò magna fides neſcit effugi, neſcit fruſtrari. Auſus eſt fidelis Abraham immenſę Dei maieſtati offerre paruum, & ruſticum hoſpitium, cuius paruitatis conſcius Deus, nihilominus apud fidelem virum hoſpitatur. Quod ponderãs D. Auguſt. ſerm. 68. de tempor. ait, *Licet illa minora fuerint, quæ exhibebãtur locorum anguſtijs, magnitudinem dederat fides, quæ contemni non debuit à Deo.* Et cur contemni à Deo pateretur fides, quæ vel renitentibus naturæ legibus, ſemper ſuis potitur optatis? Id animaduertit D. Zeno lib. 2. ſerm. 5. de Abrahamo, & Sara ſic loquens.

Aug. *Zeno*

loquens. *Quia vtrisque ætas ademerat spem sobolis, pignus succidaneum meruerunt. Sic meruit fides, quod ademerat tẽpus, extorsit credulitas, quod natura negauerat.* Nullam equidem nouit fides repulsam pati, ad omnia audet quasi iam præmanib⁹ habeat. Notate Gen. 28. gemellorum in Thamaris vtero existentium historiam, ait enim text. *Instante partu, apparuerunt gemini in vtero: atque in ipsa effusione infantium, vnus protulit manum.* Quid audacius? Adhuc in vtero existens, ante caput, prætendit manum. Sanè s erat populus fidelis, qui fide viuens, non potest non habere omnia optata præmanibus. Quo spectans Theodor. quæst. 95. inquit. *Ante legem fuerunt etiam plerique pietatis alumni secundum fidem viuẽtes. Quocirca Zará tale vitæ genus demonstrans, manũ porrexit.* Nullo enim signo clarius demonstraretur hominum secundum fidem viuentium præstantia, quàm porrecta manu, vtpote, qui omnia fœlici coficiant manu. Huc reuoco Gedeonis fidem iudic 6. cui timore confecto, viribus fracto apparuit Angelus, & ait. *Dominus tecum Fortissime virorum!* Ad quem ille. *Si Dominus nobiscum, vbi sunt mirabilia eius, quæ narrauerunt patres nostri, atque dixerunt de AEgypto eduxit nos Dominus.* Ad hæc Angelus Dei respondit. *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israel de manu Madian.* Sed quæ erat hæc Gedeonis fortitudo? Ipse timore perculsus potius imbecillitatẽ, quam fortitudinem referebat, vbi robur, vbi fortitudo ad tãm infensos hostes repellendos? An fortitudo in eo, quod credens Dei gesta, eius magnalia memorabat? Hoc meritò placuit Theodoreto, quæst. 12. vbi ait. *Memor erat Gedeon mirabilium Dei, firmamque de Deo habebat opinionem, & meruit audire ab Angelo, proficiscere in robore fidei huius, & vinces.* Vbi fides, ibi fortitudo, ibi manus valida, qua hostes deuincet, prædaque capiat. Insuper mittitur Daniel in Leonum lacum à Regis Satrapis, quibus inuitus Rex annuit, quod crederet Danielem à Deo suo posse liberari: & licet procurata fames Leonum auiditatẽ expectasset pascua: tamen subitò ad escæ præsentiam, quilibet Leo fit Tantalus. Quid plura? Audite Tertu. aduersus Gnost. *Danielem statim vtiq; conclusa, & vsitata feritas Leonum deuorasset, si Darij digna præsumptio de Deo falli potuisset.* Quid pulchrius? Tãta est certitudo, qua fidem Virgineam non fallendam Elisabeth auspicatur, dũ ait beata quæ credidisti, quia perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino: etenim à Deo magna fides nequit repulsam pati. Vnde D. Ildephs. serm. 7. de Assumpt. sic Angelum memorat dicentem ad Virginem. *Non expauescas partum Virgo, nec metuas, nec multùm sis in experta formidine, tantum crede, & concepisti.*

Gen. 28.

Theod.

Iud. 6.

Theod.

Tert.

Ildeph.

CAPVT IX.

De Mariæ de Deiparæ cantu apud Zachariæ domum.

VIsa Maria exultauit Ioannes, cuius exultatio tota effusa est in Marianas laudes decantandas, quasi vniuersi gaudij sui & Deũ, & Dei Matrem recognoscẽs authores. Superior Maria suam animi exultationem, & immensum gaudium quo eius spiritus perfundebatur, vni Deo & Saluatori, Dominatori acceptum decãtat. Quasi diceret Maria, vos cognati exultationis, & lætitiæ vestræ quasi authricẽ me laudibus magnificatis. Fœlix ego quæ nulli creaturarum refero acceptũ meum gaudium. Exultat planè animus penè impar magnitudine gaudiorum & gratiarum, id tamen vni Saluatori meo, Dominatorique omnium, debitum recognosco, quare vnum, & solum intimis animi mei medullis magnifico, & laudo. Vndè.

(:)

Text. Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

§. I.

Deus cà magnitudine, qua fulget in cœlo, apparuit in Virgine.

ELeganti ratione probat Theodotus Ancyræ Epiſcopus, Mariam ampliorem, & excelſiorem eſſe ſedē, magnitudini Dei oſtendendæ, quàm cœlum ipſum. *Sed obijcis*, inquit, *magis decebat, vt cælum ipſe incoleret? Sed intelligentis animæ excellentiam conſideres venuſtamque humani corporis conſtitutionem contueare, vnum hoc animal cæteris dominari, ac imperare poſſe demirare. Iã dic obſecro vter præſtantior eſt, ſeruus ne, an dominus? neceſsitatis iugo ſubiectus, an ab omni neceſsitate immunis?* Pro culdubio regia hominis mens capacior eſt, vt illa magnitudo diuina exhibeatur, quàm in ampliſsimo, & fulgētiſsimo cælo. Hoc vnum ab humana mente require, quod vni, & ſoli Deo ſe pandat, & cœlo meliùs ſummam Deitatis magnitudinem capiet. Quod noſcens Virgo aiebat? *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Omnia ignoro creata, vni Domino, & ſeruatori animam, mentemque pando, & ecce tibi in anima mea, in vtero meo ſub omni ſua magnitudine claret, quia ſolus ibi capitur. Hanc Marianam gloriã Iſaias cap. 33. ſpeculatus aiebat. *Oculi tui videbunt Hieruſalem, ciuitatem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in ſempiternùm, & omnes funiculi eius non diſrrumpentur: quia ſolum ibi magnificus eſt Dominus.* Etenim vbi ſolus Dominus eſt, qui dominatur Marianæ mentis, magnificus ibi, & valdè magnificatus apparet. Id quod clariùs oſtendunt Sept. dum leguut. *Quia nomen Domini magnum vobis.* Hoc eſt iuxta D. Cyril. quia nomen Domini ſecundum ſuam magnitudinem ibi ſplēdet, & ſicut in ampliſsimo cæli ſpacio demonſtratur. Hinc pulcherrimè D. Theodorus Studita ſer. in Ioan. ait de Verbo diuino. *Qui eſt ſuper omnia, & in ſinu Patris manet, neſciētibus alijs igneis miniſtris, tanquam aliud cælum ingreſſus, in vtero ſemper Virginis Mariæ ſe patefecit.* Expendo quod altiſsimus Dei filius ſe ipſum patefecerit ingrediens Virginis vterum, quaſi aliud cælum ingreſſus. Sané non ibi minus ſpatium magnitudini oſtentandæ, aperiendęque adinuenit. Vt vel ſic pateat quàm doctè magnus Hilar, hom. 1. de Aſcenſ. magnitudinem Dei naſcentis ē Virgine confert cum magnitudine eiuſdem aſcendentis in cælum, dicēs. *In illo die virginalis templi, in hoc cæleſtis regni ſecreta patefecit.* Enimuerò ſicut magno ſublimique Deo aſcendēti compagum cæleſtium magnitudo, murorumque ſublimitas patuerūt, ſic naſcenti magno, ſublimique Deo amplitudo apparuit templi virginalis, vbi ſub tam incredibili magnitudine ſe Deus recepit.

Theodot

Iſa. 33.

Cyril.

Theodo. Stud.

Text. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ.

§. II.

Abiectiones, & contemptibilia mundi ingentes gloriæ fructus pariunt ex Deo.

MErito ancillulę vilitati, & abiectioni tribuit Maria quos fructꝰ in ſe ex Deo parturiri prę ſenſit. Is enim eſt diuinus oculus, qui de ſtercore ſublimitatem educat pauperum. Exodi 26. dixerat Dominus; *reſpiciam ſuper vos, & augebo vos.* Quorum verborum explicationem pulcherrimè tractans D. Cyril. Alex. lib. 16. in Leuit. ait. *Reſpiciam ergo*, inquit, *& augebo vos, tanquã ſi Sol reſpiciat ſegetem & afferat fructũ.*

Pſal. 112. Exo. 26. Cyril. Alex.

Quippe ad Solis aſpectum virides efloreſcunt campi, ſed citò marcẽſcentibus floribus, nullus inde legitur fructus: at verò ſeminibus arua fœta, & luto, ſiue ſtercore horrida de ſolis aſpectu mille parturiunt ſegetes, mille dãt agricolis vſuras laborum. Sic omnis carnis gloria, ſuperbus, & aureus ſplendor, ſicut flos agri, diuinis ſub obtutibus marceſcit, verum vbi diuinus oculus ſeruulorum ſuorum vilitates reſpicit, & abiectiones, quis numeret ab illis ortas ſegetes gloriarum immenſas?

Chryſoſt Huc attendebat Chryſoſt. hom. de Cẽco nato, notans mũdialia euanuiſſe decora, quãdo exaltata ſunt abiecta Chriſtianorum *Quid profuit*, ait, *idolis, etiã eorum qui non ſunt, adoratio, templorũ amplitudo? Quid vero martyribus obfuit vilitas ſepulchrorũ? Nonne dedecus inuſtum eſt errori in amplitudine, & in humilitate res martyrum ſunt exaltatæ?* Ecce florida Idolatrię ſpectra ad Dei cõſpectum euanuere, & vilia ſeruulorum

Matth. Chriſti ingentes parturiunt fructus gloriæ. Non immeritò apud Matth. cap. 12. notantur loca, per quæ ducat Ieſus diſcipulos ſuos, ait enim: *Abijt Ieſus per ſata ſabbatho.* Cur per ſata? Sane vt oſtenderet diſcipulos ſuos inſtar ſatorum de ſtercore, & abiectionibus hor-

Amb. rentium, ſub diuinis oculis fructificare. Id quod attigit D. Amb. lib. de Iſaac, cap. 6. fatus. *Ieſus in ſabbato duxit per ſeminata diſcipulos. Moyſes per deſertum duxit populum Iudæorum. Chriſtus per ſeminata duxit, quia per paſſionem eius deſertum floret vt lilium.* In deſerto floridos inuenies agros, amænos lucus, in ſeminatis ſolum vides ſtercoris horrores, aratri ſcindentis ſurculos, & tamen à deſerto ſterilitas, à ſeminatis dies fructus naſcitur. Sic deſatorum more, Dei ſeruuli per paſſionum horrorẽ, per vilitates, & abiectiones mille fructẽ ex oculis diuinis trahunt. Hinc rediuiuus Sol diuinus, & è ſepulchro egrediens, imbecilliores areæ ſuæ glebas proſpexit, vt per illorum inbecillitatem, amplius radiaret efficacia eius

Chryſoſt gratiæ. Quocirca ait Chryſoſt. hom. 38. in 1. ad Corinth. 15. *Petrus cum Chriſti diſcipulum ſe eſſe negauit, quominus reiectum ſe putaret præ cæteris, hũc conſpectu ſuo dignatur Dominus. Eadem cauſa propter ſexus imbecillitatem, Saluatoris gratiam primò mulier, & naſcentis, & reſurgentis ſenſit.* Proh, quàm trahit infirmitas oculos Saluatoris, vt ex illa ingentes faciant glorias pullulare! O ama dimitti, ama ſub Dei potenti manu vileſcere, & pro nihilo reputari vt dum ſub humilitatis ſtercore videaris à diuinis oculis, in æternam ſublimitatem erigaris. Iſaias 6. ingentem Dei no *Iſaias 6* tans maieſtatem ait. *Et ea quæ ſub ipſo erant repleblant templum.* Ad quod D. *Bern.* Bern. ſer. 2. ait. *Fuit quippe in Angelis qui diceret. Ponam ſedem meam ad Aquilonem. Miſer ille qui ſine Deo eſſe maluit, quãm ſub Deo, miſeri illi qui videntes furem currerunt cum eo. Exierunt in fœlices, & vacuus relictus eſt locus, quem accipiet alter. Nonne Deo ſubiecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia quæ ſub ipſo erant replebãt templum* Eœlix Maria, quæ etiam cũ aliquo modo ſupra Deum eleuatur, quando Mater Dei efficitur, mavult ſub Deo eſſe, & ad vilitatis natiuæ ſtercus recurrens, ſeſe præparat, vt ſub diuinis oculis, ingẽtes hominum glorias parturiat.

§. III.

Obedientia hominem reddit dignum, qui Dei oculis appareat.

SIngulari prudentia Virgo Maria tribuit humilitati Ancillæ, quod fuerit à Deo proſpecta. Vna enim forma ſerui obedientiſque Ancillæ ad ſe rapit Diuinitatis oculos. Sic Abrahamũ *Zeno.* vſque ad filij internecionem Deo obedientem meditatus D. Zeno pulcherrimè exclamat. *O nouum ſpectaculum ac vere Deo dignum!* Quod vel ipſe Abraham præcognoſcens, ex oſtẽſione ſuę obedientiæ, loco nomen impoſuit, vt mavult Hieron. vt dicatur, *Dominus videbit.* Quaſi nihil interra pulchriùs, nihil elegantiùs inueniri poſsit, quod diuinos exhilaret oculos, quã vel vmbra

bra obedientis hominis. Huc retulit
3. Reg. 17. D. Athan. illud Eliæ: *Viuit Dominus in cuius conſpectu ſto.* Etenim ait in vita
Athan. Antonij. *Non computabat Elias præteritum tempus, ſed tamquam quotidie in certamine poſitus, talem ſe præbere cupiebat, qualem ſciebat Dei dignum eſſe conſpectibus, purũ corde, & præparatũ obedire volũtati eius.* Hinc cernis quãvtiliter Deꝰ tot dederit leges populo Iſraelitico: nec enim erat vllus vaſculus in domo Sanctuarij, de quo non haberent plures obſeruationes, vt ne manum extendere liceret ſine obſeruantia legis, & religione. Cur tot leges? tot
Tert. cæremoniæ? An vt ex illarum cuſtodia ſemper diuinis verſarentur obtutibus? Ita Tert. 2. contra Marc. dicens. *Deus in lege aſſignanda ipſorum vaſculorum curam diſtinxit, vt iſtis legalibus diſciplinis occurrentibus vbique, nullo momento vacarent à Dei conſpectu.* Sanè vir obediens, cuius oculi, ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, intẽtos ſibi reddet oculos diuinos, neque
Iſa. 60. ad horam illum fugiet Dei cõſpectus. Ita apud Iſaiam cap. 60. loquitur Dominus. *Super quem reſpiciam, niſi ſuper*
Chryſol. *humilem, & manſuetum, & trementem verba mea?* Dequo D. Chryſol. ſerm. 143. inquit. *Audi Dominum dicentem, ſupra quem reſpiciam niſi ſuper humilem & manſuetum? quantum manſuetus eſt ille, qui iuſſis obtemperat, immanſuetus tantum eſt ille qui iuſſa diſcutit.* Igitur qui iuſsis obtemperat, is ad ſe rapit oculos diuinos: is à Deo vnice reſpicitur, diuiniſque aſtat haud ingratus obtutibus. Iam noui quo merito Magdalena, dum ſoror domeſticis inſudat, ipſa ſub oculis hærebat diuinis: ait enim Lu
Luc. 10. cas 10. *Ipſa ſedens ſecus pedes Ieſu, audiebat verbum illius.* Audiebat, inquam, illius verbum parata protinus obedire ſiue actiuę, ſiue contẽplatiuæ inſtare iubeatur. Cur quæ ſic obediens dicto erat ab oculis diuinis arceretur? Sanè in conſpectu Dei fixa erat, quam prompta obedientia commendabat. De hac Magdalenæ obedientia ait Dominus. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quæ hæc optima pars, niſi indiferens obedientia, qua in Dei
Bern. ſtabat conſpectu? Ita D. Bern. ſerm. 3. de Aſſumpt. ſatus. *Vnum arbitror è duobus: vt aut de electione Mariæ laudetur, quod pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus elligenda; aut certe vt neutrum dicatur de fuiſſe, nec in partem quam libet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris ad vtrumlibet ſit parata.* Non aliter ſecus pedes Ieſu ſedet, non aliter diuinis oculis aſtat, quam parata obedire, ſiue ad frequens miniſterium, ſiue ad contemplationis quietem mittatur. *Quis enim ſicut Dauid fidelis ingrediens, & pergens ad imperium Regis? Denique paratum, inquit, cor meum, paratum cor meum non ſemel tantum, ſed & ſecundò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare.* Hinc Maria Virgo penſat ſua merita, ob quæ oculis diuinis placeret, nimirum ob obedientiam quatenus ſicut oculi ancillæ in manibus Dominę ſuæ, ita Mariæ oculi ad Dominum Deum noſtrum.

Textus. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia fecit mihi magna, qui potens eſt & Sanctum nomen eius.

§. IIII.

Dei oculi firmitudinem in bonis conferunt.

QVàm pulchra argumentatrix eſt Virgo Maria ex eo quod à diuinis oculis reſpecta ſit, infert: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes; quaſi æternam in bonis ſuis firmitudinem augurans. Equidem nouit Sol lutum durare, & ſolidare, ſic verus iuſtitiæ Sol vbi reſpicit clemens, luteis hominum cordibus petrarum indit firmitatem. Simon non dum Petrus, acceſsit ad Ieſum, Ioan. cap. 1. *Intuitus autem eum Ieſus dixit, tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas quod interpre-* Ioan. 1.

tatur Petrus. Qui modo Simon iam Petrus, qui modo luteus fragiliſque homuncio, iam petræ gaudet ſoliditate. Vnde? hoc videre licet in his; *intuitus eum Ieſus*, de quo Origin. in Ioan. 5. dicit. *Potuit Simon eo quod Ieſus in eum intuitus eſt, eò vſque ſtabiliri, vt ab opere ſtabili, firmoque cognomen traheret, & Petrus vocaretur.* Sic Dei oculi firmant, & ſtabiliunt mentes humanas, vt à Dei oculis in petrarum ſoliditatẽ tranſeant. Præclarè Iſaias vbi ſe ante oculos vidit diuinos ait, cap. 6. *Ecce ego, mitte me*: quæ verba ſic transfert D. Baſil. ibi. *Ecce ego ſum, mitte me,* Proh Deus immortalis? vilis homuncio dicit, ecce ego ſum? Non ne hoc eſt nomen proprium diuiniſsimæ, firmiſsimęque eſſentiæ Dei? Vnde homo nactus eam fiduciam, qua ſibi diuinæ eſſentiæ attribuat firmitatem? Sanè dum ad Deum loquitur, dicens, *Ecce*, quaſi eius ſeſe præſentans oculis, ſtatim fidit de eſſentiæ firmitate. Quod innuens D. Baſil. ait. *Ecce ſum ego, fiducia iam fretus, quaſi particeps illius eſſentiæ, ſe ipſum annumerat his, qui in conſortium venerant illius eſſentiæ.* Hanc in ſe ab oculis diuinis firmitatem dilapſam nouerat Dei à matrix, Cant. 8. vbi ait. *Ego murus, & vberamea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo.* Septuag. *in oculis eius, quaſi pacem reperiens.* Quaſi totam murorum firmitatem diuinis oculis acceptam referat. Inde Matth. 8. Apoſtolicæ nauis fluctuationem eo refert, quod Chriſti oculi clauſi ſomno eſſent, ait enim, *ipſe vero dormiebat.* Vbi D. Hilar. fatur. *Eccleſiæ, intra quas verbum Dei non vigilauerit, naufragæ ſunt: non quod Chriſtus in ſomnum relaxetur, ſed quod ſomno noſtro conſopiatur à nobis.* Ergo oculi noſtri ſemper ad Dominum, vt ipſe tuos miſericordes ad nos inclinans, æternum duraturas gratias animis noſtris indat.

(?)

§ V.

Marianum nomen fere celebritate contendit cum Dei nomine.

NOn ſolum ab Eliſabetha, ſed ab omnium fidelium generatione prædicandam ſuam gloriam Maria auguratur, ex eo quod ſanctificata ſupramodũ ſit, abeo cui eſt poteſtas maxima, & nomen ſanctum. Supradicta verba ſic explicat Theophilat°. Aſt cur propriæ celebritatis rationem, & cauſam refert Maria beneficijs acceptis, non ſolum á potenti, ſed ſingulariter ab habẽte nomẽ ſanctũ? An vt ſui nominis claritatẽ, & celebritatẽ ex diuini nominis ſimilitudine cũmẽdaret? Vn° Petrus Damianus debitã Mariano nomini celebritatem pulcherrimé explicabit, ſerm de Anunt. fatus. Solicitus erat pater cui filium mitteret generandum, quæ vocaretur mater digna tanto infante, *& ſtatim de theſauro Diuinitatis Mariæ nomen euoluitur, & per ipſam, & in ipſam, & de ipſa, & cum ipſa totum hoc faciendum decernitur.* Expendo illud de *theſauro Diuinitatis Mariæ nomen euoluitur:* quippe in mũdialibus Regijs, & eſt commune penu, ex quo ſinguli miniſtri, & veſtes, & ornamenta nanciſcuntur; & vlterius eſt regius theſaurus vbi ſolum aſſeruãtur ea, qui regalibus perſonis ſunt in vſu. Quod ſi princeps aliquem velit honorare miniſtrum ex regio theſauro, illi vel veſtem, vel ornamentum donari iubet. Quo munere, nullum honorificentius expectari a Rege poſſe, Aman ſuggeſsit Aſſuero, A Eſter cap. 6. Hãc de ornamentis apud mũdiales Regias diſtinctionem cogita apud cœleſtem Hieruſalem de nominibus glorioſis Sanctorum. Sané commune penu eſt apud Deum, quo glorioſa nomina iuſtorum aſſeruantur, & ideò iubet Dominus per Lucam gaudere diſcipulos, *quod nomina ſua ſcripta ſunt in cœlis.* Præterea regius eſt theſaurus, vbi occluduntur diuina nomina, propria diuinis perſonis, & quam ſint diuina nomina abſcondita, theſauriſque aſſerua

ta

Exod. 1. ta ostendit illud Exod. 1. *& nomen meũ Adonai non indicaui eis.* Id enim, vt vni Deo proprium in diuinitatis arcano thesauro occultabatur. Ergo Maria nomen non ex comuni penu, non ex nominibus iustorum scriptis in cælo, quibus maximè quisque beatorum decoratur, sed ex diuinitatis thesauro, ex arcanis illis quibus ipsa vtitur Deitas, euolutum est, ne mireris, quod diuini nominis æmuletur claritatem.

§. VI.

Maximam filius Dei fortitudinẽ, & potentiam ostendit, dum fœminæ quasi coadiutrici credit magnalia Incarnationis.

DEI erga se potentiam exaltat Maria, dum ait, *fecit mihi magna, qui potens est.* Miranda maxime facinora fecit Deus in cælo, & in terra, quibus suam, potentiam exaltaret; liberato Hebræo, AEgyptium submersit, manne pluit ad vnius militis vocem cœlestem militiã stare iussit, medijs flammis roscidos adolescẽtes custodijt, & his præter missis, in hoc vno se iactat diuina potentia, quod vni se credat fœminę, quod in vterum Virginis inuiolabiliter descendat. Et quidem antiquum erat, & paruum illud diuinæ potestatis elogium, nimirum, *montes sicut cera fluxerũt a facie Dei Iacob.* Maius si nedubio est diuinæ potestatis miraculum, quod cera, sicut mons firmetur adgressum magni Dei Iacob. Sic stupet D. Cyril. Hieros. Orat. de Occur. *Cyril. Hier.* Domini, vbi hæc verba dat. *Qui omnibus cæli portas patefecit, actusque in crucem sepulchrorum ostia apperuit, & æternas illas inferorum portas contriuit. Matris tandem Virginis claustra admiranda virtute conclusa seruauit.* Hæc ille, quibus pondero: post tot portas, vectesque confractos, inde admirãdam Dei virtutem commendat, quod virginitatis Marianæ claustra, admirãda virtute cõclusa seruauit. Cui° facies mõtes contriuit, & velut ceram liquauit, liliatam pudicitiæ vallem in Maria integram nouit æternare. Proh Dei virtutem mirabilem! Nonne magnum hoc, in Mariam, Dei facinus? Sed accipe maius, nimirum quod fœminæ coadiutrici totam reparationem generis crediderit humani. Imperium hominis in vniuerso orbe terrarum firmaturus Dominus mulierem Adamo adiutricem addidit. Proh dolor! Vnius mulieris fallacia imperium hominis corruit, & totum Dei opus, si quo alio facinore, hoc vno fœminæ opere labauit. Quid tunc Deus? Fœmineum ingenium, & statum abominatus, maledictis fœminas multauit a paradiso que exulare fecit? Cur ergo hominem reparaturus non sibi cauet à fœmina? Cur impauidus mulierem iterum adit? Fortis est Deus, nil quod timeat habet. Nu *Nu. 16.* mer. 16. cum Deus iratus in Core, & Dathan, & Abirõ, vniuersam Hæbrẽorum nationem euertere tentarit, Moyses, & Aaron steterunt: & vt Deũ placarẽt, sic eius fortitudinem maximam obijciunt. *Fortissime Deus, num vno peccante, cõtra omnes ira tua desæuiet?* Hoc elumbi, pusillanimique homuntionis prorsissimum, quod propter vnius errorem, in omnem generationem exardescat, quasi ex vno suspectos omnes habeat, ab illisque sibi timeat, & exardescentem iram suam nesciat frænare. Non sic qui magnanimi, forteque sunt; qui & se temperare norunt, & alios timere nesciunt. Ergo Deus qui omniũ fortissimus est, fortitudinis suæ illud prodit indicium, quod etiam peccante fœmina, & regium euertente opus, iterum ad fœminam recurrit, cui totum humanę reparationis consilium, quasi optimæ coadnitrici fidit. Hinc D. Zeno. serm. 2. de Nat ait. *Exul* *Zeno.* *tate fœminæ, promotionemque vestri sexus agnoscite, culpa deleta veteri. Ecce per vos iungimur cœlo, anus peperit angelum, & virgo Deum. Hic est Deus noster qui dignitate interim sepositа, non tamen potestate, &c.* Longiorem Zeno producit sermonẽ, nobis id satis est, quod fœminæ crediturus humani generis excitationẽ, ipse Deus adest dissimu-

lata dignitate, non tamen poteſtate: quippe qualiter diſsimularet poteſtatis ſuæ ingens robur, qui â muliere videns opuus ſuum proſtratum, & deiectum, iterum mulierem cõuenit? Qui matri maledicẽs, dolores, & ærumnas minitatur, filiam adit, & de cæleſtis roris benedictione cumulat? Qui parentes à padariſo exturbat, & prolem ſibi in matrem acciſcit? Magna hæc in Maria fiunt, in quibus neceſſum eſt, vt incredibilis Dei potentia pateſiat. Similem Dei potentſam exaggerat Tertul. eo quod, extiturus cum fuerit Marcion hæreticus nanclerus, adhuc Ieſus ad naues accedat, vt diſcipulos ſibi quęrat è nauibus? Sic enim ait lib. 4. *Affectauit de nauicularioru collegio allegere; habiturus quandoque nauclerum Marcionem.*

§. VII.

Deus hominibus veras res præſtat, ab illiſque ſola nomina accipit.

MAgna ſuſcepit à Deo Virgo, ait enim, fecit mihi magna qui potens eſt, & quid pro magnis his Deo reddit? Redditur á Virgine Deo confeſsio illa, *& Sanctum nomen eius.* Equidem nouit Deus bona data dare homini bus, dare, inquam, res veras, ſolidaſque glorias, à nobis autem ſola nomina, nuda nouit vocabula accipere. Moyſem, & Eliam cum Ieſu colloquẽtes in Thaboris gloria notans Tert. Tertul. lib. 4. contra Marc. ait. *Quid tám Chriſtus creatoris quam ſecum oſtendere prædicatores ſuos? Cum eis gloriam ſuam cõmunicare à quibus Dominus gloriæ nuncupabatur?* Hoc diuiniſsimi Chriſti, ſummi Patris filij propriſsimum, quòd pro nũcupatione glorioſi nominis, veritatẽ ſuæ gloriæ communicet, quòd res gloriæ tradat ſuis, & nomen glorię ab illis accipiat. Memini D. Iſidorum Peluſ. lib. 3. epiſt. 131. ſic ſeruorum Dei gloriam extuliſſe. *Operæ pretium eſt, re-* Iſid. Pel. *lictis bonorum nominibus, ad res ipſas cõtendere. Regnum enim, & opes, ac gloria, nomina quædam ſunt apud exteros: res autem apud Chriſtianos. Quẽ admodum etiam contra, dedecus & mors & paupertas apud nos vocabula ſunt, res autem apud illos.* Ex quibus illud ego addiderim, quod iam dixi, nimirum quod regnum, ac gloria accepta Deo ex hominibus, nomina etiam ſunt apud Deũ, res autem apud Dei ſeruos. Malé ergo cum accipis à Deo gloriæ res, nõ reddis illi gloriæ nomina inſignia. Hæc in Adamo peccatore Deus maximé deſiderauit, quando condonaturus ſi reſipiſceret, vocabat, Adam vbi es? Ad Gen. 2. Lyppom. quæ ille: *Audiui vocem tuam, & timui.* Vide quam ſeſe ruſticum in reſpondẽdo exhibeat, quod notans Lyppomanus ait. *Sine honoris præfatione, & cognomine, ſine digno epitheto Deum alloquitur. Vocem*, inquit, *tuam audiui, non addit Clementiſsime Deus, & creator meꝰ.* Largus in accipiendis á Deo beneficijs, auariſsimus in reddẽdis Deo nominibus. Crediderim hãc etiam à ſerpente ruſticitatem ebibitam: etenim Diabolus interroganti Deo Iob. 1. *Vnde venis?* Ipſe ſolum reſpõdit, *Circuiui terrã* Iob 1. Chryſoſ. *& per ambulaui eam.* In quem merito iraſcitur Chryſoſt. hom. 2. fatus. *Superbus, & tumens, neque ſui locum, & ſtatũ ſciens, neque interrogantis dignitatem, dicit circumiui terram.* Plane ruſticus, ac ſuperbus, qui quæ ſolum dare poteſt nomina gloriæ, ea Deo eripiat. Humilis, & comes Maria vel tunc maximé cum Deo grata, illi reddit glorioſa nomina, & illuſtria, dicens, quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & ſanctũ nomen eius.

Text. Et miſericordia eius à progenie, & in progenies timentibus eum.

§. VIII.

Miſericordia Dei fœcundiſsima, per omnes generationes, ſed vbi eſt Dei timor.

FŒcundiſsima res eſt miſericordia diuina, contendit cum humanis generatio-

nerationibus, à progenie, & in progenies extenditur: ſed ſi habeat ſociũ timorem Dei. Id innuit Pſal. 28. *Vox Domini præparantis ceruos*, ſiue vt ex Hæbræo alij reddunt: *Vox Domini parturire faciet ceruas*. Quippe natura difficiles ad partum ceruę, cum tonitruum timore percelluntur, maturos iam fœtus parturiunt; ſic vbi timor Dei adeſt, per generationes & generationes miſericordiam Dei multiplicat. Hinc eſt, quod ſterilem ſocium, iã iã igni applicandum, vt reuiuiſcere, & fructificare faciat bonus latro, dolens quòd iuxta miſericordię fontes pereat, timorem ſuggeſsit, dum ait Lucæ 23. *Neque tu times Deum*. Quod ſic expendit D. Chryſoſt. hom. de cæco nato. *Alter probus inuenitur, in iudicio reus, in cruce iudex, ſed & timorem docet. Prima enim vox latronis ad ſociũ latronem hæc fuit. Neque tu times Deum.* Et merito in ligno ſterili, & arente etiam iuxta miſericordiæ apertos fontes poſito, vnum timorem Dei deſiderauit, de quo poſſit in vitam æternam fœcundari. Nihil mihi credet ſic fœcundat animos, ſic munit, ſic virtutes eorum æternat, vt Dei timor. Sic ex Dinæ hiſtoria, pro timore exclamat Cellenſis Abbas lib. de panibus cap. 14. aiens. *Noli filia Iacob, noli ſine fratribus exire ad mulieres regionis huius, quia Leo eſt in via, Sichen filius Emor ardens concupiſcentia tui. Sal tem Simeon, & leui id eſt timor præſentium, & futurorum pudicitiæ tuæ ſemper aſsiſtant protectores, & vltores, ne rapiaris, ne blanditijs delinita in confuſionẽ nobilitatis tuæ proſtituaris.* Nemo nos á paternali Dei amore rapiet, nemo nos diuinæ miſericordiæ auferet; imò hoc vno timoris Dei affectu replebimur omninò ſanctitate. Quid dixiſſe miraris? An noſtra maior quam Chriſti Domini capacitas? Ergo vide quo Chriſtus repleatur, Iſaiæ 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ, & intellectus, Spiritus conſilij, & fortitudinis, Spiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris.* Quid pro timore dignius? Cui ſapientia, pietas, fortitudo, & aliæ ad ſunt virtutes, hunc replet timor. De quo vide quam ſe ipſe diuinus timor iactet apud Guillelmum Pariſ. lib. de moribus, tract. de tim. *Sunt & aliæ magnificæ laudes meæ, inter quas & illa eſt eximia, quod ipſum Chriſtum Dominum apothecam omnium gratiarum, imò fontẽ omnium virtutum replere dictus ſum. Cum enim alijs datum ſit in illo requieſcere, ſolum, replere cum ab Spiritu ſancto mihi tributum eſt. Ita enim ibi dicitur, requieſcet ſuper eum ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, & ita de alijs. Deinde dictum eſt, replebit eum Spiritus timoris Domini. Nec mirum, cum ego plenitudo ſapientiæ ſim, cum ſim ipſe Dei theſaurus. Quid ergo decuit magis implere illum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei!* Hęc ille pulchrè de Dei timore nobis donauit: inanis ille, & vacuus erit, qui ſine Dei timore vixerit, quem ſi habueris, plenus es, fœlicisſimus es. De Iob dicitur quod vacuatus omni ſubſtantia, de hac diuini timoris pleni tudine gaudebat. Sic D. Zen. lib. 2. ſer. 16. ait. *In ſterquilinio fœtido, ſcaturiente vermibus Iob ſedet, quaſi nihil paſſus, ſed ſolo Dei timore contentus.* Cur non eſſet contentus eo Spiritu, qui corda huma na potis eſt replere? Enim verò Dei timor anteambulo eſt omnigenæ miſericordiæ, fauoriſque diuini; vnde ex timore à Deo incuſſo ſic argumentatur Chryſoſt. hom. 6 ad Pop. *Si rebus ipſis caſtigare vellet, & malorum experientia non tot diebus vos timori tradidiſſet, cum enim punire noluerit, terret. Quoniam ſi puniturus eſſet, timor eſſet ſuperfluus.* Vbi ergo præmittitur timor; non ſuppli cium, ſed Dei fauor expectetur. Sic cũ Maria Luc. 2. turbata eſt in ſermone Angeli, diuini fauoris in gentem in illa capacitatem meditatur D. Chryſol. ſer. 143. aiens. *Quod per Angelum Deus mandat, ille meretur ſcire, qui timet ſcire. Audi Dominum dicentem, ſuper quẽ reſpiciam, niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem verba mea.* De Dei timore ſæpè alias.

(?)

Luc. 23. Gen. 34. Cell. Zeno. Chryſoſt. Cryſol. Iſaiæ 66 Iſa. 11. Guiller. Pariſ.

Text. Fecit potentiam in brachio suo, dispersit superbos mente cordis sui.

§. IX.

In eo maximè Dei ostenditur potẽtia, quod superborum mentes in humilitatem transformet Christi.

CVm ab extenta Dei manu vel à solo eius digito superbissimos Ægyptios nouerim dissipatos, imò superbiæ omnigenæ patrem Luciferum ê cœlo deturbatum, & terræ visceribus sepultum: quæ erit ista laus brachij Dei fortissimi quod superbos supplantet? Adde in præsenti brachium Dei esse filium Dei, qui fortissimum Dei brachium frequenter in sacra pagina apellatur, quod Incarnatione extentũ aëreas potestates debellauit. Qui ergo ex superbis triumphus decebit magis diuinum brachium, nempe filiũ Dei hominem factum? An quod verè, & propriè ab illo superbissimi thyranni fuerint enecti, mari terræque sepulti, ignibus addicti immortalib⁹? Sane ad hæc perpetranda non desiderabatur potentia tanti brachij, quando vel *spiritu oris sui interficiet impiũ*, & thyranno rum maximum. Vbi autem fecit potentiam in brachio suo, quid maius speratur; nimirum quod dispersit superbos mẽte cordis sui! Hoc est quod superborum mentes salubri contritione transmutauerit in humilitatem. In hoc maximé eluxit potentia filij Dei, hoc fuit illius opus, hic labor totiùs incarnati Dei æconomiæ, Huc spectauit Psal. 28. *Vox Domini confringentis Cedros, & comminuet eas, tanquam vitulum Libani*. Cuius explicationem libenter capio à Richard. Vict. dicente. *Verè hæc mutatio dexteræ excelsi, rigorẽ Cedri conterere, & ad similitudinem vituli Libani, id est quælibet tumida corda inclinare ad imaginem humilitatis Christi, qui attritus est propter scelera nostra, non propter peccata sua.* Hæc inquam, est mutatio dexterę excelsi: hoc opus dignũ laudadissimi brachij Dei, quod proceræ illę arbores, quod superbi & elati homines, auide & enixe ament nesciri, & pro nihilo reputari, à Domino factum est istud. Quã diuini brachij potentiam ostendit, illud de Christo Domino à Iacob Gen. 39. de cantatum, scilicet, *quasi primogeniti tauri pulchritudo eius*. De quo pulchre Tertul. lib. 3. in Marc. ait, *Taurus ob vtramque dispositionẽ alijs ferus, vt iudex, alijs mansuetus, vt Saluator, cuius cornua essent crucis extrema. Hac denique virtute crucis, & hoc more cornutus vniuersas gentes & nunc ventilat, per fidem auferens à terra in cælum, & tunc per iudicium ventilabit auferens à cælo in terram.* Hæc ille, de mira Christi fortitudine in conuertendis, siue euertendis superbis. Vbi expende, quàm facile euertat Deus superbissimos quosque, nimirum qua facilitate quis graue aliquod à cęlo in terram dimittit, at vt ad meliorem frugem conuertat, in genti fortitudine eget, quia grauissima corda deorsum vergentia, & renitentia à terra in cælum ventilanda sunt. Hinc D. Leo ser. 8. de Pas. ait. *O admirabilis potentia crucis! In qua & tribunal Domini, & iudicium mundi, & potestas est crucifixi. Traxisti enim omnia ad te, & cum expandisses tota die manus tuas, ad populum non credentem, & contradicentem tibi, confitendæ maiestatis tuæ sensum totus mundus accepit.* Proh extenti diuini brachij potestas, quę grauissimas, renitentium mentes, ad superos vsque facis reuolare! Nunc teneo Saluatoris triumphos Ezechieli monstratos, cuius triumphalis currus sub iugis, bouis, Leonis, & hominis volitantia corpora cernebantur, quasi ea Saluatoris denotetur potestas, quod ponderosas mẽtes, corda peccatorum grauia, & deorsum vergentia, ad tranandum Æthera perpeti nobilitet ala. Vt verissimè dicat D. Bern. ser. 19. in Cant. *Multum laborauit in eo Saluator, nec in omni mũdi fabrica tantum fatigationis author assumpsit. Illa, dixit, & facta sunt, mandauit, &*

Beda. Theoph. Orig. Gregor. D. Tho.

Psal. 28.

Richar. Vict.

Gen. 39.

Tertul.

Leo

Bern.

uit, & creata sunt; at vero hoc, & indictis suis sustinuit contradictionem & in factis obseruatores, & in tormentis exprobrātores. Quas contradictiones, & renitentias non experiretur, qui bobes, & Leones ad superos niteretur vē tilare? Sed & hos in cælum ventilauit, & per astra fecit volare, quo eius brachij potestas maxima explicatur.

§. X.

Christus Dominus redempturus homines sibi labores, & opprobria omnia, præoccupauit.

EA est regalis brachij potestas vt sibi speciosa omnia, & vtilia in primis occupet: venienti enim Regi statim alimenta prēoccupātur, profecturo commeatus stagnantur. Rex autem Christus homines redempturus accedens, in eo pientissimi brachij sui ostēdit potestatē, quòd labores, & opprobria cuncta sibi præoccuparit. Suffixo iam cruci Domino dicit Matth. capit. 27. *Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris. Prætereuntes autem blasphemabant eum mouentes capita sua* Nullus prætereuntium latronibus molestus erat, ne mō illis nota furta, & homicidia improperabat: cur hoc? sanè potentissimus Rex Iudæorum improperia omnia, & opprobria vni sibi tunc temporis præoccupauerat. Id nobis notatū dedit D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 130. fatus. Pēdebat, quippe in patibulo, meridiano tempore, atque in metropolitana vrbe, ac maximo festo, in quo neminem fuisse, verisimile est, qui non interesset. *Quim etiam alij cauillis in eū ludebant, alij latus ipsius lancea feriebāt. Atque in eos quidem latrones, qui vna cū ipso in crucem acti fuerant, nihil tale perpetrabant.* Equidem probra omnia vni sibi Dominus tunc temporis reseruauerat, ipse solus pro omnibus opprobria pati volebat. Memini apud Ioan. cap. 2. Dominum ad nuptias iuisse, itē passurum Hierosolymam ascendisse; at cū de nuptijs agitur, dicit, *Erat Mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.* Verum vbi ad Hierosolymam veniendum erat, solum ait. *Ascendit Iesus Hierosolymam.* Iesus dicitur ascendisse, non discipuli, an quia discipuli non ascederunt cum Iesu? Abſit: imò simul & Iesus, & discipuli ascenderunt Hierosolymam, paulò enim post vbi Iesus negociatores à templo abegit, dicit Ioannes, & *mirati sunt discipuli*: ascenderunt ergo cum Iesu discipuli. Sed iam scire cupis, cur ad nuptias simul Iesus, & discipuli dicantur iuisse, in Hierosolymæ ascensu prætermissis discipulis, solus Iesus ascendisse prædicetur? Sane in nuptiali conuiuio leuamen aliquale erat, quod etiam permittit Deus suis discipulis, at apud Hierosolymam omnia dura manebant, crux, verbera, opprobria, quorum auidissimus Iesus omnia vni sibi præoccupauerat, & sic suis se infuderat discipulis ad patiendum, vt vnus ipse & solus videretur inter labores esse vt solus illos potiatur. Ab hac stat sententia Orig. tom. 11. in Ioan. aiens. Obseruandum est Matrem Iesu dici adesse nuptijs, vocatumque fuisse Iesum cū discipulis, neminē vero præter Iesum nominari Hierosolymā ascē disse. Viderique discipulos etiam adfuisse, quandoquidem recordati sunt scriptū esse, zelus domus tuę comedit me. *At fortasse in singulis discipuli serat Iesus Hierosolymam ascendens, quo circa non dictum est, ascendit Iesus Hierosolymam, & discipuli eius.* Et quidem in subeundis laboribus vnus Iesus exhibetur, vnus est Iesus qui patiatur, sibi labores, & sudores reseruans, gaudia & festa permittens & reliquis.

Reuoca in memoriam maternam illam Charitatem Rebeccæ, qua filiū Iacob cęlesti benedictione apptabat, & cū ille timeret, ne pro benedictione maledictio sibi obueniret, ait illa Genes. 27. *Ime sit ista maledictio, fili mi.* Quæ verba ponderans D. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 58. inquit. *Rebecca apostolica vt sic loquar, animi magnitudine prædita, imprecationem suscipere minimè dubitauit, vt ipsius filius benedictionem consequeretur. Atque bonis quidem ipsi cedebat: mala autem ipsa sola sufferre parata*

Matth. 27.

Isid. Pelus.

Ioan. 2.

Orig.

Gen. 27. Isid. Pel

erat, dicens, in me ſit iſta maledictio, fili, mi. Ecce modo non Rebeccæ amorem, ſed diuini brachij validam, & ardentẽ charitatẽ: qui in cruce extẽtus, & cõfoſſus, imò pronobis maledictũ factus, imprecationem ſuſcipere minime dubitauit. Atque bonis quidem diſcipulis, & omnibus hominibus cedebat, mala autem, nimirum maledictionis priſtinæ partus tribulos & ſpinas, dolores, & nuditates ipſe ſolus ſufferre paratus erat. Proh charitas Chriſtiana prodiga in bonis diſpertiendis, auariſsima in malis ſibi reſeruandis! De alatis illis Cherubinis apud Ezechielem cap. 1. dicitur. *Duæ pennæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebant eorpora eorum.* Quippe in Chriſtianis affectibus hæc duo licet obſeruari, & quod beneficientiæ alæ extentæ ſint ad alios, & quod ærumnas, & dolores ſibi vni reſeruet Chriſtianus. Sic D. Greg. magnus hom. 4. in præſenti, vbi dicit. *Sanctorum pennæ coniunctæ ſunt amor, & ſpes; duæ verò pennæ, quæ corpora contegunt ſingulorũ, & ſibi met ad alterum coniunctæ non ſunt, timor, & pœnitentia.* Volare faciat Chriſtianus bona ſua ad alios, at timores, & pœnas vni ſibi velit habere, ſi ſummitatẽ charitatis pertingere amat. Hanc charitatis ſummitatem pulchrè inſinuat D. Iſidor. Peluſ. in duobus fidelis populi dilectoribus: alter erat Moyſes, alter Paulus, ille ſic rogabat pro populo Exodi 32. *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ.* Hic epiſt. ad Rom. ait. *Optabam enim ego ipſe, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Ex quo ſic eleganter monet Iſidor. lib. 2. epiſt. 58. *Moyſes vt de diuino libro expungeretur rogauit, ſi ij qui ſub ipſius imperio erant internetione delerentur. Maius eſt quod Apoſtolus fecit: nam ille ſimul perire cupiebat: hic autem perire, vt alij ſalutem cõſequerentur.* Eam Apoſtolus charitatẽ à Dei brachio Chriſto accepit, qui per ſui contritionem, omnes homines in libertatem aſſeruit, qui ſibi mortem, & maledictiones accipiens, nobis ingentia bona reliquit, & optimum triũphi modum edocuit. Sic Græcus apud Cath. explicat illud, *fecit potentiam in brachio ſuo.* nimirum, *nec quoquam alio mediante, niſi in proprio brachio triumphũ docuit:* quatenus brachium Dei ſibi dolores aſſummens, omnibus alijs gloriоſos peperit triumphos.

Ezech. 1

Greg.

Exod. 32.

ad Rom.

Iſid. Peluſ.

Græcus.

Text. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles. Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſcepit Iſrael puerum ſuum recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham, & ſemini eius in ſecula.

§. XI.

Deus res hominum firmauit, ſulciuit.

QVis fugiat mundiales vices? Quis rerum humanarum rotatus non ſubibit? Sane ludit & humanis diuina ſapientia rebus, iam Irus, qui modo Creſſus erat, iam exigit tributa, quipaulo ante emendicabat ſtipem. Sapienter Philo lib. Quod Deus ſit immutabilis, de rerum humanarum volubili ſtatu Philoſophatur. *Verbum diuinum,* ait, *Choræas in orbem duxit, quod vulgus hominum fortunam vocat, & omnes gentes circum luſtrando, nunc his, nunc illis imperia vel tribuit, vel adimit.* Sic omnia humana in præcipiti raptu ſunt, à ſententina itur ad puppim, deponuntur potentes, & exaltantur abiectiſsimi quique. Porro medijs his humanæ cõditionis vicibus recordatus Deus miſericordiæ ſuæ antiquis promiſſæ Patribus ſuſcepit Iſraelem puerum ſuum, hoc eſt, ſeſe humanæ carni immiſcuit, ſeſe ſubiecit noſtræ volubili naturæ quaſi nobile & immutabile fulcrum, æternumque ſuorum imperium ſtabiliuit. Huc ſpectat illa ſubminiſtratio Chriſti, quam dicit Paul. ad Philip. 1. aiẽs. *Subminiſtratio, inquã, Ieſu Chriſti,* vbi D. Anſel. *Sicut columna, vel fundamẽtũ fulſit me ſubter, ne corruã.* hoc decebat

Philo.

ad Philip. 1.

Anſel.

bat fundamentũ res humanas, ne paſſim currerent, hoc ſibi adhærente fulcro egebat noſtra natura, ne commu nes ſubiret vices, & volubilitates. Hoc ferreum robur immiſcendum erat fictili, & teſtaceo calcaneo, vt aurea, argenteaque membra æternum confirmata durarent. Nonne poſſet Deus labilem naturam hominis, vel ſpiritu oris ſui confirmare, qua neceſsitate coactus ſeſe illi nobile fulcrum admiſcuit? *Athan.* Proferam D. Athan. qui ſerm. 3. contra Arrianos ſic loquitur. *Si ob vires ſuas, per quas id potuit Deus, verbo edixiſſet, & ita maledictio aboleretur, imperantis quidem potentia in conſpicuo pateret: homo tamen eiuſmodi effectus fuiſſet, qualis Adam ante præuaricationem fuerat, extrinſecus accipiens gratiam, non autem eam ſuo corpori conglutinatam tenens. Talis ſiquidem antea fuit, quam in Paradiſo collocaretur, forſitam etiam deterior euaſiſſet, vt pote qui iam præuaricari ediſcerat.* Ecce tibi res hominum in animo mutationi ſubiecto, quam labaret, quã laberetur. Quid intereſt quod homo ab intrinſeco labilis, ſuſcipiat omnia ſanctitatum decora: niſi ad illa ſuſtentanda fulcrum ſibi habeat ad hæreſcens? firmo nitatur fundamento? Nouit hoc diuina ſapientia, & ut humanis vicibus mederetur, naturã hominis ſuſcepit; hoc eſt, firmiter ſibi coniunxit, ſeſe humanæ fœlicitatis ſub *Prob. 8.* iecit fundamentum. Id ex multorum Patrũ lectione, clamat Prou. 8. dicens. *ante ſæcula fundauit me.* Et quid eſt illud, *fundauit me*, niſi me fundamẽtum *Ciril.* firmitudinis humanæ poſuit? Sic D. Ciril. Alex. lib. 5. theſauri cap. 8. *Quando quaſi lapis aliquis, de monte abſque manibus dimiſſus, hoc eſt ex ſubſtãtia patris profectus, in carne noſtra, quaſi in terra defoſſus eſt? Tunc fundatam ſe ait ſapientia quaſi dicens: Filius Dei ſum verus, ſed homo factus ſum, vt principium, & fundamentum ſuper ædificandorum per fidem ſuam, vt propter carnis connaturalitatem mihi ipſi eos compingam.* Quid aptius à diuina ſapientia potuit excogitari, vt mederetur humanis vicibus, quam vt humanæ naturæ ſe ipſam cõiungat? Equidem vbi Chriſtus apud Pilatum ludibrij cauſa, clamydẽ induit coccineam, regios ſplendores ſuis fidelibus æternauit. Dequo ſic D. Iſidor. *Iſi. Pel* Peluſ. lib. 1. Epiſt. 251. loquitur. *Ludibrij veſtis de terreno imperio, ac principatu tamquam ludrico triumphauit. Verum Domino impoſita robur, ac vires contraxit: atque ad imperium a ſucceſſione immune progreſſa eſt. Conueniebat enim eã cum vel Chriſtum dum taxat contigiſſet, atque ipſius fimbria extitiſſet, firmam, & ſtabilem effici.* Is enim eſt Chriſtus Dominus viuus lapis, qui firmitudine, & perpetuitate manet, qui ſuppoſitus ſciat fragilia, & caduca omnia fulcire in æternitatem. Id quod etiam meditandum eſt in arundine, quam manu Saluator in prætorio patiens geſtabat, de qua D. Amb. lib. 10. in Lucam ait. *Amb.* *Arundo quoque ſecundum Matth. compræhenditur manu eius, vt humana fragelitas iam non ſicut arundo moueatur à vento; ſed operibus Chriſti corroborata fundetur.* Sic ille.

§. XII.

In Deo ſolo firmitudo.

LAbantur omnia, volubilique rota tu rapiuntur mundi magnalia, is ſolus rapidiſsimis rerum vicibus obſiſtit, cuius in vno Deo ſpes collocatur. Poſt ruinam Nabuchodonoſoris, poſt Balthaſaris excidium, regnum accepit Darius, dequo Daniel cap. 6. ait. *Placuit Dario, & conſtituit ſuper regnum ſatrapas centum viginiti, vt eſſent in toto regno ſuo. Et ſuper eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat.* Vbi crediderim, quaſi ad miraculum, dictum eſſe illud, ex quibus Daniel vnus erat, quippe Daniel indelitijs fuit Nabuchodonoſori, item per gratus extitit Balthaſari, & tandem placet Dario. Quis crederet amicum Regis, cum rege non perire? Et ecce pereunt reges, transferentur regna, vnus Daniel Dei ſeruus ſtat, & perſeuerat omnium amicus. Profe- *Theod.* ram Theodoreti verba ſic aientis. *Regnante Nabuchodonoſor, Daniel ſplẽduit, & a maxime horribili rege adoratus eſt; regnante item Balthaſar floruit, nec minus* *Dan. 6.*

eius illustris fuit Dario sceptra tenente, regumque successiones nihil de eius gloria immutarunt, sed illi morte extincti sunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus splendorem obtinuit. Conuenite huc qui regum amiciciam ambitis, qui stabilem, firmumque statum in regijs fauoribus amatis. Vnus est qui volubilem Fortunæ rotan stare faciat cluus, nimirum quo invsti diuinam seruitutem profiteamini. Dum Deo, virtutique innitimur, regum successiones nihil de nostra gloria inmutabunt; firmi stabimus medijs humanis vicibus, medio rapidissimo gurgite, quo voluuntur omnia creata. Iacob vidit celebrem illam scalam, & in ea Angelos ascendentes, & descendentes, putares scalam similē fuisse Fortunæ rotæ, in qua motu perpetuo ascendunt, & descēdunt etiam Angeli, nulla enim creatura est, quæ mutationi nō subiaceat. Sed vide miraculum, inter tot descensus, & ascensus Angelorum, vnus Iacob immobilis, & firmus perseuerabat, vt pote qui capiti suo lapidem Christum suppossuerat, ait enim Text. Gen. 35. *ibi posuit lapidem ad caput.* De Hieron. quo D. Hier. Psalm. 133. dicit, *sub capite ipsius lapis erat Christus.* Crede mihi vni fidas Christo, si velis numquam cadere, ipse est lapis angularis, pro firmo & in mobili fundamēto humanarum fœlicitatum datus. Vt pulchre dicat Athan. D. Athan. ad Maximum. *Omnis creatura de mutabilitate suspecta est, sed ipsum verbum suum corpus pro nobis obtulit, ne in hominem spe, aut fiducia moueremur.* In vitæ scala ascendunt & descendunt etiam Angeli, caue fidas ali præter Deum, qui descēdentibus cunctis creaturis, tibi aderit, teque firmum & stabilem sustentabit. Ecce tibi apud Luc. 1. Lucam cap. 2. post salutationem Angelicam dicitur: *discessit Angelus abea,* And. Hier. Vbi acute Andræas Hieros. ait. *Discessit ab ea Angelus, verum Dominus non recessit ab ea,* qui solus humanæ spei manet sustentaculum, cum rapido cætera rapiuntur volatu. Sane Abrahamus dilectissimum filium obtinuerat, suæ senectutis fulcrum, suæ familiæ stabilimētum, acceptæ a Deo promissionis sustentaculum. Sed proh dolor! inter hoc, iubetur filium iugulare, nec moratur senex, ascendit montem, struit ligna, super ponit Isaacum, stringit gladium. Quid ni, fidelis vir, siccine occidendus filius? Siccine succidendæ familiæ spes? Nonne vel aliqua verba facies, cui facturus est mortale vulnus? Quid dicis amantissimo filio iugulando? Verba Abrahami ad filium dedit Ioseph. Iosephus, inquiens. Fili mille votis te expetitum postquam in hāc vitam venisti, summa cura, & solicitudine educaui, nil beatius reputans, quam si te virum videre daretur, & denique hæredem meæ ditionis relinquere. Sed quoniam Deo visum est, vt te eius mihi benignitate donatum, ei nunc redderem, fer generose hoc sacrificium, cedo enim Deo, qui a nobis hunc honorem reposcit. Itaque inter preces, & sacra animam tuam apud se colloca bit, *Vbi memor cur te potissimum educauerim, senectutem meam sustentabis; non quidem per te ipsum sed Deum mihi curans tuo loco adiutorem, & protectorem.* Expende quam sibi caueat Habrahamus a creaturarum auxilijs, expertus enim volubilem creaturarum conditionem, senectutem, ait, meam sustentabis, sed statim cauet, nō quidem per te ipsum, sed Deum mihi curans adiutorem, quasi & filium, & cælestes ciues de mutabilitate suspectos haberet, & solius Dei manum, & sustentaculum requireret.

Caput X.

De Maria prægnante, & partum expectante.

AIebat Angelus ad Mariam Luc. 1. concipies in vtero, & paries filium, quibus verbis significatur, fructū ventris Mariani non præcox futurus, sed ibi maturandus, & perficiendus, & de Heroum more decimo parturiēdi mense. De quo erudite satis vt assolet pater Pineda in Salomonis in cunabulis. Quid autem ex hoc Marianæ accedat excellentiæ, nobis modo venit examinandum.

Luc.

Luc. 1. Concipies in vtero, & paries filium.

§. I.

Maria ſola in ſe vna communes omnium gratiarum fontes per decem menſes ſtannauit.

QVis in gentes diuitiarum cumulos illi viro accreſcentes enumerabit, qui communes bonorũ fontes, quibus vniuerſi viuunt, ſolus ipſe ſibi retinuerit per tempus aliquod? Hinc ergo placuit Hilario extollere Mariæ prope immenſas gratias, ſerm. 2. de Natiu. fatus. *Commune omniũ gaudium peculiari munere nouẽ menſibus ſola poſſides.* Fons ille bonorum, qui totum cæleſtem Paradiſum replet, qui vniuerſos Angelorum exercitus exſaciat, & inde redundans mortales vniuerſos in genti cumulat plenitudine gratiarum; Is totus, integer, ſuper plenus intra ſolius Mariæ aluum clauditur, vt Mariana gratiarum abyſſus, longe ſuperet vaſtiſsimam plenitudinem maris. Etenim mare omnia flumina intrant, ſed tamen vnde exeunt flumina, reuertuntur, vt iterum fluant, ſicque perſpicuis reuorſibus quot flumina maris albeũ intrant, tot alio erumpunt. At Marianam abyſſum vniuerſi conueniũt fontes gratiarum, nec per nouem menſiũ curricula inde exeunt, ſeſe eius mente ſtannantes, & vtero. Excipe paruas guttulas, quibus tunc, temporis ſancti ex ſuper pleno Maria ſtagno rigabantur, quando in ſola Maria integer, & plenus erat fons gratiarum. Gen. 2. ſic habes. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita.* Quaſi extra paradiſum fluuius haberi non poſſit, niſi diuiſſus, & in minuta fruſtra ſecatus. Ad eum modum gratiarum fluuius, qui diuiſſus, & guttatim ſectus ab aliis creaturis habetur, in ſola Maria in diuiſus, & plenꝰ ſtannatur. Id ponderat Cellenſ. Abb. lib. de Panibus cap. 12. dicens. *Quia ſimul collecta gratiæ plenitudo nullatenꝰ creaturæ humanæ capacitate poteſt apprehendi, in quatuor capita dicitur diuidi: priuilegio tamen filij ſui ſupra totius creaturæ meritum Mater Dei, tota deitatis gratia eſt ſuperfuſſa.* O quam exundauit aluus Mariana, quando qui diuiſſus fluuius alios replet vniuerſos, inibi totus clauditur! Clauditur inquam, inibi fluuiꝰ gratiarum adeo, vt exquo intrauit Mariana viſcera, nũ quã inde exierint diuina fluẽta. Quod innuit Angelus, quando dixit Luc. 1. *Virtus altiſsimi obumbrauit tibi*, hoc eſt nunquam non tibi aderit totus influxꝰ gratiarum, ita exponit D. Athan. dicẽs. *Quam virtutem per omnia tempora conceptus, eam habuiſſe confido, & poſt conceptum, eam retinuiſſe: neque enim id temporarium in virgine accidiſſe opinor, ſed per omnia tempora hoc illi datur fuiſſe.* Itaq; infiuunt in Mariam omnes fontes gratiarum, & non efluunt, intrant Marianam aluum omnia flumina, & nunquam exeunt, vt pene immenſam eius gratiarum abyſſum expaueas.

Hilar. Gen. 2. Cell. Luc. 1. Athan.

§. II.

Primum tibi diuinam gratiam, quam alijs procura, nec niſi depleno alios riges.

IAm illud, *concipies in vtero*, ponderandum eſt, quo naturalem fœtus moram, & in habitationem in vtero virginali explicat Angelus, vt confundat illorum mendacia, qui vt ingentẽ Deiparæ debitam tollant gratiam, cõtendunt in eius vtero Ieſum nec conſtitiſſe, nec aliam illi gratiam communicauiſſe, preter eam, quam aqua cõmunicat canali, per quem curſim tranſit. Contra quos ſtat illud Gregor. Nazianzen. ad Cledonium, recitatum in Synodo Epheſina, nimirum. *Si quis ſanctam Mariam, Deiparam non credit, extra Diuinitatem eſt. Si quis Chriſtum per virginem tamquam per canalẽ diſcurriſſe, ac defluxiſſe, & non in ea diuino modo, quia abſque viri opera ſed huma-*

Nazian.

no,

no, quia procreationis lege, firmatum esse dixerit, in simili impietate versatur. Expēdo illud, *per canalē*, quo verbo, agnosco sensum intentum à Theologo, nimirum quod Maria non canalis, sed fons verus extiterit humanitatis Christi, deinde pondero & aliud, quod scilicet Maria non quasi canalis in solo transitu ad alios Iesum habuerit, sed quasi fons sibi diutius detinuerit, & nō nisi de pleno ad alios effuderit. Huic excogitationi lucem prætulit D. Bern. ser. 18. in cant. vbi asserit. *Si sapis conchā te exhibebis, non canalem. Hic siquidem pene simul & recipit, & refudit, illa vero donec impleatur, expectat, & sic quod superabundat sine damno suo communicat, sciens maledictum, qui partem suam facit deteriorem.* Ergo Maria non vt canalis, quod accepit gratiæ fluentum, statim ad alios refudit, sed vt concha, prius sese per nouem menses impleuit, meliorem suam partē efficiens, & sic de super pleno, ad alios fluenta exire cupiuit. Vtinam sic omnes nō canales ad alios, sed conchas nobis metipsis prius esse velimus! Act. 7 magus ille Simon aiebat; *date mihi potestatem, vt cuicumque imposuero manus accipiat spiritum sanctum.* Proh seductor! ad alios ire gratiam requirit, non sibi, non vult esse concha vt de pleno fluat, sed canalis, vt alijs abundet. Illum bene mordet Chrysost. hom. 18. *Opertebat petere, vt ipse accipiat spiritum sanctum, at ille quoniam hoc ei non erat curæ, vt det alijs petit.* Nonne simili laborabat insania dives ille apud Lucam cap. 16. dum à flāmis ait. *Rogo te, pater Abraham, vt mittas eum in domū fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt testetur illis*, &c? Quam nefaria charitas, sui oblitum in animę discrimine, aliorum meminisse! Pulchre D. Greg. lib. 8. mor. cap. 8. in quit. *Flammis vltricibus traditus non sibi, sed opitulari fratribus cōcupiuit.* Hinc merito D. Ber. ser. 2. super Missus est, veteri Ioseph præfert Ioseph um spōsum Mariæ dicens, *Ille frumentum seruauit non sibi sed omni populo, iste panem viuum è cœlo seruandum accepit, tam sibi quam toti mundo.* vere in hoc cōius Mariæ, eiusque imitator virtutum, quando prius sibi accepit fluentum diuinum, & non nisi de pleno ad alios refundi permittit.

Bern. Act. 7. Chrysost Luc. 16. Greg. Bern.

§. III.

Vtrum Maria in homines liberalior sepulchro, quando sepulchrum post tres dies, Maria post nouē menses nobis reddidit Christum.

MVltus est August. ser. 13. in extollenda sepulchri Domini gloria imo conferens natiuitatem Christi ex vtero Mariæ, cum natiuitate è sepulchro sic fatur. *Religiosior est plane ista natiuitas quam illa. Illa enim corpus mortale genuit, totius mundi Dominum, nouem mensibus in vtero clausum tenuit, hæc autem triduo tantum tumuli gremio custodiuit. Illa cunctorum spem tardius protulit, hæc autem salutem citius suscitauit.* Ideo ne Maria sepulchro auarior, quia tardius dedit Thesaurum mundi? Imo inde sepulchro in homines Maria extitit liberalior. Enimuero sepulchrum, vt tertio die redderet Iesum, vim maximam passus est, vt tremor ille testatur, quo concussum apparuit. Insuper sepulchrum nil contulit egressuro Domino, nec eius eggressum parauit. Verum Maria in homines liberalior, vt in situm verbum accepit, semper operata est, vt nobis nascereturr filius, quem per nouem menses excoluit, maturauit, aptauit ad natiuitatem. Vnde D. Zeno ser. 4. de Nat. ait. *Parturit Maria non dolore, sed gaudio, nascitur sine patre filius, nō totus matris, sibi debēs quod conceptus est, donans matri quod natus.* Etenim à materna efficacia habuit, quod vtero adolesceret, & maturo tē pore nobis esset natus. Eius conceptio ascribitur Spiritui sancto, nascendi autem tempestiuitatem debemus actiuitati Marianæ. Id caluit Theodotus, hom. sæpe alias citata, dicens. *Paradiso glorioſior facta est Maria. Ille enim Dei cultura factus est. Hæc autem secundum carnem, Deum coluit, eligentem hominis copula-*

Aug. Theod.

copulari naturæ Sese iactat et Paradisus quod à Deo fuerit excultus, quod in se experiretur manus diuinas: sed maior est gloria Mariæ, quæ suas manus imposuit operi diuino, quæ Deum ipsum liliorum sepi vallans, in vtero singulariter coluit, & excoluit, vt maturo sui ventris fructu homines viuiremus. Paradisus à Deo excult⁹ occisimè sese fudit in fructus: qua hora diuinas præsensit manus, fructibus plenus fuit, eosque homini propinauit. Væ homini, qui tã præcocis, & acerbi fructus damnum experitur, & pœnas luit. Huc spectat il
Hierem. la vulgo iactata querela apud Hierem.
Ezech. 31. & Ezech. 18. nimirum. *Patres comederunt vbam acerbam & dentes filiorum obstupuerunt.* Inde padariso glorioſior facta est Maria, quæ gratiç, fructum Iesum in vtero suo sic excoluit, vt paulatim & per tempora, in crementum accipiens, acerbitatẽ pristini fructus tolleret, & dulcis & maturus & tempestiuus parturiretur hominibus. Sic
Geor. Georg. Nicomed. antistes dicit. *Maria*
Nico. *est quæ ascendit ex Libano virginitatis & mundum perfudit vnguento. Ex qua dulcedo diffluens veterem amarorem ligni dulcem reddit.* Ecce tibi quam nobis vtilis fuerit longæua Mariani partus expectatio! cultura enim diuina paradisum fecit in fructus festinare, qui ex festinatione immaturi & acerbi extiterunt generi humano. Mariana cultura fecit dominum in vtero tardare, & maturescere ad partum, vt sic veterem amarorem ligni decoqueret, & nobis dulcissimum fructum ventris sui donaret. Vnde Christiana respiciens tempo
Tertul. ra Tertul. lib. de Monog. cap. 7. ait *Desierunt vbæ acerbæ apatribus manducatæ, filiorum dentes obstupescere*. Desierunt equidem vbæ acerbæ, sed ex cultura Mariæ, qua diuinus fructus, & maturus, & tempestiuus nobis in plenitudine temporis apparuit.

(?)

§. IIII.

Non repente ad virtutis fastigium euolandum, sed paulatim, & per gradus.

COnuenite huc vos omnes, quos vel horaria expectatio diuexat, qui de Christo concepto grauidi, ad partum curritis, & infantiam pertæsi subito transformamini in virum perfectum, in ætatem perfectam pletudinis Christi. Ecce Maria concipit Deum in vtero, & per decem spacia mensiũ paulatim sustinet augeri, & perfici corpus diuinum. Etenim ait D. Zeno ser. *Zeno* de Nat. *In hominem coaptatus integumento carnis includitur Deus, humanam que vitam mutuatur de tempore, qui præstat temporibus æternitatem.* Quid est humanam vitam mutuatur de tempore? Sane qui æternus est, moras temporis satagit expectare, & amat humanos subire progressus paulatim per tẽporũ ætates, vt prius puſio, dein puer, statim inuenis, postea vir, pulchritudine sua prospere procedat, & regnet tẽ pestiuitate. Non aliter Maria Deum voluit habere, nisi etiam illum de tempore mutuãs, membrorum, in vtero per temporis moras expectans maturitatem. Sic illa Dei amatrix Cant. 1. ait. *Botrus Cipri dilectus meus mihi*, nõ adhuc vba, nõ mustũ, nõ vinũ optimũ, & perfectum, sed tantum botrus nimirum gemmula, siue flos, & tamẽ ingemmula & flore gaudet, patienter sustinens, quod per temporis incrementa liceat maturum, & tempestiuum fructum capere. Do in præsenti Orig. hom. 2. sic *Orig.* fantem. *In quibus verbum Dei vitis vera effi citur, non eis ad summum maturos botros producit, & dulces, nec repente eis efficitur vinum suaue, & lætificans cor hominis, sed prius producit eis suauitatem odoris in florem. Botrus hic florens monstratur esse in vineis Engaddi, vt gratia flagrantiæ ipsius immittatur in initijs animæ, vt post hoc pati possit acerbitatem tentationum, quæ propter verbum Dei*

Dei credentibus excitantur, & ita demũ maturitatis eius dulcedinem præbet. Sic qui ſapit, ne ſubito velit altum ſapere, per ima aſcendat ad ſumma, per inferiora, ſuperiora petat, prius lætetur in botris, & poſt modum aſpiret ad nouũ illud cæleſtis regni vinum, per infantiã creſcat in virum perfectum plenitudinis Chriſti. Fœlix illa mulier Matth. 26 Chriſtum recumbentem cũ diſcipulis ſuis vnguento precioſo perfudit, quam acriter mordebant diſcipuli, quod melius videretur eis, ſi vnguentum venderetur, & illius precio pauperes viuerent. Quid? verum ne eſt hoc an ſatius eſſet vnguentum venundari ad pauperes alendos, quàm illo perfundi Chriſtum? Equidem perfectius illud opus exiſtimat D. Chryſoſt. hom. 61. ad populum, & nihilominus ait iure increpitos fuiſſe Apoſtolos à Domino, quod ex nouella diſcipula, id quod perfectius erat, ſtatim requirerent, quando tyrones non ſubito ad ſummia trahendi, ſed per gemmulas & flores exhortandi, vt expectent maturos fructus. *Quoniam adhuc imperfectius erat affecta, ipſam autẽ illi fatigabant, eã conſolans hæc dicebat: vt quid moleſti eſtis huic mulieri? Ne mulieris fidem, tunc germinantem diſcipulorum increpatio tabeſceret* Expende illud tũc germinantem, quippe per germen, ad florem, & fructum itur, nec prius fructus: quã germen exquirendus. Hic non poſſum non meminiſſe quoſdam prælatos, & magiſtros ſpirituales, qui nimis grauantur filiorum imperfectionibus, nec ſuſtinent expectare tempus tempeſtiuũ vteri, donec formetur Chriſtus in eis, ſed in infantia requirunt virũ perfectũ, & in nouellis, & imperfectis plantis ſtatim oderunt vel germen luxurians ſine fructu, & ſæpius clamant *ſi ſic futurũ erat, melius eſſet non concipere.* Hi feſtiniſſimi non ferẽtes vteri moras, amãt ſæpius abortiri, & informes, imo deformes fœtus excludere. Illos pulchre cõuenit Ber. ſer. 12. in Cant. Moyſis exemplo, qui rebellibus filijs miſericordiam à Deo expoſtulãs aiebat Exodi 32. aut dimitte illis hanc noxam; aut deleme de libro vitæ. Tunc ſic Bern. *Neque Moyſes vellet ſolum ſe introduci in gaudium domini ſui, foris ſcilicet remanente populo, cui licet inquieto & ingrato, vice pariter, & affectione matris inhæret. Dolet viſcera, ſed tolerabiliorem ſibi indicat torſionem, quam excluſionem.* Ergo diſcãt prælati viſcerum torſionem, faſtidia vteri tolerare, donec in filijs Chriſtus efformetur, diſcant ſubditi imperfecti iacere, & paulatim per incrementa tẽporis in perfectam ætatem euolare.

Matth. 26.

Chryſoſt

Exod. 32

§. V.

Mariæ in vtero Chriſtum habentis deſideria.

ARdentiſsimis ſaluatorem videndi deſiderijs antiqui patres æſtuabant, ſed omnes longe ſuperauit Maria, vt quæ ardentior erat, & Deo proximior, intra viſcera continebat infantem. O quoties tunc repetiuit illud Ruperti aientis. *Quam veraciter ille te appellauerit deſiderium collium æternorũ, ego maxime experta ſum in viſceribus meis.* Enim vero tot eius in pectore ebuliebant deſideria, tot ardebat ipſa flammis, vt omnium priſcorum deſideriis in vnum collectis, ſola videretur agi. Nullus ardentiores preces, & lachrymas obtulit, nullus calẽtiora emiſit ſuſpiriria. Audiſti Seraphin illa apud Iſaiam cap. 6. Deo ſtantia, quæ ſimul & binis alis quietis Deum obnubilabant, & alteris extenſis alis ſine requie præ nimio deſiderio volabant? Ecce modo in illis Maria delineata, quæ Saraphinis ardentior, & Dei amantior, Deum ſimul in ſumma requie vteri velamine contegebat, & totis præcordijs, crebris deſiderijs videndi illum afficiebatur. Apoc. 12. protenditur cęleſtis hęc fęmina de amictu ſolis clara, de ſtellarũ corona glorioſa de ſubiacenti luna excelſa, ſed etiã dicitur quod. *In vtero habens clamabat parturiens, & cruciabatur vt pariat.* Siccine parturit virgo Maria? Siccine cruciatur vt pariat? Equidẽ cruciatur Maria vt pariat, non eo dolore, quo cæterę excruciantur matres, ſed vehemen

Ruper.

Apoc. 12

tũ

ti desiderio videndi natum. Excruciat enim desiderium vehemens amantes: excruciat longa expectatio concupiẽtes animos; cur ergo vehemens desiderium, cur expectatio boni summo ardore concupiti virgineũ pectus nõ stimularent? non pungerent? non ex-
ad Rom. 8. cruciarẽt? Apud Paul. ad Rom. 8. Omnes creaturæ, etiam Angeli, vt mauult Amb. Orig. & Theod. vehementer cruciantur, dum reuelationem filiorũ Dei expectant. *Nam expectatio creatura*, inquit, *reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes.* Vbi ergo omnis creatura etiã cælum, etiam sanctissimi viri, etiã beati Angeli parturiunt, & ingemiscunt reuelationem filiorum Dei expectantes nihil mirandum, quod Maria, cuius expectatio maior, cuius desiderium ardẽtius, cuius amor exuberantior, expectans reuelationem filij Dei ase nasciturí clamet parturiens & crucietur, vt
Zena pariat. Quo crediderim spectasse D. Zen. ser. 4. de Nat. dum de Deo vtero clauso virginali, sic fatur. *Interea promouẽt suum mẽbra factorem, & opus, sui figura vestit artificem. Parturit Maria non dolore, sed gaudio.* Expendo illud, parturit, hoc est pariendi sustinet cruciatus, sed non illos, quos parientium dolor, disruptioque membrorũ causat, sed quos vehemens expectatio, ardens desiderium, & ab spe certa ortũ gaudium intimis solẽt inferre animis. Siccine dum fœtus in vtero perfecte figurabatur, parturit Maria & cruciatur nõ dolore, sed gaudio, quo & ipsi beatissimi Angeli cruciantur. Hinc elegã-
Epiph. ter à B. Epiph dicitur Maria verbum concipiens *Thronus Cherubicus, cruciformis, & cælestis.* Quasi vellet quod inter Cherubicas, cælestesque virtutes, quibus in vtero thronum Deo parauit, noui statim illi affurrexerunt cruciatus, vt simul Deum sustentans, & gloria affecta, & desiderijs vehementibus agitata, & cherubim, & cælum, & crucem repræsentaret.

§. VI.

Vehementes expectationis amplius expenduntur cruciatus.

ILle Marianos in expectando Saluatoris partu cruciatus iusto pondere pensabit, qui eius fidei certitudinem nouerit ponderare. Sane ille felix latro cruci suffixus erat, ea fide qua cla- Luc. 23.
mauit, *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Quam vocem sic stupet Aug. ser. 119. de tempore, vt præ illa, paruiducat reliquos latronis cruciatus. Traditus enim erat latro cruciis tormentis, sed illa voce, fidelẽ mentem tradebat tantillæ expectationi de regno à Iesu dando, cum primum animam agat, & prætermissis crucis dolo-
ribus, fidelem mentem dolet Augusti- Aug.
nus expectatione vexari, ait enim. *O latro quid in futura secula fidem inteperfectam fatigas?* Ecce tibi Augustini acumen non miratur hominem dolores mortis sustinentem, & miratur, & dolet fatigationem credenti animo aduenturã abexpectatione ad summum horatia! Cur in futura secula fidem perfectam fatigas? & si Iesus in regnum properet, cur vt perueniat vis expectare? an nescis fatigationem expectationis fideli animo esse maximã, excedere reliquos cruciatus? Hinc co-
nijce quam apte Dominus Ioan. 4. A- Ioan. 4.
postolorum labores conferens cũ laboribus Priscorum Patrum ait. *Ego misi vos metere, quod non laborastis. Alij laborauerunt & vos in labores eorum introeistis.* Quæ huius sententiæ veritas? Prisci patres coniugij gaudia potiti sunt, bona terræ comederunt, indiuitijs multi, in victorijs illustres, in regnis clari; in filiorum, charorumque sinu occubuerunt, sepulti in senectute bona. Verum Apostoli in fame, & siti, in frigore, & nuditate tentati sunt, excruciati sunt, ferro, flammisque extincti, cur ergo hi præ alijs dicuntur non laborasse? An crux suauior qnam mollis lectus? An pauperies mitior quam rerum abundantia? An terra mortẽ crucemque minitans lætior, quam terra

lacte & melle manans? Sane priſcos patres perfecte credentes vna vexabat ſaluatoris expectatio, & in huius comparatione nullus eſt alius labor. Ita Ruper. in præſenti fatur. *Illi credentes, & ſperantes credendo, & ſpectãdo fidem, & ſpem ſuam in propagationem carnis ſuæ, tanquam in bona terra gratiæ Dei committentes, ſeminauerunt, euntes & flentes, & ſemina ſua mittentes. Et ecce nunc alij metunt, nempe vos Apoſtoli, qui promiſſionum, quæ ad eos facta ſunt præſentem habetis effectum.* Hęc ille, ſed adhuc oſtendo quam ſit credenti acceptior mors ipſa, expectatione, ſi tantum vnius meminerimus ſenis aduentum Chriſti Domini expectantis. Is eſt Simeon de quo Lucas cap. 2. *& ipſe expectabat conſolationem Iſrael.* Expectabat ſane, adeo vt præ expectatione illi mors dulcis accideret. Quid plura? Ingreſſurus dominus templum, ſic diuinitus admonetur Simeon apud D. Thimoth. Hieroſol. *Surge ſenex quid dormis? tempus quo oraculum expleri debet, iam adeſt, matura cito, præſto eſt enim, qui te abſoluet. Excute necrotaphia, funereaſque ſindones, prepara ſepulchrum, diſpone domui tuæ, adeſt qui te miſſum faciet* Perpende quæſo, quibus puret Thimotheus poſſe deliniri expectantis animum, nimirum oſtenſo funere, annuntiata morte. Etenim expectatione mors ipſa ſuauior, animo expectanti haud ingrata mors dũ ab expectatione ſoluatur. Hinc iam facile erit Mariæ expectantis ponderare cruciatus: ò quam fatigabatur eius perfecta fides in expectando! O quam ipſa expectatione laborabat præ omnibus! Vere cruciformis, vere martyr & pluſquam martyr.

Luc. 2.

Thimot. Hieroſ.

§. VII.

Expectatio Mariæ digna imperio.

EA erat Maria, quæ, & ſi vehementer concupiebat ſaluatoris partũ, tamen incredibili patientia, veteri tempora obſeruabat, quibus mature, & tẽ peſtiue benedictus ſui ventris fructus interram caderet. Et quidem decebat cæli, terræque reginam adeo patiens expectatio, quippe D. Amb. iuſtiſſimam electionem, qua Salomon in regnum fuit euectus à patre, inde colligit, quod cæteri fratres & ſi natu maiores, ita impatienter in regnum anhellabant, vt neſciuerint illud ex patre expectare. *Vnde eo vſque precauit Dauid, vt cum Adoniam filium, regnum ſibi vſurpare comperiſſet, & gerere conuentus, non eum, qui præripere geſtiebat, ſed eum, qui expectaret, eligeret.* Sic Amb. in Apol. Dauid cap. 6. & merito Dauid expectationem Salomonis coronauit, quando nimis propera feſtinatio Saulem à regno deturbauerat. Etenim conſerturus Saul cum hoſte manus, iuſſus fuerat à Propheta, vt ſe contineret tantum ſex diebus, ille autem moræ impatiens, expectare neſciens, ad bellum feſtinauit, vbi primum imperij ruituri omen accepit. Id quod eleganter attigit Theodor. in 2. reg. quæſt. 29. aiens. *Denunciauit Samuel Sauli vt eum expectaret ſex dies, & deinde cum rite ſacrificaſſet, inſtrueret aciem. Saul autem non expectauit Prophetam, vnde cum eum ſacrificantem deprehendiſſet Propheta, vehementer eum increpauit, & prædixit, regni priuationem.* Ecce tibi vna patiens expectatio, vel reges exuit, vel in auguratur. Imo crediderim ab expectatione Mariæ manifeſtam fuiſſe eius regię maternitatis dignitatem, & robur illud, quo negocia populorum ſuo ſubiecit placito. Huic excogitationi facẽ prætulit inclyta illa Hæbræorum lux Iudith, cuius conciues adeo erant ab Holopherne, in anguſtum deducti, vt iam iam vrbis deditione, obſidionem vellent euadere. Tunc exurgẽs Ozias c. 7. ait. *AEquo animo ſtote, fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino miſericordiam, forſitam enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo. Si autem trãſactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.* Merito Ozias expectationi totum committebat negocium, ſed male intra certos dies expectationem ſuam arctauit. Audiuit Iudith Ozię puſilanimem expectationẽ vocat

Amb.

Theod.

Iudith 7

vocat virum, præſentem alloquitur. *Quod eſt hoc verbum in quo conſentit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſirijs ſi intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? & qui eſtis vos, qui tẽtatis Dominum? Expectemus humiles conſolationem eius, & exquiret ſanguinem noſtrũ de afflictionibus inimicorum noſtrorum.* Hanc illa expectationem populo perſuaſit, & ſummam rerum inter milites, inter arma, mulier obtinuit. Id quod *Amb.* expendens D. Amb. lib. 3. off. cap. 13. inquit: *Quanta honeſtatis authoritas, vt conſilium de ſummis rebus fœmina ſibi vẽdicaret, nec principibus populi committeret? Quanta honeſtatis authoritas, vt Deum adiutorem præſumeret, quãta gratia, vt inueniret?* Vna equidem magnanima expectatio præfecit fœminam principibus, & fortiſsimis viris: ne mireris Mariam omnibus creaturis fuiſſe prælatam, quando in genti patientia nouit Saluatorem vtero ſuo morantẽ expectare. Hanc expectationem com *Cant. 2.* mendabat illa Cant. 2. dicens: *Adiuro vos filiæ Hieruſalem, per capreas, ceruos que camporum ne ſuſcitetis, nec euigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Quę *Philo. Carp.* verba ad Chriſtum venturum referens Philo Carpatius, ait. *Adiurat ne excitent deſiderium ſponſi adipſam; ſed vt quãdo velit, & ſecundum beneplacitum maieſtatis ſuæ, pro illa, terreſtri fungatur legatione redemptionis.* Hęc erat Mariana cura inter ardentia deſideria, ne ante tempus excitaretur dilectus, ſed vt ſecundum beneplacitum eius aut tempeſtiue veniret, aut tardaret. Hinc D. *Laur. Iuſt.* Laur. Iuſtinianus ſerm. de Anunt. ponderat quam afficiatur ſaluator expectantium amore, fatus. *Verbum in vterum Virginis deſcendit, vt ſpem daret laborantibus, peccantibus indulgentiam, diligentibus pacem, atque expectantibus mercedem.* O quam gauderet expectatione matris, qui in eius vtero expectantibus mercedem parabat.

(?)

Caput XI.

De Purificatione Virginis Mariæ. Eiusque ad templum aduentum poſt partum.

DVplici lege cautum erat apud Moyſem, ne fœminæ poſt partũ templum adirent, ante quam quadraginta dies purgationi ſacratos expectaſſet, quibus tranſactis oblatura Domino prolem accederet. Qua lege ſolũ tenebatur fœmina, cuius partus, & peccato prolis, & ſanguinis fœcibus conſpurcabatur. Vnde Maria, quæ invidẽte ipſa puritate, iuſtitiæ ſolem nobis peperit fœliciſsimo, nitidiſsimoque partu, vbi nullum dedecus, nulla macula, nulla priſtini maledictionis ſuſpitio videbatur; a purificationis lege prorſus immunis erat. Verum perfecta emulatrix diuini fœtus, vt ille circunciſionis notam eſt amplexatus, ſic illa ſole purior, purificationis legem obſeruat. Igitur illo die vide quanta aperiantur Dei magnalia; lumen diuinum apparet, Simeon Deum infantem vlnis ſuſcipit, adeſt prophetans Anna, Maria ſiſtit Domino, & redimit primogenitum, purificationisque Moyſaicæ abſoluit ſacra. Nos autem miſſo Dei, & Simeonis, & Annæ occurſu in librum ſequentem cap. 9. ad ea, quæ propria Mariæ fuerũt propera mus

Lucæ. 2 Poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundum legem Moyſis, tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino, (ſicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum, adaperiens vuluam, ſanctum Domino vocabitur.)

§ I.

Maria mulier eſt illa, quæ euertit domum, & accenſa lucerna perditum inuenit hominem.

EV quam male perdidit hominem mulier! Sed crediderim hodie per mulierem recuperandũ. Hodie beata mulier Maria poſt Deum conceptum poſt virgineum partum, poſt puriſsimum puerperium, poſt legis fere omnis, & ordinis naturalis euerſionem, adit templum, portans in vlnis lucem, increatam. Quis tam perditus homo reparationem ſuam nõ ſperabit? Apud D. Lucam. cap. 15. Mulier perdidit decimam dragmam, & dragma perdita, accingitur, ad inueſtigandum, accincta *domum euertit*, vt accenſa candela perditam dragmam reſtauret. Ecce modo tibi, quem hominem mulier perdidit, mulier Maria qualiter ſe comparat vt reſtauret. In primis domum euertit, hoc eſt, totam naturam tranſcendit, nullum in conceptu, neq; in partu, neq; in puerperio ſeruat ordinem, ſeu legem naturalem, nullam naturæ legem non frangit. Conceptura Deum dicebat Angelo: *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Vbi acute, vt aſſolet Chryſol. ſerm. 142. ait. *Mulier quem virum quæris, quem tu in paradiſo perdidiſti? Redde virum mulier, redde depoſitum Dei, redde exte quẽ perdidiſti per te; prætermitte naturæ ordinem, recognoſce ordinem creatoris.* O fœlix mulier, quæ hominis perditi damna potes reſtaurare! Aqua fidentius poteſt exigi, vt quem virum mulier dedit perditioni, ipſa mulier reſtituat ſaluti: quando lumen indeficiens manibus geſtans accedit templo, poſt totam domum euerſam, nimirũ poſt legem naturæ ſuperatam. Iuſſus fuit Simeon templum adire, vt in mulieris manibus facem videret, cuius lumine perditæ genteserant reſtaurãdæ. Quid plura? Inter fœminarum examina, vnam dignoſcit Mariam inuentricem ſalutis humanæ. Vnde illas noſti ſenex bone? Vnde in quam noſti, nullã tot fœminarum ad inueniendum hominem accingi, præter vnam Mariã? A Ieſu quæſiuit aliquando Nathanael Ioan. 1. *Vnde me noſti.* Cui ſtatim Ieſus ait: *Cum eras ſubficu vidi te.* Vbi Euche rius lib. formal. ſpiritual. explicat. *Cum eſſes ſubficu, id eſt ſub peccato Originali, vidi te redempturus.* Hinc, ex illius anti quæ arboris vmbra cognouit Ieſus Nathanaelem. Hinc etiam diuino nutu ſenex Simeon cognouit omnem illam mulierum multitudinem non præparari ad humanam ſalutem inuenien dam, quia omnes illas ſub primæua ficu animaduertit, nihil proſpexit in illis non olens, & referens naturalis propaginis contagium. In vna Maria tota corruptæ naturæ domus euerſa erat. Omnis lex peccati, & maledictionis in partubus in Maria erat ſuperata, & fracta, & ab eius manibus accenſum lumen gentium coruſcabat. Sic D. Timotheus Hieroſ. orat. de Simeone fatur. *Iuſſus Simeon oculos hucillucque circũferens vidit quidẽ multas mulieres, verum ſingulas ſchẽmate, ornatuque humanæ naturæ proprio affectas; ſolam autem virginem quodam diuino, infinitoque lumine circumfuſam animaduertit.* Illæ in ventrices hominũ, mortis in vẽtrices & muliebre naturale ingenium, & infectæ naturę ordinem præſeferebant; ſola Maria naturam anteuertens, perditi hominis reſtauratrix templo apparet, euerſa naturæ domo, nihil priſtinæ

Luc. 15.

Luc. 1.

Ioan. 1. Euche.

Trimoth. Hieroſ.

ſtinæ arboris, nullum naturalis propaginis ordinem ſeruans, ſed & diuino fulgore coruſcat, & Diuinitatis lumen manibus præfert. Vt accinat Alcimus. *Alcui.* *O Virgo lampas luculentiſsima, quantos lætificaſti, quando ſplendore gloriæ Dei illuſtrata deſideratum illud lumen, quo inuenta eſt drachma decima ſedentibus in tenebris, & in vmbra mortis protuliſti!* Exultate viri, iam proculdubio inuenienda erit veſtra ſalus, ecce corruptę naturæ domum euerſam à muliere, quæ Deum de Deo, lumen de lumine hodie geſtat, vt è medio vmbręmortis ſalui & liberi inueniamur. Non longe abeſt Epiphanius vbi ait. *Epiph.* *O virgo ſanctiſſima, quæ exercitus Angelorum in ſtuporem deduxiſti! Stupendum enim eſt miraculum in cælis, mulier amicta ſole; ſtupendum miraculum in cælis, mulier gęſtans lucem in vlnis.* Expende quot miracula in virgine congerantur; mulier cæleſtibus ſe ingerit, natura illa labilis, quę à ficu veſtimentum quæſiuit de ſubradijs ſolis amicta claret, quæ mortis tenebras propinauit, quę latebras ſuggeſſit, hodie geſtat lucem in vlnis. Quis tã miſere perditus eſt, qui nequeat tanto ſub lumine inueniri? Quis tam captiuus in legẽ peccati, qui non ſperet reparari per fœminam, à qua leges confringuntur peccati, & pene euertitur domus naturæ lapſæ.

§. II.

Ingenuum eſt non expectare præſcriptum legis ad bene operandum.

MOyſaicę legi innutrita Maria ſum mam inde commendationem accipit, quòd Angelis purior, nullique legi puerperij ſubiecta, purificationis tamen legi obtemperarit. Enim vero quòd tanto ditata ventris fructu legalem obſeruantiam non deſpexerit, ingenuũ eſt, regium eſt, diuiniſsimum eſt. Agar illa Saræ ancillula Gen. 26. vbi ex Abrahãmo filium concepit, ſtatim *Gen. 26.* *deſpexit Dominam ſuam*, quod ſeruorum ingenium bene ibi notauit Lyppom. dicens. *Meliorem ſe putat domina ſua, non fert fortunæ ſuæ ſortem niſi ſeruiliter.* *Lypp.* Quid magis ſeruile, quam debitam obſeruantiam denegare? Quid magis ingenuum quam ad indebita etiã officia exurgere? Sane qui debitum pendit honorem, aut tributum, is ſeruus eſt, non ingenuus, non princeps, nil enim magis ingenuum, magiſque diuinum, quam id efficere, ad quod nulla lege teneris. Accipite in vno Chriſto Domino, quid regius, & diuinus animus, quid forma ſeruilis operata ſit, Ioan. 2 rogat mater, vt vini defectum *Ioan. 2.* in nuptijs ſuppleat; cui ille reſpondit, *Quid mihi, & tibi mulier?* Quaſi diceret: quid ad nos pertinet, cuius noſtridebiti obligatione, nos pungit hæc vini cura? Hoc notans D. Cyril. Alex. libr. *Cyril.* 10. Theſauri, cap. 2. ait. *Quid mihi, & tibi, mulier, vt homo dicebat, & aquam in vinum vt Deus conuertebat.* Seruilis forma obligationẽ examinabat ab indebito officio, & munere & ſe, & matrem arcebat; verum diuinitas innata quo magis indebitum officium putabat, eo cupidius ſeſe in illud accingebat. A pertius adhuc hunc Ioannis locum verſatur D. Greg. Niſs. orat. in illud Pauli, tunc & ipſe filius ſubijcietur ei, vbi ait. *Niſs.* *Quid mihi & tibi mulier? Vis ne, me ante tempus præeſſe, aut imperare? Non dum uenit hora mea quæ præbet ætati, vt imperet, & ſit ſui iuris.* Quaſi idẽ eſſet indebitum officium præſtare, & innatam ingenuitatem, & regium, imperatoriumque animum exercere. Ea igitur eſt ingenuitas Mariana, is regius, imo diuinus in illa vigebat ſpiritus, quo ad indebitam legum obſeruãtiam accingitur, & eo velocius properat ad templum, vt filium Deo ſiſtat, quo ex nullo legis præſcripto ad id tenetur. Eleganter D. Chryſoſt. hom. 24. in epiſt. ad Epheſ. componit votum Annæ ſamuelis matris cum ſacrificio Abrahæ, quando filium Deo litabat. Etenim Anna 1. Reg. 1. ſic precatur. *1. Reg. 1.* *Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum domino omnibus diebꝰ vitæ ſuæ.* Ad hæc Chryſoſt. inquit *Ipſa erat Abrahæ* *Chryſoſt.*

filia, ille postquam petitus erat, filium suum obtulit, ista vero ante petitionem dedit. Vtrisque longè præstantior Maria quæ absque vllius legis obligatione, ante petitum, quem filium à Deo liberaliter accepit, ipsa hilariter, & liberaliter reddit.

§ III.

Maria virgo in oblatione filij, maxime glorificata est.

TAlētum dum sudario involuit, involutūq; recōdit piger ille apud Lucā, & talētū perdidit, & iram diuinā incurrit. Prudentius Maria talentū mūdi Christum, & pannis involuit, & in templum cum illo prosilit, salutem humani generis negociatura. Sic bonos negociatores hortatur domin⁹ Ioan. 12. *Ambulate dum lucem habetis*. Maria optima negociatrix lucem increatā potita, non ociosa sedit, non se tenenebris abdidit, sed egressa domo, festina in templum abiens lucem sacris aris intulit, ingentemque inde sibi gloriam acquisiuit. Pulchre Isaias cap. 60 accinit. *Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini superte orta est*. Nec credendus est euangelicus vates locutus fuisse ad illam Hierusalem, quæ occidit Prophetas, cuius oculi caligauerant, ne viderent lumen, vt bene Adamus notat: sed nouam aliam Hierusalem alloquitur; crediderim ego, Mariam. An non Maria potita est diuinum lumen? An non Maria illuminata, & illuminatrix? Equidem Maria surrexit & accipiens lumē mundi, ad templum iuit, & gloria domini orta est super illam, quando ex hoc ingentis gloriæ radijs enituit. Eius in vlnis vt vidit Simeon Iesum, ait. *Lumen ad reuelationem gentium, & gloriā plebis tuæ Israel*. Quasi diceret, qui vlnis tuis sustentatur puer, O virgo, lumen est, quo vniuersæ nationes fulgeāt & vnica Israelitica plebs gloriam accipiat. Ad hæc D. Chrysost. Iudæorum plebem indignam censens gloria Christi, Simeonis Verba examinat. An recutitorū gloria Christus? An in domino glorificantur, qui mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli commedentis fœnum? Qui gloriam item suā crucis vendiderunt sub hasta? *Est tamē Propheta Simeon*, ait ille, *& dicit gloriā tuæ plebis Israel. Fuit enim expectantiū gloria, eius, qui expectabatur, aduentus, & glorificant tum Ioseph, tum Mariam quæ dicuntur*. Equidem super Mariam de diuino lumine radiantē in tēplo gloria domini orta est. Et quomodo Maria non glorificaretur, quando tantū munus sistit Deo, nimirum Christum? D. Irinæus lib. 4. cap 34. de muneribus Deo oblatis inquit. *Non indiget quidē dominus nostro munere, sed is, qui offert glorificatur ipse in eo, quod offert, si acceptetur munus eius*. Vt inde Marianam gloriam venemur maximam, quando templum ingressa vnum obtulit Deo munus omnibus acceptabilius. Isaac ditaturus filiū Esau gloria benedictionis, expectabat ab eo aliquale munusculū, ait enim Gen. 27. *Facmihi inde pulmentum, sicut velle me nosti, & benedicat tibi anima mea*. Interea Iacob currit ad greges, agnum affert, vt cibum, & munus parenti gratum paret, & sibi gloriosam benedictionem accipiat. Quid plura? Accipite Amb. fantem. *Accessit ad oues Iacob, & attulit innocētiæ partus; quia Patriarchæ cibum nullū credidit esse dulciorem, quam Christum: hunc publico parenti cibum vtilem iudicabat, quo futura erat remissio peccatorum, & ideo accepit stolam fratris*. Ideo præ fratre benedictione fuit ditatus, & glorificatus. Sic communis omnium pater Deus optimus maximus quottidie in templo ab Israele expectabat munus aliquod gratum, dumque carnalis populus hircorum sanguinem parat; Iacobęa proles Maria templum adiens innocentiæ attulit, & puritatis partū, quia parenti optimo cibum nullū credidit dulciorem futurum, quam Christum, quo futura erat remissio peccatorum, eoque munere Maria & patri Deo placuit, & maximam sibi gloriā conquisiuit. Quam gloriam meditatur D. Isid. Pelus lib. 2. epist. 192. dicēs. *Si puerulus matrimonij fructus est, quonam*

Ioan. 12 — Isa. 60. — Adamus — Chrysost — Iren. — Gen. 27 — Amb. — Isidor. Pelus.

dam pacto Virgo matrimonij fructum edidit? Sic, inquam vt nec diuina natura quie quam patiatur, & quod mortale eſt modo quodam, qui nullis verbis exprimi poſſet, omnemque interpretationis vim ſuperat, honorem accipiat.

§. IIII.

Maria liberaliſsima in genus humanum.

MVltus eſt D. Epiphanius in B. Maria commendanda, ſed præcipue cum diuinum infantem eius videt in manibus. Tũc ſic extulit Marianas laudes. *Dico illam eſſe cælum, thronum ſimul, & crucem, extendens enim ſanctas vlnas Dominum portauit.* Et merito crucis dicitur Maria imitatrix, cum extenſis vlnis ſuſceptum Dominum portat, aris illum oblatura ſacris. Crux equidem omnium creaturarum liberalior extenſis brachijs recepit dominum, nec ſibi retinuit auara, ſed ſtatim illum patri reddidit hoſtiam ſalutarem, & acceptabilem, & hominibus, quo redimi poſſent, precium reſerauit. Altera crux Maria, minus dura, ſed nõ minus liberalis vix excepit filium, & extenſis vlnis illum portat exhibendũ patri, hominibuſque donãdum. Quod innuens Euang. ait, *& tulerunt illum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum Domino.* Non ait tulerunt filiũ ſuum, vt diuiniſſimæ matris extolleret liberalitatem, quæ cedens iuri materno, non vt ſuũ, ſed vt mundi precium hominibus donatum, efferebat æterno Patri. Non dicit hoc Maria ab illa, quæ natura mater erat hominum. Hęc enim alienos, & vetitos fructus ſibi ſubripuit, & dũ vni marito, & ſibi ſapientiam procurat, & diuinitatem, totum inficit, & fame enecat genus humanum. At didicit hoc Maria à maternis Crucis brachijs; quæ ſtatim ac fructum protulit, illum porrigit mundi precium, & hoſtiam Deo acceptabilem. Vt hinc videantur verba illa Cant. 8. Mariæ aptari: nimirum. *Sub arbore malo ſuſcitaui te, ibi corrupta eſt mater tua.* Quibus Rup. Beda. Iuſtus, & Anſ. cognoſcunt pulchrã antitheſim inter crucẽ, & ligni ſcientiæ boni, & mali: Sub illa enim vi uẽtiũ mater gratię plena apparuit, ſub iſto corrupta eſt natura in prima natu rali matre; ſub ligno vetito, quæ mater erat naturâ, naturã ligni induens aruit, putruit, nil niſi vermes pauit. Sub cruce cæleſtis ſponſa Maria excitatur, cruci configurata crucis induit, & gratiam, diuinum fructum non ſibi ſubripiens, ſed illum donans hominum vni uerſitati. Et dicitur Lucæ 2. *Concipies, & paries filium.* Vbi os aureum Chryſologi. ſic fatur. *Non dixit tibi, non dixit tuum. Quare? quia ſanctum vocabitur filius Dei. Virgo te gratia præſtitit matrẽ, non natura, genitricem te dici pietas voluit.* Sane ſi genitricem é natura æmularetur Maria, vni ſibi ſeruaret diuinum fructum, ſicut illa ſibi ſubripere voluit diuinitatem, at miſericordia Dei effecit, vt Maria non natura, ſed gratia eſſet mater, non priſtini corruptæ naturæ ligni, ſed viuidæ crucis gratiæ exiſteret æmulatrix: Vt ſicut Crux diuinũ fructum non quaſi ſuum reſeruauit, ſed hominibus donauit, ſic cruciformis gratiæ æmula ſtatim á partu materno iuri cedens, fructum diuinum patri obtulit, illoque vniuerſos homines ditauit.

Epipha. *Chryſol.*

§. V.

Marianis manibus diuinus fructus ſeſe maxime ad omnes homines auxit.

PAnis viuus erat Dei verbum â principio, ſed quo cœleſtes ſpiritus ſoli veſcebantur, quo circa aiebat Aug. conc. 1. in Pſal. 33. *In principio erat Verbum, ecce cibus ſempiternus, ſed manducant Angeli, manducant ſupernæ virtutes, manducant, & ſaginantur, quis autem homo poſſet ad illum peruenire?* Nec mica ſuperat à menſa illa, quam homines manducarent, ideo fame perituri. Tandem acceſsit Maria, & Verbum ſuis ſumpſit in manibus, illumque in il-

Auguſt.

lã ſegetem multiplicauit, quæ vniuerſitati hominum parturiret ſaturitatẽ.
Epiph. Hinc Epiphan. ait. *Maria eſt ager minime cultus, quæ Verbum velut granum frumenti ſuſcipiens, etiam manipulum genera uit.* Compone illud granum frumenti, cum manipulo generato: & videbis quam multiplicatus ſit Angelorum panis in manibus Marianis. Grani menſuram non excedens Verbum aduenit Mariæ, cuius manibus in manipulum creſcens vniuerſo hominum generi paratur pabulum. Exiguitatem grani illius meditatus Simeon *expectabat conſolationem Iſrael*, nimirũ, quod ſoli Iſraëlitæ veſcerentur illo grano; verum vt templum ingreſſus Marianis
Author. Grec. vlnis contemplatur infantem, protinus exclamat. *Quod paraſti ante faciem omniũ populorũ.* Ad hæc author Greg. in Cat. fatur. *Ante quam dignus videretur Beatæ viſionis, præſtolabatur ſolatium Iſrael, vt autem quod ſperabat, obtinuit, exclamat ſe vidiſſe ſalutem omniũ populorum.* Iam non vni Iſraël, ſed omnibus populis æſtimauit ſufficiens, quaſi in manibus Mariæ tantum incremẽ
Ioan. 6. tum accepiſſet, quod omnium mortalium indigẽtiæ foret ſatis. Apud Ioan. c. 6. beneficentiſsimũ illud Chriſti Domini miraculum celebratur, quo quinque panes accipiens manibus, ſic illos fecit augeri, vt præter innumeram puerorum, & fœminarum multitudinem, quinque millia virorum exſatiaret. Ex
Athan. quo ſic D. Atha. orat. de Incar. Verb. ait. *Cum tamen paucis numero panibus, tanta vis populi alitur, & ex inopia copia repullulat. Quis aliud credet, quam authorem earum rerum Dominum eſſe, procuratoremque mundi?* Dixiſſem eadem de fœcunditate Mariana. Cum enim granũ illud frumẽti, nempe Verbum diuinum, quod ſolos Angelos exſatiabat, à virgineis manibus non granum, ſed manipulus, ſed ſeges fiat, tot populos ſatians, quis aliud credet quam Mariam tanti aumenti inſtrumentum procuratricem eſſe mundi?

(:)

§. VI.

Præclara virtutum facinora ſciẽtiam mentis acuunt.

MAriam in templum gradiẽtem, vt Deo filium ſiſtat, comitatur Eccleſia accenſis cereis, de more prudentum Virginum, qui exierunt obuiam ſponſæ, & ſponſo accenſis lampadibus. O quam diſcitur prudentia, ò quam acuitur mentis ſapientia ex præclaris facinoribus manuum! Ad animam ſcire cupientem dicitur Cant. 1. *Si ignoras te, ó pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos, &c.* Tũc enim ignorantiam depellit, & ſapientiam acquirit anima, ſi laborioſis inſtet officijs, ſi inſignia opera patret. Sed aptius Kaldæus quaſi cum Maria locutus dicit. *Si ignoras te ò pulcherrima fœminarum, egredere, & abi, & deduc filios tuos tamquam hædos, vt appareant in domo Sanctuarij* Adeo enim excellens eſt facinus, quo Maria filium ſuum vnigenitum fecit apparere in domo Sanctuarij, vt vel hoc facinus eius mentem valeat illuſtrare, & omnigena prudentia condecorare. In Exod. cap. 24. iuxta lectionem D. Baſil. in 1. cap. Iſaiæ, dicebant Iſraelitæ. *Omnia, quæcumque dixerit Deus, faciemus, & audiemus.* Nota ordinem, *faciemus*, aiunt, *& audiemus*, quaſi ex factis ad ſapientiam capiendam animum aptent. Sic D. Iſido
Iſid. Pelus. rus Peluſ. lib. 4. epiſt. 81. ait. *Qui diuina præcepta in opus, actum ve perducere ſtudent, ab ipſa actione diſcunt, non tam oratione, quam actione, & opere cognitionem pariente.* Memoriam in præſenti ſubit illud Abrahami decantatiſsimum facinus, quo vnigenitum Deo li tauit, à quo eam acquiſiuit ſapientiam, quam nullis ſtudijs compararet. Quæ enim ſtudia ſcientiam pariunt futurorum? Et Abraham litaturus filium futura cognoſcit, quando interrogatus de Oue, reſpondit; *Dominus prouidebit ſibi victimam.* Vnde ſciſti hanc diuinam prouidentiam? Quis tibi tam perſpicacem ſapientiam edocuit? Id ſola

Kald. *Exod. 24* *Gen. 22.*

edocuit

edocuit tam insignis litationis actio.

Ephræm Profero D. Ephræm in Ionam, vbi sic ait. *Lingua Abrahæ plus nouerat quam cor, manebatque mens eius ociosa, at lingua vaticinabatur. Os cum soleat à corde adiscere, hic cor edocetur ab ore mysteria futura.* Possunt equidem externæ operationes, præclara facta, mentem illuminare, incredibilemque sapientiam ingerere animo. Quocirca Maria ad templū mittitur, vt filium Deo sistat, & ex tam insigni opere, quidquid scire cupit, facile capiat.

§. VII.

Mariana fœcunditas in vnitate prolis commendatur.

MAle periere, qui Marianū puerperium multiplicabant, docentes à filij Dei egressu mansisse aperta virginalia claustra, vt alios parerent, vt sic riguroſe primogeniti munus Deo

Epipha. oblatum decantent. Proh insania! Hos detriumphat Epiph. lib. 3. contra Hæreſaiens. *Profecto etiam genitricem ipsius leænam dixerim: vnde enim gignitur omnino leo, si non leæna mater eius vocatur? Leænæ autem non contingit secundus partus, non ergo amplius partum nouit Maria.* Ea enim erat Maria, cuius vnicus filius inter omnes futurus existeret singularis. Qui à maledictione partus, multiplicantur, nō enim propè infinita malorum moles aliter exhauriri posset, nisi per multitudinem partuum. At vbi totum benedictionis negotium est, vbi totus perfectionis cumulus adest, vnicus etiam partus debet esse, qui in se totum gratiarum imbibat mare. De Præcursoris Domini

Luc. 1. parentibus dicitur Lucæ 1. *Et non erat illis filius:* quod expendens Chrysolo.

Chrysol. serm. 91. ait. *Non dixit non erant illis filij, sed non erat illis filius, quia singularis futurus erat, qui erat de talibus nascitu-rus.* Perfectissimum parentem decet non filiorum examen, sed is filius, qui totum perfectionum cumulum exhauriat, qui singulares patris virtutes ipse vnice, & singulariter ornet, & exaltet. Hinc Paul. ad Corinth. 1. cap. 8. vanissimas Deorum Græcorum genealogias confundens ait. *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & vnus Dominus Iesus Christus per quem omnia, & nos per ipsum.* Quasi diceret, quod verus Deus noster, etsi multarum creaturarum author sit, tamen nō earum enixu pater constituitur, quando partus multitudo degeneres, & imperfectas proles enuntiat, verum quod pater fiat, id habet ab vnico & singulari filio, qui omnem patris exhaurit perfectionum cumulum. Quem sensum præfert D. Athanas. epist. 1. ad Serap. di

Athan. cens. *Si filius est Dei Verbum, vrus est sicut Pater. Vnus enim Deus Pater, ex quo omnia, & vnus Dominus Iesus Christus; vnde & vnigenitus filius dictus est. At creaturæ multæ sunt, variæque Angeli, Archangeli, Cherubin, Principatus, Potestates. Porrò, quia filius non est de multorum numero, sed vnus est, sicut Pater vn⁹ est, nequaquā est creatura, &c.* Indecens erat tanti Patris filium, numerum esse, & vnum è multitudine, sed vnicū, sed singularem, Patris referentē æternam singularitatem. Hinc iam sese efert maternitas Mariana de vnico, & singulari filio exultans, qui vt vnicus est, sic in omnibus perfectionibus, vnicam refert matrem.

§. VIII.

Vna Maria parens, purgatione minimè indiguit.

A Page Origines, qui diuinissimum hoc puerperium purgationi subijcit, quando ipsa puritas, & mundicies Mariæ parienti inuideret. Quid purius eo partu, in quo iustitiæ sol nascitur? Pulchrè D. Zeno serm. 2. de Nat. *Zeno* inquit. *Non mater eius tanti partus pondere exhausta, totis pallens iacuit resoluta visceribus, non filius matris, aut suis est vllis sordibus delibutus: neque enim re vera aliquid circa se habere posset immundum, qui humani generis peccata, sordes, & maculas venerat mundaturus.* De antiqui serpentis halitu, sordet in-

fecta hominum natiuitas,& qua fœmina hominem purum acceperat,& mũdum,æquum eſt, vt in ſordibus iaceat erubeſcens quod ipſum reddat prorſus ſqualentem,& immundum. Inde Maria fœlicior,quæ non parturit peccatorem,ſed ſanctum,non ſolùm hominem,ſed & Deum,ideo, ait Angelus,*& quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei*:& vt bene D. Gregor. Nazian. orat.40. *Dei filius,ſine vlla ſpurcitie ex virgine progreſſus eſt, nihil enim ſpurcum vbi Deus eſt.* Iã a ſæculo Deus habitat lucem inacceſsibilem, quare complexa Deum Maria,nõ ſordes nutrit,ſed candidiſsimo lumine,limpidiſſimiſque radijs conueſtitur. Ecce vobis, quicumque tenebrarum harum principibus ſeruitis, quantis ſordibus eorũ emitis amiciciam? Sane ſi abluendi eſtis,fontibus egetis, & mari. Nota eſt illa Marc.5.hiſtoria,vbi grex porcorum,quo nil inmũdius, demonis tamẽ immundiciam non ſuſtinens, vt illam de pelleret,totam maris aquam ſubijt; ait enim. *Exeuntes ſpiritus immundi, introierunt in porcos,& magno impetu grex præcipitatus eſt in mare.* Quod notans Chryſologi acumen ſer.17.dicit. *Demergi in mari, & fluctibus perire grex maluit,quam eius immundiciam pati,& putredinem tolerare.* Quaſi eis, qui nequiſsimis ſpiritibus obſequuntur,toto mari opus habeant,vt contractas inde depellant immundicies.

Zia. *Mar. 5.* *Chryſol.*

§. XI.

Qui ſpiritu Dei aguntur omnes alios, vt Dominos, reuerentur.

ECce vobis Angelorum regina diuino ditata partu, diuina prole præſultans in templum properat,vt Moyſi obſecundet,& puerum Domino ſiſtat. Quid ſibi vult quod ſiſtat puerum Domino? Nonne verius dixiſſet vt ſiſtat puerum patri? Equidem hoc habet humana caro a diuino verbo aſſumpta, ne detrectet Dominum recognoſcere,& etiam vbi Patrem dicere poſſet, dominicum reuereatur titulum. Matthæum inquit. Ieſus: *Confiteor tibi pater Domine cœli,& terræ.* Si patrem vocas o bone, & uere vocas, cur Domini meminiſti? Patrem vocabat vere filius, ſed humanitas aſſumpta nequit etiam ibi Dominum obliuiſci. Do hũius loci commentatorem D. Athan. lib. 3. contra Arrianos, vbi ſic habet. *Cum pulcherrima interpunctione dixit, confiteor tibi pater; deinde Domine cæli & terræ. Vbi illum & patrem ſuum dixit,& rerum creatarum Dominum, vt liquido conſtaret, eum a tempore indutæ carnis patrem ſuum Dominum appellitare.* Caro facit aſſumpta, ne detrectetur forma ſeruilis, ſed etiam in patre ſummum internoſcatur dominium. Et expendo illud, a tempore indutæ carnis, non enim is eſt Dei filius, qui detrectet Dominos recognoſcere, cum licet; ante carnem non habebat vnde Dominum confiteretur, ſed vbi carnẽ accepit, ſtatim ſeſe Domino ſiſtit. Hũc ebiberunt ſpiritum quicumque anhellant ad filiationem diuinam, quo cæteros quiſq; ſibi Dominos, & prædicat, & exiſtimat. Fœlix illa Chananæa Matth. 15. a Tyro, & Sydone egreſſa, ſic mollebat Dominicam repulſam. *Etiã Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa Dominorum ſuorũ.* O vere fœlix mulier, quæ ſalutis filiæ cauſa Chriſtum ſecutura, hoc in primis ex filij Dei ſpiritu accepit, vt etiã Iudæos profiteretur Dominos ſuos! De illa Amb. ait: *Studium eius, & humilitatem Dominus laudauit, quæ non ſibi profundum ſapientiæ a primordio vindicauit, quamuis de Tyri, & Sydonis finibus iam eſſet egreſſa, ſed micas quaſdam, quæ de menſa Dominorum ſuorum caderent, crederet colligendas.* Quam longe ab ſunt vaniſsimi Tyrones, qui vix limina ſapientiæ, ſiue vitæ ſpiritualis ingreſsi, & Agarenorum inſtar, Dominam deſpiciunt, omnibus ſe præficiunt. Vtinã quid de filio Dei haberent menti inſitum, & nil tam in ſe meminiſſent, quã ſeruitutem, & in cæteris Dominium. Sic Probam commendat D. Fulg. Epiſtol. ad Gallam. *Proba cum ſit auis, at auiſque nata conſulibus, & delitijs regali-*

Matth. 11. *Athan.* *Matth. 15.* *Amb.* *Fulg.*

bus

bus nutrita, tanta illi eſt humilitas dono gratiæ cæleſtis infuſſa, vt amore ſubiectionis, & vſu ſeruiendi, Dominam ſe ali quando fuiſſe iam neſciat, cum omnes Dominos habere de lectione ſanctæ ſeruitutis affectat. Maria ergo Deo propinquior quã Chananæa, Dei ſtudioſior quam Proba, vt Dei filio ditata fuit, quaſi Dominam ſe eſſe neſciret, de lectione ſanctæ ſeruitutis Moyſi obtemperans, legalis diſciplinæ micas perquirit, cum eſſet plena pane viuo, & in templo ſe, filiumque ſuum Domino ſiſtit.

§ X.

In communi legum obſeruantia virtus enitet præſtantiſsima.

SVſpecti ſint noui, & paradoxi viuẽdi modi etiã in virtutum tranſcurrendis curriculis, nam qui extraordinárias abiectionis, & auſteritatis vias arripuere, præpropero conſilio, in ampliſsimos vitiorum campos deuenerunt. Superbiſsimus ille Nabuchodonoſor, audiuit à Daniele ſomni ſui expoſitionem, cap. 2. *Dan. 2.* Quid tunc? *Tunc Rex Nabuchodoſor cecidit in faciem ſuã & Danielem adorauit, & hoſtias, & incenſum præcepit, vt ſacrificarent ei.* Quis de tam humili adoratione non ſperaret magnos progreſſus virtutũ? Quis Regem humi poſtratum ad captiui pedes videns, non crederet, in humilitatis verticem deuenturum? Sed ecce ſtatim auream ſui imaginem extollit quam adorandam exhibet multitudini. Id acute animaduertens Richardus Vict. lib. 1. de erud. int. hom. parte 1. cap 36. ait. *Illud notandum quod ſæpe quo ſe quis inconſultius, & immoderatius abijcit, eo ad inſaniorẽ poſt modum ſuperbiam erumpit. Attende in rege humiliationem inſtabilem, & indiſcretam, & poſt modum ſuperbiam pluſquam humanam. Nam qui prius Danielem adorauit, idem ipſe poſt modum ſtatuam ſuam adorare præcepit.* Securiſsime quis eas viam tutum ſemitas terit, quæ intra cõmunes ſui ſtatus terminos continentur. Hinc ſeſe maxime extulit virtus Mariana, nimirum in ſui ſtatus communiũ legum exactiſsima obſeruantia. Quam enim abiectionis & humilitatis ſemitam ſecuta eſt, niſi eam, qua communibus puerperij legibus ſeſe ſubiecit? Et dum tritis omnium vijs graditur, perpetes aliorum volatus excedit. Illi aiebat Angelus, *inueniſti gratiam apud Dominum:* quo circa D. Bern. ſerm. 3. in Annunt. põderat. *Luc. 2.* *Bern.* *Inueniſti gratiam quantam gratiam? gratiam plenam, gratiam ſingularem, ſingularem angeneralẽ? Vtramque ſine dubio, quia plenam, & eo ſingularem, quo generalem.* Itaque eo ſingularis præſtãtia virtutis Marianæ claruit, quo non peregrinis & exorbitantibus, ſed communibus, & generalibus ſemitis gradiebatur. Ecce tibi vnde cõmendatur præſtantis virtutis vir. Gen. 6. iuxta lect. Chryſoſt. *Gen. 6.* *Noè homo iuſtus in generatione ſua.* De quo pulchre expendit ipſe Chryſoſt. hom 23. *Chriſoſ.* *Vidiſti ad mirabilem genealogiam? Noè, inquit, homo, commune nomen pro laude iuſti aſſumpſit.* Nec in iuſto viro crediderim laudabilius aliud, quam ſi cõmunes, & tritas viuendi ſui ſtatus ſemitas impleat ſanctitate. Debbora ſuam victoriam commendat Iudic. 5. aiens. *Iud. 5.* *De cælo dimicatum eſt, ſtellæ manentes in ordine ſuo contra Siſaram pugnauerunt.* Quaſi diceret, vt inclitus Iſraëlis dux Ioſue victoriam reportaret, omnes planetæ cęleſtes a communibus legibus exorbitarunt, nouas, & in vſitatas ſtationes præ ſe tulerunt. Verũ mea victoria eo præſtantior, quo communis aſtrorum ordo permãſit, quo intra communes cæli, terræque mores confecta eſt. Id innuit Dioniſ. Carth. dum ait. *Carhtu.* *Cętera Siſaram pugnaſſe dicuntur ſtellæ in ſuo curſu & ordine permanendo, ideſt ſolitum curſum, & diſpoſitionem ſuam ſeruando. Sicque per verba iſta innuitur differentia huius victoriæ ab eaquæ ſub Ioſue de ſuper eſt conceſſa.* Summe enim commendatur virtus, qua quiſque in ordine ſuo, in ſtatu ſuo, tritas terendo vias, communes obſeruando leges ſe maximè exaltat.

Text.

Tex. Et vt darent hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

§. XI.

Discant religiosi viri, dum Principum frequentant domus, nihil dimittere de Christiana paupetate.

ILlustrium, diuitumque erat, agnum Deo offerre, vnde miror, quod virgo paucos ante dies à Regibus visitata, & munerata, inter regum frequentias, & munera adhuc amaret Christiana paupertatem, & munus diues, nec Deo offerendum sumpserit. secuta in omnibus mores pauperum, dum offert par turturum, aut duos pullos columbarum. O quam religiosè! O vos fœlices viri religiosi, qui de Mariæ exemplo nostis inter Reges, & Principes commorari, & nihilominus integrã Christi paupertatem sectari. Psal. 103. ait. *Cedri libani, quas plantauit, illic passeres nidificabunt. Erodij domus Dux est eorum.* Sanè cedri istæ, Principes sæculi sunt, quibus diuitijs passerculi Christi sustentantur apud illos manentes, & illorum saluti inuigilantes spirituali. Dum tamen apud Principes sunt, de Principum exemplo non amant diuitias, non secũtur aurum, sed Erodij, vel, vt alij legunt, Fulicæ domus, hoc est Christi paupertas dux est eorum. Hanc vnam vel in Regijs spectant: quod eleganter tractans August. ibi conc. 3. ait. *Illic, id est in cedris libani, passeres nidificabunt: præbebunt ramos facultatum suarum, colligendis minutis spiritualibus. Præbent istæ, faciunt hæc cedri libani, quas plãtauit Dominus. Sed passeres quamuis in cedris libani nidificabunt, non tamen cedri libani duces sunt passerum. Sed Fulicæ domus dux est eorum. In cedris quidem nidificant passeres, sed petram illam habent ducem, quæ fluctibus tunditur, & non frangitur, imitantur enim Christum.* Nec inter amænas cedros, inter regum, Principumq; frequentias patiuntur aliud, quam Christum pauperem spectare, & sectari. Cedrus illa magna, & procera Nabuchodonosor, in cuius brachijs fideles passerculi nidificabant, fecit statuam auream Dan. 3. quam sectatores eius adorarent. Fecit & ardentem fornacẽ, qua mitterentur, qui aliud, quam Regiam auri imaginem spectarent. Proh dolor? inuenti sunt tres passerculi, tres pueri Hebræi, qui etsi in cedris nidificabant, tamen non abibant post aurũ, non ducem habebant cedrum, sed Deum spectabant, hi dati flãmis sunt, verum flammæ illos custodientes, sectatores auri vorarunt. Caue tibi serue Dei, qui apud cedros nidificas, qui Principes sæculi sectaris, ne cum auri sectatoribus abeas, ne oculos auertas à Christiana paupertate, & veneratione eris ipsis flammis. Luculenter monebat hoc Chrysost. homilia 24. ad Popul. fatus. *In ignem igitur descende, ne sedeas extra ignem ne te flamma corripiat. Nam si te cum pauperibus quidem viderit á te discedet. Si vero separatum ab eis, tibi statim insiliet, & te corripiet. Cum diabolus aurum nõ adorantes in caminum paupertatis immittere minatus fuerit, ne de mittẽtium, sed ex missorũ esse velis numero, vt ex his qui saluantur ne ex his qui comburuntur, efficiaris.* Mirabor si post aurum abeuntẽ nõ te flamma voret, quæ illorũ custos est, qui in cedris, nidificantes, ambitiosi sectatores sunt paupertatis Christianæ.

Psa. 103. *August.* *Daniel.* *Chrysost.*

§. XII.

Qui magna reliquerunt pro Deo, erubescant non contemnere parua.

POsset sane Maria de Regum muneribus offerre agnum, vt vel aliquantulum inde splendorem inter populares

pulares caperet. Abſit hoc piaculum à
Tert. Mariana virtute, quæ magnis præparata, caperetur paruis. Non ne eleganter monebat Tert. lib. de Pat. *Abſit à ſeruo Dei tale inquinamentũ, vt patientia maioribus tentationibus præparata, infriuolis excidat?* Ea ſane eſt Mariæ puritas, quæ vt animoſe contemſit mundi magnalia, ſic paruas cõſolatiunculas ſummere dedignatur. Sane fortis athleta Iob
Iob. 2. bonis omnibus ſpoliat⁹ iuxta ſeptuag. lectionem cap. 2. *Sedebat ſupra acerbũ ſtercoris extra ciuitatem.* Cur extra ciui
Orig. tatem ſeſſurus abijt? Pulchre Orig. lib. 2. in Iob. *Cur in ciuitatem maneam? Cũ re, ac filijs, & ciuitate, & domibus carui. Cum re familiari ac liberis, corona regni ablata eſt mihi. Nunc vero cum regno, re linquam etiam ciuitatem ac domum.* Vir ſtrenuus putabat gloriæ ſuæ inquinamentum fore, ſi qui regni amiſsionem tulerit, conſolationem caperet in vna permanente ciuitate, ſic aſſuetus magnis ipſe dedignatur & parua. Vt erubeſcant illi, qui regna, qui mũdi grãdia auſi ſunt à ſe pellere, & paruis poſtmodum irretiuntur conſolatiunculis. Cur Petri ardor, in nefario milite plectendo, non fuit Domino probatus? ſed ait
Matth. 26. illi Matth. 26. *Mitte gladium tuum in vaginam.* Quid quod Petrus ſtrinxerit gladiũ? An hoc ignominioſum Chriſto, ſe de vnius gladio conſolari, quando omnes Angelorum exercitus reliquerat? Ait D. Leo. ſer. 6. de Paſ. *Super-*
Leo. *fluum erat, vt qui nolebat præſidio, Angelicarum virtutum iuuari, vellet ſe vni⁹ diſcipuli oppoſitione defendi.* Fugiamus & nos qui magnalia mundi abnegauimus, de paruis conſolationem perquirere, qui plenas menſas abiecimus, ad micas inhiare, & ad oſſa corroſa, qui cete magna victores ſuperauimus, Echeneidis minimis detineri. Sic monebat D. Greg. Nazian. carmine 3. ad
Nazian Virgines.

Nec vitæ ipſa tuæ immittas, Echeneida, carnem.
Quæ velut iniecta, properantem, compede, puppim.
Detinet, ac tantam cogit ſubſiſtere molem.

Et quidẽ doleres nauim ſaluis mercib⁹ per Scillas per Caribdines nauigare, vẽtoque ſecundo ingentia ſcopulorum pericula contemnere; tumentes fluctus, ventorum ſuperare rabies & tandem è veſtigio puſilli piſciculi immobilem hærere. Sic multi deſcendunt mare in nauibus, quando humanæ vitæ fluctus vt ſuperent, ſeſe Chriſtianę ligno committunt crucis, & poſt ſuperata grandia pericula, poſt ingentes merces comparatas, poſt fœliciſsimos factos proceſſus, paruum quid obijcitur, nimirum puſilla concupiſcentiæ, ſiue vanitatis remora, quæ properantẽ detinet, & cogit tantam ſubſiſtere molẽ. Aliquando enim perfectis viris accidit id quod familiare eſt illis qui à ſolis luce ingrediuntur ſuboſcurum cubiculum, vbi luci aſſueti nihil videntes paſsim offendunt vel leuiſsimis offendiculis. Sic multi viri ſpirituales dum ob animarũ lucrũ, foras diſcurrũt, glorioſa facinora peragentes, inſenſibiliter deforenſibus negocijs affecti, ſæpe domi corruunt propter leuiſsima offendicula.

§. XIII.

Magna virginitatis cuſtodia eſt quod nolis ornatior apparere, quam ſtatus rei familiaris permittit.

CVr paupercula & humilis Maria de agno oblato vellet ornatior apparere? Vt bene notat Canus lib. 11. de locis, non decebat vt quæ pauper erat, diuitum oblationem ſubitò efferret: ab omni enim faſtu erat virgo aliena. Præcipué quod in virginibus male olet quicũque ornatus, qui ab ſtatu rei familiaris non permittitur. Vbi tenue penu profiteris, cur de diuitum extolleris ornatibus & pulcritudinibus? Tota priſcorum adoleſcentum ambitio, præcipuus ornatus erat in crinibus, quibus inſignis Iob, inter diuitias, inter regni ſplendores, vbi regni, bonorũque patitur iacturam, *tonſo capite corruens in*
Iob. 1. *terram adorauit.* Quid plura? tonſi à

Iobo

Orig. Iobo capitis hanc pulchram rationem meditatur Orig.lib.1 in Iob vbi inquit. *Comam vero capitis sui totondit, ob hoc quia deposita diuitiarum abundantia, etiã comæ nimiet atem deponeret.* Non bene conueniunt pauper penu, & diuitum ornatus, qui animo castus est, cum status sui conditione temperet corporis cultum, & comarum ambitionem. An hoc repexit Lucillius ille, qui post subſtãtię omnis naufragium, crines ſtatim totondit? dicens in illo Greco latino Natalis apud Natalẽ comitẽ lib.8.Myth.cap.4.

Dijs, æquoreóque Ioui.
Seruatus dicat è pelagi Lucillius vndis.
Hos crines, aliud namque habet ille mihil.

Turpe enim est nihil habere, & crines rotari calamistri vestigio. Hinc ab Ægiptiæ manibus sine pallio elapsum Iosephum commendans D. Cyprianus lib.de Pud.inquit. *Ipsas vestes reliquit, corporis nuditatem habiturus innocentiæ testem* Ah quoties quam innocentiam prædicat corporis nuditas, humilis ornatus, pauper cultus, eamdem produnt intorti crines, ornatior cultus, Cypr. ambitiosus ornatus. Hoc de exẽplo Mariæ sanctum esse velim omnibus castitatis amatoribus, quod nimirum humiles virgines minime decent pomposæ ambitiones diuitum.

§. XIIII.

Primo loco Deo reddas idem, quod ab illo accipis.

OBlatum à Maria filium sequuntur alia turturum munera, quia Mariæ gratissimus animus, nil prius Deo offerre studuit quam ipsum quem acceperat filium Deo dante. Sic monebat D.Leo ser.de Nat.6. *Non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex* Leo *Deo est, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis, qui non aliter pie colitur, nisi id ei, quod ipse tribuit offeratur.* Accepit Maria à Deo filium qualem nulla fœmina accepit, sed nec accipere potest: sed auara & ingrata minime retinuit acceptum, quando in primis festi nat intẽplum, filiũ Deo reddere. Felix illa Anna Samuelis mater, ante quã esset mater 1.reg.1.sic Deum orabat. *Si audiendo audieris precationem ancillæ tuæ, & dederis mihi filium, dabo illum donum Domino omni tempore.* Ad quæ verba elegan- 1.reg.1. ter aduertit D.Chrysost.in epist. ad Ephes.cap.6.hom.24. *Non dixit si dederis mihi puerum, dabo pecunias, sed ipsum totum donum retribuam, primogenitum, & orationis filium.* Longe præstantior Maria vbi venit plenitudo temporis ipsum, quem acceperat filium, donum Deo retribuit. Alia de Simeonis occursu, & Annæ prophetisæ habentur lib. 2.cap.9.per totum. Chrysost

CAPVT XII.

De Maria iuxta Crucem.

MVlta B. pertulit Maria in Saluatoris infantia, cum fugitiua ad Ægyptum cucurrit, cum triduo duodenem filium desiderauit. Etenim his, & alijs plurimis euentibus doloris gladius virgineum animum transeruerauit. Quorum dolorum æstimationẽ non vacat in præsenti facere: commodius id præstabimus cum Christi Domini enucleauerimus infantiam. Modo in altum ducimur, vt quo à tempestate passionis iactata sit Mariana rates, inspiciamus: rates, inquam, & Crucis arbori religata, & Crucem secuta, medijs ipsis naufragijs.

Ioann. 19. Stabant autem iuxta Crucem Iesu, mater eius.

§. I.

Innocentis filij mors acerbissima omnium dolorum Mariæ.

QVid magis acerbum, quã quod parens videat moriẽtem filium, &

& vnicum, & amantiſſimum filium? Neſcio an Deus maiori clade afficere poſſet in hoc ſæculo parentes, quam filij amantiſſimi internetione. Sanctiſſimus ille vir Syneſius Ptolemaidæ antiſtes dolorem ſuum ex filij morte exa
Syneſ. gerans epiſt. 126. aiebat. *Neceſſe erat vehementiorem eſſe huius mali impetum.* Hinc crediderim, quod dæmon ille cuius curę erat, rebus Iobi nocere, hūc vehementiſsimum impetum illi in pri
Iob 1. mis paraſſe, dum omnisis alijs, vnam filiorum mortem renuntiat, dicens c.
Olimp. 1. *Quæ corruens oppreſſit liberos tuos, & mortui ſunt.* Ibi Olimpiodorus in Cat. ait. *Germanæ prolis præcipue meminit, vt iuſti naturam exulceraret. Nec enim dixit ſupra omnes qui intus erat, cecidit, ſed magis luculentas ei plagas infligens dixit cecidit ſuper filios tuos.* Videte modo Marianam plagam eo vehemētiorem, & luculentiorem, quo Mater dignioremvita filium videbat atroci-
Gen. 17. ter, & crudeliter finiri. Geneſ. 17. cauetur; *Delebit omnis anima, quæ non circumciſa fuerit exterminabitur à populo ſuo.* Et quidem, quod puer non circumcideretur, non ex illi⁹ culpa, ſed ex parentum incuria oriebatur, cur ergo lex non potius vindicat in parentes, quā in pueros incircunciſos? Et ſane eo grauius in parentes exardeſcit legis vindicta, quo filios mulctat, & affligit. Sic D. Iſidor. Peluſ. libr. 2. epiſt. 81. inquit. *Dicendum erat enim qui non circū-*
Iſid. Pe- *cideret exterminatum iri, non autem infantes immaturæ ætatis. Ego vero ne literalem quidē ſenſum improbo, ſiquidem parentibus acerbius eſt ſupplicium, cum pueri exitio dantur.* Proh dolor, & virginis, & Matris ſanctiſsimæ, vbi vnigenitum filium tam crudeli, & infami mortis ſupplicio videt extingui! Neſcio an Maria in hoc ſæculo poſſet torqueri amplius, & affligi. Rabidiſsimus dæmon in Saulem, vt eum incredibili
1. reg. 14 dolore affligeret, 1. Reg. cap. 14. id machinatus eſt, quod Saulis filius Ionathas legem inculpabiliter frangat, ob quam innocens morte in ipſis Patris oculis mulctetur. Id quod ponderans D. Chryſoſto. homil. 14. ad Popu
Chryſoſt pulum fatur. *Excogitauit ſceleratus ille, & hac rurſus prophaniorem moliri cædem. Si enim Ionathas ſciens peccaſſet, & iugulatus fuiſſet, filij cædes tantum id erat: nunc autem ex ignorantia præuaricatus (nec enim audiuit iuramenta) deinde interfectus, duplicem Patri dolorem effeciſſet, filium enim, & filium qui nihil peccauerat, immolaturus erat.* Vere ô Beata Virgo, & Mater non ſimplex eſt dolor tuus iuxta Crucem, ſed dolor eſt duplex, ſed multiplex, quādo occidi vides filiū, & filiū qui nihil peccauerat, & ab his, qui tibi cordi erant, & quos ipſe cumulauerat beneficijs multiſque indies bonis impleuerat.

§. II.

Maria Virgo pro mundi vita filium neci tradit.

REuoco in examen illud pro dolore Saulis in morte filij à Chryſoſtomo paulo ante ponderatum. Nimirum, *Filium, & filium qui nihil peccauerat, imolaturus erat:* Siccine Marianus dolor eſt, quod ipſa ipſa, filium, & filium qui nihil pecauerat, immolabatur. Sic D. Bernardinus Sen. putat filiū *Bernardi-* ad Matrem fuiſſe locutum his verbis. *nus.* *Vulneraſti cor meum, pro amore tuo carnem aſſumpſi, & vulneribus primis vulneraſti in Cruce cor meum.* Prima quidem Maria inclyta Abrahamides ſtrinxit ferrum in filium, vt imperanti Deo prolem inimerentem litaret. Prima pro communi ſalute primogenitum ſuum ad mortem expoſtulauit. Prima parens altera filio ſuo non pepercit, ſed pro omnibus tradidit; à qua ſimul & lac, & lignum Crucis filius accepit. *Iud. 4.* Siſaræ fortiſsimo duci Iael vxor Heber Cinæi lacte potauit, ſic hiſtoria Iudicum 4. narratur. *Iael aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere; & operuit illū.* Et ſtatim cum ille lactatus dormiuiſſit; *tulit Iael clauum tabernaculi aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſconditè, & eum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis eius clauum, percuſſumque malleo defixit in cerebrum vſque ad terram qui ſoporem morti ſocians, defecit, & mortuus eſt.* Ex hoc Iaelis facinore Petrus

Dam. trus Damianus triumphum ex hoſte ab Eccleſia peractum his verbis decãtat. *Itaque quem Iſraelitica plebs ſuperare non potuit, peregrina mulier, hoc eſt Gentilis Eccleſia, ſolo Crucis ligno proſtrauit.*

Verum liceat nobis ex hoc facto nõ mortem inflictam hoſti ab Eccleſia, ſed inflictam amantiſsimo filio à matre decantare. Equidem noua, & illuſtrior Iael ſummi ſpiritus ſponſa Maria vbere de cœlo pleno ducem, & filium Ieſum lactauit, ſed quo aſtu lactauit? vt poſtea clauis, ligno ipſo Crucis exhauriret, & ſanguinem. Ita Phyloſophatus Magnus Athanaſius de Chriſto Domino air: *Suxit mammam, vt diuinum illud lac nobis ſcaturiret, quod ex proprio latere profundit: nihil enim aliud eſt lac, niſi ſanguis albus.* Ecce quã maturauit Maria mortem filio propinare, ipſo in lacte, à primis mammis cõfoſſum haſta latus meditabatur. Truiores illi Iudæi, qui Domini ſitiebant ſanguinem, ad ſummum dicebant: *mittamus lignum in panem eius.* Feſtinior mater non expectat panem, ſed in lacte porrigendo mittit lignum, exigit ſanguinem, vt nec guttam lactis exugat infans, cui non reddat in ligno fluuium ſanguinis. Tenellum filium Machabæum, ſic apud D. Ambroſ. inuictiſsima mater ad Crucem, mortẽque hortabatur. *Tu ſolus ſuperes fili, ſumma votorum meorum. Miſerere mei, quæ te in vtero tot menſium curriculo portaui: aſpice in cœlum ad patrem omnium; aſpice ad fratres, qui collegam requirunt; aſpice ad matrem quæ tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis; noli à fratribus; noli à matre diuelli.* Sic illa ex Patris cœleſtis obedientia, ex fratrum exigentia ex materni lactis obligatione filium animoſe propellit adcruciatus. Quæ verba (vt puto) virgineo robori magis quadrant. Siccine Maria filium morituru alloquebatur, & cum Iudæi clamabant, *ſi filius Dei eſt, deſcendat de Cruce*; illa lactis oblati memorans, ſic proclamat: *Miſere mei: quæ te in vtero portaui, aſpice ad patrem cœleſtem, ad fratres, qui Saluatorem requirunt: ad matrem, quæ tibi lac dedit; redde mercedem pij ſanguinis.* Compenſetur lac, exhauriatur ſanguis, vt ſic in ligno decidens priſtini ligni damnis medearis.

Hom. in ſcript. apud Metaph.

Sap.

Amb.

§. III.

Maria & morti filium animoſe, fortiterque dabat, & ſimul luctu, doloreque maximo moribundum plãgebat.

IVgulaturus Deo vnicam eam dilectiſsimam filiam Hebræorum iudex Iepte ingemuit vehementer, indoluit maxime: ſic text. facer Iud. 11. *Qua viſa ſcidit veſtimẽta ſua,* & ait. *Heu me filiam! ea decepiſti me, & ipſa decepta es: aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero.* Expende in duce maximo, & fortiſsimo poſt mille hoſtium ſtrages, & lachrymas, & gemitus vehementes de filia iugulanda, ſimul & promptam, & inuictam voluntatem ad tantum facinus per petrãdum. Etenim, ſciſsis veſtibus, multa lamentatus, ait; *aperui os meum ad Dominum, & aliud facere non potero*: nec lachrymæ, nec luctus, nec gemitus robur emolliunt voluntatis paratæ, vt filiæ effundatur ſanguis; nec ænea, roboriſque plena voluntas, quæ inſanguinẽ etiam proprium audet, lachrymas, luctuſque exſiccauit, vt merito. Ambro. lib. 3. offic. cap. 12. dicat. *Iepte licet prometu* (ſcilicet Dei) *acerbitatem duræ ſolutionis impleuerit; tamen luctum annuũ etiam poſteris deplorandum ſtatuit, ac dereliquit.* Æternis luctibus abſoluit religionem, eademque pietate, & filiam abſumpſit, & lamenta æternauit. Ieptęum tamen luctum ſimul, & religionẽ Virgo Maria longe ſuperauit, quę crucis proxima patibulo, acerbitatem duriſsimi holocauſti mente adimplet, immenſique doloris ſegetem rigat lachrymis, mactatura filiũ (ſi patri placeat) cruci animoſe adſtat; & pene enecti vulnera mille exeruciata doloribus lamentatur. Vnus id expendat D. Antoninus 4 parte Theolo. tit. 15. cap. 41. §. 1. *Stabat verecunda, modeſta, lachrymis plena*

Iud. 11

Amb.

Antoninus.

plena, doloribus immenſa: ita tamen diuinæ voluntati conformis, quod (vt Auſelmus ait,) *Si oportuiſſet, ipſa filium in cruce poſſuiſſet, atque obtuliſſet. Neque enim minoris fuit obedientiæ, quam Abrahã.* Robur illi circa pectus erat, quo filiũ ipſa litabat, & ſimul oculi mollescebant in lachrimas, oſque felleum ex abundantia cordis lamentationes, carmen, & væ erutabat: Ova lidus miſerationis affectus! potens es vel vno ictu a marmoreis pectoribus educere riuos aquarum. Pulchre author Catenæ Græcæ Iob. 2. verſ. 10. id in Patriarcha Ioſeph eſt meditatus his verbis. *Pleroſque eorum, qui cupiditates vicerunt, inflexit miſeratio. Ioſeph ille mentis, virtutiſque celſitudine preſtans vir eam, quæ ſummã inter mortales exercet tyranidem, compreſsit voluptatem; barbaram quoque fœminam infinitas machinas adhibentem propulſauit, ſed tamen lachrimas tenere nõ potuit. Fratres enim, aquibus iniuriam acceperat, cum conſpexiſſet inflammatus affectu os celeriter lauit.* Ecce tibi iniurios licet ſibi fratres ſolo proſtratos non ſuſtinuit ille videre, quin vim profunderet immenſam lachrymarum. Quid ergo efficeret miſeratio Mariana? Vidit non iniurium fratrem, ſed amantiſſimum filium, ſed beneficum Deum a puluere in crucem ſublatum, ex carnificatum, faciem illam decoram tabo, ſanguineq; fædatã. An quæ Æthnæos cupidinum ignes non nouit, manantia lachrymarum flumina exſiccabit? an quæ ſumam carnis tyranidem, antequam ſentiret, peſum dedit, erumpentes gemitus retardabit? an quę filium ſine dolore vitæ dedit ſine ingenti, dolorum ſtrage morti tradit? ſane non ea eſt miſerationis violentia, immò arentia marmora facit ſudare ænea pectora eliquat, maternum animum ex cruciat, dilaniat. *Intuetur te illa benedicta in mulieribus, & fixis in te oculis vulnera tua pietate conſiderat materna, & licet non ignoret, quid boni cõferat mundo paſsio tua, tamen parentis affectu commoritur, & pectus maternum immanitate dolorum arctatur.* Hæc Arnoldus Chriſto de materni doloris acerbitate locutus; quibus virginem ſimul, & ſaluti hominũ proſpicere videns, & vehementi dolore moribundum filium lamentari! Quod ſi velis iuſte dolorẽ Virgineum æſtimare, vel vnico argumento animo perpende, quid tunc vniuerſi creatura patiatur, perſtrepent ſaxa, & colliſſa finduntur, inhiant ſepulchra ruptis faucibus, carnifices ipſi, vel inuicti pectora quatiunt, vnde pulchre Bernar. *Cogitare nunc libet quantus dolor tunc infuit matri, cum ſic dolebant, quæ inſenſibilia erant.* Is etenim erat dolor, & luctus Marianus, qui finderet ſaxa, qui moueret inferorum antra.

Grecus. *Arnol.* *Bern.*

§. IIII.

Maria Virgo oculis excepit vniuerſa filij ſui vulnera; quod dolorem exprimit omnium maximum.

IS maximũ dolorẽ ictus affert, qui maxime ſẽſibilẽ corporis partẽ affecit. is maxime ſenſibilẽ afficit qui oculorũ pupilos inimicatur. Hinc apud Zacha. c. 2. Dominus dolorem de ſuorũ ſtrage conceptum ſic exaggerat, *qui tãgit vos, tãgit pupillam oculi mei.* Etenim quos ictus fideles corpore excipiebãt, his Domini oculi cruciabantur; cum illi dorſo, Deus oculis feriebatur. Hinc Marianum dolorem iuxta crucem creuit omnium maximum qui aduertit ab illa oculis excipi quot quot tela amantiſsimi filij corpus trãſuerberauãt. Id in Machabæorum matre laniatis aſtante filijs expendit Auguſt. acumẽ ſerm. 109. de diuerſis 6. cap. *Illa inquit videndo in omnibus paſsa eſt; facta mater ſeptem martyrum, ſepties martyr a filijs non ſeparata ſpectando, & filijs addita moriẽdo, videbat omnes, amabat omnes, ferebat in oculis, quod in carne omnes.* Nihil virgineæ matri acomodatius, nihil de Mariano dolore, eſt verius, & ſignificãtius. Filius Mariæ mille pertulit immãniſſimos cruciatus, in via, in mõte Calvariæ, in cruce, illa videndo, in omnib⁹ paſsa eſt, millies martyr, à filio non ſeparata ſpectando, ſeſe filio cupide addi

Zacha. Aug.

tura moriendo videbat filium, amabat filium, ferebat in oculis, quod in carne filius, & ideo cruciatuum acerbitate, & immanitate ſuperabat omnes mar
Ioſeph. tyres: acute Ioſephus Machabæorum immanſsimos cruciatus, mẽbrorum laniationem, ardentes ſartagines, vix audet, matri hæc ſpectanti comparare; ſic enim alloquitur inclytos antiquæ legis Martyres. *Non ego vos paruulos membrorum lineamentis, & totius vultꝰ notis matris æmulos dicam, ſit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nil animus dedit. Vos ergo ſimiles mẽte, robore, fide aſſeram, & matri in omnibus pares dicam, in nullo poſtponendi, in nullo minus venerabiles, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit.* Sic ille inuictiſsimos iuuenes mille cruciatibus, mille tormentis affectos eo re putat ſolum matre inferiores, quod illa, & ſi non corpore, tamen oculis cruciabatur filios ſpectãdo. Sunt equidem qui religione conſtricti dorſum acerbiſsimis flagelis dederunt, latera, candentibus flammis, ferreis vngulis crura bipenni, os felleo calicis, manus claui, vẽtrem plumbeę molli, hij forſitam ſuos poſsint Marianis cruciatibus comparare, niſi quod illa immanitatem dolorum præ oculis excepit, vt merito Mariæ Virgini conueniat, quod Cyprianꝰ
Cypr. eidem Machabæorum matri hijs verbis aptat. *Tã grande martyrium Deo præbuit virtute oculorum ſuorum, quam præbuerant filij omnes tormentis, & paſsione membrorum.* Etenim ſi aliqua creatura tan grande martyrium prebere potuit Deo quam Chriſtus crucifixus, crediderim a ſola Mariæ præbitum tantum martyrium, virtute oculorum ſuorum, quantum prębuit Filius eius tormentis, paſsione membrorum. Porro de Marianis progenitoribus, apud Abraæ ſi-
Brig. num exiſtẽtibus, hoc aſſerit B. Brigitta lib. 9. cap. 11. quod vel crucifixum Dominum odorati, in tantum turbantur, quod maluiſſent in æternum eſſe in inferno, quam talem pœnam videre in Domino. Summum dolorem a conſpectu irati Dei in reprobos proficiscẽdũ inde expẽdit Oſeas cap. 10. Quod illi fugientes fulgurantem iudicis facie dicent montibus, cadite ſuper nos, & collibus operite nos, quaſi minor illis, ſit æterni carceris dolor, quam dolor quo afficientur iratum Deum videntes. Ecce tibi Chriſtiferi patres crucifixum Dominum videntes eandem petunt optionem reproborum, amant enim ęternum torqueri, vt fugiant tormentum a Chriſto in cruce viſſo profectum, hoc Abrahã, hoc Iacob, hoc Dauid, hoc omnes Chriſti parentes; & vna Maria aſtans cruci laniatum intuens filium, oculis bibit tantum illud tormentum, quod vt fugerent viri pij recti rerum ęſtimatores cupide malẽt inferorum pati tormenta.

§ V.

Maria tormentorum immanitate celſitudinem matris Dei oſtendit.

QVod vniuerſos peccatores ſubmerſit diluuium, Noe inarcam magnopere exaltauit, nec niſi tantum in diluuio ſummam ſupra nubes exaltationem pertingeret arca. Quod elegan ter D. Amb. & Baſilius cum Laurent. ad viuidę crucis exaltationem transferunt: placet modo id ad arcam theſaurorum Dei, ad Deiferam matrem, cuius ab vtero vniuerſæ animæ ſaluæ factæ ſunt, accomodare. Non enim matris Dei celſitudinẽ attingeret, niſi immenſo tormentorum diluuio ſupernataret, opus fuit tota illa dolorum tẽpeſtas, vaſtus ille gurges pœnarum, pene infiniti cruciatuũ nimbi, vt Deifera arca in ea exaltatione, quæ decet matrẽ Dei, ſuper aſtra, ſuper cæleſtia omnia ſublimis euolaret. Inde Ioannes, qui aquilinis oculis ſublimia omnia rimatur, notanter ait. *Stabat autem iuxta crucem Ieſu mater eius.* Nec enim alio in ſolio pertingeret magnitudinem *Amb.*
ſuam Dei mater, vnde pulchre. Amb. in cat. *Sed nec Maria minor quam matrem Chriſti decebat, fugientibus Apoſtolis ante crucem ſtabat.* Quaſi diceret totam ibi Chriſtiparæ magnitudinem oſtentabat, nequaquam minor, quam

minor

minor quam tãtam matrem decet apa rebat in altũ cruciatuum pelagus ſublimata.

Hoc Ambroſij excogitatum maxime exornat illa Diui Cyrili ſententia à quo, cum Imperator Apoſtata quæreret de Chriſto filio Dei. Cur non potius Regis cuiuſdam terreni appellatus eſt filius & natus ex Regina matre? Poſt multa quæ ſancte, & erudite congeſsit vir ſanctiſsimus prope finem, lib. 2. ait: *oportebat Ieſum exiſtentem Deum curã habere ne videatur hominibus gloria minor, & deſiderare nobiſcum momẽtaneas has gloriolas, & parce dimenſas proſperitates.* Itaque opus fuit Chriſto Domino omnes mundiales glorias fugere, vilitatem, nuditatem, ignobilitatem infirmitatem, dedecora omnia, & dolores accipere, ne hominibus videretur gloria minor, ſed quæ decebat filium Dei conſeruaret magnitudinem. Ea erat gloria filij Dei digna qui in immenſo vilitatũ, & tormentorum abyſſu quo miſeri homines ſummerguntur, ſupernataret ipſe. Hęc ſane gloria decebat filium Dei, & matrem Deiparam qua non minor apparuit Maria iuxta crucem, quim potius quæ decebat matrẽ
Chryſoſt Dei magnitudinem, & exaltationem ibi attingit. Vnde D. Chryſoſt. Simeonis Marianam compaſsionẽ augurantis verba exponens ait, *Et tu eſſe mater videris. An tu igitur tentationis expers eris, quando quidem eſſe te matrem confeſſa es? Quandoquidem illum peperiſti? quã doquidem vterum tuum viſſa es commodaſſe? nuntius enim, & index illius operationis venter tuus fuit, nunc tu igitur tentationis expers eris? ſed & tuam ipſius animam pertranſiuit gladius.* Adeo putat Chryſoſt. quod matrem Dei deceant tentationes tormentorum, & cruciatuum, vt hoc fundamento nitatur, nẽpe quod Maria ſit Dei mater vt hinc immenſam illi pœnarum molem aduenturam præſagiat.

§. VI.

Maria Virgo ſummæ charitatis metas iuxta crucem attigit.

IBi, Dominus ſummũ charitatis apicem conſtituit, quod animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Quod rima tus Ion. 1. Can. cap. 3. Dei hominis erga nos charitatem inde exaggerat. *In hoc cognoſcimus*, inquit, *charitatem, quoniã il le pro nobis animã ſuam poſuit*: adhęc elęganter D. Fulg. ad Traſimundum Regem libro 3. cap. 24. ſic argumentatur. *Animam igitur ponere dilectionis eſt pro* *Fulg.* *prium, vbi autem dilectio non eſt corpus tradi dicitur, anima poni non dicitur.* Iã hinc ſeſe pandit Mariana ſumma in Deum charitas, & dilectio, cuius non corpus ſed anima iuxta crucem doloris ſuſtinuit gladium. *Tuam ipſius animam* (ait Simeon) *doloris gladius pertranſiuit.* O ſummi Deum amantis vera paſsio, vbi integra carne anima cõfoditur, laniatur! Chriſtus Dominus in Vtero Virginis exiſtens, fulguris ſpeciẽ præſe tulit Epiphanio, ita enim alloquitur Mariam, O *nubes lucida quæ fulgur de cælo lucidiſsimũ deduxiſti Chriſtum.* Verum crediderim Chriſtum nũquam ardentius fulgur extitiſſe matri quam cum illam à cruce ardentibus compaſsionis flammis fulminauit, fulgureaſque fecit in illam amoris faces. Sane fulguris ea vis eſt, vt mollia & infirma præteriens, fortiſsima ſolum, & adamantina conterat, populetur. Quid molius carne? Quid infirmius humano corpore? Quid fortiꝰ? Quid magis adamantinum, quid immortalius quã anima? Hinc vide quam appareat Maria à filio cruci affixo amore fulminata integro corpore, illęſa virginea carne. Fortiſsimam viuidiſsimamque animam eius transfodit, tranſuerberat doloris gladius; vna Mariæ anima ſuſtinet immenſam dolorum ſtragẽ, patitur incredibil em dilaniationem, excruciationẽ, vt vel hinc recognoſcas fulgurantes amoris faces.

O quam experta cecinit ipſa aliquã

Ioann. 1. Can. 3.

Cant. 8. do Cant.8. *Fortis eſt vt mors dilectio, lãpades eius lãpades ignis atque flammarũ*, quod latinis lãpades ſonat, Hebreis tinnit Riſphe, id eſt, emittẽtes, & indevox traducitur à Domina vt dicat miſsilia atque volatilia iacula quæ fulminantur. Ea igitur eſt vis dilectionis, ait Maria qualis fulguris eiaculati, læthalis eſt dilectio, mortem affert, ſed qualem fulminatę flammæ, quæ illæſis carnibus conterent ferrea omnia; ſic modo quaſi ſub fulgure rapido amoris illæſo corpore corroditur, diſcerpitur, dilaceratur adamantina, & ferrea uirginis anima.

Cignæus ille cantor Simeon Chriſtiferum lumen ab vtero Virgineo eductum amanter amplexus eſt, & acceptum manibus millies exoſculatur: at dum inter oſcula, inter amplexus inter amoris indicia eleuatis oculis, & ſi à lõge illud lumen mundi aſpexit á cruce eiaculatum; aſpexit inquam, & expauit & quaſi enigra nube non ad fulmẽ, ſed ad fulgur timidus ait, nunc dimittis ſeruum tuum Domine, potiorẽ exiſtimans naturæ mortem quam vel atræ paſsionis nubis fulgetris fulminari; ſic eius verba expendit D. Thimotheus Hieroſ, orat de Simeone, *abſoluar nunc quæſo Domine, ne diutius hichæ rens quæ nolim, intueri compellar. Etenim Spiritus ſanctus qui inme eſt, palam oſtendit quæ in te futura ſunt. Dimitte me nũc obſcero, ne videam audax nefariumque Iudæorum in te facinus, ne videam coronam, ex ſpinis cõtextam, ne videam ſeruum alapam infligentem, ne videam lanceam in te adactam, ne videam te clauis cruci affixum.* Hæc Simeon dum amantia figit oſcula lumini gentium formidabat, amat, exoſculatur lumen, ſed a nigricante paſsionis nube fulgur eiaculatum fugit, expauet, & mortem potius appetit. Ardentior Simeone amatrix Virgo Maria, & lumen parit, & in corrupta virgo fouet in manibus lucidum, & tenellum infantẽ, & tota eius amore transformata, media in tempeſtate nigritantibus nubibus paſsionis ſtridentibus triſteque & horrendum ſonantibus, intrinſecus ferrea anima contrita, & tanto fulgore lacerata integro corpore de fulminatorum more Cruci aſtat. Huc crediderim ſpectaſſe Amodæum dum hom. 5. de Virginea matre ſic fatur: *Vicit ſexum vicit hominem, paſſa eſt vltra humanitatem, torquebatur namque magis, quam ſi torqueretur ex ſe, quoniam ſupra ſe in comparabiliter diligebat.* Quomodo vltra humanitatẽ paſſa? An quia ſummus erga filiũ amor inſtar fulminis id quod fœmineum, quod molle, quod carneum in virgine excedens, ſolum quod in illa adamantinum erat, nempe animam, contriuit dilaniauit?

Timoth. Hieroſ.

Amodæus

§. VII.

Vna Maria flammis amoris, & cõpaſsionis fulminata adſtans crucifilium, vt imperatorem decet parentauit.

VIdiſtis Mariã iuxta crucem ardenti charitatis fulmine exardeſcere verberatam. Accipite modo quam decenti funere eo habitu creaturarum imperatorem honeſtauerit. Etenim inter alia poſtremis honoribus conuenientia hæc numerat Alexand. lib. 4. cap. 7. de genialibus, vt quo rege morte ſublato familiares, & qui cum eo coniunctiſsime vixerant charitate principis finẽ vitæ ſibi ad rogum afferant vnaq; morte intereant. Indorum per vulgata hiſtoria eſt vt viro defuncto quæ cariſsima coniux in vita fuerat eodem igne abſumatur, vnaque cremetur; ſic imperatoris, ſic coniugis chariſsimi vnanimes amaſiæ funus honorabant. Quod meminit, & Philo Iudæus lib. de Abrahamo, Euſebius de præparat. lib. 6. capit. 8. non defuit Imperatori maximo cruci affixo hic honor fecialis à chariſsima ſibi & Amaſsia & matre, & ſpõſa exhibitus quæ filij tormentis immoritura ſummiſque dilectionis excruciandа flammis cruci aſtabat. Sed prophanos mores libet ex prophano præſtare. Is eſt Propertius lib. 3. eglo. 8: vbi pulchris carminibus ſic ardentes ſponſas ſub coniugis buſto depingit.

Alex. ab Ale.

Phil. Euſeb.

Proper.

Namque

Namque vbi mortifero iacta est fax vltima lecto
Vxorum fussis stat pia turba comis,
Et certamen habent lethi, quæ viua sequatur,
Coniugium pudor est non licuisse mori.
Ardent victrices, & flammæ pectora præbent
Imponuntque suis ora perusta viris.

Hæc pulchre cecinit ille; vbi afabre effigiantur amassię pudibundæ, quibus non licet mori, & hilares, & victrices, quæ ardenti correptæ igne conflagratione sui funus maritale condecorant. Ijs tamen obiecerim Mariam mortifero Crucis adstantem lecto summi Regis, summeque dilecti Filij, & sponsi funus parentantem. Accedat tamen Nazianzenus Propercio, vates vati, profano Theologus, qui hæc Mariana verba in sua tragedia dedit: *Nazian.*

Filij vt vultum mei
Squalore vidi plurimo, & sanie obsitum,
Mors sola votum est, vita mors tantum mihi
Agite iam, agite vos vitam non feram amplius.

Et sane pudor erat non licuisse mori & sane victrix ardebat, totaque amoris ignibus fulgurata crebrius imposuit ora perusta suo & imperatori, & filio, & sponso, vnaque cum illo morte interibat, vt merito Sophronius dixerit, quod erat dilectio eius durior quam mors, quia mortem Christi suam fecit.

Hæ Regiæ inferiæ ex dilectissimorum conflagratione debebãtur tanto occumbenti imperatori: hæ peractæ sunt ab amantissima Maria: hæ promissæ fuerant Christo, Zachar. 12. vbi iuxta septua legitur, quod plantus eius erit, *sicut plantus maligranati, quod in cãpo succiditur.* De quo Theodoretus ait, *nõ temere alijs arboribus relictis ex malo granato duxit similitudinẽ, Charitatis enim typ⁹ malogranatũ granahabet cõiunctissima.* Ego adderim, quod & Regni sit etiam malogranatum typus, vt vel sic Regiæ notarentur inferiæ Christo Domino peractæ, quæ morte, & conflagratione omnium amantissimę vltimum honorem acquirerent. *Zacha. 12*

§. VIII.

Maria Filium à suis in Cruce desertum vehementer lamentatur.

HÆreo proxime adducto ex Zacharia loco, quod fecialis Mariæ de Christo Domino plantus sit, *sicut plantus malogranati, quod in campo succiditur.* Quod eleganter expendit Cyrillus hijs verbis: *Similem plantum*, ait, *fore qualis est plantus agricolæ malogranato arbore cum malis excissa.* Etenim malo granatum arbor est, à radice plena ramis, & cum malis punicis decoratur, sanè gratissima accidit cultori agricolæ. Hæc igitur arbor plena pomis, decora fructibus, si infausta, inuidaque manu succidatur, non potest, non maximum luctum, meroremque excitare in agricola. Præsertim cum excisa arbore necessum sit, quod maneat orbata fructu, quod fructib⁹ hinc inde excussis illa ingloria supersit, & inutilis truncus. Quomodo hanc videbit agricola sine ingenti luctu? & præcipue ille agricola, cuius cultura, & diligentia arbor creuerat, ille qui magnis curis excoluerat arborem spe allectus fructuum. Proh dolor suam sine fructibus arborem vidit agricola, malum illam pulcherrimam Christum quam Virgo adolescere fecerat, quam magniscuris nutriuerat, excoluerat, quãque fructificare miro modo aspexerat, & plenam totidem fructibus, quot discipuli eius doctrina creuerant, hunc inquam malum Christum conspicit eius cultrix Maria succissam, medio in cãpo ingloriam, excussam fructibus, dispersis vndique discipulis quasi ignobile, & sterile lignum derelictam. Qui tũc luctus esset Mariæ? qui mæror? qui dolor eius animam transfigeret? Recte D. Chrysost. huc retulit gladium illum doloris à Simeone prædictum, *ter, inquit, negauit Petrus, alij discipuli relicto eo fugerunt; pertranssiuit igitur Mariæ animam gladius*, & cur non per transiret gladius animam agricolæ videntis arborem pulcherrimam à se excultam succis- *Zach. 12* *Cyril.* *Chrysost. oratio. de occursu Dñi, & Simeonis*

ſucciſſam, marcidam, omni orbatam fructu? & cur non pertranſiret animã virginis gladius, cum videret diſcipulos tam magnis curis partos, & conquiſitos, & excultos, exſuſflatos eſſe a vento paſsionis, arbore vitæ quaſi invtili in monte relicto? Hunc virgineũ dolorem pulchre expendit Anſelmus: *Anſel.* *Adiectus eſt his doloribus eius dolor alius: Petrus, & alij diſcipuli de nihilo in apoſtolatum electi, & iam in tantæ celſitudinem virtutis vt Dæmonibus imperarent erecti, nec non ſecretorum filij conſcij, & familiares incunctis effecti, inſtante hora traditionis eius fugã ineunt, & cum pro quo ſe mortem paulo ante ſubituros promiſſerant, obliti tanturum bonorum ſponſionisque ſuæ ſolum ipſa virgine conſiderante relinquunt. Vnde ipſum ad paſsionem omnibus amicis deſtitutum tendentẽ hac voce ſequebatur Maria gemens; vadis propitiator ad immolandum pro omnibus, non tibi occurrit Petrus qui dixit pro te moriar, relinquit te Thomas, qui ait, eamus, & moriamur cum illo omnes, & nullus ex eis niſi tu ſolus duceris, qui me caſtam conſeruaſti filius meus Deus meus.* Hiccine erat plãtus Mariæ qualis eſt plantus agricolæ ſuper malũ granatum, à quo ſucciſio excuduntur & fructus, quaſi plantus chariſsimæ matris ſuper filium ſummis curis nutritũ, quem abſciſſum à terra viuentium in monte marceſcentem relinquunt diſcipuli laborum ſuorum fructus.

§. IX.

Mariæ iuxta crucem dolores partuum dolores ſuperarunt.

VIrgo gaudio, & lætitia plena peperit ſaluatorem vt recte aduertunt *Canyſius lib. 2. c. 28.* Cyprianus, Athan. Niſenus Damaſc. Bern. Sed quos pariens fugit, hos dolores patitur iuxta crucem. Vnus Ruper. circunfertur hac in re eleganter (vt aſſolet) verſatus, qui lib. 13. in Ioan. cap. 16. ſic argumentatur. Si cunctos diſcipulos ſuos in tormentis poſitos Dominus mulieri comparat parturienti, *quãto magis mulierem hanc ſtantem iuxta crucem ſuam mulieri parturienti talem matrem talis filius recte ſimilem duxit? quid autem dico ſimilem cum vere ſit mulier, & vere mater, & veros habeat in illa hora partus ſui dolores?* Hæc ille, rem cõfeciſſe putans, ſi Virginẽ iuxta crucẽ parẽtiũ doloribꝰ ſuaſerit excarnificari.

Rup.

Verum quid maius excogitauit Amphilochius, dum iuxta crucem Mariã imaginatur ſic fantem? *Virgo manſi, & magis mordeor viſceribus quam matres.* Expendenda nobis illa ſunt verba, & magis mordeor viſceribus quam matres, ideſt, magis excrucior, magis torqueor, magis dilanior quam quæ obſtetricante natura fiunt matres. Etenim nõ vniuerſę, quę parturiũt, ſunt matres imo quã plurimę parturiunt, nõ vt matres fiant, ſed vt emortua in vtero prole membratim educta, ſummis doloribus, omniumque maximis cruciatibus vitam ſibi emercentur orbam, & ſolitariam. Hinc ſuos acerbiſsimos explicat Maria cruciatus, magis ait, mordeor viſceribus quam matres, crucior, lanior, vt laniantur, & excarnificantur illæ, quæ vel mortuam, & laceram prolem coguntur euomere, vt viuant ſolitarie. Ab hac excogitatione ſtat Damaſc. lib. 4. de fide orthodexa cap. 15. dicens, *ipſa Beata Maria, & ſuper naturam donorum digna effecta dolores partus, quos effugit pariens, illos tempore paſſionis ſuſtinuit ex materna compaſsione viſcerum lacerum reparturiens, & quem Deum per natiuitatem agnouit, illum vt maleficum interfectum videns, tanquam gladio cogitationibus decerpitur.* Expende illud, lacerum reparturiens, quaſi diceret quod ſuſtineret non eos dolores partus, quibus afficiuntur, quæ ex naſcente prole fiunt matres, ſed eos, quibus laniantur, quibus diſcerpuntur illæ, a quarum vtero laceri, & dicerpti fœtus fruſtra eradicantur. Eam ipſam Maria laniationem iuxta crucem patitur, dum ex materna compaſsione viſcerum, lacerum, & decerptum filium parturiens, decerpitur, dilaniatur. Vidit in clyta illa Machabęorum mater ſeptẽ filios euiſceratos, laniatos, membratim ſectos, quos dum ſic Domino parturiebat, occubuit ipſa tandem. Ad quã

Damaſ

pulchre

Ambroſ. pulchre Ambro. lib. de Iacob 2. capit. 11. *Pia mater ſupplemento paſſionis adiũcta, quæ in talibus filijs integram pietatis formam, & parturiuit & peperit.* Quibus verbis liceat modo finire Mariæ compaſsionem, quæ dilaceratum filiũ conſpiciens: ſummis agitata cruciatibus, longe perfectiùs, quàm Paulus filij ſupplemento paſsionis adiuncta, in tali filio integram pietatis formam, & reparturiuit, & peperit.

§. X.

Maria ſuperſtes Filio dilectiſsimo ſuos dolores abſque vllo ſolatio ſuſtinuit.

NEſcio vtrum grauis erat Mariæ, vel quod ipſa viueret, vel quod filius moreretur? Recte Arnoldus Marianos expendens dolores ait, quod difficillimum erat moriebatur, & mori non poterat; ſi enim morienti filio ipſa immoreretur, id pro ſolatio, & dolorum præmio reciperet; at tunc non poſſe mori calamitoſum illi extitebat & difficillimum. In ſumma Saulis, & Ionathæ calamitate, hoc ſolatium inuenit Dauid, quod nec Pater filio ſu-
1. Reg. 2. perſtes exiſteret; ait enim 1. Reg. 2. *Saul, & Ionatha amabiles, & ſpecioſi, qui in vita ſua non fuerant diſiuncti, ita nec morte ſua ſeparati ſunt.* Maximum hoc amantium ſolatium, & dolorum leuamen eſt ſingulare, quod vna illos opprimat mors, ne ſe alter ſine altero
Chryſoſt. videat. Vnde eleganter Chryſoſt. fatur. *Quod ait neque in morte ſeparati ſunt in ſolatium doloris; iam enim inquit non poteſt dici, quod filius orphanum ſe eſſe lugeat: neque quod propter orbitatẽ ſuã deploret. Verum quod nullis obtigit, illis contigit, videlicet vno eodemque die è viuis eripi, neutro alteri ſuperſtite: exiſtimabat enim vitam iniucundam fore, ſi alter ab altero fuiſſet diuulſus.* Ecce tibi vnde iſtorum minuuntur dolores, augentur tormenta in Maria, dũ ſe dilectiſsimo filio ſuperſtitem videt, ſine quo vita amariſsima extitura erat. Quem nullus caſus à matre viuentem ſeparauit, ſiccine ſeparat amara mors? Verè amara eſt, quando mortuo filio nullum inuenit ſolatium mater gemebunda, perpetuo ſuam orbitatẽ declamans. Sane plena doloris, tunc res agebatur, nullus ibi locus patebat ſolatio, è contrario omnia accidebãt quam Sauli, & Ionathæ, ſimul interẽptis, ne alter alterius lugeret orbitatẽ. Hic mater ſuperſtes eſt filio amantiſsimo, diueluntur ardentiſsimi amatores, moritur filius, & tamen non alter ſolum, ſed vterque ſe gemit, & deplorat, orbatum. De matre, res eſt clara; de filio ita dicit Epiphanius in die ſancto Paſchæ, vbi Ioſeph ab Arimath. ſic inducit loquentem ad Pilatum. *Pro mor tuo illo interpello, qui ab his vulneratus eſt, quos ille paterne ſanauerat, & ipſa etiam matre quadammodo orbatus eſt.* & mortuus Ieſus, & in Regno quieſcẽs, tamen vt matre orbatus tangitur, quid interea ſentiret pia mater adhuc viuens in hac lachrymarum valle à tanto filio ſeparata? *Epipha:*

CAPVT XIII.

De mariæ Virginis morte, Reſurrectione, & glorioſa, & triumphali Aſſumptione.

MARIA Virgo, vt præ omnibus compaſsionis affectu iuxta Crucem fuit excruciata, ſic prima omnium glorioſa filij reſurrectione extitit glorificata; ſemel in Cruce ebibit paſſionis calicem, verum á reſurrectione filij cœleſtibus in dies poculis ſaginata, voluptatum torrenti immerſa, nectareos á Chriſto percuſo lapide fluentes latices hauſit. Vitæ huius heremũ poſt filij necem vndecim annis incoluit, conſequente eam petra, petra autem erat Chriſtus, qui non iam ſanguinem, ſed ambroſiam ſudans dilectiſsimam matrem refrigerabat. Hoc vitæ ſpacio poſt quam diuini Spiritus excepit igneas linguas, maiori cæteris omnibus

ſimul iunctis plenitudine, vixit apud Ioannem, naſcentis Eccleſiæ altrix, & nutrix, Apoſtolorum magiſtra. Tandem expletis duodecim ætatis luſtris plus minusue mortem guſtauit & tumulo reuiuiſcens glorioſa reuolauit ad ſuperos.

§. I.

Nullam precioſiorem mercedem potuit Deus amatrici matri inſublimioribus reddere præter mortem.

MOrtis calice hauſto à Deo ipſo, nulla mortalis natura fauoreni duceret, ſi & ipſa mortem non biberet. Quod ipſe Imperator guſtauit poculum, militem bibendum accipere, maximum ſane eſt fauoris, & honoris indiciũ, eoque ſolùm dignus, qui ſummo amore deuinctus adſtat Principi. Xenophon. de laudibus Ageſilai, hoc inter alia dicit. *Duplicem potionem inconuiuijs ex inſtituto accipiens, nec ſiquidem tota vtebatur, verum ſimplici, nec integra cõtentus reliquum diſtribuebat.* Ratus geminam Regi potionem dari non ſacietatis gratia, ſed quo poſsit quem velit honorare; & quem veller, niſi quem amaret? Hinc nihil magis cordi fuit Domino, iam iã mortis calicem potaturo, quam á ſe præguſtatũ amantiſsimis eum propinare diſcipulis. Sic enim orat. *Tranſeat á me calix iſte*, quam orationem expendens D. Hil. cano. 31. in Matth. ait. *Pro his rogat qui paſſuri poſt ſe erant, dicens, trãſeat calix à me, ideſt quomodo á me bibitur ita à meis bibatur.* Quaſi ita à patre expoſtulaſſet: non mei ſolius cauſa tantus hic calix propinetur, bibam ego ſed poſt me bibant, & illi quime amãt. Hinc natum illud quod acute & vere animaduertit D. Fulg. ad Traſimundũ Regem libro 3. cap. 24. ſic fando. *Primitus Chriſtus ad confeſsionem amoris inuitat, vt facultatem ponendæ animæ ſuo deinceps amatori concedat.* Ponderanda hęc maxime nempe vt facultatem põnendæ animæ amatori concedat. Etenim non infligitur reo, ſed indulgetur mors amanti, poſſe mori cõceſsio eſt, facultas eſt, prærrogatiua eſt Chriſti amatoribus indulta, hiſque ſolum propinata. Sic Maria mater, vt quę ſupra omnes filium amarit, non potuit carere hac facultate, ac moriendi in Domino prærrogatiua, nec alia repoſſet Deo in terris tantum ſui amorem marianũ condecorare. Ter prius de ardentiſsimo ſui amore Petrum Dominus interrogauit, vt illum prærogatiua mortis ingneret, ſic Ioann. 21. *Petre amas me?* idem bis & ter repetiuit, & poſt pauca, *cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te*, ſignificans nimirum quã mortem Petrus erat ſubiturus. Accipite hoc ex Fulgentio vbi ſupra, *cum illi tertio interroganti trinum amoris ſui teſtimonium reddidiſſet, ſtatim Dominus Petro ponendæ proſe animæ largitus eſt facultatem dicens: amen amen dico tibi, cum eſſes iunior cingebas te, cum ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te.* Ecce tibi mortem prætium, & mercedem conſtitutam ardentiſsimo Dei amori, non ergo Maria moriendi in Domino facultate debuit priuari, ne eius erga filium ſtrenuus amor propria amatorũ mercede abiret vacuus; imo ab ipſa arena fuliginea mortis coronã donatus triumphalem rhedam eternũ triumphatur⁹ ſcanderet. Sic D. Damaſcenus orat de Dormit. Deiparæ exprecioſa ſanctorum morte pretium, & æſtimationem Marianæ dormitionis his verbis venatur. *Vere quidem veneranda eſt mors ſanctorum Domini à Dei poteſtatibus, longe autem magis veneranda eſt matris Dei migratio, vt quæ ſolius igniferi amoris ſit incineratio, & ſtemma ſingulare.*

Mat. 26. Hil.

Fulg.

Ioan. 21

Fulg.

§. II.

Maria moriens non rigidæ Adamilegi obtemperauit ſed filio Deo obſequium præſtauit.

Quid cum Maria mors? Sane parentes iam morti obnoxios mortalique pelle circumamictos à Paradiſo ejecit Dominus, *ne forte alter mitteret manum ſuam, ſumeretque de uitæ arbore, & viueret in æternum.* Maria nulla peccati lege comprehenſa integrã in ſe habuit arborem vitę Chriſtũ, ex qua & ſibi, & vniuerſo hominum generi vitam parturiuit. Cur in æternum nõ viuit? Cur ſeſe morti dedit? Cur minime reum corpus ſuum æterno victurum tradidit legi communi? non debito legis communis peccati; non naturæ damnatę ſeruiuit Maria, nec eius rigidis legibus ceſit moriens, ſed Chriſto. Pulchre id inſinuat Andreas Cretẽſis hom. 1. de dormit. Deiparæ, vbi miracula in Mariana morte peracta cõtemplatus ait, *erat tunc quoque verbum præſens, & legem fecit ceſare, legem inquam mortis cui nihil poterat afferri detrimenti.* Ius mortis in hominibus huc vſque inuiolatum, vnam Mariam minime læſit, vnam Mariam non attigit ſed mortis, & naturæ iure contempto, mortalium duras leges deſpiciens, prę ſenti filio obſecuta virgo induit cadauer. Accipite Damaſc qui moribundã Virginem depingit ſic fantem ad filium: *In manus tuas fili commendo ſpiritum meum, ſuſcipe tibi charam animam, quam conſeruaſti alienam ab omni reprehenſione. Meum corpus tibi trado, & non terræ, cuſtodi ſaluum quod tibi placuit habitare.* Expende illud meum corpus tibi trado, nõ terræ, cuius verbi pulchritudinem, vt percaleas, reuoca in memoriam id quod crebro ſolet iudicibus accidere. In ſequitur quandoque fuſtarius hominem, vt comprehẽdat claudatque nigro in carcere, ille elapſus fuſtari manibus loco munitur ſecuto, vbi liber ab iniuria manet. Inſtãt iuſtitiæ miniſtri, mille mouent lapides, vt hominem trahant, circumuallant ſatelitibus locum, machinas conglomerant, vt expugnent, vt capiãt; adeſt vniuerſa ciuitas ſpectatrix, vident irrita ſatelitum conamina, robur & aſtum fugientis admirantur, Interea ille à fuſtarijs inexpugnabilis illorum iniuſtam violentiam proteſtans ſeſe libens viro alicui nobili, aut Principi tradit, cui ſalutem committit ſuam, & ſecuritatem. Ita prorſus, ait Damaſc. Mariam grandęuam mors inſequebatur, inuiolabile ius inferni tenere cupiebat, illa horum euadens manibus cõtemptis mortis, naturę que legibus, vni ſe dilecto filio tradit hac ſui traditione proteſtans, *meum corpus tibi trado, & non terræ*, quaſi diceret, in me mortis ſatelites ius non habent, illorum legibus non pareo, eorum iura abominor, expuo, me tibi ô fili trado, tibi corpus meum credo, qui incolume reſeruabis.

Et quidem Deo mortuo, vt à mortis naturęque infectæ tyrannide erat libera, ſic hoc debebat obſequium filio præſtare vt moreretur, & ipſa. Vniuerſus mundus contremuit moriente Deo, elementa maxime turbabantur, cæleſtia ipſa incorruptibilia lugubre quid & tenebroſum repreſentabat. De quo D. Leo. ſerm. 6. de paſſione ait, *debebat hoc teſtimonii ſui mũdo authori, vt in occaſu cõditoris ſui vellent vniuerſa finiri.* Itaque Maria non potuit hoc mortis debitum filio mortuo negare, debebat vni Chriſto hoc teſtimonium, vt ipſa quoque vellet fieri, & ideo vt debitum filij exſoluat, moritur, illi vni ſuũ corpus viuificandum credens non terræ, non ſepulchro, quorum legibus ipſa non tenebatur vt Cretenſis addit, *te nequam poteſt habere, O virgo, ſepulchrũ aduerſus te non valebunt inferi, animam enim regiam non attingunt ea quæ ſeruiunt cum alijs* Itaque Mariæ vita vtpote regia nulliuſque ſeruitutis inuſta macula, omnes iniuſtitiæ ſatelites declinans non mortali, non pulberulentæ legi cedit, ſed vni filio Deo mortuo debitum obſequium moriendo perſoluit.

Gen. 2.

Andr. Cret.

Damaſ.

Leo

Cret.

§. III.

Maria dum moritur, mortem honorauit, & illustrauit.

Hoc in primis scribendum eduxit Angelus Ioanni Euangelistæ nimirum. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Et qui non à morte beati? Argute Olimpidorus in cap. 8. Ecclesiastes. *Tranſitus dies ſtadio nos abducit, & ſi quidem peccator eſt qui decedit peccare vltra iam deſinet, qui vero fuerit iuſtus vitæ præfruetur æternæ.* Tã iuſt°, quã peccator debent morti maxima beneficia ab eius manibus accepta. Vna Maria virgo non à morte beatur, imo ipſa mortem beat, & condecorat, ita Damaſc. ſerm. 1. de dormit. Deiparæ, *non te mors beatam reddidit ſed ipſa mortem exornaſti.* Huc vſque nihil magis in glorium quam mors, infamis erat puluis & cinis peccati pœna, reorum indiciũ. Verum Maria moriens, & mortem, & puluerem extulit, omnemque infamiæ notam excluſit. Huc ſpectat illud verborum pondus quo Andreas Cretenſis Mariam parentauit, dum inquit. *Quæ puluerem reddidit cæleſtem, terræ reddidit id quod eſt ei cognatum.* Quaſi diceret, Ouos fœlices funereæ faces, ò mors, o cinis, ò puluis, hodie in ęternum decoramini, illa puluereis mortis aggeribus addita, quæ puluerem reddidit cæleſtem, quæ didicit puluerem diuinitate, & ditare, & illuſtrare.

Olimp.

Damaſ.

Cret. hom. 1.

Stupet Chryſoſt. mirabilia aluteis terreniſque hominibus peracta poſt quam induti Apoſtoli fuerunt virtute ex alto. Cur talium effectores terreni? An nõ melius quod exuti terrena hac mole, & vilitate fierent Angeli? Cur ad talia facinora aſſumpti ſub puluurulenta natura manent? Ad hæc eleganter reſpõdet Chryſoſt. *Vt intelligas ne priorem quidem illam pœnam fuiſſi pœnam quando dixit, terra es, & in terram reuerteris, propterea manere, & permiſsit in terra, vt amplius potentia ſpiritus oſtenderetur, quæ talia per terrenum corpus perficeret. Nam videre erat luteam manum morbos ſanantem.* Sic Chryſoſt. antiquam illam pœnam puluris dicit illuſtratam, & condecoratam virtutibus ab Apoſtolorum puluerulenta natura dilapſis. Quid plura? Stupes Marianum corpus exanime? miraris marceſcentem illam radicem ex qua arbor vitæ pullulauit? Indignaris quod facta cinis frigeat illa, quæ incombuſta diuinitatis flammis exarſit? Quæ lumen peperit inmortale? Erubeſcis ſub terra degens ſublime Dei tabernaculum? Sane vt intelligas (ſic Chryſoſt. verbis licet fari) ne priorem pœnam quando dixit, terra es, & in terram reuerteris, propterea manere matrem permiſit in terra, vt amplius potentia ſpiritus oſtenderetur, quę talia per terrenũ corpus perficeret. Nam videre erat luteũ illud vas dæmonibus imperans, morbos pellens, mundum ſanctificatione ditans. Vnde Andreas Cretẽſis hom. 2. *Quibus nam vnguentis vngent corpus tuum odoriferum, & impolutum, & plenum ſanctificatione, ex quo ſcatet remiſſio, ex quo eſt Deificatio. In quo eſt perfectio.* Etenim quando genus hominum in puluerem egit diuina vltio, ibi diuinitatis ſuperba deſideria contriuit, ibi naturæ humanæ imperfectum nudauit. Porro cum in puluere ſedit Deimatet iam puluis non ſuplicium malæ cõcupitæ diuinitatis, iam puluis non iudicium imperfectionis. Imo expuluurulento Mariæ cadauere impoluto ſcatet remiſsio, erumpit Deificatio, proſilit perfectio totius naturæ humanæ, ſed & ipſum ſepulchrum eam pertingit virtutum efficacitatem, vt clamet apud Damaſc. *Nunc diuĩna in me habitat gratia ego euaſi officina medicinæ ægrotantibus, ego ſum fons perennis curationum, ego ſum refugium omnibus confugiẽtibus.* Vt vel ſic Mariani ſpiritus euulgetur efficatia, quando quidem eius ſepulchralia Dæmonibus imperant & omnibus morbis mederi ſe iactant.

Cret.

Damaſ.

Orat. de ſancta Pente.

§. IIII.

Maria Virgo ardentiſsimis amoris Diuini telis confixa emoritur.

Hom. Ambicioſo deſiderio gloriæ tenebatur dux ille, qui apud Homerũ Iliad. 22. ſic de diuinæ matris fauore gloriabatur.

Inſignem mortem mihi ſæpe profata eſt.
Diuinis Phœbi radijs.

Æſtimans vnam illam mortem, quæ ſub ardentiſsimis Phœbi radijs erat, ſolam Dijs fatum hominem decere. Sed age vana relinquamus vanis: hoc ſane veriſsimum, & glorioſiſsimum eſt, quod Deipara inſignem ſubijt mortẽ diuinis iuſtitiæ ſolis radijs. Non morbi, non langor, non ægritudo, aut dolor aliquis, ſed linguæ illæ diuini amoris ig neę dũ Mariana prȩcordia ſuauiantur, ſpiritum ellambunt. Sic ipſa apud B. Brigitam lib. 6. cap. 62. *Brig.* *Cum quadã die animus meus ſuſpenſus eſſet in admiratione diuinæ charitatis, tũc anima mea in ipſa contemplatione repleta fuit tanta exultatione, quod vix ſe capere poterat, & in ipſa conſideratione anima mea â corpore fuit ſoluta.* Hæc dæcebat ſolutio fœminam quæ in vtero Deum, & hominẽ connexuit, ſic diuinis Phœbi radijs validiſsimis charitatis telis plena gaudio caſſura erat mater, quæ tam acerbos filij caſus ſtetit ſpeculata. De nobili Machabeorum matre benemeritus proculdubio eſt, qui illam non ferro, ſed poſt filiorum tormenta hauſta exuberanti gaudio interemptam putat. Sic de grauibus authoribus Sixtus Senenſis lib. 5 Blibith. ſub finem comentatur. Sunt qui gaudij magnitudine mortuã *Senẽſis Vict. Af.* velint: equibus ego vnius Victorini Afri carmen dabo qui poſtremi filij necem rimatus ſic ait.

Dum puer iſta gerit, ſoluerũt gaudia matrem.
Iamque vt erat laxata malis iam voce negata.
Suſpirans, interque manus colapſa ſuorum.
Concidit ex animis, reſolutaque membra quieuerunt.

O mors digna tantæ matris! Quam vt mille tormentorum acies inuictam obſtupuerunt, ſic ingẽtibus Deũ amãtis animi gaudijs, ſuauiantibuſque flammis immerſa occubuit. Hæc debebatur mors matri in filiorum morte grauiora paſſæ. Hæc accidit proculdubio vnigeniti filij Dei matri, quam immenſa ſoluerunt gaudia, quæ roſcidis diuini amoris flammis ardeſcens inter manus collapſa ſuorum concidit exanimis, reſoluta que membra quieuerunt. Iam nunc ſecundo rubus exiſtens inter vorantes flammas incorrupta ſeruata eſt.

Poſt Deiparam altera legitur Maria, ſcilicet Magdalena amatorijs ignibus inflammata, quam cum primo offendiſſet Chriſtus Dominus glorioſus iã é prælio paſsionis reſurgens totã Deo in holocauſtum igniuit, vt Iepte ſibi primo occurrentem filiam. Sic non ignobiles Mijſtæ. Verũ ſatius dixiſſent, ſi quod Magdalenæ, tribuant Deiparæ. Etenim verus iudex, & ſaluator mundi Chriſtus â bello reuertens, ſpoliatus inferos, quam Deo litaret, & primo inuiſit, & offendit Mariam Deiparã. Primoque inuentam chariſsimam matrem, & filiam nouus Iepte ardentiſsimis amoris facibus adhibitis in holocauſtum confiagraturam reliquit. Ex quo Mariana anima iuxta Rupert. lib. 5. in Cant. victima erat holocauſti vſq; dum tanto igne conſumpta libens interiret.

§. V.

Maria amoris flammis conſumpta debuit ſtatim reuiuiſcere.

Decuit ſane vt quæ filium imitata eſt moriens, eundem imitaretur tertio die reuiuiſcens; & cur non reuiuiſceret, quæ diuini amoris flammis exuſta occubuit? Hanc crediderim ſi-

bi

bi promiſiſſe reſurrectionem celerem ſanctiſimum Iob dum occaſionis occiput rimatus, inquit. *Dicebam in nidulo meo moriar, & ſicut Phœnix, multiplicabo Dies meos.* Porro Phœnix, reſurrectionis index, vt multiplicet dies, congeſtis vndique lignis flammas excitat, medijs quibus dum ipſa conſumitur, nec dum frigeſcente cinere ſubuiuidi ſpecie vermis reuiuiſcit. Sic Iob Phœnicis æmulus ardentibus flammis exuſtus quam celerem ſibi reſurrectionē effingit, & ſicut Phœnix, ait, multiplicabo dies meos, dum prius igne cōſumptus moriar in nidulo.

Iob.

Rara auis in terra Maria nidulo clauſa ignibus diuini amoris conſumpta, igneſcente adhuc cinere ſicut Phenix multiplicat dies in æterna ſecula reuiuiſcēs. Accipite Nacian. car. 3. ad Virg. vbi pulchre hanc depingit Phœnicis naturam.

Nacian.

Vt Phœnix moriens primos reuiuiſcit ad annos.
In medijs flammis, poſt plurima luſtra renaſcens.
Atque nouum veteri ſurgit de corpore corpus.
Haud ſecus egregia redduntur morte perennes.
Dum pia diuinis ardeſcunt pectora flammis.

Arſit Maria Diuinis flammis, illiſque conſumpta Phœnix occubuit, nec miremur quod vbi Phœnix combuſta egregie moritur, Phœnix altera à flamis reuiuiſcat.

§. VI.

Experfecta cum filio ſimilitudine Maria celerem reſurrectionem obtinuit.

PVtreſcunt merito illi, qui imaginē terreni hominis ſibi effingunt, verum qui cæleſtis hominis imaginem induunt, hij ſufragante Apoſtolo viuificati reſurgent incorrupti. Virgo igitur Maria, in qua nihil terreni illius apparuit, quæ cæleſti induta ſole merito dicitur à Ricardo de ſancto Victore *ſpecies Chriſti*, iure non puluis in puluerē, ſed cæleſtis, ſed Chriſtifera, perenem conſurrexit ad vitam. Eleganti argumento vtar quod confecit Origines hom. 5. in Hierem. hijs verbis. *Si ad peccatores dicitur terra es tis, & in terrā ibitis, quare non dicatur ad iuſtum, cuius eſt regnum cœlorum, cœlum es, & in cœlum ibis?* Non potuit terra corpus illud virgineum retinere, in quo cæleſtis hominis reuerebatur figurā, mortis etiā vincula caſtigata á reſurgente Chriſto, vix Chriſto ſimilem Deiparam guſtauerunt, & ſtatim euomunt integram. Is qui ſemel cibi alicuius venenatos morſus experitur, cum primum poſtea quid ſimile, vel viſu percipit, vel guſtu, ſe ſe ab illo, quam occiſime poteſt, liberat; inſuper qui maximum damnū excipit ab inimico diſſimulante ſe, vel ad eius vmbrā caſtigat° expauet, quē vt effugiat libentiſsime cedit iure ſuo. Hæc eadem acciderunt morti in dormitione virginea; etenim caſtigata illa, & corroſa à Chriſto ſimilem Mariæ carnem expauet, quam occiſime vt effugiat, & tradit vitæ, & in cœlum, cui ſimilis eſt, ex ſuflat. Pulcherrime id attigit Damaſ. dum inquit. *Hanc autē omni ex parte beatam, quæ tota Deo fuit vnita quomodo mors deuorauerit? Quomodo ſuſceperint inferi? Quomodo audebit interitus in corpus, quod vitam ſuſcepit? Hanc mors tantum aſpiciens extimuit, eius enim filium aggreſſa didicit ex ijs, quæ paſſa eſt, & cum ipſa didiciſſet experientia fuit caſtigata.* Sanè expauet ſimile, & memor venenati morſus illi°, ſiue nauſeæ priſtinæ, voi Chriſtum deglutiens euomuit & viſcera, modò vel aſpiciens virgineam carnem Chriſtiferam extimuit, compreſsiſque faucibus ad imaginem, vel vmbram cœleſtis hominis timida exclamat dicēs, quod quæ portat imaginem cœleſtis hominis, & cœlum eſt, in cœlum viam arripiat, non inpuluerem; vt merito homilia 2. dicat Damaſc. idem. *Hodie Virgo immaculata, quæ nullis terrenis inquinata eſt affectibus ſed cœleſtibus educata cogitationibus, non in terram reuerſa eſt, ſed,*

Orig.

Damaſ.

Damaſ.

ſed, cum eſſet animatum cœlum, in cœleſtibus tabernaculis collocatur

§. VII.

Mariæ integritas virginalis occiſſimam à ſepulchro in cœlum euolationem pararat.

Libr. de Virg. SI quidem, vt ait Ambroſius, *in cœlo eſt patria virginitatis*, minime decens erat, vt corpus illud virgineum Mariæ à viuis excluſum, longo tempore ſub vmbra mortis exularet à patria. Neque vllus reſurgentium ordo præſtantior excogitari poterat, quàm ille, quo eiuſdem integritatis, & incorruptionis viri primi obtinerent incorruptibilem vitam, & immortalem. Id for*1. ad Corint. 15.* ſan innuit Paulus 1. ad Corint. 15. *In Chriſto omnes viuificantur, vnuſquiſque autem in ordine ſuo, primitiæ Chriſtus.* Et quid illud, *In ordine ſuo*? Anſelmus explicat de ſimilitudine virtutum, & meritorum, nimirum Martyr in ordine Martyrum; virgo in ordine virginũ. Æcumenius etiam agnoſcit quandam temporalem prælationem, cui ſuffragatur Magiſter 4. ſentent. diſt. 43. Scotus, Durand. Ricard. & alij. Et meritò intelligitur Apoſtolus ordinem temporis prætendere, vbi ſtatim cauit, *primitiæ Chriſtus*. *Sedul.* Quare placet vetuſtiſsimus Sedulius omnia complectens: *vnuſquiſque in ſuo ordine, in ſuo ſcilicet honore, vel ordine, tempore ſeruato, quia primitiæ Chriſtus.* Vbi ergo honoris ratio habetur, in temporis ordine ad reſurgendum poſt Chriſtum, quo in ordine conſtituenda erat carnis Chriſtiferæ reſurrectio? Reſurrectio, inquam, illius Virginis, *quæ nec ſimilem viſa eſt, neque habere ſequentem*? Sané non decebat ordinem, vt quæ integritate, & puritate lõge cœleſtia omnia ſuperabat, vt quæ virginitatis, & incorruptionis ſtola ipſum Deum amiciuit, inter puluerulentas turbas ad vitam reſurgeret immortalem.

Inde Tertullianus pudicitiam commendat maximè, quod pudici occiſi- me, vel ad primæ tubę ſonitum euigi- *Lib. 1. ad* laturi ſunt. *Cur enim*, ait *Dominus uæ auxor.* *prægnantibus, & nutricantibus cecinit niſi quia filiorum impedimenta teſtatur in illa die expeditionis in comodum futura? Tùm autem ad viduas non pertinebit ad primam Angeli tubam expeditæ proſilient*. O ſumma caſtitatis commoda? qui hac non floruit virtute, etiã ſonante tuba, & repetito clangore in puluere pigreſcet, & tardabit. At virginitas florens, quàm expidite ad primam Angeli tubam proſiliet. Et quidem hoc vno ſigno diuiſit Prin- *Num. 10.* cipes à turba populi Numer. 10. *Si ſemel cãgaluerit, veniẽt ad te Principes, & capita multitudinis.* Quę verba ſic elucidat Procopius, *vnius tubæ ſonitu con* *Procop.* *uocabantur Principes, acutius cernentes, & citius obedientes: at vero plebs conuocabatur ad tabernaculum Domini, ſæpius à Moyſe repetito clangore.* Inter reliquos ſanctos caſtitate floridi Principes ſunt, Reges ſunt, & ſic expeditiſsimi ad primum tubæ ſonitum euigilabunt, in ęterna tabernacula ituri. Et tantam præcellentiam tribuit Tertull. vni viduali pudicitiæ, maiora ſane in eodẽ genere tributurus incorruptæ ſemper, & viuidæ virginitati Mariæ. Equidem creaturarum Princeps, omnium capiti Chriſto propinquiſsima non turmatim cum vulgo hominum, ad æterna tabernacula erat aſcenſura; virginumque puriſsimarum gloria, & ſtupor, non preſtrepentẽ clangorẽ buccinæ expectatura, ſed vel tenui ſpiritus aura, aut ſibilo cum primum euigilatura.

Quæ intuitus eſt Ezech c. 37. oſſa *Ezech.* arida ſeſe mouentia neruos, carnem 37. cutemque induentia, vt iterum rei uiſcerent, pulchré comparauit Theodoretus cum corpore Adami ex Ari- *Theod.* da effformato, membris que omnibus elaborato, ante quam vitam ebiberet. *Priſtinum* (ait) *opificium, altera inſtauratio conſequitur, ſicut enim primi parentis. Adã corpus prius effectum fuit, deinde in ipſum anima inſpirata: ita hic quoque oſſa conuenerunt ad propriam compagem; produxeruut autem carnes, & neruos, & cute cooperta ſunt.* Verum in tam ſimile corpo rum è puluere opifi-

cio

cio abſimilem inuenio vitæ elargitionem. Adâmi enim corpus placidiſsimo oris Dei ſibilo excitatur in vitam, cum ait, *ſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ*; vel vnico Dei halitu euigilat Adam expergefactus. Illa autem corpora ab Ezechiele viſa, vt in vitam reſurgant, hîc opus, hîc labor eſt. Iubetur vates clamare, & non vnam auram, nõ vnum halitus ſibilum, ſed vniuerſos uentos allicere, vt illis vitam afferant. Sic enim dicit: *à quatuor ventis ueni ſpiritꝰ, & exſufla ſuper interfectos iſtos, & reuiuiſcant.* Cur igitur corpora tam ſimilia, tam ſimili arte conflata, tã vna materia conſtituta, tam diuerſimo de excitantur ad vitam? Hæc ægrè, & difficulter, reſonantibus, perſtrepentibuſque angulis mundi, & non alio expergificiſcuntur, illud ante clamores, vel ſolo ſibili halitù excitatũ inſurgit.

Iræn. Equidem huius rationem Diuus Irinæus lib. 3. cap. 31. propinat ſic inquiẽs. *Protoplaſtus ille Adam de ruditerra, & adhuc virgine, non dum enim pluerat Dominus, & homo non erat operatus terrã, habuit ſubſtantiam, & plaſmatus eſt manu Dei.* Hęc ſanè tota ratio diſcriminis, Adami corporis puluerulenta materies, erat virginea, renidẽs adhuc primæuo ſui, & natiuo flore, cæterorum corporum materies mille iam corruptiones experta erat; iam omnis caro corruperat viã ſuam, ideò à corrupto puluere, vt excitentur, mille indigent clamoribus, & reſonanti buccina; virgineus, & incorruptus puluis non ita: vno ſibilo viuificatur, vt vel ſic conuincamur Mariæ virgineam carnem lõge ante tubam, ante communes ſtrepitus, ſibili Dei halitu exurrexiſſe ſuſcitatam in vitam.

Hanc, crediderim ob virginalem vigorem, celerem Mariæ ſuſcitationem

Eccl. 24 inſinuari cap. 24. Eccleſiaſt. dum dicitur, *quaſi platanus exaltata ſum.* Etenim platanus ſummè commendatur ex eo quod teſte Ruelo cap. 118. ſolem æſtibus arceat,

Theoph. placidiſsimiſque vigeat vmbris, *Vmbræque gratia ex alieno petita ſit orbe.* Imo ex Theophraſto idem Ruelus affirmat platanum vmbriferã, *trunco ſecuri dolato reſurrexiſſe: atque noctu leuatam onere reuixiſſe, cortitem iterum conueſtiuiſſe.* Vt platanus ergo exaltatur Maria dum placido ob vmbrata ſpiritu, conceptum, & partũ Virgo incorrupta ſuſtinuit, nec tanti ſolis amictu damnum ſenſit, indeque poſtea à terra viuentium abſciſſa ſepulchro condita, quam occiſsime reuixit depoſitoque mortali onere ſurrexit ſpirituali, & glorioſa leuitate refulgẽs.

§. VIII.

Excellens Mariæ Virginis innocentia illam ſtatim vitæ reſtituit,

QVi carcer acceptum innocentẽ, non ſtatim libertati reſtituit? Mortis & ſepulchri carcer iam id didicit in Chriſto quem innocentem guſtatum euomuit integrum, ſic Pſal. 40. ad Patrem loquitur filius, *propter innocentiã meam ſuſcepiſti me*, quæ commentatus Ambroſius inquit. *Suſcepit eum pater reſurgentem, quia nulla eum offenſio prolapſionis aſperſit. Immaculatus ad Patrem redit, à quo immaculatus exiuit, quando deſcendit ad terras. Vnde dixit ei pater, filius meus es tu, ego hodie genui te.* Pſal. 2. *Hoc eſt generationis meæ inte priuilegium recognoſco, quem nulla macula potuit inquinare peccati.* Simili ingenita animo innocentia pollẽs Virgo, mortis diſruptis vinculis ſuperam reuolauit ad patriam. Omnino immaculata nõ potuit diu contineri in puluere. Ram' illę oliuæ qui in communi omnium ſubmerſione poſt dilubium, poſt cadauerum colliſionem, poſt luti & aquarum immenſam molem, adhuc virens à columba inuenitur, non amplius in puluere inſidet, ſed in arcam reuocatur quam primum. Etenim vt recte ar- *Carth.* gumentatur Carthuſianus, ramus hic non ex arbore decerptus fuit, ſed é puluere & luto, in quo deciderat ſumptus & aſſumptus à columba. Inſuper ſi Hæbraico inſiſtamus fonti qui nobis ramus eſt, Hæbreis ſonat *Ghalh.* quæ, vox oritur à radice *Haleth*, & ſignificat aſcendere eo modo quo folia

Pſal. 40.

deci-

deciduâ in puluere leuitando quaſi aſcendunt, quod forſàm expreſerunt Septuagintà dum dicunt quod erat columba, *folium oliuæ feſtucam portans in ore.* Expẽde To *feſtucã oliuæ*, eſt enim feſtuca leuis quidã apex, ſeu foliũ apuluere leuitãs inſublime. Et merito ramꝰ poſt tãtũ dilubium vigens, priſtinoque virore perpulcher, à puluere leuitabat, & aſcendebat, & à columba aſſumptus ferebatur in arcam ſublimis. Itaque Maria quæ tot effugit dilubia, quam non maculauit culpæ originalis dilubium, cuius virori, & pulchritudini nihil dãni intulit peccatorum, miſeriarumque mundialium profluuium, puluere in ipſo leuitaret in aſtra, & aſcenderet, indeque quam citiſsime deberet in ęternam manſionem aſſumi. Ad conſpectum viridantis rami in arcam aſſumpti, vt ait Ambroſ. libro de Noë & arca cap. 19. *Vir iuſtus gauiſſus eſt fructuũ de vetere ſemine aliquem reſeruatum, & inde collegit miſericordiæ inſigne diuinæ, quæ fructum demonſtraret, cui non potuiſſent nocere dilubia.* Sed ò quam iuſtius gauiſus eſt totꝰ ille cœleſtis virtutũ chorus, cum à puluere eleuari videret carnem Virgineam, carnem de veteri ſemine reſeruatam, de veteri, inquam, illo ſemine quod ante peccati dilubium extitit in Adamo. Etenim videbant in Maria carnem innoxiã priſtino Paradiſi vigentem flore, cui non potuiſſent nocere dilubia mortis aut peccati. Imoquę peccati immunis mortali gurgite ſuperato ęternũ viuitu ra ſupra omnes creaturas celebratur.

Amb.

Text. Ex illo Lucæ 10. & mulier quædam Martha nomine excepit illum in domo ſua.

§. IX.

Maria Virgo mulieris vocabulo afflicta debuit quam citiſsime, vt Chriſtum videret, à puluere euocari in cœlum.

PVlcherrime Eccleſiaſtica prouidẽtia Mariæ reſurgenti, in cœloſque aſcendenti fragmentum hoc capitis de cimi D. Lucę aptabit. Cuius vel ſingula commata nobis oſtendunt id, vnde debuit Dei mater præcellenti à Deo gloria ditari. Et prætermiſſa inſigni Marthæ virginitate, qua Deum hoſpitem habuit, & egregie Mariam Virginem effigiauit, cuius virginitas occiſſimam reſurrectionem traxit, vt vidimus, §. 9. Inſto mulieris vocabulo, quo Virgo à filio quandoque fuit appellata, imo & mortificata. Hic ego compono grauiſsimas patrum ſententias quæ videntur diſſidere, dum alij verba illa apud Ioannem 2. iactata nimirum, *quid mihi, & tibi mulier?* Verba dicunt reprehenſionis, obiurgationis, & exaſperantis. Alij maxime id abnuunt, reſpuunt, & reclamant, vt videri poteſt apud Toletum. Porro & ſi negemus verba illa profecta fuiſſe ab animo in virginem amaro, quod mihi euidentiſſimum faciunt, & amantiſſimi pietas filij & ſumma innocentia matris, tamen verba ipſa ex ſe acria ſunt, acerba ſunt, maximeque amatorẽ animum ſtimulantia. An non amãtis matris præcordia tangerentur, cum ſe à filio mulieris communi vocabulo ſenſerit compellari? An non mater pungeretur, cum omnes communi aſperitate, & ſeueritate tractentur? Et quidẽ inde eius celerrima à ſepulchro euocatio fuit obpignorata. In hanc me traxit cogitationem D. Hylarius, qui Pſal. 52. acute expendit fauorem illum maximum, quo Chriſtus Dominus Moyſem prę cæteris patribus apud inferos exiſtentibus honorauit, dum relictis alijs vnũ illũ in transfigurationis gloriã euocauit. Cęteri omnes ſancti anxieeu piebant gloriam filij hominis videre, cur Moyſes, vt prius videret, in Tabor raptus? An quia Moyſes viuens à Deo fuerat mortificatus, & caſtigatus? O iuſtam amici Dei mortificati à Deo retributionem? *Magis*, ait Hylarius, *his quæ volumus propitiatus eſt quam his quæ non poſsumus iratus eſt. Nam Moyſi fideli vtique amico ſuo dixiſſet, quia non glorificaſti me in aquis contradictionis, aſcẽde in montem, & morere: Hunc ſibi poſtea vna cum Elia ab Apoſtolis in monte conſpectum beati & æterni regni ſui conſortem, & martyrem reſeruauit.* Hęc

Ioan. 2.

Tol.

Hyl.

Deum

Deum optimum maximum pungebat cura, ne amantiſsimus ſibi ſeruus amaris conceptis verbis hæreret amaricatus. Ideoque non poſteriores expectauit glorias, vt illum cum cæteris glorificaret, ſed cum primum glorioſus apparuit, ſibi amicum aſciuit ab inferis, vt tantæ gloriæ fieret particeps.

Qui talis erga ſeruum extitit, qualē ſe exhibere debuiſſet erga dilectiſsimam matrem: illam crebro hominum ſaluti proſpiciens aſpero mulieris vocabulo retigit, illam mulierum more tali legi tradidit, illam ergo non ad communem omnium reſurrectionem, & glorificationem reliquit, ſed cum primum licuit ante omnes à ſepulchro in gloriam euocauit. Pulchre depingitur à Cypriano Chriſtus in cruce moriens hac vna cura ſtimulatus, quod amantiſsimam matrem aliquando paulo ſeuerus tractarit. *Cypr.* *Serm. de Paſs.* *Cōſidero te*, inquit, *in cruce de matre ſollicitum, cui volenti loqui tecum, cum euangelizares, negauiras retro actis diebus colloquium, & prætuleras matri auditores verbi, pauperes ſpiritu, dicens, eos tibi eſſe pro matre & fratribus, qui voluntati patris obtemperant. Nunc materno moueris affectu.* Hæc Cyprianus, & merito Chriſtum Dominum abeuntem in cœlum effingit memoria ſolicitari diſſimulata in matrem ſeueritate, hæc ſane pungebat Deum cura, hæc illum diſcedentem comitabatur, in gloria ſollicitabat, ne dubites ex hac cura ante omnes à ſepulchro fuiſſe Mariam in gloriam euocatam, vt amplexibus filij potiretur optatis.

§. X.

Maria dum filium Dei hoſpitio recepit ſimilem gloriæ Chriſti gloriam obtinuit.

NEmini dubium eſt á Chriſto Domino ſuæ carnis celerem reſurrectionem, & glorificationem prōmeritam fuiſſe. Quid plura? Eandem ſibi debuit obtinere Deipara. Etenim apud Matthæum dicitur, *qui recepit Prophetam in nomine Prophetæ mercedem Prophetæ recipiet.* *Matth. 10.* Hoſpitij exhibiti iure, Maria obtinuit eandem mercedem filij, hoc eſt ſimili gloria indutā æternat virgineam carnem. Hinc eleganter D. Athan, argumentatus eſt his verbis, *ex carne eius, & ex oſsibus eius veluti ex veteri Adamo, nouus iſte Adam, vt vicem eius expleret coſtam ſibi finxit: nimirum iſtam incarnationem eamque ſemel indutam perpetuo geſtat: ac proinde iſta noua Eua mater vitæ appellatur variegataque permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuētium.* *Athan.* Et merito cum Chriſtus Dominus in vtero virgineo hoſpitatus æternam ſuæ carni ſtolam acquireret, eandem etiam matri & hoſpitæ ſuę, donauit, vt eadem merces vtrumque condeco raret. Hinc Guarricus Abb. ſic facit Chriſtum Dominum loquentem ſermon. 4. Aſſumpt. *aſcendi & præparaui tronum gloriæ, vt adextris Regina coronata conſideat in veſtitu deaurato circumdata varietate. Neque hoc dico quod in parte ei tronus collocetur, quin ipſa eſt tronus meus. Veni igitur electa mea ponam in te tronum meum* *Guarr.* Non loco diſsident filius & mater, ſed eodē prorſus loco eadem gloriæ claritate, vt tronus, & Princeps itradiant.

De diuinis illis celſiſsimiſque ſupremæ hierarchiæ tronis inquit D. Dion. capit. 7. *Quod communicatione te ſu digni facti, non in imaginibus ſacre fictis formati, vt ferant Deificam ſimilitudinem, ſed vi vere ipſi approximantes, in prima participatione ſcientiæ Deificum eius lumen, & quia Deo ſimile ipſis ſubſtantialiter donatum eſt, communicant huiuſmodi, vt poſsibile eſt in præoperatrice virtute Deificis ipſius & humanis virtutibus.* *Dio.* Itaque diuini eſt troni Ieſu Deificam & humanam ſimilitudinem præferre, eiuſque virtutibus, & Deificis, & humanis illuſtrari, & amiciri non imaginibus mentis, ſed vere & ſubſtantialiter communicando, vt poſsibile eſt.

eſt. Vnde Maria Thronorum diuinorũ excelſior filij ſui Ieſu communicatione poſita, non imaginibus mentis figurat in ſe diuinam ſimilitudinem; ſed vt vere Chriſto approximans Deificũ eius lumen, & caracterem ſubſtantialiter recipit, communicatque illi, Deificis ipſius, & humanis virtutibus: ſimilique, & carnis, & ſpiritus gloria irradiat.

Illuſtratur amplius hæc gloria Mariana exemplo quo vſus eſt D. Greg. homil. 20. in Euang. vt oſtenderet qualiter Prophetarum mercede decorentur illi qui Prophetas excipiunt. *Proprium*, inquit, *fructum vlmus non habet, tamen portare fructum cum vite ſolet: ſic & ſæculares viri, quamuis ſpiritualium virtutum dona non habeant, dũ tamen ſanctos viros donis ſpiritualibus plenos ſua largitate ſuſtentant, quid aliud quam vitem cum fructibus portãt.* Ecce tibi vlmum ex ſe infrugiferã, tamen quia amicé vitem excipit, & amplexatur, aureis vndique conueſtita fructibus, ſuam æternat pulchritudinem. Sic homo virtutibus effœtus, dum iuſtum recipit, fouet, nutrit, ò quam immenſum gloriæ pondus ſuſtinet, particeps factus mercedis recepti iuſti. Magnum hoc? Sed maius, & glorioſius cogitauit de Maria Guarricus, dum illam ex hoſpitio exhibito Deo non meditatur vlmum aureis filij decoratam fructibus, ſed excelſum, & eleuatum a terra thronum, eadem ſummi regis radiantem gloria, totumqua pellucentem Deifica Ieſu & humana figura.

Greg.

§. XI.

Non ſolum eamdem cum Ieſu Mercedem participat Maria, ſed quodammodo ille ſuperior extiſtit.

MIrati forte ſunt plures Mariam virginitatis ſuæ gloria, quantum poſsibille eſt, condecoratam, qui nunc mirentur magis, quod ipſa Deifico filio quodammodo ſuperior dicatur exiſtere. Id quod probari debuit magno Athanaſio, dùm inquit de Deipara. *Ea nunc, vt Regina aſsiſtens à dextris filij vbique regnantis, quaſi in veſtitu deaurato incorruptionis, & immortalitatis circum amicta, & variegata ſacris, & ſolemnibus verbis celebratur.* Ecce tibi iuxta Athanaſium Maria regnat à dextris Filij, vt ex potiori loco maioritas aliqualis à filio ei remittatur. Etenim eruditiſsimus, ſapientiſsimuſque vir Pat. Maldonat, Pſalmi. 109. verba expendens, *dixit Dominus Domino meo ſede à dextris meis*, maioritatem inde ſuper Patrem in ordine ad nos pluribus docet, & ſtatuit. *Quo circa*, ait, *ſedere ad dexteram non ſolum ſignificat Chriſtum eſſe æqualem Patri, ſed etiam maiorem; non quidem re ipſa, ſed quod attinet ad nos, ex functione officij, & adminiſtratione Eccleſiæ. Neque enim iuxta Ioannem 5. Pater iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio.* Sic credideri- Mariam á dextris filij vbique regnantis aſsiſtentem, ſupremam ab illo authoritatem donari, vt hominum iudicijs præſit. Itaque Cardin. Petr. Damian. extollit Mariã: *Accedis ad aureum diuinæ ſeueritatis tribunal, non rogans, ſed imperans; Domina, nõ ancilla.* Sanè ſol, & luna, Chriſtus, & Maria diuiſum imperiũ habẽt: ille, vt præſit diei, hæc vt præſit nocti. Nimirũ, vt dũ huius caliginoſæ vitæ nox premit, mortales, nõ iuſtitiæ ſol Chriſtus, ſed Maria luna miſericordiæ plena imperet, tribunalque conſcendat, non rogans, ſed imperans, Domina, non ancilla. Hinc apud Cannaroganti Mariæ reſpondit Filius, *quid mihi, & tibi?* Quaſi offenſus, quod rogaret Mater, vbi integrum gaberebat ius imperij. Quod attigit Diuus Gregor. Niſſen. oratione in illud Pauli, *tunc & ipe Filius ſubiectus erit.* His verbis. *Maternum autem conſilium, quod minime tempore adhibere tur, rejecit dicens, quid mihi, & tibi, vis ne me ante ætatem præeſſe, ac imperare?*

Mal d. Pſal. 109

Ioan. 5.

Apud Sal. præuerb. 8. n. 146.

Niſ.

non dum venit hora mea, quæ præbet æta-ti, vt imperet. Sic caliginosæ vitæ impe rium detrectat Christus sol iustitiæ, il-ludque plenæ misericordiæ Lunæ Ma-riæ remittit; quæ á dextris consistens, nostris miserijs subueniendo, præemi-net Filio. Non multum abfuit D. An-selmi excogitatio, qui lib. de excellen-tia Virg. dicit. *Velocior est nonnunquam salus, memorato nomine Mariæ, quam in vocato nomine Domini Iesu, vnici fi-lij sui. Et id quidem non ideo fit, quod ipsa maior & potentior eo sit, nec enim ipse magn⁹ & potens est per eã, sed illa per ip-sum. Quare ergo propitior salus in recor-dationeeius, quám filij sui sæpe percipitur. Dicam quod sentio. Filius ei⁹ dominus est & iudex omnium, discernens merita sin-gulorum. Dum igitur á quouis suo nomi-ne inuocatus, non statim exaudit, profecto iuste facit. Inuocato autem nomine matris & si merita inuocantis non mereantur, vt exaudiatur, merita tamen matris interce-dunt.* Ecce tibi vt Iesus, ad præsentiam matris, iudicem exuat, & non quod iu-stitia, sed quod mater postulat, agat, quasi modo dederit omne iudicium matri. Vbi Maria stat, Iesus potius ad-uocati quam iudicis fungitur munere, etenim Luc. 10. vbi aiebat. *Maria opti-mam partem elegit:* merito subdit Ber. ser. 3. in Assum. dicens. *Vide prærogati-uam Mariæ, quem in omni causa habeat aduocatum.* Sane Mariana merita sæpe iudicium immutant & de iudice fa-ciunt aduocatum, dum ipsa tribunal ingreditur, non rogans, sed imperans. Vnde etiam creditur vocari Regina misericordiæ: quem titulum dum ex-plicat ipse Bern. ait. *Conuenienter voca-tur Regina misericordiæ, quod diuinæ pie tatis abyssum cui vult & quando vult quomodo vult creditur aperire: vt qui vis enormis peccator non pereat, cui sancta sanctorum patrocinij sui suffragia præs-tat.* Sic ille.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

VBI CHRISTI DOMINI INCVNABVLA, ET PVRITIÆ anni.

MARIANA rimati decora, iam vnicæ prolis myſteria enucleaturi accedimus; & á primis eius vnguiculis omnia accuraté examinabimus. Quod eruditiſsimi viri noſtræ Societatis Card. Tolet. & Maldon. exararunt, adeò fæliciter, none voluo; ſed ſolùm meto, de meoque à Patribus flori legium addo.

CAPVT I.

De Verbi diuini in vterũ virginalem deſcenſu.

DIſcedente à B. Virgine Angelo, continuò eius viſcera intrauit verbum, naturamque humanam animara tionali, & corpore conſtantem, diuini ſpiritus vi ex Maria conflatam ſibi vniuit. Itaque in eodem inſtanti concept⁹ Chriſtus, Deus homo, integer, perfectus in eſſentia, mente humana, & diuina pollens, & inde relictus Marianæ actinitati, à qua, ſicut cæteræ proles à matribus, incrementum membrorum & maturitatem partus accepit.

§. I.

Verbum diuinum ſilenter, in vterum deſcendit vt facilius prædam faceret.

SÆpiſsimè miratus ſum, id quod D. Athanaſ. aduertit, nimirum Verbũ diuinum Angeli diſceſſum expectaſſe, vt in vtero Virginis copularetur naturæ humanæ. Cur non præſentibus Angelis? Cur non cœlo intonante? Cur nõ canente Archangelorum buccina? An neſibi caueret aduerſarius? Sanè eã aſsignat cauſam D. Zeno ſerm. 1. de Nat. *Chriſtus, ait, latenter in mundum intrauit, ne ſibi ſapiens Diabolus videretur. Vt quomodo homo in paradiſo non cognouerat Diabolum, ſic & Diabolus in ſæculo non cognoſceret Chriſtum.* Cùm primùm de ambulantis Dei audita fuit vox in paradiſo, qui eſum arboris Adamo perſuaſit eidem & fugam ſuggeſsit. Ideò modo diſsipaturus Deus Diaboli conſilium, tacito greſſu, & latenter appropinquauit, ne prædam fugaret, vt in paradiſo fugauit. Imò, vt rectè ait Theo-

Vide Toletum.

Zeno.

Theodot. dotus Episcop. Ancir. hom, de Nat. Christ. *Adiungit se fugitiuo; seruus enim ad ipsum venire non poterat. Accedit ad seruum non maiestate herili, non Angelorum satellitia præmittens, non igneos globos vibrans, non elementa concutiens; sed quo fugitiuum capiat, propiamque possessionem, recuperet, blãde accedit.* Quorum verborum percipies acumẽ, id animad uertens quod non semel accidit militibus in suum Principem rebellantibus. Diffugiunt rebelles protinus ad tyrannum, verùm dux vt fugitiuos reducat ad caules, non Marte furit statim; sed etiam simulata fuga sub nocturno silẽtio accedit, petit admitti socium, & ita admissus paulatim tollicitat sociorum animos, commouet, trahit, vsque dum spreto tyranno imperium subeunt Principis naturalis. Ita prorsus ait Theodotus, verbum fugientis hominis recordatus, non ira fulgurat, non prestrepit gressibus, non in rebelles vociferatur; sed latenter accedit & adiungit se fugitiuo, & quo fugitiuum capiat, propriam
Hom. de Ioann. Bapt. que possessionem recuperet, ingreditur blandè. Hinc eleganter Antipater virgini applaudit his verbis, *Tu es benedicta quæ portas qui ambulauit in paradiso.* Quasi diceret, inte ò Maria prislina maledicti o in benedictionem mutatur. Quid miraris? Portas, qui ambulabat in paradiso, qui ambulans ad auram pers trepentibus gressibus peccatores fugauit, namque dicitur Genes. 3. *Cùm audissent vocem Domini ambulantis, abscondit se Adam, & vxor eius.* Iam experientia doctus adeò blandè, adeò quietè ad fugitiuos accedit, vt præsilentio nec ambulat, nec pedem mouet; sed placidissimo in vtero ipse quietus portatur. Vnde meritò dicat Chrysost. hoc ipsum meditatus, videns Deum se nobis silenter admiscentem. *Nõ habemus amplius suspectam exilij exprobrationẽ, non extimescimus amplius claustra portarum paradisi, non amplius á ficu accipimus folia, non amplius ad sonum gressus cõ tremiscimus.* Expendo, non amplius ad sonum gressus contremiscimus, adeò blandè accedit, ne gressu prædam fugaret; sed fugitiuo adiunctus, tyranno exibilato proprium possessionem recuperaret.

Hom. d Ioann .e Bapt.

Apud Metaph.

§ II.

Verbum diuinum alto virginei vteri silentio sese maximè premit, crucisque excedit cruciatus.

COnceptum sermonẽ retinere quis poterit? Etenim ea est natura verbi, vt omnia tentet dũ se prodat, quę in Verbo diuino vis inde augebatur, quod vehementer cupiebat hominibus communicari. Hinc meritò Guaricus Abbas serm. 3. de Annunt. hæc est verba fatus. *Omnium humanarum infirmitatum, vel iniuriarum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, sicut tempore primam, sic etiam humilitate ferè maximam existimo, quod in vtero concipi, in vtero nouem mensium tempore maiestas illa incircumscripta passa est contineri. Vbi enim sic se exinaniuit, aut quando ita penitus à semet ipso defeciisse visus fuit? Tanto tempore nihil illa virtus manifestium operatur, nullo signo visibili maiestas, quæ clausa latet proditur. Non sic in cruce visus est infirmus, vbi quod infirmũ illius fuit, statim apparuit fortius omnibus hominibus, quando & moriens glorificat latronem, & expirans inspirat centurionem. In vtero autem sic est, quasi non sit. Sic omnipotentis virtus vacat quasi nihil posset, & Verbum æternum subsilẽtio se premit.* Hoc inter ligni cruciatus solatiũ Christus Dominus habuit, quod ibi operatorium verbum agebat; dum septies loquitur, & in latrone, in Centurione, in inimicis elucet suorum verborum efficacia; at in vtero actiuissimũ diuinitatis fulgur, vocalissimum verbum, vim sibi contrariam experitur validissimã. Quid contrarius illi qui est, quàm non esse? Quid magis oppositum omnipotenti quàm inefficacia? Vocalissimo, quam infantia? Ecce tibi qui est in vtero clausus censetur quasi non sit. Ita Tertull. 1. contra Marcion. cap. 22. *Otiũ sui natura non uouit, hinc censetur si agat vt si cessarit, nõ sit.* Quod videtur cauisse Moyses Gen. 1. nisi præmisso opere Deum

Guar.

Tert.

Gen.

Deum detrectans nominate; ait enim *In principio creauit Deus:* ſic expendit Theophilus ad Autol. lib. 2. *Primũ quidem principium, & eius creationem nominauit, deinde ipſum Deum poſuit. Nõ enim fas eſt Deum tenere & ocioſe nullo opere ſubiecto nominari.* Pulcrè igitur Guarricus dixit, melius cum verbo in cruce fuiſſe actum, quàm in vtero: nã in cruce verbum locutum ſecuta fuit Latronis expoſtulatio, *Domine, memento mei dum fueris in regnum tuum,* Centurionis confeſſio *Vere filius Dei erat iſte.* At in vtero ſic eſt quaſi non ſit, ſic omnipotentis virtus vacat quaſi nihil poſſet, & verbum diuinum ſub ſilentio ſe premit. Equidem eleganti dictum eſt ponderatione, quòd ſeſe in vtero verbum diuinum premit, hoc eſt ſibi vim infert maximã nihil agens Quod ad huc expreſsit D. Zenoſerm. 3. de Nat. ſic fatus. *Etenim Dei filius ab æterna ſede profectus in prædeſtinatæ Virginis templum ſibimet caſtrametatur.* Sanè, vt vim inferant, hoſti caſtra milites conſtituunt, ſic Verbum diuinum, vt aëreis poteſtatibus noceat in cruce caſtrametatus eſt; verùm, in vtero virginali non hoſti vim illaturus, ſed ſibimet caſtrametatur, in ſe deſæuit, ſe premit, imo perimit. Actiuiſsimum ignem ſcimus aliquando ſpino hæſiſſe ſine paſcua, ſine opere; ſed etiam ſcimus quàm tunc coërceretur eius actiuitas ab omnipotenti manu. *Cernere erat,* ait, Euſebius, *pugnantem ignem, à Deo tamen fræno coercitum.* Quam coërtionem, & vim maximam Verbo in vtero exiſtenti auſpicatur Angelus apud Chryſoſt. dum meditans Deum accedentẽ ad oſtium tabernaculi Abrahæ & protinus tranſeuntem, ſic in rem præſentem argumentatur. *Illic, ò Domine, te conſpicuum Abrahæ præbuiſti in oſtio tabernaculi, & pertranſiſti qui omnia cõples, quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem?* Quaſi dixerit, beneficentiſsimus Abrahamo accedis mille illi benedictiones indicens, & vix tabernaculi oſtium attingis, & ſtatim præteris, nec te detinent perſpicua á te in Abrahami domum profecta beneficia, quã ta igitur vi, quanta coërtione indiget diuinitaris tuæ actiuiſsimus ignis, vt ocioſus lateat ſub virginali vtero.

§. III.

Verbum diuinum vtero clauſum ocij impatiens ſanctificaturus Ioannem abijt.

ADeò verbum Diuinum in hominum ſalutem ardebat, vt nec in vtero detineretur virginali, quo minùs ipſe ſeſe Ioanni offerret, vt illum ſanitati donaret. Quod miratus Antipater, ait. *Licebat videri lutum ſalutari á figulo, excipi Regem in tabernaculo militis, & veniſſe Dominum in ſerui domunculam.* Porrò Deo inimicabatur peccator, lutum à figulo deſciſcerat, & miles rebellarat in Regem maximũ. O Dei amorem, ò miſericordiam magnam, obdurato luto, tacente peccatore, ecce tibi Deus primus ſalutat lutum, & à domibus eburneis vteri Mariani in ſerui domunculam venit, primuſque ipſe offert pacem, vt meritò dicat Tertull. *Quod Deus priùs in ſe pœnitentiam dedicauit.* Ipſe offenſus, & omnipotens offenſorem adit, & beneficijs allicit. Id quod maximè perſpicuum fuit Gen. 3. Vbi Adamum ſub peccato fugientẽ his verbis ſuaviſsimis trahit. *Adã vbi es?* De quibus Chryſoſt. *Obſtupeſcite ad eminentem Dei miſericordiam non ſolũ quod vocabit; ſed quod per ſe ipſum vocauit, id quod homines facere nunquam ferrent inter ſe.* Explicatius adhuc ad rem noſtram Lippomanus. *Docemur hìc benignitatem Dei, qui pertinaciter adhuc fugientem recipit in gratiam, ex miſericordia enim prior vocat ad pœnitentiam.* Qua miſericordia actus vix mundum ingreſſus virginali vtero clauditur filio Dei, & ſeruum & peccatorem adit, vt illi impertiretur ſanitatem. Non enim ſuſtinebit fons ille miſericordiæ inſtagnari, ſed qua, ſingulis ſe momẽtis effunderet, rimabatur. Quod in præmatura innocentium cæde D. Leo ſerm. 2. in Epiph. ponderauit, fatus *Itaque Chriſtus ne vllum ei tempus eſſet abſque miraculo ante vſum linguæ poteſtatem verbi*

tacitus exerebat; & quasi iam diceret, sinite paruulos venire ad me, noua gloria coronabat infantes. Sic infans in infantes, & in vtero existens in eum, qui vtero existebat largus ostendebatur, ne vllo tempore à beneficijs impertiendis vacaret. Cui accinit D. Bern. serm. 1. in Ramis dicens. *Qui paruulus natus est, & primam paruulorũ eligit aciem.* Is enim erat ardor diuino in pectore, quo quiescere non posset; sed de coetaneis suis saltem triumphorum præludia meditabatur. Leo

CAPVT II.

De Christi Domini temporali natiuitate.

Non hîc quærenda longa de tempore Dominicæ natiuitatis supputatio, quæ vel à nostro Barrada vel ab eruditissimo Baronio exarata iã fuit. Nec item, quod illi fecerunt, miracula deificum ortũ præcedẽtia examinabimus. Manauerint fontes oleo, templa idolorum corruerint, terni apparuerint soles, Sodomitica Venus incinerarit: vineæ Enggadi floruerint, quid mirũ, si mundus tanto Dei hominis fœcundus miraculo tot ediderit vel parturierit miracula? Edicto Cæsaris vocantur duo Virginei coniuges in Bethlehem auitam ciuitatem. Quorum tenue pecunon inuenit locum in diuersorij penetralibus, stabulum adeunt, ibiq́ue intempesta nocte tempestiuus fructus nulla obstetricante manu à virgineo vtero interram dilabitur. Orientem solem brachijs excepit casta soror, & mater Diana, falcijs coronat, vberibus lactat, & adoratura Regem præsepij fœnum sternit, ibiq; reclinat infantem.

Ad illud Luc. 2. Ascendit autẽ Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prę-gnante.

§. I.

Romano imperio ad sui corporis tutelam & custodiam vsurus nascens Dominus Cæsari parens describitur cęsareis tabulis.

Ioseph, Marię, & Iesus inter Cęsaris subiectos scribuntur, vt placet Osio, Bedę, & alijs, magna equidem Dei humilitas, qui eo tempore voluit incarnari, quo mox natus censu Cæsaris ascriberetur. Igitur Cęsar Dei hominis dominus? Anne Deus homo Cæsaris seruus? Quid aliud insinuat ista descriptio? mihi hæc cogitanti sese statim obijciunt illa Pauli ad Galat. 4. verba. *Dico autem quanto tempore heres paruulus est, nihil differt â seruo, cùm sit dominus omnium; sed sub tutoribus & actoribus est.* Sanè diuini testamenti heres Christus, dominus omnium, quando paruulus pro nobis factus est, paruuli seruitutem debuit etiam amplecti, vt sit non sub dominis: sed sub tutoribus, seruiq́ue conditionem subeat, tutelare Romanorum dominium expertus. De infantibus sic cauet lex 12. tab. *Tutores liberis in potestate testamento, parentes dãto.* Sic diuinus pater integro testamẽto Romanum imperium tutorem recens nato filio in potestate dedit, sub cuius imperij potestate ascriptus paruulus natus iuxta perfectissimæ tutelæ iura integras suas res tempore ordinato

fuit

fuit nactus. Vnus me in hanc cogitationem traxit D. Athanaſ. ſerm. in hāc deſcriptionem, vbi ponderans quàm diuinè, non alio genere mortis; ſed in crucem Dominus à Pilato eſſet actus, ſic loquitur. *Huius rectæ ordinationis cauſa inſtituta eſt prima ſub Auguſto Cæſare deſcriptio. Niſi enim lex hæc antea lata fuiſſet, Domini Ieſu Chriſti corpus integrum ſepulturæ mandatum non eſſet. Nam Iudæorum natio nimio furore accẽſa Dominicum corpus in ignem aut in mare deieciſſet. Nam ſi Hieremiam non ſic exoſum in lacum cœni plenum coniecerunt; quid in Chriſti corpore magnopere ſibi exoſi facturi fuiſſent, niſi Romanæ legis pœnam timuiſſent?* Imperium igitur Romanum optimi tutoris iure functũ commiſſum ſibi Chriſtum tutatus eſt, ne ab aduerſarijs diſcerperetur; ſed omnia illius manerent integra.

Habetur apud Metraphra.

Hinc eleganter Oroſius Imperij Romani ſupra omnia imperia ingentem illam gloriam auguratus eſt, qua ſubditione ſua vniuerſum orbem terrarum dicitur conſcripſiſſe. Etenim maximo omnium Domino paruulo maximus omnium & potentiſsimus parandus erat tutor & cuſtos. Audite Oroſium huic Euangelicæ deſcriptioni alludentem verbis illis. *Hæc eſt prima illa clariſsimaque profeſsio, quæ Cæſarem omnium Principem, Romanòſque rerum dominos ſigillatim cunctorum hominum edita aſcriptione ſignauit, in qua ſe & ipſe qui cunctos homines fecit inueniri homines voluit. Quod nunquam penitus ab orbe condito, atque ab exordio generis humani in hunc modum, ne Babylonico quidem vel Macedonico, vt non dicam, minori cuiquam Regno conceſſum eſt. Nec dubiũ quin omnium cognitioni pateat, quòd Dominus noſter Chriſtus hanc vrbem nutu ſuo auctam defenſamque in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potiſsimè voluit eſſe, cum venit dicendus vtique ciuis Romanus, cenſus profeſsione Romani.* Hæc Oroſius lib. 6. hiſtor. cap. 20. & meritò inde ſummum Romani Imperij apicem colligit, vt quod habendo, tutando, defendendoque diuino puero Chriſto parabatur.

Oroſ.

Ad illud Luc. 2. Factum eſt autẽ cùm eſſent ibi, impleti ſunt dies, vt pareret: & peperit filiũ ſuum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio.

§. II.

Deus in ſumma paupertate, & nuditate natus, vt inde ſe acceſſu facilem dedicaret.

Quicquid magnum, quicquid excelſum verbum in mundo naſcẽs in primis depoſuit, ne maieſtate deterreret homines; ſed vilitate alliceret & facilitate caperet. Id quod egregiè meditatur Theodotus orat. de Chriſti nat. non terrens, inquit, tanquam Deus, neque tonitruis auditus percutiens, neq; nube circumamictus, & ignem in nube demonſtrans, neque tubæ ſono audientes terrens, ſicut aliquando Iudæis apparuit timorẽ incicuens, indeuotis, nec concutiens famulum; ſed gratia magis & bonitate euocans eum. *Propterea non venit cum Imperali faſtigio, nec obſequium deduxit Angelorum, non mouit Archangelorum exercitus; ſed venit omnium Dominus in ſerui forma, paupertate circumamictus, vt venationem nõ effugaret.* Vt venator prædam trahat ad laqueos, quàm ſeſe deijcit, quàm nudatur, abſconditur ramis; ſic homines Deus vt traheret prædandos, fauſtum omnem exuit Imperialem, ſeſe humi proſtrauit, paupertate amicitur, vt vel ſic prædam faceret. Sic etiam poſtmodum vir factus, dimiſsis diſcipulis, in ciuitatem, manſit ipſe ſolus iuxta fontẽ Sichar. De quo eleganter Chryſoſt. hom. de Samarit. *Quare diſcipulos ſuos ablegauerat Dominus? Mulier illa paupercula erat, neque potuiſſet multorum ſatellitum numerum contueri, quòd ſi magiſtri dignitatem vidiſſet, ac*

Theodot

Chryſoſt

discipulorum cœtum, accedere ausa non esset, piscis è retib⁹ euasisset, propterea discipulos ablegabit. Ita modò paupertate circumamictus, omni satellitio nudatus apparet, humi vagiens, vt pauperculi etiam homunciones Deo valeant approximari. *Vide ergo* (finit Theodotus, vbi supra) *quomodo paupertas eum, qui pro nobis homo factus est, accessibilem vniuersis ostendit. Nullus enim metuens superbus Christi diuitias tardus fuit, nullum accedere ad eum Imperij celsitudo prohibuit; sed communis apparuit, & pauperem semetipsum offerens omnibus ad salutem. In præsepi, namque Dei proponitur verbum, vt licentiam habeat rationalis, & irrationalis participari cibo salutis.* Quo circa loquens Iosephus lib. 8. ant. c. 3. de senioribus Israel quando Roboamo consilium dederant, sic ait. *Suaserunt, vt comiter populum alloquere tur, & posito aliquantisper fastu Regio, ad captandam multitudinis gratiam se accommodaret: hac enim arte captos facile illum amaturos: quod natura ita comparatum est, vt subiecti delectentur Regibus mansuetis, & de suo fastigio non nihil se demittentibus.* Proh Deus immortalis quò te dimittis? Quam deponis fastum Regium, vt mansuetudine allicias, & allectos capias? Cum primum noster Rex legem tulit, ad montem Sinà descendit, cur non potius é cœlo? Athan. lib. 3. contra Arian. ait. *Qui poterat ex ipso cœlo legem dictare, notat vtile esse hominibus, si e Sinai eam promulgaret: idque ideo fecit, vt & Moyses ascendere posset, & illi de proximo sermonem audientes melius crederent.* Modo, non è cœlo, non è monte Sinaî, sed magis dimissus hominum intrat casas, vt per demissionem facilius homines ad se trahat. Etenim ait Math 8. *Cum venisset Iesus in domo Petri*, vbi Chrisol. serm. 18. *Ad domum Petri venit Christus, vt domus Petri veniret ad Christum.* Sic à condescensu homines capit.

§. III.

In summa nascitur Deus paupertate, vt vnus, & solus puerulus mortalium oculos detriumpharet.

NOn is est Deus natus, qui emendicatis decoribus homines traheret, ipse solus & nudus sufficit mortalium, & immortaliũ mẽtes exsatiare. Sic Theodotus ait. *Propterea paupercu Theodot lam Deus elegit matrem, pauperiorem patriam, egenus fit pecunijs. Omnia paupera, & vilia elegit: omnia mediocria, & plurimum obscura, vt diuinitas sola cognosceretur orbem transformasse terrarũ.* Sanè is erat puer diuinus, qui nudus, qui solus caperet humanas volũtates. Fulgentia congerunt decora Principes mundiales, auro, gemmisque faciunt radiare Palatia, vt contuentium oculi circumstantibus decoribus præoccupati cæcutiant ad Principis humanam infirmitatem. At puer iste imbecillus licèt, & pauper medijs crepitacillis infantilibus, media fasciarum, & præsepis vilitate sic omnium creaturarum oculos menteſque potitur, vt cæcutiãt ad fulgentissimas quasque mundi gazas. Accipite Cyprianum pulchre de nascentis pueri paupertate Philosophantem. *Ornamenta ait, quæ deerant, etiamsi adessent, non haberent oculos inspectores, quia præsentia paruuli sic eorũ, qui aderant oculos occupauerat, sic illuminauerat animos, sic corda illexerat, vt in hoc summo bono omnium bonorum vnita collectio videretur, nec opus esset mendicari perpartes, quod simul in se vno fidelibus omnipotens infantia præsentabat.* Viluissent cuncti creati splendores, radiantia decora, ditissima ornamenta, vbi solus pauperhîc puerulus radiabat, ipse ipse nudus, omni decore spoliatus, circumamictus paupertate præoccupabat animos, oculosque omnium, ne illo viso alia externè splendẽtia desiderarent omniũ pulchritudinũ segete exsatiati. Huic simil ẽ rationẽ meditat⁹ est. D. Athanas. propterquã inuisibilis homo

Athan. homo Deꝰ visibilis apparuit. *Ideo*, inquit, *hominũ amator Deus corpus sibi assumsit homo inter homines versaturus, vt hominũ sensus præoccuparet, vt homines humana sola cogitantes, quocumq; suos sensus cõferrent, ibi se anticipari, præoccuparique notionibus animaduerterint.* O præstantissimum artis diuinæ artificiũ! O singularis verbi Dei sagacitas, homo fit pauper omni decore, & ornamento nudatus, vt oculos humana decora concupientes rapiat, præoccupet, exsatiet! Quomodo id præstabit? qui nudus est, qui omni decore spoliatus qualiter omnium pulchritudine capiet? qualiter mihi vniuersas creaturarum, è creatoris diuitias repræsentabit? Sanè quia omniũ nudatus est. Materialis oculus, vt vniuersos mihi possit colores repræsentare, & claro sub lumine obijcere, ita elaboratus est Philosophis, vt omni sit in se colore vacuus, qualibet licet minima tinctura nudatꝰ, adeò, vt si quando ex morbo aliquo tingatur pupilla omnia sibi suo colore delibuta fingat. Hoc ergo quod materialis oculus habet, longè præstãtiori, & diuiniori ratione increatus oculus Dei paupere circumamictus carne præstabit. Is nudus extrema in paupertate visitur in stabulo natus, vt omniũ bonorum diuitias ditissimosq; pulchritudinum thesauros fidelibus re-
Theod. præsentaret, eorum oculos præoccupando. Hinc eleganter Theodotus ait. *Tu respice mihi pauperrimum habitaculum eius, qui ditat cœlum, vide præsepe sedentis supra Cherubin, vide pannis obsitũ eum, qui pelagus arenæ iunxit, vide deorsum paupertatem diuitias eius sursum considerans, sic etenim gratiæ, & clementiæ videbis magnitudinem si tacitam Dei condescensionem consideraueris. Nã ipsa paupertate diuitiæ eius diuitis ostendũtur.* Expendo istud, nam ipsa paupertate diuitiæ eius diuitis ostenduntur: paruulus namque puer nudus Dei oculus & pupilla in media nuditate vniuersos diuitiarum immortalium, thesauros, cunctas pulchritudinũ splẽdentium species, hominum concupiẽti animo repræsentabat.

§. IIII.

Præsepis palea Dei hominis commixstionem æternum duraturam firmauit.

PRimus sese mihi obijcit Athanas. ora. de Incarn. Verbi. Vbihãc subdit rationem, cur verbum diuinum, & nõ *Athan.* alia deitatis persona hominem assumeret reparãdum. *Neque fuisset*, ait, *vllius alterius opus exemplar imaginis diuinæ hominibus restituere, nisi eius qui erat imago Patris.* Tota generis humani ruina in eo erat, quod imago Dei homini impressa deiecta fuerit, & abolita: reparatio ergo generis humani inde proueniura, quod imago Patris iterato opere homini firmiter inderetur. Porrò, inditum fuit homini verbum diuinum, imago æterna Patris carni humanæ sub paleis præsepis apparuit impressa inde auspicium præbens, quód nunquam vlterius esset abolenda. Hoc Cyprianus admiratus mysterium totus ad stupens aiebat. *Miror quomodo verbo Dei caro adhæserit.* Etenim testacea lu- *Cyper.*
teaque caro qualem commixionem cum ærea Dei imagine præseferat? Vix terreno Adamo indita fuit imago Dei, & statim ad serpentis sibilum ex suflatur, non equidem cohærent sibi testa, & ferrum.

Reuoca, si vis, in memoriã illud Dan. 3. Regi Babylonio obiectũ spectrũ, cuiꝰ pedes ex parte ferrei ex parte fictiles visebãtur. Quid tũc mysterij? *Commiscebuntur*, inquit, *humano semine; sed nõ adhærebũt sibi, sicut ferrum non potest mixsceri testæ.* Hoc crediderim Cypriano præcognitum cum dixit, quomodo verbo Dei caro ad hæserit, non miratur, quod virgineo ex semine cõmixsti fuerint homo & Deus; sed quod ænea Dei imago, ferreum Dei verbum & penetrabilius omni gladio ancipiti testaceę & luteæ carni firmiter adhęserit. Dixisset barbarꝰ quis & hereticꝰ quod quantumuis semine humano Deus, & homo conjungerentur, non tamen semper adhæturi sibi, sicut

ferrũ non poteſt miſceri teſtæ. His la baret ratio humana ſpectris, hæc prædicarent ſancti miracula, & myſteria, quòd verbo Dei caro adhęſerit.

Verùm enim verò verbum Dei non teſtæ, non luto cuique adhęſit; ſed luto humano paleis conuoluto præſepis, ne adeò mireris, quòd firmiter verbum Dei humanæ carni adhęſerit. Cur enim Chriſti Domini humilitas ſub paleis conſtituti, perſeuerantiam vnionis hypoſtaticæ uõ mereretur? Sané teſtaceum lutum, vt omni palea purum eſt, ſic nihil valet, vt conglutinare, & coniungere poſſet. Vnde apud Ezechiel peruerſe ædificantibus dicitur. *Liniebant eum luto abſque paleis. Dic ad eos, qui liniunt abſque temperatura, quòd caſurus ſit.* Quæ verba expendens Theodoretus, gluten iſtud, ſiue lutum, quo muri lapides abſque temperatura palearum vinciebantur, putat Reges, & Principes, ſic enim ait, *Vincula muri Regem, & Principes appellauit, qui ſicut commiſſura ædificium, ita populum conſtringebant.* Vbi ergo lutũ ſine palearũ temperatura regnat, futuram ruinam, & caſum minitatur. Proh dolor! luteus homo terrenus Adam Dei imaginem ſuſcepit medijs paradiſis delitiarum, florenti nemore, aſpirantibus ſuauibus auris, nullã ibi palea, nulla palearũ vilium temperatura. Quid plura? Vnico ambitionis flabello cecidit homo, imago Dei exturbatur, totumque innocentiæ ædificium ruinam patitur.

Hinc iterato opificio imago Patris imprimenda luto humano, non aliter luto inſedit, quin lutum humanum pre meret ſub fœno præſepis, illumque cõ diret de fullionis more temperatura palearum, quo adeò firmiter imago Dei, verbum Dei adhæſit carni, vt hominis, & Dei mixturã æternaret. Pulchrè, & eleganter ex hac à paleis commixtione pũgit Theodotus hæreticos illos, qui in Concilio Epheſino verbũ diuinum carni minimè inhærendum putabant. *Porrò, nos oſtendimus,* inquit, *quia pauper factꝰ propter nos, qui eſt dines, verbo diuinitatis ſalutẽ omnibus perceptibilem faciens. Quod enim ſignificans Paulus dicebat, propter nos pauper factus eſt, cùm diues eſſet, vt nos illius paupertate ditaremur. Et quomodo iſte pauper factus eſt propter nos, dicant nobis, qui à Dei verbo ſeparant hominem, & quod vnitum eſt ſeparant?* Sic ille; eleganter ex paupere carne accepta in ſeparabilitatẽ verbi ab homine præſagiens. Etenim vbi humanum lutum ſub tanta paupertate, & vilitate, addita palearum temperatura, verbo diuino coniungitur, non poteſt coniunctio hæc & commixtio æternùm nõ durare. Quod ponderans D. Chriſ. ſic paradiſi caſus cum præſepis fœlicitate compo nit. *Illic probo affectus fuerat paradiſus; hic ſpelunca facta eſt glorioſa. Illic duo, Adam, & Eua expulſi ſunt à peccato; hic fines orbis terrarum educti ad gratiã. Non habemus amplius ſuſpectam exilij exprobationem; non extimeſcimus ampliùs clauſtra portarum paradiſi; non metuimus amplius morſus ſerpentum.* Omnia in tuto ſunt, omnia æternùm firmata, & confirmata, nunquam dirùendus eſt noſter hic paries, non fieri poteſt, vt corruat genus humanum, ſiquidem lapis angularis, Dei verbum, imago Patris non ſe teſtaceo luto impreſsit; ſed lutum cum palearum temperatura ſibi in præſepio copulauit.

Ezech.

Theodor.

Theodot.

Chriſoſt.

§. V.

Faſciæ, panni, & vilitas præſepis Deum omnipotentem maximè honorarunt.

FAcem nobis præferat hac in re millies nominandus Theodotus, à quo hæretici vilia Dei incunabula faſtiditi, ſic apud Epheſinam Synodum punguntur. *Vides paupertatem tantarũ factam diuitiarum matrem. Numquid noceat deorſum vnigeniti ad paruum tempus abiectio, quæ tantas diuitias contulit orbi terrarum? Quid ergo exprobras Chriſti in Bethlehem humilitatem? Cur paupertatem deducis ad medium eius lucra non computans? Cur indignũ dicis Deo, quod tantorum bonorum facta eſt occaſio? Cur paupertatem dicis indignam Deo, per quã mundus ditatus eſt? Noli detrahere abiectio-*

Theodo.

ctioni, qua Tyrannis diabolica est destructa. Si enim cùm format Deus membra mulieris non accusatur, neque cùm inhabitat in eis iniuriam patitur. O vim argumenti maximam: O mentem pipere superplenam, & sale; Nulla res Deo, & creaturarum orbi tot peperit glorias, tot genùit triumphos, tantas coronas reportauit quàm præsepe, quám spelunca, quàm infantia, quám fasciæ. Quot fasciæ tot diademata, quibus coronauit Deum mater sua, coronauit, inquam, Deum mater, sed quando coronauit? An in paradiso ab illo condita? an quando à florido Dei ore accipit vitæ spiraculum? an quando diuinis elaborata manibus? Quin potiùs tunc Deum coronauit mater, quùm peperit trementem artubus, quùm fudit in pręsepio, quùm vilibus fascijs colligauit, tunc sanè Deum diuiniori subliminiorique diademate ditauit. Siccine magnus Theolog⁹ Nazianz. orat. in Christi natiu. creationi hominis á Deo elaboratę præponit eiusdem Assumptionem in Deum ex vilitate, & infirmitate natalis. *O nouam*, ait, *& in auditam mixturã, qui est fit: secundum consortium nobiscum init, & quidem priori longè mirabilius: tunc enim id quod præstantius erat nobis impertijt; at nunc eius, quod deterius est particeps ipse fit. Hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò sublimmi⁹.* Et quidẽ laudãdus erat De⁹ quod hominẽ cõdiderit, quòd illum pulcherrimo corpore viuidò spiritu donauerit, quòd nemore florenti ditauerit. Tunc enim pulchritudinis, diuitiarum, regijque fulgoris magnificentissimos effudit thesauros, maiora tamen, & longè admirabiliora prætendit, cùm hominẽ assumpsit reparandũ. Quidni? eius quod deterius est particeps fit, nõ splẽdentia, sed obscura, nõ sublimia, sed abiecta, non pretiosa, sed vilia, sed paupera sibi innectit: *& hoc priori illo diuinius, & apud cordatos multò sublimius*, adeo, vt dicat Aug. serm. 3. *quod ista natiuitas potentiam diuinitatis honorauit.* Miraberis, potentiam infirmitate honorari? Audis infantẽ præsepio reclinatum, pannis involutum trementem artubus, & intereà nescis qualiter possit de potentia & fortitudine laudari? Qualiter eius potentia effulgeat honorata? Equidem Toleti, vbi é calybis massa dexertrimé enses conflantur; vi dere erit fabrum gladiarium, qui vt experientia emtorem doceat, quàm præclarum ensem confinxerit, quàmque bene ipsum temperarit, arripit ipse prior gladium, nudat, eumque flexilem monstrans parieti impingere non reformidat. Itaque ipsum flectit, ingyrum rotat & ducit, vt cuspidem ad capulum ipsum deducat. Quid hoc magni est? Plumbei aut ficulnei potiùs gladij signum apparet, quem quocumquè volueris inflectes. Id sibi persuaderet ignarus artis; verũ qui sapit tunc magni æstimat gladium, cùm ita flexilem & ductilem cernit, tũcque faber dexterrime elaborati gladij valorem cõmẽdat, adauget pretiũ, cũ illũ crebris flexib⁹ premit ac cõuoluit. O verbũ patris increatũ, omnipotẽs sermo penetrabilior oni gladio ancipiti! Barbarus ille erit, hęreticus, diuinę artis penitus expers, qui me dijs his natalitij apparentibus infirmitatibus diuinam effulgere virtutem non cerneret. Saxeo præsepio impactus flecteris, reclinaris, flexilesque connoluũtur artus lachrymantur occeli, ageris dormiturus. Verùm hi motus sub humanæ infirmitatis indicijs calybem diuinum præseferunt, maximèque admirandã diuinam potentiam reddunt. *Nam si venisset*, vt loquitur Cæsarius dial, 3. *vsurus potestate naturali nil admiratione dignum facere visus esset, si aduersus Angelum desertorem decertasset Deus, imò in arrogantiam extulisset Diabolum quasi Deo par fuisset aduersarius.* Venit ergo omnipotens sermo, gladius acutus flexilis, ductilis, humilis, & infirma amplectens, vt sic victricem Diaboli potestatem redderet admirandam, adeoque honoraret diuinitatem, vt vel ex infirmitatibus ipsis Deus conclametur ipse infantulus. Quò spectat illud Procli de Christ. Dom. nat. vbi sic fatur, *o mysterij magnitudinem! Miracula video & diuinitatem prædico: cerno passiones, & humanitatem non nego.* Expende duo illa, ex miraculis diuinitatem prædico, ex passionibus humanitatem non nego. Cur non dixit etiam humanitatem prædi-

Nazian.

Augus.

prædico? An passiones humanitatem non reddebant prædicabilem? Imò adeò diuinitatem ipsam exornabant passiones, adeò illam commendabāt, vt maximum duxerit Proclus, si inter miracula, visis passionibus, & infirmitatibus humanitatem non negaret, prę sępe, fascias, pannos, paleas, & omnia vilia & abiecta diuinitatis vnguento madere conspicatus. *Video passiones, & humanitatem non nego.*

§. VI.

Reclinatio pueruli in præsepio Dei ad hominum amorem, inclinationem præsagit.

AB scissus sine manibus diuinus lapis, præsepio reclinatus, imo allisus quid faceret, nisi splendentes amoris flammas iacularet? Etenim dicit, reclinauit eum in præsepio, sané vt totus esset pascua amatorijs flammis. De illo filij hominis spectro Ezechieli obiecto ait Propheta 2. cap. *Alumbis deorsum vidi speciem ignis & arcum*. Quæ verba acutè ruminatus Rupertus in arcu quamdam inclinationem & reflexionē Dei amātis notans sic fatur. *Ante carnis assumptionē, quæ per lūbos significatur, Deus generi humano iratus tātum modo ignis consumens erat; postquam autem carnem assumsit, iam non solummodo ignis, sed & inclinatio nobis est propitiationis.* Ecce quid paruulus natus præsepioque reclinatus protēdat, sese ab ira in iridem effingit, dimissa vindicante sagitta, sese inclinat in arcum plenitudinem effusurus miserationis & charitatis. Sub Iordanis aquis apparuit quandoque vir factus hic diuinus & cœlestis arcus, nec diffugiunt Iordanis aquæ, vt quondam fugierunt ad præsentiam arcæ. Id quod expendit Chrysol hom. 5. de Epiphan. *Quid est quod Iordanis qui fugit ad præsentiam arcæ legalis, ad totiꝰ Trinitatis præsentiam non refugit? Hic Trinitas exercet gratiā totā, totā secum loquitur charitatem, ibi elementa corripit, vt seruulos instituat ad timorem*. Quasi dicat, quòd sub arca legali Deus seueri numinis personam agens & timebatur & fugiebatur, erat ignis solùm consumens, solúm deuastans, fugam cunctis indicens mundialibus. Verùm postquā se in arcum inclinauit, & ad præsepe vsque reclinauit, iam non fugat; sed trahit; non terret; sed amat, totusque loquitur charitatem. Ignis est non consumens; sed adeò fœderis arcui conformatus, vt nec nocere sciat ipsis præsepijpaleis. Quam Dei recens nati inclinationem ex igne rubum non comburente eleganter expendit Theodotus Ancyranus hom. 2. de Christ. nat. dum ait. *Nonne illius, qui ad nos descendit, charitatem humanitatemque in igne animaduertitis? Iudex inter iudicio obnoxios versatur, neque tamen iudicium exercetur? Iudex inter reos demoratur, neque vlli tamen pœna irrogatur, iudex præsto est non iudicaturus; sed iustificaturus, non cōdemnationem illaturus, sed medicinam adhibiturus.* Vt hinc pateat ille ignis consumens & deuastans quàm sit in indulgētiam, & amorē inclinatus ex eo quòd in præsepio fuerit reclinatus. Id quod eleganter expēdit D. P. Chrysol. serm. 29. cùm Iesum peccatorum mensis recumbentem mirans ait. *Iesus epulabatur, non cibis, sed reditu peccatoris, vt reuocaret conuiuio, humanitatis affectu dulcissima sui confabulatione discumbentes, quos sciebat posse iudicis agnita potestate dissolui, percelli terrore maiestatis suæ, denuda mox præsentia posse præstari: velatus humano corpore qui homini voluit subuenire. Occultauit Dominum qui seruis dignatus est fiduciam non negare, maiestatem texuit, qui fragilem studuit parētis amore complecti.* Hæc ille & pulchra & melle plena.

Eze. 2.

Rup.

Chrisol.

Theodo.

Chrysol.

§. VII.

Infans in præsepio ardua Euangelicæ doctrinæ consilia efficaciter persuadebat.

Admirandam reddidit Deitatis fortitudinem omnipotens infantia, vt

vt in precedentibus explicuimus: nũc
Isai. 9. pergit Isaias vates eiusdem infantiæ gloriam magnis nominibus propalare, sic cap. 9. fatus. *Paruulus natus est nobis, filius datus est nobis, cuius principatus super humerũ eius: & vocabitur nomẽ eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis pater futuri sæculi, princeps pacis.* Infans ne consiliarius? An ab infantili ore cõsilia Euangelica mundialibus legibus opposita persuadẽtur homini cordato? Sanè infans consiliarius optimus, & mundi leges damnat, & illis aduersantia consilia mentibus ingerit humanis. D. Bernard. serm. de Nat. *Non dum*
Bern. *lingua loquitur, & quæcumque de eo fũt clamant, ipsa quoquè infantilia membra non silent. In omnibus mundi iudicium arguitur, confunditur, confutatur.* Quis hæc posset; nisi paruulus? nisi infans?

Exorsus Titius V. g. item, iuris lumi nibus cõsuluit, & simul omnes legum periti in eadem consilia conspirarũt, quibus si Titius paru erit, affirmant, mi nimè fieri posse quòd sua causa cadat. Sic rebus compositis, si quis nasutus vir Titio suggesserit omnia iuris lumina cæcutire, prudentum consilia cunctorum esse falsa, peritorum vniuersorum oraculis oppositam terendam viam, quando id Titio homini corda to persuadet? imò potiùs ab illo meritò irridebitur, spueretur vt vanº. At si puerulus aliquis planè infans é genitricis gremio clara voce intonuerit cassa & vana litteratorum cõsilia prædicans, proculdubio is nemen inõ pro babitur, cuius etiam consilium auidè arripietur, vnus & verus habebitur
Amb. paruulus consiliarius. Id quod eleganter expendit D. Amb. in Virguncula Agnete, cuius verba de excelsissimo Deitatis mysterio cò plausibiliora & vendibiliora extiterunt, quò à tenerrima infantula proferebantur. *Obstupuere vniuersi, ait, quòd iam diuinitatis testis existeret, quæ adhuc arbitrasui per ætatem esse non posset. Effecit denique vt ei de Deo crederetur, cui de homine adhuc, non crederetur, quia quod vltra naturam est, de authore naturæ est.* Vnus ergo paruulus nobis datus, & natus optimus factus est consiliarius qui solus efficeret, vt ei crederetur de his rebus consulenti, quæ omnino mundialium omnium legum prudentibus aduersabantur. Vnus paruulus diuitias fallaces, voluptes mortiferas, ambitionem euanidam ostendens; paupertatem, humilitatem, abiectionem cõsulens, probatur, veritatisq; testis existit, qui adhuc arbiter sui per ætatem esse non posse videbatur, quia quod vltra naturam est, de authore naturæ est. Hinc censet D. Maxim. hom. 1. de Christo apud Pi *Max.* latum, innocentissimę Susannæ fœlicitatem, quòd iudicem puerum fuerit nacta. Sic enim, ait: *Condemnatur Susanna, condemnatur & Dominus, similis erat in vtroque causa iudicij; nisi quòd melior vsa est iudice Susanna, quàm Dominus. Hunc audit vir qui Pharisæorum seditionibus terrebatur; hanc audit puer, qui sancto Spiritu replebatur.* Et ideo innocentiam Domini predicans vir Pilatus non persuadet; innocentiam Susannæ commendans puer Daniel maximè persuadet, quia quod vltra naturam est de authore naturæ est.

§. VIII.

Media in vtilitate præsepij maximè Deus innotescit creatis oculis.

EXpungebãt Hebræi à verbis Isaiæ relatis verbum illud *Deus*, tastiditi vt ait Procopius, quòd puer Deus dicatur, imò nullibi Deus magis innotuit, quàm dum infans interduo animalia præsepio reclinatur. Huc crediderim spectasse illud, Ioan. 1. *Verbum* *Ioan. 1.* *caro factum est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Ecce tibi quando vnigeniti Dei gloria oculis intuentium paret, cùm caro factus nostris incubat in cunabulis. Extat pene huius loci commentator D. Cyril. lib. 1. de recta in *Cyril.* Christum Dominum fide, his verbis. *Illud verbum quod inexplicabili modo supra omnem humanæ mentis captum eluxit, ex Deo Patre in humanam naturam descendens, & in id quod non erat se demittens*

tens, ex muliere quoque nasci dignatum est. Non quò in ea exinanitione vsque perseueret; sed vt Deum se esse ostendat, atque in naturæ nostræ forma in terris appareat. Vbi maximè ponderandum est, quòd ideo verbum Patris exinaniatur ex muliere nascens, vt Deum se esse ostendat, appareatque Deus. Etenim fere nullibi Deus magis innotescit, nullibi clariores suæ Deitatis fulgurat radios, quàm media in exinanitione natalis. Nemo putet, se Deum vidisse (de visione loquor quæ fit per exteriores effectus) qui eum præsepio accubantem non vidit. Quærit meritò *Sinait.* Anast. Sinaita lib. 4. in Genesim, cur Deus primas imposuit perficiendæ terræ manus, deinde cœlo? ait enim. *In principio creauit Deus cœlum & terrã: terra autem erat inanis & vacua*: quam *Ge. 1.* ante omnia viridantibus herbis honestauit, floribus conuestiuit, plantis ditauit, chrystalinis rigauit fluentibus, varijs repleuit animalibus. Tribusque in eo opere diebus primis consumtis, comturus radijs cœlum accessit diuinus artifex. Cur hoc ita præposterè, vt videtur, ordinatum est? *Propterea*, ait Sinaita, *ante cœlum terra ornatur, quoniam ante Angelos terra, & terra geniti homines Deum per carnem vidimus.* Etenim licèt ab orbe condito Angeli Dei fruerentur visione; tamen quasi Deum non viderint, reputantur, dum eum non viderunt vagientem in cunabilis Tunc primo Deus visitur, tunc eius Deitas maximè claret, quùm præsepij *Athan.* obducitur paleis. Vnde magnus Athanasi. celcissimã Dei maiestatem humanis obductam vilitatibus sic mirabundus ait. *Qui in cœlis liber est, in terris describitur. Illic Dei filius; hìc seruus: illic Rex, hìc subditus: in cœlis diues, in terris pauper: illic diuino sedet in solio, hìc in agresti nascitur spelunca: illic in paterno est sinu; hic in paruo reclinatur præsepio. Quis non admiretur superna & sublimia illa cum humilibus & paruis collata?* Rectè quidem admiranda Deitatis decora non à fulgenti prædicat solio; sed à præsepis, & ærumnarum collatione nititur indigitare. Etenim hominis Regis virtus non tam claret in regio throno, quam in arena, & sanè is est Deus noster, cuius Deitatis gl... tunc euidentissimè patet, cùm pulu... rulentus medijs pauperrimi natalitij æ... rumnis versatur. Babylonius ille tyran... nus apud Danielem, vt diuinitatem of... *Da.* tentaret, auream effingit imaginem, si... militer & fornacem accendit, cuius flammis immisit tres sanctissimos pueros ligatos, quibus statim quartus ali... Dei filio simillimus apparuit, vel ipso tyranno testante. *speties quarti similis fi... lio Dei.* Ad hæc Chrysost. *Quid tale po... Chrys.* *tuit imago inanis mostrare? Ecce Dominus in auro non lucet; sed in flammis ostenditur.* Et sanè tunc elucet Deus, tum visitur claré, cùm flammis dant materiam præsepis paleæ, non etenim aurũ, non cœlestes gazæ; sed infantilia membra; sed fasciæ, sed vagitus faciunt Deũ conspicabilem. Hinc dulcedine manat Gilliberti lingua, dum serm. 21. in *Gillib.* Cant. Sic Angelicos Spiritus euocat ad stabulum. *Vos verè & plenè filiæ Siõ, quæ semper intuemini faciem Patris, egredimini & videte, egredimini de reconditto illo sinu intimæ visionis, de secreto lucis innacessibilis. Nouum vobis terra nostra præstat spectaculum. Nouum enim facit Dominus super terram ab æternis ad terrena vos prouoco. Mira hæc inuitatio; sed nescio quo pacto æterna illa, quæ in se ipsis semper noua & miranda sunt in eo quod factum est in terra nouum, noua magis & miranda refulgent. O beata hæc in terris nouitas temporalis, quæ antiquam illam & æternam nouitatem Angelicis in aspectibus ampliùs innouauit!* Etenim diuinitas incarnata ea immisit decora aspicientibus Angelis, vt quasi nunquam viderint, sic nouã pulchritudinem mirabantur.

§. IX.

Infans recens natus sese hominum declarauit patrem.

FVturi sæculi pater vocatur ab Isaia recens natus paruulus, paruulus, inquam, ille cuius vt in carne aduentum contenderet, aiebat illa Cant. 1. *Caus.* *osculetur me osculo oris sui*, idem reputans

reputans & Deum repuerascere, & osculum infigere naturæ humanæ. Ecquis est animus, qui nascentis paruuli osculum efflagitat? *Intellige mihi*, ait Amb. *carnem illam, quæ madefacta fuerat in Adam serpentis veneno, quæ criminum marcebant fœtore, eandem plurimis edoctam oraculis quod venturus esset Deus, qui serpentis illecebris excussis sancti Spiritus effunderet gratiam, in habitu ornato cum verecundia orare dicentem osculetur me osculo oris sui.* Itaque à serpente infecta caro peccatrix, gnara Deum, in serpentinos mores scandescens, venturum aduentum optat, & osculum efflagitat. An ne à puero serpentis reguli interfectore, exterminatore, serpentinis sibilis madida caro osculum expectauit? Cur non potiùs mortem timebit & flammas? Cur veneno oppositum austerum aliquod remedium nō expostulauit? Sanè Patris est, osculo filium reddere sanitati: prodigum filium recipiens pater Luc. 15. *osculatus est eum.* Idquod eleganter & acutè expendit Chrysol. serm. 4. *Sic pater emendat, sic peccanti filio dat oscula, non flagella: delicta non videt vis amoris & ideo pater peccata filij redimit osculo.* Hunc agebat filius Dei patrem, cùm sese iunxit similimæ carni peccati, pater, inquàm, erat, dum per intimam sui vnionem & coniunctionem ad carnē, carnem redimere parabat. Sic pater visitur, dum infantili carni adnatus, intimè infixus quasi osculo redimit peccatricem carnem. Sic nascentis Dei redemptionem, quæ postulabat, non aliam credens quàm redemptionem à dulcissimo parente peractam petit osculetur me osculo oris sui. Accinit Chrysost. hom. de turture, vbi sic inducit Ecclesiam gementem & suspirantem. *Ego Ecclesia ex gētibus non iam volo per Moysen, & Isaiam, aut Hieremiam, & alios vates; sed ipse veniat, cum ipso volo ore ad os loqui, ipse veniat, & osculetur me osculo oris sui. Audio Hieremiam dicentem de ipso, graue cor eius præ omnibus, & homo est, & quis cognoscet eum? Ipsum desidero, veniat & osculetur me osculo oris sui? Audio Amos dicentem de eo. Ecce homo stans super murum adamantinum, & adamas in manu eius; ipsum quæro, veniat, & osculetur me osculo oris sui.* Proh amoris audatia! Intonāte Deo apud Sina per territus populus electus dicebat, non loquatur nobis Dominus; sed Moyses, & Ecclesia ex gentibus ait, nō loquatur Moyses, nec Prophetæ; sed mihi Dominus ipse loquatur? Illi verba ab ore Dei venientia canebant? hæc labra labris infigire exoptabat. Deterrebant Prophetæ Dei grauissimum, seuerissimum aduentum adamantinum pectus, effigiantem, & illa adhuc clamabat, veniat & osculetur me osculo oris sui. Vnde hoc mulier? à graui Deo, ab adamantino cur osculum expectas? Sanè pater est, nesciet peccatricem prolem nisi per intimam coniunctionem; nisi per osculum redimere, si veniat osculabitur, si apparet in Bethlem non alio modo, quam osculatus hominem, & sic vt pater redimens apparet.

Serm. 1. in Ps. 118

Luc. 15.

Chrysost

Chrysost

§. X.

Fructus pacis à præsepis fœno cæpit maturescere.

QVI Dominus exercituum in arena, in castris per tot sæcula degit, dum electum populum ditaret bonis terrenis, iam meliora testans, abdicatis sæculi diuitijs, paupertatis assertor nascitur in præsepio, & princeps pacis à Propheta asseritur. *Vbi enim meū & tuum.* ait Chrysost. *ibi omne litium genus & contentionis ocassio: vbi autem hæc non sunt, ibi secura versatur pax & concordia.* Igitur vbi in vili præsepio omnimodam paupertatem seuit nudus puerulus, statim pacis fœcundissimas segetes maturas ostendit. Dauid Psalm. 71. dicebat iuxta vulgata: *descendit sicut pluuia in vellus.* Verùm multis viris doctis Hebraicè eadem verba de filij Dei, in carnem, aduentu sic sonāt: *descendet sicut pluuia in herbam resecatam & sicut stillicidia stillātia super terram. Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis.* Etenim cùm primum resecata herba præsepis, fœnum rore diuino maduit, copiosissimas & abun-

Chrysost

Psal. 71.

Loriu.

abundantiſsimas pacis ſegetes nobis metendas dedit. Quod ex Angelico ad Chriſti Domini puerperium cantico auſpicatus eſt D. Greg. Niſſen. orat. in Nat. dum ait. Quinam plaudentiũ ſonus? gloriã clamãt in altiſsimis Deo. Cur diuino numini, quod in altiſsimis cernitur, gloriam tribuũt? Quoniam, inquiunt, & in terra pax. Ob hoc ſpectaculũ gaudio perfuſi ſunt Angeli. *Et in terra pax. Quæ priùs deteſtabilis erat, quæ ſpinis, ac tribulis plena ſolitudo, quæ damnatorum exilium, quæ belli regio, hæc pacem ſuſcepit. O rem admirabilem veritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cœlo proſpexit! Talem dedit homini terra fructum ſuum.* Sanè pax fructus ortus à terra; ſed à qua terra? à terra fœno, & paleis Deum hallantibus plena. Hæc naſci pacem fecerunt, & matureſcere, vt inde eleganter dicat Iſaias cap. 52 iuxta Tertul. *quã maturi ſunt pedes euangelizantium pacem.* Omnia Iſraëlitica ſcatebant bellis, vix poſt mille certamina pax erumpebat, & vel in ipſo exortu intribat, nullus tunc pacis fructus tempeſtiuus. Tandem terra fœno, paleiſq; diuini roris madidis ſeſe operuit, & fructum pacis, & tempeſtiuum, & matũrum hominibus porrexit.

Niſſ.

Lib. 5. contra Marc. c. 5.

Igitur naſcenti Deo factus eſt in pace locus eius, præſepę requietiſsimæ pacis, Deo eligitur, auſpicium. In extremæ pacis commendationem aiebat ille, gladios conuertendos fore in vomeres, multiplicantur modo pacis, & requiei ſigna, cùm papiliones, cùm tẽtoria, ſub quibus Deus militans per tot ſæcula degit, mutantur in præſepia. Vnde elegãter Eſichius ho. 2. de Virg. Maria his loquitur Deum verbis allectoriis. *Surge Domine in Requiem tuã quam ſuper terram præſcripſiſti, & in Bethlehem conſtituiſti, vt pote ſtabulum, præſepe, & faſcias.* Iam bella omnia abierunt, iam non ampliùs præcinctus ſub papilionib⁹ ages. Ecce gladij conflãtur in vomeres, turres in ſtabulum tentoriũ in præſepe, balthe⁹ in faſcias, hinc tua pullulat requies, hinc pax alma. Hinc etiam Nazianz. orat. de Nat. nos iubet exultare, dum inquit. *Nunc autem Domini Natiuitatem accipe, & præſultate ſi minus, vt Ioannes ab vtero; at certè, vt Dauid ob requiem arcæ.* Vbi põdero quàm bene Theologus, & quàm acutè vtatur ſimilitudine arcæ, cuius requiei anxius Dauid, poſt finita bella, dum templum conſtrueretur, locum domi excogitauit, vbi locaturus arcã portitores præcedebat præſultans, & pſalens. Sic modó fideles Dominum exercituum pacificum natum, dimiſſis tentorijs, ſub quibus præliaturus ſtabat, in præſepio reclinatum ibiq; quieſcentem æternùm duraturæ pace, miremur prægaudio præſultantes.

Eſich.

Naz.

§. XI.

Fragilis, & infirma Deifici pueri caro efficaciam Deitatis acuit

QVid efficacius igne? Quid fragilius vitro? tamen per vitrum igniti radij exilientes accuntur maximè, miramque inde capiunt efficatiã, ſiue ad comburendum, ſiue ad illuminãdum. Ita, crediderim, diuinitatem per fragiliſsima vagientis pueruli mẽbra nouo inductam fuiſſe robore, vt vniuerſum mundum illuminaret. Id quod pulcherrimè attigit D. Balſi. homil. Natiui. *pellucebat diuinitas per humanũ corpus, perinde, ac lux quædam per vitream capſulam, eos illuminãs, qui cordis oculos mundos habebant.* Expende ſimulitudinem, perinde ac lux per vitream capſulã, ſemper vitrum exceptã lucem acuit, & non rarò lux, ſiue cryſtallo, ſiue vitro accedens fulgurat igneos radios. Cùm fragilia, & infirma infantis Dei membra cernis, cùm lachrimulas vagiẽtis miraris, puta vitrea quædam, & quaſi bucellas cryſtalli, medijs quibus lux increata eos fulgurat radios, qui illuminent orbem terrarum. Ita D. Cyrill. Hieroſ. de occurſu Domini. *Idem vagit in cunis, & mundo vitam gaudiumque impertijt.* Antea vix paruum populum Deitas illuminarat; ſed modò per vitrea membra, per cryſtallinas lachrimas infantis, tranſuerberata, totum vniuerſum mũdum replebit flam-

Baſ.

Cyrill. Hier.

uit flammis. Abner mortuo 2. Reg. cap. 3. Dauid plorauit, & maximè sibi animos devinxit populares. Sic Theodoretus quæst. 13. *Rex quidem dolore motus luxit, & est lamentatus; lamentatio autem auxit populi beneuolentiam.* Ita nouus Dauid in Bethlehem natus dum infans vagit in cunis, inter lachrymas illum emittit amoris ignem, quo ardeat orbis terrarum, puer vagit, & vagitus orbis beneuolentiam ad auget. Prædictæ excogitationi vim addit, Rupert. lib. 2. de Diu. offic. c. 5. vbi diuinam virtutem in Eucharistia maximã sic probat. *Horum omniũ forma facieſq́ vera ita ſecretò repræſentatur in canone; eorumq́; procurſu, & verè viuo flumine verã ſuper panẽ, & vinũ confluente, tã diuinitatem veramque humanitatem Christi in cœlo ſedentis excipimus; quàm verã ſubſtantiam ignis à ſole ſuppoſita chryſtalli, ſphæra exigua quotidie mutuare poſſumus.* Perpẽde quæſo exempli elegantiam, quippe sol alterinsecus lucem solùm emittit, cui si paruulam chrystalli sphæram supponamus, igneſcentes radios ab illo facimus fulgurari. Sic diuinitas ab alto sedis solio virtutes emittit, & gratias, verùm recepta, siue in carne, siue in speciebus panis tanquam in chrystallo ardẽtes eiaculat virtutis suæ radios, quos miretur, & paueat aduersarius. Ita D. Gregor. lib. 2. Moral. c. 17. *Venit humilis, quem, & ſuperbus hoſtis admiretur, quatenus qui fortia diuinitatis eius deſpexerat, etiam humanitatis eius infirma pertimeſcat.* Vt hinc pateat quàm efficacior diuinitas apparet ex carnis infirmitate, quã doquidem quæ nuda ab Angelis reprobis despicitur, incarnata pauorem in cutit illis, & timorem maximum, vt dicat D. Gregor. Niss. orat. 5. de Resurr. Dom. *Vbi num tuus eſt, o mors, aculeus? vbi tua eſt, inferne, victoria? decorem induit, induit Dominus potentiam et accinxit ſe. Potentiam dicit ſalutis diſpenſationem per carnem factam. Quandoquidem nihil illa potentius.* Sic vbi Deum potentia carnis indutum vidit, fortissimos quosque hostes irridet Niss. imò nil magis graue extitisse putat hostibus quàm passibilis hoc indumentum carnis, quod videntes illi Luc. 23. clamabant *Tolle crucifige eũ.* De quo Niss. vbi supra. *Etenim meritò clamabant Tolle tolle crucifige eum, grauis enim ipſis erat diuinitatis, cum carne conuerſatio.* Sic ille.

Greg. Niss. Luc. 23.

§. XII.

Pueri vagientis lachrymæ paradiſum homini propinabant.

OLim *fons aſcendebat de medio paradiſi*, vt audio, quo vitales fructus nutriebantur; sed modò qui fontes è pueri deifici oculis scaturiunt mille paradisi ostendunt aditus, mille recreant hortos voluptatis. Plurimi, vt paradisum inuenirent, longissima fluuiorum mensi sunt stadia. Alius Nilum pene totum tranauit: alius, isq; Lusitanus, exarauit Gangem. Proh Deus immortalis quam certò paradisum inueniret, qui se committeret his deificis fluuijs lachrymarum. De cuiuscunque sanctè dolentis lachrymis dixit acutè Abbas Cellensis lib. de panibus. c. 12. quod in deifici infantis lachrymis certam omnino habet veritatem, nimirum, *aqua hæc aut facit, aut inuenit paradiſum, cũ enim profuſione lachrymarum tota irrigatur conſcientia, ligna producuntur fructus vitæ facientia.* Quid verius? Quid elegantius? Sanè dum pueruli madere gennas, dum oculos manare lachrymas, dumq́; illis arentia præsepis ligna doles irrigari: hoc maximo perpende animo, quòd fontes hî é medio paradisi ascendunt, vt rigent orbem terrarum, quòd aqua hæc, aut faciat, aut inueniat paradisum. Id quod voluit post modum significare ipse Saluator, quũ hora diei sexta fontem adit piscaturus mulierem Samaritanam Ioann. 6. c. Cur hora sexta? Chryso. *Venit hora ſexta, quandoquidem, & cùm Eua mandatũ in paradiſo tranſgreſſa eſt, hora erat quaſi ſexta, ideoq́; Samaritana ſeruata eſt in fonte eadem hora:* vt nimirum fons contraponeretur arbori, & dulci cibo panis lachrymarum, & quando Diabolus per arborem frugiferam mulierem

hom. de Samarit.

paradiſo priuauerat, videretur Chriſtus per vagitus, per lachrymas eamdē mulierem iterum paradiſo donaſſe: aqua enim his diuinis occellis manans, aut inuenit paradiſum, aut facit. Vnde eleganter Chriſoſt. ſui memor hom. de Ioann. Nat. ſic extollit vagentis pueri efficaciam. *Illic probro affectus fuerat paradiſus; hic ſpelunca effecta eſt glorioſa, illic duo Adam, & Eua expulſi ſunt à peccato, hic fines orbis terræ deducti à gratia. Non habemus ampliùs ſuſpectam exiliij exprobrationem, non extimeſcimꝰ ampliùs clauſtra portarum paradiſi.* Ignea romphea extinguitur tāti lachrymulis infantis, aditus padradiſi patet, inquo æternandus homo his potus lachrymis.

§. XIII.

Verbum diuinum hominem induit, vt diuinas virtutes hominibus perſuaderet.

IDeo, crediderim, paruulus datus eſt nobis, vt efficiamur ſicut paruulus iſte, vt noſtrę paruitatis forma ſtimulati diuina etiam nitamur operari. Quod attigit Ambroſ. Pſal. 36. *Ex illo puero, qui antequam ſciret vocare patrem, & matrem, cepit ſpolia Damaſci, ſancti vocati ſunt pueri.* Etenim pueri ad arenā vocamur; ſed pueri de genere illius, qui nænias pueritiæ diuinis operationibus condiuit, vt hunc noſtri generis puerum ſpectantes diuinas virtutes ebibamus. Huc ſpectant Drogonis illa ingenio plena verba. *Feciſti ergo mihi, Domine, de corpore tuo ſpeculum animæ meæ.* Sanè Domini cum corpus mihi ſpeculum obiectum eſt, ſpeculum inquam, inquo caro ſimilis carni peccati elucet, vt nos in diuina opera trahat. Cuius rei rationem, vt percipiatis accipite ex D. Nazianz, alegantiſsimam artē, qua quis auem ad verba traxerit humana.

Amb.

Lib. 1. de Sacram. Domini. Paſs.

Naſſ.

Quam viſa in ſpeculo ſtarni depicta figura,
Edocuit virque ingenio præclarus, & arte
Stans retro; ſturnique in imagine fallens
Dum ſua furtiua modulatur carmina voce.

Itaque inginioſus artifex obijcit pſytta co, vel ſturno ſpeculum, & ipſe ſtans retro quoad poteſt ad auium ſonum deflectens vocem humana verba facit quæ, vt percipit ſturnus aſpicit ſpeculum vnde exiliſſe credit, & ſui imaginem in ſpeculo cernens imaginatur verba illa ab altero ſui ſimiili eſſe profecta, in quæ, & ipſe audet, & ſic fatur. Ecce modò Drogonis acumen, dum inquit, *feciſti Domine de corpore tuo ſpeculum animæ meæ.* Speculum nimirum corpus Chriſti obijcitur, & ſtans retro verbum latens diuina loquitur, diuina patratur, virtutes agit, vt homines intuiti ſpeculum imaginemq; ſuæ carnis, ſuæ paruitatis, & infirmitatis ibi conſpicatis in diuina facinora quaſi à ſui ſimili profecta audeant, ficque bono dolo deluſi imagine peccatricis carnis, filiorum Dei operationes peragant ſui ſimilem hominem imitantes. Crediderim, hoc etiam ſubolüiſſe Athanaſ. orat. de Incarn. verbi. dum ait, *ſubiecit ſe ipſum verbum Dei, vt per corpus appareret, quo ut homo iam factus homines in ſe traduceret, eorumq; ſenſus ad ſe reflecteret, vt illis veluti hominem conſpicantibus ex opere deſignatione perſuaderent ſibi, &c.* Expende qualiter conſpicantes hominem latentis verbi facinora ſibi homines perſuadent, adeò, vt inde colligat D. Cyrill. rationem, qua non Angelos, ſed ſemen Abrahæ verbum apprehenderit. *Debuit*, inquit, *per omnia fratribus aſsimiliri, fratribus per omnia ſimilis, & verè homo factus, vt per paupertatem ſuam nos ditaret, qui ſimilitudinem illius ad præcipuum bonum ſuum conſcendimus Dij, ac Dei filij per omnia conſtituti.* Ecce tibi dum noſtri ſimilis apparet, humilis puer, nos ſimilitudine illius tracti in Deificas nitimur virtutes filij Dei per omnia conſtituti, & effecti ſicut ille diuinus paruulus.

Athan.

Cyrill.

§. XIIII.

Filius Dei ſit etiam filius hominis, vt hominem à perditione tutaretur.

NOn ſolùm paruul⁹ datus eſt nobis Deus, vt effecti ſicut ille paruulus, eius ebiberemus diuinitatem. Sed inſuper filius nobis naſcitur, filius hominis, vt parentem perditum labefactatum poſſit in priſtinum ſtatum redintegrare. Vnus Ricard. de ſancto Victore in Pſalm. 28. ſufficiat tanti filij hominum præcellentias decantare. *Fœlix*, inquit, *homo eſt, cui præſtò eſt cùm* Rich. *voluerit habere filium non qualẽcumque ſed Deum. O quanta dignitas hominis filium habere Dominum maieſtatis! Audi homo, auſculta homo, tandem erige ſpem exhilara faciem. Si confunderis de Patre tuo, confide tamen de filio tuo: ſi erubeſcis in Parente, exulta in prole. Maior hic ad erigendum, quàm ille ad deijciendum, per illum electus à paradiſo; per iſtũ glorificãdus in cœlo. Res mira & admiratione digna vt unus idemque ſit filius Dei vi ui, & filius hominis moriturꝰ: dicam an mortuꝰ? Sed fortè tunc incipit viuere, cũ incipit talem filium habere. O quanta humilitas omnipotentis! O quanta ſublimitas hominis! Deum habere hominem patrẽ humilitas incomparabilis; hominem habere filium Deum, ſublimitas in æſtimabilis.* Adeò lacte & melle maduit lingua illius. Filius datus eſt nobis Deus, filius hodie nobis naſcitur, & filius, cui perditiſsimorum parentum ſit cura. Memini apud legis peritos non ſemel filium parentum curam & tutelam ſubire. Sic cauetur L. *His qui in ea. D. de tutoribus & curator. dand. ab his*, vbi inquiunt, *etiam filium, ſi ſobriè viuat, patri curatorem dandum.* Et ideo crediderim natum ſiue datum hominibus tantum filium, quem hominum cura ſollicitet, penes quem ſit hominum parentum tutela & reparatio. Hanc iuris legem in hominis obſeruatam cum pondero, viſus eſt mihi maximè ſuffragari ille vates qui aiebat. *Orietur vobis timentibus nomẽ meum Sol iuſtitiæ*. Ecce filius nobis promittitur oriundus Sol iuſtitię, cur iuſtitię? An quia filius ſubſcribens iuri Romano, ſub quo naſcitur; tutor & curator perditiſsimis parentibus datur? Sanè id inſinuat Amb. lib. 1. officior. *Magnus iuſtitiæ ſplendor, qui alijs potius naſcitur quam ſibi; opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena.* Et quidem is ſolum adimplet filius iuſtitiam, qui ſub tutoris lege aliena pericula ſubit, ſuique immemor attendit parentum perditioni & damnis. His lucem capiat pulcherrima D. Cæſarij Nacian. fratris excogitatio. Is enim meditatus Ioannem Ieſu pectori inhærentem, ſic patris hominis ius in filium æſtimat. Dial. 3. *Neque alius quiſquam incarnati Dei & verbi auſus fuit attingere illud formidabile pectus, ſu per quo hic Ioannes velut pater ſuper filium diffuſus recubuit, inde de verbo verbum hauſit*, &c. Equidem audet Ioannes pectori Ieſu inhærere, ſed qua id fiducia facit? Sane qua pater ſuper filiũ Æſtimat Ieſum filium hominis & ipſe, vt homo & pater, nigro in peccati ob ſtrictus carcere, de filij pectore ſummit remedium ſalutare. Reuocain memoriam illud à Val. Max. de cantatiſsimũ facinus lib. 5. quo fœmina Cimona patrem ſuum cuſtodiæ & vinculis traditum vt inedia conſumeretur, ipſa clam velut infantem pectori ſuo admotum ſuſtentauit. Igitur de paternæ neceſsitatis iure, Ioannes in Ieſu pectus audet vt pater, qui inediam verbi coactus pati, de filij pectore quærit ſaturitatem, & verbum de verbi pectore haurit. Hinc adeò perditiſsimorum parentum cura tutelaque ſe obſtrictum filius hominis duxit, adeò ſibi filio hominis ad natum putauit, quòd homines tutaretur, vt nemini cognomen filij hominis cõceſſerit, qui hominibus tutandis curandiſque operam nõ nauauerit. Id quod in Daniele & Ezechiele acutè D. Hieron. perpendit. *Crebrò*, inquit, *ad Ezechiel dicitur fili hominis, & ad Daniel rarò* (ad alios nunquam) *Quorum vterque in perſona eius qui dixerat, filius autem hominis non habet vbi caput ſuum reclinet, captium populum conſolabatur.* Ecce è Prophetis ſolũ Danieli & Ezechie-

Zach. 2. Amb. In Dan 8.

chieli conceſsit Deus, vt filij hominis de corarentur vocabulo, vt potè qui veri filij hominis vices gerentes perdito generi opitulabantur. Vnde eleganter Irenæus lib. 3. cap. 32. confundit Valentinum negantem verbum diuinum verè filium hominis extitiſſe, imò extitit, & ſe, ait, *filium hominis confitetur & beatificat mites, quoniam ipſi hereditabunt terram.* Hæc Irenæus filij hominis veritatem in Chriſto educens ex eo quòd homines beat, terrenęque, reſtituit hæreditati iam olim amiſſæ perprimi parentis peccatum.

Iren.

§. XV.

Filius Dei in præſepio apparet, vt fœno mundialis glorię bruteſcentes homines ad rationalem vitam alimonia ſalutis ineſcaret.

POſt perditorum hominum curam ſuſceptam diuiniſsimus tutor ſalutis alimoniam vt pupillis pararet, ſeſe præſepio dedit. Etenim carnalium hominum gloria quaſi flos fœni meritò ab Iſaia decantatur, quo fœno homines paſti adeò in brutorum naturā abierunt, vt nihil, præter ventrem, diuinū reputarent. Hinc eleganter pſaltes, *comederunt, & biberunt. ſurrexerunt ludere.* Quod expendens Clem. Alex. 1. Pædag. cap. 9. ait, *ſaturati ſurrexerunt ludere; ſaturati autem græcè eſt quaſi dicas fœno repleti, nempe qui à ratione alienā alimenti plenitudinem, hoc eſt fœni repletionem, non cibum dixerit. Quoniam abſque ratione ſatiati, abſque ratione ludebant.* A præſepio, à fœno, à mundanis gloriolis & voluptatibus ſaturi quid rutarent niſi diuinitatis luſus & illuſus? Modò verbum ingreditur præſepium, vt fœnum exſufflet, & ineſcatos homines cibo ſalutis ad vitam rationis participem trahat. *In præſepi namque Dei proponitur verbum,* ait Theodotus, *vt licentiam habeant rationalis, & irrationalis participari cibo ſalutis.* Iam nō fœno paſcantur homines, quo vana eructēt ſimulacra, quo inſtar brutorum ſaturati, inſtar brutorum colant muta animalia, ventremque Deum habeāt. Sed cibo ſalutis, vitæ pane refecti diuiniſsimum Deum hallant, veræque diuinitati quicquid extiterit animale faciant. Vnde verbi diuini æconomiam commendās D. Greg. Niſs. hom. 6. in Cāt. ait. *Hic eſt Paſtor bonus, qui non fœno paſcit gregem; ſed puro lilio paſcit oues.* Igitur flos campi, & lilium conuallium Chriſtus paſturus homines præſepio iacet, vt exſufflet fœnum voluptatū carnalium, vt iam homines rationis cibo floridiſsimo paſti, non abſque ratione ludant; ſed rationis participes facti rationalis vitę, veręque religionis ludum aperiant. Et bene paſti, beneludant, quales poſt ſobrium paſtum ludebant ſancti illi coniuges Rebecca & Iſaac Geneſ. 26. cap. *Iſaac* (inquit Clem. Alex. vbi ſuprà cap. 5.) *riſus, Rebecca tolerentia. O præclarum ludum ac diſciplinam! Riſus à tolerantia adiuuatur, & Rex qui ea attendit, ſtupet & admiratur ſpiritum eorum qui ſunt puelli in Chriſto, qui in tolerantia vitam agunt. Et hic eſt diuinus ludus ac diſciplina. Quid enim aliud viro ſapienti & perfecto magis conuenit quàm & ludere & collætari? Per honeſtarū rerū tolerantiā & bonorum adminiſtrationem dies feſtos cum Deo celebrantē.* Sic Abimelech Rex poſt cibū vidit Iſaacū ludētē cum vxore, riſū cū tolerātia, quib⁹ prefigurabatur, qualiter homines, fœno iumentorū excluſo, florido verbi lilio paſti tolerantiam edocti dies feſtos agāt. Sanè vix vitalis cibus in præſepio apparuit laborum omnium ſuggerens tolerantiam, & ſtatim magnum gaudium canentibus Angelis, Paſtoribus annuntiatur. Etenim qui verbo paſtus; eius enutriatur tolerantia ad riſum ludumque reſurgere neceſſe habet.

Clem. Alex.

Hom. de nat. Saluatoris habetur in appendice ſextitomi Cōcil, Ebpe.

Niſ.

§. XVI.

§. XVI.

Filius Dei non nascitur in frequentia creaturarum.

AVdio recens natum puerum præsepio reclinatum, quia *Non erat locus in diuersorio*, & meritò vbi tanta hominum multitudo hospitabatur, nō erat locus nascituro Domino, qui consortium fastidit creaturarum, qui solus amat recipi & adorari. Transfigurati Domini gloria captus Princeps Apostolorum clamabat; bonum est nos hîc esse, Domine faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, Eliæ vnum Respuit quàm primum Dominus Petri conamina; sed præstat repulsam Petri pulcherrimis Timothei Antiocheni verbis prælibare, qui ita depingit Dominū ratiocinantem. *Quid ais, Petre, si mul me & Dominum & similem seruis facis? Occasionem blasphemiæ Arrioprabes? cum creaturis mihi habitationem vis assignare?* His perculsus Petr⁹ memor quod Deus Abraham tabernaculum quondam intrasset, id forsan tacitus in sui excusationem obiecit. Cui Dominus statim. *Ita est, Petre, ingressus sum in tabernaculum Abrahæ, & ingressus mūsi. Sed enim aduerte fidem & scientiam & victoriam Abrahæ. Tertium me agnouit cum duobus Angelis, vnum adorauit. Nū tria tabernacula fabricatus est? Num me eum seruis comparauit? Imitare Abrahā, & fac tabernaculum.* Fastidit sanè Deus cum creaturis sibi hospitium parari, irascitur, si simul & illius & creaturarū curam habeas. Vnus vult adorari, vn⁹ sufficit humanas cupiditates exsatiare. Hinc Clem. Alex. 2. stromm. tum. *Seruator noster humanam omnem naturam superat. Pulcer quidem, vt à nobis solus ametur qui veram desideramus pulchritudinem.* Quod adeò tenuit illa fœlix amatrix Magdalena, vt apud sepulchrum Domini, pulcherrimos conspicata Angelos, illos quasi nihil viderit, prætereat. Cur mulier præteris Angelos? Pulchrè Origines ei⁹ ab ore. *Quæro creatorem, & ideo grauis est mihi creatura ad videndum.* Igitur in diuersorio, vbi tot hominum frequentia, nullus nascituro Domino locus poterat aptari.

Timot.

Clem.

CAPVT III.

De Angelis & Pastoribus Dei natalem celebrantibus. Ab illo Luc. 2. *& pastores erant vsque ad reuersi sunt pastores*, &c.

NAto Domino Angeli, vt celebrarent eius natalem, pastores conuocant vigilantes. Nox mira irradiat claritate, & Bethlehemitica arua nouis Angelorum personant cantibus. Gabriel in primis velocissim⁹ pastoribus astat, manifestat miraculum; signa præbet vagientis in præsepio infantis, accurrunt statim cœlestium militum spissæ alæ. Roboant omnia cantu gloriam pacemque hallante. Intereá pastores tres speluncam adeunt, & infantilibus artubus adorant latētem diuinitatem. Adstupet virgo mater, & arcanū myst eriorum filij, simplici pastorum fide in primis ditat thesaurum.

Text. Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes noctis vigilias super gregem suum. Ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos.

§. I.

Fœlix ille est qui Deò appropinquat; lucem in se accipiet inexplicabilem.

ARdebat olim rubus diuinis correptus flammis, & viridantibus foliis media pellucebat â flamma. Sed &

omnes vicinæ plantæ, vt mauult Comestor, parili virore vernabant. In Bethlehem iterum repueraſcit miraculũ, dum virgineus rubus ſub ardenti diuinitatis partu viret, floret: & vicini arbuſti, paſtores qui in eadem regione vigilabant lucem ebibunt immortalem Cãt. 1. *Ecce tu pulchra es propinqua mea.* Quæ verba vt exponat Niſ. pellucido ſpeculo comparat iuſti animam. Etenim ſpeculum eam imbibit in ſe formam, cui appropinquat, ſi ſtercori adſit, immunditia plenus apparet, ſi florẽ ti nemori, ſi refulgenti ſoli appropiet, totus floridus & lucens apparet. *Ita ex purgata á verbo anima ſolis circulum in ſe ſuſcepit, & ſimul reluxit cum luce, quæ in ipſa apparuit: propterea dicit ei Verbum, pulchra facta es, quæ meæ luci ap propinquaſti, per appropinquationem trahens diſpenſationem pulchritudinis, ecce es*, inquit, *pulchra propinqua mea*. Hæc Niſ. pulchra ſimilitudine maximum vicinitatis ad Deum & appropinquationis emolumentum explanans Argutior adhuc Rup. hæret in eadem ſimilitudine, vt reddat rationem, cur Matthæus olim publicanus, poſtea & Euãgeliſta fiat, & facie hominis exprimatur, cùm alij tres leonis ſiue vituli ſiue Aquilæ dicantur facie *Frat ipſe Matthæus*, ait, *tanquam ſpeculum pellucidum; ſed in tenebris reconditum, & ſub tecto latens curarum nimis ſæcularium. Vbi ergo vidit eum Ieſus, vbi vidit eum ſolus & ſol verus reſplenduit ex aſpectu eius & quia vidit eum talis filius hominis reddidit imaginem eius, & formata eſt in ipſo facies hominis.* Quid elegantius? Sic iſti paſtores pellucida erant ſpecula, ſed in tenebris recondita ſub cura viliũ gregum per noctantes, illis vicinus, & propinquus oritur ſol verus, & claritate Dei circumfuſi increatæ lucis ebiberunt radios; *cuſtodientes* ait, *vigilias noctis; & claritas Dei circumfulſit illos.*

§. II.

Poſt Deum incarnatum Angeli hominibus placidi & humani aſtant.

ET paſtores Angelus iuxta ſe parili conſortio admittit, & placido fulgore illuminat, ſletit iuxta illo Angelus, & claritate circumfulſit illos. Vnde hæc in Angelo humanitas? Angelo, inquam, de quo Pſalm. 103. *Qui facit Angelos ſuos ſpiritus & miniſtros ſuos ignem vrentem*, nimirum facit Angelos ſpiritus à carne omnino ſeparatos, facit rurſus eos ignem non lucentem; non illuminantem; ſed vrentem. Hinc Strommatæus, 5. *viri igniti Angelos ſignificant, qui aſſumtos iniuſtos puniũt. Qui facit*, inquit, *miniſtros ignem vrentem.* Hoc in ſitum Angelis, vt peccatores vt rebelles exurant, vlciſcantur. Adeò, vt etiam Deo miſerenti populi ſui apud Babylonios captiui reſtiterit fortiter Angelus. Sic Hieron. Dan. 10. *riſtitit Princeps perſarum, id eſt, Angelus, faciens pro credita ſibi prouintia, ne captiuorum populus dimitteretur, enumerans peccata populi Hebræorum quòd iuſte tenerentur captiui, nec dimitti deberent.* Vnde ergo tam ſeueri hominum vltores, modò blandi? Vnde qui ſolum exurere norant, iam ſciunt illuminare? Non ſanè à natura Angelica in homines proficiſceretur iſta benigna claritas; ſed ab illo igne diuino, qui rubo inſidens rubum integrum ſeruans illuminauit. Hoc mihi ſuggeſsit Euangeliſta dum ait, quod accedente Angelo ad paſtores *claritas Dei circumfulſit illos.* Notãter dixit, claritas Dei, ne Angelo tribueretur; ſed Deo in rubo ſedẽti, hoc eſt, in carne apparẽti, quod Angeli hominibus ſocij humaniſsimi adſtarent.

Angelorum illud ternarium Abrahamo obiectum, quàm ſeuerum? quanto ſupercilio apparuit? Vidit Abrahã & pronus in terra adorauit, nec prohibitus eſt. Aliter Ioannes apud Pathmos adoratur? Angelum ab illo ſtatim verbis

bis amicitiæ plenis prohibetur. Quæ nunc ratio discriminis? Illam accipite ex Ildefonso lib. de virgin. capit. 11. sic fante. *Hæc natura, in qua Abraham Angelum adorauit, & tamen adorare prohibita non est: in Ioanne adorare volens sit prohibita adorare. Quoniam in Abraham non dum in Christo erat assumta, in Ioanne autem ideo hanc naturam se adorare Angeli prohibent, quia hanc super se in sede maiestatis adorant. Ideo hanc in subditis non contemnunt, quia eam supra se in sede gloriæ contemplantur.* Vide vnde nascatur Angelorum erga homines societas & humanitas; non equidem ex ipsa natura Angeli; sed ex humanitate assumta á verbo patris. Ex eo quòd diuinitatis ignis rubo insedit humanæ carnis, nec cõbusit; sed illustrauit; igniti Angeli similiter amant hominibus sociari. Hinc Actor 10. Angelus Cornelium ad Petrum remisit, de quo Aug. Psalm. 96. fatur. *Numquid non illum poterat docere Angelus? Misit illum ad Petrum, vt magis per hominem illi fides fieret, quia homines non dedignatus erat Dominus visitare.* Sunt equidem in pretio homines apud Angelos ex verbi diuini assumta humanitate. Hanc verbi diuini humanitatem crediderim subolusse illis Cherubinis, qui ignea rhomphæa hominem arcebant à paradisi aditu. De quibus Chrysost. serm. de ascens. *Dolebant Cherubim honorem custodiæ.* Maximus alioquin erat illis præstitus honor, quòd fierent custodes tanti horti à Deo designati; verùm, quia is honor erat homini probrosus, homini, inquam, cuius verbum diuinũ erat induendum carne, dolebant, & acriter dolebant ipsi Cherubim honorem custodiæ, iam inde hominum consortiũ, & societatem amantes. Quod à nobis deberi verbo incarnato, protulit idem Chrysost. dum ponderat Angelorum ad homines accessum in Christi Domini natiuitate. *Aspice*, inquit, *mirandũ processum, Angelos ad nos deduxit priùs ac deinde deduxit hominem ad superna.* Accesit equidem Angelus ad pastores: illis stetit amicus & affabilis; sed ab humano Deo tractus. Hæc fuit prima Dei hominis demonstratio, quòd Angelos ad homines inclinaret, vt postmodum homines Angelorum sedib⁹ ingereret & sublimaret. Iacob Gen. 28. post visionem scalæ, ait, *Vere dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* Id quod acute obseruans D. Ber. ser. 6 in dedic. Eccl. sic loquitur *Quomodo tantus patriarcha nesciret putarat quod non esset locus vbi non esset Deus? Sed forte aliud esse mirat⁹ est, vbi ait: Vere dominus est in loco isto. Ibi vere dominus est, vbi in eius nomine Angeli simul, & homines congregantur.* Præclare enim Iacob præsentiam domini præsagijt, ex eo quod se videat à descendentibus per scalam Angelis humaniter tractari. O vos fœlices homines, qui tanta Angelorũ gaudetis custodia! Sane Gen. 19. vbi Lot Angelos hospicio recepit, nil habuit quod à furente timeret ciuitate. Furit lasciuus populus, domum impetit; nullo tamen Loti damno. Id miratus Chrysost. orat. in SS. Bernice & Prosdoce, ait. *In medijs Sodomis obsidebatur quidem Lot domus, at nihil mali patiebatur, quippe quia Angelos intus haberet.*

§. III.

Ex Dei hominis conspectu Angeli mira exultatione hominum procurant sanitatem.

ANnuò his Doctoribus, qui sapiẽtiam incarnatam putant faciem Patris diuini, vt potè, qua Parer creatis mẽtibus innotuit. Hac in facie absecõdi dicuntur iusti, quatenus in Christo mirificé proteguntur, iuxta illud Psal. 30. *abscondes eos in abscondito faciei tuæ* Quid plura? Vix ab Angelis cernitur hæc pulchritudinum abyssus, cura hominum tangi, sub huius diuinæ faciei insomnijs genus humanum seruari, & statim prosiliunt anxij de hominibus iuuandis. Pulcerrimus ille adolescens Iacob domo paterna egressus peruenit tandem in vastissimum Bethelis cãpum; vbi plurimos conuenisse pastores vidit, vt pecudes adaquarent. Qui omnes expectabant, vt per grandis la-

pis ab ore fontis remoueretur, quo remoto, arida ouium ora irrigarent. Noluit Iacob & ſitim pecundum & longę expectationis moram, nec ideo ad ductus fuit, vt obſequium ignotis & ruſticis viris præſtaret. Interea ecce tibi ſitientis etiam gregis ductrix Rachel apparuit, puella decora nimis, cuius pulchritudo eo ſpectabat, vt oues rigarentur aqua: nam, vt ait notanter text. cap. 19. *Gregem ipſa paſcebat.* Hinc Paraphraſtes Kald. *cum vidiſſet Iacob Rachel filiam Labam fratris matris ſuæ, & oues Labam: acceſſit Iacob: reboluit lapidē ab ore putei, & adaquauit oues.* Nō ſe potuit continere Iacob, quin obſequium præſtaret ouibus, quarum cura & cuſtodia tantam pulchritudinem ſollicitabat: ſic alacer & velox currit ad fontes, pecudes à Rachele cuſtoditas adaquauit. *Non tam,* ait Ioſephus, *cognatione, aut huius affectu, quam inſigni puellæ forma captus.* Iam non mirabere ris, quòd Angeli tam auidè exiliant, vt genus hominum tutentur, illiſque faueant. Sane cernunt centeſimam hāc diuini gregis ouem diuinis humeris reportari, in hanc tutandam cuſtodiendamque, totam Dei pulchritudinem ſpectare, imo & occupari manu, ſenſu opere, conſilio, ſapientia, prouidentia ac ipſa in primis affectione. Quid mirum, ſi & ipſi currant, vt eidem humani generis oui medeantur? mirabilius, ſi non aduolent. Moyſes comiſſo gregi proſpicere cupiens, orabat, *Oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, reſpice populum tuum, gentem hanc.* Vtiliſsimū putabat futurum populo, ſi ipſe faciem Dei videret, quaſi diceret, cupio faciē tuam videre, vt proſim populo, cuius curam habeo, ideo ſi vis fauere genti huic, ſi eorum optas conſulere vtilitati, mihi tuam faciem oſtende, faciem qui viderit tuam, ardenter populorum ſaluti inhiabit. Ita Aug. lib. 2. de Trin. cap. 17 *Oſtende mihi faciem tuam, ait, continuò propter dilectionem etiam proximi ſubiecit, vt ſciam quia populus tuus eſt gens hæc.* Sanè intereſt populi, vt verbum incarnatum, facies Patris videatur: qui hanc vident faciem, homines ſint ſiue Angeli, ò quam exiliunt in cuſtodiam hominum! ò quaſi punguntur cura, ne gens hominum lædatur! O quam ſcandeſcunt in eorum aduerſarios! AEgyptius quadringentis annis populum Iſraëlis miſera ſeruitute captiuum tenuit, ſed vna nox AEgyptiorum domos cædi, luctuique dedit; & Iſraëlitas libertati. Aquo igitur hæc rerum mutatio? Hector Pintus illam aſſignat ex Iſaia 63. dicens. *Angelus faciei eius ſaluauit eos.* Etenim is ſolum in AEgyptios tam ſeuere vindicaret, qui faciem Patris viderat, qui verbum diuinum ſub Hæbræa carne olfecerat latitans, hincque durus debellator in terram proſiliuit, vt, exterminatis AEgyptijs, populum Iſraëlitam reſtitueret ſaluti.

Tert. lib. de reſur. carn.

Exo. 33.

Textus. Et timuerunt timore magno: & dixit eis Angelus nolite timere. Ecce Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

§. IIII

Ille præ omnibus virtutibus habendus timor, qui alis euolat charitatis.

SIcut ijs, qui vel prærupta montium vel altiſsima turrium cacumina ambulant, officere ſolet timor, imo & illos in præcipitium dare: ita qui ad virtutum euocantur faſtigia, ſi nimis ſeruiliter meticuloſi ſint, prę ſepé labant & periclitantur. Hinc à Maria Virgine in Dei matrem aſſumenda, in primis ſeruilis arcetur timor voce Angeli, *ne timeas Maria*: quod acute expendit Chryſol. ſerm. 142. *Audiſtis, fragilem noſtræ carnis naturam adportandum totam Deitatis gloriam, Angelica exhortatione roborari. Denique ne tanto ponderi cœleſtis fabricæ in Maria ſubtilis noſtri corporis arena ſuccumberet, & in Virgine*

ne totius generis humani portatura fructum virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli præceſſit, ne timeas Maria. Vnum ſeruilem timorem á Maria nitebatur Angelus ex ſuſflare, ne ſub altitudine matris Dei, pes eius labaret, ſed ſecurius præcellentis vitæ cacumina pertingeret. Huc ſpectauit illud Dei cum Adamo timente & tremente, poſt peccatũ colloquiũ, nimirum: *Adam vbi es? quis tibi dixit quod nudus eſſes? Idcirco* (inquit Theodotus) *Deus longo ſermone alloquitur, vt & timorem ſoluat, & ad confidentiã illos erigat.* Arcendus omnino timor ab ijs, qui altas virtutum ſemitas terere concupiſcunt: aſt omnis timor arcendus? Minimè: timor etiam eſt, *qui ſe ſuper omnia ſuper poſuit.* Eccleſ. 25. ſed is timor eſt qui alis ſe ingerit charitatis, qui filialis eſt, is, inquam, ſuper omnia ſuperpoſitus, cacumina virtutum in ambulat. Parcite mihi priſcum Apologum in memoriam vocanti, vtrem timoris penitus declarem. Ferunt, concilio inito de Rege ſibi perficiendo, ſtatutũ ab auibus, eam pro Regina fore, quæ celſius ſub volaret, ibi paſſerculus dictus Regulus ſuæ timens puſillitati & infirmitati, ignaræ Aquilę inter ſcapulas reſedit. Euolat Ardea & cæterarum, non Aquilæ, oculos fugit: hæc longe ſublimiore volatu æthera findit, & cum cerneret nullam auiũ audere virium periculum amplius ſubire, iam de fatigata incipit deſcendere: ſed ecce tibi regulum ab Aquilæ geſtatricis ſcapulis ſub volantem, & hoc aſtu ſibi Baſilicum nomen acquirentem. Is eſt timor puſillus licet & infirmus, qui ſæpe puſillanimitatem, imo & caſum pariat, tamen ſi Reginæ virtutum, ſi Aquilinæ charitatis inter ſcapulas reſideat, ſe ſuper omnia ſuperponet, & altiſsima virtutum cacumina de triumphauit. Id quod in vno latronum licet aſpicere, de quo D. Chryſoſt. in Pſalm. 117. *Quid fuit latrone miſerius? Sed repente euaſit omnium beatiſſimus, nam & erat crucis ſupplicio damnatus, & ad mortem ducebatur, omnes eũ accuſabant, totum tempus erat conſumtum, & vita transacta fuerat in ſcelera. Sed quoniam exiguo tempore Chriſtum vt oportuit, timuit, beatus factus eſt.* Ecce exiguus & breuis timor quàm ſuper omnia valuit euolare. Huc accedat D. Zeno ſerm. de timori filiali, cuius ſic finit immenſam efficàtiam. O *neceſſarius timor: qui nihil aliud agit, niſi vt beatos efficiat: qui timet arte, non caſu, religione, non culpa, qui Deum metuit nõ naturam Vultis ſcire cuius proprietatis ſit? Omnes timores quoſcumque inuaſerint incremẽto conficiunt: hic ſolus ad hoc creſcit, vt immortalem quem poſſederit faciat.* Hęc ille.

§. V.

Nullum magnum regulariter gaudium paratur à Deo alicui particulari; ſed omnibus communiter.

EXcluſo à paſtoribus timore, illis magnũ annũtiatur gaudiũ, magnũ inquã, ſed quod non illis ſolis; ſed erit omni populo. Etenim nunquam Deus conſueuit ſuæ gloriæ magnalia vni & ſi maximè amato; ſed omnibus attribuere. Quando in ſingularibus cuiuſq; bonis, communicant omnes ſancti. Cœleſtes ſedes promiſerat Dominus ijs, qui labore improbo illas ſibi acquiſierant, ait enim, *vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis & vos ſuper duodecim ſedes.* Hoc duo audientes fratres de fauore ſecuri primas á dextris & ſiniſtris ſedes petunt; verum qui omnibus promiſerat *non eſt meum ait, dare vobis.* Quid ais ò veritas Dei? Paulo ante omnibus offers, nunc Ioanni, & Iacobo dicis non eſt meum dare vobis? Sanè nõ erat illius cœleſtia cõmunicare niſi omnibus, hæc erat Dei conſuetudo, hic vſus cœleſtium bonorum, nulli in particulari, ſed communiter offerri omni populo. Ita D. Cyrill. Alexand. lib. 10 Theſaur. cap. 5. *Poteſtatem non negat Dominus, ſed diſpenſationem oſtendit. Quomodo ipſe non poteſt dare quibus velit, cum inueniatur omnibus diſcipulis id eſſe largitus? Amen dico vobis ſedebitis & vos.* Expende illud *diſpẽ*

ſationem oſtendit: hoc enim erat Deo in more, cœleſtia bona, ingentia gaudia non vni communicare; ſed omnibus. De Simeone ſene dicitur Luc. 2. quod ipſe *expectabat conſolationem Iſrael*: ſed cum ipſe ingens Chriſti bonũ perciperet oculis, ait, *quod paraſti ante faciem omnium populorum.* Hinc Niſs. orat. de occurſu Domini, & Simeonis. *Quomodo ſuperius teſtatum eſt, illũ expectare conſolationem Iſrael; nunc autem conſpicitur dicere Dei ſalutare in conſpectu omnium populorum? Quoniam tunc futuram Iſraelis conſolationem nouit ſpiritu, quando omnibus quoque populis fuit paratum ſalutare.* Etenim fuerit licet Iſraël populus à Deo electus, ſeparatus, mille bonis ditatus, terrenis poſſeſsionibus ampliatus, eidem tamen integra cõſolatio, perfectum gaudium minimè obtingit; niſi cum conceſſum fuerit omni populo. Sanctiſsimi quiq; Iſraëlitarum in Domino defuncti in gaudia Domini non intrabant, donec aperta fuit cœleſtis ianua omni populo. Vt Paul. ad Hebr. 11. loquitur. *Et hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſsionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non ſine nobis conſumarentur.* Adeò illis damnoſa extitit ſeparatio à gentibus! vt nos timeamus à fratribus ſeparari, ſciẽtes illi ſeruire Deo, qui nullum grande bonum ſciuit largiri; niſi omni profuturum populo. Vnde D. Irenæus lib. 4. cap. 22. notans legis gratiæ præcellentias, quibus ſuperauit legem Moſaycam, ait. *Maior eſt legiſlatio, quæ in libertatem quam quæ data eſt in ſeruitutem: & ideo non in vnam gentem; ſed in totum mundum diffuſa eſt.* Ecce magnum gaudiũ quod erit omni populo: etenim nulli particulari ſoli datur videre Chriſti magnalia. Iam glorioſum Dominum viderant omnes Apoſtoli præter Thomam; vnus & ſolus Thomas non aderat, vt Dominum videret. Quod ipſe vehementer anxius ſummo deſiderio flagrabat tantum participare gaudium Quid plura? ait Ioan. cap. 20. *Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus & Thomas cũ eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio*. Sanè ſufficeret quod Thomæ appareret ſoli; ſed neſcit gaudia ſua niſi communitati exhibere. Vnde eleganter D. Gaudent. oratione in 40. Martyr. *Satiauit ergo Dominus Thomam, cuius manet illa promiſsio: Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam quoniam ſaturabuntur. Apparuit ſecundo Apoſtolis, vt Thomæ deſiderium adimpleret, profuit cupiditas eius & cæteris.* Tunc enim largitur Deus vni, quando ſcit munera pro futura communitati.

Text. Quia natus eſt vobis hodie Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus in ciuitate Dauid.

§. VI.

Deus fragilitate indiguit humana vt præcellenti ſaluantis gloria fulgeret.

QVi prodigus ad cœleſtium creationem acceſsit, vt diuitiarũ ſuarum theſauros apperiret immortales, indigus homini condendo aſtat, ne qui omnia implet, ipſe quodam modo maneret vacuus & inanis. Vnus id Irenæus caluit lib. 3. aduerſus hære. ca. 34. hæc fatus, *à Paulo typus futuri dicti eſt ipſe Adam, quoniam futuram circa filium Dei humani generis diſpenſationẽ fabricator omnium verbum præformarat, predeſtinante Deo primum animalẽ hominem videlicet, vt ab ſpirituali ſaluaretur. Cùm præexiſteret ſaluans, oportebat & quod ſaluaretur fieri, vti non vacuum eſſet ſaluans.* Hoc vno ſaluantis titulo ſe maximè diuinitas iactabat; ſed quis ſaluans, vbi non erat natura labilis? Etenim exiſteret Saluantis vocabulum, titulus ſine re, res inanis & vacua. Inde ad hominis creationem acceſsit prȩcauens Deus glorioſioris tituli præcellentiam, & quaſi timiens eius vacuitati, factus indigus exceptoris ſanitatis, vt oriens nobis iuſtitiæ Sol, ſaſtis madidas fulgentiſsimas pennas explica-

plicaret. Hinc habes, quo impiũ, Marcionis obstruaturos, qui apud Tertul. lib. 5. sic in Pauli præpostera electione cæcutisse Christum Dominum blasphemabat. *Improuidentiam existimo si non antea sciuit illum sibi necessarium Christus; sed iam ordinato officio Apostolatus, & in sua opera dimisso, ex incursu, non ex prospectu adijciendum existimauit, necessitate, vt ita dixerim, non voluntate.* Imò & voluntate & necessitate Cristus adlegit Paulum non antea quam illum vidit furentem in Christianos. Sed iam gestit animus scire qua necessitate laboraret dies in misericordia Christus. Multos ad se venientes sanauerat: postulantem latronem exaudierat, neminem reluctãtem fugientem, calcitrantem, minarum spirantem, & in Christum, & eius discipulis ita sæuientem vt Paulum traxerat: poterat hoc Saluatoris diuinitas & humanitas; inde oportebat persecutorem fieri, vti non vacuum esset persecutorem talem etiam saluans. Hinc Paulum prostratum sic Bernardi dulcedine alloquitur diuinus triumphator *Ego sum Saluator, quem tu persequendo petis*, quasi dicat, iam te persecutore detriumphato perfectus saluans appareo: hodie Saluatoris gloriam ad impleo, vt merito postmodũ dese dicat ipse Paulus: *adimpleo ea quæ desunt passioni Christi*, nimirum mea adlectione ostendi saluantis cognomẽ omni suo splendore præclarum. Quo circa S. Pacianus in Paræneſi, ait. *Nec quisquã adeò peccatricis animæ vilitate desperet, vt se iam nõ necessariũ Deo credat.* Imò tunc maximè necessarius Deo Saluatori, qui vt condonãdo peccata claresceit, sic esse saluandos gaudet. Etenim aiebat Dominus in principio Geneſis, *nõ est bonum hominem esse solum.* Quid ais Domine? Si dás homini sociam mulierem, ambo incident in peccatum, & omnes peccabimus; si solus sit homo, innocens & iustus erit. Cur ergo dicis non est bonum hominem esse solum? D. Amb. lib. de Parad. cap. 10. *Quia ex viro solo non poterat esse humani generis propagatio, pronuntiauit Dominus non esse bonum solum hominem. Maluit enim Deus plures esse quos saluos facere posset & quibus donaret peccatum, quam vnũ solum Adam, qui liber esset à culpa.*

§. VII.

Caro assumpta Christi dominationem non obscurauit: imò illustrauit.

MAximo sapientiæ pondere ab Angelo anuntiatus est Christus Dominus, vt hæreticorum obstrueret ora, qui humanæ carnis vincula expauentes diuinam mentem sub dura corporis seruitute teneri respuebãt. Quid plura? Humanus animus ægrè & difficuer corporis substinet incarcerationem, in diesq; que ribundus clamat cupiens dimitti & dissolui; & Deus hunc in carcerem agendus? obscurandus? Absit, inquit Angelus, etenim natus est Christus, qui non captiuus gemat in domo carceris; sed qui ibi diademate inaguratus declaretur Dominus. Dixerat in Concil. Ephes. Theodotus de Christo, *quod subiectus factus est regnum non deponens: factus est homo quod erat manẽs*: imò tunc cùm carnem accepit; Regni & Principatus accepit coronam. *Egredimini filiæ Hierusalem, videtem Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* Quæ verba & pulcherrime, & eleganter in rẽ præsentem expendit Gilibert. serm. 21. in Cant. *Fœlix caro, quam sibi Christus non quasi carcerem; sed quasi coronã assumsit, quæ fuit ornamento, non oneri. Nos omnes in carne quasi in domibus carcerum absconditi sumus, compenditi & seruientes legi peccati, In fœlix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius?* Verum Christo non carcer; sed corona extitit humana caro, non vincula deturpantia; sed regia ornamenta altum diuinitatis dominium & principatum illucidantia.

Hunc Christiferæ carnis regium splendorem libet elucidare exemplo à Romanorum historijs capto; sed verbis Dionysij Carthus. qui in libr. 4. Reg. ar. 12. sic fatur. *In gestis legitur Romanæ*

manorum quia dum Longobardi quadam vice obtinuiſſent, intraſſentque Romam, ac paſſim Romanos occiderent, ipſi Senatores, ſe omni ſuo decore & gloria veſtierunt; ſeditque vnuſquiſque eorum in ſede ſua in propria domo. Ad quos Longobardi ingreſſi reuerebantur eos, nec audebāt occidere, imo adorabant eos vt Deos. Atta men, cùm vnus Longobardorum manu ſua attrectaret barbam vltimi Senatoris ille non ferens hoc, baculo ſuo impegit in illum: quo facto indignati Barbari primū interfecerunt illum, inde per ordinem alios. Ecce tibi vt intolerantia & impaciens animus Senatores mortales homines oſtendit, ſic habitus compoſiti viri minimeque in tumultu bellico, in ruina & cæde turbati eoſdem & diuinos & Barbaris trucibus redidit venerabiles. Dum iratus Senator percuſsit militem, omnes Senatores tāquam oues occiſionis ſunt habiti. Dum inter arma, inter volantes gladios togati ſedent & pacati ab ipſis hoſtibus Dij exiſtimati adorantur. Heccine erat Chriſtifera caro oleo dilibuta diuinitatis docta pati; & dum pateretur non cōminabatur, cedens iniurijs, æquali omnia perferens animo. O fœlis caro, imò pur pura, imò corona clariſsimū inſigne diuinitatis! Clem. Alex. infracmentis ſuæ expoſitionis in primā Epiſtol. Ioan. ſic de Chriſti Domini carne ſcribit. *Fertur ergo in traditionibus, quoniam Ioannes ipſum corpus, quod erat extrinſecus tangens, manum ſuam in profunda miſerit, & ei duritiam carnis nullo modo reluctatam eſſe, ſed locum manui præbuiſſe diſcipuli.* Sane habitus hic, caro hæc non carceris; ſed imperij, ſed diuinitatis erat indicium. Barbaraſsimi quique, imò truciſsimi perſonam tam decora veſte præcinctam hac facili, & pone in ipſis paſsionibus doloribuſque impaſsibili, minimèque reluctante carne, conueſtitam adorarēt procliues.

Textus. Ethoc vobis ſignum inuenietis infantem pannis involutum & poſitum in præſepio.

§. VIII.

Angelus prædictione fidem aſtruens, innati & naturalis imperij Chriſti propoſuit ſigna, nimirum præſepis & faſciarum vilitatem.

SApientiſsimè Angelus, vt fidem ſibi conciliet, prædicit paſtoribus, quid illis introeuntibus Bethlehemiticum pagum obveniet; ſola enim virtute diuina comparari poteſt præſciētia futuri. Quam virtutem, vt manifeſtaret Chriſtus Dominus mittens diſcipulos, vt pararēt Paſcha, ait illis *introeuntibus vobis ciuitatem, occurret homo lagenam aquæ portans.* Sic modò Angelus paſtoribus inquit, natus eſt vobis Saluator qui eſt Chriſtus Dominus, Dominus, inquam, non quales mundiales Domini; ſed innata, & diuina dominatione inſignis. Cuius rei ecce duo teſtimonia clariſsima, in primis hæc mea prædictio, qua quid vobis accedentibus erit futurum annuntio, imò, & circunſtantias ſingulas minutiſsimas edico; *inuenietis infantem pannis inuolutū, & poſitum in præſepio.* Et quidem D. Petrus Act. 2. tanquam ad inconfuſibile teſtimoniū ad Prophetiā recurrit, dicens. *Dictum eſt per Prophetam Ioel. Et erit in nouiſsimis diebus, &c.* Vbi D. Chryſoſt. hom. 5. ſic ratiocinatur. *Neq; interpretatus eſt ea quæ Propheta dixit, ſed ſolum Prophetiā attulit per ſe ipſam certantem: ſciens nil fortius his Prophetiis potuiſſe obijci. Ea enim etiam operibus validiora ſunt. Signa enim facienti Chriſto ſæpius contradixerunt. Quando autem Chriſtus Prophetam illis oppoſuit dicentem: Dixit Dominus Domino meo ſede a* Act. 2. Chryſoſt.

deſtris

dextris meis, ita ſiluerunt, vt nec verbũ quidem vltra quiſquam reſpondere ei auderet. Adeo valida eſt per ſe ipſam Prophetia! Hincque rurſus illius naturale, & innatum imperium Angelus contendit, non enim ſic auderet naſci Imperator aſcititius. Qui naturà ingenui ſunt, vt comitantem ſeruent, nil ſibi timent in ipſis ſeruilibus officijs: at qui à ſeruitute in ciuilem nobilitatem obrepunt, quicquid non ambitione ſcatet maximè pertimeſcunt. Accipite modó ſæpiùs in hoc opere adductũ Theodotum eleganter de hoc innato Chriſti Imperio ratiocinantem ex illo D. Paul. *Qui cùm informa Dei eſſet, non rapinã arbitratº eſt, eſſe ſe æqualẽ Deo; ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Ecquid eſt, quod hoc loco dicitur? Sanè, qui per rapinam libertate potitur, nihil ſeruile pati ſuſtinet, ne vſurpatæ libertati aliquid præiudicium generet. Ecquid ergo ille? quoniam naturà Dominus erat, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, diſpenſationis enim myſterium diuinitatem non læſit.* Etenim in Chriſto Domino faſcię, panni, præſepe, ſtabulum, & ſiquid aliud vile, non ſeruitutis ſtimma; ſed ingenùitatis innatę, ſed naturalis imperij, & dominationis erant ſigna conſpicua. De quo etiã ſtat D. Athanaſ. ſuffragium hom. de ſemente vbi ſic. *Seruator Rex genitus ante ſæcula, nec temporarium regum poſſidens; ſed ante ſæcula Rex ex Rege Deo genitus, & ipſe quoque ſeruire ſuſtinuit. Nõ enim rapiam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.* Et pulchrè ideo ſeruire ſuſtinuit, ideo ſeruilia officia non horruit, quia non rapina; ſed natura erat Dominus. Rem conficit D. Cyrill. Hier. Catech. 10. in hæc verba. *Saluator manens idem, & verè immutabilem filij dignitatem habens, tanquam optimus Medicus, & Doctor compatiens accomodat ſe ad infirmitates noſtras, Dominus verè exiſtens, non ſucceſſione aliqua, vel proſperitate dominationem accipiens; ſed naturà dominationis habens dignitatem.* Hæc ille. Et quidem nõ ſubeſt caſibus, quod innatum eſt, nobilitas enim naturalis, in nulla abiectione timet ſui ruinam. Aiebat Pſalmus 46. *Omnes gentes plaudite manibus; iubilate Deo in voce exultationis. Quoniam Dominus excelſus.* Quomodo excelſus, qui vagiens propter nos humi repit? Qui vſque ad inferima deſcendit? Excelſus erat natura, & ideo in nulla abiectione, & deiectione timetur eius celſitudini. Chriſoſt. ibi: *Quando ergo audieris crucifixum eſſe Dominum, fuiſſe ſepultum, ad inferiores terræ partes deſcẽdiſſe, ne labaris, ne angaris: eſt enim altiſsimus, & natura altiſsimus. Quod eſt autem altum natura, ab altitudine minime vnquam receſſerit, nec ſi humile quidem fuerit: ſed etiam in eius humilitate, eius altitudo manet, & oſtenditur.*

Theodo.

Athan.

Cyrill.

Pſal. 46.

Chriſoſt.

Teſt. Et ſubitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum.

§. IX.

Angeli militiæ nomen dederunt, vt Chriſti hominis ſtabilirent imperium, & principatum.

ANgelis albenti gratiæ toga conuestitis in primo ſuæ conditionis articulo obiectº eſt hic diuinus infans, quem Regem, & Principem ſuũ procidentes adorarent. Reſpuunt rebelles infantem, conſpuunt; quid tunc? Dimiſſis togis factum eſt in cœlo prælium magnum, ſignum eleuat Michael: dãt militæ nomen Angelorum myriades, omnes fortitudinem, & diuinitatem agno precantes. Hinc poſita toga ſub Dei hominis ſignis cœleſtes acies militant, iam in beata illa Sulamitide non cernitur, niſi caſtorũ chorus, quicquid ibi eſt, phalanx eſt, miles eſt. Qui bellicus ardor toties acuitur, toties militia, & pugna Angelica inſtauratur, quoties de regno Dei hominis res agitur. Proh dolor! rebelles ſpiritus facto impetu primo hominũ parẽtes proſtrauerũt, vaſtauerũt quo pene humanũ principatum

Apoc 12.

patum occuparunt; sed ecce tibi Angelorum cohortes prosiliunt in certamen, antiquum prælium instaurant, instāt aduersarijs, & primo illorum præsidio, nempe muliere, occupato, fugā illos compellunt meditari. Quod Irenęus lib. 5. cap. 19. insinuauit sic factus. *Quemadmodum Eua per Angelicum sermonem seducta est, vt effugeret Deum; ita, & hæc, nempe Beata Maria per Angelicū sermonem euangelizata est, vt portaret Deum, obediens verbo eius.* Hoc tototū cœleste prælium erat inter Angelos: rebelles Deum ab homine nitebantur separare; fideles Dei hominis defendebant principatum. Illi vt consilium stabilirent suum, occupata muliere totum infecerunt genus humanum. Hi rebellium retundentes conatus, mulierem adeunt, illamq; sibi associantes omnia rident machinamenta Diaboli. Ideo, vt ait Epiphan. sermo. de Laudibus Virg. Mar. *Angeli accusabant Euā: nunc verò Mariam gloria prosequūtur.* Etenim in illa exultarat aduersarius; per hanc homo asseritur in principatum diuinum, qui fuit vnicus scopus Angelicæ militiæ. Vnde cùm primùm homo De⁹ mundo apparuit, militares acclamationes profundunt cœlestes ministri, & quasi victoria potiti se se Angelorum agmina fundunt in cantilenas, gloriamque Deo, pacemque terris æternant, personantibus hymnis.

Iran.

Ephi.

§. X.

Angeli mille formas subeunt, mille induunt figuras, vt hominibus prosint

AVdis Angelicos spiritus fieri milites: & quid non fient Angeli, vt prosint hominibus? Nonne Angelus columna nibis, & columna ignis factus est Israelitis? Nonne Tobiæ astitit Angeus factus pedisequa? Prosequitur Niss. de vita Moysis, & in arca testamenti hinc inde annulos speculatus, medijs quibus arca efferebatur, de Angelis inquit, quod *sicut quidam annuli in animos saluandorum immittuntur, vt ad sublima eleuentur.* Pergit adhuc Theodotus orat. de Christ. Nat. & de stella, quæ magos adduxit ita loquitur *In præsepi positus Dominus, & à stella denuntiatus; non à stella descendente ad Magos, neque enim stellæ loca permutāt. Sed quoniam Caldæorum terra plurimos habet stellarum motus inspicientes, virtus superna (nimirum Angelica) deducens Magos, assumpsit stellæ speciem, & ea doctrina sua Caldæi, quod nesciebant agnoscunt, vt cùm astronomiam respiciunt ab astris Christi mysteria docerentur.* Ecce Angeli, & fiunt annuli, quibus efferaris, & fiunt stellæ, quæ te ducant ad Christum, & milites, qui pro te pugnēt aduersus tenebrarum potestates fiunt. Hinc crediderim Manna vocari Sap. 16. panem Angelorum, nempe Angelorum naturā referentem, qua tenus varias saporū formas induebat, vt fidelium indulgeret voluntati. Sic enim ait. *Angelorum esca nutriuisti populum tuum, & deseruiens vnius cuiusq; voluntati, ad quod quisq; volebat conuertebatur.* Vel in hoc se ostendens Angelicum panem, quorum conuertibilem propietatem imitabatur.

Niss.

Theodo.

Sap. 16.

§. II.

Non solùm Angeli; sed etiam vniuersæ creaturæ etiam sibi formas contrarias subeunt, vt Dei famulis seruiant.

OCcasione Angelorum sese transfigurātium in hominum gratiam, animaduerti idem esse vniuersis creaturis familiarissimum. Id quod hausi ex 16. Sap. Vbi de vniuersa creaturā dicitur. *Propter hoc, & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deseruiebat, ad voluntatem eorum, qui à te desiderabant.* Quam rerum trasfigurationem pulchre expendit Theodotus vbi suprâ, plurimis exemplis adductis.

Sap. 16.

Theodo.

ductis. *Aqua*, inquit, *vtebantur Hebræi; ſanguis autẽ AEgyptijs:: Nilus factꝰ: Dies Iſraelitis erat; & clarum eos circumfulgebat lumen; AEgyptijs autem hoc lumẽ factæ ſunt tenebræ. Babylonia quoque flamma ros tribus facta eſt pueris. Nam flamma ros facta eſt, & ambo hæc ipſo oſtendũt effectu. Quia quidem ros erat, tres edocent pueri per hanc refrigerati. Quia verò etiam & flamma fuit, quia per hanc exuſti ſunt, nuntiant Babylonij.* Hęc ille: quibus claret quàm famulentur omnia Deo in hominibus puniendis ſiue ditandis. Etenim ipſa lux ſciet tenebrarum indui faciem, & ignis fiet aqua, & quælibet creatura cuiuſcumque formam & perſonam aget. Omnium accuratiſsimè id ponderauit D. Chryſoſt. in Pſal. 7. vbi rebellem Abſalonẽ mulo per quercetum raptum & crine à ramo ſuſpenſum miratus hæc ait. *Vt ſcias quod factum eſt totum fuiſſe diuini iudicij, pro fune quidem coma, pro ligno arbor extitit, pro milite autem eum adduxit mulus.* Ecce in ſolitudine, vt quaſi ex preſcripto iuris rebellem turpi ſupplicio mulctarent, vbi omnia inſtrumenta deſſent, omnia famulantur, & arbor ſeſe in furcam egit, aureaque coma in pulchritudinem enutrita formã aſſumſit laquei, & ne carnifex, ne miles deficeret, qui reũ traduceret, mulꝰ, cui inſidebat, miles fuit factus. Quòd ſi creatura irrationalis miles fit, vt offenſo patri ſatisfaciat, nil mirum quo rationis compotes Angeli ſeſe militiæ dedant, vt de rebellibus Deum vlciſcantur. Hoc omnium creaturarum obſequium habuit etiam Deus, quando fugitiuum Ionam voluit comprehendere. Id quod ſic expendit Naz. Apol. 1. *Fugiebat quoque Ionas à facie Domini, vel potiùs fugere ſe putabat: verùm a mari & tempeſtate & ſorte, ceti que ventre nec non triduana ſepultura comprehenſus, atque abreptus eſt.* Ecce tibi maris fluctus, tempeſtas, ſors, facti ſunt lictores, & ceti venter factus eſt carcer, vt fugitiuum Prophetam Deo ſeruarent.

§. XII.

Hic Angelorum habitus, quo omnibus omnia fiunt, maximè etiam elucet in viris è Societate Ieſu.

PArcite mihi minimo è Societate Ieſu filio, ſi hanc Angelicam conſuetudinem & hominibus amicam prouidentiam putem noſtro ordini eſſe inſitam ab incunabulis. Etenim de Angelis Theodoretus ait Zach. 1. *Cæleſtes ſpiritus omnis formæ expertes à Deo formãtur: vt vſus hominum poſtulat.* Tales Angelici viri Societatis creantur omnis formæ, omnis habitus expertes, vt illum induant habitum, illam formam quam vſus hominum poſtulat. Viros Apoſtolicos alloquens Chriſtus Dominus tantũm ait. *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.* Adhæc eleganter Chryſol. ſermon. 23. *Nouus ordo vigiliarum, nouus habitus imperatur; ſint lumbi veſtri præcincti, nihil de veſtitu, nihil de ipſius occurſus apparatu ſerui vigiles admonentur, ſed tota in præſtringendis lumbis curamã datur.* Et ſubdens quid procinctu iſto inſinuari vellet ait. *Cingulum quidem eſt indiciũ ſeruitutis, quod & diſcurſꝰ expeditos habeat & faciat obſequẽtes.* Sane vetères omnes ordines militantis Eccleſiæ veterones preſcriptum ab incunabilis habent habitum: ſimiliter præſcriptum eſt ſingulis, an cum calceamentis, vel ſine calceamentis gradiendum? an pedites, an equites, an cum ſacci & perę apparatu, an ſine pera & ſine ſaculo, an cantibus hymnisue perſonantes, an vel ſancto murmure pſallẽtes, vel alta contemplatione taciti? Vnus nouus hic ordo vigiliarum, nempe ordo Societatis, nouus eſt ordo, nouuſque illis habitus mandatur, vt careant omni habitu certo, & regulari, nihil de veſtitu, nihil de calceamentis, nihil de ipſius occurſus apparatu, vna illis cura ſit, vt expediti, vt obſequentes, vt in procinctu ſint ad ſeruiendum humanis neceſsitatibus, ea forma

&

& habitu, quem vſus hominum poſtulauerit. Hunc habitum ab Angelis in viros ſocietatis dilapſum in primis probat Raphaël ille, de quo Tob. 5 dicitur inuenit Tobias *inuenem ſplendidum ſtãtem præcinctum & quaſi paratum.* Nihil de illius veſtitu, nil de occurſus apparatu, hoc vnum de illo animaduertitur, quod in procinctu eſſet, & quaſi ad omnia paratus. Sic Ieſuitis viris nulla certa præſcribitur ſemita, nil de calceis mandatur, vt quando res tulerit etiam ſine calceis egrediantur; vel ſacco amicti, vel militum ſericis, vel ſapientum togis perſonas effingentes, vt omnia omnibus fiant, ſint parati. Porrò D. Bern. ſerm. de tribus ordinib, tres hominum meditatur elaſſes, qui vitæ pelagus humanæ tranant. Alij vada ſectãtur, amarulentiſque ſaltim ad talos vſque fluctibus ſuperatis arenarum ſugũt theſauros: alij lapidibus conſtructum pontem læti & fœliciter tranſcurrunt. *Alij ſunt qui deſcendũt mare in nauib⁹ facientes operationes in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua, ſeu vadi ſemita coarctãtur, vt libere poſsint vndequaq; diſcurrere ac occurrere ſingulis, vt oportet, ac dirigere põtis ſemitã ſeu vadi, ordinare gradiẽtes, pericula inueſtigare ac declinare, excitare tepidos, puſillanimos ſuſtẽtare.* Ideo nulla certa habitus ſeu muneris lege tenentur viri ſocietatis, vt liberè poſsint & debeant vndequaque diſcurrere & ſiue pontem percurrẽdo ſiue medios fluctus tranando, omnibus omnia fieri. Sed mihi inſtar omniũ é ſocietate vnus Beatiſsimus Xauerius affulget maximus, qui ſanè deſcendit mare in nauibus, faciens operationes in aquis multis, nec inuenientur maria, quamuis penè immenſa ſint, quæ Xauerij non viderint faciem, non obſtupuerint ſanctitatem, non inuiderint magnalia. Aliquando vnus cùm eſſet duobus ſimul nauigijs longè diſtantibus apparuit & eſt conuerſatus, factus duo, factus omnia omnibus. Adeò expeditus, adeò in præcinctu ad ſubueniendum omnibus, vt vel ſolius nautæ lucrãdi ſpe vaſtiſsima maris ſpatia, prope ad mille leucas, tranauerit. Veſtitus calceorum, victus, pene immemor vna illi cura, vt nulli etſi abiectiſsimo homuncioni ſe negaret. Hic vir an Angelus? Imò ſupra Angelorum celſiſsimos te, ò noſtræ ſocietatis lumen, contemplor abſque dubio radiare. Expugnaturus Ionathas Ammonitarum Principem Naaſ. 1. Reg. 14. manibus pedibuſque reptans aſcendebat. Quod ita expendit. D. Nilus in Aſcetico. *Ionathas cum Naas pugnans ſuperquatuor incedens vicit illum. Oportebat enim, vt qui cum ſerpente, qui ſupra pectus graditur,* Nilus *id enim Naas ſignificat, decertabat, pauliſper ſpeciem ipſius aſſumeret, atque ita ſuper quatuor incedens, & mox in propriam ſeſe formam erigens eum magna facilitate ſuperaret.* O quoties Xauierus vt ſerpentinos peccatorum mores eliminaret, cum reptantibus quaſi ipſe reptabat, ſeſe effingens ad eam formam, qua placidus eſſet, pellices ipſas laudabat, vt ſic gratus ſemel faciliùs turpitudinum radices euelleret.

§. XIII.

Sapientiſsimi quique eadem quæ ipſi ſciunt maximo ab alijs fructu audiunt præcipuè diuina.

PRimo Chriſtũ annuntianti Angelo, ſtatim Angelorum acceſſerunt myriades nouis gaudijs geſtientes & exultantes, nouo modulo in laudes inſurgũt diuinas. Vbi nota quanto fructu ſapientes ab alijs poſſunt audire eadẽ quæ ipſi de Deo nouerant & præſciuerant. Id in præſenti acutè animaduertit Gillibert. ſerm. 12. in Cant. dum inquit. *Natum Paſtoribus Angelus nuntiat, imò & ipſis Angelis non tantum paſtoribus videtur Angelus nuntiare. Vnus prædicat, alij applaudunt. Facta eſt*, inquit, *cum Angelo multitudo cœleſtis exercitus laudãtiũ & dicẽtiũ: Gloria in altiſsimis Deo. Vnus annũtiat quod alij æquè norant, & tamen quaſi nouum & recens audiunt quod illis ignotum eſſe non poterat. O beata hæc nouitas quæ Angelico gaudium præſtat auditui & delectat illos ab*

alio

ab alio audire & quaſi diſcere, quod eos ab initio ipſa veritas docuit! Sane nil fructuoſi homini, quam verba ſalutis ab alio audire, ſapiens licet ſis, omnia diuina myſteria quantumvis mēte cordeque geras, maximam fuges vtilitatē ſi eadem ab alio audias. Probaticæ pīſcinæ aquæ ſalubres erant, inſe contibant ſanitatem; ſed non eluebat earū ſanitas, donec exterius ab Angelo reuoluebantur. Silices ignei ſunt, intrinſe cuſque conceptum ignem habent, nū quam tamen ſplendenti ſuffunduntur radio, quin ad extrinſeco feriantur. Quod exemplum in rem præſentem pulchrē adduxit Naz. Car. 2. de Virginitate.

Pietatis nanque ſepulta.
In nobis ſcintilla latet, velut igneus ardor.
Incluſus ſaxis; vt porro ſæpe torrendo.
Ferrum de rigido ſolet ignem extundere ſaxo
Haud aliter pietas latitans, ſermone ſalutis.
Attrita in medium prodit, clareque reſulget

Totam Dei ſapientiam habeto, ignea viuidaque mente gaudeas, recondita mente conſerues, & euoluas myſteria ſacra; ſi tamen alterius ſermone tangaris, ò quam fulgurabis! ò quam ſplendeſces! ò quantas inde capies vtilitates, lætus & delectatus audire & ab alijs diſcere eadem quæ tu ex proprio fonte potaras!

Textus. Et dicentium gloria in altiſsimis Deo, & in terra, pax hominibus bonę voluntatis

§. XIIII.

Nato Chriſto Domino præſtantiſſima Deitatis gloria, nempe perſonarum Trias in altiſsimis vſque modo repreſſa innotuit & apparuit.

CVm audio gloriam Dei ab Angelis eu ulgari & celebrari, pro ſumma illius laude non me poſſum cōtinere quin credam non quamcumq; Dei gloriam perhiberi; ſed maximam illā, qua remotiſsimis & celſiſsimis cœlorum penetralibus cœleſtes ſpiritus paſcit, nēpe reuelatione arcaniſsimi myſterij Trinitatis. Quam mentem debeo ſapientiſsimo viro præceptori meo Patri Michaeli Vazquez quondam Salmanticenſis Theologiæ cultori & altori. Is in concione, quam habuit de Trinitate, tanto myſterio tribuit illud Pauli. 1 ad Timoth. 3. quod cæteri omnes Expoſitores tribuūt Deo incarnato. *Manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.* Si arcanum quid, ſi myſterium, ſi ſacramētum manifeſte magnum & celſiſsimū, eſt ſecretum reconditumq; illud Triadis diuinæ Sacramentū; Sacramentū, in quam, totum pietate in homines plenum. Etenim de Trinitatis decreto cō ditus homo eſt; in ſuper, vt ait Rup. *Humana creatura illud potiſsimū opus eſt, quod eadē beate Trinitas magna ſibi dignatione diuiſit, vt pater cōderet, filiꝰ redimeret, Spiritus ſanctus igniret.* Hoc igitur arcanum adeo magnum adeò excellēs tāta in homines pietate manans primo innotuit, cum apparuit incarne. Tunc in Dei & hominis coniūctione eluxit magnum Deificę Trinitatis arcanum, tunc quaſi oculis demōſtratum patuit. Vnde pulchre Gillibert. ſerm. 21. in Cant. *Quid iam in vnitate diuinæ eſſentiæ tres eſſe miramur perſonas? Plures iam ex integro in vna perſona naturas mirare.* Vbi duæ naturæ ſub vna verbi perſona cernuntur, familiaris fit, & perſpicua in vna natura Trinitas perſonarum. Ab incarnatione Verbi prorſus manifeſtatum claruit myſterium Trinitatis Sanctiſsimæ, *Iuſtificatum eſt in ſpiritu*, quando quidē aduenie ate Spiritu eiuſdem myſterij Sanctitas maxime entiuit. *Apparuit Angelis prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo*, nempe Angelicos obtutus nouo per carnem eiacula to fulgore per ſtrinxit, illoſque noua admiratione afficiens humanos etiā

oculos peruaſit, animaliumque ab ore ſanctum quid tiniens; aſſumtum eſt in gloria, in genti gloria, cœleſtia cumulauit ſedilia. Qui gloriæ cumulus cœlitibus accreſcens ex magnæ Trinitatis per carnem, reuelatione, hodie ab Angelis ſummitur pro ſumma omniũ laudum, quæ de diuinitate poſſent dici. Etenim tunc maxime laudamus virũ, quando præſtantiſsimi ſui decoris acceptionem celebritatemque edicim⁹. Sic modo Angeli pro vltima Dei Opt. & Max. laude gloriam illam concinunt, qua in cœlorum arcanis præſtantiſsimum Deitatis decus effulget, nimirum perſonarum triplicitas.

Sed quis dicit in Deo præſtantiſsimum & excellentiſsimum eſſe Trinitatis Sacramentum? Hoc ego à principio in finem huius paragraphi diſſuli, vt tibi ex Theologorum fontibus duo pocula, pro Trinitatis gloriæ magnitudine, propinem. Primus Areopagita c. 1. de myſtica Theologia ſic inquit. *Trinitas ſuper ſubſtantialis, Deitate ac bonitate ſuperior ac præſtantior*: Quid inde? Sed luculentior & ingenioſior Cyrill. lib. 1. Theſaur. cap. 6. præſcellentiſsimũ Patris nomen in Deitate ſic deducit. *Si Patris nomen non eſſet dignius in Deo, quam ipſum nomen Deus; cur cum diſcipulos Saluator ad prædicandum mitteret, non iuſſit, vt in nomine Dei baptizarentur? Sed quaſi maiorem diuinæ naturæ oſtendens dignitatem, in nomine Patris, inquit, & Filij, & Spiritus ſancti? Philippus vero cùm diuinam curioſe ſcrutari naturam vellet: oſtende nobis Patrẽ dicebat non, oſtende nobis Deum.* Ecce tibi quam diuini Angeli in Dei natali non gloriam, qua Deus apud omnes creaturas innoteſcit predicant; ſed non tanter gloriam illam dicunt quæ in altiſsimis & arcanis ſedibus perhibetur, gloriam, inquam, ex eo quod eſt Deitate ipſa præſtantius & excellentius, nimirum in vnitate naturæ perſonarum triplicitas. Hæc eſt gloria Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, quæ à verbo incarnato manifeſtiſsime ſui copiam fecit, proquo Angelici ſpiritus hymnis perſtrepentibus reſonant exultãtes quod præſtantiſsimum Deitatis decus vſque modo reconditum iam inde clareat & innoteſcat.

§. XV.

Quod ſalus homini maxime ſit voluntaria Saluatoris acinit potentiæ.

AD Secundam Angelici cantus partem accedo, vbi dicitur, *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Quaſi dicant iuxta receptiſsimam Doctorum expoſitionem. In terra, vbi iurgia, vbi lites, vbi bella, vbi frequens rebellio, iam pax alma naſcitur, pax, inquam, fugenda ab hominibus bonæ voluntatis, hoc eſt voluntariè & auidè pax & ſal⁹ ab hominib⁹ capeſſetur. Hoc vltimum, ſi non perſpicuis verbis traditum inuenio; tamen id puto intelligi ab omnibus ijs, qui bonam volũtatem ad homines aſſerunt pertinere: qui plures ſunt, vt dixi, & poteris videre apud Barradam, Salmeronem, & Cardinalem Toletum. Impulit me in hanc explicationem ſcopus Angelici cantus, qui quidem geſtiebant id laudare, quod maximè Saluatoris nati potentiam in ſaluandis hominibus oſtendebat. Et quid magis Medici potentiã & induſtriã commendat, quàm quod ſciat infirmos deiectosque homines ita perſuadere, vt ipſi alacri animo, & magno ex voluntatis affectu amaram ſed ſalutarem potionem ebibãt? Hoc ſanè præſtitit Saluator noſter, & vel in eo maxime ſeductorẽ deijcit, quod ille dolis ſuis aliquomodo in voluntario homini propinauit venenum; verum Chriſtus Dominus remedium etſi auſterum, etſi naturæ infirmæ horrẽdum, ab hominibus voluntarie omnino & auidè fecit ebibi. Nolo amplius debere pulcherrima Gilliberti verba ſerm. 21. in Cant. quę ſic perſonant. *Si abundabit delictum, ſuperabundabit & gratia, vbi delictum, ibi ſeductio & fallacia interceſſit, & ideo non ex omni parte voluntarium videtur. In gratia vero nihil non ex propoſito, nihil non ad libitũ. Quomodo ergo non efficatiora ſunt volũtaria*

taria bona, quam vel aliqua ex parte coacta mala? Et verè efficax gratia & artificiosa. Magna equidem gratiosi Saluatoris efficacia, artificium maximum quod crux, quod nuditas, quod abiectio, quod mors ab hominibus carneis auidè & voluntariè sumatur. Serpens ille etsi callidissimus non adeò efficax qui posset detecta veritate mali hominum de triũphare volũtates. Pomum obiecit, & dolis traxit homines ad laqueum. Præstantior Saluatoris gloria, qui ad salutem traxit homines voluntarios, cui nisi à voluntate auida profecta vota non placent. Minerua apud Homerum 2. Odis. sic Telemacũ alloquitur. *Tu nũc para Viaticum, vasibus omnia congere necessaria: ego interim in populo socios voluntarios colligam.* Is solum decebat triumphus sapientiam incarnatam, vt sponte & voluntarie venientibus exultaret in fratribus. Vt templum Hierosolymis ædificaretur prouidit Deus, ne vi & ferro celarentur lapides. Sic Theodoretus in 3. Reg. quæst. 21. *Ipsum quidem templum ædificauit ex lapidibus minime cæsis securib⁹ cum diuina voluisset prouidentia, vt inuenirentur eiusmodi sua sponte nati lapides adeò, vt ad eos compingendos nullo ferro opus fuerit.* Hincque iam claruit qui lapides Christi fundamento erant super ædificandi, nempe illi, qui nulla vi, nulla coactione; sed prorsus sponta neo & volũtario animo in Christi corpus coaptãtur. *Quomodo ergo non efficaciora sunt voluntaria bona, quam vel aliqua ex parte coacta mala?* Efficaciora sanè debent esse voluntaria: id quod crediderim indicari à Chrysost. hom. de cæconato nuper translata. Vbi sic Adami peccatum cum latronis merito componit. *Primum hominem Adamũ non ob multa peccata; sed ob vnam inobedientiam è paradiso eiecit: ita iustitia statèra latroni primum in paradisum ingressurum eum promisit, non cum multa quidem confessus est; verum cum vnam fidei confessionem obtulisset.* Equidem, quia vnica inobedientia eaque extorta dolis paradisum homine viduauit; sic iustitia protulit, vt vnica voluntaria confessio hominem Deo in paradiso sociaret, vt clareat quam efficaciora sint volũtaria bona ipsis malis. Quod inde magis perorabis, quia ad deijciendum hominem à paradiso, peccauit Eua, peccauit Adamus; verum ad hominem paradisò ditandi in sola vnius latronis & vnica confessio conflatur.

Theodor.

Chrys.

§. XVI.

Voluntarij homines ad Dei obsequium sunt viri è Societate Iesu.

HOc omnibus fidelibus commune bonum, crediderim, illis, qui é Societate Iesu viri sunt, maxime singulare: & quos socios sibi Iesus eligeret; nisi socios voluntarios? Huc spectat tam longæuum tyrocinium in Societate, vt socij nouicij voluntas per biennium sui experimentum faciat. Huc tendunt simplicia vota, quæ facultate Apostolica, rescindi & euitari queant, si promtus, spõtaneus, & voluntarius obsequendi animus non adsit. Primo Macbabæor. lib. cap. 2. erãt res Hierosolymitanæ in nouaculæ acie. Vni Machabæi viriliter resistebant aduersarijs. *Tunc*, ait textus, *congregata est ad eos Synagoga Assidæorum omnis voluntarius in lege, & facti sunt illis ad firmamentum.* Sic periclitanti Ecclesiæ acriter ab hæreticis vndique impugnatæ congregata est hæc é viris Societatis Iesu amica phalanx, omnis voluntarius in lege, quorum quilibet voluntariè & auidè in præstando obsequio desudat, & facti sunt Ecclesiasticis rebus ad firmamentum. Et quis neget quantum roboris quantum firmitatis accipiat Ecclesia contra hæreses ab istis socijs adeò voluntarijs? Sed accipite vnum Chrysost. hom. 2. in cap. 1. Matth. qui sic & virum voluntarium & filios Societatis Iesu eleganter designat, *Id ipsum est voluntarium esse populum, & esse gentem desideratam. Qui enim voluntarius est Deo, & dicit voluntarie sacrificabo tibi, ipse est desiderabilis. Et vsque nunc qui desiderabiles sunt &*

1. Mac. 5.

voluntarij Deo, illi sunt Zelabiles, & irritant ad inuidiam sui tenebrarum viros. Quid viris Societatis Iesu peculiarius? Quid preprius? Hi simul omnes desiderio sui afficiunt, à cunctis expetuntur ciuitatibus, & simul vulgo maledictis petuntur. Diceres prope esse ad miraculum & gentem simul exosam esse, & maximè amatam, communiter spui, & expeti, æstimari & corrodi. Sed est miraculum hominis in lege Dei spontanei, hominis voluntarij.

Textus. Et factum est, vt discesserunt ab eis Angeli in cœlum, pastores loquebantur ad Inuicem transeamus vsq; Bethlem & videamus hoc Verbum quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et venerunt festinantes.

§ XVII.

Pastorum fidei robur maximum eo quod relicto loco illo, & ouibus uenerint Bethlehẽ. Vbide B. Franc: Xauerio illustria.

MAximum sanè fuit fidei argumẽtum, deseri a pastoribus locum, vbi summis vigilijs oues custodiebãt vbi cœlestes fulgores, Angelorum voces, gloriæ ciues exceperãt. Nescio, an tantum fuerit quod Petrus in Thabor speculatus est, & egrè diuellebatur á loco illo, ait enim *Domine, bonum est nos hìc esse, faciamus tria tabernacula.* De quo eleganter D. Basil. serm. de trã fig. ait. *Petrus etiam si hæc viderit, nondum docetur, vt cuius esset ratio obstupefacta magnitudine miraculorum. Nam propter spectaculi desiderium, omnium obliuiscitur, & loco alligatur superatus à nimio gaudio: faciamus, inquit, hic tria tabernacula.* Expendo illud, & loco alligatur superatus à nimio gaudio. Etenim imperfect⁹ adhuc, non plenè edoct⁹ coruscantis gloriolæ speciem miratus præ gaudio hæret, illo cupiens alligari loco. Robustiores in fide extiterũt pastores, quos nec gaudium magnum, nec fulgentia Angelorum lumina, nec resonans melodia, nec oues, nec aptus pascuæ locus valuit alligare, quominus relictis omnibus, ad paruulum recens natum cuolarent. O quàm cito pastorum in pectore amoris coaluit efficatia: extrinsecus illos circumfulsit lux, verum intimè vis amoris pervasit & omnium oblitos in altiora coègit conamina. *Sancta quadam,* ait Gillibertus, *semper eget amor auaritiâ: semper ad secretiora exæstuat, & quæ tenet non reputans, volubile se raptat in anteriora rotatu, & vitalis instar rotæ spiritualis leuitate ad superiora toto conatu attolitur, de terrâ vix paululum aliquid attingens.* Sicilli recentes Dei amatij Angelorum hausta lætitia, sancta inde correpti auaritia maioribus inhiant gaudijs, nihilique possessa reputantes volubili rotatu ferebantur, & veluti vitales rotæ vix terrena pertingentes loca, in Dei nati cubile, quo gradiebatur spiritus, ferebantur. *Ser. 2 in Cant.*

Hæc mihi cogitanti B. Francisci Xauerij siue in Deum amor siue prenicitas in proximis iuuandis accidit admiraculum. Etquidem cũ fulgentis Christi Domini ex conspectu Petrum gaudio superatum, loco illigari video & pastores laudo, quod nullo gaudio alligentur, quominus Christum Bethlem degentem adeant. Adstupeo Xauerium, qui madidus diuinis gaudijs, vsq; (si fas est dici) ad sacietatem totum pene orbem proximorum causa peragrarit. Is est qui contemplationi deditus eo diuinæ gratiæ impetu rigabatur, cuius impotens clamabat fat est Domine sat est. Et medio hoc dulcedinum immersus salo dixit ne aliquãdo bonum est nos hic esse? sub hoc tabernaculo, hoc in nidulo moriamur mundo, & Deo viuamus? Imo á nimiò gaudio superatus nullo alligatur loco, sed

Math. 17

Apud Metaph

sed immensa dimensus maria barbarissimas nationes lustrans illustrauit. Vnius miseli nautæ confessionem sperans bis quingenas tumẽtis maris Leucas tranat: Italiam, Lusitaniam, Indiã, Iapponiam, Chinam sepe repetit, & cũ pedes deficerent, equorum caudis religatus raptatur. Ecce D. Amb. Episto. 60. de sancto Viro Acholio hæc fatus. *Vidi fateor virum, vidi illum esse in corpore vt extra corpus putarem. Vidi imaginem illius, qui se siue extra corpus siue in corpore nesciens raptum ad paradisum viderat. Ita enim percurrebat omnia ex cursu frequenti Constantinopolim, Achaiam, Epirum, Italiam, vt iuniores eum non possent consequi. Cedebant fortiores corpore, quia eum sine impedimẽto esse corporis nouerant, vt eo tantum pro velamine vteretur, nõn pro officio, certè ad seruitium; non ad subsidium* Tolle Constãtinopolim, Achaiam, Epirum, pone Romam, Vlisipponem, Goam, Malacham, Iapponiam, Chinam, & sub eisdem verbis B. Xauerius erit effigiatus. Etenim ea facilitate & pernicitate excurrebat omnia excursu frequenti, vt posset addubitari, an corpore, siue extra corpus; & verè sine impedimento corporis erat, qui eo pro velamine vteretur, nõ pro officio, ad seruitium; non ad subsidium. Vide modò quam imperfectus Petrus in Thabor; quam perfectus Xauierius in transcursibus; ille Christi feræ claritatis contemplatione hæret, & loco alligatur; hic summi Dei contemplatione captus, quo è portu non soluit, vt maria, vt terrarum occulta peragraret? Ille sibi nesciens consulebat; hic sapientissimè Deum amabat. Hunc respicere videtur Gilibert serm. 2. in Cant. dum ponderans illud *in lectulo per noctes quæsiui*: ita fatur. *Non illum mordaces curæ circumuolant, inquietudinum non exasperant iniuriæ; sed totum lectulus, & nox, totum pax, & quies, & latebræ* (hæccine est Xauierij contemplatio?) *Nunquid satis est? Fortasis satis, sed laboranti, non satis amanti. Dulcis enim laboranti somnus. Amantis anxietas illum dormire vetat, sonolentiam excutit, vigilias inducit. Amor dequiete inquietior redditur.* O magna vis amoris Xauerij animum depascens! Quid Xauerio in oratione magis quietum? Quid in salute animarum procuranda magis inquietum? In oratione totum lectulus, totum pax, totum quies, totum dulcedo, totum gaudũ, Petrus id sibi satis putaret, ibi hæreret, inibi religatus tentorium figeret, & tabernaculũ. Id satis laboranti, non satis amanti, nõ satis Xauerio, qui de quiete illa inquietior, & totus in quærendis dilectis animis versabatur. Quæ tenebat reputãs sancta auaritia, volubili se raptat semper in alia rotatu, & instar vitalis rotæ de terra vix paululum attingẽs ad superiora toto se protendebat conatu.

Gilib.

§. XVIII.

Pastores hi vulgus Iudæorum ignobile gratius, & acceptius reddiderunt Deo.

HOc valde mirandum cuiuis existit, quod Ioann. c. 7. iactitabant de Christo Dño Iudæi, nimirum. *Nũquid ex principalibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?* Et quidem, vt ille cæcus homuncio aiebat Ioann. 10. *In hoc mirabile est, quia vos nescitis vnde sit, & aperuit oculos meos.* Quasi dicat hoc valde mirandum, quod reiectis vobis Principibus me, & ignobilem turbam misellos quosque homunciones miris beneficijs cumulet. Etenim á Iudæis turbas trahebat Iesus, á gentib⁹ Dynastas, & Principes iuxt Isai. 60. *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui.* Ex Iudæis plebeculi, ex gentibus Centuriones, Duces, Proconsules, Reges sequebantur Christum. Quæ huius rei ratio? Illam insinuat Tertull. lib. de idolatria, hæc de Magis Christum adorantibus edicens. *Primi stellarum interpretes natum Christum annuntiauerunt, primi munerauerunt. Hoc nomine Christum opinor, sibi obligauerunt.* Quid plura? ex Iudæis ignobiles pastores, ex gentib⁹ Reges primi astiterunt incunabulis. Christi Domini: primi adorauerunt

Ioan. 7.

Ioan. 10

Isa.

membra infantilia, & inde Deus man
sit deuotus, & proclivis in nobilissi-
mos Gentilium, in Iudæorum vulgus.
O fœlices vos, qui primi ad Deum ad
volaris, hoc quidem nomine illum
maximè obligatis, arctè obstringitis.
in ſerm. Ioann. Bapt. Huc referebat Guarricus Abbas illud
Matth. 11. *Regnum cœlorum vim pati-
tur. Plene, inquit, vim facit, qui intonatę
tubæ præcepti neſcit parcere ſibi.* Qui pri
mam ad præcepti vocem, qui primo
clangore buccinæ primi assurgũt Deo
obsecuturi, hi obligant, obstringunt
Deũ, vim inferũt. Hac aliquãdo etflo-
rebat virtute Iudaica nobilitas, de qua
Num. 11 Numer. 11. *Si ſemel clanguerit, veniẽt
ad te Principes, & capita multitudinis
Iſrael.* Quæ verba expendẽs Procopius ait *Vnio tubæ ſonitu conuocabantur
Principes acutius cernẽtes, & citius obe-
dientes. At verò plebs conuocabatur ad
tabernaculum Domini ſæpiùs à Moyſe
repetito clangore.* Vtinam ab hac prõ
pta obedientia, non excidiſſent Iſraẽ-
litici Principes in recipiendo Chriſto,
promptiores illis extiterunt paſtores,
qui primo intonante pueri crepitacil
lo aduolant adoraturi, & inde ſibi, &
vniuerſæ Iudæorum plebi Deum obli
gatum obstringunt. Hinc etiam elu-
cet ratio, qua Chriſtus Dominus poſt
reſurrectionem in ſæuiſſimos pecca-
tores fuit procliuis, Paulum lupum
rapacem elegit, Clementem à ſchola
Simonis Magi eduxit poſt Petrum in
Pontificum culmen. Quas peccato-
rum electiones meruit ille pecator, &
latro, qui primus Chriſto crucifixo ac
cesſit veniam deprecaturus. De illo
ſic Abbas Guarricus. *Iſte eſt, qui ve-
lut Dauid alter Princeps latronum, pio-
rumque ductor prædonum victorioſum
illum exercitum publicanorum, & pec-
catorum per illam laudabilem violen-
tiam, & religioſam poſtſe induxit in
regnum cœlorum.* Ecce tibi quàm
Guar. obligetur Deus ab ijs, qui
primi propriæ inhi-
ant ſaluti.

Teſt. Et inuenerunt Mariam,
& Ioſeph, & infantem poſi-
tum in præſepio. Videntes au
tem cognouerunt dever
bo, quod dictum erat
illis de puero
hoc, &c.

§. XIX.

*Deus facilè inuenitur ab ijs, qui
operi incumbunt, dum alij
ſomno, & voluptati
indulgent.*

Abeuntes Bethlehem paſtores om
nia ſibi iuxta Angeli prædictio-
nem occurrentia mirati ſunt, puerum
que inueniunt in præſepio medium in
ter Mariam, & Ioſeph. Sanè theſaurũ,
non cubantibus cuſtoditum Draconi
bus; ſed florenti ſanctiſsimorum parẽ
tum lilio circumſeptum. Ruſtici in fœ
no iacentem recognoſcunt agnum il-
lum, qui paſcitur inter lilia. Sed cur nõ
inuenerint Dominum ſerui vigiles? &
illi ſerui, qui dum cuncti ſomno ſepul
ti oſcitant, & languent, illi paſcendis
gregibus dant operam? Fœlix illa mu-
lier Samaritana dum hora ſexta per-
git ad fontem, gratiarum omnium ma
re Chriſtum inuenit, & vnde inuenit?
an quia hora ſexta aquam hauriebat? *Ioan. 4.*
Quid magnum hoc? D. Chriſ. hom. de Samaritana nuper latinis data. *Ho-
ra ſexta quo tempore quieti à labore va-
cabant omnes, tunc illa hydriam arripiẽs
aquam aduehebat. Nouerat ergo Domi-
nus, quam horã cæteri captandæ quieti da
bant, illã ſolere iſtam aduehendæ aquæ
vacare, propterea ſexta hora Dominus
abijt.* Propterea inter omnes hi paſto-
res Chriſtum Dominum inuenerunt,
quia cùm dormiebant cæteri, ipſi vi-
gilias agebant, propterea Samaritana
ſcaturientem vitæ fontem offendit,
quia quando cæteri ocio, & epulis in-
dulgebant, ipſa ſeruilibus adhuc offi-
tijs

tijs insudabat. Sed omnibus his præstitior Magdalena, & ipsa Christum sibi Pharisæus præripuit, & cur præripuit? Luc,7. Sanè dum Pharisæus dapiferis accumbit mensis, dum captandæ populorũ voluntati studet, omni alia debiti obsequij cura feriatus; ipsa cibi obliti, potus immemor, tota in Dei seruitium effunditur. Hinc pulchrè D. Paulinus Epist 4. Pharisæi casum, & peccatricis gloriam expendit in hæc verba. *Quo* Paulin. *te miser Iudæe iactabis? In domo tua te peccatrix nostra præuenit, ingressa in labores tuos. Tu enim epulabaris, vt superbires, illa ieiunabat, vt seruiret.* Ecce tibi dum alij epulis incumbũt, & quieti, peccatrix mulier immemor quietis, & cibi vnum hoc agit, vt seruiat, vt suum obsequiũ præstet Deo: quid mirum, si inueniat, si cæteris omnibus sibi præripiat Christum? Genes. 18. dicitur Abraham sedisse in ostio tabernaculi sui, ipso feruore diei, nempe in meridie. *Cùmque aperùissent oculos, ap-* Amb. *parùerunt ei tres viri stantes prope eum.* Ad hæc D. Amb. lib. 1. c. 5. ait. *Ante ostium sedebat Abraham, sedebat meridie. Quando alij requiescebant, iste hospitum explorabat aduentum. Meritò illi Deus apparuit.* Sic qui dũ alij quiete soluũtur, ipsi adhuc laborant, dum alij dormiunt; ipsi in vigilant, sperent sibi obuiandum Christum, qui eorum muneret labores, & curas. Rem finiat D. Chrysost. obseruatio in Anna Samue 1. Reg. 1. lis matre, de qua dicitur. 1. Reg. 1. *Surrexit Anna post quam illi comederant, & biberant in Silo, constitit in conspectu Domini.* Nimirum illa sterilitatis ignominia grauis eó spectabat, vt tantum à se malum depelleret, inter pran Chrysost dium ad hæc suspirabat, & à mensa ad Dominũ oratura euolat. Vnde Chrisost. *Quod omnes faciunt tempus relaxationis; illa fecit tempus deprecationis: post conuiuium accurrens ad supplicationem, ac post epulas adeò intentè orauit, vt donum acciperet supra naturam solueretq; sterilitatem.* Sic Deum obligant, qui quando alij otio vacant, suæ incumbunt acquirendæ saluti. Vnde Dabid aiebat Ps. 6. *Lauabo per singulas noctes, lectum meum.* De quo Nissenus orat. ad eos, qui durius alios iudicant, fatur. *Sibi noctes adlugendum præscribit, quod quidem tempus communi laborantium quieti datum est.*

CAPVT IIII.

De pueri diuini Circumcisione.

INstabat iam dies octauus à Natiuitate, quo puer iuxta legem Moysi circuncidendus erat, & licèt, nec legis obligatione, nec alia necessitate puero diuino subeunda circuncisio, tamen, vt duram emolliret legem suscepit circumcisionem. Circumciditur ergo puer, siue à matre Virginea, siue à Ioseph, siue ab alio quopiam viro pio & qui pro mundi pretio erat effundendus in cruce, modò sanguis humanæ redemptionis exhibetur, vt pign°.

Text. Postquam consumati sunt dies octo, vt circumcideretur puer. Luc. 2.

§. I.

Sanguis Deificus occisimè funditur, ne insaluandis hominibus primas cedat alicui.

OPtimè nouerat Isaias nascentes Dei curas, quando cap. 10. vocauit illum, *accelera festina.* Etenim vehementer festinabat sanguine suo nos redimere: hoc erat illi in optatis, hoc ardebat desiderio, eo illius sanguis pũgebatur aculeo, vt quàm occisimè funderetur, vt nulli cederet primas. Hinc meritò sanguis diuinus post Deũ primus omnium in salutem humanam prosilijsse notatur à Ruperto. Qui de operibus Spiritus Sancti lib. 4.

cap.11.Dum illud Epiſt.Ioann.3.perlegit, nimirum tres ſunt, qui teſtimoniũ dãt in terra, ſpiritꝰ, aqua, & ſanguis, ſic ipſe meditatur. *Hic quidẽ ait tres ſunt qui teſtimonium dant in terra ſpiritus, aqua; & ſãguis. At in Euãgelio poſt emiſſionem ſpiritus, non dictum eſt exiuit aqua; & ſanguis; ſed exiuit ſanguis, & aqua.* In Euangelio vbi Euangeliſta teſtimonium veritati perhibebat circũſtantias, & ordinem rerũ explanans notanter dixit, quòd exiuit ſanguis, & aqua, non aqua priùs, ne ſanguini pigritiæ notam impingeret; ſed vix pretij pro homine ſoluendi ſagulus cœpit aperiri, & continuó omnium primus ſanguis exiuit. Enim verò in effundendo ſanguine, cæteri omnes cedunt primas Chriſto. Eleganter *Clem.* Clem. Alex primo Pædag.c. 9. componit Iſacum. & Chriſtum, vmbram & corpus, figuram, & veritatem. Ambo erant parentis vnicum pignus, ambo ſacrificandi montem ſcandunt, ambo portant humeris ſacrificij lignum, & ligno iam ſuperponuntur ambo. Quid plura? *Solummodo*, ait, *iure Iſaac non paſſus eſt, qui primas paſſionis partes verbo ceſſerit.* Nec ſolùm Iſaac primas ceſsit ſanguini diuino; ſed, & cuncti Patres, vt Clementi ſubſcribens addit Cyrill. Alex. lib. 1. in Ioan. *Cyril.* c. 21. *Cùm*, inquit, *nõ ignorent Moyſes primas eidem partes conceſsiſſe.* Moyſes inquam, ille adeò ſuorum amator, adeò pro ſuis afflictus, vt dicatur á Paulo portaſſe improperium Chriſti, quaſi non tam ſimilis quam idem apparuerit cum Chriſto. Is tamen ceſsit verbo primas, vt pulchrè Bernar. inſi- *Bernar.* nuat, dum inquit, *Moyſes quidem in aqua venit, à qua, & nomen accepit, vt Moyſes vocaretur: manifeſtè autem pluſquam Moyſis Chriſtus, vt potè qui non venerit in aqua tantum; ſed in ſanguine.* Sanè Moyſes prima limina vitæ ingreſſus aquas arauit, ſuper aquas ferebatur materna in cymba. Verùm puer diuinus in ſanguine incępit viuere: cũ limina Moſaycæ vitæ aqua rigabãtur, limina Chriſti vitæ ſanguine immaculati agni conſpergũtur Illum aqua in Pharaonis filię vlnas effudit, huius ſanguis á gremio matris vniuerſos iam homines perfudit. Hanc citiſsimã, & celſerrimam ſanguinis effuſionem, vt pręſtaret Chriſtus ſemen Abrahæ præ alijs, crediderim, apprehendiſſe.

Cuius rei zelotypia inflammatus Imperator Apoſtata nõ ferebat, quòd Deus diceretur Abrahamides. *Quare* inquit, *non magis gentibus miſit eum Saluatorem, & Redemptorem; conceſsit autem Iſraeli ſecundum carnem?* Illi Doctor gentium ſatisfecerat, dũ ad Rom. 15. ſic loquitur. *Dico enim Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſsionis.* Notanter enim dixit veniſſe Chriſtum ad populum non Iſraëlis nec Hebræorum, ſed circumciſsionis, quaſi circumciſio fuiſſet ratio; ob quam Deus Abrahamides ſumpſerit. Cum Pauli mẽte accedat modò optimus Apoſtatæ expugnator D. Cyrill. Alex. lib. 3. prope finẽ. Vbi ex Oſea reddens rationem, *Cyril.* cur genus Abrahæ prę alijs Deus elegerit, vt homo fieret, hæc inquit. *Tale quidam per vnum ſanctiorum Prophetarũ dixit, quaſi botrum indeſerto inueni Iſrael & quaſi futurum in ficu præcocem vidi* *Oſe.* *Patres eorum. In ficubus autem dulciſsimum, quod præ alijs matureſcit, hoc eſt, præcox & præcurrens Vnde vt dixi qua ſi præcox fructus in ficu diuinus Abrahã decerpebatur.* Sanè genus Abrahamidũ præ alijs nationibus fructum maturabat, præcurrens ætatis moras à primis incunabũlis per ſanguinis effuſionem Deo fructificabat. Ideo Deus hominẽ per ſanguinem redemturus ſeſe Abrahamo ingeſsit, vt præcox vtpræcurrẽs ſanguinis effuſio citiſsimam ſolutionẽ pararet. Si e gentibus parentes delegiſſet, moroſus eſſet in exhibitione ſui ſanguinis, virilem primò attigiſſet ætatem, quàm dandi ſanguinem ſe offerret occaſio. Ideo, relictis gentibus, elegit Iſraëlem, quo naſceretur, vt circũcideretur puer, vt quàm occiſsimè in mei remedium profiliret ſanguis.

§. II.

§. II.

Eo ardebat Dominus desiderio effundendi sanguinem, vt in se vulnerando gladij præcenerit ictum.

FEstinus satis præcurrit circumcisionis gladius, vt puerum percuteret recens natũ; sed festinior ipse puer octiduanum vulnus non expectauit; sed à primo sui ortus momento amore vulneratus præcucurrit, vt postea lãcea, claui, circumcisionis gladius non tam vulnerarent, quàm aperirent vulnera iam facta. Sane claui & lancea denuo rupe runt sãluatoris carnem; sed vulnera hæc licet vocare apertiones, siue ostensiones vulneris ab amore facti. Ecce tibi quid dicat Paul. ad Hebr. c. 10. *Ideo ingrediens mundum dicit hostiã & oblationem noluisti; corpus autem aptasti mihi.* Cùm primum verbum diuinum induit humanam carnem, vetera sacrificia omnia Patri exosa notauit, pecudum spirantes fibras fastidio esse, agnorum sanguinem abominabilem animaduertit. Vnde intrà se aliud sacrificium excogitauit, alium sanguinem, alia vulnera, quæ Deum placarẽt meditatus sese in id aptum natum gratulatur. Ait enim corpus autem aptasti mihi, siue vt ex Hębręis D. Cyrill. Alex & Arnobius *corpus confodisti, perforasti mihi*, quasi se iam ex tunc confossum, manus, pedesque perforatum sacrauerit.

Sed age quando confossus, quando perforat' manib⁹ Domin⁹ apparuit? Ingrediens mundum, nimirum, vt placet viris doctis in primo assumptæ carnis instanti. Itaque etsi lancea, & si circumcisionis gladius occisime currerent, vt vulnera infigerẽt Dominicæ carni; occior præcucurrit amor, dedit que cultro non infligenda vulnera; sed aparienda tantum. Huc spectat Zachar. cap. 3. cuius ab ore loquens diuinus Pater de lapide angulari Christo sic fatur. *Ecce ego cælabo sculpturã eius*, & quo instrumento cælabit? S. Hier. Rup. aiunt, lapidem istum clauis crucis, & lancea militis faciam vulnerari. Hæ cælaturę viuentis lapidis? cęlaturę, inquam, lancea, clauis, cultro comparãdæ. Sed pulchriùs originalis pagina ait, *ecce ego aperiam, apertionem eius*, vt innuat, quod lancea, quòd claui, quòd culter non nouas inferent plagas; sed apertionem aperient, effossum iam & perforatum amore pandẽt. Morosior culter quàm Christiferus mei amor, præcucurrit hic & effossa Dei carne pigritantem reddit cultrum octiduanũ. Quando quidem cùm infirmus vehementer lateris dolore angitur, a sapiente Medico illius venæ cùm primùm rũpuntur, nec curantur, vt citiùs postea cùm res tulerit, apertæ solũ primæ scissuræ effundant sanguinem. Sic Dominus assumta humana infirmitate arctabatur, sic æstuanti amoris flamma exũrebatur, vt cùm primũ licuit sese mille scissuris confoderit adeo, vt postea accedens lancea, clauus, culter iam non percuterent, sed inflictum vulnus aperirent, vt efflueret sanguis. Vnde D. Bernar. cap. 3. de vite fatur. *Foderunt & perfoderunt Iudæi non solùm manus; sed & pedes, & latus quoque, & sanctissimi cordis intima furoris lancea perforauerunt, quod iam dudum amoris lancea fuerat vulneratum. Vulnerasti*, inquit, *sponsus, cormeum soror mea sponsa, vulnerasti cormeum. Quid necessarium fuit illud ab inimicis vltra vulnerari? Si vulneratum est, imo quia vulneratum est, quid secundum vulnus apponis?* Vbi amor mei in Christi corde coaluit, quæcumque extrinsecùs veniant vulnera, secunda erunt, non prima, nulli accedent membro quod non inuenant primis amoris vulneribus transfossum & præoccupatum.

Hinc notanter Euangelista cùm de transfosso Christi pectore à milite loqueretur, ait miles *lãcea lat⁹ ei⁹ aperuit*. Ad hæc Aug. *vigilanti verbo vsus est, vt non diceret, latus eius percussit, aut vulnerauit, sed aperuit.* Etenim nimis sera accessit lancea, vt vulnus infligeret, satis est, si inflictum ab amore demonstrauit. Id quod eleganti metaphorâ edocuit Chrysost. in Psalm. 14. dũ ait, *lancea tanquam clauc in arcam iniecta*

dedeſti pretium ex paterno theſauro. Quaſi diceret, quod lancea non lanceæ munus peregerit confodiēdo, vulnerando; ſed potius munus ad impleuit clauis, dum per foramen factum in iecta non rupit, ſed aperuit cœleſtem theſaurum, vt pretium meæ redemtionis dimanaret.

Accipite modò quàm aptè Metaphraſtes dixerit verba alioquin obſcura de Dominica circumciſione. *Circūciditur*, inquit, *puer ex lege, quā tulerat, vt veteris circumciſionis euelleret antici pationem*. Expendo illud. *circumciſionis euelleret anticipationem.* Enim verò quantumcumque culter percurreret, quantumcumque vulnus maturaret; occior diuinus amor in vulnerando Chriſtum omnem celeritatem & anticipationem ſuperauit, obſcurauit. Vnde D. Bern. hæc aurea infert. *Vide quantum ad ſuſcipiendos dolores feſtinauit, quàm promtus ſanguinem effundere, circumciſus pro nobis die natiuitatis ſuæ octauo Chriſtus octauam diem à natiuitate ſua vix expectat, vt ſuum tibi impendere ſanguinem incipiat, tu poſt non dico octo dies, ſed nec poſt octoginta menſes, imò & octoginta annos ſolam non rependis volūtatem.* Hęc illle.

§. III.

Circumciditur puer, vt eiuſdem oſtendatur eſſe patriæ cum hominibus.

NE deinceps obloquatur Valentinus negans, Chriſtum è terra corpus ſumſiſſe, ſed è cœlo, ideo terreni generis ſignum circumciſionem puer ſuſcipit. Quod D. Epiphanio maximè arridet, & inſinuatur Cant. 2. *Surge propera amica mea veni, hiems tranſiit, imber abiit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit, vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Enimverò tranſacto legis frigore, imbribuſq; lauacrorum in templo, flos Chriſtus è Ieſſea virga efflorui; iam vitis illa à cœleſti agricola virginea in terra defoſſa floridas prolatura corollas erupit, cultroque circumciſionis expoſita tempus putationis impleuit. Iam plorat putata vitis, & vox illius gemebunda exauditur in terra noſtra.

Id in hoc loco notatum velim, quòd pene vno in verbulo bis repetatur illud *in terra noſtra*, flores apparuerunt in terra noſtra, & poſt putationem poſt vulneris gemitus, ſtatim ſubditur rurſus *in terra noſtra*. Hoc vnū percaluit Bern. acumen ſerm. 59. in Cant. Voi ſic. *Aduerte quantæ ſuauitatis ſit Deum dicere in terra noſtra. Quique terrigenæ, & filij hominum audite magnificauit Dominus nobiſcum, multum illi cum terra noſtra. Quid miraris? Hoc ipſe factus eſt tanquam vnus, è nobis: minus dixi tanquam vnus, parum eſt eſſe parem hominibus, homo eſt, inde terram noſtram vendicat ſibi; ſed quaſi patriam non quaſi poſſeſſionem.* Quid dulcius? Quid nobis fœlicius? Vitis diuina cùm putatur, cum pudica Chriſti caro circumciditur, tunc iam terram noſtram clamat non quaſi poſſeſſionem, ſed quaſi patriam tegēs Dominum; & ſe manifeſtans vicinum.

§. IIII.

Chriſtus Dominus circumciditur, vt regiam fidelium oſtendat originem à Cruce.

MErito Ioannes Apoc. 1. Deifico ſanguini regnum fidelium adiūgit, ait enim. *Princeps Regum terræ qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fecit nos regnū.* Quid ne aliud ſanguis Deificus potuit præ tendere ſuis, quàm purpuram? quàm regnum? Iam non comæ capitis ſponſi; ſed etiam ſanguinis guttæ purpura Regum ſunt. Natus olim fuit vitulus purpuraſcentibus maculis diſtinctus, qui, vt meminit Vopiſcus, Imperij omen Aurelano detulit. Ecce modo natus puer Chriſtus, vitulus nouellus, vitulus ſaginatus, cuius & ſaginabimur carnibus, qui primo natiuitatis ortu iā purpurejs illuſtris maculis rubet Imperium nobis protendens fœliciſsimum

Deus

Deus Abrahæ, ait S. Theodorus, *ad hoc quod egrederentur Reges ex lumbis eius, signum circumcisionis inusit.* Circumcisionis signum accepit Christus; vt Regales fidelium purpuras intingeret, vt à sanguine & cruce, Regia diademata præsagiret. Hinc Isaias Regni inaugurationem, quam ab incunabulis accepit Christus, circumcisionis excruciationi attribuens sic est loquutus. *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius Imperium super humerum eius.* Ecce Imperium, sub quo gemebundus recens natus inducitur puerulus diuinus: is sane octiduanus circuncisus Imperium suum à sanguine prætendit & cruce. Quam Isaiæ explicationem debeo Bern. qui serm. de Vite c. 36. primam sanguinis Dei fici effusionem in circumcisione dum expendit, sic ad locum Isaiæ dicit. *Crucem, quam Imperij nomine significauit, natiuitati statim adiungit, quia profecto à natiuitatis exordio* (dum circumciditur) *passio crucis oxorsta est. O quanta charitas! Vix natus est Iesus, & ecce reeenti ort ui crucis ignominia, crucis dolor copulatur; sed redemit miseriam crucis, Imperij nomen verum.* Madet equidem sanguine puerili fasciæ; sed inde incepit diuinus artifex fidelium ordiri purpuras. Quid tristius quam fasciniæ sanguineæ? Quid durius quàm quòd tenellus excrucietur infans? Sed non aliter potuit set uobis præbere Regni auspicium; infantilia mẽbra circumcisionis acies pungit, excruciat; sed dolorem redimunt inde tingendæ purpuræ, futuri à Cruce Regni clarissimum auguriũ. Hinc maxime commendatur Mariana sapientia, quod immerentem puerum circunciderit: ait enim Cant. 7. *Caput tuum vt Carmellus, comæ capitis purpura Regis vincta canalibus.* Carmellus, ideſt, scientia circuncisionis, vt videri potest apud Delrium, ne ergo in scitiæ tribueretur matri, quod talem circumcideret filium: *id circo*, ait Guillelmus, *a filio specialiter dicitur caput tuum, vt Carmellus, ac si aperte diceretur. Bene sciebas, ò pia mater, cur populo Dei datum esset remedium circumcisionis, & tamen me, quem sine concupiscentia, ac per hoc non in peccatis concepisti, carnali circumcisioni subdisti: neque hoc insipienter faciebas.* Et cur caput Virgineum circumcisionis scientia polie-bat, dum immerentem filium circumcidit? Vnde hoc caput sapiens? Quid sapientis capitis meditabatur? Quid? Ecce subdit, *comæ capitis tui purpura Regis, vincta canalibus.* Sanè cogitationes tuæ purpuram meditabantur & regnum; tibi Regiæ propagines in mente erat, cum filium circumcidis. O me rito circumcisionis scientiæ plenum caput Virgineum! Vbi Mariæ cogitationes tinctura purpurea meditantur, vbi de purpura cogitat, vbi de parando filiorum Imperio agit, nil sapiẽtius præstare potuit quam filium circũcidere, vt purpuraſcẽt Dei cruore Regias fidelium vestes intingat, Regnum que à sanguine & cruce præsagiat.

Orat. in Ioã. Bap.

Isai. 9.

Ber.

Cant. 7.

Guill.

§. V.

Christi Domini sanguis veterem circumcisionem fecit inutilem dum efficacius nos in mortem tolerandam impellit.

DAta est circuncisio Israelitis tam quam stimulus, quo ad laboriosam vitam sustinendam agerẽtur, imo dedicarentur homines. Sic. D. Amb. Epist. 77. *Circumcisionem dari definit, vt ab ipsis incunabulis insigne religionis adolesceret, & puderet vnum quemque ætatis proiectioris vel labori vel dolori cedere, quorum vtrumque tenera infantia vicisset.* Hoc maximum & vtilissimũ circuncisionis munus erat, grandæuos meticulosos pudefacere, imo in contemtum doloris & laboris trahere, in sanguinis effusionem armare. At vbi diuini infantis sanguis effunditur, vbi Christi Domini manauit in terris cruor, quicumque alius stimulus adagẽdos homines hebes extitit, & quasi inutilis ad Christi sanguinem comparatus. *Sed iam leui circumcisionis dolore non opus est Christiano, quimortem*

Amb.

Amb.

tem

tem Domini circumferens per momenta ſingula fronti propriæ mortis contentū inſcribit. Quis enim acu vtatur ad prælia dum cum telis inſtructus ſit validioribus? Vnus ſanguis Chriſtiferus ſic puſillanimos homines ſtimulat, ſic tepidos pungit, ſic debiles in mortem armat, vt vel rubēti Deifici cruoris gutta viſa, turmatim homines in tyrannorum acies defigendi proſiliant. Quid ageret leuis circunciſionis culter, ſiue acus, vbi tot ſunt pugentia ſpicula, quot deifici cruoris guttæ effuſiæ? Tot in mortem trahentes reſtes, quod laquei iniecti Chriſto? Tot arietes impellentes in labores, quot frutta ligneæ crucis? Ecce tibi qua elegantia D. Laurentius Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone cap. 17 inquit. *Tunc verè æterni Regis vexillum erectum eſt, cum in Crucis ſtipite confixus eſt Chriſtus, atque in mōte Caluariæ eleuatus. Tunc ad pugnam animata ſunt corda fidelium: tunc ad debellandas contrarias poteſtates atque ipſum capeſſendum cœlum ſuſcenſæ ſunt fidelium mentes. Quis pugnare refugiat? Quis pati recuſet cum Angelorum Regem & hominum in crucis agnouerit pendere ſupplicio?* In veteri circunciſione diuinitatis flammis angi & igniri videris rubum plebeculam, humileſque myricas. Aſt vbi ad deificum ſanguinem ventum eſt, vox Domini confringit altiſſimas quaſque cedros, ninitūm potētes viros, ſuperbos Dynaſtas & Principes. Vnde hoc? Sane *comminuit eas tanquam vitulum Libani*, hoc eſt ait, Richardus de Sancto Vict. *ad ſimilitudinē vituli Libani, ad imaginem humilitatis Chriſti, qui tradidit ſemetipſum pro nobis factus obediens Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis.* Vnus hic diuinus vitulus Chriſtus ſanguine manans mēti obiectus ſuperbiſſima & moliſſima potentium hominum corda ad mortis contemtum impellit, & adeffuſionem ſanguinis. Vnde egregie Theophilactus dum expendit illa Chriſti Domini verba apud Ioan. 12. *Nunc anima mea turbata eſt & quid dicam?* hanc ponderationem facit, *qui ſuperius videtur admonere, vt parati ſimus ad mortem, hic nunc turbatur moriturus: quod non eſt exhortantis ad mortem; ſed auertentis: at ſi recte conſideraueris inuenies, quod turbari ipſum adhortatio ſit ad cōtemtum mortis.* Non ſui diſſimilis Chriſtus, cum mortem tibi animoſe ſubeundam indicit, & cum ipſe ſub morte turbatur; Dei enim turbatio, Dei imbecillitas nobis maximos ad contemnendam mortem indit animos. Id quod pulchre notauit Athan. de Incarn. Verbi eiuſque corp. aduos aduent. dum inquit. *Homo naturaliter mortem expaueſcit. Is tamen (quod ſummopere admirandum eſt) vbi indutus eſt fidem crucis, res naturales vilipendit, & mortem non exhorreſcit.* Circumcidantur ergo Iudæorum infantes, vt dolorum & mortis ediſcant tolerantiam; fidelibus enim vnus ſufficit Chriſti ſanguis, nec ſic monoceros agitur rubenti pila in certamen, vt commouetur humanus animus, vel viſa puelluli diuini effuſa gutta ſanguinis.

Lau. Iuſt

Pſ. 28.

Rich. Vic.

Theoph. Ioan. 12.

Athan.

§ VI.

Matutina laborum tolerantia maximè humanum animum in mortem armat.

CIrcuncidatur Chriſtus puer, atrociter occidendus vir, nec ad ſtrenue ſub eundā mortē in humanis potuiſſet edocere remedium efficatius, quam iſtā matutinā & præproperam vulneris tolerantiam. Eleganti verbo vſus eſt Stephanus mortem Delborę allegorice tractans Gen. 35. vt laborū vtilitatem commendaret, ait enim. *Tribulatio carnem pungit, animum vngit.* Expendo illud: animum vngit. Quibis vſus eſt mihi inuiſſe vnctionem illam, qua fideles inungimur, vt mortis luctam animoſe ſubeamus. Quam in vnctionem ſubhac forma verborum tradit. D. Amb. *Vngo te oleo ſanctificante, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vt more militis vncti præparatus ad certamen æreas poſſis ſuperare poteſtates.* Inungimur ſalutis oleo moribū di, vt fortiter extremum abſoluamus certamen, ne lethales expaueamus luctas;

Steph.

Amb.

ctas; sed tenebrosis obsistamus potestatibus. Sic matutina tribulatio; sic dolor adnatus pungit quidem carnem; sed animam vngit; aculeus est; sed oleum est, quo more militis vncti præparamur ad extremum certamen, vt aereas possimus superare potestates. Hinc Ieremias ait. *Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua: ponet in puluere os suum, si forte sit spes.* Tren. 3. Enim vero vel ex hoc fœliciſsimus habetur ille qui sub iugo adoleſcit, quod ad puluerē intrepidus adolauit. Lucu lentius adhuc D. Amb. hæc verba latinis tradit, nimirum, *dabit in sepulturæ fossuram os suum, si forte sit spes patientiæ*, quasi dicat, vtinam quis sub iugo sit innutritus, patientiæque & tolerantiæ aluo educatus, eo ipso alacer intrepidus, fortis dabit in sepulturæ fossurā os suum, mortem aspernabitur, tenebrarum potestates inuadet spe ac fide armatus. A vena sciſsa profluentē sanguinem ne videant, infirmorum velatur facies; verum qui robustus est, qui vel sanguinem doctus sudare, qui inter arma natus, & proscindendæ venæ facem præfert & sciſsuram & sanguinē gaudet contemplari. Sic qui tolerantiæ, qui patientiæ à primis studet vngui culis, dabit sanè grandis in sepulturæ fossuram os suum, funereas tædas, strictos vibratosque in ceruicem gladios intrepidus & alacer speculabitur. Ser. 1. de Circumcis. dicit D. Bern. *Quid ni obmutesceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente siluit?* Imo naturalius dixerim, quid ni coram tondente; coram crucifigēte obmutuit, qui coram circumciden te siluit? Sanè. quò à circumcidente tribulata infantilis caro eo inūcta, vt strenue subiret postrema certamina, *vt spolians principatus, & potestates traduceret confidenter palàm triumphans illos in semetipso.* Ita Paul. ad Col. 2.

Amb. Bern. Ad col. 2

(?)

§. VII.

Dolores circumcisionis Deifico natali auspicium & quasi fatum extiterunt.

NIl humanius, quam natis infantulis ab stellis, & planetarum aspectibus eorum indagari fortunā. Quib⁹ etiam diuinum infantem subiectum, male voluit Petrus de Aliaco quæst. 30. in Genes. adeo, vt ex astris doceat Christum Magis adorandum innotuisse. Vana hæc sapienti viro, incarnatæ sapientiæ vanissima, vt recte Chrysol. qui habet stellam, non habetur à stella nec ipse agitur cursu stellæ. Præ omnibus stellis natalem Domini dolores circumcisionis reddiderunt auspicatissimum. Notanter D. Pacianus in Paranesi ad pœnitentiam de quauis tribulatione dixit. *Tribulatio repertorium est diuinorum.* Expende illud repertorium, nimirum prognosticū, quo scintillantibus astris notantur fœcundæ imbres, abundantia frugum, auræ salubres. Sic dolor, sic tribulatio in natalijs repertorium est, prognosticum est diuinorum, vt inde clarius, quam ab stellis diuina omnia possis hominibus prę sagire. De captiuitate Hebræorum facienda Moysi prognosticum ex hibi turus Dominus ostendit ei rubum flāmis ardentem diuinis. Vnde pulcherrime D. Gregor. Niss. inquit. *Dei veritas est, quæ quidem veritas non de cœlo illucescit, ne à stellis defluxa lux videatur; sed è rubo, eoque spinoso.* Quibus Nisseni verbis vt præferas lucem puta iuxta Theodoretum, & alios rubum illum prænotasse populum Israelitam illo in tempore afflictum, nihilque protendentem nisi spinas, hoc est afflictiones dolorum cuspides, tribulationum spicula. Hinc Niss. quasi Astrologorum vana auspicia fugillans inquit. Ecce vobis vanissimi stellarum obseruatores, vnde Deus protendit populo fœlicitatem suo. Noab stellis, ne videatur mēdacia promittere; sed quia veritas est;

Patian. Exod. 1. Niss.

à rubo, eoque ſpinoſo, ab afflictione, a dolore veram ſolidamque fœlicitatem indicit. Breuiſsime, & acutiſsimè, vt à ſolet Philo Iudæus futuræ fœlicitatis auſpicium in rubo ardenti concipiens, simulque addubitans quæ vocaretur imago, ait. *Vocemus eam Angelum quando quidem futura pronunciauit, tanto clarius quanto magnificentior erat viſio. Significabat porrò ardens rubus appreſſos iniuria Iudæos.* Sic Philo Iudæorum afflictionem; & illorum fœliciſsimi ſtatus recuperationem prænuntiari clariſsimè & veriſsimè ab ardentis rubi figura exiſtimat. Quam ergo fœlicitatem puerulus hic diuinus ſub circumciſionis ucſpide non inſinuat? Sane non ſtelliferis rutilans radijs; ſed ſub gladio tremens infans, non ſub ſolis eleuatione, non ab aſcendenti ſydere; ſed proſtratus ſolo à deſcendenti ſanguine veras hominum fœlicitates, ſolidas glorias incipit præſagire. Hinc vbi Mattheus cap. 5. refert illud. *Beati pauperes ſpiritu:* eleganter Guarricus Abb. ſerm. in feſto omnium Sanctorũ pergit. *Agnoſco notum illud ac nobile prognoſticum, quod in teſtimonium ſui, nec dum natus in carne Dei filius protulit: iam vero natus; ſed nun dum notus ſibi competere docuit.* Expende quod pauperatis, & ærumnarum tolerantia à Prophetis decantata, & à filio Dei tandem aſſumta dicitur & agnoſcitur à Guarrico, vt nobile prognoſticum, ex quo nati pueruli præcellentias inueſtigari oporteat.

Lib. 1. de vit. Mo.

Math. 5. Guar.

CAPVT V.

De Auguiſsimo nomine Ieſu in Circumciſione exhibito.

INfanti Deo circumciſo imponitur de more nomen, quod ab Angelo pronunciatũ fuerat, ante quam cõcipe retur in vtero. Etenim non adiuentione humana, imo nec Angelico conſilio, ſed arcano Trinitatis decreto vocatur Ieſus puerulus diuinus.

§. 1.

Rigor Moſaycæ circumciſionis emolitus fuit in nomine Ieſu.

QVi Hębræorum puerulos ſudantes ſanguine ſub circumciſionis cultro conſpexiſſet, probaſſet equidẽ illud ab Hieronymo de gente hac decantatum. Nimirum, *accepit præcepta non bona, & iuſtificationes peſſimas, in quib⁹ non viueret; ſed puniretur.* Quid acerbius quam circumciſio? Quid magis ferreum quam ſanguinolenta incunabula? Hæc autem vbi à Chriſto Ieſu impleta; cerea facta ſunt & ſuauia. Accipe dialogum inter Cyrill. & Pall. lib. de adoratione in ſpiritu. Vbi ſic addubitat Palladius, circumciſione ſpirituali allata, & ſacrificijs legalibus ſubuerſis, Iudaicoque ritu nullum apud nos locum habente: nonne quodam modo parum veriſimile quod Chriſtus dicit non veni, vt deſtruam, ſed vt impleam? Cui pulchra & eleganti ſimilitudine reſpondet Cyrill. dicens. *Porro fabri ærarij ſtatuam ſolidaturi primum obſcuram ſpeciem in cera faciunt, deinde illi igne liquefactæ æs infundunt; & ſic opus ſuum producunt, vt nouam ſpeciem & pulchritudinẽ habeat adiectis ad vmbras varijs colorum ſpeciebus. Et apparent quidem, dum æs ceram liquefacit, aboleri prima liniamina; res autem ipſa non ſic habet. Vere enim dicere poſſunt & faber & pictor, nõ deſtruximus vmbras nec omnino inutiles figuras fecimus; ſed impleuimus potius.* Finge tibi modo iuxta Cyrill. duriſsimam illam legem quaſi ceram affabre elaboratã Chriſtiferæ humanitatis ſiue æri, ſiue electro candenti adiunctam, cur non molleſcat? Cur non liquefiat? Et quidem rigor ille legalis, etſi durus, etſi ferreus, etſi adamantinus vt obiectus eſt candenti Ieſu electro, cereus apparuit, & ipſa cera molior & delibutior. Electrum auro & argento conflatur, Ieſu nomẽ aurum eſt, argentum eſt, electrum eſt omnis

Epiſt. 9. ad Saluia nam.

Cyrill.

omnis æris pretioſiſsimũ. Sic D. Chry
Chryſoſt ſoſt. in Actis loquentem D. Petrum in
ducit. *Mihi Chriſtus in ſuo nomine auru & argẽtũ reliquit ſuũ.* Huic ergo electrodinini nominis durities legalis adiũcta, cerea facta eſt, & in ſuauitatẽ abiuit.

Rurſus, vt hunc legalem rigorẽ molleſcentem á Ieſu noſtro ſponſa oſtenderet, crediderim dixiſſe illud Cant. 1. *oleum effuſum nomen tuum*. Vbi enim
Cant. 1. acceſsit Ieſu nomen rigidæ circumciſioni, effecit, quod oleum vbi accedit rebus duris; cedit durities oleo, illoque delibuta paulatim emolleſcit, ſic legalis circumciſionis durities vbi Ieſu nominis perſenſit vires, vbi huius ſalutiferi oleiexcepit menſuram, tota ſe in ſuauitatem diffudit. Id quod pulchré animaduertit D. Greg. PP. in 1. Reg. c. 16.
1. Reg. 16 vbi iubetur [illegible] pleno cornu olei
Greg. conuenire Saulem. *Sed quid, ait, eſt quod implere cornu oleo iubetur? Quid nam fuit auſteritas legis; niſi cornu acuitas? quaſi enim cornu percuſſit, dum peccata non per miſericordiam indulſit; ſed pœnam infligendo uindicauit. Cornu ergo oleo impletur, quia talis Rex ungitur qui peccata hominum per miſericordiam dimittat; nõ per legis auſteritatem puniat.* Nunquã legale cornu magis acutum, magis durum inuenitur, quàm cùm inter aliosinfantes diuini ſanguinis effuſionem ſuſtinuit. Ibi duriſsima lex ſefe prodidit, ibi cornu acuitas apparuit: ſed ibi cornu accepto oleo nominis Ieſu emolleſcere incipit, quia Rex inungitur, qui miſericordię habendę maximè incumbat.

Ecce tibi diuinum Ieſu nomen & electrinum & oliferum circũciſo Domino inditum quid efficiat: qua electrinum eſt, duriſsimam legem, cereã imaginem reddit, & totam liquefactam diluit. Qua oleum eſt, duro & præacuto legis cornu ſuffuſum rigorem tollit, ſuauitatem inducit, totumque in miſericordiam emolleſcit iudicium. Quãdoque tres præſtantiſsimi viri Abrahamũ cõuenere, quos ille animo libẽtiex cipiẽs vnũ illorũ adorauit. Hinc Sodoma verſus ex illis duo abiere; ſed cur tertius adorat? etiam Sodomam nõ iuit?
Amb. S. Amb. *Vbi gratia largienda eſt Chriſtus adeſt; vbi ſeueritas exercenda eſt, ſoli adſunt miniſtri, deeſt Ieſus.* Totus Ieſus ſuauitas, totum oleum, quod etſi medio fundatur in cornu, hoc eſt, ſi ſeueritati, ſi ſtricto iudicio Ieſus adſit, in ſuauitatem & miſericordiam conuertet ipſum iudicium.

§. II.

Medio circumciſionis ſanguine maxime Ieſu nomen clatura enituit.

QVot pulchritudines meditatur ambitio humana, vt nomini ſuo æternitatem & pulchritudinem adſcribat? Quot erecti marmores, quib⁹ nomen inſculpant? Quot congeſtę gazæ, margaritæ, lapides pretioſi, aurei fulgores, quibus circumcinctum nomen effulgeat? Præſtantior omnibus artifex diuinus, qui, vt creatam ambitionem euinceret, Ieſu nomen rubenti ſanguine, gementique ſub cultro filio imponi iuſsit. Nouit D. Hieron. apud veteres in effabile Dei nomẽ aureæ laminæ inſculptum effulſiſſe in capite ſacerdotis ſummi, vidit poſtmodum ſub titulo ſanguineæ crucis fulgere Ieſu nomen diuiſsimũ; & ſic ad Fabiolam miratus dicit. O tempora! ò mores! *Quod olim monſtrabatur in lamina, nunc in ſigno oſtenditur crucis, auro legis ſanguis pretioſior eſt.* *Hieron.* Non inter ſanguineos riuulos, non inter ictus & vulnera inditur Ieſu nomen, vt ſine ornatu appareat, & vilis fiat. Imò nunquam ornatius, nunquam nitidius, quam inter ſanguinem. Lapillis, margaritis, auro, gazis omnibus ſanguis diuinus pretioſior eſt, nullumque ornatum diuinius excogitari poſſet; quo effulgeat Ieſu nomen, quàm ſanguis, quàm ictus, quàm vulnus.

Doctori gentium dictum Act. 9. *Act. 9.* *Vas electionis eſt mihi iſte: vt portet nomẽ meum.* Vas Paulus efficitur, vt Ieſu nomen ſuſtineat, quo igitur opere fietvas illud? Quot quantiſque margaritis radiaut? Illi attribuit D. Thomas verba *Eccle. 50* Eccl. 50 *Vas auri ſolidum ornatum omni lapide pretioſo.* Itane effingendum erat vas.

vas in quo Ieſu nomen portaretur? Minimè, imò ſtatim ſubiungens tanti vaſis opus addit. *Ego oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Non margaritis, ſed vulneribus, non auro; ſed ſanguine conficitur Vas, cui Ieſu nomen traditur portandum. *Portauit Paulus Ieſu nomen,* inquit D. Thom. *in corpore conuerſationem & paſſionẽ eius imitando.* Non aurum, non gemma, nò ſplendentes gazæ; ſed ſanguis auro pretioſior Ieſu nomen exornat, & facit berillare. Genus eſt Berillorum, de quo Plinius lib. 37. cap. 5. hæc verba facit. *Cryſtallis ferè ſimiles, capillamenta habent ſordeſque; alioquin euanidi. Inde ſolos gemmarum eſſe prædicant qui auro carere malunt, ob id perforatos elephantorum ſetis religant.* Quis huic cryſtallino & pretioſo lapidi non videat Ieſu nomen inſculpi? Sanè Apoc. 2. dicitur. *Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum.* Nulli melius inſcriberetur Ieſu nomen, quàm calculo, qui inter ſordes effulgeat, qui auro carere malit, qui foraminib⁹ gaudeat. O quam inter ſordes, inter vulnerum foramina reiecto auro, diuinũ hoc nomen ſcriptum berillabit! Sic Iſaias 62 iuxta ſonum Hebraicum. *Vocabitur tibi nomen, quod os Domini perforauit.* Nullum fiet vas aptius ad portandum Ieſu nomen, quàm qui abiecto auro, excluſis abdicatiſque ſæculi diuitijs, & paupertate ſordeat, & ſcalpellum ferrumque patiatur. Ecce modo lapis ipſe angularis Chriſtus, lapis, inquam, pretioſus, abſciſſus ſine manibus vbi Ieſu nomen recipit, quas ſuſtinet ſanguinolentas manus. In ſtabuli ſordibus naſcitur, ditior paupertate, octiduanus ſubijcitur gladio, percutitur, perforatur, & interea ſalutiferum Ieſu nomen bet rillat radiat.

Thom.

Plin.

Apoc. 2.

Iſai. 62.

§. III.

Ieſu nomen ſalutare alas indidit Deo, vt in noſtram medellam ad volaret.

ORientem Deum ſpeculati Theodoretus, & Cyrill. Alex. illi aptant illud à Malachia cap. 4. præfatum. *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, ſanitas in pennis eius.* Quibusmeritò Arias Montanus miratur, nouum orientis ſolis ornamentum, nempe velocitatem alarum. Solis currus, ſolis equi decantiſsimi fuerunt apud Prophanos, imò Zacharias ait, *Quadrigæ tuæ ſaluatio.* Quisergo oriẽti iuſtitię Soli adimit curr⁹, quis notos equos excluſit, & indidit Soli alas? Id minimè obſcure à Malachia inſinuatur, ait enim *Sanitas in pennis ei⁹.* Et quidẽ ſalutis nomẽ aſportatũ curruũ moras faſtidiens alas excogitauit, curſum reſpuens, volatum adamauit, vt quam occiſsime hominibus inderetur ſalus. *Fallax equ⁹ ad ſalutem,* ait Pſalm. 32. & ideo *anima noſtra ſuſtinet Dominum, & in nomine ſancto eius ſperabimus.* Nomen, in quo omnes ſalui fimus, Ieſus eſt, ſalus eſt, Ieſus & ſalus, quæ non equo nec curru vehitur; ſed fit ales, vt concito volatu noſtris medeatur animis. Hinc pulchrẽ D. Macharius hom. 44. inquit. *Nequit anima per ſe ipſam tranſmittere acerbum mare peccati, & difficilem abyſſum caliginis affectionum, niſi ſuſceperit ſubtilem cœleſtem, & volatilem ſpiritum Chriſti.* Expende illud, volatilem ſpiritũ Chriſti, etenim niſi ſalutiferum Ieſu nomen volaret, niſi Ieſus niſi ſalus inderet Domino alas, ſanitasque in pennis oriretur, omnino periret genus humanum. Sed cum nomine Ieſus, cum ſalutis & ſanitatis appellatione accepit Domin⁹ & nos omnes accepimus ſpiritum volatilẽ, quo occiſsimè à malis liberamur.

Volatilem hunc ſpiritum à Ieſu nomine ortum præſenſerunt rebelles illi Angeli, qui Luc. 4. clamabant. *Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti ante tem-*

Mal. 4

Pſal. 32

Mach

tem-

tempus perdere nos. Volatilem, & occiſſimum à Ieſu ſpiritum prædicant, & dum ſibi defient exitialem, inuidi reticent hominibus ſalutarem. Vnde meritò Tertul. lib. 4 in Marc. cap. 7. fatur. *Increpuit illum Ieſus planè vt inuidioſum & in ipſa confeſsione petulantem & malè adulantem, quaſi hæc eſſet ſumma gloria Chriſti, ſi ad perditionem Dæmonum veniſſet, & non potius ad hominum ſalutem.* Et quidem, quòd Dominus feſtinauerit, quòd præcurrerit, quod euolarit non ab alio, quã à nomine ſalutari accepit. Nomen Ieſus ſalus communicanda hominibus, non ruina Dæmonum fecit Dominum tempora præcurrere, & ad humana euolare. Quod antiquitus inuiderat nobis Angelus ante caſum: etenim meditatus Bern. hiſtoriam illam Euãgelicam Magdalenæ, cuius olei ad caput Chriſti Domini effuſionem expauens & indignans Iudas murmurabat dicens, *Vt quid perditio hæc?* Sic fatur ſerm. 17. in Cant. *Putas ne lucifer ille qui mane oriebatur, antequam verteretur in tenebras, generi noſtro inuiderit & ipſe olei effuſionem, vt per ſe ipſum iam tunc muſitaret dicens indignabundus intra ſe vt quid perditio hæc? Verùm quid illi profuit? Nihilominus tamẽ tu in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos, & dicit populus ac quiſitionis oleum effuſum nomen tuum.* Ecce tibi quã feſtinauerit inuidia Diaboli, vt nomen nobis eriperet ſalutare; ſed plus feſtinauerat nomen ſalutiferum ſe effundere in homines. Etenim ſalutem euolantem, Ieſum effuſum hominibus animaduertens Diabol⁹ cõtinere feſtinauit; verùm ſanitas inpennis feſtinior ad nos accedit, & inuocatum eſt nomen ſalutis ſupernos, & dicit popul⁹ acquiſitioni soleum effuſum nomen tuum.

§. IIII.

Nomen Ieſu omnibus linguis apparet celebrandum, omnibus gentibus proficuum.

NON ſolùm affirmat Paulus Auguſtiſsimum Ieſu nomen orbi exhibendum, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtiũ, terreſtriũ, & infernorum. Sed inſuper addit, & *omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus in gloria eſt Dei Patris.* Nimirũ quòd omnium ora, & linguæ per vniuerſum orbem intonent hoc Ieſu celeberrimum nomen. Non inſilentio placet laus tanti nominis; ſed Hymnis, & Canticis nouiſq; laudum præconijs extollendum Ieſu nomen. Id quod notauit D. Zeno ſerm. 4. de Natiui. de Ieſu dicens. *Hic ſol noſter, ſol verus, qui clariſsimos ignes mundig eminos aſtrorum, candentiumq; polorum claritatis ſuæ de plenitudine accendit. Hic eſt, quẽ per ambitũ totius orbis nõ muta quatuor animalia; ſed ſalutiferis prædicationib⁹ quatuor circũferunt Euangelia.*

Metuebant nationes evulgationẽ Dei tutelaris nominis, vt Plutarchus refert lib. Problematum, & Plinius reddit rationem lib. 28. c. 2. Imò quod diuiniſsimum eſt, ſanctiſsimum Dei nomẽ Iudæis ineffabile erat, nec apud illos nominari, aut explicari licuit. Sed ecce tibi vocaliſsimum Dei nomen Ieſus per omnium ora volitat venerandum, non occultò; ſed marte, vt aiunt, aperto mala cuncta detriumphans. Huc retulerim, quod acutè notauit Hieron. Pſ. 76. accidiſſe Eliſæo 4. Reg. 6. Orauit enim Propheta, vt pueri aperirentur oculi, quibus videret Deum proſe pugnantem, & *apertis oculis vidit puer currus, & equos.* Tunc Hieron. *Videte quid dicat; currus, & equos Nemo hominum erat ſuper ipſos: ſed erant ſoli currus, & equi.* Et cur ſoli currus? cur ſine ſeſſore equus? *Aſcenſor autem erat Dominus.* Erat quippe Dominus aſcenſor equorum, vt auxilium

præberet, ideo occultus; ideò minimè apparet Hebræo, ideo nec videri, nec nominari permittit, solos currus, solos obijcit equos, animalia muta præmittit. Verùm modò postquam Dominus Iesu nomen accepit, ipse adest omnibus patentissimus, videri amat, prædicari cupit, & per ambitum totius orbis, non à mutis animalibus; sed Euã-
Cyprian. gelicis vocibus explicari, & prætendi procurat. Vt verè D. Cyprian. orat. de Nat. dicat. *Consilium antiquum prodijt palàm, nec iam secretum est; sed innotuit publicè in conspectu gentium reuelata Christi benignitas.* Iam Malachiæ perspicuum est illud celebre prçconium, *orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ, sanitas in pennis eius.* Adeò à nomine salutifero patet manifesta omnibus salus, vt potè quæ effulgeat
Ioan. 5. de subsolis radijs. Hinc paralyticum illum Euangelij à turbata aqua Piscinæ
Ber. salutem expectantem alloquitur. Ber. sermon. de diuite. *Stulte ecce oleum salutiferum Iesu, cuius nomen est oleum effusum*, non aqua in paruum locum coarctata vni tantum homini salutaris, & primò *Quid tibi cum aquâ? si vis recipere sanitatem, ecce fons olei misericordiæ, in quo te nullus prohibet baptizari, cuius nomen est effusum oleum, idest, omnibus gentibus manifestum.* Non iam vni populo, non vni nationi; sed omnibus generaliter primis, & nouissimis prædicandum patet.

Fallor si huc non spectat illud Leuit.
Leu. 26. 26. *Ponam tabernaculum meum in vobis & non vos abominabitur anima mea.* Vbi sese publicandum, & euulgandũ mortalibus promittit Dominus, ne de inceps abominetur nationes. Sed expende illud, & non vos abominabitur anima mea. De quo pulchrè D.
Cyril. Cyrill. lib. 16. inquit. *Numquid putamus quòd Deus habet animam, sicut homo? Absurdum est hoc sentire de Deo: ego autem audio, & dico, quia anima Dei Christus Iesus est sicut enim verbum Dei est Christus Iesus, & sapientia Dei, ita & anima Dei.* Sanè fœtus dum inanimis est, occultissimè manet in vtero, nec sentitur, nisi forsan in grauedine, vel alio molesto affectu: cũ verò animatur statim vitalibus motibus se prodit, nec quiescit donec in lucem prodeat manifesta. Sic Deus antiquitùs occultissimus erat, vix in paruo Iudææ populo notus quasi exanimis fœtus; verùm, vt viuificum Iesu nomen accepit, quasi acciperet animam, sic sese omnibus manifestat, & videri, & euulgari amat. Vnde illud est eleganter notantum à D. Ber. serm. 1. in Epiph. vbi expendens, quod Angel⁹ aliqua docuerit de Christo Domino, & alia reliquerit, quæ postea publicauit Paulus: sic finit. *Vnum est inquo conueniunt Apostolus, & Angeli, qui de Christi Natiuitate loquuntur, idest, in nomine Saluatoris. Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam Gabriel loquens indicat nomen solum, Et vocabi, inquit, nomen eius Iesum. Ad Ioseph veniens Angelus, non solum nomen protulit, sed & causam eius interpretatus est, dicens: Et vocabis nomen ei⁹ Iesum ipse enim saluum faciet populum suum. Pastoribus quoque annuntiatur magnum gaudium, natum illis Saluatorem Christum Dominum. Simile aliquid Paulus loquitur ad Titũ. 3. apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri. Bene dulce nomen nullus ex ipsis tacuit, quia hoc mihi maximè necessarium fuit.* Sic ille ponderat quam conuenerint omnes in Iesu nomine euulgando.

§. V.

Augustissimo Iesu nomini vniuersę creaturæ honorem habent, quòd vniuersa bona dicantur
IESVS.

OMNE genu flectitur Iesu nomine inuocato; insensibilia etiam tãti nominis virtutem venerantur. Iesus *Iosue. 1* Naue diuino actus spiritu iussit solem stare, & stetit sol quasi cursus ignarus. Quem sic stantem alloquitur D. Bas. *Bas.* serm. de transfig. *Constitisti sol aliquando victoriam Hebræam spectans, reueritus*

tus est Iesum ducem, qui imperauerat in conseruo honorans Domini appellationẽ. Rursus dimissa arca fœderis à Philisthæis constitit in viri cuiusdam area, qui strenui huius ducis nomini communicabat. Constitit, inquit Iustinus Martyr, ibi: *virtute nominis.* Et sanè hoc vno inuocato Iesu nomine omnia bona tibi consistere facit, tibi sol, tibi fœlicitas, tibi arca cœlestium thesaurorum stabit, & quouis pernici volatu bonæ gratiæ pertranseant, Iesu audito consistent. Quid mirum? Quid et si præceps currat, audito proprio nomine non consistat? quamuis occior curras ventis, si compelleris, si vel ab incerto nomen tuum compellari audies, naturaliter tangeris corde, & stabis. Iesu nomen, nomen proprium est omniũ fœlicitatum, omniũ bonorũ, omniũ gratiarũ, sic Iesu audito, cũcta bona cõsistent, & sistẽt gradũ. Quod *Isai. 4.* Isaias dixit, nimirum virum vnum apprehendendum a septem mulieribus dicentibus. *Tantummodo inuocetur nomen tuum supernos.* Sic Orig. expendit *Orig.* hom. 4 in Isaiam. *Quid est inuocetur nomen tuum super nos? Ego sum sapientia volo tuo nomine vocari, vt ego Sapientia dicar Iesus, vt intellectus, & consilium magnum, & fortitudo, & scientia, & pietas, & timor Dei nominetur Iesus, vt omnia in omnibus nomen tuum fiat.* Sic ille. Vniuersa Spiritu sancti dona credens nuncupari Iesus, vt audito hoc nomine omnium bonorum proprio quodlibet bonum tibi consistat. Hinc Arnold. Carnot. tract vlt. de septem Verbis Domini in Cruce, rationem reddit, cur ineffabile Dei nomen in lamina auri super sacerdotis caput gestaretur, ait. *In superioribus quidem hoc nomen ponitur, vt quicquid vndique est, quantumcumque sit se cognoscat inferius, se fateatur indignius, & siquid habet candidum, si quid conspicuum ad illud nomen referat vnde accepit, illiq; excellentiæ deuotus adscribat.* Quippe nulla habet homo bona, quæ non debeat accepta referre nomini salutifero.

§. VI.

Nomen salutiferum Iesus non cohiberi potest à salute causanda.

PVlchrè â sponsa dulcissimum Iesu nomen oleum dicitur effusum. Et enim oleum difficilimè præ omnibus terminatur. Diffusa aqua, vel à puluere conglobata sistitur; verùm oleum effusum cuncta penetrat, omnia peruadit, suoque succo diffundit. Sic Iesu nomen Augustissimum nulla vi, nullius arte cohibetur, quin omnibus exhibeat salutarem suam virtutem. Queribundos Iudæos, iratosque, quòd Paralyticus in Sabbato sanitatem accepisset, argute pungit ipse dicens. *Iesus est* *Iaon. 5.* *qui fecit me sanum.* Ad hæc D. Gaud. *Gau.* tract. 2. de Paral. *Sciebat*, ait, *vt potè Hebræus nomen Iesus ex virtute descendere sanitatis. Ille ergo, inquit fecit me sanum, cuius & nomen salus est: & quomodo potest salus per præscriptam legem prohiberi ne sanet?* Non lex aliqua, non vis, non potestas, non industria poterit salutem à Iesu dimanantem impedire. Adsit Iesus, & quantumuis natura, quantumuis lex reclamet, erit salus. Norãt sanè hanc virtutem, & efficacitatem septẽ illę mulieres, quæ apud Isaiam aprehenso viro clamabant. *Tantummodo inuocetur nomen tuum su-* *Isai. 4.* *per nos.* Interlinealis super illud *nomen* affingit Iesus, & S. Greg. hom. 25. do- *Greg.* cet, *quod per septẽ mulieres vniuersitas meretricũ ad Dominũ reuertentiũ designatur.* Omnes ergo hæ languidæ, luri dę infirmæ aprehenso Christo id vnũ postulabant, quod super illas nomen Iesus inuocaretur; quo solùm inuocato salutem in se ipsas proficiscendã sperabant. Non enim inuocatur Iesus, & non sanat, si salutiferum nomen adsit nulla vi prohiberi poterit, quin solitam profundat sanitatem.

§. VII.

Iesu salutiferi bona non habentur nisi per luctam, per sanguinis effusionem, per Crucem.

CVm audis salutiferi nominis bona & maxima & præstantissima, ne putes illa otiantibus præparari; sed ijs, qui dura pro virtute subeunt certamina. Non enim inter Ambrosias, inter nectareos calices Iesu nomen radiat; sed inter sanguinis effusiones, non à floridis fertis; sed à cruce splendorem eiaculat. Dum pace gaudebant Dei serui, nunquam Iesu nomen inter illos audiebatur; verùm vbi gladij stringendi fuere, vbi ineundum certamen, vbi confligendæ cũ hoste manus Exod. 17. statim dixit Moyses ad Iesum. *Elige tibi viros, & pugna contra Amalech*. Inter arma, inter pugnas, inter ipsos bellicos tumultus incipit Iesu nomen in primis eiulgari. Id quod notat Orig. hom. 11. inquiens, *vsque ad hunc locum beati nominis Iesu nusquam facta est mentio. Hic primùm vocabuli huius splendor effulsit. Hic primùm vocauit Moyses Iesum*. Odit Iesus eos, qui nesciunt pro virtute pugnare, qui inhonoram pacem cum vitijs habent, in his non spectabitur Iesu radius. Tunc primò Iesu nominis poteris claritate, cùm primùm ob virtutes tutandas sanguine madeas, cùm te mille pugnis maceres, cùm in vita tua & sudor & crux appareat. Ecce dũ Iesus Naue Amalecitas hostiliter sequebatur, Moyses de victoria sollicitus in monte orabat expansis in cœlũ manibus. Sed cur expansis in cœlum orat manibus? Nonne deuotiùs oraret humi prostratus manibus pectus contundens? Sic orauit Anna Samuëlis mater sic Publicanus ille Deo gratissimus. Cur non sic Moyses oras? Cur manus expandis? elegãter & verè in rem præsentem id attigit Tertul. lib. 3. aduers. Marcion. *Iam verò Moysis, quid vtiq; tunc tantum cùm Iesus aduersus Amaleth præliabatur, expansis manibus orat residens, quando in rebus tam attonitis magis vtiq; genibus depositis, & manib⁹ cœdẽtibus pectus, & humi facie volũtate orationẽ cõmendare debuisset? Nisi quia illic vbi nomen Domini dimicabat, amicaturi quoque aduersus Diabolum, crucis erat habitus necessarius, per quam Iesus victoriam esset relaturus.* Et quidẽ nõ Iesus vinceret hostes; nisi in expansione manuum Moyses crucem adũbraret; nihil enim boni à Iesu habetur nisi per crucem, per mortificationem, per dolorum tolerantiam. Te in crucismo dum conforma quicumque velis salutiferis nominis Iesu victorijs & fœlicitatibus illustrari. Hinc Malachias cap. 4. notanter ait *Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ sanitas inpennis eius*, quasi nominis Iesu splendores & salutes nullum afficiant, quem iustitia non commendauerit. Non enim sine puluere obtinenda est à Iesu salus.

§. VIII.

Iesus plenè & perfectè claruit per apertos cœlorum muros hominibus introductis in vitam.

IAm cupit animus totum quod Iesus est aliquo modo enucleare: ter enim præcipuè assumitur hoc Augustissimum nomen, vt eius plenè & perfectè virtus clareat. In Circumcisione primò solenniter vocatum est nomẽ Iesus, in Cruce deinde incisum, postremò in Ascensione manifestatum. Dicit namq; Actor. 1, *Hic Iesus qui assumtus est à vobis*, quasi à puluere & sanguine passionis ænea cœlorum mœnia prostrata saluato repleat homine, & Iesus maximè appareat. Hinc acutissimè Anastasius Sinaita Angelorum præfata verba, quibus stupentes Apostolos de Saluatoris ascensu solantur, ita notãter legit. *Sic Iesus, qui assumtus* est à vobis, quasi innuerent tunc maximè Iesu compellationem plenam, & perfectã radiare. Aspicitis, inquam, ascendentem

tem Magistrum à puluere in gloriam, & per patentia æthera genus introducere humanum: Quid mirabile? Sic Iesus, sic salutiferi nominis adimplet vocabulum, cæcos quandoque illumina uit, sic lux mortuos euocauit, sic vita hominem sibi vniuit, sic Emanuel. Modo prostratum hominem superato prælio per patentia mœnia salutis ingerit ciuitati, sic Iesus.

Iudæos de Saluatore suo Paralyticus homo commonefaciens cœlesti iam madidus spiritu ait, *Iesus est qui me fecit sanum.* Iesu vere plenum & perfe
Ioan. 5. ctum vocabulum miseris prænuntians animis. Hoc mysterium ab istis verbis elicit D. Gaud. tract. 2. de Paral. sic fa-
Gaud. tus. *Iesus filius Naue, iubente Domino, circuiuit ciuitatem Iericho, & cadunt hostiles muri motu diuino, vt animæ Iudæorum de belli discrimine saluarentur. Ita que cum dicitur Iesus est qui fecit me sanum, admonentur Iudei ex nominis communione opera non condemnare similia.* Quasi Paralyticus ex vmbra veri Iesu horã prænũtians diceret, quid receptam salutem respuitis? Iesus adest, cadentibus muris Ierichuntinis, cum superato prælio salui Iudæi introducerẽtur. Iesu Naue strenui ducis veneramini gloriam immortalem. Ecce Iesus Iudæos saluans, ecce qui de belli discrimine edicit genus humanum, & sic Iesus, ecce qui æternum clausos cœlorũ muros prosternit, perque apertos cœlos saluandorum agmina agit, omnimodæ salutis assertor & causa. Sic Iesus, sic cum illo Iesu comparata gloria veri & perfecti Iesus magis claret. Si illum vtique Iesum nouistis per deiectos muros Iudæos introducẽtem salvos, veneramini & hunc, qui per patẽtia cœlorum mœnia introducit totũ
Epiph. genus humanum, & sic veri Iesu perficit & adimplet vocabulum. Hinc finiat Ephiphanius serm. de Ascens. dicens *Hic est Iesus, quando quidem is ille est, qui hominem terrenum sibi consociauit, consociatumque cœli ciuem adscripsit cœlorũque incolam constituit.* Hæc ille, vt Iesu nominis exponeret efficaciam.

§. IX.

Iesus est tunc maxime, quum præliorum se ostendit domitorem, & triumphatorem.

RVrsus, ascendente Domino à passionis puluere in cælestem gloriam, consopitis præliorum tumultitibus, merito ex Sinaitæ sententia ingeminant Angeli illud *sic Iesus.* Quippe Iesus Martiali á decore licuit illustrari. Ita D. Dionys. Areop. cap. 2. de Ec-*Dyon.* cles. Hierarch. de nostri Iesu gloria verba facit. *Vt optimus in militibus effectus est, qui pro eorum libertate decertans de certantibus quidem tamquam perfectus Deus ascendit gaudens.* Ecce totam ascensionis Christiferæ gaudium militare, non aliter ascendens quam optimus in militibus, quam pro hominibus liberandis hostes devastans, prælia mille superans. *Sic est Iesus.*

Id quod in nomine Iesu notauit O *Orig.* rig. hom. 1. in Iosue. Vbi expendens, quod tunc vocatur Iosue Iesus à Moyse, cum iubetur ducere exercitum sic ait. *Hic ergo vbi primum disco nomen Iesu, ibi continuo etiam mysterij video sacramentum. Ducit enim exercitum Iesus.* Cum prælio, cum hostium expugnatione indita Iesus primum cognominatur, & quidem Dominus cũ aëreas potestates deuastans, cũ hostium expugnator ascendit, cum militarem triumphũ pro hominibus liberandis agit, sic est Iesus. Accinit illa D. Aug. ponderatio, qui Psal. 46. verba ab Angelis facta, vt de ascendente Domino obstupefactos edocerent, sic explanat *Aug.* *Hic est Iesus qui assumtus est á vobis. Hic* inquit, *est Iesus, quasi illi non scirẽt, quia ipse erat Iesus: paulò ante eum non viderant? secum loquentem non audierant? Ipsi ergo nesciebant, quod ipse esset Iesus?* Ie sum viderant, sæpius Iesum audierant; sed qui esset Iesus numquã illis innotuit,

tuit, vſquedum excuſſo ſtadij puluere expugnatis hoſtibus victor aſcēdit ad Patrē. Qui inter victricia agmina, qui captiuitate ipſa præmiſſa, qui cinctus vndique ſpolijs, qui medijs triumphalibus choris cœleſtē ædificat ciuitatem. *Hic eſt Ieſus, & ſic eſt Ieſus, minime aliter*, qui victoriam ſine puluere, qui ſine agone brauium meditabātur, Ieſum prorſus ignorabant. Vnde merito edocentur, quod hic eſt Ieſus, qui à puluere & agone tenebrarū detriūphat poteſtates.

§. X.

Ieſus eſt, qui proprium figmentum ſuam in æternam fœlicitatem reſtaurat.

NOn ab alio factū; ſed à ſe conditū hominem Chriſtus reſtaurat, è ſuarum creaturarum grege raptā ouē repetit, & inuenit pallentem, & humeris reducit adcaules, & ſic Ieſus apertè monſtratur. Hinc acriter pungit Tert. *Tertul.* lib. de Trin. neſcio quē effictum ab hæreticis Saluatorem, qui minime ſuis figmentis ſalutē dabat. Ait enim. *Si ſaluare vis feciſſes hominem cui ſalutem dares.* Et paulò ante. *Quid tibi cum mundo creatoris? Quid tibi cum homine conditoris?* Is vnus Ieſus, vnus Saluator qui cōdidit, qui creauit, primum conditor primum creator, & conditam creaturam reficiens propriā ouē reducēs, in caulem, ſic Saluator, ſic Ieſus.

Vt Ieſū nomen Angelus explicaret *Luc. 2.* Luc. 2. ait, *ipſe enim ſaluabit populū ſuū*, non alterius cōditoris populum: ſic expendit Cyril Alex. de Incarn. Vnigen. *Cyryl.* cap. 3. *Chriſtus porrò quia factus homo vnctus dicitur, iuxta nos humane: ita etiam Ieſus quod ſaluabit nos, ideſt ſuum populum, quod maxime eum demonſtrat Deum vere & natura omniū Dominum. Neque enim hominis communis creatura eſſe dicatur, decet magis omnia dici eſſe vnigeniti.* Quia vnctus ſic Chriſtus, quia populum ſuum, cuius Dominus & Deus & creator erat, ſaluauit ſic Ieſus: non in alienam meſſem intrauit, non alteri creatori miniſterium præbuit, id antichriſti, & inanes Ieſuitæ præſtarēt. Hinc Hugo Victorinus lib. 1. Miſcell. tit 87. *Deus homo factus eſt vt idem eſſet Redēptor qui creator, vt de ſuo liberaretur homo.* Qui verus Ieſus & Saluator á ſe conditum hominem reſumit, & in cœleſtem paradiſum nititur complantare. *Vbi nunc ſunt*, ait Epiph. ſerm. de Aſcenſ. *Qui Circenſibus Ludis, equorumque curſationibus capiuntur, vbi, qui inſigni aurigarum celeritate oblectanur? Age dum venite, aurigamque per cœlorum ſpatia admirabiliter currētem cernite. Adeſto, quæſo, nouumque & ſtupendum agitatorem ſpectate, nempe creaturæ opificem, humana creatura quaſi vehiculo vtentem. Eia aurigam nō qui currum incompoſite in terra regat conſpicite; ſed qui nouo modo moreque curſum per cœlos tenet.* Hæc ille. Vbi expendē illud creaturæ opificem humana creatura quaſi vehiculo vtentem. Quando quidem dum opus ſuum reficit, dum à ſe conditum figmentum redintegrat, dū propriam creaturam ſaluat: ſic Saluatoris agit triumphum, ſic vere Saluator, ſic Ieſus in tota ſui nominis claritate conſpicitur. Hinc Anaſtaſius Sinaita lib. 3. de rectis fidei dogm. inquit. *Oportebat eum, qui vere & ſecundum naturam Rex noſter erat. Nos qui Tyranico Imperio premebamur illegitimi plane Domini non de ſerere improuiſos; ſed inſignia noſtræ captiuitatis ſibi inducere, ac nobiſcum familiariter congredi, vt diſrupto pariete ante nos ingreſſus ad ſe traheret ſibi congeneres.* Et ſic omnino vere apparet

IESVS.

(?)

Hug. Vic.

Epiph.

Sinai.

CAPVT VI.

De Ieſuitis, ſiue de Societatis Ieſu viris.

SAlutifero Ieſu nomini vix ſeparare potui Ieſuitarum, ſiue virorum è Societate Ieſu ordinem magno mundi bono hoc noſtro ſeculo adoleſcentem. Non tamen eſt animus magna & glorioſa huius ordinis facinora percenſere; magna enim relinquo magnis tractanda. Puſillus ego in parētē id ſolū laudis decātabo, quod à tanti nominis appellatione receptū habet.

§. I.

Nomen Ieſu Societatis viros obedientia præcellere facit.

QVam ſit obedientiæ adnatum Ieſu nomen, ille ignorabit, qui Paulum ignorat ad Philipp. c. 2. dicentem de Chriſto Domino, quod ſit: *factus obediēs vſq; ad mortē, mortem autē crucis, propter quod Deꝰ exaltauit illū, & dona illi nomē, quod eſt ſupra omne nomē, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur.* Phil. 2. Aſumma Chriſti Domini obedientia inuentum Ieſu nomen, vbi niſi in obedientiſſimis viris requieſceret? quid aliud quam obedientiam Ieſuitarum inſpiraret eamque obedientiam, quam B. Ignatius Societatis collector ſub figura nauis ſine arbore & acu filijs perſuaſit. Ecce, aiebat ille, nauis ſine arbore, & ſine acu medio fluctuans in mari, hac obediētiæ ductu tranarem maria; huic Ieſuitæ veri ſuam debent obediētiam cōformare. Et cuius nauis in medio mari viā ſtupebat, ſiue ignorabat ſapiens? Reſpōdeat Cathuſianus. *Per viā nauis deſignatur cōuerſatio Eccleſiæ, quæ in hoc ſeculo nequā tāquā in procelloſiſſimo Occeano, directionibus Prælatorū & proceſſu virtutum inenarrabiliter alteratur.* Ecce tibi Ieſuitarum æconomia perſpicue deſignata, qui eo intendunt, vt Prælatorum aſpirentur aureis, vt inenarrabiles vias capiant. Medio in vitæ ſalo conſtituti, nulla ſubnixi arbore, & pupes deſpicientes & clauos, Prælatorum vel tenui ſibilo vndique terrarum exſibilantur. Duas naues vidit Chriſtus Dominus Luc. cap. 5. Alteram Petrus gubernabat, qui iuſſus à Domino retia mittere eam multitudinem piſcium cœpit trahere, quam vix vna caperet nauis. Porro, ne prædam amitterent, *annuerunt ſocijs*, illi protinus ad nutum parent & acurrunt. Qui eran hi Apoſtolorum ſocij, qui vel nutui accurrentes parent? *hi ſunt*, inquit Theophilactus, *qui interpretantur ſcripturas, & docent Apoſtolica, ſimulque cum Apoſtolis trahunt & piſcantur homines.* Dixiſſet pene hi ſunt Ieſuitæ; qui magis Apoſtolorum ſocij, quam viri è Ieſu Societate, habitu & profeſſione inuenti Apoſtoli? *Nauis obedientis* vocatur ab Hug. Card. hæc Petri ſocia nauis, nauis inquam, Ieſuitarum, qui nutui obedientes Prælatorum ſine fine currunt & diſcurrunt quoquoverſus homines capiendi demonſtrantur. Luc. 5. Theoph.

§. II.

Ieſu nomen in Ieſuitis præcipuum votum Eccleſiæ capiti exhibitum maxime demonſtrat, & eorum in hoſtes efficaciam.

DVlciſſimi Ieſu vox eſt illa ad ſpōſam in Cant. *Poneme vt ſignaculum ſuper brachium tuum.* Epulchermis ſponſæ partibus vni brachio in hærere malens. Hinc D. Bernard. ſer. 15. in Cant. *Habes iam vnde brachio me dearis, habes, inquam, in nomine Ieſu.* O fœlix Eccleſiæ brachium, quod nomine Ieſu præfixo illuſtraris! quod Ieſu nomen tenes! Aſt, ſcire cupis qua pulchritudine Eccleſiæ barchia Ieſu nomen Caut. 7.

Ieſu nomen trahant? Id vt explicem, nota pulchram allegoriam, qua Eccleſiæ caput & membra dum nititur delineare ex capite & membris corporis humani, hæc D. Ambroſ. lib. de arca Noe cap. 7. verba facit. *Amb.* *Capiti autem noſtro proxima dextra lauaq; brachia ſunt, quæ arcem Imperialem tanquam firma tuentur cuſtodia, & hæc in nobis validiora, quo propinquiora capiti.* Hoc brachiorum munus, nempe capitis arcem tueri, caput defendere, capiti coniunctis propinquius. Hoc brachiorum munus ſingulariter exprimit Ieſuitarum obſequium Eccleſiæ capiti exhibitum. Qui quidem ex particulari & proprio ſui inſtituti voto, Romani Pontificis obedientia obſtringuntur, tantumque caput firmiſsima tuentur cuſtodia. Ideoque (putarim) hæc Ieſuitarum brachia orta in Eccleſia ſunt, quando Lutherus abortus, cum enim hic primus in Pontificem Romanum deſæuiret, brachiorum erat ictum in caput contortum retundere & caput integrum cuſtodire. Quo brachiorũ obſequio captus Dominus his optat teneri brachijs, pone me vt ſignaculũ ſuper brachium tuum, vt Ieſu nomine roborata & in ſignita brachia capitis cuſtodiam & obſequium æternare nitantur. Habuit etiam Roma ethnica ſua brachia & validiſsima, & robuſtiſſima, quibus Romani Imperij caput cuſtodiebatur. Etenim qui ab Imperatoris cuſtodia erant milites brachiati cognominantur, quibus inſigne fuit Mercurij virga, nempe Caduceus pacifer. Sic Chriſtiana Roma Ieſuitarum Phalangem habet brachiatam, qui arcem Imperialem, nempe Eccleſiæ caput firmiſsima tuentur cuſtodia, qui pacificam Euangelij virgam vbique gentium efferunt ad miraculum. Hos brachiatos Eccleſiæ milites dum prænoſai. 30. uit Iſaias illud fuit effatus. *Erit tranſitus virgæ fundatus.* Tranſibat ſane, & pertranſibat nationes virga pacifici Euangelij à ſapientiſsimis religioſiſsimiſq; viris aſportata. Verum hic virgę tranſitus non erat ſic firmiter & ſtabiliter fundatus, donec Ieſuitarum brachia ſpeciali voto ſe deuouerunt Pontifici Romano per vniuerſum orbem terrarum contemto etiam ſanguine ſeminanda. Etenim quodlibet opus pium quamuis fiat, non cenſetur fundatum, donec aliqua Reſpublica ſeu familia ſe ſuaque obſtringat ad tale opus peragendum quotannis. Ita modo probato Ieſuitarum inſtituto ſe deuouentium voto, vt ſine ſpe, & metu terrenorum quo libet mittantur, iam trã ſitus virgæ erit fundatus, hiſque Eccleſiæ brachijs Ieſum prætendentes barbariſsimorum hominum nationes pertranſiuit. Nec non virga Euangelica fœlici dextra eiaculabitur, vt certo certius proſternat hoſtiles gigantes. Percuſſurus Dauid gigantẽ Philiſthæũ 1. Reg 17. *Miſit manum ſuam in peram tulit lapidem, & funda iecit, & percuſſit Philiſthæum in fonte, &c.* Vnde puero tanta dexteritas? Quæ pueri virtus ſic certum lapidem direxit, vt non aberraret à ſcopo, vt hoſtem proſterneret? Accipite Chriſoſt. hom. de Dauid, & Saule ſic differentem. *Chriſoſt.* *Neque enim vulgari more poiecit lapidem; ſed prius dixerat. Tu venis adme in Dijs tuis; ego autem venio ad te in nomine Domini Sabaoth. Atque hæc locutus emiſsit lapidem atque hæc vox lapidem velut manu direxit in Goliath, hæc pauorem incuſsit barbaro, hæc hoſtis cõfidentiam fregit.* Et ſane nõ aberraret manus á voce nomẽ Domini annuntiante directa & confirmata. Non equidem Ieſuitæ vulgari modo pro religione ineunt certamina; ſed in nomine Domini; ſed Ieſum corde, & voce, & brachio præferentes. Vnde huius nominis vox iactus velut manu diriget, & tela eorum fert in hoſtiles phalanges, nevacuæ reuertantur, hæc pauorẽ incutit hæreticis, hęc hoſtium confidentiam frangit.

§. III.

Ieſu nomen inditum B. Ignatij filijs, maximis illos bonis cumulauit.

ECcleſiæ Chriſtianæ bona Dei nomini deberi prædicit Iſaias cap. 33. cum

Isa.33. 33 cũ ex versione 70. fatur .*Oculi tui videbũt Hierusalẽ ciuitatẽ opulẽtã, taberna culũ, quod neq; aquã transferri potest, nec auferentur clauꝰ eius, nec funiculi eiꝰ dissrũpentur, quia nomen Domini magnum vobis.* Dixisset pene: videbunt oculi tui Societatem Iesu ciuitatem opulentam: sed vnde opulentam? Vnde primis vnquiculis tam magna tam gloriosa cœli bona tenuit? Vnde tam citò de rore cœli, assummo benedictionem accepit? Vnde ingentem magnã facta est? Vnde litteras didicit Cantabri filia? Sane, *Quia nomen Domini magnum illi.* Pondera nomen Domini magnum, ideſt, iuxta Cyrill. in tota sua magnitudine, & amplitudine nominis Dei. Vbi Deꝰ Abrahamo ingentes glorias promisit Gen.17 vt promissiones fœdere sempiterno firmaret, litterã *He* nominis diuini, Abrahami nomini addit, vt deinceps vocaretur Abrahamus. Id quod animadvertẽs Hieron. ait. *Quã literã de suo nomine cõmunicari voluit Deꝰ cũ nomine Abraham, vt ostenderet non modò se bona sua impertiturum ei; verũ etiã se ipsum.* Quæ igitur bona communicaret illis, quibus non vnam nominis sui litteram, non mutilum nomẽ sed integrum Iesus nomen in tota sua magnitudine & amplitudine communicauit? Quam non induerent diuitatem qui amplissimum Dei nomen induũt? De aduentu filij sui in mundum locutus Deus Exod.23. dixit, *Ecce ego mitto Angelum meum :: Et est nomen meum in illo.* Eleganter cauit D. Ildefons. ne offenderemur nomine Angeli, & putaremus filium diuinitatis expertem, aiens. *An quia Angelum audis, non putas esse factorem Deum? Absit. Magna certè dementia agitaris, si credis Deum cuiquam Angelo & potestatem & nomẽ proprium contulisse.* Sanè minimè crediderim, paucillos quoque homunciones à Deo nomine suo proprio donatos. Plusquam homines, plusquam Angeli debent esse, qui magno & amplissimo nomine Dei gaudeant. Magna dementia agitatur, qui credit, Deum cuiquam homini nomen suum propriũ contulisse; sed contulit illud viris maximis, viris virtute & religione florentibus, viris spectatissimis conuersatione & moribus diuinitatem hallantibus.

Hieron.

Exod.23

Libr. de Virg.c.5.

§. IIII.

Non inutilis debuit esse Iesu nominis ferendi conditio.

ETsi vniuersi Dei filij multa in se à Deo beneficia profecta congerãt, tamen Iesuitæ præcipuum & singulare ius habent, ex eo quod Iesu nomẽ ferãt, ad omnia diuina dona. Sicin humanis disponunt Cæsarum iura: etenim, l. cùm filius, §. Pater. D. de legat. 2. Sempronius quidam ait. *Sempronio nepoti meo plus tribuas in honorẽ mei nominis.* Item Lycon Astyanax testamentum in hæc verba condidit. *Quæ in vrbe & Ægina habeo Lyconi fratri præcipua do, quòd is nomẽ ferat nostrum.* Ex hac obligatione ferendi nominis Augustus Cæsar, vt refert Suetonius, ingentem pecuniam Tyberio, & Libiæ legauit. Hinc in l. facta §. si in danda D. ad Trebellia. dicitur, quòd *non inutilis est nominis ferendi conditio.* & l. hoc iure §. vlt. D. de Donat. iubentur dari ducenti aurei illi, qui spopondisset imò iurasset alterius ferre cognomen. Iure ergo Iesuitæ maxima à Deo beneficia sperabunt, vt pote qui Iesu ferunt diuinissimum nomen: dixissent, credo, illud Psalm. *deduxit me super semitas iustitiæ propter nomen suum.* Vel vt explicatiùs tradunt Eutymius, & Nizephorus. *Propter hoc quod nomine Dei vocor, tot videlicet in me Deus beneficia congesit.* Quicquid decoris, quicquid virtutis, quicquid expectationis & gratiæ habent, nomini Iesu reddunt acceptum filij Societatis. Nomini, inquam, quod magni Dei familiæ decus est singulare. Enim verò Hugo Card. cap. 2 Apoc. ex sententia Iandulphi Carthus. asserit, *quòd in gloria cœlesti ab ipso Iesu dicemur Iesuitæ.* Ecce tibi in sæculo viri Societatis eodem cum cœli habitoribus nomine cõ decorati, maximis inde indultis nobilitati. Iam liceat nobis de cantare illud Isai 64. nimirum. *Abiniti nomen tuũ*

Psal. 22.

Euth. Nizeph.

ſuper nos. Vbi Procopius explicatiùs, addit *Noſtri igitur miſerere quos nomen tuum exornat. Hæreditas enim tua nuncupamur. Id ergo nomini tuo largire, vt apud gentes non blaſphemetur.*

§. V.

A nomine Ieſu humilitatem, & tolerantiam, & augmentum maximum habent filij Societatis.

ACceperũt à nomine Dei ſingulais litteras ſinguli, Abrahamus, & Sara, & qui pater excelſus nominabatur, iam littera addita multarum gentium pater nominatur. Sara autem, quæ & princeps mea, accepta nominis Dei littera fit Sarai, nimirum iuxta D. Aug. *virtus.* Hæc mutatio dexteræ excelli, *Aug.* etenim à nomine Ieſu ſeculo, tituliſq; honorificis renuntiantes Ieſuitæ fiunt patres multarum gentium, & ſummis virtutibus clarent. Vt ſemel Ieſu nomẽ ſplẽduit noſtra in Societate, non in ea honorum celſitudo, non dignitates ſed virtus, ſed paternus affectus, quo nutritij facti dant operam, vt teneros infantes pene ab vtero excluſos iterum Chriſto pariant. Quibus laboribus, quibus iniurijs, & calumnijs emunt, vt omnes in vitã reformentur Chriſtianã? iniiniurijs læti, in laboribus augmentati & ditati.

Cùm Ieſus crucis aratro incumbẽs & gloriam & magnificationem inſe- *Pſal. 16* minaret, putantur à D. Athanaſ. Apoſtolici viri dixiſſe id Pſal. 19. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob.* tunc ſeſe hortãtes. *lætabimur in ſalutari tuo, & in nomine Dei noſtri magnificabimur.* Quaſi dicerent, a page hinc lætitia mundialis abeſto magnificatio hominum, nos nec lætitiã nec magnificationẽ accipimus, quàm Ieſus non pariat. Lætabimur, in quã, in ſalutari tuo, vera mũdi ſalus in Cruce, in humilitate, in calumnijs lætata; ſic & nos lætabimur, ſic Ieſuitæ lætantur in Ieſu nomine ſalutari, in cruce, in calumnijs, in humilitate. Facti nutritij, facti pædagogi infantium facti periſema, mille petiti iniurijs ipſi *Iob. 1.* lætantur. Orig. expendens illud Iob. c. 1. *Sic faciebat Iob cunctis diebus*, ſubdit in eius laudem, *in virtutum ſtudijs omnia, quæ fecerunt ſancti, fecit etiam Iob: quod autem ſuſtinuit cum gratiarũ actionibus hoc nihilominus nullus alius ſuſtinuit.* Liceat hoc Societati Ieſu aptari, qui ordo omnia quæ fecerunt alij fecit & quotidie facit in virtutũ ſtudijs in parturiẽdis ſanctis, in ſanguineis Martyrũ ſudoribꝰ: quòd autẽ iniurias, cõtumelias ſuſtineat cum gratiarum actionibus, hoc adnatum eſt ſocietati. Maledicimur, & non comminamur, corrodimur, & nihilominus in ſalutem animarum volamus lætantes in Dei ſalutari.

Sanè D. Pacianus ſic eos qui in Patres ſpirituales inſurgunt depingit in *Patian.* Paræneſi ad Pœnitentiam. *Vt cœnum ſolet maxime fœtere ſi moueas, & incendiũ tunc maximè ardere, ſi vertas, & rabies tunc maximè ſæuire, ſi prouoces, ita illi,* &c. expendo illud, vt cœnum ſolet fœtere, ſi moueas; & quis fœtorem commoti cæni ſuſtinebit, niſi qui ſalutifero Ieſu madet vnguento? Ecce D. Greg. Nazianz. orat. de moderat. in diſputationibus quaſi Ieſuitas alloqueretur. *Tu qui ſpirituali illo vnguento arte vnguentaria confecto delibutus es, fraterni fœtoris non nihil præfer, ſiue verus ſit fœtor ille, ſiue ita tibi videatur, vt ipſi viciſſim boni tui odoris aliquid impertias.* Et quidem Ieſuitæ graues excipiunt fœtores à proximis; ſed quid mirũ, ſi perferant madentes odorifero nominis Ie- *Ioan.* ſu in vnguento? A corrupto fratris cadauere arcebat Martha Ieſum dicens, *iã fœtet, quatriduanus eſt.* Pulchrè Chry- *Chryſol.* ſol ſerm. 65. *Quod perditori fœtet, nõ fœtet creatori.* Nec illi, qui Saluatoris nomine madent vnguento, vllis fœtoribus arcentur, quominus fratrum inſiſtant ſaluti, & nitantur afferre medellã intrepidi in odore nominis, & in Dei ſalutari. Hic vacat ſubijcere verba, quibus S. Optatus Meliuit libr. 7. aduerſus Parmenianum, obtrectatores ſuos hæticos pungebat. Ait enim: *Aliqui veſtrũ volen-*

volentes nos populis ſuis cõtemnendos oſtendere, illud miſcent tractatibus ſuis, quod à Salomone dictum eſt, Eccleſ. 10. muſcæ morituræ exterminant olei ſuauitatem & quaſi muſcas morituras nos appellant: Sed dum vos imbidiæ tempeſtatibus impulſi, quaſi in oleum caditis, vos exterminatis ſuauitatẽ illi⁹ olei, quod in nomine Chriſti confectũ eſt, vnde cõdirentur mores: vnde incenderetur lumen mentis ad ſalutarem & veram intelligentiam. Vos exterminatis rem vbi oleum fuit & ſuauitas. Quæ verba tantum proferant aduerſus noſtri tẽporis hæreticos acerrimos calumniatores Societatis Ieſu, in qua oleum effuſum eſt in Ieſu nomine, vnde condiuntur populares mores; vnde lumina incenſa ſunt ad ſciẽtiarum intelligentias præſtandas.

Et in nomine Dei noſtri magnificabimur medijs iniurijs, medijs tempeſtatibus, plures efficimur quoties metimur, ſemen eſt Ieſuitarum tolerantia. Qui ſciſsi rami iterũ plantãtur ſolent triticeis granis adiungi, vt radices agant; ſic Ieſuitæ viuenti frumenti grano, nimirum Ieſu nomini coniuncti o quales radices agunt in toto pene orbe terrarum! Hieron. ſic præfata verba transfert, *In nomine Dei noſtri ducemus choros*, quaſi inuerent militarem morem dicentes ſub vexillo, nomine Dei notato, ducemus militares phalanges. Vnde Arias dixit, *in nomine Dei noſtri vexilla explicabim⁹*. Nos ſigniferi exercitus Chriſtiani, nobis ſignum diuino præfulgens nomine tradidit Summus Imperator, nulla erit natio, nullus terræ angulus, qui Ieſu nomine non fulgeat illuſtratus. O quantum nobis ſudandũ eſt, quibus ictibus emendumne diuini nominis ſignum inglorium maneat noſtris manibus? ſicut illi, qui Regale ſignum, qui labarum in exercitu portãt, vitam contemnere debent, vt explicatum & glorioſum conſeruent labarũ. Ita ait Chryſoſt. 1. ad Timoth. 1. *Et ij, qui Chriſti nomen portant, non in bello ſolum: ſed in pace ſummis viribus indigent, ne id maledictis linguis exponant.*

Hieron. Pſalm. 19.

Arias.

CAPVT VII.

De collectore, & fundatore Ieſuitarum B. Ignatio.

PArentis mei Ignatij, à quo familia Ieſuitarum, laus me ſummodeſiderio afficit, parcite mihi filio, ſi quacumque occaſione accepta non me tempero, quim nonnullas eius virtutes nitar explicare.

§. I.

Beati Ignatij Ieſuitarum parentis facinora, & laudes Nazianzeni verbis perſtringuntur.

Cũ me in B. Ignatij virtutes expẽdendas accingo, ſeſe mihi offerũt verba illa, quibus D. Greg. Naz. laudes magni Athanaſij decantauit. Ea ſunt. *Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt, lapiſque angularis nos, & ſibi & inter nos conſtrigens opportune iniectus eſt, aut ignis malæ & vitioſæ materiæ purgator, aut ventilabrũ ruſticum, quo à grauioribus dogmatis leuia diſcernũtur, aut gladius vitij radices excidens, Deique filius belli ſociũ nãciſcitur, ſpirituſque hominẽ, qui pro ipſo ſpiret inuenit.* Hæc de magno Athanaſio Naz. profatur, hæc eadem B. ſpirant Ignatium, cuius laudes ex illis haud difficile erit expiſcari.

Ad illud. Nobis iacentibus cornu ſalutis erectum eſt.

§. II.

B. Ignatius & vinculis in medijs liber, & in perſecutionibus perſecutoribus verendus extitit.

COrnu ſalutis tõties in ſacra pagina repetitum merito aſſumſit Theolo-

Theologus, vt hominis mille agitati perſecutionibus laudes dedicaret. Etenim in verbo cornu, non iam metaphora, & allegoria; ſed ſumma verbi proprietas indaganda eſt. Quò refert Theodorus Antiochenus pulchram ſimilitudinem cornuti tauri. Is cùm primùm in arenam proſilit, & omniũ in ſe oculos ſtatim conuertit, & manus armat, hinc inde vociferationes exurgũt plebeculæ viſo tauro, hinc in illum contorquentur iacula, alter conuocando, ſibilando ad ſe alli cit: ferro exterret alius; omnes laceſſunt, & nituntur vulnerare. Medius ipſe furit, & tela deridens eos emittit ſaltus, quibus omnes tremebundos fugat, & media arena tutiſsimus deambulat. Ita Ignatius cornu ſalutis erectum eſt, nimirum cornuti inſtar tauri, mũdiali vix apparuit in ſtadio, & inſe omniũ oculos, ora, manuſq; conuertit. Mille circumcingitur carceribus, vinculis premitur, perſecutionibus exagitatur. O quàm feræ in illum declamationes, Salmanticæ, Compluti, Pariſijs, Romæ! O quàm dura in illum tela vndique iaculantur! Ipſe vnus medijs vinculis, concluſus carceribus, miſerè exagitatus, tamen tutiſsimus ſalit, ſibi ſalutem, & terrorem parturiens aduerſarijs. Pulchrè aiebat D. Amb. *Nũquid in ſeruitute accerſitur pietas? Pleriq; emtores leonum ſunt, & tamen non dominantur leonibus; ſed ita vice verſa ſubijciuntur, vt ſi exaſperatos eos excutere ceruice toros videant, fugiant, & deliteſcant.* Manifeſtè vanus eſt, qui viros pios nititur oprimere, vinculiſque, & carceribus implicare, perinde namq; eſt acſi leonem implicaret. Sanè pleriq; hominum gaudent leonis in lacum agere, ibique illos carceribus vallatos irritare, & angere; ſed quo id metu perficiunt? ſi vel leo intra carceres, intra vincula excutiatur, ſi vel manum protendat, fugiunt pauidi. Is eras, o B. Ignati, duris vallatus carceribus; ſed ibi leo, ſed ibi taurus, qui media in arena ſecurus pauorem incutis aduerſarijs. Is eras, cùm Pariſijs ageris in gymnaſia, gymnaſioque concluſus, claudũtur ſuffugij fores, conueniunt vniuerſi ſcholaſtici, apparet ſeuerus Rector Academiæ, explicantur virgæ flagellorũ, & voce, & virgis petitur Ignatius. Quid plura? Fortiſsimus leo, generoſus taurus neſciẽs timere media in arena proſilijt deridens virgas, vel oris halitu Rectorem tremebundum ſtrauit, omneſque ſecurus fugauit cõtrarios. Quid aliud faceret magnus ille gentiũ Doctor Paulus? De hoc, quod in carceribus triumphet. Ita D. Chriſoſt. fatur. *Vides vinculorum fortitudinem magis quàm reſurrectionem mortuorum eſſe glorioſam? vinctus eſt Paulus Romæ, & pleroſque attraxit, vinctus eſt Ieroſolymis, atque ligat⁹ Regem exterruit, Præſidi timorem incuſſit.* Haud aliter Ignatius, vinctus Romæ, vinctus Salmanticæ, & Compluti, vinctus Pariſijs, pleroſque attraxit, poteſtates exterruit, Rectori timorem incuſsit, expectatiſſimos iuuenes in cœlum vſque ventilauit, doctiſsimos allexit Magiſtros, & inita Societate totam iacentem mundi machinam reſtituit ſanitati. Etenim iacentibus nobis ſalutis cornu erectũ eſt, nimirũ in interitum vergente mundiali machina carceribus vndique cõcluſus apparuit Ignatius, qui pernici ſaltu se expedit, & inſtar tauri timore, & reuerentia replens perſecutores, & ſibi, & mundo glorioſas victorias reportauit. Quid ſimile in Apoſtolis Eccleſiæ columnis licet excogitari, qui diuino correpti igne cùm in ſtadium proſiliunt, inferorum phalanges inſe armant. Ad mortem expetuntur á Iudæis, tenentur tandem, conijciuntur nigro in carcere, tunc concilio coacto ſic aiunt ſacerdotum Principes Act. 4. *Quid faciemus hominibus iſtis?* quòd elegãter expendit D. Chriſoſt. ſerm. 15. in Epiſt. ad Rom. cap. 8. dicens *Vide quomodo Iudei cùm Apoſtolos in medio poſitos haberent, & ſtupuerint, & dixerint. Quid faciemus hominibus iſtis? admirandum quippe fuerat, quòd eum illos iam captos ſibi, & obnoxios haberent, ligatoſque cæcidiſſent, adhuc tamen hæſitauerint, conſilijque inopia laborauerint, per ea ipſi ſuperati, perquæ victoriam ſperauerant. Atque ita neque tyrannus, neque populi, neque Dæmonum phalanges, neque Diabolus ipſe poterat eos vincere, ſed longè ſuperabantur vniuerſi.* Sic Apoſtolis

Lib. 1. Epiſt. 7.

Act. 4.

Chryſoſt.

stolis haud multum impar Ignatius, & captus, & ligatus, & exagitatus, omniū victor omnes glorioſè derriumphauit cornu ſalutis adamuſsim factus.

Ad illud, lapis angularis nos ſibi, & inter nos connectens.

§. III.

B. Ignatius haud inferior vetuſtiſsimis religionum Patriarchis, & fundatoribus.

PRoprium eſt angularis lapidis, & fundamentum ædificio præbere, & ædificij machinam ſuſtentare: vnde paſsim à Doctoribus vocantur lapides angulares præter Chriſtum Apoſtoli, qui primā Eccleſiæ poſuerunt fundamina. Deinde eodem vocabulo illuſtrantur Patriarchæ omnes, ſiue Religionum fundatores, interquos æquali gloria fulget hic pretioſiſsimus lapis Ignatius! Sané Zachar. 4 vt placet Riberæ, comparans vltimi ſæculi ſanctos cum primis, & vetuſtiſsimis Patribus ait. *Educet lapidem primarium, & exæquauit gratiam gratiæ eius:* Ecce tibi diuinus artifex Deus vltimis Eccleſiæ temporibus educet lapidem primariū angularem, nimirum noui ordinis, & inſtituti fundatorem, & ſuſtentatorem B. Ignat. & exæquauit gratiam gratiæ eius, & fecit illum ſanctiſsimis illis primis fundatoribus omnino æqualem. Zacha. 4.

In Baſilij panegyrico probat D. Gregor. Niſſ. poſterioris ſæculi ſanctos non inferiores eſſe primis Patribus, & vt concluderet D Paulum non eſſe inferiorē Abrahamo, Moyſi, Elia, Baptiſta, licet poſtremos his venerit, ſic inquit. *Nō né poſtquā ſordes, quas Paul⁹ ex ignorātia contraxerat, depoſuit, protinus ad anguſtiorem conditionem natura trāſformatus eſt? & velut exuto hoc carneo amictu in ipſis cœlorum aditis verſabatur? & nihil corporei impedimenti pondere tardatus etiam intra diuinam paradiſi conſitionem perueniebat?* Hæc ille, ex primo Paulianæ Aquilę volatu eius cum priſcis omnibus æqualitatem cō ijciens. Enim verò qui tali ſui transformatione, qui tali raptu, qui tam perni ci volatu ſuam dedicauit conuerſiōnem, cur altiſsimis, & primis ſpiritibus non æquabitur? Ecce modo Ignatius, cùm primùm licuit, cùm primùm lecto languidus animi languores præuidit, & luce cœleſti illuſtratus vitiorum ſordes aſpexit, continuò ipſo incubiculo lecto ſurgit, humi proſtatur, caſtitatis perpetuæ voto ſe obſtringit, *& in anguſtiorem conditionem natura trāſformatus eſt*, Angelicæ puritatis maximé æmulator. Ab Apoſtolorum Principe inuiſitur, & ſanatur, & ſanus factꝰ, relictis omnibus, ſacco induitur, ſe miſle doloribus macerat, & tandem primo in Agonis ingreſſu apud Manreſam octo dierum raptum ſuſtinuit, *nihil impedimenti corporei tardatus ponAct. 9. dere in diuinam paradiſi conſitionem perueniebat.* Sané Doctoris gentium raptum ad ſolos tres dies Angelicus Doctor extendit, quibus vt Act. 9. dicitur, *nō māducauit neque bibit*, ſed viſæ reimagnitudine, iuxta lyrā, ſuſtētabatur, ne fame poſſet perire. At Ignatius per octo dies integros rapitur in paradiſum, nec māducauit neq; bibit: tata enim rei viſæ erat magnitudo, qua per octo dies ſuſtentaretur ieiunus terreno cibo. Cur ergo primis, & ſuperioribus Patribus, non æquemus eum, qui primo volatu, nec etiam Paulo concedit in raptu primas?

3. Reg. 6. de magnifica Dei domo dicitur, *quod lapidibus perfectis ædificata eſt.* Id quod expendens Ioſephus docet, lapidum tanti ædificij perfectionem eam fuiſſe, qua qui poſtremi ponebantur nullo diſcernerentur à primis; *ſed connata potius omnia, quàm arte congeſta viderentur.* Hoc maximè cauit diuinus artifex in primarijs lapidibus, nempe in fundatoribus ſpiritualis alicuius ædificij, ne quid diſcriminis; 3. Reg. 6

Niſſ.

&

& inæqualitatis cerneretur in illis, imò illorum omnium illuceret perfecta, & vterina germanitas, & æqualitas, qua poſtremi non tam congeſti quàm cõnati viderentur primis.

§. IIII.

B. Ignatij mira aduerſus ambitionis, & vanaglorię tela ſecuritas.

IAM in hoc firmiſsimo parentis mei lapide, non poſſum non mirari illam protenti inſtar animi humilis ſecuritatem, qua in ſummis virtutum, facinorumque verticibus nulla irruentium flaborum vipes eius labauit. Sic exemplo apum aduerſus prophanæ gloriolæ ventus D. Amb. adoleſcentulas armat libro 1. de Virginit.

Amb. *Apes illa ſapiens cùm aeris motus ſuſpectos habet, lapillis ſæpè ſublatis, per inania ſe librat nubila, ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorum: & tu caue illius apiculæ modo, ne alarum tuarum volatum aùra mundi huius extollat.* Sapientior apibus Ignatius, non lapillos ſuſtulit, quibus præcipites ventus euaderet; ſed totus factus eſt lapis, & quaſi lapis factus, ſic vaniſsimos cõtemſit ventos, vt nihil minus in hac vita ſibi timendum prædicaret. Miratur Theodotus ſæpiús à nobis allatus, cur Deꝰ perfectiſsimam ſublunariũ creaturam hominem ex terrena condiderit molle: cur nõ potiꝰ ex ſubtiliſsimo cœlorum ſplendore?

Theodor. *Cur hominem,* ait, *quem tanto ornatu erat decoraturus ex ſubſtantia adeò abiecta compoſuit? Cur materia ex ſolis ſplendore ſumta hominem non condidit? Sed ex terræ puluere, elemento vtique infimo illum effinxit? Vis ſcire quam ob cauſam? quando quidem hominem ſua imagine honoratu, rus erat, ipſum ex vili natura formauit. ne fortè honoris abundantia inſoleſceret-* Ecce tibi terrenus puluis inditur homini à Deo, ne ad imaginis diuinæ altitudinem euectus ventorum incurſibus rueret, nec tanta terræ molles illũ conſeruare ſuffecit à lapſu. Euanuit homo ſolo puluere grauis, ideò ſapiens artifex pondus addidit, & conditurus Ignatium illum à petra deſerti, à cantabrorum ſyrtibus, & rupibus excidit, qui veluti è lapidea, marmoreaque natura effictus Dei imagine, & nomine, & virtute, & paſsione, & prole clarus, præcipites mundi auras ſic riſit, vt ſaxea molles ridere ſolet rapidiſsimos quoſque ventos maris. Dum B. Maximum commendat Ennodius, orat. 8. dicit. *Te olim ſæcularibus inhærentem titulis, caſtrenſis ſudor excoluit, & ad Eccleſiæ gubernacula pars aduerſa ſoli dauit. Chriſtus milites ſuos, quos in perſonam ducis attollat, inter acies quærit hoſtiles.* Quid aptius noſtro Ignatio? Qui de caſtrenſi ſudore ſolidatus, in lapideam aduerſus ventos ſoliditatem obriguit. Qui inter hoſtiles acies quæſitus a Deo in familiæ ampliſsimæ ducem fuit ſublatus. Sed cur milles quæritur a Deo? Sané ideſt militibus ſingulare, quod victoriæ à particulari milite partæ Imperatori tribuãtur; milites quidem pugnæ laborem ſubeãt, qui triumphos Imperatori ſuo, non ſibi nouerint applicare. Hæc Ioabi erat vox ad Dauidem 2. Reg. 12. *Dimicaui aduerſus Rabbath, & capiendæ eſt vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obſide ciuitatem, & cape eam: ne cum à me vaſtata fuerit vrbs, nomini meo aſcribatur victoria.* Quod ponderans Pet. Damia. Epiſtol. 97. fatur. *Militaris homo ad regalis fammam gaudet ſui laboris transferre victoriam.* Hoc militari ſplendore inſignitus Ignatius ſui laboris victoris ſic gaudet transferre ſemper ad maiorem gloriam Dei, vt nil minus timeat, quam ventos vanitatis.

Dauid ille vir, iuxta cor Dei effectus, poſt mille exanthlatos labores, poſt hoſtes proſtratos in ſummum regni faſtigium ſubblatus de ſubditorum numero inſoleſcit. Ait enim 2 Reg. 23 *Perambula omnes Tribus Iſrael à Dan* 2. Reg. 23. *vſque ad Berſabee, & numera populum, vt ſciam numerum eius.* Id quod elegãti ſententia ponderat D. Amb. in Apol. lib. 2. cap. 1. inquiens. Amb. *Non miraris ho*

ris hominem,& Angelis æquandum putas plurimum vitæ ſuæ,imò à pueritia in diuitijs,honoribus,Imperijs demorantem,in multis tentationibus poſitum ſemel tantũ errori locum dediſſe,& ei errori,quo etiã Angeli de ſua virtute & gratia deiecti ſunt? Sanè mirabilius hoc in B. Ignatio qui nobilibus parentibus ſatus, diuitijs, & honoribus innu tritus plurimum vitæ ſuæ mundialibus vanitatibus dedit, gloriæque militari inſumſit, & poſt modum in eum perfectionis gradum euectus,quo diuina pateretur,quo inter candidatorum cœleſtium vitam ageret,quo terribilis aëreis poteſtatibus exiſteret,quo ſub Ieſu nomine, & vexillo innumeras ab omni orbis plaga gentes iungeret, & bellũ indiceret peccato medio in mũdiali ſtadio. Et tamẽ poſt hæc nec ſemel errori,locũ dedit,& ei errori,quo etiã Angeli ſua virtute,& gratia deiecti ſunt,imo Dauid & Angelis firmior ſcripſ dixit nihil ſibi à vana gloria,& ambitione tinuiſſe.

Matth.5 Chriſtus Dominus Matth.5. Eccleſię Principibus edixit *Sic luceat lux veſtra coram hominibus*. Quid tunc rei? Quod præcauetur periculum, vt luceant coram hominibus? Pulchrè D. *Bern.* Bern.ſerm.in Nat.Ioann. vt luceant, *nimirum tanquam accenſi & vehementer accenſi, & quibus non timeatur à flatu quolibet aut impulſione ventorum*. O qualem in ſe fornacem accenderat Ignatius,quãdo à nulloflatu ventorum timet! Ardebat lapis iſte diuinus,& vehementer ardebat, quem in ſummo facinorum vertice nulla ventorum rabies extinguit,nulla tempeſtas turbat, nec illa,quæ Angelica lumina æternũ duraturis tenebris ſuffudit.

Ad illud,aut ignis malæ & vitioſæ materiæ purgator.

§. V.

In ſeruiendo aduerſarijs Ignatius occiſsimè totum pene occupat mundum,& ſibi martyrij laureolam acquirit.

IGnatij nomen ſicut ignem ſpirat,ita Ignatij militia tota in ferendo lumine conſiſtit iuxta Euangelij præſcriptũ *Lucernæ ardentes in manibus veſtris*. Vt de Gedeonis aſtu,oſtenſo igne, ab in- *Luc. 12* feſtiſsimis hoſtibus victoriam acquirant. Sed quo igne inſignitur Ignatius? *Prob.5.* Is inſinuatur Prou. 25. *Si eſurierit inimicus tuus,ciba illum,ſi ſitit,potum da illi,ſic enim carbones congeres ſuper caput eius*. Hæc ne arma ſunt,quibus Ignatius totum pene orbem allexit,de triũphauit. Hoc erat illius ſtudium ſingulare vt rabidiſsimis hoſtibus beneface ret pro viribus,vt in omnium ſalutem etiam inimicorum, etiam barbarorũ vehementer inſudaret. Sæpiſsimè mirabar ego id,quod in vno Ignatio extitit valde mirandum,vnus homo vilis & abiectus,odioſus mundo, ab innumeris contrarijs circumactus,ad carcerem & ad mortem ſæpè petitus,& tamen breuiſsimo tempore ſic omnes pene regiones nomen eius peruaſit,vt vndique vitæ ſocij ad volarent ad eius virtutes euulgandas & imitandas. Id *Cant. 8* mihi cogitanti occurrerunt illa ex 70. *Phil.* Cant.8 *alæ eius alæ ignis*,ſiue,vt acommodatius & expreſsiùs S.Philo. Carp. *alæ ignis carbones ignis*,quaſi innuat id, quo homo ad mortem petitus breui intervallo fuerit rerum potitus; nimirũ ignita beneficiorũ iacula,quibus terribiliũ etiã hoſtiũ corda detriũphãtur. Etenim,ſi inimicis beneſeceris carbones cõgeres,& carbones tui,carbones alati pernicioſsimi, qui occiſsimè vniuerſũ terrarũorbẽ percurrãt, nomẽq; tuũ vndequaq; diffundãt. *euolare poſſumus*,ait Philo,*alis ignis duabus diligendo Deum,& proximum,ſicut nos metipſos*. Quid ſi pernicioſsimus euolet Ignatius qui in ſuos perſecutores perpetua exardeſcebat charitate? Quid ſi breui tẽpore Ignatij nomen orbem peruadat? Qui omnibus omnia factus, alatis carbonibus beneficiorum hoſtium etiam *Ezech. 1* animos expugnabat. Accipite quod Ezechiel vidit in animalibus illis alatis, qui currui gloriæ Dei ſubij ciebantur ait enim cap.1. *Similitudo animalium,* *Greg.* *& aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium,& quaſi aſpectus lãpadarum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium,ſplendor ignis,& de igne fulgur egrediens*. Ex quibus verbis D. Gregor.

PP. rimatur. *Splendor ergo ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia discurrit, quia Spiritus sanctus simul singulis atque omnibus præsto sit.* Hinc meritò effingitur Dei spiritus pennatis animalibus innixus omnia velut fulgur peruadens, quia omnib⁹ prodest, quia in omnes beneficentissimus est, qui indigentibus præ sto adest. Hûc totum spiritum ebibit Ignatius, omnibus omnia factus, nulli etsi barbaro etsi abiectissimò, etsi inimico, etsi hosti non præstò non seruire paratus. Quo igneas nactus alas velut fulgur ab oriente fulgurans pene in ictu oculi ad omnes mundiales plagas apparuit.

Sed iam expendo, quòd non minus glorioſum est Ignatio, nimirum, quòd illo igneſcat igne, qui *malæ vitioſæque materiæ sit purgator.* Ignitus ille rubus exod. 3. fuit Theodoreto Israëliticus populus sub crudeli Ægyptiorum persecutione, igne baptizatus. Imò D. Chryſost. ad cap. 7. Matth. martyrium est baptismus ignis, quo puriores auro sanctissimi viri ad cœlestes choreas trâs portantur. Vnde Ioann. Apoc. 15. *Vidi tanquam mare vitreum mistum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem eius: Stantes supra mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moysi.* Vbi nobiles tormentorum triumphatores sic à ferreis machinis exurgunt quasi á baptismi vnda, quã vitreum mare significat. Ignis verò intermistus vim repræsentat purificatoriam, qua probati martyres glorioſi euadunt, ac supra cœlestial littora citharas laudum & gratiarum Dei pulsant. Quorsum hæc? Anne Ignatius purificatorio hoc ignis baptismate probatus cœlestes prosiliuit ad citharas? Eo ne exarsit igne quo purificatus ad palmam peruenit martyrij? Sanè eo exarsit igne, non quia sub gladio occubuit, sed quia aduersarios suos continuis prosecutus fuerit beneficijs. Vnus mihi hanc cogitationem iniecit Euſebius Emisſenus serm. de S. Steph. Vbi inquit. *Notum per ista sit, quia partẽ & opera martyris suscipit, qui odium malis debitum generosi cordis benignitate calcauerit.* O quàm iustè B. Ignatius igneſcere dicitur purificatorio hoc martyrij igne, cui nil magis cordi fuit, quã omnium mũdialium odium generoſi cordis benignitate calcare. Hoſtes, aduersarios sustinuit innummeros, adamauit omnes, omnibus præstò accurrit, sic ignis factus vitioſæ materiæ purgator supra cœli littora citharas pulsat laudis, & gratiarum Dei pro fœlici laborum decursu. An licebit B. Ignatio illa dicere, quæ Dauidi ab spelunca egredienti, vbi in festissimo pepercerat hosti, dixit D. Chryſost. hom. de Dau. & Saul? Etenim sic ait: *Non egressus est gestans Saulis diadema, sed egressus est gestans coronam iustitiæ. Nõ egressus est gestans regis purpuram, sed egressus est humanitate amictus, naturam humanam superante, quod pallium est qua vis stolla magnificentius. Egressus est è spelunca, tantæ cum gloria cum quanta tres pueri egressi sunt è camino ardenti. Illis quidem foris, nihil ignis in quo versabãtur nocuit, hic vero cum intus haberet carbones accensos, tamen non exarsit.* Hæc ille.

Apoc. 15

Euſeb

§. VI.

Ignatius validus peccatorum ab hominum viſceribus expugnator.

CVm Ignis malæ materiæ purgator dicitur Ignatius, neceſsum adhuc est eius in extergendis proximorũ peccatis expendere & vim & dexteritatem. Etsi in igne purificatorio malæ materiæ totam tibi conflatorij speciẽ propone ob oculis, in quo vt ignis purget, & purificet vitioſam materiam crebris iuuatur, & acuitur aſperſionibus aquę. Hinc seſe maximè pãdit B. Ign. glorioſiſsimum facinus, qui hominem venereo infectum veneno, vt ad salutẽ reuocaret, nullum non mouit lapidẽ, omnia inſructuoſè. Tandem nocturnis tenebris media hyemali bruma euntẽ ad laſciuiæ barathrum cùm vidiſſet hominem, ablatis confeſtim veſtibus nudus in gelidum lacum proſiliuit, à quo miſellum peccatorem & manu,

&

& voce conuocans, ecce ait, quanto gelu igneas turpitudinis tuæ tedas in me caſtigo. Quo ſtupefactus homo mortiferum oculis ſudat venenum, & integræ ſanitati reſtituitur, puramque omni labe vitam inſtituit. O Ignati vere ignis conflans, & purgans proximorum peccata! Et arca teſtamenti, & Chriſtus Dominus intrauerunt aquas Iordanis, & viſa arca, aquæ ipſæ conuerſæ ſunt retrorſum: ſed cùm in ſe ſuſcipiunt Chriſtum, non retrocedunt aquę, retrocedit tamen & perit mundi peccatum. Id quod eleganter ponderat D. Amb. ſerm. 11. de Epiph. *Amb.* *Ante*, inquit, *retrorſum aquæ conuerſæ fuerunt, modo retrorſum peccata conuerſa ſunt, & ſicut tunc impetus fluminis alueum ſui curſus perdidit, ita & nunc impetus peccatorum dominium ſui erroris amiſit.* Liceat eiſdem verbis Ignatij à gelidis aquis facinus publicare, quando ſicut arca in flumine retrorſum fugauit aquas; ſic Ignatius in lacu fugauit à corde perditiſsimi hominis peccata. Ibi ad præſentiam arcæ ſteterunt aquę hîc, viſo Ignatio in aquis degente, præcipites peccatoris appetitus ſeſe fræna runt. Sed non cum lignea arca, verùm cum igneo Elia Ignatium componamus: etenim, ait Amb. ſuprà. *Elias etiã in Iordane fecit diuiſionẽ aquarũ; ita & Spiritus Domini ſeparationem operatus eſt peccatorum, ille ſtare fluenta præcepit, hic crimina.* Sanè Igneus Elias, igneus Ignatius, in flumine Elias, in lacu Ignatius; tamen Elias aquis, Ignatius imperat peccatis, ille circa aquas totam virtutem ſuam exercet, hic ab aquis vires *Sap. 16* reſumit, vt crimina expungat à cordibus humanis. Vt impleatur illud ſap. 16. *Quodam tempore in aqua ſupra virtutẽ ignis exardeſcebat vndique, vt iniquæ terræ nationem ex terminaret.* Modo propter nimiam virtutem ignitus vir Ignatius exardeſcit in aquis, vt iniquæ terræ nationem exterminet, vt hominem purget, & mundet à peccatis. *Pſal. 103.* Huc ſpectabat Pſaltes, quando cecinit *facis Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrentem.* Quod expendens *Naz.* Naz. Theologus orat. 34. ait, *Spiritus atque ignis Angelus appellatur, illud, quia intellectili natura eſt præditus, hoc, quia purgandis animis noſtris adhibetur.* Quid plura? Ignatius totus ſpiritus eſt, & quia ſpiritus fertur ſuper aquas, imo incubat aquis, vt à cœno vitiorũ volãtes animas reparturiat; totus ignis eſt, *Gen. 1.* quia purgandis noſtris animis adhibetur, & adhibitus ſqualẽtia corda auro, chryſtalloque nitidiora reddit.

§. VII.

Ignatij ſplendor, vt fulgentiſsimus, ſic & abditiſsimus.

ADſtupeo totum igneſcentem Ignatium, totum effulgentem; & miror nihilominus tantum ignem poſſe latere. Et illuxit, latuit, lampada manib⁹ portauit iuxta Euãgelij vocẽ; ſed de Gedeonis aſtu occulta lagenis, vt tenebrarũ Principes deualtaret. Sic maximus ducũ Chriſti⁹ ſuos informat milites, *lucernæ ardẽtes in manibus veſtris.* Quæ acutè, & eleganter explicat D. Petrus Chryſol. dicẽs, *verè portant lucernas ſuas, qui cũ loco, propoſito ſtudio latitant, opere, virtute, meritis coruſcãt, ac ſplendent toto orbe terrarũ.* Vn⁹ ille lu- *Luc. 12.* cernas Euãgelij nouit portare, qui no- *Chryſ.* uit ſimul latere, & coruſcare, occultari, & fulgẽtiſsimos in terrarũ orbẽ radios emittere. Is eſt Ignatius occultiſſimus, & lucidiſsim⁹, lucerna ardens ſed occulta lagenis. Quæcumq; à manib⁹ Ignatij prodeunt, lucernæ ſunt, lãpades ſunt orbẽ illuminantes. Quòd illuminat Indos, & tenebras hæreticorũ expellit, quod barbariſsimos quoſque docet, quòd ſqualentẽ Apolinẽ in ſcholis detergit, & illuſtrat, op⁹ Ignatij eſt. Quæ terra, quæ plaga, quæ inſula, quod latibulũ Ignatij nõ excepit clariſsimũ ſplẽdorẽ, & radios? Sanè Ignatij⁹ opere, virtute, & meritis coruſcat, ac ſplẽndet toto orbe terrarum. Idẽ & loco, & propoſito, & ſtudio latitat, quatenus media hac in luce hoc vehemẽter curauit, ne ipſe clar⁹ appareret, ne quid ſui nominis clareret. Hinc ſingulare ſuũ op⁹, & lucidiſsimũ, & clariſſimũ ſui indicium Ieſu nomine inſigniuit, vt magna Ieſuitarũ facinora Auguſtiſsimo Ieſu nomini aſcripta in nullo referrent Ignatium. Liceat huc cõuertere currũ illũ Ezechielis, quo crediderim expreſſam fuiſſe, & adumbratam hanc ſingularem Ignatij magni-

tudinem animi, qua & latuit, & simul terras illustrauit: Etenim dicit. *Vidi & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone: & nubes magna & ignis inuoluens & splendor in circuitu eius & de medio ignis quasi species electri.* Hebraice dicitur, *quasi species Chasmal.* Quam dictionem nihil significare apud omnes cõpertum est, imo & significari & delitescere in illa aliquid cabalisticum plures volunt. Quando quidem si legas Hebræorum nativo & propio more, vt legendum erat, à dextra in sinistram inuenies nomen quod nihil significat, si inverso ordine à sinistra in dextram legas invenies *Christum*. Quid plura? Hæc ignita species, nescio, an alij iustius quadret, quã ignito Ignatio, qui sic delituit in maximo opere suo, ni mirum in Iesuitarum collectione, vt si opus hoc videas de communi aliorum ordinum more, inuenies opus quod nullum fundatorem significat. Cæteri namque ordines quocumque pergunt nomẽ fundatoris præseferũt: statim siue à Benedicto, à Francisco, à Dominico, ab Augustino dicuntur. Iesuitarum ordo & vniuersas terras illustrans peruadit, non tamen præsefert fundatoris nomen, totus in illo delitescit, & ocutatur Ignatius, & nouo & invisitato more vndique Christus, vndique Iesus manifestus apparet. Pius ille Booz apud Ruth. cap. 4. Sic propinquam monebat. *Ruth Moabitidem, quæ vxor defuncti fuit, debes accipere, vt suscites nomen propinqui tui in hæreditate sua. Qui respondit; cedo iuri propinquitatis: neque enim posteritatem familiæ meæ delere debeo.* Etenim noluit legis more sic de alieno nomine filios suos nobilitare, vt proprium suum nomen celaret. Quod fecit Booz nubens Ruthæ ad nomen propinqui suscitandum proprio obnubilato. De quo sic eleganter Pet. Damia. Epist. 97. fatur. *Ille gloriæ cupidus proprio nomine posteritatem familiæ conabatur ostendere. Booz autẽ iustus famam proprij nominis parui pendens, diuinæ legis contentus est mandata seruare. Sed ecce illius qui suam post se memoriam anhelabat relinquere, ne nomen quidem agnoscitur: hic autem non solum in Patrum, sed & Patriarcharum cathalogo cũ gloria numeratur. Ille nescitur parẽs esse saltẽ quorũlibet hominũ; iste præpotentiũ pater factus est regũ. Ille dũ posteritatis memoriã concupiscit, de memoria corruit; iste qui propagando, sub nomine suo generi non consuluit, per Dauidicæ stirpis traducẽ, totius mũdi genuit Saluatorẽ.* Sic Ignatius in Patriarcharũ cathalogo numeratur, & illustrium virorũ pater effect⁹ quot Iesuitas dedit orbi tot genuit Saluatores, ex quo sub Iesu nomine, proprio ocultato, familiam suã fecit radiare. Hæc occulti Ignatij pulchritudo, sic diuini sponsi affectũ rapuit, vt in Ecclesiæ amasiæ pulchritudinibus quæcumque videretur laudatior, nunquam ab illo sine hac exceptione extolebatur nimirum, *absq; eo quod intrinsecus latet*, quasi latentis alicuius pulchritudo iam inde existeret gratior.

Ad illud. Ventilabrũ rusticũ, quo à grauibus dogmatis leuia discernuntur.

§. VIII.

B. Ignati⁹ rerũ diuinarũ, spirituũq; optim⁹ trutinator primis cõuersionis suæ cunabulis.

MAgnum illum Athanasiũ, cuius trutina, abditissima grauissimaque Triados mysteria ponderabãtur, cuius labore Ecclesiastica area à prope infinitis errorũ paleis purgabatur, vocat Theologus ventilabrũ rusticũ: an rusticus, qui disciplinis theologicis innutrit⁹? qui omnigena scietia madid⁹? qui Imperatorũ Aulæis assiduus? qui Episcoporũ concilijs extitit oraculũ? Sané non tam Athanasio, quam Ignatio verba aptabo. Quis rusticior quã miles, quã Cantaber plurimũ vitæ suæ spatiũ cõsumens in armis? Ecce ergo tibi rusticũ Ignatiũ triginta vitæ annos insumentem sub gladio militari gloriæ penitus deditum, rusticum, inquam; sed tamen ventilabrum, quod errorum ventilat paleas, & metit granum.

Vix confracto crure nomen Christo dedit, & miles veteranus & Cantaber nuperus Christi agonista factus eã rerũ diuinarũ adeptus est notitiã, qua libellũ impleuit regulis ad discernẽdũ spirituũ mot⁹, ad veritates catholicas trutinãdas per aptis. Cõsiderauit D. Hilar. Iacobũ integra nocte cũ Angelo Luctantẽ, tãdẽ fœmore percussum, & victoriã & nominis claritatem fuisse adeptum, adeo, vt qui luctator dicebatur, iã Israel, hoc est, videns Deum vocaretur. Hinc totius mundi mutationẽ præsagiens sic fatur *Iam vbiq; irreligiosũ ante os eius religionẽ docet, iã pollutũ stupris corpus, continentia purũ* *Hilar.*

est

est iam cæca quondam à cogitatione Dei mens, Israel facta est. Non aliter ego celebrauerim Iacobei luctaminis æmulatorem Ignatium, qui bellis, luctaminibusque insudans tandem percussus crure sic mutatur, vt qui ante prophanus, & irreligiosus, iam vbique religionem docet, religiosorum agminum factus Doctor & Pater: iam qui delitias & voluptates colebat, continentia purus est, corpusque suum Deiparæ litando æternat voto animi puritatem, reluctante immunditiæ spiritu, imo per vitream fenestram fugiente tanti aromatis suffitum. Qui rusticus & barbarus Cantaber, totus Iacob; totus luctator Israel factus est, eas patitur cœlestes visiones, sic diuina rimatur, trutinat, vt quasi Deum viderit. Augustissimæ Triados difficila scriptis enodauerit, spirituum motus trutinauerit, Catholicæ veritatis indicia dederit. Vere Iacob percussus crure, vere Israel videns Deum, vere rusticus luctator & miles, vere ventilabrum à grauioribus dogmatis leuia discernens, à paleis grana, à fallaciis veritatem, á Satana Angelum, adeò, vt licet Dæmonis fallacijs appetitus fuerit, nunquam captus, & antequam Catholica censura oblitterasset Erasmum, iam ipse illius opera a Societate iusserat exulare.

Hac in cautela & spirituum discretione Israel factus est, & prorsus si- *Luc. 2.* milis, *hominibus expectantibns Dominũ suum, quando reuertatur á nuptijs, vt cũ venerit & pulsauerit confestim aperiant ei?* Quibus verbis vt B. Ignatij spirituũ discretionem illustrem, nõ grauabor huc referre illa, quæ lib. I. cap. 7. §. 19. exarata sunt. Etenim dum dictã D. Lucæ parabolam examino, non facile reperio in mundo homines adeò desides, qui reuertentem à nuptijs Dominum expectent ianuis clausis, ne ante quam ipse pulset & clamet aperiãt. Imo nuptiarum tempore reuertenti sponso cum carissima sodali, patent ianuę, nemini obcluditur aditus: serui eo incumbunt, vt adventanti sponso parata domus effulgeat, ardeant facibus balbæ, seseque ardentibus facibus dent obuios famuli, ne Dominus necesse habeat expectare ad ianuã, multo minus pulsare & conclamare, & pati domesticorum illud tritum examen, quis es? Non ergo desidiosis nominibus illis iubemur assimilari in hoc nuptiarum temporis examine, qui nullum habent, sed cœlestibus Angelis videntibus Dei faciem. Ita Niss. hom. 15. in Cant. *Comparat nos Dominus cum Angelis, siquidem vigilanter Deo pareamus, & vos, ait, similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, & in thalamum mysteriorum admissa iam sponsa expectabant Angeli reditum Regis ad naturalem beatitudinem & gloriam.* Sed quomodo expectabant? Sane ianuis clausis, vt cum venerit prius ipse pulsauerit & clamauerit *Aperite portas Principes vestras, & introibit Rex gloriæ.* Ad quæ ipsi semel & bis reclament examinando. *Quis est iste Rex gloriæ?* nec aperiãt aliter. His iubemur omnes assimilari in recipiendo Deum, summa præmissa discretione & examine: quod præ notans Dauid Psalm. 23 incipit. *Hæc est generatio quærentium Deum, quærentiũ faciẽ Dei Iacob:* & statim subdit dialogum illum siue examen, nimirum *at tollite portas, & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ?* quasi diceret, hic mos est, hæc naturalis conditio illorum, qui faciem Dei intuentur, vt intuitus est post certamen Iacob, nec ipsum Deum recipere sine longo examine & discretione maxima. *Niss.* *Psal. 23.*

Hanc Iacobeæ prolis naturam perfectissime retulit Ignatius, qui Iacob in luctis, & in confractione cruris in Israelem mutatus eam ex alta Dei contemplatione didicit cautelam & discretionem spirituum, qua suos & omnes viros spirituales edocuit, ne parerent corde cuiuis spiritus motui; sed examinarent, sed recognoscerent impulsum sed quærerent quis est iste Rex gloriæ? Sapienti & amanti illi peccatrici ad monumentum apparuit ipse Rex gloriæ Christus. Tunc illa. *Domine, si tu sustulisti eum?* de quo elegãter cauit Orig. ibi. *Si forte apparuerit tibi, & desiderio tuo se repræsentauerit, noli àte præsumere tanquam eum cognoscas, sed interroga illum, & ora, vt indicet se tibi.* Hæc cauit Origin. hæc cauit Ignatius factus *Ioan. 20. Orig.*

verum ventilabrum, quod a fallacijs, & ſcrupulis, & erroribus animos purificat humanos.

§. IX.

B. Ignatius opera ſua omnia ſingulis horis, imo ſingulis momentis vocat in iudicium, & examen.

Matth. CVm Theologus Athanaſium vocauit ventilabrum, crediderim reſpexiſſe ad illud Matth. 3. de Baptiſta dictum, *cuius ventilabrum in manu eius.* Vbi communiter Doctores recognoſcunt exactum, & ſeuerum iudicium de ſingulis operibus faciendum: quapropter interlinealis ſuperpoſuit ventilabrum diſcretio iudicij. Si quidē Ignatij opera toties examinata, tot iudicijs trutinata fuere, non absre ſanctiſſimus Vir pro ſanctitatis inſigni donabitur ventilabro. Sicut enim Laurentius ferreum lectum, Paulus gladium, & alij alia, poſſet iuſtè Ignatius ventilabrum manibus oſtentare, vt inueretur crebra illa & ſeuera iuditia de eius operibus facta. Imo vero pateret omnibus ſeuerum illud iudicium, quo ipſe ſingulis horis, ſingulis momentis ſua opera ruminabat, defectus caſtigabat, quocumque negotio eſſet intentus, quacumq; ocupatione præpeditus, ea erat animi attentione in ſuos actus, vt quemuis linguę lapſum, quemuis minutiſsimum etiam defectum perpetratum ſtatim videret, & in corde caſtigaret, & nodo in corrigia ad id deſtinata notaret, ne memoria caderet.

4. Reg. 2. Duplo maiorem ſpiritum, quam Eliæ fuerit ſpiritus, concupierat ardenter Eliſeus 4. Reg. 2. & duplo maiorē ſpiritum dicitur obtenturus hac ſola conditione. *Si videris me quando tollar à te, erit quod petijſti; ſi autem nō videris non erit.* Ex quo D Bern. ſer. 17. in Cāt. *Bern.* Sic nos omnes informat. *Nunquā ſine noſtra conſcientia magiſtra vnctio tollatur à nobis ſi duplicato munere volumus non fraudari* Quaſi in hoc ſit duplicatum augmentum humanæ perfectionis, quod nullus nos defectus lateat, quod nulla á nobis perfectio abſit, quin & videamus, & ſentiamus eius abſentiam. Qui ſic ſibi attendit, & ſuis intendit actibus, vt nihil ſpiritualis perfectionis excidat ſine cōſciētia, ille duplicato munere donatur.

Sed quid magnum erat, quod Eliſeus videret diſcedentem Eliam, vt ideo duplicibus debuerit donari? Erat quidē illi ſumma cura neceſſaria qua ſingulis momentis debebat attēdere, an Elias aduolaret. Erat illi neceſſaria, ait Carthus. *Inceſſabilis & deligentiſsima directio oculorum ad Eliam*, quibus nil mirum ſi accederet ſpiritus duplicatus. *Tales denique quærit* pergit Bernar. *Spiritus ſimiles hominibus expectātibus Dominum ſuum*, ne inſcijs ipſis abſit, aut tranſeat. Talis erat Ignatius oculatiſsimus inſpector ſuorum actuum; eo intentus, ne momento aliquo accideret perfectionis lapſus, quem ipſe non viderit, non fleuerit, non notauerit, in ceſſabili, & diligentiſsima directione oculorum poſitus in ſuam perfectionem, ne vel minima abeſſet ſine examine, quo ſingulas operationes ſingulis momētis ventilabat. Ecce tibi quā apte vētilabrū poſuimus inſigne multiplicis Ignatij ſanctitatis. *Cart.*

Ad illud. Gladius vitij radices excidens.

§. X.

Appetitus iugulatione perfectam animi tranquillitatem, & quietudinem obtinuit.

QVid proprius Agoniſtæ Chriſtiano, quam gladius? Is nunquam excedit Ignatio e manibus, quo ſeſe aduerſus latronum inſidias communiuit. *Cant. 3* Qui lectulum Salomonis cingebant: omnes tenentes gladios, & vnius cuiuſque gladius ſuper fœmur ſuum, quia vt loquitur Niſſ. hom. 6. in Cant Sordida. *Niſſ.*

dida corporum cupiditas, veluti quæ dam prædonum turmæ menti inſidiatur. Vnde neceſſum eſt, vt ſtrenui mili tes ſint parati pugnare, *quorum bellica pueritia eo quod ſuper fœmur paratam enſem habeant terrorem affert & ſtuporem iis, qui noctu inſidiantur.* Quo gladio perfecte ſeſe armauit Ignatius carni & ſanguini crudele bellum indicens. Silicium pro thorace induit, & ſaco amictus, aperto capite, nudis pedibus Chriſti ingreditur militiam: lectus erat illi dura tellus, eſca ieiunium quotidianum, & ter in die ſeſe flagris crudelibus in conflictus maiores exercebat. Hunc in dies verſabat gladium, illo q; viuidum ſpiritus paradiſum inacceſsũ latronibus reddebat.

O vos fœlices, qui tali gladio armamini, quo Cherubim à paradiſo latrones arcuit, quem Abraham in propriũ
Gen. 2. filium adegit. Cherubim vitæ arborẽ gladio igneo integrã cuſtodiuit: Abraham iuſus litare Deo filium ſurgit à lecto, montem ſcandit afferens ipſe gla
Philo. dium & ignem. Quibus pulchre Philo lib. de Cherub. *an non vides, quid & ſa-ſapiens ille Abraham, quando incepit iuxta Deum metiri omnia nihil creaturæ tribuens, ascepit ad ignei gladij ſimilitudinem ignem & gladium, reſecare cupiens quicquid mortale habebat, vt expedita cogitatione ſublimis ad Deũ euolaret?* Hoc valde etiam mirandum in Ignatio, cũ primum à Deo vocatus, in arenã pro ſiliuit, vix inſita vitæ arbor menti eius cœpit adoleſcere, & alter Cherub. alter Abraham nihil creaturæ tribuens omnia humana conculcans igneum gladium arripiens ſic carnales omnes cupiditates ferit, ſic apetitus trucidat, ſic ſe ipſum nuditate, fame, doloribus enecat, vt inacceſſus vitijs ſublimis ad Deum euolet. Ad eam etiam animi tranquillitatem & pacem peruenit, qua nullum rebeliem motum in cõcupiſcentia experitur.

Cle. Ale. Clemens Alex. in exhort. ſic vniuerſos Chriſtianos commonefecit. *Planta cœleſtis cum ſit homo, vt cœleſtes virtutum fructus ferat inutiles vitiorum ſtolones pœnitentiæ ferro circũcidat.* Tot in dies pullulãt vitiorum ſtollones mẽribus noſtris, vt piiſsimi quique egeãt quotidiano cultro, vt reſecent, vt excidant. Cautior Ignatius, qui non gladiũ pœnitentiæ ad ſtolones miſit; ſed hoc gladio omnis vitij radices excidit, ſicque omnem animalẽ vitam in ſe mactauit, vt puerilem innocentiam & impatibilitatem fuerit nactus.

Reuoca in memoriam cuſtodes illos lecſuli diuiniſsimi Salomonis, & animaduerte, quam validi pugnatores ſint effigiati, omnes gladios tenentes, vnius cuiuſq; enſis ſuper fœmur ſuum. Deinde apud Lucã cap. 11. audi Deũ, *Luc. 11.* ſic loquẽtẽ de illis, *pueri mei mecũ ſunt incubili.* Ecce tibi & armati & acres, gladiatores, & ſimul pueri, infantes vocitãtur, quid tunc rei. Id eleganter innuit D. Niſſ. hom. 6. in Cant. dum fatur. *Quã-Niſſ.*
do qui cingunt enſem ad tendendo vitæ ex virtute agendæ expellunt animi perturbationes, tunc infantes ætate ſunt expertes eiuſmodi perturbationis. Hi vero ad hũc ſtatũ ſe redegerũt cõuerſi, & impatibilitate effecti pueri, adeo, vt beat⁹ in his in ueniatur vel infans, vel armat⁹ vt armat⁹ quidem in puritate impatibilitatis Regis lectum, id eſt, cor ſuũ cuſtodiens, vt infans autem in beato lecto quieſcens. Proh Ignatius ſanctiſsimus is es, qui accinctus pœnitentiæ glodio profilis in arenam, tibi bellum indicis, pugnas, mactas te ipſum, armatus hinc exiſtis, ſed & infans es poſt iugulatam animalem animam factus expers omnis perturbationis. Armatus cor tuũ in acceſſum cuſtodis verſato igneſcente gladio, puer nullos rebelles motus experiens beatiſsimo requieſcis in lecto; Abrahamo præſtantior non ad ſimilitudinem Cherubim gladium exeris; ſed Cherub. alter factus iuxta nominis huius binas ethimologias & quaſi pugnans inte bello furis, & quaſi puer immenſa pace i, & tranquillitate frueris.

§. XI.

Pœnitentia Ignatij tandem occulta tur, vt abiecta ſpecie hypocre- ſiæ pluribus poſsit proſi- cere.

MIror in Ignatij pœnitentia id quod omnes mirari cuperem, nimirùm, quòd is gladius, qui tam immaniter verſatus fuit â primo conuerſionis die, tandem cùm ad ſocietatem inſtituendam accedit, occultatur, & quaſi cooperitur, vt plures metat in aream Chriſti. Qui ſilicio opertus & ſacco, qui nudis plantis, & capite nudo incedit à principio, ſocietatem fundaturus laneo pallio tegitur, calceos ſumit, caput operit. Quidplura? Silicium mordax circa pellem manet, & deſuper pallio laneo amicitur, planta pedis nuda reſeruatur, quod extimum pedis eſt, calceo cooperitur. Apage qui hypocryſis notam Ignatio & proli inuris, quòd mordax es; qui gladius eſt, latet, occulitur, quod tuis oculis obijcimus, linum eſt laneum pannum eſt; hypocriſis linum abſconderet, & ſaccũ præſeferret; verùm Ignatius ſub lino, & lana gladium abſcondit, vt plures venetur Chriſto.

Sap. 18. De Angelo illo in Ægyptios primogenitos fero dicitur Sap. 18 *gladius acutus in ſimulatum Imperium tuum portãs & ſtans repleuit omnia morte.* Expende illud in ſimulatum Imperium, pro quo græcè ſonat, non fictum, non hyprocritum. Et ſanè ſi Angelus reuelatum gladium hinc inde ageret, verſanſque illũ in omnium oculis ferociret, nullus tamen Ægyptiorum ſinbgladio caderet, notam fictionis alicuius, ſiue ſimulationis, ſiue hyprocriſis non effugeret. Verum omnia in contrarium accidunt, quia gladius minimè apparebat, nullus mucro viſebatur, & paſsim hinc, illinc cadebant occiſi, ſanè gladius iſte non hypocritum, non fictum Imperiũ portat, ſi quidẽ occultus, & tectus omnia mortibus replet.

Si Ignatius collecturus Societatem gladium exacutum relinquæret, ſaccum, ſilicium, nuditatem, famem oſtẽtaret, quoties hyprocryſis notam incurret? Quoties ſpueretur? quam paucos ſocios aſciſceret? Verũ ſapientior ipſe gladi⁹ acut⁹ nõ hyprocritũ imperiũ portans, pallio & calceis obtegit gladij duritiem, *& ſtans repleuit omnia morte*, eius exemplo innumeri primogeniti, adoleſcentes nobiles, dibites, magnę expectationis homines priſtinam faſſi dientes vitam immoriuntur Chriſto. Huc retulerim illud Ezechiel. 21 *1. Dedi conturbationam gladij acuti & limati ad fulgendum, amicti ad necem.* Cùm gladi⁹ hic pœnitentiæ ſplendeſcebat, cum ſaccus, cũ ferrea catena, cũ cõtinua flagra, cũ ieiunia, cũ vigiliæ, cũ nuditates, cũ aſsiduamortificatio viſebatur, ò quã lucebat Ignatij pœnitentia! O quales ſanctitatis radios emittebat! gladius limatus ad fulgendum, ſed amictus ad necem, ſed cùm amicitur, cũ tegitur, cum linum & lana oſtenditur, & ſilicium, & gladius occulitur, ò quot iuuenes, quot magiſtros, quot viros nobiles Deo Opt. Max. mactat, litat! *Ezc.*

Ad illud. Dei filius belli ſociũ nanciſcitur.

§ XII.

B. Ignatius altiori, & perfectiſsimo modo filij Dei comes, & ſocius dicitur.

DE prima, & ſuprema Angelorum hierarchia locutus D. Dionyſ. Areopag. cap. 7. hæc iuxta Ambroſ. Cal madulenſem loquitur. *Eadem quoque ratione Ieſu fœliciſsima Societate dignatas intelligendum, non quòd ex fictis imaginibus aut formis illæ Deificam ſimilitudinem nitantur exprimere; ſed quòd ipſis diuina imitatio excellentiori modo donata ſit, communicantque quantum par eſt Deificis ipſius benigniſsimiſque virtutibus.* Itaque hoc in primis pro certo habendum eſt, nimirum ſuprema ſpiri- *Dyon.*

tuum

tuum agmina Ieſu Societate gaudere, idque habent non quòd in ſe corpoream aliquam effingant figuram Chriſto ſimilem; ſed quòd illum altiori modo imitentur. Quam imitationem expreſsius poſuit Ioannes Scotus ſic vertens, *quia Deo ſimile ipſis ſubiectiuè donatum eſt*, quaſi tota ſimilitudo, ex qua naſcitur intima primæ Hierarchiæ, cũ Ieſu ſocietas conſiſtat in ſimilitudine ſubiectionis, & obedientiæ ipſius. Quæ virtus ſic fuit ab Ignatio culta, vt vna illa & ſe, & ſuos ab alijs ſacrisordinibus diſtingui voluerit: ſic enim ait epiſt. quam de obedientia ſcripſit. *Ab alijs religioſis ordinibus facilius patiamur ſuperari nos ieiunijs, vigilijs & cæteravictu, cultuſque aſperitate: Vera quidem ac perfecta obedientia, abdicationeque voluntatis ac iudicij, maximè velim eſſe conſpicuos quicunque in hac ſocietate Deo Domino noſtro de ſeruiunt, eiuſdemque. Societatis veram germanamque ſobolem hac quaſi nota diſtingui.* Adeò obedientiæ deditus, vt ſi mutilla naui immenſum tranare mare iuberetur, dixerit ſe dubio procul eam expeditionem aggreſſurum. Quis neget iam Dei Filij ſocium B. Ignatium inventum fuiſſe, & meritò Ieſu Societate donatum? Vt potè cui diuina imitatio donata ſit excellẽtiori modo, quatenꝰ obedientia Chriſto Domino apparuit ſimillimus. Ign.

Rurſus, eamdem ſimilitudinem exagerant illa verba, communicantque quantum par eſt Deificis benigniſsimiſque virtutibus, vel vt gratiùs reddit præfatus Scotus, *communicant in præoperatrice virtute Deificis ipſius & benigniſsimis virtutibus.* Primò Ignatius verbo ſimilibus in præoperatrici virtute; ea enim peregit opera, quibus mille alij virtute inſignes non ſufficerent. Quot vias agreſſus eſt? Quot peregrinationes ſuſcepit? Quot ciuitates adijt? Quot regiones luſtrauit? Fundatu rus ſocietatem non magno hoc opere contentus, ſimul ſeptem monaſteria ſiue xenodochia & ſeminaria intra vrbem ædificare nititur, & ædificat. Nec ideo ſe à proximorum ſalute procurãda alienat; imò nihil aliud agere videbatur. Rurſus, ſimillimus filio Dei in Deificis & begniſsimis virtutibus, nõ ferro; ſed oleo medellam afferens proximorum plagis, vt luxurioſum curet, remedium & durum, & auſterum in ſe ſuſcipiens gelida immerſus aqua: vt ſacerdotem Deo acquirat ludibundus accedit, & ludũ (qui totus ſerius erat) inſtituit, ſicque & obedientia, & prœoperatrice virtute, & benigniſsimis virtutibus Dei filio ſocius apparuit, & ſimillimus, vt ideo, vt de alijs plurimis diſtinctionis ſignis taceamus, videretur crure vulnus accepiſſe, vt naturæ humanæ ſuperatæ á Dei filio ſigna geſtaret. Hoc dixerim, quia de lucta illa Iacobi cum filio Dei, á quo in fœmore vulneratus eſt, ſermonem faciẽs Naz. ait, quòd illa lucta, *erat humani moduli cum diuina ſublimitate comparatio, & contentio.* Vnde & humanæ naturæ ſuperatæ ſigna geſtat. *Nam natura noſtra, ſi cum diuina comparetur* (ait Scholiaſtes) *huiuſmodi collatione quaſi graui dolore oppreſſa ſubclaudicat.* Igitur crure percutitur Ignatius, vt claudicatione naturæ ſuæ comparatione ad Dei filium oppreſſæ, ſignum geſtet, quòd licet Dei filio maximè appropiet, Ieſuque Societate dignetur, tamen longè inferior illo eſt. Gen. Naz.

Ad illud. Spiritus hominem, qui pro ipſo ſpiret, inuenit.

§. XIII.

B. Ignatius diuino ſpiritu plenus in trahendis, conuertendiſque hominibus ſpiritus ſancti munus exercebat.

HAud facile erit perſpicere quot homines Ignatij halitu, & ſpiratione correpti mundo renuntiarint, quippe, ſic hominum corda penetrabat, ſic omnium ad Deum trahebat voluntates, vt vererentur Spiritui ſancto reſiſtere, ſi reſtitiſſent Ignatio

Parisijs accusatus fuit, quòd Achademiam viduaret, translatis in Dei quærendi studium scholasticis; nec vllam ingressus fuit ciuitatem, quam nō ignoret ab inhabitante sibi Spiritu sancto. De Præcursore dicebatur: *& erat lucerna ardens, & lucens*, ex quo in illo adesse Spiritum sanctum arguit eleganter Cyrill. lib. 3. in Ioann. cap. 1. *Non enim*, inquit, *aliunde vim illuminādi habuit, quàm ab intellectuali hoc oleo, quo huius illuminationis ignis in nobis accenditur*. Nec Ignatius ignea verba, quib⁹, & incēdebat & illuminabat omnes, haberet, nisi à suscepto in se intellectuali oleo diuini spiritus.

Accipite pulchrum indicium in habitantis spiritus in Ignatio; Romam ipse petebat iam iam erecturus Societatem Iesu, & mille difficultates rei animo versans incidit in mentis excessum & ecce tibi sese illi dant obuios Pater æternus, filiusque diuinus cruce insignitus, qui susceptum à Patre Ignatiū sic alloquitur. *Ego vobis Romæ propitius ero.* O maximus Patris, & Filij in Ignatium & fauor & amor! Sed numquid Spiritus sanctus minus illi propitius? Cur ergo ad illum non venit? An, quia iam in illo, & intra illum morabatur? Simile meditatur Paschasius Abbas lib. de sacram. cap. 12. Vbi expendens illa Ioan. 14. *Si quis diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eū, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Sic continuo connectit, *non quasi prætermisso Spiritu sancto; sed signanter ostendit, quòd ad eos tantum Pater & ipse veniat, quos idem suæ præuentu aspirationis sanctificauerit spiritus.* Itaque cùm Pater, & Filius cuique accedit, ideo accedit quia prius in illo inhabitauerat, & præparauerat spiritus sanctus, qui quoniam præuenerat, non apparet venire cum Filio & Patre. Vnde ex Patris & Filij aduentu ad Ignatium rectè elicimus quàm ipse possideret Spiritum sanctum, quàm redundaret illius virtute, & efficacitate.

Hinc iam non miraberis, quòd ad Ignatij vocem inferorum Imperium caderet, & Regnum peccati, imo, vt ait Ribadeneira lib. 5. cap. 6. non rarò ad te venientium paucis verbis non solùm præsentem morbum depelleret, sed sanaret in posterum; neque tantùm ægritudinem animi, sed ægritudinis quasi radices euelleret. Sidonius Apollinar cùm aduenisset Gedeonis illud celeberrimum conflictum, quando ruptis lagenis, præcinentibus tubis hostium mille phalanges prostrauit, sic in diuini spiritus laudes ipse cecinit.

Firmasti Gedeona tubis in ſerte canoris.
Spiritus, & ſolo venit victoria cantu.

Voce resonante tubæ Gedeon hostes euertit, victoriam reportauit. Quid mirum? Diuinus Dei halitus tubis inertus erat, diuinus spiritus medijs fistulis personabat, quo inimici facilè expugnabantur. Id quod maximè extollit Ignatium; etenim, cùm te video, ò sanctissime parens, tot hostes superare, tot victorias acquirire, tot ægritudines depellere, totum orbem terrarum inuadere, & expugnare, peccatorum immēsum pondus exsufflare, & nel voce vel verbulo tanta perpetrare, non me contineo, quin in spiritum inhabitantem exclamē, firmasti Ignatium, spiritus voci eius inserte, & inde solo venit victoria cantu. Sola voce euertit regna peccati, solo habitu hominum animos rapit, trahit, solo verbo mille victorias mille triumphos à valdissimis hostibus reportans cælesti regi, cui semper militauit, summis gloriæ splendoribus assidet.

§. XIIII.

Ignatij Magnitudo ex Xauerio.

SIC Apostolicos viros monebat Dominus apud Luc. cap. 12. nimirum, quod sint *Lucernæ ardentes in manibus vestris*, nil enim sic extollit Sanctos, eorumque magnitudinem exaltat, quam plena lucernis manus. Hinc ego dum in D. Ignatij manibus lucernas quæro à quibus eius ingens sanctitas pandatur, é multis vna, & clarissima, & ardentissima lucerna, scilicet san-

ſanctiſsimus Franc. Xauier ſeſe mihi obijcit, lucid ſsimũ Ignatij opus, eiuſdemque anctitatis teſtimonium ſingulare. Sed timebis ne Xauier in manibus Ignatij ſit potius nubes, quæ obtegat, & obſcuret, quam lucerna, quæ apparere faciat tanti parentis virtutes maximas. Xauier ille miraculorum pa trator, ille mortuorum ſuſcitator, qui ſeptem ſupra vigeſsima ſepulchra vacuauit, quid cum Ignatio cuius meritis vnus deſperatus adhanc reductus fuit vitam mortalem? Vt hoc me expediam nodo, conſidero à Chriſti Domini voce, & tactu tres, aut quatuor mortuos fuiſſe excitatos; verum â D. Petri, vel vmbra innumeros, ad ſalutẽ, & vitam fuiſſe reuocatos. Quod perpendẽs D. Aug. in Pſal. 103 inquit. *Maiora videntur feciſſe Apoſtoli, quam ipſe Domin⁹. Sed vnde fieri poteſt, vt pl⁹ valeant ſarmenta, quam radix? Quomodo autem quaſi maiora videntur fetiſſe illi, quàm ille? Ad vocem Domini ſurrexerunt mortui, ad vmbram tranſeuntis Petri ſurrexit mortuus. Maius hoc videtur quam illud. Sed Chriſtus facere ſine Petro poterat, Petrus niſi in Chriſto non poterat.* Id quod in præſenti de Ignatij & Xauerij facinoribus dixiſſem, quia Ignatius ſine Xauerio, omnia potuit, at Xauier nil ſine Ignatio potuit, quando ab illo virtutem bibit, & diſciplinam vitæ ſpiritualis accepit. Quo liquet quam ſuperiora ſint Ignatij magualia, Xauierij facinoribus. Matthæi 10. dum numerantur Apoſtoli dicitur: *Primus Simon Petrus*, vbi dubitari poſſet, an Petrus dicatur primus meritis, an ſolum cenſu, quod vt ſcias, ait Dominus ad Petrum Luc. 22. *Ego pro te rogaui Petre, ne deficiat fides tua, tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos.* Vbi enim iubetur Petrus cæteros Apoſtolos confirmare, quam ſuperior illis exiſtat manifeſte mõſtratur. Ita S. Paſcaſ. lib. 6. in Matth. *Iure igitur in meritis primus æſtimatur, per quem, & in quo ad alios dona tranſmittũtur.* Quidquid virtutis habuit Xauier: nonne id acceptum Ignatio, & parenti, & ſtatori referebat? Sanè B. Ennodius orat. 4 ſic D. Hieronimum extollebat fatus *Hieronimus noſter, niſi præceptorem ſuum Gregorium diceret, illo melior cenſeretur.* Quo ego hic ad ſupeo Xauerij noſtri laudes, vt nili parentem, & magiſtrum eius ſcirem Ignatium, illo meliorem Xauerium crederem. At is eſt Ignatius, vt ab illõ nobis illaxerint Xauerij faces. Audiui Verbum diuinum dicentem de ſe, *quia pater maior me eſt*, quæ verba ſæpius de doctorum calculo ruminatus, ſemper mirabar, cur non potius æqualitatem, & conſubſtantialitatem, cum patre nobis oſtendebat Verbum diuinum, eamque parilem virtutem in patre, & filio prædicabat. Ad miratione ſubſtulit Tertul. lib. de Trinit. fatus. *Quamuis ſe ex Deo patre Deum eſſe meminiſſet, numquam ſe Deo Patri comparauit, aut contulit, memor ſe eſſe ex ſuo Patre, & hoc ipſum, quod eſt, habere, quia Pater dediſſet.* Quis neſciat Verbum diuinum Patri eſſe omnino æquale? Tamen quia hoc ipſum, quod eſt Filius à patre accepit, de patre quaſi de ſuperiore loquitur, vt iam nemo audeat filios cum parentibus conferre, aut cõparare. Magnus equidem Xauier, ſed maior Ignatius, à quo ille accepit tanquam à magiſtro, & parẽte quidquid magnum in via ſalutis habet.

§. XV.

Ignatij, & Xauerij gloria ex Ieſu.

NE mireris cum ingentem Ignatij, & Xauerij gloriam exaggerare audias; illis viuidum Ieſu nomen cõſidera attributum, quod ferant totum per orbem terrarum. Quis non maximus Ieſum circumferre poſſet? Num. 13. vbi de Exploratoribꝰ mẽtio fit, dicitur, *abſciderunt palmitem, cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri.* Viri le robur, & hoc duplicatum opus fuit, vt tantum botrum portarent. Hinc Matthæus cap. 10. Apoſtolorum memorans illos duos, & duos percenſet aiens: *Simon Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes, &c.* Cuius rei hanc ſubijcit rationem D. Paſcaſ. lib. 6. in Matth. nimirum. *Qui vini, ac bini quam*

bene iunguntur, vt botrum quo gentes inebrientur, duo, ac duo ſuis deferant humeris. Hunc botrum portabat ſolus Xauier, quãdo impar oneri pene ſuccũbens clamabat, *Sat eſt Domine, Sat eſt.* Equidẽ, vt botrus Ieſu, quo gẽtes inebrientur, deferatur, nõ Ignatius, nõ Xauier, ſed vterque iungitur, & hij duo tantum circunferentes botrum, & gẽtes ſpectati Regni amore trahunt, & ſe ingenti gloriarum mole ſuper exaltant. Vbi Moyſes in monte cum Deo erat. dicitur Exodi 24. quod *facies eius glorificata eſt*, at vbi inter Moyſen, & Eliam Ieſu in Tabor apparuit, Matth. 17. ait Textus: *Et ecce apparuerũt Moyſes, & Elias in gloria colloquentes cum eo.* Quod eleganter ponderans Orig. hom. 13. in Exod. fatur. *Nihil in lege glorioſum habet Moyſes, niſi ſolam faciẽ. In Euangelijs autem totus glorificatur ex integro. Audi ergo quid dicatur in Euangelio. Cum aſcendiſſet Ieſus in montem excelſum, aſſumens ſecum Petrum, & Ioannem, & Iacobum transformatus eſt ibi coram ipſis: & ecce apparuerunt Moyſis, & Elias in gloria colloquentes cum eo. Hic non refertur, quia glorificatus eſt vultus eius, ſed quia totus apparuit in gloria colloquens cum Ieſu.* Ergo Ignatij, & Xauierij glorijs, nil amplius addendum, quando inter illos Ieſus eſt, quando illis datur totus Ieſus, vt circumferatur per vniuerſum orbem terrarum

CAPVT VIII.

De Magorum adoratione.

QVA hora Sol Iuſtitiæ Chriſtus terris apparuit, præfugiens cometa, ſiue Angelus in modum ſtellæ efformatus medio in æthere Perſarum Regionem nouæ ſplẽdore lucis irradiat. Cuius occaſione tres ſapientiſsimi Perſarum Principes Balami imbuti halitu magno Iudæorum, & mundi bono Regem natum præſagiunt. Et intrinſecùs à Deo illuſtrati ſimul, & impulſi recenſnatum adoraturi, poteſtate Regia perniciſsimos camelos parant, qui bus intra nouem, aut decẽm dies ſtellæ curſum ſequentes Ieroſolymorum terunt arua. Ibi duos plus minus ve dies commorantes dum Regem Herodẽ adeunt, dum ſapientes Hebræos conſulunt, tandem Ieroſolymis egreſsi, ecce quæ ſe illis regiam vrbem intrantibus ſtella ſubſtraxerat, iterum anteambula claruit, cuius luce decimotertio profectionis ſuæ die ſolem Chriſtum in gremio Mariæ matris inueniunt, adorant, munerant apertis theſauris. Hæc ex Maldonato, & alijs.

Matth. 2. Teſt. Ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam dicentes, vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum.

§. I.

Qui Deum confitentes quærunt medijs periculis ſecuri exiſtunt, imo pericula detriumphant.

VIdeo Magos Hieroſolymis, audiente Tyranno, recenſnatum Iudæorum Regem impune prædicere, ſed & cognito Herode tunc regnante, Regia alienigenarum plena viſa, nihilominus perſeuerare, & venturum Regem perquirere. Cur hoc impunè? Cur tamquam authores rebellionis non puniuntur? Cur vel illis ſilentium non præcipitur? Cur non à ciuitate, vt pacis perturbatores exulãt? Sanè quia confitentes Deum quæritabant. Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudeorum. O ſi hæc nos vrgeret cura, vt in omnibus Deũ quæreremus! vt à ſingulis creaturis de Deo ſciſcitaremur, qua ſecuritate, quo triumpho per media mala incidere poſſemus!.

Bis diuina Sponſa è domo exiuit, vt abſentem amorem perquireret, & primò cuſtodum phalanges offendit: ait enim,

enim, *inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem.* Merito sibi virgunc-
la timuisset nocte intempesta à tot mi
litibus præuenta, verùm Sponsa nil ti-
mens ex illis quærit. *Numquid quem di-
ligit anima mea vidistis?* & eo solum in
offenso pede militum phalanges per
transit. Molestius secundo exiuit, nam
que domo egressa ait. *Quæsiui, & non
inueni illum, inuenerunt me custodes per-
cusserunt me, tulerunt pallium meum.*
Cur ita? D. Amb. in Psal. 118. sermo 7.
vers. 7. *Qua ratione supra non tulerint
hæreo reperire; nisi forte, quia ibi inter-
rogasse se dixit, nunquid quem diligit ani
ma mea videtis.* Hoc vno liberabimur,
hoc vno medijs periculis versabimur
securi, si à singulis creaturis de Deo in
terrogauerimus, si nunquam ab ore ex
cidat nomen diuinum. Hac sancta
Dei inuocatione obiecta furentes se-
dabimus tempestates. Ecce tibi Dan.
3. missis tribus pueris in fornace, furēs
fornacis flamma, & egrediens quoscū
que accederant Kaldæorum vorabat,
*erupit & incendit quos reperit iuxta for
nacem de Caldæis.* Tunc Rex Nabucdo
nosor perculsus miraculo benedicens
puerorum Deo, accessit & ipse ad for
nacem, neque illum ausa est continge
re flamma. Etenim confitentes Deum
ipsa verentur pericula. Sic eleganter de
dit nobis notatum D. Chrysost. hom.
de tribus pueris nuper traducta. *Tuno
exijt Rex ad ostium fornacis ignis ardē-
tis, nec cùm prope fuerit positus flamma
contingitur. Necessario enim ab ipso igne
cognoscitur qui Dominum cœperit confi-
teri, per hoc & dixit benedictus Deus Si-
drach, Misach, & Abdenago qui libera
uit pueros suos* Si Deum confitearis, si
eius nomine tua lingua personuerit, fu
rentibus flammis, immergentibus ma
lis, tumentibus fluctibus, notus pericu-
la omnia diffugies. Sic Kaldæus Cant.
8. ex Israelitarum sententia pronūtiat.
*Omni illo tempore quo vagus erā, & ex-
torris à mea patria. Dū recordabar no-
minis Dei magni: populi exteri nō me cō-
tenebāt.* Imò populorū exister triūpha
tor, qui Deum quæritando cōfitetur.
Id quod breui & eleganti sermone in
nuit Chrysol. serm. 1 Epiphan. Vbi au-
diens Magos Hierosolymis quæritan-
tes, *non interrogant; sed insultant.* Sane
interrogatio hæc in hostes vniuersos
censetur insultatio, non tam inquisitio
quam victoriæ, quam triumphi pro
clamatio. Et quis non vinceretur, non
prosterneretur ab his, qui sic Deum na
tum quærebant, prædicabant?

§. II.

Qui virtuti, & pietati obsequitur nil, quod timeat, habet, mala omnia propellit.

TImuisset (putaueris) Magi natum
Regem annuntiare, si noscerent
Ierosolimis rerum potitum esse Hero
dem Tyranum. Porro id citò nouerūt
simulque dynastarum turbationē præ
notantes, nec referunt gradum, nec à
recensnati inquisitione vacant. Time
re nunquam scivit, qui Deo incipit an
xiè famulari, qui suum præstat obse-
quiū pietati & veritati. Ecce tibi Ior-
danis qui pernix in mare ferebatur, vi-
sa fœderis arca stetit aquis, imò retror-
sum viam & fugam arripit: is idem cū
aluei sui ripas occupari à Baptista cer-
neret, simulque filio Dei baptizando
seruire aquas, & cœlum insonare vo-
ce Patris, nec stupens mysterijs tantis
stat, nec retrorsum refugit aquis. Cur i-
ta? Pulchre ostendit causam Chrysol.
serm. 5. de Epiphan, *Quid est*, ait, *quod
Iordanis qui fugit ad præsentiam arcæ le
galis, ad totius Trinitatis præsentiam nō
refugit? Quid est? quia pietati obsequitur
incipit non esse timore.* Quid timerent
qui nato Deo prædicando iu seruie-
bant? Qui pietati & virtuti in quæren-
do Deo obsequebantur? Ij timeāt qui
Deo resistunt, quamuis sibi tutissimi &
securissimi videantur: qui Deo obse-
quitur nil quod timeat, habet, etiam
positus in nouaculæ acie. Quod acutis
sima obseruatione ostendit magnus
Athanas. serm de Pass. componens ve
lum templi scissum cum tunica incon
sutili Christi integra conseruata. Et
nim cruci affixus Dominus. *Carnifices
deterrebat, ne tunicam scinderent, vt ea*

manente

manẽte, manèret Iudæorum opprobrium, quod non multo poſt accidit, nimirum cũ velo ſciſſo, tunica Chriſti, ne à carnificibus quidem diuiſa eſt; ſed integra manſit. Quid ſanctius Iudæorum velo in templo? Quid maiori cuſtodia, & cura aſſeruatum? Vigilantibus hinc inde leuitis, cuſtodienti turba ſacerdotali; tamẽ nihil profuerũt vigiliæ, nihil locus munitiſsimus templi, quominus velum ſciſſum rueret, quando quæ in ſeruierat Chriſto Domino tunica in carnificũ manibus non timet ſciſſuram, inter ſpicula, inter furentes gladios triumphat conſeruata. O quam impauidi hoſtium phalanges tranſiremus, dum Chriſto Domino, dum virtuti obſequium exhibeamus.

§. III.

Sic Deum quæramus quaſi non ſoli nos ſimus; ſed omnes idem ſtudium habere exiſtimantes.

SIc Magi videntur locuti, dum quærunt. *Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorum?* quaſi omnes natum eſſe ſcirent. Et vero quis crederet, Iudæorum natum Regem innotuiſſe Perſis, latuiſſe Iudæos? Nil magis vulgo notum exiſtimant, nil magis tritum, ideo tanquam de re notiſſima ſic medijs triuijs quærunt. Vbi eſt qui natus eſt. Fœlix illa ſponſa, Cant. 1. diuino madida nectare clamabat. *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Hinc. Bern ſerm. 7. in Cant. inquit. *Geſtit in oſcula, petit quod cupit, non tamen nominat quem amat, quia illos noſſe non dubitat. Sic & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret; ſed tantum aiebat ei, quem putabat hortulanum: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eũ? Quem eum? non aperit, quia planum omnibus eſſe credit, quod à ſuo corde nec ad momentum recedere poteſt.* O amor humilis ſanctarum animarum, quo ideo notum & manifeſtum cæteris Deum putabant, quia & ſibi notum & manifeſtum erat! Quod ipſæ de Deo ſciuerant, quod ipſę amabant, cur non crederent ab omnibus alijs ſcitum, & amatum longe præſtantius? Minime placuit Elias orans cum dicit *relictus ego ſolus*, imo ſugillans illi Deus hanc perſuaſionem myriades oſtendit ſanctorum, àquibus perfectiſsime colebatur. Ait enim Elias 4. Reg. 17. *Ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam.* Adhæc Eucherius. *Hæc cogitatio, quæ tantum Prophetam de ipſo deiecit faſtigio meritorum, & communem hominem demonſtrauit. Deinde mox eum corripit ſermo diuinus. Nec enim tu es tantum qui non adoraueris Baal: ſunt mihi fideles famuli, & ſeptem millia virorum electiſsima virtus, quam nec error humanꝰ inclinare, nec inanis gloriæ cogitatio potuite leuare.* Diſcant modo fideles Dei amatores, nõ ſibi ſolis Deum attribuere; ſed eo ipſo, quod ſe in Dei amorẽ cutrere videant, credant cæteros omnes præcucurriſſe & Deo frui, ſicque Deum quærant quaſi bonum notiſsimum cunctis. Hunc in ſuis affectum requiri à Deo pulchre inſinuat ex Hier. 31. D. Athan. ſerm. de Paſſ. & cruce, his verbis. *Et non docebit quiſquam fratrem ſuum dicens cognoſce Deum, qui omnes me cognoſcent à minimo vſque ad maximum, quod miſericors ſim in cauſis eorum.* Quaſi diceret hoc ſibi perſuadeant mei amatores, quod omnibus eſt notiſsima mea miſericordia, quod nullus ſe abcondit a calore meo, fons ſum patentiſsimus, non domui Dauid ſolum; ſed vniuerſis creaturis, ſic me quærant quaſi exiſtiment me omnibꝰ adeſſe patentiſsimum. Nec ſibi ſoli quis putet natum Chriſtum, ſed noue. rit etiam in Chriſtiana ſanctitate ſocios quærere & admittere. De illis ardentiſsimis Seraphinis dicitur, Iſaiæ 6. *Clamabantq; alter ad alterum, ſanctus, ſanctus, ſanctus.* Itaque vnuſquiſque alteri dabat locum diuinam acclamandi maieſtatem. Cur non potius quique inceſſabiliter clamabat? Id explicat D. Cyrill. Alex. iib. 1. dicens. *Os eorum plenum eſt fauſtis ominationibus, ac laudibus, gloriam enim de cantant, idque alternis vicibus, non quia de fatigantur; ſed honore ſibi mutuo cedunt.* Sciunt etiam in Deo laudãdo, honoris admittere ſocios, ne ſibi ſoli quiq; videatur cupere ſanctitatem.

Cant. 1. Bern.

4. Reg. 7. Euch.

Hier. 31. Athan.

§. IIII.

§. IIII.

Erubeſcendum fidelibus quod primum meminerint Dei nocentiſimi quique.

QVis crederet toties expectati Regis Iudæos adeò oblitos, vt primùm idolatræ & Dæmoniorum mãcipia illum adorare meminerint? Ecce tibi Iudæa Regem habet tot Prophetis decantatum, tot ſæculis annuntiatum, expectatum, toties in figuris adoratum, & alto obliuionis ſomno conſepulta vix vocibus Magorum, Ethnicorum præmonita puluerulentos excutit ſcripturæ libros, vt diſcat vbi Chriſtus naſceretur. Et Magi, & Ethnici Chriſtum iam natum intonant. Quid fideli genu verecundius? Quærit D. Athanaſ. de interp. parab. quæſt. 120. *Quis primus nominauit Deum interra?* Et quis nominaret primus niſi Adam qui tot a Deo acceperat beneficia, nobilitatus cunctorum animalium dominio, ditatus fructifero paradiſo? Vel ſaltem Eua nacta prædiuitem & pulcherrimum maritum? Sanè poſt tot beneficia nec Adamus, nec Eua meminerunt nominis diuini. Qui ergo meminit primus? *Diabolus cùm ad Euã diceret quid eſt quod interdixit vos Deus ne comedere vllis de hoc ligno?* Quid Adamo, aut Euæ verecundius, quàm quod poſt tot beneficia Dei nominis obliuiſcentes ipſi, Deum primo ab ore ſerpentis intonari videant? Quam quod priores peſſimi ſpiritus nomen Dei offenſuri eius meminerint, quam nos eidem ſeruituri? O quoties vincimur in diuino obſequio a nequioribus ſpiritibus! O quoties præueniunt nos nocentiſſimi ipſi in prædicando & laudando Deum. Tacente Iudæa, Dæmoniacus ille ſæuiſſimus Matth. 8. Chriſtum exorabat dicens. *Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei?* Quod magno verborum pondere ſic notat Tertul aduerſus Marcion. lib. 4. inquiens. *At nunc diſcepto, quomodo eũ vocari Dæmon cognouerit, nulla vnquã retro emiſſa prædicatione in illum.* A nullo alio didicit, à nemine Ieſum filium Dei expreſſè adorari audiuit, ipſe primus obſequium illud laudis, & prædicationis Chriſto exhibuit, & ni Dæmoniorum oraobſtrueret ipſe Dominus, ſuo obmuteſcente populo, paſſim decantaretur vocibus dæmoniacis. Aliquid tamen illis permiſit, vt fideles ſuffunderemur verecundia, muti in diuinis laudibus, Dei oblìti, illius quem nequiſsimi, quem Ethnici de prędicant laude dignum.

Imó ex hoc maximam filij Dei laudem prædicat Rup. lib. 6. de Victoria Verbi Dei capit. 22. Vbi egregiè ponderat, quòd impius & ſuperbiſsimus Nabucdonoſor fuerit primus, qui filiũ Dei celebrauerit. Ait enim Dan. 3. *Et ſpecies quarti ſimilis filio Dei.* Ad hęc Rup. *Speciosa victoriæ pars filij Dei, quòd illum manifeſta confeſsione prius confeſſus eſt inimicus, quàm amicus Quis enim ſeltem ex omnibus Prophetis tam apertè nomen iſtud expreſsit, filium Dei. Mundus eum non cognouit, nec ſolùm eum non cognouit, verùm etiam annuntiationem de eo nec ſaltem Iudæus ferre potuit. Quia ergo non poſſent portare ſaltem cultores Dei, nec paterentur audire vllam eſſe generationem Dei, vllum eſſe filium Dei. Per hunc ſummum ex principibus ſuis, quẽ Iudæus aut Gentilis arguere non poſſet, cuius opprimere os nũ auderet mundus, hoc nomen primitus audiuit filium Dei.* Hæc ille; quibus vide, quàm in filium Dei ſe inclinent Ethnici principes.

Text. Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

§. V.

Chriſti doctrina vna & eadẽ per omnes mundi Eccleſias diuiſionem maximè fugiens.

VNus eſt ſol, cuius vnico lumine vniuerſæ fulgent cœlorum ſtellæ tam

tã quæ orientales, quà quæ occidẽtales illuminãt astra, vni⁹ solis splẽdore cãdidant. Sic Diuini Iustitię solis eadẽ lux eadẽ doctrina vniuersas mũdi plagas peruasit, nõ aliaquæ Iudeos, alia quę Persas alia quæ Romanos trahit; sed quæ modò Christianam Ecclesiam irradiat, & quæ Hebræos in columna ignis perduxit, & quæ in stella apparuit Persicis Magis eadem est, vnius Iustitiæ Solis fulgurat radijs. Etenim aiebant Magi. *Vidimus stellam eius in Oriente.* Non indignati Iudaici solis radijs fulgurari, imò eodem cum Iudæis lumine ab Oriente circumfundi testantur.

Vbi diuisiones, vbi pluralitates, lex integra & incorrupta conseruari minimè potest Gen. 1. septuaginta sic fantur. *Ex omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ ne comedatis.* Malum præsagiuit Amb. á pluralitate illius verbi *comedatis*, qui lib. de Parad. cap. 5. ait. *Sciebat enim præuaricaturam mulierem & ideo per pluralitatem non seruaturos ostendit, quia plurium discreta sententia est.* Damnosa legi sententiarum pluralitas, nil perniciosius, quàm arbor scientiæ, si á pluribus diuisim fructus eius gustatur, ò quot errores pullulabunt? Matth. 19. à discipulis quęrit dominus: *vos autẽ quẽ me esse dicitis?* Pro omnib⁹ statim vnus Petr⁹ respõdit; *Tu es Christus fili⁹ Dei viui.* Curid vn⁹ Petr⁹? Cur nõ omnes respõdẽt? Sane erat pluralitas affectuũ inter illos, inter quos erat Iudas & atali multitudine non veritas, sed error existeret. Id insinuabat D. Gaud. in ser. p. ordinationis suæ, dum inquit. *Dicat fortasse aliquis: sicut illos tres in camino fideles pueros ita in hoc examine omnes Apostolos consona voce, debuisse eadem profiteri. Sed considerandum quia Iudas ille Ischariotes, quod corde non crediderat, ore confiteri non poterat.* Et vix vbi est pluralitas deficit Iudas qui errores parturiat. Hinc Seraphini illi qui apud Isaiam cap. 6. mysteriũ attingebant trinitatis, *clamabant alter ad alterum.* Vbi Orig. hom. 5. notat, *nõ alter ad plures, sed alter ad alterum.* Suspecta enim est pluralitas sanæ doctrinæ. Hac solicitudine tactus Apostolus 1, ad Cor. cap. 11. ait. *Volo autem vos omnes vnius viri virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpẽs seduxit Euam astutia sua, corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quæ in Christo est.* Vtinam Eua, quæ vna caro cum Adamo erat esset etiam vna mẽs vna voluntas cum Adamo, nec ab illo diuideretur loco, nec diuisa suo proprio iudicio fidens hæreret scientiæ arbori. At astutissimus ille serpens timẽs sibi ab Euæ & Adami vnitate diuisit illos, & seorsim Euæ obtulit scientiæ arborem, deinde Adamo; & cùm non vnum; sed plures facti gustum scientię percipiunt, ò quales mundo errores propinarunt! Noscite ergo serpentis astum, ait Paulus, pluralitatem fugite, & omnes vos per modũ vnius incorruptam, & synceram Christi fidem seruate. Etenim, vt Cyrill. ait in leu. lib. 12. *Vult Paulus omnes Corinthios virginem castam exhibere Christo.* Imó omnes fideles hanc sibi maximé amandam credant vnitatem Qua licet loco dissiti, licét moribus linguisque diuersi, vnica tamen eademque luce gaudeant illustrari. Nec orientales splendidius & differentius lumen sibi adnasci putẽt, quã occidentalibus, sed omnium Doctorũ vna lux, vna doctrina, ab vno omniũ Sole Christo profecta noscatur.

Huc crediderim spectasse illud Psal. 67. *Iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.* Hic perstrepebant cantibus triumphales phalanges dum Solem iustitiæ Christum versus occiduam plagam, vbi Roma sita erat, Apostolorum curru vident asportari. Quod placet illustrare vnico Clemen. Alex. in exhort. ad gentes cõmẽtario, ait enim *Fiunt omnia lux, quæ sopiri nõ potest, & occas⁹ creditoriẽti æquè illustrat⁹ luce fidei ac ipse oriẽs. Hoc noua voluit creatura: hãc lucis perpetuitatẽ noua creatura, hoc est, fidelis, qui fili⁹ lucis est suo quasi iure exigit. Qui enim omnia obequitat Sol iustitiæ, obijt humanitẽ, imitãs, Patrẽ, quiæquè facit oriri solẽ suũ super omnes, & rorẽ instillat veritatis.* Ecce tibi penè innumerę creaturæ, cœlestes aliæ, terrenę aliæ, insẽsibilia, & sẽsibilia, rationis expertes, & rationales, barbaræ, politicę, orientales, occidentales sub vna Solis Luce lętantur. Sic etiam diuini solis lumen idem vniuersum

ſum orbem terrarum irradiat, Iudæus & Græcus, Barbarus, & Ciuilis, Orientalis, & Occidentalis eiſdem illuminantur radijs: ſolis lux ſemper eadem omnibus antiquis & recentibus; ita prorſus iuſtitiæ Sol omnia obequitat imitans Patrem, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper omnes, & rorem inſtillat veritatis. Eius ortus apud Iſraëlitas oriē tales ibi præfulgens in Prophetis, & Patriarchis illuminans primò per ſtellā Magos, inde ad perfectum diem exſurgens verſùs occiduam regionem, nimirum Romam iter agit, ibique exaltationem & poteſtatem maximam explicauit. Et fiunt omnia lux, quę ſopiri nòn poteſt, & occaſus credit orienti ęquè illuſtratus luce fidei, ac ipſe oriēs. Non alia lux lunæ in Synagoga, alia ſtellarum Perſis, alia Planetarum Chriſtianitatis; ſed occidens, & oriens; ſed Iudaica luna, & Chriſtiani planetæ, & Magorum ſtella vnius & eiuſdem ſolis luce perfunduntur omnes.

§. VI.

Pudeat Doctores Euangelicos ſeruiliter adeſſe dynaſtis, & principibus ſæculi.

NOta diuini æconomiam pueruli, vt Perſarum principes traheret, non ſeruiliter eorum ingreſſus domos, vt ſeruilia obſequia exhibens illos affectu & officijs præhenderet; ſed immiſſa ſtella eos è ſublimi radiante luce pellexit. Hanc etiam mentem vt ſuis inijceret aiebat Matth. 5. *Vos eſtis lux mundi*. De quo eleganter D. Hilarius prædicat. *Natura luminis eſt vt lucem quocumque circumferatur emittat, illatumque ædibus tenebras interimat luce dominante*. Expende Hilarij ſingulare acumen in illis, illatumque ędibus tenebras interimat dominante lumine. Cur ergo tot Eccleſiæ lumina, tot Doctores virtute & doctrina inſignes Principum domos frequentantes illorum non interimunt tenebras? Sane non ingrediuntur luce dominante; ſed luce ſeruiente, & inſeruiente Principum affectibus, non exalto libertatis Chriſtianæ dominio fulgent; ſed ad vilia lucra deiecti erga ſe affectum obſequijs ſeruilibus venantur, nō erga Deū pelliciunt affectum. O quàm id lacrymabatur S. Nilus in aſcetico. *Ad diuites accurrimus, eoſque vt quod cupimus impetremus, bene meritos & Chriſtianorū patronos appellamus, omneſque illis virtutes ineſſe dicimus, quamuis in ſumma vitiorum fœditate volutentur. More canum, qui caudæ motu blandiore oſſa eaq; etiam ſine carne, aut panis miccas proijcientibus adulantur.* Quam aliter antiqua fidelium lumina, Patres illi, qui tā quam ſtellæ fulgent in firmamento! quàm dominante luce radiabant! quā contemnebāt omnia humana decora prętер animas fidelium! *Venit quidem ad Eliſæum*, pergit Nilus. *dux Naamā Syrus, multaque munera ſecum attulit. Quid igitur? Propheta num illi proceſſit obuiam? ſtatim ne illi occurrit? An perpuerum cauſam per quam venerat, aperuit, nec ad præſentiam quidem ſuam illum admiſit, ne muneribus, quæ atulerat, eum curaſſe videretur.* O quàm à ſublimi illuxit ſtella hęc, & ſic luce dominante Principem virum reſtituit ſanitati, eripuit tenebris, ſummamque pud illum æſtimationem accepit. Hinc Chriſtus Dominus, qui vt pauperes piſcatores eligeret, frequenter illos conueniebat ſermoneſque perlongos cum illis habebat. Electurus prædiuitem Mathæū nō illū cōuenit; *ſed cū tranſiret Ieſus, &c.* Vbi pulchrè Chryſol, *nōdixit cū ſtaret ibi, trāſiuit & pertranſiuit*. Etenim non peccuniam, non diuitis fauorem, ſed diuitis animam requirebat, & ideo quaſi deſpiciēs ſua neq; limini diuitis hæſit, ſed pertranſiēs, dominātе lu ce, & minimè ſeruiēte illu ad ſe pellexit. *Orietur vobis timētib⁹ nomē meū ſol iuſtitiæ*, prędicebat Malachias, quę verba premens Amb. libr. 1. officior. ait. *Magnus iuſtitiæ ſplendor, quæ alijs potiùs naſcitur, quàm ſibi, excelſitatem tenet, vt ſuo iudicio omnia ſubiecta habeat, opem alijs ferat, pericula ſuſcipiat aliena*. Expende illud excelſitatem teneat, vt diſcas quàm ſuperioribus à ſedibus Eccleſiæ lumina hominibus

Matth. 5

Nil.

Nil.

Math. 9. Chryſol.

Mal. 4.

Amb.

iuuan-

iuuandis incumbãt, Sed væ vobis qui ſtellarum munus in Eccleſia Dei agitis ſi ab alta ſede vos demittatis, vt principibus præſtetis ſeruitia. Vere vos monebat Petr. Damian. epiſt. 38. inquiens *Errat, Pater, errat, qui confidit ſe ſimul, & monachum eſſe, & curiæ deſeruire. Vndis erutus ſanus eſt piſcis, non vt ſibi viuat, ſed vt alios paſcat. Vocamur, attrahimur; ſed vt alijs viuamus, moriamur nobis: amat venator cerrum, ſed vt ſibi faciat cibum. Amant & homines nos, ſed nõ nobis, ſibi met diligunt, inſuas nos vertere delicias concupiſcunt.* Væ qui de cælo rapiare ſinit, vt tot ſe dedat periculis, qui Chriſtianum dominatum oblitus, principibus impendit ſeruitium. Sed obijcis Danielem & Ioſephum viros clariſsimos, qui mundialibus regibus enixe ſeruierunt quidem, vt qui ex lege viuentes habebant ſpiritum ſeruitutis Ita elegãtiſsime Tert. lib. de Idol. inquiẽs. *Iam nunc quid de Daniele & Ioſeph argumentaris? Scito non ſemper comparanda eſſe vetera & noua, rudia & polita; ſeruilia & liberalia Nam illi etiam ſeruii conditione erant; tu vero nullius ſeru? in quantum filius Chriſti, qui te etiam captiuitate ſeculi liberauit, & forma dominica agere debebis.*

§. VII.

Vera Horoſcopi vis â Ieſu.

A Beſte hinc ò vos nimij ſtellarum cultores, qui tantum ſtellis atribuitis, vt illarum vi etiam humanas volũtates putetis rapi. Non ea eſt ſtellarum poteſtas, ſed Ieſu virtus, qui vnus perficit, quod uulgo de ſtellis fabulãtur. An id prę caluerunt Magi quando dicunt *vidimus ſtellam eius & venimus?* Quaſi in Chriſti virtute, qua ſeſe trahi experiuntur id vere inueniant, quod in ſtellarum aſpectibus inuenire aſtrologi gloriantur. Ecce ait D. Paſcaſ. Pſal. 44. *Dicitur Ieſus quiddam habuiſſe in vultu & in oculis ſydereum, quo diuinitus permulceret pios, & terreret reprobos. Alias enim nequaquam eum ſtatim ſecuti eſſent Apoſtoli ad vnius iuſſionem. Nec qui ad conprehendẽdum eum venerant poſtrati mox ſola voce corruiſſent.* Syderea illa vis circa humanas voluntates mouendas, circa orbem terrarum fructibus fœcũdandum, nimis ab Aſtrologis decantata, vere, & cum omni effectu ſuo in Chriſto Ieſu inueniebatur. Quò aptiſſime D. Amb. Epiſt. 39. dixit. *Quid igitur opus eſt, vt explorem ortus ſignorum abque obitus, quorum ad exortum duris inarata vomeribus findantur noualia, vel ad occaſum læta meſsis recumbat. Vna mihi ſtella abundat pro omnibus: ſtella ſplendida, & matutina, cuius ad exortum ſeminata eſt non frugum, ſed martyrum ſeges: quãdo Rachel plorabat filios ſuos, vt lachrymis ablutos ſuis pro Chriſto offerret infantulos. Cuius ſtellæ obitus non cremiorum inſenſibilium, ſed ſpirantium defunctorum triumphales manipulos reſuſcitauit.* O diuinę ſtellæ vim maximam! ſane ſtellarum poteſtas quamuis ingens, tamen non dubitari licet quin repelli poſſet ab humana libertate, ſcitum eſt enim illud, ſapiens dominabitur aſtris. Aſt Iacobeæ ſtellæ Ieſu, quis reſiſtere poterit? Vni illi refero verba, quæ dedit B. Ennodius in panegyr. Theodorici, fatus. *Congreſſui tuo nullus hoſtiũ, niſi qui laudibus adderetur, occurrit. Militauit trophæis, qui reſtitit voluntati. Quite in acie cõſpexit, ſuperatus eſt, qui in pace nihil timuit.* Non reges, non tyranni Ieſu reſiſtunt volũtati, puer incunis vagit, & fortitudo Damaſci ab illo ſuperata eſt, & ad ſe duriſsimos quoſq; trahit, tractoſq; cuſtodit ne videant malum.

Amb.

Enno.

Paſc.

Tx. Audiẽs autẽ Herodes Rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolima cũ illo.

§. VIII.

Grandioris ætatis triumphos prænonſtrat Dominus, cũm infans adhuc tyrannos perterret, & Reges allicit.

O Magna vis recens nati infantis, vix eius natalibus, natalitij crepitaci-

tacillum insonuit, & tota tyranni Herodis Regia turbatur? Hinc Hilar. ho. 1. de Epipha. *Hil.* *Ecce iacentem in præsepio pertimescit armatus, contremiscit humilem Rex superbus, & abiectam infantiã, ac vagientem expauescit ætatem.* Porrò Galenus libro, cui titulus est, an animal sit id quod in vtero; heroum propriũ affirmat à primis vnguiculis virtutem grandioris ætatis præmonstrare. Etenim ait. *Gil.* *Nondum natus erat Pericles Olimpius, & iam Græcos omnes ob insomnium deterrebat. Alexander non dum natus ab omnibus iam Ammonij filius dicebatur, & Regni princeps.* Ecce tibi omnium Heroum Princeps Christus recens natus non ob insonium, sed verè vigilantes tyrannos deterrebat, tenebrarum potestates debellabat, princeps Regum terræ, à tribus Regibus adoratus, inauguratus. Accinit Augustinus. *Aug.* 1. de Nat. *Hæc sunt testimonia Nativitatis tuæ, Domine Iesu, antequam tibi fasciis substernerentur calcanti, cederent imperanti, antequam ventus, te iubente, siluisset, mortuus, te vocante, vixisset, sol, te moriente, palluisset, terra, te resurgente, tremuisset, cœlum, te ascendente, patuisset: antequam ista, & alia mirabilia iuuenilis tui corporis ætate fecisses. Adhuc in manibus matris portabaris, & iam Dominus orbis agnoscebaris.* Iam te Dominum suum orbis terrarum vere batur, iam Reges gentium tibi famulabantur, iam tenebrosæ ingemescebãt potestates. Quis nõ lætetur, ait Euseb. Emis. dum puer nostet adhuc in cunabulis vagit, & Rex terræ cum omni Regno suo timore dissoluitur.

Apoc. 17 Ecce tibi Apoc 17. mundiales phalanges classicum canunt. Hinc Romanorum aduolant Aquilæ, illinc ægyptius Taurus insultat, concurrunt Chaldæi Dracones, & Tygrides Persarum. Quos omnes vidit Ioannes, & miratus ait. *Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos.* Ad hæc Rup. *Rup.* *pulcre cùm dicere posset, hi cum Christo pugnabunt, maluit dicere, hi cum agno pugnabunt. Hoc mirabile, & laudabile est. Vnde satis eleganter in Propheta iubetur vocari nomen eius velociter spolia, citò prædare, quia antequam sciat puer vocare patrem, aut matrem, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ.* Non robusti ætatis expectat annos, vis nat⁹, & primis vnguiculis dilacerat tyrannos: ante tela cõtorquet in hostes, quã lac à matris vbertim extorquet. O belle puer, ô abunde abuis deterres tyrannos, prosternis Reges, mundi robur deuallas, quid cùm adolescens media in arena exerto crucis gladio inimicos prouoces in certamen? Si cùm lacrymulas fundis puer, timore replesmundiales potestates, quid cũ sanguineos globos effundas, cùm pectora intrepidus offeras lanceæ? O quã mirè omnes hostes tui cadent! ô quàm feliciter tui seruuli liberabuntur.

§. IX.

Hominibus, qui seruiunt, continuis subiacent calamitatibus.

OMnis Ierosolyma turbata dicitur; cur non turbabitur ciuitas hominũ subdita? Quis hominibus seruit, & non mille calamitatibus subiacet? Comes ille Centurio Matth. 8. dominãtium Dominum, supremumque, & vnicum creaturarum Monarcham adiens, ait, *Domine, puer meus iacet in domo paraclytus:* adiuuet hominis rusticitatem Chrysostomus. 1. *Et quomodo hic Centurio, qui sic cognouit Dominum, puerum suum ausus est profiteri, quasi nesciens seruum peculium ad Dominũ pertinere?* Gratius dixisset, Domine, seruus tuus, id enim postularet, & diuinus dominatus, & Centurionis comes humilitas; cur ergo rusticitatis iniuriã notavolvit dicens *seruus meus?* an quia iacebat? Sanè non te offendat dixisse seruũ meum, *meum dico, quia iacet, si tuus esset, Domine non iaceret.* Rectè hominis seruus notatur ille, qui iacet, qui infirmitatum pondere prefixus solo prosternitur. Heu quantis vexãtur calamitatibus, qui hominũ nomen tẽ gerunt, illique famulantur! Ceu impleto totum hunc exercitum creaturarum ter

Matt. 8.

Chrys.

restrium, cœlestium etiã, & incorruptibilium, imò & Angelorum, eò quòd in seruitium, & ministerium homini, à Deo data sint omnia quas, presuras quas calamitates, quos luctus non sustineat terra, non patiatur cœlum, non portent Angeli? Paul. ad Roman. c. 8. *Vanitati creatura subiecta est, scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.* Sanè qui creaturã dixit non excepit cœlos, non excepit Angelos, vt tectè Cyrill. lib. 5. thesaur. cap. 7. & Theodoretus adnotarunt. Imò omnium pulcherrimè ait Naz. Theologus oratio. 1. in Iul. *Creatura omnis, & cœlestes copiæ huiusmodi rerũ sensu afficientur. Nec enim semel tantũ ingemiscit, & parturit corruptioni seruiens, hoc est ijs, qui in terra nascuntur, & intereunt homines.* Quandoquidem omnia creata etiam cœlestia, & Angelica homini in ministerium, & seruitiũ sunt data, necessum est, vt & turbationibus, & gemitibus, & doloribus partuũ subiaceãt. Id quod explicatissimè proponit Theophilatus sic fassus. *Vanitati, hoc est, corruptioni subiecta est creatura propter hominem. Simulatque enim corpus accepisti mortale, & afflictioni ob noxium, eam ob rem terra etiam spinos, ac tribulos protulit, cœlumque vetustate squalidum, & antiquatum renouatione indiget. Ecqui propter alium corruptibilis facta est creatura, adeóque vniuersi creatio? eo, quod hominis causa prorsum subsistit.* Hoc stipendium est illorum quæ hominibus inseruiunt, quod mutationibus, quod doloribus, quòd luctibus agantur.

Ad Rom. 8.

Cyrill. Theod. Naz.

Text. Et congregans omnes Principes sacerdotum, & scribas populi sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei in Bethlhẽ Iudæ: sic enim scriptum est per Prophetam, & tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in Principibus Iudæ, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel.

§. X.

Iudæis datum erat nosse viam, & locum Domini, Christianis verò, & nosse, & quærere, & inuenire.

SIC Michææ locum, propria, & sine tropo interpretatione donantes Scribæ populi, locum Dominicæ natiuitatis futuram Bethlehem ostendunt; non tamen Dominum perquirunt. Data illis fuit nascituri notitia, nati inquisitio gentibus fuit impertita, quod in Magis ab stella tractis notauit Magnus leo serm. 1. dicens. *Dedit aspicientibus intellectum, qui præstitit signũ, & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & se inueniri dedit requisitus.* Principibus quidem Iudæorum dedit intellectum, qui dedit, & signum, verùm ibi illi cõstiterunt malitia sua, prophetias, & signa videntes intellexerunt hoc solùm contenti. A gentibus autem, quod Deus fecit intelligi, fecit inquiri, & se inueniri dedit requisitus. Discrimen hoc clarissimè inuenio descriptum si vel duo Moysis, & Ezechielis loca componamus. Enim verò Moyses Deut. 32. exitum Israël ab Ægypto decantans sic Deum populi sui ducem depingit. *Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas.* Ecce tibi Deum viã populo exhibentem, alasque de super expandentem non quæ ferrent; sed quæ prouocarent, quæ allicerent, quæ ostenderent, quà, & quò illis erat conuolandum. At quî obiectus Ezechieli Cherub, nempe quadriformia animalia Christo Saluatori famulantia alata erant, & bobis, & leonis, & hominis, & aqui-

& aquilę facies comitabantur volitantes alæ; *Sed & manus hominis sub pennis eorum.* Aquilinas protendebāt alas, & simul nobis porrigebant manus, quibus raperemur ad volandum. Ita Rup. in præsenti lib. 1. cap. 4. *Manus*, inquit, *per familiaritatem charitatis contingimus, quibus trahimur vti per fidem, & spē eadem charitate opifice post facies, & pennas curramus.* Illis solæ alæ viā ostē dentes prouocabant, & ideo viā, & locum scientes sistunt gradum; nobis alę uiam, & locum salutis ostendunt, simulque nos prehendunt manus, & quod fecit ala intelligi, facit manus inquiri, vt se inueniri præbeat Dominus requisitus. Huc forsam spectat illud Tertull. *Christianis ante patet cœlum, quàm via*, quia nimirum Saluatoris manibus rapti non in via deficimus, imò labores viæ nescimus, cùm salutis locum potiamur.

Ezech. *Rup.* *Aduers. Gnost.*

Text. Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparùit eis: & mittens illos in Bethlehem dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

§. XI.

Nulla re efficatius inescarentur Magi, vt post adoratum Christum redirent, imò volarent ad Herodem, quàm si sperarent illum ad Christum adducturos.

EN dolus, & astutia tyranni, en quo inescat hamum, vt sanctos trahat, *renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.* Quid magis post Christum cognitum, post Saluatorem adoratum traheret sanctissimos Reges, quàm Regis præsumta salus? Miror, quòd viso Domino non ante ad Herodem, quàm ad somnum euolarēt. Stupeo, quòd relicto somno, imo Deo ipso, non Regi saluando accurrerint? Vix latroni Deus in cruce innotuerat, & latro breuissimum vitæ tempus cō sumturus sui oblitus, relinquens Deū socio latroni accurrit, vt respiscat. *Neque tu times Deum*, inquit. Cur, o latro, socium latronem loqueris ea in hora, qua de tua salute debebas esse sollicitus? Cur pretiosissimum vitæ tēpus consumis cum socio peccatore, & rebelli? propé te habes Deum tuū, Saluatorem tuum, alloquere illum, cur vicinum Deum pertransiens festinas ad remotum socium latrocinij? Eleganter D. Aug. serm. 130. *Quis non admiretur, & compungatur? Non solùm enim, quod in ipso erat; sed & ea quæ circa ipsum erant relinquens de altero curam gerebat, in cruce Doctor effectus, & corripiens dicens, non times Dominum tuum?* Hoc est inuenientium Deum ingenium, vt etiam à Christo anathema fiant pro fratribus suis, vt à Deo ipso abstineant, vt proximos afferant ad salutem. Hic ardor viscera diligentium Deum potutur, hoc statim stimulantur aculeo quicumque sustinent oculos diuinos. Aiebat sponsa Cant. 2. *Ecce ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, & dilectus meus loquitur mihi, surge propera amica mea.* Apparuit Deus mea carne indutus, me ad suum attraxit conspectum, & vix sub illius veni oculis, & loquitur mihi, vt surgam, vt properem. Quid plura? Bern. serm. 17. in Cant. *Post hunc tantæ dignationis, & miserationis respectum sequitur vox blandè, & leniter insinuans voluntatem, quæ non est aliud, quàm ipse amor, qui otiosus esse nō potest, deijs, quæ Dei sunt sollicitans, & suadens. Et audit sponsa, vt surgat, & properet, haud dubium quin ad animarum salutem.* Nil à Deo reuelato & cognito citiùs discitur, quàm ad proximorum euolare salutem. Ea inditur statim diligenti animo cura, vt

Aug. *Cant. 2.* *Bern.*

tri accurrat, is pungit ſtimulus, vt inuẽtum thesaurum aliis cõmunicet. Iſaias vidit Dominum, & illum anxium audiuit dicentẽ nuntio, dicebat enim *quem mittam, & quis ibit nobis.* Tunc Propheta præpurgatus ipſe carbone ignito ſeſe offert occiſsime iturus. *Ecce ego, mitte me.* De quo Nazianzeni ſcholiaſtes Nicetas ait. *Iſaias cum, remiſsis ſibi peccatis, audiſſet. Quis profiſceretur ad populum hunc? atque exiſtimaret eam ob cauſam nuntium quæri, vt pari beneficio fruerentur illi, ad quos mitteretur, præ animi lætitia ſe ipſum offert, vt illis quoque peccata remitterentur.* Nil magis in optatis habent Saluatoris amaſij, quam omnium lãguoribus mederi, neſciunt moras, beneficum ſibi Deum experiuntur, & ſtatim proſiliunt, vt proximos ad Deum trahant. O quam ineſcabantur ſanctiſsimi illi Reges à Rege vafro! *renuntiate,* inquit *mihi, vt ego veniens adorem eum.* Quid hac ſpe efficatius ad trahendem? Qui promtiores vt traherentur, quam illi, qui verbum patris ouiculam quærens viderant in ſtabulo? Puto, quòd à Dei conſpectu in Herodis regiam aduolarent; niſi diuinitus impediti coacti fuiſſent viam mutare.

Textus. Qui cum audiſſent Regem abierunt; & ecce ſtella, quam viderant in Oriente antecedebat eos, vſq; dũ veniens ſtaret vbi erat puer.

§. XII.

Hominum frequentiam, & multitudinem fugientes lux cæleſtis ſtatim in rectam deducit viam.

QVi media Ieroſolymorum vrbe hauſerant Magi Herodis fallacias Phariſæorum, Scribarumq; vmbras, cum primum vrbe excedunt, à cœleſti lumine, quo in rectam dirigantur viam, ſuſcipiuntur. Hoc fugientium multitudinem ſtupiendum eſt, vt i diuno ductu agantur in rectam viam. O quam ſcandeſcebat Imperator Apoſtata audiens Abrahamo extra hominum frequentias ducto diuinum, & ſolum verum numen apparuiſſe! Homũcionem, ait, hunc que ſolitarium, & extra hominum commercia factum in ſui cognitionem Deus verus vocaret? Cur non magis omnes mundi nationes? Ciuitates gentium populoſas? Cæſarum nobiliſsimorum exercitus? Eleganter os perfidum obſtruxit Cyrill. Alex. lib. 7 pulchra & accommodatiſsima vtens ſimilitudine. *Quomodo equorum domitores non dignè illud dicerent? Si multi eſſent ipſis equi, quos ad curſus aſſuefaciant, num gregatim, aut ſeorſum ferrent iugum? Hoc opinor manifeſtum eſſe, quod non gregatim, ſed ſeorſum melius curſum ſuum perficere docerentur,* Non turbas, neque equorum turmas gregatim ſumtas gnarus domitor exercet in curſum, non omnes ſimul; ſed ſingulos agit, verſat, gyrat, vnum à turma ſeligit, & poſt hunc alium, ſicq; ſingulos ſeorſim edomat, vt ſinguli perfectiſsimé conficiant curſum. Hic idem mos, hoc ingenium eſt diuinæ ſapietiæ in deducendis hominibus ad recte perficiendum curſum; non turmatim omnes; ſed ſeorſim à turbis, ſeparatim à multitudine ſingulos perficit, & deducit. Id quod animaduertit Tert. vbi ad ſcapul. Chriſtianorũ mores exponens inquit. *Tanta hominum multitudo pars pene maior ciuitatis cuiuſque in ſilentio, & modeſtia agimus, ſinguli forte noti magis, quàm omnes.* Expẽde illud, *ſinguli forte noti magis quam omnes*; quaſi id eſſet Chriſtianorum inſigne, quod non in multitudine, non in turbis agerent; ſed ſeorſim & ſeparatim ſinguli diſciplinam exciperent diuinam, qua fœliciter conſumarent curſum. Ideo anxia illa ſponſa dicebat Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges.* Quippe caluerat non gregatim; ſed ſeorſum equorum more peficiendum curſum. Sic magi Phariſæorum

greges

greges, Principum Ieroſolymorum frequentias fugientes, ſtellarum agitati ſtimulis in rectum curſum, quo recens natum videant, diriguntur. Quo illuſtratur illa ponderatio D. Iſidori Peluſ. lib 1. Epiſtol. 77. ſcilicet. *Vſque adeó ad ſalutem conduxit ſeceſſus ab vrbibus, vrbanisq; tumultibus, vt etiam Dei filius, relictis vrbibus, eos, qui cum puritate vixerunt, in montis cacumine beatos predicarit.*

Textus. Videntes autem ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno: & intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum.

§. XIII.

Is agnoſcitur Deus, qui contraria carneæ voluntati ſuggerit, & perſuadet.

ECce vobis lucidiſsima ſydera ſedes habitantia chryſtallinas, & puer pauperculus obſcuro vix egreſſus à ſtabulo, paupereque ſubtecto pauperis, matris innitens brachijs contendunt de diuinitate. Spectat ſuperne Angelicus exercitus, inferne totus orbis terrarum, iudicaturi aſtant Magi ſtellarum deuoti admiratores, & iudice Mago, ſtellæ priuantur diuinitate, & diuina agnoſcitur paupertas infantis, qui adoratur. Acutiſsime Chryſol. ſerm. 165. [Chryſol.] Magorum iudicium hoc extollit ſic fatus. *Ambulante Mago, ſtella ambulabat, ſedente Mago, ſtat ſtella, Mago dormiente, excubat ſtella, ſioſentit Magus, vt quibus viandi par conditio eſt, par ſit neceſsitas ſeruiendi, & ſtellam iam non Deum credit; ſed iudicat eſſe conſeruam, quam ceruit taliter ſuis obſequijs mancipatam.* Non equidem Deus eſt, qui hominum obtemperat voluntati, qui humano nutu omnia ſua metiri obligatur. Creatura eſt conſeruæ, quæ ſublimes occupans ſedes, vt regnet, hominum cogitur inſeruire palatis. At ille vnus Deus eſt ſumma potens diuinitate, qui ſub ſeruili forma contraria ſuggerens voluntati hominum, animorum abiectionem, humiliationem, paupertatem, tollerantiam, in hæc contraria hominum animos inclinat, & trahit. Quis non Deus elatas hominum rationes, regias rationis ſedes, vt greges tonſarum cogeret in ſtabulum? Deus ille merito adoratur à Magis, qui inuſitata, imo contraria homini docet, vt homines trahat. Hinc ille huius diuini pueri miniſter, & Præcurſor Ioannes cœpit etiam ſuſpicionem præbere diuinitatis. Hinc an expectatiſsimus Meſias eſſet quærebatur, ſi vel dixiſſet, à Principibus adorandus. Id quod egregiè expendit Euſebius lib. 9. de demonſtrat. Euang. cap. 5. Vbi ait. *Dum mecum tacitus quæro, oborta eſt mihi dubitatio quid tandem illud eſſet in Ioanne, quo capta multitudo illa admiraretur hominem, & prædicanti baptiſma pœnitentiæ fidem haberet? Quidque illud, quo ducti homines vndique rebus proprijs relictis, confluerent in deſertum? Quid igitur illud erat, quod admirabundos homines redderet? Num forſitam nouum vitæ genus? procedebat enim ex deſerto inuſitatum intus habitum omnem communem hominum conſuetudinem declinans.* [Euſeb.] Sane hoc vitæ genus hominum oppoſitum conſuetudini, humanis moribus contrarium, hominibus nihilominus perſuaſum, & prædicatum à Ioanne, illum diuinitate vnctum commendabat, ad ducens Synagogæ Principes, vt illi aſſererent expectati Chriſti diuinitatē. Etenim nihil magis Deo adnatum, vt ait Cyrill. lib. 2. in Iulia. quam curam habere ne videatur hominibus gloria minor, hominum deſeruiens voluntati, deſiderans nobiscum momentaneas has gloriolas, & parce dimenſas proſperitates. Caluit hoc fœlix illa Samaritana, quæ à cognito Chriſto hoc ſolum exiſtimauit quærit andum, nimirum. *Patris noſtri adorauerunt in monte hoc, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt*

locus vbi adorare oportet? Quod expẽdens Chryſoſt. in nuper edita hom. dicit. *Dominum Prophetam eſſe arbritata nihil ſeculare poſtulauit, Dominum confeſſa eſt, & pecuniarum copiam non requiſiuit.* O mulieris acumẽ & perſpicacia! ſimul & noſcit Deum, & diſcit omnia contẽnere ſæcularia. Nec aliter Deus animis innoteſcit humanis, quam omnium mundialium bonorum obliuionem ſuggerens, & carnalibus deſiderijs contraria ſuadens.

§. XIIII.

Maximum virtutis argumentum, quod Magi ſummis immerſi gaudijs ſubiectionis meminiſſẽt, & humilitatis, qua illuminantur.

QVod inter gaudia, eaque magna non euaneſcat humanus animus adeo maximum eſt, vt hinc ſumma virtus commendetur Abrahami. Qui ſibi prolem futuram ab ore Dei accipiens Gen. 17. *Cecidit in faciem ſuam, & riſit:* quod merito extollit Rup. ſic fatus. *O virum æterno riſu vere dignum, & ſempiternæ iucunditati bene præparatum, qui ita cecidit in faciem, vt rideret, & ita riſit, vt in faciem caderet illius adorans omnipotentiam, cuius in promiſſione audierat ſingularem gratiam!* Id liceat pientiſsimis Magis veri Dei adoratorib⁹ decãtare, viris equidem dignis, qui ſempiterna gaudia potiantur, immortalibus lætitijs bene præparati, qui ita gauiſi ſunt gaudio magno valde, vt procidentes in faciem caderent illius omnipotentiam adorãtes, cuius in ſeruili forma nouerãt principatum. Nec eo gaudio magno correpti humiliati, proſternique faſtidiunt, nec humi proſtrati ad genuaque infantis prouoluti lętitiam, & gaudium amittunt; ſed, vt imperfectus loquitur, nihil glorioſum videntes in puero gauiſi ſunt, & ſic repleti gaudio cadentes in faciẽ ineffabilem pueri mentis oculis intuẽtur diuinitatem. Huc videtur ſpectare illud Numer. 24. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionis omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius* Quorum Verborum Cellenſis Abbas, lib. de panibus cap. 13. egregius exiſtit commentator, dum fatur. *Viſum non recipit, qui non cadit, humilitas in caſu, in viſu intelligentia eius nempe, qui ita cadit, aperiuntur oculi, non quomodo primis hominibus per præuaricationem; ſed quomodo cæco nato per Chriſti illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiſcendum; Chriſtus ad cognoſcẽdum, & glorificandum Deum. Serpens aperit, vt rapiat; Chriſtus, vt eripiat. Procidens ita que ad virtutum veſtigia recipit lumen oculorum.* O vos fœlices ſanctiſsimi Magi, qui gaudio ingẽti perfuſi ſic procidistis, ſic caditis ad diuini genua infantis, vt oculi veſtri ſub ſeruili forma Deum contemplaturi aperiantur. Prou. 24. dicitur. *Septies in die cadit iuſtus.* Cadit, in quam, non ex infirmitate, ſed ex arte, vt hoſtem ſupplantet, & coronas potiatur. Hanc explicationẽ dedit D. Iſid. Peluſ. libr. 4. Epiſt. 158. his verbis. *Non ſimpliciter & abſolute dictum eſt, ſed ideo, quia qui legitime certat, neceſſario etiam athletice cadit.* Ita iuſtiſsimi Magi, dum puero proſternũtur, athletice cadunt, vt hoſtem ſupplantent.

Gen. 17.

Rup.

Num. 24

§. XIII.

Magorum humilitati, qua procidentes adorant, diuinus infans, & Maria mater datur.

NOtanter ſingula profert Euangeliſta quæ inuenerunt Magi, quib⁹ tan longi itineris faſtidia recrearunt: inuenerunt, ait, puerum, nempe illum, quem anxie per tot rerum diſcrimina quærita bant; ſed & aliud inueniunt, de quo ipſi vix curarant, nimirum Mariam diuini matrem infantis. Et dum prolem vnice quærunt humi proſtrati prole, & eiuſdem matre ditantur. O

quam

quam antiquitus Deum quærentium humilitas duplicia nouit præmia reportare! Ægrotanti Achaz salutis signum obtulit Isaias vates 7. cap. *Pete tibi signum in profundum inferni, siue in excelsum supra. Non petam, & non tentabo Dominum*, respondit humilis Rex, & pius. Tunc vates eleuata voce, *Ecce* ait *Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel*: qui vnum promisserat signum, post humiliatum Regem multiplicat signa non iam disiunctione vtens; sed & ab excelso, & á profundo humanæ salutis authorem prænuntiat. Accipite Epiphan. in Ancorato sic fantem. *Quod Achaz per humilitatem respondit, non petam; hanc Regis humilitatẽ duobus signis remunerat Dominus, qui prius vnum tantum erat pollicitus: largitur enim Dominꝰ duo, ab excelso verbum suum, quod misit, á profundo carnem, quam propria voluntate verbum assumsit.* Sic Regia humilitas duplicauit salutis lucra, sic Magorum humilitas Dei verbum, & Mariam matrem inueniens duplicatas etiam percipit laborum vsuras.

Isai. 7.

Apud Le.

Textus. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

§. XVI.

Diuinum puerum subeundæ mortis flexuris hi nuperi adoratores maxime illustrant.

NIl in Ecclesia magis tritum, quã Regalium horum munerum significationes. Etenim Regia Christi potestas auro insignitur, Deitas thure, mirrha mortalitas hominis. Quæ nescio quo sale inter alios D. Hilar. exprimit. *Oblatio*, ait, *munerum intelligentiam in eo totius qualitatis expressit, in auro Regem, in thure Deum, in myrrha hominem confitendo: atque ita per venerationem eorum sacramenti omnis est consumata cognitio, in homine mortis, in Deo resurrectionis, in Rege iudicij.* Cur in homine meminit mortis, & in Deo resurrectionis? Sane infantium cunabula plausibꝰ omnigenisque lętitijs cuncti mortales condecorant; ibi gazæ prædiuites, ibi epulę, ibi cantus. Sic nascente Domino, angeli etiam tripudiant: soli Magi funesta referentes munera quasi totũ diuinum natalitium deturpant. Cur cum vitæ largitorem, & reparatorem adorant, sepulchralem inferunt pulueren? Cur Dei venerantes ortum in homine mortis conditionem sugillant? Hæccine natalitia munera? Hæccine diuini infantis decora? Ita prorsus: totam infantis pulchritudinem mortis vmbris, & diuinitatis splendoribus cõpositam veri rerum æstimatores pronuntiant.

Hil.

Veritatem mortis á Christo Domino depellit Marcion reputans Deo mortem indignam; quem sic meritò Tert. pungit lib. de Car. Chr. *Scelestissime hominum, interemtores excusas Dei. Nihil enim ab eis passus est Christus, si nihil vitæ passus est, parce vnicæ spei totius orbis, qui destruis necessarium decus fidei.* Etenim nil Magis Deo decorum, quam hallantia diuinitatem vulnera, nullo gratior, & formosior Christus apparuit, quam sub radiantis diuinitatis stemmate, mortalis corporis exhibitis flexuris. Quis est iste formosus in stola suauiebant Angeli; quorũ vt admirationem excutias, ait Nazian. Theologus. *Stolæ corporis passi pulchritudinem ex aduerso profer, quod per passionem exornatum, & per diuinitatem, quanihil pulchrius illustratum est.* Vna hæc stola digna Christi diuinitate, & morte contecta, qua nihil pulchrius, nihil glorioſus, nihil Deo elegantius cõ fingi potest. *Formosa est ipsius stola*, ait Nizetas, *hoc est perpessum ipsius corpus, partim ob passionem, per quam glorificata est, partim ob diuinitatem, per quam illustrata est.* Hanc prædiuitem & glorioſam Christi stolam Magi primi explicant, & vulgant, dum eorum muneribus sacramenti omnis consumata est cognitio, in homine mortis, in Deo resurrectionis. Ecce ex myrrha, & thure,

Tert.

Naz.

Niz.

ex Deo,& homine, ex diuinitate, & morte pulcherrima pueri ſtola â Magis euulgata prælucet. Qui tunc naſcẽtem Deum maximè illuſtrant, cùm ſub eiuſdem diuinitate mortis poculum etiam propinant.

§. XVII.

Iudicis rigorem ſibi emolliũt, dum ſub miti ſpecie puerum. vident.

AVreis ſopiebat vannis ſuos infantes antiquitas, vt inde maximarum fœlicitatũ omen acciperent. Sic inſinuat Callimacus in Iouis hymno.

Nemeſis ſopiuit in aureo
Te vanno.

In auro Magi dum munerant infantẽ diuinum, conſopiti iudicij ſibi quaſi præſagire videntur. In auro, aiebat Hilarius, oſtenduntur Regem, in Rege cognitio iudicij prælucet. Sed ò vos fœlices qui iudicem puerum obtinuiſtis, qui iudicij formam ſub miti ſpecie potimini. Cùm Chriſtus Dominus apud Thabor lucis fulgurantis amictus induit, putat D. Baſil. tunc fulgurante Chriſti facie extremi iudicij monſtratã aliqualem figuram fuiſſe. *Spectaculũ* inquit, *ſplendore eorum, quæ videbantur, fulguris inſtar præſtringens oculos ſignificauit orbis terræ futurum iudicem.* Quid inde? Pergit Baſ. *O beata lumina, quæ terribilem diem iudicij in miti cernunt ſpecie? Quæ enim cernent trementes Angeli, ea læti viderunt homines.* Hinc etiam prçeminet Magorum ſumma fœlicitas, qui terribilem iudicis rigorem confitentes, in munere gaudere iubentur, quòd illum ſub miti infantis ſpecie videbant. Inde beati, quòd poſſint cernere eum lætitia, quem Angeli trementes vident. Quam Magorum fœlicitatem D. Chriſoſt. in Cat. inſinuat ſic inquiens: *Gaudebant oculi eorum cõtemtibilem puerum aſpicere, quia Spritus in corde eorum terribilem eum monſtrabat.* Quantò enim terribiliorem præſentiebant iudicem futurum, tantò lætiores puerum, & contemtibilem nitebantur aſpicere diſcentes non timere, quem lenem, quem blãdum, quem miſericordia nouerant delinitum. O beata Chriſtianorum lumina, quibus etiam conceditur terribilem iudicem quotidie ſub miti ſpecie conſpicere!

Hil.

Baſil.

§. XVIII.

Temporalia bona maximè grauant poſſeſſores ſuos.

DEI recens nati muneratores Magos ſic D. P. Chryſol. effingit ſer. 103. *Indeuotꝰ ſatis eſt vacuus adorator. Probat hoc Magus, qui oneſtus auro, ſuccenſus thure, ſacratus myrrha Chriſti cunabulis inclinatur.* Sed iam expendo ſingula.

Onuſtus auro, quid aliud aurum, quàm onus? Sanè omnes mundiales diuitiæ, & delitiæ, & pulchritudines onus ſunt, quo miſeri poſſeſſores deprimuntur. Quid Abſalonis crine pulchrius? Quid ditius? Quid pretioſius? Sed ecce 1. Reg. 14. quid ſacra hiſtoria dicat. *Tondebat caput ſuũ, quia grabare tur, cũ autẽ detonſus eſſet, ponderabat capillos capitis ſui.* Expẽdit acutè verbũ illud, *põderabat* D. Paul. epiſ. 4. dicẽs. *In impij capite non aliquã virtutẽ, ſed tantũ ſarcinã capillorũ ſcriptura deſignat. Põderabat*, inquit, *capillo capitis ſui.* Hæ ſunt mundiales diuitiæ, & pulchritudines onera incompotabilia, quæ grauent, quæ deprimant poſſeſſores ſuos. De magno Abrahamo dicitur in Geneſ. *Erat autem Abraham diues valde in pecore, & argento, et auro.* Vbi D. Hier. lib. 5. in Gen. *Hebræo ſcribitur Abraham grauis vehemẽter; AEgypti enim pondere grauabatur, & licet videantur diuitiæ eſſe pecoris, auri, & argenti tamẽ ſi AEgyptiæ ſunt, viro ſancto graues ſunt.* Etenim mundana hæc bona ſiue in impij, ſiue in pij capite, nil niſi ſarcinam, nil niſi onus addent, quo deprimantur. Quàm hoc D. Hieron. inſederat animo, conſcere licet eiuſdem epiſt.

1. Reg. 14. Paulin.

Gen. Hier. Hier.

epist.34.ad Iulianum. Vbi adolescentem illum euangelij, qui se omnia feciſſe iactabat, vehementer contriſtatū videns ex Domini cōsilio, quo omnia vēdere & pauperibus dare iubebatur sic ait. *Qui omnia se feciſſe dicebat, in primo certamine diuitias vincere nonpoteſt. Vnde difficilè intrant diuites in Regna cœlorum, quæ expeditos, & alarum leuitate ſubnixos habitatores deſiderāt.* Nulli homines magis ab alarum leuitate diſtāt quàm qui caducis bonis, qui aùro incumbunt, vbi cœleſtis habitatio nō niſi alis leuitantes, & expeditos capit viros; neceſſum penè eſt diuites auro à cœleſtibus ſedibus exulare, ægrè, & difficulter onuſti auro cœlum ſcandent, quando alis, & expeditione opus habent, qui illuc aſcendere nituntur. Nō longè abeſt Homerica illa excogitatio Illiad. 15. Vbi Iunonem mille ſupplicijs ereptam, operaque Deorum cœleſtibus ſedibus reſtituram, tandem Iupiter iratus ponderoſis ex auro factis catenis illam extra cœlum cōſtringit; quo ſolo gloriatur omnem ſpem ad cœlum reuolandi ſuccidi, etiam procurantibus Diuis; *iniecit*, ait, *manibuſque canteras.*

Hom.

Ex auro ſolido, tibi ſic per nubila cœli
Suſpenſæ, potuere Dij haud ſuccurrere quicquam.

4 *Reg.* 2. Væ qui aurò conſtringuntur! qui vel ſanctorum iuuamine ægrè, & difficulter cœlum intrabunt. Quid plura? Elias igneo raptus curru vnico grauabatur pallio, nec antea cœlum ſcandit, quàm in terram dimittat pallium. Sic Hier. vbi ſuprà *Elias ad cœlorum Regna feſtinans, non poteſt ire cum pallio; ſed mundi in mundo veſtimenta dimittit.* Et quem tota ignei currus pernicitas leuabat, vnū pallium grauat, deprimit que ne ſcandat. Quam grauedinem vt Magi diffugiant, aurum à ſe abdicare feſtinant, & apertis theſauris ſuis, quòd primò offerunt, quod primò, & feſtinàs dant conculcandum Chriſto, aurum eſt, ait enim *obtulerunt ei aurum, thus, & myrrham.* Sed age, proferam D. Iſid. Peluſ. acumen, qui lib. 2. Epiſt. 234. pulchre depingit diſcrimē inter amorem voluptatis, & amorem pecuniæ. Ait enim *corporum amorem ob eam cauſam pictores cum facibus, & pennis depingunt, quia nunc libidinem in flammat, nunc rurſus ob ſaturitatem auolat. Tātum vero á pecuniæ amore abeſt, vt pennas habeat, vt pedes quidem illi vllus vir cordatus tribuere queat. Neq; enim ingredi, atq; ab eo, qui captus eſt, ſecedere poteſt; verum manus in omnes immittens, ferro quovis, ac plumbo grauior inſidet.* Ad hæc memento ſtatuam illā regi Babilonio obiectam apud Danielem c. 2. Eius caput aureum, pectus argenteum erat, ſed poſt, ferreas tibias, digitorum partem teſteam, & partem ferream hebebat. Sed cur pedes crura que ferrea? Sane vbi cor, caputque auro, & argento immerſum eſt, non alas expectes, nec leues pedes, vt ad æternum currant brauium, ſed ferro plumboque grauiores. Do Richar. Victorin. lib. 1. de Erud. int. hom. p. 1. c. 33. vbi ſic. *Nonne tibi videtur incedere ferrea planta, qui cunctis diebus vita ſuæ comedit in tenebris? Vere Auaro nil eſt ſceleſtius, qui nec proximo cōpatitur, nec ſui miſeretur. Quid iam miramur huiuſmodi hominem habere tibi ias ferreas, cum habeat ferreas plantas?*

§. XIX.

Oratio Deo grata à corde vnum Deum ſuſpirante debet prodire.

MErito à Chriſologo introducitur Magus ſuccenſus thure, quaſi inde orantis habitum iam deſignet, qui holocauſti victima effectus terrena omnia per amoris ardorem conſumat, & vnum Deum ſpiret. Hoc ſe à Phariſæo diſcernebat diſcrimine Publicanus ille apud Luc. 18. dum orans percutit pectus pugno. Vbi Theophi. ait. *Docuit Phariſæum percutiendo pectus, quid in actu orandi præcipuè curandum, nimirum cordis contritionem, & affectum: percutit ergo pectus, quaſi manu deſignans vnde oratio germana procedat, & vt cor ipſum, quod obdormierat, excitet Deo.* Enim verò contritio, omni-

Luc. 18. Theo.

bus peſſundatis, in ſolum Deum aſpirat, quare opus eſt, quòd peſſundatis omnibus carnalibus deſiderijs ardeat cor inflammatum amore diuino, vt grata Deo oratio fumet. Sic equidem
Cant. orabat illa Cant. 3. quę per deſertum aſcendebat: *tanquam virgula fumi ex*
Hier. *aromatibus.* Vbi Hier. *Bene quaſi virgula fumi, quia diuinis extenuata diſciplinis, & concremata intus in holocauſtum incendio pij amoris, & deſiderio charitatis.* O quàm gratè ab hoc charitatis incendio, vbi terrena omnia concremãtur, & ſola diuina requiruntur fumant in Dei olfactum orationis thura! Non niſi ab incendio thus exprimit ſuas vires, neque oratio valet, quę non ab animo igne purificato diuino
Ad illud conſurgit. Hinc D. Bern. orationis inſinuans ruinam, ſic inquit. *Indignus cœ-*
eccenos. *leſti benedictione conuincitur, qui dubio quærit affectu, qui duplici intentione petit, aliud ſibi refugium parans, ſi forte ea obtinere non contingat.* Ecce tibi quàm orationi ſuæ officiant, qui nõ à cocrematis terrenis omnibus coram Deo fumigant; ſed terrenis contenti, & cõ
Cain. ſolati ad Deum clamant corde diuiſo. Peccator ille fratricida Cain aiebat. *Maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Quid ergo? renuat conſolari anima tua. Hoc plora ſolùm aliud ne cogites quidem: ſed nunc, inquit, omnis qui inuenerit me occidet me, tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohibetur occidi.* Sic ſceleſtus iſte Deum alloquens cor terrenis deſiderijs conſeruabat imbutum, nullo amoris Dei
1. Reg. 5. ignæ calidus eructabat vana, & iniqua ſuſpiria. Secundus ille Saul 1. Regum 5. compunctus dixit, *Peccaui;*
Bern. *ora Domine pro me.* Vtinam ibi ſiſteret, vtinam ſolum Deum placabilem requireret, veràm continuò ſubdit; *Sed nunc honora me coram populo. Ad quid tibi hæc honoratio, miſer? Hæccine eſt illa ſupplicatio: peccaui, ora Dominum pro me? Sic vſque hodie, dilectiſſimi, cuius ad alias conſolationes mens inhiat, & penitus in caducis, & tranſitorijs non*
1. Ad. *renuit conſolari, ipſe ſibi profectò cœ-*
Thim. 2. *leſtis ſubtrahit gratiam conſolationis.*

Huc reſpexiſſe crediderim D. Paul. 1. ad Thimot. 2. inquiens; *volo viros ora re omni loco leuantes puras manus.* Expendo illud: *leuãtes puras manus*: enim verò purus non tam immunditijs, quã millionib⁹ opponi dicitur. Vinum purum, puram creaturam vocant, cui nihil aliud inuenitur permiſtum, nimirum vino nil alterius liquoris, creaturæ nil entis increati. Sic monemur leuare in oratione ad Deum puras manus, qui enim diuiſo corde, & deſiderijs carnalibus incumbunt, & Deo inhiant non puras leuant manus, ſed fictione permiſtas. Explico rem exemplo triti, & famoſi latrocinij, quippe fur quidam inſignis manum ſibi ex ligno efformarat egregiè pictam, magnitudine, & colore ſuis manibus per quam ſimilem, qua manu iunctim cũ vera alia manu eleuata, dum videbatur in templo leuatis manibus orare, ſimul aſtantium crumenas ſoluta altera vera manu perquirit, & emungit. Sic plurimi, qui externè videntur orare non leuant manus puras; ſed manui manum affictam leuantes ſimul ad Deum orant, & ſimul tacita manu, terrenis deſiderijs adimplendis maximè incumbunt. Quò ſpectabat Iſaias c. 1. ex Dei ſententia ad male orãtes aiens; *Cum extenderitis manus auertã oculos meos à vobis.* Vbi D. Baſ. fatur: *Obſerua nõ eſſe dictum cum eleuaueritis manus veſtras, ſed cum extenderitis; ſiquidem eleuat, qui cœleſtia quærit; extendit autem qui indigus eſt corporalis ſubſidij.* Eia age tu qui verè oras ligneam concremã manum, affectum carnalem adure, & combuſtis omnino deſiderijs mundialium rerum, puras manus *Naſſ.*
leuans, vnum tibi Dei auxilium procura. Et vt eleganter concinit Naz. in Car. 3. de Virgin.

Nec veluti inlepide fieri ſolet orbe choreæ.
Hunc dextra, hunc læua tenens, quantumque propinqua,
Tantum etiam à Chriſto ſis omnipotente remota;
Et ſimul addicas animum carnique, Deoq;

Soli Deo leuentur, denturque manus puræ, omni fictione, omni carnali deſiderio conſumto, cor in Deum inflammatum orationem fumiget, quæ

Deo

Deo velut thuris concremati ſuffitus gratiſsima exiſtat.

§. XX.

Tribulationes, & dolores conſecrant hominem.

TAndem à Chriſol. effertur Magus myrrha conſecratus, quando quidem tribulationum myrrheus ſuccus, laborum, & dolorum tolerantia homines in Dei obſequium, & miniſterium reddit conſecratos. Id alibi citatus Sthephanus inſinuauit illis verbis, nimirum: *Tribulatio carnem pungit; ſed animum vngit*, ideſt ſacro chriſmate reddit conſecratum. Alioquin non auderet ſanctiſsimus Dauid, etſi fame pene enectus, in propoſitionis panes, quibus veſci ſolos ſacerdotes conſecratos decebat. Sed Dauid laicus, profugus, ad mortem petitus peruenit aliquando in ſanctos hos panes, quos accipit deuorãdos. Vnde piſsim? Dauid in tale facinus audet? Cur ſe tali conſtringit piaculo, quòd panes deuoret ſolis ſacerdotibus reſeruatos? Pulchré D. Hier. cap. 2. in Sophon. *Dauid non erat de Sacerdotibus, nec licebat ei comedere panes propoſitionis; Sed quia perſecutio Saul virtutum illius profectus erat, propterea in fuga ſua dum neſcit, ſubitò Antiſtes efficitur, & accipit panes propoſitionis, & non violat mandatum Dei.* Qui laicus erat, & profanus, à perſecutione Saul, à tolerantia tribulationũ myrrheo chriſmate inungitur, & Antiſtes conſecratur. Sic Mater illa Machabæorum, cùm primùm chariſsimos ſibi filios immaniſsimé cernit excruciari, cùm carnificum manibus decerpi videt, cùm ardenti torreri ſartagine, cùm à crudeli rota conſpicit volutari, eos apud Naz. fatur. *Euge filij mei, euge legis, canæque ſenectutis meæ, atque ciuitatis Antiſtites.* Ab vna quidem laborum, & tormentorum conſecrati tolerantia; adeò labores, tribulationes, amaritudines inungunt, & conſecrant humanos animos. Neſcio, an hæc tribulationum virtus ſuboluerit etiam Paganiſmo. Etenim audio Mithræ ſacerdotes non niſi conuitijs, & iniurijs initiatos. Sic Geor. Giral. ſyntagmate 7. *Neque quiſquam Mithræ ſacris initiari poteſt; niſi per quoſdã gradus conuitij, quibus oſtẽdat ſe ſanctum.* Giral. Quem conſecrationis ritum obiecit Apoſtat. Iuliano Naz. orat. 1. ſic dicens. *Mithra, ideſt ſol, cui celebritates fiunt, & in primis à Chaldæis, cui Deo, qui volunt initiari, duodecim contumelijs afficiuntur, & per verba, calorem, frigus & alia huiuſmodi.* Naz. Tam verum eſt, à myrrheis tribulationum ſuccis homines conſecrari, vt id pateret ignorantijs Gentilium. Sic Magi vero iuſtitiæ ſoli miniſtraturi myrrha accedunt conſecrati, nimirum per longi itineris incommoda, & labores naſcentis numinis initiati Antiſtites

Steph.

Hier.

Naz.

Text. Et reſponſo accepto: ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

§. XXI.

A Deo quodammodo recedendum eſt ijs, qui aliorum curam habent, vt ſibi commiſſos tueantur.

PRæ nimia Dei charitate optabat Paulus à Chriſto anathema eſſe pro fratribus ſuis; ſed & Regales Magi à Chriſto ſeparantur, vt ſuis medelam afferant. Etenim dicitur reuerſi ſunt in regionem ſuam: cur potius vt Chriſtum potirentur, regionem, & domum, & familiam, & regnum non obliuiſcuntur? Enim vero ſi Deum ſapiunt, miror quod non adhæreant illi, quod ab illo poſsint ſeparari: immo quia Deum ſapiunt citiſsimè conuolant etiam Chriſto relicto, vt muneris ſui in ſubditos officio fungantur. Id

quod

quod elegãter imperfectus insinuans ait. *Si quasi terrenum Regem eum quæsissent, inuenientes eum, apud ipsum remansissent. Nunc autem, & hunc adorauerũt, & ad suum reuersi sunt.* Hoc maximè à terreno Rege differt Rex diuinus: terreno Regi Principes illi placent, qui propria obliti regiæ adhærentes astãt, verũm Regi diuino minime hi principes placent; sed qui Deum adorantes in sua remeant, suisque frequentissimi adsunt. Hinc ecclesiastici Principis reiectus fuit à Domino affectus, quo gloria Thaboris madidus aiebat. *Bonum est nos hic esse.* Cui Dominus apud Timotheum Antioche. *Quid tibi in mentem venit, Petre? tui ne solius curam geris, an non totius mundi?* Cui mundus creditus est, cui prouintia, cui Regnũ malè apud Deum audiet, si nimium deuotus, etiam vt Deo adhæreat, suorũ obliuiscatur. Respuet sanè hanc nimiã erga se deuotionem ille Deus, qui pessimum Euæ à Deo recessum haberet excusatum, si illa, ne subditum sibi tristaretur, arbori appropinquaret. Sic de serpentis astu conquerenti Deus apud D. Chrysost. respondit. *Serpens decepit me, inquis, & comedi, ô Eua esto: te viro tradidi, num & serpentem tibi tradidi?* quasi Deus excusationem Euę recepisset, si præ textu alicuius sibi subditi esset lapsa. Excusabilis est, imo gratus est qui diuinis se negat conspectibus, vt suorum occurrat necessitatibus, qui à Deo ad suos aduolat, qui vt sua curet, & agat, à quieta Dei contemplatione separatur. Nullaque dignus iudicabitur venia ille Pastor, qui prætextu fruendi Deum commissas sibi oues lupis, hisque ferissimis relinquit deuorandas. Quo circa minime prętermitenda est illa de ouibus insignis cura in Martino tantum non ad superos euolante. Etenim ait. *Si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem.* Quod ingenti admiratione prosequitur D. Bern. in serm. satus. *O inæstimabilem charitatẽ! O obedientiam singularem! Immolasti singulare gaudium tuum, paratus redire iterum in pericula, & à Christo tuo peregrinari diutius, si modo ipse voluisset. Magna quidem obedientia vestra, Angeli sancti, sed quod dicere audeam pace vestra, nescio an inueniatur in vobis quisquã paratus in tale ministeriũ mitti, in quo necesse habeat, non videre faciem Patris. Magnum est, Petre, quod Dominum secuturus, omnia reliquisti, sed audiui te in monte dicentem, vbi transfiguratus est coram vobis, bonum est nos hic esse. Non est hoc; si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem.* Sic boni pastores à Christo etiam separari amant, vt ouibus Christi inuigilent.

CAPVT IX.

De occursu Domini, & Simeonis, ab illo Luc. 2. Et ecce homo erat. &c.

CVM Deiparæ purificationem legalem late lib. 1. cap. 11. per totũ explicauerimus, in hunc locum seruauim⁹ qualiter Deifico infanti senes occurrerint, eiusq; laudes celebrauerint. Etenim cum maternis brachijs quadrageſsimum diem agens templo inferretur paruulus, ecce tibi ad resignatum misericordiæ fontem candidissimi olores aduolant. Hinc senex Simeon huius horæ spe diu sustentatus vlnis excepit puerum; cuius glorias dũ canit, breuem matri dolorem, æternũ Iudæorum excidium lamentatur. Illinc senex item Anna totam se fundit in pueruli laudes, miranturque vniuersi, cum audiunt Dei magnalia, redemptionemque Israelitici populi contemplãtur.

(?)

Tex

Text. Et ecce erat homo in Hierusalem; cui nomen erat Simeon, & homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſrael.

§. I.

Nulla conſolatio bonorum expectanda homini; niſi ea, quam ſecum infert Chriſtus Dominus.

LOngæuitas iuſti Simeonis hunc in illius animo inſeuerat affectum, quo ſibi ab omnibus mundialibus caueret bonis, quo ſplendidiſsima quæque timeret bona, & ſuſpecta fallaciæ, & infirmitatis haberet. Vanas ergo gloriolas relinquens vanis eam vnam expectabat gloriam, & conſolationē, quæ deſiderio ſui miro ſanctiſsimos Iſraëlitas iam diu affecit. Ea erat quam omnes Chriſto introducente potirentur, hæc vna expectari poſtulat, non timeri; hāc vnam non timebat; ſed expectabat timoratus ſenex. Ita D. Gregor. Niſſ. orat. de occurſu Domini fatur. *Non ergo ad mundanam gloriam Iſraelis conſolationem ſapiens expectabat Simeon; ſed eam, quæ eſt vere tranſitio ad veritatis pulchritudinem. Nam cum ei datum fuiſſet reſponſum fore, vt antè quam è vita excederet, videret Chriſtum Domini, expectabat fore vt ſpiritualiter cum eo appareret populi conſolatio.* Id maximè ponderandum nimirum; *expectabat fore, vt cum Chriſto appareret populi conſolatio;* quaſi omnes conſolationes, omnes delitias & reſpueret, & timeret, quæ ſine Chriſto eſſent. Etenim præ oculis habebat populorum gloriolas hallantes interitum, aſtabant illi conſolationes toties allatæ populo ſuo á Moyſe, à Ioſue, à Mardocheo, à reliquis Saluatoribus, quam labiles fuſſent, quam cito euaneſcebant, & quantas inde calamitates pariebant. Hinc cautus, & timoratus has mūdanas glorias, & conſolationes faſtidiens, illam vnam gloriam, & conſolationem in optatis habebat, quæ cum Chriſto Domino populo Iſraelitico promiſſa appareret. Huius ſpe vel ſolum paradiſi nomine pertentatum latronem ditabat Dominus a cruce, & deliniebat; dixerat enim *hodie mecum eris in paradiſo*, & dixiſſet plane quod ibi D. Aug. ſerm. 119 fuit commentus, nempe, *intra paradiſum nequaquam vltra cum Adam viſurus infernum. Nullum illic cibum lethalem, nullam iam legem, nullam arborem pertimeſcas. Et ne forte verearis, ne tibi aliquis hoſtis, ne antiquus ille latro inſidietur, poſſeſſio tibi illic me introducente firmabitur.* Et ſane nulla firma poſſeſsio, nulla ſtabilis conſolatio, nullum bonum ſine timore habendum eſt; niſi quod introducente Chriſto amplectemur. Non eſt in terra paradiſus, non eſt conſolatio ſine lege, ſine lethali ſuccо, ſine exercitu hoſtium inuadentium, vnus ille paradiſus, & cō ſolatio nobis eſt expetenda, quæ cum Chriſto nobis apparet, hæc nobis firma erit; reliquæ omnes maxime expauendæ, & exuflandæ. Hinc gaudio plenus perſonabat Pſaltes 67. *Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis.* Iam populorum vera gaudia, & ſolidam, firmamq; cōſolationem præſagiens, eo quod Chriſtus Dominus gaudio, & conſolationibus aderat. Vt ibi Aug. fatur. *Mirifice cum dixiſſet millia lætantium continuo ſubiecit Dominus in illis, ne miremur quod lætentur, Dominus in illis*: cum quo vno vera omnibus aduenit conſolatio.

Tex-

Textus. Et Spiritus ſanctus erat in eo, & reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini.

§. II.

Seruorum Dei miniſterium ab ipſius præmij aliqualis largitione ſolet præueniri.

OQuoties qui Deo ſeruiunt, antequam operis ſeu laboris conſumentur horam, ſe largitione præmij prę uentos vident! Apoſtolica audiui lege cautum, non coronabitur niſi, qui legitime certauerit, vt abeo expectaretur corona, qui certaminis victor arenam reliquerit. Et ecce tibi primus ille Chriſtianus athleta, qui in arenam deſcendit, medio in puluere clamat. *Act.7.* *Video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei*, quod poſt mille certamina, poſt mille mortes ſi videret eſſet fœliciſsimus, non dū certamē definiens, & præmiū iam gaudens potitur. *Euſeb.* Merito Euſebius Emiſſen. inquit. *Vide quantum agat in pectoribus ſeruorum ſuorum diuini charitatis ardor, quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Nec dum explet famulus miniſterium ſuum, & iam Dominus apperit regnum ſuum.* Non dum curſum conſumauit famulus, & coronam non in reliquo repoſitam, ſed manibus appoſitam contemplatur. Præ oculis habet, quod ſi tantum haberet in optatis, fœliciſsimus exultaret. Sic præueniuntur iuſti præmio certaminis; ſic ante Stephanum Simeon priùs præmio dicitur donandus, quam curriculum vitæ conſumaret, eiuſque oculi videbunt quod multi alij, quia deſiderarunt, in æternum beantur. Quaſi verè, tam fœliciter Paulus dixit ad Philippenſ. 1. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.* Vnus mihi Chriſtus & vitæ ratio, & mortis præmium; *quaſi diceret,* ait Guarricus, *vt Chriſtum magnificem viuere volo tantum, & Chriſtus eſt præmium mortis meæ.* Vide modo quid agat cum ſeruis ſuis diuina charitas Chriſtus, qui præmium eſt morientium Apoſtolorum, qui à Paulo ſperabatur, vt ſuæ mortis corona. Ante quā Simeon vita fungatur, antequam mortis vmbram videat, iam illi datur, & quod ſperabatur deſiderijs, oculis demonſtratur. Etenim Simeon accepit reſponſum, non viſurum ſe mortem; niſi priùs videret Chriſtum Domini. Itaq; qui poſt mille mortes erat ſperādus vt præmiū illarum, Simeonis præuenit mortem, & ſe illi videndum exhibet. Quam diuinæ charitatis in ſuos feſtinationem. S. Amb. verbis ſerm. 6. *Amb.* in Pſalm. 118. ſponſa diuina ſic exprimit. *Ecce hic aduenit ſaliens ſuper montes, adhuc ego eum quæro, & illi iam venit, adhuc ego ſuffragia capto, & ipſe iam proximus eſt: Ego ſuſcitari mihi charitatem cup , & ad me plus charitas ipſa feſtinat.* Dixiſſet fere Simeon ſic præuentus, ſic à Domino præoccupatus, vt medijs ipſis votis, medio in puluere ante occurſus, & certaminis conſumationem iam deſiderati Chriſti oſcula præguſtaret. Hinc infamat Tertul. Marcionis Chriſtum, qui nulla ſuorum à primordio habita ratione, tandem extremis temporibus venit opem ferre tunc ſolum laturus. Etenim ait lib. 1. *Quid de tali medico iudicabis, qui nutriat morbum mora præſidij, & periculum extendat dilatione remedij, quo pretioſius, aut famoſius curet? Talis & in Deum Marcionis dicenda ſententia eſt, mali permiſſorem, benignitatis præuaricatorem, quā monſtratim cauſæ ſuæ exhibuit.* Quaſi præuaricator eſſet bonitatis, qui retarderet auxilium.

1. *ad Ph*

In Puriſi cat. ſer. 5

(?)

Textus. Et venit in Spiritu in templū, & cum inducerēt pue rum Iesum parentes eius, vt fa cerent secundum consuetudi nem legis pro eo. Et ipse acce pit eum in vlnas suas, & benedixit Deum & dixit.

§. III.

Diuturnis virtutibus maturata expectatio in primis Deo gratissima, & homini vtilissima est.

Isai.8. QVi crediderit non festinet, dicebat quondam Isaias cap.28 quippe primum & excellentissimum fidei ornamentum lonægua, & matura expectatio apparet. Celebres illi credentium Patres Abrahamus, & Sara qua expectatione fidem suam excolerent, *Gen.* tunc maxime declararunt, quando senectus ipsa, & longitudo temporis, & mortua pene membra expectationi prolis intercludebant aditum, fideles tamen viri gaudebant adhuc filium *Zen.* expectantes. Accipite D. Zenon. lib. 2. serm. 5. hæc verba dantem. *Ecce prima deuotio libenter excipere quod sero datur: nam & risit Sara munus iuuentutis subiens in senecta.* Non is erat Iudæorum animus nescius expectare, moræ cuiuscumque impatiens, vel ad tridui expectationem furens contristatus. Id notatum reliquit Tertul. lib. de patient. *Post mannæ æscatilē pluuiam, post petræ aquatilem sequelam desperāt de domino tridui sitim non sustinendo.* O gentem desperatricem! attendite ad petram vnde excisi estis, ad Saram, quæ dilatam prolem in effœta senectute expectabat, & gaudens nimis seram & tardam accepit. Generis sui fœliciſsimus Simeon fœliciter patriſſat lætans, & exultans accepit, quod illi valde sero dabatur, accepit, inquam in vlnis mundi thesaurum, qui longa sæcula tardatus longissima expectatione viri iusti animum stimularat. Vis noscere expectantis animi constantiam, & meritum? Audi Eusebium Emiss. *Quem iam ætas de hoc sæculo exire cogebat, Dei responsio retinebat, mori cupiens mori non poterat, dicens, scio quia veniet, scio quia videbo eum.* Ecce tibi hinc longissima transeuntia sæcula, ætas languens, deficientes vires, tedium viuendi pulsabant iusti Viri animum, illinc responsio vna diuina illū confirmabat, & hac nutritus victor temporis, ætatis, molestæ senectutis quo serius venit, eo gratius accepit infantē. Hæc est fidelis animi prima deuotio, libenter excipere, quod sero datur: hac placuit maxime Deo feruidꝰ ille Christi amator Petrus, qui nimia festinatione offenderat. Sic D. August. *Aug.* tract. in Ioan. 123. Petrum ætate iam, & puluere canum crūci religatum cō templans ait. *Hunc inuenit exitum ille negator, & amator, negando prostratus, flendo purgatus, patiēdo coronatus. Hūc inuenit exitum, vt pro eius nomine perfecta dilectione moreretur, cum quo se moriturum peruersa festinatione promiserat.* Etenim iuuenili ardore correptus moriente Christo, vitam non sustinebat, sese impatiens morti dabat, paratus, ait, sum in carcerem, & in mortem ire. Qui amantis animi affectus vt nimis festini & properi, sic noctis illius durissimæ gelu penitus aruerunt. Sed lacrymis rediui vsque in senectam dilati longæui laboris cōtinuatione maturi tandem, quod male festinantes amiserant mortis præmium, patienter expectantes obtinuerunt. Nec miror sic fideles expectatores afficere Deum illum, qui amatrici matri, & immaculatissimæ sponsæ se extraneum præbuit, vt seram expectationem, & morosam omnibus Dei fidelibus innueret. Huc refero illud Irinæi lib. 3. cap. 18 aliàs obscurum, nimirum. *Propter hoc* *Irin.* *properante Maria ad admirabile vini signum, Dominus repellēs intempestiuā festinationē dixit:* quid mihi, & tibi est, mulier? Vbi velim expēdere quod prę properā festinationē premens etiā à matre sibi charissima, & in scia offēde re sese

sese alienat, illique se prærripit iturus ad eos, qui longissimam expectationē sustentant. Hinc argutissimè Eusseb. Emiss. expectantis Simeonis glorias exemit. *Cum parentes Christi*, ait, *puerū Iesum in templum inducerent, vt secundum consuetudinem legis pro eo facerent, occurrit senex: brachia extendit, & parentibus ait. Mihi eum date, mihi debetur.* Cur tibi à suis parentibus dandus diuinus puer, ò bone senex? Cur virgineis brachijs thesaurum eripis, vt tuis senio confectis vlnis sustentes? Cur tibi debendus Dei, & Virginis filius vnigenitus? Sanè, quia in eius expectatione arent membra, mihi debetur meritò, qui expectans consenui, ærumnosamque, & longissimam vitam eius desiderio sustento: scio, scio ingenium pueri, qui vt longæuos expectatores recreet, se amantissimis parentibus eripit, mihi eum date, mihi debetur. At nimis festinantiū pericula maximé cauebit, qui immaturam Asaelis mortem 2. Regum 2. meditabitur. Is dum nimis currit in victoria, occisus est: de quo D. Pascas. lib. 5. in Thren. ait. *Asael cursor erat velocissimus tanquā vnus ex capreis, quæ morantur in syluis; nesciens veloces animi motus patientia, & grauitate temperare. Vnde dum velocius sequitur hostem, ictus vulnere deperijt.*

Habētur in Homiliario.

Textus. Et dixit, nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

§. IIII.

Christi Domini aduentu tempestiua, & matura mors fidelibus apparuit.

in Cat. CYgneum Simeonis cantum in tēplo intrantis, D. Greg. Nisc. examinans hæc fatur. *Quàm beatus ille sacer ad sacra introitus, per quem ad vitæ terminum maturauit!* Et pulchrè dixit: *maturauit*; vt maturum, & tempestiuū moriendi tēpus à Christi Domini aduentu præsagiret. Enim verò ligni excissionem maturam prædocens Cat. c. 31. ait. *Hanc, atque aliam materiam omnem cùm effodies, luna decrescente eximito post meridiem sine vento austro, tunc erit tempestatiua.* Quod etiam cauit Cicero lib 2. de Diuinatione in hęc verba, *arbores, vt hiemali tempore cum luna simul senescentes, quia tunc exsiccatæ sunt tempestiué cædi putentur.* Sic vbi Synagogæ luna consenuit, vbi obscurum lumen suum minui cœpit, orto Christo Domino, maturior, & tempestiuior hominum sectio cœpit apparere. Quando sua excellebat Synagoga accretione, ò quam acerba mors, quam dura, carcer pro carcere erat, Infernus pios viros etiam ad tempus non torquebat, sed captiuos tenebat, efflorescebat adhuc lignum illud generis humani pestis. At decrescente synagoga vitæ arbor apparuit hominibus edenda, continùoque mortales cuncti ad sectionem, ad placidissimam mortem maturuerunt. Eòque mors gratissima iustis veniet, quò tempestiuior, quò ruptis corporis huius carceribus in libertatem filiorum Dei euocandū erit. Hin eleganter Thimoth. Ierosol. Christo templum ingresso Spiritum sanctum sic facit ad Simeonem lequētem. *Surge senex, quid dormis, matura citò, præstò est, qui te absoluet: execute necrotaphia, funerasque sindones, præpara sepulchrum, adest, qui te missum faciet: venit Emmanuel.* Et vix post natum Christum, post Synagogam senescentem potuerit pius homo meliori exhilarari nuntio, quám eo, qui funeras illi faces præferret. Cur non obiret lætans maturam, & tempestiuam mortē, qua succisus æternæ ciuitati erat addendus? Qua cum luna, senescens succi venenati arboris exsiccatus, tempestiué succidebatur, ædificio diuino reponēdus? Plane Cyrill. Ierosol medio e mortis puluere sic per Simeonis ora effingit sibi mortalem hominem loquentem. *Exultat Adamus Christum per Simeonem*

Cat.

Thimo. Hier.

nem eiusmodi oratione alloquens: nunc dimittis seruum tuum, Domine, nunc ab æternis illis vinculis me absoluis, nunc à corruptione me eripis, nunc ab omni mœrore me expedis. Quæ luna crescẽte excidũtur arbores, corruptæ fœtent, & à vermibus corrosę perstrepent; sicq; Synagoga vigente, & corruptio, & vermis vigebat, & carcer erat, & horror habitabatur inferni, & gemebundi Sancti longa suspiria edebant. Modò decrescente Luna, Synagoga senescente, tu Domine, dum appares, dum Synagogam minuis, exsiccas viridantis arboris venenũ, acerbitatem, corruptionem, vincula, suspiria mortis tollis, vt tempestiuè, & maturè scissi homines per mortem, non ad carcerem, & corruptionem; sed ad gloriã, & immortalitatem euolemus. Aiebat olim Plinius, lib. 28. c. 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius est, quàm tempestiua mors.* Hæc solùm accidit hominibus post Christum, cuius gratia maturi iam, & tempestiui excidimur aptandi in tabernacula æterna. Iam meritò dicat Beda. *Multum fœlix videbit mortem carnis quicunque Christum Domini prius oculis cordis videre fatagerit.* Qui maturè, & tempestiuè mortem obire cupis, lunares tumores excute, te bonis temporalibus eripe, Christum intuere, quo vno lætans poteris mortem oppetere. Heu quã acerba mors erat ante aduentum Christi! Genesis. 12. Abraham totus pauidus dicebat vxori suæ apud Ægyptum. *Scio quòd formosa sis mulier, futurum itaque, vt cùm te videant Ægyptij, dicant, ista est vxor eius, & occident me: dic igitur, soror eius sum.* Quid ais, ò bone senex, si soror tua dicatur Sara, rapietur in fœdum Ægyptiorum coniugium? Rapietur forsan, ait ille, sed ego viuã, adeò mortem expauescebat, vt præ illa contemneret pudicitiam vxoris. Vbi pulchrè Chrisost. hom. 32. *Quia nondũ mortis erat soluta tyrannis, propterea in adulterium consentit iustus, & quasi seruit adulterio in mulieris contumeliam, vt mortem effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondum erant æreæ portæ confractæ, nondum erat aculeus eius hebetatus.* Quæ omnia effecit Christus, ex quo mors apparuit facilis, & dulcis. Quod si tibi scrupulus est, quod dicatur Abraham, vt mortem fugeret, pudicitiam vxoris contempsisse, pulchrè se expedit ab hoc nodo Chrisost. orat. de S. Bernice, & Prosdoco, vbi Abraham sapientiam ex hoc facto commendat. Quia cùm pudicitiæ periculum semper instaret, & cùm haberetur Sara vxor, siue soror; & insuper adderetur periculũ vitæ, si vxor putaretur, è duobus malis euenturis, alterum sapientia sua impediuit, nimirum cædem, quòd hanc æstimauerit maius esse peccatum. Et quidem cũ monebat; dic quòd soror mea es, potius diminutionem procurabat peccati, quod grauius esset in adulterio, & homicidio perpetrato, insuper ostẽdebat quã metuenda esset tunc mors, at post Christum nihil est morte suauius. Paulus ad Philipp. 2. *Sed & si immolor supra sacrificium, & obsequium fidei vestræ, gaudeo, & congratulor vobis, id ipsum autẽ & vos gaudete, & congratulamini.* De quo D. Chrys. modò citatus ait. *Quid ais? moreris, ò Paule, & ad societatem voluptatis homines aduocas? Non equidem morior, inquit, sed ad meliorem vitam ascendo. Vt igitur homines magistratum ineuntes plurimos lætitiæ sibi socios, ac participes sibi futuros accersunt, sic & Paulus ad mortem pergens, gaudij sui consortes futuros vocat.*

Plin. *Bed.* *Gen. 12.* *Chrisost.* *Phil. 2.*

Textus. Quod parasti ante faciem omnium populorum lumen ad reuelotionem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

§. V.

Christus Dominus vniuersitati hominum proficuus nascitur, non vni tantum populo.

SImeonis in vlnis Christus Dominus apparet, qualis à Malachia olim de *Mal. 4.*

cantabatur, dum ait: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pennis eius.* Sol, inquam iuſtitiæ nimirum, non perſonarum acceptor; ſed qui in omni gente quæ timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Quam explanationem vt à D. Petro inſinuatam accepit Ambr. verbis non ſemel allatis. lib. 1. offic. *Magnus*, inquiens, *iuſtitiæ ſplẽdor, quæ alijs potius naſcitur, quàm ſibi, communitatem, & ſocietatem noſtram adiuuat.* Nõ iam lucerna in tẽplo Chriſtus Iudæis illuxit; ſed Sol in medio cœlo communitatem hominum indifferenter illuminauit, paternum ingenium imitans, qui ſolem ſuum facit oriri ſuper iuſtos, & iniuſtos. Sic lætabundus Simeon exultat, quòd de ſub modio Sinagogæ exeat fulgentiſsima Saluatoris lux ante omnium populorum faciẽ micatura. Id quod eleganter expendit D. Hilar. dum explicabat illud Mat. 5. *Nemo accẽdit lucernam, & posit eam ſub modio, & non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita*, quaſi ibi innueretur, quod lumen hoc diuinum non vni Sinagogæ dandum, vt paruis illius terminis maneret concluſum, quod vniuerſitati hominum ſufficeret. *Synagogam*, ait, *dignè Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantùm receptos certum modum dimenſæ obſeruantiæ continebat. Ciuitatem, carnem quam aſſumpſerat, nuncupat, quia vt ciuitas ex varietate, ac multitudine ciuiũ conſiſtit cohabitantium, ita in eo per naturam ſuſcepti corporis quædam vniuerſi generis humani congregatio continetur.* Non Synagogę modio includendum naſcitur ſalutare lumẽ, imò anguſtias dimenſæ obſeruantiæ fugiens, ſeſe in ciuitatem efformat carnem ſubiens, vt vniuerſi generis humani congregationem contineat, vt vniuerſitati populorum ſuo proficiat lumine.

Act. 10. Ambr. Math. 5. Hil.

Sic Deus vniuerſitatem amat, ſic pluribus optat eſſe communis, vt nec cibum, vt aiunt, ſibi gratum ſumat; ni ſi fuerit hominum multitudini proficuus. Rectè id notauerat, quæ dixit Cant. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Ad hæc Bern. ſerm. in Nat. Virg. *Etſi iuſtus germinat ſicut lilium; ſed nõ ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingularitate cõplaceat ſibi.* Quantumuis ſit lilium iuſtus, quantũuis floridus, ſi vnus eſt, ſi ſolus eſt, diuinæ non ita placebit voluntati, quæ vnum & inuictiſsimum, & omnibus floridum virtutibus deſpexit Adamũ, vt vniuerſitati conſuleret, etſi peccatorum tenebris inuolutæ. Aitenim: *Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, faciamus ei adiutorium, &c.* Mulier ergo pro bono adijcitur Adamo: mulier, inquam, quę peccati labe affecit mundum. Quomodo pro bono additur iſta mulier? Pulchrè id dubitat, & explicat D. Ambr. lib. de Par. c. 10. *Si igitur viro culpæ author eſt mulier, quemadmodum pro bono videtur adiecta? Verùm ſi conſideres, quia Deo vniuerſitatis eſt cura, inuenies plùs placere Domino debuiſſe id in quo erat cauſa vniuerſitatis, quàm condemnandum fuiſſe illud, in quo eſſet peccati.* Ecce tibi iuſtus homo virtute floridiſsimus, quia ſolus non probatur Deo, præ amore vniuerſitatis, & multitudinis.

Cant. 2. Bern. Gen. 2. Ambr.

§. VI.

Antiquos ſeruos quando Deus ob peccata illorum à cæleſti gloria eliminat, aliqua temporali gloria, antiqua illorum ſeruitia munerat.

NAſcitur Sol iuſtitię, vt lumen omnibus inferret nationibus, & gloriam Iſraeli inderet, quando enim Iſrael cæcus in tenebras exteriores ceciderit, non tamen à Deo ſuo omnino inglorius abibit. Etenim is eſt Deus, qui ſeruum aliquando fidelem, poſtea rebellem, & pernicioſum non in glorium relinquat; ſed cùm à cœleſti excludat gloria, humana illum, & mundiali gloria muneret. Sic populo exoſo, & reprobato hanc in mundo ſingularem gloriam dedit, vt ex illo naſceretur Rex gloriæ Chriſtus, vt ſacerdotio, templo, ciuitate, lege, & fide priuatus immensè gloriari poſſet de carnali

carnali cognatione cũ Dei filio. Hoc iuſtitiæ diuinæ ingenium præſagierat reprobus ille Saul, cùm audita reprobante ſententia ad mundialem hunc
1.Re.15 honorem confugit. Ait enim. 1. Reg. c.15. *Peccaui; ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei.* Quaſi hoc neceſſum eſſet in quauis reprobatione; manere reprobato qualecunq; ſuffugium. nimirum mundialem honorem, popularemque fauorem, quo muneraretur antiquata ſeruitia. Quod præſtitit Deus etiam Iudæ omnium reprobo[illegible] nequiſsimo, etenim eò ſpectaba[illegible]t ille tanto proditori exhibitus [illegible]mino menſa vltima. *Cùm in-*
Ioan. 13 *tinxiſſet panem, dedit Iudæ.* Ioann. 13. Cur Iudæ præ omnibus panis porrigitur Dei manu intinctus? Nil tale Petro, nil tale chariſsimo diſcipulo; ſed hoc fauore, & honore horario miſer ille ab æterno prandio excluditur. Vnde
Cyril. Cyrill. Alex. lib.11. in Ioann.c.16. inquit. *Proditor non erubuit charitatem Chriſti, contempſit honorem, & gratiam eius abiecit.* Sanè maximus erat honor à ſummo creaturarũ Imperatore exhiberi panem illum diabolici furoris viro; ſed qui aliquando fideliter ſeruierat, non permittit Deus à ſe inglorium omnino abire. Id eleganter expendit
Bern. D. Bern. in Caino ita poſt reprobationem ſuſpirante. Gen.4. *Omnis qui inuenerit me, occidet me: ſic occidendũ ſeſe cauſabatur infœlix tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi. Quod & factum eſt.* O miſer, qui his gloriolis muneratus ab æterna illa beatitudinis gloria patitur exilium. Planè Deus vt ſummè miſericors neſcit ſeruum inhonorum repellere. Quò reſpexit Tert. libr.4. contra Mar. vbi de aſcitis Moyſe, & Helia in Taboris gloriam locutus ait: *Tradidit Deus filio diſcipulos nouos, oſtenſis priùs cum illo Moyſi, & Elia, in claritatis prærogatiua: atq; ita dimiſsis quaſi iã & officio, & honore diſiunctis.* Similiter eiecturus primos illos Paradiſi incolas. Gen 2. *Fecit eis Deus tunicas pelliceas.* Non enim conſueuit Deus à ſe abiegare ſeruos in hac vita omnino inhonoros, & nudos. A quo non longè abeſt Moyſes Bercepha de Parad. part. 1. c. 28. inquiens. *Cùm itaq; nudati iam, tũ illi pudore afficerentur, non erat conſentaneum diuinæ miſericordiæ, nudos prorſus eliminare à Paradiſo.* Sic ille.

Text Et dixit ad Mariam matrem eius. Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionẽ multorũ in Iſrael, & in ſignum, cui contradicetur.

§. VII.

Chriſtus Dominus eos impugnat, & conterit, qui tenebroſis moribus cæcutiunt, filijs autem lucis benedictionem impertitur.

QVò noctuis Sol durior exiſtit, eò gratior linceis apparet oculis; ſic fulgentiſsimus iuſtitiæ Sol Chriſtus tenebricoſos homines valde offendit; filios autẽ lucis maximè illuſtrat. Quod pulchra allegoria expendit D. Cyrill. *Tom. 6.* hom. Epheſi habita, dum pernoctanti *Conc. E-* Iacobo Deum reluctari conſiderat, *pheſ. c. 5.* illique hæc dicere. *Dimitte me, iã enim* *Gen. 32.* *aſcendit aurora.* Tũc ſic Cyrill. *Chriſtus luctatur, & pugnat aduerſus eos, qui velut in nocte, & tenebris verſantes caligi noſum cor poſsideant. At verò cum illis non pugnat, qui ſunt in luce, ſpiritualẽq; auroram in mente habent.* Væ illis, quorum oculi obtenebrati ſunt, quippe offendent ad lapidem pedem ſuum, viuo, & angulari lapidi Chriſto incidentes miſera contritione peribunt. Infœlix ille proditor Iudas Magiſtrũ venditurus exiuit, & notanter Ioan. c. 13. edixit: *Erat autem nox*, vt cæcã eius *Ioan. 13* animi noctem exprimeret, tenebrico ſumq; illius cor induceret. Continuó ad illum Chriſtus Dñs, *Quod facis, fac citius.* Quę verba vt cõminatoria, durumque & crudele duellum hallantia egregia explicat ſimilitudine idem Cyrill. libr. 9. in Ioann. cap. 17. *Que-* *Cyril.* *madmodum ſi vir fortis, aduerſus quem quiſpiam feratur; ipſe verò viribus ſuis fretus dicat magna voce, quod facis, fac citiùs, vt meæ dexteræ vires experiaris.*

Sic hoſtes in ſe armatos exagitare ſolent viri fortiſsimi: eia agite, concurrite, meum ferrum expectat mors impatiens, quod ego poſsim, quàm mea dextra valeat experiemini. His etiam caliginoſa corda Chriſtus Dominus exagitat armatus in viros tenebroſos durus debellator aduerſus eos, qui nocturna cæcitate verſantur.

Vos Iudæos compello, qui vt tenebroſi, & cæci Chriſtum Domini lapidem angularem incurriſtis, ſic miſeré lapſi duriſsimam ab illo contritionem eſtis paſsi, at cùm primùm tenebris excluſis, lux veritatis animos veſtros irradiet, erecti in nouam ſpem, cœleſtem benedictionem hæreditabitis. Sit huius veritatis illuſtrator Tertul. lib. de Trinit. vbi dictam Iacobi nocturnam luctam ſic examinat. Qua re Iacob, qui ad tenendum hominem, cum quo luctabatur fortior inuenitur, & benedictionem ab eo, quē detinebat, poſtulat, quia iam Lucifer oritur? Ideò poſtulaſſe reperitur, quoniã præfigurabatur contentio hæc inter Chriſtum, & filios Iacob futura, quæ in Euangelio dicitur perfecta. *Contra hunc enim hominem colluctatus eſt populus Iacob, in qua colluctatione potentior populus eſt Iacob repertus, quippe cùm aduerſus Chriſtum iniquitatis ſuæ victoriam ſit conſequutus, quo in tempore propter facinus quod admiſit, inceſſu fidei propriæ, & ſalutis claudicare grauiſsimè incertus, & lubricus cœpit, qui quamuis ſuperior damnando Chriſtum repertus; eget tamen ipſius miſericordia, eget tamen ipſius benedictione.* Ecce vobis ex quo ad hunc lapidem viuum pedem ſuum Iacobea proles offendit, miſeré incedere, & in ſalute claudicare cœpit, & quantumuis in Chriſtum Domini inſultarit, eũque morte damnarit peſsima, adhuc excluſis tenebris, cùm primùm Lucifer veritatis eluxerit, benedictionem illius anxié contendet, & fœliciter obtinebit, vt appareat quàm ſit Chriſtus Dominus multorum ruina, & reſurrectio.

Tert.

Gen. 32

Text. Et tuam ipſius animam doloris gladius pertranſiuit, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

§. VIII.

Chriſtus Dominus matrem creaturis omnibus imperaturam gladio ſubiecit doloris, vt illi humanitatem in ſubditos homines innueret.

PEſtiferæ Iudæorum cogitationes cùm apparuerunt, palâmque in Chriſtum rebellarunt, apparuit ſimul doloris acutiſsimus gladius, qui maternũ tranſuerberauit pectus. De quo matris Dei dolore ſatis diximus lib. 1. cap. 12. per totum. Id modò nouum mihi accidit gladij concepto verbo, quòd orbi imperatura Virgo ſub doloris gladio effigietur. Cuius rei dum cauſam quæro, incido in Tert. verba, quibus Scapulam præſidem humanitatem in Chriſtianos ita perdocet. *Potes & officio iuriſdictionis fungi, & humanitatis meminiſſe, vel quia & vos ſub gladio eſtis.* Et quis ſe ſub gladio videns humanitatem obliuiſceretur? humanitati non inſueſceret? Hoc ego conſilio crediderim (ſi fas eſt dici) omnium creaturarum Reginam Virginem gladio fuiſſe doloris à Domino ſubiectam, vt humanitatis meminiſſet quando à miſeris, infirmiſque hominibus compellaretur, & ex illis humilis, benigna, gratioſaque appareret.

Tert.

Imperaturum cæteris animal efficiens Deus, ſtatim de non edendo præcepto ſubiecit; Cur ita? Sané vt ciuilem, & humanum, & non ſupercilioſum faceret in ſubditos Regem. Sic D. Cyrill. Alexand. lib. de adorat. in ſpiritu. *Etenim*, ait, *nobilitatis immodica amplitudo ſuperciliоſam affectatio-*

Cyrill.

ctationem, ea propter data ex lex continentiæ, quæ Dominum agnosceret, vt per eam ad memoriam semper vocaretur eius, qui tanta cum potestate imperauerat, & sciret manifestè se imperantis legibus subiugatum. Porrò nihil efficacius seuerum supercilium depellit, humanitatemque perdocet, quam ea consideratio, qua quis se alterius iugo prospicit subiacere. Quis Centurionem illum Euangelij adeò humanum, & benignum reddidit in infirmantem seruulum? Egreditur domo, adijt salutis Authorem, prosternitur, precatur enixè salutem seruuli, vel vnum verbulum à Domino contendens. *Tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* Vnde tanta humanitas Domino Ethnico? Audi illũ quasi rationem reddentem. *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus.* O quàm humanus in suos, qui se alteri meminit subiacere! Si homo es, & te sub gladio constitutum attentè cernis, cur humanitatem non ebibis? cur infirmanti seruulo non attendis? Sanè Dominus matrem suam omnium creaturarum Reginam sub doloris gladio posuit, vt ex ijs, quæ passa est, disceret infirmantibus mederi seruulis, vt se omnibus dolorum legibus subiugatam experiens, non superciliosa; sed benigna, sed grata; sed humana fiat creaturis similia patientibus.

Mat. 8.

Text. Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel de tribu Asser: hæc processerat in diebus multis, &c.

§. IX.

Christus Dominus à senibus viris facilè inuenitur.

IN Saluatoris expectatione senescẽtem hãc fœminam, & Simeonem contemplatus D. Bern. serm. 2. pulchrè dicit. *Hodie placabilis, & Deo placens hostia, virgineis manibus offertur in templo, à parentibus portatur, à senibus expectatur.* A senibus, inquam, expectatur: etenim maturi mores Christum Dominũ facilè inueniunt: Christum Dominum senes amant, illiusque maximo afficiuntur desiderio. Dicebat Libellus Astronomicus à nescio quo Chaële exaratus de turture, si turtur in lapide nigro, de quo parangones fiunt, nimirum in Lidio lapide reperta fuerit, is qui talem effigiem habuerit, *à senibus diligetur.* Ecce tibi Christus Dominus verè Lidius lapis: lapis, inquam, quo aurei hominũ probantur mores, vnà cum turture templum ingreditur, inde iam clarissimũ omen prętendens, quòd à senibus diligetur, quòd eius in amore senes inardescent.

Bern.

Senectute grauis Iacob. Genes. 42. conuocat filios vniuersos penè fame enectos, & ait: *Quare pigri estis? Ecce audiui, quia frumentum est in Aegypto, descendite illò, & emite vobis.* Cur senex penè surdescens primò audiuit de frumento, quàm iuuenes? Nõne hi priùs audire solent quicquid noui populo aduenit? Cur non magis de frumento? Vnus D. Ambr. id expendit lib. de Ioseph cap. 8. diuini frumenti, viuique panis Christi præsagiens negotiationem in hæc verba. *Citiùs vtique iuniores, quàm seniores consueuerunt audire, cùm foris positi cuncta circumeant. Sed hanc negotiationem priùs senex audit, sed ille senex, in quo est fidei longæua canities. Prior senex intelligit, sed ille senex, in quo est venerabilis senectus, & ætas senectutis vita immaculata.* Porrò panis viuus Christus senibus amabilis, à senilibus annis, quàm primum requisitus inuenitur. O te fœlicem, cui fides non emortua longæuam parit virtutum canitiem, quæ non ætas diuturna; sed candida vita reddit canum. Is eris senex, qui iuuenilibus ardoribus, puerilibus moribus occultum Christum inuenias manifestum, manibusque suscipias. Abrahamus tres Angelos excepit hospitio, vnoque adorato, prandium parat, cui ipse, & Sara ministrat: quod sic Diuus Hilarius, quarto de Trinitate extol-

Gen.

Amb.

extollit. Abraham, tribus viſis, vnum adorauit. Quanta fidei vis, vt indiſcreta aſsiſtentium ſpecie Dominũ Chriſtum internouerit. Quis ergo prior Abrahamo Chriſtum prænouit? quis priùs adorauit? quibus coniugibus antea Chriſtus innotuit? Sanè his ſanctiſſimis Abrahamo, & Saræ primùm Chriſtus ſeſe obtulit cibandum, excipiendũ. Sed & de illis ait textus: *Erant ambo ſenes, prouectæque ætatis*. c. 18. Ad hæc eleganter monet Philo Iudæus. *Primum omniũ Abraham vocant ſacræ litteræ, ſeniorem, quamuis maiores eius triplo, & ampliùs longæuiores fuerint, quorum neminem legimus hac fuiſſe appellatione dignatum. Meritò ſanè, nam reuera ſenectus non ex longæuitate; ſed ex multo virtutis ſtudio ſpectatur.* Quibus maximè ponderandum eſt, quòd vbi primum Chriſtus hominibus apparuit, illorumque hoſpitio gauiſus eſt, ibi primo ſenectutis honore homines nominantur, ſeneſque dicuntur ob virtutum ſuarum longæuitatẽ: à qua canitie antiquus ille dierũ Chriſtus amat inueniri, talibuſque ſenibus gaudet publicari, & manifeſtari.

Gen. 18.

Abrah. Lib. de

CAPVT X.

De Chriſto Domino ad Ægyptum fugiente: deque innocentium puerorum ſtrage.

Ex Matth. 2.

IAM ternio ille diuinus, Ieſus, Maria, & Ioſeph Bethlehem, & Ieroſolimam reliquerant, & Nazareth apud ſuos degebant, quando Herodes, vt diuinum puerum caperet, in omnes furit Bethlehemiticos infantes. Quorum ſatellites iam imminent, & Ioſeph de Angeli monitu, de nocte conſurgens cum ſanctis pignoribus vſque in Ægyptum peregrinatur. Interea Herodiani milui in immerentes pullos furioſi aduolant, quicunque biennium non explent crudeliſsima morte vitam ingrediuntur immortalem. Sic innumeri agniculi maturant ſequi diuinum agnum, qui poſt puerorum necem, iterum conſulente Angelo, ab Ægypto reportatus Galilæam adijt, vnde cum parentibus Nazareh remeauit, & Nazaræus vocatur patrio vocabulo.

Textus. Ecce Angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph dicens, ſurge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi, futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

§. I.

Glorioſum eſt quicquid propter delenda peccata ſubitur.

ECce vobis cœleſtem ducem vix vtero materno ſoluit, & in arenã deſcendit, primo vagitu armatos in ſe exercitus prouocat. Quid tunc? audebit in armatos hoſtes puer tenellus? furentem Regem medio expectauit in ſtadio? Sed ſunt cœlites qui conſulant fugam. Proh dedecus! fugiendum eſt ſummo Imperatori? Chriſtiana militia á fuga dedicanda? Dixiſſet Tertullian. lib. de fuga in Perſe. *Cùm duces fugiunt, quis de gregario numero ſuſtinebit ad gradum in acie figendum ſuadere? Pulchrior eſt miles in pugna prælio amiſſus, quàm in fuga ſaluus.* Nihilominus Ieſus fugit, & in ipſa fuga ſpecioſior, & pulchrior apparet; etenim nil magis decorum, & pulchrum, & glorioſum, quàm id quod in peccatorum medicinam ſubitur.

Tert.

Is erat pſalmi tertij titulus: *Pſalmus Dauid dum fugeret à facie Abſalonis filij ſui.* Stupet Chryſoſt. quòd fugienti Imperatori decantentur pſalmi, non enim

Pſal. 3.

Chriſoſt.

enim fugitiuos solent cantilenæ celebrare. *Quando laude dignus est qui fugit? quando dignus est habitus exul, cuius nomen inscriberetur? fugitiuos scriptis litteris persequuntur, non honorant inscriptionibus. Sed disce, ò frater, causam inscriptionis, & animam tuam confirma, in tuto colloca. Fugiebat filium suum Dauid, quoniã castitatem fugerat, quia è præcepto Domini fugitiuus, exulq; fuerat, propterea filium fugiebat.* Quæ gloriosior? quę honoratior fuga? Sanè pulchrior fuga hæc Dauidi, & gloriosior extitit, quàm omnium inimicorum victoria. Fugæ, qua Dauid à Deo defecit, hęc fuga satisfaciebat, inde nimis in fuga decorus, plusque fugitiuus quã victor decantari debuit Sané, quia homo à Dei præcepto fugitiuus, exulque fuerat, quia fugam meditatus Adam abscondit se, ideò paruulus Iesus fugit Herodem Regem, propterea fugitiuus Ægyptum petit. Quæ maior gloria Imperatoris, quàm militum fugis mederi? quod maius decus in Saluatore, quàm ob probrosam hominis fugam satisfacere Deo?

Chrisol. Miratur D. P. Chrysol. quòd Euangelista diuini pueri fugam scriptis celebret. *Quid sibi vult*, ait, *Euangelista, quòd hæc scribit ad memoriam sempiternam? deuoti militis est Regis sui tacere fugam, referre constantiam, virtutes loqui, tacere timores, aperire fortia, infirma reticere, aduersa delere, prædicare victorias.* Verùm sapientior Euangelista timores, fugam æterni ducis decantat, & hominum cõmendat memorijs; sed eos timores, & eam fugã, qua fugitiuus homo antiquæ suæ defectioni remediũ apponit. Id eleganter expendit D. Theodotus Antistes Ancyrensis. hom. contra Nestorium, sic fatus. *Nos à pio Domino aufugimus, ad vsum paradisi delitias acceperamus; sed legem violantes, & infesto hosti morem gerentes, ex honore excidimus, & in terrestrem hunc locum fugitiui illius serui vitio depulsi sumus. Quid ergo, numquid mea tarditas pulcherrimæ huius possessionis, quæ homo est, iactura afficiet? Absit, nefas enim erat, vt inuidia gratiam Domini superaret. Et quid igitur, Dominus facis? adiungit se fugitiuo.* E

Theod.

rectè adiungit se fugitiuo, vt fuga sua fugitiui dedecus eliminet, sic fugæ fugam opponens, & fugitiuos restaurat, & glorię pondus immensum sibi parturit.

Gloriosum equidem est, dignũque summo Deo quicquid hominũ medetur peccatis, quicquid seruorum redintegrat contusiones. Quid vilius, quàm prima illa pellicea zona, quæ peccatores excepit? Quid hac veste magis inglorium? magis indecorum? sed sub illa protoplasti castigãtes peccata, sic gloriosi, sic decori apparuerunt oculis Creatoris, vt inde inter alia, in escatum diuinum verbum quasi ambitiosè decreuerit simili pelle indui, qua hominum deleret peccata. Ait enim textus sacer: *Fecitque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & ait, ecce Adam quasi vnus è nobis factus est.* Expende verba, vilis, & indecorus saccus, sub quo Adam castigabat peccatum, eam reddebat speciositatem, qua se ipsa diuinitas iactaret, quam sibi Deus ipse assumere decreuerit. Sic Tert. lib. 2. contra Marcion. c. 25. *Spes Adamo salua est, dicente Domino, ecce Adam quasi vnus è nobis factus est de futura adlectione hominis in diuinitatem.* Et nihil viderat Deus in Adamo, quo alliceretur præter opprobrium sacci, sed illud opprobriũ, quo peccata soluebantur, quo opprobrio, quo sacco nihil gloriosius, nihil diuinius, nihil Deo dignius. Vnde bené monet citatus Theodotus. *Ne igitur curationis modum in contumeliam vertas, neque improperes Medico, si in corporis humilitate constitutus tuam operatus est sanitatem: Deus enim nihil ignominiosum ducit, quod humanam salutem conciliare natum est.* Non ignominiosa fuga; sed gloriosa, quando illa hominum à Deo fugæ, & defectiones curantur, honorificentissimum dedecus, quod peccatorum radit dedecora. Quis iam fastidiat opprobria, quibus improbitati medetur? Quis non amabit ignominiam, qua pulchrior Deo, & speciosior redditur.

Ger. 3.

Tert.

Theod.

Hom. 2.

Text.

Text. Qui consurgens accepit puerum, & matrem eius nocte.

§. II.

Summus obedientiæ gradus exercitus à Ioseph: qua obedientia primum incolumitatis omen accepit Christus.

DEbilissimus apparitionis Angelicæ modus, is est, qui fit per somnium, hoc tamen iubentis tenui argumento, nimirum in somnis monitus Ioseph euigilat pariturus. Et antequã per nocturnas tenebras videre possent, capit diligens iter, imparatãque profectionem ingredi minimè timet. Cęca est obedientia omnium perfectissima, ante obedire tentans, quàm præceptum examinet oculorum tutrina. Aperti sunt Adamo oculi post esum ligni, ò vtinam sacra illa caligine obtenebrati manerẽt, qui â ante transgressionem obedientes Deo nec videbãt lignum. Et apertio oculorum, & inobedientia apparuerunt simul, vt suspecta sint lumina illi, qui voluerit Deo perfectè obedire. Huius rei gnara astantia Deo Seraphin apud Isaiã. c. 6. alis duabus faciem obnubilabant ante ictũ oculi obedire parata. Vnde Ioan. 11. Vix Domini intonuit vox Lazarum à sepulchro reuocans, *& statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis, & facies illius sudario erat ligata.* Ad hæc Ambr. lib. de fide resurr. *Comprehende, si potes, quemadmodum clausis oculis iter carpat, vinctis pedibus gradum dirigat; virtute enim diuinæ præceptionis operante, natura suum non requirebat officium, non iam suo ordini; sed diuino nutui seruiebat: agebatur priùs, quàm parabatur incessus.* O vos fœlices, qui sic præceptis paretis diuinis! Fœlicissimus omnium ternio iste diuinus, Iesus, Maria, & Ioseph, mortis latebat sub imagine, somno sepultus, hâcque mortali in vmbra Angeli vocem excipiens, nocturnis tenebris, clausis oculis iter carpit, non suo ordini natura, sed diuino parer nutui, agebatur priùs, quàm parabatur incessus, ante ictum oculi consurgit, vt viam arripiat.

Ioan. 11

Ambr.

Hinc pueri diuini iter auspicatissimum, hinc incolumitatis suæ omen euidentissimum accipitur. Recogitare licet duo obedientiæ lumina Abraham, & Iephtè, qui proprijs non pepercerunt filijs, verùm filia Iephtè sub obedientis patris gladio vitam amisit; at Isaac Abrahamides de sub gladio patris nouæ fœlicitatis, & incolumitatis acquisiuit auspicium. Cur id? Sanè Abraham. Genes. 22. *de nocte consurgit* filium ligaturus; Iephtè triginta dierum inducias remisit filiæ, quibus meditetur sortem acerbissimam. Viuat ergo Isaac, & moriatur Iephtea proles *quod*, ait Anastasius Nicænus quæst. 36. *permisit Deus, eos, qui tunc erant, & qui posteà futuri erant erudiens, tutò quidem Deo vouere, & vt conuenit, citra moram autem, & cum fide, & gaudio implere promissum.* Igitur non moratus Ioseph, non post triginta dies, non post diem; sed media noctis caligine dans pignora vitæ, diuini pueri incolumitati fœliciissimo consuluit auspicio, illumque morti quamprimum eripuit.

Gen. 22.

Text Et secessit in Ægyptum, & erat ibi vsque ad obitum Herodis, vt impleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: ex Ægypto vocaui filium meum.

§. III.

Occulti hostes palàm trahendi sunt ab ijs, qui vincere cupiunt.

LAtent sæpissimè hostes, nigrisq; incassi latibulis ruinam minitantur, & excidium, hinc mille à callidis mili-

militibus ſtratagemmata fiunt, vt hoſtilia omnia pateſcant, lucemq; videant. Huc ſpectant quandoq; ſimulatæ fugæ, qua ſimulatione decepti egrediuntur occulti & qui latendo fortes, in luce pigreſcunt & miſerè ſuccumbunt. Pulchrè D. Bern. ſerm. 17. in Cant. in iuſtorum victoriis ponderat illud, *ſpeties in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit, inquit, reſurgit; ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat.* Quaſi dicat, in eo ſita eſt iuſtorum victoria, quòd a latebris eruant inimicos in lucem: non patiuntur occultos hoſtes, tela occultè latentia perquirunt, faciuntq; vt clareſcant die, vt palàm fiant, ſicq; victorias mille reportant ab inimico. Quod militare ſtratagemma, vt doceret dux Chriſtus receſſit fugiens in Æ-

Chryſol. gyptum, vt ſimulata fuga patere faceret inimicũ. Ita acutè notauit D. Chryſol. ſerm. 150. *Bellicoſus quando in bello fugit, artis eſt, non timoris; Deus quando fugit hominem Sacramenti eſt, non pauoris; potens quando ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pauet; ſed foris producit, vult enim in aperto vincere, occultũ ſe non patitur inire conflictum, qui mandare ſæculis vult triumphum.* Eu quoties clamabat ille liberari ab occultis; nec clamaret, ſi latente ſub hoſte non pertimeſceret conflictum: eò quidem timendus magis hoſtis occultus, quò minus latentia tela retũdere quimus. Qui triumphum amat, ſi ſapit occultum non patiatur certamen, hoc anxiè procuret, vt tela noſcat, vt hoſtes videat, vt aperto Marte, media in lu-

Ad Rom. 13. ce certamen ineat. Induamur arma lucis, iuxta Apoſt. monitum, vt palàm traductis hoſtibus, nulla timeamus latibula. Sic dux ille fortiſsimus Ieſu Naue triumphum ſine ſole ſuſpectũ habens, nõ priùs confecit hoſtes, quã longiorem certaminis à Deo, ſtante ſole obtineret diẽ. Quod animaduertens Petrus Commeſt. c. 9. dixit. *Videns Ioſue ſolem deſcendentem, timens ne beneficio noctis euaderent hoſtes clamauit ad Dominum, Sol ne moueaeris.* Timeamus & nos latentes inimicos, & clamemus ad Dominum, vt conceſſa luce, patentibus latebris, nõ ab occulti⸗ feriamur; ſed apertum agamus de hoſtibus triumphum.

§. IIII.

Nili inundatio verbi orbis conditoris aduentum in Ægyptum, & in mundum repræſentans.

TAndem aliquando in Ægyptum deſcendit Verbum patris, Verbum, inquam, illud, à quo omnia, & in quo omnia, & per quem omnia. Cuius opera ab initio cœli & terra cõdita ſunt, & aquæ in maria fuerunt coarctatæ, vt terrena decora pullularent. Id quod Ægyptus celebri ſui Nili inundatione quotannis repræſentabat; ſed præſtat id ex Anaſt. Sinaitę ver bis lib. 3. Examer. hic tranſcribere, quod haud ingratum & iniucundum lectori crediderim futurum. *Illud*, ait, *eſt admirabile in aſcenſu aquarum in Aegypto, quibus eſt operta obſcuratione & infertilitate, & ſuffocatione ipſius terræ: quod non in menſe, aut diebus ortus in carne in Bethlehem, & apparitionis Chriſti; ſed poſt dies natales & apparitionis, ac illuminationis operitur, & obtenebratur aquis & caligine terræ Aegypti. Quando autem Chriſtus Deus lux mundi natus eſt, & ex præſepi Bethlehem in Aegyptum cum ſua matre fugiẽte ab Herode, verſatus eſt: ſtatim terra Aegypti detegitur, deponit tenebras, exuit caliginem erroris, Solis iuſtitiæ lumen induit. Recedit autem & recurrit Nilus in Aegypto in diebus menſium Decembris, & Ianuarij: incipit fluere menſe Iunio, & per eum totum, & poſt ipſum creſcit, nempe Iulio, in Auguſto autem & toto Septembri inſtar maris inundans Aegyptum facit nauigabilem, quæ erat arabilis. Incipit autem decreſcere in Octobri & Nouembri, in menſe autem Decembri & toto Ianuario redditur priori albeo. Quando ergo ante Chriſti ortum eam viderimus triſtẽ & caliginoſam & infertilem, & in profundo ſubmerſam: deinde poſt Chriſti or-*

tum, & eius præsentiam in omni loco AEgipti, statim fieri recessum, & terrã ornari, gestire regiones, densari palludes agros germinare, & vicos tanquam ex profundo aquarum detectos, & in altum elatos, & aquas congregatas in suis congregationibus, carũque fossas, & fluuios. Plane intelligamus, quando hæc fieri viderimus in AEgypto, quod Verbum Dei incarnatum ipsum erat, quod in principio est architectatum creaturam cœli & terræ, ipsum in AEgypto versatum esse in carne, & cum eam vidisset tenebrosam, & à maligno suffocatam clamauit ex potestate tanquam Deus sicut aquis mũdanis, sic AEgyptijs aquis dicens quo tannis vsque ad consumationem post Nili ascensum, congregetur aqua, quæ est super faciem vniuersæ terræ AEgypti in congregationes suas, rursum appareat terra, vt qui iam spiritus erroris increparit & eos ex AEgypto expulerit, nunc autem in tempore eius aquas fecerit restagnare, vt & ei, & nobis reuocet in memoriam, quod ipse est mundi conditor, qui eam à tenebris, & errore liberabit. Sic Anastasius pulchre & luculenter?

§. V.

Laboribus, & ærumnis Christiana infantia alitur, & nutritur.

VIde qualia cunabula excipiant puerum diuinum; molestia itineris, peregrinatio apud extraneos, indiga paupertas, Ægyptus Hebræorũ malitix recens natum Deum affligunt. Talibus incunabulis necessum est adolescat infantia Christi, de quo D. Leo. serm. 3. de Epiphan. ait, *Fugit in AEgyptum Dominus vbi Hebreæ gentis antiqua fuere cunabula.* Et quidem paruulus Israelitarum populus Ægypto exceptus misera seruitute, ærumnis, fameq; ita adoleuit, vt adolescere solẽt pueruli delitiosis agitati cunabulis, dulcique patti lacte nutricum. Sunt, sunt viro iusto & Christiano ærumnæ, fames pericula, labores, optima omnium cunabula, optatissimæ nutrices, quibus aluntur, & maxime adolescunt in vitam.

Leo.

Non longe abest ab hac excogitatione D. Basil. à quo monemur, vt ieiunia quadragesimalia, *tanquam veteres nutrices libenti animo omnes excipiamus.* Ecce tibi ieiunij fames, qua affligimur, à Basilio nutrix habetur, cuius si nu excepti ab infantia coalescimus in perfectos viros in mẽsuram ætatis plenitudinis Christi. Sed cur dicitur vetus & antiqua nutrix? Id ex Chrysol hom. 1. de Pœnit. placet haurire, qui hominem primum à Deo creatum in paradiso constitutum considerans ait. *Illico Deus frænum ei ieiunij manibus imposuit, velut piæ amabilique matri committens.* Nil magis parenti optimo præ oculis, quam recens natum filium optimæ nutrici alendum committere. Sic Deus, qui recenter à se conditi hominis curam habebat, optimam illi nutricem procurans ieiunium ab esu arboris indixit, velut piæ amabiliq; matri natum committens. In fame, & labore meliora cunabula demonstrans fore adultis filijs. Hinc Basil. monet, vt ieiunia tanquam *veteres nutrices excipiamus*, & adeò vetus & antiqua nutrix ieiunium, vt illud fuerit inuentum adnutriendum, & alendum primum hominem, qui natus est iustus in mundo.

Basil. Chrysost

Nulla incunabula, nulla nutrix robustiores, & grandiores reddunt homines iustos, quam fames, quam dolores, quam molestiæ, quam persequutio. Et sane hinc Tert. lib. aduers. Gnost. innocentes pueros demiratus inquit. *Infantes testimonium Christi sanguine litauerunt, pueros vocem, qui crucem clamant?* Nil puerile, nil paruulum in eis, qui persecutionem patiũtur, hoc præcæteris habent molestiarum cunabula, dolorum nutrices, pulsionẽ quẽ cumque excipiant, statim reddũt perfectissimum virum. Quæ Christianorum cunabula præsagiebat Moyses Deut 33. dum inquit. *Lætare Zabulon in exitu tuo, inundationem maris quasi lac suges, & thesauros absconditos arenarum.* Sic amari sæculi fluctus, persecutionum tempestates lactabunt Christianos, vt illis adolescant in vitam, quem

Deut. 33

quemadmodum tenelli infantes adoleſcere ſolent nutricum lacte.

Zeno. De Phœnice alite, quæ ſeſe in ſæcula accenſis renouat flammis, ait D. Zeno ſerm. de reſurr. *Sepulchrum nidus eſt illi, fauillæ nutrices, cinis propagandi corporis ſemen.* Quid mirum, ſi Chriſtiani in cinere & ſilicio, in ieiunijs, & mortificatione nutriamur, alamur, educemur?

Text. Tunc Herodes: mittens occidit omnes pueros, qui erāt in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra ſecundum tempus, quod exquiſierat à Magis.

§. VI.

Nulla ætas, nulla fragilitas à cœleſti excluditur brauio, poſtquam Leus infantili ſe aptauit ætati.

QVis cùm cœleſtem gloriam audit brauium, ſperet à lactentibus obtentum iri? Si á violētis rapitur cœlum, quomodo ab his rapietur, qui á primis non excedunt vnguiculis? Sanè quamuis arduum ſit cœlum, quam vis violentiam patiatur, nulla eſt ætas, nulla infirmitas, quæ æterno gloriæ brauio obtinendo non ſit apta. Eliſæus 4. Reg 4. puellulum viuificaturus ſe ſupra illum arctauit, *poſuitque os ſuū ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius.* Quid hoc? Acutè D. Cypria. epiſt. 59. *Illic æqualitas*, ait, *diuina & ſpiritualis exprimitur, quòd pares & æquales ſint omnes homines, quando á Deo ſemel facti ſunt, & poſsit ætas noſtra in incrementis corporū non ſecundum Deū habere diſcrimen.* Hæc ille vt conuinceret in quauis infantia reperiri manus, quæ ęquè prærripiant brauiū beatitatis. Sed poſtquam Verbum Dei membris ſe infantilibus aptauit, oſq; ori impoſuit, manuſq; implicuit manibus, iam ipſi tenelli infantes nō tam currunt, quàm præcurrunt, vt brauiū capiant. Ita D. Leo ſerm. 2. de Epiphan. *Chriſtus Dominus ante vſum linguæ poteſtatem verbi tacitus exercebat, & quaſi dicebat, ſinite paruulos venire ad me, vt diſceretur, neminem hominum diuini non eſſe capacē Sacramenti, quando & illa ætas apta eſt martyrio.* Infans verbum impedimēta tollebat, vt poſſint illi appropinquare infirmi etiam infantuli: efficiebat verbum, vt infantile caput, & infantilia membra paria & æqualia ipſi verbo viderentur, vt æquè in ſtadium deſcenderent, & inde exirent purpura ſcentibus corollis ditati.

Sed expēdo illud *ſinite paruulos venire ad me*, ad ſummum ſperabatur ab infantibus, vt ad verbum rude iam donatum venirent, verùm ipſi ardentiores proſiliunt in ſcamma, & verbi diuini præcurrunt certamen. Veniebat aliquando verbum *ſaliens in montibus traſiliens colles*: quem ſic ſalientem & tranſilientem mirata ſponſa ait apud Amb. ſerm. 6. in Pſ. 118. *Ego dixi veni, ille ſalit, & tranſilit*, feſtinior & properantior accedit, quàm ſperabatur. Ecce vobis illi parem modo referūt gratiam tenelli infantes, ille dicit, ſini te paruulos venire ad me, hi tranſilientes ætatē currunt & præcurrunt Deū infantem. Accipite in præſenti Petri Cellenſis ſales lib. de Panibus c. 8. vbi hæc fatur. *Quodammodo præcurrūt primitias tuas, Chriſte, primitiæ noſtræ. Præcurrunt re vera moriendo ante te; ſed non præcurrunt veniendo ad regnū ſine te. Ad portam te ſuſtinebunt, quia cuſtodes niſi te viderint, ianuas cœleſtes non reſerabunt. In paſsione igitur ſanguinis, non in poſſeſsione beatitudinis agniculi paſtorem ſuum præcedunt. Si autem præcedunt, quomodo verum eſt ſecuntur agnum quocumq; ierit? Vtrumq; tamen verum eſt, quòd & præcedunt & ſequuntur, præcedunt in morte; ſed ſequuntur in reſurrectione. Priùs currere cœperūt, ſed incurſu ſubſtituere.* O vos felices infantes, qui antequam noueritis patrem aut matrem, & ſpolia cepiſtis Damaſci, & tyrannorum exercitus ſuperaſtis! O ſummi ducis tyrones

Cant.

Amb.

Cell.

ipſum

ipſum ducem ante ire auſi extra pueri lem chorum ſaltaſtis, vt in Angelorũ choros excipiamini! Vt veniretis ad ipſum, verbum latens clamabat; vos prẽcucurriſtis, & prærripuiſtis arma, & hoſtem eliminaſtis. Quid plura? efficie bat hoc diuinitatis manus ſuppoſita infirmis, & infantilibus manibus

Iſai. Iſaias dicit, *filius datus eſt nobis, paruulus natus eſt nobis: & vocabitur nomen eius admirabilis Conſiliarius, Deus fortis.* Pulchre Cyprian. ſerm. de Nat. expẽdit illam nominum coniunctionem, nimirũ Conſiliarius Deus. *Quod ſi diuinis conſilijs obuiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales reuocauerint appetitus, adeſt Deus fortis, nec ſpem ponat homo in homine, nec in brachio carnis ſuæ confidat, quia qui vicit mũdum victoriam ſuis militibus promittit.* Vbi Deus conſulit paruulos & infirmos, vt veniant, vbi paruulus in præſepio reclinatus conſulit nuditatem, abiectionem, pugnam cum mundo, pro filiamus in arenam paruuli, & infirmi lacertis infirmitatis noſtræ nõ fidentes, ſed diuinis ſuppoſitis manibus; ipſe qui conſulit Deus eſt, fortis eſt, qui infantilibus infirmis inditus manibus pares Deo in fortitudine reddit infantes, vt queant victoriam ab hoſtibus reportare. Os ori infantili, & manus manibus infantilibus imponit Deus, vt cõſtet eiuſdem Dei eſſe, nobis dicere, & in nobis idem facere. Quod acutè notat Tert. lib. 2. contra Marcion. cap. 4.

Tert. *Et dixit Deus fiat, & factum eſt, vt tibi totus Deus commendaretur, & dicere & facere.* Quaſi dicat, Deus in Gen. dicebat, & omnia fiebant: dixit Deus fiat lux, & facta eſt lux, germinet terra, veſtiatur plantis, ditetur theſauris, *& factum eſt ita*, vt iam inde ſciremus ipſius eſſe, & dicere, & facere, & vocare ad brabium, & noſtrum brabium facere. Nemo quidem nec infans vnius horæ ineptus eſt ad cœleſtia deco ra reportanda, poſtquã Deus impoſuit os ori, & manꝰ infantilibus manibus.

(?)

Textus. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Ieremiã Prophetam dicentem. Vox in Roma audita eſt, ploratus, & vlulatus multus. Rachel plorat filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

§. VII.

Martyres non habent patrem ſuper terram; ſed cœleſtis patris cenſentur filij.

FLeuiſſet Iacob tot filiorum ſanguinem, quĩ cum vnã videret filij poli mitam tunicam ſanguine conſperſam *Gen. 37.* Geneſ. 37 *Sciſſis veſtibus indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore noluit conſolationem accipere.* Cur ergo innocentium puerorum cædes à luctu tanti patris non commendatur? Cur Iacobi luctu, & lacrymis dimiſſis, Rachelis apud Bethlehem defunctæ Bethlehemiticos pueros parẽtantes exponuntur lacrymę? Non patrem in terris habent Chriſti Domini martyres, eo ipſo quo pro Chriſti nomine decumbunt, non terreni; ſed cœleſtis filij cenſentur patris. Accipite pulchrum in Machabæis exemplum, qui vnius matris voce in generoſam ob fidem patriam mortem occubuerunt armati. Tũc ſic D. Cypr. lib. de exhort. ad mart. *Nec vacat myſterio quod in paſ* *Cyp.* *ſionibus ſola cum libris mater eſt. Martyres enim, qui ſe Dei filios in paſſione teſtantur, iam non niſi Deo patre cenſentur ſicut in Euangelio docet, nec vocaueritis patrem in terra, vnus enim eſt pater veſter, &c.* Quid illuſtrius ad rem præſentem? etenim ſola Rachel mater incæde infantium illorum ſanguinem rigat lacrymis, vt iam inde notarentur Chriſti martyres, qui vnius cœleſtis patris, & nomen habent & hæreditatem. Deuter. 32. dicit Moyſes: *Exultate gentes*

tes cumpopulo eius, & adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorũ ſuorũ vlciſcetur. De quo D. Chryſoſt. in Pſal. 95. ait. *Eos, qui traditi ſunt vt viles & abiecti, filios appellat Deus, & tũ quam filios vlciſcitur.* Dixiſſet etiam & vt filios in paternum euocat regnum.

Iren. Hinc D. Irenæus lib. 3. c. 18. dum Deũ operantem omnia commemorat, ſic ait. *Occultè quidem ſed potenter omnia manifeſtat, quoniam occulta manu expugnabat Amalech, propter hoc & pueros eripiebat qui erant in domo Dauid, vt eos præmitteret in ſuum regnum.* O Dei ingenium & efficaciam, metebãtur quidem pueruli Herodis falce; ſed non tam erat meſſes tyranni, quàm ſummi Dei liberalitas & magnificentia, qua infantes patri Dauid eripiebat terrenæque hereditati, vt abiecto terreno patre filij Dei naſcerentur, cœleſteque regnum hereditarent! Vnde

Chryſ. D. Chryſoſt. apud Hippomanum meritò ait. *Tranſmittit infantes infans Chriſtus ad cœlum, noua xenia patri, primitias fructuum exhibet genitori.* Quaſi iã nouis his pignoribus inciperet apparere cœleſtis pater. Sanè modo mirabili & inuſitata ratione diuinus infans *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, qui ſimul ex ſanguinibus, & ex Deo nati ſunt.* Etenim pro Chriſti nonomine effuſus ſanguis ſemen eſt Tertulliano, quo Deo patri filij chariſsimi generamur.

Tert. lib. de fuga in perſ.

§. VIII.

Lamẽtabile maximè eſt quod quis in tenebris degat eo tempore, quo alij luce fruuntur.

CVr Rachel Bethlemiticos pueros filios ſuos nuncupet? difficilis quæſtio vita eſt multis, non illis, qui metonymiam dedicerunt, qua Bethlehem tantæ fœminæ celebrata cineribus Rachel ambitioſè dicitur. Inſuper in Romanorum ſtrage nõ immeritò, ibi tumulatus D. Petrus inducere tur lugens filios ſuos. Neutrum placet Orig. qui Bethlehemiticos infantes à Lia ſatos animaduertens eò refert Rachelis luctus, quòd conſobrinis pro Chriſto occiſis, filij maneant hac miſera vita. Et ſanè nihil lacrymis, altiſque ſuſpirijs dignius, quàm vbi tot adepti ſunt lucis & ſalutis vſuram, quòd te manente in tenebris tua ſalus maneat ſub lite. Hoc amaré flebat Rachel plorans filios ſuos, quia non ſunt, nimirũ occiſi, quando conſobrini occiſione corporis mercantur cœleſtem vitam.

Orig. Sic Orig. *Quomodo Rachel plorat filios non ſuos? Imò adeò plorat, quia filij ſui digni non ſunt habiti, qui pro Domino morerentur.* Res ſanè lacrymanda Rachel & cæteris vniuerſis contribulibus, quòd ſub vmbra legis premantur eorum filij, quando Bethlehemitici infantes ſempiterna ſuffunduntur luce, quod his ad ſalutem ereptis, illi maneant ſub infirmitate gemebundi.

Matth. 9. vt Chriſtus Dominus curaret paralyticum ait. *Remittuntur tibi peccata tua*, & ſtatim, vt inimicorũ ora concluderet *ait paralytico ſurge, tolle garbatum tuum.* Quid hoc miraculo diuinius? Quid lætius & peccatoribus & infirmis? Nihilominus notat Euangeliſta *videntes autem turbæ timuerunt.* Peccatorum remiſsio, ſanitatis reſtitutio, res erat non timoris; ſed gaudij; ſed lætitiæ; & turbæ timẽt, & meritó timent. Rem explicat D. Hilar. *Domini virtutem turbæ timent; magni enim timoris eſt res, non dimiſsis à Chriſto peccatis in mortem reſolui.* Etenim paralytico animæ & corporis à Chriſto Domino obtinente ſalutem, magni timoris res eſt, quòd cæteri peccatorum vinculis adhuc manerent obſtricti Meritò, inquam timent turbæ, dum ſub peccati infirmitate morti appropinquant, eo præcipuè tempore, quo vident tantam á paralytico obtineri ſalutem. Magni inſuper timoris res eſt, ſi tu maneas in peccatis illis præcipuè temporibus, quando alij innumeri Sacramentorũ beneficio ſpem ſalutis æternæ potiuntur. Hinc ego crediderim, reprobos à filijs Dei maximè diſtingui, quod alicubi notauit Gen. c. 4 Vbi filiorũ Dei genealogiam illuſtrans dicit. *Seth natus eſt filius quem vocauit Enos, iſte*

cœpit

cœpit inuocare nomen Domini, quæ verba hac periphrasi Chaldæus elucidat contrario prorsus sensu: *tunc in diebus eius inceperunt filij hominum vt non orarent in nomine Domini*. Ecce tibi filius Seth qui fuit Dei, dum Dominum inuocare incipit, filij hominum, hi sunt filij Cain reprobi ab oratione, Deiq; inuocatione desistunt. O clarissimum (si quod est) reprobationis insigne! si quando alij cœlestibus inhiant, Deique beneficijs fruuntur, tu peccatis incumbas, nilque aliud quæras, quàm tuorum desideriorum carnalium pabula vilia.

In edit. Complu. apud Pereiram.

Sanè Domino discumbente Bethaniæ, accessit Magdalena vnguentum afferens, Dominique liniuit caput Matth. 26. *Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iscariotes ad Principes, & sacerdotes.* Pulchrè hinc. D. Chrysost. hom. de prod. Iud. illius totam causam proditionis auspicatur his verbis. *Tunc, inquit, abijt. Quid igitur tunc est? Ante proditionis tẽpus accessit meretrix vas alabastrum manibus portans, & vnguẽtum Domini supra caput effudit. Grandem fidem, multam reuerentiam, mirandam correptionem ostendit. Paulò ante meretrix, subitò pudica processit, & profundis obruta peccatis portum serenitatis agnouit, & quando lupanar exiuit, discipulus gehennam intrauit; quando illa mercedem sui corporis abdicabat; tũc iste pretium magistri sanguinis postulabat; quando illa osculabatur pedes, vt susciperetur; tunc iste Domini labia osculabatur, vt proderet.* Hæc illic.

Matth. 26.

Chrysost.

Text. Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto dicens, surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël.

§. IX.

Christus Dominus in Ægyptum fugiens infantium sanguinem iaculatus est, quo Herodem hostem interimeret.

TRitissimum illud Parthorum ingenium, qui fugientes mirò modo inimicos expugnabant, de quibus Ouidius 1. de Arte.

Tergaque Parthorum, Romanaq; pectora dicam,
Telaque ab aduerso quæ cauit hostis equo.
Quid fugis, vt vincas?

Iam nunc Christus Dominus, vt Tyrannum deuastet, fugã parat, & fugitiuus ò quàm in hostẽ pernicioſa cõ torquet iacula? Quæ iacula? Puerorũ innocentium sanguinem, quo nihil pernicioſius, vt prorsus destruatur tyrannus. Nullus in orbem terrarum nocentior, quàm Antichristus, nullus in Deum magis temerarius, totius religionis excidium & pietatis. Contra crudelissimum hostem hunc, quæ putatis à verbo Dei tela parari? quæ iacula acui? Sanè duorum sanctorum sanguinem. Sic Tert. lib. de anima c. 78. Enoc, & Elias *morituri reseruantur, vt sanguine suo Antichristum extinguant.* Sagittis quidẽ venenatior & velocior sanguis innocens euolat in tyrannorũ perniciem, ardẽtes globi ab æneis machinis fulgurati etsi exitiales; etsi murorum contritores, tamen plumbei sunt, & nimis tradi præ innocentium effuso sanguine. Nonne é decem illis plagis quæ Ægyptum vexauerunt, primus omniũ apparuit Nili sanguis; Et quis sanguis? Aug. in decẽ præcept. De cal. sic fatur. *Iusto Dei iudicio factũ est, vt de illo fluuio sanguinem biberent, in quo infantium Hebræorum sanguinem fuderant.* Iraque sanguis infantium ab Ægyptijs in Nilo effusus, primus, in tyrannorum perniciem euolauit. Nec occior inueniri potuerat sagitta infantium innocentium sanguine, quã Christus Dominus in crudelissimum hostem contorquent. Quippe, vt author

Aug. tom. 2.

thor est Eusebius Histor. Eccles. lib. 1. cap 8. Herodes antea fœlicissimus fortunatissimusque Rex statim ab innocentium sanguine eas excepit plagas, quibus miserrimè viuens æternæ mortis durissimos cruciatus prægustaret. Vt iam Parthice pugnanti Christo merito concinamus, quod D. Laurentio Prudentius vates pulchre concinnauit. *Prud.*

Sic dimicans Laurentius
Non ense præcinxit latus,
Hostile; sed ferrum retrò
Torquens in authorem tulit.
Dum Dæmon inuictum Dei
Telum lacessit prælio
Perfossus ipse concidit,
Et stratus æternum iacet.

Etenim infans Christus dum fugit, innocentium sanguine madidum hostile ferrum retrò in tyrannum torquet, quo miserè confossus ipse qui lacessiuerat, æternum excruciãdus iacet. Sic sæpe tela tyrannorum in authores suos solent retundi, quorum miseram conditionem exprimit Isaias cap 47. dum inquit. *Impij quãsi mare feruens, quod quiescere non potest & redundans fluctꝰ eius in cõculcationem & lutum.* Ad hæc Procopius singulariter ponderat impiorum sibi ipsis pernicioſa consilia. *Fluctuationem patiuntur maris instar se ipsos vlciscentes, quod quos fluctus ad littora trudit, assiduè parit quidẽ, sed eorumdem reflexionem rursum pati cogitur, non aliter ac isti.* Vidi ego sæpissime furentis maris fluctus rapidissimo cursu ferri, quasi iam iam terram essent voraturi; sed tunc indita vi in mari reflectentes crebro verbere, saxisque ab ruptis illud concutere. Sic impij nihil nisi tempestates vomunt, rapidissimos commouent aduersus innocentes fluctus, qui in authores suos retusi misera illos labefactãt ruina. *Isai. 47.* *Procop.*

Textus. Defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

§. X.

Ira Dei quando in vnum peccatorem desæuit; omnes illi propinquos aliquando pertransit.

SEra diuini numinis vindicta, diu colligit iras peccatorum correctionẽ expetans: at quando puniturus Deus in mediam prosilit exterminij terram, omnia morte replet, non sibi in vnius morte videtur satisfacere Sic Abac. 2. impium alloquitur. *Circumdabit te calix iræ Domini:* quæ verba exponens Theophil. pulchram similitudinem addit aiens. *Gyrum duxit super te poculum dexteræ. Quid vero est gyrum duxit? hoc est, circumtulit, quod æquè atque cyatus in symphosio ad omnes compotatores transit, sic diuina sese vltio gerat.* Etenim in plebeis conuentibus, nunquam honoratiori poculum ministratur, quin simul per circunstantes omnes & cyatus, & poculum superducatur. Sic calix iræ diuinæ ita super vnum effunditur peccatorẽ, vt aliquoties ad omnes similes per transeat indignatio. Id nouerat Moyses Exod, 32. quando iracscenti in populum Deo sibi iam præcauens aiebat *Aut dimitte illis hanc noxã, aut dele me de libro vitæ.* Ecce tibi si Deus populum delet, se etiam delendum meditatur, ait. Rup. *Quare? videlicet quia ego homo peccator sum; si enim nõ est apud te propitiatio; si iudiciũ apud te est sine misericordia consequitur, vt me de libro tuo deleas* Nouerat Moyses irati Dei ingenium, cuius vltio non ad vnum; sed sicut cyatus in symphosio, siue in conuiuio ab honoratiore ad omnes comparatores transit; sic à nequiore, vt assolet ad omnes similes diuina pertranſit indignatio. Cauendum ergo maxime tibi est, ne impio à Deo puniẽdo appropinques, si eodem verbere *Abac. 2.* *Theoph.* *Exod. 32* *Rup.*

bere refugis vapulare. Theodoretus q. 50. in Gen. miratur, quod omnes homines etiam pijssimi filij Seth perierint
Theod. diluuio generali. Quæ tanti rigoris causa? Cur non magis dedit pœnas solus peccator? Sanè. *Delere sobolem Cain voluit Deus, & quia piorum tribus illi permista erat, obit; suplicij fuit particeps.* Longissimis loris à Deo peccator vapulat, & fieri poterit, vt propinqui omnes vel vitio, vel lo, eodem verbere feriantur. Caue tibi ab impiorum consortio, & præcipuè caue cum impium calice iræ Dei noueris inebriari: tunc enim circumducitur calix, & forsam tibi appropinquabit. Meritò impius Herodes diris contussus verberibus malitiæ suæ pœnas luit; sed Herode defuncto vide quid Angelus inferat, *defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri*, quasi necessum foret, quòd Dei verber præter tyranum multos alios, & socios, & propinquos simul affligeret.

Textus. Qui consurgens accepit puerum, & matrem eius, & venit in terram Israel,

§. XI.

Christus Dominus etiam gloriatur, quod Aegyptijs conuersatus liber, & immaculatus ab Aegypto exierit: adeò damnosum est religiosis viris cum sæcularibus commercium familiare.

QUã exitialis esse solet viris pijs cum impijs, & peccatoribus quãtum cumque honesta familiaritas, & coruersatio! Inde apud D. Amb. Psal.
Amb. 40. pater æternus vnigenitum suum extollit, quod inter peccatores conuersatus à peccatoribus exierit sine macula. *Vnde dicit ei pater filius meus es tu ego hodie genuite, hoc est, generationis meæ in te priuilegium recognosco, quẽ nulla macula potuit inquinare peccati: inter peccatores versatus es, peccatũ pro omnibus factus es; sed nullus vsus potuit ad te trãsire peccati; ita inter peccatores versatus es quasi inter Angelos versareris.* Quis ergo sibi blãdietur quod acquiret id, in quo Dei filius se maxime iactat, & de quo pater in filio gloriatur? Dignũ põderatione & prędicatione patris, quod Verbum diuinu inter peccatores versetur quasi inter Angelos, AEgiptijs familiaris ab AEgipto exeat liber, & immaculatus, eodẽq; innocentiæ candore, quo introiuit. Nullus ergo homo præsumat hãc sibi Dei verbo dignã laudẽ si enim mundanis sit familiaris hominibus, si AEgyptios prophanos adeat sancta licet, & iustissima causa, haud facile se expedit illorũ laqueis, imo, nisi bi caueat, misere se in ruinam obligari sentiet.

Id quod sub eleganti Israelis ad Aegyptum descẽdẽtis exẽplo edocet D. Cyril. lib. de adorat. in spiritu. Etenim Mesopotaniam dura inuadente fame
Gen. 42 Gen. 42. *visum est filijs Iacob vtile, vt proficiscerẽtur ad AEgyptios. Profectionis causa erat emere alimenta, & nulla alia erat.* Quæ iustior? quę honestior causa posset excogitari? Sed ò vices humanæ conditionis! AEgyptũ ingressi Proregem adeunt, noscunt fratrẽ, perfũdũtur gaudio, âR ege tractãtur humane, alliciũtur, vt famelica relicta terra, etsi à Deo promissa illic velint diuites
Cyril. & saturi cõmorari. *Itaq; AEgyptiorũ dux quietẽ, & delictias illis promisit, & currus insuperaddit, vt demulceret eos, opinor quibus descẽdere graue erat. At illi descenderunt cũ tota domo sua, & vbi in AEgiptũ venerunt sperabãt post hac eua suros se laborẽ, quẽ domi pertulerãt, præsentiũq; voluptatũ sensus eis dulcis erat. Verũ tẽpore procedenti ignominiosum seruitutis iugũ subijt illa olim apatribus generosa, & libera multitudo.* Ecce tibi qualem mercedẽ, & lucrum ex AEgyptiorum familiaritate sanctorũ filij reportarint. Quis iã nõ sibi à prophanarũ familiaritate cauit? Coguntur sane filij Dei vel penuria rerũ familiarium, vel quauis alia iusta causa mũdanos, & peccatores adire, aquibus humanissime excepti, & munerati sensim alliciuntur, & obligantur. Et quibus graue erat ad mundana negotia, & otia descendere, iam notam descensum, quam con-

des-

deſcenſum putãtes & condeſcendũt & deſcendunt & gaudent muneribus & obſequijs peccatorum á laboribus, & penurijs, quas domi pertulerant, liberari. Sed proh dolor! Tẽpore procedenti miſeré ægyptiorum irretiti laqueis, captiua gemit vitiorum verbere effecta anima, quæ in libertatem filiorum Dei fuerat creata. Vnus filius Dei naturalis ægyptum ingreditur, & ab ægypto cùm velit exiet liber & immaculatus, & vtinam ex hoc ſuſpectæ nobis eſſent omnes peccatorum familiaritates.

Text. Audiens autem, quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre ſuo timuit illó ire.

§. XII.

Timendum maximè & fugiẽdum viro iuſto quicquid priſtini pericula ſpeciem affert.

AVdierat Ioſeph, defunctos eſſe omnes diuini pueri hoſtes; nihilominus cùm audit, Archelaum filiũ Herodis regnare, illum fugit ſaluti cõſulens diuini infantis. Non ſecurè habetur Deus vbi adhuc perſeuerat filius quicunq; ſit priſtini inimici. Enim verò qui lethalem peccati hoſtẽ fugiſti, quem vt fugeres, multa pœnarum ſubſtinuiſti cerramina, caue tibi á quo
2. *Reg.* nis priſtini inimici filio, ſi vis in anima Deũ ſeruare. Dauid 2. Reg. c. 11. ſitiens concupiuit Bethlehemiticæ ciſternæ aquam, illamq́ue ſibi à militibus allatam ſtatim à ſe projecit & effudit, &
Euch. *libauit eam Domino*. Ad hæc Eucherius. *In ſacrificio quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, qui culpam concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiam reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienam coniugem nequaquã timuit, poſtea etiam, quia aquam concupiſſet, expauit.* Sic ſancti ex priſtinis periculis fiunt cauti, vt quicquid illius ſpeciem refert, fugiant & expaueant. Concupiſcentiæ ſuæ letha lis expertus Dauid mala ſic laborauit, ſic fleuit, ſic ſe caſtigauit, vt poſtea etiã aquã, quia ex concupiſcentia fuerat, fugerit & expauerit. Oſi hoſtilia animæ tela dolore & labore repuliſſemus, quàm mane remus cauti, vt ab omni eoquod illorũ præferat damnũ, effugiamus. Suſanna pudiciſsima fœmina, vt balneo *Dan. 13.* lauaretur ingreſſa pomariũ, O quantã nuditate ſua cõparauit infamiã, in ſui concupiſcentiã & amorẽ populi iudices traxit. A quib⁹ in iudiciũ vocata, marito & propinquis circum cincta, cooperta velo tribunal intrauit. Cur modò, marito & propinquis præſentibus, vxorata velatur? Pulchrè Tert. lib. de Corona militis. *Meritò abſcondens decorem vel quia timẽs iam placere.* Experiebatur damna quia ſemel placuit, & ideo modò cauta etiam mariti & propinquorum fugit publicum conſpectum, timens iam vel præſente marito placere.

Hinc claret quàm digna viro iuſto fuerit illa quæ videbatur Mardochæi ruſticitas erga Aman, quẽ Principem magniq́; Regis patrem vnus Mardochæus captiuus minimè debitis obſequijs colebat, nec illi regiam intranti aſſurgebat. De quo ipſe Mardochæus *Eſth. 13.* ſeſe excuſans Eſther 13. ait. *Scis Deus, quia non pro ſuperbia & contumelia & aliqua gloriæ cupiditate feecerim hoc, vt non adorarẽ Aman ſuperbiſsimum (libenter enim pro ſalute Iſrael veſtigia pedum eius de oſculari paratus eſſem) ſed timui, ne honorem Dei mei trãsferrem ad hominem, & nequemquam adorem excepto Deo meo.* Sed vnde hic timor ortus eſt in Mardochæo? Reſpondit Carthus. quòd Aman circa pectus gerebat aureum idolum, cui Medi omnes adorationem exhibebant. Inde Mardochæus Iſraëlis captiuitatem ab idolatria profectam expertus eam didicit cautelam, qua nec principi idolum præferenti aſſurrexerit, ne idolo ſimul aliquem honorem exhiberet. *Timui ne quemquam adorem, excepto Deo meo.* Sic idolatriæ pœna afflictus idolatriam incurrere metuit, vt ab ho

nore exhibendo principibus abſtineret, nec patrij Regis obſequij ergo aſſurgere vellet. Sic præcauent viri pij pericula; ſic priſtini damni vel vmbrã metuunt.

Text. Et admonitus in ſomnis ſeceſſit in partes Galilææ; & veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictumeſt per Prophetam quoniam Nazaræus vocabitur.

§. XIII.

Deus amat eſſe, vbi alicuius patientiæ occaſio inuenitur.

IVdæam fugit Ioſeph Archelaum Herodis filium natu maximũ metuens, & admonitus ab Angelo in Galilæam ſeceſſit, vbi minor Herodis filius tenebat imperium. Cur etiam ab iſto non abſtinuit? Cur aliò nõ ſeceſſit, vbi nullus regnaret Herodis filius? Nõ ne ſecurior eſſet & quietior, vbi nulla crudelis hoſtis proles vigeret? Eſſet quidẽ; ſed reſpuit Chriſtus Dominus illã vitam, quæ nullo affligitur metu, amat eſſe, vbi patiẽtiæ aliqualis occaſio fertur. Iudic. 1. dicitur de fortiſſimo Iſraëlitarũ ſaluatore: *fuit Dominꝰ cum Iuda, & montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis.* Etenim cui Dominus aderat à vallium habitatoribus fortiter reſiſtebatur, quod põderans Aug. q. 5. ait, *quis non intelligat etiã hoc ipſum ad id pertinuiſſe quod erat Dominus cũ Iuda?* ex eo quod Dominus illi aſtaret, naſcebatur aduerſitas, qua exerceretur, amat Deus eſſe vbi vlla afflictio, vbi vlla exercetur patientia. Inde patientiſsimus Iob ab ſtercore in priſtinas diuitias reſtitutus, functos vita filios non iterum recepit, imò nec petijt ſibi dari à Deo. Cur ita? Pulchrè Tert. lib. de Patient. *Si filios quoque reſtitui voluiſſet, pater iterum vocaretur; ſed maluit in illum diem reddi ſibi tantum gaudij, ſecurus ſic de Domino diſtulit. Suſtinuit tam voluntariã orbitatem, neſine aliqua patientia viueret.* A deò exoſa eſt viris ſpiritum Dei habentibus vita illa, quæ nullo timore vexatur, quæ nulla pœna affligitur, eaque eſt ſemper in optatis vita, quæ timoris & ſpei vicibus ſubeſt, quæ præmanibus habet quid ſuſtineat, vt potè quæ eſt omnium queſtuoſiſsima. Id quod optimè nouerat ſanctus Iacob, quando iam moriturus magis cadauer quàm corpus filio aiebat Gen. 43. *facies mihi miſericordiam, vt non ſepelias me in Aegypto; ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac.* Ad hæc D. Amb. orat. de fide reſurr. *Sanctus Patriarcha profugus patria, fratre, parentibus ſtuprum filiæ generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturã defunctus amiſit, transferri enim oſſa ſua, ne vel mortuus quieſceret, obſecrauit.* Qui vitam tantis ærumnis preſſam egit, moriturus modum inuenit, quo oſſa non quieta ſederent, hoc maximum ſibi lucrum reputans, ſi in hac valle lachrymarum nullum quietè & ſecurè locum haberet; ſed vbicumque fuerit communibus mortalis vitæ iniurijs laſſaretur. Hanc vitam exoptabat caro illa qua poſtmodum veſtitus Dei filius nequit etiam in loco eſſe, vbi ſine crebra patientiæ occaſione vita omnino quieta degeretur. Quapropter Nazareth Galileæ gubernante Herode vitam degit.

Iud. 1.

Aug.

Tert.

Gen. 43.

Amb.

CAPVT XI.

De puero Ieſu Ieroſolymis manente, in ſcijs parentibus, à quibus quæſitus, & inuentus eſt.

Ex Luc. 2.

IAm duodecimum annum attigerat puer Ieſus, & ſui in mũdum aduentus volẽs aliquam Synagogæ principibus ſuggerere notitiam, quo feſto omnes Iudæi Ieroſolymã cõuenerãt, venit & ipſe de more cũ parentibus ſuis. Cùm autẽ ritè omnibꝰ peractis reuer-

uersuri cūcti essent, ipse, inscijs parētibus, Ierosolymis remānsit: deflent amātissimi coniuges absentiā fili j & summo illius desiderio capti qua possunt diligētia pertransitis cognatis per vicos & plateas quærunt quē diligit anima sua. Post triduū tēplum ingrediuntur, & ecce tibi diuinus puer apparet medio in Doctorum cuneo, iā illorū Magister, iam discipulus factus. Et qua potestate Doctores illuminabat parē tum amore plenis querelis satisfacit, illisque dein subditus vitam agit.

Text. Cūm factus esset Iesus annorum duodecim, ascēdentibus illis Ierosolymā secundum consuetudinē diei festi, consumatisq; diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius.

§. I.

Iesus dum puer est non securè habetur, frequētibus fugis se animis subducit & subtrahit.

QVicunque puerum Iesum mente habes, hac pūgere cura, ne te deserat, ne inscio te diffugiat; solet enim paruulus hic occasione accepta amantissimos etiā fugere. Enim vero dum Iesus per paruā gratiam, paruus est in hominis anima frequentiores peccati permissiones facit, quibus se subtrahit. Nouit in primis Isaias c. 16. dum inquit. *Emitte agnum, Domine, dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ Sion, & erit sicut auis fugiens.* Expēde illarum auium, quæ suauissimè canere solent, ingenium fugax. Erit tibi v.g. in cauea Philomena vel Carduelis, cuius delitias maxima vigilantia procures, aprica illi loca quæras, escas pares dulcissimas, nouas indies aquas propines. Interea passerculus haud ingratus tibi mille cantilenas effingit, lætus in cauea salit & psallit, saltat & exultat, verùm si vel rimulam cauea videat, si apertum ostiolum, nullis detentus delitijs subitò euolans fugit. Quid mirum quòd à cauea fugiat, qua tenebatur captiuus? Esto, non captiuus in cauea; sed in amænis floridisque hortis liber ramo arboris insidet; ibi in primis excussis alis, compositis plumis, os pectori applicat, vt extergat, & statim gratioſé erecto gutture quàm securé canit! quàm quieté modulatur! quos non efficit modulos! Et quando securius dabat sonos dulcissimos, subitò interrupta musica fugit. Is est puer Iesus, sicut auis fugiens sicut Carduelis fugax, tibi dulcissimus placidissimus aderit, sed hoc ingenio vt quàm primùm libuerit fugiat.

O quàm diuini pueri ingenium hoc fugax nouerat illa eius amasia, quæ Cant. 8. dicebat illi, *qui habitas in hortis amici auscultāt, fac me audire vocem tuam.* Explicatiùs forsan Sept. *qui sedes in hortis*, quasi diuinū passerculū hunc in floridis meditata hortis diceret. Eia age pulchro in nemore sumus. Hinc Mariana platanus extendit ramos, illinc velut cedrus incorruptus Ioseph assurgit; horum insidē brachijs, cane passer dulcissime, ecce quicūque auscultant, amici sunt, amatores sunt: o qualem vocē iam audimus! o quàm ex tuo ore melodiā percipimus: Optimè modularis: & statim subdit. *Fuge fuge dilecte mi.* Proh Deus immortalis, quid iubes, vt fugiat? si dulce canit, cur illius expostulas fugam? Beda omniū acutissimé dicat. *Non optando loquitur; sed eius potiùs voluntati se conformādo, memor videlicet consuetudinis ipsius.* Nouerat sponsa passerculi fugacissimā naturā, sciuerat quàm ad fugiendū erat procliuis, & sic quasi illius ingeniū depingēs quādo placidè canentē audit, quādo sibi applaudentē cernit, vel subridēs ait fuge fuge dilecte mi, hoc tuū ingeniū est, hic tuus mos, vt succisso cantus filo diffugias, vt eos deseras, quandoque qui te amant, quos & tu vehementer amas. Quàm amabant illi felices senes Simeon, & Anna, quàmq; exultabant viso hoc puero, qui medius inter passeres templum Deo offerendus intrauit!

Cant. 8

Isai. 16.

Bed.

uit! Et ecce Matth. 2. Angelus apparet
Matth. 2. Ioſeph, & ait, *accipe puerum, & fuge in Aegyptum*, à quò fugiet? Chryſol. id no
Chryſol. tauit, *fuge à tuis, fuge à ſanctis è regione ſanctorum*. O fugax pueri Ieſu ingeniū! Sanè puer diuinus quaſi neſcit obligari, nullis officijs ſecurè tenetur, nū quam canorus hic paſſerculus cicuratur domeſticos etiā amicos familiares fugit. Sed cur fugit? Pulchrè D.
Fulg. Fulg. ſerm. in Epiphan. *fugit non neceſſitate; ſed poteſtate*. Expende illud ſed poteſtate, hoc eſt ſolum quia poteſt. Etenim vt indebitum neget fauorem nullo alio eget fine quā vt abſolutam ſuam exerceat poteſtatem. Carduelis qui in cauea delitijs affluebat cùm primùm potuit fugit ea ſolaratione, quia potuit. Sic puer Ieſus nulla neceſsitate impulſus; ſed cùm primùm poteſt fugit, & deliteſcit inuius etiā amātib⁹.

Ath. Hinc magnus Athanaſ orat, 1. cōtra Arianos curat ægyptijs perſuadere, quòd huius diuini pueri fidē præmanibus habeāt. *Quia*, inquit, *apud nos ſeruatur puerulus ille, quē Herodes interficere ſatagebat; ideo author hortatorque ſum, vt geſtātes in manibus veſtris fidē Nicææ à Patribus traditā ſpecimē excēplarq; vos omnibus præbeatis*. Quaſi dixerit: omnes ſumma diligētia filij Dei fidē amplecti & tenere debēt; ſed vos qui hunc filiū Dei puerum accepiſtis, vigilantiores omnibus eſſe debetis in eo tenendo, illum manibus geſtantes, ne dimittatis, quia puer eſt, & erit ſicut auis fugiens.

Quare ego etiā omniū hominum adhortator ſum vt geſtantes in manibus filiū Dei, eū toto mentis conatu te neam⁹, quia apud nos ſeruatur paruul⁹ & paruul⁹ cū ſit in nobis, ſi tepide tenē tur, accepta occaſione, etiā ſine neceſ
Tim. ſitate, pro poteſtate ſolū euolauit. Sic
Hier. amātiſsimos parētes de filij fuga queri būdos ipſe filius apud Timoth. Ieroſ. reſpondit, *& vos me vt puerū quæritis?* Quid me fugitiuū vocatis? Quid de mea fuga queriminī? Sū vobis puer, vt puer requiror & habeor, & ideo manibus excuſſus veſtris pro poteſtate euolaui, fugi nō vt afligerē; ſed vt potui. Apud quos ergo puerulus hic habetur, moneo vt teneāt manu, nec dimittāt, quia cū potuerit abibit ſtatim. Sic ſinē ponit Drogo lib. de ſacram. Paſs. *Domine Ieſu, feneſtrā habes, per quā dilectus mittit manū ſuam, & colūbam ſuā excitat ſurge, inquiens, columba mea, amica mea & veni: & cùm euolat poſt te, vt apprehendat, tu effugis & aſcendis ſuper Cherubim, & volas ſuper pennas ventorum.* *Drog.*

Text. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu venerunt iter diei.

§. II.

Non adeò auarus exiſtat quis, vt Deum vni ſibi proficuum velit, & non alijs.

MIraberis, ſanctiſsimos Dei parē tes integrū diē à filij abſtinuiſſe cōplexu, & velim in hoc mirere parē tū diuinorū virtutē maximā, qui ſolē ſuū Chriſtū faciunt oriri ſuper omnes indiſcriminatim. Sanè puerulus diuinus ab omnibus amabatur, & ſic ſæpiſsimè à comitibus euocatus & tractus, relinquebat in via parentes. Qui vt minimè inuidebāt aliorū bonis, ſic permittebāt ab alijs filium teneri, adamari, & munerari, ſciētes quantū boni ex illius præſentia poſſent vniuerſi capere. Quàm longè ab his parētibus illa filiorū Zebedæi mater, quæ auara nimis ſuis ſolis integrū ſaluatorē curabat reſeruari. *Dic vt ſedeāt duo filij mei vnus ad dexterā, alius ad ſiniſtrā.* Matth. 20. ſic quod omnibus ſanctis propoſitū erat, duobus tātùm filijs procurabat. Vnde Amb. lib. 5. de fide c. 2. *meritò*, ait, *reprehēditur hæc mulier, quæ ſpectali quodā priuilegio ab eo Domino poſtulauit ea quæ ſanctis iudicauit eſſe donāda, non duobus Apoſtolis; ſed omnibus diſcipulis.* Suis vnis cœleſte munus optat, reliquos minimè curat, dū ſui requiē habeāt, cœleſtemq; poſſideāt hēreditatē, cæterorū omniū nulla ſollicitudine angitur. Quo laborauit vitio Apoſtolorum primus, cùm Thaboris gloriā ſpeculatus aiebat, *bonū eſt nos hīc eſſe*, illum ſic caſtigat Marcus c. 5. *non ſciebat quid diceret*. Ad hæc D. Bernard. ſerm. de vita ſolit. *neſciens quid*

Matth. 20.

Amb.

Mar. 5.

quid diceret, ait, quia visa Dei maiestate commune bonum intra priuatum suũ visus est contulisse, & quo omnes frui debẽbãt, ipse solus frui curabat. Meliores his Christi Domini parentes, quando filium suum, in quo omnes diuinitatis thesauri habitabant, omnibus concedebãt, vt omnibus ipse suorum bonorum copiã faceret. Quippe sui immemores integri dici abstientiã a filio patiebãtur, vt alij summo eius bono cõmunicarent. Hinc aliquando D. Aug. serm. 113. sepulchrum Domini extulit, liberaliusq; commendauit esse, quàm Dei matrẽ. *Illa enim,* (aiebat) *cunctorum spem tardiùs protulit; hoc cunctorũ saluti citiùs suscitauit. Illa totius mundi Dominum nouẽ mensibus in vtero clausum tenuit; hoc autẽ triduo tãtũ tumuli gremio custodiuit.* Inde liberalius, quia cõmune bonum citissimè omnibus propalauit. Hinc meritò Rup. in Ioan. lib. 11. in Iudam scandet his verbis. *O magnifica supplãtatoris peruersitas, qui vniuersalẽ nostræ salutis hostiam faciens suam, sic quasi suum peculium possessorẽ mundi venalem proposuit.* Hæc ille, vt reprobi Iudæ auarissimam mentem damnaret, qui totius mundi pretium sibi vni vsurpabat. Vnde eleganter suc censet Abbas Cellens. de panib. c. 24. Principem reproborum Luciferum, sic aiens. *Si portionem, quæ sibi competebat, Lucifer moderatè exposceret, & nõ totam vnguenti substãtiam tanquã musca moriẽs rapina vsurparet, fortè adhuc in odore eius cum sodalibus sponsi viueret.* Eu quàm sibi nocet qui totum cupit vni sibi.

Bern. Aug. Rup. Cell.

Text. Et requirebant eum inter cognatos & notos.

§. III.

Christus Dominus nulla magis re filius Dei apparuit, quàm multitudine cognatorum & fratrum.

GEnerationem tẽporalẽ Christi Domini speculatus diuinus pater bis in illa singulari notione gloriatur in psalmis. Primò ps. 2. dicens *filius meus es tu, ego hodie genuite.* Rursus ps. 109. dum ait *ex vtero ante luciferũ genui te.* Hunc posteriorem locũ quãdo enucleare cupio, adest mihi receptissima illa omnium ferè Hebræorũ lectio, quæ sic se habet. *Ex vtero ab aurora tibi ros pueritiæ tuæ siue adolescentiæ tuæ,* quæ vt Rabbi Salomoni significat innumeram prolis multitudinẽ roris guttis æquandam, sic Christianæ natiuitati explicãdæ omnibus est luculentior & aptior. Planè vnus vterus virgineæ auroræ roris multitudini similem prolem parturiuit, dum cũ Christo Christianos omnes effudit. Id quod D. Cyrill. lib. 10. thes. c 3. nota. uit his verbis. *Quando natura ipse Deus, homine assumpto, frater factus est noster, tum etiam primogenitus in multis fratribus factus est, quia multos filios Dei per gratiam effecit.* Nascitur Christus, & cum illo totus Christianorum populus renascitur, nascitur tot cinctus fratribus, quot sunt roris guttæ viridantia fæcundantes prata. Et quò densior est fratrum renascentium aggeneratio, eò Christi gloria clariùs apparet, gloria quasi vnigeniti à patre, vt dicat ipse pater *filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quo hodie? Eleganter Amb. lib. 3. de sacram. c. 1. *hoc est, quando redemisti mundum, quando ad cœli regnum vocasti, quando implesti voluntatem meam, probasti meum te esse filium.* Dixisset adhuc, quando Deus de Deo prodisti tunc solus, tunc sine fratre mihi soli tua generatio claruit, nec illam dignatus sum euulgare; sed quando caro factus tecum mundum facis renasci, quando fratrum cuneis nasceris stipatus, non me contineo, quin te publicem meum natum, quin me de tanta prole iactem ego hodie genui te.

Psal. 2. Cyril. Amb.

Latuit quidem Dei filius, dum fratres non habuit, nec vllus se in filium Dei glorietur adoptatum qui solus & singularis aſque aliquo fratre. Eccles. c. 4. dicebat Salomon *considerans reperi aliam vanitatem sub sole, vnus est & secundum non habet, non filium non fratrem.* Quæ verba expendẽs author

Eccles. 4

Catenæ Græcæ ait, *ſi quis fratrem non habet, hic ſpiritum adoptionis filiorum non accepit.* Is filius Dei erit & vocabitur, qui fraterno affectu gaudet, tunc filiorum Dei adoptio & natura maximè explicatur, quando natura ſtimulante fraterno amore agimur & inflāmamur. Nullus in filij Dei corpus trāſijcitur qui ſolus ſit & ſingularis. Etenim is eſt filius Dei qui *paſcitur inter lilia.* Hoc eſt, vt elegāter notat Bern. ſerm. in Nat. Virg. quod *etſi iuſtus germinet ſicut liliū; ſed non ad liliū ſponſus paſcitur, neque in ſingularitate complacet ſibi.* Eos in ſuum corpus trajicere auet, qui fraterno amore copulātur, qui ſunt verè fratres & cognati, in quo filiorum Dei adoptio manifeſtatur.

Grec.

Ber.

§. IIII.

Naturæ cognatio filium vnigenitum Dei ad pauperculorum hominum conſortium traxit, & illis reddidit ſalutarem.

MIratis aliquando naturalē filiū Dei Chriſtum creaturarū omnium moderatorem pauperi hominicioni inhærere, eiuſq; ſaluti incūbere & vigilare. Equidē homo eſt & carnē ſuā non deſpicit. Huc refert D. Athanaſ. quodcunq; bonū in nos á Chriſto Domino dilapſum vidimus. *Nos cognata cū Domino corpora ſortiti, incrementū ex eius plenitudine accipimus.* O magna vis cognationis & fraternitatis, qua ſummus Deus pauperū cognatorū meminiſſe dignatur. Id explicet illuſtri exemplo D. Chryſoſt. hom. de terræ motu ſic aiens *Vt ſi calcaneo ſpina ſit infixa, deorſum oculus ſe inclinat, quod mēbrum ſit corporis, nec dixit quādoq; in altis ſedeo, mēbrū quod deorſum eſt nihil facio; ſed inclinat ſe ſuamq; deſerit altitudinē, tametſi quicquid calcaneo vilius? quid oculo nobilius? ſed inæqualitatē cognatio naturæ correxit.* Deſpiceret altiſsimi filius homines humi proſtratos, ſperneret à Satana deiectos, faſtidiret à regalibus ſedibus in ima deſcēdere vt lux cæcos illuminet, vt ſalus infirmis medeatur, vt oculus ſanando incumbat calcaneo; ſed inæqualitatē cognatio naturæ correxit, & vt cognatos nouit, non dedignatur ſubuenire proſtratis. Iam non te moueat homo quòd vilis ſis, quo humi repas, vt altiſsimum Deum ſuſpicias, eiuſque fauore nitaris, inæqualitatem naturæ cognatio correxit, & nil eſt quod timeas vbi Deus tibi adeſt cognatus. Hinc Theodotus Ancyræ Epiſcop. hom. de Nat. Chriſt. *Cùm Deus eſſet, voluit homo fieri propter ſuā in nos clemētiā, quò nos creatorem & iudicē perinde ac cognatū deinceps cōplecteremur. Et qui propriarum actionum laude deſtituebamur, per ipſum fiduciam conciperemus. Et tamen cùm ad tribunal abſtrahuntur qui propriarum virtutum præſidijs confidenter niti non poſſunt, ſit interdum, vt cognatorum ſuorum meritis qualemcunq; confidentiam ſibi aucupētur.* Porrò quis iudex adeò ſeuerus nō ſuffragatur etiā crimino ſis cognatis? quā non conciliat clemētia cognatio? Cuius non allicit & delinit animū? deſerit altitudinē ſuam oculus, & ſe inclinans maximā præbet ſpem calcaneo ſanitatis, deſeret etiā omnium altiſsimus Dominus & creator ſuā altitudinem vt ſpem ſaluus & confidentiam inferat vel minimis ſuis cognatis. O vos fœlices homines qui hanc diuini iudicis cognationē eſtimatis, quidum Deum cognatū cernitis, dilcius Deū non timere, imo omni ærumna, curatorem habebitis & præſentem cognatum, qui nullibi citiùs inuenitur, quàm vbi eius adſunt cognati.

Epiſt. de ſentētia Dionyſij

Chryſ.

Theodot

Text. Et non inuenientes reuerſi ſunt in Hieruſalem requirentes eum.

§. V.

Quicunque Deum amittunt nec gradum vlterius faciant; ibi ſiſtant, ne & ipſi perdantur.

VTinam quod Ieſu parētes faciūt; omnes nos niteremur imitari; illi vbi

vbi Iesum à se abesse norunt, ibi sistunt, nec sine illo vlteriùs gradum faciunt. Et nos Deum peccantes dum amittimus, ne viteriùs progrediamur, ibi sistamus, & facili negotio ad Deũ reuertemus. Sic peccatorum primogenito consulebat Deus. Gen. 4. iuxta Sept. *Dixit Dominus ad Cain, quare cõcidit vultus tuus? Peccasti? quiesce: ad te conuersio eius, & tu dominaberis illius*, quasi dicat, dum lapsus semel quiescas, sistas, ad te conuersio eius, & tu dominaberis illius, facilè effrænem appetitum cohibebis vel minimo lori signo, seu blando poppysmate tui cõpos exurges, in Deumque conuerteris. Huc spectat illa D. Amb. excogitatio de generoso elabenti equo in apol. Dauid. c. 9. *Plerique equorum cùm ceciderint, se iactare consueuerunt, & quos casus non læserit, iactando se debilitant, & frangunt. Alij, qualis Græcorum equorum fertur natura, cùm vel in certamine curuli elisi fuerint, vel fortuitò ceciderint, nequaquam se mouere consueuerunt, & quandam tenent quietis & patientiæ disciplinam. His si casus non nocuit, quies prodest, certè non exarcebatur offensio.* Imò sic quieti in lapsu à quouis lori signo euocati, vel blando sibili iuuamine alacres & expediti assurgũt, vt fœliciter cursum conficiant. Ea erit humanæ mentis fœlicitas in peccati ruina, si semel lapsa non sese iactet, nõ præceps vlteriùs rotetur; sed immobilissima stet; sed parcens sibi quiescat. Etenim tunc ad te conuersio eius, & tu dominaberis illius, ea facilitate conuersio appetitus fiet, qua generosus equus quiescens in ruina, vt vel sibilo, vel minimo poppysmate euocatus, & reuocatus, brauium desperatum pertingat. Accedit iam D. Chrysost. explicatio, quæ sic se habet. *Peccasti, & grauiter peccasti; sed non punio propter delictum; misericors enim sum, & nolo mortem peccatoris; sed vt magis conuertatur, & viuat. Igitur quia peccasti, quiesce, tranquillitatem facito, cohibe tumultus illos tuos, ne addas priori peccato grauius aliud, ne consilium arripias, vt medicina posthac nil prosit. Peccasti? quiesce.* O fœlices illos, qui animalium infirmitatẽ appetituum experti, generosi etiam animalis æmuli non se iactant in lapsu, non præscripti rotatu voluuntur, sed ea quiete subsistunt, qua vel leuiori compressione conuertuntur, & in brauium destinatum prosiliunt. O quàm expauit Diabolus hanc quietem in Iuda, & ideò sic illum impellebat post acceptam buccellam, vt continuò in venditionẽ Magistri compulerit exire. Ait enim. Ioan. 13. *Cùm accepisset ille buccellam, exiuit cõtinuò.* Ad hæc D. Cyrill. lib 9 c. 19. *Timet, vt credo, Diabolus ne morando locus pœnitentiæ detur, & quasi à temulentia mentem suam homo rectiùs cogitans eripiat, hac de causa festinat ac impellit.* O quoties post lapsum quies & mora homines à præcipitio liberauit! timet, timet sanè Diabolus paruam quietem, expauet moram, in qua facili negotio effrænes etiam appetitus conuertuntur, & ideo impellere festinat, vt lapsos sine mora, sine quiete, in alia & alia ferantur præcipites. Gnarus quàm facili impulsu qui post lapsum quiescit, ad meliorem conuertatur frugem.

Gen. 4. Amb. Chrisost. Ioan. 13. Cyril.

§. VI.

Deus quærendus omnibus modis & vijs quibus posset inueniri.

VIde quàm sollicita Maria in quærendo filio existat, nullum lapidẽ non mouet, nullam viam non arripit, vt inueniat amissum, cognatos adit, notos interrogat; denique Ierosolymam redit, omnia lustratura donec inueniat filiũ. Sic eos qui Deum quærunt, vigiliarum vox apud Isaiã commonefacit. *Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite*: hoc est, ne vobis certas & determinatas vias quærendi præfiniatis, ne in quærendo Deum finem faciatis; sed quærite, & amplius quærite sine termino & fine. Explicatissimè Ricardus de Sancto Victore, lib. 2. de Emmanuele. c. 16. *Si quæritis, quærite, & inquirendo perseuerate, imò & multipliciter quæratur qui nunquam ad plenum inuenitur.* Non semel quæsisse satis, iterum atque iterum requirendũ,

Isai. 21. Ric Vict.

perquirendum, hac illac eundum, & bis, & ter, & millies eadem repetenda, reuiſenda, luſtranda. Liceat ex pro
Lucret. phani Lucretij penu ea deſcribere, qui bus amiſſum vitulum à matre requiri depingit. Sic lib. 2.

Aut mater virides ſaltus orbata peragrans
Linquit humi pedibus veſtigia preſſa biſulcis,
Omnia conuiſens oculis loca, ſi queat vſquam
Conſpicere amiſſum fœtum, completq; querellis.
Frondiferum nemus aſiſtens, & crebra reuiſit.

Hoc amore, hac cura quærebatur filius Ieſus à parentibus, eiſdem petit quæri ab homine quocunque, vt omnia conuiſat loca, vt creber eadem reperat & reuiſat, nullum imponens finem, nulla inquiſitione contentus, donec inueniat amiſſum. Hinc notat D. Hilar. Synagogæ repudium, dum explicat illud Matth. 5. Nemo accendit
Mat. 5 lucernam, & ponit eam ſub modio.
Hil. Vbi ait: *Synagogam dignè Dominus comparat modio, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantùm receptos certũ modum dimenſæ obſeruantiæ continebat.* Pondero illud, certum modum dimenſæ obſeruantiæ, & cur placeret Deo, quæ non niſi cum menſura ſeruiebat? quæ præfinitis obſeruantiæ regulis, quæ definitis & determinatis vijs Deum quærebat? Abſit ab eo, qui repudiari timeat, hoc menſuratum & determinatũ obſequium, multipliciter Deus quæratur, omnimodè laboremus vt inuenia mus, omnia luſtrantes opera virtutũ, vniuerſa exercicia peragrantes, & crebri eadem reuiſentes. Is ſit nobis finis in quærendo, qui nos faciat inuenire
Orig. quæſitum Pulchrè Orig. Magdalenæ exemplo propoſito docet qualiter Ieſum debemus inquirere. *Diſce à Maria quærere Ieſum in monumento cordis tui, reuolue lapidem ab oſtio monumenti Dei, amoue omnẽ duritiem: tolle omnem concupiſcentiam tuam à corde tuo, & diligenter perſcrutare ſi ſit Ieſus in eo. Si autẽ non inueneris in eo Ieſum, ſta foris, & plora, permane in fide, & reſpice foris ad alios ſi fortè in aliquo videris eum, & plorando ora Ieſum, vt dignetur intrare ad te. Et iterum reſpice monumentũ Dei quod eſt in te, & ſi videris ibi Angelos, hoc eſt, cœleſtia deſideria, per quæ tamen adhuc nõ poſsis videre Ieſum, noli his contentus eſſe, noli adhuc deficiẽdo quieſcere, ſed plora, & quære Ieſum donec inuenias.* Hæc ille, quibus rectè explicat, quã multipliciter quærendus ſit Ieſus, donec ipſe dignetur inueniri.

Textus. Et factum eſt poſt triduũ, inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes qui eum audiebant ſuper prudentia & reſponſis eius.

§. VII.

Chriſtus Dominus in templo à crudeliſsimis inimicis aut honorem, aut offenſam nullam accepit.

SAlutem ab inimicis reportandam dedicat puer Ieſus duodecimo ætatis anno honorificè inter Doctores ſedens in templo. Enim verò nunquã percuſſus in templo, imò ibi ſæpé honoratus cõſedit, magiſter docuit, Dominus peccatores accepto verbere perterrefecit. Matth. 28. *Quotidie ſedebam in tẽplo docens, & non me tenuiſtis.* *Mat. 28*
Quocirca D. Chryſoſt. *Eum in templo non tenuerunt, propter quod Dominus foras exiuit, vt ex loco & tempore daret eis aptitudinem ſe capiendi.* Dum tẽplo aſsidet, impiorum rabiem non ſentit; ſed & proprium, & paternum honorem integrum intuetur, in quem munitum templo non audet impietas. Idem. Thren. 4. *Filia populi mei crudelis ſicut ſtrutio in deſerto.* Strutio omnium animantium crudeliſsimè duratur in *Thren. 4*
filios, quos vel perdit; ſic populus Iudæorum ſicut ſtrutio crudeliſsimus in filium Ieſum; imò, vt addit Rup. ſtrutione crudelior qui non deſeruit, *ſed* *Rupert.*
inſuper occidit dicendo, ſanguis eius ſuper

per nos, & ſuper filios noſtros, vt tn vno Chriſto omnes filios interimeret & perderet. Sed expende iſtius crudeliſſimi facinoris locũ, crudelis, ait, ſicut ſtrutio in deſerto, non audet in templo eorum etſi rabidiſsima crudelitas; ſed extra tẽplum in deſerto deſæuit. Meritó D. Aug. ſerm. 2. in Dom. 23. poſt Trin. huc reuocat Chriſtianos omnes adoleſcentes, vt vel diſcant à Iudæis qualiter ſe erga Deum in tẽplo habere debeant. *Certè*, ait, *Iudæi, qui Dominum crucifixerunt, quod cum audimus horreſcimus, & ingenti execratione proſequimur: illi cùm de ſua luxuria cogitarent, delitioſorum agrorum ſolicitudines meditabantur dicentes, nullum ſit pratũ, quod non pertranſeat luxuria noſtra. Quomodo ergo parceret Chriſto, ſi eũ inueniſſet in terra, qui non ſolitaria prata irritandis libidinibus ſuis; ſed frequentiſsimas elegit Eccleſias regnantis in cælum?* Iam nocentiores in Chriſtũ iuuenes Chriſtiani videtur, quàm impijſsimi Iudæi: illi vt Chriſtum inuaderent, Deumq; ſuis flagitijs offenderẽt, agros, deſerta meditabantur, imò ſibi maximè exoſum, & inuidioſum Ieſum in templo verentur, in templo honorant, quem crucifigunt in deſerto. Et Chriſtianorũ multi templa quærunt, vt Chriſtum libidinibus ſuis laceſſant. Quid iam Iudæos Deicidas obſtupeſcitis? quid crucifixores exprobratis? Maiora vos auderetis in Chriſtum, ſi in terra haberetis, quem regnantem in cœlo, in tẽplo, in paterna domo inuaderis.

Aug.

Sanè Platonica lege ſic olim cautũ erat: *Piſcator nec in portubus, nec in ſacris fluuijs, palludibus, ſtagniſq; venetur, in alijs liceat.* Expendo illud, neque in portubus. Etenim inhumanum eſt in portu, vbi toties receptus à furenti liberaris mari, à fluctibus inuadentibus defenderis, & ab hoſtili telo refugium recipis, quod ibi vel piſcem offendas, quod ibi humaniſsimè non habeas etiã piſciculos quoſq; debiles. Legales illi Iudæi in tẽplo furentis ſæculi maris portum meditantes, vbi quacumque tempeſtate iactati tutiſsimum confugium inueniebant, crebraq; naufragia deuitabant, & portum verebantur, & piſciculo ibi noſtro Chriſto parcebãt.

Plat. 7. leg.

Exleges Chriſtiani, profuſq; efferati dũ portus etiam infeſtant, dum tẽpla quę runt, vbi iucundo naufrago portus offertur, vt ibi miſerè ineſcatos piſciculos peccati hamo in mortẽ expiſcentur. Proh dolor! laiebat Amb. lib. 3. de virg. *Quid prius horreſcam neſcio, tolerabiliora periuria, quàm ſacramenta ſunt tyrannorum.* Periurijs quidem forum, forenſeſq; tumultus infeſtãt, ſibi nocent, Deum exiſtentem in cœlo laceſſunt, cùm ſacrum audiunt, cùm diuinis interſunt myſterijs. O crudele nefas, in portu Tertulliani piſciculum Chriſtum enecant: fidelium piſciculorum examina, ſuarũ libidinum laqueis mortiferè irretiũt. Hos acutè perſtringebat Athan. Sinait. de ſancta Synaxi, dum ait: *An ignoras Eccleſiam Dei officinam medicam eſſe, & portum? Si in portu fluctibus agiteris, vbi poſtea quieſces?* Hæc ille.

Amb.

Lib. de Bapt.

§. VIII.

Nullo magis Chriſtum Saluatorem trahimus, quàm colloquijs de rebus ſpiritualibus.

CHriſtum Saluatorem Iudæorum inditurus mentibus ipſe puer Ieſus hoc vtitur efficaciſsimo medio. Doctorũ choro inſertus verba miſcet de optatiſsimo Chriſti aduentu, de duriſsima hominum ſeruirute, de Saluatoris indigentia. Hæc agit Ieſus inter Doctores, his præparat illorum mentes, vt ad ſalutem recipiendam diſponerentur. Iſraëlitarum ereptionem à ſeruitute extimuit Pharao, cũ eos conſabulantes excepit de libertate amiſſa, de captiuitatis ærumnis, & tunc Saluatori aditũ intercluſum putauit, ſi hæc colloquia multiplicatis laboribus ab Iſraëlitis exulare fecerit. Quod elegãter in rem præſentẽ obſeruauit D. Cyril. Alex. lib. 9. in Ioan. c. 19. ſub his verbis. *Pharao iuſſit, vt grauiora illis opera Iudæis afferrent, ne ſermonibus vanis dare operam poſſent. Appellabant ſermones vanos eos, qui de libertate haberentur, & ad meliora inflammarent, quibus & ſeruiendi conditionem deplorarent, & à Deo poſcerent meliora: quibus omni-*

Exod. 20.

Cyril.

omnibus non nihil illis affuturum putabat. Et merito tyrannus pertimuit hos Iudæorum sermones, vt Saluatori obuios; nulla enim re magis disponebantur captiui saluti excipiendæ, quàm dum collatis ærumnis de asserendo libertatis bono miscerent sermones. O quàm citò adest Saluator his, qui se se inflammant mutuis sermonibus ad eum excipiendum! Pascitur inter lilia sponsus, aiebat illa, quæ bene illius mores & ingeniū percaluerat: & quid est quod pascitur inter lilia? Lilia ne
Bern. tetus pastus eius? Pulchrè D. Bern ser. de Nat. Virg. *Fortè non cibo; sed consortio pascitur liliorum, nec lilijs vescitur; sed versatur.* Planè non sunt quæ Deū nescāt muta lilia, etsi florida, etsi suauē olentia, consortium amat, non odores: in cœlesti thuribulo Apoc. non olentia aromata; sed sanctorum ponuntur orationes, quæ Deum trahant ad homines. Colloquentium sanctorum consortia & Deo prębent pascua suauiora, & ad se se quam occisimè conuocant, vt hinc puer Iesus Doctores paratissimos Saluatori excipiēdo dedicasset, si de illius aduentus bono, & salute populis necessaria miscerent sermones. Apud Thabor medius apparuit Saluator, inter Moysem & Eliā; sed cur medius inter Moysē & Eliam? Rem attigit Tertul. lib. 4 in Marcion. dum ait. *Quid tam Christus creatoris, quàm secum ostēdere prædicatores suos? cum illis videri, quibus in reuelationibus erat visus? cum illis loqui, qui eum fuerant locuti?* Ex eo quod de Iesu locuti fuerint, quasi inseparabiles laterones apparent Iesu. Iā non mirabor Theo-
Theoph. Alex. philum Alex. qui epist. Pasc. 3. virtutis summam in diuino fidelium constituit colloquio: sic enim inquit. *Cùm mēs semel virtuti se tradiderit, quicquid aduersi euenerit, calcat, & despicit. Qualis fuit Paulus scribens, in his omnibus superamus per eū, qui dilexit nos. Quod enim sustinere non potest carnis fragilitas, naturali infirmitate superata, vincit animus fide colloquens Deo.* Ecce virtutis robur, & fortitudo iuxta illum ex fidelium cum Deo colloquijs nascitur.

Text. Et dixit Mater eius ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.

§. IX.

Certissimè, & citissimè Deum inuenit, qui dolens & lugens quarit.

LOnga terenda via est ijs, qui in aquosa obambulant, vt Deum inueniant; sed qui crucis canali inhærēt, hoc est, qui dolori, & lacrymis incumbunt, quam citissimè diuinum paradisum attingunt. Chrisost. hom. de diuite id prædixerat. *Chrisost.* *Nōne nobis dixit, quòd regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce est, non vim facit, nihil medium est, & crux, & statim paradisus.* Altissima sunt paradisi mœnia superanda, per abrupta montium cacumina eundum his, qui ad paradisum festinant, quadraginta dierum iter terendum Prophetis ipsis, vt Dei visionem obtineant. Non tamen si à cruce incipiunt carpere viā, si in cruce sunt, si dolentes & flentes quærunt, nullum est medium, nullus expugnandus murus, nulla superanda cacumina, & crux est, & statim paradisus. Profectò lacrymarum vis nota erat Abbati Cellensi, qui lib. de panib. cap. 12. sic lacrymarum ad Deum *Cell.* compēdia diffinit. *Lacryma filium Dei ad nos inclinat, & ad veram Trinitatē, interueniēte spiritu, nos eleuat.* Etenim, vt ad Trinitatem ascendamus, ille spiritus, qui antiquitùs super aquas incubabat, vt inde pennata animalia parturiret, nos etiam ex lacrymis pennatos educit. Verū filius Dei post lacrymas nec pennarum expectat velocitatem; sed cuiuscunque moræ impatiens ad nos ipse inclinari, & descendere festi. *Tert.* nat. Fleuisti, ecce antequam ascendas, tibi adest inclinatus Dei filius, qui his in aquis nauigat velocissimus. Huc retulerim illud á Tertulliano notatum libro de Baptismo, vbi inquit.

Nunquam

Nunquam ſine aqua Chriſtus. Prima rudimenta poteſtatis ſuæ vocatus ad nuptias aqua auſpicatur. Cùm ſermonem facit, ſitientes ad aquam ſuam inuitat ſempiternam. Cùm de agape docet, aquæ calicem Patri oblatum inter opera dilectionis probat. Apud puteum vires reſumit, ſuper aquam incedit libenter, & tranſfretat. Quid dulcius flenti? quid ſuauius dolenti? quam ſcire Chriſtum medijs in aquis reperiri. Non ſic palæſtina columba aquas amat, quibus reſidet, vt diuinus hic, & amator palumbus lachrimis oblectatur, & inſidet. Fœlix ille, qui naufragio crucis per lacrymarum maria dolens & lugens quærat Chriſtum, inueniet procul dubio, non fieri poteſt, vt patiatur repulſam. Enim verò, vt ait Cellenſis vbi ſuprà. *Aqua hæc aut facit, aut inuenit paradiſum.* Tam certa Dei inueſtigatrix lacrymarum gutta, tam efficax inuentrix, vt ſi ſemel ab oculis profluat, quãtumuis latentem inueniat Chriſtum, vt fluuius deliteſcens mare inuenit, vel producat denuò ipſum. Vt enim nocturnæ roris lacrymæ margaritam in conchilio producũt; ſic hominum Deum quærentium lacrymæ incomparabilem margaritam Chriſtum aut inueniunt, aut reproducunt: Quidni? lacrymæ parturiere Chriſtũ. Sic Ambroſ. de pœnit. lib. 2 c. 8. *Dauid dicebat lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo: & ideò meruit, vt ex eius familia virgo eligeretur, quæ nobis partu proprio Chriſtũ ederet.* Itaque ea eſt vis lacrymarum, vt inueniat, aut producat Chriſtum. Accinit Bachiar. epiſt. de recip. Lap. poderans cur ex ea quæ fuit Vriæ naſci voluerit Ieſus. Ait enim: *Talis filius naſcitur ex pœnitentia, talem parturiunt gemitus & lamenta.*

Cellen. *Amb.* *Bach.* *Mat. 1.*

Text Et ait ad illos; Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quòd in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?

§. X.

Chriſtus Dominus, vt humanæ procurandæ ſaluti incumbat, parentes nil curat terrenos.

VNum à Patre commendatum ſalutis humanæ negotium Chriſtus Dominus habebat, cui ſic incumbebat, vt præ animarum amore cætera omnia nihili haberet. Ardentiſsimè matrem qui amaret, ſalutem humanã eò amabat ardentiùs, vt à Patre imperatam, quo ſibi animas in ſponſas datas cognoſcebat, quo eaſdem ad Dei bona viderat pertinere. Hinc D. Bern. Canticorum dramma ſub ſponſi, & ſponſæ vocabulis confectum pulchré exaggerat his verbis. ſer. 7. *Non ſunt inuenta æquè dulcia nomina, quibus verbi, animæq; dulces ad inuicem exprimentur ſermones, quemadmodum ſponſus, & ſponſa. Vna vtriuſque hæreditas, vna domus, vna menſa. Denique & propter hãc relinquet ille patrem & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna.* Cui adeſſet ſponſus, niſi ſponſæ? Cur patrem Ioſeph, & amantiſsimam ſibi matrem relinqueret; niſi vt vxori adhæreret, vt paternum negotium de acquirenda ſibi vxore perficeret? Nulla alia re à tam dilectis parentibus vellet diueſſi; niſi vt animabus proficeret, nec niſi hęc paterna negotia illum parẽtibus poſſent eripere. Quos tandem queribundus ſolatur eò quòd non reliqueri; niſi vt de cœleſtis Patris mandato, ſponſis acquirendis incumberet. Sic apud Matth. cap. 12. cùm mater expectans illum proponeretur, ait: *Quæ eſt mater mea?* Non ſanè matrem confundens; ſed matrem relinquendam eſſe docens, vbi acquirendis Deo animabus inhæſerit. Quod egregiè ponderans Tertul. lib. de carn. Chriſt. inquit. *Quale erat, ſi docens non tanti facere matrẽ, aut fratres, quanti Dei verbum, ipſe Dei verbum nuntiata matre deſereret? Negauit itaque parentes, quomodo docuit negandos pro Dei opere.*

Bern. *Mat. 2* *Tert.*

opere. Vt hinc iam diſcas, quo te amore Chriſtus diligat, qui non ſolùm eandem hæreditatem, eandem domum, eandem menſam in cœleſti regno tibi communicat, verùm & propter te, vt tuæ incumbat ſaluti, patrem & matrem relinquit, à quibus vna animarũ ſalus tam diuinum amatorem, & filium ſeparare ſufficit. Et quis pro anima ſua patrem & matrem non relinquat?

Text. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.

§. XI.

Nulla vilitas deprimit illum, qui obedientiæ virtute extollitur.

NOn te moueat, quòd Ieſus Ieroſolymis relictis, ad paruum, & humile Nazareth ſe recipiat oppidũ. Etenim non obſcuratur loco, qui ibi obedientiam colit. Accipite D. Chryſoſt. hom. de Cæco nato nuper edita. *Nec paradiſus*, ait, *in pretio habẽdus eſt; niſi Dei mandatum in eo ſeruetur, neque vilia loca ſunt ignominioſa, ſi in eis ſit lex Dei regnantis. Vtrùm melius? vtrum potius? Paradiſus an ſterquilinium? Veruntamen Adamo propter tranſgreſſionem paradiſus nil profuit; Iob verò ſterquilinium propter patientiam nil nocuit.* Imò paradiſus ipſe vbi in obedientia fœdatur, non paradiſus; ſed deſertus, & inuius fit locus, ſola obedientia extollit & illuſtrat loca. Omnia nobilitat, omnia amplificat, omnia magnificat obedientia, vilitatem non nouit, paruitatem ignorat, neſcit non aſcendere & extolli. Qui apud Iſai. in Dei obſequium præcincti ſtabant ſpiritus, ſimul alis efferebantur ſenis: quomodo ergo circa Domini thronum ſtantes pariter & volare dicũtur? An, quia prõpta obedientia neſcit non aſcendere? Planè ait Eucherius: *Quia Deo ſtare idem eſt quod volare, & in ſublime exaltari.* O tu fœlix, qui Deo ſtas in procinctu, eius vel nutum expectans, nullis loci anguſtijs teneberis, nulla paruitate obſcuraberis, eo ipſo quòd ſtas parat⁹, efferris pernici, & exaltaris volatu in ampliſsimos, & altiſsimos cœlos. Nunquam non in cacumina, in cœlorum ſummitatem nititur obedientia; vt benediceret ſegniori filio Eſaũ Iſaac aiebat. Gen. 27. *In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies.* Acutè notauit Ambr. lib. 5. epiſt. 20. ad Horontianum illa verba in rore cœli deſuper, & fratri ſeruies: quæ ſic expẽdit. *Pro benedictione igitur huiuſmodi eſt ſeruitus, denique inter bona annumeratur, inter collatam terræ vbertatem, & rorem cœli à ſummo.* Nõ quidem poſſet obedientia inter minora annumerari bona, quàm inter rorẽ cœli deſuper, ſiue à ſummo. Etenim cœleſtium ſummitas debito iure obtingit obediẽti. Cùm paulò ante Iacob benediceretur, ea eius benedictio erat. *Det tibi Deus de rore cœli, eſto Dominus fratrũ tuorum.* Ecce tibi imperium & dominium de quibus ditetur, nimirum de rore cœli. Verùm obedientis ſeruitus, & ſubiectio ampliora requirit, non quouis cœli rore ſubſiſtit; ſed rore cœli deſuper, à ſummo, cœlorum ſummitatem amplectitur, qua ſeſe dilatat, & extollit vir obediens.

Chriſ. *Iſai. 6.* *Euch.* *Gen. 27.* *Amb.*

Text. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapiẽtia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines.

§. XII.

Ex obedientia omnes dedicantur profectus Chriſti Domini, vt pote à qua ſunt omnes profectus humanæ ſalutis.

POſita obedientia Ieſu Saluatoris parentibus exhibita, rectè adiecit Euangeliſta eiuſdem in ſapientia, ætate, & gratia profectus; & cur non proficerent operæ ſalutis, vbi Saluator oſtenditur obedientiſsimus? In primis

profi-

proficiebat sapientia, sapientia, inquã,
Isai. 53. de qua Isaias. *In sapientia sua iustificauit ipse iustos seruos meos multos.* Ad
Rup. hęc oculatissimus Rup. in Isai. lib. 2. cap. 19. *Quæ est scientia eius, nisi obedientia eius? ergo in sciencia sua, ideſt in obedientia sua iustificauit ipse, inquit Deus Pater, seruos meos multos.* O Saluatoris sapientia excellentissima, quæ obediẽtia fæcunda mille peperit salutares fructus, mille dedit homines saluti.

Probro Christo Domino tribuebat hæreticus, quod subijceretur, & obediret, quasi obediens subiectio inęqualitatis cũ patre stimmata inureret. Quẽ
Cyrill. eleganter repellens D. Cyril. Alex. lib. 5. Dial de Trinit. filiorum omnium inparentes obedientiæ elucidat pulchritudinem. Non enim naturæ seruilis nota incurrit filius, qui pulchrum obedientiæ munus patri voluntarius offert, non Isaac alterius inferioris naturæ ab Abrahamo diuersæ arguitur quod vsque ad mortem obediret, nõ filius Dei, quod voluntariè obediat ideo inferior, & natura infimus. *Possessio naturæ factæ quodãmodo ad Deũ est, oportere subdi. Verum tamẽ nõ ineo, quod subduntur res habẽt esse; sed existũt, & subsistunt secundũ propriã rationem, & quasi vnicuique præmium dederit natura, voluntariè accipit obedientiam, & fit ea fructus mentis.* Sic ille, vt obedientiæ Dominicæ excellentiam exprimeret, quibus pondero illud, & quasi vni cuique præmium dederit natura volũtariè accipit obedientiam, & fit ea fructus mentis. Etenim obedientia non seruilis naturæ nota; sed ingenuæ naturę premium exiſtit, qua mens fœcundata optimos, & suauissimos parturit & colligit fructus. Sane incarnatæ sapientiæ præmium fuit voluntariã obedientiam exhibere potuisse, qua salutis fructus valuit i mmẽsum parturire, *quia in scientia sua, ideſt in obedientia sua iustificauit seruos multos.*

Rursus Iesus proficiebat ætate, etenim suos etiam præstat ætati obedien
Iosue 10. tia profectus. Iosuè 10. cùm sol, & luna ad hominis imperiũ stetissent, pergit textus. *Non fuit ante ea, & postea tam longa dies, obediente Deo! voce hominis.* Et cur tempora, & dies non augeret diuina obediẽtia præstita homini, quã do qudem homo cum obedit Deo se suosque quasi æternare sentit? Iugulandus Isaac victimam requirebat ex parente, cui ille *Dominus prouidebit, fili.* *Gen. 22.* Genes. 22. Ad hæc Ambros. primo de
Amb. Abraham cap. 8. *Vocare filium frequenter non timet, ita erat intentionis soliditate fundatus, & hoc se meliorem patrem putabat, hoc sibi in perenne mansurum iudicauit filium, si eum immolaret Deo.* Ecce tibi ex obedientia vsq; ad mortem exhibita, filij perennitatem, multiplices que vitæ annos augurabatur.

Tertio proficiebat Iesus in exhibendis operibus gratiæ, & sane gratiæ apud Deum vnica est obedientia, & au
Rup. ctrix, & conseruatrix. Id quod ostendit Rup. lib. 2. in Gen. cap 30. Vbi sic ait. *Nonne melius fuisset nullum dedisse præceptum, quàm posśitione præcepti facere præuaricationi locum? Ad hæc, in quam, vnde ergo copularetur homo Deo, si non illi subiugaretur obedientiæ iugo?* Quasi nullum efficacius aliud possit excogitari medium, quo homo Deo per gratiæ opera copularetur præter obedientiam: hæc vnica conciliatrix & conseruatrix gratiæ inueniebatur.
Deut. 26 Deut. 26. aiebat Moyses, *& nunc Israel quid Dominus Deus tuus postulat á te ni timere Dominum Deum tuum, & ambulare in omnibus vijs eius?* Quod sic in rem præsentem expendit alias adductus Iræneus lib. 4 cap. 31. *Hæc quidem*
Iren. *glorioſum faciebant hominem id quod de era ei implẽtia, ideſt amicitiam Dei; Deo autem præstabat nihil, neque enim indigebat Deus dilectione hominis. De erat autem homini gloria Dei, quam nullo modo poterat percipere, nisi per obedientiã quæ est erga Deum.* Obedientia ergo præstat homini, & amicitiam, & gratiam apud Deum, ab hacque nobilissima virtute profiliũt, & proficiunt quæ cumque opera gratiosa Deo ab hominibus possunt exhiberi.

LIBER TERTIVS.

DE CHRISTI DOMINI APVD HOMINES CONVERSATIONE.

A SALVATORIS Cunabulis & puetiæ annis egreſſos nosiā vocat eiuſdē apud homines cō uerſatio, ea nimirū quam à Baptiſmate Ioannis vſq; ad paſsionem ſuæ carnis inſtituit. Vbi in longiores & iuſtiores tractatus, relictis miraculis, ſermonibus, conuerſionib⁹ à Saluatore peractis, hic ea expendere conabimur, quæ à D. Thoma, & alijs Chriſti Domini vitam conſcribentibus exarata ſunt.

CAPVT I.

De Chriſto Domino à Ioanne Baptizato.

ANTE Chriſtum ſemper præmittitur Ioannes, vt qui viā Chriſtianiſmo prę pararet, & pręcurreret ipſe ſaliens in vtero, ad Eremum feſtinans, baptiſmū initians; quæ via currenda eſt omnibus Chriſtianis. Huic baptizanti acceſsit inter alios Chriſtus Dominus, ſed lōge alia ratione, quam alij, vt pote qui omni mundicie purior, vt omnes a vitijs lauaret, venerat: venientem ad ſe miratur Ioannes, expauet, prohibere tentat: tandem perſuaſus Dominum ſuū baptizat, vt inde in Chriſtianum baptiſma ſanctificaret aquas.

Matth. 3.

Text. Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

§. I.

Ioannes Chriſtum ſentiens in mundo impatiens moræ feſtinauit præcurrere, & Chriſto famulari.

SEmper Chriſtus ad Ioannem: ſemper Ioannes in arena conſpicitur expectans Chriſtum, hoc illi maximè in optatis erat, vt excuſſa omni mora præ-

præcurrat Christum. Hinc cùm primum Christum sentit exultant in vtero quasi vi, calcibusque viscerum vincula rupturus aduolaret vt famularetur Christo. Sic D. Chrysost. apud Metaphrastem hos Ioannis saltus explicuit. *Non fert Ioannes præsente Domino contineri, non fert naturæ expectare terminos; sed contendit rumpere carcerem ventris, & studet præsignificare Saluatorem. Accessit, inquit, qui soluit vincula, & quid ego sedeo vinctus? Venit Verbum vt omnia constituat, & ego adhuc maneo detentus, exibo.* A deo Præcursoris munus implebat, vt nil timeret; nisi non præcurrere, & currere ad Christum, vt vel naturæ tarditatem, & moram accusaret & expaueseeret, ne vel tantisper detineretur, & serus Christo iam in mundo existenti appropinquaret. Materna ex horrescebat viscera, & rūpere satagebat, vt noto Domino sine mora suum exhiberet seruitium. Non Ioāni absimilis adolescens ille, qui patris funera reliquit, vt ad Iesum quam ocissimè iret: sic enim à Saluatore apud Lucam cap 9 postulabat. *Permitte mihi priùs ire & sepelire patrem meum.* Ad hæc eleganter & dulcè D. Amb. serm. 79. *Mortuum illum reliquerat, quem vt reuertens sepeliret exorat. Non eum dolor retinuerat, nō mors retardauerat, quia festinabat ad vitam. Nec dum morientis clauserat oculos, nec dum rigentia membra condiderat: statim, vt comperit aduenisse Dominum oblitus paternæ pietatis affectum, maiorem pietatē credit plus Christum diligere, quam parentem. Ita cùm Tobias iustificetur, cum sepulturæ causa prandium reliquerit, hic probatur cum causa Christi patris reliquerit sepulturam. Ille enim non veretur, ne interueniente opere terreni prandij epulas prætermitteret: hic metuit, ne interueniēte mora refectionem panis cœlestis amittat. Vnde cum contemplatione Christi sepulturam omnibus debeamus, hic amore Christi, patris deseruit sepulturam.* Timui aliquid sub trahere Ambrosiano acumini, quo videtis extolli iuuenem, qui vt comperit aduenisse Dominum paternæ pietatis oblitus, ne interueniē te mora obsequium Christo exhiben dum differret, & patres inhumatos reliquit, vt ipse viuer et Christo. Hoc sane agebatur aculeo Ioannes, non adultus; sed puer, sed infans, sed in vtero adhuc existens ibi vt comperit aduētum Christi materna viscera fastidit, naturæque iuri derogans vincula ventris rūpere nititur, quia festinabat ad Christum, veritus, ne mora interueniēte occasionem amittat.

Sed esto, quod iuxta Chrysostomi excogitatū Ioannes in vtero ad Christum properaturus, *contendit rumpere carcerem ventris.* Cur sui oblitus Herodis carcerem postea quietus sustinet? Sane ventris carcere cùm premebatur naturæ indulgebat, & nō dum natus erat Christus; verū sub Herodis carcere, & affligebatur, & tribulabatur, & detinebatur, quominus iret ad iā prædicantem Christum. Cur ergo impatiens moræ ventris carcerem nititur rumpere, & tribulationis patiens Herodis carcerem tam quietus sustinet? Equidem sub Herodis carcere tribulatus non detinebatur, quominus tunc occisimè iret secutur⁹ Christū. Enim vero qui in tribulatione sunt etiam cū mille rudentibus, seu catenis manus pedesque alligari, & detineri videntur; perniciſsimo tamen motu in Deum feruntur. Tribus affixas Domini manus clauis, pedesque viderat latro, & clamauat de cruce Luc. 23. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Vbi pulchrè Bern. serm. in Ramis Palmarum 1. inquit. *Euntem in regnum vidit, quò cùm peruenisset sui memorē esse rogabat.* Videbant alij suffixos clauo pedes in ligno; at latro oculatissimus, quando suffixos pedes detineri vidit occisimum, & sine mora cursum fuit speculatus. Quando Ioannes catenis præpeditus erat Herodis carcere inniger, ò quàm currebat! ò quam pernici Christo adhærescebat volatu! Pulchrè Prou. 4. dicitur, *Iustorum semita quasi lux splendens:* Etenim velocissimo cœlestia lumina motu raptantur, quæ tamen nobis videntur aut plane stare, aut pedetentim viam, & cursum agere. Quis nō putet solem medio in cœlo confixum immotū penè stare, aut plumbeo passu moueri, cuius lux per eneſtram ingressa per plures horas tenetur

Chrysost. *Luc. 9.* *Amb.* *Chrysost* *Luc. 23.* *Bern.* *Prou 4.*

netur cubiculo clausa? Sed tunc quum cubiculo clauditur, immensa simul cœlorum spatia pertransire noscitur pernicissimo volatu. Sic iusti, sic Ioannes non vt lux, sed lucerna ipse ardens cũ in carcere Herodis videbatur immorari, omnis moræ expers vero soli inhærens cœlestia omnia quam occissime per lustrabat, nunquam inquietior nunquam velocior, numquam magis sine mora agebatur. De hac tribulatio
Naz. nis via, Nicobulus apud Nazianz. fatur. *Altera via aspera, ardua, arida, angusta, atque obliqua est, omnique ex parte præceps, & ab rupta eó hominem virtute præstantem sub vehens, vt non ante ascendendi finem faciat, quam ad summũ illud præstantissimumque lumen peruenerit.* Dum in asperitatibus & tribulationibus sis, nunquam non volabis, nũ quam non ascendes, donec iustitiæ Soli inhæreas, cui hac via quam citissimè astabis.

§. II.

Ioannes Christum Dominum præcurrens, vt ei viam pararet in Eremum festinauit.

SOlicitus de Præcursoris officio ea nascitur cura Ioannes, vt arduas Euangelij vias percurrat, & quasi Christum in deserto Euangelium dedicantem sensisset, sic vt præcurrat Christũ ad Eremum festinat. Id diuino halitu
Luc. 2. præsagiens Zacharias pater eius sic recens natum puerum dicitur alloquutus. *Et tu puer Propheta altissimi vocaberis.* Ad hæc Orig. hom. 10. in Lucã.
Orig. *Ideò*, ait, *reor Zachariam festinasse, vt loqueretur ad paruulum, quia sciebat, eum post paululum in Eremo moraturum, nec se eius posse præsentiam habere.* Vix materno aluo emissus erat, & iam Eremum suspirabat, quem sciebat honorãdum à Domino suo, eoque in illum ferebatur affectu, vt fuerit patri festinandũ, ne eius priuaretur colloquio. Præscius puer Christiani Eremi veretur, ne dum ipse in paterna domo agit, mediisque domesticis nutritur, per trãseat in sibilo auræ tenuis Christus. Ideò ad deserti petram festinat, ex qua in omnium redemptionem agnus sperabatur ab Isaia.

Rectè D. Chrys. hom 1. in Marc. Ioã Chrysost
nis in desertũ fugã cõmẽdans, ait. *Qui sciebat, Christũ veturũ, & Christũ nõ quærebat in tẽplo, sed in deserto separauerat se à multitudine. Oculis expectantibus Christum nihil aliud dignatus est aspicere, nisi Christum.* Et quam aliam pararet viam Domino; nisi illam, per quam Dominus erat venturus? Et quomodo non respueret creaturas, qui omnium creatorẽ expectabat videre? Veniendum Christo erat per tolerantiam, per inuia, & in aquosa, per abiectionẽ, per asperitates, per paupertatem, per omnium voluptatum mundialium exhibilationem. Huc ergo præcurrendũ erat illi, qui viam erat Domino paraturus: hac item eundum est illis, qui à via Domini non longè abesse cupiunt, qui veniente volunt gaudere cum Christo. Plane Christum spirabat ille, qui aiebat Exod. 33. *Ostende mihi faciẽ* Exod. 33
tuam Sed ecce tibi diuinum responsum, *Cum per transibit gloria mea, ponãte in foramine petræ, & videbis posteriora mea.* Ad hæc Cyrill. Hierosolym. Cyr. Al.
Cath. 10. expendens illud, *ponãte in foramine petræ*, inquit. *Ecce ponam te in foramine petræ, cum enim exiguus fis, in paruo circumscriptus eris.* Quasi nõ alio quin transeuntem Dominum videre posset; nisi mundi magnalia relinqueret nisi quod magnum est, quod splendidum est, quod blandum & suaue est deponens se per desertum currenti cõ formauerit petræ Christo.

Igitur Ioannes in Eremum festinans in foramine petræ omnibus abdicatis amplitudinibus de petra deserti aduẽturum præstolabatur Christum. Et oculis spectantibus Christum nihil aliud dignatus est aspicere; nisi Christum. Pusillus ille homo Zachæus apud Lu- Luc. 19.
cam 19. *præcurrens ascendit arborem Sycomorũ, vt videret Iesum, quia inde erat transiturus.* Quid plura? domi Christũ excipiens lætans aiebat. *Ecce dimidium honorum meorum, Domine, do pauperibus, & siquid aliquem de fraudaui, reddo quadrupulum.* Ad hæc D. Greg. Nazianz.

zianz. orat. in sanctum Baptisma. *Zachæum imitare, facultates omnes tuas ingredienti Christo in munus offer, vt licèt corporea ætate paruus; animo tamen eueharis Christum egregiè conspicatus.* O quàm egregiè conspicatus fuit Christum, qui aduenienti illi omnes postposuit mundiales facultates, & in paruitate corporea, spiritus attigit sublimitatem. Zacheo multò fœlicior Ioannes, ætate corporis pusillus præcurrens ascendit condensa arborum, vastissimã rupium, lignorumq; eremum, vt videret Iesum, quia inde erat transiturus. Et Christũ non conspicatus; sed egregiè conspicaturus, Christianos omnes labores exantlauit. Sic Nazianz. adductum explicat Nicetas eius scoliastes. Quemadmodum Zachęus posteaquã Christum in domo sua excepit, dimidiam quidem facultatum suarum partem pauperibus erogauit, reliquam autem retinuit, non vt ipse ea frueretur; sed vt eam quadrupli fœnore restitueret, quæ in iustis rationibus, ac fraude, & per calumniã collegerat. *Sic tu quoque magnanimus esto, hoc est, pecuniarũ contemptor, ac supra res terrenas assurge, vt magnus secundum spiritualem ætatem, quæ in virtutis incremento sita est, appareas, atque Christiana theoremata plenè, & exactè intelligas.* Sic Ioannes in minima corporis ætate pecuniarũ contemptor, ac supra omnes terrenas facultates eleuatus adeò magnus apparuit, vt nullus illo maior inter natos mulierũ, adeò magnus, vt ad egregiè conspicandũ Christum omnia Christiana theoremata de voluptatum contẽptu & perficeret, & perdoceret. Hinc vel maximè ostendens, quàm veniret in virtute & spiritu Eliæ. Etenim Elias transeuntem visurus Dñm. 3 Reg. 19. *operuit vultum suum pallio.* Quod expendens D. Greg. ho. 13. in Ezech. ait. *Aurem intendere, & faciem operire, est vocem interioris substantiæ audire per mentem, & tandem ab omni specie corporea oculos cordis auertere, ne quid sibi in illa corporal eanim⁹ effingat.* Solet mẽs nostra instar rerũ corporaliũ sub oculis cadentium, res etiã subtilissimas, & spirituales effingere, quod ne sibi vidẽti Deum accideret, operit Elias pallio vultum. Et Ioannes alter Elias mundiales omnes deuitans delicias eremũ petit Christum conspicaturus, & oculis spectantibus Christum, nil aliud dignatus est aspicere, ne quid sibi in Christo mundiale fingeret.

3 Reg. 19

Greg.

O quã superior Ioannis in eremo fides, Principis Apostolorũ in Thabor fide! Petrus splendentem aspiciens Saluatorẽ aiebat: *Faciamus hic tria tabernacula: tibi vnum, Moysi vnũ, & Eliæ vnum,* Quod sic exprobrat Dñs apud Timot. Antioc. ho. de cruc. & trãsfig. *Quid ais, Petre? tria tabernacula cõstruere cogis? simul me, & Dñm, & similẽ seruis facis?* Quasi probro duceret Christus Dominus, quod sibi aliquid attribueretur creatis splendoribus simile. Meliori cõsilio Ioannes in spiritu Elię oculis spectantibus Christum nil aliud dignatus est aspicere id meritò pręcauens, ne quid sibi in Christo Domino fingeret rebus spectabilibus simile.

Mat. 17.

Timot. Ant.

§. III.

Ioannes verbo Dei armatus in Eremi difficultates prosiluit.

CVr puer vastissimi deserti solitudinem non extimesceret? Cur tenella infantis membra asperrimũ amictum non pauerent? Cur inter syrtes, in hospitalesq; cauernas nõ sibi à feris, à serpentibus, à præcipitijs caueret homo? Facilè D. Lucas respondit, dũ ait c. 3. *Factum est verbum Dñi super Ioannem Zachariæ filium in deserto.* O quàm securum medijs periculis reddit hominẽ verbum Dñi! Sonet in te Domini verbum, & facili negotio ab omni iniuria liber conseruaberis. Rubus ille à Moyse conspectus flammis vndiq; ardentibus cingebatur, & liber virescebat medijs flãmis, eo solùm quia diuinum verbum eructabat. Audi S. Hier. de mansionib. ad Fabiolã mans. 8. *Videbimus ardere rubum, & non cõburi: inflammari & Ecclesiam persecutionibus, & eam loquente in illa Domino, non perire* O fœlix super quem Dñi verbum fiat in illo, loquente Domino, procul dubio non peribit; imò impauidus & audacter pericula ipsa subibit. Id quod elegãti similitudine demonstrat Rup.

Luc. 3.

Hieron.

Rup.

de Vict. verb. Dei. li. 1. c. 4. *Fœlix qui taliter meruit gustare verbum, illũ erudituit Dominus, & eruditus est; docuit eũ, & doctus est, doctꝰ ad militiam, eruditus ad pugnam. Ille homo per similitudinem equꝰ est, qui tanto sessore confisus exultat audacter, & contemnit pauorem, neq; gladio cedit; imò in occursum pergit armatis.* Quid rudi equo timidius? à pascuis puerili virgę ictu fugabitur, & concludetur in caules. Verùm is postquã disciplinã nactus optimo sessore potitus est, vel sedentis ad sibilum sic audet, vt in medios confertissimos hostes sese non dubitet dare. Ita ille, super quẽ verbum Dñi insonuerit, tanto sessore confisus nescit timere, contemnit pauorẽ, in quæuis pericula intrepidus prosilire audet. Quã vim diuini verbi insinuat Ioannes, dum de verbo incarnato ait. *Hæc verba locutus est Iesus in Gazophilatio docẽs in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum.* Quę elegãter ponderans Orig. in Ioan. tom. 18. inquit. *Eius enim verba valentiora erant ijs, qui eum volebant cõprehendere. Et quandiu dicit, nemo eum comprehendit eorũ, qui ei insidiabãtur: sed si taceat, tum deniq; tenetur. Itaq; dum in eũ Pilatus inquirit, eumq; flagris cædit, tacet; si enim locutus esset, in crucem ex infirmitate sublatus non esset, quãdoquidem infirmitas non inest in eis, in quibus verbum loquitur.* Sic Origen.

Ioan. 8.
Orig.

§. IIII.

Viam Domini paraturus, illam vt mundet, meridianoq; æstu liberet, rigat Baptismi aquis Ioannes.

VIam vniuersæ carnis corruptã nil aliud quàm cineres, & aridorum serpentium proferentem latebras, totum non potuit aquarum diluuiũ expiare, mundare. Post diluuium adhuc apparuit via hominum arida, puluerulenta, latebrosa, ab incursu, & Dęmonio meridiano infestata, Christiani baptismatis expectabat fontẽ, quo possit lauari, & ablato puluere antiquæ pulchritudinis recipere nobilitatem. Hũc allaturus fontẽ Deus verbum instabat, sed qua ipse Deus ingrederetur mundum, accurrit *Ioannes prædicans baptismum pœnitentiæ*, vt lacrymarũ fonte rigata tellus arida diuinis possit patere iam plantis. Vnde eleganter D. Ambr. considerans peccatricem Mariam, pedes Domini lauare lacrymis, sic ait: *Bonæ lacrymæ in quibus non solùm redẽptio peccatorum est; non solùm nostrum possunt lauare delictum; sed etiam verbi cœlestis rigare vestigiũ, vt gressus in nobis eius exuberent.* Sanè puluereę peccatorum nubes repentium aridorum latebræ maximè impediunt, quo minùs verbũ ad nos ingrediatur: imò illi penitus aditum intercludũt. Quòd si lacrymis vias tuas rigaueris, ò quot in te Dei vestigia experieris infigi! O quàm crebri illius in nobis gressus exuberabunt! Hinc diuinus Ioannes verbo paraturus viam, cucurrit ad baptismum pœnitentiæ, quo lacrymarũ aquis humani pectoris puluerulẽtam terrã doceret rigari, & antiqui serpentis latebras emundari. Vnde pulchrè notat Chrysol. ser. 137. de baptism. Ioan. *Erat penes Ioannem venia; sed non sine pœnitentia, erat remissio, sed luctibus comparata.* Etenim luctibus perdocebat conscientias emundari, lacrymis rigabat vias omnes humanas, quibꝰ Dei gressus exuberarent, puluere excusso, impurisque spiritibꝰ exhibilatis. Etenim immũdus spiritus, vt ait Nazian. orat. in S. Bapt. *ambulat per loca inaquosa, diuinaq; influxione minimè perfusa, illic cõmorari gestit, vagatur, quærens requiem non inuenit; aquis, non secus ac legio æquoreis fluctibus suffocatur.* Hunc eliminaturus è conuictu hominum præcursor Christi baptizans homines ab arenti corde lacrymarum fontes educit, quibus excutitur omnis immunditia, & orienti purissimo iustitiæ Soli aperitur via. Audebo ex prophano authore huius rei clarissimum exemplum propinare. Is est Cicero lib. 1. de diuinit. vbi aquilæ de serpente victoriam sic decantat.

Amb.
Chrysol.
Naz.
Cicero.

Hic Iouis altisoni subitò pennata satelles
Arboris è trunco, serpentis saucia morsu
Ipsa feris subigit trãsfigẽs vnguibꝰ anguẽ,
Quem se intorquentem lanians, rostroq; cruentans.
Iam satiata animos, iã sæuos vlta dolores
Abijcit efflantem, & laceratum affligit in vnda.

Mat.

Seque

Seque obitu à solis nitidos conuertit ad ortus.

Sustinuit aliquando Ioannes serpentis morsus; sed tunc solum quùm serpens callid⁹ generationis arbore illapsus cũ ctos mordet infantes. Sed Proh Deus immortalis! qualis diuinissim⁹ hic ales in serpentem escanduit! Ira percitus ardet, & mille ictibus lacerum tandem baptismum pœnitentiæ prędicans serpẽtẽ affligit in vnda. Vis videre quam affligatur serpens in vnda? Sic ait Abbas Cellens. lib. de Panibus, c. 12. *Sathã tolerabilius sustinet flãmam suam, quã lachrymam nostram, acriusque contriti cordis lachryma, quam flamma infernalis incendij torquetur.* Bene igitur diuinus ales serpentẽ in vnda affligit, & lachrymis docens suffocare peccatum, aridã nostræ mentis emundat terram, rigatque, vt Verbi diuini gressus in nobis appareant, seque à lucifugæ Synagogæ occasu Christi Domini veri solis nitidos conuertit ad ortus. Vbi enim rigatæ hominum viæ à fœce serpentisque halitu mundatæ sunt, nil est quod oriẽtem Christum impediat, & retardet.

Cell.

Text. Ioannes autem prohibebat eum dicẽs. Ego à te habeo baptizari, & tu venis ad me?

§. V.

Regis amicus, & priuatus Regiæ opinioni promouendæ, vt studere debet.

MEritò Ioannes eam sibi gloriã obtinuit qua diceretur amic⁹ sponsi, vt qui regum amicis, & priuatis, pulchrũ vel hoc facto, dedit exemplum: quando vt Iesu authoritati prospiceret, eum à baptismo à se exibẽdo prohibebat. Et quidem maximus erat Ioannis honor, quod ipse Dominum baptizaret, sed verus amicus regis non propriæ vtilitati, sed regiæ famæ prospiciebat, ne vel ignorantibus male oleret, sed omnibus maximè probaretur. Vt se totum suis seruaret maximus imperator Iesus mulierẽ Chananæam repellebat Matth. 15. nolens dare canibus, panẽ filiorũ. Quid tunc filij? Quid tunc veri regis amici Apostoli? An gauderent quod sibi solis diuinus fauor reseruaretur? *Imo rogabant eum dicentes: dimitte eã quia clamat post nos.* Sane sic amabant Dominum sic eius bono nomini propagando studebant, vt metuentes ne male audiret apud gentes, quod durus illis, bonus solum suis esset, illum anxie precabantur, vt faueret exteræ fœminæ. Sic Pascas. lib. 7 in Math. *Pro amore pijssimi magistri, ne quasi cuipiam durus videretur, imo vt misericors fieret, exorabãt.* Hi veri amici Regis sunt, qui non sibi, sed illius bono nomini in omnibus prospiciũt. Adeo vt vbi op⁹ fuerit, nouerint Regem ipsum prohibere ab illis factis quæ infamiæ notam incursura pertimeant. Vnus D. Chrysost. in Psalm. 48. boni priuati in dolem apprime depingit, dum verã hominis libertatẽ ostendere nititur, Ait enim. *Sit Rex malus & priuatus bonus, videamus quis sit Dominus alterius, & vbi nam resplendet dominatus, quis est qui imperat, & qui paret alterius imperio. Quomodo sciemus? Rex rẽ malam & scelere plenam priuato imperet, cui bonus priuatus non modo, nõ ac quiescit nec obediet, sed eum etiã qui imperat, conabitur abducere ab instituto, licet mori oporteat.* Pergit Chrisost. iuxta intentũ suum, at nobis id satis est, quod de bono priuato docet, nimirum cui ea sit cura, id studium vt etiã cũ dispendio vitæ Regijs malis actionibus obsistat. Et væ qui Regi charus est regemq; à malis actus non prohibet Quo refert D. Isidorus Pelus. præproperam Ionathæ ruinam. Ionathas, inquam, ille qui adeo Dabidi fauerat, qui prælia Domini imperterritus dimicarat, qui multa bona egerat, is primus è tota Saulis familia mortuus occubuit. Sed cur adeo bonus, primus occubuit? Iam loquitur Isidorus lib. 1. Epist. 371. inquiens. *Angorem mihi affert Ionathæ pœna, qui patrem Phytonissam quærentẽ minime prohibuerat, ob idq; ante cũ qui scelus admisserat, si qui prohibere poterat in bello interijt.* Nota est historia 1. Reg. 28. vbi Saul prælaturus aduersum Philistiin consuluit Phytonissam, aquo qui charissimus Regi erat Ionathas, minimè Regem prohibuit, & ideo ante

Math. 15.

Pasc.

Isid. Pel.

Reg. 28.

Regem qui flagitium commiſit, ipſe pœnas luit. Vt iam inde ſcias, cur rari ſint Regis priuati, qui ante Regis fatũ non decidant à culmine regiæ amicitiæ. Sanè proprijs ſtudẽtes lucris, non curant regiam ſalutem. Vnius in orbe terrarum priuati, qui etiã poſt trium Regum fatum, in regia durauit amicitia, nimirùm Danielis hæc vox eſt, c. 5 *Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ alteri da, ſcripturam autem legam tibi, Rex, & interpretationem eius oſtendam tibi.* Non muneribus, ſed veritati ſtudebat bonus Regis amicus, quo fulcro etiam cadentibus Regibus, ipſe in regali ſplendore ſuſtentabatur, cuius rei pulchram ponderationem Theodoretus facit. *Regum ſucceſsiones nihil de eius honore immutarunt; ſed illi morte extincti ſunt, at Daniel æqualem illis omnibus regnantibus ſplendorem obtinuit.*

Dan. 5.

Theod.

§. VI.

Ioannis mors expenditur, quòd in illa Chriſtum præiuerit Saluatorem.

OCciſsimus venit Sol iuſtitiæ Chriſtus ad mortis occaſum; ſed etiã illum in morte Ioannes præuenit, ex quo & maximam gloriam, & dolorem ſummum ipſe Ioannes moribundus excepit. Cur non ſummum excepiſſet dolorem, ſeſe cogens in vmbrã & caliginem mortis deſcendere, cùm Soli iuſtitiæ clariſsimus in mundo pellucebat? Reuoco in memoriam Iſraeliticos illos Dynaſtas, qui neſcio quo furore correpti. Num. 25. de Moabitarum cultu ad idolorum cultum ruerunt. Miſeri idola coluerunt, & ea idola, quorum dolens meminit D. Stephanus. Actorum. 7. *Suſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Remphan.* Itaque Soli, & ſyderibus flexerunt genua. Quod ſcelus vt puniret verus Deus Moyſi iubet: *Suſpende eos contra Solem in patibulis.* Sed cur contra Solẽ iubentur ſuſpendi Principes Iſraelitæ? Sanè ad eorum multiplicandum cruciatum, qui cùm omnium primi Soli, & aſtris adorationem exhibuiſſent, non poterant non vehementer torqueri, cùm ſe ad mortalem caliginem deſcendere viderent eo tẽpore, quo Sol clariſsimos in mundo manebat diffundens radios. Proh dolor! illuminantia terras apparent ſydera ab illis imprimis adorata, cùm ipſi coguntur mortis tenebras intrare? Hic illos maximè dolor excruciaret, hic nullius criminis reum excruciaret Ioannem, nimirùm quòd in mortis vmbras ire cogeretur eo tẽpore quo explicabat lucis ſuæ radios Sol ille diuinus, quem ab vtero matris omnium primus adorauerat. Ioannes fuit qui gaudio exultans ſub virginea nube latentẽ fulgentiſsimum iuſtitiæ Solem adorauit, ad hoc ipſe natus, *vt omnes crederent per illum*, & is manente in terris Sole, nitidiſsimoſque explicante radios, obſcura morte opprimitur? Sepulchri deſcendit caliginẽ? O dolorum maximus! O vis & violẽtia ſumma! Meritò violentorum primas tulit Ioannes, quùm dicitur, *A diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Act. 7.

Num. 25.

Rurſus expendo allata verba: *Suſpende eos contra Solem*, ſiue vt Vaticana lectio habet, *oſtenta eos Domino contra Solẽ*, quaſi diceret, vt ex D. Aug. q. 52. videtur poſuiſſe interlinealis, *oſtenta eos palàm, vt ſint in exemplum.* Sic efferentur in cruces, vt eorum mors ſit ob oculos omniũ, quam vel metuant nocentes, vel innoxij pro Dei amore ſubeant. Ea fuit mors Ioannis, quẽ Domino oſtentatum contra Solem, hoc eſt, occiſum in veri Solis præſentia, cùm Sol Chriſtus illuminabat orbem, anxij ſequerẽtur viri innoxij. Quaſi clamaret cœlum, oſtenta Ioannẽ contra Solẽ, ita moriatur præcurſor Domini, vt morientis virtutes clareant, & demonſtrentur à iuſtitiæ Sole, vt illũ morientem auidè ſequantur omnes; imò ipſe habeat ſequentem Dominum. Id quod optimè notat Nazianz. orat. in ſancta lumina, explicãs illa verba Ioannis, quibus prohibebat humilis Dominum, dicẽs: *Ego à te habeo baptizari, & tu venis ad me?* Ad hæc Nazianz. *Futurum*, ait, *norat, vt quemadmodum poſt*

Auguſt.

Mat. 14

Naz.

Herodem Pilatus fureret, ita eum quoq; priùs vita functum Christus sequeretur. Ecce vobis de Maria ad summã eius commendationẽ canit Ecclesia, quòd nec similem habere visa est, nec habere sequentem. Sed quæ est Ioannis gloria, qui ea occumbit morte, in qua habeat Christum sequentem. Hanc gloriam ipse humillimus á se repellebat, & obstupescebat dicens: *Tu venis ad me?* tu me sequeris, qui omnium es viuendi & moriendi exemplar, & me morientem sequeris? Christus ergo habuit pro exemplari motiuo moriendi Ioannem? Absit; sed eò solùm dicitur secutus Ioannem, quia eius mortem pro signo suæ mortis præmisit. Et Ioannes obstupet se & vita, & morte præcursorem esse tanti numinis. Iam non miror, quòd Tertull. inde extollat gloriam Doctoris gentiũ, quòd Ioanni in morte assimilatus fuerit. Hic enim lib. de præscript. aduersus Hæretic. *Fœlix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt, vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur:* quasi nulla pretiosior tanto Apostolo seruaretur corona, quàm illa quę similis morti Ioannis exhiberetur. Etenim post crucem Christi, quæ honorauit Petrum, immediatè vnus gladius Ioannis restat, qui fulgentissimũ gentium iubar æternitati dederet.

Tert.

Text. Respondens autem Iesus dixit ei: Sine modò, sic enim decet nos implere omnem iustitiam.

§. VII.

Qui ad perfectionem vocati sunt minutissima quoque obseruent, peragantque.

QVisquis perfectionis culmini destinatus es, cura in minimis etiã inueniri fidelis, qui enim lapis in caput anguli destinatur, non solũ malleo, cælo subijcitur, sed & alijs minutissimis instrumentis, quibus cælaturarum pulchritudines acuuntur, & expoliuntur. Hinc Hieremias exaggerat suæ perfectionis à Deo exoperatæ laborem, dum ait: *Tantùm in me vertit, & conuertit manum suam tota die.* Etenim lapidum alij sunt collocandi cementis, alij ædificiorum frontibus & coronis, quorum vt variæ sunt sedes, ita quoque dispar eorum lauritia. Quàm rudes iaciuntur in cementa? Vix opifex acuminato malleo abrumpit extantia, cùm ad illa saxum deuoluitur: At verò frontibus & coronis qua poliuntur industria? quoties percurrit, antequam eos velit constitutos in mole? quoties manum imponit, vertit & conuertit, operi inflat? Sæpiùs centoculus ad circinum, & canon explorat, ne vel desit linea: tuberculos radit, acuit angulos, planiciem læuigat, cælo posito & ascia, sumit stylum, scalprum, vt in minimis operis perfectionem adimpleat. Hoc opus, hic labor erat in perficiendo Hieremia, qui vt cœlestis ædificij frontibus & coronis cælabatur, sic limatissimas opificis manus experitur. *Tantùm*, ait, *in me vertit & conuertit manum suam tota die*, nimirum me bis, & ter percurrebat, centoculus cœlo posito ad circinum & canon explorabat, ne vel minutissimũ quid deficeret. Hoc ab ædificio Salomonis desumpto exemplo explicat Hieremiæ verba B. Paschas. Abbas lib. 3. in Threnos in littera Aleph, sic inquiens: *De templo Salomonis dicitur, quùm ædificaretur, non est auditus in eo malleus nec securis, quia omnia sic parata sunt exteriùs, & compaginata suis percussionibus, vt singula dolata suis bene coaptentur iunctiurarum locis. Et hoc est dicere, vertit manum suam omnia limando, cædendo, ac feriendo, vt possint instructiura conuenire.* Expende Salomonici opificij curas & labores, quibus lapides parabantur exteriùs suis percussionibus, vt singuli dolati suis benè coaptentur locis. Quibus etiam lapides viui cœlestis ędificij parandi sunt, & explorandi ad circinum, & colimandi, & expoliendi, & cædendi in minimis, vt possint cœlestis corollæ in structura apprimè conuenire.

Thren. 3.

Paſc. 3. Reg. 9.

Hinc facilè conſtat, quám deceat eos, qui ad perfectionem vocati ſunt omnem adimplere iuſtitiam, hoc eſt, nullam quātumuis minutiſsimam obſeruantiam prætermittere. Etenim, vt frontibus & coronis cœleſtis ædificij effulgeant conſtituti, & ſecuri, & aſciæ, & cœlo, necnon & terebello, & limulæ, & ſtylulo, & ſcalpro, & minutiſsimis alijs, quibus poliantur, debent ſubmitti. Sanè faſtidiebat Marcion tot minutias Moſaicæ obſeruantiæ, vbi minutiſsima quæque lege cauebantur, tot immundæ eſcæ, tot lotiones manuum, tot de texendis veſtibus obſeruationes, de bobus in tritura cibandis. Quid plura? Leuiticum conſule, & inuenies à Leuitis cauenda & obſeruanda millia minutiarum. Cauetur lege locus cinerū holocauſtorum; materies forcipū, quibus lucernæ emungebantur, & alia eiuſmodi. O ſanctiſsima religio (irridebat ſic Marcion) de cineribus! de emunctorijs! de ablutione manuum! de ore boum in tritura aptando! Hæ obſeruantiolæ decent Sacerdotes ſanctos? Hæ pertinere poſſunt ad hominum perfectionem & ſanctitatem? Et quidem pertinent maximè; oportet enim eos, qui æterni ædificij coronis aptantur, non ſolùm ſecuri & aſcia cedi, hoc eſt, grauioribus præceptis obſtringi; ſed etiam leuiſsimis & minutiſsimis inſtrumentis cælari, læuigari, expoliri. Sic Marcionis ora contudit Tertull. lib. 2. *Illam*, aiens, *legem non duritiei authoris promulgauit; ſed ratio ſummæ benignitatis populi potiùs duritiem edomantis, & rudem obſequio fidem operoſis officijs dedolantis.* Expende illud, rudem fidē operoſis officijs dedolantis. Enim vero vbi rudis lapis dedolandus eſt, expoliendus eſt, pulchriſque flexuris cælandus, qualis in ædificij frontibus conſtitutus appareat, minutiſsimorum indiget inſtrumentorū, quibus tuberculi radantur, anguli acuantur, planicies læuigentur.

Tert.

§. VIII.

Qui ad perfectionem vocati ſunt minutiſsimas obſeruantias ſine periculo, & metu non prætermittunt.

ADeò docet perfectos viros omnem iuſtitiam adimplere, vt quauis obſeruantia relicta, ſuæ ſaluti debeant vehementer timere. Is erat metus Apoſtolicus Matt. 19. quando totus pauidus Petrus aiebat: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* Audierat Petrus Dñm dicentem adoleſcenti: *Si vis perfectus eſſe, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & ſequere me.* Et ſtatim omnium Apoſtolorum animos ſubijt timor, quòd etſi illi omnia reliquerint, ſecutique fuerint Dominum, tamen nihil vendiderant, nil pauperibus erogauerant, & hinc de ſua ſalute pauidi ſolicitè quærunt. Quid ergo erit nobis? hoc eſt, actum ne erit de nobis, qui nō omnia perfectionis impleuimus? Sic Eutymius ait. *Timuit Petrus ſibi, & condiſcipulis, quaſi ipſi minùs feciſſent, quia non vendiderant quæ habebant, nec dederant pauperibus, ideò etiam ait: ecce nos non vendidimus, nec pauperibus dedimus, ſed ſimpliciter omnia reliquimus, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis?* actum ne de nobis erit? peribimus?

Mat. 19

Euth.

Et ſanè multùm timère debent qui vocati ſunt, vt ſtrenuè ſequātur Chriſtum, ſi quid obſequij, & ſpiritualis lucri prætermittant, ſi omnia perfectiſſimæ obſeruantiæ decora non adimpleant. Id quod pulchrè meditatur D. Hieron. ad Fabiolam tom. 3. in adoleſcente illo, qui apud Ioannē poſt comprehenſum à Iudæis Chriſtum ibat ſindone opertus ſuper nudo. *Sindone*, ait, *opertus adoleſcens vinctum Dominum ſequebatur; incurriſſet laqueos; niſi expeditus & nudus perſequentium impetū declinaſſet.* Nihil ſibi reſeruarat præter ſindonem, qua ſuper nudo opertus ſequebatur Dominum, & quia vna ſindone reſeruata non omnia reliquerat,

Ioan.

Hieron.

ſub

sub tantæ perfectionis via cœpit periclitari; imò inimicorum laqueos incurrisset, si omnino nudus manens sindonem à se non ablegaret. O quàm periculosè viuunt qui similem viam perfectionis terunt, non tamen penitùs sese nudant, reseruata vel sindone ad sepulturam, relictis alijs quantumuis minutissimis obseruantijs. Sed vide qua è fonte manarit electissimi Saulis perditio, de qua eleganter D. Greg. Nazianz. orat. 7. *Quid de Saule existimamus? Quoniam autem se totum spiritui vtendum non præbuit, nec purè ac integrè, vt oraculum ferebat, in alium virum mutatus est; sed pristini improbitatis fomitis, prauique seminis non nihil superarat. Quid omnes illius calamitates tragica oratione commemorare necesse est?* Itaque quia non se totum vtendũ spiritui credidit, quia integrè in alium virum non mutatus est, quia non nihil prauí seminis superarat, miserè perijt. Væ nobis qui perfectioni incumbimus; sed minimè nos totos vtendos tradimus spiritui, nec integrè mutamur, multa quotidie prætermittentes quæ ad perfectionẽ conducunt. Hinc Paulus Thessalonicenses viros monet 1. c. 5. *Ipse Deus pacis sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in aduentu Domini nostri Iesu Christi seruetur.* Dum enim integras perfectionis mensuras non adimpleuerimus, male in aduentu Domini audiemus.

Naz.

1. Thes. 5

§. IX.

Eonum exemplum à Prælato, seu Principe exhibitum, & sanctissimum, & efficacissimum.

DEcet quidem Prælatos & Principes adimplere omnẽ iustitiam, quam tunc solùm verè adimplebunt, cùm verba nouerint operibus verificare. Sic in præsenti Chromatius fatur. *Non ergo sui causa baptizari Dominus venit, sed causa nostri, vt impleret omnem iustitiam. Iustum est enim vt quod quis docet alterum facere, prior incipiat, ostendens hoc esse omnem iustitiã.* Quàm longissimè à iustitia aberrat Princeps, qui vitæ suæ operibus, leges minimè fulcit, qui à se non incipit ostendere leges & præcepta custoditas. Quisquis is est, metuat ne gladio perimatur diuinæ iustitiæ. Moyses Princeps Israëlitici populi designatus in Madiam apud socerum agebat, & vt erat inter Gentiles, circuncisionis ritus circa filios suos minimè obseruabat. Pergit ergo Moyses ad Madiam administrationem principatus Israëlitici subiturus: & ecce tibi Angelus gladio stricto, media apparet via Principem mactaturus, qui leges patrias à domo sua non ostendit custoditas. Ita Auguſt. ex vet. test. quæst. 16. inquit. *Pergebat itaque ad filios Israel missus à Deo Abrahæ, & signum iustitiæ non ferebat, in quo gloriari sciebat Iudæos. In Madian enim habitans filios suos non circuncidit. Idcirco sic infestum Angelum in se vidit Moyses, & paratum ad vindictam.* Ea est in Prælato, & Principe iustitia, qua exhibendo exemplo in legum obseruantia studeant, & sanè si exemplo doceãt, effrenissimos subditorum mores facili negotio trahent in bonam frugem. Quis in deborando effrenior, quàm flamma ignea? Et hæc vbi gubernatorem nacta est ieiunantem, statim ipsa nouit permanere ieiuna. Ecce vobis Ælias rapitur curru igneo, ignearum flammarum fit moderator & auriga, & flamma vorax habens in se pabulum, nempe Eliam, ieiuna est, nec vel modicum nocere sciuit. Cur flamma præsente pabulo ieiunas? Vnde tibi ieiunium impressum est? Equidem ex eo quod facta currus fedit habenas Æliæ, & aurigam ieiunatorẽ vidit. Huc spectat D. Ambros. lib. de Ælia. cap. 2. dicens. *Quis humana virtute equos igneos, currus igneos potuisset ascendere, regere currus aereos, nisi qui naturam humani corporis, incorruptibilis ieiuni virtute mutasset?* Non equidem vorantia flãmarum ora fugisset gubernator, & rector currus igneí, nisi ipse ieiunio viueret.

Auguſt

Amb.

At vbi ieiunator habenas currus ignis accepit, nota flammarum voracitas euanuit, & sciuit ignis manere ieiunus. Vt hinc pateat quanta Principes & Prelati iustitia teneantur, subditis exhibendo exemplo prospicere; præcipuè cùm de illorum exemplo subditorum facta honestatem accipiant. Matt. 12. Discipulos suos vt defendat Dominus à calumniantibus, quòd spicas Sabbatho vellerent, Dauidis meminit, quando lege vetitos panes propositionis absumpsit, & Sacerdotis qui eos tribuit. Cur id? Eleganter Aug. q. 8. in Matth. dicit. *Notandum de eo, quod illi citè factum videretur Iudæis, quòd Discipuli Sabbatho spicas euulsissent, vnum exemplum datum Regiæ potestatis de Dauid, alterum Sacerdotalis de his qui per ministerium templi Sabbatha violant, vt multò minùs ad ipsum euulsarum Sabbatho spicarũ crimen pertineat.* Vbi enim regiũ, & sacerdotale exemplum præit, id sibi sanctum & iustum reputant subditi.

Auguſt.

§. X.

Decet sapientissimos quosque piorum hominum pijs viuendi regulis subscribere.

ODI supercilioſos homines, qui dum sibi sapientes videntur, traditiones piorum hominum, & deuotionis acquirẽdæ obseruatiunculas & regulas fatidiunt. Ego sapientiorem illum iudicarim, qui pijs moribus, & regulis, a pijs hominibus, traditis prorsus subscribit. Quæ enim minoris momenti obseruantia, quàm à Ioanne Baptismus institutus? Et tamen Dei filius ad illum venit, prædicans decere se implere omnem iustitiam, hoc est, nullam piam obseruantiam à pio viro traditam respuere. Quis obseruantias Iudæorum circa funera numeret? ibi instituta erat cadaueris vnctio pretiosa, & aliæ plurimæ obseruatiunculæ. Et tamen vbi ad Christi Domini sepulturam ventum est, dicitur. Ioan. 19. quòd sepelierunt eum: *Sicut est mos Iudæis sepelire.* Quod expendens Pet. Damian. epist 106. inquit. *Cùm ergo is qui est summa sapientia, per quam cuncta sunt condita, in his etiam rebus quæ nullius penè videntur esse momenti, traditionem hominum seruare non respuit: quantæ præsumptionis est, si disciplinæ quis regulam frangat, quam à sanctis Patribus traditam non ignorat?* Christianissimum equidem est, cuiuscunque momenti pias obseruatiunculas piè à sanctis viris traditas adamare & custodire. D. Patianus reprehensus ab Haretico quod Virgilianis versibus vsus fuerit, in primis pro se ostendit D. Paulũ, qui in Actis, prophanis Poëtis vtitur, & tunc sic inquit epist. 2. ad Simpros. *Sic peccamus exemplo, nec Rhetores sumus, sed quamcunque vocem, copiam Dei credimus.* Hæc sit Christianorũ mens, quæ non supercilioſam sapientiam, sed humilem pietatem colat, & quamcunque vocem pietati seruientem, copiam Dei putet, & sibi procuret arripere.

Ioan. 19.

Text. Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei cœli, & vidit spiritum Dei descendẽtem sicut columbam, & venientem supra se. Et ecce vox de cœlo dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.

§. XI.

Qui ab aquis Baptismi ascendimus reptilium exuentes naturam, diuinorum alitum mentem ebibamus.

ECce vbi primùm voce Patris Filius Dei Christus declaratur, nimirùm vbi ab aquis ascendens, alitem spiritum supra sese ipse declarat. Hæc prorsus omnium renatorum ex aqua conditio postulatur, si diuino Patri cupiunt

cupiunt renasci: quod reptilis naturæ mores, quibus humi reptant, exuentes, alites facti cœlestia tot̃um tranent spatia. Id quod animaduertit D. Anastasius Sinait. lib. 7. Examer. in eo quod Deus ab aquis in primordio fecit oriri aues, quasi innuens volatilem spiritũ eorum, qui baptizantur in aquis: & in confirmationem sic loquitur *Volucris desiderabat fieri qui dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, quæ descendit in Iordanem, & volabo, & requiescam in illa requie cœlestium volucrum sex alas habentium?* Hæc sit vnica renatorum omnium cura, vt à baptismi aquis volucres renascantur, volucrisq; spiritus mores ebibant, quibus inter cœlestes alites queant reuolare. Quò spectauit D. Paulus ad Colos. 2. vbi de renouatione baptizatorum agens hæc fatur. *In quo circuncisi estis circuncisione non manufacta, in spoliatione corporis carnis, in circuncisione Christi consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem.* Expende illud, consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis, nimirum qui baptizantur, ita æmulari Christum Dominum debent, vt sicut ille deposito prius terreno corpore in sepulchro, statim surrexit cœlestis, spiritualis, & immortalis; sic ipsi in baptismi aquis sepulchrum agnoscant, vbi depositio deifico cadauere, deponant & ipsi quicquid terrenum & reptile habeant, fiantque noui alites per cœlestes regiones volitantes. Sed proh dolor! quam aliter fieri dolet D. Athanas. orat. in Parasceue his verbis. *Occisa est hostia propter te; & tu deseris illam ipsam immolatam aspicies, vbi cadauer, inquit, ibi & aquilæ; sed vt canes accedimus: tanta nostra est impudentia!* Compone illud Paulianum, *consepulti ei in baptismo*, cum hoc Athanasij, *vbi cadauer, ibi & aquilæ* Etenim eo ipso quod deifico cadaueri per baptismum consepelimur deponentes terrena, alites facti cœlestia debebamus scindere. At nos miseri quando vt aquilæ ascenderemus, ascendimus vt canes.

Sina. *AdCol. 2* *Athan.*

Nec oscitanter, sed pulchra similitudine renatorum impudẽtiam comparat canibus, quandoquidem hi rabie perciti, cùm in aquis medellam futoris habeant, horrent aquas, ab illarumque vel odore vehementer diffugiunt, vt meminit D. Greg. Nissæn. tract. 2. in psal. 13. *Sic impudentes baptizati, nescio quibus agitati furijs salutem à baptismi aquis scaturientem perdunt, excutiunt facti rabiat canes, quando Christi cadaueri consepulti aquilinas induentes alas poterant ad cœlestium spirituum volucres reuolare?* Quid plura? Nocentissimus latro deifico affans cadaueri scaturientis à latere baptismi significationem excepit, & statim reptilium mores depellens, eas sumpsit alas, quibus ad cœlestes alites euolauit. Sic Anast. Sinait. vbi suprà. *Ad has volucres euolauit ex viuifica aqua, quæ fluxit ex latere Domini, prima omnium volucris sanctus latro cum Rege volucrũ Christo magna aquila per aerem volans in paradisum.* Vt hinc renati discamus non ad reptilium; sed ad volucrũ mores nos conformare, non per terrena; sed per cœlestia incessanter volantes.

Niss. *Sinait.*

§. XII.

Christus Dominus nulli creaturæ vim facit; sed sese omnibus comunicat, vltrò sibi apertis ianuis.

Ascendenti de aqua Saluatori, *ecce*, ait textus, *aperti sunt cœli.* Etenim non eget Dominus securi aut vipenni ad confringendas creaturarũ valuas, vt ingrediatur. Omnia illi patent, & statim aperiuntur spontanea. Id in præsenti meditatus est Nazianz. orat. in sancta lumina, sic fatus. *Ascendit Iesus de aqua secum quodammodo mersum educens, & eleuans mundum, & videt non diuidi cœlum, sed aperiri, quod sibi ac nobis post se aliquando Adam ille concluserat.* Expende non diuidi cœlum; sed aperiri: etenim sic Adamus cœlũ concluserat, sic valuas eius obfirmauit, vt penitùs videretur inaccessibile, nisi prius ferro scinderentur ianuæ; verùm ascendenti de aqua Saluatori non opus est ferro, vt cœlestes diuidat & confringat

Nazian.

fringat ianuas, ipſæ ſeſe ſpontaneæ & gratioſæ aperiunt, & propalant. Et quę creatura non ſe aperit Saluatori? accipite Ioannem Xiphilinum Antiſtitem Conſtantinop. orat. de cruce hęc verba dantem. *Diabolus, quia nihil veri habet, oſtia eorum, à quibus non recipitur, ſecuri & ferro perfringit. At Saluator adeò mitis eſt, vt doceat, ſi quis vult venire poſt me, ad vnumquemque venit, nec cogit; ſed potiùs pulſat, ac dicit, aperi mihi ſoror mea.* Non ferro, non ſecuri, non ariete vtitur, aperienda ſibi ſpontanee omnia expectans creata, quæ vt Dominus omnium peruadat, luſtret. Hinc D. Athanaſ. orat. de Incarnat. Verbi ponderat illud in Chriſti Domini perſona à Dauide decantatum. Attollite portas, Principes veſtras, & eleuamini portę ęternales. *Planè*, ait Athanaſ. *nihil ille qui hæc verba vſurpat opus habuit reſeratione portarum (quippe omnium Dominus) neque quicquam erat clauſum creatori ex rebus creatis; ſed nos eramus, quibus ea reſeratio neceſſaria fuit.* Enim verò Chriſto Domino omnia aperta ſunt, omnia patent creata.

Xiphil.

Athan.

CAPVT II.

De Chriſto Domino in Eremo à Sathana tentato.

A Iordanis alueo vicinum deſertum, quem Ioannes incoluerat, ingreditur IESVS, vt Principem dæmoniorum ad ſingulare certamen prouocaret. Et quidem prouocauit poſt ieiuniorum quadragenam oſtenſa fame, lapidibus inſtat tentator, quibus in panes mutatis famelicum Dominum quariat. Petra autē erat Chriſtus, & quid petra lapidibus petita; niſi ignem eructaret, qui abſumeret aduerſarium? Bis, & ter inſtauratur certamen: tandem hoſte fugato, Imperatori Maximo Ieſu cœleſtes militiæ Peana canunt, dulceſque cibos incipiunt miniſtrare.

Matth. 4.

Ductus eſt Ieſus in deſertum à ſpiritu, vt tentaretur à Diabolo.

§. I.

Tunc ſecurior quis hoſtem aggreditur, quando omnem creati auxilij ſpem à ſe depellit.

QVa hoſtiles euadat ſecurus ictus ſolitudine ſeſe armat Chriſtus Dominus: creaturarum auxilia defugit, ne inconflictu quod timeat, habeat. Sanè veteranus ille Iob, ſolus in ſterquilinio mille confecit certamina: hoſtem contempſit acrem. Tunc hic ſolum pertimeſcens, omnes eius conuocat amicos & charos, vt ſolùm comitentur in certamine. Quid agis Sathana? hoſtis es, & amicos Iobi conuocas? Si ipſi veniant, amicum ſuum iuuabunt? Te amicorum turba munitus facili negotio Iobus ſuperabit. O quā vafer, quàm aſtutus diabolus, Iobi amicos auxiliatores conuocat, ſciens nihil magis detrimentoſum eſſe hominibus, quàm auxilium creatum & iuuamen! Tunc infirmiorem iuſtum putabat Diabolus: tunc iuſtus ſe in hoſtis manus datum lacrymatur. Ita D. Ambr. lib. de interpellat. c. 2. *Cùm Iob videret amicos ſuos, aduertit à Domino datam in ſe aduerſario tentandi ſui poteſtatem.* Cùm bonis omnibus nudatus, filijs orbus, pelle exutus in ſterquilinio ſolus agitur, hoſtilia contemnebat conamina. Cùm autem ſe non ſolum; ſed amicis cinctum cognouit, certamen cum hoſte expauit, & in ſe aduerſario à Deo datam poteſtatem totus pauidus prę ſagijt. Euertit ſanè homines à creaturis auxilium expectatum. De Iſraelitico exercitu 1. Reg. 4. dicitur. *Egreſſus eſt Iſrael obuiam Philiſthijm in prælium, & caſtra metatus eſt iuxta lapidem adiutorij.* O quā infauſto omine ineunt certamen! Sic D. Greg. *Quia*

Iob. 2.

Amb.

1. Reg. 4.

Greg.

Quia alium Christum expectare non desinunt, iuxta adiutorij lapidem castra ponunt. Non Deum Christum, sed purũ hominem, eumq; Imperatorem Maximum expectant, dumq; sub hoc auxilio creaturæ castrametantur, miserè intereunt. Sic enim ait. *Inito autẽ certamine terga vertit Israel; & cæsa sunt in illo certamine passim per agros quatuor millia virorum.* Sic pereunt qui auxilium creaturarũ auspicantur, ne miremur, quòd Iob amicis auxiliatoribus cinctus timeat certamen, quod solus in sterquilinio pro nihilo æstimaret, eò securior, quò magis omni auxiliatore erat viduatus. Id quod pulchrè adeò ostendit Abrahamus, qui cùm à Deo vehementer tentaretur iugulaturus filium, qui impedire possent dimisit famulos, & solus cum solo exemit gladium. Quo in actu depingitur à D. Zenone ser. 2 his verbis. *Intrepidus ad* Zen. *ministerium immolationis armatur, rimatur ad ictũ vulneris securus animus; sed securior manus.* Et cur securior manus? Sanè Abraham cùm famulos omnes abiecit, soluſq; in tentatione manens vni Deo credens securus erat de victoria, securus de filij vita; verùm eò eius securior manus, quò ensem ipsa portabat iugulaturum omnes spes humanas. Etenim vbi maior repugnantia adiutorij creati expectandi, ibi maior securitas elucet, in Abrahami pectore omnis spes creati auxilij euanuerat, sicque eius securus erat animus de promissa posteritate: at in manu erat ipse gladius, qui spem ipsam patris, nempe Isaac, iugularet, è viuis tolleret, ideò securior manus securiùs & certiùs fœlicitatẽ promittebat Abrahamo. Vide quàm securè Christianorum intentatione victorias Dominus paret, vbi docet, omni creato deposito fauore in deserto & solitudine cũ hoste nocentissimo pugnandum. Vt enim ait Ab- Alois. bas Alois. *Nisi dixerit homo in corde suo: Ego solus, & Deus sumus in mundo, requiem non habebit.* Sic sese homo debet armare aduersus hostes, vt in primis creatum omne adiutorium excludat, & solus, & nudus cum nudiori serpente confligat. Ovtinam primus homo huius solitudinis arma sumpsisset! De quo rectè Ambr. epist. 41. ad Sabi- Amb. num. *Solus erat Adam; & non est præuaricatus.* Sed cùm primùm adiutricem accepit, statim miserè & se, & omnes posteros occidit. Sic lib. de Parad. c. 4. *Quia adiutoriũ vxoris habiturum se esse credebat, lapsus est propter vxorem.* Igitur abesse hinc omnia creata auxilia, ab omnibus desertus, in deserto cum hoste confligo, vt victoriam securus obtineam.

§. II.

Qui in solitudine priùs se exercet certando cum hoste, postea media in arena palâm triumphat de inimico.

SOlus in desertum abijt Iesus luctaturus cum hoste. Quid sibi vult, ò bone Iesu, hæc lucta solitaria? Si luctas quæris; si pugnas appetis, ecce Hierosolymis te mille prælia expectant, Pharisæorum rabidæ phalanges te appetunt, iam flagra personant in Prætorio Pilati, stridet lora, perstrepunt Romanorum buccinæ, potestates acuuntur tenebrarum apud Annam, & Cayphã. Cur solitudines meditaris vt pugnes, quandoquidem tam acriter est tibi in omniũ conspectu pugnandum? Equidem, quia Hierosolymis manus cum hostibus conflicturus erat, priùs solus solitudinem meditatur, exercendus in lucta, & in certamine. Mater illa Samuelis in tẽplo à Sacerdote contempta forti & insuperabili animo tulit contumeliam tantã 1. Reg. 1. Et vnde fœ- 1. Reg. 1. mina publicè lacessita se cohibere valuit? Vnde sexus adeò fragilis tam insignem victoriam reportauit? Id attigit vnus D. Chrysost. sic fatus. *Domi An-* Chrys. *nam exprobat æmula: venit in templum; & Sacerdos eam contumelia afficit, effugerat domesticam tempestatem: venit in portum, & rursus inuenit vndas. Verè in patientia exercitata, domi præparata, ad præferenda maledicta, æmulæq; conuitijs exercitata, & in templum multam præstitit humanitatem viriliter ac magno animo scommata ferens.*

Itaque

Itaqué in domi ſolitudine, iniurijs & conuitijs exercitabatur, quo media in ciuitate, ſumma in templi frequentia conuitiatores fortiter & viriliter de
1. *Reg.* 17. triumphabat. Riſit Saul 1. Reg. 17. cùm vidit puerum Dauid inermem aduerſus Goliath proſilientem in ſeamma: & ait; *Nō vales reſiſtere Philiſtæo huic, quia puer es, & hic vir bellator ab adoleſcentia ſua.* Cui Dauid vnico argumento & ſuam fortitudinem & obtinendæ victorię certitudinē perſuadet hæc dicens. *Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, & vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos, & percutiebam & illi inſurgebant aduerſus me, & apprehendebam mētum eorum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.* Et enim qui talibus victorijs in ſolitudine armatur, neſciet in palæſtra acies pertimeſcere armatas. Qui ſolus leonem vrſumquè inuadit, ferarumq; conflictus minimè expauet in agro, in ſuperabilis deſcendet in arenam aduerſus tenebrarum poteſtates. O quā ſecurus in mundi palæſtram ibis luctaturus cum carne, & palām triumphaturus de hoſtibus, ſi in deſerto, in ſolitudine, in ſecreto priùs cum vitijs con
Oſeas 12 ſeruiſti manus! Pulchrè Oſeas c. 12. de Iacob, *in vtero ſupplātauit fratrem, & in fortitudine directus eſt cum Angelo, & inualuit aduerſus Angelum.* Non primum in arena ſeſe ad pugnandum parauit: nullus in palæſtra excepit conflictus imparatus, iam priùs medijs vteri tenebris pugnas, certamina, conflictus cum fratre fuerat meditatus; ſic inuincibilis in arena cum Angelis cōſeruit manus.

Inſuper, cùm ipſe Iacob fratris manum armatam expaueſceret, antequā
Gen. 32. illi approximaret Geneſ. 32. præmiſſis omnibus, *manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo.* Quæ hæc lucta Iacobi? Eleganter Clemens Alex. 1. Pædag. c. 17. eam declarat, *Remanſit*, ait, *Iacob ſolus, & luctabatur cum eo homo, nempe pædagogus vſque ad matutinum: hic erat homo qui agebat, & ferebat, qui vnà exercebatur, & exercitatorem Iacob aduerſus malignum iniungebat.* Sanè pædagogus ſolitariè pupillum docet, vt in publico vincat certamine.
Clem. Alex.

Sic quos Deus amat priùs vt pedagogus in ſecreto exerceat, & quicumque vincere cupis in ſtadio, priùs in ſolitudine ſis tibi pædagogus docens te ipſum vincere certamina.

Text. Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt.

§. III.

In pugna & certamine cum vitijs multum diuque hærendum, & incumbendum.

Huad bene dicebat ille Horatij merca *Hor.*
tor, nimium
Militia eſt potior, concurritur, horæ
Momento, aut cita mors venit, aut victoria læta.

Sic qui militiæ ſpiritualis tyrocinijs fatigantur, exiſtimarant; ſic innumeri horę vigilias faſtidentes vellent vt mundo renuntiantes, Chriſto que duci nomen dantes quàm primùm in bellis confectis arma ponerent, & triumphantium penetralia ſubirent. Verùm non horæ momento victoria venit læta; ſed poſt longos exanthlatos labores, poſt crebras vigilias, poſt fames mille. Sanè Iſraeliticus exercitus vnius noctis ſpatio ægyptiorum excuſsit iugū, ſeque in deſertum dedit: at in deſerto quot dies, quot annos conſumit? Id ad humanos mores trahit Ricardus de *Ricar.*
ſancto Victore de exterminatione ma *Vict.*
li tract. 1. c. 12. *Proculdubio non eſt eiuſdē facultatis & facilitatis Aegypto exire, & Eremum pertranſire, mundum relinquere & ſeipſum vincere. Illud vnius diei opus eſt, hoc vix poſt multa tempora explemus. Durum difficile grande ſe ipſum bene inſpicere, & plenè deſpicere, perfectè probare, & penitùs improbare. Hic labor, hic gemitus.* Hoc legiſſe cuperem quicumque ſuffocato pœnitētiæ aquis Ægypto, eremi tētationes & bella cum Chriſto ingrediturus. Sanè ſuffocare peccata vnius diei, imò vnius horæ

horæ opus eſt: aſt eremum pertrãſire, hoc eſt, triumphantium requiem acquirere, hic labor, hic gemitus, hic mille fames, hic prælia mille. Sodomis egreſſus Loth longam confecerat viã laborioſo itineri pedes inſudauerat, & poſt hæc paruam ciuitatem attingens, ait Textus Geneſ. 19. *Sol egreſſus eſt ſuper terram: & Loth ingreſſus eſt Segor.* Id quod eleganter notãs Hieron. epiſt. 46. ad Ruſticum inquit. *Nequè enim Gomorrhæ & erroris habitator ſtatim ad meridiẽ poterat peruenire, in qua Abraham amicus Domini cum Angelis ſuſcepit Deum & Ioſeph fratres paſcit, in Aegypto, ſponſuſque audit à ſponſa vbi cubas? vbi paſcis in meridie?* O quam falluntur qui cum ſe à peccatis facilè expediri videant primo volatu inter Angelicos ſpiritus euolare præſumũt, à Deoque cœleſti pabulo ſuſtentari. Non enim à tenebris noctis ad meridianam lucem peruenitur, niſi longiſſimis auroræ ſuperatis crepuſculis; antequam cœleſti menſæ recumbas, diu tibi in Eremi via morandum, multorum dierum tuſtinẽdæ ſunt fames, mille ineunda & vincẽda certamina. Etenim dux noſter Chriſtus Dominus nõ horæ momento; ſed multis diebus ieiunus & vigilans laboribus & tentationibus in eremo patuit, antequam Angelorum exciperet comitatem. In quo maximè ſe filium Dauidis declarauit, qui ad Regni clauum repẽtè vocatus, antequam clauum Regni teneret mille pertulit configi tribulationũ clauis, in deſertis caueruis exulans, ſpeluncis latitãs, ſiti fameque afflictus crebro appetitus certamine. Vnde ſcripturus Matthæus ærumnas, labores, tentationes, ieiunia Chriſti Domini pulchrè exorditur *liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid*, vt innueret quàm Chriſtus Dominus in deſertis, in cauernarum habitatione, in ſiti, in fame, in tentationibus patriſſaret. Id quod eleganter attigit D. Athanaſius hom. de ſemente. *Fuit igitur apud Priſcos Rex quidam Dauid, principiò quidẽ Paſtor, poſtmodum Rex à Samuele ad regnum inunctus, verùm qui non ſtatim ad Regnum peruenerit, vt qui multis interim annis ſeruierit Sauli. Patiebaturque ille inſidias Saulis: congruum ſiquidem erat proauum ſui nepotis aliquas ſimilitudines in ſe præferre, atque hinc eſt illud liber generationis Ieſu Chriſti filij Dauid.* Hæc itaque eſt Chriſtiadũ omnium generatio, vt vocatus quis ad coronam & requiem non ſtatim geſtiat illam præripere; ſed in deſerto & ſolitudine diù oberrans ſeſe ieiunijs, laboribus, & vigilijs exerceat, milleque ad uerſùs infeſtiſsimos hoſtes ineat certamina.

Gen. 19

Hier.

Matt. 1.

Ath.

§. IIII.

Vt probantur Deo quicumque arctam & anguſtam, deſertamque cœli viam ingrediuntur ieiuni; ſic qui in ieiunio minimè durant reprobantur.

QVis deſertam paradiſi viam non ieiunus iugreditur, cum cœleſtis Adam Chriſtus Dominus quadraginta dies in deſerto ieiunauerit? Planè, qui deſertam cœli viam terunt, hoc maxime Deo probati concupitæ paradiſi quieti appropinquabunt, ſi ab eſca abſtineant, & ieiunijs vacent. Hinc pulchrè Amb. de Elia, & ieiunio c. 4. *Gula de paradiſo regnantem expulit; abſtinentia ad paradiſum reuocauit errantem.* Ideo Iſraëliticus populus per deſertum gradiens nil magis ob oculos habuit quam ieiuniũ, erraturus à via, ſi ſe gulæ traderet. Hoc ſibi facile perſuadebit ille qui notauerit ligneam Moyſis virgam, & æneum ſerpentem fuiſſe inſtrumenta omnium miraculorũ, ſignorũ ve in deſerto. Cur enim Deus deſerti habitatoribus ſigna & miracula dedit per vnam ligni virgam, & per ſerpentem? Eleganter ad rem præſentem reſpondit D. Anaſtaſius Sinaita in Exameron. lib. 10. *Ea de cauſa ad eos admonendos, & ad reuocandum eis in memoriam ea quæ facta ſunt in paradiſo, eis diuerſa exhibuit prodigia per ſerpentem, & lignum.* Quando quidem ſerpens, & lignum obiecta homini eſca, paradiſum deſertam facerent, noſque in terram deſertam inviã & inaquoſam

Amb.

Sinai.

ſam ablegauerant, ideo deſertum iter colentibus, crebrò repetitis miraculis & lignum & ſerpens obijcitur, vt cùm cibi recolerent damnum, ieiunijs nitantur ad paradiſi requiem commigrare. Prodigus ille iuuenis apud Luc. 15. diu oberrans per montes tandem fame ſtimulatus hæc ait. *Ego hic fame pereo, ſurgam; & ibo ad patrem meum.* Vna illum fames potuiſſet errantem in domum patris reuocare. Sic Petrus Chryſol. ſerm. 2. *Fames reuocat, quem ſaturitas extulerat; fames illi patrem dedit ſapere & ſi tantum præſtitit vel inuita fames, probate quid voluntarium poſſet præſtare ieiunium?* Equidē ieiunium deſertam cœli viam repleret hominibus, quos certo & ſecurè tranſmitteret in terram deſideratam.

O vtinam Iſrael in deſerto ieiunaſſet! Vtinam ligni, & ſerpentis memoria præcipitium gulæ cauerent, ſed gulæ impatientes ſui ſalutem fecerunt deſperatam. Sic Tertul. lib. de pat. Iſraelitis guloſitatem in eremo taxat *Poſt mannæ eſcatilem pluuiam, poſt petræ aquatilem ſequellam deſperant de Domino tridui ſittim nō ſuſtinentes.* Deſperata res eſt, vbi ieiunij nequit inueniri tolerantia, fruſtrà operationem diuinam expectat, qui cibi, & potus penuriam ſuſtinere non valet. Hinc Ambroſ. vbi ſuprà ponderans, quòd ſexto conditi orbis die requieſceret Deus ab omni opere, eam iſtius rei ſuggerit cauſam, nimirùm quod tunc primum animal condiderit manducaturū. *Sexto die, inquit, beſtiæ ſunt creatæ, & cum beſtijs orta edendi poteſtas eſt, & vſus eſcarum. Vbi cibus cœpit, ibi factus eſt finis mundi. Ibi cœpit ſua incrementa neſcire, ibi cœperunt diuina circa eū opera feriari. Quo iudicio declaratum eſt, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos deſijt augeri.* Non enim operatio Dei adeſt, vbi ieiunij intolerantia, vbi fames, ſitiſue non ſuſtinetur. Quid plura? Ipſa Dei mater non probatur filio, dum apud Canàm feſtinat ſitim præuenire nuptiarum, ne ſentiatur. Accipite Irenæum cum grano ſalis. *Properante* inquit, *Maria ad admirabile vini ſignum Dominus repellens feſtinationem dixit, quid mihi, & tibi mulier, nondum venit hora mea?* quaſi in ſanctiſsima & innocentiſsima matre cœleſtis Adam antiquæ mulieris præcaueret hortatus, quid mihi, & tibi mulier? Quid accelerare potum perſuades, cui ieiunium placet? Feſtinatam eſcam potum ve faſtidio, eſuriant ſitiāt homines, famem ſitimque diſcant tolerare, tunc tēpus & occaſio aderit, qua à me poſsint bonis optatis cumulari.

Luc. 15. Chyſ. Tert. Amb. Iren.

Text. Et accedens tentator dixit ei. Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.

§. V.

Dæmon plus timet Chriſtum ieiunatorem, quàm Deum glorificatorem.

NOn irruit, & inſultat in Ieſum aduerſarius; ſed pedetentim accedit quaſi timidus & cautus. Quid times Satana? An non ille venis, qui temerarius in ſedem diuinitatis audes, ais enim, *ponam in nubibus ſoliū meū; ſimilis ero altiſsimo?* An non ille es, qui ſub vituli forma Iſraeliticum populū ad te traxiſti, eo ipſo in mōte, vbi Deus Opt. & Max. ſuam illi gloriam & omnipotentiam manifeſtarat? Sic mirabundus ait Pſaltes 105. *Fecerunt vitulum in Oreb: & adorauerunt ſculptile. Mutauerunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedētis fœnū.* In Oreb, inquam ait Theodoretus, *vt impietatis hyperbolem doceret, quandoquidem Dominus vniuerſitatis in monte illo apparuit.* Etenim in Horeb Deus ſuam gloriam & omnipotentiam Iſraelis genti manifeſtauit, ibi tonante cœlo legem dedit, ibi glorioſam reddidit Moyſis faciem, & ſummis bonis vniuerſum populum ditauit. Et ibi illi cōtemto glorificatore Deo adorauerūt vitulum comedentem eorum carnes. Quid igitur, o vitule Saran, times ieiunum in deſerto & plenum macie, quē glorioſum & omnipotentem & fulguran-

Iſai. Pſal. 105 Theod.

gutãtem in Horeb audes spernere? An qui post fulgura, post signa post Angelorum buccinas personantes, non tibi eripuit Israelem, eripiet post ieiunia, post Eremi fames? Et quidem eam in Domino virtutem præsagit Iacob dũ Deut. 33 sic Christum adumbrat in Ioseph capite, *quasi primogeniti tauri pulchritudo eius*: sic bellicosam virtutẽ, vt ait Glossa, & Hugo, insinuat instar primogeniti tauri. Quid plura? accipite fortissimi semel in certamine victi astutiam tauri virgiliano plectro dulciter decantatam 3. Georg.

Virg. *Victus abijt longeq; ignotis exulat oris,*
Multa gemens ignominiam plagasque superbi
Victoris: tum quos amisit in vltus amores:
Et stabula aspectans regnis excessit auitis.
Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura iacet pernox instrato saxa cubili
Frondibus hirsutis, & carice pastus acuta:
Et tentat sese, atque irasci in cornua discit
Arboris obnixus trunco, ventosque lacessit
Ictibus; & sparsa ad pugnam proludit arena.
Post vbi collectum robur, viresque receptæ
Signa mouet; præcepsque oblitum fertur in hostem.

Quæ horum non exercebat Christus à regnis auitis exulans apud desertum? Ibi longè ab oculis remotus multa gemit, ignominiam, stragemque superbissimi victoris, sese omni cura exercet, pernox agit dura cubans iu humo, laboribus, fame, sitique vires quo ad nos tentat. Hos ergo labores, has fames suspectas vehementer habet antiquus ille vitulus & timens cum tanto ieiunatore conflictus, totus tremẽs accedit, & hæsitabundus quærit, si filius Dei es? Ad quæ D. Hilarius. Hil. *Anceps sermo est, si filius Dei es? licèt esurientem videret; quadraginta tamen in eo dierum ieiunium pertimescebat.* Quid mirum? Putabat esse primogenitum tauri, & quem in Horeb tonantem & glorioſum sponsa viduare fuit ausus, modò in deserto ieiunantem laborantem meritò pertimescit. Vnde prudẽter D. Athanas. lib. de Virg. suggerebat virginibus ieiunium, dicens. *Quisquis ab immundo spiritu vexatur, si hoc animaduertat, & hoc pharmaco vtatur, ieiunio inquam, statim spiritus malus oppressus abscedet, vim ieiunij metuens.* Sed non mirabor quod diabolus ieiunatorem expaueat, cũ inde ipsa deitatis potentia cõmendetur, quod á ieiunatoribus colatur. Sic D. Pantaleon orat. de luminibus sacris expendit reuerentiam exhibitam á Ioanne, Christo domino illis verbis. *Ego à te habeo baptizari?* Ecce qnem sibi diuina potentia subdat. *Qui Pharisæos baptizabat ab eo rogat baptizari, qui Saducæis erat formidabilis, ad illius aspectum assurgit, flectit genua: ieiunio clarus ab eo qui nõ ieiunauit, benedictionem quærit.* O ingens ieiunij excellentia quando diuina exaltatur virtus quod á viris ieiuno claris colatur!

§. VI.

Deus iustos homines accessu faciles reddit tentationi, ærumnis.

QVàm faciliter tentator accedit! non ariete opus habet, vt aditũ sibi per muros æneos paret; sed simplici gressu omnia aperta habet, dummodo accedat iustorum probaturus fidem & gratiam. Semel Deum cunctãtem de Iob, an illum sui hostis per Iob. 2. mitteret manibus tentandum mirabũdus obloquitur aduersarius. *Pellẽ pro pelle, & vniuersa quæ habet dabit homo pro anima sua.* Quasi diceret ait B. Paschas. *Quid istum passionibus ac tentationibus dare retrahis, cùm vniuersos sanctos tuos quasi pellem pro pelle quandoque daturus es in passionem, & vniuersa quæ habent pro animabus eorum?* Meritò alienum putat à Deo, quòd aliquẽ iustum non permittat tentari, quòd cunctetur & difficilis sit in dimittendis iustis, & pijs hominibus in tentatione. Nam is est Deus, qui antè tentationes In Thren. lib. 3.

tiones parauit, quàm homines condierit, ne vel ad horam essent sine illis. Quod pulchris verbis D. Amb. notat lib. 5. Exam. c. 1. vbi maris, terræque fructus & diuitias conditas ante hominem sic luget. *Væ mihi ante hominem cœpit illecebra, abundantia copiarum, nostræ mater luxuriæ, ante hominem deliciæ. Prior ergo hominum tentatio, quàm natura.* Quomodo ergo negaret hominem tentatori, qui antè tentationes parauerat, tentatoris arcus tetenderat, quàm homines efficeret? Imò nil magis cordi est Deo, quàm tentationum formidini locum dare, aditū aperire. Matth. 4. Discipulos recepit Dominus in nauicula, & vix lintea expandit. *Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus; ipse verò dormiebat.* Quid est quod Dominus dormit, cùm venti exsurgunt, nauiculamque fluctus sorbere incipiunt? Rectè Chrysost. in Catena. *Erat autem hæc turbatio typus futurarum tentationum: vt ergo daret locum formidini, ipse verò dormiebat;* & sè somno, & discipulos dabat tentationū fluctibus; dormiebat Dominus, vt liberum locum tentationi relinqueret, ne quod impedimentum tentatio inueniret, quo minus sanctissimos inuaderet & circumageret discipulos. Habes iuxta hoc quid mireris in filiorū Iob præpropera ruina: intra maioris domum coegerat omnes germanitatis conuiuium. *Et repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & cōcussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos; & mortui sunt.* Iob. 1. Proh dolor! Vnus & solus ventus à deserto prosiliens domus quatuor angulos quatit? Sanè Ezechiel. c. 37. vt exarentibus ossis viuidos homines efficiat, sic iubet *à quatuor ventis veni spiritus, & exsuffla super interfectos istos, & reuiuiscant.* Cur per quatuor mundi angulos venti quatuor iubentur venire? Non ne vnus sufficeret quatuor angulos affiare? Quādoquidem apud Iob vnus ventus quatuor domus angulos contriuit? Planè iustorum domus difficiles aditus & obtrusos præ tendunt saluti, incolumitati, & vix à quatuor ventis ægrè & difficulter illam recipiet. Verùm morti, contritioni, ærumnis adeò faciles & præuiæ sūt, vt ab vno vento accedēte possint omni ex parte redigi in cineres. Habent iusti in ærumnis, in morte Deum gaudētē, in incolumitate & salute lachrymantem ipsum: sic ab ærumnis facilè inueniuntur; à salute difficilè. Etenim de defuncto Lazaro aiebat Dominus Ioann. 11. *Lazarus amicus noster dormit: & gaudeo propter vos*, quem postmodum ad vitàm reuocaturus infremuit spiritu; & lachrymatus est. Quo circa D. P. Chrysol. serm. 64. *Qui dixerat Lazarus mortuus est, & gaudeo, de quo gaudet mortuo, ipsum cum resuscitat, tūc lamētatur?* Ne mireris, si mors, si ærumna, si tentator accessum facilē ad viros iustos habeant. Vbi Deus gaudio plenus liberam illis accedendi relinquit potestatem.

Amb.

Matt. 4.

Chryſ.

Iob. 1.

Ezech. 37.

Ioan. 11.

Chryſol.

§. VII.

Deus viros iustos duriter excipit, vt quamcumque duritiem sine culpa illatam ament.

QVis non in tentatorem durum & crudelem scandescerit, quando famescenti viro lapides prætendit deuorādos? *Dic*, ait, *vt lapides isti panes fiant*, ad lapides eosque durissimos famescētem virum remittis, ò pessime tentator? Sed & Deus lassum iustum in deserto excepit duro lapide. Enim verò Iacob Dei causa peregrè profectus Genes. 28. non inuenit vbi quiescere posset præter lapidem, quem capiti suppositum. Id quod notans D. Hieron. in consolatione ad Iulianum, valde mirabundus ait, *Cur Deus ad se primò venientem ita duriter excepit?* Lasso viro iusto lapidem Deus porrigit, vt famescenti tentator, vt hinc omnes & duritiem & asperitatem oblatam amemus, quandoquidem nulla tanta erit, quæ nobis à Deo non possit eadem propinari. Cùm Iacob post mille exanthlatos labores apud socerum rediret in domum patris sui. Ecce tibi in medio nocturno timore Dominus

nus *luctabatur cum eo*. Proh Deus immortalis! Sic hominem iustum affligis: sic tuos seruos mactas? Hiccine tuus est amor in homines? Cur, ita durè eos impugnas? Pulchrè D. P. Chrysol. serm. 147. *Iacob fugienti solatur Deus in somnis, redeuntem pio certamine prouocat; luctatoris constringit amplexu, vt amaret partem certaminis, non timeret.* Quis non amet certamina à Deo illata? Quis non diligat duritiem, asperitatem, quam Deus etiam propinat & cõmendat? Ne timeas, homo, lapides in tentatoris manu, ne hostiũ tela expaueas, imò ama illa, Deus tibi amantissimus hæc infligit. Sic Irenæus lib. 3. c. 22. *occultè quidem, sed potenter omnia manifestans, quoniam occulta manu expugnabat Amalech, propter hoc & pueros eripiebat, qui erant in domo Dauid, vt eos præmitteret in suũ regnũ.* Quod semel palàm fecit Deus pugnans cum Iacob, vt illum in luctarum & tentationum amorem traheret, hoc occultè in dies facit se se certaminibus, luctis, laboribus, ærumnis, vulneribus immiscet, & quæ tu tela ab hostili manu contorta putas, non niũ á Deo amantissimo proficiscũtur. Sic Herodis, & Iudæorum ferocientium putares manus, quæ innocentes pueros dilacerabat: at erat manus amatoris diuini, quæ puerulos hos seligebat in Regnum 1. Reg. 4. percussis & interfectis à Philisthijm Israelis copijs: *dixerunt maiores natu Israel, quare percussit nos hodie Deus coram Philisthijm?* Sanctè & prudenter spicula & tela, quibus affligebantur à Dei occulta manu contorta & eiaculata auspicantur. O si nos in ærumnis, in persecutionibus, in tentationibus Dei manum perspiceremus, quã intrepidi hostiles incursus sustineremus, quã auidè suggeremus mel de petra, oleumque de saxo durissimo! Deut. 32.

Chryſ. Iren. 1. Reg. 4.

§. VIII

Diabolus diuinitati inuidens cibos Christo porrexit lapides in panem, non in hominem commutandos.

Licet modò expendere tentatoris astum, qui exploraturus Dei potentiam ait, *dic, vt lapides isti panes fiant*. Sed vana & stulta ista exploratio. Quid magnum, quòd panes ex lapidibus fiant? Facerent id Magi, qui veros serpentes & verum sanguinem fecerunt in Ægypto, vt multorum fert opinio, vel faceret Angelus, non ergo ex hoc præcisè insinuaretur virtus & efficacia diuina. Vnde acutè D. P. Chrysol. serm. 3. hic in quæstionem vocat tentatorem sic inquiens. *Quare non dixit dic vt homines fiant; sed dic, vt lapides isti panes fiant?* Sanè hoc diuinam potentiam vnicè commendat quòd *potens sit ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ* Matt. 3. ex hoc euidenter colligere posset tẽtator, an Deus esset homo ille. Cur ergo non dixit, dic vt lapides isti homines fiant? An hunc cibum diuinitati diabolus inuidit? Planè, inquit P. Chrysol. serm. 2. *sic dicendo diabolus hominẽ vult monstrare, non Deũ, non cibum parare vult*. Quasi diceret faciẽdo pane hominem inescabat ad laqueum; Deo autem proprium cibum, nempe homines inuidus non parat imò nec audet nominare. Huc illud spectat Tertul. aduersus Gnosticos. *Quis non beatum ampliùs reputasset, quem Deus comedisset?* Quandoquidem caluerat sciolus ille beatos tunc fore homines, cùm adeò comesti é lapidibus in filios Abrahæ erant immutandi, astutè cauet, ne esurienti Deo homines fiant. Hominem enim monstrare vult, non Deum, non cibum parare vult inuidens Deo, quod homo illi fiat cibus.

Chryſol. Trt.

Sibi lectissimum cibum diabolus pararat ex saxeis, hominum cordibus. Id quod D. Paulinus epistol. 4. ad Seuer. lachrymatur, ad Sansonis exemplum hominem quemlibet peccatorem figurans. *In semetipso, ait, pristini ergastulum patitur, saxum cordis sui pertinatia iniquitatis induratum quasi molam versat, farinam hostibus suis de corrupta animæ suæ fruge conficiens*. Ecce á saxeo hominum corde qualem cibum, qualem farinam, nimirum hominis animas sibi conficiat noster aduersarius, quarum sapore inescatus,

Paulin. Iud. 4.

inuidens Deo animarum cibum, dum lapides profert, nullum de hominibus verbum facit. Et quidem dum filius Dei eſurit, quid aliud hac eſuritione
Hilar. protenderet; niſi vt D. Hilarius ait *eſuritionem ſe habiturum humanæ ſalutis?* Me me eſuris o bone Deus, meum lapidue cor aues degultire, vt in tuę carnis mollitudinem tranſmutes, ex ſaxoque duriſsimo filium Abrahami conſtituas. Rectè D. Bern. ſerm. 71. in Cant.
Ber. *Cibus eius pœnitentia mea, & cibus eius ego ipſe. An non ciner em tanquam panẽ mãducat? Ego autem, quia peccator ſum cinis ſum, vt manducer ab eo. Mandor cùm arguor: glutior, cùm inſtituor, decoquor, cùm immutor.* Et quam immutor? Saxeus ſum, durus ſum, amarus ſum, mandor à Deo, & fio humanus, blandus, ſuauis, dulcis. Huc ſpe-
Iud. 14. ctat illud Iudic. cap. 14. ænigma, *de comedente exiuit mel, de forti dulcedo.*
Paul. Quod ſic D. Paulin. vbi ſupra ediſſerit, vt totam noſtram fœlicitatem præſagiat inde. *De edente, ait, eſca ſic exit, quia leo de Tribu Iuda ex ore nos aduerſi leonis eripiens ideo venatur vt ſeruet, mandit, vt integret, hoc in nobis edens quod corrumpitur. Quamobrem optemus huius leonis præda fieri, ne ſimus præda leonis inimici. Edente enim Chriſto in nobis abſumitur quod conſumitur: Chriſtus etenim vita eſt, & mortale hoc non poterimus deponere, niſi abſorbeamur, quia mortem noſtram deuorat Chriſtus. Sic ergo de potente exiuit dulce, cum amaritudine malitiæ noſtræ per ipſum in dulcedinem commutata, dulcis à verbo eius eſca procedimus qui nos edendo, conſumpto peccato, reparaut ad vitam.* O quàm exitiale erat diabolo quod ſatiaretur fames diuina! quare non petit homines fieri, quia eſurienti Deo cibum parare formidat.

(·)

§. IX.

Sic peccata caſtigare debemus, vt poſt modum quamlibet minimam remotiſsimam vmbram ſuſpectam & inuiſam habeamus eamque effugiamus.

O Quoties in præſenti ſermonales exclamationes audiui, quib⁹ tẽtatoris ſiue penuria, ſiue auaritia notabatur, quod etiã ad gulã in eſcandã nil aliud præter lapides porrigeret. Papę dies iſte & largus in tentationibus, optaſſet ipſe, vt poſſet cõdita vina, dulciſſimos dapes, odoros, pulchroſque fructus proponere, quibus vel ſaturum alliceret. Non tamen ſuſtinuit cœleſtis Adam eremi cultor, quòd ſibi ob oculos proponerentur à tẽtatore cibi. Ecce tota reparãdi à Chriſto hominis ruina vnde habet originem Geneſ. 3. *Vidit* *Gen. 3.*
mulier, quòd bonũ eſſet lignũ ad veſcendum & pulchrũ oculis, aſpectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit. Vt vidit, vt perijt: quã gulã ſic ſecundus homo Chriſtus caſtigat lachrymis, ærumnis, ieiunijs, vt quia viſus pomi fuit cauſa ruinæ, cuiuſcumq; cibi etiã panis viſum ſuſpectũ habeas & inuiſũ. O ſi nos caſtigaremus cõcupiſcentias antiquas, quã horreremus concupiſcere etiã minima. Sanè Dauid poſt concupitã Berſabe, poſt adulteriũ in ſe acriter punitũ concupiuit aquã de ciſterna Bethlehem. 2 Reg. 23. Ergo ad- *2. Reg. 23.*
ducitur aqua illi, quã profundens *libauit eam Domino.* Cur hoc? eleganter & prudenter Eucherius, vt aliàs dixi, ait. *Euch.*
In ſacrificiũ quippe Domini aqua effuſa conuerſa eſt, quia culpã concupiſcentiæ mactauit per pœnitentiã reprehenſionis ſuæ. Qui ergo quondam concupiſcere alienã coniugem nequaquam timuit, poſtea etiã quia aquam concupiſſet expauit. O quã facit peccati pœna homines cautos, & in minimis etiã timidos; qui gratuis cõcupiſcẽtiæ pœnã experitur, meritò cauet ſibi à cõcupiſcẽda aqua, illamq; Domino libat. Lot etſi Sodomiticã ſuẽ exhorruerat, peſsimamq; egreſſus erat ciuitatẽ; tamẽ in confinio regionis, in paruo opido licere ſibi manere à Dño deprecatur. Ait enim

Geneſ.

Gen. 19. Genes. 19. *Numquid non modica est ciuitas hæc & saluabor in ea?* licuit igitur Lot per Dominum ibi manere, & tutò commorari. Verùm cùm incendiũ vidit ciuitatum, cùm iustum & terribile Dei iudicium supra Sodomã aduertit. *Ascendit Lot de Segor, & mansit in monte (timuerat enim manere in Segor.)* Quid modo times Lot in Segor inhabitare, & fugis ad montem? Non ne fortè in monte *apprehendet te aliquod malum?* Nonne hæc ciuitas parua & modica est & viuet in ea anima tua? Hoc dixerat Lot ante expertum terribile Dei iudicium; sed post visum ignem compluium, post vxorem factam salem, etiam paruam & modicã expauet ciuitatem, nullamque nec in paruis credit inesse posse securitatem. O quàm cautos viros faciunt monumenta pœnarum! quàm timidos etiã in paruis! etiam in securis! etiã in remotis! Aquam Bethlehemiticæ cisternæ per tres fortissimos milites allatam cũ
1. Par. 11 expauerit Dauid aiebat 1. Paralyp. 11. *Num sanguinem istorum hominum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?* Vbi elegãter D. Gregor. Magn.
Greg. in Regist. lib. 9. indict. 4. cap. 39. *Qui priùs pro culpa sua morientium militum sanguinem fundi non timuit, postmodum si aquam bibisset, etiam viuentium militum sanguinem se fudisse iudicauit.* Sic militis sanguinem effusum pertimescebat ebibere, vt etiam se arceret à bibenda militum aqua, & quicquid militum esset concupiscere formidaret; etiam aquam Quibus facilè intelliges illud diuina cautum lege
Gen. 9. Genes. 9. *Carnem cum sanguine nõ comedetis; sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum, & de manu hominis, & de manu viri, de manu fratris eius requiram animam hominis.* Quasi dicat ecce me vltorem sanguinis humani constituo: væ illi qui sanguinolentas homini manus intulerit, non liber euadet, mihi dabit pœnas, peribit proculdubio. Quorsum hæc? vt homines ab esu cuiuscumque sanguinis abstineãt. Etenim qui humani sanguinis effusi pœnas & supplicia videt, manantem sanguine expauescet palumbum, sanguineamque escam repellet fastidiens Hæc vtinam obseruassent Israëlitæ illi, quos vel ciborum memoria redegit in cineres, quandoquidem, vt notauit Tertull. aduersus Psychicos, *manent adhuc monumenta concupiscentiæ, vbi sepultus est populus carnis auidissimus.* Non in mortem iuit populus, quod carnibus vesceretur, quod auidè carnes voraret; sed quod concupisceret, quod sibi carnes meditaretur, cibisque inhiaret Ægypti. Id eleganter in rem præsentem ponderat D. Ambros. lib. de Elia & ieiunio
Amb. c. 8. fatus. *Omnes illæ tribus Patrum cùm de petra biberent aquam, manna manducarent, gentes validissimas viderunt, & non erat illis vllus infirmus; vbi verò carnes desiderare cœperunt, & desideriis in Aegyptum conuertebantur, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promissionis præter duos peruenire potuerunt.* Ecce tibi homines hominum stultissimos, quandoquidẽ experti ægyptiam captiuitatem & afflictionem, ab illaque liberi ad cibos eius & ollas respicere non dubitabant, quibus vel ipse Ægypti fumus debuisset esse pauor. Sed ò quã vnius peponis Ægypti memoria omnes vapularunt ad sepulchrum, imò ad barathrum concupiscentiæ rapti. Melius pro illis diuina prouidentia dispositi, quando Ægypti escis eliminatis scaturientem petram obtulit, ex qua sibi potum dulcissimum capere, quãque cum alterius potus immemores lambunt, O quam validi hostium victores! o quam insignes victorias reportarunt! Hoc vincendi ingenium omnibus vtilissimum, vt suggereret diuinus athleta Christus antiquam hominum gulam dura inedia castigans, nullum sibi cibum à tentatore offerri patitur; sed tantum lapidẽ, vt iam inde veri Israelis victoriæ daret auspicium.

Text. Qui reſpondens dixit, ſcriptum eſt, non in ſolo pane viuit homo; ſed de omni verbo, quod proeedit ex ore Dei.

§. X.

Dum inſtat hoſtis, hoc vnum cura, vt expugnes illum, cæteris alijs lucris ſiue temporalibus ſiue ſpiritualibus poſthabitis.

NOn antea prædicat Propheta cõflandas lanceas in vomeres, quã poſt bellum finitum, quando pax alma prælucet. Dum hoſtis eſt, ſuſpectus tibi ſit agrorum cultus, imo & Dei cultus; niſi priùs hoſtẽ expugnas. Sic diuinè perdocet Chriſtus Dominus, dum eſuriens nec pani conficiendo dat operam, nec de parando cibo curat, vnum agit, vt hoſtem exſufflet. *Nilus.* Id eleganter tractans S. Nilus in Aſcetico hæc inquit. *Quæ vtilitas agriculturæ, cùm bellum ingruit, agroſque deuaſtat, & fructum copiam non ipſis cultoribus, ſed hoſtibus exponit? Propterea Deus fortaſſe vetuit Iſraelitis, ne agriculturam exercerent quandiu erant in ſolitudine, & cum diuerſis gentibus pugnabant, ne bellicas exercitationes intermitterent.* Sanè, ſi dum terrenis lucris inhias, dum cibo acquirendo ſtudes, te hoſtilia tela circunſtant, aduerſariæ poteſtates te infeſtant. Quæ vtilitas laboris tui? & hæc, præparaſti, cuius erunt? Elaborati fructus copia nõ tibi ſed hoſtibus exſurgit. Quare lucris poſthabitis etiam pane relicto in hoc maximè incumbito, vt hoſtes in primis elimines. Phariſæus ille apud Lucam c. 7. immemor hoſtilium telorũ quibus erat confoſſus, multus eſt in parandis optimis cibis, vt cũ Chriſto Domino manducet; ſapientior peccatrix fœmina, quæ vt ſe hoſtium in poteſtate vidit, omnium rerum immemor, etiã cibi oblita vnũ curat, vt hoſtium vulnera effugiat, viuidamq; ſalutẽ recuperet. Accipe D. Paulinum epiſt. 4. ſic cũ Phariſæo Magdalenam cõponentem. *Meritò prælata eſt Phariſæo licèt paſcenti Dominũ, quæ ieiuna, nõ cibi, ſed ſalutis auida ſeruiebat.* Enim verò dũ ſe ſentit hoſtilibus cõfigi ſpiculis, & ſi ieiuna eſſet non cibo inhiat; ſed tota eſt in depellendis ſpiculis, in acquirenda ſalute. Abeſto hinc eſcarum cultꝰ, quando quidem hoſtium phalanges inſultant. Quid plura? Ipſius Dei cultus relinquendus eſt, vt inſultantes hoſtes elimines. Etenim inclyti illi Machabæi 1. Machab. 2. Deum in Sabbati obſeruatione adeò colebant, vt tunc tẽporis nefas iudicarint etiam ſe ab inimicorum armis protegere. Proh dolor! Scioli hoſtes noſcentes hominum religionem *intulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui ſunt ipſi & vxores, & filij eorum, & pecora eorum vſque ad mille animas hominum.* Quid tunc? animaduertunt pij viri ſtragem ſe ſe quã primum ab hoſtibus conficiendos vident, & exſurgens Matathias ait, *omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die Sabbatorum, pugnemus aduerſus eum: & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis.* Quaiis religio ſabbati, qualis cultus ſi interficiantur penitur cultores? Vbi ergo fuerit hoſtis cedat cultus bello, & priùs viriliter aſſumto gladio expugna hoſtes, quibus interfectis ſecuriùs & fructuoſiùs, tam ſpiritualibus, quàm temporalibus lucris dabis operam.

Paulin.

§. II.

Chriſto Domino non placet donũ, quod vel ex floridο Dei ore, vel puris manibus non offertur.

MEritò Dominus cibum à tentatore oblatũ repellit; is enim eſt qui non tam donũ, quàm manus, quã os, ex quibus procedit, reſpectat, acceptaturus illud, quod ex puriſsimo Dei halitu, ex limpidiſsimis manibus deuenit. Nouit quæ dicebat Cant 2. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur

tur inter lilia. Quibus componit D. Bern. 17 in Cant. illud Ioan. 4. *Meus cibus est, vt faciam voluntatem patris mei:* tunc sic ait, *verbum verbi est indicantis esse suum cibum factum bonum, si tamē inuenerit illud inter lilia: si extra reperit, etsi bonus (quod in se est) videtur cibus, non tangit illum qui pascitur inter lilia.* Priùs respicit Dominus offerentis manus, quàm donū, priùs Abel, quàm munera eius, nec vbi flores desint virtutum, expectat collecturus fructus diuinus agricola. Sane Cain voluntaria & plena offerebat munera Deo, at Deus *ad Cain nō respexit*: hoc est nō sibi accepta habuit munera ei⁹, vt pote quæ ab sceleratis manibus offerebantur. Ita D. Isid. Pel. epist. 130. lib. 1. fatus. *Deus animi Caini improbitatem respiciens ad eū oculos minime coniecit, nec ipsius munera suscepit quanuis etiam alioqui ex voluntate atque animi instituto oblata.* Non ab vrticis sed à roscidis floribus cibū exigit apis Christus: ast à Pharisæo, & infideli & leproso, & vitiorum spurcitijs squalenti cibum aliquando sumsit. Vbi flores in Pharisæi domo? Vbi ibi lilia, inter quæ posset pascua Christus sibi inuenire? Sanè, quos non habuit Pharisæus flores, intulit peccatrix Maria, ideo-
Matt. 8. que Dominus fœtentem â Pharisæo cibum repellens; redolentem accepit à peccatrice: ait enim *oleo caput meum non vnxisti; hæc autem vnguento vnxit*
Amb. *pedes meos.* Vbi D. Ambros. pulchrè concludit. *Beatus qui potest oleo vngere pedes Christi; sed beatior, qui vngit vnguento; multorum enim florum in vnum collecta spargit.* Floridum ergo Mariæ vnguentum epulas Christo Domino condiuit, qui ab effusis Magdalenæ floribus probans escas; Pharisæum conuiuatorem reprobat vt sibi iniurium. Etenim maximam Deo facit iniuriā, qui spurcissimus cum sit, peccatisque squalore fœtidus audet floridum sponsum inuitare ad conuiuium. Scelectissimus ille Iulianus simul & Gallo augustissimum templum, partitis interse expensis, erigebant sanctis quibusdam martyribus. Quiddamque accidit, dū templum contruitur admiratione dignum, nimirum, quæ templi pars Iuliani expensis erigebatur, tota singulis noctibus vertebatur in ruinam. Quæ tūc rei causa? Prudenter excogitauit illam D. Greg. Nazianz. orat. 3. in Iulianum *Naz.* sic inquiens. *Non tulerunt martyres se solos ex omnibus martyribus contumelia affici, vt templum haberent impijs manibus fabricatum.* Veré imitatores Christi quandoquidem sibi contumeliosum fore putarunt, ab impijs manibus etiam templum acquirere. Quid mirum, si Christus sibi iniuriā inferri putet, quando tentator impudicus porrigit esurienti cibos, soloſque illos spectat, qui à florido Dei halitu prosiliant.

Text. Tunc assumit eum diabolus in sanctam ciuitatem & statuit cum super pinaculū templi, & dixit ei, si filius Dei es mitte te deorsum. Scriptū est enim quia Angelis suis mādauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

§. XII.

Vbi pernicies, ruinaq; hominis suggeritur, manifestè proditur diabolus esse consiliarius & instigator.

QVi dictus fuerat prima in tentatione tentator, iam hic manifestè dicitur diabolus: etenim cur non se se diabolus prodet, quādo homini casum & ruinam persuadet? *mitte te, ait deorsum* quomodo is non diabolus? Apud Lucam c. 12. diues ille sic secum *Luc. 12.* colloquebatur. *Quid faciam? Quod non habeo quo congregem, &c.* Quis est iste, o diues, à quo scisciteris? Vbi habitat

quem conſulis? Pulchrè D. Chryſol. *Chryſ.* ſerm. 104. *Audiamus quid reſponderit conſiliarius internus. Deſtruam horrea mea. Euidenter apparuit qui latebat: qui à deſtructione incipit inimicus. Agit agit vt quæ habes, deſtruas, & quæ concupieris, non reformes.* Quicquid molliturdiabolus; quicquid conſulit, ruina hominis eſt, pernicies eſt, caſus eſt, hęc nunquam non intendit, nunquam nō procurat. Id rectè caluerant illi Iſraelitæ idolatræ, qui Babyloniorum armis præoccupati Oſeas c. 10. dicebāt *montibus cadite ſuper nos, & collibus operite nos.* *Oſeas 10.* Etenim viſis crudelibus hoſtibus petebant enixè à montibus, quod ipſi crudelitatem Babyloniorum præcurrerent aduerſus Iſraelem. Et à quibus montibus id petebant? Pulchrè explicat D. Cyril. *dicent montibus illis & collibus, in quibus idola colebant; cadite ſuper nos, anticipate crudelitatem Babyloniorum & captiuitatis extremam miſeriam.* *Cyril.* Ecce tibi deuotiſsimi Dæmonum cultores, quid ex diabolo petant & ſperent, non incolumitatem, non auxilium; ſed præproperam & anticipatam necem. Quid petiſſent miſeri & afflicti homines in diſcrimine vitæ conſtituti ab amico de ſe benemerito, niſi auxilium, niſi fauorem? At iſti Dæmonum amicitiam noſcunt ſuorum, qui amiciſsimo cuique nihil niſi mortem niſi perniciem machinantur & conſulunt. Accipite deuotiſsimum Dæmoniorum cultorem Senacherib: *E. Reg. 19.* is, 4. Reg. 19. Hieroſolymam expugnaturus multo milite cingebat, in Deū verum, & in Regem Ezechiam blaſphemus. Sed vltor Dei Angelus nocturno ſilentio octoginta millia militum interemit, à qua ſtrage vix vnus Senacherib fugit in patriam, confugiturus ad Deorum ſuorum templum. Et cur Angelus fugienti illi non intercluſit aditum? is erat blaſphemus, is erat, cuius cauſa milites interemerat, cur ipſum primum non interemit? cur reliquit ad Dæmones confugientem? Sanè qui ad Dæmones confugiebat, certam ab illis necem & perniciem habebat, & ideo abſtinuit Angelus à nece eius, vt poté qui dubio procul eſſet à Dæmonibus occidendus. Enimuerò *cùm adoraret Deum ſuum Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* De quo eleganter Eucherius, *contemptor veri* *Euch.* *Dei in fano falſi numinis trucidatur, nec Angeli periit gladio, quod erat commune cum pluribus, ſed parricidio filiorum.* Non egent Deo vltore & interfectore qui Dæmonibus, & vitijs ſeruiunt, diabolus ipſe, vitium ipſum carnifices ſunt ſuorum mancipiorum, indigneque ferunt quod ſui communi clade concidant, quos ipſi omniū crudeliſsimè ad caſum & perniciem impellunt. Porrò vnius eſt Dei illa vox, quam Pſalmus 57. in titulo oſtendit, nempe *ne diſperdas.* De qua Niſſ. in pſal. cap. 15. dicit. *Ne diſperdas dixit. Deo digna vox, hominis interitum vetans.* Adeo vt non prius Satan, in homines deſæuiat, quam à facie Dei egrediatur. Sic percuſſurus Iob cap. 2. dicitur *egreſſus eſt diabolus à facie domini.* Vbi Olimpiodorus ait, *Rurſus docemur, eum qui ad hominem adoriendum, mentem conuertit, à facie domini exire.*

§. XIII.

Is eſt Chriſtus, qui nequiſsimos ſæpius & obduratiſsimos peccatores in bonum facit grauitare, ſi vel iniurijs illorum manibus ſuſcipiatur.

QVI nocentum manibus Chriſtus Dominus non dubitauit tradi, ſimiliter nunc vt Cypriano, & Gregorio Magno placet ſeſe manibus diabolicis volens tradit. Quem accipiens diabolus pergit in ſanctam ciuitatem, & in templi pinaculum. Quorſum ſanctitatis & religionis oſor in ciuitatem ſanctam, & in templum? An præcipitia de erant in deſerto? erant omnia Iudeæ excel-

ſa

sa ablata? Cur non potius ad idolorum excelsa, ad Babilonicas turres euolauit, vt præcipitium persuaderet? Sane non ase, sed deifico ponpondere pressus in templum Dei, in ciuitatem sanctam grauitauit. Sicut qui saxeam molem suscipit asportandam in centrum saxi grauitat, & sæpe renitens licet ad ima fertur pondere superatus: sic aliquando qui Christum Dominum vel per iniuriam in se suscipit, non potest non grauitare in centrum sanctitatis, in sanctorum ciuitatem, & quantumuis renitens deifico pondere pressus necessum est, quod feratur in loca sancta. Sacrilegus ille proditor
Mat.27. Matth. 26. exitiali pœnitentia raptus, *proiectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit.* Nota vbi argenteos refudit, in templo, nimirum: quis te in santissimum templum egit ô Iuda? Cur non potius in domũ Cayphæ festinas? Cur quo accepisti loco non restituis pecunias? Cur non ster quilinio, cur non ventis tam exosos committis nummos? At onustus pecunia curris in templum, in temploque li
Max. cet sceleratus illam refundis. Pulchre hic D. Maximus notans in templũ Iudam euocari à pecunijs, ait, *Videte quãta vis Dominicæ sit pecuniæ.* Non Iudæ operatio fuit, quod templum adeat recessurus ad laqueum: Dominica pecunia id egit: quæ leuitantem ad suspendium, adeo in bonum faciebat grauitare, vt tandem illum in templum coẽgerit, vbi sceleris veniam posset impetrare. Hæc quidem est vis Dominicæ pecuniæ, Dominici sanguinis, hæc vis ipsius Christi salutaris, quod assumtus, quod tactus nocentissimos, & leuissimos quosque in bonum grauet.

Quid arundine leuius? Quid humana natura serpentino veneno madida fragilius? Ecce tibi Christum Dominum in domo Pilati fragilis arundo na
Amb. turæ humanæ imago verberat, & affligit. Quid inde? Id eleganter D. Amb. innuens inquit. *Arundine secundum Marcum caput eius percutitur, vt solidata diuinitatis attactu nostra conditio nutare non possit.* Itaque quando nostra fragilitas arundine vanior ac fragilior Christum percutit, tunc soli-datur. & confirmatur ab ipso. Qui tactus licet à nocentissimis, aliquod illis bonum solet imprimere. Quid plura? à Pilato ipso nocentissimo, & iniquissimo iudice iudicandus suscipitur, & tunc, vt ait D. Athanas. de Pass. *Dominus interim dum à Pilato iudicabatur,* *Athan.* *eius vxori oracula edebat, quo simul Pilatus & silentio eius fortitudinem stuperet, & ex oraculis cognosceret eum non hominem; sed Deum esse.* Scit Christus peruersa à quoquam teneri, quem sicut graue in centrum, sic in sanctitatem facit grauitare, vel sicut lux obiecto corpori instat, si vel rimulam inueniat, quo suæ claritatis fulguret radios. Id quod prænoscens aduersarius, cum vidit Christi corpus Iudæ in Cæna fuisse cõmunicatum, vehementer Domini timens morem, scelestissimum proditorem omni conamine impellebat in laqueum. Sic sanctus Cyrill. libr. 9. in Ioan. cap. 19. dum fatur. *Etiam Iudam* *Cyril.* *cum post panem omninò separauerit tum moram tunc benedictionis virtutem timens, ne scintillam in animo eius accenderit, ac inde illuminauerit, magna præcipitem agit celeritate.* Hæc ille.

§. XIIII.

In perfectionis sublimitate, arduisque virtutibus constitutus homo securiorem, & suauiorem vitam ducit.

PRudenter Rabanus in Catena vi- *Rab.*
dens Christum Dominum à Diabolo in pinaculũ templi assumtum, id notat, *vt quisquis imperauerit viam veritatis arctam nos ascendere, obtemperemus.* Etiam Diabolo suggerente, perfectionis culmẽ ascende, sublimia virtutum cacumina tene hoc pro certo habens, nullibi fruiturũ fore vitã dulciori hostiũq; incursib' securiori. Huc spectabat illa gratia in Amasię crinibus ab *Cant. 4.*
spõso Cãt. 4. decãtata. *Capilli tui sicut*

greges caprearũ. Cuius explicationem
Amb. affert D. Ambroſ. in pſalm.118. ſerm. 16. verſ.3 *Vides quòd in altis grex iſte paſcitur? audiſti in montem? Itaque vbi alijs præcipitia, ibi capreis nullũ periculum, ibi gregis huius alimentum, ibi cibus dulcior, ibi fructus electior, ſpectãtur à paſtoribus ſuis dumoſa de rupe pẽdentes, vbi luporum incurſus eſſe non poſſunt, ibi fœcundæ arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Ideò elegit eas ſpiritus, quibus cætum venerabilis Eccleſiæ comparet.* Etenim vbi quis capreę inſtar altiſſima virtutũ cacumina ſcandit, & in arduis euangelicæ perfectionis culminibus ponit nidũ. O quàm ſecurus à luporum incurſibus dulciſsimã & quietiſsimam vitam tranſigit! Rudiores, & imperfectiores, qui toti ad humi iacentes herbas feruntur, ſublimia euangelij conſilia ſibi æſtimant præcipitia, & cùm ardua virtutum fugientes per mediocria & plana iter inſtituunt, mille ſuſtinẽt fames, mille ſites, mille hoſ-
Pſal.48. tium incurſus, & ſæpiſsimé, *ſicut oues poſitos in infernis*, id eſt, in imis virtutũ, *mors depaſcit eos*. O vtinam non ſicut oues in cãpis; ſed ſicut capreæ in montium cacuminibus, in altiſsimis rupibus gradum figerent, ibi nullum periculum, ibi cibus dulcior, ibi luporum incurſus eſſe non poſſunt, ibi fœcundiores vitę arbores fructum integrum ſubminiſtrant. Sanè apud Ægyptum manducaturi agnum Iſraelitæ iubentur, cum calceatis pedibus baculos in manibus tenere, vt ſic in profectionẽ ſeſe accingerent. Verùm poſtea miſſurus Chriſtus Dominus Apoſtolos in vniuerſum mundum. Matt.10. cauet,
Mat.10 *ne calceamenta, necvirgam ferant*. Enim verò vbi Ægyptiorum arua terimus, vbi virtutũ primordijs inſiſtimus, opus eſt nobis calceis, quibus à ſpinis, reptiliumque ſerpentium morſibus euadamus liberi. Opus item baculo eſt, quo nos protegamus à crebris inimicorũ incurſibus. Aſt cũ ſemel Apoſtolicum culmen attingimus, nempè cùm euangelicæ perfectionis altiſsima cacumina ſubimus; vix eſt quod timeamus periculum, vix eſt luporum acceſſus, quare nobis virgæ minimè neceſſari⁹
Gaud. eſt vſus. Sic D. Gaudentius tract. 5. in Exod. *Opus eſt mihi*, ait, *& baculo, Paſcha adhuc in Aegypto celebranti, vt me ab interitu liberem, percuſſo Aegyptio; ſi quis verò eſt Apoſtolicus, & per Ieſum proſtrato Aegyptio magnus factus ac potens eſt, non iam propter ſe baculũ portat.* Nil in Apoſtolicæ perfectionis culmine quod timeat, habet, ibi luporũ incurſus eſſe non poſſunt, nullus aditus hoſti, qui inſigni virtute munitum expauet hominem. Lumen huic excogitationi præbet ſingularis hiſtoria ex lib 4 Reg. c. 3. ibi enim fortiſsimorum *4. Reg. 3.* Iſraelitarum exercitus Regem Moab acriter impugnat, imò iam iam expugnat: qui fruſtrà in validiſsimos hoſtes omnia mollitus, Marte iã deplorato, *arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio in Iſrael, ſtatimq; receſſerunt ab eo, & reuerſi ſunt in terram ſuam*. Quid tunc rei? Infentiſsimi hoſtes, nimiumq; crudeles à Rege, quem impugnabant, recedunt, quando illũ vident omni deſtitutum auxilio? Illum indignantur, & fugiunt, cùm penè in manibus tenent, quẽ mille pugnis, crebris conflictibus ſperabant euerſuri? Rectiſsimè Caieta- *Caiet.* nus huius hoſtilis fugæ cauſam meditatus inquit. *Intelligere licet Iſraelitas ido latras, viſo illo holocauſto magni pendiſſe illud, & deſperaſſe de victoria aduerſus Regem munitũ præſidio tanti holocauſti.* Et quidem vel vnus virtutis actus inſignis reddit hominem inſuperabilẽ inimicis. O vtinam quis eo perfectionis ſcanderet, vt ſui cordis primogenia mactet, Deoq; litet! O quàm fugaret hoſtes! ó quàm ſecurus inde ageret! fugatis inimicis! ò quàm longè abijſſent contrariorum exercitus deſperati de victoria aduerſus hominem munitum virtutis tantæ cacumine. Ecce de Iob excellentiſsimis virtutibus quid D. Ze- *Zeno.*
no dicat lib. 2. ſer. 16. *Tanto autem puritatis, & fidei erat muro munitus, vt non auderet eum attentare Diabolus; niſi à Deo iuſſus*. Etenim qui perfectionis teret cacumina, arduiſq; euangelij ſemitis figit veſtigia, omnia habet in tuto, illi fœcundæ vitæ arbores integrum fructum ſubminiſtrant, nec feros expauet hoſtium conflictus.

§. XV.

Qui in virtutis cacumine versatur, hostibus malignis insuperabilis est, à se tamen sui ruinam timeat.

POsitum in pinaculo templi Dominum non audet, imò nec potest impellere in præcipitium inimicus, id solum spectat, vt ipse sese agat in ruinã. Idcò ait, *mitte te deorsum.* Etenim perfectissimi viri hostibus inaccessi, & terribiles suo quandoq; casu miserè dissoluuntur. De Behemot dicebat sanctissimus Iob. c. 4. *Corpus illius quasi scuta fusilia.* Vbi B Paschal. li. 3 in Threnos littera Tau expendit illud, *scuta fusilia*, ita edisserens. *Scuta ergo si sunt fusilia in suscipiendo sagittas, robusta sunt; sed casu fragilia. Ictu quidem ferientium minimè perterrantur; sed suo lapsu per fracmenta dissoluuntur.* Siccine perfectissimorũ virorum describitur robur & fortitudo, scuta quidem fusilia optimo temperamento elaborata, quæ inimicorũ tela rideant, ferientiumque ictus, igneas etiam glandes facilè inuicta repellant; verùm si elapsa è manibus, si proprio pondere grauitantia decidant, proh dolor, in quam, minutissima fracmenta conteruntur! Timeat ergo perfectissimus quisque, cũ à Deo in arduis virtutum cacuminibus feratur sublimis, ne dum hostibus inuincibilis graditur, suo se lapsu miserè comminuat. Hoc pungebantur timore egregij illi serui, de quibus Iob. c. 29. dicit. *Si quando ridebam ad eos, non credebant.* Quidni? Laudari potest seruus, qui fauoribus domini sui, qui ridenti domino minimè credit. Vnde ista laus peti potest? Prudentissime illam expendit D Gregor. in hæc verba: *Redemptori nostro quasi non credimus arridẽti, dum multis iam eius donis testantibus & gratiam fauoris eius accipimus, & tamen adhuc sub eius iudicio de nostra infirmitate titubamus.* Protecti à Dei gratijs, nimijsque eius fauoribus exaltati, non de hostium conflictu, non de venenatis iaculis; sed de nostra infirmitate semper timeamus, quem forti retorta manu tela non feriunt, lapsissime conterit proprius casus. *Iam Paulo è cœlo Dominus loquens, eiusque oculos interius aperiens, exterius claudens potentiam suæ maiestatis ostenderat. Iam de eo Ananiæ dixerat, vas electionis est mihi iste, iam ad tertium cœlum superse raptus fuerat, iam in paradisum ductus, arcana verba quæ dicere non posset, audierat: & tamen adhuc timidus dicit, castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne ipse reprobus efficiar.* Ipsi altitudo electionis, & virtutis hostium eripuit metum; sed de se ipso multò maiorem timorem incussit, vt semper de sua titubaret infirmitate. Apud Lucam memini Christum Dominum Apostolis dixisse c. 12. *Nolite timere, pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Ecce tibi cùm regnum seruis promittit Christus, illosque quasi cœlestis regni candidatos insignit, simul metum illorum expellit. Sed quid tunc illi timerent? Se in Reges cooptatos vidẽt cur timeant? Acutè D. P. Chrysol. ser. 23. inquit. *Promissionem regni sine timore seruilis status audire non sufficit, quia qui libertate vix dignus est, capere non valet insulas: principatus regnum velle seruum crimen est, audire periculum, temeritas non timere.* Temerarius ergo est ille seruus, qui cùm in sublimi perfectionis se videat gradu, vbi penè manu coronam pertingit, vbi crebrò se ad regnum euocari auscultatur, non vehementer timet de sua infirmitate, ne qui ab hostili incursu liber triumphale diadema sperat, proprio casu decidat reprobandus. Hinc ille credentium maximus parens Abraham Genes. 15. cùm se à Deo mille promissionibus audit munerari, cùm se in culmine diuinæ amicitiæ notus exaltatũ, ait: *Domine Deus quid dabis mihi?* Quę verba Philo Iudæus lib. quis rerum diuinarum sit hæres, sic in primis legit. *Here Domine, quid dabis mihi?* Deinde notat illud, *Here*, Greco vocabulo sonare vinculum, timorem. Vnde quòd Abrahamus in summam Dei familiaritatem elatus dicat, Here Domine,

Iob. 4. Pasc.

Luc. 12.

Chrisol.

Iob. 29.

Greg.

Gen. 15.

Phil. *perinde eſt*, ait Philo, *ac ſi dicat, non ignoro tuam ingentem potentiam, ſcio & poteſtatem tuam terribilem, & idcirco timens, tremenſque te appello.* Quantò enim diuinæ ſublimitatis vicinior, tantò de noſtra infirmitate timidior, nec proprio caſu amittat, quod ab hoſtilibus incurſibus eripuit liberum.

§. XVI.

Chriſtus filius Dei maximè innotuit à ſummo cœlo vſque ad mortem dimiſſus.

PArum petis, ò Diabole, à filio Dei, vt ſeſe à pina templi dimittat: etenim ille eſt, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit à cœlis, crucifixus, & mortuus, & ſepultus eſt. Non à pina templi; ſed à ſummis cœli verticibus dimiſſus in mortem vſque Dei filius manifeſtè perlucet. Sic D. Petrus Chryſologus tentatorem irridet. Quid deſcenſum à templi pina expectas, vt filium Dei videas? Ecce tibi, *ſe Dominum, ſe vtique Deum intelligi voluit, qui non de pina templi tantùm ſe dedit ad terram; ſed e cœlis ſe ad inferos vſque iactauit.* Hiccine filij Dei deſcenſus, hæc demiſsio, qua innaſcibilis Patris proles probat, & manifeſtat diuinitatis ſuæ originem. Aquilarum pulli maternis ſcapulis ſublati, an degeneres ſint, nitidiſsimam probantur ad Solis lucem. Verùm proles diuina vnigenitus Dei Filius à ſinu Patris emiſſus in terram vſque, tunc claret, tunc apparet manifeſtiſsimus, quùm & ipſe, & vniuerſus orbis operitur mortis caligine. De illo Beatus Athan. Athanaſius in reſcripto ad Liber. Papam. *Ipſe eſt Dei virtus, hoc eſt Deus, qui infernum expugnauit, & imperium Diaboli demollitus eſt, quì Deus in deſcendendo corpus ſuum à mortuis excitatum Patri repræſentauit.* Expendo illud, *qui Deus in deſcendendo*, quaſi tunc maximè Deus innoteſceret, cùm ad vſque puluerem mortis deſcendit. Id quod eleganter ponderauit Drogo, libro de Sacramentis Paſsionis, vbi iuxta Lucam, capit. 24. Luc. 24. proponitur Chriſtus in Caſtello Æmaus diſcumbens cum duobus Diſcipulis ſuis: *Et accepit panem, & fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Et quidem in fractione panis cognouerunt Dei verbum Diſcipuli. Quid plura? *Panis caro tua eſt*, ait Drogo, *fregiſti manibus tuis corpus tuum, quia poteſtatem habebas ponendi animam tuam, fregiſti corpus, quod foris apparebat, & oſtendiſti medullam, quæ intus latebat; niſi enim patiaris, non cognoſceris.* Cùm lucem verbum habitabat inacceſsibilem, non cognoſcebatur, vix in vmbris, obſcuriſque imaginibus ſeſe pandebat propheticis viris; panis erat, ſed integer; à prælucenti ſolio deſcendit in mortuorum caliginem, & tunc doloribus mortis confractus, æternam, diuinamque patefecit originem. Athan. Vnde D. Athanaſius oratione de Verbi Incarnatione, eius deſcenſus eam cauſam adducit. *Ea igitur de cauſa Verbum homo genitus eſt, homo apparuit, mortuus eſt, & reſurrexit, vt præſtingeret, obſcuraretque rebus ſuis geſtis quicquid vnquam ab hominibus geſtum eſt. Vt vbicumque homines ſenſibus ſuis ad credendum numen præoccupati eſſent, inde eos abduceret, & de Patre ſuo illos certiores redderet.* Ecce quò ſe dimiſit Chriſtus, vt Patrem ſuum Deum oſtenderet, vt ſe vnicum filium Dei inſinuaret, dum ipſo in deſcenſu ſublimis, in ſupplicio innocens, in morte diuinus, in inferno Deus omnibus innoteſcit. Sanè qui tam ſuperiorem omnibus habuit interitum, præ omnibus ſingularem ortum à Deo Patre habeat, fuerit neceſſum.

§. XVII.

§. XVII.

Hoc valde calamitosum hominibus, quòd in necessitatibus suis Deum obliuiscentes, creaturas respiciant.

ECce tibi Dæmonem Christo Domino præcipitium suadentem, & simul offerentem Angelos auxiliatores, ait enim, *Angelis suis mandauit de te, & in manibus portabunt te.* Cur Angelorum auxilium promittis? an non magis ipse pater adstaret filio? an non filius sibi sufficeret? Cur relicto Deo auxiliatore, Angelicas manus opitulatrices proponis? Papę hoc solũ putabat persuasum præcipitium, si illius oculi vel ad creaturã relicto Deo respicerent. Nonne Petrus Christo imperterritus adhærebat? Quis Petrum deturbauit à petra Christo? Vide quid de illius ruinæ causa dicat Luc. cap. 22. *Et posti pusillum alius videns eum dixit, & tu de illis es, Petrus verò ait, ò homo non sum.* Ibi elegãter Drogo lib. de Sacram. Pass. expendit illud, ò homo non sum, nimirum inquit, *hominẽ attendit, non Deum:* & quidem tota est humani casus & prœcipitij causa, quòd immemores Dei, respiciamus creaturas. Hoc inprimis ostendit superbissimus ille dives, dum etiam in suo præcipitio medijs tormentorum ignibus id de consuetudine eructat. *Pater Abraham miserere mei.* Quem sic meritò Chrysost. in Catena pungit, *Creator creaturæ miseretur suæ, vnus venit Medicus qui sanat morbos, alij sanare non possunt, erras miser.* Heu quot hic error egit in præcipitia! quot in necessitatibus suis, in periculis, expectantes creaturas ad miseriarum ima sunt deuoluti! Nunquam aduersarius de ruina hominũ securior, quàm dum illis persuadet, quòd respiciant creaturas. Cauit hoc periculũ prudentissimus Moyses, Exod. 33. qui nisi Deo comite exire in terram promissionis noluit, angelicum etiam ducatũ repellens. De quo D. Athanas. ad Serapion. sic fatur. *Moyses recusauit ducatũ Angeli. Nisi, inquit, ipse Deus nobiscum proficisceris, ne me hinc abducas, nolebat enim creaturam ducem populi esse, ne omisso creatore creaturæ inciperent inseruire.* Quasi consequens foret, si à creatura expectarent duci, à creatore deficere, & penitùs interire. Id quod sibi etiam cauerunt Israelitæ populares in summa sua stultitia, quando absentis Moysis moram non sustinentes ab Aarone postulant. *Fac nobis Deos qui nos præcedant.* Sanè absentiam hominis homines supplere poterant: at scioli hi in ignoratia sua ducatum hominis suspectum habentes, solũ sibi Deum præfici exposcunt. Quos ideò commendat Clem. Rom. const. 6. c. 20. fatus, *Hac vna in re sapiunt, quòd se sine Deo nihil fatẽtur posse;* imò nisi ducente Deo progredi nolũt. Vtinam hac semper vigerent cautela, & creaturarum omnium ducatũ haberent suspectum, sed tandem relicto Deo ad creaturam confugiunt, quando Hierosolymis clamant, *Nos non habemus Regem nisi Cæsarem,* à quo æternò duraturam calamitatem acceperunt. Sic Theodoret. in Hiere. c. 2. *Negantes Deum dixerunt se non habere Regem nisi Cæsarem, hac de causa Cæsari tradidit illos:* & sub Cæsare, ad quem confugerunt, periere illius gladio enecti.

Luc. 22. Drog. Luc. 15. Exod. 33 Athan. Exod. 32. Clem. Ioan. 19. Thod.

Textus. Ait illi Iesus rursum. Scriptum est, non tentabis Dominum Deum tuum.

§. XVIII.

Quando quis viam habet, qua ipse sese facilè difficultatibus expediet, Dei auxiliatoris auxilio fixus, non miracula vanè speret.

DEus Optimus, & Maximus, vt amat inuocari ad extraordinaria

ab

ab ijs qui omni creaturarum ope deſti tuti ſunt, ſic vbi creaturarum operatio poteſt intercedere, amat ipſe quieſcere ab extraordinarijs. Id quod maximè claruit in incarnatione verbi, in qua poſtquam diuina virtus efficacitatem ſuam oſtẽdit in efformanda deifici pueri carne ſine virili ſemine, in educendo maturo fœtu ſine matris corruptione. Vbi ad impoſitionem nominis ventum eſt, quæ creaturarũ poteſtatem non excedebat, additur ſtatim Ioſeph, cui ab Angelo dicitur.

Mat.1. Matth. 1. *Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, pariet tamen filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Etenim cùm Ioſeph audiſſet Mariam fœtum ſuperna Dei virtute parturiri, ne ipſe à cura illius abſtineret, ſoli virtuti diuinæ illũ committens, prævenitur, quòd nomen imponat, quòd quicquid in ſe fuerit, id ipſe efficiat. Quaſi dicteret, ait Theo-

Theoph. philactus, *Non ſuſpicieris, quòd quia à Spiritu ſancto eſt conceptio, Virginẽ ideò dimittere debeas adiutorio deſtitutã; ſed miniſtrabis ei in omnibus.* Sic laborare debes in puero nutriendo, in matre fouenda, vt nil quod tu præſtare poſſes, Deo relinquendum putes. Vt arcam Domini in plauſtro labentem te-

2.Reg.6. neret Oza. 2. Reg. 6. extendit manum ſuam ad arcam, & ſtatim à Domino percuſſus interijt, ea ſanè ratione, quia qui humeros adhibere poterat, & debebat, extremum ſolum adhibuit ma-

Theod. nuum. Ita Theodoretus quæſt. 20. *Delicti luit pœnas: nam cùm Deus iuſſiſſet vt Sacerdotes ferrent arcam ſuis humeris, præter legem eam tulit in plauſtro.* Nihil tam Deo exoſum, quàm qui diligentiam adhibere poſſunt, & tenentur, otio torpeant aliorũ labori fidentes. Is Deo placet, qui vbi impoſitis humeris, manibuſque adhibitis neceſſitati occurrenti ſatisfacere poteſt, omnipotentis ſolius auxilium non

Gen.12. exereet. Hinc Abrahamus. Geneſis 12. hæc verba fecit vxori ſuæ Ægyptum ingredienti. *Noui, quòd pulchra ſis, mulier; & quòd cùm viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: vxor illius eſt, & interficient me, & te reſeruabunt. Dic ergo, o' ſecro te, quòd ſoror mea ſis, vt bene ſit mihi propter te.* Ad hæc Fauſtus Manichæus vehementer condemnat Abrahamum modicæ fiduciæ in Deum. Etenim vbi Deus illum in Ægyptũ miſerat, quid ipſe timeret? Cur ſe totum Dei prouidentiæ non committit? Cur Deum liberatorem in omni periculo non ſperat; ſed magis propriæ artis nititur prouidentiæ? Fauſti autem iguorantiam, & Abraha- *Aug.*
mi prudentiam expendit Diuus Auguſtinus libro 22. cap. 26. in hæc verba. *Dicet aliquis, cur non potiùs ita de Deo ſuo præſumit Abraham, vt fateri non timeret vxorem? Nunquid Deus ab illo mortem non poterat repellere, quam timebat, eumque cum coniuge ſua ab omni pernicie tutari, vt nec vxor eius, quamuis pulcherrima, appeteretur ab aliquo? Poterat ſanè id efficere Deus; ſed ſi interrogatus Abraham illam fœminam indicaſſet vxorem ſuam, duas res tuendas commiſiſſet Deo, & ſuam vitam, & coniugis pudiciam. Pertinet enim ad ſanã doctrinam, vt quando habet homo quod faciat, non tentet Dominum Deum ſuum.* Vnde prudentiſsimus Abraham quam potuit vitam ſuam arte, & induſtria tutatus eſt, quam non potuiſſet tutari vxoris pudicitiam, Deo commiſit, eiuſque virtutem fuit expertus, quia & ipſe quod potuit, fecit. Quandoquidem Deus nec ſuæ ſoli, nec Angelorum virtuti committi gaudet quod homo valet perficere. Raphaeli Angelo mãdauit Deus de Tobia, & tamen nunquam video Angelum applicuiſſe manum ſuam, vt Tobiam periculis erueret. Ecce Tob. cap. 6. im- *Tob. 6.*
manis piſcis exiuit ad deuorandum eum. Quem expauefcens Tobias, clamauit voce magna, Domine, inuadit me. Quid tunc Raphael? accurrit ne piſcem occiſurus? Minimè; ſed dixit ei: *Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, exenterа hunc piſcem.* Non Angelus; ſed ipſe Tobias piſcem aggreditur; piſcis præcordia imponit prunis; piſcis felle amariſsimo linit oculos patris.

Vnum

Vnum in toto itinere petit Tobias ab Angelo, nempe vt ipse solus in Rages ciuitatem proficiscatur, quod Tobias etiam faceret; nisi manere cogeretur à socero adiuratus, *cuius vim adiurameti*, inquit, *spernere non possum. Tunc Raphael in Rages ciuitatem Mædorum perrexit.* Ecce tibi non aliud efficit Angelus, quàm id quod sibi constat à Tobia non posse peragi: quicquid enim est sub nostra potestate nec Angelis, nec soli virtuti diuinæ est demandandum. Bene monebat Dominus apud Isaiam cap. 1. *Venite, & arguite me:* Vbi Chrys. sic explanat. *Quiddam ipse facite, & quod reliquum fuerit ipse adijciam Exiguum aliquid mihi date, & solidam rei totius summam vobis impertiar gratuito.* Sic Deus vbi Eliam cibo refecturus erat, eum iuxta torrentem aquæ iussit manere 3. Reg. 17. Cur iuxta torrẽtem maneret nisi vt alimoniæ cura inter Deum, & hominẽ diuideretur? quãdo homo quas facile posset aquas a torrente acciperet, & quem aliter habere non posset cibum ex solo Deo sumeret. Annuit Iosephus lib. 8. c. 7. aiens. *Ad torrentem quemdam degebat, vnde potum haberet, nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur.*

Textus. Iterũm assumsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

§. XIX.

Valde tibi salubre erit, si mundi glorias, irritamenta vitiorum, virtutum difficilia in certamen vo ces, eorumq; ementitas vires in secreto cordis expugnes.

OMnia regna mundi eiusque glorias ostendit tentator Christo. An quia omnia ementitis coloribus ante mortales oculos in aere cõfinxit? Nõ abnuo: sed esto, quod manus designatione notaret mundi plagas, quarum imperia gazas, delitias compositio sermone describeret. *Plane placuit Domino sibi omnia hæc ob oculos proponi, effingi, vt qui illa aspernatus venerat cũ ementitis illorum imaginib⁹ quo ad nos ediscceret confligere & euincere. Ea enim erant prophanis hominibus meditamenta militaria, vt loquitur Tacitus, quando miles solitarius se inter confertissimos hostes animo figurabat, ibiq; venientes effingebat conflictus, volantia tela, equitum impetus, quos impar cauebat, vel honore sti mulatus hinc inde alacer nitebatur de molliri.* Sic à natura edoctus Taurus, vt se in prælium accingat solus in deserto.

Et tentat sese, atque irasci in cornua discit
Arboris obnixus trunco, ventosque lacessit ictibus. *Virg. 3. Georg.*

Sic etiam Christianus miles hostium animæ suæ conflictus meditetur, reuocetque in memoriam regna mundi, effingat sibi ob oculos gloriolas, momẽtaneas delitias, gulæ irritamenta, iniuriarum felles, tormentorum dolores, & comite Christo classicum medijs in præcordijs intonet, manum conferat, impugnet, acriter dimicet, donec victor existat. Vnigenitus Patris sub efficta humana figura patribus antiquis apparebat, nimirum Abraham, à quo recreatus est, Iacob, cum quo tota nocte acri lucta certauit. Id docent Chrysost. Amb. Leo. Theoph. Clem. Rom. & Alex. Cur ergo efficta carne apparebat verbum? Rationem pulcherrimè innuit Tertull. contra Prax. c. 16. sic inquiens, *ediscebat ad veritatem carnis assumendam quasi præludens inficta.* O quam rectè ficta in carne præludens, veram nostræ carnis molem gestare ediscet! Non quia ipse opus haberet, sed quasi fingit edisci, vt nos doceamur, de efficis certaminibus in verum descendere certamen. Ergo quisquis in arenam venturus vbi hostium conflictus, vbi deliciarum lænocinia, vbi ignea voluptatum tela, vbi honorum *Tert.*

fulgura

fulgura, dignitatū ſpicula. Ediſce prius & exercere in pugnam, prælude inficiis, mentitis prius conflictibus, aſſuefco vincere. Hoc faciebat Paulus ad Rom. 8. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an fames? an nuditas? an periculum? an perſequutio? an gladius? Certus ſum, quia neq; Angeli, neq; Principatus, neq; virtutes, neq; inſtantia, neq; futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare á charitate Dei, qui eſt in Chriſto.* Et ſane nulla tūc fames, nulla tribulatio, nullus gladius imminebat non tortor, non perſecutor, imò nunquam Angeli, aut virtutes, aut Principatus Chriſtianū impulerunt in Chriſtum. Cur ergo Paulus tot ſibi diſcrimina effingit? Equidē optimus agoniſta ediſcebat, & ad aduerſos cōflictus ſubeundos quaſi prēludebat inficiis. Hinc B. Ennodius laudat ſanguinolenta gladiatorum certamina à Theodorico Rege prudentiſsime in ludiuundos, & eſtiuos iuuenum conflictus, commutata. Ait enim in eius Panegyr. *Interea illa gladiatorum congreſsio, (vt docuit exitus) non tam peperit incrementa roboris quam pauoris. Inter ſecundas res didicit imbellium animus quid timeret. Vide ad inuentionum diuerſitates pleno calle diſtantes. Illis vera cruoris effuſsio animos à dimicatione ſubmouit, hic adoleſcentium vigor de imagine mentitæ concertationis incanduit.* Proh militis ingenuitas! qui nouit intra ſe effingere certamina & vincere, vt in veras & manifeſtas victorias tranſeat. Quod interum certamē præferebat illa Dei amaſia, de qua Cant. 5. *Comæ eius ſicut vlatæ palmarum nigræ quaſi coruus.* Et cur nigricarent victorioſæ pulcherrimæ fœminæ crines, niſi ex interno certamine? Sic D. Paulinus Epiſt. 4. *Nigræ vero iam non de peccato, vt puto; ſed de exercitationis internæ quaſi bellico puluere, vel pulueruleuto ſudore nigrantes.* Adeò victrix ſponſa ſe exercet interterno certamine. Hinc Tertull. lib. de cultu fœminarum, ſic eas à muliebri mundo deiecto in mundum armat. *Quare benedictæ, meditemur duriora; & non ſentiemus.* Hoc vnum in Magnatibus ſæculi deplorat merito D. Chryſ. hom. 18. ad Pop. quod nunquam tribulationum prælia, niſi iam in ipſa arena ſubeant; ideoque miſere enecti vincuntur. *Ne quippe*, ait, *menſas eorum reſpexeris, nec aſſentatores, & paraſitos; ſed res ex ipſis orientes, infeſtationes, calumnias, pericula anxietates, & quod his moleſtius eſt, quod impræmeditati ad has deuoluti mutationes, caſus generoſè ferre neſciunt. Multi namque, cum eos hortaremur, vt generoſè grauia ferrent, dicebāt, nihil vnquam tale meditati ſumus.* O vos fœlices, qui omnes conflictus præmeditati in arenam proſilitis, qui meditatione confligitis cum hoſtibus, & ad vera certamina euincenda præluditis inficiis, quibus difficilimos incurſus ſuperare ediſcitis! His præmeditamentis armabantur inpugnas illi primi qui Chriſtiani, de quibus Tertull. ad Scapul. cap. 1. inquit. *Nos quidem neque expaueſcimus, neque pertimeſcimus ea, quæ ab ignorantibus patimur, cum ad hanc ſectam vtique ſuſcepta cōditione pacti eius venerimus, vt etiam animas noſtras auctorati in has pugnas accedamus, ea quæ Deus promittit conſequi optantes, & ea quæ diuerſæ vitæ cōminantur pati timentes.* Adeo qui præmeditatus accedit, intrepidus in arenam proſilijt.

Ad Ro. 8.

Ennod.

Tert.

Cant. 5.

Tert.

§. XX.

Non qui remunerationis gratia Deo ſeruit, ſed qui nulla remunerationis memoria eſt Deo gratior.

HVnc maximū de hoſte ſuo Deus reportat triumphum, quod Diabolus niſi pacta mercede nullum vnquam ſibi ſeruum acquiſiuit. Verum Deus is eſt cui mille ſeruiunt de nulla cum illo agentes mercede: qui inde ſummā ſibi, & Deo gloriam peperērūt. Reuoca in memoriam operarios illos inuinea Domini laborantes Matth. 20. quorum alij pondus diei, & æſtus portant: alij nimis ſeri accedunt, vix vna hora laborant, & tamen plus in illis pater familias gaudet, quos prius ditat, & maxime laudat. Cur hoc? an gratiores

Mat. 20.

gratiores sunt Deo pigritantes? Absit
Naz. sed vt recte notat Nazianz. orat. in sanctum Baptisma, *illi non prius crediderunt, nec ingressi sunt, quam ipsis ex conuentu merces constituta fuisset, vbi nulla condicta mercede ad laborem accesserunt.* Proh Deus immortalis qualis, quanta que tua perfectio est, cui non dubitent homines inseruire, nulla condicta mercede! O generosi & verè Dei amatores homines, qui sine lucri spe, sine mercedis prætextu ad labores eosque maximos aduolatis! Tandē aliquando prodigus ille filius dissipatorque pater
Luc. 15. nę substantiæ adse reuersus ait Luc. 15. *Surgam & ibo ad patrem meum*: hunc lautissimo epulo excipit pater, cum magna tamen filij iunioris inuidia, quem etiam vt placaret inuidentem pater ipse ait illi, *fili omnia mea tua*
Chrysol. *sunt*. Omnia, inquam mea tibi inuidenti parantur, ait Chrysol. serm. 4. *Neque hic aliud quam patrem quæsiuit, qui veniens non filij, sed loco mercenary voluit collocari dicens, pater, peccaui in te fac me sicut vnum ex mercenarijs; sint tibi omnia, illi sufficit pater: & ne quid tibi de præsentibus, & veteribus existimes imminutum illi noua, & futura perquirā.* Hic sane gratissimi Deo accidunt, qui non ad omnia; imo omnibus relictis ad solum exiliunt patrem, quibus etsi omnia auferantur, adhuc tamen generosè Deo obsequuntur. Sic in Sata-
Iob. 2. nam insultans Dominus de seruo suo Iob gloriatur, cui omnia Sathanas abstulerat, & tamen, ait Dominus *adhuc re-*
Chrysost. *tinet innocentiam suam*. Vbi Chrysost. ho. 5. in Iob. *Tunc obstructum est turpe os Diaboli, nec habuit quod diceret.* Et enim nunquam tales seruos diabolus norat, qui nisi oblatis omnibus mundi regnis, nec vnum seruum sibi acquisiuit; ideoque adstupet videns adeò generosum Dei seruum, qui etiam ablatis omnibus Deo nitutur inseruire.

§. XXI.

Diaboli serui summo labore ad terram vsque cadentes emunt temporalia bona, quæ Dei serui gratis, & super omnia terrena exaltati acquiruntur.

NOn ad terram vsque procidentes; sed terrena omnia calcantes serui Dei temporalia cuncta nanciscūtur & æterna. Illis enim dicitur Deute. Deut. 11
11. *Omnis locus, quem calcauerit pes, vester erit.* Vbi August. *Ideo vester erit,* Aug.
quia â vestris pedibus calcatur. Vis omnium dominari nulli subiaceas; vis ad te omnia festinent? nulli te submittas, omnibus te superiorem præbe: omnibus terrenis super positus, terrenorum omnium Dominus eris. Pulchrè D. Bern. serm. 21. in Cant. *Et ego si exaltatus fuero a terra (audenter dico) omnia trahā ad me ipsum. Neque enim temerariè vsurpo mihi fratres mei, vocem cuius me induo similitudinem, quod si ita est ne putent diuites huius sæculi fratres Christi sola possidere cœlestia: possident & terrena, & quidem tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Et â terra exaltantur, & terram adse trahunt, & facili negotio trahunt. Non sic diaboli serui, qui vt terrena obtineant prauissimorum hominum misere cadunt, & deuoluuntur ad pedes. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens, &c.* Casu & ruina emenda illis sunt bona terrena. Rectè ibi Amb *habet hoc ambitio domesticum periculum, vt enim dominetur alijs prius seruit, & curuatur obsequio.* Heu quoties reptandum humo ijs, qui mundiale prætendunt dominium! quibus sordibus cōparare debent quod luceant! Eccles. 10.
Ecclesiast. cap. 10. *Vidi Principes ambulantes quasi seruos super terram.* Vbi Gualfridus ait *extolluntur in aniter, &* Gualf.
grauiter summittuntur: ascendunt vsq; ad cœlos; & descendūt vsque ad abyssum. Proh nefas hodie in cœno aquilæ volutantur: insolenter abijcitur pia seruitus sacræ ministrationis, & imprudenter terrenæ

renæ cupiditatis ſeruitus indigna ſuſcipitur. Ipſi, ipſi Principes, qui aquilę videbantur, qui ſublimia Regum ſcandunt ſubſellia, quibus non grauitant ſordibus? quas non perferũt curas? quoties ſub aquis gemunt? quas ruſticorũ fores nobiles ſalutatores non obſidunt? quos ſuperborum iudicum faſtus non diſſimulant? quot mercatorũ arrogantium cuneos reuiſunt? quibus oneribus non inſudant miſera voluptatis mancipia? Quid plura? Nullis terrenis bonis effulgent, quæ non emerint ſudore multo, ſanguine multo. Accipite Clementem Alexandrinum in adhortatione ad Gentiles, de terrenis bonis ab alijs gratis, ab alijs labore improbo acquiſitis pulchrè philoſophantis, dum inquit: *Solummodo, ò fili, patrem ſitias, Deus tibi gratis oſtenditur. Non cauponatur veritas, dat tibi & volucria, & natalitia, & terreſtria animantia. Hæc tuis ſumendis alimentis pater eſt fabricatus, quæ pecunia quidem emet qui eſt adulterinus, & filius perditionis, & cuius inſtitutum ſeruire mamonnæ: tibi autem tua permittit.* Itaque ſummus Pater omnia bona condidit legitimis filijs, adeò, vt qui filius eſt, qui vni cœleſti parenti inhiat, is non à caupone; ſed à patre accipit omnia gratis abſque ſudore vultus; verùm qui adulterinus eſt, qui non Dei, ſed perditionis filius, qui mamonnæ inſeruit, is non accipit gratis; ſed cariſſimè emit à cauponante Dæmone quicquid cupit. Vide qualiter Dæmon cauponetur ſuis perditionis filijs. *Hæc*, ait, *omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me:* Omnia vendit, nihil dat, omnia cauponatur, vt nihil accipiant ſui, niſi à caupone ſudoris pretio, ſanguinis pretio. Id lamentatus eſt Ethnicus ille in Agamemnone, qui filiam primogenitam Dianæ mactans, vt ventos nauigator acciperet, exclamat, *cruore ventos animus.* Quod hodie lugeant, qui ex cauponante Dæmone bona temporalia geſtiunt accipere, procul dubio caſu, ruina, ſanguine ventos ement. Aut interrogate ex illo, quanti dabit regna mundi, quanti illius vanas & inanes gloriolas, & dicit: *Si cadens adoraueris me.* Pulchrè Diuus Cyprianus. *En præcipitium exigit, qui tanti ſe facit nundinatorem culminis.* Emite iam vos perditionis filij: emite à caupone, emite præcipitio, ſanguine, ruina, qui à Parente Optimo gratis noluiſtis accipere. Imò, qui laboribus à Dæmone fracti, cœleſtia, & gratuita bona faſtiditis. Numeror. 21. dicebant peſſimi illi de cœleſti pane, abſque vllo labore acquiſito; *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo.* Quorum ſtultitiam impietatis plenam ſic ponderat Petrus Damianus epiſtola 15. *Leuiſſimum deputant cibum, ſi pondus atque duritiem contingat deeſſe laborum.* Sic ærumnis, & laboribus innutriti ſunt, vt cœleſtia bona ideò vili ducant, quod gratis obueniant illis.

Clem. *Cypr.* *Pet. Da.*

§. XXII.

Bona temporalia hominum ruinam, & perditionem (occaſionis ſui) trahunt; qualiter debeant haberi.

NIHIL vicinius bonis temporalibus Dæmon inuenit, quàm caſum, quàm ruinam, ait enim: *Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me*, quandoquidem ea bona temporalia ſunt, quæ ruinam, & incurabilem caſum inferant. Quis non doleat, imò exhorreat epulonis illius diuitis apud Lucam cap. 15. miſerum finem? Qui indutus purpura epulatur quotidie, miriſque affluebat delicijs, tandem mortuus eſt, deſcendit ad inferos, mediſque voracibus flammis torquebatur ſine fine. Ardet miſer, & maximis excruciatur doloribus ad Patrem Abrahamum, mittit crebra ſuſpiria. Cui Abraham: *Recordare fili, quòd recepiſti bona in vita tua.* Ad hæc Bernardus. *Hæccine tota cauſa cruciatuum, quòd in hoc ſæculo bona recepit? ipſa planè.* Sanè iudex ſenten-

Luc. 15. *ſer. ſuper Eece vos.*

tiam-

tiam laturus reo obijcit crimina, delicta comprobata declarat, ob quæ dignas pœnas recipiat. Et ecce tibi epuloni tota causa cruciatuum, quòd receperit bona in vita sua, vbi sunt crimina illius? vbi scelera? vbi feritas in pauperes? vbi æris alieni tenacitas? Omnia simul obijcit crimina, qui bona illius temporalia enumerat. Vnus id egregiè notauit Tertullianus libro primo ad vxorem. Vbi memorans Sodomorum incendium quando pluit Dominus à Domino ignem, id notat quod Euang. Lucas nullum
Luc.17 aliud crimen eorum dicat cap. 17. sed solùm ait: *Emebant, vendebant, plantabant, & ædificabant: & pluit ignis de cœlo, & perdidit omnes.* Quidni? Tota causa perditionis, quòd emerēt, quòd nuberent, quòd ædificarent? An ne festiuæ nuptiæ, bonorum emptiones,
Tert. lucra, tantum ignem, tot fulgura meruerunt? Pulchrè Tertullianus. *Quùm dicit, nubebant, & emebant, insigniora carnis vitia designat, quæ à diuinis disciplinis plurimum auocent. Alterum per lasciuiendi voluptatem: alterum per acquirendi voluntatem.* Non opus est alia explicare facinora, vbi bonorum temporalium negotia exprimuntur, vbi proponuntur emptionum lucra, nubentium deliciæ, bona temporalia, hæc sufficiunt, vt humanas mentes à Deo auocent, ignibusque addicant æternum duraturis. De Paradiso illa omnium deliciarum & bono-
Gen.2. rum matre dicitur. Genesis 2. *Plantauerat Dominus Paradisum voluptatis.* Et meritò Hebræus addit in Eden, quandoquidem Eden, iuxta Beati
Sinait. Anastasij Sinaitæ interpretationem, idem est ac inflammatio carbonum. Equidem ex tunc bonis temporalibus, & delicijs adnata est vicinitas edacium flammarum adeò, vt face-
Eaz. tissimè simul & grauissimè dicat Diuus Gregorius Nazianzenus in oratione ad patrem suum, quòd ipse honoribus, & festis, & dignitatibus sæculi adest, *Eodem modo affectus quo pueri circa fulgetras, ex quarum spectaculo coniunctam cum admiratione ac stupore voluptatem capiunt.* Expendo illud, quo pueri circa fulgetras, quippe solemnissimum est, communes lætitias perstrepentibus fulgetris celebrare. Sed vbi flammivomens fulgetra perstrepentibus saltibus, solo gyrat, quæ puerorum alacritas? qui simul metus? Stupent scintillatos fulgores, pauent vicinitatem, accedunt allecti luce, fugiunt perstrepentibus flammis, & vix audent extremis digitulis tangere fumigantem. Sic ait Nazianzenus. Ipse aderat honoribus, & sæculi dignitatibus, quasi si inter fulgetras versaretur simul gaudens lucidissimo rerum aspectu, simul pertimescens cremari. Fulgetræ sunt quæcumque mundus habet, plena ignibus, plena flammis, delectant prælucenti aspectu, implent lætitia animos; sed cautè habenda, cùm timore tenenda; facilè enim dùm lucem emittunt, exurent animas, & cùm lætitia euoment æternùm duraturas flammas. Iam nō vos moueat, si diuitiæ à Saluatore spinæ vocentur, equidem spinæ sunt, quæ de rhamni more ignem in suos vomant: spinæ sunt, quæ ita homines trahunt, & prendunt, vt mirum faciat qui se ab illis expedire possit. Mirabundus Diuus Chrysostomus ho
Chryſ. milia de Saluatoris ad inferos descen. sic exaggerat latronis conuersionem. *Petrus, qui paulò antè in mare intulerat pedem, negauit illum, quo naturam humidam ingressus erat. At latro, qui non in dorso maris, sed in diuitum ianuis ambulauerat, clamabat: Domine, memento mei.* Expende vnde commendet conuersionis miraculum, non quòd qui in furtis erat, sed quod qui in diuitum liminibus ambulabat, ad Deum venit, id ostendit mirabile. Adeò prendunt vel vmbra sua, bona temporalia, ne quis ad Deum possit euolare.

§. XXIII.

Dæmon bona temporalia præ se fert, vt facilè in sui adorationem corda trahat humana.

O Lucrum temporale! O aurum, quo non deducis corda mortalium! Sæpe miratus sum, quòd Ioseph sanctissimus tam facili negotio ab Ægyptijs coleretur; vix eductus nigro e carcere puer adhuc, & peregrinus, & ignotus assumitur de Ægypto in Saluatorem. Quæ rei causa? Eam ipse per somnium fuit auspicatus. Ge-
Gen. 37. nesis 37. ait enim ad suos fratres: *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum, & stare; vestros autem manipulos circumstantes adorare manipulum meum.* Ad
Rup. hæc Rupertus. *Ecce manipuli fratrum manipulum eius adorant. Non ob aliud, ignotum sibi Principem Aegyptij adorant; nisi quia defecerant manipuli eorum, ipse autem de manipulis plenum habebat horreum.* Cur non adoraretur captiuus, & peregrinus, quem abundantia bonorum commendabat? Vnum Deum nouit humana auaritia, nempe aurum: qui auro tegitur, qui bonis amicitur temporalibus, etsi mortalis sit, et si fera, etsi lignum, etsi Diabolus, sine dubio adorabitur. Sanè Aaron si vellet populum à vituli adoratione arcere, pessimè egit, quando vitulum ex auro conflauit. Exod.
Exod. 32 32. Cur non adoraretur vitulus qui splendebat auro? Id quod acutè ex-
Chrisf. pendit Chrysologus sermone 29. sic fatus. *Aurum Iudaicum populum sic captiuauit aspectu, vicit illecebris, specie prædecepit, vt hoc esse Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent, sic conuertit homines in iumenta, vt vituli caput caput suum crederent.* Ad quid non cogeret aurum? Quis homines mentis, rationisve capaces ad vituli pedes prosterneret? Quis caput vituli persuaderet adorandum? Et hoc persuasit aurum, ex quo erat affabrè conflatum. Hinc Nabucdonosor apud Da-
Dan. 3. nielem statuam proposuit populo adorandam, ideoque illam fecit auream, vt notat Hieronimus in hæc
Hieron. verba. *Quòd autem sit statua aurea, & infiniti ponderis, illud in causa est, vt res inanimata adoraretur vt Deus, dum vnusquisque suam consecrat auaritiam.* Planè auari homines summa religione colunt, & adorant aurum, illudque vnum iudicant dignum altari & fano. Sic proditor ille Iudas huius idolatriæ caput, quas acceperat à Sacerdotibus pecunias sacrilega pœnitentia ductus, dum ad laqueum properat, in templo reliquit. Quod acutissimè, & eleganter ponderat Drogo
Drog. libro de Sacramento Passionis. *Retulit triginta argenteos, & proiecit in templo Vide quàm magni faciebat illos, non proiecit eos in sterquilinio; sed in templo, nimirum talibus semper Dijs templum suum deuouerat.* Huc ego reuocarim illos, qui illicitis pleni lucris post spoliatos pauperes, post vsuras, bona sua templis destinant ædificandis, vel alijs pijs operibus, vel altaribus. Quo id vnum ostendunt, nimirum quanti pecunias suas faciant, quàm eas adorent, quandoquidem non possunt non relinquere eas inter sacra. Equidem adeo miseri mortales adorant aurum, vt præmissis á Diabolo mundi gazis, præsumeret à quolibet homine adorari.

Textus. Tunc dicit ei Iesus Vade Sathana: Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.

§. XXIIII.

§. XXIIII.

Verus Deus qui adorandus, non in auro; sed in ærumnis, in panpertate, & in laboribus internoscitur.

MVlti Codices, & Græci, & Latini legũt supradicta Christi verba, ac si diceret, vade post me Sathana: & quidem pulcherrimè expressum est illud, post me, quasi Dæmoni ostentis mundi gazis se vsque ad deitatem extollẽti iunuat Dominus, quo sit pensanda diuinitas; illique dicat. Falleris, ò Sathana, si te Deum adoratione dignum ostentas ex diuitijs, ex superbis gazis, ex mundialibus thesauris; etenim minimè in istis inuenitur diuinitas. Vade post me, vestigia mea meditator in ærumnis, in frigore, in nuditate, in ieiunijs, & laboribus multis; ibi tota effulget diuinitas adoranda. *Dan. 3.* Lumen huic cogitationi affero ex Daniel. 3. cap. vbi Nabucdonosor numen diuinum ostensurus ingentem ex auro solido erexit statuam adorandam, & simul vicino in loco incendi iubet fornacem, quibus excruciarentur flammis, qui adorationem statuæ recusarent. Tres igitur strenui iuuenes statuę adorationem recusant, qui imperio feri Regis vincti traduntur voracibus flammis. Pueros suscipiunt venerabundæ flammæ, illosque placido rore demulcent, & custodiunt sanos. Stupent vniuersi spectatores, ipseque Rex stupore plenus ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in *Chrisſ.* medio ignis, & species quarti similis filio Dei. Acutè notat D. Chrysost homil. de tribus pueris, à quo numen filij Dei demonstratur, nimirũ non ab auro statuæ; sed à flammis fornacis; ait enim: *Nunquid tale potuit inanis imago monstrare? Ecce Dominus non in auro lucet; sed in flammis ostenditur.* Vt numen diuinum ostenderet, ingentẽ vim auri in statuam conflauit; sed non in auro diuinitas inhabitat, incendit fornacem Sanctis excruciandis, & medijs in flammis filius Dei sese monstrauit, qui in paupertate & egestate, in laboribus, & ęrumnis libens inhabitat. Noluit hoc illa quæ dicebat: *Per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.* *Cant. 7.* Sed qui vici, quæ plateæ illæ, vbi inueniendus quæritur Dominus ab Amassia? An plateæ, vbi ditissimi mercatores suos exponũt thesauros, vbi ementium & vendẽtium aperiuntur gazæ? Absit. Id vnus ponderat, & exprimit D. Amb. psalm. 118. serm. 7. vers. 7. in- *Amb.* quiens: *Vbi quæsiuit, inquam? in foro, & post quæsiuit in plateis, de quibus hi qui ad patris familias euangelici prandium conuenirẽt, colligebantur.* Sanè apud Lu- *Luc. 14.* cam 14. parato prandio, à quo se diuites homines excusabant, ait paterfamilias seruo suo: *Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.* In vicis ergo, vbi pauperes, vbi debiles, vbi afflicti & laborantes degunt, media in paupertate & afflictione se inuenire, & videre, & tenere Dominum præsumit eius Amassia. Hinc D. Paulinus *Paulin.* epist. 12. ad Seuer. tractans illud ad E- *Ephes. 5.* phes. 5. *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Sic ipse vertit, & expendit locum. *Surge qui dormis, & attinges Christum, hoc est, discute carnalis inertiæ somnum à mortuis curis, hoc est, à conuersatione carnali eripe mentem, & attinges Christum operando præceptis eius, videbis eum in omni egeno, & tanges eũ in omni paupere.* Vbi enim egestas, vbi paupertas, vbi afflictio, tam conspicuus adest Dominus, vt & oculis cerni possit, & tangi manibus.

§. XXV.

Etsi Diabolus veracissimus esset in promissionibus, nobisque daret maiora ijs, quæ à Deo vero speramus, adhuc illum respuere, & soli Deo seruire debemus, à quo sumus geniti.

ECce tibi, mendacem promissorẽ non refutat Dominus, nec agit, vt eius mendacium manifestetur. Quod *Euth.* notauit Euthymius his verbis: *Vidit ipsum diuinum expetere honorem, tunc illum increpauit dicens, abi Sathana: neq; sustinuit, vt mendacij argueret dicentẽ omnia sibi tradita esse.* Sanè potuisset

mendaciſsimũ promiſſorem de mendacio conuincere. Vnde ne tua hæc omnia, ò Sathana? à quo mundalia bona accepiſti, qui nec in porcos ingrederis ſine nutu diuino? Quando dabis omnia, qui nec panem habuiſti, quem eſurienti porrigeres? Noui fallaces tuas promiſsiones: noui mendacia tua, quibus decipis hominum ſtultiſsimos. Verùm neque ſuſtinuit Dominus, vt mendacij argueret dicẽtem, omnia ſibi tradita eſſe; quandoquidem etſi vera diceret, etſi promiſſa impleturus eſſet; etſi maiora, & ſublimiora, & diuturniora ijs, quæ Deus promittit, donaret ille; nihilominus expuendus eſſet, vt vni Deo genitori exhibeatur ſeruitium. S. Clem Rom. 2 lib. Recogn. ſic à D. Petro interrogantem inducit Aquilam diſcipulũ. *Quid ergo delinquunt homines, ſi malignus transformans ſe in Angelum lucis maiora repromittit hominibus, quàm ipſe conditor Deus?* An ne errauit quis maiora & ſolidiora lucra ſecutus? An ne peccauit qui auguſtiora & celſiora bona complectitur? Cui reſpondit Petrus Petro digna. *Si filius tuus, qui à te omni diligentia eruditus eſt, & nutritus, atq; ad virilem perductus ætatem ingratus tibi ſit: & relinquens te, ad alium, quem fortè ditiorem viderit, eat, & honorem, quem tibi debebat, illi exhibeat, ac ſpe maioris lucri naturam neget, & iura paterna refugiat, rectum tibi videtur, an impium? Omnibus palàm eſt, quòd impium ſit. Si ergo in hominibus hoc impium dicis, quantò magis in Deo. Quod ſi verè eſſet aliquis Deus, alienus tamen ab eo, qui nos creauerat, quique nobis pater & conditor fuerat, rectum ne erat, relicto proprio, tranſire ad alienum? Abſit.* Itaque filiorum eſt, relictis alijs ditiſsimis & fortunatiſsimis, vni egenti, & pauperi genitori, & altori prorſus inſeruire. Hinc maximè exaltatur Moyſes, qui à captiuo & paupere parente ortus eſt, & poſtea à filia Pharaonis in filium cooptatus, in totiuſque Ægypti imperium euocatus contempſit imperia: reſpuit oblatas delitias, ne à ſuo progenitore deciſceret. Id quod expendens D. Paulus ad Hebræos cap. 11. ait. *Moyſes grandis factus negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* Paulo prior Philo Iudæus hæc etiam de Moyſe reliquit lib. 1. *Hic euectus in ſummum rerum faſtigiũ nepos tanti Regis habitus, nec aliud quàm Rex iunior appellatus, ſecutus eſt maiorum ſuorum inſtituta gentilia, adoptiuorum parentum bona, etſi ſplendida; tamen adulterina iudicans; è diuerſo naturalium parentum etſi ad tempus, vera tamen & propria.* Adeò lumine naturę inſitum hominibus, quòd progenitorum adhæreant inſtitutis; vt etſi Deus eſſet alius & ditior & diuinior, & maioribus cumulans glorijs ſeruos ſuos; tamen illius bona vt adulterina relinquenda eſſent, quantumuis magna & ſplendida, & ex toto corde & anima accipienda illa, quæ à progenitore noſtro Deo veniunt vt vera, & magis propria noſtræ naturæ. Hinc D. Athanaſ. ſerm. 3. contra Arrianos concludit hominum Redemptorem non debere eſſe alium ab eorum progenitore. *Non conueniebat per alium quempiam noſtram redemptionem fieri; ſed per eum, qui naturâ Dominus erat, ne tametſi per filium creati eſſemus, alium tamen Dominum agnoſceremus.* Sed illi ſoli omne obſequium noſtrum deberemus exhibere, cui debemus quòd facti & conditi ſimus.

Clem. Rom.

Ad Heb. 11.

Phil.

Athan.

Textus. Tunc reliquit eum Diabolus: & ecce Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

§. XXVI.

Fugit Diabolus eos expauens viros, qui viriliter primis eius conaminibus reſiſtunt.

NIL magis glorioſum homini, quàm prima repellere diaboli ci furoris conamina; quo Beatus Cyprianus epiſtola 25. Chriſtianos athletas maximè commendat in hæc verba. *Vos ſurgentes belli impetus primos immo-*

Cypr.

immobili robore, atque inconcussa stabilitate fregistis; inde initia pugnandi orta sunt; inde vincendi auspicia cœperunt. Nil enim magis hostem confringit, nil magis fugat, quàm si primis conflictibus victus cat. Antequam Iob sanctissimum aggrederetur, venerunt Angeli Dei, vt assisterent coram Domino, & Diabolus venit cum eis. Sic Iob, capitulo primo, dicitur, ipse, ipse audet accedere non vocatus, vt nutu Dei cum Iobo confligat. Igitur certamen parat, crebroque ictu adamantinum pectus arietat; sed frustra: optimus enim athleta Iob ea armatur patientia, qua primos, eosque grauissimos hostis impetus facilè retudit. Vbi tunc Sathanas? Quò abijt victus? Accipite quid post hæc de illo textus innuat capit. 2. *Venerunt Angeli Dei, vt assisterent coram Domino, & Diabolus venit, vt in medio eorum assisteret coram Domino.* Cur modò Angelorum cinctus exercitu venit Diabolus? an quia in primis victus toto cœlo aufugisset, ne vel videri posset? Ita planè, ait Iulianus in Cat. Græca. *Venit in medium Angelorum quasi captus, nam illum pudebat, fugamque meditabatur.* Illum sanè pudebat ab homine, vel primis conflictibus vinci, sicque illum expauerat, vt nisi captus & violenter, non amplius traheretur ad iudicium, imò Angelorum vallatus vndequaque cohorte fugam meditabatur. Hinc pulchrè Nazianzenus oratione prima contra Iulianum. *Nihil præclarius, aut præstantius, quàm quòd alijs scelerum fines iuxta legem vindicantibus, nos principia ipsa punimus.* Vni enim Christiani arma habent, quibus primos criminum impetus retundunt, hostemque quauis spe victoriæ priuant. Maximè enim confirmatur hostis, si vel fidelis primo in congressu titubet. Quis eo audaciæ crederet Diabolum deuenisse, vt dicente Domino primis hominum parentibus. *Quacumque die comederitis ex ipso, morte moriemini,* ipse sacrilego ore dicat, *nequaquam moriemini.* Vnde sic audet in creatorem creatura? Optimè Hugo Victorinus libro primo Miscel. titulo 89. *Dominus affirmauit; mulier dubitauit dicens, ne fortè moriamur: Dæmon negauit, nequaquam moriemini. Si mulier non dubitasset; fortè Diabolus non negasset; sed dedit audaciam, quæ inchoauit malitiam.* Proh dolor! Non licet titubare in belli initio ijs, qui cum Dæmone pugnant; si vel dubium pedem figas, addis animos; si imperterritus, & strenuè dimices, vehementer exterritum, & pauidum fugas. Sic de Gedeone optimè ponderat Diuus Bernardus sermone de Virginibus, quod *in hora certaminis fractis vasculis demonstrans repentinam lucem, hostes terruit, & vertit in fugam.* Expendo illud, in hora certaminis, nimirùm cùm primùm instauit hora, effulsit luce, quo exterritos fugauit inimicos. Hinc Canticorum 4. *Veni, coronaberis de capite Sarmana, & Seir.* Vbi expendo illud, coronaberis de capite, ac si ille, qui in initio se fortiter gessit, coronæ suæ, præbuerit auspicium. Sic Gilibertus sermone 29. *Iure caput ipsum triumphans coronatur de capite, quia & tentationum initium conterit, & tribulationum vehementiæ non cedit.* Hæc ille. Sanè Abrahamus coronam obedientiæ reportat, non in perfecta facinoris perpetratione; sed à prima gladij strictione omnes contrarios affectus in fugam vertit. Id quod meditatus Diuus Isidorus Pelusi. inquit: *Vnde factum est, vt omnes quidem ratiocinationes humanæ obstupefactæ, ad conspectum, congressumque viri starent, ab ipso subactæ, & magis etiam contremiscentes, quàm ad conspectum Regis solent eius stipatores.* Initiaturus certamen sic gladium arripit, vt iam tunc rebelles affectus captiui illum de reportata corona verentur. Sic tres illi pueri conijciendi in fornacem, intrepidè se offerentes dicunt. Daniel. 3. *Ecce Deus noster, quem colimus, potest eripere nos de camino ignis ardentis. Quòd si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus.* Quod intrepidum initium dum considerat Chrysostomus oratione tertia de Precibus, sic fatur.

Iob. *Iul.* *Naz.* *Hug.* *Iud.* *Bern.* *Cont. 4.* *Gil.*

Hic eis totum trophæum abſolutum eſt; & ſimul atque in caminum coniecti ſunt impoſita corona, & ab illis verbis texi cepta etiam ante rerum euentum, quæ ad Regem ducti in medio protulere. Ecce Deus noſter, &c. Et quidem primò in forti conflictu conſiſtit certaminis victoria. De quo diximus libro primo, & alibi.

§. XXVII.

Virum tentationibus agitatum humaniſsimè excipiunt vniuerſæ creaturæ.

ECce tibi poſt nubilum ſerena iam apparet dies, & poſt fames, poſt tentationes, deſertus ipſe affluit delitijs, iam non duris ieiunijs, acri hoſte, ſed Angelicis frequens miniſtris nectara ſudans excipit Dominũ Chriſtum. O quàm humanitatis plenæ, obſequuntur afflictis Dei duriſsimæ quæque creaturæ! Quid durius quercu? Sed Abraham patriæ exul, in eremo peregrinus, à Deo probatus, & tentatus, non ſemel apud quercum Mambre haud ingratum inuenit ſuffugium. Quod ponderans Diuus Auguſtinus ſermone 68. de tempore, ait: *Excepit tamen Abraham peregrinum quercus arbor humana, quæ æſtiuo Sole decoctum amœnitatis ſuæ vmbraculo refoueret.* Expendo illud, quercus arbor humana: Vnde humanitatem induit quercus? Sanè Zacharias cap. 11. vt inhumanos, & immiſericordes homines pungeret, ſic ait: *Vlulate quercus Baſam*, ſed dura & rigida arbos, quercus, inquam, exceptura peregrinum, & exulem Abraham lenteſcit, & humanitatem induit, illique humana placidum præparat hoſpitium. Sed & ignis, & ipſe ſæuus cuiuſcunque materiæ vorator Hebræos pueros poſt ieiunia, poſt tentationes aeres receptu-rus, quàm cicur, quàm manſuetus roſcida mediis flammis erigit cubicula. Ita Diuus Zeno ſermone 5. *Qui pueri vbi iactati ſunt in fornacem, hos deuotè cupidus ignis excepit: lambunt roſcidos flammæ blandientes.* Quid plura? Vos omnes compello, ò Hebræi, cùm poſt captiuitatem, & longam, & amaritudinibus plenam ad terram promiſsionis aſcendiſtis, quale vos præpararunt hoſpitium vniuerſæ creaturæ? Cœlum manna pluit: aër euomit coturnices: ignis noctu illuminat: ſaxa dulciſsimos latices ſcaturiunt. Qui primùm vos videre potuit pontus, quia procelloſus, quia amarus quàm celeriter fugit, qui poſt modum vos offendit Iordanis fluuius non refugit; ſed ſtat, eiuſque conglomerati fluctus retrò ſtantes vſque ad cœlum redundant. Id Pſaltes quandoque cecinit. *Quid eſt tibi mare quòd fugiſti, & tu Iordanis quòd conuerſus es retrorſum?* Ecce tibi mare ante Hebræos fugiens, Iordanem ſtagnatum creſcere, & fixo pede vſque ad cœlum exundare. Quod dulci ſtylo expendit Ricardus de Sancto Victore, opuſculo de exterminatione mali, & promotione boni, cap. 1. *Pulchrum ſpectaculum, ſatisque iocundum videre aquam maris fugientem, videre aquam Iordanis redundantem, amaram recedere, dulcem refluere, amaritudinem deficere, dulcedinem redundare. Quiſquis hæc vides, miror, ſi non exclames, quid eſt tibi mare quòd fugiſti, & tu Iordanis, quòd conuerſus es retrorſum? Nunquam fieri ſolent huiuſmodi miracula, niſi ante veros Hebræos.* Hinc ante verè Dominum Chriſtum, qui verus Hebræus, verus peregrinus, verus exul, & verè tentatus eſt, tentationum amaritudines fugiunt, fugiente Diabolo, dulcedines redundant miniſtrantibus Angelis. O te fœlicem, qui ad tempus pro Dei nomine tentaris, tandem ante te fugient mala, & tibi mille bonorum dulcedines vniuerſæ creaturæ parient.

Gen.

Aug.

Zach. 11

Dan. 3.

Zeno.

Pſal. 113

Rich.

§. XXIII.

Perfectis viris custodiendis vniuersi inuigilant Angelici, exercitus.

ACcesserũt Angeli, post fugatum Dæmonẽ, & ministrabant Christo: accesserunt, inquam, non de nouo venerunt; sed qui omnes à primo conflictu spectatores stabant cominus accesserunt. Sed cur starent Angeli, pugnante Christo? Pulchrè D. Petrus Chrysol. id edisserit, *quamuis enim solus posset obtinere victoriam, propter nos, & propter nostram formidinem adesse tota iussit præsidia de supernis.* Etenim commilitones suos Christus Dominus non vni Angelorum; sed vniuerso committit agmini cœlestiũ exercituum Cant. 3. Septuaginta fortes cingant Amasiæ lectum; sed postquam ipsa à lecto surgens mille præha sustinuit, & pro quærendo sponso vulnera passa fuit, iam Cant. 8. inducitur à mille & ducentis validissimis militibus custodita. Id quod eleganter ponderat D. Amb. lib. 1. de Virginibus in hæc verba: *Ipse pacis Dominus postquam validioribus brachijs commissa sibi vincta complexus, testatur dicens, vinea mea in conspectu meo mille & ducenti qui seruant fructus eius; supra cap. 3. ait septuaginta potentes in circuitu propaginis eius strictis armatis telis. Hic mille ducentos, creuit numerus vbi creuit & fructus, quia quo sanctior, quisque eo munitior.* Ab orbe quidem condito, *immisit Dominus Angelum suum in circuitu timentium se.* Psal. 33. ita vt singulis hominibus singuli Angeli assisterent, vbi nota verbũ illud, immisit Dominus, significat enim non integram expeditionẽ; nec integri exercitus conflictus. Sed, vt solent duces, ante prælij fixis castris adhuc, iam hostia illos mittere, qui pugnas aliquas cum hoste ineant, sic Deus, Dominusque exercituum, fixis in cœlo cœlestium virtutum castris, á mũdi principio iam hunc iam illum Angelũ immittebat, qui hominum prospicerent. Verùm cum homo eo sanctitatis deuenit, vt hypostaticè vniretur personæ diuinæ, creuit custodum numerus vbi creuit & fructus: iam non viritim Angeli mittuntur, sed leuatis â cœlo castris totus cœlestium virtutũ exercitus se se terris profudit. Id meditatur D. Epiphan. orat. de laudibus Virg. Epiph. Mar. sic inquiens, *Deum habitantem in cœlis concepit in terra, vt hac ratione exercitus Angelorum traheret ad terrã, & versaretur cum hominibus.* Non Angelus vnus immittitur; sed totus exercitus signa mouet, vt deificorum hominum saluti tutandę fortiter insidãt. Sic de ipsa purissima Virgine, cũ apud templum Hierosolymitanum alleretur, innumerisque Angelis stipata â sacerdotibus crebro videretur; aiebat Georgius Nicomediensis orat. allata à Simeone Metaph. *Oportebat nõ vnũ Mariæ seruire Angelum; sed decies mille millia eam stipare*, quandoquidem ingentes virtutum eius fructus omnes custodiarum exercitus sibi vendicabant. Sic sponsæ introeunti ciuitatem, ecce qualiter non vnus aut alter accedat custos, sed plures accurrunt custodum phalanges. Ait enim Cant. 3. *Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem.* Non casu, sed maxima conquisitia cura, ab vniuersis ciuitatis custodibus, tandẽ inuenitur ab illis, quorum vel multitudinẽ speculata, & metus ponere posset, & secure quærendo Deo se dare. Georg.

Cant. 3. iuxta Amb.

Amb.

CAPVT III.

De modo cõuersationis Christi, de eius doctrina, rebus gestis, & miraculis in genere.

ADeserti ieiunijs Christus Dominus, vt homines instrueret cum hominibus cœpit conuersare. Decet dominum aliquando proprios inuisere greges, ne totum illorum

negotium videatur comisisse famulis. Nō inaccessus solitudine, sed comes, sed facilis, sed omnibus familiaris, nō victu vestituque rigidus; sed communi ciuium habitu omnia omnibus factus est. Summi omnium Doctoris ac magistri munus sibi adnatum impleuit, quando doctrinam suam minimè ab alio acceptam & sapientissimus prædicauit per tres annos é publico synagogæ suggestu: & innocentissimus & potentissimus eam quibuscumque voluit persuasit, intimisque præcordijs impressit. Diuinis in communi viuēdi modo virtutibus coruscauit: discipulorum collegium adlegit, verbo potens in peccatorum barathro demersos homines ad meliorem frugem, & vita functos ad vitam reuocauit, innumeraque alia miracula in cœlo & in terra & in mari circa infirmos & energumenos peragit, quibus peccati regnum prorsus labefactat. Quæ autem à tanto Doctore in particulari beneficia mundus acceperit in sermonibus, in doctrinis, in miraculis, non hic tomus capit, qui Angelici Doctoris stylū secutus de his modo in genere non nulla prælibauit, exactiorem que singulorum tractationem longissimis alijs commentarijs, qui post hæc successiue scribentur, missam facit.

§. I.

Christus Dominus circa victum vestitumque & modum conuersandi non austerus, & rigidus, sed vt summum Magistrum & Dominum decebat comes apparuit & facilis.

ET Dominum & Magistrum decuit ea se exteriùs viuendi forma componere & figurare, qua facilis & accessibilis & ipse & eius disciplina omnibus redderetur. Ille Deus, qui lucem habitat inaccessibilem, vt primum Israeliticæ gentis Rectorem & præceptorē agere destinat, quos vultus effingit? quos induit mores? Id D. P. Chrysol. serm. 69. examinat fatus. *Ad Moysem igneus Deus glomeratur in rubo; deinde confert facienda cum seruo, exercetur varijs in Aegypto virtutibus, & patefit ad nutum famuli. Ad Abraham velut hospes aduentat, inuitatus tota dignatione succedit, oblata non respuit, apposita velut esuriens & lassus assumit, & diuina collatione velut egens suscipit & accepit humana.* Nondum hominem agebat Deus, nondum sites & fames patitur humanas; sed quia hominibus dare iura festinat, quia se Dominum & præceptorem hominum vult declarare, & hominum mensis accumbit hospes vrbanus, & in accessibilem suæ deitatis ignem viridantibus rubij tolijs subcingit, vt sic facilè à quouis & vrbano & rustico possit adiri. Sanè in orbis Imperatore hanc extollit comitatem & facilitatem Pacatus in Panegyrico de sapiente dicto Theodosio. *Creber egressu spectantibus populis te fateris; nec videri modò pateris, sed facilis adiri; è proximo accipis vota tuorum. Et nec magis communem diem atque solem quam nostrum Imperatorem videre licet. At quam alter illorum Principum mos fuit, qui maiestatem regiam imminui & vulgari putabant, nisi eos intra repositum Palatinæ ædis inclusos tanquam aliquod vestale secretum veneratio occulta consuluisset, & nisi intra domesticam vmbram iacentes solitudo prouisa & silentia latè conciliata vallassent.* Vituperandi hi solitarij & muti Principes; ille maximè laudandus, qui & videri & adiri patitur, qui è proximo suorum accipit vota. Vt præclare dicat D. Synesius lib. de reg. *Quid indignius eo Imperatore quem propter solos pictores cognitum habent Imperij propugnatores?* Nec magis communem diem ac solem, quam summum omnium Imperatorē Christum videre licuit. Quem non solitudo tenuit: non conciliata eremi silentia vallarunt: non horridæ pelles

Chrysol.

Pacat.

Synes.

vt

vt fœderis arcam ab oculis mortalium arcuerunt. Is illius habitus, ea facilitas, vt neminem asperitate fugaret, & omnes sibi comitate & suauitate conciliaret. Sic Ethnicus ille Seneca veræ Philosophiæ, hoc est, honestatis professorem & præceptorem componebat lib. 1. epist. 5. *Asperum cultum & intonsum caput, & negligentiorem barbam, & cubile humi positum debita. Satis ipsum nomen Philosophiæ, etiam si modestè tractetur, inuidiosum est. Quid si nos hominum consuetudini cœperimus excerpere; intus omnia dissimilia sint: frons nostra populo conueniat. Non splendeat toga, nec sordeat quidem. Non habeamus argentum; sed non putemus frugalitatis indicium auro argentoque caruisse. Id agamus, vt meliorem vitam sequamur, quam vulgus, non vt contrariam: alioqui quos emendare volumus fugamus & à nobis auertimus. Illud quoque efficimus, vt nihil imitari velint nostri, dum timent ne imitanda sint omnia. Temperetur vita inter bonos mores & publicos: suspiciant omnes vitam nostram sed & agnoscant.* Hactenus Gentilis Philosophus, cuius testimonium libens recitaui, vt vel inimicis iudicantibus summæ perfectionis Magistri habitum & morum facilitatem optimam omnium deliciem. Enim verò adeò se omnibus accomodare studuit maximus sæculorum Dominus & Magister, adeò in conuictu in veste vulgari consuetudini inseruiuit, vt etiam quando in splendorem omnibus transmutatis, consuetudini vestium lineamenta reliquit, latentem intus diuinitatis gloriam exteriùs in Thabor profudit. Sic Tertul. lib. de resurr. Carn. *Dominus quoque in secessu montis etiam vestimenta luce mutauit; sed lineamenta Petro agnoscibilia seruauerat.* Et quidem curauit, ne cùm in tantam elatus esset gloriam à populari consuetudine habitus lineamenta discederent, quin potiùs quandoquidem Magister orbis tunc à patre declatabatur, frons habitus populo conueniret, temperareturque vita inter diuinas virtutes & publicas, & suspiceretur ab omnibus, sed & agnosceretur. Hinc iam vita immortali candidatus mortis expergefactus sopore Magdalenam adoraturam prohibuit dicens Ioan. 20. *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum*, quasi diceret, ait Bernar. serm. 28. in Cant. *Adhuc quidem tuis sensibus gero morem, formam ingerendo seruilem, quam de consuetudine recognoscas.* Adhuc enim Doctoris munus subibat per quadraginta dies apparens eis, & loquens de regno Dei, Act. 1. & ita etsi ab hominum conspectibus fugerat, nondum seruilem habitum exuerat, consuetudini hominum seruiens, & conuictu & facilitate virtutum, quibus suspiceretur & agnosceretur à discipulis. De Parente suo & Episcopo sic D. Nazianz. loquitur oratione funebri. *Non enim illi in veste; sed in animi compositione humilitas sita erat. Nec cerucis depressio aut vox ad exilitatem composita, aut facici nutus, aut promissa barba, aut ablonga cæsaries, aut certus incedendi modus humilitatem mentiebantur. Et vita maximè sublimis & animo per quam humilis erat. Cuiusque ad virtutem nemo aspirare poterat: ad eiusdem congressum quiuis facilem aditum habebat. Quique ab alijs, vestitus ratione non differebat, à fastu scilicet ac sordibus æquè abhorrens, idem interno splendore multos ante cellebat. Et cum ventris morbum, anilitatemque inexplebilem comprimeret atque domaret; ita tamen in ea se gerebat, vt hoc minimè agere videretur.* Similia tu de Christo Domino diuiniori quodammodo meditare. Qui vt agnosceretur à suis, flammantē diuinitatis iubar humanitatis, facilitatisque vmbra tēperauit. Quo Chrysost. in psal. 49. fatur. *Venit vt pastor qui quærebat ouem, quæ aberrauerat, & qui repugnantem feram venari volebat, ideo se ipsum ad vmbrabat.* Vide supra lib. 2. c. 2.

Senoc.

Ber.

Ioan. 20.

Naz.

Tert.

§. II.

Magistri spirituales, vt faciliores & humaniores, sic & cautiores se debent exhibere.

ITerùm voco ad tutrinam verba paulo ante exhibita, quibus summus sæculorum Magister & Dominus Magdalenæ obsequiũ officiosum retudit. *Noli*, ait, *me tangere*. Quid plura? *adhuc tui sensibus gero morem formam ingerendo seruilem*. Ecce vobis, quia doctrinæ causa se se Christus facilem præbebat, quia morem gerebat sensibus popularibus, qui seruilem omnibus habitum præferebat, ideò cautior, ne familiaritas contemtum pareret, ne vel religionis ergo tangeretur fœminea manu. Tanto Magistro edoctus D. Petrus addiscentium corona circumseptus, nulli non familiaris, nulli non facilis & humanus: hoc tamen vnum cauebat, ne mensis eorum recumberet: eius rei causam ipse reddit apud Clem. Rom. lib. 2. recogn. in hæc verba. *Non pro superbia, o Clemens, conuiuium non ago cum his qui nondum purificati sunt; sed vereor ne fortè mihi noceam, ipsis non prosim*. Hac Magistri omnes spirituales agantur cura: his pungantur stimulis, ne comitas, ne facilitas doctrinæ necessaria, candori vitæ paret insidias. Hinc Petrus Damianus in Apolog. de contemtu sæculi cap. 22. pulchrè monet spirituales viros, qua cautela egrediendum illis est in exteriora proximorum exercitia. *Si occasionis articulus accidat, vt egrediendi necessitas imminere videatur, non mox ad vagandum se leuiter prorruat, non ad sæculi vanitatem affixus mundo animus concaleſcat; sed morosè & grauiter intrà se deliberet dicens spoliaui me tunica mea quomodo induar illam? laui pedes meos quomodo inquinabo illos?* Hanc à se adamatam nuditatem & affectuum munditiem iuratã Deo præ oculis habeat quisquis cupit condescensus & facilitatis ptæcauere pericula. Difficile sanè est, quod quis condescendat cùm lapsis, & quòd non descendat ad illorum ruinam. Vnus id periculi expendit graphicè Synæsius Episc. Ptholomaidis epist. 57. inquiens. *Non condemno Episcopos, qui in rerum negotijs versantur; sed magis miror eos, qui vtrumque possunt: mea facultas non est duobus dominis seruire. Si verò sunt aliqui, qui neque à condescensu læduntur, poterunt sanè & sacerdotio fungi, & ciuitatum præfecti esse. Radius enim solis cum stercore versabitur purus manet; non inquinatur: ego verò cum idem hoc fecero fontibus & mari opus habeo*. Expendo illud, si verò sunt aliqui qui neque à condescensu læduntur, quasi innueret Magistrorum spiritualium periculũ in eo esse, quòd debeant hæc duo coniungere & condescensum & omnimodam munditiem. Quare dum condescendendum est, dum morem gerere popularibus sensibus quis debet, sibi maxime timeat, mille caueat vigilijs, vbi munda figat vestigia, ne dum facilitati & consuetudini inseruit, sibi noceat; alijs non ptolit. Vnus omnium magister vt verus iustitia Sol lucidissimus ipse & candidissimus, cum peccatorum tamen fœcibus versabatur, vt condescensu illos ad se traheret. De quo D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. ait. *Manes cum publicanis, manducas cum peccatoribus, vt hac societate quasi arte eos conuertas ad salutem.*

Ioan. 20.

Clem. Rom.

Damia.

Synæs.

§. III.

Vnus Dominus voce & exemplo suam doctrinam perfectissime docuit, & sic persuasit.

Tunc maximè perfecti Magistri munus adimplebis, si non è suggestu; sed in

in arena simul vocis tuba præceptum intones, & manibus pugnes, vt præcepta facias. Enim verò apud Matth. 23. aiebat Dominus *super cathedram Moysis sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis seruate & facite; secundùm verò opera illorum nolite facere.* Ecce pessimi præceptores super cathedras sedent, nunquam in arena præliantur. Iustior illis Dauid, quia ingressus arenam iam percussurus gigantem, tunc primùm os aperit, vt magnalia Dei sui proclamet dicens Reg. 1. c. 17. *dabo cadauera Philisthiim hodiè volatilibus cœli, & bestijs terræ, vt sciat omnis terra quia est Deus in Israel. Et nouerit vniuersa Ecclesia hæc, quia non in gladio neque in hasta saluat Dominus. Ipsius est bellū, & tradet vos in in manus meas.* O egregium Ecclesiastem, & in ipsa arena cōcionatorem! O efficacissimum concionandi modum! Pulchrè ad hæc Theodoretus q. 40. in 1. Reg. *prophetat autem cùm esset in acie, & prædicit vniuersæ orbis terræ Dei cognitionem. Cognoset enim inquit omnis terra quod est Deus in Israel. Et os quidem fundit oracula; manus autem se fortiter gerit & lapide perimit alienigenam.* Nullus equidem suggestus splendidior, nulla cathedra clarior, nequé ad docēdum aptior, neque ad persuadendum efficacior, quam arena est, vbi & ore, & manu, & verbo, & opere præcepta suggerunt salutaria. Hinc 2. Reg. c. 23. *Dauid dicitur sedens in cathedra sapientissimus.* Vbi Dauid in Cathedra? Vbi Dauid sapientissimus? nisi quando alioquin tacens in acie constitutus oré quidem oracula fundit, & manu fortiter se gerit. Ibi sanè perfectissimi magistri impleuit munus, ibi Doctoris apice inauguratus nomen æternat. Ibi à se nasciturī Doctoris maximi, & omnium mundialium Domini fœlicissimū omen protendit. Nec otiosè *Ecclesiastes filius Dauid Regis* præfigitur, imò hoc innuitur, quòd Dauidis æmuli sint omnes qui volunt concionari, & quod vnicus verus & perfectissimus Ecclesiastes & concionator Christus Dominus adeò in hac re patrissat, vt nullo magis ostendat se esse illam Dominicam deificamque prolē Dauidi promissam, quam dum operis exemplo suam doctrinam persuadet. *Enim verò*, ait D. Athan. de interp. psalm. ad Marcellinum *Ethnici legum conditores virtutem suam vsque ad verba duntaxat prorogarunt, & tātummodo eatenus placent; Dominus autem vt re vera omnium Dominus, curatorque operum suorum non solùm leges verbis suis instruxit; sed & se ipsum in exemplar proposuit, vt scire qui vellet se se habere eius, quod in legibus iuberetur, exequendi potestatem.* Expende illud, vt re vera omnium Dominus, quasi in nullo magis regium eius decus appareat, in nullo magis supremum suum omnium rerum dominium incredibilemque potentiam ostendat; in nullo magis se esse curatorem illum & Saluatorem expectatum, & promissū Dauid, & Patribus asserat, quam dum quod lege cauet, ipso confirmat opere & exemplo. Hinc Rup. lib. 2. de Victoria Verbi Dei c. 13. conficit necessitatem filij Dei aduētus, vt summam creaturarum acciperet potestatē, qui solus verbo & exemplo potis est suam disciplinam tradere. *Necessarium fuit, vt neque Angelus, neque homo quisquā principatus totius creaturæ adipisceretur; sed solus Deus ipse qui veraciter posset dicere. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Planè & cum Angelū summum in cœlo, & cum Protoplastum collocaret in paradiso, illum super cæteros Angelos, istum vt humani generis esset vnus propagator: sciebat apud se neutrum posse in talis disciplinæ magisterio cæteris præsidere: vt diceret, discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Id extra creaturarū erat conditionem, nec poterat expectari à creatura neq; Angelica neque humana, ideo vterque & homo & Angelus à solio & magisterio fuit expulsus. Quem Dei verbū subiuit, vt qui solus potens erat dicere discite à me, quandoquidem & verba & opera hominibus erant conducibilia. Huc spectauit Iesus Sirac apud Nissænum in exhort. ad Ecclesiastem, cùm ait. *Omnes sermones sunt laborioſi, & non poterit vir loqui.* Quasi sermo excederet potestatem & laborem hominis

Matth. 23.

1. Reg. 17

Theod.

2. Reg. 23

Eccles. 1.

Ath.

Rup.

Eccles.

minis cuiuscumque: quod merito ad
Nissen. stupet Nissenus, vt qui putarat, nullam rem homini magis esse in prõtu, quã verba facere. Quid facilius homo per agat quam loqui? quod illi membrum aptius, quàm lingua? Cur ergo sermones laborem & potestatem hominis excedunt? *Sermones ergo sunt qui vere sunt sermones, qui fiunt ad animarum vtilitatem & hominibus sunt conducibiles: hi pleni sunt sudoribus, & multos labores inducunt, vt sint sermones. Vt pote quod oporteat non verbis intelligi sermonem; sed virtute, quæ in operibus posita est.* Sermones, qui non â lingua solum, sed & à manibus sunt laborem, & potestatem hominis superant.

§. IIII.

Miracula Christi Domini doctrinam confirmantia à Magorum prodigijs distant vtilitate, & beneficentia, & antiquitate.

DOctrinam suam, & diuinitatem suam Christus Dominus verborum efficatia, & sanctissimæ vitæ exẽplis & miraculis in numeris confirmat Sed quæ miracula Christi? Et Magi, & præstigiatores mira etiam prodigia efficiunt: & Simon ille Magus ea faciebat, quæ prorsus excedebant humanas vires. An ideo fide dignᵃ? An ideo Simonis doctrina ebibenda? Accipite
Cle. Rom Nicetam apud Clem. Rom. in Recogn. lib. 3. sic ad Petrum loquentem. *Et nũc ergo quid peccant ij, qui Simoni credunt, cum videant eum tanta facere mirabilia? aut non est mirabile per aèrem volare? igni admissum vnum corpus effici? facere statuas ingredi? canes æreos latrare? & alia his similia, quæ vtique discretionem nescientibus satis mira sunt; sed & de lapidibus visus est panes facere. Quod si peccat qui signa facientibus credit; quomodo non peccasse videbitur, & is qui Domino nostro prosignis & virtutibus credit?* Ad hæc diuinissimus Petrus breuissimis verbis longissima interualla inter Simonis, & Christi miracula insinuat. *Ille*, ait, *qui à malo est, signa quæ facit, nulli prosunt: illa vero, quæ facit bonus, hominibus prosunt.* Sane malignus spiritᵘˢ boni inscius vanissima semper efficit ludibria; nihil hominibᵘˢ commodum & salutare mollitur; sed ea quæ velut in theatris vulgus stupeat & rideat. Quid volatus per aèra, statuarum gressus, latratus ærei canis, ignita spectra, ni si temporis afferunt iacturam cum ingenti admiratione vulgi? Verum bonus Christi Domini spiritus totus vtilis, totus hominibus salutaris, & proficuus, cuius signa super his qui infirmantur apparent, non statuas ambulare facit; sed claudos homines, non spectra ignea mollitur; sed & cæcos illuminat, & sepultos mortis caligine reuocat ad lucem. Vt meritò dicat Fulg. *Fulg.* ad Trasimundum Regem lib. 3. ca. 15. *Vnus atque idem Christus infirmitate humana passionem pertulit, & miracula beneficiorum omnipotentia diuinæ virtutis perfecit.* Expendet illud *miracula beneficiorum*, quippe nullũ à Christo Domino miraculum, quod non fuerit maximum in homines beneficium. Vnde sapienter concludit Arnobius lib. 1. ad *Arnob.* uersus Gent. quòd Christus Dominus *pro multis ac tam liberalibus donis quæ ab eo profecta in nos sunt, Deus dici apellarique deberet.* Etenim solẽnissimum erat apud gentes benemeritos de Re publica homines Deorum instar coli, vt meminit Aug. cap. 7. Matern. lib. ad Constantem, & pro omnibus Cicero de natura Deorum sic fatur. *Cicer.* *Multæ aliæ naturæ Deorum ex magnis beneficijs eorum non sine causa à Græcis sapientibus, & maioribus nostris constitutæ, & nominatæ sunt.* Et post pauca. *Vtilitatũ magnitudine constituti sunt ij Dij, qui vtilitates quasque gignebant.* Hæc Cicero: quibus constat quam sapienter conuincat Arnobius gentes de diuinitate Christi, cuius opera & miracula summas pepererant vtilitates hominibus, cuius nulla operatio inutilis, insalubris: huius rei conscientia carnifices ipsi vix Dominum crucifixerunt, & anxij de eius vestibus sortem mittunt. Quid tot carnificibus paucæ, & pauperes vestes, eęq; deuisæ? Pulchre Pro *Procop.* copius

copius in Gen. cap. 28. *Interse*, ait, *contendebant milites singuli cupientes, ea diuisa, habere partem quasi vtilis foret non ad induendum; sed quia vis quædam medicata in ea esset.* Sane sibi persuadebāt nihil esse posse à Christo Iesu, quod medellam egentibus non afferret. Et hinc D. Epiphanius lib. 2. aduers. hæres. argumentatur, Dominum minime posse dici creaturam *Quid igitur creatura profuerit, aut qualem vtilitatem affert ad nostram salutem? Quid prodest nobis dicere ipsum creaturā?* Itaque hæc erit amussis omnium quæ sunt à Christo, si sint salubria, si vtilia hominibus, opera Christi sunt, & Christo digna; alioquin omnino expungenda ab illo. Ea enim æterna fuit cura verbo diuino, vt hominibus prospiceret, vnde fideles vocat ad regnum, *præparatum ab Origine mundi.* Quod notans D. Irinæus lib. 4 inquit. *Cum sit vnus & idem Deus Pater, & Verbum eius semper assistens humano generi, varijs quidem dispositionibus, & multa operans, & saluans ab initio eos qui saluantur.* Hæc ille, quibus præter beneficentiam verbi in homines, illud etiam additur singulare: nimirum quod non sit nuperus noster saluator, sed antiquitus ante omnem creaturam studuerit hominibus saluandis. Vnde grauissime Tertul. lib. 3. in Marc. Christi Domini signa ab antiquitate confirmat dicens. *Iesus edicens multos venturos, & signa facturos, & virtutes magnas edituros, auersionem etiam electorum, nec ideo tamen admittendos; temerariam signorum, & virtutum fidem ostendit, vt etiam apud Pseudo Christianos facilimarum. Aut quale est si inde se voluit prouare, & intelligi & recipi; ex virtutibus dico; vnde cæteris noluit æque? Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, id circo quasi locum in balneis ita fidem occupauit, prosteris quibusque prærripuit.* (?)

Epiph.

§. V.

Christi Domini miracula vt omnibus vtilissima sic diuinæ Christi stirpis manifestatiua.

VAlidissima ratione Christus Dominus sese Iudæis filium Dei manifestat Ioan. 10. c. fatus. *Si nō facio opera Patris mei, nolite credere mihi: si autē facio, & mihi nō vultis credere, operib⁹ credite, vt cognoscatis & credatis, quia in me est Pater, & ego in Patre.* Et cur Iudæi, nō agnituri erāt filiū Dei, Patris sui opera facientem? An, quia inter homines ipse versabatur? An, quia mirabili dispensatione egentibus & afflictis aderat? Ecce vobis Ethnicus Imperator medijs Babylonicis flammis tribus adstantem pueris filium Dei recognoscit: ait enim Dan. 3. *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Ecce ego video quatuor viros solutos & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Ex quibus vehementer obiurgat Iudæos S. Hyppolitus Martyr in hæc verba. *Quod Iudæi filium Dei hominem factum non erant agnituri nec recepturi, præmonstrat scriptura gentes eum esse accepturas, quem iam Rex Babylonis in fornace videns agnouit, & filium Dei confessus est.*

Ioan. 10.

Dan. 3.

Hyp.

Sed adhuc expendenda sunt illa species quarti similis filio Dei: non enim dicit, quod sit filius Dei; sed solum quod filio Dei sit per quam similis. Dequo elegans exurgit quæstio pulchre exagitata à Rupert. lib. 6. de Victoria Verbi Dei cap. 21. sub his verbis. *Quis digne sufficit admirari vbi nam viderit Rex ille filium Dei, vt in medio ignis similitudinem eius agnosceret, dixit enim species quarti similis filio Dei?* Sane vt similitudinem vnius ad aliud cognoscas, necessum tibi est & illud aliud cognoscere; quare examinandum est vbi viderit & nouerit filium Dei Nabuedonosor; quem sic etiā vrget Hippolytus. *Dic mihi Nabuedonosor vbi vidisti*

Rup.

dicti filium Dei? Dicis, hunc tribus pueris adstantem esse similem filio Dei, an quia filiũ Dei aliquãdo videras & nõ ueras? Vbi ergo videras? vbi noueras?

Quibus vt satisfaciam non prouo, quod in præsenti respondet Rupertus, nimirum id dictum fuisse à Rege nesciente, & ignorante quid diceret. Melius & ad rem nostram aptius respondebimus ego allata eiusdem Ruperti altera huic simillima quæstione. Ea est in Tobiam cap. 21. Etenim Tobiam iuniorem apud Rages ciuitatem manentem, cum insçius hospitio susciperet Raguel eius propinquus, adolescentis conspectu delectatus ait vxori suæ, *Tob. 7.* *quam similis est iuuenis iste consobrino meo.* Nec ipse consobrinum suum aliquando viderat nec nouerat: Vnde ergo scit istius similitudinem cum consobrino, si nunquam hunc viderat? Sapienter respondit Rupert. *Rup.* *Viderat ille patrẽ, & in filio similem aduertebat speciem.* Recte quidem ex patre sibi satis noto, filij similitudinem animo deliniabat.

Ex his iam licet ad primam quæstionem grandum facere; ea erat, vbi nam viderat Rex ille filium Dei, vt in mediò ignis similitudinem eius agnoscere t, dicens, species quarti similis filio Dei? Equidem non viderat filium; sed multa de patre audierat & alta mente retinebat, & in filio similem aduertebat speciem. Danielis colloquijs Rex iste gaudebat, quem intra Palatiũ omni disciplina imbutum conseruabat, à quo sæpissime magnalia Dei sui libens audiebat, & inter alia celebrem illam visionem, qua Moysi primo apparuit Deus medijs ardentissimis flãmis, medijs quibus viridãtem rubum & prorsus indemnẽ referebat, vt se afflictorum, & humilium protectorem & seruatorẽ assereret. Hæc de Hebræorum Deo prænoscens Rex Babylonius, adolescentem tribus pueris media in fornace adstantem optime, & vere iudicat per quam similem filio illius Dei, qui flammanti rubo astat, ne comburatur, in filio similem aduertens speciem Patris. Quis ergo adeò mentis inops, adeò cæcus non cognosceret filium Dei facientẽ opera Patris? Dei optimi & maximi opus fuit afflictis Hebræis adstare, ne absumerẽtur flammis captiuitatis, ab illis in Eremo, morbos omnes depellere, fames, sitesque eliminare. Dei opus erat vitam mortalibus indere, quas condiderat creaturas maculis mundare, resarcire confracta. Ecce tibi Christus Dominus adeo in his patrissans, vt nullum aliud negotium agat, quam hominibus benefacere, afflictis accurrere, infirmis impertiri sanitatem, cæcis lumina, & mortuis vitam subministrare. Quid plura? Nullum cui dentius testimonium posset sapientia incarnata præbere suæ à beneficentissimo Deo originis, quam hæc vtilitatum & beneficiorum plena miracula. Vnde petentibus Iudæis, si filius Dei est descendat de cruce, & credimus ei, meritò abnuit, vt quibus euidentiora iam signa demonstrarat. Ibi Athanas. hom. de Pass. *Athan.* *Dominus non se ipsum saluauit, si quidem nulla salute indigebat, cum esset saluator; sed ex suis in alios beneficijs voluit saluator declarari.* Hæc sane erant euidentissima signa Saluatoris Dei, vt totus incumberet hominũ sanitati, vt omnibus proficuus & beneficus esset, vt pote Dei beneficentissimi simillima imago.

Hæc modo in genere dicta sufficiãt de miraculis, de doctrina, & de modo inter homines conuersandi, quem Christus Dominus habuit, quo volente, de singulis in particulari dabimus integra commentaria.

CAPVT IIII.

De Christi Domini Transfiguratione.

DIscipulos de memoria Dominicæ passionis mœrentes consolaturus Dominus Petrum, Iacobũ maiorem, & Ioannem præcæteris in magistrum feruentiores seligit, & stipatus illis altissimi Taboris iuga superauit. Ibi oratione facta, cuius prætextu ascẽderant, ne cæteri tenerentur inuidia, noua, & mirabili luce totus Christus radiauit. Illi enim in facie & vestibus inerat cœlestis splendor, & vitæ æternæ candor, Rediuiuus Moyses verus & in-

& integer homo constans animo & carne, simul & Elias Christi Domini laterones apparent, sermones miscent de mirabili salutis humanæ per passionem arcano. Discipuli adstupent tantum gloriæ spectaculum, qua superatus Petrus inscius mysterij præ montis illi⁹ habitatione quicquid aliud est, missum facit. Interea nube suffunduntur radiante, à qua paterna vox Christum Dominum, & filium Altissimi declarauit, & orbi Magistrum designat, dum illum præ Moyse & Prophetis audiri mauult. Qua voce consternati discipuli humi iacebant, à Christo Domino eriguntur, confirmantur, simulque illis silentium de tanta visione indicitur, donec post resurrectionē Dominicam omnia eius mysteria liceat vulgari.

Textus. Ex Matth. 17. Et post dies sex assumsit Iesus Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem, excelsum seorsum.

§. I.

D. Petri expenduntur magnalia.

DE Discipulorum corona tres sibi seligit Dominus magis familiares, de quibus etsi aliquoties fit sermo præcipue lib. 4. & 5. tamen honestum duxi, vt qui inter omnes præcipuos à Domino consecuti sunt honores, sic à nostris præcipue celebrentur laudibus. In primis celebrād⁹ adest maxim⁹ Ecclesiæ Christianæ apex D. Petrus, sic dictus non à communi petra, sed à petra illa, quæ Christus est, vt nihil esset in Petro. quod Christum non halaret. *Tert.* Sic Tertull. lib. 4. aduersus Marcion. Mutat & Petro nomen de Simeone: sed cur & Petrum? si ob vigorem fidei multæ materiæ solideque nomen de suo accomodarent. An quia & petra & lapis Christus? Siquidem eum postum in lapidem offendiculi & in petram scandali. *Itaque affectauit charissimo discipulorum de figuris suis peculiariter nomen communicare; puto proprius quam de non suis.* Nihil tantum Principem decebat, quod non esset detumtum de summi Imperatoris Christi magnalijs. Merito Theologus Naz. in *Naz.* cap. 19. Matth. in immensum gloriatur de nomine Christiano aiens, cur Christiani nomen venerabile est? Nonne, quia Christus Deus? At qui Paulum honore prosequor, nec tamen Paulianus nominatus sum; *non fero me ab hominibus nomen ducere, qui à Deo sum creatus.* Sic Petro non fulit Deus á creaturis Christo vacuatis nomen tribuere, vt qui totus Christi diuinitatem halabat. Illud dignum erat, vt Christi Vicarius acciperet nomen, quod Christum sonaret, quo Christi & Petri germanissimam publicaret societatem

Diui Petri excellentia, quod à Deo ipso commendetur.

QVis plus de Christi præcellentijs accepit, quam Petrus? Ecce in Christo Domino solemnissimum fuit quod vna diuinæ personæ voce posset eius magnitudo euulgari iuxta illud Matth. 11. *Nemo nouit filium nisi pater, nec patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.* Excedunt magnalia Christi voces creatas, à solo Patre Deo digne publicantur, sic Petri perfectio maior est omni laude, nec pro dignitate exprimitur alio, quam Dei ore. Quando enim Petrus Matth. 26. diuini Verbi à Patre originem fuit attestatus, sic illi Dominus respondit. *Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi; sed pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Proquorum explicatione expendo vim illius coniunctionis, nimirum, *Et ego dico tibi, &c* quæ similitudinem germanissimam exprimit in prædicando Petro, & in prædicando Christo à patre orto, quasi dicat, non caro & sanguis; sed pater reuelauit tibi, ò Petre, meum originem, sic

Matth. 11

Matth. 26.

non

nõ caro & ſanguis; ſed ego vnicus patris filius exprimo & declaro tuas præcellentias. Id quod grauiter innuit D. Leo ſerm. 3. fatus. *Et ego, inquit Ieſus, dico tibi, hoc eſt, ſicut pater meus tibi manifeſtauit diuinitatem meam, ita & ego tibi notam facio excellẽtiam tuam, quia tu es Petrus, &c.* Vnus Pater diuinus poſſet filij diuinitatem notam facere, vnus filius diuinus poſſet Petri excellentiã euulgare, vt in hoc Petrus Chriſtum ſapiat, quòd diuino egeat prædicatore, vt propria dignè publicentur magnalia.

Leo

Petri vmbra ſalubris quid?

RVrſus Chriſto Domino hoc fuit proprium diuiniſsimum facinus, quòd veleius figuræ & vmbræ ſalutẽ pijs afferant & incolumitatem. Malus ille genius, qui intẽpeſta nocte Ægyptiorum primogenia deuaſtabat, vt Iſraëlitarum baluas agniculi ſanguine vidit rubricatas, Iſraelitis incolumitatẽ conſeruabat. Quæ rei cauſa? Tanta ne vis ſanguinis agniculi? quæ arceat mortem, & ſalutem afferat? Nõ equidem, qua agni ſanguis; ſed quia vmbra Chriſtiferi ſanguinis eam habebat efficacitatẽ, vt bene notat Chryſoſt. aiens. *Ea nocte vmbram ſanguinis mors horruit.* O verè Chriſti Domini ſingularẽ potentiam! cuius nõ ſolùm præſentia realis, non ſolùm vox ſalutáris ſit; ſed etiã vmbræ ſed etiam figuræ placida ſanitate manent. Præclarè D. Leo ſerm. 3. de Nat. priſtinos partes à Chriſto Domino per vmbras & figuras legis ſanatos admirans fatur. *Hoc magnæ pietatis Sacramẽtum, quo totus iam mundus impletus eſt, tam potens etiam in ſuis ſignificationibus fuit, vt non minus adepti ſint, qui in illum credidere promiſſum, quam qui ſuſcepere donatũ.* Itaque adeò potens fuit Chriſtiferæ pietatis Sacramentum, vt ab illo nõ minus acciperent qui eius vmbras & figuras obſeruarunt, quam qui potiti ſunt & realem ipſius præſentiam & contactum. Quis huius pientiſsimæ potẽtiæ æmulus niſi ſolus Petrus? Eius beneficentiæ vis & poteſtas tanta fuit, vt nõ minus ab illo reciperent qui vel eius vmbrã gaudebant, quàm qui illius obtinebãt contactum. Sic de illo. Act. 5. *Ita vt in plateas eijcerent infirmos, & ponerẽt in lectulis as grauabatis, vt veniente Petro ſaltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.* Veré maximum & potentiſsimum pietatis ſacramentum, & Chriſtianæ omnipotentiæ ſpeculum ſingulare.

Exo. 1.

Chriſ.

Leo.

Act. 5.

Petrus in morte vmbra Chriſti Domini fuit.

TAndem primùm Chriſto Domino crux glorioſa extitit, cuius gloriæ Petrum imaginem dicam an vmbram? Sané filius imago & ſplendor eſt gloriæ patris; at Petrus vmbra gloriæ per crucem. Liber Exodi c. 31. meminit magni illius Architecti Beſeleel, vbi Gloſſa fatur. *Beſeleel, qui interpretatur in vmbra Dei ſignificat Petrum.* O quàm bene Petrus Dei vmbra eſt! vmbra, inquam, Deifici crucifixi. Accipite D. Ambroſ. in pſ. 118. Octo ar. 21. dicentem. *Non fuit opprobrio Petro crux Chriſti, quia tantum eius gloriæ dedit, vt inuerſis Chriſtum honoraret veſtigijs, metuens, ne ſi ea ſpecie crucifixus eſſet, qua Dominus, affectaſſe Domini gloriam videretur.* Vbi illud maximè pondero, quòd crux Chriſti tantum gloriæ dederit Petro, vt inuerſis Chriſtum honoraret veſtigijs. Quæ hæc in Petro gloria? & cur hæc gloria refertur accepta cruci Saluatoris? Vtrunque ſciet, qui calluerit id quod dicebamus, nimirum Petrum vmbram eſſe crucifixi glorioſiſsimi. Enim verò, quando aliquis in ſublimi vertice conſiſtit, vmbra quæ ab eius corpore fit, cadens per decliue, inuerſam prorſus repræſentat figuram, inuerſiſque veſtigijs exprimit corpus illud, cuius eſt vmbra. Itaque crux vt Petrum accepit, tantam illi gloriam dedit, vt eſſet vmbra expreſsiſsima Chriſti Domini, quem in vertice Caluarij cruxifixũ, neceſſum erat, vt vmbra exprimeret, inuerſis omino veſtigijs.

Exo. 31.

Gloſſ.

Amb.

§. II.

D. Iacobi excellentiæ perstringuntur.

QVID non Martium in Iacobo? Eius nomenclatura supplantatorem sonat, quòd si eiusdem nominis Hebraicæ litteræ studiosè transponantur, vt Georg. Venet. in Armon. transposuit, per modum anagrammatis ex Iacob legitur *galeatus*, vt sic in tanto viro nihil inuenias quod arma & bellum non spiret. Eius viuentis expeditio in Hispaniam breui tempore finita fuit, nec multum damnosa idolatriæ, á cuius perstrigijs perpaucos homines in lucem Euangelij pertraxit; sed vbi functus vita fuit, gladiumque Herodis passus, piscatorem exutus Imperatorem agit, remeansque iam mortuus in Hispaniam, ibi sepelit piscatoris cadauer, & à militari solo cõfotus, miles inter milites sæpè apparet, & quos voce doctrinæ non potuit, vi & armis Christi hostes profligauit. Hinc sibi cantatissimum apud orbem terrarum fecit nomen; nisi enim fallor vix alius in cunctis nationibus Christianorum celebrior sanctus, quàm hic est diuinus patronus Hispaniarum. Miraberis in Ecclesia Christi, vbi tormenta, vbi passio decorat & illustrat sanctos, vbi longi cacatenatique labores coronas pariunt, Iacobum gladio & armis præcellere, Martijsque tumultibus in immensum decorari. Quæ rei causa? sanè quæstionem hoc fecit Ruperto, pene in simili causa, quando quidem quærebatur ex illo, cur in Ecclesia Christiana Machabæi celebrabantur, quorum gloria tota á prælijs & bellicis tumultibus clarescebat. Ad hæc ille lib. 10. de Vict. verbi Dei cap. 25. respondet. *Fuerunt isti Machabæi, qualium prælijs & victorijs non quærebatur, vt vlla fieret pressura mundi; sed vt defenderetur gens, vnde esset ventura salus mundi.* Equidem prælijs suis defendebant Israëlem, à quo omnium populorum oriunda erat salus, ideo ex militari gloria eam nascisciuntur nominis claritatem, quam mille tormentis superatis, mille laboribus exantlatis habent sanctissimi & illustrissimi Christi martyres. Sic Iacobus prælijs & armis clarissimus factus, quia ideo militarem assumsit baltheum, vt defenderet gentem Hispanam, vnde noui orbis parienda erat salus. Hispanis datum erat, vt totam Americam fidei luce illustrarent, ab Hispanis pendebat, quòd maioris mundi idolatria exterminaretur, & ibi Christiana religio radices ageret. Vbi autem Iacobus miles factus nititur Hispaniam ab hostibus liberare, quid mirum, si inter celsissimos Christi martyres ipse celebrior & illustrior appareat? Hanc Martialem D. Iacobi gloriam meditabatur Dominus Cant. 8. cùm de sponsa sua Ecclesia asserit, *si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.* Cant. 8. Nonne sufficeret in Christi Ecclesia murus, hoc est, sancti qui fortiter & in expugnabiliter hostium tela exciperent? Quid est cur super murum eminere oporteat propugnaculum argenteum? Nonne propugnaculum muro eminet, vt telum iaculet, vt missilibus hostem offendat? Planè vt argenteum propugnaculum super murum, sic sanctus ille, qui non solum passione, sed & bellis & victorijs, ferro & armis hostem deuastat. Huc respiciebat D. Greg. PP. fatus. *Super hunc murum propugnacula ædificantur, quia vt non tantum se defendat; sed vt impugnantes prosternat, miracula ei facere conceditur.* Greg. Alij medijs positi tormentis & expositi telis miracula patrabant, quibus irritas ostendebant tortorum machinas, seque ab illorum crudelitate defensabant, veri ex hac parte muri inexpugnabiles. Verùm Iacobus super hos totus argenteus fulgurat, vt sublime & conspicuum propugnaculum miraculotè inter phalanges apparet, & impugnantes misere prosternit ac deuastat. Quo nationum oculos ad se conuertit, & ad se adorandum vniuersorum animos trahit. Sicut propugnaculũ argenteum super murum eminet, sic Iacobus

Rup.

bus ſuper inuictiſsimos martyres prælijs & victorijs hoſtes Chriſti denaſtans claret ; propugnaculum, inquam, à quo in dies proſternuntur hoſtiles phalanges, & quo effuſi totius orbis populi ſe ſe recipiunt, vt ſub eius auxilio propugnari valeant. Celebris *Plut.* fuit Plutarcho dux Timotheus, cuius facinora vt notarent alij, pingebant hominem dormientem, & ab eius manu dependens rete, in quod properabant ingredi oppida, prouinciæ, regna : hac ipſe vigilãs delectatus pictura ait. *Si tanta vel dormiens conficio, quid excitatũ me facturũ putatis?* Hinc, beatiſsime Hiſpaniarum patrone, ſæpiſsimè tuas glorias ſum meditatus, te enim dormientẽ Hiſpania tenet, ſinuquè ſuo cubantem placidè cuſtodit; ſed neſcio quæ retia ex tanti ducis manu pendẽt, in quæ effuſæ nationes ſingulis diebus video properare. Si tanta vel dormiens conficis, quid mirum quòd vigilans aperto Marte confertiſsimos hoſtium exercitus deuaſtes? Miraris ad Iacobũ mundi nationes properare? Igitur accipe quod in eadẽ re miréris magis, nimirũ, quòd prima omniũ, quæ ad Iacobum peregrinationẽ inſtituit, fuit creaturarũ omniũ Regina, Dei mater Maria. Hæc cum cæteris Apoſtolis agens Ieroſolymis Dei potentia Iacobum in Hiſpania de gentẽ apud Syracuſam viſitauit, vt columna tepli maximi Syracuſani teſtatur. Ad Salomonem Regina Sabba quon *3.Reg.10* dam feſtinauit 3. Reg. c 10. cuius mentẽ inſinuãs D. Iſidorus in allegorijs ad 3. Reg. fatur. Venit Regina Sabba *ſui populi oblita, in aperto peregrina ; ſed in occulto ſanctorum fieri ciuis exoptabat.* Quid plura? Regina Angelorum Deique mater dum rebellem Iudæorum populum obliuioni tradere decernit, inque Hiſpaniarum populo honorificato radicare, æternumque firmare domicilium, venit Hiſpaniam inuiſura Iacobum, in occulto quidem meditans Hiſpanorum fieri conciuem ; *at aperto peregrina apparet*, vt doceat ſubditum orbem ad tantum Hiſpaniarum propugnatorem peregrinari.

Iacobus doctrina & prælijs clarus.

NEc non in Iacobo accidit miran dum, quod vt prælijs vacet, non obliuiſcitur Apoſtolici magiſterij, imò vtrunque munus & ducis, & magiſtri perfectiſsimè adimpleuit. Cuius rei gratia mihi in mentem veniunt laudes Anonimi ducis 2. Reg. c. 23. in hæc verba. *Sedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter treſipſe, eſt tanquã tenerrimus ligni vermiculus qui octingẽtos interfecit vno impetu.* Aſsẽtior in primis Iſidoro Clario, Vatablo, & Gloſſ. interl. qui minimè putant hæc ad Dauidem referri, ſed ad ducem alium, cuius nomen ibi non exprimitur. Sed duci lancea, telum clypeus detur ; cur cathedra paratur? Dicatur fortis, magnanimus, inuincibilis, cur ſapientiſsimus dicendus? Meritò huius ducis ibi nomen ſiletur, quia in Dauidicis ternarijs non inueniebatur qui ſic Martis, & Apollinis claritatem coiungeret. At in ſacro illo ternario à Chriſto Domino ſibi ſelecto inuenitur vnus Iacobus, qui ex cathedra & exercitu nomen ſibi ſempiternum acquirat. Itaq; Hiſpaniarum dux ſedens in cathedra ſapientiſsimus & Imperatorem egit & magiſtrum. Quam agat Imperatorẽ nouerit ille, qui tot hoſtiles exercitus ab Hiſpania eliminatos videat. Sed age vis nobilem Imperatorẽ videre magiſtrũ? cupis Iacobum non in acie, ſed in cathedra cernere? Ecce tibi cũ primum Spiritus ſancti linguis imbutus fuit : ſic explicandis ſcripturis & tradendo Euãgelio incumbit, vt vnus Iudæorum rabiem in ſe conuerterit, & primus pro tradita veritate vitam amiſerit. De magno illo Eleazaro, qui pro legibus patrijs inter Machabæos primus vitam finiuit, ait D. Amb. lib. 2. de Iacob. c. 10. *In moriendo tormentis factus eſt cæteris magiſterium perſeuerantiæ.* Id quod de B. Iacobo dixerim, qui cum Chriſtianam veritatẽ docens occiditur primus, præclarũ cæteris magiſterij tulit inſigne. Et põdero quòd cum occiditur magiſter efficitur, quando cuncti mortales magiſterio cum vita defunguntur, ipſe magiſte- *Amb.*

gisteriū sibi acciscit; adeò enim acerrim⁹ erat veritatis doctor, vt mortuus etiā suū pro illa magisteriū confirmet, dum Hispaniam allatus cathedrā fundat, in qua occupantibus erroribus siue Mahomæ, siue Arij vniuersam pene regionē Hispanorū, veritas Christiana & Orthodaxa refulsit. Enimuerò Arianā luem sola Iraflauia D. Iacobi cathedra in Hispania non nouit, Mahomæ pestē vna eiusdē cathedra vbi corpus iacebat & repressit & cōtudit. Vt meritò liceat nobis ad tāti Doctoris templū & cathedram dicere quod Naz. ad Maximum Constantinopolitanum templum post hæreses purgatas edixit, nimirum. *Tu nobis fidei doctrinā, quæ adhuc contemtui erat, excita sti. Vale inquā communis victoriæ sedes, noua Silo, in qua primo arcam fiximus in desertum circum actam incertisque sedibus vagantem, &c.* O egregium Christianæ fidei asylum! O templum siue Mausolæum D. Iacobi cineribus conspicuum! O Iacobæam cathedram, in qua doctrinæ radius nulla admisit nubila, in qua sedes communis victoriæ constitit! Te fœlicem cōpellem Hispaniam, quæ noua facta Silo arcam tanti cadaueris thesauro diuitē ab Ierosolymis errantem incertisque sedibus vagantem tandem recepisti, vt aduersus hostes victoriarum sedes haberes, & aduersus errores verum doctorem & magistrū, qui sedēs in cathedra sapiētissimus princeps inter tres exultet armis & rutilet doctrina.

Princeps militiæ Domini quid?

SEd cur princeps inter tres? An Petri, & Ioannis princeps? Nō te moueat, quòd inter Petrum & Ioannem dicatur Iacobus facilè princeps, titulus enim est militaris, nō dominij. Equidē 1. Paralyp. c. 10. dū expugnatur Iebusæorū asylū, *ascendit primus Ioab, & factus est princeps*, hoc est, in Dauidico exercitu militarem clauum obtinuit. Inde D. Chrysost. de S. Stephano sic loquitur. *Habeat in nomine coronam victoriæ Stephanus; Stephanus qui bellū in quo se exercuerat nemo, hominum vitæ manifestauit: qui pugnam, quam nemo docuerat mundo patefecit.* Eodem modo vbi sacerdotalem apicem Petrus ex confessione habuit, Iacobus, qui primum in arenam prosiliuit, manusque cum hoste conflixit Christianæ phalangis principatum sibi acquisiuit, sic inter tres Apostolici Senatus apices factus est ipse princeps. Quò respexit D. Chrysost. hom. 26. in Act. vt ostenderet, inquiens, Deus in quàm dura certamina vocaret Apostolos; *idcirco occidi permisit ab Herode etiam principem.* Et sane durissimum illud bellum est, cuius in primo conflictu cadit militiæ princeps. Huic Iacobæo principatui respōdet glorioſum illud Hispanorum decus, quo vbicumque terrarum sceptrum Hispaniarum effulget, ibi simul Christi exultat vexillum. Enimverò Ios. 5. cū Iosue ad Iericuntinos campos accederet, ait illi Angelus Domini. *Solue calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est.* Cur terra sancta dicitur quæ vitiorum omnium erat spelunca, quæ idolis plena erat? Pulchrè Orig. hom. 6. *quia quocunque venerit princeps militiæ Domini sanctificat locum.* Hoc suffi ciebat, vt terra sanctitatem parturiret, quod à principe Dominicæ familiæ tangeretur, nescit enim talis princeps premere solum, vnde sanctitas non effulgeat. Quò iam vides quàm se tollat Hispanorum gloria, vbicumque enim Hispani figunt vestigia statim fidei sanctititas pullulat, quia qui Hispanorum bellis præest Iacobus princeps militiæ Domini quocumque venerit locum sanctificat.

§. III.

D. Ioannes Euangelista commendatur.

IAm ales ille in sublime fertur qui garrulas profanorū voces comprimat, & medullam cedri, nempe Dei verbum plenum gratia & veritate valeat euulgare. Quā varij de Deo apud Philosophos errores? Quam diuersæ sententiæ? tot ferè quot capita. Inter hæc euolat occisimus Ioannes, & è sublimi intonuit. *In principio erat Verbum, &c.* qua manifesta veritate siluerunt omnia verba mendacij. Huc

ſpectat D.Baſ. in c. 2. Iſaiæ fatus. *Vniuerſum ſimul mendaciũ ſuppreſsũ ſilẽtio eſt, quemadmodũ aquila aliũde aduolãte ac deſuper cõſpecta futili garrulitati loquaciũ auium quàm occiſsimè ſilentium indicitur.* Ecce aquila & quidẽ velociſsima Ioannes, quæ ſilentiũ indicit loquacibus auibus, quæ garrulorum hominũ mendacia reuelat, & lucis filijs detegit veritatẽ. Hinc verè aquila eſt qui alias Ioannes, nimirũ gratia, quandoquidẽ exuperant omnẽ ſenſum gratiæ in illo à Domino conglomeratæ. Ioanni plus datum eſt quando in ſinu Domini recubuit, quàm ſi ſedes daretur exoptata.

Ecce primã à Deo exhibitã Ioanni recolo gratiã quòd nimirũ in ſinu Domini recubuerit in Cœna: qui ambiuit aliquãdo ſedẽ regni, modo veri Regis ſinũ vbi recubat accipit, & ſanè maiori dignatione maiori gratia. Amatrix illa ſponſi vt ſummã eius gloriã videre exoptabat, ſic Cant. 1. inquit. *Indica mihi, quẽ diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes.* Et quidẽ ſapienter non vbi iuraret, non abſolutè in creaturas imperij ſedẽ; ſed accubitũ ſibi mauult reuelari, glorioſiꝰ enim eſt cuiq; ſi in ſinu Dei accũbat, quã ſi in throno ſedeat imperãs orbi terrarum. Nolo vobis in præſenti debere D. Ber. ſerm. 5. de verbis Iſai. fantẽ. *Quid autem delectabilius & quodãmodo dulcius eſt filio quòd cũ patre eſt, an quòd cũ patre omnibus præeſt. Parũ videtur ſpõſæ videre ſedentẽ, cubantẽ ſibi flagitat indicari. Indica mihi, ait, vbi cubes in meridie. Sed & animæ omni, quæ ſanũ ſapit: dulcius ſapit per omnẽ modũ quod Apoſtolus ait, qui adhæret Deo vnus ſpiritus eſt, quã quod Apoſtolis dicitur, cũ ſederit Rex in ſedem maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos iudicãtes, haud minꝰ vtiq; iucũdior ſeſsione cubatio.* Hęc Ber. quibus facilè perſpicis Ioannis immẽſam gratiã, qua à ſede malè appetita ad accubitũ diuini ſinus fuit reuocatꝰ, vt glorioſiùs & dulciùs quieſcere in ſinu, quã regnare à ſede maieſtatis. D. Amb. lib. de Iſaac c. 5. ait. *Lectulus ſanctorũ Chriſtus eſt, in quo vniuerſorũ feſſa ſæcularibus prælijs corda requieſcunt. In hoc lecto requieuit Iſaac, & benedixit filiũ iuniorẽ dicẽs maior ſeruiet minori. In hoc lecto recubãs Iacob benedixit duodecim Patriarchas. In hoc lecto cubãs Archiſynagogi filia ſurrexit à morte. In hoc lecto iacẽs viduæ defunctus mortis vincula, vocatus Chriſti voce, diſſoluit.* Quę erũt Ioannis magnalia, dum in hoc ipſe cubauit lecto?

Ioannis merita ex Deiparæ cuſtodia.

Non multũ reluctabor, ſi quis nõ ad gratiã, ſed ad ius Ioãnis reducat, quod cruci aſtãs ſibi acquirat Domini matrẽ. Nonne Eliſæo duplicẽ magiſtri ſpiritũ petẽti 4. Reg. 2. reſpondit Elias. *Si videris me, quãdo tollar à te, erit tibi quod petiſti?* Perſeuerãti enim non tã datur, quã redditur poſtulatũ. Ita Rup. lib. 5. in lib. Reg. c. 18. fatur. *Velut ex latere meritũ attigit Eliſæi, videlicet quia perſeuerãdo cũ illo quaſi hæreditario iure ſpiritũ perciperet magiſtri.* Expẽdo illud *quaſi hæreditario iure*, quippe nõ donũ expectat ille, qui ad vitæ extremũ cũ magiſtro perſeuerat; ſed ius hęreditariũ acquirit. Hinc patet Ioannis ad crucis ſtipitẽ cũ Domino perſeueranti iure hęreditario Deiparæ cuſtodiã aduẽtaſſe. Nec alio Ioannis virtutũ capacitas impleri poſſet niſi de cuſtodia Deiparæ. Ipſe de ſe ait c. 19. *Et ex illa hora accepit eam diſcipulꝰ in ſua.* In quæ ſua? In ſua ſanè, in quibus ius habebat, in ſua nimiũ, quæ eius capacitas poſtularet & exquireret: quod videtur attigiſſe D. Amb. pſ. 118. ſerm. 15. dum inquit diſtribuebatur autẽ vnicuiq; prout cuiq; erat opꝰ. *Intelligẽdũ eſt ſic diſtributũ eſſe huic diſcipulo quod opꝰ erat, vt illic etiã Beatæ Mariæ tãquã matris eiꝰ portio poneretur.* Quaſi nõ prouiſum eſſet Ioãni, quod ei erat opus; niſi ei Deipara Maria attribueretur, & ſine Maria ieiunus & prorſus vacuꝰ maneret. Maria Ioanni opꝰ erat, Maria inter Ioãnis propria verſabatur, Mariam toto animo, toto corde Ioãnes eſuriebat. Pro qua Ioãnis excellentia liceat adducere, inter Baptiſtam & Euangeliſtã differẽtiam notatam à Naziãzeni fratre Cæſario dialogo 3. Vbi hæc verba dedit. *Ille Baptiſta appropinquãte matri ſuæ ea quæ geſtabat filiũ ſine patre, matrẽ reueritus geſtiit exiliendo, ac velut immi-*
nente ſibi à prægnante periculo, nõ ferebat eam quæ facem geſtabat propriùs accedere.

1. Cor. 6. Matth. 19. Ber. Amb. 4. Reg. 2. Rup. Ioan. 19. Amb. Cæſar.

cedere. Hunc autem in eodam loco statuit & commendat matri propriæ Dominus cum tempore salutiferæ passiõnis cruci adstantibus, intentis in Ioannem oculis ait eccce mater tua. Itaque iuxta Cæsarium Baptista nõ ferens splendorem, exilit in vtero, quasi illius consortium refugiens; verùm Euangelistæ tanta erat capacitas, vt astans cruci filij Dei locum subiret, & gaudens sibi acciperet Mariam. Denique de Ioanne sæpiùs sermo redibit.

§. IIII.

Plus cæteris laborare & sudare aliquos in sequendo Christum particularis Dei fauor, & gratia est.

DIligentiores, imo & Deo chariores discipuli altissimum iubẽtur scandare montem, cæteris interim plano & amæno loco quiescentibus. Hiccine diuinus & maximus fauor est, quandoquidem Deo chariores seliguntur in maiores labores. Id quod in Ioanne Christi Domini Præcursore celebrat Chrysol. serm. 88. his verbis. *Beatus qui non peruenit ad gratiã per labores; sed ad labores ipsius gratiæ dignatione descẽdit.* Expẽde ex quo hominis beatitudinẽ auspicetur, nimirũ quod gratiæ dignatione ad labores descẽderit, quod gratia Dei sit dignata illũ in labores & ærumnas impellere. An cõtemnẽdi labores, quãdo chariores Christo discipuli illis sui amoris mercedẽ accipiunt? Ita D. Amb. lib. 1. de Iacob c. 7. *Habet ergo in se remunerationẽ suã qui sequitur Iesum, & in suo affectu præmiũ, etiã si dura sustineat: beatus est suis moribus, beatus ipsis periculis.* Gratia quidẽ est, fauor est, præmiũ est, beatitudo est, quòd per abrupta montiũ cacumina, per aspera iuga, per syrtes, per inhospitalia Iesus ducatum sequaris. Paul. ad Colos. 1. *Nobis*, inquit, *donatũ est à Deo, vt non solũ in eo credamus, sed etiam pro eo patiamur.* De quo D. Chrysost. hom. super orat. Annæ, dicit. *Etenim gratia vere maxima, dignã censeri propter Christũ aliquid pati, & corona vere perfecta, & marces futura retributione nõ minor. Martyres cũ vocamus beatos, ex vulneribus primum beatificamus & tunc ex præmijs, ex plagis & mox ex coronis repositis.* Qui pondus diei & æstũ portauerãt in Dominica excolenda vinea indignè ferunt, quòd qui vna solùm hora laborauerãt par præmiũ à patre familias recipiant. Proh dolor! Quàm mali æstimatores erãt suorũ laborũ isti operarij, quãdoquidẽ ipsi laboribus superiores erant, cur aliã inuiderent mercedẽ? Pulchrè D. Gregorius Naziãzenus oratione in sanctũ Bapt. *Illud dicã hoc ipsum impensiùs laborasse vberioris mercedis loco habendum esse his certè qui animo sunt non omnino illiberali & sordido.* Quãcunq; aliã mercedẽ vincit qui pro Christi nomine subitur labor: tũc sanè puta maximo fuisse te beneficio affectũ, maximis donis & munerib⁹ a Deo cumulatũ quãdo impensiùs laborasti, quando præ alijs ad labores fuisti vocatus. Quæ mulier vnquã magis laborauit, quã illa inclyta Machabæorũ mater, quæ septẽ adolescẽtes filios & pucherrimos nouis & inauditis tormentorũ generibus vidit excruciari? De hac tamen D. Amb. lib. de Iacob 2 c. 11. ait. *Quis hãc beatã neget, quæ quasi septẽ vallãta muneribus inter corpora filiorũ nullũ sensit mortis dolorẽ.* Expẽde illud septẽ vallata munerib⁹, quot filiorũ carnificinas vidit, tot munera, tot beneficia sibi recẽsuit, quibus beneficijs delinita mortis amplexus intrepida expectauit. Quid plura? Vnum mihi omninò persuadet, quã magni beneficij loco debeã habere, si quãdo ducente Christo ad sudore & labore plenas vias fuerim vocat⁹; quòd nimirũ nullã rẽ aliã nobis inuideãt Angeli nihilq; aliud habeãt in optatis, quã laborãti Christo assimilari. At enim D. Petrus c. 1. Can. *in quẽ desiderãt Angeli prospicere*: quippe, vt expẽdit Clem. Alex. *non Angeli apostatæ, sicut quidã suspicãtur; sed quod verũ est & diuinũ Angeli qui desiderãt professiõ perfectionis illi⁹ adipisci.* Quasi dicat, hoc valde admirabile & diuinissimũ est, quòd Angeli gloriã Christi in possessione habẽtes, in desiderio habeãt illi⁹ gloriæ puluerulẽtas vias; & satiati gloria vnũ sitiãt, vnũ desiderent Christũ exẽplar in laboriosis & sudore plenis vijs habuisse. Hoc sẽquentium

Chrys. *Amb.* *Amb.* *Petri 1. Can. 1.* *Clem. Alex.*

Christum laboris desiderio tenentur medio in voluptatis abysso; imò ea est laborantiũ & sudantium in sequendo Christum fœlicitas, vt meritò putet Bernard. hanc posse desiderari in cœlesti & gloriosa vita. Etenim ait serm 68. in Cant. *Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti. Hoc genus lætitiæ cœli nesciuerũt, nisi per Ecclesiæ filios, hoc nemo vnquam lætatur, qui nunquã nõ lætatur. Audeo dicere expertem huius beatitudinis ipsam beatam vitam, nisi se dignetur fateri, quòd per charitatẽ ea in me fruitur & per me. Aliquid sanè videtur perfectioni illi accessisse ex me.* Quid Christianorum laboribus & sudoribus glorioſius, quandoquidem ipsa æterna gaudia incõpleta videãtur, ni cum laborantibus hominibus communionem habeant? & æternorum præmiorum perfectioni labores exanthlati pro Christo queãt comparari? Merito ergo Christus Dominus ad crucem suam inuitaturus id solum dicit, *qui vult venire post me tollat crucem suam & sequatur me.* Et quidẽ cogendi videbantur homines in crucem laboriosamq; vitam subeũdam & Christus solũ inuitat. Cur ita? Pulchrè Ioannes Xiphilinus Antistes Constantinopol. orat. de festo Crucis apud Costerum. *Ad bona enim voco; non ad mala, nõ ad pœnã, vt etiam cogere oporteat, siquidem ipsa rei natura potis est attrahere.* Adeò crucifer labor glorioſus est, vt non solùm ipse hominum trahat animos; sed etiam pro singulari munere & beneficio habent quicunque ad illum seliguntur vocantur.

Ber.

Xiph.

§. V.

Quàm longè à rerum mũdialium tumultu extollendi sunt qui Dei magnalibus potiri auent.

CElsissimum montis cacumen scãdũt Apostoli, quia Dei magnalia apparent non his, qui reptãt humi, qui delitioſissima humanæ vitæ prata trãseutes marce sic bili florum gaudẽt corona; sed his, qui disponunt ascensiones in corde suo, qui iacentibus bonis conculcatis, sublimibus inhiant & æternis. Scientiam Dei reuelandam hominibus concinuit aliquando Regius Prophetes, sed à quo reuelãda erit audite, *Nox nocti indicat scientiam.* Igitur nox est quæ in vmbra mortis sedẽtes homines omnis boni scientiam reuelare contendit. Et quidem nocturnis tenebris edoctus ait Cyril. in Catena D. Th. ad cap. 9. Luc *Si cœlũ inspicias punctatum stellis quasi infinitis luminibus, si consideres, quòd qui per diem saltant, ij tunc nihil à mortuis differunt; de testaberis quemlibet ausum humanum.* Ecce tibi nocturno in silentio terrena omnia quantumuis splendida horrẽt tenebrosa induta caligine, nil oculis gratum, nihil auribus dulce, nil regia palatia discrepant à sepulchris, & ferales luci, & delitioſi horti confunduntur. Vnum cœlum splẽdet, totumque luminibus distinctum oculos cõplet humanos, complendo allicit, & alliciendo delectat. Qui squis ergo magistram noctem auscultas, miror, si terrena respicias, & moritura decora nõ detesteris, si totus in cœli bona non feraris sublimia, vt sic magni Dei scientiã imbibas. Ideo oratur. s hanc præscripsit Christus Dominus regulam, vt dicãt *Pater noster qui es in cœlis.* Enimuero Deus cùm vbique sit, terrenaq; omnia Deo plena sint, tamen à sublimi cœlorum habitatione gaudet dignosci à creaturis. Vt pulchrè meminit Hugo de Sãcto Victore, *ne inepta quæritando mente vagemur, dicit, qui es in cœlis, vt mente radicata quæ sunt vtilia quæramus.* Ne humi reptem⁹ quin potius ab humi iacentibus expediti & liberi vbi Deus se prodit feramur ad sublimia, vt cum Apostolis supra mõtium cacumina constituti scientia imbuamur diuina.

Pſal. 18.

Cyril.

Hug.

Hos Christi Domini discipulorum nocturnos ascessus, vt placet Ariamõtano, explicauit Isaias c. 14. dum proprietati originali insistamus, quæ ne se habet, *ex radice colubri egredietur regulus*, nimirum iuxta Chaldæũ, ex radice de filijs filiorum Ieſſe egredietur Christus, & *fructus eius serpens ignitus volans.* Quid magis reptile quàm serpẽs humi

Isa. 14.

humi cubans terrenis inhians pabulis? Quid magis sublimius, quàm igneum & pennatum animal? Ast, vbi Christus Dominus apparuit in mundo, ecce tibi prudentissimi serpentes igniti & volantes; hoc est, terreni homines, terrenis pabulis, caliginosis terræ antris dimissis, sublimia scandunt alati, & cœlestibus pabulis inhiant. Huius loci commentator accedat Nazianzenus Theologus otatione de externi hominis vilitate, sic edisserens: Corpus è terra creatum est, ob id in terram suapte natura vergit; at anima Dei spiraculum est, eoque fit, vt perpetua cupiditate ad præstantiorem illam cœlestium bonorum partem aspiret. Sic nimirum fontis quidem vmbra pronum ac decliuem cursum habet; ignis contrà ad superiores dumtaxat partes tendit. *Quàm magnus est homo, imò Angelus potiùs dicendus quàm homo, si serpentis in morem exuta senectute hinc sese in altum retulerit.* Explicuerat deorsum vergentem terrenum corporis molem, simulq; animi igneum vigorem, quo tendit ad sublimia, & statim subdit fœlicissimam sortem, & Angelicam illius hominis, qui serpentis de more exuta senectute in altum migrat. Et cur serpentis de more in altum? Nonne melùs de aquilæ more exuta senectute feremur in sublime? In altũ ferri post senectutem exutam, aquilinum est; serpens enim senectutem exuit, sed cubat humi; sed totus reptat. Verùm, meritò à Theologo non homo, sed Angelus dicitur ille, qui non de more aquilæ; sed serpentis de more senectam exuit, & totus igneus & pennatus sese protripit in sublimia. Etenim hoc singulare habent serpentes, quòd noctiũ tenebris de antris exeãt, & de petratum foraminibus exeuntes sub nocturna caligine vna cœlesti pulchritudine fruantur, cuius recreati fulgoribus, & sibilos, & volatus exhibeant. Siccine qui magistra nocte ad diuinam scientiam cupiunt peruenire, quibus ferebantur, terrenorum pabulis relictis, noui serpentes, toti ignei, toti pennati præruptorum montium, petratum foraminum incolæ, sola cœlestia spectent lumina, solisque oblectentur diuinis luminibus. Hunc serpentis morem docebat Dominus Moysen cupientem gloriam Dei videre. Exod. 33. Cui Dominus: *Cùm transierit gloria mea, ponam te in foramine petræ.* Ad hæc Cyrillus Hierosolymitanus. Cathechel. 10. *Quasi dicat, hoc faciam; sed ita vt tu capere potes, ecce ponam te in foramine petræ.* Renouantis sese aquilæ mos est medio in prælucenti aëre libero intuitu Solem cernere, non id possunt qui reptant; non id capiunt homines terreni, sed serpentis de more à foramine petræ, à præruptis montibus, nocturnis tenebris, cùm nihil aliud præter cœlestia lumina aspiciant, tunc toti ignei, & alati serpentes sese in altum extollentes diuinæ gloriæ scientiam obtinebunt.

Naz.

Exod. 33

§. VI.

Prærupti montis ardua & difficilia cacumina, vt ascendant Discipuli spectaturus præit Christus. Nil enim magis facit laborare seruum, quàm Domini intuitus.

NIL magis seruum ad labores trahit, quàm si laborantem Dominus remuneraturus aspiciat. Vnde Iacob cùm primùm laboriosam, arumnisque plenam aggreditur viam, celebri illa præmunitur visione, qua vidit scalam & arduam, & sublimem, simulque ascendentes & descendentes per illam, in qua nihil non labore & difficultate plenum vidit; nisi quòd Dominus summitati nitebatur ascendentes conspecturus. Ita Diuus Hieronimus ad Iulianum epistola 34. *Qui delicatissimè à Rebeca matre fuerat educatus, lapide ad caput pro pulluillo vtitur, vidit scalam de terra vsque ad cœlum, & ascendentes per eam Angelos, & descendentes, & desuper innitentem Dominum, vt lapsis manum porrigeret, vt ascendentes suo ad laborem prouocaret*

Hieron.

aſpectu. Quippe maximè ad laborandum prouocantur, qui ſub remuneratoris Domini aſpectu labori incumbunt. Hinc Euſebius Emiſſenus ſummam D. Stephani in paſsione alacritatem, ſummam & indefatigabilem tanto in labore fortitudinē educit, quòd ait: *Video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Quidni? *Iuſtè incunctanter offert ſanguinem ſuũ qui præ oculis habet Regem ſuum, ſimul & brauium ſuum, & filium hominis à dextris virtutis Dei. Vides quòd ſpectantis intuitus armat conſtantiam triumphatoris.* Quid mirum, ſi Apoſtoli celſiſsima montis ſcandant cacumina? ſi laborioſo incumbant itineri? ſi difficiles arduaſque terant ſemitas? ſi ſub nimio labore gemant? Habent præeuntem Dominum, vt aſcendentes ſuo ad laborem prouocaret aſpectu, Dei ſpectantis confirmantur intuitu. Hinc D. Gregorius Magnus in 1. Reg. cap. 16 de Chriſto Domino inquit. *Pulcher aſpectu fuit, quia & mortales nos ex magna charitate reſpexit. Quaſi enim aſpectus ſui pulchritudinem repromittit Diſcipulis, ait, iterùm videbo vos, & gaudebit cor veſtrum* Cur non gauderēt ſub Domini aſpectu in illius vinea laborantes, pondus diei portantes & æſtus? O magnum laborantium ſolatium! O vnicum gaudium eorum, qui huius vitæ premuntur labore, qui arduа euangelij ſcandũt, & aſpera, quòd ſub Domini remuneratoris oculis laborant! Sanè nos reſpicit omnes Deus currentes in ſtadio: cernimur â Domino laborare: cernimur huius vitæ moleſtijs inſudare: quis animo cadat, cùm â Domino ſuo cernatur? Sic dux Piria apud D. Ennodium in Paneg. Theodorici ſuos hortabatur milites. *Nemo abſentes credat Regis noſtri oculos, pro cuius fama dimicandum eſt. Si cœlum lancearum imber obtegeret, qui fortiùs telum iecerit, non latebit.* Adeò putabat Principis oculos conducere ad militum præclarè geſta. Et quidem in Rege noſtro Chriſto hoc veriſsimũ eſt, quòd eius oculi præſentiſsimi nobis ſint, quibus præclarum vllum facinus non latebit.

Euſeb. *Act. 7.* *1. Re. 16.* *Gregor.* *Ennod.*

Textus. Et transfiguratus eſt ante eos.

§. VII.

Vnus homo iuſtus numeroſiſsimæ multitudinis inſtar eſt Deo, pro quo Deus omnes vitæ labores non dubitaret ſubire.

VErbi diuini perſonam in proprio ſpendentis ſuæ gloriæ habitu vt ageret Dominus, tres ſolùm Apoſtolos ſpectatores elegit: quod Angelici myriades ſtupeſcerent ſpectaculum, tribus ſolis Diſcipulis gaudet repræſentare; ſed tribus ſolis, qui dum ſolùm cœleſtia appetunt, prę numeroſa multitudine Deo æſtimantur. Dominij poteſtate vt Pharaonem deterreret Dominus. Exod. 3. iubet à Moyſe ante Regem vocari Deus Abrahã, Deus Iſaac, Deus Iacob, & quid inde ſtupeſceret Maximus Imperator? Cur Dominum trium hominũ vereretur Rex tot vrbium, tot prouintiarum? Sanè coram præpotenti Rege erubeſcendum erat Deo, quòd trium hominum Deus diceretur. Verùm, vt ait Paulus ad Hebræos cap. 11. de his Patribus: *Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cœleſtem; ideoque non confunditur Deus vocari Deus eorum*: quandoquidem tres hi homines cœleſtia ſolùm appetentes, & æterna inſtar numeroſæ multitudinis ſunt Deo. Id quod expendit Chryſoſtomus his verbis. *Deus orbis terræ non confunditur vocari trium Deus, & meritò, non enim orbis terræ; ſed innumerabilium eiuſmodi inſtar ſunt Sancti, melior eſt enim vnus faciens voluntatem Domini, quàm decies mille iniqui.* Tres illi ſanctiſsimi pueri à Rege Babylonio in fornacem immiſsi, dum flammis medijs exiſterent, grato modulamine Deum incipiunt concelebrare hymnis. Ibi canunt Deo, vbi ſolum audiunt tres ipſi, cur non meliùs canerent cũ audiri poſsint ab vniuerſa multitudine? Sanctus Baſi-

Ad Hebr. 11. *Chriſ.* *Dan. 3.*

lius

Basil. lius libro de Spiritu Sancto, cap. 30. *Ex incēdio medio canebant hymnos Deo, haud reputantes multitudinem aspernantium veritatem; sed sibi ipsi sufficientes cùm essent tres, quare alter alteri multitudinem solus exhibebat innumerabilem, & grauissimam.* Ne miremur quòd Christus Dominus suæ gloriæ spectaculum manifestet solū tribus, quandoquidem quilibet eorum grauissimam exhibebat & innumerabilem multitudinem. Ecce vobis qualem Deus habeat æstimationem iusti *Eccles.9.* & boni viri. Hæc fatus Ecclesiastes capite nono, iuxta Diui Gregorij Taumaturgi periphrasim. *Sapientiam tanti facio, vt paruam ciuitatem à paucis inhabitatam ciuibus frequentem existimem, si vel pauperem sapientem habeat ciuem.* Quid plura? Adeò æstimat Deus virum iustum, vt non solùm iudicet suæ gloriæ spectatores tres solùm sufficisse; sed & pro quolibet eorum sudores & labores omnes vitæ suæ me- *Luc.* ritò subire præsumat. Sic Diuus Chry- *Chrisost.* sostomus homilia de terræmotu expendens seminis diuini ruinam in parabola de seminante illo, cuius semen aliud cecidit inter spinas: aliud in petrosa, aliud secus viam. *Exijt*, inquit, *qui seminat ad seminandum, & quædam ceciderunt secus viam, quædam super petram, quædam super spinas, quædam in terram bonam. Tres partes perierunt, & vna seruata est, nec ab agricultura destitit; sed quia vna conseruata est, agrum colere non cessauit.* Tanti æstimat Deus viros iustos, adeò sibi complacet in hominibus studiosis, sanctitatis, vt spectantibus solis tribus, omnes gloriæ suæ pandat thesauros, imò vnius gratia manum toties mittat ad aratrum, immensosque ad labores præparet animum.

§. VIII.

Mille verbum diuinum formas subit, vt in hominibus Dei imaginem reformet.

QVAS Dominus non induit figuras, vt nos in corpus claritatis suæ transfiguret? Quas non subit formas, vt in nobis imaginem Dei perditam reformet? Aiebat quon- *Exod.15* dam Moyses. Exod. 15. *Sanctuarium tuum, Domine, quod firmaterunt manus tuæ.* Ad hæc Origenes homilia *Orig.* septima. *Hoc non dicit manu hominis factum; sed Dei. Quid ergo? propter te Deus & plantat, & ædificat, agricola efficitur, structor efficitur, ne tibi aliquid desit.* Vnus Deo scopus est totius suæ œconomiæ, vt hominem reformet ac figuret, vt illi antiquam Dei imaginem indat, cuius gratia mille ipse induit formas & figuras. Suffragatur Diuus Cyrillus Hierosolymita- *Cyril.* nus Catheches.10. *Vnicuique inquiens, varius fit Saluator ad vtilitatem. Qui enim indigent recreatione & lætitia, illis fit vinea. Qui opus habent vt ingrediantur, his costituitur ostium: & qui cuperent offerre orationes, illis fit mediator, summusque Sacerdos. Rursus habentibus peccata fit ouis, vt pro ipsis macletur. Et omnibus fit omnia, ipse idem natura permanens qui est.* Tandem seruili forma dissimulata filij Dei imaginem splendentem externis corporis lineamentis ante Discipulos in Thabor subit, vt transfiguratus ipse nos homines in filios Dei formet & transfiguret. Etenim eum esse Christi Domini scopum in omnibus suis ope *Paulin.* rationibus, testatur D. Paulin. epist. 4. dum inquit. *Ita se immiscet nobis, ac nos sibi conserit, vt quod ipse accepit, nobis præstare faciat. Sic & honori suo implicans suos, prope omnia nobis etiā nomina sua communicauit. Vt virtus Dei dicitur, ita & nobis virtus esse dignatur, Dominus enim refugium nostrum & virtus. Et sicut ipse de se ait, ego sum lux mundi; ita & ad suos inquit, vos estis lux.*

Hæccine est Christi Domini operatio nos sibi conferere, & consertos à seruili formâ in filiorum Dei formam transfigurare? Quod Christo Domino acceptum referebat Paulus ad Philippenses 3. *Ad Phil. 3.* fatus. *Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum* (siue vt Ambrosio placet (*transfiguratum corpori claritatis suæ.* Quæ verba sic Anselmus expendit, ita reformabit illud, id est, pristinam ei formam ita glorioſam restituet, vt sit configuratum corpori claritatis suæ, id est, assimilatum corpori suo clarissimo. Iam finiat Irinæus varias verbi figuras notans, vt nos transferat in paternam figuram. *Irin.* Etenim ait lib. 4. cap. 37. *Et ipse vnigenitus Dei, vtpote diues & multus existens, non in vna figura, neque in vno charactere videbatur videntibus eum, sed secundum dispensationis eius causas & efficaciam, sicut in Daniele scriptum est. Aliquando enim cum his qui erant circa Ananiã, Azariam, Misſael, videbatur assistens eis in fornace ignis. Et visio, inquit, quarti similis filio Dei. Aliquando autem lapis à monte abscissus sine manibus, & percutiens temporalia regna, & ipse replens vniuersam terram. Rursus videbitur vt filius hominis in nubibus cœli veniens ad veterem dierum, & sumens ab eo vniuersam potestatem & gloriam.*

§. VIIII.

Notitia sui homo redit ad pristinam figuram, qua Deo similis conditus fuit in paradiso.

COeleſtem ex Patre originem, vt ait D. Ephrem, ostendens Dominus, simul & ex Maria matre referens naturam, sese ante Discipulos transfigurat, quasi eos alliciens, vt ex cœlestis & terrenæ originis notitia, pristinæ Dei imaginis amissæ nitantur recuperare figuram. Nil enim magis homines transfigurat in formam filiorum Dei, in abolitam in paradiso figuram, quàm si crebrò habeant ob oculos diuinam animæ suæ & terrenam corporis originem. Id dystico edocuit Theologus Nazianzenus.

Te noscas, & quæ tibi sit cœlestis origo, *Naz.*
Sic facilis venies ad decus archetypum.

Quod illius Scholiastes S. Cyrus sic explicatius expendit, nimirum *noscas te mortalem esse, vt qui carne quidem è terra sumptus sis; spiritu autem diuinitùs insufflatus.* Itaque duplicem quiuis homo habet originem, ex cœlesti Dei halitu, & ex limo terræ, hæc sibi iæpiùs præferat, hæc alta mente reponat, & ad pristinæ figuræ & imaginis decus facilis transcendet. Hanc vim se transfigurandi per notitiam sui hominibus inditam, noui ex Ruperto libro 2. de Trinitate cap. 2. vbi explicans illud Geneseos: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, quasi dixisset, ait Rupertus, *Faciamus hominem, qui trinæ operationis nostræ in semetipso habeat euidentiam,* ac si in eo consisteret imago Dei hominis indita, quòd homo trinitatis operationes, quas Theologi vocant operationes ad intra, æmularetur. Et quidem Deus Pater se intime & perfectissimè cognoscens, suæque perfectionis abyssum penetrans, ex hac sui cognitione & comprehensione operatur in se, & generat verbum, quod est splendor Patris, & figura substantiæ eius. Cuius triados in operatione homo Deo similis eam vim habet, qua etiam se cognoscens, suæq; substantiæ originem penetrans similem Deo in se figuram, & perfectam Dei imaginem, qualem à primordio sortitus est, facilè exprimat. Accinit non inelegans Clem. Alexandr. 3. Pædag. cap. 3. vbi inquit: *Si quis se ipsum norit, Deum noscit; quòd si Deum noscit, ei assimilabitur, non aurum gestans, nec talarem vestem gerens; sed benefaciens, & quã pauciſsimis fieri potest indigens.* Ecce tibi quicunque homo sis, qualiter ex perfecta tuæ celestis terrenæque originis manifestatione & notitia te iuxta primæ deificæ imaginis exẽplar transfigures. Vnde D. Amb. ps. 118. serm. 10. *Gen. 2.* *Rup.* *Clem. Alex.*

Cognosce

Amb. *Cognosce te anima, quia non de terra, non de luto es, quia insufflauit in te Deus, & fecit animam viuentem, opus es magnificum Dei generatione inspiratum. Sæcularia te non moueant, & mundana non teneant, terrestria non morentur; ad illum tota intentione festina, ex cuius inspiratione consistis.* Hæc ille: nec aliud efficax medium inueniri potest, quo se quis transfiguret in filium lucis, quàm si se, suaque penitùs inspiciat. Firmat rē *Seneca.* Seneca epist. 6. vbi inquit: *Lucili non emendari me tantum; sed transfigurari; nec hoc promitto iam vt spero, nil in me superesse, quod mutandum sit. Quidni multa habeam quæ debeant corripi, quæ extenuari, quæ attolli? Et hoc ipsum argumentum est in melius translati animi, quòd vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt.* Porrò ea res maximè homines cō firmat, ad perfectionemq; ducit, quæ propriam illorum infirmitatem ob oculos proponit continuè. Paulo datus est Angelus Satanæ, qui eum colaphizet. 2. ad Corinth. 12. à quo se petit liberari vir sanctus, neque obtinet, datus enim illi erat ad salutem, *quia virtus in infirmitate perficitur.* Quando namque naturæ infirmitas ob oculos versatur, maxima fit accessio virtuti. *Irin.* Ab hoc stat D. Irinæus libr. 5. dicens: *Voluit ergo Dominus Apostolum suum sic colaphizari? Et talem sustineri infirmitatem? Etiam dicit verbum, virtus enim in infirmitate perficitur, meliorem efficiens hunc, qui per suam infirmitatem cognoscit virtutem Dei. Suam enim infirmitatem discere per sustinentiam, nihil est malum, magis autem bonum est non aberrare in natura sua.* Hoc bonum, & maximè cuique conueniens, quòd in natura sua non erret, quòd ob oculos habeat, cuius sit natura propria infirmitatis. Necnon & naturæ excellentia in diuino origine fundata maximè etiam arcet hominem à vitijs. Ideò Petrus. 1. Can. vocat oues suas, gētem sanctam, regale sacerdotium. Sed cur adeò illustribus titulis populum con- *Sixt.* decoras, ò Petre? Iam ipse respondit, apud S. Sixtum epist. de malis doctor. vbi fatur. *Ego his & generositatis suæ nobilitatem ante oculos posui, & quòd genus electum, sacerdotale, regale, gens sancta, populus acquisitionis essent, indesinenter ostendi. Ego etiam quod diuinæ essent naturæ consortes edocui, credens eos ad custodiendam iustitiam promptiores fore, si stirpis suæ speciem agnouissent, ita mirabilem.* Adeò vel diuinæ stirpis, vel infirmitatis humanæ notitia valet ad componendos animos humanos.

§. X.

Quò quis certiùs cœlestem induit figuram, Deique imaginem in se portat, eò cautior ab omnium oculis se submoueat, hominumque fugiat conspectum.

NON sine nostra doctrina Christus Dominus secretum altissimi montis petit, vt à multitudinis oculis suę deitatis figuram, & imaginem custoditam submoueat. Eò enim imaginem virtutis Dei certiùs nostris animis inhærere confidimus, quò magis eius splendores & prosilientes radios ab oculis mortalium arcemus. In dubium reuocat D. Zeno, apud Lippomani Catenam, quòd homini in principio indita sit imago & figura Dei. *Zenò.* Qua in parte hominis, ait, est hæc imago? Quis illam vnquam cernere potuit? An, quia illam nescimus, quia nunquam vidimus, ideò eam non habemus? *Habemus planè, & quidem manifestam ex eo ipso quòd non est portantibus nota. Incomprehensibilis Dei imago, inuisibilis sit necesse est. Denique oculis non est subiecta mortalibus.* O quàm miserè falluntur illi, qui in conspectu omnium ambiunt transfigurari! Qui imaginis Dei splendores, nempe virtutes, aut extalim oculis multitudinis committunt! Proh dolor! non hæc est figura Dei inuisibilis, quæ omnium oculis passim cernitur, qui verè trāsfiguratus est, qui non ad vmbratam; sed solidam veramque Dei imaginem & figuram subit, secretum amat, non frequentes populi plateas; sed desertos montes quærit, illamq; ab oculis mul-

titu-

titudinis arcet. *Non enim qui in manifesto Iudæus est; sed qui in abscondito Iudæus est*, aiebat quondam Paulus ad Roman. cap. 2. Quo circa arguta satis
Hieron. quæstio apud D. Hieron. Epist. ad Tharasiam, cur Deus sui populi signum nō constituerit ea corporis parte, qua palàm & perspicue ab omnibus cerneretur, nempe aut in fronte, aut in manu? Imo potius signum illud iussit inuri ea in parte, quam natura ipsa occultare, & contegere nititur. *Ne iustitiam nostram* (respondet Hieronymus) *coram hominibus faceremus; sed in occulto & coram eo solo, cui soli nihil est occultum, & quem solum remuneratorem bonorum nouimus esse factorum. Vnde ne in carne palam; sed in occulto cordis Iudæi esse debemus.* Adeo Dei sigillum homini impressum occultari amat, vt Deo probetur, adeo occultāda est Dei imago, & figura, vt vel ex illius secreto, quo sese hominum oculis eripit, clarissimum sui præbeat argumētum. Quo
Bach. vsus fuit Bachiarius Epist. ad Ianuariū, vt extolleret Salomonis pœnitentiam. Etenim Ianuarius pœnitentiam tanti Regis negat, eo quod nulla illius mentio in scripturis, in antiquis authoribus inueniri queat. Cui ille. *Audi ergo frater, pœnitentia eius quæ non scribitur publicis legibus fortasse à Deo acceptabilior vt dicatur, qui non ad faciem populi; sed in secreto conscientiæ teste Deo pœnituit.* Non enim facile adducar, vt credam hominem in melius transfiguratum & mutatum esse, quando & frequēter amat conueniri, & passim suas virtutes prodit populorum conspecti bus & multitudinis. Abrahamus lita turus filium, nil magis studet, quam tātum facinus vel ipsis famulis celare; & ideo illos iubens manere ait Gen. 22. *Sedete vos hic; ego vero & puer pertransiuimus vsque illuc & cum adorauerimus reuertemur ad vos.* Vbi notanter D. Chrysost. *Filium tuum*, ait, *mactaturus pergis, & ais reuertemur? Dum pueros studet celare, propheta efficitur.* Adeo gratus est Deo, qui suas virtutes, ab hominum oculis celare procurat. Vtinā hæc omnibus fuisset innata cura, vt ad eas plus affecti essent virtutes quæ magis spectantium oculos fugiunt. Nini vitæ illi à Iona cap. 3. correpti, *Prædicauerunt ieiunium & vestiti sunt saccis.* Vbi eleganter D. Hieron. *Ante ieiuniū & sic saccus: ante quod occultum est & postea quod palam: etsi eduobus necessarijs vnum est detrahendum, magis ieiunium absque sacco quam saccum eligam absque ieiunio.* Securior enim est, & firmior virtus illa quæ abscondi potest, quam illa quæ nequit non esse in spectantum oculis.

XI.

Sic se componere homo debet, vt etiam in loco solitario, in deserto agro, vbi à nemine videtur virtutum intimarum effulgeat radijs.

MEdio in secretissimo monte dilectissimis sibi discipulis stipatus, vbi alij relaxandi animum gratia vis se à saltu, à ludo, à cursu continere possunt, Saluator noster tot⁹ intimarū virtutum fulgoribus irradiatur. Sepe homines virtutum studiosi agrorum secrete meditantur, vbi laxatis parum per habenis honestis exercitijs recreātur. Quos vt cautos media in solitudine reddat Magister omnium & Saluator, sic in secreto montis interiorum virtutum habenas relaxat, vt totus lucidus, totus insplendorem transfigura tus apparet. O fœlix illa animi relaxatio, qua totus homo exterior intimarum virtutum radijs illuminatur: sane latet anguis in herba, & sæpe in agro, in solitudine, quo minus sibi homines cauent, eò facilius hostem incurrunt manus. Scite Psaltes. *Quomodo dicitis animæ meæ transmigra in montem sicut passer? Quoniam ecce peccatores intenderūt arcum, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Ibi in secreto mōtium, vbi compressæ diu habenæ, solent relaxari, in sidias hostis agit, latet occultus anguis. *Psal. 10.* Hinc totum Euæ damnum D. Greg. Taumt. serm. de Annuntiat auspicatur. *Virgo Eua sola in paradiso chorum agens atque tripudians, relaxata mente*

per

per incuriam ab authore omnis mali ſer pente verbum ſuſcepit, & ſic ſenſu mentis corrupta eſt. O quantum detrimentola fuit nobis iſta Euæ animi relaxatio! Cum ſe in agro vidit nihil timens totam ſe fundit in gaudia, & relaxata mente, lethali vulneri exhibuit aditum. Iam ſibi omnes caueant etiam in agro, etiam in ſolitudine, etiam in media relaxatione animi ſic ſe componant, vt tunc maxime eluceant, & ſplendeant intrinſecę virtutes quas habent. Ecce vobis Rebecca in domo parentum circumſpeta clientum turba, interrogata, an ad virum ire velit, non moratur, vt virginem decebat, reſponſum, ſed ſtatim alacri & gaudente animo reſpondit, vadam Geneſ. 24. Hiccine eſt Rebeccæ virginalis pudor? Hæccine eſt illa virgo honeſtiſsima & ſanctiſsima? Vbi pudor, quando tam feſtinus inconiugiū auſus? Vbi virginalis decor, quando ſic ſeſe offert amplexui maritali? Sane maximus erat pudor, maximus virgineus decor animo puellæ ſanctiſsimæ latens, & adeo maximus, vt in ſolitudine, vt in agro, vbi licentia maior, & occaſio vehementior, ibi ſeſe oſtenderit, clariſsimiſque ſe prodiderit radijs. Etenim cum in agro eſſet Rebecca, noto à longè ſponſo Iſaac, qui exierat ad meditandum in agro, *illa tollens cito pallium ſuum operuit ſe.* Ad hæc elegan ter Rup. lib. 6 cap. 45. *Non ergo cum diceret, vadam, concupiſci aut concupiſcere ardebat, quæ tanta feſtinatione pulchritudinem ſuam operiebat, viſo Iſaac. Non vtique ſed ſuperno potius nutu præuenta peregrinari cum fide Abraham & Iſaac, & futuram inquirere ciuitatem malebat.* O quam euidens teſtimonium præbuit ſolitudo & ager puellæ pudoris virginali! Ecce quàm in agro, in ſolitudine viſo ſponſo, ad quem alacris ſe ituram promiſsit, interiæ eius virtutes fulgurarunt. Sanè non laſciuiæ tædis, ſed fidei luminibus intus concremata dicebat vadam, quando in agro, in deſerto loco ſola cum petito ſponſo pudoris ſplendet ſub radijs. Sic nos intrinſecus componamus, vt dum ager. dum ſolitudo relaxandi animum, & ſenſus licentiam propinat & ſecuritatem, tunc præcipue quæ intus ſunt virtutum lumina foris irradient.

Gen. 24.

Rup.

Textus. Et reſplenduit facies eius, ſicut Sol.

§. XII.

Strenue, & intrepidè ſubeunda mors ab ijs, qui velint mortem ſuperare.

MOriturus Chriſtus Dominus hāc ſuæ in Thabor gloriæ præmiſit manifeſtationem, ne ex infirmitate videretur ſuccubuiſſe qui tantæ virtutis radijs coruſcauit. Itaque ad mortales tenebras ſubeundas hanc ſibi facem prætulit claritatis. Sed cur inſtar ſolis ſe ad mortem parauit? Accipite D. Zenonem hom. de Reſurrect. ſic de ſole philoſophantem. *Sol quotidie naſcitur, eademque die, qua naſcitur emoritur, nec tamen inſtantis finis ſorte terretur, vt ſuos retardet curſus; ſed fidelis ſemper intrepidus ad ſepulchrum noctis contendit ſciēs in ipſo ſe habere quod viuat.* Igitur Chriſtus Dominus moriturus, prius totus ſplendet vt ſol innuens quam imperterritus, quam intrepidus ad ſepulchrum mortis feſtinat, ex quo citus ſit met quod viuat. Tibi veniat in mentem Rex ille alioquin fortis Ezechias; incidit in lectulum, morti appropinquat, & vel mortis odore perterritus reuerſus ad parietem fletu & lachrymis deprecatur vitam. Additi ſunt illi ex Iſaiæ oraculo anni quindecim, pro cuius rei ſigno Sol ab occaſu in Orientem retrocedit decem lineis. Quis nū quam Solem ab occaſu retrocedentem vidit? Sane, quando maximus Regum Chriſtus in cruce occubuit, minime retroceſsit Sol; ſed præproperum ſibi induit nocturnum luctum. Quæ ratio diſcriminis, quod qui retroceſſit in Ezechia; in Chriſto Domino obſcurari feſtinet? Eleganter D. Cyrill. Hieroſ. Catech. 2. *Tunc*, ait, *propter Ezechiā Sol reuerſus eſt, propter Chriſtum autem Sol obſcuratus eſt non retrocedens; ſed deficiens*

Zeno.

4. Reg. 20

Ciri. Hie

ficiens. Atque per hoc vtriusque differentiam & Ezechiæ, & Iesu demonstrauit. Etenim Ezechias mortis aspectum paruet, quam nititur aliquandiu fugere, quod retrocedente sole innuitur. At vbi in actus est inuictissimum Regem Christum non retrocedit, imo mortis caligine obscurari festinat, vt qui vidit iustitiæ solem imperterritum & impauidum cum morte confligere crucis ligno suffixum, vnde nouit se habere quod viuat. Accinit pulcherrime Eucherius in 4. Reg. cap. 14. sic cum Elia rapto ne moreretur, componens morientem Christum. *Elias mortem distulit, non euasit; Redemptor autem noster, quia non distulit superauit, eamque resurgendo consumsit.* An tu qui id curas, vt mortem differas, vt pigrescas in vita, ideo euades? ideo eius amarissimos felles fugies? imo semper amariores gustabis; siquidem moriendum omnibus est. O vos fœlices qui animose mortem oppetitis, qui festinanti libentes, & imperterriti occurritis, mortem sine dubio superabitis, & inde amplissimam ebibetis vitam. Glorioſæ & immarcescibilis vitę illius, quæ post mortem supereſt, vt exemplum exponat Tertull. lib. de carn. resurrect. ait. *Accipite plenissimum huius spei specimen, illum Orientis alitem de singularite famosum, de posteritate monstruosum, qui semetipsum libenter funerans renouat natali sine discedens.* Expendo illud semetipsum libenter funerans. Quid si inueniat natalem finem solaris ales, qui libens, & intrepide suo ipse funeri occurrit? Et sole & solari auc præstantior Christus Dominus non mortem refugit, non mortem reformidat & differt; sed intrepide libenti animo veniẽti occurrit, congredientem expectat fixo pede crucis in ligno. Quod pulchre Athan. hom. de Pass. ponderat, dum inquit. *Neque de cruce descendendo voluit filius Dei agnosci, sed ex eo quod cruce permaneret. Certe pendente in cruce Domino, monimenta aperiebantur, & qui ibi sepulti iacebant viuificabãtur.* O verum diuinitatis iubar fulgentissimum! O iustitiæ vnicus Sol eo magis splendentis solis aspectum subis, quo ad mortem impauidus ruis, quo minus expaues mortis calignem! quo magis irreuocabili gressu mortali vmbra obscurari festinas! Iam te solem expectet obscura regio, cum te accedente habent cuncti mortui quo viuant.

Euch.

Tert.

§. XIII.

Christi Domini fulgentissima caro tenebrosos hominum mores condemnabit.

Vbi Christum solem auspicaris, memento quod Malachias addit, nimirum iustitiæ solem; solis induit radios, vt omnia lustret humana, vt futuri Iudicis exhibeat faciem. Id D. Basil. Seleucię antistes notauit. *O miraculum ex humana forma mittebantur radij diuinis operationibus solis instar perstringens oculos significauit orbis terræ futurum Iudicem.* Væ hominibus, qui cæcutiunt sub tenebris peccati! qui caliginosis in sudant laboribus! qui tenebrarum Principi famulantur! Quomodo solis tutrinam substinebũt? Quomodo ad radiantem iudicis faciem stabũt? Facies iudicis humana est, fateor, oculi illius carnei, vnde necesse est, vt suæ carnis, & humanitatis cõgeneres misereatur. Et quidẽ miserebitur congeneres suæ carnis, hoc est carnis fulgẽtissimę participes, qui in carne ambulãtes cœlestis luminis radijs apparebãt signati. Id præcauet Cle. Alex. in adhortatotia fatus. *Vt germani lucis filij intueamur lucem, sursum aspiciamus, ne nos esse adulterinos deprehendat Dominus, quemadmodum sol Aquilas.* Non quod ore & plumis genus referat, ideo legitima & germana censetur Aquila, necessium est quod examen sustineat solis radiantis? Quod si ad solis tutrinam cæcutit aliquando, vt degener & adulterinus excuritur ales. Itaq; parũ est, quod homines ore solum Christo cõgeneres nos exhibeamus, ad fulgentissimæ eius carnis tutrinam accedere debemus, si caro nostra cœlesti lumine consignata irradiat, si operibus exclusis tenebrarum lucida progenies sursum aspirauit, vt legitima & Christi carnis germana probatur:

Basil.

Cle. Ale

batur: si verum caligat, si solis faciem exibenti carni composita caro hominis nigricat aliquanto, vę miseræ, quia protinus vt degener, & adulterinus filius à consortio fulgentissimi hominis Christi exibilabitur. Nigricantem carnem peccato vna condemnabit filij hominis fulgentissima caro. Vnde D. Zenon serm. 3. de Nat. ait. *Dei filius ideo carnem est dignatus assumere, vt nemo possit se per carnem, cum iudicij dies venerit, excusare.* Sane potuisset quis nigricãtes peccati maculas, vt carni propias & congenitas, vt lunæ sunt congenitę maculę apud iudicem spiritum excusare. Quid te, ò Iudex, maculæ offendẽt? Siccine est stulta hominis caro quæ vt luna mutatur, & lunæ instar quamuis millies nitro lauetur, semper præsefert has nigricantes maculas? Sed proh dolor! Inepta ista excusatio apparet, vbi iudex caro est, & caro non lunę; sed solis tota fulgentissima sub radijs. Quid iam respondebit nigricans caro, vbi caro in splendoribus sanctorum interrogabit? Vbi caro lucidissimi solis faciem præferens iudicabit? Videre cupis seueriſsimum istius sanctissimæ carnis iuditium in homines? Aspice illam cruci suffixam, vbi totas misericordiæ habenas laxauit, vbi radiantem faciem obtexit vsque ad similitudinem carnis peccati, vbi fletu & lachrimis inimicis suis veniam deprecatur. Quid plura? ibi illam iudicantem expauesco, ibi é duobus supplicij socijs irreparabiliter condemnat alterum. Id ponderat Augustinus serm. 45. *Positus in patibulo verus arbiter in medio damnatorum negantem latronem repulit; suscepit confitentem: hunc deputat regno; illum relinquit inferno. Per hæc ergo credamus in maiestate iudicaturum quem iam in cruce, & misericordiam videmus exercere & iuditium.* Sed quale ibi iudicium exercuit? Quomodo approuandum examinauit? Sane quemadmodum sol Aquilas ex visus perspicuitate, & claritate. Sic Chrysost. in Catech. de latrone bono. *Videt quidem apparens opprobrium; sed intuetur latens regnum.* Igitur & nos has exteriores tenebras spuẽtes, latentia cœlorum regna exquiramus, iugum rectorum tenebrarum harum à ceuicib⁹ excutiamus. lucida & æterna bona auide quæramus, ne nos adulterinos, & degeneres Iudex inueniat quemadmodum sol Aquilas.

Zeno.

Aug.

§. XIIII.

Nulla bona permanentia & duratura possũt haberi; nisi in Christo & per Christum.

CVm sole permansura bona extra Christum, nemo quærat, obtinuit nemo vsque adhud. Considerate Salomonis gloriã, quis Salomone ditior? quis pulchritudine & sapientia præstantior? quis omnium bonorum cumulo beatior? Sed quam eiusdem gloria labilis? quàm horaria? nec lilium, nec flos campi illa fugatior. Quid mirum? omnia illi bona donantur, non sole radiante; sed nocte & tenebris dominantibus. Ita D. Gregor. lib. 2. Moral. cap. 2. *Hinc est, quod Salomon, qui sapientiam non perseueraturus accepit, in somnijs hanc & nocte accepisse describitur.* Omnia labilia, & horaria ad lunæ tenebrosum regum spectant, quicquid perpetuum est, quicquid æternum duraturum id diuini Solis accipitur subradijs. Magnus ille Iacob visus est tanquam sol Iosephum adorare Genes. 37. sed & Esther dicitur fons paruus in solem conuersus. An ideo soles ambo, quia ille terrenis bonis ditissimus apparuit, hęc regio inculmine coruscaut? Absit; peritura enim bona numquam solari lumine radiant Equidem ait Rup. lib. 7. de Victoria Verbi Dei c. 26. *Cõcedẽdũ est, quod nullũ gaudiũ trãsitoriũ meretur nũcupari sol, aut compari sol, cuius luxe non mutatur vt luna; sed plenaperseuerat. Igiturneq; Iacob neq; Esther propter suam personã soli assimilata est, sed propter Christum solem iustitiæ, vnum & solum tam ille, quàm hæc per solem signatus est. Ille, quia iam Christum habebat in promissione, hæc quia Christi gen⁹ vnde nasceretur reseruauit.* Quicquid extra hunc diuinum Solem habent caducũ est, periturum est, sub vno Christo, & ab illo habent, quod cum solis luce

Gen. 37.

Rup.

sint

ſint æternandi. Inſufflauit quondam Deus homini ſpiraculum vitæ, vitæ, inquam naturalis, & ſupernaturalis, mille virtutibus, mille gratijs cumulans animam. Sed eu quàm labilis in homine diuinus halitus, penè præterijt cum ipſo ſpiramine. Quid tunc? Homini in vmbra mortis ſedenti Sol diuinus Chriſtus præparatur, qui animorum æternet vitam, qui diuinum halitū ſubſidere & permanere faciat noſtris animis. De illo aiebat Baptiſta apud Ioan. c. 1. *Qui poſt me venit, ante me factus eſt, de cuius plenitudine nos omnes accepimus.* Ad quæ verba Leontius ait: *Cauſam reddit eius quod dixit, ante me factus eſt, quia prior me erat: ſubiungendo, quòd ex eius plenitudine nos omnes accepimus. Quomodo enim non antè erat prior ipſe qui implet ipſos qui de plenitudine acceperunt? Plenitudinem autem ipſius vocat inſpirationem, quæ fuit in Adam, quam & dedit Apoſtolis poſt reſurrectionem, nempe Spiritum ſanctū. Pro gratia enim Adæ conceſſa, à qua excidimus, ditiorem Chriſtus donauit nobis per lauacrum Spiritus ſancti inhabitationem.* Expēdo illud, quòd pro gratia Adæ ditiorē Chriſtus donauit Spiritus Sancti inhabitationem: quippe Spiritus permanentia, omniſque boni duratio & perſeueratio nō niſi à Chriſto Domino eſt expectāda. Qui inſtar Solis perſeueranter, & æternùm duraturas diuitias per homines ſpargit.

Ioan. 1.

Leont.

Text. Et veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix.

§. XV.

Vera hominum ſpecies & nobilitas non quæ ab extrinſeco; ſed quæ ab intimis animi virtutibus ſplendet.

O Vanas hominum curas! O inanes glorias mortalium! nobiles eſſe volunt & ſpecioſi; ſed intrinſecū animi ſplendorem & nobilitatem deſpicientes, ab alijs externis emendicant, quo fulgeant in auro. Chriſti autē Domini gloria, & nobilitatis ſplendor nō ab externis, ſed ab intimis animi virtutibus rutilauit. Sic D. Ephrem dixit, facta ſunt veſtimenta eius alba. Etenim oſtendit, quòd ex toto eius corpore eius gloria ſcaturijt, & tota eius carne reſplenduit eius facies, & ex totis eius membris reſplenduerunt radij. *Non enim ſicut Moyſi eius facies reſplenduit extrinſecùs; ſed ex ipſo ſcaturiebat eius gloria, & in eo manebat. Ex ipſo oriebatur lux eius, nō venit ex alio obliquo, & eum exornauit.* Tota veſtimentorum gloria, tota nobilitatis ſplendentis ſpecies non ab externo; ſed ab intimis effuſa oculos perſtringebat mortales. Huc ſpectēt qui vera nobilitate & ſpecioſitate ambiunt in mundo radiare. Huc crediderim ſpectaſſe Naz. orat. 28. de reditu, in qua vt verè ſic rectè faſtidit inanes multorum gloriolas & nobilitates. *Quartū*, ait, *illud nobilitatis genus, quod in Principum diplomatib⁹ & edictis conſiſtit, tunc vllo in pretio habebo, cùm pictam pulchritudinem laudandam duxero, ſimiamq; ob id venerari cœpero, quò leo eſſe iuſſa ſit.* Planè rideres, & maximè irrideres, ſi ſimia ſuperbū leonis nomen prę ſeferens in auro fulgeret, ſibiq; blandiretur de nobilitate, quòd ab hero iuſſa fuerit leo eſſe. Si in trinſecùs ſimia ſis, ſi vilis & obſcurus, quid, quòd ab auro fulgorem capias? quid, quod ſcriptis tabellis præteras nobilitatem? Pulchrē Regius Vates naturæ humanæ ſplendorem effingit & nobilitatē. pſ. 44. *Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbrijs aureis, circumamictavarietate:* quaſi diceret, Regia hominis natura fulgeat, licèt amictu aureo, veſtimentiſque artificioſa depictis acu; tota verò eius gloria, integra nobilitas ab int⁹ ſit, à primis animi virtutibus, ex quibus ad veſtimēta vſque dillabatur. Vnus ſit huius loci commentator D. Gregor. Magn. in 1. Reg. lib. 6. c. 15. vbi de virginali honore hæc verba facit. *Quid eſt, quod dicitur omnis gloria filiæ Regum ab intus, ſi foris eſſe gloria veſtitus aurei prædicatur? Si enim foris eſt aliqua magna aurei veſtitus gloria, intus omnis gloria videri non poteſt. Quid ergo eſt, quòd omnis gloria intus eſſe perhibetur, niſi quia & illa*

Naz.

Pſal. 44

Greg.

quæ

quæ foris est gloria, cum alijs innumeris intus esse cognoscitur? Aurea enim virginitas non est, si foris est, & intus non est. Quia ergo intus & foris est, quia eadem splendet in corpore, eadem fulget in mente, omnis gloria intus esse sentiri conuenienter potest. Quid pulchrius dici potuit? Solùm id age quod Sanctus de virginitatis honore, id tu de quacumque alia naturæ humanæ gloria, speciositate, nobilitate dictum habe. Etenim & omnis regalis naturæ nobilitas ab intus esse perhibetur, & simul in extrinsecis fimbrijs aureis, vestituque variegato. Cur ergo omnis ab intus dicitur, si foris manet vestis splendor aureus? Equidem totus interius est splendor verę gloriæ & nobilitatis, quando qui extrinsecè apparet splendor ornamentorum, cum intrinsecis conuenit virtutibus animi. Quia ergo intus & foris est, quia eadem gloria, eadem speciositas, eadem nobilitas fulget in mente, eadem splendet extrinsecùs in corporeis ornamentis, omnis gloria intus esse, sentiri conuenienter potest. Per hanc intrinsecam gloriam metiebatur Diuus Ennodius regium splendorem in Panegyr. Theodorici dicens: *Quid cultu laborent, qui cupiunt peregrinam obtinere pulchritudinem? Italiæ Rector in ira sine comparatione fulmineus; in lætitia sine nube formosus. Feriato ore Legatis gentium, aut pacem blanda promittit effigies, aut bella terribilis.* Et sanè regius solùm est splendor, qui ab intrinseco est; adeò vt de sanctissima Helena Constantini matre, in regium sublata torum, hanc reddat rationem Berengosius, libro primo de inuentione Crucis, capite secundo, fatus: *Quoniam internæ pietatis, & externæ pulchritudinis ista instructa est norma, vt & Deo placeret in anima, & Constantio in forma.*

Ennod.

§. XVI.

Christus Dominus in Thabor quasi nobilis tyro vestem accepit albam, quam ipse rebus egregiè factis purpurascenti exornet textura.

TRitus Romanorum mos nobiles iuuenes vt ad bellum initiaret, alba tunica & simplici induebat, vt illam postea rebus egregiè factis, gestis strenuissimis, nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illustrarent ipsi, atque depingerent. Hanc in Thabor adolescens secundus Christus albentem niueamque vestem induit, quam purpurascentibus mæandris exornet in bello, auro obtegat, & gemmis nitidissimis illuminet. Igitur quàm fuerit hæc alba, & simplex vestis illuminata à Christo suis strenuissimis gestis, ponderat Augustinus, sermone 178. de tempore. *Ascendebat enim cruoris rubore perfusus à trophæis victricibus laureatus. Viderunt cœlites cuncti speciosum vulneribus Christum, spolia castris tyrannicis reportata, & admirantes fulgentia diuinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducuntque lætantes; Quis est iste Rex gloriæ?* Quàm citò nobilis adolescens Christus albā exornauit vestem! illamque adeò fecit purpurascere, vt regium præferret decus cœlestibus ciuibus! Meritò Diuus Gregorius Nazianzenus oratione 2. in Pascha, vnam hanc vestem contendit exhiberi, quam mirentur cœlites cuncti; sic enim loquitur: *Stollæ corporis passi pulchritudinem ex aduerso profer, quod per passionem exornatum, ac per diuinitatem, qua nihil pulchrius exornatum est.* Vna in strenuo & nobili adolescēnti vestis spectanda, dum niuea est, nihil præter spem ostendit, cùm purpureis iam rutilat maculis, cùm intertextis effulget mæandris,

Augusti.

Naz.

nil adoleſcẽtigloriosius,nil pulchrius. Nobilem quam in Thabor accepiſti, ò Chriſte, veſtem, niuea erat, & ſimplex tela, vnica ſpes orbis terrarum, prudenter illam in ſecreto montis induiſti, quaſi tuam virtutem dedeceret veſtis adhuc alba. Sed cùm Caluariæ montem pertranſis,ne abſcondas, ſed vel cœlo ſpectanti, ſtolæ corporis paſsi profer pulchritudinem, egregiè purpuraſcenti paſsione contextam, & ambitiosè exornatam. Sanè vt Nazianzeni Scholiaſtes Nicetas explicat, *formoſa eſt ipſius ſtola, hoc eſt, perpeſſum ipſius corpus, partim ob paſsionem, per quam glorificata eſt, partim ob diuinitatem, per quam illuſtrata eſt.* Et diuinitatis aurum, & paſsionis purpura verè glorioſam &, illuſtrem fecerunt ſtolam, qua indutus Chriſtus Dominus triumphauit. Hinc Abulenſis in Matth. cap.17.quæſt.10.ait. *Chriſtus non tranſfiguratus eſt ad habendum in ſe veritatem gloriæ corporis; ſed ad oſtendendam imaginem gloriæ.* Etenim tunc ſolum veſtem induit albam, & quaſi fundamentum, ſeu primum ſtamen, aut ſimplicem telam oſtendit, in eaque gloriæ delineationem, & quaſi adumbrationem quãdam, quam poſtmodum nobilioribus fulgentioris purpuræ radijs illuſtratam, & verè glorioſam efficeret profuſo ſanguine. Hancque mirantes Angeli præ ſtupore dicunt. Iſai. 63. *Quis eſt iſte qui venit de Edon tinctis veſtibus de Boſrra? Iſte formoſus in ſtola ſua gradiens in multitudine virtutis ſuæ?* Sic ex ſtolæ purpura multitudinem virtutis eius admirantur.

Nic.

Abul.

Iſai.63.

§. XVII.

Vnus Chriſtus è ſublimi poteſtatis & dominij culmine totus elucet & irradiat.

QVIS non in ſublimi conſtitutus labat? Quis nitido poteſtatis ſolio etiam Sole pulchrior non eclipſim patitur? Et verè, & prudenter Diuus Bernardus in proemio ad vitam Sancti Malachiæ ait. *Quem mihi oſtendas vel de illorum numero qui videntur dati in lucem gentium non magis de ſublimi fumantem, quàm flammantem?* Vnus Chriſtus in ſublimi omnium creaturarum imperio totus illuxit animo & corpore, facie & veſtibus, ſine fumo flammauit, rutilauit. Quæuis alia creatura in ſublimi poteſtate conſtituta quantumuis illuminata, etſi mille fulgoribus conueſtita, aut corrupta, & euanida, aut ſaltem fumabit. De re nota nolim longa texere commentaria, id dixerim quod inquit Rupertus libro ſecundo de victoria verbi Dei, in titulo capitis 13. *Nouerat Deus, non poſſe principatum creaturarum humiliter ſuſtineri, niſi à verbo incarnato.* Vnus Chriſtus Dominus in ſublimi creaturarum imperio nec labauit, nec fumauit, nec euanuit. Id quod, vt experientia ipſa doceret, nobiliſsimum cœleſtium ſpiritum Luciferum præfecit Angelis, Adamum hominem Dei manibus fabricatum hominibus. Quid plura? Rupertus capit. 12. *Illum in apice celſitudinis Angelicæ conſtituit: iſtum patrem multitudinis hominum, multitudinis Sanctorum, & Dei filiorum eſſe voluit, & in paradiſo collocauit. Nimirum magna vtriſque celſitudo, illius in principatu Angelico, iſtius in propagando genere humano. Neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit, vtpotè vterque creatura.* O quot humi clari & prælucentes viri, dum in ſublimi poteſtatis ſederunt loco, euanuerunt vt fumus! Ideò Dei verbum carnem ſubit, quia ſoli illi debebatur creaturarum imperium, in quo lucidiſsimo ac fulgentiſsimo Sole tabernaculum fixit ſuum vniuerſa creatura. Patriſſauit ſanè Ieſus etiam in Imperio creaturarum, vt Deus de Deo, & lumen videretur de lumine Aliter ille de quo dicitur. 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat Saul. Vbi Pet. Damian. epiſt. 41. *Qui tunc erat ex humilitate filius, poſtmodum per ſuperbiam factus eſt ſeruus.* At Ieſus in quouis Imperio manet ex humilitate Dei filius.

Bern.

Rup.

§. XVIII.

Igneus Prælatorum zelus, vt pietate temperandus.

IS est aliquando zelus legis, quo Principes, & Prælati inflammati vehementer excandescant in subditos; at quisquis sapis, sic zelo inflammeris, vt zeli ardorem, de niueo pietatis thesauro noueris temperare. Non enim vanè flammanti de Solis radijs, faciei Domini, additur vestis vt nix candida, nisi vt discant Prælati, quòd inter radios, & niues temperandus sit zelus eorum, qui velint homines gubernare. Quis Elia ardentior? Quis flammantior? Sanè zelo accensus nubes clausit, vt negata pluuia, vniuersi perirent fame; neque illum ab hoc consilio, ingens populi strages reuocauit. Tandem
3.Re.17. 3. Regum, capitulo 17. pauperculæ viduæ voce commotus, sese flectit ad misericordiam, viduam & filium
D.Ephr. saturans. Quo circa Diuus Ephrem oratione in Sanctum Eliam, sic fatur. Respice, ac vide Elia, quanta hominum multitudo interierit, senum ac iuuenum, infantium simul & matrum. Cerne lachrimas totius terrarum orbis: quo pacto lugentes concidant pluuiam deposcentes. *Propter vnam solam mulierem lachrimantem, ob causam filij sui, videris velle esse misericors: mundus verò lugens ac mœrens lachrimatur: tu id cernis, & omnia pateris interire. Noui quòd zelo accensus, disciplinam inuleris, scio, Elia, non esse tui similem.* Vbi gubernatoris disciplinam tradit, & niues, & ignes ostendit. Ad gemitus pereuntis populi non flectitur; ecce ignes, quibus ardet: ad pauperculæ vocem totus abit in misericordiam, ecce niues, quibus ardorem temperat zeli. Non placent flammantes vultus, sine niue
Thren.3 vestimentorum: immensè flammabant illi, de quibus Threnor. 3. dicitur; *Manus mulierum per misericordiam coxerunt filios suos.* Quæ verba sic explicat Diuus Pascasius libro quarto. *Pascas.* *Illi quasi per misericordiam filios decoquunt suos, qui culmine regiminis sublimati, zeli flamma vrunt animas natorum, dum nimis iusti ipsi videri cupiunt; & dum per tyrannicam potestatem eos excruciant, quasi per misericordiam eos zeli flamma decoquunt.* Tyrannidi proximus zelus est, qui pietatis niue nescit tepescere, imò refrigescere aliquando. Apud Lucam capite 16. vilicus *Luc.16.* ille á domino laudatus, non sine dominicæ facultatis iactura, debita largè agricolis remittebat, cuius æstum tractans Theophilus Antioch. libro 3. *Theoph. Antioch.* commentar. in Euangel. ait. *Hanc comparationem Saluator villico iustitiæ, id est, Episcopis dedit, vt quomodo domino suo fraudem fecit, vt haberet vnde post ea viueret; ita Episcopi non omnia peccata vlcisci debeãt, sed locum pœnitentiæ reseruare eos conueniat, cùm præsertim ipse Dominus dixerit; nolo mortem peccatoris; sed vt conuertatur à vita sua, & viuat. Ideò autem laudauit Dominus fraudatorem dominij sui, vt eius sequentes exemplum, non omnia debita exigamus.* Sanè Sol minutissima quæque manifestat, nix etiam magna operit stercora. Sic ergo se componat Prælatus, vt inter niues & soles incedat, sic zelo accendatur, vt sciat aliquando frigescere. Sic Deus post vindictam diluuij fatur. Genes. 8. *Nequaquam vltra* *Gen.8.* *maledicam terræ propter homines.* De quo Diuus Ambros. lib. de Noe cap. *Amb.* 22. ait. *Vindicauit semel ad timorem, pepercit in reliquum, ne dominaretur semper amaritudo peccati: simulque si quis peccata cupiat sæpiùs vindicare, asper magis quàm censorius habetur.*

§. XIX.

Vestimentorum mollicies fugienda his qui Christo nomen dederunt.

VEstimenta non corceo fulgida, non picturis elaborata, sed alba

ſicut nix dicuntur, nec flammanti Saluatoris formæ, aptiores adhiberi poſſent veſtes, quàm dum niueæ adhibentur. Radiat Chriſti facies, ardentiſsimoſque vndequaque radios fulgurat. O! fugiat qui non habeat veſtes niueas. Ita meditabatur Diuus Iſidorus Peluſius libro 1. epiſtola 74. dicens. *Eos qui mollia indumenta gerunt, in Regum domibus verſari docet Lucas. At huiuſmodi veſtimenta ſpirituali illo thalamo, fulguris in modum rutilante, minimè digna ſunt. Quamobrem ſi huius deſiderio teneris, vilem Dei noſtri Ieſu veſtitum imitare. Nam mollicies præſentis laſciuiæ eſt, non cœleſtis ſplendoris.* Appoſitè ad cœleſtium ſplendores ſuſtinendos, niueis iuuemur ornari veſtibus, hoc eſt, vilibus & duris amiciri, ſi Chriſti Domini coronas æmulari volumus. Nulli non ſunt damnoſæ præcioſæ veſtes: quod animaduertit Diuus Syneſius libro de Regno, fatus. *Ita ergo ſentio: nihil olim aliud tantam Romano imperio perniciem attuliſſe, quantam in Imperatore prope ſcænius ornatus, cultuſque corporis.* Quòd ſi in domibus Regum exitialis fuit veſtium cultus, quis è ſeruis Chriſti præſumat ſecurus gloriosè veſtiri? De hoc latiùs libro 4. capite 3. paragrapho 20.

Iſid. Pel.

Syneſ.

Textus. Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

§. XX.

Concordia & vnio inter antiquos & recentes Dei Miniſtros maximum emolumentum parit Reipublicæ fidelium, & ſibi ipſis.

Diuiniſsimè, & ſapientiſsimè Dei verbum hominum illuſtraturus animos doctrinæ ſuæ radijs, vetuſtiſſimos, & principes diuinæ legis Miniſtros, cum nuperis & recentibus Apoſtolis in Thabor coniunxit, & adunauit. O quanto mundi bono antiqui, & recentes Dei Miniſtri conueniunt inter ſe, mutuaque charitate & communione copulantur. Hoc præuidens Regius Vates aiebat: *Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit.* Etenim nubes quandoque coëunt, & maximè inter ſeſe deniantur, tunc incenſura mundum fulmina iaculant. Accipite Origenem homilia 5. in Hieremiam, capite 10. pulchrè hæc Pſalmi verba ponderantem. Aiunt naturalium ſcrutatores, quia fulgura ex nubium colliſione generantur, in morem ſilicum duorum, quos cùm comploſeris ſibi, medius ex his elabitur ignis; atque ita cum fulgure pariter & tonitrua mugire, tonitruo ſcilicet ſonitum indicante concuſſum, & fulgure excuſsi luminis claritatem. *Si intellexiſtis exemplum, conſiderate nunc nubes rationales, Moyſes nubes erat, Ieſus Naue nubes erat, iſti ſi ſecum loquantur, ex ſermonibus eorum fulgura micant. Hieremias, & Baruch nubes erant, ſermocinentur inuicem, & videbitis rutilare fulgura. Paulus, & Siluanus duæ nubes in vnum conuenerunt, & ecce totum mundum epiſtolæ eorum fulgore illuminant.* Inter ſe conueniant, conglomerentur nubes euangelicæ, & vniuerſam terram lumine rigabunt. Qui principem, & excelſum in prædicatione locum antiquitùs tenent, conueniant in vnum cum nuperis & recentibus, ſermones inter ſeſe concordi & vnanimi conferant ſtudio, & mille lumina parient, quibus totus ardeat orbis terrarum. Acutiùs adhuc Diuus Auguſtinus examinat illud Pſalmi 71. *Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam.* Expende diſcrimen, montes iubentur pacem vt populo perutilem adamare, colles iuſtitiam. Quare ergo, ait Auguſt. montes pacem, & colles iuſtitiã? An fortè nihil intereſſet, etiam ſi ita diceretur, ſuſcipiant montes iuſtitiam populo,

Pſal. 71

Orig.

Pſa. 134

populo, & colles pacem? An potiùs cum distinctione non contemnenda intelligendum est quod ait, montes pacem, & colles iustitiam? *Excellentes quippe in Ecclesia pacem debent vigilanti intentione consulere, ne propter suos honores superbè agendo schismata faciant vnitatis compage disrupta. Ideò dictum est, suscipiant montes pacem populo. Dicant quidem, numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Illi quoque non dicant, ego sum Pauli; ego autem Apollo; ego verò Cephæ; sed omnes dicant, ego sum Christi.* Hoc ab Ecclesiæ ministris vnicè exigitur, ab illis, inquam, qui celsiorem & illustriorem locum tenent, vt pacem almam, & concordiam colant. Nil populo magis vtile, quàm pacem inter sese præstare possunt principes verbi Dei ministri. Honorem, dignitatē, & omnia paci postponere iubentur, & summa inuigilare cura, ne cuius pretextu in populorum animis diuisio fiat: omnes Christi sint, siquidem pro omnibus mortuus fuit vnus Christus, non Petrus, non Paulus, non Benedictus, non Augustinus, non Dominicus, non Franciscus, non Ignatius. Quam pacem & vnitatem ministrorum adeò celauit Rex omnium Christus, vt inter rabidas Pharisæorum iras, inter furentes carnificum manus maximè hoc vnum caueret, vt corpus suum maneret omni ex parte integrum, ne membra mystica sua diuisionis alicuius pretextum sumerent. Id quod notauit D. Athanas. de incarnatione verbi, inquiens: *Quocirca neque Ioannis mortem Dominus sustinuit, capitis truncatu, neque sicut Isaias serra dissectus est, vt & in morte sine mutilatione integrum corpus seruaret, & causa subderetur ijs, qui Ecclesiam in partes cupiunt discindere.* Nulla causa, nullus prætextus manet, quo membrorum Dei sit diuisio; sed summa potiùs illorum vnio & concordia, qua benefici erunt in vniuersum mundum, sibique maximum emolumentum acquirent. Etenim de tribus illis pueris in caminum ignis à Rege Babyloniæ coniectis. Daniel. 3. pulchrè ait Diuus Zeno sermone 4. *Im-* Zeno.
missis camino ignis exæstuans detulit, vt eos vnius virtutis esse præsensit. O quantum honoris euangelicis ministris deferent mortales, dum vnius virtutis nos esse præsentiant: dū vna nos videant ardere charitate: dum vnanimos & conformes nos cernant prosilire in Christi aream.

Augusti.

Athan.

§. XXI.

Nulla re magis de morte triumphabimus, quam si inter gaudia & delitias de illa sermones habeamus.

CHristum Regem gloria perfusum video, iuxta quem Moysen & Eliam simul & Apostolos tres contemplor incredibili affectos gaudio, & loquentes inter se contemplor: quid medijs his delitijs loquebantur? Qui inter gaudia & delitias tantas sermones erunt? Eos explicatiùs Matthæus enarrat: *Loquebantur*, ait, *de excessu*, nimirum de morte à Christo Domino subeunda medio in Hierosolymitano agro. Proh Deus immortalis! Onerosi consolatores sunt isti, siccine interrumpenda gaudia sermone tristi? Siccine pungendus Domini animus ea hora, quam suæ gloriæ ostentandæ deputauit? Sanè nullum tunc sermonem Heros inuictissimus acciperet gratiùs, nihil magis nos faciet de morte triumphare, quā si inter gaudia de illa sermonem misceamus. Vt cœlestis sponsus pulcherrimæ amasiæ nobis præficeret imaginem, sic ait. Canticorum 1. *Equitatui meo assimilaui te.* Deus bone, quid cum equo commune haberet delicatissima sponsa? qualis est hæc pulcherrimæ virginis, & equi comparatio? Eius vim & elegantiam vt exponeret Diuus Gregorius Nissænus, alia continuò addita verba sponsi examinat, nimirum, *collum tuum sicut monile,* Cant. 1. Nissæn.

nile, & hæc cum primis componens ait. *Nomine monilis orbis notatur, cuius figura, in equi generosi ceruicem pulchrè incuruãtis, collo commonstrata equũ speciosiorem reddit. Et dum equus ceruicem sic molliter flectit, pedum incessum aspiciet, qua ratione consequatur, vt sine offensione, & tutò figat vestigia, currat, & saltet.* Hoc generosis equis solennissimum est, & maximè singulare, quòd vbi speciosiores exultant, vbi elegantiam & pulchritudinem tuam ambitiosiùs præferunt, vbi glorioſiùs agunt, rotata crine, conuerſoque ad pectus ore, præ oculis puluerulentum pedum inceſſum habent, quo ſine offenſionis metu, tutò & fœliciter curſu tranſigunt. Hæc item diuinę ſponſę laus maxima, quòd vbi delitioſiùs agit, vbi maiori exſuperat gaudio, inter exultandum, inter glorias præ oculis ſemper mortalis vitæ exitum habeat; quo fiet, vt tutò & intrepidè ipſius mortis præcipitium tranſeat. Rurſus de equis in certamina edomandis ait Ælianus lib. 16. de animalibus, cap. 25. *Ne armorum fremitum, & gladiorum ad clypeos neſonantium crepitus equi extimeſcant, eos ad ſtrepitum & ſonitum aſſueſcere cogunt, armataque cadauerum ſimulacra ſub ipſum fœnum ſubijciunt, vt cæſorum in bello conſpectum ferre conſueſcant, ne terribilium metu affecti ad rem militarem inutiles fiant.* Cur equus quantumuis generoſus cæſa & ſanguine taboque manantia cadauera non expaueſceret? Cur horribilium adeò rerum conſpectum non fugeret? Sed omnis hic metus & horror procul aberit, dũ inter ipſos cibos ſimilia ſpectra, ſangui neque madentes galeas ſubijcias. O quàm ad equorum morem ſeſe edomare debet quiſquis horrenda mortis ſpectra contemnere cupiat. Fac, vt inter cibos, inter gaudia, medijs in vitę glorijs & lætitijs præ oculis habeas mortale ſpectrum, voraciſſimos vermes, frigidos cineres, nigrum ſepulchrum, ſeuerum iudicium, æternum ignem, tormentorum cumulum, quo vitæ curricula tutiſſimus & animoſus conficies. Meritò exclamat D. Chryſoſtomus homil. 31. in epiſt. ad Rom.

Aelian.

Chriſ.

Vtinam in prandijs & balneis, imò & vbique de gehenna diſputatum eſſet, neque enim mœrore affecti eſſemus in vitæ huius malis, neque in bonis illius delitiati, lætatique fuiſſemus. Continuos itaque ſermones de futuris malis verſemus, non enim ſinet in gehennam incidere. gehennæ meminiſſe. Nullus ſanè inter gaudia vtilior & gratior ſermo, quàm ſi de mortis exceſſu loquamur, vt hinc poſſimus ſtrenuè & generosè mortẽ obire. Nulla res ſic beat humana gaudia, mũdiales delicias; nihil ſic frenat & honeſtat voluptates, ne noceant, quàm vel memoria mortis, vel elaboratum medijs illis ſepulchrum. Iſaias cap. 1. ſic nociuas hortorum delicias carpit: *Erubeſcent ſuper hortis ſuis, quos concupierunt.* Eu horti, eu florida nemora, eu paradiſi terreni, quot laqueos, quot mortes hominibus propinaſtis! Nihilominus piiſſimus religioſiſſimuſque Eccleſiaſtes ſibi de pulcherrimis hortis gratulatur, dicens: *Feci mihi hortos & paradiſos.* Quis hoc crederet? Quis ad laudem religioſi viri delicioſa nemora, paradiſos pulcherrimas traheret? Vnde laus è delicijs? Id exprimit Diuus Baſilius ad data Iſaiæ verba, afferens modò dicta Eccleſiaſtis, fatus. *Proinde benedicitur hortus, in quo monumentum eſt, quod temporariam excepit diſpenſationem mortis in corpore Domini.* Sit tibi inter paradiſos, inter delicias, inter voluptatum illices, infixum ſepulchrum, infixum mortui monumentum, & nullum timebis in ipſis paradiſi delicijs nocumentum, nec maledictum. Accinit eleganter Petrus Damianus epiſtola 114. inquiens: *Non eſt libidini diuerſorium, in qua verſatur mẽte ſepulchrum.* Quippe ad expugnandum totum libidinis principatum, ſeu tyrannidem adeò valet mortis memoria, vt aduerſus voluptatum idolum vnico certet Dominus Moyſis ſepulchro. Deut. 34. de Moyſis ſepultura dicitur: *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor.* Nonne Phogor, Priapus eſt Hebræis? Equidẽ Priapus eſt libidinum pater, contra quem vnum Moyſis ſepulchrum obijcitur, teſte Hier. lib. 1. in Iouin. dicẽte

Iſai.

Baſil.

Pet. Da

Deut. 34

Sepul-

Sepulchrum eius poſitum in valle deſcribitur contra domum idoli quod proprie libidini conſecratur. Quaſi vel ſepulchri aſpectus valeat, ſcaturientes omnes voluptates frenare. Ideo recte prouidit Deus quod homo qui nudus & inermis naſcitur, ſine vnguibus, ſine dentibus non naſceretur ſine capillis. Quid capilli proficiunt? Niſſen. de vita Moyſi ait. *Pili mortem oſtendunt.* Ergo vbi omnia arma negantur infanti & vngues & dentes, pro omnibus capilli adnaſcuntur qui mortem obijcientes faſtus ex tunc humanos poſsint frenare. Do D. Syneſium in encom. Caluitij ſic dicentem. *Ne homo arrogantius inſoleſceret ſi nulla ei eſſet cum perituris rebus ſocietas; aliquot ſui partibus pilos habet. Vita ſiquidem carent hij & viuentibus vitæ expertes adnaſcuntur.* Ne ante ſuggamus vitam, quam mortis memoriam.

Text. Reſpondens autem Petrus dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hic eſſe.

§. XXII.

Propter exigua & valde parua bona æternorum bonorum ingentem magnitudinem linquimus.

NON ſolida Chriſti gloria; ſed gloriæ guſtus Petri animam ſic adimplet, vt præ hoc præſenti guſtu immenſas cœleſtiũ glorias vel linquat vel non meminerit Proh mortalis homo! quibus micis impletus cœleſtis mẽſæ dapes faſtidis. Ecce tibi ruſticus ille apud Lucam c. 14. quo ſe à cœleſtum arceat conuiuio. *Iuga bonum* ait, *emi, & eo probare illa.* Pulchrè Aug. ſerm. de verbis Dom. expendit illud eo probare, *non ait paſcere; ſed probare.* Nihil eſt in cunctis mundi bonis; niſi boni guſtus, & præ vnius boni guſtu dapifera cœlitum mẽſa â mortalibus linquitur. Miſere plangebat ille terrenorum hominũ Princeps Caiſe præſentis vitæ vſura caritutum. *Omnis qui inuenerit me occidet me,* quod ſi hic ſecuré & tutò permitteretur aliquandiu vitã ducere, de æterna & fœliciſsima vita beatorũ nihil curat. Hinc D. Ber. ſerm. ſuper Ecce nos. *Occidendum ſeſe cauſabatur infœlix tanquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi, quod & factũ eſt. Conſolationem miſeram obtinuit, quã quærebat, & oblitus eſt conſolationis maximæ, pro qua multo ſtudio ſuo ſupplicare oportebat.* Ecce tibi quàm tenui & fragili cõſolatione impletus æternarum conſolationum cumulũ faſtidit. Vereor, ne ab inſcio & rudi Petro ſimilis affectus ſcaturiat dum gloriolæ corporeæ guſtu ebrius præ illa nihil aliud curat. Quid ais, Petre, bonum eſt hic eſſe? Cur impleris adeò tenui cibo? Hic verè nõ eſt aliud, niſi ſolum Dei guſtus, ita & tu aliquãdo fateberis, *ſi tamen guſtaſtis, quoniã dulcis eſt Dominus.* 1. Pet. 2. Ecce ſuumum Dei bonum dum in terra communicatur ſolum tibi conceditur vt guſtes. De æterna ciuitate longé aliter promittitur, vt enim loquitur D. Cypr. ſerm de Aſcenſ. *Ibi non guſtabunt quam ſuauis ſit Dominus; ſed implebuntur & ſatiabuntur dulcedine.* Cypr. Infœlix, qui guttulis his terrenorum bonorum captus, torrentem illum ſummæ voluptatis, quo impleri & ſatiari ſolet, oblituiſcitur. Et quidem male petis o Petre, dum diuina bona tibi hic dari procuras, non ea eſt magnitudo cæleſtium bonorũ, quę hic ſuſtineri poſſet, ideo melius reſeruatur in futurum. Ingentium bonorum promiſsionẽ factam priſcis patribus, inde exaggerat D. Paul. ad Hæb. c. 10. quod minime hic data ſit illis. Quãdo ait. *Iuxtà fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſsionibus, ſed à longe eas aſpicientes & ſalutantes* Ecce tibi commendat Paulus ſanctiſsimorũ Patrum ſortes, quod exceſſerint non accipientes hic repromiſsionem Sed cur commendabile eſt quod non acciperet repromiſsionem? non ne melius eſſet, ſi accepiſſent? Plane parua ſunt quæcunque hic accipi poſſunt,

vnde, quibus parantur, imo debentur magna & ingentia non hic dãtur ſed futura inſæcula differũtur. Qui in humanis ſtadijs victor eſt ſimul præmiũ accipit & fert ſecum, quando nimirum premiũ, vel anuli circulo clauditur, vel aliquod vas eſt parui ponderis: quod ſi accideret præmiũ eſſe ingens aliquod pondus auri vel argenti, quod ab vno homine ferri non poſſit, niſi binis vel ternis boũ iugis adhibitis, tunc non ſtatim ferretur, ſed abiret victor vacuus vt poſt aliquod tẽpus, domi præmiũ accipiat. Videsvt magnitudo prẽmij, neceſſariam dilationem inferat? Recte ergo Paulus gratulatur his qui hic non potuerunt recipere repromiſsiones, quando dilatio hæc præmij magnitudinẽ indicat infinitam. Iam in prẽſenti adducendus eſt D. Chryſo. qui orat. in S. Iulian. ait. *Cur externis quidem ac prophanis athletis ſimul obueniunt & victoriæ & coronæ; pietatis autem athletis non ſimul & victoriæ & coronæ, ſed tantum poſt temporis interualum? Quod maioribus eos ornare honoribus vellet, munus diſtulit: non enim vitæ præſentis natura magnitudinem honoris illius capit; caducum eſt præſens tempus ac breue: infinitum illud immortale & æternum.* Male ergo nouit magnitudinem cœleſtium bonorum, qui illa modo in præſenti obtinere amat; ſed longe peius agit qui præ illis cæleſtibus de his quæ in terra haberi poſſunt, procurat impleri paruitatibus. Quam paruis poculis plenus Petrus dicebat bonum eſt nos hic eſſe, cuius imperfectiõnis reus ille etiam erat mendicus apud Luc. 16. *Cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa diuitis.* Expẽdo id de quo ſaturari cupiebat, videlicet de micis. Quis ſanus de micis expectaſſet ſaturitatẽ? Sane iuſte fameſcit, qui ſolũ micas nouit deſiderare. Pulchre D. Petrus Dam. ſer. de S. Alex. ob hoc mẽdicũ pungit aiens. *Lazarus non modo parũ quid accipere, ſed & ſaturari, ſicut veritas perhibet, cupiebat; cui tamen alimenta nemo miſericorditer indulgebat.* Sic fame pereant neceſſum eſt, qui dimiſsis cæleſtibus, his micis inhiant bonorum temporalium.

§. XXII.

Quicquid deprauata voluntas expetit excidium eſt, ruina eſt.

SVſpectum nobis ſit quicquid creata volũtas ſibi, proprio iudicio nitens, præſumit; nunquam enim aliud quærere ſciuit, quàm ſui ipſius ruinã & excidium. Accipite Petrũ in Chriſti edoctum diſciplina ad Apoſtolatus culmen euocatum, is ſplendentis gloriolæ captus inquit: bonum eſt nos hic eſſe. Ad hæc B. Ephrem orat. de Trãſfig. inducit reſpondentem Chriſtum. *Si hic manſerimus quæ dixi tibi quomodo fient? Quem ligabis? quem ſolues? ceſſabunt omnia.* Hæccine eſt creatæ voluntatis petitio & appetitio, nullum creaturæ maius excidium fieri poteſt, quàm ſi id quod ipſa ſibi petit fiat. Lucifer ille qui manè oriebatur, qui creatus erat in delitijs Dei ſui, qui ſummum Angelorum culmen attigerat, cùm ſuæ commiſit voluntati, quid deſiderat? Iſaias c. 14. *Dicebas corde tuo, in cœlum conſcendam ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti in lateribus Aquilonis.* Ad hæc vt acutè ſic verè D. Bern. illud in lateribus Aquilonis expendit ſerm. 17. in Cant. *Tu tibi miſer ſedem collocas in Aquilone plaga nebuloſa & frigida.* Quaſi diceret, vide miſer quid petas, animaduerte quod appetit voluntas tua, in ſplendoribus ſanctorum à Deo conſtitutus es, inacceſsibili diuinitatis lumini proximior crearis: & tu dignam ſanè tui ſedem petis nebuloſam & caligine plenam Aquilonis plagam. Omnis tua ruina, omne excidium & damnum tuum nullum eſt aliud; niſi quod petitionem tuam & deſiderium tuum impletũ habes. Poſt hunc me ſummè concutit excidium illud Hieroſolymitarum, non quod Romano militi ſuccumbuerit illa florentiſsima & inuictiſsima ciuitatum: ſed quod tanto milite cinctam extrinſecus & duriſsimo crebroque ariete impugnatam; intrinſecus domeſtici ſedi-

Ephr.

Iſai. c. 14.

Bern.

seditiosi illã penitus dissiparent. Quid mirum? obtinuit quod ipsa postularat? hæc fuerat eius voluntas, hæc ardens ipsius postulatio cum reiecta Christi Domini pace, seditionum authorem Barrabam sibi petiuerunt dari. Ita Rup lib. 1. 1 in Hierem. cap. 88. *proprijs seditionibus diuisos inservire permisit eos, & meritò quia data sibi optione seditionis authorem dimitti sibi petierunt, Regem autem suum pacificum occiderunt.* Sibi Regem pacis habebant oblatum; at illi proprio raptati desiderio seditiosum & homicidam virum expostularunt, & ideo iuxta voluntatis suæ petitum seditionibus dilaniantur. Accinit D. Athan. de pass aiens. *Ignorabant in expetendo Barabbam, & in occidendo Dominum, quod ipsi vitam Barabbæ acturi essent; futurumque esse, vt cædes ac seditiones inter ipsos magis, ac magis increuescerent.* Quis maius excidium miseræ ciuitati potuisset cogitare, quàm hoc quod ipsa sua sibi præoptauit voluntate? Eiusmodi sunt bona cuncta quæ appetunt voluntates creatæ, quæ cùm habeant miserè perimantur. Pro filijs suis Zebedæorum mater à Christo Domino enixè contendebat Matth. 20. *dic vt sedeant duo filij mei, vnus ad dexteram; & vnus ad sinistram in regno tuo.* Quid petis mulier? Sinistram Dei charissimo pignori exoptas? Pulchrè D Chrysost. Christum adducit respondẽtem. *Nõ scitis quid petatis: ego vos vocaui ad partem dextram de sinistra: & vos vestro consilio curritis ad sinistram.* Adeò in sui perniciem grauitant & propendent ex se voluntates creatæ. Hinc vide, quàm meritò á Marco, & Luca ignorantiæ Petrus in præsenti accusatur, quandoquidem ad culmen Apostolicum vocatus proprio consilio in vocationis suæ detrimentum grauitat dicens bonum est nos hic esse, quod si obtinuisset, maximum inde damnum reporta sset.

§. XXIII.

Ne Dominum voluntati nostræ seruire velimus, sed nos potius eius subdamus voluntati, si tutò & securè viam facere exoptamus.

AVdio Petrum dicentem, *Domine, bonum est nos hic esse,* & non me contineo, quin referam illud acumen Augustinianum, quo alias Petrus punctus est. Etenim Christo Domino de sua morte verba facienti Matth. 16. statim ipse objicit. *Absit à te, Domine, non erit tibi hoc!* Cui pulchrè Aug. ps. 55. *dicis absit, & dicis Domine? vtiquè si Dominus est potestate facit.* Domino leges seruus minimè præscribere debet; sed expectare quid Dominus velit facere. Sic in præsenti dicis Domine, & dicis bonum est nos hic esse? Vtique si Dominus est ipse quod bonum erit in oculis suis faciat. Sanè errat seruus, qui suo arbitrio Diuinum præsumit gubernare: sapientior ille qui dicebat *Deduc me Domine in viam iustificationum tuarum & exquiram eam semper*, ps. 118. Non ipse locum, quo velit duci Domino præfixit; sed à Domino potiùs exorat locum & viam, per quam tutò & securè ambulet. Quod adhuc magis explicatur apud D. Amb. ibi serm. 5. dum legit. *Deduc me Domine in viã tuorum decretorum, vt eã retineã vsq; in finem.* Enim verò, vt Theologicè loquar, Deus Optimus Maximus ab æterno innumeras vitæ semitas præuidit, quibus homines vel perueniebant ad patriam, vel lamẽtabili præcipitio descẽdebãt ad barathra. Notauit item quibus gratiæ suæ auxilijs per singulas vitæ semitas singuli efficaciter beabãtur. Quibus prçuisis statim decreuit de singulis in particulari v.g. decreuit Petro in hac viuẽdi semita auxilia efficacia, quibus saluus fiat, præstare; in illa Paulo; tota ergo fœlicitas hominis erit si viã illã terat, in qua Deus illi decreuit auxilia dare, quib⁹ perueniat efficaciter ad patriã. Cui⁹ rei sollicit⁹ Dauid ve retur sibi viã prescribere sed à Deo sũmo Imperatore cõtẽdit deduci in viã

quam ſuis decretis ipſe Deus muniuit & confirmauit. Id pulchro exemplo expēdit. D. Amb. fatus. *Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipſe diſponit ſibi, nec pro ſuo arbitrio viā carpit; nec voluntaria carpit cōpendia, ne recedat à ſignis; ſed itinerariū accipit ab Imperatore, & cuſtodit illud: præſcripto incedit ordine, cū armis ſuis ambulat, rectaque via conficit iter, vt inueniat commeantium parata ſibi ſubſidia, ſi alio ambulauerit itinere annonam non accipit; manſionem paratam nō inuenit, quia Imperator ijs iubet parari omnia hæc, qui ſequuntur, nec dextra nec ſiniſtra declinant, meritoque non deficit qui Imperatorem ſequitur ſuum.* Quid pulchrius? Quid elegantius? Quid etiam magis formidandū ijs, qui ſuo arbitrio viuēdi viam capiunt? qui eo tendunt quo feruntur à ſua voluntate & voluptate? Sanè ſtultiſsimi militis, imò amentis prorſus eſſet, qui cum pendeat ab Imperatoris ſubſidijs, relictis illius ſignis aliò diuertat, quo neceſſe eſt omni carere Imperatoris ſubſidio & auxilio. Non enim Imperator tenetur omnibus vijs à ſingulis militibus ſibi præſcriptis commeantium ſubſidia parare: ſufficiet, ſi parata ſint omnia his, qui Imperatoris ſequuntur præſcriptum itinerarium, qui voluntaria non captant compendia, qui ſe omnino committunt Imperatoris voluntati. *Hanc,* finit Amb. *Legem viandi, Chriſto ducente, ſanctis commeantibus præſcriptam velim.* Ille ſolus inueniet omnia diuina auxilia parata & prēparata, incurſus mali Angeli eliminatos, praua facta in directa, & aſpera in vias planas: qui non ſua fertur voluntate, nec ſibi ipſe compendia captat, manſiones effingit, ſed totum ſe arbitrio ſummi ſui Imperatoris tradit. O quā tutò, o quā ſecurè is viā aget! o quam certo perueniet in patriā! Aiebat Dominus Ioā. 6. *Eum, qui venit ad me non eijciam foras, quia de cœlo deſcendi, non vt faciā voluntatē meā: ſed eius, qui miſit me.* Ad quæ verba acutiſsimè Eucherius in lib. 1. Reg. c. 15. ait, pondera id quòd ideò dicat Dominus, ſe neminem foras eiecturum, quia non venit facere voluntatem ſuam. Quid enim ſi ſuam faceret eos qui ad eum veniunt repuliſſet? *Quis autem neſciat, quòd voluntas filij à patris voluntate non diſcrepat? Sed quoniam primus homo, qui ſuam facere voluntatem voluit à paradiſi gaudio exiuit: ſecundus homo ad redemptionem hominum veniens, cum voluntatem ſe patris, & non ſuam facere oſtendit, permanere nos intus docuit: quia dum exemplo ſuo nos obedientiæ ſubdit, viam nobis egreſsionis claudit.* Enim verò, ſi qua in hac caliginoſa vita poteſt teri via in cœlum recta & cuiuſuis ruinæ ſecura ea eſt, qua quis non ſuam; ſed Dei per obedientiam exequitur voluntatem. Meritò enim Eucherius proditionis & egreſsionis à paradiſo ait clauſas eſſe omnes vias ijs, qui voluntate propria dimiſſa totos ſe ſe committunt voluntati diuinæ. Hanc penſat D. Cæſarius Arelat. hom. 4. de Paſſ. Iſraelis omnimodam fœlicitatem. *Dux,* inquit, *erat eis Beatus Moyſes; ſed eos in columna nubis, & lucis Filius, & Spiritus ſanctus præcedebat. Hoc loco agnoſcamus in primis, quod plebs, quæ Præpoſitos ſuos ſtudet audire, Deum ſequitur, & per Deum hominem peruenit ad ſalutem.* Hæc ille.

Ioan. 6.

Euch.

Cæſar. Arel.

Text. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi vnū, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

§. XXV.

Errat quiſquis vltra propriā ſphæram proſilire vult.

VNdenam Petrus faber, qui faciēdis tabernaculis operam promittit ſuam? Ipſe piſcator erat, ad hominesque expiſcandos à Deo vocatus, & tamen oblitus retia ad tabernaculorum conſtructionē ignoranter proſilijt. Et quā ignoranter? Audite Chriſtum Dominum apud Timotheum Antiochenum oratione de Cruce & Transfigur. *Quid* ait, *tibi in montem venit Petre? quæ non didiciſti facere aggrederis? retia dediciſti contexere num etiam*

Thim. Anti.

etiam tabernacula ea ædificare? Tibi ne parebo an mundum ſaluabo? Hiccine maneam? Quis mundum redimet? Tui ne ſolius curam geris, an non totius mundi? O quàm errabit quiſquis ſutor vltra crepidam! Prudens ſanè illud antiquorum decantatum conſilium.

Ouid. *Bene qui latuit bene vixit, & intra Fortunam debet quiſque manere ſuã.*

Vtique nil magis perniciosum creaturæ, quam extra propriam ſpherã proſilire, & ſui muneris terminos excedere, adeò, vt huc referat D. Petrus apud Clem. Rom. lib. 3. Recognitionũ, diaboli regni ruinã & pernicie. Enim verò ſpiritus malignus pro innata malitia ſua nihil non perniciosum mollitur, nec aliquãdo ſciuit beneficũ ſignũ præſtare hominibus. At in extremis temporibus à ſe ipſo deſciſcens aliqua præſtabit ſigna ſalutaria & commoda, quo ſui imperij accelerabit ruinã. Sic

Clem. Rom. ille ait, *Iſta ſigna, quæ ad ſalutẽ hominũ proſunt, & aliquid boni hominibus conferunt, malignus facere non poteſt; niſi in fine mundi tantùm. Tunc enim admiſcere ei conceditur aliqua etiam de dextris ſignis, ideſt, vt vel Dæmones fuget, vel ægritudines ſanet, & propter hoc tã quam qui exceſſerit terminos ſuos, deſtruetur.* Vbi bona operãs extra ſpheram & facultatem ſuam à primis vnguiculis exercitã diabolus exilire vult nil aliud lucratur, quàm ſui imperij perniciem. Quid plura? Nec Angelo licet vltra propriam ſphæram volare ſine

Ad Gal. periculo. D. Paul. ad Galat. c. 1. *Si nos, aut Angelus de cœlo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* Proh Deus immortalis! Cur in Angelos audet homo? Meritò inquit S.

Procl. Proclus epiſt. de recta fide ad Armen. *Miniſtrare namque præceptum eſt Angelo, non dogma componere. Et periculoſum nimis eſt ſingulis non in his quibus ordinati ſunt permanere ſed appetere velle ſupra menſuram, quæ minimè naturæ conceſſa ſunt.* Quam etiam perniciem Chriſtiano imperio etſi inſcius molliebatur Petrus, dum piſcatoris munere relicto ad fabrilia opera cupit tranſilire. Sapientior ille latro, qui cum nihil tota vita ediſceret præter larrocinia, vt Chriſti regnum acquiret, intra furãdi artẽ ſe ſe cõtinuit. Pulchrè id notat D. Greg. Niſſænus orat. de ſanctis 40. Mart. inquiẽs. *Quanquam non ſponte ſua latro ad crucem acceſſit; ſed poſtquam propè ſalutem fuit, animaduertit acutus & ingenioſus fur theſaurum, & nactus occaſionem vitam rapuit arte furandi pulchrè & ſolerter abuſus.* O quàm in ſui ſalutem ingenioſi latronis expleuit munus, non equidem ad ignota voluit tranſire officia; ſed intra notiſsimæ artis regulas ſe ſe continens non prætermiſſa occaſione totum ſibi rapuit paradiſum. Vt

Aug. meritò de illo dicat Aug. ſerm. 119. *quòd adhuc in latrocinijs poſitus inuiſibilem Deum Angelicis iam oculis videt.* Equidem profuit illi non relinquere artem ſuam, vt abditiſsimum theſaurum reperiret. Nec aliter prudens illa peccatrix Magdalena, que tota inſudauerat torquendis colendiſq; crinibus, vnguentis conficiendis, quibus volantes animas alliceret, & amatorijs amplexibus & oſculis irretiret, iam melior facta pulcherrimum adoleſcentem Chriſtum Dominum vt ſibi ſponſum alliciat, priſtini amoris immemor; ſed memor officij adcrines & vnguenta & ſcula recurrit, & oſculis, vnguentis, & crine quaſi aliter neſciret, ſibi copulat Chriſtum. *Quot in ſe habuit oblectamenta, tot in ſe inuenit holocauſta*, dixit D. Greg. Magn. in Greg. Cat. non enim ignota & aliena præſumſit officia; ſed ex notis ſibi & aſſuetis, quibus voluptati ſeruierat, placitura nititur ſeruire Chriſto.

§. XXVI.

Miſerum eſt à Deo deficere, vt laboribus incumbas.

FAciamus, ait Petrus, tria tabernacula, vide qua ſe mercede diuinis bonis & cœleſtibus gaudijs priuet, vt operetur, vt laborer, vt plena dolore & anxietate opera tractet. Siccine ſtultiſsimi homines à Deo deficiunt, â iucundiſsimo cœlitum conſortio ſe elongãt, nõ vt placida fruãtur quiete,

vt

vt continuo perfundantur gaudio; ſed vt ſummis laboribus operam nauent. Perdita illa ouis, & pene iam deplorata Luc. 15. ab Angelorum grege cœleſtes paſcente paradiſos ſeſe eripit & vaſtiſsimum mundi eremum ſui iuris effecta inambulat. Proh dolor? Quo te proripis ſtulta ouicula? Siquidem cœlo libero gaudes, & voluptati indulges omnia pertranſiens delitioſa prata, & vna omnes florentis ętatis voluptates capis, quam tam dulcis erroris mercedem conſequeris? Prætende voluptuoſæ viæ fructus, recenſe quæſtus an non viribus vales omni labore vacua, tota florida, tota delicijs affluens? Imo illam inuenit Paſtor omni labore confractam & pene enectam. Tert. Id ponderat acutiſsime Tertull. lib. de pœnitentia fatus. *Vna ouis requiritur, vna pro omnibus deſideratur, & tandem inuenitur, & humeris Paſtoris ipſius fertur, multum enim errando laborauerat.* Nec gradum ipſa poterat facere adeo fracta, vt humeros requireret portantis quia multũ errando laborauerat. Non vt delitiaretur, à recta in cœlum via aberrauit; ſed vt laboribus maximis in ſudaret, hac ſe mercede errori condixit, vt enixe laboraret, vt improboſe labore conficeret. Huic ſimilis ille alius apud Luc. 12. Luc. 12. ditiſsimus omnibus fortunæ bonis cum noctu quieſcendũ illi eſſet, ingentem & prope infinitam ſuarum frugum copiam recordatus ſtatim de labore & opera à ſe impendenda cœpit agere. *Deſtruam*, ait, *horrea mea, & maiora ædificabo.* Cui D. Baſ. Baſil. *Atſi hoc impleberis, numquid deſtrues illud? Quid ſtultius quam infinitum laborare.* Sane nil magis ſtultum & execrãdum eſt, quàm quod homo à Deo deficiat, à beatitudinis patria ſeſe arceat, vt peregrinis laboribus incumbat, vt prope infinitis curis, & ærumnis angatur. Exod. 12. Exo. 12. ſic diuina iuſsio cauet. *Omnis qui manducauerit fermẽtum à primo die vſque in ſeptimum diem diſperiet anima eius ex Iſrael.* Ad hæc inſultat Marcion; & audet Deum crudelitatis vitio obſtringere, quando pro re adeo leui, nempe quod veſcatur homo fermentato, morte velit tranſgreſſorem mulctari. Sed hæreticum os claudit D. Gaud. tract. 7. in Exod. ſic fatus. *Si fermentum fieri iuſsiſſet, diligentia illic neceſſaria fuerat, ne deeſſet: quod iuſsit deſidiæ eſt, non laboris. Negligentiam iubet, vt obedientiam probet, & non vis, vt damnet illam animam quæ diligentiam commdaouerit, vt contemnat?* Sane quanuis pœna ſit reus homo ille, qui operi & labori dat operam, vt à Deo ſe arceat. Gaud.

§. XXVII.

Generoſi & deuoti animi eſt labori non parcere vt Chriſti lucrum faciat.

NOn poſſumus non recognoſcere ſtrenuitatem animi, & magnitudinem in Petro, dum etſi ignoranter; tamen animoſè labori ſeſe offert, vt Chriſti lucrum faciat. Ita D. Ambr. meditatur in cap. 9. Luc. *Ad ex ædificanda tabernacula tria impiger operarius communis obſequij miniſterium pollicetur. Et quanuis neſciret quid diceret: tamen pollicebatur officium, in quo non inconſulta petulantia; ſed præmatura deuotio fructum pietatis accumulat.* O quã optabat lucrari ſibi Chriſtum, qui ſic maturat omnis laboris prætio ſtimare illum! O quàm ſtrenue & generoſe amabat qui nulli parcit labori, vt Chriſtum acquirat. Componite modo ardentem Petri affectum erga Deum ipſum. Petrus ſponte ſua cuiuſcumque laboris prætium exhibet, vt Deum habeat: mundiales homines & laceſsiti, & poſt præconia mille vix audent aliquid pro Deo ſummo promittere. Grauiter id lamẽtatur Guilliermus Paris. tract. de virtutibus, dum inquit. *Quidam Deum diligunt pro modico, & quaſi vile mancipium illum taxantes, & quod deterius eſt quantum pro minori poſſunt ipſum habere cupientes, ſemper multo cariorem reputantes de prętio proquo eis offertur totis viribus minuere conantes, ac ſi periculum immineret in emptione ipſius, ne forte valeat tantum quãtum pro eo ab his exigitur.* Et qui per omne nefas voluptates emunt, & honorum vẽ Amb. Guil.

tos

tos ſudoribus mille, & cruore ipſo, quã do de habendo Deo paciſcendum eſt illis, toti ſunt in pretio minuendo, quanto pro minori poſſunt volentes illum, quaſi taxarent vile & inutile mancipiũ. *Hi ſtultiſſimi atque inſaniſſimi mercatores neſcientes, quia quanto carius Deus venditur, tantum maius lucrum ex eius emptione reportatur.* Quid plura? vanos & meticuloſos iſtos negatiores magnanimus & generoſus Petrus confundit, cum ipſe ingentes quæſtus meditatus nulli parcendum labori putat, vt vnum ſecum habeat Chriſtum. Hanc Petri generoſitatem & deuotionem imitatæ ſunt fœminæ illæ, quæ Matth. 26. *emerunt aromata, vt vngerent Ieſum* quod factũ ponderans D. Bern. ſerm. 12. in Cant. ait, *emunt non vnguentum; ſed aromata, & vnctio in obſequium Dni non facta aſſumitur; ſed noua conficitur.* Sane potuiſſent vnguenta docte jam condita emere, ne operam & laborem impenderent ipſæ conficiẽdis illis: at deuotiſsimæ & nobiliſsimæ fœminæ optant non labori parcere, ſed omnem ſuam operam & ſtudium offerre Chriſto, & ideo ſimplicia aromata emunt, vt habeant quod amplius elaborent & efficiant.

Matt.26
Bern.

Textus. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida abumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.

§. XXVIII.

Non eſt humani laboris glorioſum tabernaculum facere, ſed illud abſque labore ſuo, non abſq; opere, homo à Deo accepit.

Efficiendo à ſe tabernaculo facultatem dum Petrus poſtularet, ecce nubes lucida illos obumbrabit, quaſi inde reſponſum Petr⁹ acciperet, quod non laboribus humanis comparari poſsit cœleſte & glorioſum tabernaculum, ſed omnino gratis. Etenim nolo vocare laborẽ & ſudorem, id quod momentaneum eſt & leue tribulationis noſtræ, & iuxta Apoſt. immenſum põd⁹ gloriæ operatur in nobis. Quod gloriæ pondus ſic facit Chriſtianos labores in cœlum leuitare, vt in hoc ſenſu dicam quod ſine labore euolamus in cœlum. Hoc in præſenti meditatur D. Ephrem. *Ecce*, ait, *lucida nubes eos obumbrabit. Vides Simon tabernaculum ſine labore, tabernaculum quod arcet æſtũ, & non habet tenebras?* Non enim eſt laboris humani tantum elaborare tabernaculum, quantum hominibus Deus in gloria paratum habet. Dequo Deo gratias referens Moyſes Exod. 15. ait. *Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis ſuæ firmiſsimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.* Quæ verba iuxta Septuagintæ verſionem, ſic expẽdit Origines hom. 7. *In præparata habitatione tua, quam præparaſti, Domine. Vide clementis Domini bonitatem; non vult te inducere ad laborem; non vult, vt ipſe tibi facias habitaculũ; iam te ad præparatam ducit habitationem. Audi Deum dicentem in Euang. Ioan. cap. 4. alij laborauerunt; vos in labores eorum introeiſtis.* Laborent, ſudent alij; nos quos Deus bonus amauit, nullo labore; nulla noſtra difficultate elaboratũ & præparatum à Deo habemus in cœlis tabernaculum. Non cupit nos Domin⁹ operi inſudantes, vt diuinam habitationẽ laborib⁹ & ſudoribus efficiam⁹, adeò nobis bon⁹ eſt, vt omni labore leuatos ad præparatũ regnum nos tranſferat. De fœlici illo mendico dicitur Luc. 16. *Factum eſt autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.* Vbi acute ponderat D. Chryſoſt. in Cat. illud & portaretur ab Angelis. *Ne ſaltem ambulans laboraret, portabatur ab Angelis.* Adeo ſine labore noſtro ducimur & reducimur ad patriam, vt eo etiam labore paruo, quo afficeremur ambulantes, à Domino releuemur. Poſt diluuij excidium virens oliuæ ramus à columba portatur in arcam; vnde iuſti viri meditatus fœlicitatem Auguſt. tract. 6. in Ioann.

Ephr.
Exo. 15.
Orig.
Luc. 16.
Chryſoſt.

fatur

fatur. *Ramus ille & folia, & fructus habebat. Non ſint inte ſola verba: non ſint inte ſola folia, ſit & fructus & redis ad arcam non per te ipſum, columba te reuocat.* Sic ille. Addā illud quod à Luc. dicitur de parentibus Baptiſtæ c. 2. nimirū. *Ambo iuſti apud Deum.* Ne enim miretis duos præmiſiſſe iuſtos, facilitatem rei commendans, dixit, apud Deum, quod apud homines iuſtum eſſe tanti laboris ſit, vt vix vnum inueniretur, apud Deum autem iuſtum eſſe, adeo facile eſt, vt iuſtorum inueniantur paria. Huc accedit Chryſol. ſerm. 89. fatus. *Placere iudicijs humanis, coram hominibus eſſe iuſtum, eſt virtutis humanæ maximi eſt laboris; ante Deum qui ſcrutatur corda eſſe iuſtum humani laboris non eſt, muneris eſt diuini.*

Luc. 2.

§. XXIX.

Vnus Chriſtus Ieſus fuit qui nullum laborem Deo intulit, ſed totus gaudium, totus quies verè filius Patris.

RAdiante nube, ſplendenti monte, totus lucidus apparet Chriſtus Dominus ideò à Patre cōmendatus, quod in illo vno & plenum gaudium & placidam quietem habuiſſet. Vnde merito Rup. colligit Chriſtum Dominū eſſe illum ſeptimum diem, in quo poſt exanthlatos labores mundi dicitur Deus requieuiſſe. *Deus*, ait, *in illo ſic requieſcit, vt tamen numquam laborauerit, in homine & in Angelo requieſcit Deus poſt laborem, vt ita dixerim: nullus enim Angelorum aut hominum aliter; niſi per operoſam gratiam Dei habitationi & requiei Domini ſit idoneus. Operatur namque Deus in illis, & ante quam domus vel manſio perficiatur quaſi laborat, vnde ait laboraui ſuſtinens. At in filio ſuo benedicto ſicut non creauit; ſed genuit; ita nec accidentali dono bonum fecit: ſed eſſentiali bonitate bonum ſemper habuit. In cæteris laborauit; in iſto ſolo nihil vmquam fuit, quod reſiſteret ei. Igitur hic vnus eſt, in quo Deus requieuit.* In quo ſemper ſe Pater complacuit, & cum peccatores laborare & ſeruire Deum faciebant in deſiderijs ſuis, quaſi laboris perteſus ad hunc ſe recipiebat diem Ieſum, in quo omnia placida omnia quieta, iucunda omnia potiebatur. Vnde apud D. Amb. Pſalm 40. *dicit ei Pater filius meus es tu, ego hodie genui te, hoc eſt generationis meæ in te priuilegium recognoſco, quem nulla macula potuit inquinare peccati, hodie genui te, in quo lucem immaculatæ prolis agnoſco, heri mihi & hodie ipſe es, & in ſæculum. Nox inte nulla eſt, quia totus es dies.* O quam filius correſpondebat Patri! O quam dies diei verbum eructabat! & lumine coruſcabat. Reuertenti filio pater optimus occurrit Luc. 15. ſed mutus de filij nuditate primum ſeruis ait. *Citò proferte ei ſtolam primam.* Non ſic in hoc filio Chriſto Ieſu obmuteſcit Pater, ſed vt omnia in illo integra, omnia lucida, vt prima immaculati luminis ſtola conſpicit conueſtitum, ſic relictis ſeruis vni filio verba facit hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, in quo vno ab omni labore, & cura liber quieſco. Optime ide illo Iſaias 11. & *requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini.* Ad quæ verba pulchre Rup. lib. 12. de vict. Verbi Dei cap. 30. *Itaque ſuper huuc florem Ieſum requieſcet ſpiritus Domini, ideſt propter Chriſtum mitigabis Deus omnem iram tuam, & auertes ab ira indignationis tuæ. Nunquā enim te inquietauit flos iſte; mitis enim eſt humilis corde.* Hæc ſufficiant de mundi tie Chriſti adeo conſpicua.

Amb.

Luc. 15.

Rup. Iſai. 11.

Rup.

§. XXX.

Vt ſummæ bonitatis eſt, quod filius à Patre agnoſcatur, ſic ſummæ malitiæ, quod filius à Patre condemnetur.

QVid diuinius, quàm quòd filius Dei Chriſtus à Patre agnoſcitur? Quam quòd poſt aduentum in terrā longinquā paternis oculis expoſitus nihil degenerū; ſed omnia integra exhibeat, vt Pater dicat. *Hodie genuite, in quo lucem immaculatæ prolis agnoſco?*

Non

Non sic impij, non sic; sed quod summæ malitiæ est, à Patre degeneres, à Patre ipso damnationis sententiam accipiunt. Purputatus ille cum esset in
Luc. 16. tormentis Luc 16. eleuatis oculis sursum aiebat. *Pater Abraham, miserere mei.* O gregium crudelissimi filij ad
Chrysol. misericordiæ Patrem confugium! Acute D.P. Chrysol. ser. 3. ait. *Modo cognoscis patrem, & modo tibi patrem se esse nescit. In fœlix, quam sic ipsa origo arguit: in fœlix, cui in iudicio pro magnitudine criminis non misereri genitor, non pater ignoscere non affectio potuit subuenire.* Quid homini miserius euenire poterat? eo deduxit miserum malitia sua, vt inuocantem patrem, pater illum ignoret, vt clamantem ad Patrem pater illum damnet & degenerem arguat, neque sciat, nec possit subuenire. Sane nihil malitiosius excogitare potuit D. Paulinus in illo Pharisæo, qui ad prandium Christum vocauerat, quam quod ab Abrahamide hospicio fieret adeò inhospitalis. Mensam pararat iste, verum osculi & lauacri obsequium minime pararat, hiccine filius Abrahæ? hiccine dicet de genere tu-
Paulin. mens nos habemus patrem Abraham? Quippe ait Paulinus Epistol 4. desine parentem Abrahamum iactare, *à quo te degenerem etiam ista inhumanitas arguit, qua dedignatus es lauare pedes Domini, cum & Abraham Angelorum, & etiam Christi pedes lauerit, quem vnum de tribus adorauit.* Cur se miser iactaret, quem genus ipsum, & patris mores vehementer arguebant condemnabant? Has procul dubio proles lamentabatur parens omnium
Isai. 1. Deus apud Isaiam cap. 1. fatus, *Filios enutriui & exaltaui; ipsi autem spreuerunt me.* Ad quæ verba. D. Zeno. ser. 3. de Isaia sic exclamat. *Detestabilis certe filius, quem pater ipse pius, quem pater damnat inuitus.* Quis miserebitur illius quem pater ipse cõdemnat? quis illum non abominabitur, qui parentum virtutibus vehementer accusatus adhuc degeneres suos mores non expaueat,

Textus. Ipsum audite.

§. XXXI.

Etsi cuiuis Prælato & patri spirituali intima cordis tui secreta debes aperire, num tamen ab omnibus audire debes quid agas?

NIl magis commendatum homini virtutis studioso, quam quod Prælato suo, parenti suo spirituali vere & syncere animum suum & studium in virtutes adipiscendas & peccata deuitanda pandat. Leuit. 23. cauebat lex *Leuit. 23.* *Feretis manipulos spicarum primitias messis vestræ ad sacerdotem.* Cur manipulos spicarum? Nonne melius esset sacerdoti offerre ipsa iam munda, & si- *Cell.*
ne paleis tritici grana? Abbas Cellens. lib. de panib. cap. 7. *Manipulos spicarũ ad sacerdotem deferimus, cum plana, & euidenti confessione grana simul cum aristis & stipula Prælatis nostris humiliter pandimus.* Igitur qui saluti suæ spirituali dat operam, hanc legem sibi putet maxime obseruandam, quod parenti spirituali suarum virtutum grana simul & vitiorum stipulas & aristas pandat. Verum non à quouis, quem clare noscat spiritualis doctrinæ ignarum, directionem suæ vitę audiat: id quod egregie effecit illa ardentissima Dei amatrix Cant. 3. Vbi ait, *per vicos, & plateas quæram quem diligit anima mea* *Cant 3.*
quæsiui illum, & non inueni, inuenerunt me vigiles & qui custodiunt ciuitatem, nunquid quem diliget anima mea vidistis? paululum cum pertransissem eos, inueni, &c. Ecce tibi custodibus & præpositis se prodit Dei sponsa, ex illisque quærit de amato, curam suam illis manifestans, & tamen non eos audit, imo nec auscultatur, sed nulloexpectato responso protinus abit, & sponsum inuenit. Pulchre Gillibert. secun- *Gillib.*
dus post Bernard. commentator sermone 6. in Cant. ait. *Videte humilem prudentiam. Nescit custodes contemnere*

nec

nec enim tutũ arbitratur in conſultos præterire, quos ſcit Dominici & cõſcios ſecreti & nuntios mandati. Quid tamen ſibi vult hæc interrogatio ſub ambiguo poſita? An in hoc te admonere volens, vt non credas omni ſpiritui; ſed probes, ſi ex Deo ſit? Deniq; non omniũ eſt certũ ſpõſi præſtare iudicium, qui cuſtodis officium vel ſuſceperũt. vel arripuerũt. Multi enim ſunt, quorũ eſt oculꝰ in vniuerſa terra. Satis quidẽ fideles ſunt & ſeduli, ſed huc vſq; vt terrena coaceruẽt & terrena ſeruent. Propterea terrenis incraſſata curis mens, & illius menſæ ſeruiens qui perit cibo, cœleſtis epuli neſcit diſpenſare viaticum, & de ſupernis theorijs aliquid ſerenum diſpenſare ſubiectis. Ab his etſi Prælati ſint, etſi cuſtodũm locum obtineant, nihil neceſſe eſt audire, imò cum illis humili confeſsione & euidentem mentem aperueris tuã, aures obtunde, & nullo expectato reſponſo quem audias, quem tutò & ſecurè auſcultes, cura inuenire Chriſtum. Etenim vnus eſt Chriſtus Dominus, qui meritò debeat ab omnibus audiri nobis à patre donatum, vt audiamus illum. De quo elegãter Clem. Alex. lib. 1. pædag. c. 11. hæc inquit. *Fidedignus eſt Dominus tribus pulcherrimis rebus ornatus, ſcientia, beneuolentia, dicendi libertate: ſcientia quidẽ quoniam eſt paterna ſapientia: dicendi autẽ fiducia, quoniam Deus eſt opifex: beneuolentia, quoniam ſolus pro nobis ſe ipſum hoſtiam tradit.*

Clem. Alex.

§. XXXII.

Doctor, qui nunquam ſuam, ſed ſemper aliorum ſapientiam oſtendit, an ſuſpectus ſit?

PRimo ex capite probat Clemen. Alex. nuper citatus Chriſtum Dominum eſſe fidedignum, quòd non ab alijs ſapientiam emendicet; ſed ſuã ipſe habeat, qui ſit ipſa ſcaturiens & perennis ſapientia Patris. Etenim hęc prima ſapientiæ extra ædificatam domum manifeſtatio quod *miſit ancillas ſuas quæ vocarent ad arcem.* Prouer. 9. non à vicinis commodatas, non ab alijs petitas; ſed ipſa ſuas protulit veritates. Eleganter aiebat Seneca epiſt. 33 *Turpe eſt ſeni, aut proſpicienti ſenectutem ex commentario ſapere. Hoc Zeno dixit, tu quid? Hoc Cleanthes, tu quid? Quouſque ſub alio moueris? & impera & dic quod memoriæ tradatur aliquid & de tuo profer. Omnes itaque iſtos nunquam authores, ſemper interpretes, nunquam auſos aliquando facere quod diu didicerant. Memoriam in alienis exercuerunt. Aliud eſt meminiſſe, aliud ſcire. Meminiſſe eſt rem commiſſam memoriæ cuſtodire. At contra ſcire eſt & ſua facere, nec toties ad magiſtrum reſpicere. Hoc dicit Zeno, & dicit Cleanthes, aliquid inter ſit interte, & librum.* Hæc ille vt acutè & verè, ex quibus illud notarim *aliquid interſit inter te, & librum*, quandoquidem Doctoris non eſt aliorum ſolum notas prætendere, hoc facit liber, hoc facit membrana; ſed & ipſe ſuam faciat ſapientiam, quam viuida vena in alios inſtilet. Cum Ioannes Doctor Euangelicus initiaretur Apoc. 10. iuberur manducere librum *accipe librũ, & deuora illum.* Cur deuoraret librũ? Magiſtro & Doctori nonne ſufficeret habere ſecum librum quẽ legat, quẽ conſulat? Sanè neceſſum eſt, vt aliquid interſit inter Doctorem, & librum, liber aliorum referat doctrinam, Doctor veſcatur libro, nimirum faciat ſua. Indignum docendi munere putauit D. Amb. illum, qui alienis totus gubernatur præſcriptis. Is erat ſacerdos quidã ſiue Epiſcopus, qui malè ab alijs perſuaſus iudicauit virginem debere inſpici. Cui D. Amb. epiſt. 64. *Iam illud præclarũ quod ſcripſiſti inſinuatum tibi à quibuſdam, quod nequaquam tibi communicarent ſi eam ſine virginitatis inſpectione ſuſcipiendam crederes. Ergo iudicandi accepiſti formulã. Quales illi qui volunt præſcribere ſacerdotibus quid ſequi debeamus? liberauimus itaque te à cognitionis grauiſsimæ neceſsitate, ne neceſſe haberes formulam mandatam exequi.* Ecce tibi meritò à munere ius dicendi illum ſeparat, qui aliorum placitis & ſententijs imbutus

Prou. 9.

Sen. 33.

Apoc. 10

Amb.

tus nil suum efficit; sed omnia iuxta aliorum regulas metitur. Hinc iubemur Prou. 2. quasi thesauros effodere illã, nimirum sapientiam. Non equidem sufficit ad sapientiam, quòd ab alijs emendices, quòd inuentas aliorum veritates sugas; sed id agere debes, vt in te latentem thesaurum effodias, vt effossa cupiditatum humo, inte apparere facias sapientiam ipsam tuam. Id quod in se effectũ gloriatur Paul. epist. ad Galat. c. 1. *Cum autem placuit ei, qui me segregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret filium suum in me, vt euangelizem illum gentibus.* Equidem, vt à gentibus Paulus audiretur, necessum fuit, quòd Deus in Paulo reuelaret verbum suũ, hoc est quod in illo existentem sapientiæ thesaurum effoderet, & fecerit apparere. Sic pulchrè meditatur D. Hieron. *Non est autem ipsum reuelare filium suum in me quod si diceret reuelaret filium suum mihi. Cui enim quid reuelatur huic illud potest reuelari, quod antea in eo non erat: in quo verò reuelatur illud reuelatur quod prius fuit in eo, & postea reuelatum est. Simile est illud Euang. Medius in vobis stat quem vos nescitis. Ex quo fit natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, & habere semina in se sapientiæ & iustitiæ.* Itaque insita erat Christi sapiẽtia in Paulo, sed occulta, sed operta caligine vt thesaur⁹ operitur humo: vbi autẽ gentibus proponendus erat qui audiretur, non aliorũ emẽdicauit sapientiam; sed quasi effossa humo errorum latens in eo thesaurus reuelatur, & viua sapientiæ vena protinus scaturijt. Sic cum omnium mentibus sapientiæ verbum insitum sit, curet quisque omni studio & conamine suam in opere & sermone reuelare sapientiam, suspectus alioquin erit ille, qui cum aliena crebriùs effutiat, nihil vnquam præmonstret suum.

Ad Gal. 1

Hiero.

Ioann. 1.

§. XXXII.

Infirmum & suspectum debet haberi consilium illius, qui à te dependet, & ambit tua.

INde secundò colligit Clem. Alex. in Christo Domino eam esse dicendi fiduciam, qua possit & debeat ab omnibus tutò audiri, quia est Deus & opifex. Etenim vnus ille habebit fiduciam dicendi & libertatẽ qui omnino independens est, nulliusq; egens. Quod præcauit ipse Deus Exod. 7. cũ Moysen mittit ad Pharaonẽ, & ait illi. *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Quasi innueret, quòd nisi deitatem induat priuatus homo, minimè nuntiabit dura & acerba Principi, ex quo sperare posset & timere multa. Hinc Moyses postmodum Exod. 32. castigaturus vituli aurei idolatriam Leuitis dicit. *Ite, & redite de porta ad portam per mediũ castrorum, & occidat vnusquisq; fratrẽ & amicum, & proximum suum* Cur ad munus adeò durum & acerbum selegit Moyses Leuitas? Præclarè causam attigit D. Amb. Epist. 56. *Sanctiora cæteris ad hoc munus eliguntur ministeria Leuitarum, quorum portio Deus. Nesciũt enim parcere suis, qui nihil suum norũt, quoniam sanctis omnia Deus est.* Quippe Leuitæ nullam possessionem, nullam hæreditatem in terra habere poterant; sed eorum portio & hæreditas vnus Deus erat, ideo Leuitæ soli eliguntur, vt dura & acerba inferant parentibus, & populi Principibus, & amicis. Etenim nullus seuerus effet in homines quorum egeret opibus, quorum depẽderet à conuictu. Hinc egregiè notat Alcuinus quibus se titulis exornet Salomon in libris, quos scribit quippe in prouerbijs adnotatur. *Prouerbia Salomonis filij Dauid Regis Israel*: in Ecclesiaste vero *verba Ecclesiastis filij Dauid Regis Hierusalem*: in Cantico Canticorum nec filius Dauid, nec Rex Israël aut Hierusalem præscribitur; sed tantum Canticum Canticorum Salomonis. Cur hic tolum Salomon, & alibi & filius Dauid, & Rex? An quia in prouerbijs &

Exod. 7.

Exo. 32.

Amb.

Ecclesiasti dura populis erat annuncia turus? nudas de humanæ naturæ vilita te veritates, Principū & potētium vitia, impiorum præcipitia dicturus? Sanè ait Alcuinus in Ecclesiastē c. 1. *Ad incipientes & proficiētes & paterna dignitas, & regni proprij meritó indicatur authoritas: ad perfectos verò vbi non timore eruditur discipulus; sed amore, proprium nomen sufficit, & æqualis magister est, nescit se esse Regem.* Expende illud vbi nō timore eruditur discipulus nescit se esse Regē; verum vbi timenda proponit, vbi linguę vtitur flagello, vbi corripit & castigat potentium mores, nouerit se regia dignitate florere, nō ab alijs dependere, nec quicquam egere, vt pote ditissimus Rex & omnium superior. Sic diuinissimus Da-
Dan. 5. niel à Balthasare muneribus delibutus, vt sibi aperirēt diuinum & expauendū ænigma ait c. 5. iuxta D. Hieron. translationem. *Munera tua tibi sunt Rex: & interpretationē eius ostendam tibi:* quasi ad durissimæ sentētiæ explanationem nō esset aditus illi, qui prospectat munera. Corrumpit sané seuerum iudicē munus & ambitiosa expectatio inebriat omnes etiā cordatissimos. Pincernæ illi Pharaonis prospera prædicebat Ioseph in carcere, & simul petebat, vt sui meminisset. Ad quæ D.
Amb. Amb. *obtusas iam habebat aures fastu vicinæ potentiæ.* Vtique obtūdunt sensus prosperitates vicinæ, & quale iudicium fiet ab obtuso? Suspectum ergo tibi sit consilium illius, qui à te dependet & ambit tua; nunquam enim tali consiliario tuta conscientia poteris vti, quandoquidem tui fauoris indigus non habebit dicendi fiduciam. Qualiter enim muneribus inescatus animus rectū proterit habere iudiciū? Apud lib. 1. Reg. c. 8. de filijs Samuel dicitur. *Acceperunt munera peruerterunt iudiciū.* Vbi Petrus Dam. epist. 2. dicit. *Notandum quia cū ait, acceperunt munera protinus intulit, peruerterunt iudicium. Vicinum quippe est atq; contiguū vt post munus acceptum peruertatur, etiam corrupto censore iudicium.* Minime sanum est iudicium accipiendis muneribus inæscatum, insanus est qui similibus vtitur consiliarijs.

§. XXXIII.

Quam libenter accipiuntur præcepta illa, quæ à benefactore mandantur quantumuis sint dura.

TAndē subdit Clem. Alex. Christi Domini in homines beneuolentiā, qua se vsq; ad mortem dimisit, vt nos viuere possimus. Quis ergo tāti benefactoris non stabit dictis? Sanè ea est humana natura, quæ vt duri & seueri Domini mādata etsi facilia odit fugit, sic à benefico dura etiā & molesta arripit consilia. A primordio iratus Deus hominū & creaturarum generi metuēdus imperat, gladiū igneū vibrās è regione paradisi, Quid plura? Statim cōtemnitur à creaturis, quę tonātis & fulgurātis Dei immemores se fictilib⁹ idolis summittūt. Hæc pulchrè expendit Chrysol. serm. 147. *Obsederat pauor* *Chrys.* *omnia, timor soluerat vniuersa, cuncta cōcusserat terror, in cœlo diuinus splendor prostrauerat Angelos, in terra tonitrua & fulmina mortalium corda quassabant. Sic nimius Dei pauor amorē dominantis excluſit, Angelos fugauit ad terras, homines traxit ad idola, mundum vanis erroribus occupauit; fecit omnes creatorē fugere, colere creaturas. Mūdus perire maluit, quā timere, pauore mors ipsa leuior. Deniq; Cain vbi parricidali cœpit terrore vexari, mortem petijt, requiē credit si periret. Elias ille vbi sensit toto se timore aspergi; repetebat quam fugerat mortē, melius existimans morti succūbere, quā timori. Petrus quoq; Dominicæ virtutis timore turbat⁹ Christū, vt à se discederet, supplicabat. Discede à à me, inquit, quia homo peccator sū. Hoc dicebat, quia quicquid erat amoris & fidei pōdus pauoris excluſerat: sic timor, nisi amore fuerit tēperatus quāuis deuotā seruitutē efficit contumacē.* Hæc sunt seueri & rigidi Domini facinora, qui quò magis timendus exhibetur, eo citiùs relinquitur & cōtemnitur; & tūc præcipuè diabolus sperat de quouis homine triūphum, quando illi persuadet, non à benefico amatore, sed à seuero vltore contundi. Sic Matth. 4. *Matt. 4.* Dominum in deserto famelicum, & afflictum exagitauit illis crebrò subiectis

iectis verbis, *ſi filius Dei es*, vt ſuſpectum & odioſum faceret Patrem, e quo egens filius nullũ reciperet auxiliũ; ſed potiùs, vidente patre, fame eneChryſoſt. ctus periret. Hæc fuit D. Chryſoſt. excogitatio in præſenti hom. 1. ſic diſſerens. *Cur ad ſingula tentamẽta proponit ac dicit ſi filius Dei es? Id ipſum etiã nũc facit, quod fecit in primis, ſicut etiã tunc de Deo detrahens ait ſcit Deus, quia quacumque hora mãducaueritis aperientur oculi veſtri per hoc oſtendere volens illos circumuentos eſſe à Deo atque deceptos, nulloq; ab eo beneficiũ conſequutos. Ita hic quoq; id ipſum profectò ſignificat quã dãmodo dicens; fruſtra te nominauit filiũ ſuũ, taliq; donatione decepit.* Vna equidẽ erat diabolici furoris mẽs, qua perſuaderet cuilibet Deum nõ beneficũ; ſed rigidum punitorem etenim poſt hæc facilè perſuaderet à Deo ipſo defectionẽ & fugã. Hinc Chriſtũ Dominũ vrgebat dictis, ſi filius Dei es, quaſi filio afflicto & fameſcẽti paternæ crudelitatis & rigoris vellet notã infigere. Mallent homines perire, quã metuere, & vt metuendũ fugiũt omnino; ſic beneficũ Dominum etiã dura præci-Amb. pientẽ amplectũtur. Id notat D. Amb. lib. 1. officior. c. 34. *Simul aduertimus etiã correptiones in amicitia gratas eſſe, quæ aculeos habent, dolorem non habent. Compungimur enim cẽſorijs ſermonibus, ſed beneuolentiæ delectamur ſedulitate.* Quis nõ credat amico? Quis non audiat libẽtiſsimo animo illũ, à quo mille ſe videt illigari beneficijs? Videte Dauidẽ prudentiſsimũ virũ in capitis diſcrimine vnius adoleſcentis Ionathæ ſtare dictis, adeò vt ſi Ionathas iubeat deliteſcat Dauid & fugiat, & etiã ſecuro animo appareat Regi infeſtiſsimo, ſi vnº Ionathas ſuggerat. Quę rei cauſa? ſola adoleſcẽtis Principis in Dauid beneuolẽtia illũ ſibi potuit ſubdere. Ita Amb. D. Amb. vbi ſupra c. 32. *Beneuolentia manet cõmunis quædã parẽs omniũ, quæ in conſilijs fidelis, vt vnuſquiſque beneuolentis ſe magis, quàm ſapientis credat cõſilio, vt Dauid cùm eſſet prudentior, Ionathæ tamẽ iunioris cõſilijs acquieſcebat.* Hinc cœleſtis Hieruſalẽ plenas bello,Cant. 8. & ſagittis turres vberibus inſeruit: ait enim Cant. 8. *Ego murus, & vbera mea turres.* Audiuntur planè libẽter etiam tonitrua bellica, imò & fulgura iaculata & ictus ipſi placidè excipiuntur, dum ab vberibus ab amoris ſede â benefico animo nouerimus deriuata. Nũquã id mihi magis perſuaſum fuit, quã ex cap. 17. Num. vbi volens Deus ſanctũ haberi à populo Aaronis ſacerdotiũ, minimè id obtinuit mille immiſsis in rebelles ſupplicijs. Ecce tibi cõtradicũt Aaronico ſacerdocio Dathan & ſui, & vltore Deo, viui à terra glutiuntur. Nec tãto ſupplicio affecti deſiſtũt populares murmurare cõtra Aaron, ex quibus Chore cœleſti igne correptus interijt. Sed adhuc murmur in Aaron perſeuerat. Quid plũra? volẽs tandẽ Deus Aaronẽ recipi à populo, fecit quod Aaronis virga nõ feriret, ſed floreret, ſed fructificaret, dulciſsimoſq; præberet populo fructus. Quo viſo ſtatim populus acquieuit, & Aaronẽ ſuſcepit. Rẽ ita expendit Ioſephus lib. 4. c. 4. inquiẽs. *Videbãt ex virga Aaronis & ramos & germina eſſe exorta, & quod magis mirũ amygdala matura. Hac nouitate ſpectaculi vulgus attonitũ, omiſsis odijs quibus tã Moyſen, quã Aaronẽ proſequebãtur, totũ in admirationem diuini iudicij verſum, amplius Deo repugnare deſijt.* Suppliciorũ rigori reſpondebant rebelliones, at floridis muneribus cõtinuo obedientes extiterãt.

Text. Et audiẽtes diſcipuli ceciderunt in faciem ſuam: & timuerunt valde.

§. XXXIIII.

Non eſt humanarum viriũ promeritam gloriam nobis à Deo paratam ſuſtinere.

IMmenſum põdus gloriæ in nobis operatum quis ſuſtinebit? Nullo in homine vires ſunt quæ poſsint à Deo paratam gloriam ſuſtẽtare, quam vel in imagine videntes Apoſtoli tãti boni impares cadũt in faciẽ. Sic D Greg. Greg. Magn. in 1. Reg. c. 16. *Videbat Petrus, & quia videndo cadebat, ſignificat,*

quòd ad id nõ poterat attingere quod merebatur videre. Excedit magnitudo præmij vires humanas,non est vir qui gloriæ illá pene immensam molẽ,quã Deus fidelibus seruis parat, sustinere
Næz. valeat. Vnde Naz.in Apolog fœlices hominũ animos memorans a corporeo puluere excussos ad cœlestẽ,patriã remeãtes ait, *quos spiritus armat in gloriã* pulchrè innuẽs munus diuini spiritus erga beandos homines,nimirũ qui illos armat, vt immẽsum gloriæ pondus queãt sustẽtare. Adeò enim magnum est gloriæ põdus, quod in nobis mentanea patiẽtia operatur, vt spiritũ suscepturos cõfirmet, eisq; induat armis, quibus cõfirmati & fulti torrenti immergãtur voluptatũ. Hinc maximè
Chryſoſ. cõmẽdat D. Chrys.in 1.ad Cor.hom. Eucharistici viatici necessitatẽ & vtilitatẽ;*si hinc,ait, sacrificio muniti migrabimus, sanctũ ascẽdimus vestibulũ tãquã aureis quibusdã armis vndiq; cõtecti*. Sane arma requiruntur in stadio, vbi hostes lacessunt, inimici insidiãtur, pericula metuũtur:at in regno pacis,in cœlesti Hierusalẽ, vbi omnia pacata & amica, vbi regnat pax alma, quorsum arma? Quorsum hæc sollicitudo,vt armis vndiq; cõtecti & cõfirmati sacro sanctũ cœlorum cubile scãdamus;nisi ob gloriã immensam, ob magnitudinẽ premij, quã vt sustineas necessũ est armari & roborari? Huc spectabat il-
Sap.4. lud Sap.4. *Videbunt sinẽ sapientis,& nõ intelligẽt quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illũ*. Non intelligũt, quare munierit Deus sapientẽ à vita discedentẽ, quia non norunt magnitudinem & immensitatem gloriæ, ad quam migrat,quam vt sustineat,roboratur à Deo & valde munitur. Vbi intelliges,quàm ineptè Lyra & Cãtecuzenus legant non munierit;sed minuerit, vtpotè ignorantes quanto munimine & robore egeãt beati; vt gloriæ suæ immensitatem sustineant.

Text. Et accessit Iesus,& tetigit eos,dixitque eis surgite, nolite timere.

§. XXXV.

Dei voce consternati perijssemus homines,ni ab incarnato verbo fulciremur in vitam.

ECce loquente Deo prosternũtur Apostoli; sed Iesu auxilio confirmati erigũtur. Quod animaduertit D. Ephrem inquiẽs. *Quomodo vox Patris eos deiecit,sic etiã vox filij in virtute suæ diuinitatis eos fecit surgere*, Quis homi
Eph. nũ ad nudæ diuinitatis vocem staret? Deut.4. *Quid est omnis caro, vel quis audiuit vocẽ Dei viuẽtis de medio ignis, & viuet*? Vtiq; ad sonũ diuini gressus per terrefacti primi homines fugã occisimi arripiunt,ait enim Gen.3. *Et cũ audissent vocẽ Domini Dei deambulãtis in paradiso ad aurã post meridiẽ abscondit se Adã, &c.* Quid tunc? Dei filius homi
Gen. nis naturam assumsit, & factus homo prostratos erigit, allicit & recreat fugitivos. Vtrumq; attigit D. Cyril. Hierosol. catech. 12. acutè vt assolet, & in primis accipite Daniel.c.10.diuina ap
Dan.10. paritione perterritũ humi prostratũ viribus metu consumtis, *tunc*, ait, *& audiui vocẽ sermonũ eius,& audiens iacebã consternatus super faciẽ meã, & vultus meus hærebat terræ. Et ecce manus tetigit me,& erexit me super genua; & dixit ad me moli metuere Daniel;cumq; loqueretur mihi huiusce modi verbis, deieci vultũ meũ ad terrã, & tacui:& ecce quasi similitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiẽs os meũ loquutus sũ,&c.* In quibus põderandũ est,quã prosternatur,& penè enecetur Daniel Dei visione & loquutione, donec similitudine filij hominis subleuatur. Sic Cyril. *Cyril. Hieroſ.* *Neque respondit, donec tetigit ipsum similitudo manus hominis,& quando mutatus est in similitudinem filij hominis ille qui apparuerat, tunc dixit Daniel, &c.* Multa fecerat Dominus antea, vt Prophetã recrearet & á terra leuaret,manu illũ propria erexerat, metũ ponere iusserat; sed nihil cum homine profecit, donec factꝰ homo humanas immisit manus,vt hominẽ releuaret. Sic quem prosternebat Dei sonitus,

filij

filij hominis erigitur & sustētatur manu & qui Deum occisimè fugiebat impar tantæ maiestatis, cuius timore soluebatur, filium hominis lætāter suscipit & sustentat, ad cuius præsentiā omni metu leuatur. Nonne mare & Iordanis quondam á Deo fugiebant? *Psal.* sic Psaltes, *quid est tibi mare quod fugisti, & tu Iordanis conuersus es retrorsum?* Nunc ecce tibi mare filij hominis vestigijs exaratum, & Iordanem eiusdem præsentia nobilitatum, & vtrumque metu posito, videns filium hominis exhilaratur. Sic Cyril. vbi supra. *Cyril.* *Quoniam ante carnis assumtionem mare vidit illum, & fugit, Iordanus conuersus est retrorsum, assumsit corpus Dominus, vt mare videns sustineret, & Iordanus illum sine timore susciperet.* Procul dubio vniuersi perissemus nudæ diuinitatis sub indicijs, nec vocē Dei, nec sonū gressus eius posset sustinere creatura; nisi homo factus humanas exhiberet manus, & humanis graderetur *Ioan. 1.* vestigijs. Rectè Baptista Ioan. 1. expauens cœlestem maiestatem dicebat, *cuius non sum dignus corrigiam calceamentorum soluere.* Non vir, non præcursor Ioannes solutis humanis calceis sustineret Dei vestigia. Ita D. Gaudēt. tract. *Gaud.* 5. in Exod. *Christus nō propter se calciatus est; sed propter nos, quoniam terra sustinere non poterat maiestatis eius nuda vestigia.* Igitur vt à deitatis voce prostratos erigeret homines, induit hominis naturam filius Dei, humanasque nobis obtulit manus, quibus recreati vitalibus frueremur auris. Hinc Rup. *Rup.* ponderans illud, *non videbit me homo, & vivet, ascendam ad eum homo factus inter homines, vt in me reuiuiscat homo; nam si ascendero Deus manifestus, crucis vtilitas impedietur, & homo non viuet.* Non iam vocē Dei expauescimus, non sonum gressus eius contremiscimus, non nuda fugimus Dei vestigia, quando quidē Deus homo factus humanas porrigit manus plenas salute, plenas vitæ.

Text. Leuantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi solum Iesum.

§. XXXVI.

Fœliciſsimi illi qui vnum Iesum habent intuendum, quando cætera fugiunt creata.

NON possum non inuidere Apostolis hanc Thaboris fœlicitatem, quòd ad terram prostrati vnum Iesum liberatorem respiciunt. Neminē viderunt, nisi solū Iesum, vt quid videāt aliū prostrati? Et quis alius aderit prostratis? Dauidi & Regi & potentissimo omnia erepta sunt, sed ideò fœlix, quia deficientibus cunctis alijs vnū Iesum habuit quē respiceret. Sic ponderat D. Cyril. Hieros. cathec. 2. *Porrò cùm Absalon aduersus Dauid arma cœpit, quāuis multæ illi viæ ad fugā suppeterent; per mōtes tamen oliuarū maluit fugere, firma inuocās mente liberatorem illum, qui isthinc cœlos erat ascensurus.* *Cyril.* Quæ maior Dauidis fœlicitas potuit excogitari? quando illū relinquebant sui, quādo à filijs à domo ipsa fugabatur, illū desolationis suæ locū inuenit, vbi Iesus saluator & liberator cerneba tur, inquē vnum posset tūc respicere. Nec non ille strenuus luctator Iacob, vehemētissimus Rachelis amator, vbi tantæ dilectæ morte afficiendus erat, primum nascituri Iesu locū permittitur tangere. Dicit enim Gen. 35. *Mortua est ergo Rachel, & sepulta est in via quæ ducit Ephratā, hæc est Bethlehē.* Quā do generosus Athleta tāto amore orbatus vnū iā haberet videre Christū. Huc refero D. Hieronimū lib. 1. aduers. Iouin. vbi loquitur. *Illa quondam dilecta cōiux pro qua seruierat, iuxta Bethlehē, in qua erat virginitatis preco dominū nascitur, à filio doloris occiditur.* Quippe ibi occidūt Iacobi amores, vbi vnice amādus iā apparet Christus, nec antea fugiunt humanæ deliciæ, quā se se offert cōpiciendus Christus. Vt meritò in summa Lazari penuria dicat D. Fulg. epist. ad Gal. *Attēde Lazarum in vulnerib⁹ sanū & quidē sine domo, sed nō sine domino, sine cibo, sed nō sine Christo.* Fælices illi quib⁹ in vniuersali bonorū decessu, vnus offertur habēdus & inspiciendus Christus. Non adeò fœlix purpuratus alius apud Luc. 16.

imò iſte derelictus à ſuis, omnibus mũ di bonis ſpoliatus, cum nudus eſſet in tormentis, eleuatis oculis, Abrahamũ, & Lazarum vidit, cui ait, *Pater Abrahã miſerere mei* Ad hæc D. Chryſoſt. in Cat. *Creator creaturæ miſeretur ſuæ: vnus venit medicus, qui ſanat morbos, alij ſanare nõ poſſunt, erras miſer* Quid miſerius, quàm ab omnibus derelictus adhuc creaturarum valuas inſtanter percutere? Vnus eſt medicus Ieſus, vnus liberator & ſaluator. O te infœlicem qui ab omni exutus creato bono adhuc reſpicis creaturas. Sic apud Iob c. 34. Mulctantur quicumque immiſericordes viri, de quibus lectio 70. ait, *vana eis euadent clamaſſe & orare virum; abuſi ſunt enim exhonoratis infirmis.* Ad hæc Aug. in annotationib. in Iob, *abuſi ſunt iniquè, cum excluderentur infirmi, malè vſi ſunt excluſione ſua, ex hoc illis vanè veniet, vt in neceſsitatibus ſuis clament & rogent hominem, cũ Deum rogare debuerant.* O miſera hominis conditio, à quo fugientes creaturæ manẽt adhuc illi ab oculos quas reſpiciat, labuntur ex manibus, & hærent pupillis, vt deludant rogantem. Fœliciores illi, à quibus cũ fugiunt res creatæ, vnus Ieſus apparet, vt potè vnicus illorum liberator & ſaluator, inquem vnum reſpicientes ſalui fiant.

Luc. 16. Chryſ.

§. XXXVII.

Chriſtus Dominus dimiſsis Prophetis damnat principes viros, qui ſecum Apoſtolicos circumferunt homines ob inanem gloriam.

COnfecto transfigurationis myſterio quàm breuiſsimè Moyſen, & Eliam continuò dimiſit Dominus, & manſit ſolus, nec ſic erubuit ſolus & in comitatus apparere diſcipulis, iam ex tunc condemnans morem illorũ Principum, qui Apoſtolicos viros, quibus ſpiritualia ſua negotia comittant ſecum ad maiorem commitatus decorem vndequaque circumferunt. Hinc malè audiuit apud Dominũ Regis Saulis pœnitentia; is namque cum acriter à Samuele argueretur, eo quod mandatis diuinis non paruiſſet, ait *Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonẽ Domini, & verba tua; ſed nunc porta quæſo peccatum meum, & reuertere mecum, vt adorem Dominum.* Ecce tibi quam malè pœniteat Saul, compunctus videtur, cum ait peccaui, & ſimul peccata ſua fatetur grauia, veniãque petit. Vnde quæſo hæc Saulis pœnitentia claudicat? An, quia tota illa confeſsio ideò agebatur, vt Prophetam ſecum adduceret & circumferret regio in comitatu? Ita ſanè Rup. de vict. Verbi Dei lib. 4. c. 16 fatus. *Homo quippe ſæcularis animi, totuſque deditus ambitioni etiã ad adorandum Dominum pompaticè ſolitus ingredi, hoc dolebat, ſi in tempore tali, in tanti triumphi feſtiuitate tantus Propheta ſeſe ſubtraheret eius comitatui, & idcirco ſemel & iterum dicebat peccaui.* Metuo, ne multorum Principum confeſsiones & pœnitentiæ ideo ſint Deo abominabiles, quia ob ſæcularem ſplendorem circumfertur Propheta in comitatu. Et magis vereor, ne aliqui dicant peccaui, & confitean tur delicta, ne eorum comitatui pompati o Propheta ſubtrahatur.

CAPVT V.

Triumphalis Chriſti Domini ingreſſus in ciuitatem Hieroſolymitanam.

INſtante morte Chriſtus Dominus Hieroſolymam ingreſſurus triumphalem Deoque dignum ingreſſum ſibi parat. Etenim aſſello vectus in ſe populares animos ſic mouet, vt turmatim egreſsi ex vrbe homines obuiam Ieſu procedant, regiam in eo Dauidis ſtirpem, & populorum ſalutem conclamantes. Reſonant nouis & inauditis clamoribus ſiue cantibus montes: ſcinduntur palmarum rami: operiuntur ſemitæ veſtimentis ſtratis, & Dauidis æmuli mille ante Chriſtum nudantur, vt feſtiuas choreas agant. Sic Hieroſolymis excipitur Chriſtus Dominus, qui poſtmodum moribundus mittetur extra ciuitatem.

Ex

Ex Matth. cap. 21.

Textus. Cùm appropinquassent Hierosolymis, & venissent Bethphage ad montem Oliueti; tunc Iesus misit duos Discipulos, dicens eis. Ite in castellum, quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.

§. I.

Miseram, & duram seruitutem patitur homo à vitijs, & inferorum tyrannis, qui vnum curant, vt vinciant suos, & fortiter alligent.

QVid miser homo à dæmonibus haberet, nisi laqueos? Quid post miseram seruiturem exhibitam propè infinitis dominis maneret misero peccatori nisi vinculum, nisi restes, nisi laqueus? *Inuenietis, ait, asinam alligatam*: hoc vnum tenebrarum Principes, quibus peccator seruit, meditantur, vt sua mancipia mille constringant laqueis. De Iuda proditore dicit Matthæus, cap. 27. *Et abiens laqueo se suspendit.* Quod expendens Drogo libro primo de Sacramentis Passionis, ait: *Iam diu erat quidem quod à Christo discesserat, & auaritiæ laqueo se suspenderat; sed quod fecerat in occulto, palàm omnibus innotuit.* Quasi diceret, non nouus erat hic in Iuda laqueus, quo apparuit strangulatus: ab eo die, quo Christi iugum excusserat, seseque cupiditatum & dæmonum dominio tradidit: fortiter illaqueatus est: dura vincula passus, tantum non videbantur; sed illo moriente laqueus qui latebat, apparuit. Nullus equidem elegantior, quàm Diuus Athanasius, qui expendit id à Diuo Luca exaratum capite 19. nempe quòd Discipuli Christi Domini mandatum exequentes, asinam, & pullum soluere nituntur; sed tunc, *dixerunt domini eius ad Discipulos.* Ad hæc pulchrè Athanasius ponderat illud, dixerunt domini eius. *Qualis igitur est hic pullus, qui non vnum dominum habet; sed plures? Nonne si mente præditus esset, sufficeret ei si vnus dominus assideret? Nunc autem complures sunt eius domini, & nullus eorum negotia obit, nemo eorum abscedit; imò nullum illis aliud opus in manibus, omnes pariter non in aliud occupati sunt, quàm vt asellum in biuio alligent. Asinus interea præsepe non habet, diuersorium non habet, non est qui in forum descendat, id tantummodo agitur, vt pullus vinciatur.* Hæc Athanasius & pulchrè, & verè meditatur de misera hominis seruitute sub potestate tenebrarum. His dum seruit asinino stupore correptus peccator, nil à penè innumeris dominis habet, quàm vincula, quàm laqueos, audis asinam inueniendam ligatam, non pastam, cum vinculis, non cum præsepe, crudelibus obsitam dominis, sed qui nihil curent, nihil spectent aliud, quàm quòd duris prematur laqueis peccator. De illo prodigo dicit Lucas capit. 15. *Cupiebat implere ventrem de siliquis, quas porci manducabant: & nemo illi dabat.* Ad hæc argutè Chrysologus sermone 1. *Quàm crudele ministerium, quia neque conniuit porcis, qui viuit porcis!* Et adhuc crudelius quid ab istis dominis expectat D. Paulinus, quùm in Sansone vicem cuiusque peccatoris lamentatur epistola 4. *Stat in via peccatorum compeditus vinculis cupiditatum, & ipse sibi carcer, est obsessus tenebris erroris sui in semetipso pristini ergastulum portat farinam hostibus suis de corrupta animæ suæ fruge conficiens.* Parum est, quòd crudeles domini pascendi asini immemores, illum inuoluant laqueis; ideò ligant, ideò illi vincula nectunt, vt ad pistrini ergastulum vinctum &

Mat. 27. Drogo. *Athan.* *Luc. 15.* *Chrysol.* *Paulin.*

alligatum trahant, & eius ruina & excidio paſcantur. Sed & in vinculis his eſt etiam aliquid expauendum maximè; adeò enim fortia & indiſſolubilia ſunt, vt etiam dominorum excuſſu iugo, & erutus homo â miſera ſeruitute Diaboli adhuc laqueos in ſe iſtos experiatur. Id quod inſi-
Ioan.11. nuatur Ioannes cap. 11. in reſurgente à ſepulchro Lazaro, qui etſi mortis excuſſerat iugum; tamen exijt *ligatus pedes, & manus inſtitis.* Ad quæ Di-
Aug. uus Auguſtin. libro 83. quæſtionum, quæſtione 65. ait. *Quod verò exiuit inſtitis obuolutus, hoc eſt, quod etiam à carnalibus recedentes, adhuc tamen in corpore conſtituti, alieni à carnalibus moleſtijs eſſe non poſſunt.* Hiccine ſunt laquei, quibus miſerè ſub poteſtate tenebrarum illigamur, quos vix excutere poſſumus etiam in libertatem filiorum Dei redacti.

§. II.

Calamitas, & afflictio peccatorum eos reddit Deo conſpicabiles.

QVàm ſibi aſſellum afferri iubet Dominus, notanter meminit ligaminum illius, *Inuenietis aſinam ligatam*: ea enim ſunt, quæ maximè hominem Deo commendant, nimirum vincula, calamitates, afflictiones, miſera ſeruitus. Ecce vobis ſuperbiſſimum illum Regem Babylonis Nabuc donoſor, quem ſuperbia ſua in bruti ſimilitudinem conuertit adeò, vt pulſus Regno in agro cum feris verſaretur, vt meminit Daniel capit. 4. *Ex*
Dan.4. *hominibus abiectus eſt, & fœnum vt bos comedit.* Quid plura? hæc illum pœna dignum fecit, qui à Domino ſuſpiceretur. Ita Diuus Pacianus in Paræneſi
Pacian. ad pœnitentiam. *Rex ille Babylonius exomologeſim deſertus operatur, & ſeptenì ſqualore decoquitur. Hæc tamen illum pœna Deo commendat, & in ſua quondam regna reſtituit: quem horrebant homines, Deus recipiebat ipſa illa malæ tractationis calamitate fœlicem.* Quis iam contemnet calamitates? Quis afflictiones pauebit? quæ etiam in peccatoribus diuinos oculos trahunt, & replent ſuauitate. Qui alioquin mille tenebroſus erroribus, & idolatria abominandus, vna calamitate & afflictione eum acquirit decorem, quo Dei oculos oblectet, & capiat. Hinc lachrymabundus Hiere-
Thren.3. mias aiebat: *Recordare paupertatis, & transgreſſionis meæ, abſinthij, & fellis.* Quæ verba pulchrè examinat Diuus Paſchaſius libro tertio in Thre-
Paſc. nos, littera Zain. Vbi expendens illud, recordare transgreſsionis meæ, ſic addubitat. *Quærendum, cur transgreſsionis eius recordari petat, cùm non rectè transgreſsionem ſuam aliquis offert iudici, qua puniatur, imò rogat*
Pſal.50. *cum Dauid, auerte faciem tuam à peccatis meis?* Iuſtus nollet à Deo videri peccata ſua, & Hieruſalem peccatrix, & abominabilis facta petit à Deo, quòd recordetur ſuarum tranſgreſsionum: Cur non magis, quòd obliuiſcatur? Cur vellet delicta ſua ob oculos Deo verſari? *Non dixit ſimpliciter, recordare transgreſsionis; ſed addidit, abſinthij, & fellis, non quòd à Domino transgreſsionis ſuæ recordari vellet; ſed laborum, & certaminum, quæ pro eis tolerat, id eſt, abſinthij, & fellis.* Hæc Paſchaſius: quippe ſic decorant etiam nocentes afflictiones, ærumnæ, calamitates, ſic hæ miſeriæ oculos diuinos capiunt, vt afflictus quiſque peccator poſsit præſumere ſe Deo ob oculos verſari. Prodigum illum filium miſera calamitate iactatum, fame enectum pulſat memoria patris. Lucę capite decimo
Luc.15. quinto. *Quanti mercenarij ſunt in domo patris mei, qui abundant panibus, ego hic fame pereo.* Equidem afflicti filij, & calamitoſi memoriam ſubit cœleſtis Pater, vt illum ad ſe traheret. Sic Diuus Chryſologus ſermone
Chryſol. ſecundo. *Fames reuocat, quem ſaturitas exulârat: fames illi patrem dedit ſapere. Etſi tantum præſtitit vel inuita*

inuita fames, probate quid voluntarium posset conferre ieiunium. Proh Deus immortalis! Quis famis, quis vinculorum, quis ærumnarum bona valeat numerare? Iudicum capite 16. dicitur de Sanſone: *Et ipſe neſciuit, quòd Dominus ab eo receſſerat.* Et quidem Deus omnino à Sanſone receſſerat? Sanè vbi video Sanſonem inermem, ad molam religatum, miſerè afflictum, non facilè adducor vt credam Deum ab illo omninò, & longè receſsiſſe. Ait Theod. *Non eum omninò reliquit benignus & clemens Deus; ſed cùm eum vidiſſet probris affectum & contumelijs, & precantem exaudiuit.* Equidem maximè gaudet Dominus de conſortio afflictorum, eoſque ſibi in ſocietatem acquirit, qui ſciuerunt afflictiones, & fames tolerare. Nonne meminiſti Dominum in Thaboris gloria radiaſſe medium inter Moyſem, & Eliam? O bone, nonne tu es, qui ſedes ſuper Cherubim? Qui Seraphinis cinctus verſaris? Cur dimiſsis cœleſtibus lateronibus, Moyſem, & Eliam adducis in gloriam oſtendendam? Iam reſpondet Hieronimus, libro ſecundo aduerſus Iouinianum, inquiens: *Ob ieiuniorum conſortia Moyſem, & Eliam transfiguratus in monte ſecum oſtendit in gloria.* Quaſi chariores illi eſſent afflictiones, quaſi ad gloriam magis conducerent oſtendendam. Vide libr. 2. cap. 10. paragraph. 1. & alibi.

Iud. 16.

Theod.

Hieron.

§. III.

Paruuli, & minimi ſummo ſtudio à Deo requiruntur, ex quorum cura fideliſsimi Dei Miniſtri, quibus ſuum Deus Imperium committat, denotantur: vbi aliqua de Societate Ieſu.

NON aſinam iubet ſolùm Dominus afferri ſibi; ſed *& pullum eius cum ea.* Curat equidem Deus maximè paruulos, quos requirere cupit. Sic Diuus Pacianus in Paræneſi notat. *Neminem noſtrum perire vult, etiam modici, etiam minimi requiruntur. Ecce in Euangelio drachma requiritur, & vicinis inuenta monſtratur.* Contemptibilis res eſt apud homines infantia; at Deo minimè contemptibilis; ſed valde amabilis, vtpotè qui paruulos ſummo & ſtudio requirat, & requiſitos commendet Diſcipulis. Sanè Luc. cap. 15. è duobus filijs adoleſcentior petijt à patre partem ſubſtantiæ, & pater etiam petente adoleſcentiore, *diuiſit illis ſubſtantiam.* Vbi præclarè monet Ambroſius. *Vide, quòd diuinum patrimonium petentibus datur; nec putes culpam Patris, quòd adoleſcentiori dedit, nulla Dei Regno infirma ætas. Atque vtinam ille non receſsiſſet à patre, impedimentum neſciſſet ætatis.* Imò & recedentem requiri, & ſibi afferri iubet illum benignus pater, nil magis Deo cordi eſt, quàm quòd paruuli recedentes per vniuerſos vicos requirantur, & deſpecti, & deſolati aut ſiti pereant, aut diſpereant fame. Hinc illos, qui Deo placere ambiunt, Hieremias docet, Threnorum capite ſecundo, inquiens: *Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame, & ſiti in capite omnium compitorum.* Eu quot verbi diuini fame pereunt vſque ad hæc tempora per omnium platearum capita, & quã pauci ſunt, qui miſereantur. Scatent tri uiæ fameſcentibus. Vtinam ſint qui afferant remedium. Quæ verba & affert, & expendit Diuus Paſchaſius libro 2. in Thren. littera Coph, ſic inquiens. *Ne ſola Dei dilectio ſufficere videatur ſine dilectione proximi, leuandæ ſunt manus, & cura impendenda pro paruulis, & ijs qui fame verbi periclitantur in capite omnium compitorum. Alioquin niſi in vijs, & in capite compitorum exijſſent, non fame, vel ſiti laboraſſent. Reuocandi ſunt ergo de triuijs, & platearum exitibus ex capite omnium compitorum ad conuiuium, & prandium Domini, ne fame vſque ad finem periclitentur inediæ:* Enim verò vt

Pacian.

Luc. 15.

Amb.

Thren. 2 Paſcaſ.

ex

ex vico afferri pullum ſibi Chriſtus Dominus iubet, ſic docet Miniſtros ſuos qua cura, quo ſtudio ex vicis & compitis requirendi paruuli quique, ne diſpereant fame. Quo maximè illuſtratur mos ille virorum è Societate Ieſu, quando pro paruulis, & cum paruulis in compitorum capite, in vicis & plateis verbi Dei cibo inſudant communicando. Atque à compitis & vicis ſumma diligentia accipiunt paruulos, quibus vincula eripiunt, & ſatiant doctrinæ cœleſtis pabulo. Anaſtaſius Sinaita libro quarto Exameron. fornacis Babylonicæ ignem aſſerit omnium manifeſtiſsimè filij Dei nobis repræſentaſſe imaginem. Quidni? Ignis diuinæ virtutis æmulus aſſeritur à Diuo Dionyſio in plus quàm quadraginta proprietatibus. At non ignis quilibet; ſed ignis, qui à Rege Babylonio accenſus eſt, vt contemptores ſuæ ſtatuæ conſumeret, ille ignis iuxta Sinaitam ſingulariſsimè filij Dei exprimebat imaginem. Quid plura? *Eſt ille ignis*, ait, *cognatus huius Solis, ſiquidem ille corporalis vim habet vrendi, & pueros cuſtodiendi, Solis qui in nobis eſt, nempe Chriſti præfigurabat imaginem.* Ecce tibi iuſſu ſuperbi Regis tres pueros Hebræos pedibus manibuſque ligatis. Daniel 3. conijciuntur in flammas, de quibus eleganter Diuus Chryſoſtomus ait. *Pueri ergo iactantur in flammas, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumuolans paſtus ſola conſumere vincula laborabat.* Puellos in ſe ignis accipit, acceptos dum cuſtodit, de vinculis conſumendis laborat, quibus conſumptis expediti pueruli Dei magnalia cantant. In quo ignis ille diuini Solis, qui Chriſtus eſt, præfigurabat imaginem; ſingulariter enim Chriſto Domino aſſimilantur ij, qui & puerorum curam ſuſcipiunt, & vinculis illorum rumpendis operam nauant. Hi ſunt viri è Societate Ieſu, quibus rudes pueri, & elingues commendantur, ijque ligatis pedibus & manibus; ſed Chriſtiferi, & veri Ieſuitæ Ignatij flammis igniti pueros accipiunt, quorum dum vitam informant, vincula abrumpere indefeſsè laborant. Et quo alligatos & mutos recepére, breuis tempore reddunt Domino & expeditos, & cantu cœleſtis doctrinæ ſonoros. Hoc ſtudio & labore circa pueros Ieſuitæ adeò Deo placent, vt crediderim ideò illis conceſſum eſſe hunc maximum ſplendorem, quo lucent per vniuerſas orbis nationes, & quo in maiori hæreticorum potentia ipſi penè ſoli Ieſuitæ orthodoxam fidem integram, inuiolatamque propugnent, & cuſtodiant. Sæpiſsimè animo meditatus ſum, cur Deus Regnum ſuum ab Iſraelitis, & Iudæorum potentia ablatum Romano crediderit Imperio. Et dum recolo vltimos Iudæorum Reges, in quibus Dei Regnum ſtetit, & tranſlatum eſt ad Romanos, & primum Imperatorem, qui accepit Eccleſiæ tutelam, incidi in Herodem, & Conſtantinum: ille ſic ſæuus in pueros, vt nec proprio filio parceret, dum cum innumeris infantibus iugulet deificum puerum. Hic adeò in pueros benignus, vt mallet lepra conſumi, quàm vel vnius pueri fœdari nece, ſicque quos ad mortem alligatos vidit, ſolui præcepit, matribuſque cum muneribus reddi. Quid plura? Puerorum oſori, & internectori eripuit Deus Eccleſiæ Regnum, & illud credidit Romanorum Imperatori, vtpotè in pueros benefico. Accinit Berengoſius Abbas libro tertio de Inuentione Crucis, capite quinto, ſic fatus. *Herodes ſempiterni Regis ortum molitus extinguere, in ceruices infantium gladium ſuum ſolebat cruentando diſtinguere. Conſtantinus verò mitiorem ſe illis volens oſtendere, mucronem ſuum à ceruicibus infantium pia cœpit deuotione ſuſpendere. Herodes ſaluti ſuæ malè conſuluit, & malè prouidit, dum pro occiſione vnius pueri multos pueros occidit. Conſtantinus verò ſaluti ſuæ meliùs prouidere ſolebat, dum plurimorum ſaluti ſalutem vnius præferre nolebat.* Sic Ieſuitæ, dum nec labori, nec ſudori, nec ſaluti, nec vitæ parcunt, vt pueros confirment, & expeditos

Sinait. *Dan. 3.* *Chryſoſt.* *Bereng.*

Chriſto

Christo Domino reddant, ideò ab eo eliguntur, quibus medios inter hæreticorum exercitus fidem suam credat, & illos cum Imperio Christiano faciat florere. Alius dicet, hunc Iesuitarum laborem præfiguratum in duobus his Discipulis, quibus Dominus iubet sibi pullum afferri, quorum nomina non exprimuntur, vtique qui illos significabant, qui non aliud nomen habebant, nisi nomen Iesu, à quo mittendi erant. Quibus ego dicarem canticum illud quo se filius Dei exaltat, psalm. 8. nimirum *Ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudē tuam.* Vel vt alius transfert. *Ex ore infantium, & lactentium fundasti fortitudinem.* Quasi hoc habeat singulare Societas Iesu, quod eius robur & potentia ab infantium, & lactentium instructo ore præfulgeat. *Chrysost.* Hic præclarè addubitat D. Chrysost. dicens. *Quam ob causam alijs prætermissis miraculis, mortuorum resurrectione, dæmonum expulsione, nunc puerorum miraculi meminit? Quoniam illa quidem etiam antè facta sunt, & aliquid inter se commune habuerunt. Suscitatus est enim mortuus sub Eliseo, & dæmon per Dauid expulsus est. Chorus autem infantium, & lactentium nunc primùm loquutus est.* Et quidē miracula alia & clarissima, communia sunt omnibus sacris ordinibus, at quòd lactentium chorus salubriter loquatur, id singulare est & nouum scolis debitum Societatis in id incubentis ex proprio instituto, ideoque tota eius fortitudo, omissis alijs, in eo fundatur & stabilitur.

Text. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite; quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

§. IIII.

Qui Dominum præ se ferunt, facili negotio ad se omnes creaturas trahunt.

OSI nos soli & increato Domino penitùs traderemus! si huius prepotentis Domini nutui obsecundaremus! Sanè sub tanti Domini signo cunctas res creatas ad nos aduolare feciſſemus. Vidisti aliquando sapientes veneficos, qui vel verbulo facto segetes per aëra trahunt, flumina ab alueis eliminant, lapides, domosque ad se festinare faciunt? Sic illa apud Virgilium *Virg.* egloga 8. immensum gloriatur.

Carmine vel cœlo possum deducere Lunam.
His ego sæpè lupum fieri, & se condere syluis
Mœrim, sæpè animas imis exire sepulchris,
Atque satas alió vidi traducere messes.

Monstrosa hæc & mendacia, sed quæ diuini carminis præoperatricem virtutem manifestant. Hoc est illud, dicitē, *quia Dominus his opus habet.* Sub tanti enim Domini signo confestim omnia parent. Fœlix ille, & beatissimus incantator, qui iuxta Christum in ligno pendebat, hoc vnum ore resonat verbum dicam? an carmen? nimirum: *Domine memento mei dum fueris in regnum tuum.* Et ecce tibi confestim adueniēs illi totus paradisus apparuit, *Hodie mecum eris in paradiso.* Quid plura? Accipite D. Athanas. orat. in Parasceue sic exclamantem. *O latro, mirum incantamentum, tibi ad thesaurum hunc mirum conciliandum excogitasti.* Dum euocas Dominum, dum sub Domini signo efflagitas, ea conficis carmina, quæ animam à peccati barathro extrahant, quæ te de lupo agnum faciāt, quæ tibi æternas gloriæ segetes, spiran tesque vitam paradisos confestim, nulla interposita mora, trahant. Non aliter dux ille Israelitarum fœliciſsimus & sanctissimus Iesus Naue ausus est æternas Solis, & Lunæ leges oblitterare, & concitatissimos cœlorū axes figere. Sed vide quo carmine id faciat *Athan.* *Iosue 10.* Iosue 10. *Tunc loquutus est Iosue Domino in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis, Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Ailon; steteruntque Sol & Luna.* Itaque cum Domino loquitur, dum sub Domini signo agit, potens est Solem, Lunamque deducere cœlo, astris imperare, cui

cui omnia ſtatim ſine mora famulantur. Sic Caietanus ait. *Iunge prudens lector duo hic ſcripta videlicet, quod tunc loquutus eſt Ioſue Domino, & quod inmo dū imperantis direxerit ſermonem ſuum ad Solem, & Lunam.* Caiet. Ideo Petrus, qui vanę tota nocte piſcibus capiendis in ſudauerat Luc. 5. viſo Domino ait, *In verbo tuo laxabo retia.* Luc. 5. Quid tunc Diu. Amb. Amb *O non vacua præſumtio! ò humilitas fructuoſa! Qui nihil ante cæperant, magnam in verbo Domini concludunt piſcium multitudinem.* V tinam hoc nobis carmen alta mente maneret in fixum: vtinam hoc incantamentum noſtra ſemper lingua reſonaret, & nihil præter Dominum loqueremur, & gregatim omnia ad nos videremus feſtinare. Pulchre Romanus Centurio Matth. 8. ſic ad Chriſtum fatur. *Domine, non ſum dignus, ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.* Mat. 8. Ad hæc Chryſoſol. ſerm. 5. *Et ſine verbo quid dicitur? ſed iſte poſtulat verbum non de loquendi vſu; ſed de virtute faciendi: verbum de quo dictum eſt, miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. Quia iſte credidit in verbo omnes manere virtutes?* Chryſo. Eœlix ille, cui hoc Domini committitur verbū, ſub quo facillime cuncta ſuo ſubiugauit imperio ad ſeque trahet cteaturas vniuerſas.

§. V.

Chriſtus Dominus in egenis egens in laborantibus laborans amat quam citiſsime ſubueniri.

NOn ſolum miſericordia in egenos Deo maxime probatur ex virtutis ipſius pulchritudine ſed excelleritate. Etenim ideo dicitur ipſe cum egenis egere, & cum laborantibus laborare, vt quā primum optet ſubleuari, quando quidem ait dicite, quia *Dominus his opus habet, & confeſtim dimittet eos.* Quis indigenti Domino opem ferre non feſtinauit? Quis laborāti Domino auxilium quàm primùm negauit? Plane, vt ait D Cæſari. Arel hom. 15. *Hoc ipſum quod Chriſtus in pauperibus eſurit; nobis proficit.* Cæſar. Proficit, inquā, quia cellerrimos auxiliatores & excitauit & munerauit Ecce tibi ſepulto Domino deuotiſsimas mulieres diuinum cadauer vngere feſtinant, dequibus Marc. 26. *Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salomè emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Et valde mane vna ſabbatorum veniunt ad monumentum orto iam ſole.* Mar. 26. Quis deligentior? quis feſtinior? Verum feſtinatum ſanctarum mulierum obſequium præueniens Dominus reſurrectionem ſuam maturarat, ne adeò feſtinum obſequiū exhiberetur corpori non egenti; ſed egenis & adhuc laborātibus membris reſeruaret. Audite dulciſsimum Bern. ſerm. 12. in Cant. *Dominus Ieſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, vt ſeruaret viuo. Viuit enim Eccleſia quæ manducat panem viuum, qui de cœlo deſcēdit. Ipſi ergo pretioſa vnguenta retinuit, quùm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non eluſit, ſed inſtruxit, non recuſans obſequium, ſed reſeruans proficuum.* Bern. Expendo illud deuotionem nō eluſit, ſed inſtruxit, inſtruxit, in quam, dum tam feſtinum obſequium vetat exiberi alij, quam egenti & laborāti membro Chriſti. Adeo cum inegenis eget, & in laborantibus laborat, amat confeſtim, & ſine mora Dominus ſubueniri, vt ſibi obſequium non exhiberi diſsimulet, dum egentibus & laborātibus ſine mora ſubuenitur. Id quod maxime elucet in Ioſue c. 10. Hic namque inclytus dux numquam, inconſulto Domino, arma capere conſueuerat, verum cum laborantibus Gabaonitis ſubueniendum fuit, non moram facit, vt Dominum conſulat; ſed confeſtim caſtra mouit. Sic ait texus. *Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede cito, & libera nos.* Ioſ. 10. Quid tunc? Conſuluit Ioſue Dominum de more? Expectauit ne diuinum reſponſum? obtulit oblationes & holocauſta? Imo ſtatim ſine mora, in conſulto Domino, *aſcendit Ioſue de Galgalis, & omnis exercitus bellatorum cum eo.* Quod adeò a ceidit gratum Deo, vt proficiſcenti Ioſue vl

trq

tro, & non vocatus Deus appareret, certioremque illum fecerit de victoria: dixitque Dominus ad Iosue. *Ne timeas eos; in manus enim tuas tradidi illos.* Aug. Ad hæc Augustinus quæst. 14 *Vbi neque consultus est Dominus, vtrum eundum ad eos esset, sed vltro suis recte subuenire volentibus futuram victoriam pronuntiauit.* Sic ergo se dissimulat Dominus obsequiũ, vt instruat & muneret eos, qui egentibus & laborãtibus citra moram subueniũt. Hinc ille prudens Abrahami seruus placituram Domino suo æstimauit puellam Gen. 24. *Puella, cui ego dixero inclina hydriam tuam vt bibã & illa responderit bibe, quin & camelis tuis potum dabo, ipsa est, quam præparasti seruo tuo Isaac.* Gen. 24. Ad quæ eleganter notat Thomas Anglus, vt hominem liberet á nota leuissimi animi, quod nimirum, *discreta illa fuit oratio, siquidem conditionem posuit rationabiliter indicatiuam strenuæ indolis puellæ, vt pote actũ promtæ, piæ & largæ liberalitatis.* Tho. An. Et vix est indicium manifestius animæ á Deo præparatæ in sponsam filij, quam promtũ & festinum obsequium, quo egenos & laborantes quis nititur subleuare. Hoc maxime Deus amat, in hoc adeo sibi complacet, vt maluerit in egenis egere & laborare sperans confestim & sine mora subueniri & adiuuari.

§. VI.

Christus Dominus egenus fit, quia maxime sibi complacet festinis, & citissimis suorum obsequijs.

NOn dubitat Christus Dominus se indigum & egenum appellare & ostendere, vbi citato cursu, & festino obsequio sperat abhomine subueniri. *Dicite,* ait, *quia Dominus his opus habet.* Cur te indigentem iubes prædicari, ò Christe, cum sis Dominus omnium? Decet ne Dominum egenorum de more, diuitum fores pulsare? hominum bona emendicare? Sed vide quo præmio Deus emendicet, *confestim dimittet eas*, vbi citissimos videt auxiliatores, vbi homines nouit absque mora egenos & indigentes subleuare, in se Dominus gaudet egere, & laborare, & ostiatim emendicare. Eccet bi Dominum Cant. 5. ad amasiæ ostium pulsantem & clamantem: *aperi mihi soror mea, columba mea formosa mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.* Cant. 5. Proh Deus immortalis! hominum fores pulsat Dominus pauper & indigus factus, eam præ manibus ferens causam, quia cincinnos guttis noctium, & rore plenos habet. Qualis est hæc causa diuinæ egestatis, & assumtæ indigentiæ? Equidem cincinni capitis Christi pauperes sunt, ros est festina & matutina paupe rum recreatio. Sicut enim aurora præteritos æstus properat ante solem placidis guttis irrorare & recreare: sic multi fideles matutini & citissimi miseratores præproperis auxilijs festinãt subleuare. Pulchre & vere id docens D. Paulin. Epist. 4 pergit gaudentem Dominum ad sponsæ fores celebrare sic fatus. *Guttis noctis nostræ crines suos gaudet esse perfusos, quia ipsius refrigerium & refectio est illa fidelium operatio, qua vel fratres iuuantur, vel inopes refouentur.* Paulin. Hæccine sunt Christi Domini gaudia, hæ sunt illius lętitiæ singulares, quod inopes prępropers fouean tur auxilis, quod roscidis auroræ guttis quam primum egenorum sites expleã tur. Tota ergo assumtæ à Deo indigentiæ causa est, quia gaudet & lætatur in egenis â fidelibus citissime subleuatis; tota ratio, obquam Deus factus indigº fores pulsat amasiæ, hominum terit ianuas, quia inquit caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctiũ nimirum, quia summe recreatur illa operatione fidelium, qua inopes pernici propero refouentnr auxilio. Hinc licet æstimare diuersum illum fauorem exhibitum duobus hospitalissimis viris Abrahamo, & Lot Genes 18. & 19. Etenim Abrahami hospitium lætantes ingrediuntur, & sine cunctatione tres peregrini, in quibus filius Dei sub peregrini habitu apparuisse dicitur siue vere, siue representatiue, vt fert communior Patrum sententia. Verum Loti Gen. 18. & 19.

hospi-

hoſpitium duo ſolum Angeli, & hi cū ctabundi, & renitentes aliquanto petunt. Ad hæc Auguſt. ſerm. 79. de tem
Aug. pore: *attendite, fratres, qualiter Deus apparuit Abrahamo, & qualiter apparuit Lot: ad Abraham tres veniunt, & ſtant ſuper eum; ad Lot duo veniunt, & ſedent in platea.* Cur ad Abraham vnus é tribus filius Dei accedit, eiuſque hoſpicij indigus lętatur? Ad Lot decedente Deo, ſoli duo Angeli migrant? Abraham, inquit Auguſtinus, occurrit obuiam eis, totus feſtinus adfuit, ait enim text. cap. 18. *Quos cum vidiſſet cucurrit in occurſum eorum.* De Lot autem cap. 19. ait. *Iuit obuiam eis.* Quod Auguſti-
Amb. no breuius ponderat D. Amb. lib. 1. c. 6. fatus. *Perfectior cucurrit obuiam; iſte exſurrexit, iuit, & adoravit in faciem.* Non ergo Dominus peregrinus & hoſpitij indigus apud Lot; ſed apud Abrahamum, à quo præpropero curſu, per niciſsimo volatili gradu, feſtiniſsimo obſequio ſubleuatur. Ibi lætus indiget Dominus, ibi ſolum gaudet indigen gētiam præferre, vbi nouit celerrimū & volatile iuuamen, vbi celerem, & citum hoſpitatorem habet Deus ipſe gaudet hoſpitium emendicare & indigere, vbi hilarem & præproperum datorem habet.

§. VII.

Valde Dominus iraſcitur in eos, qui tardant ſubuenire indigentibus & laborantibus.

Mat. 21. INdigenti Domino periculoſe ſubuenire tardas Matrh. 21. eſurijt Chriſtus, cucurrit adficum; illa vero vt per tempus licebat folia obtulit exhibitura ſuo tempore fructus. Vę arbori! non enim Dominus indigus nouit expectare tardantes: qua propter iratus maledicta congeſsit in arborem. Quid peccauit ficus, ſi quouis tempore ficos
Paulin. non habeat? Quæ arbor tale poſſet? Pulchre D. Paulinus. Epiſt. 33. *Numquid de arboribus cura eſt Deo? Propter nos vtique ſcriptum eſt, in quibus eſcam ſuam ſemper vult Deus inuenire.* Sane non ficus peccauit; ſed homines à Deo malè dicuntur, qui non præmanibus habent quod ſtatim offertā Domino laborāti. Metuo, ne corruant, qui nihil dāt egenis, niſi certis & ſtatis temporibus, niſi determinatis diebus aut hebdomadis trāſactis. Niſi forte hoc fiat ex alia iuſta cauſa, & vtiliori communi bono, vt quando annuæ elargitiones fundantur. Iam hinc male audit apud Deum primus hominum filius Cain, qui terræ fructus poſt plurimos expectauit offerre dies. Ait enim Geneſ. 4. *Et factū eſt poſt multos dies obtulit Cain.* Vbi D. Ambr. *Duplex culpa, vna quod poſt dies obtulit.* Neſcio an hoſtia Deo grata ſit quæ poſt multos dies differtur, & hoc etiam ſi Deus illa non egeat. Verum quando Deus eget, quando laborat, non dubito quin differentem leuamē reſpuat, abominetur. Tota illa virginū parabola Matth. 25. de eleemoſyna eſt, vt inquit Theophilatus, & alij, vbi quinque fatuæ virgines eleemoſynæ immemores miſericordiæ oleum nō ſecum ſumſere. O fatuitas Deum expectare, & ſecum non afferre materiā miſer ndi, ſi interim Deus accedit in egenis quid tibi futurum ſperas? Ille quaſi famis, & indigentiæ impatiens non ſtatim ſubuenienti iratus illum maledictis proſequitur. Ibo, ais, emam & dabo: ſic virgines illæ prudētes monebant, ite potius ad vendentes. Hoc eſt, inquit D. Hilarius, D. Chryſoſt. & Hieron. ite ad pauperes, ite ad indigentes: *dum autem irent emere venit ſponſus, & clauſa eſt ianua*, & illæ excluſæ māſerunt. O vtinā ſecum miſericordiæ oleum habuiſſent; ſed quia ſecum non habent, etiam dum eunt ad afferendum, tantisper tardant miſericordiam, & maledictis ſubiacent Domini abominantis tardum leuamen indigentiæ. Vnde merito S. Cyrill. Hieroſ. catech. 15. expendens illam Domini aduerſus immiſericordes querimoniam. Eſurtui, & non dediſtis mihi mā ducare, ait. *Iam igitur hæc operari incipe, ne ſicut ſtultæ virgines emturus oleū excludaris*: quaſi quæuis mora in eleemoſynis largiendis eſſet nociua. Nouerat hoc oculatiſsimus Abraham, & maledictum à Domino diſtrictum

Gen. 24.
Amb.
Hilar. Chryſoſt. Hiero.
Cyril.

ineos,

ineos, qui non ſtatim ſuos diſcipulos recipiebant præſentiens illud nimirũ
Mat. 10. Matth. 10. *quicumque non receperit vos exeuntes foras de domo, excutite puluerẽ de pedibus veſtris. Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij.* Hoc, inquam, puluerulentum maledictum Abraham præſentiens peregrinanti Domino occurrit celer, & totus feſtinus vrget parari prandium, ſtimulat vxorem, & ſeruos, & in tanta feſtinatione adhuc de mora ſuſpectus cadens ad pedes Domini ſuis ipſe manibus & lauat & tergit. Sed cur pedes ipſe lauat? Sane ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ, vt percuſſuram manum teneant, & ictum effugiant; ſic Abrahamum, etſi feſtiniſsimus ad huc demora timidus pedes Domini tenet, vnde pręſenſit in inhoſpitales viros maledictum eiaculandum puluerulentum. Sic eleganter D. Aug ſerm.
Aug. 69. de tempore. *Lauate peregrinantiũ pedes, ne forte in illis remaneat puluis, quem adiudicium veſtrum poſſint de pedibus ſuis excutere. Sic enim in Euangelio dixit, qui non exceperint vos exeuntes excutite puluerem de pedibus veſtris. Amen dico vobis tolerabilius erit terræ Sodomorum in die iudicij. Hoc ergo præuidebat Abraham, & ideo volebat præuenire & lauare pedes, ne quid forte puluueris reſideret, &c.* Adeo ſanctiſsimus vir Domini ſeueritatem nouerat in caſtigãdis illis, qui tarde & moroſe egentibus ſubueniunt, vt in ſumma feſtinatione adhuc ſibi ab hoſpite metuẽs, quaſi ſuplicij inſtrumenta teneret, lauabat á puluere pedes. Hinc totam calamitatem Regis Ægipti D. Ambr. æſtimat lib. 1. de Abel, & Cain cap. 9. Etenim vniuerſi Ægyptij ſummis in dies plagis afflicti, & pleni miſerijs enixe à tantis malis liberari contendebant. A-
Exo. 8. deſt mitiſsimus Moyſes Regi, & ait Exod. 8. *Conſtitue mihi diem, quando pro te orem, & pro famulis tuis, & pro populo tuo.* Cui Rex barbarus, craſtina die,
Amb. pulchre D. Amb. *Ocioſus & negligens, moræ pœnam, Ægypti ſoluturus excidio.* Sic Deus iraſcitur in eos, qui leuamen afflictis & egenis tardant, ſic ſeram miſericordiam faſtidit, ſic moroſum datorem indignatur.

§. VIII.

Iuſtiſsime petit ſibi munera à ſubditis Princeps, quando linguæ addit ora vulnerum & laborum pro illis.

MEmini D. Zenonis acumen, qui ſermonem integrum conficiẽs de illa virtute, quæ eſt propria Principum, nempe iuſtitia ſic fatur *Eſt autem* *Zeno.*
iuſtitia in publicum tota prominens atq; diffuſſa, ſic tamen, vt ſentiri ſe magis, quã videri cupiat. Quod ego etiam in exigendis muneribus veriſsimum puto, etenim iuſtiſsima erit exatio illa cuius iuſtitia non tam audiatur, quam ſentiatur, non tam percipiatur ex longa peroratione Rethorum, quam expuluere, ex laboribus ex anguſtijs ſubeundis à Principe pro ſubditis. Pulchre notat Rupert. quãdo iubeatur Dominus omnium Chriſtus poſtulare, nempe Pſal.
Pſal. 2. 2. vbi dicitur, *poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Sed vide quali tunc in diſcrimini conſtitutus ſit Dominus, qui totus in ſe mundum inſurgentem conſpicatus inquit. *Quare fremuerunt gentes: & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ: & Principes conuenerunt id vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* Qua ſi diceret, cunctæ in me rebellarunt furiæ: milite multo cingor, in arenam deſcendi pugnaturus, totus canus puluere, quo medio audio patrem dicentem mihi. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, tunc medio in puluere iã iã debellaturus hoſtem eò deducta re, vt mori & vincere deceat, tunc poſtulare iubeor. Quid plura? *Audito verbo*, inquit Rup. *poſtula à me modum poſtulationis debemus noſſe. Quomodo niſi moriendo poſtulauit? Humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit. Eſt igitur ſenſus. Idcirco quando fremuerunt gentes, quãdo aſtiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, idcirco tacui, & ſemper ſilui, quia Dominus pater dixit ad me, poſtula à me, & dabo*

tibi

tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Expendo idcirco tacui, quia Pater dixit, poſtula; imò tunc debebat clauſa ora aperire, imò tunc magis loquendum erat illi, ſiquidem poſtulandi, & expoſtulandi copiam acciperet. Sed qui dominiũ vniuerſi accipiebat, qui mundialium omnium regnum tenebat, non ore linguæ; ſed ore vulnerum pro ſubditis poſtulat. *Quomodo niſi moriendo poſtulauit? humilitas eius paſſionis poſtulatio fuit.* Hæc eſt digna tanto Principe poſtulatio, quæ ore vulnerum fit, quæ petitur non tam linguæ clamoribus, quàm laborum, quàm pulueris, quàm indigentiæ pro ſubditis acceptæ. Itaque Dominus omnium, & Rex Chriſtus tunc poſtulat ſibi aſinam dari, quando neceſsitas fundendi ſanguinem pro mũdo vrget: quando feſtinat ad arenam dæmonum tyrannidem debellaturus; quando properat ſe in mortem dare, tum laborum, pulueris, indigentiæ ore poſtulat & exigit munus à ſubditis. O exactio digna diuino Principe! O exactio, qua minimè ſubditi grauãtur, imò potiùs quam feſtinatiſsimè, & cum magno ſui diſcrimine perſoluere procurabunt. Quę durior res à Rege expeti poſſet, quàm
2. Re. 23 aqua illa à Dauid expetita. 2. Reg. 23. Infinitus penè hoſtium exercitus tenebat Bethlehem campos, quorum vires experturus erat quicumque ad ciſternarum oppidi accederet aquas. Nihilominus Dauid media in acie ſitibundus, medio è puluere belli ad ſuos clamat. *Quis mihi daret potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem?* Quis ſubditus audire poſſet tam durum ſui Regis mandatum? Vbi ſecuras aquas haberet è propria domo, exigit ex medijs hoſtibus ſibi aquas portari? & quia Regis pugnantis, & puluerulenti exactio fuit, adeò grata extitit ſubditis, vt non dubitarent ſe in periculum dare, & afferre aquam. Sic ex-
Sophr. pendit Sophonius homilia de Chriſti Natiuitate. *Tres fortiſsimi pugnatores Regis deſiderio comperto, ipſumque non ſine æquiſsima cauſa dicere audientes, quis daret mihi potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem, rati aquæ, quæ ſenſu percipitur, deſiderio illum teneri, in manifeſtum vitæ periculum proruerunt, eximiam, & admiratione dignam in Principem beneuolentiam, inuictumque erga ſalutarem eius ſermonem, ſtudium & ardorem demonſtrare inſtituentes.* Petant ergo Reges non tam ore, quàm ſudore, quàm labore pro ſubditis exhibito, ſi velint etiam duriſsimas quaſque exactiones à ſubditis adamari. Nihil graue eſt ſubdito pro Domino, quem ſui cauſa videt laborantem, & vel ſanguine ſuo regiam ſitim ſui occaſione tuendi acceptam gaudens leuabit.

Textus. Hoc autem factum eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam, & pullum filium ſubiugalis.

§. IX.

Solus Chriſtus verus Rex, qui nihil ſibi, ſed omnia recepit ſuis.

HOC maximè regium eſt, vt Rex non ſibi, ſed ſuis viuat, non ſua; ſed ſubditorum negotia peragat. Hinc Diuus Baſilius ponderans illud Eccleſiaſtes, *Salomonis Regis*, ait, *hoc differt* Baſil. *Tyrannus à Rege, quòd ille ſua commoda, quomodocumque, & vndecumque reſpicit: hic ſubditis conſulere tantùm quærit.* Sed quis ita regius inuenitur, qui non ſua quærat? Quis adeò ſubditorum ſaluti inſudat, vt nihil expectet? Sanè Tertullianus, forenſibus Tert. negotijs demiſsis, vni ſibi vacans, hoc vſurpabat vulgò dictitatum libr. de pallio. *Erat olim iſta ſententia: Nemo alij naſcitur morituru ſibi.* Quaſi hoc ſit omnibus inſitum morituris, quòd ſibi

sibi nascantur, quòd sibi viuant. Vnde cæteris animalibus imperatura natura hominis cùm à Deo conditur, simulque inauguratur, vt acutè notat D. Gregor. Nissen. lib. de creation. homin. cap. 4. *Pro purpureo velamine vestita virtute est, quæ omnibus regalibus ornamentis pretiosior approbatur: pro sceptro verò beatitudine & immortalitate sustollitur.* Etenim regium sceptrum, quod totum ad alios est, non recte fundatur in morituris manibus, adeò, vt cùm homo perdidit immortalitatem, ex templo etiam perdiderit regnum animalium, quippe nemo alij nascitur moriturus sibi. Vnus ergo Christus Dominus verus, & solus omnium Rex, qui nec sibi nascitur, nec sibi moritur; sed etiam moribundus venit suis. Ideò notanter dictum crediderim in præsenti, ecce Rex tuus venit tibi, quando Hierosolymis occidendus accedit, quando inimicorum sese offert insidijs, quando se nefarijs tradit iudicijs non sibi mortem timet; sed nobis mortem proficuam assumit. Hinc desipientes Pharisæos, qui dicunt, *Si Rex Israel est, descendat de cruce.* Matth. 24. eleganter pungit Bernard. serm. 1. de Pas. *Imò verò, ait, quia Rex Israel est, titulum Regni non deserat, virgam Imperij non deponat.* Quidni? Adeò regium est mori? Cur mors regni titulus dicetur? Quãdo ad regium culmen mors ibit? Serui moriuntur, mancipia intereunt, & mors erit regni titulus? Equidem serui moriuntur sibi, vt qui sibi etiam viuunt; verùm Christus Rex omnium, & Saluator nihil accipit sibi, etiam nobis moritur. Quocirca noluit descendere de cruce. Pulchrè Ambros. libr. 10. in Lucam. *Noluit descendere, ne descenderet sibi; sed moreretur mihi.* O vnicus Rex Israel, & verus Rex vniuersæ creaturæ, qui nihil sibi accipit, nihil sibi præsumit, & mori, & viuere donat suis. Ad hæc scitè D. Athanasius de Pas. & Cruc. ait. *Omnia Diabolus mouebat, & quidem præter animi sententiam promittebat, modò efficere posset, ne Christus Dominus moreretur, & ad inferos descenderet. Denuò igitur Iudæis author fuit, vt dicerent, si Rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei. Dominus autem re vera Seruator, qui non sua; sed nostra quæreret, non in se saluando, sed in creatura redimenda Saluatorem se esse innotescere volebat. Non item Sol suum iubar in se contrahens pro lumine agnosceretur, nisi etiam orbi terrarum suos radios exporrigat, & tenebras illuminet.* Hinc æstimandum est decus regium, quòd Rex non sua quærat; sed subditorum, quòd nihil sibi accipiat; sed omnia, & vitam, & mortem donet suis. Hinc Christus Rex, & Dominus omnium verus, & vnicus censeri voluit, sese totum tradens subditis, nihil enim magis regium est, & imperatorium, Id quod in Dauidis Regis vnctione notat D. Gregorius in 1. Reg. cap. 16. vbi dicitur, quòd Samuel *vnxit eum in medio fratrum suorum.* Ad hæc Gregorius. *In medio vngitur, vt se priuato amore non diligat; sed ex omni, quod præeminet, lucra aliorum quærat. Vnde & Saul solus in extrema parte ciuitatis vnctus fuisse perhibetur. Quid est ergo, quòd solus à solo iungitur; nisi quia de culminis potestate per amorem priuatum debebat intumescere.* Hæc ille, boni, & mali Regis insinuans discrimen.

Niss. Mat. 24 Bern. Amb. Athan. 1. Reg. 16 Greg.

§. X.

Regia sublimitas, & firmitudo in eo consistit, quòd Rex subditorum periculis accurrat.

SOlemnissimum Regibus, imò & notissimum cognomen, quòd bases Reipublicæ dicantur, eæque firmissimæ, quibus tota nitatur moles politici ædificij. Quid basibus magis detrimentosum, quã mobilitas? Quid Regibus periculosius, quàm huc illucque discurrere? Et ecce ait, *Rex tuus venit tibi.* Nonne magis regium esset, si non ipse veniret? si domi immotus quiescret? Vbi firmitudo, & regia

ſtabilitas in Rege huc illucque diſcurrente? Equidem nil magis in Regibus & Principibus firmum & ſtabile, quàm periculis ſubditorum occurrere. Huc ſpectat Theologus Nazianzenus epiſtola 92. fatus. *Et firma res eſt multis benefacere, etiam ſi non ſis loco firmiter affixus. Niſi etiam Solem accuſet, quòd radium ſpargens circumcurrit, & omnia viuificat quæ accedit. Aut Stellas non errantes laudet; planetas verò vituperet, quorum etiam error concinnus eſt.* Etenim regalis firmitas & ſtabilitas non in eo ſita eſt, quòd Rex vno ſixus loco grauedinem potiùs marmoream præferat, quàm imperatoriam maieſtatem oſtendat; ſed potiùs, quòd Solis inſtar occiſsimo volatu omnia benefaciendo luſtret. Ecce tibi regnantis Dei effigiem Ezechieli repræſentatam, vt multi docent Doctores, teſte Origene, & Diuo Hieronimo, in ea erant in primis quatuor perniciſsima, & alata animalia, quæ perpeti volatu quocumquè diſcurrunt, omniaque mundialia inſtar fulguris luſtrant. Deinde quatuor volubiles rotæ, quæ non tam raptantur, quàm ipſæ vitali motu occiſsimæ poſt animalia gradiuntur. Inſuper & animalia, & rotæ quietis expertes, nullibi ſiſtunt; ſed huc illucque indeficienter diſcurrunt. Quid plura? *Et ſimilitudo ſuper capita animalium, firmamenti. Et ſuper firmamentum, quod erat imminens capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſaphyri ſimilitudo throni, & ſuper ſimilitudinem throni ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.* Nihil in tota hac celebri viſione, & repræſentatione mihi magis accidit admiraculum, quàm quòd diſcurrentibus animalibus rapidiſsimis rotis ſuper thronum ſedentis, & regnantis firmamentum inſideat. Id quod notanter exhibuit Diuus Hieronimus, dum inquit: *Videtur ſuper quatuor animalia, & rotas totidem ſimilitudo firmamenti.* Et qualiter in rotis volubilibus, in euolantibus animalibus firmamentum, & id firmamentum, cui firmus thronus regnantis inſideat? Equidem quia regnantis firmamentum eſt, nun quam firmum & ſtabile, niſi cum rapidiſsimo volatu occurrit ſingulis, & ſeſe facilem præbet vnicuique. Etenim *firma res eſt multis bene facere, etiam ſi non ſis loco firmiter affixus.* Id quod in Panegyrico de ſapiente laudauit Pacatus in Theodoſio Imperatore Maximo verbis alibi dictis. *Creber*, ait, *egreſſu expectantibus populis te fateris: nec videri modo pateris; ſed facilis adiri è proximo accipis vota tuorum.* Quaſi nihil regalius inueniret in Principe, quàm quòd ipſe exeat ad ſuos, quorum laboribus, vt Sol præſtò ſit, illoſque bonis impleat. Quod in ſe ad regium culmen videtur deſideraſſe Salomon. 3. Regum 3. quando ſic ad Deum eſt locutus. *Et nunc Domine Deus, tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus ignorans egreſſum, & introitum meum.* Quis Rex ignoret egredi ad ſuos? quis neſciat ſubditos conuenire? Porrò omnium Dominus & Rex Chriſtus, ipſe omnibus adeſt, ſingulis occurrit, vniuerſoſque laborantes viſitat, vt ad ſalutem perducat.

Naz. *Orig. Hieron.* *Ezech.* *Hieron.* *Pacat.* *3. Reg. 3.*

§. XI.

Magna Chriſtianorum eſt gloria, quòd Regis Chriſti ſerui nominemur, & ſimus.

MIrum alicui videbitur, quòd iubeamur in præſenti exultare, cùm tanti Regis dominatum ſubimus: ait enim Zacharias cap. 9. *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem, quia Rex tuus venit tibi.* Cur exultemus ſub Rege? Cur iubilemus facti ſerui ſub tributo? An ſeruitus potuit vnquam homini afferre lætitiam? Sanè Regi Deo ſeruire lætiſsimum, & glorioſiſsimum eſt cunctis hominibus. Dauidem Dominus exaltare cupiens, & ſibi maximis beneficijs deuincire

2. *Reg.* 7. uincire, dixit Natan. 2. Regum cap. 7. *Vade, & loquere ad seruum meum Dauid.* Quæ examinans verba Theodoretus quæst. 22. ait: *Primùm quidem eum delinijt appellatione seruitutis: Dic, inquit, Dauid seruo meo; est autem summus honor appellari seruum Dei.* Expende illud, eum delinijt appellatione seruitutis, eum, inquam, qui Regni tenebat clauum, qui gloriam præferebat militarem, qui promissionem acceperat se fore patrem Verbi diuini naſcituri. An non gratius Dauidi exiſteret, quòd à Deo pater vocaretur? An non acceptius, si diceret, dic parenti meo Dauid? Non equidem sic Dauidis deliniret animū appellatio parentis, quàm appellatio seruitutis: summus est honor appellari seruum Dei. Hinc ille Christi Domini conſanguineus Iudas Thadæus sese maximè extollens, conſanguinitatis diuinæ immemor, hanc memi-

Theod.

Iudæ. 1. nit sui ad Dominum seruitutem. *Iudas*, inquit, *Iesu Christi seruus, frater autem Iacob.* Vbi Clemens Alexandri-

Clem. Alex. nus pulchrè notat. *Cùm sciret propinquitatem Domini, non tamen dixit fratrem eius esse; sed quid dixit? Iudas seruus Iesu Christi, vtpotè Domini.* Quid fratrem memoret, vbi Dominum sciuit? nouerat quidem cum Christo eam se habere necessitudinem, sanguinisque coniunctionem, qua posset frater eius vocari; sed beatius, & glorioſius sibi putauit futurum, si tanto Domino suam præferret seruitutem, non frater, sed Iesu Christi seruus exhibitus. Hinc Maria in Dei matrem

Luc. 1. assumpta sese profert ancillam. Luc. 1. *Ecce ancilla Domini.* Vbi eleganter

Amb. Ambrosius. *Ecce ancilla Domini, apparatus officij est*, quasi diceret, ne in ancillæ cognomine vilitatem aliquā, & exinanitionem autumes; sed maximum & glorioſum apparatum, quo

Epiph. officioſa Maria Deo obuiam currit. Vnde Diuus Epiphanius ait: *Virgo sublimior Angelis facta est, superior ipsis Cherubim, placens Christo Regi, a Deo in honore habita tanquam ancilla digna*; quasi omnes Marianas glorias, & excellencias, quibus se super Cherubim extollit, hoc vno Regis Christi ancillæ cognomine æstimauisset. Huius nobiliſsimæ seruitutis gloriam præsensit ille Babylonius Rex, quando seruatorum ab igne suo puerorum miraculo attonitus, sic humilis eos compella-

Dan. 3. bat. Daniel cap. 3. *Sidrach, Misach, & Abdenago serui Dei altissimi, egredimini, & venite.* Expende illa, serui

Chryſoſ. Dei, quæ ita perstringit Diuus Chryſostomus, homilia 8. ad Ephesios. *Suauissima voce illos appellauit: hoc ipso illos blandiendo veneratus est. Nam non ita gauisi fuissent, si vel Reges eos, vel orbis Dominos vocasset, atque quòd dixit, serui Dei.* Hinc Diuus Cyrillus

Cyril. Alexandrinus, de Incarnation. Vnigenit. cap. 3. Christianorum glorias ponderat, quòd populus Israeliticus sub Moyse seruilem habitum induerent, nos Christiani sub vno Rege, & Saluatore Christo. *Dicet aliquis, ad quid Moysi dictus est populus Israel? Ab hoc dicimus, quòd Dei quidem populus nominatus sit; verùm quoniam ad defectionem deductus est, & vitulam fecit, inhonoratus est à Deo. Non enim suum nominare populum dignabatur; sed eum iam homini destinauit. At nos non ita; nos autem populus eius, & oues pascuæ eius.* Quo extollimur gloria, & honore summo. Sanè ad summam Moysis commendationem dicitur. Deute-

Deut. vlt. ron. cap. vlt. *Mortuus est Moyses seruus Domini.* Quæ verba expendens D.

Niſſ. Gregor. Nissæn. ait. *Quid igitur historia nos hinc admonet? ad vnum esse nobis finem in hac vita respiciendum, vt serui Dei nomen assequamur. Finem autem dico, cuius gratia cætera sunt. Nam vt agriculturæ finis est, frugum perceptio, ædificationis ædium est habitatio, certaminis corona; sic virtuosæ vitæ finis est, vt seruus Dei sis, & vociteris.*

Hæc ille.

§. XII.

Nullo magis omnium sibi animos debellat, & deuincit Princeps, quàm mansuetudine.

QVEM non expugnabit Rex Christus, Rex, inquam, nullo alio superbiens titulo; nisi eo, quem accipit à mansuetudine? Rex tuus venit tibi mansuetus, ex tunc nullus erit, qui non abeat post Christum. Præcursor ille diuinus, Ioann. capit. 1. vt homines ad Regem Christum traheret, magnalia referebat de Christo, diuinum eius genus, sublimitatem vitæ, excellentiam personæ, magnitudinem muneris: & his omnibus proficiebat nihil. Tandem quadam die videns Iesum, solùm dixit, *Ecce Agnus Dei: & audierunt duo Discipuli dicentem, & secuti sunt Iesum.* Et quidem dum Agnus proponitur Christus, dum à mansuetudine commendatur Princeps, tunc omnium sibi allicit animos, & deuincit. Id quod in præsenti ponderauit Diuus Chrysostomus. *Intuere*, ait, *hoc loco, quòd neque cùm dixit, post me venturus est, qui ante me factus est, neque cùm non sum dignus soluere eius corrigiam calceamenti, quemquam lucratus est. Verùm cùm de Christi generatione verba habere, & in humiliorem sermonem descendere cœpit, nempe ecce Agnus Dei, tunc secuti sunt Discipuli.* Et quis resisteret mansuetissimo Principi? Quem Rex mansuetus suo non subiugaret imperio? sibi non traheret, & deuincieret? Pulchrè Diuus Bernardus sermone primo de Resurrectione, Agni mansuetissimi fortitudinem & potentiam expendit, illud Apocal. cap. 5. adducens, quando flentem Ioannem solatur vnus de Senioribus, & ait: *Ne fleueris, ecce vicit Leo de Tribu Iuda, radix Dauid, & vidi, & ecce in medio throni Agnum stantem tanquam occisum, & veniens accepit librum de dextera sedentis in throno, & aperuit librum.* Quem nec in cœlo, nec in terra fuit, qui posset aperire, vnus Agnus aperuit; sed quid non aperiret Agnus? quid non solueret Agnus? quid non posset Agnus? *Leonem Ioannes audierat*, inquit Bernardus, *& Agnum vidit, Agnus accepit librum, Agnus aperuit, & apparuit Leo. Denique dignus est, (aiunt Seniores) Agnus qui occisus est, accipere fortitudinem, non mansuetudinem amittere; sed accipere fortitudinem, vt & Agnus maneat, & Leo sit.* Quippe tunc Leo, tunc omnium fortissimus ad vincendos, & deuincendos animos litteratorum, quando Agnus mitissimus apparuit, dum Agni mansuetudinem præ se tulit, validissimum robur, incredibilem accepit, & induit fortitudinem, qua vniuersum mundum expugnauit. De potentissimo hoc Agno occiso dicebat Abacuc cap. 3. *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.* Ad hæc Drogo libro de Sacramento Passionis. *Quæ est autem fortitudo tua; nisi mansuetudo tua?* Hæc fortissimorum impetum fortior ipsa sustinet, hæc robora aduersantia emollit ac delinit, hæc serpentinos furores incantat, hac præcinctus Dominus omnia ad se traxit, huius vi & potentia rebelles animos principes viri detriumphabunt. Inde factum est, vt in Iordane declarandus Dominus, & quasi creaturarum Princeps inaugurandus, supra caput suum columbam à cœlo dilapsam ostentaret. Cuius rei mysterium sic enucleat Diuus Anselmus in Lucam cap. 3. his verbis. *Rectè sicut columba Spiritus in eum descendit, vt eius mansuetudinem nobis intimaret, ipse enim Iudex est generis humani; sed quis eius ferret iustitiam, si prius quàm nos per mansuetudinem colligeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, sed colligere. Prius voluit per mansuetudinem colligere, vt haberet quos postmodum*

Ioan. 1.
Chrysost.
Apoc. 5.
Bern.
Abac. 3.
Drog.
Anselm.

postmodum in iudicio saluaret. Etenim ad trahendum & colligendum est efficacissima mansuetudo. Psalm. 48. sic ad vniuersas nationes prædicatur. *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis terram.* Postquam enim Dominus exercituum ad humanitatem sese inclinauit, iam Israelitici populi angustias perfossus, ad vniuersas gentes expiscandas euolauit. Sed quibus hamis id faciet? Sanè mansuetudinis hamo; ita eleganter Theodoretus in Isaiæ oration. fatur. *Lex in litteris instruebat solum Israelem secundum carnem: Dominus autem noster Iesus Christus cùm mansuetudinis rete explicasset, totam piscatus est terram, quæ sub cœlo est.*

§. XIII.

Dei sedes nullibi gratior, quàm in afflictis & laborantibus paratur.

QVis bruteſcentem naturam hominis hic non lachrymatur? Sanè duo hæc bruta Christo Domino allata duo populi sunt sacris Doctoribus, nempe Gentilis, & Iudaicus; duo, inquam, populi sunt peccatorum sarcina graues, laboribus & ærumnis contriti, misera seruitute exagitati. His tamen insider Dominus, cui in laborantibus & afflictis gratissima sedes paratur. Accipite Ezechielem cap. 27. opulentissimam Tyri vrbem ad nomenclaturam nauis efformantem, vbi vrbs non vrbs dicitur; sed nauis, turres, non turres; sed puppes vocantur, sapientes, gubernatores dicuntur, siue remiges, siue nautæ, lineæ merces, fericæ vestes appellantur vela. Quid plura? Inter alia ait: *Transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico.* Quæ verba explanans Hector Pintus, putat transtra nauis esse sedes remigum, quas Hispani dicunt, *bancos de crugia*, vbi flagellum resonat, vbi gemunt serui coacti, vbi nocentes improbo plectuntur labore. Hæc sunt nauis transtra; sed quæ ciuitatis pars transtrorum nomine designatur? eam attigit Theodoretus, qui legit: *Templa tua ex ebore.* Quid mirabilius, quã quòd templa dicantur transtra nauis? Quid templum commune habet cũ transtris? Multum, & per omnem modum: quippe templum sedes Dei est, vbi singulari quodam modo quasi in propria sede adest Deus, vt clamantes, & orantes audiat. Rectè igitur nauis transtra ad templum transferuntur significandum, quandoquidem in transtris, vbi miseri vapulant, vbi degunt laborantes, afflicti, ærumnosi, ibi medius insidet Deus, ibi diuinæ sedes est maiestatis. Sedes Dei est, templum Dei est afflictorum & laborantium hominum animus. Huc spectat D. Fulg. libro 2. ad Trasimundum Regem, cap. 17. sic fatus. *Solus non est, cui Christus in fuga comes est: solus non est, qui templum Dei seruans, vbicumque fuerit, sine Domino non est.* His solatur Fulgentius eos, qui persecutionem patiuntur, qui afflicti sunt in solitudinibus errantes, quibus adest fidelis comes Christus in laboribus, in afflictione, quibus Deus insidet, adeò, vt meritò sedes Dei, & templum intimis habere dicantur in animis. Audito captiui, & afflicti Danielis responso, cap. 2. *Rex Nabucdonosor cecidit in faciem suam, & Danielem adorauit, & hostias & incensum præcepit vt sacrificarent ei.* Cur hanc amentiam ebibit Rex, vt captiuum, & afflictum hominem adoraret? Et cur non adoraret captiuum, quando captiuus & seruus templum Dei est? Ita Richard. Victorin. de eruditione interior. homin. part. 1. cap. 36. dicens. *Illum quia verè Dei templum esse deprehendit, tali honore dignum iudicauit.* Et priùs templi sedem deseret Deus, quàm deserat laborantium & afflictorum sedes, vnde dum Hierosolymorum templum adirent parentes Iesu, Iesum puerum amittunt, quem anxij requirentes, tandem in templo ipsum inueniunt, cui sedulam inquisitionem obijcientes dicunt: *Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Ad hæc Iesus apud Timotthæum

Ezec. 27

Fulg.

Dan. 2.

Luc. 2. Thimot. Hieros.

Hieroſolymitanum, oratione de Sancto Simeone. *Vt quid me quærebatis? Sed & vbi me quærebatis? In cœlum non aſcendiſtis, ad infernum non deſcendiſtis, in ceto Ionæ non habitaſtis.* Ecce tibi quæ ſi ſedes deſignat, in quibus, quando in alijs omnibus non inueniatur, ſine dubio poſſet inueniri. Nimirum in cœlis, vbi glorificãs beatos adeſt; in inferno, vbi mulctat nocentes, & in ceto Ionæ, hoc eſt, vbicunque aliquis afflictus & laborans ſit, etſi à malis & calamitatibus deuoratus eſſe videatur. Ibi ſedes certiſſima Dei, ibi Deum aſsidentem inuenies, quando vel in templo amiſeris, vel nec in altari illum inuenire valeas.

Text. Euntes autem Diſcipuli fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus: & adduxerunt aſinam, & pullum, & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerunt veſtimenta ſua in via: alij autem cædebãt ramos de arboribus, & ſternebant in via, turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant dicentes, Hoſanna filio Dauid.

§. XIIII.

Diui Parentis mandatis obedienti meritò adeſt regius comitatus, & regia acclamatio.

PArenti Deo obediens vſque ad mortem factus Chriſtus Ieſus, dum aſinæ, & pullo eius humilis & abiectus inſidet, regiam inuenit acclamationem, & comitatum. Quid mirum? hoc eſt eorum qui parentibus obediunt, præmium ſingulare. Equidem primus Iſraelitarum Rex Saul. 1. Regum. 9. parenti ſuo obediens, aſinas amiſſas quæſiturus cùm vanè agros luſtraſſet, ad Samuelem Dei Prophetam peruenit. Porrò, *cùm aſpexiſſet Samuel Saulem, Dominus dixit ei: Ecce vir, quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.* Eleganter Nazianzenus oratione in laudem Baſilij. *Qui patris aſinas quærens, Regnum inuenit.* Ab aſinis ad regium feſtinauit currum, ſed ea eſt merces illorum, qui parentibus etiam in vilibus obediunt, qui parentum exequuntur mandata, hi aſinis operam nauantes, regium adipiſcuntur decus. Sic Chriſtus Ieſus de Patris obedientia aſinis inſidens, Rex compellatur, excipiturque comitatu regio. Inſuper poſt Saulem reprobatum Rex Dauid ſtetit, cuius Regnum parentum etiam munerauit obedientiam. Sic Iudas ille Patriarcha Iudæ tribus fundator & erector cauit ſuo teſtamento, quod habetur tom. 5. Biblioth. *Regnum Iudæ mihi dedit Dominus in obedientia patris mei. Nunquam contriſtaui verbum patris mei Iacob, ſemper obediui ei: Abraham benedixit mihi, & Iſaac, ex me ſtabit Regnum.* Meritò inclytus vir â ſua in patrem obedientia ſumit auſpicium fœliciſsimi Regni, debebatur ſanè tribui Iuda Regnum ex obedientia Iudæ exhibita parenti, ſolutum fuit debitum hoc in Dauid Rege, & reliquis eiuſdem tribus Regibus, qui omnes ex Iudæ obedientia, & meritis regnarunt. Tandem tranſlatum fuit imperium ad Chriſtum, qui vt omnium obedientiſsimus Patri, ſic ipſe per ſe regio decore digniſsimus. Etenim ait. Geneſis. 39. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, nec dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus eſt.* Sed dices, Chriſtus Rex de Tribu Iuda natus eſt, ergo etiam regnante Chriſto, Iuda regnat. Verùm cùm Regnum obedientia parentibus exhibita nitatur, quando ob Iudæ obedientiam datum eſt Regnum, regnabat Iudas. At in Chriſto nobilius inueniens obedientiæ fundamentum, non Iudæ; ſed Chriſti eſt Regnum, Chriſti, inquã, qui

1. Reg. 9

Naz.

Gen. 39.

qui omnes longè ſuperat obedientia Patri exhibenda, qui obedientiſsimus omnium, qui Patri vſque ad mortem crucis obediat. Cur non illi regnum? Cur non illi obedienti comitatus &
Gen. 32. occurſus regius? Sanè Gen. 32. de Iacob ad ſuos reuertenti dicitur. *Iacob quoq; abijt itinere, quo cœperat; fueruntque obuiam ei Angeli Dei.* Quæ verba
Rup. expendens Rup. lib. 8. in Gen. c. 2. multis ponderat quàm magnifica exceptione obedientē virum Angeli munerarint. *Non dictum eſt*, ait, *quia apparuit ei Angelus, quod & multis accidit; ſed dictum eſt, quia fuerunt ei obuiam Angeli Dei, quod inſigne ſonat Victoris & emeriti, cui pro gloria triumphi pompa cœleſtis obuiam procedens feſtina exceptione lætum obſequium præbuerit. Et rectè talem habuit occurſum, qui ſub obedientia patris ſui militauerit.* Itaque dum Chriſtus Dominus ſub Patris obedientia Hieroſolymam adire feſtinat, ei regia pompa obuiam procedit, feſtiuiſsimaque exceptione obſequuntur ciues Hieroſolymitani. Hi deductis ramis ornant viam, illi erectis palmis, io clamant, omnes gaudio exultantes canunt Hoſanna filio Dauid. Et rectè talem habuit occurſum nimirum regium, qui ſub obedientia Patris ſui militauerat.

§. XV.

Nemo in Chriſto Domino poteſt triumphare ſpretis miſericordiæ operibus.

QVicumque triumphis Chriſti Domini intereſſe cupis, eiuſque de Principibus tenebrarum triumphare victorijs, operibus miſericordiæ dato operā; tūc enimin Chriſto triumphas, quādo indigentibus præſtas opem. Sic in præſenti Domini triumphali comitatu monet Drogo lib. de Sacram. Paſſ.
Drog. *Sterne in via ramos oliuarum & opera miſericordiæ pedibus accommoda. Accipe frondes palmarum, vt triumphes de Principibus tenebrarum. Nihil interſideat quod in occurſum Ieſu non procedat, quia nec vngula in Aegypto Pharaoni relinquenda eſt.* Etenim cum nulla arbor Palæſthinis, & Hieroſolymitanis frequentior eſſet, quàm oliua & palma, credibile ſatis eſt ab oliuis & palmis exciſſos ramos ab eis, qui Chriſti Domini triumphum celebrabant. Vnde rectè Drogo Chriſtianorum triumphum exornat olivis & palmis, adeò, vt ſpretis oliuis, nimirum miſericordiæ operibus nullam Deo putet placiturum victoriam: ſterne ait, oliuarum ramos, opera miſericordiæ. Accipe frondes palmarum, vt triumphes de Principibus tenebrarū, ſpreta oliua, palma ſumenda non eſt, nec eleemoſina abiecta, decantanda victoria. Victorioſas diuinæ amaſiæ cogitationes vt celebraret ſponſus Cāt. *Cant. 5.* 5. ait, *Comæ eius ſicut elatæ palmarum nigræ quaſi coruus.* Ecce vobis totam palmatam mentem, ecce vobis animam, quæ victricibus operibus placeat Domino. Sed quid ſibi vult illa palmatæ crinis commendatio, nimirum *nigræ quaſi coruus?* Pulchrè D. Paulinus epiſt. 4. *Bonus iſte coruus, nec* *Paulin.* *ille ad arcam reuertendi immemor; ſed ille paſcendi Prophetæ memor.* Sanè famelicum Eliam quotidie coruus paſcebat, quo opere paſcendi famelicos commendantur victrices Chriſtianorum mentes. Nulla palma nobis erit, quæ repulſa oliua veniat, nulla victoria, quæ paſcentis corui ſtudium æmulari contemnat. Id quod in omniū virtutū & victoriarum ſeminario ieiunio ponderat D. P. Chryſol. ſerm. *Chryſ.* 8. *Eſt ieiunium caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas ſanctitatis. Eſt ieiunium inuictus Chriſtianæ militiæ principatus. Sed in his virtutibus ieiunium tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cum duce miſericordia pugnat.* Nullum habet virtus aliqua triumphum ſine miſericordia, hæc in triumphis, in victorijs ſplendet, ſine qua ſordent palmæ: imò quando palmatorum omnium triumphus agetur, gloria explicabitur, vna omnium miſericordia celebrabitur. Sic pulchrè notat Petrus Rauen. aiens. *In regno cœ-* *Pet. Rau.* *lorum coram omnibus Angelis in conuentu reſurgentium quod Abel paſſus*

ſit, quod ſeruat mundum Noe, quod Abraham fidem ſuſcepit, quód Moyſes legem tulit, quod Petrus ſuper onus Eccleſiæ aſcendit, Deus tacebit, & clamabit, quod comedit pauper. Ecce tibi quot martyrij, quot fidei, quod virtutum excellentium palmæ ſub vna miſericordiæ virtute notantur. Sanè palmas oliua commendat, victores trium phatoreſque extollit miſericordia in pauperes: hæc triumphos ornat: hæc victorum omnia trophæa æternat & facinora exaltat. Nonne victores facinoribus ſuis columnas ſacrant? Sic magnus ille Simeon 1. Machab. 13. *Circumpoſuit columnas magnas, & ſuper columnas arma ad memoriam æternam.* Sic Apoc. 3. dicitur, *qui vicerit faciam illum columnam in templo Dei mei.* Hæccine ſunt victorum ornamẽtum! hæ triumphorũ gloriæ columnis conſpiciuntur exaltatæ: ſed quæ palmas conſpicuas reddit miſericordia in pauperes, ſimiliter & victorum facit columnas immortales. Ita D. Cyril. Hieroſ. catech. 3. *Corneliuse rat vir iuſtus, & Angelorum viſione dignus habitus, cum tanquam columnam bellam in cœlo coram Deo ſuas orationes & eleemoſynas conſtituiſſet.* Nullus triumphantium virtutum trophæus poterit ſpreta miſericordia venire; ſi columnæ erigendæ ſunt, columna eſt & bella coram Deo miſericordia, ſi palmarum aſſumendi tibi ſunt rami, oleam debes inſerere palmis, vt de miſericordiæ colore Deo placeas, & triumphũ agas. Pro coronide aſtat Petrus Damianus qui ſerm. de ſancto Bonif. inquit. *Perpendite quanta Imperatricis miſericordiæ ſit maieſtas. Nonne hæc videtur velut præpotens regina inter cæteras eminere virtutes, quæ nimirum de communi plebe homines, alium ad prophetiæ prouehit gratiam, alij martirij dat coronam: illi dat vt Eccleſiam Chriſti cæleſtis oraculi dapibus paſcat: iſti præbet vt ad ſupernæ gloriæ nuptiale conuiuium, poſt victoriæ palmam fœliciter epulaturus accedat.* Sic ille victoriæ palmas in miſericordiæ conſtituit arbitratu.

§. XVI.

Sub tanto Domino Chriſto Ieſu nil ſibi timent ſerui, omnia in tuto habent.

MIraris turbas, quæ certatim veſtes in via ſternunt, vt Domino viam parent. Cur non veſtes deponãt, cur non ſe ſe nudent, qui tanti Domini præſentia gaudent? Nil magis ſolemne apud Ethnicos, quam quòd ſacrificuli ſe ſe amicirent, ne ab hoſtibus noti inter aras occumberent. Quo ſpectat illud Æneidos.

Purpureo velare comas ad opertus amictu Virg.
Neque inter ſanctos ignes, in honore Deorum
Hoſtilis facies occurrat, & omnia turbet.

Vnde inoleuit mos ille, quo capita nudemus ad illaſtrium virorum præſentiam quaſi profitẽres, Plutarcho teſte, nos ad illorum præſentiam nihil timere, hoſtiles omnes inſidias facilé contemnere. Hoc eodem Sacramento ingredienti Hieroſolymas Domino turbæ veſtes ſubſternunt, ſeſeque penitus nudant, vt oſtendant, quam longé metus omnis abſit ſub tãto Domino: quã ſecura & in tuto ſint omnia ſua, quàm certi ſint, à nemine poſſe lædi nec vulnerari. Quando Iſraëlitæ in Ægypto Phaſe Domini celebrabant, iubentur præcincti & calceati manducare Paſcha; poſtmodum vero Ioſue terram promiſsionis calcans iubetur nudare pedes cap. 5. *Solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.* Sic ſimiliter iuſſus fuit Moyſes ad preſentiam rubi flammãtis. Quę huius rei ratio? Cur in Ægypto cum calceis, & nudis pedibus alibi? D. Gaudentius tract. 5. de Exodo ait. *Oſtenditur terra Aegypti ſancta non eſſe, & ideo ibi habenda mandantur calceamenta; in ſancta autem terra decernuntur eſſe ſoluenda.* Vbi quid metuant ſibi Iſraelitæ habent & calceis & amictu operiantur, verum vbi Deus terram ſan-

Ioſue 5.

Caud.

ſanctificauit, nil quod metuant habent, & nudis pedibus ſine offenſione poterunt ambulare. Cur ergo, quando terram vident à Chriſti Domini ingreſſu ſanctificari non ſeſe nudent turbæ ſecuri à nemine iam poſſe vulnerari? *Ber.* Pulchrè D. Bern. ſuper pſ. Qui habitat; expendit aſi elli Dominum portantis fœlicitatem fatus. *Aſello Chriſtum portare maximus honor eſt. At quam erit ſine metu luporum? quam non timebit periculum, aut præcipitium ſub tanto rectore?* Nullus hoſtis, nullum malum audet, vbi tantus Dominus adeſt, omnis malorum metus quam longiſsimè abeſt. O quam ſecurus Adamus, quæ metus dedit, poteſt ficus veſtimēta deponere! quam tutus è latebris exire, obuiamque Domino procedere cuius ſub aſpectu nil quod timeat habet. Quid plura? Audiſti ab arboribus exciſſos ramos, quibus turbæ in præſenti Dominum acclamarunt? Hi erant rami palmarum, quæ dum Domino obſequuntur ſuis ramis, eam obtinuerunt ab vniuerſis malis ſecuritatē, qua medio in Hieroſolymitano excidio, quando arſerunt campi, illæ incolumes ſecuræque perſeuerarunt. Ita D. *Cyril. Hieroſ.* Cyril. Hieroſol. cathec. 10. ait. *Palma quæ eſt in valle teſtatur* (nempe Domini diuinitatem) *quæ exhibuit ramos his, qui tunc benedixerunt Chriſto.* Igitur ſi aſellus, ſi arbor ſub tanto Domino malorum omnium incolumitatem capiunt, cur timeāt homines? Cur turbæ non nudentur ante Dominum nullum inde ſibi metuentes malum? De *Sic legit Niſſ.* Moyſe Deut vlt. dicitur. *Mortuus eſt Moyſes ſeruus Domini, nec vllus nouit ſepulchrum eius, nec oculi eius caligauerunt, nec facies eius corrupa eſt.* Vbi maximè ponderandum eſt, quam integra ſint omnia Moyſi etiā in mortis poteſtate. Vnde mortuum Moyſen corruptio veretur? Vnde vermes non nocent? An quia mortuus eſt ſeruus Domini? Ita planè D. Greg. Niſ- *Niſſ.* ſæn. de vita Moyſis. *Huius diuinæ ſeruitutis ſignum hiſtoria tradit, nec enim oculus calligabit, nec facies ſerui Dei corrumpetur.* Adeò in tuto ſunt ij, qui ſub *Dan. 3.* tanto viuunt Domino. Tres illos pueros in fornace coniectos Dan. 3. & medijs flammis conſeruatos alloquitur Tyrannus his verbis: *Sidrach, Miſach, & Abdenago ſerui Dei altiſsimi egredimini, & venite.* Circumdati cum eſſent flammis iubentur egredi; ſed quomodo per flammas venirent? Pulchrè D. *Chryſoſt.* Chryſoſt. hom. 8. ad Epheſ. ait. *Quomodo egredientur, o Rex? vinctos in ignem abieciſti, quomodo eos vocas? Iam præueniens dixi, ſerui Dei altiſsimi: ſeruis enim Dei omnia poſſibilia ſunt. Nam ſi hominem ſerui in rebus ipſorum non parum poſſunt, dominantur, & diſponunt; multo magis ſerui Dei.* Hæc ille.

Text. Benedictus qui venit in nomine Domini Hoſanna in excelſis.

§. XVII.

Deplorati animi eſt tanti Domini aduentu non lætari.

NIL magis ſibi & omnibus lætum auſpicatus Dauid pœnitentiæ lachrymis adhuc madidus, quam ranti Domini aduentum ſic Pſalm. 4. *Pſal. 4.* fatur. *Annuntient in Sion nomen Domini, & laudem eius in Hieruſalem.* Et quidem quid reo lætius, quam Domini ſui aduentus? Quomodo Dominus ſuis non parcet qui ſi cadunt Domino cadunt? Hinc D. Grego. Magn. *Greg.* hom. in dictum Pſalm. ait. *Quid aliud eſt nomen Domini annuntiare; niſi Dei miſericordiam prædicare? Dominorum enim eſt miſereri. Hinc namque de Chriſto dicitur Benedictus qui venit in nomine Domini. Qui ſi veniſſet in nomine iudicis, nemo profectò foret, qui pœnā æternæ euaderet damnationis. Venit ergo in nomine Domini, qui venit, vt peccata dimitteret, non vt peccatores damnaret.* Igitur nō iudicis perſonā acturus venit Deus; ſed Domini ſibi ſubditos prouidentis,

non vt perdat; ſed vt regnũ acquirat. Daniel c. 3. ſic deprecatur. *Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum.* Sed ad quod Dei nomẽ liberandus cõ fugit? An ad domini nomẽ? Ita Theodoretus inquit orat. 3. *Multa tuæ bonitatis pignora habemus, primũ ipſum tuũ nomen, quo te dominũ vocamus.* Domini enim eſt miſereri ſemper & ſuis parcere. Vt bene inquit Didymus lib. 3. de Spir. ſan. fatus. *Vnde dictũ eſt, non legatus neq; Angelus ſed ipſe dominus ſaluauit eos. Non propter aliud quid, ſed propter id quod diligeret eos, & parceret eis. Parcere autem dicitur quaſi creaturis ſuis.* Quapropter ſummis excipiendus eſt gaudijs, omnia mira per fundũtur lætitia Pſal. 67. *Currus Dei decẽ millibus multiplex, millia lætantiũ, Dominus in eis* Vbi vt piè & verè D. Aug. *mirificè cũ dixiſſet millia lætantiũ, continuò ſubiecit Dominus in eis, ne miremur quod lætẽtur, Dominus in illis.* Quis veniente Domino nõ lætabitur? Quis in nomine Domini nõ exultet? Quis amabile hoc nomen Domini ſui natur alis lætis vocibus non exaltet? Sanè perditiſsimi hominis & deplorati ſignũ eſt, qui ad ſũi Domini nomen non exiliat, qui vel Domini ſui vocabulum nõ excipiat amanter. Dicente Chriſto Domino diſcipulis Matth. 26. *Vnus veſtrũ me traditurus eſt*, pauidi illi ad nomen Domini confugiunt, *numquid ego ſum Domine?* Vel huius nominis vocabulo ſe ſe in tali triſtitia recreãtes. Vnus Iudas ait, *numquid ego ſum Rabbi?* Id quod notat acutè Rup. lib. 7. in Matth. ad cap 8. *Iudas impius ſic appellat, vt cæteris ſigillatim dicentibus, numquid ego ſum Domine? ille, vt erat cordis perfidi, diceret numquid ego ſum Rabbi? Et quidem bonum & ſuaue eſt dicere vtrũque Magiſter, & Domine, vnde & dicit ipſe vos vocatis me Magiſter, & Domine, & bene dicitis. Sed ſolum hoc dicere Magiſter, cordis eſt longè remoti à familiaritate dilectionis.* Hoc in rebelli populo queribundus lamentabatur Dominus, quod cum ipſe & beneficentiſsima in ſuos charitate, & incredibili amore ſe ſe ab initio illorũ oſtẽderet Dominum: ipſi vel Domini ignorent cognomẽ, Ait enim apud Iaiam. *Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui; Iſrael autem me non cognouit.* Quando populus hic brutorum more ſolis terrenis inhiaret, quãdo nil aliud curaret, quam hæc bona beſtijs communia, ſaltem ob horum cumulum à me acceptum, inquit Deus, me Dominum debebant agnoſcere, ſi quidem bruta animalia ob eſcarum cumulũ Domini ſui præſepe recognoſcunt: verum Iſrael nimirum populus rationalis, populus vidẽs Deum, diuinis imbutus legibus nec no uit nomen Domini. Pulchre id exagerat Clem. Alex. in Adhortat. *quomodo non eſt indignum ſi qui nouit Deum, non noſcat Dominum?* Sanè indignum eſt, horrendum eſt, & perditiſsimi indicium hominis.

Pſal. 67.
Aug.
Matt. 26
Rup.
Iſai.
Clem. Alex.

§. XVIII.

Qui Deo implentur terrena faſtidientes cœleſtia anxiè procurant, de ſolis ſollicitiæternis.

NOnne vides turbas ad Dominũ proſilire? nonne vides ſe ſe nudãtes homines, & veſtimenta ſolo ſternentes? Nonne audis clamantes Hoſanna in excelſis? Expende illud *excelſis*, hoc eſt quaſi dicerent teſte Lyra, *ſalue ſalute excelſa & æterna.* Meritó homines qui Deo pleni exultant, nihili faciũt omnia caduca, etiam veſtimenta, quibus tegantur faſtidiunt, & pro æternis & excelſis ſuſpirant. De inclyto Martyrum duce Stephano dicitur Act. 7. *Cum autem eſſet plenus Spiritu ſancto intendens in cœlum, &c.* Ad quæ verba Petrus Damianus ſerm. de illius martyrio ait, *ſimul ſignanter intellige conſequutionem verborum. Plenus eſt Spiritu, & ſic intẽdit in cœlum, quia qui ſpiritu diuinitatis afflantur, conculcatis terreſtribus, cœleſtibus inhiant & æternis.* O quam attollit hominum animos diuinitatis conſcientia! Quam faſtidit has mundi gloriolas, qui vel ſibilo tenuiſsimæ auræ aduenientis Dei afflatur! Diuinus legiſlator Moyſes cum iam promiſſæ telluris fines attingeret, mori-

Act. 7.
Damian.

moriturus ascendit in montem. Sic enim habetur Deut. vlt. *Ascendit ergo Moyses de cãpestribus Moab super montem Nebo.* Quæ pulchrè expendit D. Greg. Niss. in eius vita fatus. *Post hæc omnia* (nẽpe Moysis relata facinota) *ascendit in montem requietis, non descendit ad inferiores terras, quo turba populi ex promissione respiciebat; nec enim illicitur terrenis qui cœlestibus inuigilauit.* Vana sunt, inuisa sunt omnia terrena oculis, vel à longè Deum suspicantibus, qui diuinitatis præsensit plenitudinem, qui vigili mente quæ à Deo reposita sunt nobis, penetrauit, facilè se his caducis expediet, nec alia, quàm cœlestia nouit desiderare. Fœlicissimus ille latro terrenorum bonorum etiam cum discrimine vitæ auidissimus, vt primum crucifixi virtutem sensit, omnia terrena fastidiens de æternis sollicitus inquit. *Domine memento mei, dum fueris in regnum tuum* Posset equidem salutem corporis & incolumitatem petere ab eo, qui quatriduanum restituit vitæ, vel saltem posset sperare mitionem acerbissimi doloris; sed nihil horum meminit solùm de excelsa & æterna salute cum saluatore agit. Eleganter D. Aug. serm. 119. de Tẽp. *Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum, non dixit, si Deus es, de præsenti supplicio eripe me; sed magis, quia verè Deus est de futuro iudicio libera me. Quam citò repleuit eum Spiritus sancti eruditio, per quam futuri examinis diẽ cogitans, etsi intolerabile probat esse quod sentit, grauius tamen intelligit esse quod metuit.* Hoc norunt qui Dei spiritu implentur, nimirum nihil quod non sit æternum amandum aut timendum, omnia debere contemni caduca & terrena, siue bona, siue mala sint. Quibus contemtis & dimissis solam æternam salutem & excellam soli futuræ æternitatis sanitati inhiant, illique comparandæ viriliter insudant. In hocque maximè claret, quorum in animis Dei fides insiderit. Mirabar ego aliquãdo Adamum medio in paradiso creatũ, inter delicias, inter scaturientes voluptates: inter odoros flores, inter suauissimos fructus. Ipse tamẽ à tot illicibus solicitatus diu hæsit, quin vel manu prenderet minutissimum arborum folium. Quomodo hoc fieri potuit? Admirationem tollit Damasc. lib. 2. c 11. dicens. *Nam corpore, in hoc diuino & plusquam pulchro loco, manens, anima in loco incomparabiliter superiori, & pulchriori conuersabatur, Deum habens domesticum & inhabitantem qui & gloriosum illi erat indumentum, solo suæ contemplationis dulcissimæ fructu delectante.* Quid mirum, si Deum domesticum habebat, si diuinas diuitias contẽplabatur; quod fastidiret & respueret omnes paradisi creatas voluptates?

Deut. vlt.

Niss.

Aug.

CAPVT VI.

De Cœna vltima legali à Christo Domino celebrata.

POstquam Christus Dominus Hierosolymam ingressus fuit, tres aut quatuor dies sequentes ita disposuit, vt interdiu intra ciuitatem & templũ manens docendis turbis scripturæque explicandæ vacaret; & noctu Bethaniam peteret, vbi apud sorores Lazari hospitabatur. Tandem decima quarta die Lunæ deficiente, si legalem cẽsum spectes, iam decimæquintæ festo inchoato, nempe in primo ipsius vespere; si verò naturalem solis diem attendas, vt crebrò pagina sacra attendit ante diem festum Paschæ, discipulis omnibus comitatus ascendit Iesus cœnaculum ambitiosè stratum, ibique de Hebræorum more & Paschalem agnum edit, & post hunc communibus discipulos impleuit dapibus.

Ex Matth. cap. 26. Text. Vespere autem facto discumbebat cum duodecim Discipulis suis, & edentibus illis dixit, &c.

§. I.

Inter tribulationes & præßuras, etiam sanctissimos viros leuamen aliquod sumere decet.

HOstili proximus cuspidi Christus Dominus, & pene iam iā rabidissima inimicorum cohorte appropinquante, effugij à se ipso interclusa via pransurus cum discipulis ascendit cœnaculū. Qui aliàs discipulos mittebat sine pera, & sine sacculo, modo inter hostiles impetus, inter mortis tristitias ad præparatas eos adducit dapes. Nunquam sane magis leuamen decet viros sanctos, quam inter presuras, inter hostium crudelissimorum saltus. Sanctissimus ille Daniel in Babylonis regia educatus, & ieiunijs magis, quam cibis nutritus, tandem ob Magnatum inuidiā mittitur in Leonū lacū. Ibi inter Leones famescentes erat vir Dei: & ecce tibi Abacuc allatus ab Angelo ingreditur lacum, & Danieli obtulit prādium;
Dan. 13 *surgensque Daniel comedit.* Ad hæc pulchre D. Zeno. serm. de timore ait. *Leonibus obiectus Daniel, & in periculo constitus prandet qui solet extra periculum ieiunare.* Ecce vobis medijs in regiæ delitijs ieiunatorem, ipse in periculo constitutus prandet, qui inter dapes, inter vina, inter lautissima conuiuia impransus versabatur, rugientibus obiectus leonibus tunc cibum capit. Et quidem vtrumque sanctissimi & fortissimi viri argumentum insigne; quomodo nō sanctus qui in regia nouerit ieiunare? quomodo non sanctus & fortis, qui hostilibus pene oppressus furoribus sibi leuamen cibi intrepidus meditatur?
3. Reg. 23 Abiectissimus ille Achab. 3. Reg. 23. à deo vna denegata sibi vinea percutitur, vt dicatur de illo. *Turbatus est spiritus eius, & dormiuit in lecto suo, & velauit faciem suam, & non manducauit panem.* Sic homuntiones isti prosternuntur in conflictu; sic quouis aduersante exanimantur, vt toti pauidi nec manducent. Qui vero virtuti obtinendæ viriliter insudant, aliàs indeffessi ieiunatores, cum in arena sunt, cum inter confertissimos hostes agunt; cum vndique telis petuntur, tunc sibi leuamen aliquod vel excibo sumere æquissimo iudicio existimant. Alioquin cur non riderem inuictissimi Dauidis siue gulam siue animi leuitatem, quando quidem Philistæorum sanguine madidus hostium ferocissimorum cuneis cinctus 2. Reg. 23. leuandæ sitis meminerit? Ait enim. *Quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam?* Siccine fortissimus dux sitis impatiens erit? Siccine inter hostes dulcissimos cisternæ potus meditabitur? Idque à Dauide peractum, ait Sophronius de Christi Nat. nō sine æquissima causa. Qua attigit D. Ambr. in Apologia cap. 7. fatus. *Sitiens cum esset in bello quis mihi daret, inquit, potum aquæ?* Nō enim aliàs, sed cum esset in bello, cum hoste esset cinctus vndequaque tunc sitiens meditatur leuamen aquæ. Et merito qui in regia cinerem tanquam panem manducabat, & potum cum fletu miscebat, & in bello, inter hostes dulcis potus refrigerium captat. Multus est Hieronym. lib. 1. ad vers. Iouinian. in explicandi condescensibus & permissionibus quas sanctissimi viri accipiebant. Inter durissimas leges crebrosque sudores constituti. Sic tandem finit. *Si autem duas bigas vxorum & concubinarum habuit Iacob, & non vult aduersarius quiescere, sciat eo tempore, hoc fecisse Iacob quando erat inter Assirios, & in Mesopotamia Labam durissimo domino seruieuat. Quid loquar de Abraham, vt ipse asserit, trigamo, qui signum fidei in circumcisione suscepit? Si imitamur vxorum eius numerū imitemur & circumcisionem.* Honestū quippe est his qui duras subeunt leges ærumnarum, aliquali permissionis & condescensus leuamine vti. Similiter Paulo ante dicebat ipse notans duriciem temporum quando æsus carniū fuit permissus. *Post dilubium autē cum datione legis, quam nullus implere posset carnes ingestæ sunt aduescendum.* Nunquam enim non gratum fuit Deo leuamen aliquale exhibendum inter laborum duricies & asperitates Imo auderem dicere, quod illorum, qui in certa

2. Reg. 23

Amb.

mine

mine sunt, qui hostiles excipiunt ictus, ipsa appetentia leuaminis Deo accidit maxime grata. Sane author historiæ Sehol 4. Reg. 21. de sanctissimo Isaia inquit, quod à carnificibus adductus in supplicij locum, & iam ad carnificinã, & laniationẽ paratus expetiuit aquam, illamq; alta voce petijt sibi dare. Qua à carnificibus negata, *tunc Dominus de sublimi misit aquam in os eius*. Adeò æquum est & Deo gratum, vt qui in agone sunt, qui duris certaminibus sunt parati, dum vndique affliguntur, sic alacres pugnam adeant, vt non fasti diant aliquod sibi refrigerium & leuamen parare. Alioquin ridiculum esset, vt qui ferreæ ferræ dentes expectabat aquæ potus meminisset, & qui paratus erat ad sui corporis laniationem subeundam, tunc non sustineret sitim aquæ. Sed voluit hoc exemplo monstrare, quàm sit gratum Deo ipsum leuamen eorum qui in hostium sunt constituti certamine.

4 Reg. 21

Textus. Vnus vestrum me traditurus est. Et contristati valde cœperunt singuli dicere. Nunquid ego sum. Domine?

§. II.

Ne statim traducas, & publices, quem corrigere amas.

QVibus cura est hominum mandata, huc veniant, & à summo Principe discant in errantes subditos non statim scandescere, non publicare peccantes si forte de sceleris secreto medellam sibi afferant. Sæpe qui se proditum nouit, & manifestum, in pudentior fit, & effrenior qui alioquin caueret ruborem, sceleris dum putat cælari. Accipite in præsenti D. Chrysost. sic fantem. *Christus prædicabat, quod eũ latere non poterat proditurus, sed nec aperte eum omnibus publicabat ne impudẽtiorem faceret, & ideo frequenti ad monitione clamabat, vnus ex vobis tradet me.* Equidem nouerat Dominus proditorem suum, & sæpe de nefario proditionis crimine verba facit, nũquã tamẽ prõditorẽ traducit, nũquã publicat, ne publicat⁹ fieret insolentior, sed potius dum latere adhuc putat, correctionẽ capiat. Christiano tane spiritu agebatur Moyses cum Israëlitas in bonam frugem niritur reuocare. Hij Moabitarum puellarum forma decepti Num. 25 *Initiati sunt Beelphegor*, propterea in eos animaduertens Moyses, nullum nominatim accusat, etsi sciret, qui se nefario scelere macularat, sed in communi vniuersum populũ caligat. Quid ni? Satius ne esset, si principaliores nominatim publicatos diris afficeret? Cur horrendi sceleris duces ex crimine mimme notat? Rem attigit Ioseph⁹ lib. 4 de Antiquit, cap. 6. fatus. *Aduocata concione, neminem quidem nominatim accusauit, nolens in desperationem adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatem reduci poterant*. Culpa enim non dum publicata faciliorẽ inuenit ad correctionem additum. Hac prudentia Petrus Act. 1. prætium à Iudęis exhibitum Iudæ memorans silentio prætexit eos a quib⁹ pretium fuerit acceptum, ait namque. *Hic quidẽ possedit agrum de mercede iniquitatis.* Cur Petre sceleștos mercatores non nominas? Pulchre Chrysost. ibi. *Latenter crimen aperit, quod ita conducat ad correptionem.* Salutaris illa correptio est quæ animum pungens, vultus pudori parcit.

§. III.

Suspecti tibi sint, & minime in virtuti securi quicumque pessimis hominibus sociantur.

CVr proditore dissimulato voluit Christus Dominus discipulos omnes suos de proditionis crimine contristari? Cur deterrere voluit eos, qui nulla tanti facinoris conscientia grauabantur? *Vnus*, ait, *vestrum me traditurus est.* Quo omnes sibi ipsis de crimine suspectos reddidit & valde perterrefecit. Sane vbi vnius socij crimen, & sce-

lus

lus inſtabat, merito omnibus incutiebatur metus, merito omnes eiuſdem criminis ſuſpitio debebat angere, ne ſi mul eadem lues omnes contamina-
Gen. 23. ret, Geneſ. 13. dicitur. *Lot, qui erat cum Abraham fuerunt greges ouium.* Vbi e-
Amb. leganter D. Ambr. lib. 2. de Abraham cap. 6. expendet illud. *Lot qui ambulabat cum Abrahã*, quaſi alter Lot qui nõ ambulabat cum eo. Sũt neduõ Lot alter qui ambulabat cum Abraham, alter qui non ambulabat cum eo? Aut cur de vno ſic loquitur ſcriptura, quaſi etiam de altero? *Bene dixit, Lot quia ambulabat cum Abraham, quia adhuc nõ elegerat Sodomam, non habitabat cum flagitiorũ authoribus. Poſtea cœpit habitare cum Sodomis, ideoq; quaſi a ſe ipſo mutatus velut alter accipitur non ſolum à iuſto viro; ſed á ſe ipſo deſciſcens.* Proh quam valida ad perdendos iuſtos malorum ſocietas & habitatio! qui ſanctiſsimus eſt vbi cum ſcelerum authore cœperit habitare, ſuſpectus ſibi ipſe debet eſſe, maximoque intimore verſari, ne fiat alter, ne à ſe ipſo penitus deſciſcat. Matth. 24. de vltimis Antichri-
Mat. 24. ſti erroribus Dominus ſuos commone faciens ait *Cum videritis abominationem ſtantem in loco ſancto, tunc qui in Iudæa eſt fugiat in montes.* Expende, quod hi maxime ſibi cauere iubentur qui in Iudæa ſunt: at perſecutio illa nõ peruadet orbem terrarum? Nonne vbique terrarum error ille diſeminabitur & excruciabũtur ſancti? Cur de his qui in Iudæa erunt curam tãtũ modo Dominus habet? Cur illos ſolum monet & perterrefacit? Pulchre id perdocet
Hil. D. Hilarius. *Quia proprius*, ait, *iſte Iudeæ erit error, vt qui veritatem reſpuerunt, ſuſcipiant falſitatem; Iudæam deſeri monet, & transfugere in montes, ne admiſtione plebis illius Antichriſto creditura viſa, vt contagio efferatur; ſed omnibus qui tunc fideles erunt tutiora futura ſint deſerta loca montium quam frequentata Iudeæ.* Efferueſcente Antichriſti furore qui timeant; niſi qui vna cum tanti ſceleris authoribus Iudæis habitant? Nullus quantumcumque fidelis ſecurus de ſe ſit, nemo tutus, nemo ſe immunem reputet à contagio etſi nulla criminis conſcientia, ſe tamen ſuſpectum habeat, dum Iudæis permiſtus habitat. Quare bonus Dominus Ieſus, alijs relictis, illos merito deterret, & quaſi omnes periclitarentur, omnes de imminente periculo voluit cõ triſtari, neminemque ſecurum & ſine metu eſſe voluit, cui ſocij erant adeò nefandi, cui proditor Iudas comes ad erat. Nec hoc contentus fuit Dominus; ſed adhuc de ſuis ſollicitus nil magis curauit, quàm quod tantum ſcelus exſufflaretur ab Apoſtolorũ area. Nam, vt recte monuit B. Iſaias Abbas orat. 22. quæ dicitur de operibus homi- *Eſai. Ab.*
nis noui. *Nec Dominus Ieſus prius aſcendit in crucem, quam Iudam expuliſſet è medio diſcipulorum.* Quaſi omnes perditioni obnoxios videret, dũ erant tanto proditore aſſociati, nec aliter ſecuri remanere poſſent, ne à ſe ipſis deſciſcerent, niſi Iuda exſufflato.

§. IIII.

Nullus alius ſuſpectus eſt viro iuſto, niſi ipſe ſibi, quod firmitatis eſt indicium ſingulare.

DIſcipulorum Domini imitare virtutem ſingularem; vbi audiunt inter ſe habere proditorem nullus de alio tam immane ſcelus ſuſpicatus, nemo alium reum fore putat, vni ſibi timet vnuſquiſque de ſe ſolicitus agit, quaſi ſe ſolum inter omnes ſuſpectum habeat, de cuius firmitate & perſeuerantia poſſet dubitari. Etenim ait quiſque, *Numquid ego ſum Domine?* Ipſe primus eſt ſibi ſuſpectus, ipſe in primis ſibi omnium ſceleſtiſsimus apparet & prorſus labilis. Sanctiſsimorum horum veſtigijs inhærebat ille apud Hierem. Thren. cap. 3. Vbi ait. *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius: me minauit, & adduxit in tenebras & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam.* Quibus verbis vt lucem præferat D. Hie- *Thre. 3.* *Hieron.*
ron. expendit duo illa, *vertit & conuertit*, quaſi ibi crebra fœlicis & miſeri ſtatus intermiſtio inſinuetur, qua quis modo ad ſupplicium trahitur, modo ad ve-

ad veniam fœlicemque fortunam cõuertitur; sed nullibi fix⁹, nullibi manet non labilis. Quo posito mirare modo iustissimi moderationem animi, qui inter perditissimorum hominum phalanges vnam suam videt paupertatem vnus ipse sibi miser & labilis apparet. *Tantum*, ait, *in me vertit & cõuertit manum suam*. Acsi dicat, tantum ego mutationi subiaceo, tantum ego elabar é manibus. Pulchre Rup. lib. de operibus Trinit. 1. cap. 59. *Tantum*, ait. *in me vertit & conuertit manum suam. Quid dicã de mea causa propria, de propriæ conscientiæ miseria? cæteri uiuunt, cæteri quos video homines sunt. Et quicquid de illis sit, tantum de me scio. Igitur quod satis est, quod imitabile foret dicere maluit. Ego videns paupertatem meam.* Vnum se inter omnes reputat vir iustus pauperẽ, & labilem, cæteros quosque vel non respicit, vel fortes & stabiles credit, de propriæ conscientiæ miseria dubitat, cui vni nec fidit nec se credit. O si hãc sugeremus omnes virtutem, imo excellentiam animi! hæc satis erat quæ nos de iustitia commendaret, in illaq; stabiliret & confirmaret. O vtinam huic semper Petrus in hæreret, nullis mihi crede machinis valuisset perturbari. Verum qui modo timet sibi proditionis periculum, paulo post præcinente Domino omnium Apostolorum scandalum ipse ait. *Etsi omnes scandalizati fuerint, ego non scandalizabor.* Ad hæc accutissime Diu. Chrysost. in Cat. *Quid ais, ò Petre? Quando dixit vnus ex vobis me traditurus est, timebas ne tu esses traditor, quamuis nihil tale conscius eras, nunc autem manifeste eo dicente quia omnes scandalizabimini, contradicis?* Sed quanto discrimine? Equidem cum de te solo præsumebas traditionem, tunc securissimus à tali crimine eras; cum autem de te plusquam de cæteris sperasti, factus es Domini negator, vnde Orig. *Alij discipuli scandalizati sunt in Iesu; Petrus auten non solum scandalizatur, sed abundantius relinquitur, vt ter negaret.* Quare rectissime commonemur à D. Bern. ser. 37. in Cant. ne vel in minimo nos super alios erigamus. Quemadmodum si per ostium trãseas, cuius superliminare nimium basum sit, non nocet quantumcumque te iuclinaberis, nocet autem si vel transuersi digiti spatio plusquám ostij patitur mensura, te erexeris, ita vt impingas, & capite quasato collidaris: *Sic in anima non est plane timenda quanta libet humiliatio; horrenda autẽ nimiumque pauenda vel minima temerè præsumta erectio. Quam obrem noli te homo comparare maioribus, noli minorib⁹, noli aliquibus, noli vni.* Te omnium miserrimum noscas, nulli minus fidas, quam tibi, quod satis est, vt firmissime in iustitia, stabiliaris. Etenim D. Chrysost. in Cat. cap. Luc. 18. fatur. *Simille feras in conscientia fœces reatuum, & hoc solum de te credas, quod es infimus omniũ multam obtinebis ante Deum fiduciam.* Hæc ille.

Rup.

Chrys.

Orig.

Bern.

§. V.

Is ad alios regendos aptatur, qui vni sibi nouit attendere; non qui alios carpere.

SVnt qui gubernatorum ingenium à primis puerorum vnguiculis augurantur, ex eo quod videant eos in aliorum erroribus exardescere zelo; aliorum gressus egregie notare, aliorũque profectibus invigilare. O erroris plenum præsagium! videant isti, quam aliter à Christo Domino gubernatores sui informentur, qui vt proditorem indagent, Rhinocerotis naso minime aliorum mores scrutantur; sed sibi vn⁹ quisque attentus se vnum optat tanti criminis immunẽ conseruare. Et ideò ait ceteris prætermissis, *nũquid ego sum Domine?* Cui non videretur optimi gubernatoris ingenium scintillase ille sanctissimus zelus, quo iuuenis Moyses rixantes Israelitas Exod. 2. notauit? *Dixitque ei qui faciebat iniuriam quare percutis proximum tuum?* At male ex hoc acceptus, suis etiam exosus, & ab AEgypto Rege ad mortem petitus fugit hominum conspectum, & diu in solitudine moratus aliorum oblitus, vni sibi vacauit. Quo nunquam regno visus fuit aptior, Deoque gratior, vt tanti po-

Exo. 2.

ti populi acciperet gubernacula. Id e-
Niſſ. leganter notat D. Greg. Niſſ. in eius vita ſatus. *Videmus enim Moyſen, antea quãprofectiore ſevirtute firmauerit, duos interſe contendẽtes homines conciliare ne quiuiſſet, poſtea verò cum ſibi ipſi longo tẽporum ſpatio vacauerit, à multis homi nũ millibus facilè in protectorem recipi.* Ecce tibi quam malè audiat præmaturus ille zelus, qui totus poditur in alijs corrigendis, ſpuitur is vir ab hominibus, nec ad duorum gubernationẽ videtur aptus, nec Deo acceptus, donec longe & diuturno ſilentio caſtigatus ſibi vni vacet, cæteros obliuiſcatur. Huic etiam excogitationi lucẽ addit magnus ille Ioſeph, qui puer virtutis zelo fratrum ſcelera minimè patitur; ſed ea confeſtim reuelat patri. Sic enim ait
Gen. 39. textus ſacer Gen. 39. *Accuſauit fratres ſuos apud patrẽ crimine peſsimo.* Sed ex tunc fraternũ in ſe odium concitauit, qui illius regnũ exhorrentes illũ vendiderunt Iſmaëlitis, à quibus in Ægyptũ aſportatur, vbi ſecũdo venditus tandẽ ob adulterij falſam accuſationẽ truditur in carcerẽ. Ibi tacitus ſibi vacãs ad aliorum crimina didicit nõ reſpicere, quo ſe in regnũ maximè præparauit. Etenim poſſet facilè ex Ægypto fratres ſuos apud patrem etiã accuſare de
Hon. c. vẽditionis ſcelere; ſed tacuit, ait Honcala, *ne patrem certiorem faceret, à fratribus ſuis ſe fuiſſe crudeliter diſtractũ, & vt exitum ſomniorum expectaret.* Se ad regni culmen aſcẽſurum puer ſomniauerat, & dum fratrum mores & ſcelera carpit, miſeram inde ſeruitutẽ venatur. Iam ſeruitute preſſus didicit ſe inſpicere, non alios, didicit ſibi vacare, non fratrum accuſationẽ agere, *vt exitum ſomniorum*, nimirum regiam dignitatẽ expectaret: quaſi didicerit, quòd nõ is, qui fratrum momordit errores; ſed is qui ſibi vacat, & tacẽs aliorum ſcelera obliuiſcitur, regno ſuſcipiẽdo aptatur. Nõ ex accuſatione fratrum; ſed ex patientia & tolerãtia defectuum aliorum ſubitur regni clauus. Id
Zeno. quod videtur attigiſſe D. Zeno ſerm. de pat. cum ait. *Ioſeph patiẽs inuenitur, cum à fratribus rapitur, patiens, cum in puteum dimittitur, patiens, dura cum haſta diſtrahitur, patiens in carcere, & patientior in regno.* Quaſi idem fuiſſet in viro ſancto patientię culmen attigiſſe tacendo de iniurijs & ſceleribus fratrum, & promiſsi regni culmen intrare. Itaque dum delicta aliorum reſpexit, illorumque fit accuſator ſeruitutẽ incurrit, & cum patienter aliorum tolerat crimina vni ſibi vacãs ad regni culmen pertingit. Hinc argutè D. Anſel. *Anſel.* in præfat. ad Matth. expendens quid ſinguli Euangeliſtæ de Chriſto Domino prædicarent, ait, *Intentio Marci circa regnum Chriſti verſatur, vnde inchoat Euangelium ſuum à voce clamãtis in deſerto.* Quaſi nullius vox melius regnantis ingenium exprimeret, quam vox illius, qui omnium mores obliuiſcens in ſolitudine & deſerto ſibi viueret.

Text. Qui intingit mecũ manum in paropſide, hic me tradet. Filius quidẽ hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo. Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

§. VI.

Quæ iuſtis viris magis videntur obeſſe & contrariari, ea illis famulantur, vt citiùs ad ſibi præfinitos fines vadant.

NOnne proditoris ſcopus is erat, vt Chriſtiferum nomen penitus ab hominũ memoria eraderet? Nonne ideo Dominum crudelibus hoſtibus tradidit, vt eorum rabie decerptus infamiæ æternæ latebris maneret obſcuratus? Sed vide quid ex his factum eſt, *& filius, ait, hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de eo*, non ſanè obfuit pro-

proditoris insânia; sed seruiuit Domini vijs, & inter inimicorũ rabies contrariantes viam inuenit, qua citiùs pertingeret gloriã præparatam. Quis non
Ionæ. crediderit, tunc Ionam penitus à Nini ue via deflexisse, quando á naui inhiãti ceto fuit traditus? Sed tunc de illo
Zeno. pulchrè D. Zeno notauit serm. de Timore. *Ionas timens Dominũ spontaneũ non timet naufragium, ceto inhianti miserabilius sepelitur, quã præcipitatur, & tamen littus, quo tendebat inuenit, antequam videat, fœlix magis sepulchro quã naui.* Quid pulchrius? Ionas à mari, á ceto voratus, viuido belluæ ventre sepultus adhuc ad mandatum sibi portũ vadit. Qui pãsis velis, pernici naui à Nini ue fugiebat se se gurgiti tradidit vorandum: sic Niniue littus, quo Dei ferebatur imperio appulit. Nulla sanè vis, nulla oppositio, nulla adeò est cõtraria potestas quæ iustis viris non seruiat, vt iuxta præscripti à Deo finis viá vadant. Regnum Iosepho præscriptũ vt elimi narent fratres, Iosephũ vendunt, & Ismaëlitarũ seruũ faciunt. Quid Regi cõtrarius, quã serui & cõditio & habitus? Attamen quando ad seruitutem, tunc
Greg. ad regnum abijt. Sic D. Greg. hom. 21. Ezechiel. *quia mutari Dei consiliũ non valet, quem ideo vendiderant, ne adorarent, adorauerũt, quia vẽdiderunt.* Quic quid in contrariũ moliari, resistente licèt vniuersi creatura, pugnantibus tenebrarũ potestatibus, per eas ipsas cõtrarietates iustus vir vadit secundum quod scriptũ est de eo. Nec vlla est rerũ contrarietas, quã sibi seruire diuina sapiẽtia nõ faciat. De maximo omniũ
Iob. aduersariorũ diabolo sic apud Iob sapientia diuina gloriatur c. 40. *Numquid feries tecũ pactum, & accipies eum seruũ sempiternũ?* quasi ipsa sola aduersariorũ machinas sibi faciat prorsus in
Rup. seruire. Id quod expendit Rup. lib. 2. de oper. Spiritus sancti lib. 1. de sap. c. 25. ponderans quam seruiret diabolus Christi Domini ad gloriã itineribus, dum post multa fatur. *Intendebat Dominus facere irritam venditionem, qua semetipsum primus homo vendiderat, adiuuit & hanc intentionem bonam seruus nequam faciendo, vt venderet hunc hominem traditor. Intendebat diuinitas huic homini dare regnum, & subijcere pote testati eius omnia regna mundi, adiuuit & in hoc seruus iste agendo, vt per furiosum iocum purpura vestiretur, sceptro, id est calamo donaretur, coronaretur, & regio nomine salutaretur. Et quia cogitauerat Dominus ponere in eo (nempe Christo) iniquitates omnium nostrum, spinea erat corona, ne posset negare seruus illusor, quin iste Dominus omnium spinas portauerit peccatorum nostrorũ.* Sic inseruiente contrario, ministrantibus ipsis contradictionibus filius hominis vadit, imo volat in sibi præfinitam & præordinatam gloriam. Respice iterum Ionam illum qui vt à Dei fugeret obedientia, quot se contrarijs commisit? Mittebatur in Niuiuem, ipse vero se naui dedit, insuper furenti mari committitur, rursus à ceto voratur, quo pœnitus à via mãdata videbatur impeditus. Tamẽ hæc omnia impedimẽta illũ licet ignorantẽ deducũt in Niniuẽ. Ita D. Greg. PP. lib. 6. Moral. c. 22. inquit. *Ecce fugitiuũ Dei, tẽpestas inuenit, sors ligat, mare suscipit, bellua includit, & quia authori suo obedire renititur, ad locũ quo missus fuerat, suo reus carcere portatur.* Sic cõtraria, & impedimenta Deo seruiunt, in deducendis suis placitis ad finem.

§. VII.

Iustorum ærumnæ potiores, quàm tyrannorum splendissimæ gloriæ.

NOnne vides iustũ ærumnis confectum papilionis more ad flammas euolare? Nonne vides tyrannos auro gemmisq; effulgentes, delitijs effluere? Quid tunc? Sanè potior conditio est iusti ad mortem flammasque volantis, quam tyranni inter ipsas diuitias triumphantis. Huc spectat illa Christi Domini cũ proditore suo compositio *filius hominis vadit, sicut scriptum est de illo, væ autem homini illi, per quem tradetur.* Ille ad voluntariam ruit mortem; hic argento æternat vitam: ille amarissimos expertus fluctus

ctus terræ viſceribus ſe ſe inſeret; hic principum gratiam nactus euiſcerabit terram aureas venas potitus: ſed quid proderit miſero iſta vana fœlicitas? Ille æternum glorioſus exiſtet; hunc æterna calamitas excruciat. Pulchrè D. Chryſoſt. id attigit hom. de cæconato componens idolorum aurea templa cum petoribus pleno carcere Martyrum. *Quid profuit idolis etiam eorum qui non ſunt adoratio, templorum inquam, amplitudo? Quid verò Martyribus obfuit vilitas ſepulchrorum? Nonne dedecus inuſtum eſt errori in amplitudine & in humilitate res Martyrum ſunt exaltatæ?* Fuit gentium ſplendor, fuit ingens idolorum gloria, ſplenduerunt aureæ illorum ſtatuæ, at nunc quid fœtidius? Viliora ſanè ipſo ſtercore, per ſterquilinia rotantur. Quando res Martyrum aureis templis coruſcant, immortalemque gloriam ſpirãt vndequaque. Huc conuertant animos quicumque ſpectaculorum vanitate gaudent: huc reſpiciant qui fabularum varietates mirantur, quid mirabilius quàm iuſtorum, & tyrannorum mutatio, Deo de vtriſque iudicante? Pulchrè Tertul. huc refert ſpectaculorum ſpectatores: ait enim in libri calce. *Superſunt alia ſpectacula, ille vltimus & perpetuus iudicij dies, ille nationibus inſperatus, ille deriſus, cum tanta ſæculi vetuſtas vno igne haurietur. Quæ tunc ſpectaculi latitudo? Quid admirer? quid rideam? vbi gaudeam? vbi exultem ſpectans tot ac tantos Reges qui in cœlo recepti nuntiabantur cum ipſo Ioue in imis tenebris congemiſcentes? Quos præterea ſapientes coram diſcipulis ſuis vna conflagrantibus erubeſcentes? Cæterùm qualia illa ſunt* (nimirum iuſtorum præmia) *quæ nec auris audiuit, neque oculus vidit, nec in cor hominis aſcenderunt.* Siccine finienda eſt vniuerſi mundi fabula, vadunt iuſti ærumnoſi, ſqualentes, iniurijs onuſti, degunt tyranni fulgidi in auro, ſaturi inter dapes, triumphis pleni; ſed illi in ſempiternam aſcendunt fœlicitatem; hi deſcendent ſubitò in miſeriarum barathrum. Sic in purpurato diuite, & paupere Lazaro oſtendit D. Lucas cap. 15. *Mortuus eſt diues, & ſepultus eſt inferno; & vidit Abraham de longe, & Lazarum in ſinu eius.* Ad hæc D. Chriſol. ſerm. 114. *Immutatio quanta rerum, quo deſcendet diues? quo pauper aſcendit? Reſpicit ibi ſurſum, quẽ deſpexerat hic deorſum.* Quid plura? Non fortunæ alea; ſed iuſtitiæ decreto iuſti current ad palmam; tyranni ad ſupplicia: illi æternis gaudijs; hi nunquam morituris inſident flammis. Hinc apud Ioan. 16. Dominus ſuos monet, *mundus gaudebit; vos autem contriſtabimini; ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.* Vbi eleganter Tertul. lib. de ſpectaculis ait, vicibus diſpoſita res eſt. *Nunc illi lætantur; nos conflictamur, ſæculum, inquit, gaudebit; vos triſtes eritis. Lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, vt cum lugere cœperint gaudeamus.* Vnde meritò D. Paulinus epiſt. 4. lugenti Magdalenæ ad pedes Chriſti inuidet, eique aſſotiari ardentius exoptat, quàm Phariſæo inter vina gaudenti, imo inuitanti Chriſtum. Ait enim loquens ad Phariſæum. *Interim malo peccatricis, & pauperis noſtræ diuitias in lachrymis & affectu, quàm tuas in impietate & litera. Illius ieiunium, quàm tuum conuiuium. Malo inter capillos illius Chriſti pedibus illigari, quàm inter dapes tuas tecum iuxta Chriſtum ſine Chriſto diſcumbere.* Sic lachrymas, ſic ieiunia, ſic paupertatem æſtimat præ gaudijs Chriſtum inuitantis; quid ni æſtimaret præ lætitia Chriſtum vendentis?

Chryſ. Tert. Luc. 15. Ioan. 16. Tert. Paulin.

§. VIII.

Horroris & timoris plena eſt vox Chriſti Domini aliquem damnantis.

PErditiſsimi Iudæ damnationem prolaturus Dominus, quanto id præcordiorum ſuſpirio facit? Ait namque væ homini illi quaſi nõ aliter tãti iudicis vox queat audiri; niſi inter gemitus, inter lamẽta, inter æternum defluẽtes lachrymas. Et quãdo damnãtis Domi-

Domini vox tonabit sine ingenti orbis pauore, sine lamento, sine horribilium stridore cruciatuum? De fulminata in reprobos sententia sic D. Cypr. serm. de Ascens. adstrupens fatur. *Quanta illud edictum sequentur lamenta! illius vltimæ tubæ clamor quàm horribilis erit! Continuus erit & superfluus lachrymarum decursus, in cendia nudum corpus allambent, in proprio adipe frixæ libidines ebullient, & inter sartagines flammeas misera corpora cremabuntur: non miserebitur vltrà Deus, nullum ibi refrigerium nullum re medium.* Quis tam seueram vocem nõ expauet? Quis vel primum eius sibilũ potest sustinere? Quicquid sonat est væ & lamentationes, quicquid stridet flagellum est, ignis est, ardensque in æternum vorago, & non timebit creatura? Sanè Ioel cap. 3. inquit. *Sol, & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur cœli & terra.* Ad tremendam iudicantis vocem creatura omnis etiam cælestis, etiam instar solis fulgens tremore ingenti nutabit, quod ponderans D. Zeno serm. 4. de Isaia inquit. *Hinc æstimare licet quid sit eis reseruatum, quorum in causa funerei luctus pœnæ pertulit natura supplicium.* Quãdo natura etiam cœlestis sine tanta tui alteratione, sine tam ingenti luctu, sine tam acri supplicio vocem iudicantis Dei non exaudit, quid reus ipse patiatur? Quæ reorum pœna, quando solùm exauditam sententiæ vocem cœlestia omnia pauent, & se se tristi fragore quatiunt, vel nigris tenebris abdunt? Quid plura? ipsissima Dei hominis caro exhorruit, vbi Christi Domini voce manifestanda fuit proditoris damnatio. Sic Ioannes 13. ait. *Cùm hæc dixisset Iesus turbatus est spiritu, & protestatus est, & dixit amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet.* Expende illud quòd dicturus proditionem proditorem manifestaturus, turbatus est spiritu. Cur turbatur Christifera caro? An quia incipit manifesta voce proditorem damnare? Ita prorsus D. Cyril. Alex lib. 9. in Ioann. *Verosimile mihi videtur, non potuisse carnem Christi motum, quo iam expressius atque manifestius discipulos proditionis odium offerebatur, ita sufferre, vt aliquantisper non exhorruerit.* Quando ergo ipsa Dei caro non potuit sine horrore sufferre vocem hominis damnati manifestatiuam, quomodo sufferet damnationem in se districtã damnatus? Hinc æstimare licet damnatorum pene immensam calamitatem, tremendam Dei damnantis vocem, cuius vel halitum Christifera caro exhorret & lamentatur.

Cypr.

Ioel. 3.

Zeno.

Ioan. 13.

Cyril.

Text. Respondens autem Iudas qui tradidit eum. Numquid ego sum Rabbi?

§. IX.

Deplorati animi est, vbi vniuersi de tuo delicto timent, quod tu impauidus agas quasi omnibus lateat.

DE proditoris crimine omnes discipuli iacent consternati, ad eius damnationem exhorret ipsa Dei caro, vnus proditor impauidus & securus agit, adeò, vt de se interroget, & de Domini disco præsumat intinctum panem. Id in impudentissimo proditore damnat D. Leo serm. 7. de Pass. fatus. *Tu autem in hac trepidatione sanctorum abuteris Domini patientia, & abscondi te tua credis audacia.* Proh nefas! trepidant vniuersi, tuum peccatum cunctos perterrefacit, & tu securus gaudes, quòd lateas. Vbi cœlum & terra, vbi creaturæ insensibiles tuam timent & prædicant calamitatem, tu solus impauidus, ab omnibus quia credis ignorari, audes lætari. Sic primus ille reproborum pater Cain lætabatur, de quo eleganter D. Zeno serm. de ti-

Leo.

Zen.

more ait. *Miratur orbis vacuus ſe duo bus angustum, mirantur elementa hominem, qui factus ſit ad imaginem Dei poſſe iugulari & hoc à fratre. Erubeſcit terra rudis pio ſanguine impiata; ſolus Cain exultat infœlix, quòd teſte careat, putat ſe caruiſſe facinore quem Deus videt, quem conſcientia coarguit, quem fratris ſanguis accuſat.* Siccine trepidantibus cunctis creaturis, & expauentibus ſcelus, ſceleris authores triumphant ſecuri & impauidi, quaſi eorum flagitia omnibus lateāt. Sed hoc faciet Cain, aut Iudas, aut eorum ſati, qui delictorum æmuli, etiam in impudenti ſecuritate patriſſabunt. Dum Chriſtus Do-
Matt.24 minus apud Matth. cap. 24. memorat ſub crudeliſsima perſequutione trementem orbem terrarum, cunctos pauentes homines, ſtatim ſubdit, *Orate, vt non fiat fuga veſtra in hyeme, vel Sabbato.* Cur non in Sabbato? Pulchrè
Ath. D. Athanaſ. q. 83. ait. *Hyemem peccata vocat, & ſabbatum ſecuritatem: dicit ergo væ animæ in peccato ſecuritate, vel ſocordia conſtitutæ.* Et meritò væ indicitur à Deo illi, qui vbi omnia timore plena ſunt, vbi etiam cardines cœli timor quatit, vbi maximam vniuerſæ res tribulationem patiuntur, ipſe in peccatis ſecurus agit, & feſtos ſibi dies parat. Hinc merito Aug. ſerm. 120. in
Aug. Phariſæos exultantes, cum vniuerſæ creaturæ in morte Domini tremunt, his verbis indignatur. *In media paſsione Domini cœleſtia, & terreſtria turbantur, lux cum nocte miſcetur, elementa quatiuntur: terra ipſa concuſſa à fundamentis ſuis tanquam ad ſcelus propriū contremiſcit. Et quæ duritia cordis humanį? Væ eis qui inter iſta non credunt;* imò cum ipſi ſceleris authores ſint, trementibus alijs ipſi ſibi plaudunt omnimoda ſecuritate.

§. X.

Interna cordis malitia difficile poteſt non extrinſecus reuelari.

DIfficillimum ſanè eſt, reconditā pectore malitiā nō euulgari: ecce præconceptum à Iuda Chriſti Dñi vilipendiū, qualiter vel ipſius verbis ſe prodat. Domini enim appellationem, qua cæteri vſi ſunt, indignās, ſubſanādo ait, numquid ego ſum Rabbi? Vnde cum maximè volebat proditionē ſuā diſsimulare, ſuperbia ſua prodere cogitur dū Chriſtū minus quā cæteri honorificè cōpellat. Plenè nunquā ſe nouit occultare malitia, ſi ſemel intimis præ cordijs inſederit euulgabitur vel terenuente. Iā Iſraëlitæ Ægypto exierāt, iā totum mare tranſierant, iam palmarū fructibus ſaturi Moyſis imperio libertatē patriā potiebātur, à Deoque orbis cōditore legē ſibi dari expectabāt. Sed quo id animo? an ab Ægyptiorū vitijs purificata mente? Proh dolor! Tardante Moyſe, cōflari ſibi idolū ex- *Exo. 32.*
poſcunt, offerūt aurea decora, conflatorio inijciunt, quibus iniectis inopinatus ex illis vitulus proſilit, qui ante eorū oculos ſtetit. Quę prodigij ratio? Vnde cōflatorius ignis accepit, vt vitu- *Tert.*
lū obijceret? Pulchrè Tertul. aduerſus Gnoſt. *Sapiēs ignis effigiē vituli diffudit illis, ſugillās ibi cor habētes apud Aegyptiū vobis cuiuſdā conſecratricē.* Nō eorū mentes deſeruerat Ægyptius error, adhuc intimis prę cordijs inſederat Ægyptus, & quantūuis ipſi diſsimulare tētēt, neceſsū eſt, vt tanta illorū malitia euulgetur. Et ſi totis viribus præconceptā malitiā celare intendas, ipſa tua verba, ipſa tua opera illam facient manifeſtā. Perfidus ille Balaā à Deo iuſſus, ne maledicta iaceret in Iſraël, ſic ſe facturum decreuerat, & licēt inuitus à maledicē do populo abſtinebat. Num. 22. Tan- *Num.22*
dem accedunt regij nuntij pleni munerib, quibus illū trahere nitebantur, vt maledicta congereret. Ipſe vero iuxta prę ceptū Domini renuit affirmās ſe à Deo nunquam defecturum, nihilominus, ait, *obſecro vos, vt hic maneatis etiam hac nocte, vt ſcire queam quid mihi rurſus reſpondeat Dominus.* Libentiſsimi cum illi remanerēt, Dominum

minum iterum consulit Balaam, à quo tale responsum accepit. *Surge vade cũ eis*, ac si diceret, fac vt libuerit, quo accepto, statim est profectus. Ad hæc D. Aug. Aug. q 47. quærit, *cur post istã permissionem Domini iterum nõ consuluit, sicut post illam prohibitionem?* Etenim cum prohibitus fuisset Dei oraculo adhuc instat, & iterum consulit, & cum facultatem accepit, statim sine noua consultatione, nullo alio expectato oraculo arripuit viã. Quæ rei causa? *quia cupiditas eĩ apparebat, quæ metu premebatur.* Sanè prohibente Deo, non expulerat vitiosam cupiditatẽ à mente; sed solũ Dei metu coercita manebat adhuc intimis præcordijs sedens. Quapropter fieri non potuit, vt diu ibi lateret, quin statim proderetur. Quã dissimulauerat Achab scelus in iustissimũ virũ Naboth perpetratũ, eius internectionem fleuerat, miroq; luctu prosequutus fuerat. Tamẽ illius vineã accipiẽs, cũ lætãterad domũ reuerteret, mediavia apparet illi Elias, & corã eĩ flagitiũ aperuit, terribile inde supplicium illi imminere professus. Cui perterritus Rex impius inquit 3. Reg. 21. *num inuenisti me inimice mi?* Ad hęc Amb. ponderat lib. de Nabuthe c. 12. quã facilè prodatur impius. *Inuentus est Adam cùm lateret, Moysi autẽ nequaquã inuenta est sepultura: inuentus est Achab; nõ inuentus est Elias, culpa igitur authorẽ suum prodit. Vnde Iesbite sait, inueni quoniã feci sti malũ in cõspectu Domini.* Vanè latere præsumit qui intimè habet præconceptã malitiam, quantumuis dissimulare velis, ipsa ipsã malitia te prodet, quæ nequit non cuulgari & foras prosilire. 3. Reg. 21 Amb.

CAPVT VII.

De his quæ post legalẽ cœnã, nimirum de pedum ablutione.

CÆnatus Dominus legali & communi mẽsa, quod serui efficere solebãt, id ipse discipulis suis voluit efficere; & aqua adhibita se ad discipulorũ pedes prouoluit, vt eos lauaret. Expauit Petrus profundã humilitatẽ Dei filij, cui aliquãdiu resistẽs tandẽ acquiuit, & se permisit lauari; à quo singulis deinde idẽ obsequiũ Dominus exhibuit. Igitur magnũ Dei Patris incremẽtũ Christus, stupẽtibus Angelis, eisdem manibus lauit discipulorum pedes, quibus postmodũ lauaturus erat pretioso sanguine totius mundi crimina. Lauit, inquã, & lotos instruit, qua alacritate inter se debeant Christiani similia exhibere officia, nullum obsequium vile & abiectũ reputantes, quod præstitit suis omnium Dominus & Magister.

Ex Ioan. 13. Text. Ante diem festum Paschæ sciẽs Iesus, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos, qui erant in hoc mundo, in finem dilexit eos?

§. I.

Festinior Dominus Iesus currit ad mortem, quàm ipsa paratur per hostes infensissimos.

QVI scire cupit, quo desiderio feratur Domin⁹ in mortẽ qua exæstuet cupiditate fondẽdi sanguinẽ pro hominib⁹; expẽdat illud, *sciens, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo.* Veniẽte hora, ipse trãtit, quasi pigritãtes carnifices ipse ociosim⁹ trãseat. Sic D. Ambros. meditatur & tardã hominũ cupiditatẽ & festinatissimũ Dei veniẽtis ardorẽ. Ait enim serm. 6. in Psal. 118. *Ego suscitari mihi charitatẽ cupio, & ad me plus charitas ipsa festinat, ego dixi veni, ille salit, & transilit.* Quibus modò volatilẽ Dei amorẽ in mortem meditator, carnifices cupiunt laniare Christũ, & Christus plus ad lanienã festinat, solicitantibus crudelibus hostib⁹ mortis hora venit; Dominus autẽ ad illã velocissim⁹ trãsit, carnifices præcurrit, hostiũ pernicissimã crudelitatẽ trãsit, adeò, vt tardãtib⁹ illis, ipse se se mysticè laniet. Huc spectat D. Gregorius Nissenus homil. 5. de Resurrect. expendens, quòd Dominus se se Amb.

in præſenti edendum dederit ſub ſpecie mactatæ hoſtiæ in ſanguine diuiſo à carne, cur hoc fecit? *Qui omnia pro dominica poteſtate & authoritate adminiſtrat, non expectat Pilati iudiciũ ſed per ineffabilem & arcanũ ſacrificij modũ ſua diſpoſitione & adminiſtratione præoccupat impetũ violentũ, ac ſeſe in oblationẽ & victimam offert, pro nobis ſacerdos ſimul & Agnus Dei.* Adeò ad mortem currebat, ſic anxius erat de effundendo ſanguine, vt non ſuſtinens Pilati & hoſtiũ tarditatẽ adinuenerit modum, quo illorũ rabiem præueniẽs ſeſe mactaret, dum ſanguinis poculum, & ſuæ carnis eſſum præpararet. Hinc ortũ habuit citiſsima illius in Cruce iam ſuffixi mors: etenim qui cruce mulctabantur non antea exhalabant animã, quàm á carnificibus eorũ frangerẽtur crura; verũ Chriſtus Dominus non expectauit carnifices, vt animã efflaret. *Tert.* Id quod notãs Tertul. aduerſus Gent. ait. *Spiritum cũ verbo dimiſit, præuento carnificis officio.* Sanè, quòd clamans expiraſſet, ſatis oſtendit non ex poteſtatis defectu morti occũbere; ſed ex ardentiſsimo deſiderio moriẽdi, quo pigros æſtimãs carnifices, feſtinior currit ad mortẽ, quam ipſi traherent. Sic ipſe ad mortẽ currebat, & præcurrebat omnes, vt feſtinãtes hoſtes tardos reputaret, & occiſsimos adhuc ſtimularet. Vnde de illo ad mortẽ eunte pulchrè meditatur D. Athan. de paſsion. *Athan.* aiens. *Reſumſit autẽ ſimul cũ trophæo veſtimẽta ſua ab illis, abiturus ad mortẽ, vt ea ſimul cum morte exueret, fecitq; eos accelerare qui ipſum ducebant.* Omnibus inferentibus mortẽ feſtinior Dominꝰ illã bibit, feſtinabant hoſtes, feſtinabãt carnifices, feſtinabat pater ipſe cœleſtis vt videret mactatũ illum agnũ, quo abolerentur peccata mundi, ſed feſtinior omnibus ipſe, omnes accelerare iubet & cunctãtes impellit, donec ſanguinẽ fundat. Accipite illuſtriſsimum Iepteæ prolis teſtimoniũ ab Ambroſ. *Iud.* lib. 3. Officior. c. 12. decantiſsimũ. Hæc iugulanda à patre duorũ menſiũ perijt inducias, quibus tranſactis, eadẽ hora *Amb.* currit ad victima. Tunc ſic Ambroſ. *Nec fletus æqualiũ mouit puellã, nec dolor flexit, nec gemitꝰ retardauit, nec dies præterijt, nec fefellit hora, rediit ad patrẽ quaſi ad votum rediret, & voluntate propria cunctantẽ impulit.* Quid aptius Chriſto? quẽ nullus diſcipulorũ gemitus, nulla matris mæſtitudo feſtinantẽ retardauit, nec negotijs ſæculorum acceptatus dies præterijt, nec fefellit hora; ſed ſciens quia iſta venit, feſtinior illa cucurrit ad victimam, & carnifices fecit accelerare, & cunctantem patrẽ impulit.

§. II.

Ingentem tormentorum, & cruciatuum molem quaſi breuem & horarium ducit dolorem humanæ ſalutis amator Dominus.

VNus Rachelis amor ſic Iacobũ deliniebat vel inebriebat, vt quatuordecim illi laborũ anni viderentur pauci, dũmodo optato potiretur cõiugio. Sic Iacobæa proles Chriſtus Dominus præ humanæ ſalutis amore longiſsimus cruciatuũ fluctus quaſi horarium laborẽ reputabat, de quo dicitur *ſciẽs Ieſus quia venit hora eius*, quaſi tota illa cruciatuũ ſeges, longiſsimũ illud tormentorũ tẽpus illi ſoli breuiſsimũ videretur & horarium. Hinc D. Paul. ad Hebræos c. 2. ait. *Eũ autẽ, qui modico quã Angeli minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſsionẽ mortis gloria & honore coronatũ, vt gratia Dei pro omnib⁹ guſtaret mortẽ.* *Ad Hæb.* Vbi maximè expendẽdũ eſt, quã paruũ reputet felleum illud tormentorũ poculũ quod nõ potum, ſed potus guſtũ æſtimat, adeò, vt guſtare mortẽ, breuiſsimã, & quaſi momentaneã mortis paſsionem hic reputent Chryſoſt. & Eucumen. Illis argutior D. Anſ. ait, *Dico, quia minoratus eſt, & hoc ideo, vt guſtaret mortẽ, ideſt, horariã & nõ longã quaſi aliquid guſtando trãſiret pro omibus.* *Aunſel.* Quid nũ Cruciatuũ illa infinita cõgeries, mille illæ nocẽdi artes, flagellorũ myriades, Pontificũ nocturnæ irriſiones, iudiciorũ actus, non multũ tẽporis cõſumſerunt? Equidẽ lõgiſsimũ tormentorũ fuit tẽpus patiẽti, ſed breue, ſed horariũ amãti. O quam amabat illa in Canticis quæ dicebat, *in lectulo per noctes quæſiui quẽ diligit anima mea* *Cant. 3.*

anima mea. Ecce tibi plures tribulationum noctes, plures patiendi necessitates, vnus lectulus videntur amasiæ. Sic
Gillib. expendit Gillio serm. 2. in Cant. *Multæ noctes; sed vnus lectulus. Multæ enim tribulationes iustorum; sed tamen quasi non sentientes, nec respicientes, vno dormiunt, & requiescunt in lectulo*: ac si dicat, quòd ingentem tribulationū multitudinem quasi non sentientes, vno, eoque brevissimo somno cōponant amantes. Verè nos Christus amat, cui longissimæ tormentorū noctes vnus lectulus, vnus somnus brevissimus sunt, cui tormentorū dilata & prolixa passio brevis sit & horaria. Nullus (si memini) Propheta, nullus canonicus scriptor de passionis dominicæ acerbitate egit, qui eam vel vastissimū mare, vel caliginosam tempestatem non appellaret. Quo spectat illud Hieremiæ: Magna est velut mare contritio tua, & Dauidicum aliud: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Vnus ipse Christus passurus intra calicis poculum totam hanc amaritudinem angustauit, alijs vastissimum mare, ingēs tempestas visa est; vni Christo Domino nunquam mare, nunquam tempestas, semper calix, semper poculum apparuit. Pulchrè Theophilact. Matt. 20.
Theoph. ait *Poculum dicit Dominus suam mortē, simul ostendēs quòd leue sit, & declarans, quòd ipse suauiter accedat ad mortem.* O maximus Christi amor! sic in hominū vilitatem æstuans, vt felleum dolorum mare reputet quasi potus calicē.
Isai. 40. Miratus Isaias, cap. 40. Dei penè incredibilem potentiam, ait: *Quis mensus est pugillo aquas?* nimirum iuxta Forerium, vna est, & sola diuina potentia, cui tota aquarum moles collata tam parua est, vt sunt aquæ, quas nos vola, seu fouea manus continere, seu mensurare possumus. Huic par immensa vis amoris Christi Domini, cui oppositæ vastissima dolorū & cruciatuum maria tam parua apparent, vt sunt aquæ, quæ minimo sufficerent poculo, aut manuali continētur calice. Adeò breues, adeò paruæ omnes passionis tribulationes vitæ sunt Domino, vt liceat illas pro minimo æstimare. Etenim sic ait.
Mat. 5. Matt. 5. *Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis*, nec aliud reputat minimum mandatum; nisi id quod de mortis, & de crucis supplicio habet. Ita D. Hilar. *Minimum est omnium Domini passio, & crucis mors.* Proh Deus immortalis! Proh ingens Dei in nos charitas! Siccine, ò Christe, viles creaturas amas, vt pro minimo ducas te morti dare, & immensos crucis subire cruciatus?
Hilar.

§. III.

Christi Domini amor in homines non finem; sed verticem & coronidem habuit.

CVm Christus Dominus dilexisset suos, ait Ioannes, in finem dilexit eos; sed quid est, in finē dilexit eos? an finem fecit amoris? an ingens ab incunabulis amor morte finitus est? Absit, imò nūquam pulchriùs eluxit diuinus amor, quàm media in mortis falce. Ita que moriens Dominus dilexit in finē, quatenus non simplicē finem; sed pulcherrimā fecit amoris sui coronidem. Moysis nitidissimas virtutes, quæ in eius morte splenduerunt, miratus D. Gregor. Nissen. ait. *Vt peritissimus statuarius tota vitæ suæ diligenter conficta statua, non finem in extremo fictionis termino; sed verticem imposuit.* Hæc summa perfectissimi operis gloria, si non simpliciter finiat; sed pulchra & elaborata exurgat coronide. Hæc prima Christi Domini amātis gloria, qui non finem in extremo; sed verticem, sed pulcherrimam coronidem imposuit. His amoris flammis exarsit, ea prōpsit charitatis miracula, quæ pro vertice seu coronide perfectissimi, & diuini amatoris spectantium Seraphim oculos in admirationem raperent. Huc
Exod. 12 spectauit lex illa Exod. 12. de agno igni ardente immolādo, etenim mysterio iubet, quòd agnus assandus, esset masculus anniculus. Cur anniculus? Iā explicat Psalm. 64. dicens, *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ*: quasi perfectus annus beneficentissimæ Dei bonitatis verticem & coronidem exaltet. Ita in agno anniculo, cuius sanguis exterminatorem ab Israelitarum domi-
Nissen.
Psal. 64.

bus arcuit, Dei Optimi Maximi benignitatis in ſuos vertex & coronis claruit. Vnde à Theologo Nazianzeno orat. 2. Paſchæ dicitur Chriſtus Dominus *Agnus anniculus, vt Sol iuſtitiæ, atque item vt benignitatis corona benedicta.* Ecce tibi diuini amoris & benignitatis verticem & coronidem. Ecce tibi Chriſtum Dominum Agnum anniculum, qui penè in mortis acie ſuorũ amore totus ſui immemor ſic ſuos armauit, ſic ſuos, qui erãt in hoc mundo, qui adhuc delicijs ſæculi incubabant, & cœleſtia reſpuebant, ſic, in quã, eos muniuit, vt à nullo exterminatore poſſent expugnari. Hæc fuit ſupremi amatoris, & benigniſsimi Dei vertex & coronis, quo legalis agni virtutem longè ſuperauit. Id attigit D. Cyprian. ſerm. de paſsion. fatus: *Sanguis Chriſti efficaciùs, quàm ſanguis agni illius, quem in Aegypto Iſrael immolauit, contrarias abigit poteſtates, cuius hodie tanta eſt authoritas & poteſtas, vt non ſolùm Iſraelitica limina muniat; ſed etiam ab his qui Iſraeliticè non viuunt, ſolum Sacramenti ſignum repellat dæmonia.* Expẽde illud, *etiam ab his qui Iſraeliticè non viuunt, expellat dæmonia.* Namque ſanguis legalis Agni benignitatis Dei in Hebræos impoſuit coronidem, eos, qui ritè immolabant, ab exterminatore defendens, verùm ſanguis veri, & anniculi Agni Chriſti eò ſe extulit, vt pro ſummæ benignitatis vertice & coronide etiam ſuos, qui erant in hoc mundo, qui adhuc ſæculo viuebant, qui nondum ſe ad bonam frugem receperant, à dæmonum tyrannide, & exterminatione defenſabat. Sic Chriſtus Dominus in extremo vitæ termino non finem; ſed amoris ſui verticẽ, ſed pulcherrimam egit benignitatis in homines coronidem. Hinc ſapiẽs illa Domini dilectrix vt ſummum Chriſti amorem expiſcaretur, ſeſe ad eius pedes proiecit. Cur ad pedes? Pulchrè D. Paulinus epiſt. 4. *In extremo licèt Saluatoris veſtigio caput ſuæ ſalutis inuenit,* quaſi nouerit, quòd diuini amatoris in extremis benignitatis erat coronis & vertex, ad eius ſeſe proiecit extrema, vbi fœlix ſummæ benignitatis offendit caput, & verticem.

Naz.

Cypr.

Paulin.

§. IIII.

Chriſtianum non agit, qui mortis venientis conſpectu ad feruentiora non ſe erigit opera.

ECce ipſe Filius Dei inſtantem iam meditatus mortem amoris erga ſuos opera excitauit, & auxit, *Sciens quia venit hora eius, cùm dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos.* Quis inde Chriſtianus vel mortis conſpectu ſeſe auidiùs virtuti non tradet? Quis ſtudioſiùs animi ſui ſalutem non quęret? Dicã vnde reprobus Iudas malè audit apud D. Chryſoſt. nimirùm iraſcentes Diſcipulos in Magdalenam, quòd Saluatoris caput vnguento pretioſo rigaret, ſedans Dominus Matth. 26. inquit, vt quid moleſti eſtis huic mulieri? bonum opus operata eſt in me, *ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, qui dicebatur Iudas, &c.* Expendite modò ſacri textus põderationem & notam: Tunc, inquit, profectus eſt Iudas, quando? dicẽte Domino, ad ſepulturã meam hoc fecit, tunc Iudas in proditionem profectus eſt. Eleganter D. Chryſoſt. hom. 2 *Tunc iſtud ad quod tempus relatum eſt? quando iſta locutus eſſet, quando ad ſepulturam dixit, atq; neque hinc compunctus eſt.* O perditiſsimi hominis argumentum ſingulare! mortem audit, ſepulturam percipit, & non compungitur, & ad ſalutis montem non aduolat? & idem, & ſui ſimilis in proditione perſiſtit! Vnus id Iudas faceret, & qui eius perditiſsimos, & deploratos mores imitantur. Equidem amantiſsimus hominũ Deus ab initio volens Iudam à præcipicio cuſtodire, hoc illi frẽnum iniecit, nimirum memoriam mortis, quam ipſius nomini indidit. Schariothis idem eſt, ac memorans mortem, vt iam immedicabilem eius videas animum, quando tanto fræno rupto, ſeſe voluit in præcipitium agere. Ita D. Paſcaſ. lib. in Mat. 6. inquit. *Porrò Scariotis, memeria mortis ſonat, vt ſit inexcuſabilis; quod nõ caſu, ſed ex meditatione mortis, Dominũ prodiderit.* Sic priſci Iudæi delicioſiſsimi hoſtilibus cincti Aſſyriorum phalangibus, cùm nullum eſſet euadendi ſuffu-

Mat. 26.

Chryſoſt.

fuffugium, cùm nihil viderent præter arma mortem hallantia, sic apud Isaiã c.22. loquuntur. *Comedamus, & bibamus; cras enim moriemur.* Hoc ellicit ex conspectu mortis perditissimus animus, vt plus inhæreat voluptati, vt securiùs delicijs vacet. Pulchrè D. Cyril. Alexand. ibi. *Impendens sibi conspicati periculum crudelitate Assyriorum, delicias consectati sunt, desperato, agresti, & securo animo sibi mutuò acclamando, comedamus, & bibamus.* Et meritò desperati, & agrestis animi esse perhibẽtur, qui vel ad mortis conspectum non sapiunt, qui vel audita morte in se signa salutis excitare negligunt. Huiusmodi erant notæ Gigantes illi primæui, qui post diluuiũ sese adhortantur. Gen. 11. *Venite, faciamus nobis ciuitatem, & turrim, & celebremus nomen nostrum antequam diuidamur.* Apud Philonem leguntur hæc verba, celebremus nomẽ nostrum, antequam dissipemur, quasi ex præterita clade iã suæ cladis sumpsissent augurium, & se consumptũ, dissipatumq; iri præuiderint, tamen perdissimi adhuc in peccatis persistunt. Vnde Philo: *Sunt etiam hodie qui valde sibi talibus rebus placeant, putantes inde se præclaram apud homines æstimationẽ acquirere, sed hi quamuis improbissimi, vltricem tamen scelerum suorũ Dei iustitiam præsagientes, dicunt, priùs quàm dissipemur Cur igitur peccatis, si vestra consilia & conatus dissipatum iri scitis?* Mortem nosti, & peccas? necẽ audis, & expectas, & vitæ æternæ prospicere non curas? Nullum salutis signum animo tuo mors ipsa aduẽtans imprimit? Insanus es, desperatus es, Christianus non es, cùm ipse Christus mortem suam in proximo esse prænoscens, maiores sui amoris & virtutum radios faciat conspicuos. Ea est equidem memoria mortis, quæ vel demoniaca pectora valeat cicurare. Superbissimus ille Sathan in Eremo vidit Iesum, & audet dicere: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* Proh temerariam dæmonis audaciam! Moderatior aliquãdo demoniacus apud Marc. c.5. *Vidit Iesum à lõge, cucurrit, & adorauit eum.* Vnde hæc tibi humilitas, superbissime omnium? Quæ res tibi hanc moderationem ingessit? Nescio an id ostendat Marc. aiens: *Et semper die ac nocte in monumentis erat.* Quasi cũ mortuis habitatio potuisset & cicurare, & moderare demoniacum animũ. Huc refero Chrisol. ser. 17. *Quid est, Diabole, quem promissione regni, vt te adoraret, subdolus ambiebas, nunc tremens prolaberis, & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloriæ, habitare fœtidis, corruptione cadauerum, reperitur in tumulis.* Quid mirum si adoret Dominum, qui habitationem habebat iuxta mortem.

Isai. 22.

Cyril.

Gen. 11.

Phil.

Mar. c. 5

§. V.

Christi Domini amor in homines efficacior ex parte mediorum, quàm Trinitatis homines in paradyso creantis.

IMmortali vita potiturũ hominem cõdidit ad sui imaginẽ beata Trias in paradyso: condidit, inquam, illũ, vt perfunctus omnium animalium imperio, immortalitate candidatus gloriosa cœlestis hæreditatis occuparet sedilia. Sed proh dolor! vno serpentis sibilo tam sublimi homo deuiauit à fine; hinc hominis reformator Christus prosiliens in mundum sic hominẽ ad paradysum regenerat, vt resistentibus aëreis potestatibus, tamen hominem ducat in exoptatum finem; *cùm enim dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Huc referam illud Prou. 30. *Tria sunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit fœliciter.* Quod si explicatiùs adhuc vis nosse quartum quod incedit fœliciter, is est paulò infrà, vt rectè Iansen. dicit, *Rex cui resisti non potest.* Quid plura? Bene cum homine actum fuit, quùm illum beata Trias in paradyso condidit, quùm illum sic amauit, vt glorioſę hæreditatis possessorem describeret, vt supernorum bonorum hæredem diceret. Sed inefficax ex defectu voluntatis humanæ, fuit iste beatæ Triados in homines amor, cui resistit serpens, & praua hominis voluntas. Vnde quartus aduenit Christus homo Deus, quartus, inquam, quia in eo præter personarum diuinarum ternarium adhuc quartum quid, nimirũ in

Prou. 30.

ſecunda perſona naturam hominis inuenio: quartus item, quia iuxta Lippomani ab Hebræis ſumptam ſupputationem, natus eſt 4. annorum millenario: quartum & Rex qui incedit fœliciter, cui reſiſti non poteſt, qui ſic homines dilexit, vt fœliciſsimo greſſu vſque in ſuæ dilectionis fines perducat. Non iã huic nouo dilectori hominum reſiſtet poteſtas vlla; qui quos amauit ad gloriam, confractis renitentium poteſtatum viribus, fœliciſsimum faciet videre finem. Id quod crediderim à Prophe-
Abac. 3. ta Abacuc mirificè decantatum, quùm ait: *Splendor eius vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Quaſi diceret: Ecce tibi fortiſsimum, illuſtriſsimum triumphatorem, cuius ſplendor lucidiſsimos ſyderum ſuperat radios, cuius ſtemmata nobiliſsima, vbi fortia & glorioſa eius facinora conſpicua latent, in eius ſunt manibus. Sic Hieron. Auguſt. Euſeb. Expẽdo tamen, quòd pro facinorum ſtemmatibus ſint cornua in manibus eius, nec vllum aptius excogitari poſſit ſtemma, vt Chriſti Domini triumphatoris exprimeret fœlicitatem. Etenim ſolemniſsimum fuit apud Imperatores maximos, ad oſtendendam ſui imperij fœlicitatem pro ſtemmate Amalthææ cornu vſurpare. Sic in aureis Antonini Pij numnis, & Lucij Septimij Gerę, & Veſpaſiani excuſsis Amalthææ cornibus hæc affulget ſubſcriptio, nimirum fœlicitas, vel fœlicitas tẽporum, vel fœlicitas publica. Ergo fœliciſsimi Regis Chriſti nullum melius ſtemma, quã cornua in manibus eius, vbi qua fœlicitate omnia à tanto Rege ſint peracta, notantur; vbi florentes corollæ pullulant quæ finiant hominum certamina, vbi fructus cernuntur, qui cum immortali ſtola reſtituant homini, nullo reſiſtente, Dei imaginem, vbi fortiſsimi & efficaciſsimi amoris effulgeat valor. Sic pulchrè D. Cyprian. lib.
Cypr. 2. contra Iudæos hæc eadem verba facit: *Cornua in manibus eius, ibi conſtabilita eſt virtus gloriæ eius, & conſtituit dilectionem validam.* Enimuerò dilectio, quæ apparuit in manibus Trinitatis creantis hominem originali decore exornatum, vt cœleſti potiretur regno, dilectio fuit ſufficiens quidem; ſed ex defectu voluntatis humanæ minimè eò attigit fœlicitatis, vt acquireret finem exoptatum in homine. Verùm in fortiſsimis Saluatoris manibus ibi rota & integra fœlicitas apparuit humana, ibi cõſtabilita eſt virtus gloriæ eius, ibi conſtituta dilectio valida, dilectio quæ neſciat carere fine, dilectio, quam aquæ multæ nequeant extinguere, dilectio efficax, quæ debellet contrarias poteſtates, & fine potiatur. Ecce tibi noui regnatoris & dilectoris fœliciſsimos progreſſus, cuius ſpecies apud Danielem cap. 3. medijs Babylonijs flammis tres pueros illæſos conſeruans viſebatur, vbi dicitur, *Species quarti ſimilis filio Dei.* Ad hęc Macha- *Macb.*
rius Chryſozephalus Epiſcopus Philadelphiæ, oratione de Cruce. *Quartus quoq; qui apparuit, quadripartitam crucem eius per vniuerſum orbem potentiã ſignificauit.* O quàm valida dilectio illa, quæ renitentem orbem ſubiecit! O quàm præpotens quarti huius apparentis robur, quod in contrariũ vergentem mundũ ad exoptatum finem reduxit, traxit. Meritò D. Auguſt. ſerm. 114. de tempore, ait: *Hinc intelligamus quantùm hominẽ diligeret ante culpam, quem ſic diligit poſt ruinam*, nimirum quo hominẽ in ſublime leuitantem ſubleuaret noui huius dilectoris efficacia, quem in profundum grauitantem fœliciſsimo greſſu conſtituit in Regno immortalitatis. Huic amoris Chriſti in homines fœlicitati auſpicium dedit aſſumptio illa nominis Tetragrammati, quo Deus acceſsit olim ad hominem creandum. Enim verò qui cœlum, & terrã, & alia creans tantùm dicitur Elohin, vt acutè notauit Venetus Armonton. 5. cant 1. cap. 17. creaturus hominem addit cognomen Tetragrammaton, ſiue quadrilitterũ; dicitur namque, *Et formauit Iehoua Elohin hominem puluerẽ de terra.* Quærei cauſa? quid additio quadrilitteri nominis protendebat? Sanè, ait Venetus, *Venet.*
Quaternarius hic illius Tetragrãmi, aut quadrilitteri dũ adeſt, omnia fœlicẽ ſortẽ conſequũtur. Quaſi iam inde notaretur fœlicitas humana ex nomine dilectoris noui, ex quadrilittero Ieſu eſſe futura.

Non

Non ab amore solo qui à triade; sed ab amore qui à quarto hoc nempe Christo Iesu est, homines perducendi erant in suæ fœlicitatis finem. Cui vi-
Cyril. detur cōsonare apud D. Cyrill. de adoratione in spiritu lib 8. illud Leuit. 19. *Quarto anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino*, quasi salutis fructus, & hominum perseuerans sanctificatio, ex quarti efficacia conquirat laudem. His adde Dauidicum
Psal. 44 cantui Psalm. 44 inquiens: *Indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.* Quòd si scire cupis, quale sit hoc fortissimum Dei præcinctum, consule
Ioan 21 Ioannem cap. 21. vbi significans Dominus Petro, qua morte eum clarificaturus esset, ait. *Cùm senueris, alius cinget te, & ducet te quò tu non vis.* Itaque mortis, crucisque præcinctum fortissimum induit Dominus, quo inimicos debellauit, totumque orbem ter-
Chrysost rarum æternùm confirmauit. Ab hac stat sententia Chrysost. hom in Gen. 2. quæ habetur 6. tom. aiens. *Per corpus, corporis expertes, & malignos dæmones debellauit: & per crucem de aduersarijs potestatibus triumphauit. Meritò dixit, indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. Et quid est quod mox inducitur? Etenim firmauit orbem terræ, qui non commouebitur. Quoniam ergo peccatum concusserat primùm orbem terrarum, cùm venisset Saluator, fixit crucē, & stabiliuit vniuersitatē.* Ecce vt Christus stabiliuit dilectionem validam.

§. VI.

Christus Dominus amator eximius in summa hominum malitia & improbitate id solum respicit, quod sui amoris flammas elliciat, & nihil aliud gaudet respici à fratribus.

MAgnū diuinæ pietatis argumentum est, quòd talia ac tanta ab hominibus, & hominum causa passurus Dominus, omne genus hominum non abominetur, sed adhuc homines diligat, & dirigat in gloriæ promissæ finem. Meritò D. Augus. serm. 120. de temp. miratus à crucifixo Domino paradysum latroni polliceri, ait. *August.*
Credamus Deum vel ex sola virtute patientiæ, qui dum ab homine crucis neci traditur, sic quoq; homini gloriā pollicetur. Quid diuinius? Quod diuinę pietatis indiciū clarius ab hominibus trucidari, & adhuc homines amare? Sanè non crimina, non scelera hominum respicit vis amoris; sed id solùm, quo homines valeant amari. Non videt delicta & rabiem; sed videt opus suum, videt suos, & cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos. Cur Publicanum lucris inhiātem Christus Dominus non respueret? Cur peccatorem pecuniæ deditum, nummis incubantē non abominaretur ille, qui à pecuniarum mancipio tradendus erat? id pulchrè insinuat Matthæus *Matth. 9*
ipse cap. 9. *Præteriens Iesus vidit hominem sedentem in Telonio.* Quod acutè *Chrisol.*
expendens Chrysol. serm 30. ait. *Vidit hominem, vt peccata hominis non videret, vidit opus suum, vt despiceret opera peccatorum.* Non ad scelera; sed ad id quod suum erat, respexit Dominus, vt posset inde amare; non contemnere. Ita prima Martyrum fax Stephanus rabidissimos inter hostes positus aiebat. Actor. 7. *Viri fratres, & patres audite.* Quæ pulchrè expendit Eusebius *Act. 7.* *Euseb.*
Emissen. dum dicit: Ecce Martyr quo se muniat, vt amet persecutores. *Memor fratrum; immemor persecutorum, recordans de qua radice processerit.* Sanè docuerat illum Christus Dominus, dū in nefarijs hominibus genus suum respicit, non delicta, ne mulctare queat; sed munerare. Verè in hoc & pater, & filius Dauidis, qui mittens armatos duces in parricidam Ablalonem, ait Reg. *2. Reg. 8.*
2. Reg. c. 8. *Parcite filio meo Absalon*, non proditorem, non parricidā commemorat; sed filium vocat, vt venia & amore dignus existimetur. Ita Ambro- *Amb.*
sius in Psalm. 118. serm. 14 vers. 4. *Tacebat improbitatis scelus, pietatis autē gradum, & nomē necessitudinis præferebat, vt pugnaturi non aduersarium Regis; sed filium cogitantes, dolorem læsæ pietatis inhiberent.* Sic Dominus oculos ab hominum deicidio auertit, & pietatis gradum,

gradũ & nomẽ necessitudinis prefert suos vocans, opus suum memorans, vt sine fine diligeret quos diuinis suis manibus nouit esse profectos. Equidẽ amator hominum Deus in suis nihil aliud gaudet videre præter id quod amare possit, quod ardentioris amoris sit incitamentum. Id quod bene caluerat Sponsa, Cant. 5. Vbi ait. *Adiuro vos filiæ Hierusalem, si inueniritis dilectum; vt annuncietis ei quia amore langueo.* Expendo illud adiuro vos; quasi metum incutiat, si aliud quid de illa enunciarent, præter id quod bonum & iustũ in ipsa est. Vbi eleganter Gillib. serm. 46. in Cant. *Quid tu? Quid fratrum mauis vitia numerare quam virtutes, damna quam dona, condemnare, quam condonare? Si te ad commendationem adiuratũ non sentias, non iam filia Hierusalem; sed filia Babylonis; filia Babylonis misera quis retribuet tibi retributionem? De sine in sanctis magis numerare detrimenta quàm lucra. Noli foris nuntiare, noli prædicare sodalibus tuis; nam sodales sponsi aures non accomodant, si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægrè audit iniurias dilectæ cuicumque dicis illi dicis; auris enim zeli audit omnia. Temerarium est dilectam cõdemnare dilecto; bona sibi vult nuntiare de sponsa & commendationi promtiùs aurem præbet. Nouit hoc sponsa ideo dicit adiuro vos, si inueneritis dilectum, vt annuntietis ei quia amore langueo.* Id solũ in dilectis homidibus patitur Christus Dominus videre, & sibi nuntiari, idque nititur mentibus nostris imprimere, vt videamus & noscamus in fratribus, nimirum quod nostrum & Dei amorem conciliat, quod ad commẽdationem faciat & laudem. Verum errores, scelera, delicta à nemine vult Dominus videri; immo vehementer odit eos qui fratrum solum noscunt vitas accusare, nihilque notant, nisi id quod, odium gignit, & supplicium affert. Videant isti quam longe à Chisti moribus absint. Vide lib 5. cap. 9. §. 4.

Cant. 5.

Gilib.

(i)

Textus. Et cœna facta cum diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes

§. VII.

Is reprobus apparet, cuius cor patet diabolo possessori.

IMminentis iam mortis tempus prędictum à Domino confirmat Ioannes aduentare ex impœnitentis & reprobi hominis audacia, qui ita sese proditioni faciendę aptauit, vt vix vllus expectandi in illo pœnitentiam locus maneat. Id quod eleganter crediderim insinuatum illis verbis. *Cum diabolus iam mißisset in cor*, pulchra similitudine sumta ab ijs, qui se possessores ostendunt alicuius agri in illum mittentes & intrantes absque vlla resistentia. Etenim tunc dicitur domus seu ager alicui tanquam possessori patere, quãdo is à nemine impeditus in illam mittit sua. Itaque eo deuenerat impœnitentiæ & reprobationis Iudas, vt in eius cor diabolus sine resistentia mittens, inibi vt possessor & Dominus sibi sedem pararet. Quam ex cogitationem refero D. Gregor. cap. 1. lib. 2. vbi sic. *Reprobi quidem corda sua non habẽt, quia ea diabolus possidet. Vnde & de proditore dicitur, cùm diabolus iam misset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes; si enim Iudas, & non diabolus possideret, ipse potius in eo bonum, quam diabolus malum poneret.* O miseram & deploratam conditionem illius, cuius cor diabolo occupanti suaque pro libito immittenti patet! Væ tibi homo, vbi diabolo licet sine resistentia in tuũ cor sua nefaria mittere, vbi tuo corde nocentissimas suas cogitationes reponit securas! Quandoquidem id argumentum est reprouatæ mentis, & cordis prorsus possessi á diabolo. Sane reproborum est non habere corda, vbi bonum reponant quæ sibi possessor diabolus immissis malis persuassionibus

Greg.

nibus præoccupat. Huc refert Diu. P. Chrysol. illum diuitem auarum reprobati hominis exẽplar singulare, apud
Luc. 12. Luc. cap. 12. erat is ea segetum multitudine plenus, quas non caperent horrea fabricata: quapropter animo anxius, cum nocte solus esset, sic agit. *Quid faciam? quad non habeo quo congregem &c.*
Chrysol. Ad hæc pulchre Chrysol. serm. 104. *Quid faciam? interrogantis vox est: & quem putas interrogabat iste? Erat in illo alter, quia ad eiº penetralia iam diabolus possessor insederat: & qui intrauerat in cor Iuda mentis eius tenebat arcanum.* Non habebat miser quo bona congregaret, quia cor eius possessori patebat diabolo, si cor suum possideret & non diabolus, in eo bona quam diabolus mala poneret. Sed cor eius non ipsi; sed alteri, quia ad eius penetralia diabolus possessor insederat. Quid plura? pereant quasi necessum est qui alienato à se corde non habent quo bona congregent, cum tanquam possessioni suæ illi sine resistentia immittat diabolus mala. Hæc tota reprobationis causa in Ephraim insinuatur
Oseas 7. apud Oseam cap. 7. *Factus est Ephrain quasi columba seducta non habens cor.* Enim vero cum columba dicitur, quasi pœnitens & gemebundus profertur, quis enim à columba gemitum pœnitentis, non speraret? Tamẽ desperata istius salus est, quia est columba non habens cor, vbi bonos reponat gemitus, & ex quo illos educat. Vnde
Rup. Ruper. *Columba esse debuit manendo in simplicitate paternæ fidei; sed seducente diabolo recessit in inopia cordis.* Quid gemitus proderunt illi qui cordis laborat inopia? qui cor non habet, vt bonum in illo reponat; sed magis illud diabolus possidet. Plane nõ defuerunt Iudę gemitus cum pœnitentia ductus retulit argenteos dicens. Peccaui; sed seducente, immo ducente diabolo recessit ad laqueum in inopia cordis. Væ illis, qui adeò cor suum permittunt possideri à diabolo, vt ipli ex cordes prorsus maneant.

§. VIII.

Calamitosum maxime homini, cuius in corde altas agit radices peccatum.

CVm diabolus iam misisset in cor, ait magna ponderatione Euangelista, quasi hoc ad Iudæ calamitatem & obduratum animum innecem Saluatoris innueret, quod diabolus in eiº corde miserit radices. Sed & illud maxime in præsenti notandum est nimirum, vt reliquas imminentis mortis circunstantias Euangelista diceret de singulis ait, sciens Iesus quia venit hora eius: sciens quia omnia dedit Pater in manus. At Iudæ proditionem mente conceptam cum notat solum dicit. Cum diabolus iam misisset in cor. Cur non dicit. Sciens Iesus, quia diabolus iam misisset in cor? Sane non multum hoc præscientiam Domini commendaret: peccatum enim corde insitum nemini licet occultari, omnibus vulgatissimum est. Vt quæuis planta quo altius mittit radices, eo manifestius profert extrinsecus ramos: ita peccatũ vt radices agit, sic sese extrinsecus prodit & vulgatur. Quam optime diuinus Medicus cauit. *Sol non occidat super iracundiam vestram*: de quo Theodo-
retus ait, *veretur enim ne noctu quiescẽs* *Theod.*
cogitatio morbũ augeat: nouit nãq; diaboli machinas. Sane semel admissº in cor de diabolus, nec continuo exufflatus eas radices agit, quibus vix queat eradicari. Nolo vobis in præsenti debere
Bachiarium Epistola de recipien. lap. *Bacha.*
vbi quam difficile in veteratum eradicetur peccatum ponderat his verbis. *Aspice quod nusquam in sacrificijs pecora senio confecta iugulantur, sed vbique aut agnus, aut vitulus, aut hircus, aut hædus immolatur, id est tenera adhuc & parua vel modica peccata. In vno tamen loco Heliam, bobem legimus obtulisse. sed hoc semel tantum. Hoc vni licuit Saluatori qui in veterata totius populi iugulauit.* Vbi peccata recentia sunt, nec altas adhuc radices in animo egerunt, haud diffi-

difficile per Dei auxilia hordinaria tol luntur, eorumque vulnera reparantur. Væ autem illi cui° in corde peccatum conſenuit, hoc vt tollatur, abſoluta ſal uatoris poteſtate pluſquam hordinaria opus habet. Ad Apoſtolos ſuos dicebat Dominus Matth 5. *Vos eſtis ſal terræ*, quippe ſal non medetur putridis & corruptis iam rebus. Sic peccatum præ ſenio putridum in hominis mente fugit hordinariam hominum medelam, Ita D. Chryſoſt. hom. 15. in Matth. fatus. *Vos eſtis ſal terræ, Quid igitur? Ipſi ne putrefacta medicati ſunt? Nequaquam: neque enim fieri poteſt, vt ea quæ iam corrupta ſunt ſalis perfricatione reparentur. Non ergo hoc fecerunt ſed ante renouata, ſibique tradita atque ab illa iam putredine liberata abſpergebant ſale & in ea nouitate conſeruabant quam à Domino ſuſceperant. Liberare quippe à putredine peccatorum, Chriſti virtus eſt.* Equidem ſi peccaſti, ſtatim auola vt medelam capias, præſentiſsimum enim eſt apud Apoſtolicos Sacerdotes recētum peccatorum remedium. Caue ne in pectore conſeneſcat peccatum, ne putreſcat, & putridum fœtat, periculum tunc erit ſalutis pene deſperatæ. Vna enim eſt potentia Saluatoris eaque maxima, & quo nolit paſsim exerceri, in vetuſtis & putridis peccatis curandis.

Mat. 5.

Chryſ.

§. IX.

Summa Dei ira eſt, quod homo ſcelera meditetur impunè.

COnceptā in diſcipuli animo proditionem vidit Dominus & nullo illum flagello caſtigat; ſed quaſi non videret ad pedes ſuorum lauandos ſe ſe parat. O indignationis diuinæ argumentum ſingulare! Proximi ſui in agrum volantes aues, & ſemina paſcentes ſi videat quis, & non dilapidet agrum, ſed prætereat, inimicus eſt, aut hoſtili indignatione poſſeſſus. Quam igitur inimicitiam, quam indignationem in proditorem haberet Dei iuſtitia, quandoquidem illius cordi inhærentem proſpicit funeſtam inferorum alitem; nec verbere fugat; ſed deſpiciens ſe ad lauandos diſcipulos parat? Nil ſane terribilius peccatori, quam nullo verbere tangi, quam impune manere ſub peccato. Leuit. 24. hæc lex firmatur. *Si homo maledixerit Deum peccatum accipiet; qui autem nominat nomē Domini morte moriatur.* Quis non miretur huius legis ſententiam? eum qui vane aſſumit nomen Domini morte perimit & blaſphemum iubet tantum manere ſub peccato. Pulchre ad illam D. Cyrill. Alex. lib. 14. ait. *Quid eſt quod qui maledixerit Deum non habet pœnam mortis; ſed qui nominauerit nomen Domini? Nonne multo grauius eſt maledicere Deum, quam nominare, quamuis in vanum nominaſſe dicatur?* In quem ergo iuſtius mitteretur mors, quam in tā tæ blaſphemiæ authorem? Quem dignius vorarent flammæ, quam illum, qui audet Deum maledicere? Et tam ē huic nulla pœna decernitur alia, præterquam quod habeat & accipiat peccatum, Quæ hæc pœna? Sane *multo eſt grauius accipere peccatum & habere ſecū quam morte mulctari. Mors purgatio eſt peccati ipſius, pro quo iubetur inferri. Vbi vero quis accipit peccatum & permanet cum ipſo, nec aliquo ſupplicio pœnaque diluitur, tranſit cum ipſo etiam poſt mortē & quia temporalia hic non perſoluit, ibi expendit æterna ſupplicia.* Non fauor miſericordiæ; ſed ſummus rigor eſt iuſtitiæ, quod peccator impune accipiat peccatum & ſub illo maneat. Ira eſt hæc ſumma Dei digne eiaculata in peccatores maximos; cuius ad aſpectū pauent & pertimeſcunt Angeli. Hinc apud Iſaiam cap. 26. vehementer ſcandeſcens Deus in impios ſic fatur. *Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam: in terra ſanctorum iniqua geſſit, & non videbit gloriam Domini.* Dixiſſet iratus, affligamus, laniemus, perimamus impium; ſed grauior & ſeuerior ira Dei ait, miſereamur, quod genus vindictæ perterrefecit Angelos. Ita D. Bernard. ſermone 23. in Cant. ad Angelos ſuos Deus ſic ait. *Miſereamur impio. Quibus pauentibus atque quærentibus, non ergo diſcet facere iuſtitiam? non, inquit, ſub denſque cauſam, in terra, ait, ſanctorum iniqua*

Leu. 24.

Cyril.

Iſa. 26.

Bern.

iniqua gesſit,& non videbit gloriam Domini. Expende illud,*quibus pauentibus,* quippe expauent Angeli Deum adeo iratum, vt minime vellet inpræsenti castigari impium;nec vlla in rerũ natura magis expauenda est vindicta, quam impiorum impunitas. Id quod egregie edixit Salomon apud Iosephũ maledico Semeiis enim Dauidem à regia expulsum audenter afflixit,horrendaque maledicta in illum congesſit à quo scelere liber & immunis euadés, auius est iuratum exilium Salomoni frangere. Tunc Salomõ ad illum. *Non euades pœnas periurij vir pessime; sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum iectum debachatus es, vt scias, quod nihil lucrentur nocentes, etiam si non statim post peccatum puniantur; sed per omne tempus, quod propter impunitatem securi esse videntur, crescit illorum pœna quam iam dudum sunt promeriti.* Non lucrum,sed damnum, sed detrimentum, sed ruinam maximam affert nocentibus impunitas,quo magis secure agunt in delictis,eo expauenda magis & horribilior eorum vindicta. Sane cum populum suum Deus seruare sibi vellet,eum peccatis fædatum vt expurgaret Babyloniorum carnificinæ tradidit. Dequo Hierem. capit.1. *Ollam succensam ego video,& faciem eius à facie Aquilonis.* Quasi diceret iuxta D.Hieron.D.Thom. & Theodoret. Video Hierusalem furenti Babylonio milite cinctam sic affici, vt sit mihi instar ollæ ardentibus vndique circumuallatæ prunis. Longe aliter Dauid omnino exterminandas gentes meditatur Psalm. 57. Vbi iuxta proprietatem originalem ait. *Ante quam intelligant ollæ vestræ rhanum,sic viuentem,sic in iræ turbine absorbebit eum.* Pulchre vt innueret indemnitatem impiorum ait, antequam intelligant ollæ vestræ rhanum;petita similitudine ex olla carnibus plena,cui paucæ pelleæ,vel leuissimi ramiruborum adhibentur,quibus instantanee consumtis sic manet olla quasi nec ignis odorem acciperet. Ita Panignus, Fœlix, & Isidorus Clarius; ex quorum sententia componamus modo Hieremiam, & Dauidem, vterque peccatorum supplicia præuidit, vterque ollam speculatus est; Hieremias ollam succensam vndique ardẽtibus prunis vallatam; Dauid ollam, quæ nec ignis odorem sentiebat,sed tantum à foris leuissimo quasi fulgetro tangebatur. Que tanti discriminis ratio? Sane ille seruandam supplicijs videbat ciuitatem;hic omnino extirpandam,*sit viuẽtem,sic iræ turbine absorbebit eum.* Non ob aliud impunitas impio datur; nisi vt indispositus & crudus iræ turbine absorberi pœnit' possit. Etenim dũ ignis flammans ollam affligit;non ira sed peccatorum purgatio; vbi olla nec ignis odorem nouit, ibi irę turbo indispositos & crudos vorat.

Ioseph.

Hier.1.

Ps.57.

Pag. Fœl. Isid.Cla.

Text. Et sciens Iesus quia omnia dedit pater in manus, & quia à Deo exiuit,& ad Deum vadit.

§. X.

Humanæ voluntati Christi Domini debemus largissimam effusionem sanguinis nostræ salutis gratia.

Mald.

CErtissimæ iam mortis argumentum,idque euidentissimum proponit Ioannes, eo quod sciat Dominus se ex Deo exiuisse,à quo etiam liberam haberet potestatem se pro mũdi amore mactandi. Huc enim semper spectabat humana Christi voluntas, vt homines vsque ad sanguinis largissimam effusionem amaret, non licebat id antea,quia tempus à Patre constitutum nondum aduenerat, modo videt iam venisse tempus,iam omnia sibi à Patre tradita,nimirum facultatẽ, qua omnib' expetitis modis sese morti tradat, quid tunc cum liceat mori, cunctabundus hærebit? Necessũ erit quod ad mortem Patris imperio solo impellatur? Absit, non est hoc illius voluntatis, quæ sciuit á Deo summo genus suum,& originem esse;non est hoc voluntatis Christiferæ que tota

in

in effuſionem ſanguinis propendebat.
Zeno. Pulchrè D. Zeno, ſerm. de Spe, Fide, & Charitate, nos in proximorum amorē nititur obligare hac ſola ratione, quòd ſimus filij cœleſtis & æterni Patris. Ecce illius verba. *Nonne pater vnus eſt omnium veſtrū? Quiſquis igitur nobilitatis ſuæ conſcientiam retinet, diligat fratrem, neque aliquid audire ſpectet ex lege, ne admonitione pietati aliquid derogetur.* Mille ſunt Dei præcepta, mille leges, quibus quiſque tenetur proximum & fratrem amare; ſed his ſolis ſeruntur non adeò perfecti homines; at illi viri qui nobilitatis ſuæ qua à cœleſti parente genus ducunt, conſcientiam retinent, hi protinus effunduntur in amorem fratrum, ſuæq; ingenuitati exiſtimant derogari, ſi credantur, cùm liceat amare, alterius legis admonitionem ſpectare. Hinc iā patet Aquilini Ioannis acumen, qui certiſsimæ per ſanguinem redēptionis humanæ iam inſtantis hoc poſuit argumentum ſingulare, quòd ſciuerit Dominus Ieſus ſe à Deo exijſſe, & ſe moriēdi liberam habere poteſtatem. Etenim dum à cœleſti Parente nobilitatis ortę conſcientiam retinet, òquàm fratres amabit! O quàm largè pro fratribus effundet ſanguinem, nec aliud quid ſpectat audire ex lege, ne admonitione ſuæ in homines amatrici voluntati aliquid derogetur! Sanè præceptum fuit Chriſto Domino à Patre, vt moreretur, ſed ea erat illi in homines voluntas, vt nullius legis admonitionē requireret ac expectaret; ſed ipſa ſeſe vitrò & ſpontaneè mille modis, mille cruciatuum inuentis, mille pœnarū cogitationibus mortem ad acerbiſsimā pararet, & quùm omnia perficere licuit, non tardauit.
Gerard. Id quod expendens D. Gerard. lib. de ſpiritualib. Aſcenſionib. cap. 32. fatur. *Chriſtus patiebatur tantum quantū voluit.* Quaſi diceret, volūtas Chriſti fuit regula immenſæ magnitudinis pœnarum, voluntati humanæ Chriſti Domini potuit reſpōdere vaſtiſsimum illud paſsionum mare. Non id poſtuláret iuſtitiæ rigor, non æquitas diuini Patris, non hominum neceſsitas, quantumuis maxima; ſed Chriſti voluntas humana his omnibus inhiabat. Quò crediderim ſpectaſſe protentum illud quando ſanguis ipſe effuſus humanam in Chriſto Domino voluntatem aduerſus hæreticos confirmauit. Etenim vbi Pirrhus, & alij humanam Chriſti Domini voluntatem negarent, Eucharisticus ſanguis miro modo attramentum effecit, quo viri impij excommunicarētur, quaſi profuſi ſanguinis eſſet voluntatem Chriſti humanam, à qua profluit, teſtificari. Rem narrat Theophanes tom. 2. conc. in vita Theodori *Theoph.* Papæ, ita fatus. *Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine conuocata Eccleſiæ ad ſepulchrum verticis Apoſtolorum acceſsit, & diuino calice expoſtulato ex viuifico ſanguine in attramētum ſtillauit, & ita propria manu depoſitionem Pirrhi excōmunicati facit.* Sanè intererat effuſi ſanguinis diuini, Chriſtiferæ voluntatis humanæ teſtificatio, à qua habuit ſic in immenſum effundi pro hominū ſalute & libertate. Hæc enim ſola voluntas poſſet ſeſe in omnia cruciatuū genera parare, quæ effrænis inimicorum rabies paſsionis tempore excogitauit. Vnde cùm ſumma dolorum & conuitiorū tempeſtate lignum crucis immineret, ibique quicquid humanum in Chriſto erat, manifeſtum extaret, ait Matth. cap. 27. *Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam,* *Mat. 27.* *Hic eſt Ieſus Rex Iudæorum.* Quæ eſt iſta tantorum cruciatuum cauſa? An quòd Rex eſſet Iudæorum? An quòd Regnum ambiens in Cæſarem rebellaret? An quòd aliud crimen putaſſet? Abſit, his enim omnibus à Iudice examinatis aiebat: *Non inuenio in eo cauſam*, nec vllum ſcelus humanum tam immenſæ dolorum ſegetis poſſet eſſe cauſa. Ea ergo erat vnica & conſpicua cauſa dolorum immenſitatis, nempe voluntas humana ſaluantis, & gratioſus in homines amor. Accipite D. Cyprian. ſerm. de Paſsion. ſic fantem. *Cypr.* *Cauſam mortis in te non eſſe Pilatus ipſe prædixerat, & Cayphas mortem tuam pro inimico populo ſatisfacturam, cùm eſſet Pontifex anni illius, prophetauerat. Tu de morte non agis, de opprobrijs non contendis: ſed hoc vis intelligi quæ ſit cauſa mortis, quis quæſtus, vt vtraque recognita peccatum appareat, & gratia.* Et quidem

quidem tunc maximè gratia & beneficentia Saluatoris commendatur, cũ nulla alia in eo terribilium & innumerabilium tormentorum causa inuenia tur, quàm eius libera voluntas hominum amatrix. Quapropter in eo quòd Pilatus nullam aliam inueniat, neque apponat causam, & Pontifex insinuet eam debere esse hominib⁹ salutarem, cogit ipse Saluator mentes creatas, vt putent vnicam cruciatuum causam in Domini patientis refundendã esse in arbitrium & voluntatẽ, quæ suæ memor ingenuitatis, omnia tormentorum genera pro hominum salute vltrò fuit amplexata.

§. XI.

Mundi Principibus omnia fuginnt è manibus, solius Christi singulare fuit vniuersa suo habere semper imperio subiecta.

OMnibus hæc miseria est Principibus mundi, quòd nudi ab vtero matris nascantur, & nudi illuc reuertantur. Sic Eccles. c. 14. Omnia licèt suæ ditioni subijciant, omnia tandem illorum elabẽtur manibus. Vnde Iob. cap. 21. post infinitas propè fœlicitates mundialiũ hominum enumeratas finit tamen. *Verùtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longè sit à me.* Vnus fuit & omniũ celeberrimus Heliogabalus, qui eò totam mentẽ suam contulit, vt de bonis suis haberet in manu, quando necessũ fuerit animam halare, fœlicissimum iudicabat, si diuitijs suis immoreretur. Sed accipite Lãpridium de illo fantẽ. *Parauerta fumes blatta & serico & cocco intortos, quibus si necesse esset, laqueo vitã finiret. Parauerat & gladios aureos, quibus se occideret, si qua vis vrgeret. Parauerat & hyacinthis, & smaragdis venena, quibus se interimeret, si quid grauius immineret. Fecerat & altissimã turrim substratis aureis gemmatisque antè tabulis, ex qua se præcipitaret dicens etiã mortem suam pretiosam esse debere: sed nihil ista valuerunt, nã & occisus est per scurras, per cloacas ductus & in Tyberim submissus est.* Hæc Lampr. Quippe ex tantis paratis, & studio cõparatis, vt mortem pretiosam faceret, nihil tempore mortis habuit ad manũ. Quid plura? Nec tunc temporis habent manus. Sic Dauid Psal. 75. Assyriorum ferocientem superbiã ridet: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarũ in manibus suis. Id quod significantiùs adhuc D. Hieron. explanat, fatus: *Non inuenerunt omnes viri exercitus manus suas.* Fidem huius rei facit ille purpuratus dives, qui Luc. 15. clamabat ad Abraham. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aquam, &c.* De quo, vt acutè, & eleganter Chrysol. serm. 3. *Quid est quod dicis, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti in aquam? Ergo iuxta te est aqua? Si iuxta te est, quare de proximo non sumis? Quare? quia vinctæ sunt manus tuæ.* Sanè hæc est omnium purpuratorum extrema miseria, quòd non habeant in manu bona sua, quòd nihil ad manum inueniant, quòd neque inueniant manus. Omnes vt nudi nascũtur, nudi in morte manent: vnus Christus Dominus vt natus est Rex, sic regio stẽmate mortem adit, qui omnia mundi bona etiam ad mortem famulantur, nec quid elapsum manibus eius se eripuit potestati. Id quod eleganter attigit D. Cyril. Hieros. Cathec. 3. sic fatus. *Omnes Reges cùm moriuntur, vnà cum vita exuuntur omni potestate: Christus autẽ crucifixus nunc ab vniuerso orbe adoratur, crucifixum hunc annuntiamus, & tremunt dæmones, non pudeat itaque nos crucis Christi.* Cur pudeat illius mortis, qui medijs mortis faucibus omnia habet in manibus? Cui nos illi eripiem⁹, cui nihil in morte surreptũ est, imò ibi imperio suo & arbitrio omnia moderatur? Hunc solum Dominum cuncta creata bona, & in ortu, & in occasu comitãtur: fœlices vos qui huius Dñi subdimini potestati, omnia bona sua habet ad manus, quibus reficiamini! Vn de Hugo Victori. l. 1. Miscel. tit. 85. hãc reddit rationẽ, cur Deus homo factus sit, nimirũ, *Vt siue ingrederetur, siue egrederetur, in ipso pascua inueniret natura cõdita ab ipso.* Sẽper ille siue in exortu, siue in interitu omnia erunt præ manibus, nunquam adeò nudabitur, quòd plenis manibus te non possit pascere.

Ecclesiast. 14. *Iob. 21.* *Lampr.* *Psal. 75.* *Hieron.* *Luc. 15.* *Chrysol.* *Cyril. Hieros.* *Hugo Vict.*

Text. Surgit à cœna: & ponit veſtimenta ſua: & cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

§. XII.

Ad prælaturam aſcenſuri, ſeruire diſcant.

ECce vobis vnigenitus Patris ſummi imperij hæres, depoſitis veſtibus, præcinctus adeſt pauperibus hominibus ſeruiturus, an quia hæreditariæ dignitatis, & habiti regni oblitus eſt? Immò quia ſe rerum creatarũ prænouit hæredẽ. Ita Rupert. ſingulis humiliantis ſe Domini circunſtantijs ſingula magnalia ab Euangeliſta præfata componens, ait: *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit veſtimẽta ſua*, quaſi nulla res magis deceat eos qui ad imperiũ nati ſunt, quàm ſeruilis habitus, & conditio præſumpta. Hinc Nazianz. in laudem Baſ. fatur. *Nauticam legem præclarã cenſeo, quæ gubernatori futuro primùm remos committit, deinde ad prorã collocant. Eadem rei militaris eſt ratio, miles primùm, deinde centurio, tum Imperator.* O præclarã Imperatorum philoſophiã, non in libris inuentam, non auribus hauſtam; ſed in ipſa ſeruiendi & obtẽperãdi experientia repertã! Sanè Deus cùm primùm mundialium rerum Imperatorem creauit Adamum, non illi priùs regni tradidit clauum, quàm præceptum poſuit, cui ſeruiret & obtemperaret. Cuius rei cauſa? Pulchrè D. Cyrill. Alex. lib. de Adorat. in ſpiritu. *Quoniã tam præclaris dotibus ornamentum oportebat non ſinere in arrogantiã facilè prolabi, præſertim ignorantem ſeruitutem, & conditionem mancipiorum.* Detrimentoſa quidem, & plurimùm detrimentoſa gubernatoribus ſeruitutis ignorantia, & qui neſcit mancipiorum conditionem per ſeruitutis experientiam, miror, ſi ſubditis exiſtat ſalutaris. Quis ſapientior, quàm ipſa Dei ſapientia Chriſtus? De hoc D. Paulus ad Heb. c. 5. *Et quidem cùm eſſet Dei filius, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis.* Expende, quo medio filius Dei ſapientia diuina ſalutaris factus ſit ſibi obtemperãtibus, an quia innata ingenuitate & nobilitate pollebat? an quia omnium hæres naturalis? an quia diuina imbutus ſapientia cuncta percalebat? Sufficerent forſan hæc gubernatori maximo; ſed qui ſalutaris voluit fieri gubernator, omnia hæc poſt habita aliam didicit philoſophiam gubernandi, nimirũ cùm eſſet filius Dei, didicit obedientiã. Hinc Arſelmus: *Expertus eſt in ſe ipſo laborem obedientiæ. Non enim ſcire poteſt afflictorum labores, qui afflictionis experimentum non habuit.* Quis iam ad prælaturę clauum accedat, nulla ſeruitute prælibata, cùm ipſe Dei filius non aliò factus ſit ſibi ſubditis ſalutaris; niſi priùs ſeruitutis & obedientiæ præcinctus habitu? Deponat oportet hẽrilem habitũ, & ſeruorum laborantium fiat ſocius, qui regium dignitatis ſplendorem prę lucére præoptat. Nunquam enim patentior & clarior regius ſplendor, quã in ſocietate laborantium ſeruorũ. Crucifixorum ſeruorum ſocius erat Dominus, & media hac ſocietate regia eius maieſtas clariſsima innotuit. Id quod meditatus D. Aug. ait ſerm. 120. de temp. loquens de ſancto Latrone. *Apoſtolis poſt diuina miracula deſperantibus, ſolus hic non acquieuit ſcandalo crucis & mortis, ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius probatur doloris.* Expende illud, *ſolus hic teſtis eſt maieſtatis, qui ſocius eſt doloris*, quippe nullum teſtimonium euidentius regiæ, & beneficentiſsimæ Chriſti maieſtatis apparuit, quàm cùm medius ipſe inter laborantes ſtetit ſocios: in ſeruitutis, in dolorum & afflictionis ſocietate, ibi conſpicua creuit noſtri dignitas Imperatoris.

Naz. *Cyril. Alex.* *Ad Heb. 5.* *Anſel.* *Aug.*

§. XIII.

Chriſtus Dominus omnium bonorum abnegationem & nuditatem perſuadet homini, vt illum in filiorum Dei libertatem reſtituat, & in paradiſo aſſerat.

OPræ omnibus diuitijs fœliciorẽ & glorioſiorem nuditatem! Tecum

cum filiorum Dei libertatem, & hæreditatem paradisi, & Dei amicitiam habebamus, à quibus omnibus excidimus, re vna amissa. Meritò Christus Dominus iuxta præfatã Ruperti ponderationem, *Quia à Deo exiuit, idcirco ponit vestimenta sua*, vna enim est filiorum Dei gloria, quæ Patri placent, nempe nuditas. Stultus factus Adam à Deo fugiebat conditore, cur fugis Adam? cur parentis optimi conspectum
Gen. 2. vitas? Ait ipse, Genes. 2. *Eò quòd nudus essem.* O stultam fugiendi Deum rationem, inquit Eucherius in Catena, *quasi ideò posset displicere quòd nudus esset, cùm vtique melius Deo placeret, si sic maneret sicut eum ipse fecerat.* Vtinam
Euch. ab innata nuditate non ipse descisceret, vtinam vt à progenitore Deo fuit ortus, sic nudus permaneret, nulla alia re melius progenitorẽ referret. Proh dolor! ignarus nuditatis boni, primas emendauit vestes à ficu, & quis numeret mala, quæ nuditate explosa, cum vestibus aduenerunt hominibus?
Niss. Ecce in vno Ioseph quanta prædicat D. Gregor. Nissæn. in illud 1. ad Cor. 6. Omne peccatũ quod fecerit homo, &c. *Rursus*, ait, *Ioseph per vestem appetitur calũnia, fratres priùs accepta eius veste per illam improbe calumniabantur fuisse eum à bestia deuoratum. Nunc autem tunica eius accepta, mulier accusat tanquam fornicatorem. Iosepho conuenit vox Dominici, diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt mendacium.* E vestibus prosiliere calumniæ, proditiones, mendacia, è vestibus seruitus, captiuitas, vincula, & vix est vllum in orbe malũ, quod cum veste non acciderit naturæ humanæ. Hinc Ioseph Putipharis seruus, relicta veste, aufugit, tunc primum amissi cum veste regni prætendens præ-
Nilus. fugium. Id quod elucidat D. Nilus in Ascetico hæc verba fatus: *Relicto in manu eius pallio, aufugit, & egressus est foras, tanquam in virtutis paradiso nudus ambulans, primum illum parentem nostrum imitatus, qui præclarum nuditatis munus à Deo obtinuit, quoad per contumaciam in vestimentorum necessitatem incurrit. Quandiu enim resistit aduersarijs suadentibus, vt Dei mandatum violaret, nudus vt luctator in stadio stetit, victus verò, & seruus effectus deposita, simul cum certandi habitu, nuditate, indutus.* Rectissimè sanctus vir memorans regiam & victricem Iosephi nuditatem, qua auitæ & primæuæ hæreditatis referebat gloriam, simul deflet ab Adamo vestes fuisse excogitatas, nuditas enim & paradysum, & Deum, & libertatem nobis donabat, vestes parturiere à paradiso exilium, cum Deo inimicitiam, seruitutem, & innumera mala. Hinc reformator noster totus in vestes scandet, etsi nuditatem iterùm persuadeat, hominem in amicitiam Dei, in Dei filiorum libertatem, in paradisum facilè reuocandum cernens, in vestes malorum causatrices irascitur. Vnde Hierosolymam appropinquans visa ficu accessit, vt vesceretur fructibus, cùm non esset ficorum tempus, vt Marc. cap. 11. notauit, & nihilominus *Mar. 11.* maledictione percussit arborem, eam iubens exsiccari? Quis non miratur Deum irascentem, quòd ficus ante tempus fructum non habeat? Quæ est hæc causa diuinarum irarum? Cur in arborem tam intempestiuè Dominus irascitur? Sanè non defectus ficorum, quorum tempus non aderat; sed folia ficus, quæ primas induxerunt vestes, & nuditatem hominis eliminarunt, irascenti Domino dederunt causam. Quod attigit D. Cyrillus Hie- *Cyril.*
rosolymitan. Catech. 13. aiens: *Tempore peccati foliis ficus circundabantur, ideò Iesus finem signorum dedit ficum, iturus enim ad passionem maledicit ficum dicens, non amplius quisque de te comedat, dissoluta est damnatio, cùm tantum folia ficus circumfusa essent, venit in tempore, in quo cibus non inueniebatur, sed venit sciens, quæsijt non ignorans quod non esset inuenturus, sed figuram maledictionis vsque ad folia tantùm faciens.* Expende prima illa verba, tempore peccati foliis ficus circundabantur, & hæc vltima, figuram maledictionis vsque ad folia tantùm faciens, quippe in solas vestes irascitur Dominus, & totum putat salutis nostræ negotium fœliciss imum, si tantùm ex sufflatis è medio vestibus, antiquam

induamus innocentiæ nuditatē. Quo circa aſcenſurus crucem nudus apparuit, vt nobis exemplar oſtenderet illorum, qui paternam obtinebunt hæ-
Athan. reditatem. Sic D. Athanaſius orat. de Paſsione & Cruce. *Exuebat veſtimenta ſua; decebat enim cùm hominem introduceret in paradiſum, exuere tunicas, quas Adam accepit, cùm è paradiſo eijceretur.* Porrò nudi egreſsi ſumus in paradiſo, obſtetricante manu Domini, vnde neceſſum eſt vt illuc nudi reuertamur.

Text. Deinde miſit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes Diſcipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.

§. XIIII.

Mundicies Chriſtiana facilè obtinetur per compendium humilitatis.

IAM vt munderis, Chriſtiane, non tibi mare æneum tranādum, quod vel duodecim boum humeros premat. Totum Chriſtianorum lauacrū pelui clauditur parua, quæ vel manu hominis poſsit portari. Aquam in pel uim Dominus mittit, & ipſe eā priùs tollit, vt te lauet, non enim tibi lauacrum offerre voluit, niſi facile, & cuius ipſe priùs grauedinis experientiam
4. Reg. 4 faceret. Heliſ. 4. Reg. 4. aiebat puero ſuo. *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri.* Vbi acutè notat Ioannes
Ioan. Hieroſ. Hieroſ. de inſtit. Manach. c. 41. Prophetæ facilitatem aiens. *Baculum vtique non dediſſet ei Propheta geſtandum, niſi eum manu ſua ſolitus eſſet portare.* Priùs ipſe baculi pondus & virtutem præſenſit, ponderauit, & ſic illum puero tradidit, vt miracula faciat. Longè facilior Dominus, quod paſsionis lauacrum inſtituit, vt mundaret genus humanum, prius ipſe ſuſtinuit, prius ipſe ponderauit, & ſic facilitatem expertus, illud nobis tradidit. Tradidit nobis, inquam, lauacrum non de ærei maris pondere duodena iuga boum premente, ſed de facili pelui hominis ad manum data commendatum. Pulchrè D. Irinæus lib. 3. cap. 20. Dei ad- *Irinæus.* uenientis cōmoda ſic expendit. *Quando incarnatus, & homo factus, longam hominum expoſitionem in ſe ipſo recapitulauit, in compendium nobis ſalutē præſtans.* Quis prolixas legis antiquæ obſeruationes ſuſtineat? Quis tot illa vm bratilia, & inania lauacra ferat? Igitur placeat nobis Saluator Ieſus, qui prius in ſe ponderauit onus, quod ſuis impoſuit, qui mundiciē & ſalutem in compendio dedit, qui totum mare æneum ad facile & manuale reduxit lauacrū. Naaman Syro leproſo. 4 Reg. 5. dixit *4. Reg. 5.* Eliſeus: *Lauare ſepties in Iordane.* Cur ſepties? cur non ſufficeret ſemel lauari? Adhuc tunc per longas ambages dabatur mundicies; nondum Chriſtus Dominus venerat, cui ſoli reſeruatum manebat, vt in compendio ſalutē propinaret, & breui lauacro antiquas omnes comprehenderet lotiones. Iubetur Naaman ſepties lauari, ait Tertull. *Tert.* lib. 4. in Marc. *Quia vnius lauacri vis & plenitudo Chriſto ſoli dicabatur, facturo in terris ſicut ſermonem compendiatum, ita & lauacrum.* Solius Chriſti erat mare æneum, ad paruæ peluis facilitatem redigere, & animarum mundiciem in compendio præſtare. Hoc à Chriſto Domino datum ſalutis compendium notabat D. Paulus ad Hebr. *Ad Heb.* 10. fatus. *Habemus fiduciam fratres in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti, quem initiauit nobis viam nouam & viuentem.* Quibus expendo, quòd ſanguis Chriſti dicatur nobis eſſe initium viæ nouę, & viuentis, ex quo fiduciam habemus intrare cum Sanctis. Sanè poſt initium viæ cuiusvis multæ ſeſe offerre ſolent hinc inde ſemitæ, & longiſsimæ ambages, quæ dubiam viam faciunt. At initium viæ nobis à Chriſti ſanguine oblatum ſine ambagibusquā citiſsimè nos introitū Sanctorum pandit, quaſi per nouum cōpendium initiū ſibi finem coniunctum habeat. Vt meritò dicat D. Aug. li 9. de ciuit. c. 15.

Beatus

Beatus, ac beneficus Deus, particeps humilitatis nostræ, cõpendium præbuit participandæ diuinitatis suæ. Quisquis in vijs compẽdia captas, Christum ama, qui salutis viã tibi in compendio præstrauit. Sed scire cupis, in quo situm sit compendium illud. Equidem præclarè Augustin. ait. *Particeps humilitatis nostræ compendium præbuit.* Cõpendium habet, qui humilitatis Christianæ sumit documentũ singulare. Quot opera fecerat Pharisæus ille apud Luc. c. 18? Quas virtutum vias non presserat? Ieiunia peregerat bis in Sabbatho, decimas soluerat, & alia plura; publicanus homo verbulũ solum fecerat dicens: *Domine, propitius esto mihi peccatori,* & iustificationis viam inuenit descendens iustificatus præ illo. Opræclarum humilitatis compẽdium! Id ponderat D. Chrysost. hom. 4. in Isaiam dicens. *Pharisæus opera iustitiæ præstabat, publicanus verba dicebat modestiæ: & verba plus potuerunt, quàm facta, tantusque thesaurus cum contumelia reijcitur, & tanta inopia in diuitias commutata est.* Disce humilitatem, & salutis compendium habes, & vel verbulo humili cælestes ad te trahes thesauros. Dignè stupet Saluatoris ingenium Cellensis Abb. lib. de Panibus, c. 12. quòd in lachrima humili fecerit adeò compendiosum lauacrum, quo nõ septies, sed vel semel lauati salutem adipiscamur. *Mirum,* ait, *in hoc artificis Dei ingenium, vt lachrima de venis erumpens peccatorum, profusa humiliter absorberet omne peccatum.* Non de mari, sed de peluis, vel de oculi gutta ad animorũ munditiem fecit lauacrum compendiatum. Et quàm compendiatum? D. Chrysost. hom. de cæco nato, ait. *Peccasti? Luxisti? Peccatum soluisti.* Hoc compendium sciuerat illa in ciuitate peccatrix, dum stans retrò lachrimis cœpit rigare Christi pedes. De illa idẽ Chrysost. orat. 2. de Prec. vbi sic. *Mulier quæ intẽperantia, & meretricio quæstu, omnem anteactæ vitæ cursum confecerat, simul atque se ad Christi pedes abiecit, salutem consecuta est.* Adeò compendiosa est via salutis, quæ per humiles lachrimas fit Christianis.

Aug.

Chrysost.

Cell.

Chrysost.

Chrysost.

§. XV.

In paruis priùs exercendus est qui velit facilè magna superare.

NOnne vides qualiter Dominus antequam è cruce pretioso sanguinis sui lauacro integrum hominẽ aggrediatur mundare, aquam in pelui accipit, vt Discipulorum pedes lauet? Sic, sic se prępparat, & exercet in paruis, vt facili negotio existat victor in magnis. Paul. ad Heb. 2. iuxta D. Thom. & Glossę constructionem, sic de Iesu dicit. *Eum qui modico quem Angeli minoratus est, vt gratia Dei gustaret pro omnibus mortem: videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum.* Ecce tibi de morte triumphaturus, non priùs aggreditur humiliationem mortis, quàm sese antea in alijs humiliet, & minoret. Summam Dei humiliationem & abiectionem mors habebat, quam vt facilem, & breuem redderet Dominus, priùs alias subiuit humiliationes, se ad pedes Discipulorum abijciens, eosque aqua lauans. Id quod notauit D. Anselmus, cùm ait: *Dico quia minoratus est, & hoc ideò vt gustaret mortem, id est, horariam, & non longam, quasi aliquid gustando transiret.* Si enim quæreres, cur Deus minoratus sit vsque ad Discipulorum pedes? vsque ad peluim? vsque ad sordium lauacra? Verè respõdet Anselmus, quòd illæ humiliationes factæ sunt ideò, vt breuior, & facilior redderetur penè incredibilis mortis humiliatio. Animus enim in paruis exercitatus, facili negotio superat magna. Quot item descensibus, & condescensibus se exercitauit Dei verbum antequam hominem assumpturus descẽderit? Quippe tunc verbum summè descendit, quando homo inter homines apparuit. Quod verè notat Diuus Chrysostomus, oratione in B. Philogon. aiens: *Quòd Christus homo factus mortuus est, cùm nullum omninò peccatum perpetrasset, quid huic amplius adiungi potuit miraculo? Sed mortale corpus assumpsit. Erat quidem & hoc admirandum.*

Ad Heb. 2.

Anſ.

Chryſoſt

Cæterum quod Deus cùm eſſet, voluerit homo fieri, tantumq; ſeſe dimittere ſuſtinuerit, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc eſt omnium maximè reuerendum, ſtuporiſque plenum. Sûma Dei exinanitio, profundiſsimus deſcenſus, quòd homo ad homines deſcenderet, quo circa pluribus antè deſcenſibus minoris notæ ſe voluit exercere, Exod. 3. ait: *Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum qui præſunt operibus, & ſciens dolorem eius, deſcendi vt liberarem eum.* Cur Domine deſcendis? An non poſſes liberare populum tuum manens in excelſis cœlorũ? An quia deſcendis, faciliùs vinces tyrannum? Equidem ex tunc deſcēdit Verbum liberare populum, vt his minoris notæ deſcenſibus ſe aſſueſcat, & exerceat ad maximum illum, quando homo inter homines apparebit, præbens humanis infirmitatibus remedium. Ita D. Irin. lib. 4. cap. 26. vbi dicit. *Vidit vexationem populi ſui, qui eſt in Aegypto, & deſcendit vt eruat eos, ab initio aſſuetus verbum Dei aſcendere, & deſcendere propter ſalutem eorũ qui malè haberent.* Planè potens eſt in paruis exercitatio, vt tefacilinegotio deducat ad magna. Quod in virtutum vitijs contrarijs ad huc euidentius patet, vbi enim quis non cauit parua, ſed in illis exercetur, inauditum erit, ſi non ſe videat ſtatim fœdari magnis. Nefarius ille iudex Pilatus enixè curauit Ieſumà nece per Iudęos procurata liberare: quod vt obtineret, permiſit Iudæos aliquibus illuſionibus in Ieſum deſęuire, ratus illos his paruis illuſionibus contentos non vſque ad mortem ſęuituros. Proh nefas! Proh crudelis permiſsiò! Neceſsũ enim erat, quòd mẽs aſſueta, imò ineſcata paruis vſque ad mortem eſſet ſæuitura. Accipite D. Leonem ſerm. 10. de Paſſ. fantem. *Ideò Pilatus Dominũ Ieſum diuerſis contumelijs affici aut iuſſit, aut permiſit; vt ſaciata iniquitas de innocentis iniurijs vlteriùs non ſæuiret. Sed pertinax malitia proprijs creſcebat augmentis, & in quem obtinuerat ius illuſionis, exigebat & mortis.* Creſcit ſem per ex vſu humanus affectus, & ægrè, & difficulter ſiſtit in paruis, vbi ad magna aſcẽdere ſeſe offert occaſio. Miſſisin caminum pueris ligatis, Daniel. 3. permiſit Deus igni voraci, vt ſola conſumeret ligamina. Tum pulchrè Chryſoſt. *Pueri ergo iactantur in flammam, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circumuolans paſſus, ſola conſumere vincula laborauit.* Quippe quòd vorax flammarum vis contenta ſit ſola conſumere vincula, nec vlteriùs progredi, hic opus, hic labor eſt. Laborauit ignis, & ſummo labore ſuo, ligaminibus ſolis conſumptis ſtetit. Quando, vt dixi, potentiſsima eſt exercitatio in paruis ſiue virtutum, ſiue vitiorum, vt tandem deducat ad magna.

Exod. 3. Irin. Leo. Dan. 3. Chriſoſt.

§. XVI.

Mirum diuini amoris artificium, quo nefarium carnificum ſcelus in ſacrificium & lauacrum generis humani mutauit.

AIebat D. Ambroſius pſalm. 48. quòd *Dominus Diſcipulis pedes lauit, vt lauaret venena ſerpentis*, & quidem illud hæc lotio ſignificabat, nempe ſacrificium, ſeu lauacrum ſanguinis, quo genus humanum à primæuo veneno mundauit. Vnde ergo hoc lauacrum Dominus effecit? an ex nefario proditoris & carnificum ſcelere? Sanè id notabat Rupert. *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, idcirco pedes Diſcipulorum lauat.* Expendo vnde lauacrum hominum perficiatur, nimirùm ex eo, quòd omnia dedit Pater in manus Chriſto Domino, ſed quæ omnia? Ea exponit D. Gregor. homil. 40. *Sciebat, quia omnia dedit ei Pater in manus, inter quæ omnia, & ipſum traditorem, & eos, quibus tradendus erat, vt de his omnibus quæ vellet, faceret, malumq; eorum ſua potentia conuerteret in bonũ.* Miror, quòd nefariam adeò, & ſceleſtam materiem accipiens Saluator in manus, ex illa tantorum bonorũ fontem fabricaret; ſed ea eſt ars & potentia amantis animi, diligebat, & vehementer diligebat ſuos Saluator. Quid

Amb. Rup. Greg.

non

non faceret actiuiſsimus amor? dato ei in manus ſacrilegia; efficiet ſacrificia, da pœnas; educet glorias, da prodi torem, carnifices, opprobria, crucem; faciet lauacrum totius generis humani. O ingens amoris efficacia! O inauditũ artificiũ! Pulchrè de illa fortiſsima Iudith fatus Petrus Damianus libr. 8. Epiſt. 14 dixit, *de domo communi recluſoriũ fecerat, & in populoſa vrbe amor artifex ſolitudinẽ reperit.* Vbi in vaſtiſſimis eremis, in præruptis mõtium vix alij ſolitudinẽ inueniunt, amor diuinus ardens in fœminæ pectore, populoſam vrbẽ & frequentẽ accipit, & in illa ſoli tudinẽ facit. Quid nõ poteſt amor artifex? Hæſitans Virgo Maria dixit Angelo Luc 2. *quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Quod fœmina circundet virum, quod virgo concipiat Deũ quomodo fiet? Ad hæc D. Ildephõſus ſerm. 7. de aſſumtione paucis reſpõdet, *ama & peperiſti*, nil impoſsibile eſt amãti, ardeat in te Dei amor, qui ea eſt arte, qua faciat Virginẽ matrẽ, creaturã creatoris opificẽ. Igitur vnus Dei in homines artifex amor, ſceleſtã & ſacrilegã materiam accepit in manus; & lauacrũ & ſacrificium fecit, quod eſſet generis humani expiatio. Sic de illa Iepte filia, quæ honeſtatis amore parricidali cultro guttur obtulit Iud. 11. loquens Amb. 3. officior. c. 12. ait, *faciẽ arbitratu ſpontaneum, vt quod erat impietatis fortuito, fieret pietatis ſacrificiũ* Hæc eſt vis & poteſtas amãtis animi, hæc fuit diuini amoris erga homines ars, & artificium ſingulare, quòd impietatis materiã fecit eſſe pietatis ſacrificiũ, & lauacrũ labis humanę, adeòvt qui antea ſub duriſsima peccati ſeruitute putreſcebant, iam poſt Chriſti Domini lotionem in mundiſsima Chriſti feri corporis membra coaleſcant. Quod miratus D. Cæſarius Arelat. hom. 7. ſic negantes Euchariſticam tranſmutationem coarguit. *Nec dubitet quiſquam primarias creaturas nutu potentiæ, præſentia maieſtatis in Dominici corporis tranſire poſſe naturam, cùm ipſum hominem videat artificio coelectis miſericordiæ Chriſti corpus effectum.* Vbi amoris coelectis artificium accedit, nulla eſt impoſsibilis tranſmutatio, mutabuntur panes in Deificam ſubſtantiam, vt nefaria ſcelera in ſacrificia expiatoria mutantur, & meretricum membra in nitidiſsimum Chriſti corpus transformantur.

Damia. *Luc. 2.* *Ildeph.* *Iud. 11.* *Amb.* *Cæſar. Arel.*

§. XVII.

Bona à Deo data nobis, iure petũt à nobis proximis dari.

AD huc expendo Ruperti ponderationem, nimirum *Quia omnia dedit ei Pater in manus, idcirco pedes diſcipulorum lauit.* Quaſi diceret iuxta Chriſoſt hom. 69. & originem, tom. 32. in Ioann. quia ſalutem, & mundiciem generis humani dedit ei Pater in manus, idcirco communicaturus illam diſcipulorum pedes lauit. Pro quo ex Theologorum penu notabis, in Chriſto Domino multa bona eſſe illi prorſus debita, ex vi enim vnionis hypoſtaticæ debebatur homini illi cumulus gratiarum, virtutum, & ſcientiarum quem habuit; inſuper debebatur illi viſio beata cum omnibus gloriæ dotibus; præterea imperium rerum creatarum, & alia huiuſmodi. Verum mundicies, & ſalus generis humani non debebatur Chriſto præciſè ex vi vnionis hypoſtaticæ. Sed ibi claruit Dei donum, & liberalitas, acceptantis condigniſsima, & prætioſiſsima Chriſti merita pro debito generis humani. Igitur Chriſto homini Deifico dedit Deus gratioſè ſalutem, & mundiciem hominum: ſi quidem eius merita gracioſe pro hominibus acceptauit, qua propter ipſe ſtatim illam nititur hominibus communicare eorum pedes lauando aqua, & animas prætioſo ſanguine. Habent enim hoc bona quæ dantur à Deo, quòd exigant ipſa, & proximis communicari, & dari. Hinc vrget D. Hilarius illud Matth. 5. *Beati pauperes ſpiritu*, expendens, quod beatitudo pauperibus ſpiritu promittatur, pauperibus, in quam, ſpiritu, qui nihil ſuum, ſe habere putẽt, qui omnia Deo referant accepta. Cur *Matth. 5.*

his gaudet hominibus Deus? Id Hilarius: *Quia conſcij ſibi ex ſordentibus, ac tenuiſsimis ſe principijs coalitos in hanc formam perfecti corporis procreari, nihil quicquam ſuum eſſe, nihil proprium; ſed cuncta dono parentis vnius tribui. Et nos optimi illius, qui nobis ſit iſta largitus exemplo perfunctæ in nos bonitatis eſſe æmulos oportere, vt bonii omnibus ſimus, communia omnia omnibus exiſtimemus.* Sanè vbi quis ſe ita componat, vt pro certo habeat, nihil ſibi proprium habere, nulla eſſe bona ſua; ſed cuncta ſibi ab vno parente Deo in manus data, neſcio quomodo poſsit non largus eſſe, & liberalis cum proximis. Qui nihil videt in domo ſua, ſiue in manibus ſuis, quod nō ſit donum diuinum â Deo datum, quomodo, & ipſe non dabit? Data omnia bona, & dona acceta vbicūque fuerint id ſemper expoſcent, quòd donētur, quòd tribuantur, & quātumuis ſurdeſcat qui habet, tamē iure ipſo in elargitionē excitabitur. Huc ſpectant verba diuitem, in eleemoſynam exhortātia apud D. Anton. in Melliſa, c. 7. ea ſunt. *Quid, cùm paupe res aliquit àte petunt indignaris? paterna requirunt, non tua. Tibi in manus prot per illos tradita ſunt, non tecum procreata.* Etenim dum nihil tuum noueris, dum quæcumque habes tibi ſunt data ipſa ipſa clamant, & expoſcunt iure, ſimiliter à te proximis dari, & communicari. Alioquin nimia eſſet Origenis audacia, qua hom. 6. in Iſaiam ita loquitur. *Quis memundat? Quis lauat pedes meos? Ieſu veni ſordidos habeo pedes, propter me fias ſeruus, mitte aquam in peluim tuam veni, & laua pedes meos.* Proh Deus immortalis! Vnde Origini, pauperi hpmini hæc imperioſa in Ieſum exactio? Sané, dum mundiciem petit, paterna bona requirit, nō debita Chriſto Domino, vt explicaui, illi tamen in manus tradita à Patre, non innata, data, nō debita, quare hoc eſt donorum proprium, quod iure ſuo exigant donari, & dari. Quo circa apud Matth. 10. ait Dominus, *gratis accepiſtis, gratis date.* Solent enim quæ gratis accipiuntur large, & copioſè dari.

Anton.

Orig.

§. XVIII.

Qui gubernandi munus ſubeunt, nouerint ſubditorum ſordes portare; vt Chriſtus portauit.

PRelatorum officium ſpectauit nè Sanctus Iob, cap. 20. cùm ait, *Gigantes gemunt ſub aquis?* Equidem tunc muneri ſuo ſatisfacit qui Gigas eſt, qui cæteros dignitate, & imperio excedit quando gemit, & laborat ſub aquis, ſubditorum ſordes ipſe reportās. Huc refero duodecim illos æneos bobes in templo Salomonis æneum mare humeris ſuſtentantes, quo lauabantur Sacerdotes, de quibus ſic D. Nilus in Aſcetico. *Bobes ſub pelui declarant eos qui ſubeunt onus Rectorum, nihil reſpuere, aut auerſari debere; ſed & onera, & ſordes inferiorum perferre, quoad ſine periculo fieri poſſet.* O quam Gigas ille diuinus qui exultauit ad currendam viam ſuam, laborat gemens ſub aquis, quando quidem, & Gigas factus, & vitulus nouellus peluim ſuſtentatet elinteum, quo hominum portat ſordes, & peccata. Nec mirum, quod ſuſtentet peluim ſordenti ſqualore plenam qui viſus ali quando fuit ſuſtentare ſcalam aſcendē tibus, & deſcendentibus hominibus grauitātem. Id accidit Gen. 28. quando Iacob adhibito lapidi vidit hærere ſcalam, & cacúmen illius, *tangens coelum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam.* Dixi lapidi hærere ſcalam, vt D. Anſelmi menti locū darem, qui explicans illud Luc. 3. factū eſt, cùm baptizaretur omnis populus, ſic ait, *Lapis capiti ſuppoſitus, & velut fundamentum ſcalæ factus Chriſtus eſt, qui ſe ipſum humiliauit, vt omnes ſuos exaltaret, qui ſicut fundamentum omnes portat, & per hanc ſcalam aſcendit, qui proficiunt, & deſcendunt qui deficiunt.* Quid dignius de tanto domino poſſet excogitar? Ipſe ſuis ſubijcitur, ipſe ſordentes, & ſqualentes homines ſolus portat non ſolū eos qui coeleſtia ſcandunt; ſed eos qui in ima grauitāt, & deſcēdūt in tartara, nō ſolū pulueru lētos Apoſtolos; ſed fœtidū, & ſqualētē Iudā Nonne omnes portat qui Iudæ

Nilus

Gen. 82.

Anſelm.

pro

proditoris pedes lauans sordes eius portaret? Sed cur reprobati hominis sordes portat, eumque lauat? Pulchre Euthym. ait. *Simul compungi volens illum qui talia aduersus talem gubernatorem cogitaret.* Notanter dixit aduersus talem gubernatorem; qui scilicet scelestissimos etiam subditos patienter sustentabat; qui proditorum sordes perferebat, qui non solum ouiculam reducendam ad caules humeris portat; sed etiam hędos squalentes à morte de pascendos sustinet, & pro omnium sordibus lauacrum parat. Quis subditus non compungeretur conspectu gubernatoris talis? *Euth.*

Text. Venit ergo ad Simonem Petrum: & dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

§. XIX.

Christus Dominus dum humilis discipulorum pedes lauat summam sui exaltationem ostendit & sublimitatem.

DIgne æstimauit hanc Domini dignationem Nizephor. lib. 1. ca. 28. quando quidem ait, ideo se Saluatorē ad pedes discipulorum deiecisse, *vt simul & nouam submissionis atque humanitatis ostenderet sublimationem* Nullibi enim sublimior apparuit Dominus quam dum lauaturus pedes, aquas ipse portans se subdit Apostolis. Etenim eam tunc sublimitatem ostendit, tam nouam, tam miram, vt eam astupere Petrus, quùm se iuxta Deum humiliatum considerans ait, *Domine, tu mihi lauas pedes?* Tu qui alto dominio excellis cunctos, qui volas super Cherubin mihi homuntioni humi reptanti? Siccine paruitati meæ accedit magnitudo tua? O meritò nouam Dei hominis sublimationem! de qua sola creditur gloriata fuisse sapientia incarnata quū inquit Eccles. 24. *Quasi palma exaltata sum in Cadès, & quasi plătatio rosæ in Hierico; quasi oliua speciosa in campis, & quasi platanus exaltata sum iuxta aquam.* Non aliam magis optat exaltationem, quàm illam qua pollet platanus apposita aquis, hanc vt ponderat, & expendit D. Anselm. ait, *Cùm platanus per se ipsam sit sublimis & amœna, respectu tamen proximæ inferioris aquæ sublimior apparet, & iocundior.* Hoc quæuis arbor habet, quòd posita iuxta aquas, in illis velut in speculo repræsentata maior venienti & frondiosior appareat. Vnde necesse est, quòd platanus, quæ ex se cæteris est longè sublimior & præstantior, vbi iuxta aquas cernitur, incredibilē præ se ferat magnitudinem & sublimitatem. Ea est incarnata sapientia in se quidem arbor vitæ in medio paradisi longe vniuersas pulchritudines excedens, at vbi iuxta aquas apparet, mundantes Apostolorum pedes quasi platanus exaltata est iuxta aquas, nouam quandam, & inenarrabilem submissionis sublimitatem præsefert. Iampridem nouerat humilis submissio & paruitas eximias sublimitates & exaltationes præseferre etenim 1. Reg. 16. explosis maioribus filijs Isai à Propheta, restabat adhuc paruulus Dauid, qui cùm postmodum accederet, ait Dominus ad Samuelē: *Surge, & vnge eum, ipse est enim.* Vbi pulchrè D. Greg. *Quid est, surge, & vnge eum? an tantus erat paruulus, vt sedendo vngi non posset? Sedendo quippe tangere alta non possumus. Magna est virtus, magna celsitudo humilium, si ad eorum summa nec Prophetæ pertingunt.* Humilis dum sis, eam attingis magnitudinem, & sublimitatem, vt quauis alia virtute conspicui & clari, vix tecum valeant comparari. Cunctos excedit humilitas, quæ nescit nisi à magnitudine existere, & procreari. id quod expendit Remigius Altisiodorensis ad caput primum Sophoniæ, ponderans illud: *Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filiæ Godoliæ.* Vbi ille sic fatur. *Hic ergo speculator filius Chusi, qui interpretatur humilitas, habebat auum Godoliam, qui dicitur magnitudo Domini,* *I. Reg. 16* *Greg.* *Remig.*

de magnitudine Domini generatur humilitas. Hic talis ac tantus benedicitur fuiſſe in diebus Ioſiæ Regis ſanctiſsimi, qui interpretatur eleuatio Domini; tempore ergo eleuationis exiſtit filius humilitatis, quia per humilitatẽ eleuamur ad cœleſtem eleuationem. Nunquam humilitas ſine eleuatione & celſitudine appa ret, vt vel hinc conijcias, quam meritò Petrus Dei ad piſcatorũ pedes humilitatis tunc primum magnitudinem & ſublimitatem fuerit miratus & expauerit. Adeo enim eſt noua & inaudita magnitudo humilium, vt ad eorum ſumma nec Prophetæ, nec Apoſtoli pertingant. Merito vni humilitati attribuit Dauid, regalem ſuam exaltationem & poteſtatem. Etenim ait 2. reg. 7. *Ego minimus fui in tribu mea & elegiſti me ex ouibus, & aſſumſiſti me.* Vbi D Chryſoſt. peculiari hom. ſic loquitur. *Videtis quanta culmina procedant de radice humilitatis, quam vberem fructum Deo offerat? Inde omnes virtutes, inde omnes bonæ actiones, inde cunctæ potentiæ aſcendunt, id eſt totum poſſe.* Et quidem humilis animi virtus eſt in ipſa humiliatione minime deprimi & quaſi obrui, ſed ſupernatare & extolli. Pſalm. 136. dicit. *Super flumina Babilonis illic ſedimus.* Vbi ponderandum eſt quod humiliati & captiui ſedem fixerint ſuper ipſa flumina, minime paſsi obrrui. Vnde D. Aug. ait. *Humiliati in captiuitate noſtra, ſedeamus ſuper flumina Babilonis, non infra flumina; talis ſit humilitas noſtra vt nos non demergat. Sede ſuper flumina, noli in flumine, noli ſub flumine: ſed tamen ſede humilis.* Fœlix qui ſic humilis eſt, vt non ſe ſinat obrrui & conculcari.

Textus. Non lauabis mihi pedes in æternum. Reſpondit ei Ieſus, ſi non lauero te, non habebis partem mecum.

§. XX.

Qui perfectionis culmen, ad quod vocati ſunt ſpernunt, qualibet alia mediocritate periclitabuntur.

ECce qua culpa obſtrictos deſpicit Dominus diſcipulos, illos alioquin ſibi dilectiſsimos à ſe inter millia electos, nimirum ſi pedum hanc lotionem non admittant, an quia alioquin erant mortiferis infecti peccatis? Abſit, immò præter Iudam omnes gratioſi erant Deo & valde amici. Sed hoc ſibi perſuadeant quicumque Dei aguntur ſpiritu, quod niſi integram ſuæ vocationis eſſentialis menſurã adimpleant, *ad nihilum valent vltra; niſi vt mittantur foras.* Huc refero D. Baſil. in Regul. breu. reſponſione 233. ita fantẽ, *Petrus cum ei talium ac tantorum rectè factorum teſtimonium à Domino fuiſſet datum, atq; eo modo appellatus & beatus laudatus, vbi vna tantum in re, ab obedientia viſus eſt diſcedere, atq; hoc ipſum non ex negligentia, ſuperbia ve; ſed ex reuerentia honoreq; erga Dominum ſuum, propter hoc ipſum tantũ ei dicitur, ſi non lauero te, non habebis partẽ mecũ.* Quaſcũq; virtutes habeas, etiã ſi beata videaris candidatus vita, dũ deficis à vocationis eſſentialis menſura deſpicieris á Deo vt prorſus ſibi in vtilis. Sanè apud Ioan. c. 4. dicitur *erat quidam regulus*, vbi in huius capite deflens D. Anſ. excluſionẽ à paradiſo generis humani ſic põderat nomen illud *regulus*! *Homo in eo quod amiſit rex eſſe deſijt; in eo autẽ quod præ cæteris animalibus ſibi relictũ eſt quaſi regulus victitauit. Idcirco nomẽ iſtius Spiritui ſancto viluerat, quia peccator erat, quia infirmus, quia regulus.* Expendo vnde viluerat Deo, quia regulus, quippe cum à Deo fuerat creatus in Regem vbi Regalem non adimplet thronum, etſi alioquin nobilis, & ſi Princeps maneat, tamen ex hoc capite meritò dignus eſt qui à paradiſo arceatur. Lamentabilis excidij ſui tunc dedit manifeſtum ſignum fortiſsimus ille Sanſon, cum Amaſiæ inquit Iud. 16. *Si ſeptem crines capitis mei*

Matt. 5.

Baſ.

Ioan. 4.

Iud. 16.

mei cum licio plexueris,&c Enim vero illi virtus & fortitudo diuina inerat alligata integris ſui capitis crinibus; quod ſecretum ipſe celans ſeptem ſolum capillos ſcindi permittit, quaſi paruipendēs ſeptem capillos reſpectu totius integræ comæ. Ad hæc tamen egregiè Abbas Ioachimus 1.p. expoſ. in Apoc. ait, *agere iam fortiter vt primo & ſecūdo nō poterit, quia veluti læſſis crinibus ex parte illi ſpiritus, & nō ex toto aſsiſtit*. Etenim vbi integrā totius obſequij menſuram non ſeruat, timeat ſibi partem cum Deo non habiturum qui firmiter ex parte nequit aſsiſtere. Melioris cōditionis erat illa, cui Cāt. dicitur. *Vulnerasti cor meum in vno crine colli tui*, nimirum in integra crinium tuorum dedicatione. Vbi Guillelmus apud Delrium. *Pluſquam Sanſon hæc; nam ſeptem illis crinibus nouaculam Dalidæ non timuit*. Equidem timuiſſet, ſi vel à menſura vocationis vno tranſuerſo crine defeciſſet. Huc retulerim pulchrum Iſaiæ locum c. 18. Vbi ſic. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem & conculcatam*. Septuag. *ad gentem ſine ſpe & conculcatam*. Forerius & Arias Mont. *gentem lineæ lineæ, & conculcationis* Sed quæ eſt hæc gens lineæ lineæ, quæ tandem exponitur conculcationi? Vidi aliquando opificem pulchris ex lapidibus templi coronidem ædificantem qui cæteris ad amuſsim & perpendiculum locatis, deſiderat adhuc certæ & determinatæ menſuræ lapidem. In officinam pergit, reſpicit ſingulos qui polliuntur lapides, inter quos lapis vnus apparet affabrè pollitus, & qui videtur optatam menſuram attingere. Hunc conuenit artifex, & in coronidē ſignat lætus quod inueniſſet, verùm attentè immiſſa regula inuenitur minus habēs, ſed adeò paruus eſt defectus, vt non deſperet artifex ſe lapidem habere, quare illum huc, illucque vertens & conuertens bis & ter lineam applicat, ſemper paruulus ille defectus deprehēditur. Proh dolor! cogitur artifex illum relinquere, relinquit, inſpicit alios, ſingulos luſtrat, inter quos iterum proſpicit quē reliquerat iterum eius viſu capitur, iterum defectus paruitate deluſus accedit & regulam & perpendiculum mille modis applicat. Tandem deſperans alium expolliens hunc toties examinatum, & ad regulam deductū dimittit ante ædificij oſtium conculcandum. O gentem lineæ lineæ & conculcationis, quæ nimirum ita expollita eſt, & pulchris flexuris cœlata, vt diuino artifici amabilis & grata, ab eo in cœleſtis ædificij coronidem eligatur; cui non ſemel, ſed bis, & ter regula & perpendiculum additur, cuius menſura ſæpè ſæpiùs luſtrata, tandem vt quæ minus habeat conculcationi relicta. O quoties pulcherrimos lapides ob paruum defectum à coronide excluſos ad nihilum valent vltra; niſi vt foras relicti omnium conculcationi ſubiaceant! O quoties propter paruiſsimos defectus ij qui vocati erant in caput anguli ab artifice deſpiciuntur! O quoties qui mille circinos experti erant, mille flexuras ſubſtinuerant, millies artifici placuerant ad lineam & regulam perſpecti ob paruum defectum conculcandi manent! Sed vt plenius explicem quam parui defectus maximè officiant ad perfectionem vocatis; accipite quod de ſe narrat D. Pauli diſcipulus familiaris Hermas, & habetur 5. tomo Biblioth. nouiciæ prima in pagina. Qui enutrierat me, *ait, vendidit quandam puellam Romæ; poſt multos autem annos hanc viſam ego recognoui, & cœpi eam diligere vt ſororem. Exacto autem tempore aliquo lauari eam in flumine Tyberi vidi, & porrexi ei manum, & eduxi eam è flumine viſaque ea cogitabam intra me dicens: fœlix eſſem, ſi talem vxorem & ſpecie & moribus ſortitus eſſem. Hoc ſolum nec vltra quicquam cogitaui. Poſt tempus autem aliquod cum his cogitationibus proficiſcens honorificabam creaturam Dei cogitans quàm magnifica & pulchra ſit: & dum ambulaſſem obdormiui. Et ſpiritus me rapuit, & tulit me per quendam locum ad dexteram, per quem non poterat homo iter facere; erat autem locus ille in rupibus, & abruptus & inuius ab aquis: cumque tranſiſſem locum illum veni ad planiciem & genibus poſitis cœpi orare Dominum &*

Ioachi. *Cant.* *Guill.* *Iſai.18.* *Herm.*

con-

confiteri peccata mea. Et orante me apertum eſt cœlum & video mulierem quam concupiueram ſalutantem me de cœlo, & dicentem, Herma, Aue, & ego proſpiciens illam dico ei. Domina, quid tu hic facis? At illa, recepta ſum huc, vt peccata tua arguam apud Dominum, Domina, inquam, num tu me argues? Audi, inquit illa, quæ tibi dictura ſum, Deus qui in cœlis habitat iraſcitur tibi, quoniam peccaſti in me. Reſpondens dico ei, Dominaſi in te ego peccaui vbi, aut quo loco, quando tibi turpe aliquod verbum locutus ſum? Nõne ſemper te reueritus ſum velut ſororem? Quid in me comminiſceris hæc nefanda? Tũc illa: in corde tuo aſcẽdit concupiſcentia nequitiæ. An non videtur tibi viro iuſto iniquam rem eſſe, ſi aſcenderit in corde illius mala concupiſcẽtia? Peccatum ei eſt & quidem grande. Iuſtus enim vir iuſta cogitat. Et ego totus eram in mœrore & metu, & dicebam intra me: ſi hoc mihi peccatum adſcribitur quomodo potero ſaluus eſſe? Hæc magni Pauli diſcipulus Hermas.

Textus. Dixit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes, ſed & manus & Caput.

§. XXI.

Male apud Deum accipiuntur qui diuiſim & per partes obſequium ſuum præſtant.

EXpendens Gloſa hoc à D. Petro obſequium Deo exhibitum, dum ait, non tantum pedes; ſed & manus & caput, exiſtimat hic Petrum lapſum fuiſſe. *Errauit*, inquit, *quum ſe totum lauandum Deo obtulit*; ſed quo errauit? An quia ſe diuiſim & per partes quaſi menſurans & enumerans obſequium oblatus eſt? Equidem minime Deo placent illi qui ſic dimenſum & enumeratum partitumque munus præſtant. Etenim ſi Ruperto credimus Caini munus oblatum æquè pulchrum æquè bonũ fuit in ſubſtantia, ac munus Abelis fratris; nihilominus Caini munus à Deo fuit reprobatum. Accipite cauſam ex cap. 4 Geneſ. iuxta lectionem græcam quæ inuenitur apud Hiero. in lib. trad. Hebræ. Amb. Chryſoſt. & Auguſt. *Dixit Dominus ad Cain, quare concidit vultus tuus? Nonne ſi recte offeras, non recte autem diuidas, peccaſti?* Ecce munus oblatum bonum & rectum ex diuiſione & partitione taxatur. Plurimi enim ſunt adeò auari datores, vt ſi aliquando animum adducant, vt vel nummos dent, vel donariolum aliud, non valeãt præ paruitate animi ſemel & ſimul totum dare, ſed diuiſum & per partes ſingulas enumerando & ponderãdo munera donant. Hi ſane ipſis ſuis donis offendunt accipientes homines, cur nõ offendant Deum? Hinc penſare licet reprobatam orationem & oblationẽ Phariſæi illius Luc. 18. Is ſtans in templo Deo gratias agens ſingula ſua opera recte facta incipit numerare & percenſere: è contra quidem Publicanus illo ſanctior humi ſtratus ſeſe Deo accuſans miſericordiam obtenturus poſtulabat. Pulchre de vtroque D. Zeno. in Pſalm. 129. *Phariſæus inſulſe manus tendit in cœlum, oculos impudenter extollit, intonat lingua, & quod omni eſt maior inſania Deo ſe laudat. Publicanꝰ autẽ non membratim Deum, ſed totus exorat, quia timore totus eſt humilis, a quo procedunt vniuerſa genera peccatorum pectus crebro percutiens, quodammodo corſuum manu verecunde caſtigat.* Expendo illud non membratim Deum; ſed totus exorat, quaſi auaram & parcam illorum mentem condemnans, qui niſi per partes diuiſim & moroſo cenſu non ſe offerunt. His ſimilem faciebat D. Hilarius Synagogam, qui expẽdens illud Matth. 5. *Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio*, inquit, *Synagogam recte Dominus modio comparat, quæ ſuſceptos fructus intra ſe tantum receptos certum modum dimenſæ obſeruantiæ continebat.* O quam errat qui ſic diuiſis menſuratis, partitiſque obſequijs Deo nititur placere! Ille placet, qui non mẽbratim non dimenſo & enumerato munere; ſed ſimul integre & totus ſeſe offert. Exquo crediderim placuiſſe

Rup. Gen. 4. Lu. 18. Zenon. Mat. 5.

Domino

Domino alienigena leproſus, qui ob redditã ſibi ſanitatem gratias agebat.
Luc. 17. De quo Luc cap 17. *Vnus autem ex illis vt vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum.* Vbi Diu. Anſ. expendit verbum illud. *vnus ex illis*, quaſi minime diuiſus, minime ſepartiens, *quod dicitur*, ait, *vnus intelligendum eſt, non diuerſis voluntatibus ſe varians, ſed in vna perdurans.* Ac ſi dicat non membratim, non diuiſim, ſed vnus integer & totus, vt hilarem decet datorem, ſeſe præſentat Deo.

§. XXII.

In primis dandum eſt Deo cor.

RVrſus voco in examen Gloſſam illam aſſerentem, quod *Petrus erravit cum ſe totum lauandum Deo obtulit.* Qui fuit error Petri? Sane dum ait, non ſolum pedes, ſed & manus, & caput, de corde tacet, quod alijs dimiſsis debebat in primis Deo offerre. Poſt re probatum munus contriſtato Caino loquitur Dominus Gen. 3. dicens iuxta ſept. *Nonne ſi recte offeras, non recte autem diuidas, peccaſti?* Hæc tota radix peccati in oblatione notati, non quod non bona & pinguia Deoque digna obtulerit, ſed quod male diuiſerit dũ bona ſua Deo offerens, de corde tacet illud ſibi reſeruans. Ita Rupert. lib. 4. in Gen. cap. 2. ait. *Cum Deo offerret ſua, ſe ipſum ſibi retinebat. Huiusmodi portionem Deus non accipit, ſed præbe, inquit fili cor tuum mihi. At illi cor ſuum retinuit ſibi, & fructus terræ Deo obtulit.* Eras quicumque alia Deo offers, & de corde taces, quo ſolo poſſes Deum placare. Digne Anſelmus in meditat. ad Deum loquitur. *Aufer Domine à me ſi velis ſubſtantiam, manus, pedes, oculos ſolum relinque cor, quo te diligam: hoc enim ſolo tibi placebo.* Vbi cor Deo nõ dederis, parum eſt ſi te membratim findas propter illum, nil das etſi offeras pedes, manus, oculos & caput. Non his capitur Dei filius, qui mundiſsimi cordis ſpatia amat. Verba ſunt æterni patris illa Pſalm. 44. *Eructauit cor meũ verbum bonum.* Et quod verbum eructatur à corde Patris niſi Verbum quod erat in principio, & Verbũ apud Deũ? Diuinum equidem Verbum vt à corde patris producitur, ſic amat humana corda, ſic nequit viuere extra corda. Vnde D. Paſcaſ ibi ſic loquitur. *Neceſſe eſt quod de corde reſulſit, vt ibi eum ſuſcipiat ſponſa. Quia quod de corde procedit, non niſi corde tenetur vel capitur.* Hoc in primus Deo præbe quiſquis Deo placere cupis, capitur ille corde, & corde trahitur, quando vero cor mundum habes.

Textus. Dicit ei Ieſus, qui lotus eſt non indiget, niſi vt lauet pedes, ſed eſt mundus totus.

§. XXIII.

Sanctiſsimi viri huc referant cœleſtis gratiæ irrorationem, vt ſuam vilitatem cognoſcant.

ECce Deum ſuos amantem adeò, vt eorum pedes lauet, ſic ſummam Dei in diſcipulos dilectionem cum lotione pedum coniungit Euthymius. *Euth.* *Quia iam eos erat relicturus dilectionem intendit; ſignum vero intentionis fuit latio pedum illorum; nam qui aliquem feruenter amat, nec extremum quidem eius miniſterium deuitat.* Ardens in pectore Domini ſuorum amor, hanc per aquã eduxit lotionem, non enim aquæ multæ extingunt charitatem, immò vehemẽtius charitas dum ardet cum aquis, ſimul ad ſuorum currit profectum. Sed cur ſolum ad pedes? Sane floridiſsimę plantæ hoc petunt, vt per pedes accipiant irrigationes: ſic Sancti viri qui virtutum & gratiæ odore pollẽt & flore, huc referunt cœleſtes omnes irrigationes, vt ſordidos pedes, nimirũ propriæ vilitatis puluerea extrema habeãt præ oculis. Haud fallar, ſi pulcherrima Chryſol. verba iuxta hunc ſenſum

ſum expendam. Etenim dixerat Dominus Luc. 12. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo ; niſi vt accendatur? ſed & baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiatur.* Ecce tibi Deus ſimul incendens amoris igne & baptizans humanam naturam. Quid plura? Chryſol. ſerm. 164. id expendit. *Vrget aqua ignem : cogitanda eſt talis tam diuiſa coniunctio, vrget vnda flammam : multiplicat flamma vndam; Quæ eſt talis tam concors iſta diſcordia? Geritur hic agricolæ diuini ſpecies; plena omnia calore germinant, humore nutriuntur. Vnde parens Deus ignis, & aquæ commercio nos germinat, nos enutrit, quorũ tanto ardet, calet, exæſtuat affectu.* Nunquam ſane tam proceræ, tã ſublimes, tam pulchræ, tam floridæ, tam odoriferæ plantæ in Eccleſia fierent ſine iſto aquæ, & ignis commercio, ſine igneſcente Dei in homines amore, & ab illo profluente gratiarum irrigatione. Sed ponderandum illud quod in hoc geritur agricolæ diuini ſpecies, non enim fit ſine ſcientia agriculturæ, quæ cauet, ne odoriferæ herbæ, floridæ plantæ pulchreſcenti coma recipiant irrorationẽ aquarũ, alioqui æ ſtu caloris marceſcerent; ſed ad huiuſmodi pedes fit vtilis & fœcundata rigatio, qua mirifice nutriũtur & florent. Nunquã coma odorifera plantæ aquis aſperſa ſuſtinet ſine offenſione vim æſtus, nec vir iuſtus cœleſti irroratur aſpergine ſine ruinæ metu, niſi quando de agriculturæ lege, gratiarum fluentum reducit pulueriulẽtos ſuæ fragilitatis pedes. O quã neceſſaria & vtilis viro iuſto quæ per pedes fit rigatio! Deduc per luteos pedes fluenta gratiarum & floridus, & aureus eſto. Equidem Iob. 28. dictum eſt, *glebæ illius aurum,* quod premens D. Paſchaſius lib. 4. in Threnos, ait. *Glebæ ex humore, & puluere conſtringuntur. Omnes ergo qui rore gratiæ infuſi ex mortis debito ſe puluerem eſſe veraci cognitione confitentur, dum vitæ virtutibus, clareſcunt quaſi aureæ glebæ in Eccleſia reniteſcunt.* Ecce quid faciat ros gratiæ iunctus puluerulenti finis cognitioni, aſperſus per luteos pedes, facit ſane quod Eccleſiæ ſata aureis fructibus reniteſcant, quod humiles myricæ, Heſperidum paradiſos aureis frondibus antecellant. Huc deducant cœleſtes irrorationes quicumque iuſtitiæ nitore floreſcunt, hoc nempe ad luteos pedes reſpiciant, ſi tuti & glorioſi vitæ curſum conficere velint. Iſaias poſt ingentem illam viſionem gloriæ, hæc intra ſe ruminabat cap. 6. *Væ mihi quia taceui, quia vir pollutus labijs ego ſum.* Vbi Chryſoſt. *Viſio hæc, vt vilitatem propriæ materiæ agnoſceret, effecit. Etenim tales ſunt ſancti omnes, ſi quando quo piam cumulatiore potiuntur honore, tunc dimiſſius ſe deijciunt.* Papę diſcipulis ſuis aiebat Dominus Matth. 5. *Vos eſtis ſal terræ.* Simul illos ad orbis magiſterium extollens & eis teſtaceos pedes oſtendens, vt de pedum puluere aureum ea caput diſcant ſuſtinere. Vbi D. Hilari? ait. *Ideo eos ſal terræ nuncupatos monet traditæ ſibi poteſtatis virtute perſiſtere.* Quaſi Apoſtolicarum virtutum firmitudo in eo ſit ſita, quod præ oculis habeatur vilitas humanæ terræ. Pſal. 103. dicitur. *Emittit fontes in conuallibus.* Ecce qua diuinę irrigationes dirigãtur, nimirum per conualles, non per cacumina montium, non per altrinſecus viridantes arborum comas. Ita D. Auguſ. meditatur. *Audi prophetam, ſuperquem requieſcit ſpiritus meus niſi ſuper humilem & quietum & tremẽtem verba mea? Quid eſt ſuper quem requieſcit ſpiritus meus? Super humilem & quietum. Quis habebit fontem meum? Conuallis.* Itaque cœleſtis rigatio per deiectam fragilitatis humum tranſeat, vt ex illa profectum capiat.

Luc. 12. *Chryſ.* *Iob. 28.* *Paſch.* *Mat. 5.* *Hil.* *Pſ. 103.* *Aug. Iſa. 66.*

Textus. Poſtquam vero lauit pedes eorum accepit veſtimenta ſua, & cum recubuiſſet iterum dicit eis, ſcitis quid fecerim vobis.

§. XXIIII.

Humilitas mentem illuminat.

HVmilitatem docti diſcipuli poſt pedum ablutionem debite interrogantur

rogantur an sciant quod factum est? Parens enim est sapientiæ humilitas, & humanarum mentium illuminatrix sicut è contra nullo magis hebescit mens hominis quam fumo vanitatis. Magnus ille Elias & Seraphinorum & Dei gloriæ spectator, 3. Reg. 19. sic ad Dominum precatur. *Domine prophetas tuos occiderunt, & ego relictus sum solus.* Sane falsus hic fuit propheta, cū enim Deus sibi reliquerat septem millia virorum qui non curuauerant genua ante Baal, ille se solum nouerat, illos nesciuerat. Quæ rei causa? Vnde tantus videns cęcatur ne videat tot myriades sanctorum? Metuo ne illius oculos teneat aliqua elationis nebula, qua hebescere acutissimi olent & excæcari. Petrus Dam. ser. 2 de sancto Vitali, ait. *Propheta erat Elias & sæpe mysteria superna cognouerat, quid ergo difficile fuit agnoscere in mundo fideles Deo famulos remansisse? Sed hinc solerter intuēdum est oculum cordis elatio quam nequiter clāudat; quia qui humilis & occulta Dei nouerat, elatus & aperta nesciebat.* Nulla res sic intelligentiam acuit, sic mentem illuminat vt humilitas, pro quo longa alij texuerint commentaria, ego vnicū locum sacri textus prælibabo. Is est ex Nume. 24. vbi dicitur. *Dixit auditor sermonum Dei, qui visiones omnipotentis intuitus est, qui cadit & sic apperiuntur oculi eius.* Ecce quo apperiantur oculi collirio, nimirum humilitatis casu, non dum scientiæ fructū captas, non dum ad diuinitatem vane eleuaris, sed dum cadis, tui aperiuntur oculi vt videas. Cellensis lib. de Panibus cap. 13 inquit *Visum non recipit, qui non cadit, humilitas in casu, in visu intelligentia. Eius vero qui ita cadit aperiuntur oculi, non quomodo primis hominibus per prævaricationem, sed quomodo cæco nato per Christi illuminationem. Serpens oculos aperit ad concupiscendum, Christus ad cognoscendum & glorificandum Deum; serpens aperit vt rapiat, Christus vt eripiat. Procidens itaque ad virtutum vestigia, recipit lumen oculorū.* Iam nimis superbus erit qui cęcutiat, cum in promptu sit humilitas, vnde possint aperiri eius oculi.

§. XXV.

Ad Christianam sapientiam alliciuntur Apostoli qua nullis periculis timeant.

PEdibus discipulorum lauatis, eos ad Christianam sapientiam allicies Domin⁹ ait, scitis quid fecerim vobis? vt iuxta Originem, *mentem eorum excitet, & rei attentione eius cognitionem hauriant & arripiant.* Nec post omnimodam mundiciem melius illos aduersus omnes contrarias potestates posset munire, quam Christiani mysterij cognitione & notitia. Etenim Math. 16. Petro Dei hominis publicanti notitiam & dicenti. *Tu es Christus filius Dei viui: Respondet Iesus dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præbalebunt aduersus eam.* Aduersus quam eam? an non prævalebunt aduersus Ecclesiam, an aduersus petram quæ est Petrus? D. Chrysost. in Catena ait. *Manifestum est, quia neque aduersus petram neq; aduersus Ecclesiam portæ inferi prævalebunt.* Quasi hæc sit præcipua dos illius qui alta Christi est imbutus sapiētia, vt nulla illum expugnent tormenta, vt vel inferorum potestates illum vereantur, & venerentur. Accipite pulchram illius rei à D. Paulin. Epist. 9. ex cogitationem, ait enim. *Sapientia ædificauit sibi domum in qua si habitemus his operibus, quibus ciues sanctorum fieri mereamur, non ardebit opus nostrum; & ignis ille sapiens transeuntes nos per examen suum non seuero ardore ambiet puniendos; sed vt commendatos suscipiens blando lambet attactu.* O inenarrabilem vim Christianæ sapientiæ! quam etiam apud inferos purgatorij ignes verentur, & qui rodendas & cruciandas accipiunt sanctorum animas, illas, quæ Christiana florent sapientia, sibi commendatas accipiunt, non vt mordeāt, nō vt acuto rodant dente; sed vt blando lambāt attactu linguæ. Cur ergo qui sapientiæ Christianæ operam

Orig.

Mat. 16.

Chrys.

Paulin.

nauat,

nauat, non melius habebit apud purgatorios ignes quando id ſperatur pie ab his qui Carmeli habitus geſtant inſigne? Nil durum, nil non blandum non ſuauitate plenũ his qui hac Chriſti præcellunt ſapientia. Id quod notauit Rufinus lib. 2. Benedictionibus Patriar. vbi afferuntur illa Geneſ. 49. *Aſer pinguis panis eius*, pinguis ſanè panis & delicioſus fit Chriſtus Dominus, ſed quibus? ijs, qui alta illius ſapiunt myſteria. Ita Rufin. *Illi qui nihil amplius in Chriſto intelligunt, niſi Chriſtum Ieſum hunc crucifixum, edunt quidem & ipſi panem de cœlo ſed aridum, ſed exilem: qui vero digni ſunt vt eis theſauri ſapientiæ & ſcientiæ reuelentur Chriſti, ſunt, quibus pinguis eſt panis.* Proſpera omnia ſunt & plena delicijs viris illis, qui digni ſunt, vt eis theſauri ſapientiæ Chriſti reuelentur, qui alta Chriſti Domini decora norunt, qui hominem & Deum & mortuum victorem ſapienter ſpeculati ſunt. Hi omnia in tuto habent, habent, inquam, Chriſtum panem pinguem dulcedine manantem. Quid tunc? portæ infieri non præualebunt aduerſus eos. Antiquiſsimum namque eſt, quod portæ inferi vereantur habentem mellitum panem. Lege apud Virgil. lib. 9. Æneid. quo aſtu Sybilla inferorum portas expugnarit, quippe ad illas excubabat tticeps ilie canis.

Virg.

Cui vates horrere videns iam colla colubris
Mellem ſoporatam & medicatis frugibus offam
Obijcit. Ille fame rabida tria guttura pandens,
Corripit obiectam, atque immania terga reſoluit fuſus humi.

Ecce tibi quam infirmæ ſunt portæ inferi aduerſus eos, quibus ſuppeditat pinguis & mellitus panis, quibus Chriſtianæ ſapientiæ reuelantur theſauri: hos ſanè etiam immiſſos inferorum faucibus non mordebit ignis purgatorius dẽte rabido, ſed velut mel litã offam blando linguæ lambet attactu. Qui enim digni ſunt, vt eis theſauri ſapientiæ reuelentur Chriſti, ſunt qui bus pinguis eſt panis, quo inferorum poteſtates ſoporare valeant. Hinc tribulatus Dauid multiſque calamitatibus cinctus, vt pene iam ad inferorum portas ſtaret, iure incipit ex poſtulare, Pſalm. 68. *Exaudi me, Domine: quoniam ſuauis eſt miſericordia tua*, inde petit exaudiri & liberari á malis, quia ſibi miſericors Deus erat ſuauis nimirum quaſi pinguis & ſaporatus panis. Qua ſi diceret ait, Diuus Auguſtinus. *Ad hoc ſubuenire differebas, vt mihi dulce eſſet quod ſubueniebas. Iam ergo vltra non eſt quod differas.* Iam mihi dulcis es panis, iam mihi ſuauis & ſaporatus aſtas, vt potè cui vexatio dedit intellectum, & ſapientiæ reuelauit theſauros, iam non eſt cur me præmant hęc mala qui habeo Deum mellitum & ſaporatum panem. Igitur diuiniſsime Chriſtus Dominus Diſcipulos ſuos poſt lotionem manducaturos cœleſtem panem ad cogitationem & ſapientiam diuinorum allicit inquiens, ſcitis quid fecerim vobis? Vt ex ſui ſapientia, mellito & pinguiſsimo pane illos aduerſus omnia muniret mala. Huc refero pueros illos qui à Babylonia fornace fuerunt liberati. De quibus Daniel cap. 3. *Dedit eis Deus ingenij acumen & prudentiam.* Quæ hæc prudentia? Sane rerum diuinarum ſcientia: Quod aſtruens Diuus Iſidor. Peluſ. libr. 4. Epiſtol. 139. ſic arguit. *Quod autem ita ſit, etiam hinc liquet, quod Leonibus illi autem igni venerationi fuerunt.* Ecce vt mala pueros & Danielem diuina pollentes ſapientia venerantur.

Gen. 49

Pſal. 66.

Aug.

Dau. 3.

Text. Vos vocatis me Magiſter & Domine & benedicitis: ſum etenim.

§. XXVI.

§. XXVI.

Perfectus Magister solus est qui Dominus etiam est, vt potè qui doctrinam Discipulis imprimat; quam non contemnant, & vltra quam ipsi non addant.

ILle perfectus Magister est qui potest testatem habet Discipulorũ mentibus doctrinam imprimere, cuius dictis nihil quod addant habent auditores, nec illis imbui non possint. Quare non absre cõparat D. Nilus in Ascet. Discipulum ad verum Magistrum eadem comparatione qua Isaias comparat creaturam ad suum conditorem
Ezech. 4 & verum Dominm. Etenim Ezechiel 4. ait. Dominus, *Fili hominis sume tibi laterem & pones illum ante faciem tuã, & describes in eo ciuitatẽ Hierusalem.*
Nilus. Quæ verba premens Nilus ait, quòd illis *declarat opus esse, vt magister ex luto discipulos faciat Dei.* Hic labor, hoc opus magistri veri est, mirum discipulos efformare, vt templa sint Dei, ea potestate & facilitate qua figulus atgillam formãt, vt sit quodlibet vas. Sed quis sic discipulorum mentes valet conuertere & figurare? Equidem hoc
Isai. 45. vno exprimit Isaias 45. summam Dei in homines dominationem dicens, *Væ qui contradicit fictori suo testa de testis terræ! Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis, opus tuum absque manibus est?* lutum & testa est homo conditori suo, domino suo, à quo sine vlla resistentia & contradictione spectat efformari & figurari. Expendo modo sententiam Nili ponentis discipulum in manus magistri, vt lutum, vt testam in manu fictoris & opificis, quasi innuat, quod is sit verè magister qui discipulos tractet vt figulus lutum, vt conditor & Dominus creaturas sibi subditas illis sine resistentia & contradictione imprimens Deificas sapiẽtiæ & doctrinæ figuras. Hinc Tertul. aduersus Gent. educit quam necessariò sint Christiani sapientes, *Tert.* & innocentiæ disciplinis imbuti. *Nos ergo soli innocentes: quid mirum, si necesse est? Enim verò necesse est, innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam nouimus vt à perfecto magistro reuelatam, & fideliter custodimus vt ab incontemtibili dispensatore mandatã.* Suos habuerunt præceptores Ethnici Platones, Aristoteles, Senecas, & alios innumeros qui largis commentarijs tractarunt virtutes morales, regulas rectè dirigendæ vitæ. Sed nihil virtutis hæsit eorum discipulis, quorum cum domini non essent, non præualuere magistri. Soli nos veram ebibimus disciplinam, qui sortiti fuimus Dominum magistrum, qui nos lutum ita efformauit, vt simus Dei templa absq; eo quod testa contradicat fictori suo, nec lutum dicat figulo suo quid facis? Vnus perfectus & incomtẽtibilis magister est Dominus, qui vt cordis dominatur, sic disciplinas sine resistentia imprimit; nec eius præcepta possunt omnino contemnere creaturæ. *Orig.* Vnus Origenes libr. 2. contra Celsum, Christi Domini doctrinæ efficaciam in Iuda ponderat, qui in summo crimine adhuc magistri disciplinam non potuit omnino contemnere. *Habuit*, inquit, *Iudas vna cum auaritia perdendique Domini mala voluntate admistam in anima innatam ex Iesu verbis quandam (vt ita loquar) bonitatis speciem; quod ita scriptum est, Iudas proditor videns eum damnatum pœnitentia ductus est, &c. Quòd si auarus ille Iudas furari solitus restituit triginta argenteos satis apparet disciplinam Christi efficacem in eo fuisse ad mouendam pœnitentiam; quæ non omnino contemta & conculcata proditori fuit: sed & ipsa verba (Peccaui tradens sanguinem iusti) confitentis erant. Vide quam flagrans & vehemens pœnitentiæ dolor eum corripuerit, vt nec viuere sustineret amplius, ipse sui condemnator & carnifex: ostendens quantum potuerit Iesu doctrina etiam in peccatore fure & proditore non valente in totum contemnere quæ à Iesu didicerat.* Hæc Origenes

qui & verè & eleganter facit Dominũ magiſtrum incontemtibilẽ, cuius doctrinæ neceſſum ſit parere, vltra quam aliud addere piaculum eſt. Hinc Seneca pungit naſutos quoſdam cenſores qui piaculum putabant, ſi quis præter ea quæ ab antiquis Philoſophis tradita erant, aliqua comminiſcebatur ex ſuo. Ait enim 2. lib. epiſt. 35. *Qui ante nos iſta docuerunt non Domini noſtri ſed duces ſunt, patet omnibus veritas non dum eſt occupata. Multum ex illa futuris relictum eſt*, expendo illud *non Domini*, ea eſt vnius magiſtri & Domini commendatio, cuius ſolius doctrinam ſic ſibi perſuadeant diſcipuli, vt nec plus nec minus euulgare audeant. Vt meritò dicat Salomon Prouerb. 3. *Stultiſsimus ſum omnium hominum, nec prudentia hominis mecum eſt*. Quem locum ſic in rẽ præſentem exponit Nazianzenus orat. de ſtatu Epiſcop. *Qui fit igitur vt vir vſque adeò ſapiens atque huiuſmodi beneficium conſequutus ſtultiſsimum ſe dicat? Hoc vult nimirum, propriam ſe nullam prudentiam habere; ſed diuina & perfectiori ſapientia affluri. Siquidẽ & Paulus quum aiebat Viuo ego; non iam ego; viuit autem in me Chriſtus, non vtique de ſeipſo tanquam de mortuo loquebatur; ſed tanquam præſtantiorem, quam vulgus mortalium ſoleat vitam agente; vt potè qui veræ vitæ, nulloque mortis fine circumſcriptæ particeps eſſet*. Sic magiſter & Dominus ſuos potens eſt figurare diſcipulos, vt nihil aliud ſciant præter Ieſum Chriſtum, nihil norint præter ea, quæ à Magiſtro & Domino ſunt tradita.

Sene. *Prou. 3.* *Naz.* *AdGal. 2*

Textus. Si ergo laui pedes veſtros Dominus & Magiſter, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.

§. XXVII.

Efficax eſt èxemplum.

QVorum non ttahit corda exemplum? Videris iuuenes medio in ætatis flore, proſiliente adoleſcentia in gaudia, in voluptates, mundo ad glorias inuitante, vnius ſenis exemplo ad mortem aduolare & cruciatus. Pulchré ridet D. Ambroſ. lib. de Iacob, & vita beata Antiochum crudeliſsimum Tyrannum, qui vt ſeptem iuuenes Machabæos deterreret, ſupplicio in primis afficit ſenem patrem. O ſtultiſsimam hominis cogitationem! *inſultare*, ait, *licet tyranno, qui cum calidè à ſene incipiendum putat, magiſtrum eligit, quo diſcipulos faceret fortiores, qui non degeneres tanto duci reſpondent. Quid contemnis vel circumſcribis vt pueros? Sed fides cana eſt? ſed valida diſciplina, ſubijce quibus placet pœuis non inuenies corda puerilia*. Neſcierat ſacrilegus quantum valeret exemplum, & dum frænare iuuenes præoptaret, male calidus adhibuit exempli calcaria, & cupiens á religione auertere, ſenis exemplo propoſito in religionem iuuenes ſtimulauit. O exẽpli vim maximam, qua breues iuuentutis anni audent in æternitatem! qua aliquo modo quo ad nos moueri. Deus ipſe gloriatur Huc retulerim illud Lyppomani in Catena ponderantis, Deum tunc decreuiſſe filium ſuum pro mundi ſalute mactari, quum vidit Abrahamum gladiũ ſtringere in Iſaacum, ſic ille. *Quia Abraham non pepercisti filio tuo propter me, viciſim tibi tradam, ait Dominus, filium vnigenitum meum propter te, & non parcam ei, vt enim melior ſum; ſic tibi amoris ſignum maius præſtabo*. Quaſi recuſans Deus vinci ab hominis liberalitate, ſic viſo Abrahami facinore, quo filium iugularet, ad ſimile etſi præſtantius facinus in executione ſe ſe accinxit diuinus Pater. Hinc Clemens Alexan. 1. pæd. c. 6. moribundum Abelem putat filij Dei pectus in mortem ſolicitare; ait

Lypp. *Clem. Alex.*

ait enim, *vetus iuſtus typus noui iuſti eſt, & ſanguis vetus qui interpellat, pro nouo ſanguine interpellat. Deum autem alloquitur ſanguis, qui eſt verbum, quoniam ſignificauit verbum qui erat paſſurus.* Dictus erat ſanguis Abel loquutus fuiſſe ad Deum; ſed quid loquebatur? ſane loquebatur quaſi exemplo, quatenus Dei verbum ſolicitabat, & vocabat in ſimilem effuſionem ſanguinis. Nec fruſtrà, adeò enim quaſi per motum ſeſe oſtendit Dei filius innocentis ſanguine, vt ex tunc ſe ſe morti
Cyril. oppignoraret, vt notauit alter Cyril. in infragm. Euang. aiens, *in Abelis innocentia mors oppignorata eſt quaſi trãſmittenda foret in eum qui poſtea ſine culpe moreretur.* Sic vt honorarent exempli efficaciam ſe ſe comparant diuinæ perſonæ ad ſequẽda illuſtria creaturarum facta. Nec poſt Patrem, & Filium præterijt Spiritum ſanctum exẽpli vis, quem in ſpecie columbæ ad Iordanẽ
Luc. 3. vſque traxit, vt habes Luc 3. c vbi D.
Anſel. Anſ. ſic fatur. *Rectè Spiritus ſanctus corporali ſpecie apparet, quia filius aſſumendo corporis veritatem iam deſcenderat.* Hæccine ſimilitudinis apparet efficacia, quã non ſolũ homines, ſed increatæ & diuinæ perſonæ oſtendunt. Vide ſupra c 1. §. 5 Ioannem Baptiſtam expaueſcentem quod ſuæ mortis exemplum Chriſtus Dominus ſequatur.

CAPVT VIII.

De Euchariſtia.

POſt pedum ablutionem, & longum de Charitate ſermonem, vltimum amoris argumentum parat ſuis Dominus exhibere, ſe ipſum ſub ſpeciebus panis tritici, & vini de vite verè & realiter exiſtentem porrigens ab hominibus comedendum. Quis tantũ amoris facinus de cantare valebit? Quę lingua tãti epuli delicias enumerabit? Sanè illa, quam fæcundus hic calix faciat diſſertam. Nemiremini, quod ruſticus ego falcem meto ſi Deus ſe hominum facit ſegetem. Nec vbi diuina charitas ſic ſe in immenſum extendit mihi aliquis eſt tenendus modus, ſed aliqua dicã, prout ſe occaſio dederit.

Textus. Matth. 26. Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditq; Diſcipulis ſuis, & ait, accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum.

§. I.

Deus ſeſe hominibus dedit comedendum, vt par pari referret pro cibis, quos ipſe ex hominibus comedit.

VIde, homo, quãm largiter Deus acceptam ex hominibus cœnam muneret, quã referat par pari pro cibis mãducatis in mundo, diſceſſurus à mundo hic liberalis & ditiſſimus hoſpes cibos refert, qui nunquã pereant, quibus immortaliter homines exſatiẽtur. Hinc D. Damaſcen. in libello de Corpore, & Sanguine Chriſti cõponens cũ Deo exiſtente in vtero Virginali eundem exiſtentẽ in Euchariſtia, inquit, *Sic hic tanquam in vtero Virginis in menſa myſtica poſita eſt materia panis, & vinum aqua miſtum: his enim mater nutriebatur, & materiam præbebat corporis infanti.* Expende verba ab illis, his enim mater &c. quaſi ideo ſub pane, & vino in menſa myſtica ſe ſe Deus tradat, quod his ab vtero matris fuerit altus; ſic pro cibo accepto ſe cibũ referens & par pari. Id quod videtur ponderaſſe Ericus ad Luc. 14. vbi dicitur, *cùm intraſſet* Ieſus in do- *Luc. 14*
mo cuiuſdã Principis Phariſæorũ ſab- *Eric.*
bato vt mãducaret panẽ. Ad hæc ille. *Adibat Dominus carnalia hominũ conuiuia non tam vt exterioribus epulis veſceretur, quàm vt ipſe, qui eſt panis de cœlo deſcendens dapes ſuperni conuiuij erogaret.* Sumebat enim libẽti animo ab hominib⁹ Dñs panẽ, quo obligabatur ſe panẽ cęleſtẽ eiſdẽ cõmunicare. Aui

dè humanis epulis veſcebatur, quib⁹ ſe ſciebat adducendum, vt coeleſtes nobis porrigeret dapes. Nullum â te, homo, fructum accipit Chriſtus panis, quod largiter non exoluat pane hoc ſuper ſubſtantiali. Quondam aiebat
Apoc. 2. Apoc. 2 *Vincenti dabo mannà abſconditum*: quæ verba aliter alij, ſed in rem præſentem illa egregiè tratat D. Laurentius Nouarienſis, hom. de Eleemoſyna fatus. *Laur. Nouar.* *Qui ſunt autẽ victuri, quàm illi, quibus dixit, venite benedicti, poſſidete Regnum, eſuriui, & dediſtis manducare? Ecce palma, & præmia, pro pane modico, quem dediſti, accepiſti mannà abſconditum; potum porrexiſti, & paradiſum recepiſti.* Hac ſe obligatione obſtringere Chriſtus voluit, quùm ſe ab hominibus patitur cibari, nimirum, vt par referat pari, panem pro pane. Sed prò Deus immortalis! à nobis accipit corruptibilem; & reddit eum qui reficiat immortaliter, accipit micam; & reddit ſegetem vitarum, vt par erat referre prædiuitem Dominum, & omnipotentem. Sanè non multum abſimile factum eſt à Rege Dauid viro, vel in hoc ſecũdùm cor Dei, namque
2. Reg. 17 fugiebat Dauid ab Abſalon, 2. Reg. c 17. cui fugienti, & famelico obuiauerunt filij Bercellai Galaaditis, *& obtulerunt ſtratoria, & tapetia, & vaſa fictilia frumentum, hordeum, & farinam, & polentam, & fabam, & mel, & butyrum, oues, & pingues vitulos. Dederuntque Dauid, & populo, qui cum eo erat ad veſcendum.* Itaque pij viri fugientem Regem cibo, & potu affatim recrearunt, neque id illis vanum fuit, immò vtilitatis, & quæſtus plenum, quando quidem Rex tanto obſequio conſtrictus, & viuens ſemper illis beneficentiſsimus ſtetit; & moriens illos in primis filio regnaturo commẽdauit. Sic enim
3. Reg. 2. ait 3. Reg. 2. Rex iam iam animam agens, *ſed & filijs Bercellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua.* Quod pulchra expẽdit paraphraſi Ioſephus *Ioſeph.* lib. 7. c. 12. quum ait, *comendo tibi Bercellai Galaaditis filios, quos mea cauſa omni ſtudio & honore proſequeris, non cõferens in eos beneficiũ; ſed referens pro officijs, quæ pater eorum in me exulem liberaliter congeſſit.* Quibus duo ſe ſtatim cõſideranti obijciũt. Alterũ, quod moribundus Rex mẽſa Regia muneret eos, à quibus egens ac cepit panem: alterum quod hoc non videatur Ioſepho eſſe beneficiũ conferre; ſed referre non gratiã, ſed debiti exſolutionẽ. O verè Dauid filius, immò ſummi Regis Dei filius Chriſtus Dominus, quam ab hominibus in mũdo famelicus & peregrinus paſceris, adeò obligaris, vt relicturus mundum iã moribundus regias & diuinas dapes hominibus pares. Quod neſcio an gratiã putem, an debitum, an cõferre, an referre beneficiũ, gratia eſt, & maxima gratia. Si noſtri muneris video exiguitatẽ; ſi te ſummum Imperatorem conſidero & Deum Maximum, debitum eſt, debent enim maximi pro paruis obligari, & pro micis regia referre munera & maxima.

§. II.

Regalẽ Chriſtus Dominus in Euchariſtia prætendit magnificentiam.

VIdiſti in modo dictis, Dauidem moribundum mẽſa regia muneraſſe Bercellai filios; neutro parẽte degener Chriſtus Dominus tunc regiam oſtendit magnificentiã, quum moritu rus viuifico fameſcentes homines replet epulo. Quo ſpectant illa D. Petri *1. Petr. 2* 1. epiſt. c. 2. vt leguntur & referuntur à Clem. Alex. 1. Pædag. c. 6. *Quaſi modo geniti infantes verbale lac concupiſcite, vt in ipſo creſcatis in ſalutẽ, ſi guſtaſtis quod Chriſtus Dominus.* Non dubito quod de Euchariſtico epulo loquatur; ſed ſolũ expendo illud *ſi guſtaſtis quod Chriſtus Dominus*, quaſi regiã Chriſti Domini gloriã tunc maximè experiamur quum illũ guſtu percipimus. Ecce in guſtu apparet Chriſtus Dominus, in guſtu claret eius regia magnificentia & imperatoria maieſtas. Fallor, ſi ob hoc non dicatur in benedictione Aſer Geneſ. 49. *panis pinguis & præbebit delicias Regibus*, has enim regias delicias condidit viuifico pane, quæ poſſint in admirationem rapere *Gen. 49.*

ipſos

ipſos Reges. O quã id experta fuit fœ-
Cant. 2. lix ſponſa Cant. 2. Vbi inquit. *Introduxit me Rex in cellam vinariam.* Nota vbi Regem vocat, vbi Regem experitur dilectũ, nempe vbi in cellã vinariã
Hiero. introducitur. Ad hæc pulchrè Hiero. *Non mihi vacuum videtur, quod cum potuiſſet dicere ſponſa, introduxit me Sponſus, aut frater meus, aut aliquid huiuſmodi, nunc quia cubiculum dicturæ erat Regis dixerit cubiculum, neque aliud nomen poſuerit. Propterea arbitror in his Regem Chriſtum nominatum fuiſſe, vt hoc nomine oſtendatur prædiues eius cubiculum vt potè regium, multiſque opibus refertum.* Vbi Deus oſculo ſuauiatur dilectum, meritò ſponſus vocetur, vbi generi humano inſeritur, vocetur frater, aut patruelis, verum quum vinariam aperit cellam, quum miſcet vinum, cum panem prætendit, Rex ipſe tunc claret ex delicijs prælibatis regijs. Id tunc maximè guſtatur, quod Chriſtus Dominus, vbi maximè notandum
Ioan. 20. illud à Thoma Ioann. 20. prædicatũ, qui vt Chriſti latus attigit apertum, ſtatim exclamauit, *Dominus meus, & Deus meus.* Quid in Chriſti latere inuenit, ex quo Dominum, & Deũ confeſſus eſt? An non fidei aptius, ſi Petro conſentiens diceret Tu es Chriſtus filius Dei viui? Cur nouo ſtylo ait, *Dominus meus, & Deus meus*? Crediderim in latere aperto, guſtum eſſe huius diuini epuli, quo non potuerunt regiæ illius deliciæ nõ præſentiri Quo
Chryſ. circa D. Chryſoſt. hom. in Domi. nouam ſic inquit, *Ipſe hortatur & dicit, accipite, & edite, adhibete manus veſtras, & mittite in latus meum, & omnes mea membra tenete, quodcunque enim meum membrum ceperitis, in eo ſum totus, qui à Thoma contrectatus ſum.* Ecce vobis Thomæ attrectationem cum Euchariſtiæ guſtu componit, quaſi innueret vnde regius ille ſplendor proſilierit, quo Chriſtus Deus præmoſtraretur &
Cyril. Dominus. Adſtipulatur D. Cyril. Hieroſol. catecheſi 5. ſic fideles ad Chriſtiferas ſumendas dapes commonẽs, nimirum, *accedens ad communionem non expanſis manuum volis accede, nec cum diſiunctis digitis* (ſumebatur tunc temporis Euchariſticus panis in manibus) *ſed ſiniſtram veluti ſedem quãdam ſubijcias dextræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt.* Nunquam enim magis regalis Domini maieſtas panditur, nunquam Regius Chriſti ſplendor patentior, nunquam eius diuitiæ & delicię cumulatiores, quam in Chriſtifera hac & Regia menſa.

§. III.

Nullares data eſt homini integra & tota, niſi Chriſtus qui integer & totus datur nobis in Euchariſtia.

VIdes, panem frangi à Domino, & quod fragmina porrigens dicat, Hoc eſt Corpus meum, quod ad creaturam panis pertinet traditur diuiſum, qui ibi latet Chriſtus *non confractus, non diuiſus, integer accipitur.* Hoc ſibi amoris deberi ab hominibus voluit Dominus, quod inter omnia bona ipſe ſolus totus & integer tradatur nobis. Pulchrè Eccleſiaſtes c. 5. humanam commendans fœlicitatem inter
Eccleſ. 5. alia inquit, *& omni homini, cui dedit Dominus diuitias atq; ſubſtãtiã, poteſtatemque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua.* Expẽdo illud & fruatur parte ſua; quaſi nihil integrũ & totum liceat homini accipere ex mundi creatura. Hinc D. Dionyſ. Alex. epiſt. aduerſus Samoſatenum acutè expen-
Dion. Alex. dẽs duo illa Exod. 12. de agno Paſchali
Exod. 12 præſcripta. Alterum eſt, quod ſic integer deberet manducari agnus, vt dicat *caput cum pedibus eius, & inteſtinis vorabitis:* alterum eſt, quo ita cauet, *nec os illius cõfringetis*, ſiue vt eſt apud Ioã.
Ioan. 20. 20. *os non comminuetis ex eo.* Si os agni non comminui licebat, quomodo integer cũ capite, & pedibus vorandus? Quis ſine fractione oſsis voraret caput & pedes integri agni? Non hoc eſt agni creati, cui tam repugnat integrè communicari, quam ſine oſsium fractione totum manducari, vnus eſt is diuinus agnus, qui ſolus,

totus, & integer conceditur à ſuis vorari. Ita Dionyſ. *Atqui prohibebatur illis hoc* (nempe oſsium fractio) *vt nec toto irrationali veſci eis permitteretur. At verò qui ſe ipſum exinaniuit Chriſtus Ieſus habens in ſe caput Patrem fecit potentiam in brachio ſuo & exaltauit humiles, vtiem is capi poſsit altiſsimus, & habitare in nobis propter ſuam, qua nos dilexit, benignitatem ac bonitatẽ.* Non ad creati agni legem pertinebat, quod totus, quod integer voraretur; non enim permittitur homini veſci toto irrationali, frui tota & integra creatura. Id ſibi ſolus diuinus reſeruauit agnus, qui vnus & ſolus ſe totum & integrum capiendum hominibus communicauit. Sic vbi Geneſ. 18. dicitur, *tulit inde vitulum tenerrimum & optimum deditque puero*, id ad Chriſti myſteria referens D. Amb. expendit illud *tenerrimum*, & ait, *Tener, quia non dura ceruice, ſed molle iugum legis agnouit, crucis patibulum non recuſauit, & meritò tener, de cuius capite, & pedibus, & inteſtinis nihil relictum eſt, & os non eſt contritũ ab eo, ſed totus epulantiũ cibo ceſsit.* Ex quo manifeſtè apparet myſteriũ de Chriſti Domini veſtibus decantatiſsimum á Patribus. Etenim exaltato Dño in cruce, iuxta id Pſal. diuiſerũt ſibi veſtimenta mea; & ſuper veſtẽ meã miſerunt ſortẽ, carnifices exteriores Domini veſtes inter ſe diuidunt & partiuntur: tunicã verò inconſutilẽ ſibi integrã quiſq; procurat reſeruare. Quæ huius rei cauſa? Cur tunica inconſutilis, non aliarũ veſtium intrat diuiſionẽ? Cur ſola ipſa integra & tota datur? An quia Virgineam verbi carnẽ hominibus cõmunicandam præfigurabat? Ita affirmat D. Athanaſ. de Paſsione, verũ præſtat audire Cyril, ad hæc tantẽ: *in quatuor partes veſtimẽta diuiſa ſunt; tunica ſolũ indiuiſa remãſit, in ſingulos enim tranſiens vnigenitus & animã atq; corpus eorũ per carnẽ ſuã ſanctificans impartibiliter atq; integrè in omnibus eſt, cum vnus vbiq; ſit nullo modo diuiſus.* Hoc ſit Chriſtiferæ in homines magnificẽtiæ p. ęconiũ ſingulare, quod ipſe ſolus prę omnibus bonis impartibiliter & integer tradatur, iam iam qui Chriſtũ non recipiunt nil integrum recipiunt, immò neq; id audẽt ſperare. Ita ille Diues epulo apud Luc. 14. à tormẽtis aiebat, *Pater Abrahã, mitte Lazarũ, vt intingat extremũ digiti ſui in aquã, & refrigeret linguã meam.* Vbi acumẽ Chryſoſt. expẽdit. *Vide conſcientiã peccatoris, non totũ audet poſcere digitũ.* Sanè, quia cõſcientia hoc ex bonis didicerat creatis, nihil integrũ & totum extra Chriſtum hominibus poſſe dari. Id quod in illa fideli muliere Chananæa D. Hiero. notauit, quæ vt bonũ creatũ expoſtulabat ſolũ nimirũ filiæ ſanitatẽ ſic ait Matth. 15. *Etiã Domine, nã & catelli edunt de micis*, quaſi dicat, ait ille, *ſcio me filiorũ panem non mereri, nec integros capere poſſe cibos, ſed contẽta ſum reliquijs catulorũ.* O mulieris inauditã perſpicaciã! dum tantũ humana & creata optas, benedicis te integros non poſſe capere cibos, ſolus Chriſtus datus integer, reliqua omnia diuiduntur in fruſta, extenuãtur in micas. Vnde pulchrè D. Paſchaſius de Corpore, & ſanguine Chriſti c. 17. ait, *dum communicas dilata ſinum mentis tuæ emũda conſcientiã, & percipe non quantum mica exhibet, ſed quãtũ fides capit.* Etenim panis ſpecies ad illa bona pertinet quę fruſtulatim accipiuntur, quod fides capit ibi Chriſtus eſt qui totus & integer communicatur hominibus.

Gen. 18. — Amb. — Ath. — Luc. 14. — Chryſ. — Matt. 15 — Hiero. — Paſc.

Textus. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicẽs: Bibite ex hoc omnes: hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionẽ peccatorum.

§. IIII.

Non omnium eſt crebriùs accedere ad Euchariſtiam.

QVum calicem audio, iam inde niſi am frequentationem ſuſpectã fore credo. Quis ſobrius non tardè & moroſè ad calicem accedit? liceat in præſenti conſuetudinẽ illã ex prophanis recenſere, quam in Iſraëlitis Iſaias

c. 66.

c. 66. succenset. Quà nimirum bonæ fortunæ libantes dapifera conuiuia ita tu cebant, vbi finitis epulis poculum sacrificij ergo circumferebatur; de quo
Theoph. sic Theophrastus lib. de tumulentia: *Illud de mensa dum sumunt, Deum adorant, tanquam supplices rogent, ne quicquam agant turpiter, ne huius potionis appetitiores fiant æquo, sed ex ea percipiant quod honestum sit & vtile.* Nota verba ab illis; *ne huius potionis appetitiores fiant, &c.* Nihil tale petiuerant inter epulas, sed cùm primum sacrificalem calicem accipiunt, id statim illis venit in mentem, nimirum orare ne appetitiores æquo fiant. Quod vt persuadeat suis, Christum Dominum erediderim porrexisse poculum hoc viuificum, quasi innuat Eucharistiæ bonum, non ab exuberanti appetentia quæ super æquum fiat, nec à frequentia nimia; sed à sobria & prudenti participatione sumendum fore. Cui consonat S. Clemens Alex. inquiēs. *O admirabile mysterium! veterem, & carnalem nos iubet exuere corruptionem, quemadmodum & vetus nutrimentum. Alit autem nouæ Christi dietæ effectos participes.* Expēde nouæ Christi dietæ, quasi velit ea moderatione & parcitate nos ad Eucharistiam accedere, qua ij, qui dieta curantur, accedunt ad cibos, vt fructus diuini epuli possimus præsentire. Inde ponderandum est discrimen in miraculo panum bis peracto à Christo Domino, tunc satiante quinque millia hominum, tum quatuor millia. Verùm quinque millia ita pane satiantur, vt superfuerint duodecim cophini fracmentorum: at quùm satiantur quatuor
Amb. millia, non tot fuerunt fracmenta residua. Cur ita? Eleganter D. Ambros. ad Luc. 9. *Cur quinque millibus hominum plus redundat; quatuor millibus minus? quia quatuor millia ista triduò cū Christo fuerunt, & ideò ampliorem cœlestis pabuli alimoniam receperunt.* Meritò qui tridui inediam sustinent, qui cum Christo triduum consumunt, prandij immemores ampliorem cœlestis pabuli alimoniam recipiunt. O quàm per illum triduum vrgerent Dominum huius æui sacrificuli, & nimiū deuotæ fœminę, vt de Christi manibus reficerentur: Et sanè cum parùo fœuere spiritus! Hos præ omnit Dominus in Chana nuptiis, vbi deficiente vino, Maria mater Iesu festinauit ad filium, vt subueniret: cui ille. *Quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea.* Ad hæc *Iren.* D. Irenæus ubi datus, ait: *Properante Maria ad admirabile vini signum, Dominus repellēs festinationem dixit, quid mihi, & tibi mulier, nondum venit hora mea.* Expendo illud, properante ad admirabile signum vini, vt hinc discas quàm sancta debet esse nimia festinatio ad viuifici signum calicis, quandoquidem sanctissima Virgo semper gratissima, semper Deo maximè placēs, quasi repellentibus excipitur verbis, quando ad admirabile vini signum properauit.

§. V.

Oportuit totius Christiferi sanguinis lauari, & baptizari pelago, vt digna puritate ad diuinissimum epulum accedamus.

QVis non miretur quanta sustinuerunt veteres illi Iudęi, antequam ad cœleste epulum peruenirent? Omnes, ait D. Paulus, in mari baptizati sunt, nisi enim post integri rubri maris lauacrum minimè manna vescerentur. Nec nos Christiani ea puritate niteremus, qua dignè accederemus ad Christiferum conuiuium; nisi priùs lauati fuissemus vastissimo illo sanguinis & dolorum pelago, quo demersus fuit Christus. Vnde Paul. 1. ad Cor. c. 5. *1. Cor. 5.* *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur.* Nota, quòd priùs diuini Agni internectionem memorat, priùs sanguineos passionis fluctus, procellosa illa maria dolorum proponit, quib⁹ vniuersi homines immersi sunt, vt Ægyptijs enectis, noua conspersio pullularet. Et tunc ad epulas adhortatur, quasi dicat, si quidem rubentes passionis vndas excepimus, iam ergo possumus dignè epulari, quam sequellam euidentius educit D. Anselmus, fatus. *Ansel.* *Epulemur ergo, id est, epulis corporis &*

ſanguinis eius reficiamur. Siquidem ſtolas noſtras ſanguineus Agni torrens mundauit, ſiquidem rubras vaſtiſsimi maris paſsiones vndas ſuſtinuimus, iam non moremur ad epulas, iam cœleſti pane reficiamur. Fallor, ſi huc non reſpexit Abbas Cellenſis lib. de Panib. c. 13. vbi hæc dicit. *Tranſeundum igitur mare rubrum, vt comedas panem mundum. Hoc enim oſtenſum eſt in Apoc. ab Angelo Ioanni, quùm dicit, hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine Agni, ideò ſunt ante thronum Dei.* Hęc ille; ſolos eos dignos reputans cœleſti, & mundiſsimo pane, qui paſsionis maribus, hoc eſt, Agni ſanguine fuerint abluti & dealbati. Vnde Theophil. Alex. epiſt. 2. Paſchali ideò ſolùm dæmones ab hac Euchariſtica menſa arcet, quòd pro illis non fuerit mortuus diuinus Agnus. *Si enim*, ait, *pro dæmonibus crucifixus eſt, quod erit priuilegium, atque ratio, vt ſoli homines corpori eius, ſanguinique communicent, & non dæmones quoq; pro quibus in paſſione ſanguinem fuderit? Sed neque dæmones audient, accipite, & edite: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur; neq; Deus ſua præcepta ſoluet, qui Diſcipulis ait, ne mittatis margaritas veſtras ante porcos.* Ex quibus omnibus approbatur, Chriſtũ pro dæmonibus non poſſe crucifigi; ne dæmones corporis, & ſanguinis eius participes fiant. Itaque nemo, qui rubri paſsionis maris non ſuſtinuit lauacrum, poteſt cœleſtis panis, & calicis menſæ appropinquare. Totus ille rubentium fluctuũ pelagus nobis fuit opus, vt Chriſtiferis reficeremur dapibus. Quocirca, vt acutè, & vere D. Paſchaſius, de corpore, & ſanguine Chriſti, cap. 11. notat, aqua quæ fidelium populum ſignificat, Euchariſtico calici additur, quia priùs à Chriſti latere percuſſo cum ſanguine coniunctim effluxit. *Et ideò*, ait, *rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine fluxit, vt hoc in myſterio admiſceatur. Quatenus & nos in illo ſimus, vt per hoc ſalutis Sacramentum diuinis obtutibus illico vniti miſticè offeramur. Nam ſi vinum ſine aqua offeratur, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis.* Quibus ponderо illud, rectè prouiſum eſt, quia aqua ſimul cum ſanguine, &c. Vbi innuit rationem & cauſam, qua aqua, nempe Eccleſia fidelium in illa ſignificata Euchariſtiam ingrediatur, ſub tantoque offeratur Deo epuli ſacrificio, nimirùm quia priùs cum ſanguine à latere manauit, quia ſanguineis paſsionis fluctibus fuerit immixta. Non aliter reficeremur diuino hoc conuiuio; niſi toto ſanguine Agni ſtolas priùs dealbauerimus.

Cell. Apoc. 17 Theoph. Alex. Paſc.

§. VI.

Sanguis Euchariſticus veniam & tolerantiam clamat peccatorum.

CVM ſeſe diuinus ſanguis ob veniam peccatorum effuderit, tam diuino & præcellenti munere vbique fungitur, vbique clamans veniam, vbique miſericordiæ viſcera contundẽs. Inde D. Cyprian. Chriſti ferum ſanguinem Abeli præfert, quia ille clamabat vindictam. *At Chriſti ſanguis de cruce clamans, pacem loquitur, & reconciliationem. Quin idem ſanguis quoniam à nobis bibitur, ſi modò dignè bibitur, clamat in corporibus noſtris verba pacifica.* Expendo illud, ſi modò dignè bibitur, quo Cyprianum ibi non adeò æſtima torem Euchariſtici ſanguinis crediderim. Quid magnum eſt, quòd ſanguis clamat veniam & pacem in illorum cordibus, à quibus dignè bibitur? Imò cùm indignè bibitur, cùm nefariè tractatur, tunc etiam clamat verba pacifica. Quod innuit D. Paulus ad Hebr. 12. fatus: *Acceſsiſtis ad teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.* Notabis illud. *teſtamenti noui mediatorem.* Vbi enim teſtamentum nouum, & hæres nouus eſt, ſiquidem teſtamentum ſine hærede reſcinditur. Quid plura? Accipite pulchram hiſtoriam, ex 2. Machabæor. petitam. Inclytus & fortis Eleazarus aduerſus infenſiſsimũ hoſtem pugnans Antiocũh cùm turritum elephantum cerneret totius fidelis exercitus vaſtatorem, vitæ ſuæ immemor imperterritus beſtiæ occurrit,

Cypr. Ad Heb. 12. 2. Mach.

currit, & supposítus illius ventrẽ percutiens eo ictu & sibi glorioſum Mauſolæum, & ſuis inſperatam victoriam contrinuit. Quo ſtupefactus facinore noſtis Antiochus etſi multo milite, & penè innumerabili cinctus, *vnius territus fortitudine pacem rogauit.* Ad hæc *Amb.* eleganter D. Ambroſ. 1. officior. c. 40. concludit. *Igitur Eleazarus hæredem ſuæ virtutis pacem reliquit.* Ecce noui teſtamenti nouus & inauditus hæres inſtituitur, hæres, inquam, quæ ſit pax cum hoſtibus infenſiſsimis. Hinc iam Paul. Chriſti teſtatoris gloriã metitur, qui vt moriens reportat triumphũ, ſic ſui ſanguinis nouum teſtamentum reliquit, non quale antiquitùs condidit ſanguis Abelis effuſus; ſed cuius ſit nouus hęres pax cum ipſis hoſtibus & inimicis. Itaq; ſanguis Euchariſticus ſanguis noui teſtamẽti eſt, qui etſi hoſtili petatur animo, nihil intereà loquitur, nil dicit, niſi veniam & miſericordiam largiendam quantum ex ſe eſt ipſis inimicis. Quod conſiderans D. Cyrill. lib. *Cyrill.* 4. in Ioan. c. 17. aiebat. *Quũ in nobis manet Chriſtus, neque in quibus ſumus peccatis conſiderat; ſed ægrotos curat, colliſos reantegrat.* Ad hoſtiles animos cæcutiens (ſi attendas miſericordiæ affectũ quo ibi eſt) hoc curat, vt vulnerib⁹ mẽdellam inferat, pacemque omnium mentibus æternam inſerat. Neſcio, an huius diuini poculi beneficẽtiſsimum *1. ad Cor.* morem adumbrauit D. Paul. 1. ad Cor. *10.* 10. vbi de Iſraelitis apud deſertum ait: *Bibebant de ſpiritali conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus.* Nempe cum ſemel profluentem aquam bibe runt, eos inſequebatur petra innuens diuino poculo refectos, quos etſi fugientes, etſi reluctantes inſequitur tamen Chriſtus quaſi à tergo pacẽ offe- *Cæſar. Arel.* rens, & cum venia inuitans. Ita D. Cæſar. Arelat. hom. 7. de Paſ. *Bibebant autem*, inquit, *de conſequenti eos petra. Vides, quòd qui de Chriſti gratia biberit, ſequitur eũ Chriſti miſericordia.* Nec miſericordia, quę omnes noſtros cogitatus antecedit, refectos diuino poculo inqueretur, niſi illi fugiſſent, vnde ſemel potos refugas ſequitur miſericordia Chriſti, vt conuertat, vt pacẽ exhibeat, vt venia ditet. Vide inf. § 9. & 28.

§. VII.

Exactiſsimam rationem reddere debent, qui corpus, & ſanguinem Domini participant.

ADhuc hæreo illis verbis, *Sanguis noui teſtamenti, qui pro multis effundetur:* & ſanè quod ex teſtamento pro multis habetur, nunquam niſi præmiſſo cenſu, & cum obligatione rationis reddẽdæ apud iudicem accipitur. Quod tibi imprimis, ò Chriſtiane, innuitur, qui non vtcumque accipis ſanguinẽ Chriſti pro multis effuſum, ſed eum ex teſtamento acquiris, vt iam tantorum bonorum rationem reddendam extimeſcas. Reſurgente Domino ex ſepulchro, ait Matth. 28. quòd *ter-* *Mat. 28.* *ræmotus magnus factus eſt*: de quo pulchrè D. Chryſ. in pſalm. 2. dicit. *Sepul-* *Chryſ.* *chrum accepto corpore depoſito territum quòd patris theſaurum accepiſſet, depoſitum cum tremore reddidit.* O quàm iuſtè tremit ſepulchrum, vbi depoſitum tantum theſaurum cogitur reddere! O quàm potiori iure nos extimeſcere debemus, qui theſaurum eundẽ, nempe corpus Chriſti accepimus, cùm neceſſum ſit illius rationem reddere. Audiſti, Mariam puriſsimam innocentiſſimam totam conturbari ad vocem Angeli? Sic Lucę. c. 2. *Turbata eſt in ſer-* *Luc. 2.* *mone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Vnde, ò Puella ſanctiſsima, turbaris? Quæ in te cauſa turbationis, vbi regnum pacis incipit pullulare? Inter alias hanc addit D. Chryſol. ſerm. *Chryſol.* 142. cauſam. *Quid plura? Mox ſentit in ſe ſupremum ſuſcipi iudicem.* Et quę nullum reatum nec ab origine traxit, quæ totius culpæ libera erat, non ſentiret iudicem, niſi noui teſtamenti commune bonum ipſa caperet. Nil habet iudex cum Maria, niſi quia noui teſtamenti eſt arca, vbi mundi hæreditatem ex teſtamento capit, non ſine metu iudicis, ſine tremore reddendæ rationis, etiam ipſa innocentiſsima Virgo non ſpectabitur. Sic illa ardẽtiſsima Dei amatrix. Caut. 5. inquit.

Cant. 5. *Dilectus meus misit manum suam per foramen.* Quasi diceret, iuxta explicationem Psilli: *Totum ostium meū aperui, vt Christum verbum, & sponsum meum susciperem, tamē vix manus eius, eaque sola immissa est.* O ingentem Dei magnitudinē! o sublimiorem palmis staturam dilecti; illum totum excipere mentis meæ templo curabam, & aper tis, vel sublatis valuis vnam eius solam excepi manum, & cum manu Dei accepta ecce timor, ecce tremor superuenit, quippe *venter meus intremuit.* Vnde o Virgo, vel sola manu dilecti accepta tremis? Iam id explicant tres Patres, nempe, *Pariente me initium sapientiæ, timorem dilecti mei tanquam iudicis.* Proh dolor! Nec sanctissima Spō sa capit Dei manum absque terrore iudicis, absq; iudiciali processu & censu. Quis iam integrum testamenti sanguinem accipiens non timeat rationem reddendam? non contremiscat Iudicem depositum repetentem.

Psellus.

Tres Patr.

Ex Luc. 22.

Text. Hoc facite in meam commemorationem.

§. VIII.

In Eucharistia Christus Dominus omnino sui similis existit, prout in Cruce pendebat.

QVid aliud putas Eucharistiā esse, quàm pulchram totius cruenti mysterij commemora ionem, quàm memoriam, & viuam repræsentationem crucis? Sanè altari accessit Christus, vt accessit cruci mactandus. Vnde in B. Iacobi liturgia lector admonet. *Taceant mortales, & stent cum metu & tremore, nihil terrenum cogitantes. Rex enim Regum Christus Deus noster existit vt mactetur, & detur in cibum fidelibus.* Quam in cruce sustinuit mactationem, hanc in mystica sanguinis & carnis separatione ostendit, dū ait: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quid aliud in Eucharistia audimus, quam effusionem sanguinis, quàm traditionem carnis? Accipite D. Damascen. in libello de Corpore Christi sic fantem. *Eleuatur in manibus Sacerdotis in crucē, & frangitur, & distribuitur, & in nobis sepelitur, & facit nos secum à corruptione liberos.* Adeò passionis, crucisq; mysteria hoc in epulo repræsentantur, vt me ritò dicat D. Paschas. libr. de corp. & sang. Dom. cap. 11. quòd *nihil defuit in hoc Sacramento ad commemorationē passionis, quod tunc extitit in cruce in consummationem nostræ redemptionis.* Quo circa de singulis sigillatim nobis erit agendum.

Damas.

Pasc.

§. IX.

Christus Dominus in Eucharistia, vt in Cruce inimicis veniam largitur, & misericordiam.

ECce tibi apud Ezechielem cap. 9. altari adest vir quidam vestitus lineis, cuius sunt laterones sex alij adolescentes fortissimi, & ad bella doctissimi, habentes acutissimos & districtos gladios, vt iussi omnes appropinquantes interficiant. Hoc cernens Propheta exclamat: *Heu, heu, heu Domine Deus, ergo ne disperdes omnes reliquias Israel?* O quā aliter ego exclamarim! non Deum; sed adolescentes illos belligeros; sed armatos Angelos compellarim, Heus vos cœlestis militiæ magna pars, siquidem adestis sacro altari, adestis, inquam, splendenti districto gladio, cur ex innumeris, qui altare Dominicum fœdant, nullum interficitis? Cur cùm tot lupi quotidie diuinum Agnum vorent, nullus transfossus occumbit? Cur non repletis interfectis aras? Cur enectorum non sudant sanguine templa? sed accipite quid respondeat D. Paschasius cap. 8. *Certus sit; quia vltores Angeli nec semel indignè communicanti parcerent; nisi benitas Christi, in cuius iudicio pendent omnia, & cui commissum est vt signum ponat in frontibus suorum, gladium suspenderet, & remoueret momentaneam mortem. Christo totum debemus adscribere,*

Ezec.

Pasc.

qui

qui suas etiam iniurias libenter remittit, & pro delinquentibus in se sicut priùs in cruce fecerat, etiam se Patri offerendo idoneus exorator interuenit. Non sui dissimilis adest Dominus epulis diuinis, ibi vt in cruce veniam meditatur hostibus impertiri, non enim Angeli qui adsunt, indignos sinerent accedere impunè. Sed quando ij aduolant transfossuri indignos, ipse qui editur & voratur Agnus remouet gladios dignus exorator pro voracibus lupis. O ingentem Dei misericordiam! o summam Christi pietatem! Christo Domino debes, ô maxime peccatorum, quòd indignè accedens ad epulum diuinum non ab Angelis trucideris: adsunt illi armati gladijs, & irati irruunt; sed detinentur a Christo, qui & in cruce, & in ferculo non cessat indulgere inimicis. A quibus venditus erat fratres cùm posset occidere, pauit charitatis pleno conuiuio magnus ille Ioseph. Genes. 43. De quo pulchra, & Christum Dominum halantia dicit Abbas Cellens. de Patrib. c. 1. *Vbique*, ait, *gratiosus Ioseph; sed in conuiuio magis, multòque amplius iocundus: in conuiuio etiam venditoribus suis non negat negatam sibi germanitatem, in conuiuio non retinet iniuriam, extendit munificentiam, in conuiuio iuxta scripturam cibandi inimicum, extinguit inuidiam, sanat maleuolentiam.* Quid pulchrius? Quid Christo Domino accommodatius? Sanè in hoc conuiuio etiam venditori suo Iudæ non negat pacem, non retinet iniurias, inimicos etiam, & sibi infensissimos hostes cibat, & prohibet ne miserè ab Angelis vltoribus perimantur.

Gen. 43

§. X.

Christus Dominus in Eucharistia vt in Cruce paradisi hæreditatem exhibet.

QVàm à sanctissimis viris decantatum, quòd in cruce damnato altero, Latroni digno paradisi perditã reddat Dominus hæreditatẽ. Sed eam nullibi meliùs exhibet Dominꝰ, quàm vbi sese præbet in Eucharistia manducandum. Quid est in toto hoc diuino conuiuio quòd non oleat paradisum? quod vitæ arbor ẽ non præferat? quod innocentiæ amictum non prætendat? Pulchrè Antipater Episc. Bostorum, orat. de Ioan. Bapt. Mariam fatur. *Benedicta tu in mulieribus; & benedictus fructus ventris tui: ex quo cùm comederit Adam, vicit inimicũ. Benedictus fructus qui fuit mundi cibus & amictus.* Sanè is erat innocentiæ fœlicissimus status, in quo Adam vnico vitæ arboris fructu gustato, nec cibum alium, nec amictũ desideraret. Sed proh dolor! accessit ad vetita, & famem incurrit, & nuditatem. Ecce homo famelicus, & nudus exijt, sui præferens signa, iterum amissam recuperat hæreditatem, dum sese infert mensæ diuinæ, qui cibus mundi est simul & amictus, simul satians & exornans animas. Hoc fuit priuilegium cœlestis pabuli, quo dum Israelitæ in deserto vescebantur, nullã in vestibus attritionem, neque vetustatem sentiebant, quod spectans Dominus apud Oseam. c. 11 ait: *In funiculis Adam traham eos.* Qui funiculi Adã, nisi paradisi hæreditas? Ita Rufinus hũc locum interpretatur: *Funiculus eius, id est, sortitio Adæ primi hominis, antequã peccato è fœlicitate decidisset, qui paradisi fuerat habitator effectus, vt non laboratis, sed sponte nascentibus fructibus vesceretur. Ita iste populus solis miraculis comparata pabula suscepit.* Hæc erat fœlicissimi Adami paradisus, vbi omnia illi sine labore eueniebãt, cui sortitioni & paradiso similis asseritur, quam habuit Hebræus in deserto, vbi manna vescebatur, vbi cœlestis panis miraculis comparatus, & cibus, & amictus erat. Fœlicior illis Christianus, qui veram paradisi sortitionem adeptus est, quandoquidem miraculis comparatus cœlestis panis Christus Dominus viuentis arboris fructus, & cibus illis est & amictus. Hinc maximè ponderanda ratio est, cur Eucharisticæ dapes singulari & proprio iure in Christi percussio latere sedem habeant. Sic enim ait D. Chrysost. Ioan. 19. *Quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ab ipso*

Antip.

Oseas. 11

Ruf.

Chryſ.

ipſo latere hauriens accedas. Cur Euchariſtia in latere? an non potiores eſſent eius ſedes Domini manus? Quid cum latere diuinum epulum? Sane Adami latus, nempe mulier ex latere proſiliēs Adamum ex paradiſo eiecit, occaſionemque dedit, vt Deus poneret igneū gladium verſatilem ante paradiſum, ne vllus homo ingrederetur. Vt ergo cœleſtis cibus paradiſi hæreditatis reſtitutio erat; ſic decuit à noui Adami latere etiam procedere. Id quod notauit Procopius in Geneſ. c. 2. his verbis. *Sic Chriſtus proprium latus ſeu firmamētum aliquod haſtæ oppoſuit, paradiſum aperiens, qui propter latus, nempe mulierem fuerat obſtructus.* Ecce tibi vt mulier à latere egrediens per cibū occluſit paradiſum, ſic à latere Chriſti profluēs eſca paradiſum aperuit, vbi latus ſeu firmamentum haſtæ opponitur. Fallor ſi huc non reſpiciat illud Pſal. 71. quo Dauid in omnium ſententia celebrat diuinum Euchariſtiæ epulum ſic fatus, *erit firmamentum in terra in ſummis montium.* Ij, qui hebraicas notas norūt adeo perſpicue putant ſcriptum eſſe, erit memoriale tritici, aut placenta tritici, aut frumentum, vt mendoſe dicāt inſertum eſſe, illud erit firmamentum. Verum non mendacio; ſed myſterio dictum eſt hoc viuidum frumentum firmamētū, firmamētū, inquā, haſtæ, ſiue verſali gladio oppoſitum & paradiſum nobis aperiens. Hinc merito D. Paſchaſ. Epiſt. ad Frudegardum, ait. *Facit corpus, & ſanguis quod ipſum feciſſe Chriſtum in cruce legimus, dum vni eorum, qui erant cum eo in patibulo confitēti paradiſi præſtitit regnum: alteri vero blaſphemanti iudicium determinauit.* Sic ille.

Procop.

Pſ. 71.

Paſch.

§. XI.

Qui à Chriſto manducando abſtinent iudicium damnationis metuant incurrere, vt latro à Cruce.

VIdiſti in modo dictis ex Paſchaſio, qualiter ab Euchariſtia vt à cruce & paradiſus & damnatio veniat. Paradiſus obtigit confitenti; in damnationem ille latro venit qui ſeſe à Chriſti corpore ſegregat. Enim vero iuſtiſsime pereunt illi, vt docet noſter perdoctus Salmeron, qui latronis iſtius inſtar habentes præoculis ſalutiferum Chriſti corpus & ſanguinem, illo veſci fugiunt & refici. Væ tibi, o miſer, qui his abſtines epulis, neceſſum enim eſt, vt fame pereas. Horum voce aiebat Pſalm. 8. *Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, & appropinquauerunt vſque ad portas mortis.* Quæ omnis eſca dicitur? Sane vt id explicet D. Gregor. Niſſ. tractatu 1. in Pſalm. cap. 8. premit illud Gen. 2. Vbi dicit, *ab omnis ligni, quod eſt in paradiſo eſca comedes.* Ex quo ſic loquitur Niſſ. *vt ibi omne lignum vocat plenitudinem omnis boni, ita & hic verum illum & omnipotentem cibum appellat omnem eſcam, cuius fuga eam, quæ ad mortem ducit, imbecillitatem conciliat.* Adeo, vt merito tantā generis humani infirmitatem & ruinam eo retulit D. Chryſoſt. quod Adamus à Chriſtifero cibo abſtinuerit. Etenim ponderat Adamum creatum in medio paradiſi habens præoculis vitæ arborem totillicibus plenum, quot ſcatebat pulcherrimis & viuificis fructibus. Odor, pulchritudo fructus alliciebat oculos, inuitabat viuendi apetitus, inſtabat tempus prope meridianū. Et tanto tempore, tot illicibus non adductus fuit Adamus, vt vitales fructus guſtaret? proh hominis demētia! Quid plura? hinc in totius generis humani caſum venit. Sic Chryſoſt. in Pſalm. 1. *Huius ligni eſum cum recuſaret in contrarium indicit.* Ne mireris, homo, ſi tāti cibi abſtemius pereas, ſi habens ob oculos quotidie viuificum epulum, ad quod tot ac tantæ vtilitates te inuitant, tot Prædicatorum voces te mouent, & tamen abſtines, quod fame enectus in æternam incidas miſeriam. Miror quod Rupertus etiam Angelorum ruinam putet ortam ab huius diuini epuli abſtinentia. Sic enim ait in Exod. cap. 16. *Hic panis victus & vita Angelicæ ſubſtantiæ eſt, nam in eum deſiderant Angeli proſpicere, quod quia contemſit facere Angelus, cecidit & factus*

Pſ. 8.

Niſſ. Gen. 2.

Chryſ.

est diabolus, qui & huius panis sempiternam patiens inediam est pallid⁹, & mors illum sequitur. Igitur si fortissimos spiritus sic contriuit tãti epuli inedia, qualiter conterentur infirmi homines, sise se diuinis priuent epulis. Videte apud Luc cap. 16. illius astum, quem villicũ putat D. Gaudentius fuisse diabolum, dum totis viribus nititur ne debita sua serui Domino integra reddant. Is igitur illis, qui oleum reddere debebant, ex centum cadis persuadet quinquaginta fraudare, illis autem qui triticum debebant, ex centum coris, sufficiens putat si viginti fraudent. Quid ni? minoris numeri fraus in tritico putatur magis seruis exitialis. Etsi enim aliarũ virtutum dimidiam tibi tollat partem diabolus, non tanti æstimat quanti cũ paucis vicibus, te à diuino altaris tritico fraudat. Vnde notanter D. Gaud. ibi, ait. *Nec illud ociosum est quod maior numerus deperijt Domino cui debitores sumus, ex operib⁹ a Deo figuratis, quam ex tritico ad vitalis fidei specimen comparato.* Pauciores dies abstinentiæ, ex his qui destinati erant diuino epulo, maius diabolo negocium faceſſunt, quã si ab alijs virtutum operibus te fere pœnitus faceret cessare. Hic luge illos qui ægre & difficulter semel in anno sese ad tantum epulum norunt præparare. Pulcherrimi illius & Regij adolescentis Absalon quis memoret tragediam? De hoc dicitur 2. Reg. 14. *Semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries.* Id quod notans Drogo lib. de Sacramãto Pasſ inquit. *Propterea lucis beatæ visionem perdidit Absalon, quia grauabat eum cæsaries, & nõ nisi semel in anno tondebatur.* Eu quot nũc Absalones qui criminib⁹ grauantur, & nõ nisi semel in anno tõduntur, vt nuptiali cõuiuio astent. Metuo ne lucis perdant visionem beatæ.

§. XII.

Christus Dominus in Eucharistia se matrem nostram, & filium nostrum exhibet.

PErgo ad alia crucis facinora, quib⁹ Deus erga matrem, & erga Ioannem se pientissimum ostendit, alteri enim de altero dixit. *Ecce filius tuus, ecce mater tua.* Quas voces quotidie in Eucharistia repetit, & singulis hominibus dum se præbet manducandum dicit ecce filius tuus. Id quod eleganter confirmat Rupert. c. 32. super Genes. dicẽs, *Quemcumque ad sanctum altare diuina vocat gratia, profectò iubetur illi, vt tollat filium suum Isaac, eumque Domino in terra visionis in holocaustum offerat.* Hoc tibi Dominus silenter ab altari innuit, ecce filius tuus, tolle hunc filium tuum, placa Deum holocausto tanti filij tui. Ad hæc D. Paschas. sup. c 11. Eucharisticum epulum vocat *natalem calicis*, quasi tunc noua natiuitate Dominus nascatur noster filius, quum sub speciebus ponitur panis, & vini. *Rup.* *Paſch.*

Nec solum filius noster fit in Eucharistia, sed & mater omnium exhibetur charissima, ibi sub epuli speciebus totus lacteus, totus mammeus factus clamat & dicit, *Ecce mater tua.* Accinit Clemens Alex. 1. Pædag. c. 6. aiens. *Verbum est omnia infanti, & pater & mater & altor comedite, inquit, carnes meas*, quasi dicat dum se manducandum, dum se suggendum hominibus proponit mammeus Deus fit, mater omnium est. Quapropter eleganter D. Irenæus lib. 3. c. 40. notans detrimẽtum quod faciunt qui ab Ecclesia recedunt carẽtes his diuinissimis dapibus, ait, *Vbi Ecclesia, ibi spiritus Dei, & vbi spiritus Dei illic Ecclesia, & omnis gratia, spiritus autem veritas. Quapropter qui non participant eum, neque à mammillis matris nutriuntur in vitam, neque percipiunt de corpore Christi procedentem nitidissimum fontem.* Ecce tibi totius Christiani augmenti causa mensa diuina, quæ & mammillas matris exhibet filijs Ecclesiæ, & nitidissimũ fontem procedentem de Christi corpore. Sanè qui Dei spiritum participant, & Christiferum fontem & matrem habent in Eucharistia. Vnde D. Chrysost. hom. 83 ait, *Non videtis quãta infantes alacritate mammillas arripiunt, qua pressione papillis infigunt labia? Non minori cupiditate nos quoque ad hanc mensam, & ad huius calicis spiritua-* *Cle. Alex.* *Iren.* *Chrisost.*

ritualem accedamus papillam, immo vero deſiderio quaſi lactentes pueri gratiã ſuggamus. Hæc Chryſoſt. adducens, vt materna charitate exhibita nobis à Deo in Euchariſtia fruamur. Quæ materna viſcera in hoc conuiuio cœleſti agnouit etiam Cellenſis Abbas de panibus cap. 2. dicens: *Hæc menſa plena viſceribus miſericordiæ, chariſmatibus referta gratiæ, edentium penetralia mirabiliter implẽdo non exſplet, appetitus reſidẽtium ſatiando acrius s, ſed ſacratius vrget.* Expendo illud plena miſericordiæ viſceribus, & ſatiando vrget, omnia enim ſunt de matris more excogitata. Quippe mater qua in filios eſt affectione paſcit, & ſaturos adhuc ad eſcas vrget & allicit, quaſi velit ſemper illos in delicijs eſſe, adipeque ſudare. Ita Dominus in menſa hac cœleſti totus ſit viſcera matris, totus eſt in filijs nutriendis & ſaturandis adeo, vt etiam dum exatiat, dum replet, acrius vrget & allicit, vt edant amplius. Quo circa D Chryſoſ. hom. 28. in Matth. ita Chriſtum Dominum comparat cum matribus. *Multæ* ait, *matres poſt partum alijs nutricibus infantes dederũt: quod ipſe facere noluit; ſed proprio corpore nos alit & ſibi coniungit atq; conglutinat.* O amor Dei in nos ſuper amorem matrum!

Cell.

Chryſ.

§. XIII.

Vt in Cruce, ſic in Euchariſtia derelictorum curam agit.

DErelictum ſe in Cruce queritur Domin⁹ derelictorum omnium negotium agens, vt loquitur D. Cypr. de Cœna Domini. *Derelictorum perſonam gerens in Cruce ſe queritur derelictum, & ne deſperent etiam in vltimis conſtituti, feſtinans in adiutorium illico adeſt latroni.* Ecce tibi quam pro derelictis ſolicitus in cruce ſit, iã inde ſe prodẽs derelictorum pabulum. Quid plura? aiebat Dominus, *Eli Eli lamma ſabactani.* Et nomine ludentes carnifices per ludibrium dicebant. *Eliam vocat iſte,* Quaſi velit Deus vt omnibus innotesceret tunc, quam nouerat ipſe paſcere derelictos, & quod pro derelictis hominibus faciendus erat cœleſtis panis, qui modo vt frumenti granum in crucis mola tundebatur. Enim vero Eliam 3. Reg. cap. à Iezabel fugientem ab omnibus auxiliatorib⁹ derelictum, morti inhiantem, non ſemel cœleſti cibo Dominus pauit; quocirca vbi derelictorum negotia in cruce tractat, non abſque myſterio Eliæ mentionẽ patitur intromitti, vt derelictis omnibus cœleſte parari oſtendat pabulum, fructuſque paradiſi vitales eiſdem reſeruari. Non latuit Dauidem diuinas Chriſti dapes pro derelictis condiri, quandoquidem Pſalm 146. dicit, *qui dat iumentis eſcam ipſorum, & pullis coruorum inuocantibus eum.* Etenim, vt bene hic à Caſiodoro notatur, coruorũ pulli à parentibus deſtituti & derelicti cœleſti rore nouerunt ali. Vnde Propheta vt diligentiam Dei in derelictis nutriendis nobis commendaret, prædicat, illum pullis coruorum intuigilare. Vnde Numeror. c. 11. de cœleſti cibo Iſraelitis exhibito dicitur: *cum deſcenderet nocte ſuper caſtra ros deſcendebat pariter & manna*, nunquam enim mãnà ſine rore, quia nunquam diuinum concederetur epulum; niſi coruorum pulli, nimirum derelicti homines reficiendi eſſent cum illo. Hinc merito Drogo libro de Sacramẽto Paſſionis, ait *Paſce, Domine, pullum coruorum, filium peccatorum clamantem ad te, quoniam pater meus, & mater mea dereliquerunt me; tu autem non relinquis ſperantem in te.* Ita Drogo.

Cypr.

Pſ. 146.

Num. 11.

Drog.

§. XIIII.

Chriſtus Dominus vt in Cruce; ſic in Euchariſtia ſitit: & non vult bibere, omnia concedens nobis bona, nihil reſumens ſibi.

MIratur valde Arnoldus Carnotẽſis, quod Dominus actus in cruce inter ſupplicia ſitiat; ſed id miratur magis, quod limpidiſſimis manans aquis moleſtetur ſiti. *Mirum*, ait, *dictu, tremẽdum relatu: profluentibus de ſacro latere*

Arnol.

latere aquis viuentibus, & emanantibus de fonte oberi sacris liquoribus, Christus sitire se perbibet. Sitit inter aquas Christus quid mirum? inter epulas, medio in dapifero conuiuio, totus manās nectareis Eucharistiæ poculis, adhuc sitit, vbi non sitiat Dominus qui factus vinum sitit & potum rogat ex participibus? Accipite Chrysost. hom. 2. in Epiphan. *Ex hac mensa spiritualium fons emanat bonorum, & hanc tamen statim relinquis, & curris ad theatrum, vt istud aspicias, sedentem iuxta donorum cœlestium Christum relinquis; nam & modo supra fontem sedet non vnam Samaritanam, sed vniuersam alloquens Ecclesiam.* Nec aliud loquitur quam da mihi bibere, vt vel sic sui ipsius in cruce præferat similitudinem Etenim vtrobique sitit; nec vtrobique vult bibere, ait enim, *& cum gustasset noluit bibere*, & quidem à nulla creatura indiget accipere, cum ille sit qui omnia fiat creaturis. Id quod pulcherrime explicatum est diuinorum sponsorum colloquio. Vbi sic, *sicut Rosa inter spinas, sic soror mea inter filias; sicut pomum in lignis syluæ sic patruelis meus in filios.* Ecce tibi sponsus est sponsæ pomum, quæ vesci & recreari possit aspectu & odoratu illius: verum sponsa sponso rosa est, & quis rosam manducet aut bibat? Ita verba dicta proponit Diu. Greg. Niss. hom. 4 in Cant. pro quibus dicit. *Recte vidit sponsa quæ sit sui a Domino differentia, quoniam ille quidem & nobis sit lætitia oculorum, vt qui eis sit lux, & vnguentum odoratui, & vita comedentibus; namque eum comedit viuit, vt dicit Ioan. 6. Humana autem natura perfecta per virtutes solum sit flos non agricolam nutriens; sed se ipsam exornans, ille enim nō est bonorum nostrorum egens; sed nos illius bonis egemus.* Expendo illud, quod vbi Deus omnia nobis sit, & lux oculis, & odor naribus, & esca gustui, qua vescamur in vitam; natura nostra quā tumuis plena virtutibus tantum illi sit flos, nō agricolam nutriens, nullo modo pascens Christum, adeo, vt inter dapiferas mensas, inter crateres plenissimos ipse esuriat & sitiat, cum nihil à nobis accipiat. Sed quis credat, quod nihil à nobis Dominus accipiat? Quod tanto exhibito hominibus conuiuio nullum sibi emolumentum acquirat? hominibus, inquam, qui florentes virtutibus, qui puritate candidi sese in diuinum obsequium effundunt? Sane cibus ipse qui datur ostendit omnia bona sic dari suscipienti, vt nihil sibi dator ipse relinquat. Ioseph ille Aegypti Prorex fratres audite mentes triticum de pretio pascit citur cū illis quod etiā videtur accipere, sed exhibitum ab illo triticum si inspicias & triticum & ibi latens totum pretium inueniens, vt pateat, nihil ex venditione illa apud venditorem relinqui. Id quod expendit & componit cum Christifero triti co Abbas Cellens. de panibus cap. 1. dum inquit. *Liberalitatis opus cum sagacitate venditionis fratribus suis Ioseph exhibet. Sed libet in mensa cœnæ Domini, & in conuiuio Ioseph lucem & vmbrā præoculis ponere. Larga manu Ioseph quorum ventres suis impleuerat bonis, saccos nihilominus quantum possunt capere frumento replet; & pecuniam propriam in ore saculorum ligat latenter, &c.* Ecce vobis lucem & vmbram, Ioseph um, & Christum: ille inter frumenti mensuras expetit, & petit nummos: hic inter crateres plenissimos sitit, & petit da mihi bibere. Sed ille cum sagacitate venditionis largitatem ostendit suam exhibens plenos saccos frumento, in quo latens integrum prætium reliquitur, nihil ipse reseruans sibi. Hic nimirum Christus Dominus cum sagacitate siris & famis longe liberalior eam frumenti & vini tribuit plenitudinem, qua impleantur fideles cuncti. Quod si hoc diuinum euoluas triticum ibi inuenies latens pretium omne quod pro illo dedisti, adeò, vt constet omnia in tuum cedere emolumentum, nihil que à Christo Domino recepum sibi.

Chrys. Cant. 2. Niss. Cell.

§. XV.

In Eucharistia, sicut in cruce consumationem ponit suorum facinorum.

PRetio sanguinis sui pro mundi redemptione exsoluto, dixit Dominus

nus in cruce, *Conſummatum eſt*, quaſi ibi iam ex parte Redemptoris conſummata fuerit humana fœlicitas; ſed patentiùs crediderim hanc factam eſſe in Euchariſtia conſummationem noſtræ ſalutis, per ſingularem applicationem. An non aiebat ille Geneſ. 27. *Frumento, & vino ſtabiliui eum, tibi vltra quid faciam?* quaſi in frumento, & vino ſit omnis conſummata benedictio. Ad quæ D. Paſchaſ. de corpore, & ſanguine Chriſti, cap. 21. inquit: *Hoc eſt apertè dicere, firmaui eum pane corporis Chriſti, & vino ſanguinis; tibi autem filio vltrà quid faciam? Putas ne, ſi fueris indignus tanta gratia, vllis quòd polleas bonis, vltra quam nihil amplius in hac vita præſtatur?* Ecce bonorum omnium conſummatio corporis, & ſanguinis Chriſti frumento, & vino clauditur, exhibito namque hoc diuino epulo, nullum vltrà bonum reſtat hominibus communicandum. Hinc duo loca lucem accipiunt. Alterum ex 1. ad Corinth. 3. vbi ſic, *Lac vobis potum dedi tanquam infantibus*: alterum ſumitur ex Exod. c. 3. aientis, *Ducam vos in terram lacte & melle manantem.* Quę duo loca expendens D. Clemens Alexan. 1 Pædag. c. 6. meritò dubitat, cur cùm lac à natura, & à Paulo promittatur paruulis infantibus, vt in eo creſcant, & alantur; rurſus fortiſſimis viris viuentium terram ingreſſis, poſt bellorum pulueres, poſt mille victorias partas lac ipſum exhibeatur? Et hic vbi pueritia, vbi hominum alitur infantia, lac datur; & ibi vbi vincentium coronæ & præmia ſunt, iterùm lac, cur ita? Pulchrè reſpondit Clemēs, *Iure iuſtis rurſus lac Dominus pollicetur, vt apertè verbum eſſe vtrumque oſtendatur, Alpha, & Omega, principium, & finis.* Etenim vbi hic datur lacteum hoc conuiuium, verbale hoc Euchariſtiæ lac, ibi omnium bonorum datur finis & conſummatio, nil amplius reſtat, quod Deus poſsit dare. Poſt prælia mille, poſt victorias celebratas nil aliud obtinebis, quàm hoc ipſum quod puerulus & infirmus in Euchariſtia capis. Ibi eſt Alpha, & Omega, principium, & finis omnium bonorum, ibi capis, quo hic ſaginantur paruuli, & quo veſcuntur in Sanctorum terra victrices poteſtates. Hinc ſummam hominis fœlicitatem miratus Eccleſiaſtes cap. 5. ait: *Cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua.* Ecce tibi fœliciſſimus homo eſt, cui id obtigit conuiuium, in quo ſuam partem, hoc eſt, integram comedat ſuam hæreditatem, vltra quod nulla ei remaneat pars alia hæreditanda. Sed quod conuiuium eſt hoc? Olimpiodorus id explicat aiens. *Qui mãducat carnem filij hominis, & bibit eius ſanguinem, futuræ fœlicitatis partem hi aliquam, fruitionemque accipit.* Quod in vltima hominum fœlicitate á nobilibus triumphatoribus manducatur, id in præſenti conuiuio manducamus.

Gen. 27.
Paſc.
1. ad Cor. 3.
Exod. 3.
Clem. Alex.
Eccl. 5.
Olimp.

§. XVI.

Chriſtus in Euchariſtia manibus puriſsimis inſtar Dei Patris manuum amat tractari.

SAcrilegas carnificum expertus manus Chriſtus Dominus, paternas iã appetens vlnas moribundus dicit: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum*, quaſi ex tunc inſinuans quibus velit haberi manibus, nempe manibus Patris diuiniſ. Non iam panis hic viuus conterendus traditur impijs manibus; ſed ſolis paternis manibus exhibendus eſt, vt refectionem & ſaturitatem afferat. Monebat D. Bern. ſerm. de Natiu. Mariæ, nullum opus offerri Deo, niſi per manus matris. Etenim ait: O homo, quidquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ cõmendare memento, vt eodem aluco, ad largitorem gratię, gratia redeat, quo influxit. Nec enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæ ductu impendere gratiam, prout vellet; ſed ſibi vehiculum prouidere voluit. *Fortè enim manus tuæ ſanguine plenæ ſunt, & ideò modicum illud quod offerre paras, gratiſſimis illis Mariæ manibus offerendũ tradere curé, ſi non vis ſuſtinere repulsam.* Sic ille, & tu ſimiliter Euchariſtię ſacrificium gra-

Bern.

tiſsimis

tissimis siue Matris, siue Dei Patris manibus offerendum trade, ne patiaris repulsam. Hoc sciuerant cœlestes
Ezech. illi spiritus, qui apud Ezechielem, cap. 1. visi sunt tanto Domino ministrare, *sed manus hominis sub pennis eorum*, hoc est, vt inquit Theodoret. *manus sub alis erant absconditæ*, quandoquidē nullam manum Dominus patiebatur; nisi paternam manum. Sic Abbas Cel-
Cell. lens. lib. de Panib. c. 1. *Procul absistat creatura omnis ab hac administratione, quia bestia, quæ tetigerit montem, lapidabitur. Manum subtrahat Seraphin, quia munus huiusmodi manum aliam nō admittit, quàm solius dexteræ Dei, nempe Patris.* Iam nullus Oza audeat noui testamenti arcæ prætendere manus, siquidem & Seraphim ipsi charitate feruidi, puritate conspicui purissimas suas subtrahunt manus. A solis æterni Patris manibus spectet hunc viuidum panem quicumque sapiens est, quicū-
Luc. 15. que illo cupit exsaturari. Sic iam sibi redditus prodigus ille alter, Lucæ 15. memor cœlestis panis, quo licet vesci etiam mercenarijs, ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam: Pater, peccaui in cœlum, & coram te.* O quàm sapit, qui nullas alias, nisi Patris manus memorat, ex quibus sperat se posse
Tert. accipere diuini epuli saturitatem! Pulchrè Tertull. lib. de Pudicitia, c. 9. *Recordatur Patris Dei, satisfacto redit, vestem pristinam recipit, annulum quoque accipit, atque ita exinde opimitate Dominici corporis vescitur.* Expende illud, recordatur Patris Dei, nullus illi alius venit in mentem, nisi cœlestis Pater, de cuius solius manibus potuit hoc viuifico epulo saginari. Ad omnes fames-
Clem. Alex. centes locutus Clem. Alex. in adhortat. inducit diuinum verbum sic alloquens: *Solummodò, ò Fili, patrem sitias, Deus tibi gratis ostendetur, dat tibi & volatilia, & natalitia, & terrestria. Hæc tuis alimentis fabricatus est Pater.* Nullum alimentum, nullum epulum expetendum nisi à Patre cœlesti, ipse solus hominum alimoniam curat, ipse suis manibus traditum habet panem viuum, & vinum germinans virgines. Quocirca solummodo Patrem sitiāt, solummodo Patrem esuriant, qui de opimitate Dominici corporis saturari cupiunt. Eliæ quū ministrabat coruus epulum quotidie comedebat, & quotidie famescebat, nec extra spelūcam ambulabat; verùm quùm eidem panem attulit Angelus, adeò reficitur, vt quadraginta diebus ambulauerit in fortitudine cibi illi⁹. Vnde meritò verbum diuinum qui non temporalem refectionem, sed æternam hominib⁹ meditatur, cauit, ne animal, ne Angelus; sed ipse Deus acciperet hunc panem communicandum, vt ex diuinis manibus gustarent vniuersi tanti epuli fortitudinem & opimitatem. Id quod videtur attigisse D. Pascas. lib. de corp. Christi, cap. 15. vbi premit illud Num. *Num. 6.* Aaroni à Deo dictum: *Inuocabitis nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eos.* Ad hæc Pascas. *Sacerdos ergo inuocat; sed Deus ipse benedicit, & frangit: quia nisi Deus frangeret hunc panem, paruuli omnes ieiuni remanerēt.* *Pasc.* Ecce tibi quàm in hominum commoditatem panis viuus se tradat in diuini Patris manus, vt inde sumant vniuersi paruuli maiorem tanti cibi saturitatem. Ecce quā vtiliter accessurus ad altare solius cœlestis Patris mentionem facis, solum Deum Patrem sitis, & esuris, de cuius manibus Dominici corporis opimitate saturaberis.

Rem finit D. Dionysius Alexandrinus epistola ad Samosatenum, vbi adducens illud D. Pauli, *Exinaniuit semetipsum formam serui accipiens*, ita fatur Dionysius. *Seipsum exinaniuit, non relinquens Patrem, vt à nobis capiatur, absit, imò ergo, inquit & Pater, ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Exinanitionem dicit factam ad nos, ad capiendum sacramentum vitæ per puras, & incorruptibiles, & diuinas ipsius manus, vt possimus fideles capere ipsum, ac fieri mansio Dei, accipientes eum totum.* Itaque Christus Dominus non diuisus á Patre, sed cum Patre exinanitus in Eucharistia venit ad nos, vt nos illum capiamus per puras & diuinas Patris manus; & sic Patris, & filij mansio fiamus. *Dion.*

§. XVII.

§. XVII.

A Christi Domini latere in cruce aqua in Eucharistiam manauit, vt homines alites faceret.

SOlemnissimum omnibus est Eucharistiam à Christi Domini manasse percusso latere; sed mirandum, quòd inde manet aqua. Vbi Eucharistia in aqua? Vbi tantus potus adeò nectareus dicitur aqua? Sanè Isaias 49. de fidelibus dicebat, *non esurient, neq; sitient*: quod referens D. Cyrill. Alex. ad cibum, & potum Eucharisticum fatur. *Postquam consecuti sumus misericordiam, habuimus cibum vtilem animæ. Comedimus enim panem de cœlo, & bibimus aquam viuam, de qua Dominus dixit Samaritanæ: Qui biberit ex hac aquâ quam ego dabo ei, non sitiet in æternum.* Cur Eucharistia aqua? an quia ex illa incubante spiritu euolant homines in cœlum alites regenerati? Planè aqua in principio repleuit pennatis alitibus cœlum, ita modò hic viuificus potus, nimirum Eucharistica aqua cœlum replet volucribus pennatis. Dicebat Dominus apud Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ*, vt sic pennatos fideles ad cœlum vsque euolaturos effingeret. Sed vide quo è nido volaturæ hæ alites, nimirum vbi fuerit corpus Domini, ibi nidus, ibi pennatos alites exsurgunt alites. Sic D. Ambros. lib. 4. de Sacramentis. c. 2. *Bonæ aquilæ circa altare, vbi enim corpus, ibi & aquilæ. Forma corporis altare est; & corpus Christi est in altari; aquilæ vos estis.* Ecce altare, ecce corporis Christi nidus, vbi qui quondam reptilium induimus naturam, iam volucres facti cœlum replemus volatu. Ex quò in altari corpus Christi Domini apparuit, ex quò altare manauit viuificante Eucharistiæ aqua, plumescunt fideles, & euolant facti alites. Vt meritò dicat D. Anastasius Sinaita in Exam. lib. 7. *Hæ sunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Christo, de quibus etiam dicebat, vbi est corpus, congregabuntur & aquilæ, quæ supplantatorem nostrum Serpentem Iusfocarunt.* Sanè alitem carnem, quâ in regeneratione Christo per aëra ibimus obuiam, hic diuinus cibus, & potus in nobis parturit; huic effectus est, quòd volucres ex sepulchro renascamur, quòd reptantis serpentis contrito capite aquilinos perpetes imitemur volatus. Huc respiciebat D. Paulinus epist. 9. quando dixit. *Cùm hoc pane saginamur, serpens tabescit, cuius fames & pœna est cibus vitæ nostræ Christus Iesus, qui factus est nobis in escam.* Intuere modò homines qualiter quum manducant hunc panè, quicquid in se serpentinum est tabescere faciant, & adnatis alis aëra perpeti tranent volatu, vt Christo obuiam procedant. Vah quàm malesuadus tabescit serpens, cùm à Christi corpore videat tot aquilarum alas euolare! Hinc iam colligere licet quãtus sit eorum pudor, qui vbi alij fiunt aquilæ, ipsi necdum plumescant. Equidem D. Chrysost. hom. de sacra & diuina mensa considerãs beatissimos illos Seraphinorum choros ante Dominum obuolare faciẽ, sic fatur. *O miraculum mensa tam magnificè instructa, in qua Agnus Dei pro tè mactatur, ad quam assistunt Cherubini, descendunt Seraphini, qui senis præditi alis vultus demittunt.* Proh hominum nefas! Seraphinos senis præditos alis adhuc pudet huic mentę stare, & nos implumes omnino, elata ceruice, ambabus buccis manducabimus? O quàm id pungebat D. Athanas. orat. in Parasceuem, vbi inquit: *Occisa est hæc hostia propter te, & tu deseris illam ipsam immolatam aspiciens. Vbi cadauer, inquit, ibi & aquilæ; sed vt canes accedimus, tanta nostra est impudentia.* Quid dolendum magis? Vbi volandũ erat, ibi reptare? Vbi dulcissimæ vocis modulamina, ibi latratus? Vbi aquilæ esse debebamus, ibi canes? Sed qualiter canes? Id explicat D. Anast. Sinait. de sancta Synaxi, dum ait: *Alij non dignantur vsque ad finem adesse; sed per alios interrogant quidnam in Synaxi agatur, & num tempus communionis adsit: & tunc præpropere canum instar insiliunt, & pane mystico rapto exeunt.* Hæc Sinaita, & recte multorum accedẽtium ad altare mores effigiauit.

Isai. 49. *Cyril.* *Mat. 24* *Amb.* *Sina.* *Paulin.* *Chrysost* *Athan.* *Sina.*

§. XVIII.

§. XVIII.

Vt in cruce, ſic in Euchariſtia à ſuorum pectoribus expellit ſeruilem timorem.

DEfuncto in cruce Domino, Ioſeph ab Arimatthia, qui antea murmur populi metuebat, ne Chriſti Domini ſe Diſcipulum profiteretur;
Mar. 15 modò, vt ait Marcus cap. 15. *audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu.* O quàm impauidi redduntur, qui diuino madent ſanguine! Non ſinit ſanguis diuinus, vbicumque accipitur, ineſſe timorem, ſemper ſui ſimilis eſt, ſiue in cruce, ſiue in calice ſuos audere facit. Hoc habet ſingulare volucrum ſanguis, quòd ſi à rapacibus alitibus bibatur, eas facit, omni metu poſito, in prædam audere. Ex quo eleganter notat Imperfectus, Pſalm. 109. quàm validi, quàm intrepidi fiant qui
Iſai. 49. cumque de Chriſti Domini ſanguine ſaginantur. Etenim Iſaias 49. aiebat. *Vocans ab Oriente auem virum voluntatis meæ.* Circa quod Imperfectus fatur, *Auis iſta revera in Eucha iſtia ſumitur, & ideò ſanguis eius magnam audaciam ſtrenuè ſuam prædam capiendi confert.* Quid non audeat ille, qui ſanguine hoc pretioſo viuit? Sanè vbi tanto ſanguine aluntur Chriſtiani, eam ebibunt audaciam, qua vniuerſas poteſtates contrarias rideant, & omni timore liberi in ardua virtutum cacu-
Auguſt. mina proſiliant. Pulchrè D. Auguſtin. ſerm. 122. hoc ſanguine armatus venenatas dæmonũ ſagittas ſic exſufflat: *Ille ſanguis, quem effudiſti, ò dæmõ, te vicit; me redemit. Denique illum bibo, & veneni tui perniciem vltrà non timeo.* Nil nos timere ſinit diuinus ſanguis, vt perfectæ charitatis eſt ſignum, ſic foras expellit vniuerſos timores, non crudi, indigeſtique pomi venenum timendum eſt: vbi accipitur potus iſte ſuauis, non venenatæ dæmonum ſagittæ, non hoſtiles incurſus. Quid plura? nec peccatorum ſupplicia permit-
Cyril. tit vt timeamus. Ita D. Cyrill. ad cap. 16 5. Iſaiæ ait. *Qui quidem potus cœleſtis lætitiæ participes nos efficere poteſt: purgat enim peccata, & extrahit quod mœrore afficit, nec patitur, vt metus ſupplicij animas noſtras perterreat.* Euge, euge vos qui tali pabulo reficimini, ò quàm omni metu liberamini! ò quàm impauidi vitam agitis! ò quàm audacter poteſtis petere corpus Ieſu! ò quanta audacia à valle hac lachrymarũ in æterna gaudia poteſtis anhelare! Ille dicebat Pſal. 68. *Pauper & dolens ego ſum: ſalus tua Deus ſuſcepit me: laudabo nomen Dei cum cãtico: & magnificabo eum in laude.* Quid pauper & dolens cum cantico? Modò in paupertate & dolore, & ſtatim in cantilenam audet? Vnde hoc illi aduenit? D. Auguſt. *Iam dictum eſt, quòd pauper iſte laudat nomen Dei cum cantico, magnificat eum in laude. Quando auderet cantare, niſi recreatus eſſet à fame?* Vbi cœleſti recreatus fuit adipe, vbi menſæ diuinæ adfuit, iã nihil timet, nihil dolet, non paupertatem, non miſeriam luget, ſed excuſſo cum fame timore, & lachrymis in cœleſtia gaudia audet euolare; imò ad ſe cœleſtes cantus trahere audet. *Pſal. 68.* *Auguſt.*

§. XIX.

Cibus Euchariſticus in cruce commendatur, vt ſit verus cibus ſcientiæ boni & mali.

ECce tibi noxia illa in paradiſo arbor, in Caluario & vtilis, & neceſſaria nobis apparet. Arborem ſcientiæ boni & mali aſcendit in hortis voluptatis ſerpens, & inde eſum perſuaſit cum promiſſo fallaci de apertione oculorum; ſed iam prudentiſsimus hominum Dei filius factus peccatum, factus ſerpens arborem crucis ſcandit in Caluario, & inde veriſſimè nobis cibum commendat, quo veram ſcientiam & illuminationem oculorum acquiramus. Accinit Diuus Auguſtinus *Auguſt.* concione 1. in Pſalm. 33. fatus. *Verbum illud quo paſcuntur Angeli, ſempiternum manducabit homo: ſaginantur illo Angeli; ſed ſemetipſum exinaniuit,*

vt manducaret panem Angelorum homo. Humiliauit se factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, vt iam de cruce commẽdaretur nobis caro, & sanguis Domini. Expende illud, vt iam de cruce commendaretur nobis caro & sanguis Domini. Et quidem scientia boni & mali sui pecta deberet esse senſato homini; quid necessium erat scire malum, maximè illi, qui creatus erat in delicijs paradisi Dei sui, cui omnia bona patebant? & solum malum tanquam primæuæ fœlicitati contrarium erat vetitum. Sanè nunquam in paradiſo cibus ſcientiæ boni & mali commendaretur, niſi à ſerpente ſeductore; verùm in Caluario, in loco morte punitorum, in cruce iam à prudentiſsimo verbo Dei commendabilis eſt cibus, qui verè per experientiam mali præſtabit nobis fruitionem ſummi & inamiſsibilis boni. Vbi arbor crucis in Caluario apparuit, oſtenſum eſt quantùm mala & ærumnæ poſſent prodeſſe homini. Vnde Dominus ad ſuos ait, Mat. 10. *Eſtote prudentes, ſicut ſerpentes*: quod explicans D. Remigius ait: *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum; vos ſitis prudentes ad laudandum. Laudauit ille lignum; vos laudate crucis virtutem.* Iam non obeſt homini notitia mali; imò multùm prodeſt malorum & ærumnarum tolerantia. Itaq; crucis arbor, in qua vera mali, & boni ſcientia ſuggitur, iam adeſt commendabilis. Et verbum ipſum Patris, ſicut ſerpens iſti inſertus arbori eſum ſui corporis nobis enixè commendat, & perſuadet, quo per ærumnarum & malorum tolerantiam ſciamus ſummum cœleſtis gloriæ bonum expiſcari. Hinc D. Anaſta. Sinaita in Exam. lib 3. ait: *Eccleſia germinat lignum crucis; ſed nobis ſolis fertile: faciens autem fructum & aſpectu pulchrum, & bonum ad veſcendũ, nempe Chriſtum crucifixum, quem colligimus ex parte iuſti latronis.* Noſti ex ſignis fructum arboris, quippe is erat fructus ſcientiæ boni & mali: de quo Gen. 3. *Vidit mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile.* Itaque vna Eccleſia verè parturit hanc arborem ſcientiæ boni & mali, arborem, in quam, crucis, quæ facit fructum bonum ad veſcendum, & aſpectu pulchrum. Sed expende, qua ex parte poſſis hunc fructum decerpere, nimirum *quem colligimus ex parte boni latronis.* Non ex loco voluptatum, non ex deliciarum hortis: ibi & vetitus, & detrimentoſus fuit homini cibus ſcientiæ boni & mali; ſed ex cruce, ex malorum & ærumnarum tolerantia, ex crucifixi ſimilitudine licet hunc cibum corporis Chriſti decerpere, vt in paradiſi bona per illum reſtituamur. Sic monet Gregor. Romanus lib. 4. Dialogorum, cap. 39. *Neceſſe eſt, vt cùm hæc agimus, noſmetipſos Deo in cor is contritione mactemus; quia cui paſſionis Dominicæ myſteria celebramus, debemus imitari quod agimus.* Sic ex parte boni latronis, nimirum mactati, in crucem acti tutò decerpimus fructum, quo per malorum tolerantiam in æterna bona euolabimus.

§. XX.

Cibus Euchariſtiæ vt in arbore ſcientiæ boni & mali, nempe cruce decerpitur, ſic hominum oculos illuminat, & aperit.

O Verè panem vitæ, & intellectus! verè fructum ſcientiæ boni, & mali! Dulciſsimum ſanè fauum, quo hominum oculi illuminantur. Vis videre, quàm verè ſit hic cibus fructus ſcientiæ, quàm verè oculos aperiat, accipe à D. Luca cap. 24. hiſtoriã Diſcipulorum, qui ad Emmaus pergebãt enarratam. *Factum eſt, dum ipſe recumberet cum eis, accepit panem: benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Ad hæc D. Anaſtaſ. Sinaita in Exam. lib. 10. *Ecce habes eſcam, habes etiam per eſcam viſus recuperationẽ, & Dei agnitionẽ, quam per eſcam ignorauerunt Protoplaſti.* Is ſolũ cibus, qui Domini manibus diuiſus, & nobis traditus verè oculos aperit; ipſe ſolus mentẽ illuminat; ipſe verè ſcientiam boni & mali communicat mortalibus. Hinc B. Ephrem ſerm.

Remig. Sina. Gen. 3. Greg. Luc. 24. Sinait. Ephr.

de iudicio, premens miraculum illud, quo cæcus à natiuitate in Siloa missus illuminatus fuit, sic in rem propositam exultat, *Si procul à nobis est Siloa, ad quam missus est cæcus; sed pretiosus calix sanguinis tui plenus vita & lumine in proximo est, tantò propinquior, quantò qui accesserit purior fuerit.* Ecce tibi calix, qui & enutrit, & aperit oculos, & illuminat mentem, qui simul vitam præbet, & illuminationem, qua per tolerantiam ærumnarum, per ipsum lutum mortalitatis & fragilitatis nostræ obtinemus cœlestium bonorum cognitionem. Fallor, nisi hoc pręsenſit Dauid Psal. 35. vbi ait. *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Equidem siquidē fons vitæ erat illi Deus, melius dixisset & in poculo tuo nutriemur in vitam? Quid est quod dicit fonti, & in lumine tuo videbimus lumen? Vnus id Augustin. dulci & eleganti sermone pertractat. *Hic*, ait, *est aliud fons, aliud lumen, ibi non ita, quod enim est fons, hoc est & lumen. Si diceres, quòd lumen est solùm, diceretur tibi, sine causa ergo mihi dictum est, vt esuriam, & sitiam. Quis enim est qui manducet lumen? Si lumen est, oculis meis paret, paret & faucibus, quia illud quod lumen est, & fons est: fons, quia satiat sitientes: lux, quia illuminat cæcos. Hic aliquando alibi lumen, alibi fons, aliquando enim currunt fontes in tenebris, & aliquando in eremo patris Solē, & non inuenies fontem. Hic ergo possunt ista duo esse separata, ibi non fatigaberis, quia fons est, non tenebraberis, quia lumē est.* Quid dulcius? Sanè vnus Christus in arbore crucis cibum hunc inuenit, qui cibus scientiæ sit, qui cibet, & illuminet, qui os impleat, & oculos aperiat. O Dei sapientiam! O cibum scientificum! O panem Angelorum! Etenim innatum est Angelis vti inuisibili cibo, nempe quibus cibus est visio Dei, diuinarum virtutum cognitio. Sed iam panem Angelorū manducauit homo, quando illi exhibitus est cibus, qui & oculos aperit, & illuminat. Ita D. Hilarius homilia 5. de Pascha. *Ecquis panis Angelorum nisi Christus, qui eos cibo suæ charitatis, & lumine suæ claritatis exsatiat?* Hæc ille.

§. XXI.

Corpus Christi vt in sepulchro, sic in corporibus nostris curandum est virtutum odoramentis, maximè mortificationis, & pœnitentiæ.

A Cruce descendit frumenti granum in terram sepulchri, à quo integrum Christi corpus inter odoramentorum fragrantias susciptur. Etenim gaudet Dominus vbique in odoribus deponi: qui mos illi innatus est ab vtero Virginis, de quo ait Cant. 7. *Venter tuus acerbus tritici vallatus liliis*, Cant. 7. quasi ex tunc innueret, qua pensione se Dominus manducandum præbeat sub speciebus tritici, nempe quòd mille condatur, & condiatur odoramentis virtutū. Memorat Isaac Genes. 27. se muniuisse Iacobum *frumento, & vino*, Gen. 27. quod idem fuit, ac si diceret iuxta D. Paschasium, lib. de corpore Christi, cap. 1. *Firmaui eum pane corporis Christi, & sanguinis vino.* Pasc. Sed libet notare quando Iacob accepit à fratre tam ingentem benedictionem panis & vini Christiferi. Etenim dicitur: *Statimque vt sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illis ait, ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini.* O quàm benè frumentum, & vinum Christiferum non conceditur nisi odoramentis pleno filio! Vbi Iacob vestimentorum odores exhalat; vbi odoribus patrem recreat: dignus fit qui frumenti & vini benedictionem recipiat. Frumenti, inquam, illius, qui nescit esse nisi vallatus odoriferis virtutibus Quocirca Drogo lib. de Sacramento Passionis hortatur participantes cœlestē cibum. *Esto apis virginea, collige de flosculis Man.* Drog. Hinc Eutym. notans, corpus Christi odoribus in sepulchro condiri, ait: *Et nos Domini corpus in altari* Eutym.

accipientes, odoramentis illud vngamus, ſuauibus videlicet virtutũ operibus. Et quidem omnium virtutum odores multùm conducunt, vt Chriſti corpus in pectore debito honore condiamus; verùm myrrheus odor, nimirum mortificationis, & macerationis virtus ea eſt, quæ locum Chriſto excipiendo maximè aptat. Etenim quantum de macerationè habueris, tantum de Chriſti corporis virtute hauries. Nouit hoc experientia ipſa cœleſtis ſponſa, quæ dum in lectulo quieta ſponſum expectabat, exiſtimans ſe oſtium habere apertum, quo ſponſus introiret; didicit non fuiſſe apertam niſi paruam feneſtram, quæ vix caperet
Cant. ſponſi manũ. Ait enim: *Dilectus meus miſit manum per foramen.* Cur per foramen? Pſellus apud Theodoretum dicit: *Etſi totum oſtium meum aperui, vt Chriſtum verbum, & ſponſum meum ſuſciperem; tamen vix manus eius, eaque ſola immiſſa eſt: itaque magnitudinem ipſius magnopere ſum admirata.* Quid plura? vt ſeſe ad totum ſponſum excipiendum accingeret, vt id oſtium aperiret, quod integrum ſponſum caperet, ait: *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meæ diſtillauerunt myrrham.* Quaſi di-
Pſel. ceret, iuxta Pſellum: *Ego vt ſponſum exciperem, aperui: at ille penetrabilibus meis capi non poterat. Surrexi ad laborioſum, & magis diuinum ordinem, vt quem antea non potueram capere laboribus multis, & carnis mortificatione latiorem portam patefaciens ſponſum comprehenderem. Vnde manus meæ cum digitis continentes myrrham diſtillarunt.* Equidem vbi myrrheus odor eſt, vbi mortificatio, & carnis maceratio, ibi conditur & requieſcit Chriſtus: & quò maceratio creuerit, eò latior aptatur locus, qui plus de Chriſti virtute ca-
Paſc. piat. Quocirca ſic monet D. Paſchaſ. ſæpè dictus, cap. 17. *Ideò, Fili, hoc myſterium dum cõmunicas, dilata ſinum mentis tuæ, emunda conſcientiam, & percipe non quantum mica exhibet; ſed quantum fides capit; quia in Chriſto plenitudo diuinitatis manet, in te autem de plenitudine non quanta eſt; ſed quantum idoneus fueris, præſtatur.* Hæc ille.

§. XXII.

Non ſolùm mortis, ſed & reſurrectionis Dominicæ memoria fit in Euchariſtia, dum per illam quicquid animale eſt deponimus, & ſpirituales euadimus.

VIS Chriſtiferę reſurrectionis imaginem in Euchariſtia effigiatam? Accipe D. Paulum 1. ad Corinth. 15. 1Cor 15
de reſurrectione loquentem. *Seminatur in corruptione; ſurget in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate; ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate; ſurget in virtute; ſeminatur corpus animale; ſurget ſpirituale.* Quid plura? Omnia hæc nobis præſtat Euchariſtia, qua fimus incorrupti, glorioſi, validi, ſpirituales, depoſita prorſus corruptione, ignominia, infirmitate, corpore animali. Primò enim incorruptionẽ prætendimus, quùm igneis patti Euchariſtiæ flammis, medijs his flammis nitidi conſeruamur. Id quod vſque modo miratur D. Ephrem, lib. de natura Ephr.
Dei non ſcrutanda, cap. 5. ſic fatus. *Hoc ſanè excedit omnem admirationem, quòd fecit nobis vnigenitus filius Chriſtus Saluator noſter, ignem & ſpiritum manducandum & bibendum præſtitit nobis carne veſtitis, corpus ſcilicet & ſanguinem ſuum.* Rectè ignem vocat cibum Euchariſticum, ignis enim eſt Deus, qui à principio didicit præſtare quòd vigeat rubus incorruptus medijs flammis, viget rubus in igne, & corpora noſtra ipſo ab igne ſatura, incorruptionem præferunt, & immortalitatem. Vt dicat D. Irenæus, lib. 3. c. Iren.
33. *Corpora noſtra percipientia Euchariſtiam iam non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis habentia.*

Deinde ex hac menſa, ignobilitate depoſita, ſurgimus in gloriam, hoc eſt, gloria, & honore fulgemus candidati. Vnde Diuus Ignatius Martyr epiſto- Ignat.
la ad Epheſios, ſic fideles vrget. *Feſtinate ergo frequenter accedere ad Euchariſtiam, & gloriam Dei.* O vos,

qui

qui tenebroſi & abiecti originis maculis fædamini, ecce gloriam ecce decorem & nobilitatem in Euchariſtia, qua inter glorioſiſsimos quoſque poteritis verſari. Panis ille cœleſtis manna Num. 11. dicitur fuiſſe *coloris bdelij*, ſiue vt alij codices habent, *ſimilis Margaritæ*. Et quidem de Margarita ſit ſatur D. Ephrem ſerm. de illa. *Margarita pretioſa è mari eſt, magnæ æſtimationis; non tamen cibum præbet; ſed gloriã, neq; potus oblectamentũ; ſed claritatẽ nominis.* Nec Regnũ Dei eſt eſca & potus, nec cœleſtis panis inuentus, vt corpora præcipuè ſaginet; ſed vt illa veſtiat gloria, non vt corruptibilẽ nutritionem exhibeat; ſed vt nominis claritatẽ, nobileq; præbeat ſtemma. Huc reſpexit Zacharias c. 9. Quid bonum eius & quid pulchrũ eius; niſi frumentum electorũ & vinũ germinans Virgines? Quod D. Paſchas c. 21. ſic expẽdit, *non niſi electorũ eſt cibus, ex quo bonum ſalutis Eccleſiæ, & pulchritudo decoris præſtatur. Bonum quippe, vt ad vitam æternã proficiamus. Pulchrum verò dum immortalitis gloria veſtimur, & vt interius fruamur vitæ dulcedine, & exterius fulgeamus nitidius de tanti beneficij gratia.* Ecce tibi, quam per Euchariſtiã depoſita ignobilitate ſurgamus in decoris & nobilitatis gloriã. Merito de Euchariſtici poculo loquutus ait D. Chryſoſt. hom. 61. ad Pop. *Hic terrarũ orbis eſt precium, hoc Chriſtus emit Eccleſiã, hoc eã adornauit; ſicut enim homo ſeruos emens aurũ erogat, & rurſus eos ornare volẽs, id auro facit, ſic & Chriſtus & ſanguine nos emit, & ornauit ſanguine.*

Rurſus poſita infirmitate ſurgimus in virtute. Nullibi enim magis homines cõfirmantur, quam in hac mẽſa, à quapoteſtates debellãt inimicas. Iſaias 21. *Pone mẽſam, contẽplare in ſpecula comedentes & bibentes, ſurgite Principes, arripite clypeum.* Sanè à menſa adeo in virtute ſurgunt, adeo validi & fortes, vt meritò iubeãtur arma capeſſere, vt hoſtilibus incurſibus reſiſtant. Ita D. Hieron. ad hunc locum, *vt comedentes & bibentes corpus & ſanguinem Chriſti vertantur in Principes Eccleſiæ, arripiãtq; clypeum fidei, in quo poſſint ignita diaboli iacula extinguere.* Expẽde illud, vt comedentes & bibentes corpus & ſanguinem Chriſti, quid mirum, quod comedẽtes cõfirmentur? Altius quid excogitauit diuina Sapientia de præſtantiſsimo hoc cibo, dum putat illum non ſolũ quum mãducatur; ſed etiam quum ſolum oſtenditur, & appetitur, poſſe proficere ad excitandas vires. Enim verò Prou. c. 9. dicitur. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, poſuit menſam, miſcuit vinum, & miſit ancillas ſuas, vt vocarẽt ad arcẽ, & ad mœnia, ciuitatis.* Ecce tibi quum primum menſam proponit, claſicum canit, & ad ſuperãda mœnia, arcemq; expugnandam inducit. Memini aliquã do Dauidem ſitibundo exercitui potum denegaſſe, donec belli eſſet finis. Cur ita? Pulchrè Ioſephus de Machabæis dicit, *vt & maior bellantium eſſet inſtantia, ſi non pro victoria tantum; ſed & pro poculis pugnaretur.* Quaſi poculorum appetitus validiores reddere poſſet milites. Eo æſtu Sapientia ponit menſam, & miſcet vinum; ſed ad bellum ante eſum vocat, vt ſuperentur muri. Gnara quantum valeat diuini cibi appetitus ſolus ad acuendas pugnãtium vires; vbi & pro victoria, & pro poculo hoc diuino bellum ſuſcipitur. Huc refert D. Paulinus epiſt. 4. ingentem Magdalenæ virtutem, qua mulier ante infirma, ruptis conſuetudinis vinculis victa & victrix ſeſe proiecit ad pedes Chriſti. Vnde fœminæ infirmæ audacia tãta? Vnde adeò ingentes vires? Vnde animi illa inaudita fortitudo? Audite Paulinum, *Ipſum viuificum panem manibus & ore præſumpſit; ſanguinem quoque calicis, antequam fieret calix ſanguinis, oſculis ſuggentibus prælibauit.* Ibi ibi in domo Phariſæi, vbi ad pedes iacet Chriſti odorata eſt illum cœleſtem cibum, potumque ſanguinis viuificum, antequam fieret, & eo ſolum valuit, infirmitate poſita, poteſtates ſuperare inimicas, ſurgens ab hac menſa in virtute.

Tandem ſeminatur corpus animale; ſurgit ſpirituale. Et quidem hoc in primis experiuntur quicumque hunc cœleſtem panem manducant, pro quo quicquid animale eſt meritò derelinquunt. Cum Ægyptijs defeciſſent pecuniæ

tuniæ vt emerēt à Ioſeph panem, quo
Gen. 47. viuerent, ait illis ſapiens Prorex Gen. 47. *adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos*. Quod iam Chriſtiani accipiamus dictum. Enimuero qui accipit cœleſtem cibum, qui illo exſatiatur, neceſſum eſt, vt pecora, nimirum animale corpus relinquat. Ita elegãter
Cell. Cellenſis Abbas de panibus c. 13. *Quid dabo, vt ad te veniam; & me reficiam? Argentum & aurum non eſt mihi, quod autem habeo hoc tibi pro te do. Quid? palatum apertũ fauces eſurientes, oculos præinopia languentes, manus patentes, pedes veloces. Tantum paſce & ſint tua iſta pecora mea.* Sanè poſt diuini epuli paſcuã nil in nobis remanere debet animale, omnia pecora, omnia in nobis bruteſcentia alienantur. Pro tanto cibo iure pecora noſtra damus, pecuinũ & animale corpus exuimus, vt ſpiritualis in nobis effulgeat vita. Id quod eleganti ſimilitudine aſſerebat D. Clem. Alex.
Clem. Alex. 1. Pædag. fatus. *Sciendum eſt, quòd panis in vinum temperatum minutatim coniectus vinũ arripit, quod eſt autem aqueũ relinquit. Ita etiam caro Domini, quæ eſt panis cœlorum ebibit ſanguinem eos qui ex hominibus ſunt cœleſtes, ad incorruptionem enutriens: ſolas autem illas carnales cupiditates ad corruptionẽ relinquẽs.* Siccine panis iſte diuinus ſeparat & abſumit in nobis carnale & pecuinum corpus, & id excitat quod cœleſte & ſpirituale inuenitur. O ſi tantis reficeremur epulis! O quàm citò bruteſcentem naturam in nobis exturbaret! De
Amb. illo ſic D. Ambroſ. ſerm. 14. in Pſalm. 118. verſ. 1. accinit. *Bona paſcua diuina ſacramenta. Carpis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit reſurrectionis: carpis lilium, in quo ſit ſplendor æternitatis: carpis roſam, hoc eſt corporis ſanguinem.* Et quid innuit Ambroſ. cum totum hunc cibum floridum facit? cũ in Euchariſtico ſanguine dicit roſam manducari? Sanè id ſciet qui Apulæi Philoſophiam nouerit. Ibi enim adoleſcens medicatis vnguentis in aſinum tranſmutatus, non prius pecuinã exuit formam, quã roſas manducauit. Hinc iam vos omnes compello qui bruteſcentes mores ſequimini, qui pecuinis conditionibus fœdamini, quibus vna tantum reſtat via ſalutis, ſi roſas edatis. Ecce in altari carpitis flores, ecce roſam carpitis, hoc eſt Dominici corporis ſanguinem, qua pecuina forma exuta ſpirituali decore niteatis. Quum ſepulchrũ nobis dedit rediuiuum Saluatorem nimio terrore cuſtodes affecit & eliminauit; illiſq; egreſsis, mille apparent inibi Angelorum examina. Sed à ſepulchro pelluntur feri homines? Cur ibi cernũtur ſoli Angeli? Chry
Chryſ. ſoſt. in Pſ. 2. *vt oſtenderent Angeli Deũ ibi fuiſſe ſepultũ, ad ſepulchrum tanquã apud cœlum manebant.* Et quidẽ ex hoc euidenter patet, in hominum pectoribus corpus Domini condi, quod, exſufflato inde animali, ſolũ cœleſte, Angelicum & ſpirituale inde apparet. His manifeſtè conſtat quam clarè in Euchariſtia mortis & reſurrectionis Chriſti Domini inueniatur repræſentatio. Vnde pergo ad alia.

Ad illud Ioan. 6. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.

§. XXIII.

Cur Euchariſtia fiat ſub ſpecie hoſtiæ mactatæ?

IN eſcam hominibus parãdus Chriſtus Dominus ſeſe priùs myſticè iugulauit, potũ nobis inſtituens ſub ſpecie ſanguinis à carne ſeparati & effuſi.
Niſſ. Quod elegãter notauit Niſſæn⁹ hom. 1. de Reſurrect. his verbis. *Cuilibet perſpicuum eſt, quod oue veſci homo non poteſt; niſi comeſtionem mactatio præceſſerit. Quum igitur dedit diſcipulis ſuis corpus ad comedendum apertè demonſtrauit iam fuiſſe perfectã & abſolutam immolationem.* Immolationem vocat ſacrificalem iugulationem, & ſanguinis effuſionem myſticè à diuino & agno & ſacerdote Chriſto peractam. Sed quæ ratio Deum impulit, vt manantem nectare cibum ſanguinis effuſi myſterio fecerit purpuraſcere? Hanc attingit
Paſc. Cyprian. ſerm. de Paſ. hæc de ſanguine à latere ſcatente fatus. *Tu, Domine, ſacerdos in æternum, qui in tempore iracundiæ factus es reconciliatio ſanctihuius*

huius ſangœinis permanentem plenitudinem reliquiſti, & beneficiũ huius ſanctæ liquoris in perpetuum tradidiſti & conſtituiſti nobis inconſumbiliter potũ vitificum, crucis ſignum, & mortificationis exẽplum. Itaquè ideo ſub (ſanguinis effuſi ſpecie nobis Chriſtus) dominus eſcam parauit, vt ſanguineum calicem crucis ſignum mortificationis exemplar propinaret.

§. XXIIII.

Sanguinei calicis exhibitione ſummam Deus mundiciem commendat his, qui calici communicant.

QVum calicẽ ſanguine plenum & immaculata diuini agni carne deciſum potaturus aſpicio, ſtatim ſeſe mihi obijciunt mille illæ lotiones, mille illa maria, quib⁹ veteris legis ſacrificuli tingebantur, vt ſanctè & pure hircorũ vitulorumq; ſanguines tractarent. Statim auribus tinnit illud propheticum *lauamini & mũdi eſtote qui affertis vaſa Domini.* Cur nõ lauer magis, qui ſanguineum hunc calicem pertracto? qui diuini & immaculati agni accedo potaturus ſanguinem?

Adeò neceſſaria viſa eſt lotio his, qui cõmunicant Domini ſanguini, vt cũ primum Chriſti ſanguis nobis bibendus manauit, ſimul fecũ aquæ fontem fecerit in lauacrum manare; ſic expercuſſo Dei latere vnde hic calix *continuo exiuit ſanguis & aqua*; non ſeſe priùs ſanguis diuinus propinauit, quã ſimul porrigeret aquã ne potaremus niſi lauati. Pulchrè Tertul. lib. de Bapt. c. 16. ideo continuo exiuit ſanguis & aqua, *quia*, ait, *qui ſanguinem crederẽt, aqua lauarentur, qui aqua ſe lauiſſent, etiã ſanguinem potarẽt.* Sanguinẽ es potaturus? Lauare priùs, lauare ſepties in Iordane, ne illot⁹ potes, nũquã ſanguis diuinus extitit à cruce ſine aqua. Paſturus Chriſtus Dominus ingentẽ hominũ turbã non præacquiſiuit materiam aliquã, quã conuerteret in totidẽ panes; ſed nulla ſuppoſita materia panes multiplicauit. Longè aliter paucos cõuiuas nuptiarum vt vino rigaret, iuſsit priùs afferri ingentẽ vim aquæ, eamq; in vinũ cõmutauit. An quia vinũ facere nõ poſſet ſine aqua, qui panes fecit nulla requiſita alia materia? Abſit, inquit, Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. *qui panes quinq; fragmẽto profluo & furtiuo incremẽto ad quinq; millia hominum tetẽdit & dilatauit ſaginã, potuit augmẽtis creſcẽtibus ad nuptiarũ feſta vini ampliare & perpetuare menſuras. Sed aqua in ſanguinis erat cõuertenda myſteriũ, vt mera pocula de vaſſe corporis ſui Chriſtus bibẽtibus propinaret.* Itaq; vbi myſteriũ ſanguinei poculi pandebatur, intromittẽda erat aqua, vt ex illa cõſtaret quã lauati, quã mundi prærequirimur qui ſanguineo Domini liquore initiamur. Ad eos qui cœnam Paſchæ erãt paraturi, in qua primo porrigẽd⁹ hic noui teſtamẽti calix, dicitur Lucæ 22 *Ecce introeuntibus ciuitatẽ occurret vobis homo quidã amphorã aquæ portãs, ſequimini eũ.* De quo in rẽ præſentẽ Beda animaduertit elegãter, *parẽt paſcha, vbi amphora infertur aquæ.* Cõfluunt ſanè Chriſti ſanguis & aqua ne illotus bibas; ſed ſancta mũdicie nitens & puritate tũc ſolũ immaculati agni ſanguine madeas. Zacharias 9 dicit. *Quid bonũ eius, & quid pulchrũ eius, niſi frumẽtũ electorũ?* Hinc pergit Paſchaſ lib. de Corp. & Sang. Chriſti c. 21. *Pulchrum eius eſt corpus, ex quo iã ſpecioſa* (nẽpe anima) *per lauacrũ amplius pulchreſcit, vt cãdore lilij, & rubore ſanguinis in hoc myſterio decoretur.* Potrò formoſa ſpõſa, vt mundũ mulierẽ adhibeat, vt pulchritudines cõdiat, prius lauat faciẽ, & præmiſſo lauacro rubeũ ſuffundit miniũ genis, ſplendorẽ vnguenti cuti addit, quo eius pulchritudo vehementer exacuitur. Sic meditatur Paſchaſ. in corpore & ſanguine Chriſti omnem pulchritudinẽ immorari, ibi lilior ũ ſplendor cãdor adeſt, ibi minium rubeſcit; ſed priùs lauetur ille qui tantã hanc pulchritudinẽ cupit participare. Nec dicat, mũdus ſum, non indigeo lauacro. Etenim veritas ait Ioan. c. 13. *Qui mundus eſt nõ indiget; niſi vt pedes lauet.* Igitur etiã mũdus & mundiſsimus debet amplius lauari, nec ſine lauacro attingere tantũ ſacrificium. Numer. 19. de rufa boue incinerata Deus cauet. *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ: &*

Chryſol. Luc. 22. Bed. Zacha. 9. Paſc. Tert. Ioan. 13 Num. 19

effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo: cumque lauerit qui vaceæ portauerit cineres, immundus erit vſque ad veſperam. Cur immundus erit? Nonne mundus acceſſit? nonne ſeſe lauit? an ſacrificio pollutus eſt? Minimè; immo qui hãc exagitat quæſtionem Rodulphus reſpondet, quòd *omnis qui ſancta tractat non exinde polluitur, ſed quia ſe mundum reputat, quum Deo approximat, inter immundos & ſuperbos reputatur.* Etenim quantumuis mundi ſimus debemus lauacrum ſacrificaturi deſiderare. *Rodul.*

§. XXV.

Deificæ mortis meditatio eſcam Euchariſticam maximè adauget.

PRæter potum viuificum dedit nobis Dominus in Euchariſtiæ ſanguinis effuſione iuxta Cyprianum *Crucis ſignum*. Nunquam enim Euchariſtia fructuoſius accipitur, quã quum in ea recolitur memoria paſſionis Deificæ. Quando Chriſtus Dominus hanc Euchariſtiæ menſam patefecit ſuis dicens: *Ego ſum panis viuus*, ſtatim rebelles quidam (vt meminit Carthuſianus) protuleruant illa cap. 11. Hieremiæ verba. *Mittamus lignum in panem eius; & eradamus eum de terrra viuentiũ*, quaſi dicerent ſeſe mutuo in Chriſtum hortantes. Eia agite, panis eſt, immiſſo ligno exſuffletur ab area. Sic illi. Verum lignum immiſſum pani vehementer nobis panem auxit, & cœleſtes condiuit dapes. Eleganter Orig. ad hæc Hierem. verba hom. 8. *Ego*, inquit, *admirabile quiddam inferam; lignum miſſum in panem eius panem fecit meliorem.* Tunc ſapidior, tunc cumulatior hæc diuina eſca, quando accipitur ex ligneis crucis brachijs. *Hierem. 11.* *Orig.*

Hic crediderim ſpectaſſe illud Prouerb. 14. *Vbi plurimæ ſegetes, manifeſta eſt fortitudo bobis*, ſeu *iuuenci* iuxta Aquilam, ſeu *tauri* iuxta Symacum. Nihil enim magis facit patere fortitudinem primogeniti tauri, quam ſegetũ multiplicatio. Ecce tibi á Propheta Abacuch iuuenis deſcribitur diuinus ventilans natines, dicit enim *cornua in manibus eius ibi abſcondita eſt fortitudo eius.* Adeſt tauri primogenitus mundum ventilaturus; duo fortiſſima cornua nimirum crucis brachia præmanibus habet, mira illis facinora patrat; ferreos mortis ferreos confregit, æreas inferni portas eſt labefactatus; ſe tamen *ibi abſcondita eſt fortitudo eius*, nondum quod poteſt claruit. Vbi ergo manifeſtabitur? *Vbi plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo tauri.* Hic in hac Euchariſtiæ menſa parentiſsimè oſtenditur & cruciferi arietis & diuini tauri labor & efficacia. Adeò ſub crucis & paſſionis memoria multiplicantur gratiæ Euchariſtici panis, adeò illius ſegetes creſcunt, adeo candicant Eccleſiæ areæ, fruentique calicis muſto rumpuntur torcularia, vt vel hinc manifeſtetur patentiſsima crucis poteſtas & fortitudo tauri. *Prou. 14* *Abac. 3.*

Hoc mirum Euchariſticæ ſegetis augmentum à Cruce & paſſione profectũ eleganter venatur D. Chryſoſt. orat. in Paraſceue his verbis. *Paſti ſunt quinque millia, Vbi igitur ſunt cibi reliquiæ? Duodecim ſuperfuerunt fragmentorum cophini, quibus reſpondet par gratia. Crucifixus eſt Dominus & ſemper paſcimur, ac ſaturi rurſus quærimus, & plus reliquum eſt, inexhauſta eſt gratia.* Quibus verbis id maximè expendendum eſt, quòd ante Crucem quinque millia hominum ſaturarunt pane diuinæ manus, paucis reliquijs manẽtibus. Verùm vniuerſalis iſta omnium hominum ſaturatio, hic adipeus & pinguiſſimus panis, quo & ſaturamur, & nec calicem, nec panem exhaurimus quotidie ſaturi, cruci & paſſioni debetur Dominicæ à qua ſegetes adeò largæ dimanarunt. Hinc acutiſsimè Abbas Cellenſ lib. de panibus c. 1. Hanc, qua poſsit totum mundum ſatiare indigitat paſſionis officinã Chriſto Domino Philippũ interrogãti, *Vnde emamus panẽ, vt manducent?* Ecce ait Cellẽſis, *dicit Dominus ad Philippũ, vnde emamus panẽ, vt mãducent hi? Domine Ieſu, nõ quæras à Philippo, quære à proditore tuo, hic habet* *Cryſoſ.* *Cellen.* *Ioan. 6.*

habet marſupium vnum cum Scribis, & Phariſæis, hic inſidiatur ſanguini tuo, hic habet denarios triginta, vnde panes emuntur ad ſatietatem omnis carnis. Etenim non aliunde maius augmentum poteſt recipere panis Chriſtiferus, quàm ex dirę paſsionis cruciatibus: hæc vna crucis & mortis excogitatio eas diuini panis ſegetes dabit, quibus poſsint obtundi vniuerſæ fames, quibus cuncti ſatiati mortales vanas mundi eſcas valeant aſpernari.

Ad Hæb. 10. Denique huic meditationi haud obſcurè ſuffragatur D. Paulus ad Hebr. 10. Vbi de ſacrificio Abelis, quod viuificum Euchariſtiæ cibum repræſentauit, hæc verba facit. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain obtulit Deo.* Expendo, fide plurimam. Vnde ſacrificium vna fide multiplicatum commendat, alioquin omnino æquale ſacrificio fratris. Hoc notauit Rupert. *Rup.* lib. 4. in Gen. c. 2. *fide*, inquit, *plurimã, nam cultu vel religione parem vterque obtulit hoſtiam.* Vna fides ſacrificium Abelis diſcernit, vna fides illud auxit multiplicauit; ſed quæ fides? Pergit Rupert. *in fide paſsionis eiuſdem filij Dei, quem tali ſacrificio præſignari condecuit.* Ecce fides paſsionis plurimã fecit hoſtiam alioquin æqualem, communem hoſtiam Euchariſtiæ qui ſine paſsionis memoria mandunt, paruam ſanè hoſtiolam mãdunt. At paſsionis memores qui crucis myſteria recolentes accedunt, plurimam hoſtiam faciũt, maximè ſibi multiplicant gratiarum in Euchariſtia abundantiam.

§. XXVI.

Euchariſtiam ſumturi crucis mortificationem debemus adamare.

DEcorticatas virgas ideo Iacob ouibus bibentibus obiecit, vt natæ ſimilem in ſe varietatem effigiarẽt. Eodem prorſus aſtu Summus diuinuſq; Paſtor Chriſtus ſub crucis mortiſque ſuæ memoria porrigit nobis potum viuifici calicis, vt ſimilem in mẽbris noſtris mortificationem mundo & vitijs exhibeamus. Etenim, vt ait tertio loco Cyprianus. Sanguis, qui in calice propinatur *mortificationis exemplar* teſtatur. *Cypr.* Vnde Orig homil. de Bapt. primo ſic huic communicaturos menſæ adhortatur. *Orig.* *Oportet accedentem ad corpus & ſanguinẽ Domini non ſolum purum eſſe, ne ad iudicium edat & bibat, ſed oſtendere in vita memoriã eius, qui pro nobis mortuus eſt, in eo quod mortificatus eſt peccato & mundo, ac ſibi ipſi & Deo viuit.* Hanc iure exigit in vita noſtra mortificationem qui à nobis bibitur effuſus ſanguis: hãc rebus omnibus mundialibus mortem ſuggerit panis ſub crucis memoria manducandus. Huc apprimè ſpectant verba illa mulieris Sareptanæ Eliæ data 3. Reg. 17. c. *Viuit Dominus Deus tuus, inquit, quia non habeo panem; niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria. En colligo duo ligna, vt ingrediar & faciam illud mihi & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* O ſanctitatis plena illatio! farina accepta duo ligna colligo, vt comedamus, & moriamur. Vnde locus? An farinam duobus lignis præparatam ſequitur mors neceſſariò? Eleganter id attigit Theophanes Cerameus orat. de Cruce, dum ait, *Cæterùm farina carnis Dominicæ, qua nutrimur typum geſsit. Duo ligna indicant illa duo ligna, ex quibus crux.* Quũ ergo farinulam hanc dominicæ carnis ſub crucis myſterio paratam mandimus, nil aliud nobis reſtat accommodatius, quàm manducemus & moriamur. Hanc à nobis petit mortem, mors ipſa ſaluatoris Euchariſtico epulo repreſentata. Prouer. 23. ſic monet. *Accedens ad menſam potentis, conſidera quæ ibi apponuntur tibi, ſciens quia & talia te oportet parari.* De quo Chryſoſt. Pſal. 22. ait. *Quid eſt talia te oportet præparare, niſi ſanguinẽ & corpus quod accipis?* Accipis effuſum ſanguinẽ Saluatoris, & tu para proprium effundẽdũ ſanguinem. Accipis corpus morti pro te datum, ſimiliter te ad mortificationem ſubeundam para. Sanè D. Paulus 1. ad Cor. 11. ſic præcauet. *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis mortem Domini annun-* *Apud Gretſer de Cruce tom. 2.* *3. Reg. 17.* *1. Cor. 11.*

nuntiatibus. Ecquis mortem annuntiat niſi moriens? niſi veterem exuens vitã, noua exurgat vita reparatus? Pul
Paſc. chre Paſchaſ. de Corp. & ſang. Chriſti cap. 21. *quem calicem quum bibimus quid aliud quam mortem Domini annuntiamus? Idcirco neceſſe eſt, vt vnuſquiſque prior moriatur huic ſæculo, quia ſicut nemo niſi ſepultus mortem nuntiat; ita nemo ex inde vitam ſumit, niſi reſurgens in nouitate vitæ ambulet, & iam in Chriſto maneat.* Moriamur prorſus mundo & voluptati qui tanto Dominicę mortis ſacramento paſcimur, hac myſtica enutriti morte, mortem in membris noſtris, exhibeamus omnino mortui
In Eccle. carni & ſanguini. Ob hanc cauſam ait,
413. Greg. Niſſ. *Eſculentum ſe nobis proponit is qui ſemper eſt, vt accipientes illum in nobis, illud efficiamur quod ipſe eſt. Ait enim caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Quare qui hanc carnem amat non eſt ſuæ carnis amicus, & qui hunc ſanguinem à ſanguine ſub ſenſum cadente purus eſt.* Vehementer inimicatur ſanguis hic & caro, carni, & ſanguini. Dominico paſtus ſanguine & carne omnibus immori debet carnalibus voluptatibus, omnes has reſpuat ſanguine plenas delicias mundiales, totus fiat ſpiritus, totus exſanguis. Vni mortificatæ Saluatoris carni ſeſe debet aſſimilare. Id quod egregie meditatur Paſchaſ. cap. 10. examinans illud Apoſtolicum dictum Paſcha noſtrum
Paſc. immolatus eſt Chriſtus. Quid quod immolatus ſit Paſcha? *Sane*, ait, *Paſcha tranſitus appellatur, ad quod qui vult venire, ipſe tranſeat ſicut & Chriſtus tranſiuit de hoc ſæculo, vt totus iam ſpiritualis ſpiritualia iſta digne percipiat.*

Væ autem homini illi, qui veterem nondum exuens vitam, ſed carnalibus acquieſcens voluptatibus acceſſerit pranſurus hunc panem, equidem à vita exufflabitur. Vnus id in Iuda prodi-
Cypr. l. tore animaduertit Cyprianus ſerm. de Cœna Domini his verbis. *Quandiu cibi illi, qui ad diem feſtum erant parati á conueſcentibus Apoſtolis ſumebantur, veteris Paſchæ agebatur memoria, nec dum Iudas adueterem vitam pertinens, diabolo inuadente & occupante eius animum egredi cogebatur. Sed vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & ſceleratum os panis ſanctificatus intrauit, parricidialis animus vim tanti ſacramenti non ſuſtinens quaſi pallea de area exſufflatus eſt & præceps cucurrit ad proditionem, & pretium, ad deſperationem & laqueum.* Quib° pondero illud, nimirum, quod Iudas adveterē vitam pertinens quietus in Cœna legali, vbi ſacrum hunc cibum tetigit, mox quaſi pallea exſuffla tus præceps cucurrit ad laqueum. O miſerum hominem! tu qui veteri incubas vitæ, inueteratiſque vetuſti hominis vitijs hærens ſacris communicas altaribus, caue tibi ab epulo diuino, ex ſufflaberis ſine dubio ab electorum area, & inter palleas conſtitutus æternis daberis flammis. Ille ſolum ſecure hunc cibum attingit, qui ſalutari accedit contritione, & mundo & vitijs viuificante pœnitudine mortificat°. Ete *Orig.*
nim, vt de Euchariſtico cibo ait Orig. *Hic eſt vitulus ſaginatus, quem pro recepto pœnitente filio iugulat pater.* Iugulatur quidem hoc in ſacrificio; ſed pro filio pœnitente iugulatur, qui pœnitentiæ & mortificationis expers accedit, non cibum præſumere audeat. *Taceãt ergo mortales*, ait D. Iacobus in liturg. *Et eſtent cum metu & tremore nihil terrenum cogitantes. Rex enim Regũ Chriſtus Deus noſter exiſtit, vt mactetur, & detur in cibum fidelibus.* Quis cum occiſo Chriſto non ſeſe dabit mactandum?

Text. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in illo.

§. XXVII.

Maximum emolumentum accreſcit ex coniunctione Chriſti, & hominis, quæ fit per Euchariſtiam.

HOc ſummum Euchariſticæ eſcæ commodum eſt, quod homo maneat

maneat in Christo, & Christus in homine nempe, quod eo vinculo societatis arctentur homo, & Christus quo
Eccl. 4. separentur nunquam. Huc respiciens Ecclesiasticus, cap 4 aiebat. *Melius est esse duos quam vnum, habent enim emolumẽtũ societatis suæ, si vn⁹ ceciderit ab altero fulcietur, si dormierint duo fouebũtur mutuo; et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei.* Hæc in qualibet societate hominum commoda reperiuntur? Huiusmodi esse potest societas humana? Potiori iure crediderim, hæc esse emolumenta, quæ percipit homo ex intima vnione & societate cum Christo Domino, qualis fit per
Hier. Eucharistiam. Me in hanc mentem adduxit D. Hieron. huius loci in rem præsentem commentator, ait enim. *Melius est labentem in se habere Christum, quam solum patere insidijs aduersarij; si enim vnus ceciderit, Christus erigit participem suum. Væ quippe ei, qui eum ruerit Christum in se non habet erigentem. Quod si etiam vnus dormierit, hoc est, si morte dissolutus fuerit, & secum Christum habuerit, calefactus & viuificatus citius reuiuiscit. Etsi aduersus hominem robustior in expugnando diabolus stiterit stabit homo, stabit & Christus pro homine, pro sodali suo.* Hæc D. Hieron. vt pulchre & vere commentus est; modo libet singula perpendere & illustrare.

§. XXVIII.

Christus Dominus in Eucharistia sumtus quam citissime erigit hominem ad humanæ fragilitatis lapsibus.

O Vos qui frequentibus ruinis fracti præcipitium æternæ damnationis ex pauescitis, hũc fidelissimum procurate sodalẽ Christũ, qui semper vobiscum maneat, cuius in Eucharistia sumti mos est in homine arcto societatis vinculo manere. Ex quo in primis hoc iuxta Hieronymum surget emolumentum, nimirum si vnus ceciderit; Christ⁹ eriget participem suum. Semel Eucharistico nexu sociatus homini Christus, etsi homo offendat, etsi misere cadat; eriget tamen participẽ suum, nec illum labi in præcipitium sinet.

Cuius fuit maior vnquam casus, quã Iudæ qui sese temerarie in profundũ coniecit malitiæ barathrum, tamen adeo sperauit de Eucharistico nexu D. Leo, vt crediderit illo reuocandum Iudam in meliorem frugem. Vnde serm. 3. de Passione proditorem ad laqueum
Leo. euolantem alloquens inquit. *Infirmis letbi fuspendium distuliſſes: illa saltem à præcipitio tuo sacramenta te reuocassent, quæ in Paschali cœna acceperas.* Quid miser ad laqueum festinas, cum particeps fueris cœnæ Eucharisticæ? Vides te lapsum, vides te mortifero casu decidisse? Quid ni? Expecta paulisper, potens est Eucharistica cœna præsumta te reuocare à tanto præcipitio. O quã nouerat id seductor diabolus, qui vt impulit in casum, sic vt vidit tanta cœna, refectum Iudam facit illum festinare ad præcepitium: & ideo Ioan. 13. *Ioan. 13.* *Cum accipisset ille bucellam, exiuit continuo.* quæ tanta festinationis ratio? Ele-
Cyrill. ganter D. Cyril. lib. 9. in Ioan. cap. 19. *Tum moram; tum benedictionis virtutẽ timens, ne scintillam in animo eius accenderit, acdeinde illuminauerit magna præcipitem agit diabolus celeritate.* Ea enim est Eucharisticæ cœnæ virtus & efficacia, de qua sperari posset, quo d etiam lapsum Iudam reuocarent à præcipitio. Hinc pulcherrima vsus methapho-
ra Oseas lapsi populi erectionem præ- *Ose. 11.* sagiens ait cap 11. *Ero eis quasi exaltãs iugum super maxillas eorum, & declinaui ad eum, vt vesceretur.* Simacus legit, *& declinaui ad eos cibos.* Itaque labentem populum; immo præcipitem ferri videns Deus; vt tanto malo medellam afferat, appositum remedium excogitauit nimirum illi frænum inijcere, quo optimi equitis de more & lapsum erigeret, & labentem reuocaret. Nonne vidisti aliquando, qualiter strenuus eques vel fragilem, vel indomitum equum agat? Insilijt equo qui ob fragiliratem crurum passim labitur, vel ob ferociam in præcipitium ruit; eius tamen ora sic fræno constringit eques, vt paulo compressis & leuatis habenis

habenis ſine offenſione currat & ſaltet Sic ait Dominus, non te moueat, quod ſicut equus & mulus populus offendat paſsim, in præcipitium feratur, ero eis quaſi exaltans iugum ſuper maxillas, more equitis eorum medebor ori, his conſtringam eorum ora lupatis, vt vel leui manus exaltatione illos ſine offenſione vitæ curſum faciam conſumare. Sed quid eſt, quod tã vtiliter ora conſtringit? Iam explicat dum ait iuxta Simacum, *declinauit ad eos cibos*, nimirũ ait D. Hieronym. *Dedi eis eſum corporis mei.* Hunc ſi ſemel ore ſuſcipias, ò quã leui duceris moderamine! O quã facili motu ab offendiculis à caſibus liberaberis! Te ergo compello hominem, non qui pennata mente ſpecierum vmbras tranſuolans diuini Solis ibi occultati potiris ſecurus radios; ſed qui ſicut equus, & mulus à vitijs tuis raptaris, qui crebris ruinis frangeris, his conſtringito ora lupatis, hunc eſum diuini corporis ſume ore, quo ſinedubio reuocatus à caſibus fœliciter vitæ curſum ages.

§. XXIX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumtus reſurrectionem mortuorum etiam facit.

ADdit Hieron. conſociati Chriſti in nobis emolumentum aliud, nẽpe, *quod ſi etiam vnus dormierit, hoc eſt, ſi morte diſſolutus fuerit, & ſecum Chriſtum habuerit calefactus & reſuſcitatus citius reuiuiſcet.* Quid plura? Hoc debes homo Euchariſticæ cœnæ, quod mortis ſomno minime æternum ſepultus maneas. Quis alto mortis ſopore correptũ hominem excitaret? Quis in frigeſcentibus cineribus viuificum germen inueniret? Quis arborem humanã a terra viuentium abſciſam ad virorem reuocaret? Sane Euchariſtic⁹ panis, hinc D. Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Chriſt. cap. 22. hos diuinos memorans panes ait, *hæc ſunt vitæ ſemina.* Cuius acumen vt percipias reuoca in memoriam agriculturæ artem, ea eſt enim agricultura, vt plantas abciſas iterũ & ſumma celeritate reuiuiſcere faciat ſolo triticei vel hordacei grani iuuamine. Etenim cum reciſam vitem terræ mandat, illi addit aliquos triticeos vel hordaceos granos, quibus he betata vitis virtus acuitur, & radices agit, & fructiferos creſcit in ramos. Quę ergo arbor emortua magis, quam homo à regione viuentiũ reſciſus? Quis in hominis frigido & languido cadauere virorem inueniet excitandum? Sed vbi natura defecit, ibi claret ars cœleſtis hortulani, qui reſciſo homini triticea hęc grana adſeminauit, quibus ſic viror emortuus exciratur, vt inde ſurgat vita candidatus immortali: vt merito dicat Paſchaſ. *hæc ſunt vitæ ſemina.* Nec credo aliud ab Oſea ſignifi cari cap. 14. vbi populati Iſraëlis poſt ruinam ſubito fatur *Radix eius, vt libani, ibunt rami eius, & erit quaſi oliua gloria eius.* Sed quæ tam ſubitæ reparationis ratio? Qui fieri poteſt quod homines adeó fracti adeo enecti inſtar oliuæ viridãtis repueraſcant? Ea eſt cauſa, nempe, *viuent tritico & germinabũt quaſi vinea.* Sane vbi reſecatis & enectis ramis trincea grana adduntur, ſemina hæc apponuntur vitalia, certum eſt quod reuiuiſcent, quod fructu & pulchritud ine plenam comam alẽt. Hinc merito ponderauit Diu. Irenæus circumſtantiam à Luca in Euchariſtiæ inſtitutione euulgatam, ait enim, quod Chriſtus Dominus, *diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.* Stantibus ſolebat Paſcha communicari, cur Euchariſti ca cœna non niſi diſcumbentibus datur? Irenæus lib. 4. cap. 39. *Recumbentibus eis miniſtrabat eſcam ſignificans eos qui in terra recumbebant, quibus venit miniſtrare vitam.* Etenim vitalia grana vitæ immortalis ſeminaria recumbentibus in terra apponenda erant, quæ hinc illos ad vitam ſuſcitare valeant.

Sed adhuc ſto ad D. Hieron. verba initio allata, qui obmortuorum excitationem non quamlibet fieri inſinuat vi Euchariſticæ ſocietatis; ſed illam, quæ per calefactionem fit. Ait enim, *quod calefactus citius reuiuiſcit.* Et ſane miror quam argute Clem. Alex. huic Euchariſticę communioni tribuerit,

Oſeas. 14

Iren.

Paſc.

Cle. Ale.

rit, quod per natiuam calefactionem faciat homines ad vitam immortalem renaſci. Sic enim inquit lib. 1. in Pędag. cap. 6. *Corpus Chriſti nouum cætum verbo nutrit, quem ipſe Dominus carnali labore peperit, quem ipſe faſcijs il ligauit Dominus pretioſo ſanguine. O partum ſanctum! O ſanctas faſcias!* Ecce tibi vt pueri recenter natifaſcijs in volnuntur, quibus calefiant, & calefacti in vitam nutriantur, ſic regenerato populo datur ſanguis Chriſti pro faſcijs, quibus calefactus citius creſcat in vitam immortalē. Sic moribundis hominib⁹ conceduntur hæ Euchariſtici ſanguinis faſciæ, quaſi ex tunc præparentur, quæ opus habet futura natiuitas immortalitatis. Nil iam timeas, etſi ab arbore vitæ reſecatus cadas, adſunt tibi hæc viuida ſemina quibus rediuiuus pullulabis; etſi gelido mortis ſopore corripiaris, alligatus es facijs pretioſi ſanguinis cuius vitali calore confotus excitaberis. Merito Dauid plectendus à Deo aut fame, aut bellis, aut morte, his terribilius malum mortem eligit. Sed cur mortem eligit? Notanter ait textus 2. Reg. 24. *Elegit ſibi Dauid mortem: erant autem dies meſſis tritici & dedit Dominus mortem in Iſrael à mane vſque ad horam prandij.* Expende tempus, quod erat meſsis tritici, & videbis quam bene his diebus Dauid elegerit mortem, quæ vel inter odores diuini pabuli non poterat iam durare. Sic D. Cyrill Alexand lib. 3. de Iuſtificat. in Chriſt. ait. *A mane igitur, hoc eſt à primis huius ſæculi temporibus mors deputata eſt eos, qui in terra erant; vſque ad horam prandij: hoc eſt vſque ad menſæ tempus: vbi enim aduenit nobis ſanctæ menſæ tempus, nimirum illius in Chriſto, ac myſticæ, in qua pane veſcimur illo cœlitus dato, quæ prius terribilis erat, mors ceſſauit.* Hinc naſcebatur cura illa qua Patres antiqui morituri, Hieroſolimorum ſepulchra ambiebant. Iacob aiebat Geneſ. 47. *Ne ſepelias me in Aegypto, ſed dormiam cum patribus meis.* Cur ea cura in morituris? Petrus Dam. ſerm de Tranſi. S. Hil. ait. *Illis terræ finibus beati viri iam medullitus aggliſcebant, quam interioribus oculis iam videbant pretioſo Dominici corporis ſanguine purpurari.* Nec credebāt oſſa rigan da Deifico ſanguine, non eſſe in vitam & reſurrectionem fouenda. Quippe aridiſsimum crucis lignum, vt ſanguine Saluatoris maduit, eam virtutem imbibit, qua in partes quotidie ſciſum redintegrabatur. Sic D. Paulin. Epiſto. 11. loquitur de cruce. *Quotidie lignum ſuum commodat vt detrimenta non ſentiat, & quaſi intacta permaneat. Sed iam imputribilem virtutem & inditribilem ſoliditatem de illius carnis ſanguine bibit quæ paſſa mortem non vidit corruptionem.* De quo etiam ſanguine diuino dum bibant oſſa arida reuiuiſcent in vitam immortalem.

§. XXX.

Chriſtus Dominus in Euchariſtia ſumtus pro nobis ſtat aduerſus tenebroſas & mundiales poteſtates.

O Quam à fideli ſodale munitur homo! Sanecum per diuini cibi ſumtionem homo in Chriſto maneat, & Chriſtus in homine, ſi quiſpiam præualuerit contra vnum duo reſiſtunt ei. Nimirum ſiquis aduerſarius aduerſus hominem inſurrexerit, ait Hierony. *Stabit homo, ſtabit & Chriſtus pro homine ſuo, pro ſodale ſuo.* Non iam ſolus homo reſiſtet contrarijs poteſtatibus; ſed tāto ſodale armatus vniuerſas vincet, & detriumphabit. Antequam exterminator ille Angelus vna nocte totam pene percuteret Aegyptum, iubē tur Iſraelitæ eſcis immaculati agni cō muniri Exod. 11. Sed cur inter vicinorum internectiones ipſi vacabunt epulis & conuiuijs. Id attigit D. Ambroſ. in Pſalm. 118. ſerm. 8. dicens *Ne inermes & vacuos ſpiritalis alimenti nocturna ſpicula tenebroſi hoſtis opprimerent.* O quam timet tenebroſus hoſtis oculos, qui tanto cibo illuminati claritatis radios emittunt! O quam ſecuri & tuti degunt illi media in omnium vaſtitate, quos diuinæ alimoniæ & poculi defendit murus! Hunc ſuis poſtulabat ſcutum Chriſtus Dominus quum ait.

Exo. 11

Amb.

Pater,

Pater, ſi poſsibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Etenim paulò ante ſanguinis ſui pretioſi calicem cum effeciſſet, cõ fertiſsimosque hoſtes appropinquare iam cerneret, & tenebrarum poteſtates cum illis nullo ipſe egens munimine, id poſtulat transferri ad ſuos, quo poſsint manus euadere hoſtiles. Fallor ſi huc non reſpexit D. Cæſarius Naziãzeni frater dialogo 4. quum inquit. *Illudit incarnatus Pharaoni cum toto exercitu Aegyptiorum dæmonum, inuiſibiliter ſummerſo ipſo, per id quod inquit, Pater, ſi fieri poteſt tranſeat à me poculum hoc. O poculum diabolos vulnerans, dæmones fugans, peccata ventilans, æternam vitam operans.* O vtinam ad nos tranſiret poculum hoc, & in nobis maneret, quo facilè vniuerſas tenebrarum poteſtates, vel ſummergere poſſemus, vel abigere. Hinc merito D. Paſchaſius lib de Corp. & Sang. Chriſti præponit poculum hoc arbori vitali paradiſi. *Quanto magis ex hoc præſtatur, ne homo moriatur in carne, ſed ne lædatur à diabolo, dum eum virtus ſanguinis defenderet?* Vitalis illa arbor erat fructuſque vitæ nouerat parturire; ſed miror, quòd tanta arbos eſſet ſine ſepe, ſine muro patens ipſis inimicis adeò, vt illa elapſus hoſtis genus hõminum feriret. Fœlicius poculum hoc nõ ſolum vitam propinans; ſed ea medicatum virtute qua propellens hoſtes hominem conſeruat ſecurum ab eorum ictibus. Id crediderim inſinuatum eſſe verbis illis: *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſumationem ſæculi*, quibus compertum eſt ſignificari præſentiam & aſsiſtentiam Domini in Euchariſtia. Sed quam præſentiam? An ſolam quam habet nobiſcum inhabitando? Sanè nunquam Deus ſciuit cum hominibus eſſe & inhabitare; niſi vt ſtrenuus miles, vt homines propugnet. Ioan. 1. dicitur. *Et Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Vbi eleganter Chryſoſt. *Quid inducit? & habitauit in nobis, tentoria fixit in nobis, ſignificat in habitationem, & quaſi in tabernaculo manſionem.* Non aliter in nobis ſciuit Deus habitare, niſi vt in militari tentorio & tabernaculo, non tam habitat, quàm excubat pugnaturus & debellaturus quaſcumque poteſtates hoſtiles, quæ in nos inſurgant. O vos fœlices qui tanti pabuli eſtis participes, cuius communione eum ſocium acquiritis, à quo reuocemini à præcipitio, per quem calefitis in immortalem vitam, qui vos tutos & ſecutos reddat ab inimicis! Sic D. Chryſoſt. hom. 61. ad Pop. fatus. *Hic myſticus ſanguis dæmones expellit & procul eſſe facit, ad nos autem Angelos vocat, & Angelorum Dominum. Vbi namque Dominicum viderint ſanguinem dæmones quidem fugiũt, concurrunt Angeli.*

Caſar. Paſc. Ioan. 1. Chryſoſt.

Textus. Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe viuit propter me.

℣. XXXI.

Qui Euchariſtico reficitur cibo nouam & diuinam inſtituat vitam, caueat ne veteri inſiſtat.

HIC eſt germanus ſenſus ſimilitudinis in textu propoſitæ, nimirũ, quòd ſicut Chriſti Domini humanitas Deo vnita vitam Dei participat; ſic qui Chriſti carnem manducat ex hac communione & vnione vitam Chriſti induat, veteri prætermiſſa. Et ſanè panis hic Chriſtiferus non ſumendus eſt, vt veteri inſiſtamus vitæ; ſed vt ad nouam tranſeamus & diuinam. Id quod ſatis demonſtratum eſt in illo pane oblato Eliæ 3. Reg. c. 19. Lõgo enim itinere fatigatus Prophetes ſe & vmbræ arboris & ſomno commendavit: & ecce Angelus ſoporatum excitans panem obtulit illi, vorati ipſe panem, & paruis fruſtis relictis ſe iterum inclinat, & rurſus obdormiuit. Vix oculos clauſerat, & Angelus inſtat, Heus Elia, *ſurge, grandis tibi reſtat via*: Eia age viã arripe, cape iter. Quorſum hæc? Nonne ſalutare eſt viatori poſt prandium dor-

3. Reg. 19

dormire? Fatigatus nimium est Elias, dormiuit aliquantulũ, comedit & iterum somno indulget, sine modo Angele Dei illum rursus dormire, ne illũ excitare festines, aut dic cur excitas? Sanè is erat panis, post quem pristino somno incumbere lethale esset cui-
Pasc. que. Accipite modo D. Paschas. lib. de Corp. Sang. Domini cap. 10. *Idcirco & nostra ad accipiendum paranda sunt corda, vt tali epulo refecti ad altiora in fortitudine transeamus. Nemo igitur digne accipit; nisi qui transit.* Nemo, qui pristinæ inhæret vitæ, nemo eisdem se ocasionibus tradit, nemo qui altiora non meditatur, qui ad superiorem viuendi modum non cõtendit, digne accipit. O quoties te vitiorum somno sepultum Angelicæ voces excitarunt, excitatoque paulisper obtulerunt hunc diuinissimum panem, quem tu auide arripis; sed vix à sacro ferculo discedis, & rursum obdormis vt antea. O lethale malum! Transeundum erat ad altiora: nemo enim digne accipit; nisi qui trãsit. Post panẽ Eucharisticum exhibitum discipulis ait Dominus secundũ Marc. 14.
Mar. 14 *Vnus ex vobis tradet me qui manducat*
Victor *mecũ.* Quæ verba premens Victor An-
Ant. tiochenus in Iudã vehementer scandens ait. *Iudas tametsi diuinorũ particeps effectus sui semper similis mansit, hoc est tremendæ illius mensæ refectus cibo, nihil prorsus mutatus aut emẽdatus est.* Proh Iudæ digna communio! proditor erat ante & proditor mãsit post diuinum panem manducatũ, nullo modo similis Christo, quem sibi incorporatum habebat; sed sui ipsius similis in nullo emendatus erat. Quam ille viuendi spem haberet? Cur præceps ad mortẽ no festinarit? Rectè inde cauet.
Pasc. D. Paschas. vbi supra c. 22. *In sæculi actibus remorantes non dignè comedũt Pascha, videlicet carnes agni & ideò satis timendũ talibus, ne cũ Aegyptijs nocte perimãtur, dũ sopore peccati premũtur.* Cuius sentẽtiæ vim vt percaleas memorare totũ id quod apud Ægyptũ nocte liberationis Israeliticæ accidit. Enimuero Israelitæ præcincti ad transeũdum comedebãt Pascha, Ægyptij iacebãt vt heri & nudius tertius. Hinc ex terminator præcinctis & mãducãtibus parcens dormientes iugulabat. Caue ergo ne pristinos vitiorũ actus habeas dum mãducas carnes agni, caue, ne in sæculo moreris, vt antea, & si nolis nocturnis peccati tenebris interimi tãto epulo refectus ad altiora trãsi, nil in te appareat, quod Christũ nõ oleat, Christum nõ sapiat. Ita D. Cyprian. de Cœna Do-
Cypr. mini. *Cum saturati fuerint vide quid agant, intellige quæ loquãtur, quã sancti odoris sit quicquid illa eructat plenitudo, verbũ bonũ, mores cõpositos, affectus pudicos, sensus pacificos illa interior syncerita vbiq; diffundit.* Sic qui manducat Christũ, Christũ eructat, vitã moresq; induit Christianos, nec aliud nouit loqui, nisi Christũ vt Abbas Cellens. lib.
Cel. de Panib. c. 1 ait, *Ad hãc mensam verbi caro facti & carnes agni sumuntur, & verba quæ sunt spiritus & vita in lingua Iesu resonantia vberrimè post cœnam inueniuntur.* Hæc ille.

§. XXXII.

Christus Dominus in Eucharistia traditur, vt sanctorum Ecclesia parturiat examina.

VErius forsan textus verba explicarim retenta rigorosa notione Patris, qui est prima in diuinis persona eaq; fœcunda, adeò, vt producat filiũ sui caracterẽ & imaginem. Hinc Christus Dominus Eucharisticæ institutionis rationẽ reddit, vt nimiũ sicut Pater diuinus producit filiũ sui imaginẽ, estq; filij principium, sic filius ipse manducatus in Eucharistia principiũ est producens & progignens iustorum, qui Dei seruant imaginem immaculatam.
Pasc. Accinit D. Paschas. de carne & Sanguin. Christ. c. 22. aiens. *Hæc sunt vitæ semina, quibus virgines generãtur,* quasi rationẽ redderet, ob quam sub triticeis speciebꝰ tradatur caro Christi Domini, eaque est sumta ex fine Eucharisticæ institutionis, quę ideo inuẽta fuit, vt sicut propter patrẽ progignitur patris imago, nempe filius; ita propter filium Ecclesiæ arua virginum germinarent examina. Quorum principium

& semina fœcundissima existunt calix & panis consecratus. Itaque dum semina vocat, id interim facit, vt fœcundissimi ac præstantissimi seminis rationem meditantes Christi Domini se ad Eucharistiam præparantis facinus præ noscamus. Etenim de præstantissimo semine Plinius lib. 18. cap. 24. sic fatur, *quod in ima area subsedit ad semen reseruandum est: id enim optimum, quoniam grauissimum neque alio modo vtilius discernitur.* Plin. Ecce modo Christus, dum sese comedendum parat, in imo Ecclesiasticæ areæ subsedit, nimirum ad pedes Apostolorum iacuit, quo ad Eucharistiam processit semen adeo viuidum & fœcundum, vt virgineis choris progenitis steriles Ecclesiæ campos faceret diuescere. Ad hæc eleganter D. Methodius in Symposio decem Virginum inquit. *Excipit autem illud ipsum semen & format Ecclesia ad generandam virtutem & alendam. Non enim potest aliter Ecclesia concipere credentes & regenerare per lauacrum; nisi & Christus propter eos se exinaniens, vt capi possit secundum commemorationem passionis, iterum moriatur è cœlo descendens.* Method. Expendo verba ab his; nisi & Christus, &c. quibus seminis fœcunditatem attingit: etenim, vt videre est apud Ioan. c. 12. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Ioan. 12. Et quidem vt Ecclesiæ fata germinent, multoque diuescant sanctorum fructu, necesse est, vt granum frumenti Christus Dominus iterum & iterum à cœlo in terram descendat, & moriatur secundum commemorationem passionis, quod accidit per Eucharistiam vbi se adeo exinaniens, vt capi possit, casta iustorum prole replet Ecclesiæ sata. Id quod Christi corpori adscribit alias datus Clemens Alex. 1. Pædag. cap. 6. aiens. *Corpus Christi nouum cœtum verbo nutrit, quem ipse Dominus carnali labore peperit, quem ipse fasciis illigauit Dominus pretioso sanguine. O partum sanctum! Verbum est omnia infanti & pater & mater & altor, comedite, inquit, carnes meas.* Clem. Alex. Ecce tibi cum se Christus Dominus tradit manducandum noui cœtus nouorum examinũ fit pater & mater & altor. Hinc D. Cæsarius Arel. hom. 7. ponderans, quod in sacris aqua vino misceatur, adducit illud Ioan. 2. Vbi deficiente vino in nuptijs aquam Dominus in vinũ conuertit. Quid ni? deficiẽte fide in Israel, Dominus Sacramento sanguinis sui populos fideles effecit. Ita Cæsarius *expectauit Dominus, vt faceret vuas fecit autem spinas, vnde fertum spineum capiti Redemptoris imposuit, quando Dominus nuptiali tempore aquas in vina conuertit manifestè præfigurans multitudinem gentium de sanguinis sui gratia esse venturas.* Ioan. 2. Cæsar. Arel. Quod iam facit, dum cœleste poculum populis reliquit bibendum: sicut enim in principio spiritus Domini incubabat super aquas, vt variæ creaturarum species gignerentur; sic modo sanguis Domini miscetur aquis populorum, vt inde fidelium alitum examina generet. Vnde Exod. 16. vbi manna descensus ponitur, ex Hebræo legi debet *manna fuit cubatio.* Exod. 16 Rem tãdem finit illa Drogonis lib. de Sacram. Pas. obseruatio, nimirum, quod memorãs textus Gen. Liæ partus de illa dicat, quod *parere cessauit*; non autem id dicat de Rachel. Cur ergo de Rachel non dicitur, parere cessauit? *Rachel iuxta Bethlehem subter silicem crucis superposita est, nimirum sedet ad pedes Iesu, vt de domo panis semper fœcunda pariat.* Drog. Hæc Drago Ecclesiæ fœcundos partus ex cœlesti pabulo auspicatus. Hic tandem ponderanda sunt verba D. Basil. data in Missa, vbi ait. *Quam reuerenda est hora ista dilectissimi; cum spiritus viuus & sanctus è supernis cœlorum sedibus descendit, atque incubat, manetque super hanc Eucharistiam propositam.* Expendo illud, *incubat*, sicut enim in principio Gen. dicitur spiritus, iuxta Sept. quod incubabat super aquas, fouens & fœcundans eas ad cœlestium corporum partus, sic in presenti Spiritus sanctus incubat super Eucharistiã vt multitudinem cælitum etiam pariat.

§. XXXIII.

Chriſtus Dominus in Eùchariſtia ſumtus ſic implet hominem, vt illum alijs faciat præſtare de abundantia.

SED inſtabis ſcire rationem, qua Pater diuinus dicatur veré & rigoroſè filiũ generare, vt ſic plenã textus cognitionem habeas. Eà autem ratio *Ricar.* perſpicuè ponitur à Ricardo de Sancto Victore lib. 6. de Trinit. cap. 18. 19. 20. 21. quæ in eo ſita eſt, quod Pater diuinus communicat filio diuinam naturam adeò fœcundam, vt illam etiam filius communicet alteri perſonæ diuinæ, nimirum Spiritui ſancto. Quemodum exactè emulatur Chriſtus dũ à fidelibus manducatur: ſic enim implet mentes manducantium, vt ipſi de ſua plenitudine & ſuperabundantia communicent alijs, vt plenè dici poſſit ſicut me miſit Pater, & ego viuo propter Patrem, hoc eſt, quã ab illo ſumo vitã non mihi ſoli reſeruo, ſed alteri eã trado; ſic qui manducat me, & ipſe viuet propter me ea ſuperabundans *Exod. 12* gratia, quã alijs tradat. Exod. 12. monẽtur paruæ Iſraelitarum familiæ, quod ſi pauciores fuerint, quã par eſt ad integri agni eſum *aſſumant vicinum.* Cur hæc? Nonne quod ſupereſſet poterat igne cõſumi, vt moris etiã erat? Sanè lex illa nõ illius agni; ſed cœleſtis & diuini eſum reſpiciebat, quo ita implẽdi erant fideles; vt alijs communicare de *Rup.* plenitudine cogerẽtur. Sic ibi Rupert. *Agnum immolamus, rectè paucitatẽ noſtram cõfitentes aſſumimus vicinum qui coniũctus eſt domui noſtræ, ſanctum Apoſtolorum & Martyrum chorũ, qui per eandem fidem coiuncti nobis ſunt, & ſine illorum inuitatione nunquam edere præſumimus. Dicimus enim communicãtes, & memoriã celebrantes, in primis gloriоſæ ſemper Virginis genetricis Dei, & beatorum Apoſtolorum, ac Martyrũ, &c.* Hæc ille. quibus acutè notat & explicat rationẽ, cur in Euchariſtico ſacrificio cõſecraturi euocẽt Sãctorũ chorũ; nimirũ, quia ſine illorum inuitatione non ſumere præſumimus tantum epulum, cuius tanta eſt plenitudo bonorũ, vt cogamur vicinos aſſumere, qui nobiſcum tantum poſſint ſuſtentare cumulũ gratiarum. Nec ſolum ij qui in cœlo triumphant euocandi à nobis ſunt in communionem tanti ſacrificij, ſed qui propiores nobis adſunt, paupe rioreſq; ſunt, nimirum qui in Purgatorio degunt. His etiam de plenitudine huius cõuiuij præſtare debemus, vt ſic plenè eius abundantia poſſit exhauriri. Quo ſpectauit Euſebius Alexand. *Euſeb.* dũ inquit. *Memento in oblatione ſanctæ Euchariſtiæ parẽtũ ac fratrũ qui iã de vita deceſſerũt, hoc ſi feceris, magnã eis requiẽ præbes, cõples preces tuas.* Quæ verba grauiter ponderans noſter Turrianus expendit illa *comples preces tuas*, quaſi Euchariſticum ſacrificium, eiuſque bona non integrè queant capi ab vno fidelium; ſed neceſſum ſit vicinorum ſiue in Purgatorio, ſiue in Cœlo degentium animas euocari, vt ſic integrè & completè participetur. Hinc creuit ille mos receptus in ſacris, quo hoſtia à Sacerdote in tres partes diuiditur, quaſi ipſe non poſſit totam diuini epuli virtutem ſuſtinere; niſi cũ vicinis diuidat, quibus duas partes tribuat. Id quod cecinit quingentis ab hinc annis Hildebertus Epiſcopus Ge- *Hildeb.* nomanenſis.

Inde fit, vt quoties ſacras accedimus aras
Particulis cedat hoſtia fracta tribus.
Pars intincta mero pro viuis orat, opuſq;
Sanguinis & carnis expiat ipſa caro.
Pro bene defunctis (offerimus tibi Chriſte duas; ſed propter eoſdem)
Oblata pariter non operantur idem.
Hoſtia pro iuſtis laus eſt, pro iuſtificãdis
Mẽtio, pro reliquis causã agit alterius.

Ecce tibi non vnus homo ſufficit haurire bona agni Euchariſtici; ſed eo ipſe impletus vicinis ſanctis ſiue qui glorioſa iuſtitia in cœlo fulgent, ſiue qui in Purgatorio expectant, partes cogitur impertiri. Vnde in D. Chryſoſt. li- *Chryſoſ.* turgia dicitur, *Diuiſurus Sacerdos panẽ dicit diuiditur agnus Dei qui tollit peccata mũdi.* Deus meliora! An Chriſtus per fractionẽ hoſtiæ poteſt diuidi? Nonne totus in tota, & totꝰ in qualibet parte?

Ita planè, ſed dū integer accipitur his cumulat bonis accipientem, vt ipſe plenus ea debeat cum vicinis partire, ne vana ſuperſint plura. Hinc expendendū eſt illud D. Pauli 1. ad Cor. c. 10. *& panis quem frangimus nonne cōmunicatio corporis Chriſti eſt?* Expende illud quē frangimus, quaſi hoc innatum Euchariſticæ hoſtiæ ſit, quod non integram illam nobis retineamus; ſed partē illius vicinis & amicis porrigamus. Sic acutè & grauiter Chryſ. hom. 24. *Quare addidit quē frāgim⁹? hoc in Eucharistia videre licet; in Cruce autē minime ſed omnino contrarium, os enim, ait, non comminuetis ex eo, ſed quod in cruce paſſus non eſt, in oblatione patitur propter te, & frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Sanè in Cruce cauit, ne frangerentur eius oſſa, vt ſic vnitum & integrum pretiū redderet exactori patri. In Euchariſtia fidelibus ſingulis merita ſua applicat ea abundantia, vt non vnus aut alter; ſed omnes poſsint exſatiari, & teneātur ſinguli alijs de hoſtia præſtare.

1. Cor. 10

Chryſoſ.

§. XXXIIII.

Euchariſtiæ ſumtio faciet homines diuinæ correſpondere origini per miſericordiam in pauperes.

IN hoc maximè filij diuini notio explicatur à plurib⁹ Theologis, á quibus ſtat Vazquez 1. p. diſp. 113. cap. 7. quod filius referat Patrem vt eius viuida & expreſſa imago. Igitur ait Dominus, vt ego viuo propter Patrem, nimirum, vt ego Patris filius exiſtens, viuida illius ſum imago, qua fontem & originem meum exprimo & repræſento; ſic dum mandor facio manducantes me viuidas eſſe Patris imagines, diuinumq; genus, in quo conditi fuere, repræſentare. Huc ſpectarat D. Chryſoſt. hom. 45. in Ioan. fatus. *Hic ſanguis facit, vt imago in nobis regia floreat, hic pulchritudinem ac nobilitatem animæ langueſcere non ſinet.* O quā diuini generis ſplendorem in nobis excitat & acuit diuinus hic ſanguis! Quæ obtenebrata erat origo, quæ obnubilata nobilitas diuino ebibito ſanguine reparatur. Qui referebatur diuinus Pater, eius noſtris animis impreſſa imagine obſoluerat peccato, ſed modo generoſus Dei ſanguis humano in pectore ebulliens iterum dat homini cœleſtē repręſentare patrem, veramq; Dei in ſe prætendere imaginem. *Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat.* A ſt qua imagine referimus cœleſtem Patrē? Vnus D. Dorotheus doctrina 12. eā explicabit: *eſtote, ait Dominus, miſericordes, ſicut Pater veſter miſericors eſt, non dixit ieiunate, vt Pater cœleſtis ieiunat, neq; dixit, Pauperes eſtote, vt Pater cœleſtis inops eſt; ſed quid ait? Eſtote miſericordes, ſicut Pater cœleſtis miſericors eſt, Propriè enim virtus iſta imitatur Deum ipſum exprimit & ſignificat.* Vna miſericordia referimus Patrē cę leſtē, noſq; ab illo genus ducere teſtamur, & diuino cōcreti ſanguine paternam imaginē oſtentamus. Hinc Prou. 20. *Grande homo & pretioſum vir miſericors.* Cur pretium & valor hominis vni miſericordiæ tribuitur? Pulchrè D. Ambroſ. Pſal. 118. ſerm. 10. *Diſce, homo, vbi grandis & pretioſus ſis: vilē te terra demonſtrat; ſed glorioſum virtus facit, fides rerū, imago pretioſum.* A quo vilis materia pecunię fit pretioſa, niſi ab impreſſa imagine Regis? Imago itaq; dat pretium rebus; ſic miſericordia homines pretioſos facit vt potè regia imago. Igitur diuinus ſanguis humanis efferueſcens fibris hanc ſtatim diuini generis imaginem efflorescere facit. Hic calix facit, vt imago in nobis regia floreat, hic nobilitatem animæ lāgueſcere non ſinet, dum iuxta diuinum genus ſuū docet homines miſereri pauperum. Quod agnus ille legalis huius conuiuij vmbra etiam præſtabat, dum vt illum manducarent iubebantur Iſraëlitæ aſſumere vicinos. Vbi Theodoretus, *aſſument vicinum, hoc præcipit Deus, vt fraternum amorem, atque erga pauperes miſericordiam illos doceret*, quaſi neque vmbra Euchariſticæ mensæ eſſe poſsit, quin ab illa diuini germinis imago miſericordia nō pullularet. Inde grauiter D. Chryſol. ſerm. 103. *Doleo certè doleo, quando lego Chriſti cuna-*

Doroth.

Prou. 20.

Amb.

Theodor.

Chryſoſ.

cunabula Magos rigaſſe auro, & video altare Corporis Chriſti vacuũ reliquiſſe Chriſtianos, hoc præſertim tempore, quãdo ſe pauperum fames vaſtat, quando ſe fundit turba lamentabilis captiuorũ. Et quid dolẽdum in homine magis, quã quod regio cõcretus ſanguine nullam in factis referat virtutem regalem, nec generis oſtendat nobilitatem! Sic valdẽ miſerandum eſt, quod homines diuino imbuti ſanguine paternam imaginem & nobilitatem non præſe ferãt per miſericordiam in pauperes. Hinc D. Chryſoſt. hom. 51. ad Pop. monebat eos, qui pulchris tapetibus Chriſti altaria gaudent ditare. *Vis Chriſti corpus honorare, ne nudũ eum deſpicias; nec eum hic quidẽ ſericis honores veſtibus, extra vero gelu & nuditate pereuntẽ contemnas. Qui namque dixit hoc eſt corpus meum & verbo factum confirmauit: hic & dixit: eſurientem me vidiſtis & non pauiſtis me. Et in quantũ non feciſtis huic ex minimis, mihi non feciſtis.* Hæc ille.

Textus. Hic eſt panis qui de cœlo deſcendit.

§. XXXV.

Non otio torpentes, ſed laborantes Euchariſtia refici debent.

OVtinam Deus aberruncaſſet cõſuetudinẽ illam, quę noſtro æuo in pluribus adoleuit, qui prætextu deuotionis, & religionis ergo tota die in templis, & ſacris degentes nil magis oderũt, quã laborare. Deuoti & pij iſti otio languidi diuinum panem non timent frequenter manducare. Abſit à veris deuotis tãtus error, nõ enim hic panis inuentus fuit otioſis, ſed laborantibus. Quod prædicat ipſa ſpecies panis: etenim à principio dicitur homini. *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.* Id quod apertè de Euchariſtico pane præmonuit Iſaias, vbi dixit, *dabit vobis Dominus panẽ afflictorum*, quaſi nullis alijs aptetur hic panis; niſi his qui incũbunt laboribus, qui otio ex ſufflato inſudant, vt victum meritò nanciſcãtur? *Iſai.*

Ita D. Cyril. lib. 3. tom. 2. fatus. *Panis igitur Chriſtus eſt, ſed cum labore & ſudore inuenitur.* Quo reſpexit Dominus cum Iſraëlitis in deſerto pluit manna, quippe ſingulis diebus pluebat quantum ſatis erat ad cibos parandos, ſeptimo ſolum die non dabatur ex cœlo manna. Cur ita? Septimus dies Sabbatum erat, quo ab omni labore Iſraelitæ vacabant. Cur ergo eo die cœleſtis panis pluuiam non recipiebant? An quia otioſus dies & ab omni labore feriatus carere deberet cœleſtis panis pluuiã? Id maximè inſinuat D. Cæſarius Arelat. hom. 7. de Paſc. ſic fando. *Dies iſte, ideſt dies ſeptimus cœleſtis panis fraude mutilatur.* Ecce tibi quando otium à Deo imperatum erat, quando non laborare religio erat; tamẽ otioſus dies etſi religioſus cœleſtis panis pluuia priuabatur, tanti boni fraude mulctabatur. Ne ex tunè otio torpentes homines vllo religionis prætextu cœleſtem panem præſumant manducare. Cum Dominus turbam pane exſaturare vellet, nullo eorum labore expoſtulato totam multitudinẽ fecit in fæno agri ſedere & quieſcere, at cum innuptijs vino potare conuiuas parat ad laborem vocat vniuerſos famulos, & ait illis, *implete hidrias aqua.* Cur ita? Pulchrè D. Chryſol. ſerm. 5. de Epiphan. *Sed aqua in ſanguinis erat conuertenda myſteriũ, vt mera pocula de vaſſe corporis ſui Chriſtus bibentibus propinaret.* Et ſanè vbi Euchariſticum poculum adũbratur, neceſſum eſt, vt præmittantur homines laborantes non tota die ſedentes, non otio vacantes. Hinc eleganter D. Paſchaſ. lib. de Corp. & Sang. Chriſti c. 8. vocat Euchariſtiam *ſtipendiũ*. Dicit enim Ezechiel. c. 9. *Ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, & vniuſcuiuſq; vas interitus in manu eius: Vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcriptoris ad renes eius: & ingreſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare.* Cur ſcriptor hic cum atramentario iuxta altari ſtetit? D. Paſchaſ. *Ideo bene iuxta altare perhibetur, vt milites ad ſtipendia vitæ percipiẽda accedẽtes diuinitus diſcernat.* Solũ expendo illud ad ſtipendia vitæ accipiẽda, vt videant qui laborẽ fugiunt *Cyril. Cæſar. Arel. Ioan. 2. Chryſol. Paſc. Ezech.*

quam temere ad altare accedant, vbi quicquid datur stipendium est, & hoc cēsoris manu, prius recēsitis per scripturam laboribus exhibendum.

§. XXXVI.

Christus Dominus in Eucharistia datur sub speciebus panis, vt se ab hominibus adorandum persuadeat.

IAm impiorum hæreticorum os obstruendum erat, qui in Eucharistia Christum Dominum adesse fatentur, & tamē ibi scelestissimi negāt adorandum. Etenim datur, aiunt, vt cibus panis, non datur adorandus. O perfidiam! O stultitiam! Sanè vt cibus panis, datur eo ipso se hominibus proponit adorandum, & quid magis adorandū hominibus, quorum Deus vēter est, quam Deus qui sit illis cibus panis? Vt brutescentes caperet, & ad se traheret in præsepio apparuit. Sic ait Theodotus orat. de Christi Natiuit. *In præsepio namq; Dei ponitur Verbum per medium corpus, vt licentiam habeat rationalis & irrationalis participari cibo salutis.* Sic vt illos, quorū Deus venter est, solicitaret, fit illis cibus panis, vt vel ex odore cibi meminerint Deum latentem adorare. Hinc Dauid Ps. 2. aiebat, apprehendite disciplinā. Quæ verba alijs sonāt longè aliter; sed cum mysterio grandi, Eugub. & Geneb. legunt, *osculamini filium.* Tiroboscus aliter nimirum *adorate frumentum*, cui pene accinit Galatin. legens *adorate fasciculum spicarum.* Quibus id ego maximè pondero, nempe, quod cū de disciplina agitur solum dicitur *apprehendite*. Vbi autem filiū innuitur, relicto verbo apprehendo vsurpatur *osculamini.* Verum cum frumentum seu fasciculus spicarum dicitur, relictis alijs subijcitur *adorate*, quasi adoratio necessario sequatur eum qui potens est nos cibis saturare. Id quod attigit D. Aug. serm. 81. de tempore. Vbi memorans, quod Iosephi manipulum spicarum cęteri fratrū manipuli adorarint, sic fatur. *Non incongruè coacti sunt steriles manipuli, fructuosum manipulum adorare, per quē de famis periculo liberādi erant.* Sanè vbi tot misericordiarū segetes à Deo metimus, debemus Deū adorare; sed quando se nobis cibum proponit, tunc adeo cogimur adorationē exhibere, vt vix aliud possimus facere. Adeò beneficus Deus in homines apparet, quicumque illos cibos satiat, vt vel hinc nefas esset execrādum Deum nostrum, à quo in Eucharistia saturamur non adorare. Ecquis saturatorem suum non adoraret? Sanè Psal. 21. dicitur. *Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ.* Quod sic expendit Euseb. Cæsariens. *Fideles alimentum sanctum corpusque salutare in communione capiunt: & postquam comederunt Saluatorem & viuifici cibi datorem venerantur.* Ibi singulariter exhibenda adoratio, vbi Deus sese præbet deuorandum factus cœlestis & viuificus panis. Vt meritò D. Athanas. orat. in Parasceu. reprehēdat eos, qui irreuerenter tantum epulum tractant. *An nescitis quomodo Angeli astiterint sepulchro corporis experti sepulchro vacuo? Attamen cum semel totū corpus Domini recepisset, multum honoris etiam ipsi loco exhibent Angeli. Nos non ad sepulchrum inane, sed ad ipsam mensam, in qua agnus positus est adituri cum tumultu accedimus.* Hæc ille.

Theod. Psal. 2. Aug. Psal. 21. Apud Turrianū de Euchar. tractat. 2. 28 Athan.

§. XXXVII.

Cibus Eucharisticus homines in cœlestia & superiora agit.

O Quanta est cælestis panis efficacia, vt homines in cœlestia & superiora audere faciat! Ouum vbi cœlesti rore plenum Soli radianti exponitur, visum est beneficio roris in cœlestia leuitare, immò ascendere. Sic à cœlo descendens viuus panis hominum corda replens illos in superiora impellit, & facit auolare. Hinc claret pulchra illa Ricardi Victorini annotatio circa Domini in cœlos ascensum, qui celebratus fuit post epulum. Sic enim ait lib. 1. de Emmanuele c. 16. *Attēde quid dici-*

Riccar.

dicitur, quomodo ibi legitur: & conueſcens præcepi eis ab Hieroſolymis ne diſcederent, & paucis interiectis additur. Videntibus illis eleuatus eſt. Ecce quia eo medit, & aſcendit. O diuiniſsimũ epulum! O conuiuium ſalutare! Vbi huic accumbimus menſæ ad cœleſtia euolamus: non poſſunt non alta ſapere, & ſurſum effetri qui nutriuntur cœleſti hoc pane. Fallor, ſi deliri illi Hebræi, *Nu. 21.* Numer. 21. in ſumma ſui erroris inſania hanc cœleſtis pabuli virtutem non indigitarunt. Etenim aiunt: *Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo.* Ecce errorem & inſaniam, quòd nauſeant, quòd faſtidiunt cœleſti epulo recreari, ſed ſapiunt, quum dicunt cœleſtem panem eſſe cibum leuiſsimũ. Vere leuiſsimus cibus eſt, qui vt de cœlo venit, ſic in cælum nos facit euolare. *Paulin.* Similiter D. Paulinus epiſt. 4. ponderans illud Chriſti Domini pronunciatum, nimirum, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*, ſic fatur, *Iugum & coma Chriſti leuis eſt, quia ſeruientes Chriſto operamur bona, quibus pennati in alta prouehimur.* Vt iugum, ſeu onus Chriſti leue eſt; ſic verè leuiſsimus eſt Chriſtiferus, & cœleſtis panis, quo ſaturi & repleti in alta & ſuperiora prouehuntur, cæleſtia ſolùm & diuina quærentes. *Chryſoſt.* Vnde D. Chryſoſt. hom. 24. in 1. ad Corinth. ait: *Ad hoc nos inducit ſacrificium illud formidandum & admirabile, quod iubet nobis, vt aquilæ in hac vita facti ad ipſum cœlum euolemus, vel potiùs ſupra cœlum. Vbi enim cadauer, inquit, illic aquilæ. Aquilas autem appellat, vt oſtendat ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit; & nihil cum terra debet ei eſſe commune, neque ad inferiora trahi & repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in Solem iuſtitiæ intueri.* Hæc Chryſoſt. vt videas quales naſci debeãt pennæ manducantibus cibum cæleſtem, quibus *Tert.* ad cælorum alta perueniant, dequè ſolo Deo ſaginentur, vt ait Tertullianus libro de Reſurrectione carnis. *Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt anima Deo ſaginetur*, vt terrena faſtidiens appetat cæleſtia. Hoc fecit in filio prodigo vel odor cæleſtis panis, etenim ait Luc. 15. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus.* Hæc dum mente reuoluit, ſtatim ſubdit: *Surgam, & ibo* Vix panem meminit, & ſeſe erigit ſtatim. Auguſt. Pſal. 138 *Surgam dicit, ſederat enim. Sed in egeſtate. Surrexit in deſiderio panis tui.*

§. XXXVIII.

Vnus cœleſtis hic panis humanam vacuitatem explet.

NIſi homo à cælo hunc cibum accepiſſet, nullis alijs potuiſſet expleri; cùm cæteris omnibus & aridus, & vacuus remaneret. Id quod elegan ti obſeruatione notauit D. Anaſtaſius *Sinã.* Sinaita in Exam. lib. 1. dicit enim Geneſis: *In principio creauit Deus cœlum, & terram*, & paucis interiectis, poſtquam terram oſtendiſſet, immerſam aquis pergit textus. *Dixit verò Deus; congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt, in locum vnum, & appareat arida.* Ad hęc D. Anaſtaſius: *Oportet hoc loco adnotare, quòd quando Deus fecit terram cum cœlo, non appellabatur arida, quando autem fuit ſuffocata à tenebris; quæ ſuper eam erant, & aquis, tunc facta eſt arida.* Enim verò vbi terra à cælo ſeparatim exhibetur, etſi ſubmerſa aquis, arida eſt & vacua, quandoquidem ex cælo ſolùm poteſt accipere plenitudinem & decorem. Quaſi iam inde innueret, hominum ariditatem & vacuitatem vnico explendam eſſe à cælo deſcendenti pane. Sic Deuteron. c. 15. cauebat lex de ſeruis Hebræis manumittendis. *Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberũ; & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris; ſed dabis viaticum de gregibus, de area, & de torculari tuo, quibus Dominus Deus benedixerit tibi.* Ita lex libertinorum curam agebat, ne vacui remitterentur & aridi: ſed quæ area, aut torcular terrenum hominum poſſet expellere vacuitatem? quo viatico impelleretur libertinorum fames? Equidem vbi vacuitas adimplenda erat, vnus cæleſtis odora-

batur, & annuntiabatur panis. Pulchrè D. Cyrill. lib. 7. de adoratione in ſpiritu hæc verba facit. *Vides vim miſterij Chriſti in his elucere? Liberauit enim nos gratis Dominus, non enim ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos; ſed ſecundum magnam miſericordiam ſuam; tantam iſtam clementiam participauimus. Poſtquam verò liberos nos fecit, adiecit ſe ipſum viaticum, tanquam victima omnis maculæ expers, & ouis pro nobis mactata, concedens vt viuificam benedictionem participaremus, ſanctam dico carnem & ſanguinem. Hoc exiſtimo eſſe, quod ait lex oportere ſuppeditari viaticum de ouibus, & de frumento, & de vino.* Hactenus Cyrill. quaſi libertinorũ hominum vacuitatem nullo expleri poſſe; niſi cæleſti viatico, ſic legem de vacuitate expellenda, de elargitione cæleſtis viatici fuit interpretatus. Vbi iam ponderanda nobis ſunt verba illa legis. *Dabis viaticum de gregibus, & de area, & de torculari.* Enim verò poſtquam meſſis facta eſt, triticumque & vinum ab area & torculari domi aſſeruantur, non adeò largus eſt quis in elargiendo, verùm de plena area, de ſuperfluenti torculari, de ditiſsimis gregum ſpolijs quis non largè & liberaliter erogat, dum medius inter hæc verſatur? Hinc Dei in nos magnificentia & liberalitas panditur, qui vt vacuitatem expleret humanam, medius ſtat inter pleniſsimas areas, inter ſuperfluẽtia torcularia, & ab area, à torculari, à gregibus nobis frumentum, & vinum, & agnum parat. O quàm explentur libertinorũ hominum vacuitates tanto illis præparato viatico! Iam ab epulo nil habet homo quod deſideret amplius, ibi omnium bonorum fontem & authorem habet. Huic diuino conuiuio meritò refert Dionyſ. Carth. illud Cant. 1. vbi Dei amatrix anima fatur. *Botrus cypri dilectus meus.* Et quis botrus? Sanè ex quo Chriſtiferi conuiuij licet conijcere ſummam abundantiam, incredibilemque opimitatem, qua ſaginantur & implentur animæ. Cùm enim D. Gaudentius, tract. 16. dicat, quòd *promiſſionis terra Chriſti caro eſt, cuius vbertate credentium corda pinguescunt.* Pulchrè in Eucharistia botrus vocatur, nimirum botrus ille, qui promiſsionis terrę vbertatem indigitet magnitudine ſua incredibili. Verùm ſi de Hebræorũ penu aliquid accipere licet, accipite myſterium eiſdem incluſum verbis, quæ ſic tripliciter transferuntur à Rabbi Barachias, Rab. Benſirẽ, Rab. Ananias, nimirum, *Vir omnia pariens dilectus meus, vir omnia propitians, vir omnia ſatisfaciens.* Ecce quãta habeas in hoc botro, quo te Chriſtus de torculari ſuo ſaginat. Si agricola es, in illo habes omnium parentem, qui terram, qui ſegetes facit parturire. Si reus es, iraſque extimeſcis diuinas, ibi habes à quo tibi Deus reddetur propitius. Si debitor es, multoque ære alieno preſſus, botrus hic diuinus eſt omnia adimplens, omnia ſatisfaciens, quo vno nullam experieris vacuitatem, ſed omnium plenitudinem & abundantiam.

Apud Turrian tract. 2. c. 25.

Cant. 1.

Gaud.

Text. Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

§. XXXIX.

Caueat qui ad Euchariſtiam accedit, ne iram, & damnationem incurrat.

EVchariſtiam meditatus, quis manna non meminit? Sed vide, qua nobis figura manna proponitur, *Non ſicut manducauerunt patres veſtri manna, & mortui ſunt.* Latet in mãna mors, latet in cæleſti pabulo ſtrictum iudicium: Vide manduces eo modo, quo mortem non incurras. Monet igitur tremendum eſſe ſumentibus cæleſtem cibum, vt qui non ſine gladio iudicij, ſine flammanti fulmine porrigitur. Sic D. Gaudent. tract. 10. de manducat. agni, proponit nobis Deũ manna pluentem: *Ipſe pluit manna cibum ſuis cultoribus in eremo, qui ignem pluerat nefando ſacrilegio criminoſis, ipſe pluit manna placidus, qui flammã pluerat indignat?* Ecce tibi eadem Dei manus manna

Gaud.

pluit

pluit & ignem; eadem cælestem porrigit cibum, & fulmina mundum populantia mittit, quasi cælestis cibus eodē quo fulmina erūpat nixu. Quò spectauit D. Epiph. vbi Deiparam laudibus extollens inquit. *Ipsa nubes tonitrui formis, quæ fulgur interius in vtero gestat; sermoniq; meo attestatur diuina scriptura, dum ait: Venter tuus acerbus frumēti vallatus lylijs.* Et quidem elegātissimè, vt probet nubium fulmen in virgineo existere vtero, testimoniū affert, quo vterus probabatur plenus tritico, nescit enim panis viuus Christus esse sine fulmine, vbicumq; cælestem hunc panem videris, meditare ibi flammantes ignes, ardentia fulmina. Vt meritò dicat Chrysost. in præsenti. *Quemadmodū fontes aqua scaturiunt, sic & hæc mensa flammam quandā ineffabilem fouet. Caue igitur accedas cum stipula, lignis, & fœno, ne maius efficias incendium, & animum, qui fit eius particeps, exuras.* Non longè ab hoc aberat illa apud Heliopolim Apollinis statua, quæ eadē manu spicarum manipulum tenebat, & inter spicas fulmē horrificum visebatur.

Epiph. Chryſoſ.

Aſt siquidē plenus est panis cælestis igne, & fulmina eructat, cur ex tot millium qui malè accedit, & accipit panem, nullum videmus cremari. Sanè non ignis est qui oculis cernatur, sed ignis qui æternùm excruciet animas. Pulchrè Tertull. aduersus Gentes, reddens rationem, cur Christiani non deberēt se à persecutoribus Romanis vindicare, ait: *Vna nox pauculis facibus largitatem vltionis posset operari, si malum malo dispungi penes nos liceret: Sed absit vt igne humano vindicetur diuina secta.* Id quod dictum accipe in Eucharistia, quippe facilè eructaret ignē, qui malè accipientes cōsumeret; sed absit, quòd igne humano vindicetur diuinus panis, non sanè vindicat se igne visibili & humano; sed illo alio igne, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius, igne, inquam, dęmoniaco, & æterno mulctantur malè communicātes. Hinc D. Anast. Sina. de sancta Synaxi, ponderat illud Ioan. 13. *Et post buccellā introiuit in eū Sathanas.* Cur Sathanas ausus est post buccellam diuini & cęlestis epuli intrare? An contempsit buccellę virtutem? Absit, inquit Sinaita, *non quòd Diabolus panem illum despiceret; sed vt eum qui sumpserat, redargueret, in iudicium enim suum sumpserat.* Et quidē vbi iudiciū fit, necessarius accusator adest, & carnifex, & supplicium. Vide ergo quale iudiciū manducent, qui indignè corpus Dñi manducant, non humanum iudicium; sed dęmoniorum iudicium & supplicium; & ideò post buccellam intrat Sathanas, ne qui malè sumpsit mactetur humano, sed diabolico iudicio, & igne.

Ioan. 13. Sina.

Tert.

§. XL.

In Eucharistia vnitas, & concordia fratrum.

APud Numeros c. 11. dicitur mana esse *coloris Habbe dolach*, cuius verbi significatio haud facilè percipitur. Vnde nata est dictionum varietas, nā Pagninus legit, *similis margaritæ*, vt vidimus suprà §. 22. Alij habēt, quòd sit Man, *similis lapidi onichino*, quocirca, vt notat Abul. onix significat vnguē, & dicitur onix ille pretiosus lapis, qui colorem, & penè formā vnguis super carnem exprimit. Quo innuitur intima & summa vnitio, qualis est illa quę intercedit inter vnguem & carnē, proverbialiter assumpta ab Hispanis ad maximam amicitiam significandam. Ergo qui cęlestem panem amatis, qui mana vesci præsumitis, vel in eius colore discite quanto vnionis & concordiæ vinculo obstringi debeatis. Multa congerunt alij in hanc sententiam, nobis sufficiat notare id quod dicitur Exod. 16. de manapluuia. Ait enim textus. *Factum est ergo vespere, & ascendit coturnix, & operuit castra, mane quoq; ros iacuit per circulum castrorum.* Itaq; vbi carnibus pluit, illæ vt omnis desidiæ causa, intra ipsa arma, medijs ipsis ceciderunt phalangibus; at cælestis ros vt omnimodę vnionis amator, sic extra castra cecidit, relinquere enim debet pugnarum locū qui cupiat de cælesti pabulo satiari. Sic Rupertus libro 3. in Exod. cap. 15. fatur. *De castris igitur illis exeundum tibi est, quicumque hoc minutum quod detulit ros iste, colligere contendis.* Amat prorsus

Exo. 16. Rup.

diuinus manna pacificos, & vnitos vinculo pacis collectores. Quidquid hostile est, intimis infixum medullis cœlesti hoc pabulo debet omnino eradicari. Fallor, si non mirabaris, cùm filios Iob singulis diebus audisti conuiuijs vacasse. Qualis enim erat Sanctorum vita inter dapes, inter calentia vina, inter quotidiana conuiuia? Id iustus pater permittebat filijs, quod de externo conuiuio in dies tuctarent? Quæ vtilitas tam frequentis mensæ? *Chrysost.* Pulchrè D. Chrysost. hom. 2. rationem venatur aiens. *Quandoquidem progenitores Esau, & Iacob vicissim se expugnabant, non Iacob in malitiam consentiente, sed Esau primùm ad malitiam in vecto; progenitorum discordiam mensæ consilio soluit; liberosque facit per singulos dies conuiuari, quo assuetà mensa resoluit malitiæ virus.* O viri pijssimi sanctissimum excogitatum! aduersus odia à progenitoribus Iacob, & Esau disseminata, mensam instituit, & conuiuia quotidiana parauit. Sic Dominus antiqua hominum odia, cum homine primo nata, quibus frater fertur aduersus fratrem, vt penitùs eliminet, diuinum parat pabulum, mysticam instituit mensam, in qua vnio & concordia fratrum firmatur. Hinc præclarè *Hieron.* D. Hieron. in Abdiam, memorans fœlicitatẽ animæ, à peccato recens conuersæ, & Deum suspirantis, ait: *Dicetq; cum sponsa pœnitens, vbi pascis, vbi cubas in meridie? Et cum Ioseph, in antiquam germanitatem recepta, inebriabitur sanguine Pastoris, & Principis.* Itaque non antea pabulum, quàm germanitatem antiquam recipiat, sed deposito omni odio & simultate, inter fratres vt Ioseph agat conuiuium, sanguine neque inebretur diuini Pastoris, & Principis.

§. XLI.

Bonorum terrestrium affectum exuat, qui diuinâ pascitur Eucharistia.

VEnio ad vulgatam lectionẽ Numeror. 11. vbi Mana dicitur simile Bdellio. Quid est Bdellium? Abulensis putat esse lapidem Berilli. Igitur de Berillo vacat transferre huc verba Plinij data suprà, lib. 2. cap. 5. paragr. 2. vbi *Plin.* sic de Berillis loquitur, quod sint, *Chrysalis ferè similes, capillamenta habeant, sordesque alioqui euanidi. Indi solos gentium esse prædicant, qui auro carere malunt.* Vide modò quàm aptè Manna sub Berilli proferatur specie, auri, bonorumque omnium terrestrium contemptum hominibus persuadens. Humanos repleat splendores, humana contemnat bona aurea, qui velit de tanta Eucharistiæ gemma & ditari, & *Gen. 14.* berillare. Abrahamus, Genes. 14. hostium deuictorum gazas, aureaque spolia despiciens ait: *Da mihi animas, cætera tolle tibi.* Et exinde à Melchisedech panis & vini benedictionem accipit. Quid tunc? Sanè panis ille cœlestis, quem Sacerdos secundum ordinem Melchisedech offert, illis datur, qui sciunt antea sæculi ornamenta contemnere, & spoliorum mundialium thesauros. Etenim ait D. Cyrill. *Cyril.* Alex. in Collect. cap. 6. de Abrahamo: *Ei quidem benedixit Melchisedech, qui erat figura Christi, sicut docuit Paulus; & cum nullum accepisset spolium, pane & vino eum aluit.* Spue mundi spolia, humanas & mundiales gazas, aurea omnia ornamenta contemne, & de pane & vino Eucharistico incipis berillare. Nescio an Isaac caluerat hac Eucharisticæ gemmæ gloriam, quando inter benedictiones filij ait, Genes. 27. *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni.* Qualis namq; ager potuisset subolere tanto patri, nisi ille in quo gemma thesaurizatur, cuius amore sapientissimè mercatores sciant contemnere omnia bona mundialia? Ita Diuus *Gen. 27.* *Pasc.* Pascasius lib. de corpore & sanguine Domini, ait: *In isto agro corporis Christi thesaurus absconditus vernat floribus immarcescibilibus, & redolet suauitate odoris. Quem qui inuenit homo, vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.* Et meritò vendit priùs omnia, quia Eucharistiæ gemma thesaurus tunc dignè habetur, cùm omnia mundialia bona contemnuntur. Bene Hierem. monebat,

Thren.

Thren. 3 Thren.3.dicens.*Gaude, & lætare filia Edon, quæ habitas in terra, ad te quoque perueniet calix: inebriaberis, atque nuda beris.* Non bene conueniunt in corde humano mundiales gazæ, & calix Domini; ea tanto calici pectora parantur quæ ſeſe nudare nouerint, & à ſe pellere affectum bonorum temporaliū. *Cypr.* Huc reſpicit D. Cyprian. ſerm. de Cœna Domini, fatus. *Vident hæc ſacramenta pauperes ſpiritu, & hoc vno contenti ferculo, omnes mundi huius delicias aſpernantur: & poſſidentes Chriſtum, aliquam huius mundi poſſidere ſupellectilem dedignantur.* Nec vacat myſterio, quòd calix hic inebrians, & denudās dicatur apud Lucam, cap. 22. *Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine:* quando per teſtamentum mundialia omnia bona dimittuntur, & tranſmittuntur ad alios. Sic qui calicis cupit obtinere virtutem, de mundialibus bonis teſtamentum faciat, illa à ſuo affectu penitus arcens. Et tunc ait Ambroſ. ſerm. 51. *Chriſtianus qui mundum non poſſidet, hic totum poſſidet Saluatorem.*

§. XLII.

Euchariſtia efficaciſſima ad immortalitatem donandam.

ANtequàm à Berilli Euchariſtica gemma diſcedam, illud etiam aduerto, quod de Berilis Plinius fatur, nimirum chryſtallis eſſe pene ſimiles, nec immeritò Euchariſticus panis exprimitur per ſpeciem chryſtalli. De Chriſto Domino reſurgente dicit D. *Chryſoſt.* Chryſoſt. ſerm. 4. *Hodie proceſſit panis in veritate, qui ſicut chryſtallum mittebatur de nubib⁹ prophetiæ. Clamat enim Dauid in voce pſalmi dicens. Qui mittit* *Pſ. 147.* *chryſtallum ſuam ſicut fruſta panis.* Ecce cœleſtis panis datur nobis vt chryſtallus. Cur vt chryſtallus? Equidem vt homines vitam habeant, & abundantiùs habeant, quia qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Sol enim vbi immittit ſuos radios in chryſtallum, eas vires colligit ibi, quibus ingentem ſuam virtutem exhibet confirmatam. Ita candor, & lux vitæ æternæ in pane cœleſti, quaſi in limpidiſſimo collecta chryſtallo efficaciùs & fortiùs ſuam virtutem hominibus nouit communicare. Nolo amplius debere pulcherrima verba D. Irinæi, lib. *Irin.* 4. cap. 37. quibus reddit rationem aduentus filij Dei in carnem, dicens: *Verbum caro factum eſt, vt in carnem Domini occurrat paterna lux, & à carne eius rutila veniat in nos, & ſic homo deueniat in incorruptelā, circumdatus paterno lumine.* Itaque Chriſti Domini caro, inſtar chryſtallini corporis, lucem vitæ æternæ receptat, vnde ipſa lux reſiliens rutila in nos veniat, efficatiùs nobis donans incorruptibilitatē. Hinc patet, quàm verè dicatur cibus, Euchariſticus panis, ait enim Dominus, Ioann. 6. *Caro mea verè eſt cibus,* *Ioan. 6.* *ſanguis meus verè eſt potus.* Cur verè cibus eſt? Cùm ideò ſit inuentus cibus, vt abſumptas animalis vires perfectè reſtauret, mortemque ableget, vnus cibus Euchariſticus verè muneri ſuo ſatisfacit, quia vnus perfectam reſtaurationem donat, & mortem penitus exſufflat, introducta immortalitate. Sic *Paſc.* D. Paſcaſ. lib. de Sacramento corpor. Chriſti, cap. 19. fatus. *Generaliter homines cibum, & potū permaximè appetunt, vt non eſuriant, neque ſitiant, & ne moriantur; hoc vtique communis iſte non præſtat cibus, nec potus, ſed caro Chriſti, & ſanguis, qui immortales & incorruptibiles facit, ideò verè cibus & potus nominantur.* O quàm reficientur hoc diuino epulo corpora noſtra! quàm reuireſcent membra marcida, quàm florebunt immarceſcibili vita obtenta de lumine Euchariſtico nata! Putant aliqui poſt mūdi finem adhuc terram in paradiſos iterum, adhuc viridantibus pratis, immarceſcibilibus floribus exultaturam, neque id alio, niſi quia ſemel ſanguine fuit rigata Chriſtiano. *Anſel.* Sic D. Anſel. in elucid. fatur. *Terra quæ in gremio ſuo corpus Domini confouit, tota erit vt paradiſus; & quæ Sanctorum ſanguine eſt rigata, odoriferis floribus, roſis, violis immarceſcibiliter erit perpetuò decorata.* Quis id audeat negare humanis corporibus, dum illa toties

toties de Eucharistico, sanguine videat rigari & fœcundari? Germinabũt equidem, iuxta Oseam, sicut lilium, immarcescibilibus illustrata corolis, & viuent tritico, quando de chrystalino frumento lucem haurient immortalem. Quam vita perennitatem ab hoc diuino epulo datam non obscure
Ioel 2. insinuat Ioel cap. 1. dicens. *Ecce ego mitto vobis, frumentum vinum & oleum & replebimini in eo.* Addit frumento & vino, quo stabilimur, oleum, vt illis inducat coniunctam perennitatem. Quod lucem capiet, ex Phidiæ arte, qua suas
Epiph. æternare cupiebat imagines. De illo ita loquitur D. Epiph. lib. 2. contra Hęret. tomo 1. aiens. *Hic vbi Pisæum simulacrum fabricasset, ex ebore autem id ipsum erat, oleum effundi iussit circum pedes coram ipsa statua, vt pro viribus ipsam immortalem conseruaret.* Ergo frumentum & vinum Eucharisticum, vt participantur, oleum afferunt suis participibus quo mirifice perseuerant æternandi.

§. XLIII.

Vt præcedere debet præparatio ad Eucharistiam.

DE Mana plubia illud notat Abbul. ad cap. 16. Exodi quod in primis antecedebat ventus desiccans terram & aptans eam, vt cum omni mundicie reciperet cœlestem panem. Quo necessaria nobis monstrabatur antecedens præparatio, vt de diuina mensa reficiamur; cuius ille dignus efficitur particeps, qui antecedenti cura sese nouerit præparare. Equidem semel cœli recepturi erant in sedonicam carnem, & plusquam triginta annis antea se incipiunt præparare. Nonne vides in Christi Natiuitate stellam in Bethlehem festinare, ibique vagiẽti puero inseruire, Reges in eius obsequio ductare? Quod putas fuisse huius stellæ ministerium & mysterium? Sane per illam cœli, qui virum postea recepturi erant, maturabant receptionẽ
Athan. in paruulo. Ita D. Athanas. orat. in Ascensum fatur *Quid cum ad eum partum, cuius in lucem ederetur per stellam respiciebat cœlum, quasi ante tempus maturaret complecti eum, qui in spelunca latebat; sed & dispositionis opportunitatem obseruari oportebat.* O quam decet viros etiam cœlestes ante corporis Domini susceptionem, sese in illam accingere, sese ad illam excitare, & maturare complecti eũ, qui postea est intimis excipiẽdus visceribus. Matth. 26. accedentes *Matt. 26* discipuli dicebant ad Dominum. *Vbi vis paremus tibi Pascha?* Ex quo & proditoris, & discipulorum discrimen notat Chrisost. fatus *Tunc aduenerunt discipuli; tunc hæc gerebantur; quando Iudas de proditione tractabat, proximant discipuli eius & dicunt: vbi vis vt paremus tibi Pascha? Vide discipulos, vide discipulum. Isti sunt de preparatione solliciti, ille Dominici sanguinis mercator exist tit.* *Chrys.* Vere Christi discipuli qui de præparatione soliciti sunt ad manducãdum Pascha, qui & respiciunt vt sese manducaturi præparent, vt semel cœlestẽ cibum acepturi, sæpius antea se aptent, se tentent, se exerceant ad tantum pauulum. Docet præparationem Magdalena cũ stans retro cepit lauare Dominicas plantas; de qua elegaanter D. Paulinus Epist. 4. ait. *Quæ ipsum viuum* *Paulin.* *viuificumque panem manibus, & ore præsumsit, sanguinem quoque calicis, ante quam fieret calix sanguinis, osculis sugentibus præliuauit.* Ante quam fiat mensa ante quam panis cœlestis condiatur, iam de eius exceptione solicitus te debes aptare & dignum facere. Sordenti illi, qui nuptiali conuiuio assidebat, vide quid dicat Dominus, Matth. 22. *Matt. 22* *Quomodo huc intræsti non habens vestem nuptialem?* Dixisset alius: cur sordidus inter candidatos vitæ æternæ discumbis? cur fætidas diuino epulo prætendis manus? Cur accumbis? Cur edis? Nil horum Dominus, sed quomodo huc intrasti, indignatus quod ante ingressum non sese inspiceret, & pararet tanto prandio. Sic Chrysost. hom. *Chrys.* 61. ad Pop. *Non dixit quare discubuisti? Sed ante reclinationem & ingressum, semetipsum indignũ esse fatetur. Nõ enim dixit quare recubuisti? Sed cur intrasti?* Non quod peccat in ipso conuiuio,

sed

ſed defectus præparationis anteceden tis & notantur, & ſeueriſsime mulctã tur. Caue quiſquis diuino epulo acce dis, & prius te prępara te exorna eis vir tutibus, quibus nitidus aſsiſtas nuptia li prandio. In prima rerum Geneſi id maxime notãdũ quod priꝰ terra veſtia tur floribus & frugibus illuſtretur, quã cœli ſtellis & aſtris expolliantur. Cur id? Pulchre Anaſt. Sinaita lib. 4. Exam. ait. *Ante Deus ornauit terram quam cœ lum: tamque ſi terra ante cœlum ditata ſit Chriſti myſterio & aduentu.* Vbi ter ra ante cœlum receptura erat in ſe Do minicam carnem, iure optimo matu rat ornatum, & feſtinat ſeſe floribꝰ veſ tire & decorare.

Sinaita.

§. XLIIII.

Spiritus ſanctus homines in Eucha riſtia patrocinatur.

VIdiſti præparationem ad Eucha riſtiam recipiendam ex eo dedu ctam quod ventus mannã plubiam an tecedens præparet & diſponat terram. Iam modo animaduerte cui commit tur diſpoſitio hæc, nimirum vento, quaſi innuat, quod nunquam cœleſtis panis fructus percipietur, quin diuini ſpiritus afflatus præueniat. Ideo Diuus Chryſoſt. orat. in B. Philogon. ait de Euchariſtica menſa. *Hæc menſa vicem explet præſepis. Nam & hic ponitur cor pus Domini non quidem faſcijs in volu tum ſicuti tunc, ſed vndequaque Spiritu ſancto conueſtitum.* Non poteris tãtam menſam attingere niſi in Spiritu ſancto nec tanta hæc menſa hominibus ſalu taris exiſteret, niſi ibi Spiritus ſancti pa trocium intercederet. Peccatori com municanti dicebat Paulus, *quod iudi tium ſibi manducat & bibit*: quippe po ſitum eſt in hac menſa totum ſeueriſsi mæ iuſtitiæ tribunal; ibi Iudex, ibi lex, ibi accuſator interuenit. Quis ergo nõ fugeret menſam, quæ iudicem & ac cuſatorem præſefert? Fugientem Da uidem à facie Abſalonis, comitabãtur Sacerdotes portantes Arcam fęderis, 2. Reg. 15. Tunc Dauid ait ſummo Sacerdoti. *Reduc Arcam Dei in ciuitate & ſedeat in loco ſuo.* Cur Dauid in tanta ne ceſsitate conſtitutus Arcam Dei aſe remouet? Bene reſpondet Theodor quæſt. 30. *Non poſſum mecum circumfer re accuſatorem. Hinc audio non mœchabe ris, non occides: ego venerandam concul caui legem.* Et ſane vbi in Arca rem iu dicij animaduertit, non miror quod il lam a ſe curet remoueri. Simili modo ſi tota iudicij res in diuina adeſt menſa, ſi ibi iudex, ſi accuſator, quis non pa bebit? Ille qui viderit menſam hanc vndequaque Spiritu ſancto conueſtitã, qui vbi iudicij rem in Euchariſtia vi det non poteſt, qua hominum aduoca tus eſt, aliquando abeſſe. Accipite D. Irinæum lib. 3. c. 19. ſic de Spiritu ſan cto loquentem. Quem ipſum iterum dedit Eccleſiæ, in omnem terram mit tens è cœlis paracletum, vbi & diabo lum, tamquã fulgur, proiectum ait Do minus. Qua propter neceſſarius nobis eſt ros Dei, vt non comburamur, neq; in fructuoſi efficiamur, *& vbi accuſato rem habemus, illic habeamus & paracle tum: commendante Domino Spiritui ſan cto ſuum hominem.* Itaque vbi in Eucha riſtia iuditium & accuſatorem time mus, neceſſum fuit aduocatum intereſ ſe qui nobis fiduciam ſuppedittet. Id quod promittebat Ioel cap. 2. fatus *Ec ce ego mitto vobis frumentum vinum & oleum, & replebimini in eo.* Quid ſignifi cat oleum cum frumento & vino, niſi Spiritus ſancti fauor qui nos roborat ad Euchariſtiam? Ait Paſchaſ. lib. de Sa cramento corp. & ſang. Chriſt. cap. 21. *In eo vtique replebimini, quia caro & ſanguis per eundem Spiritum ſantum cõ ſecratur. Neq; caro aut ſanguis ſine oleo Spiritus ſancti prodeſt nobis, imo magis officit. Ideo quiſquis recte vult communi care ſic viuat neceſſe eſt, vt templum Spi ritus ſancti ſemper eſſe queat.* Expen de illud: imo magis officit, quip pe iudicij res plurimum offi ceret, ni tantus aduoca tus interceſſerit.

Theod.

Irin.

Ioel. 2.

Paſc.

2. Reg. 15

§. XLV.

Tota Dei præsentia in Eucharistia ad castitatem seruandam.

FIniam totam de manna considerationem, vbi expendo illud Numer. 11. *Cum descenderet nocte supra castra ros, descendebat pariter & manna.* Itaque simul terra albicabat de pruinę gelu, & ditabatur de cœlesti pane: quasi vnus cœlestis panis necessarius esset, vt luxuriantem terram de glaciali puritate faceret radiare. Nec immerito à Zacharia Eucharistico poculo tribuitur, quod virgines posset generare, quando tota Dei potentia requiritur, vt humanum lutum albicet virtute castitatis. Sapiens illa Chananæa, quibus demonia à filia arceret, micas demensa Domini requirebat aiens. *Etiam Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt demęsa dominorum suorum.* Non Dei potentiam absolutam exposcit, sed vel micam ambit, qua scit se posse infernum debellare. At Magdalena conuiuantem Dominum nacta, non micas sperat, quibus fiat sana, sed Saluatoris amplectens plantas ibi manebat alligata. Cur Maria si vis saluari Saluarorę inuadis? Cur vel mica ab ei⁹ ferculo, prosiliente non es contenta, sed ipsum fontę salutis arripis? Equidem ad expugnandum infernum mica Dei sufficit; verum ad firmandam castitatem totus & integer Deus videtur necessarius. Accipite D. Chrysost. serm. in peccatricem & Pharis. vbi ait. *Cernens in mensa Dominū nō quæsiuit sicut Chananæa micas, sed ipsum panem vitæ amplexa est. Chananea enim pro filia à demonio vexata interpellabat, & dum se ipsa canis nomine interpellari audiret, micas demensa cadentes petijt. Hæc vero non filiam demonio vexatam habebat, sed totum corpus lasciuiæ demoniacæ deditū.* Vt diuersa erat necessitas harum fœminarum, sic diuersa erat illarum expostulatio, quæ demonem expugnare volebat, de mica à Dei mensa cadente arma parabat, quæ castitatem menti inferere volebat, totum integrum panē viuum sibi præsummere curabat. Ea enim est castitatis virtus, quæ nisi ab omni potenti Deo nequeat confirmari. Notanda est connexio diuinorum nominum, quæ Isaias meminit cap. 9. fatus. *Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, &c.* Ecce tibi immediate post consiliariū subijcitur Deus fortis? Cur non potius post admirabilem? An miraculorum potestas non aptius iūgeretur fortitudini diuinæ, quam nomen consiliarij? Quid est in cōsiliario, quod sibi totam Dei fortitudinem vendicet? Respondet Paulus, vbi ait. *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do.* Itaque puritas virginalis clauditur intra consiliorum diuinorum fines, vnde ne cessum quod consiliario tota diuina fortitudo asset, qua sola virginalis pudicicia confirmabitur. Hanc ex cogitationem sic finit D. Cyprianus hom. de Nat. *Quod si diuinis consilijs obiauerint tentamenta, & liberas mentes ad carnales reuocauerint appetitus, adest Deus fortis.* Ibi est tota fortitudo Dei vbi necessum est carnales expugnare appetitus, & mentis confirmare castitatem. Omnem mundi machinam Deus solo verbo effecit, verum cum ad terrā ex qua homo, ventum est; ibi ait, faciamus hominē ad imaginem nostram. Quo circa Tertul. lib. de carn. resurrec. fatur. *Recogita totum Deum illic occupatum ac dedicatum, manu, sensu, opere, consilio, sapientia, prouidentia & ipsa in primis affectione.* Cur ibi totus Deus? Sane aurifex in efficiendo vasse aureo totus occupatur manu, oculis, cogitatione, quia auri frustulum non cadet sine detrimento ei familiaris; verum figulus sic argillam tractat quasi nihil agat, cū omnib⁹ sermones miscens. Cur Deus in argilla humana totus occupatur manu, sensu, consilio, prouidentia, sapientia? Pulchre Diuus Irinæus lib. 3. cap. 31. insinuat causam fatus. *Adam de rudi terra & de adhuc virgine habuit substātiā* Ne miremur quod vbi a virginitate homo initiabatur, ibi necessū fuerit totū Deū occupari. Proh virginalis castitas, quanta virtutum vi eges vt possis splendescere in luto humano? Ad Hieremiam

Chrysost. *Cypr.* *Tert.* *Irin.* *Isai. 9.*

remiam dicit Dominus cap. 1. *Priusquam te formarem in vtero, noui te: & ante quam exires de vulua, sanctificaui te.* Cur tenello infanti nec dum nato, tanta gratiarum moles datur, tam properæ sanctitatis additur culmen? Hieronym. lib. aduer. Iouinian. ait. *Hieremias qui vtero sanctificatus est, & cognitus in vulua matris, ideo hoc priuilegio fruitur, quia virginitatis erat beatitudini destinatus.* Tota illa sanctificatio antelucana, & ingens virtutum moles conueniebat ei, qui floridam culturus erat castitatem.

CAPVT IX.

De Proditoris inter epulas manifestetione.

ANTE Finitam cœnam duo Christus Dominus facit, ambo præscitiæ suæ manifestatiua, discipulorum in fide munimina singularia. Obsecranti humiliter Ioanni proditorem aperte manifestat per exhibitionem intincti panis, & Petro suam firmitatem iactãti miserum trinæ negationis casum declarat. De vtroque hæc nobis maxime sunt notanda.

Ioann. 13. Erat ergo recumbens vnus ex discipulis eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus.

§. 1.

Ioannes in sinu Iesu recumbens se-se filium Dei ostendebat.

NOn me tẽpero, quin in præsenti notem hanc maximam Ioannis Euangelistæ præcellentiam, quod in sinu fuerit Iesu. Sane Natham 2. Reg. 12. de pauperis hominis dilecta ouicula sic ait. *Simul de pane illius comedens & de calice bibens, & in sinu eius dormiens, eratque illi sicut filia.* Quid horum de fuit Ioanni, vt haberetur Dei filius? In sinu eius vnus recumbebat, quo inter omnes discipulos singulariter Dei filius putaretur ipse. Accipite D. Chrysost. hom. 14. ponderantem de Verbo æterno illa, *qui est in sinu Patris*, quibus sic inquit, *non diuersam substantiam in sinu haberet pater; sed neque ipse auderet si seruus esset, si vnus ex multitudine esset, in sinu Domini versari, hoc namque filij est qui multum genitori cõfidit.* Quid gloriosius Ioanni Euangelistæ recumbenti in sinu Iesu posset effingi? Equidem non absimilis erat vitæ, etenim absimilem non haberet Iesũ in sinu, neq; ipse auderet, si seruus esset, si multitudini non se eximeret in sinu Domini recumbere: hoc namque priuilegiũ filij fuit, qui genitori suo maxime confidit. Luc. cap. 1. vt Christi Domini natalia euulgaret, primum constituit Iesum deinde ascendendo omnes veteres Patres edixit. Quo expectans D. Ireneus 3. contra Hær. inquit *Primogenitus mortuorum natus Dominus, & in sinum suum recipiens pristinos patres regenerauit eos in vitam Dei.* Similiter ipse Dei verbum recipiens in sinum suum Ioannem Euangelistam regenerauit illum in vitam Dei, fecitque illum apparere quasi alterum Dei filium adeo, vt posset postmodũ à cruce dicere Ioan. 19. Ecce filius tuus, quandoquidem filio Dei Ioannes erat similimus. Eliã curru sublatum in aera, & Elisæum duplici Eliæ spiritu donatum in terra confiderans Chrisosto. hom. 2. ad popul. ait. *Et erat duplex Elias ille, & sursum Elias, & deorsum Elias.* Id quod dixerim de Ioane & Iesu, & erat duplex Iesus ille, & sursum Iesus euolans ad Patrem, & deorsum Iesus manens in Ioanne. Vt iam merito dicat Origenes. *Ioannes ille Theologus Dei viduus omnem visibilem & inuisibilem creaturam superans, & deificatus in Deum intra se deificãtem. Sed quomodo illud Pauli audiui arcana verba, quæ non licet homini loqui? Nũ ergo Ioannes erat homo, sed plusquam homo, quando & se ipsum, & omnia quæ sunt superauit: nõ enim aliter potuit ascendere in Deum; nisi & ipse fieret Deus.* Hæc ille.

2. Reg. 12

Chrysost.

Iren.

Orig.

Text.

Text. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei: Quis est, de quo dicit?

§. II.

Inuisus Deo est, qui solus in fauoribus esse cupit.

O Quàm oderit Dominus hominẽ illum, qui eò tendit, vt ipse solus in bonis appareat! Is erat nequam ille Pharisæus, Luc. 18. qui has Deo agebat gratias. *Gratias ago tibi, quia non sum, sicut cæteri homines.* Proh nefas! sese ab hominum arcet societate, vt solus ipse inter omnes appareat. Ita D. Bernard. tract. de gradib. humilitat. *Gratias,* inquit, *agit non quia bonus; sed quia solus.* Quid mirum, si malè apud Deum audiat? Cui ille placet qui studet societati, qui nihil sibi soli præsumit. Huc spectabat D. Greg. Nazianz. orat. de moderatione seruanda, quando Philippi, & Petri in Magistro interrogãdo ponderat comitatem. *Iam illud quale tibi videtur? Philippus quiddã dicere gestit, nec solus audet, verùm Andræam quoque assumit. Petrus aliquid per contari cupit, & Ioannem capitis nutu protendit.* O quàm didicerant diuini consuetudinẽ Præceptoris, qui nulli soli arridet, nihil que magis cauet, quàm ne vnus solus bona accipiat à diuinis manibus, adeò vt nec Philippus, nec Petrus ipse aliorum Princeps audeat solus accedere sine Ioanne. Sané diuinum est, & maximè regale hominum prospicere cõmunitati, nec vnius solius commodis indulgére. Id quod animaduertit D. Hieronymus, epistola ad Saluianum, in Nebridio viro & prestantissimo, & maximè Imperatoribus accepto. *Quic quid,* ait, *ab Imperatore poscebat, eleemosyna in pauperes, pretium captiuorum, misericordia in afflictos erat. Vnde & ipsi Principes libenter præstabant, quòd sciebant non vni; sed pluribus indulgeri.* Vtinam hanc omnes Principes Christi virtutem biberent, qua & munera, & fauores sic omnium subditorum præberent communitati, & societati, vt nullus solus sibi auderet ea spectare, vt nunquam vni; sed plurimis largirentur. Hinc verus Deus, & Rex omnium Christus Iacobi, & Ioannis repellebat quondam postulata: *Non est meum dare vobis,* vobis, inquam, qui singuli, qui soli separatim ab alijs vultis regia decora, facinorum præmia ingurgitare, nihil ego Rex, & Dominus omnium elargior. Sic D. Cyrillus Alexand. libro 16. Thesauri, cap. 5. *Iustus,* ait, *sum munerum declarator in certaminibus positis, ac ideò non petentibus simpliciter largiri debeo, nec per iniuriam certantiũ omnium ad duos solùm honores traducere.* Expende, quã paucis proponat Dominus totam Imperatoris œconomiam, nimirum nec ad duos solùm honores traducere. O quàm fœlix esset Respublica, si nihil daretur vni soli! O quam se fouerent ciues, mutuisque commodis inuigilarent, dum sciuerint singuli nihil accepturi, nisi omnium societati profuturum! Vnde Augustin. conc. 4. in Psalm. 103. ait. *Quid ergo nos? Ad patriamquà ituri? Per ipsum mare, sed in ligno. Noli timere periculum; lignum te portat, quod continet sæculum.* Vbi pondero, non nos singulariter, sed à continenti sæculum ligno portari. De hoc pluries alibi.

Luc. 18.

Bern.

Naz.

Cyril.

Text. Itaque cùm recubuisset supra pectus Iesu, dicit ei, Domine, quis est?

§. III.

Nulla florentior Respublica, quã vbi fauoris à Principe vni exhibiti, in alijs datur aliqualis recompensatio.

PRudentissimus ille Princeps est, imò & Pater, qui non totus exsurgit in vnius, siue filij, siue subditi exaltationem, reliquis omnino posthabitis. Sed ita se ad omnes componit, vt singulis inueniatur fauoris & muneris

muneris compensatio. Accipite pulchram parentum œconomiam in sanctissimis Iacob parentibus, Genesis
Gen.25. 25. ait enim: *Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur; & Rebecca diligebat Iacob.* Ecce vobis parentum fauor in duos filios distributus ea prudentia, vt quandoquidem pater maiori & fortiori omnia sua parabat; minor gauderet inter am-
Amb. plexus matris. Vnde D. Ambrosius, libro 2. de Iacob, cap. 2. *Accipite*, inquit, *bonum certamen inter parentes, mater deferat affectum, pater iudicium; mater circa iuniorem tenera pietate protendat; pater circa seniorem naturam honorificentiæ seruet. Hic magis honoret, illa plùs diligat, dum singuli singulos foueant, non in vnum vterque conspiret.* Hæc sit gubernatorum omninum disciplina, non omnia in vnum conglomerent, non & affectus, & iudicia, & honores, & fauores, & substantiam vni asseruent. Vbi manus vni tenditur, pateant alijs amoris & beneuolentiæ vbera. Sic maximus Principum Magister Christus Dominus Petro Ecclesiæ principatum attribuens, non omnia in illum conglomerauit; imò Ioanni, & nobis reliquit patentia amoris vbera, quippe dicitur; *cùm recubuisset ille supra pectus Iesu.* Id quod in Petro, & Ioanne eleganter expen-
Naz. dens D. Gregorius Nazianzenus, oratione de Moderatione seruanda, inquit. *Vides quemadmodum ex Christi Discipulis hic Petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat, ille impensiùs ametur, & supra pectus Iesu requiescat.* O vtinam sic omnes Prælati, omnes Principes, omnes patres se ad subditos conformarent, vt nunquam in vnum omnes fauores & substantias conferrent, sed & maiorem, & præstantiorem ditantes, amoris plenum reliquis remittant affectum. Nil sic Rempublicam turbat, quàm si vnus cæteris in omnibus præferatur, quantumuis id fiat prætextu obligationis, & pietatis.
Amb. Quod meditatus Diuus Ambrosius in Psalmum 118. sermone 14. in historia filiorum Iacob, qui durissimè ferebant Iosephum plus à patre adamari, sic fatur. *Etiam pius amor miseriam prælationis inuenit.* Enim verò etsi Iacob sanctissimè, & iustissimè præferret Iosephum fratribus, tamen hæc prælatio fratres armauit, & domum repleuit turbatione & lachrymis. Vnde diuinùs Christus Dominus in sua familia ostendit formam familiarum florentissimarum, in quibus sic fauorum & prælationum fit per singulos recompensatio, vt non vnus omnia ferat, sed singulis amor & benignitas Principis pateat. Ita de Christi Domini familia Nazianzenus, vbi suprà *Naz.* fatur. *Aliud Petrus interrogat, aliud Philippus, aliud Iudas, aliud Thomas, aliud alius quispiam, neque aut idem omnes, aut vnus omnia.* Expende, quàm odiosum semper sit, quod vnus omnia: etenim necessum est, vt aliquid Principis, & Prælati singuli capiant. Sic Iob. cap. 31. ad commendationem sui principatus illud affert: *Si* *Iob.31.* *non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius, vt saturemur?* Quasi nullus fuerit in toto Iobi principatu, qui solus integrum dominum vellet vorare. Sed singuli partiti inter se dominum de illius participatione voluerint saturari. Ex quo lucem affero acutæ & ingenioſæ meditationi D. Chrysost. aliter suprà dati, qui hom. 24. in 1. ad Cor. expendit il- *1.Cor.11* lud c. 10. *Et panẽ quem frangimus, non-* *Chrysost* *ne communicatio corporis Christi est?* Ad hæc ille. *Quare audit: quem frangimus? Hoc in Eucharistia videre licet; in cruce autem minimè; sed omnino cõtrà: os enim inquit, non comminuetur ex eo. Sed quod in cruce passus non est, in oblatione patitur propter te, & frangi sustinet, vt oues satiet.* Expende illud, nimirum, quã in cruce non pertulit fractionem, hanc patitur in Eucharistia propter te, vt te satiet. Cur magis in Eucharistia propter te, & propter exsatiandas oues frangitur? Sanè in cruce personam subditorum agebat, pro quibus paternæ iustitiæ faciebat satis, & sic in pretium integer soluebatur. Verùm in Eucharistia personam agebat Patris, & Regis, pauentis, & gubernantis subditos; & tunc frangitur, & in frusta diuiditur, ne aliquis sibi soli inte-

grum Dominum præſumerent capere; ſed ſinguli de carnibus eius, de participatione eius vellent ſatiari. *Et frangi ſuſtinet, vt oues ſatiet.* Tunc enim ſubditi ſaturi & validi agunt, quùm ſinguli de Domino partem capiunt, non vnus omnia ſibi expiſcatur.

Textus. Reſpondit Ieſus: ille eſt, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ.

§. IV.

Perditiſsimos homines beneficijs Dominus affligit aliquando, illos tunc caſtigans.

ECce vobis Dominus è tot amantiſsimis Diſcipulis vni Iudæ fauorem intincti panis miniſtrat. Ideò meliùs agitur cum proditore? Ideò Iudas fœlicior? Imò nunquam homo perditus maiori verbere affligitur, quàm dum à Deo fauoribus ingratus, & beneficijs delinitur. De reprobis Iudæis agens D. Gaudent. ſerm. 9. ad Neoph. reddit rationem, cur toties Deus illos ingratos, & omnino perdendos beneficijs affecit, & ſic ait. *Nolebat ſe panem cœleſtem vitæ Principem Iudæis citò ſubtrahere, donec ipſe in carne adueniens doceret eos, & inſtrueret, verberaret curationum beneficijs eos, qui ingrati exiſterent.* Itaque tunc maximè perfidi Iudæi verberabantur, quùm pane viuo de cœlo ditabantur ingrati; putabantur miſeri à Deo amari, à Deo foueri, dum ſumma ab illo beneficia recipiebant in dies. At nunquam miſerabiliùs erant, nullo duriori verbere affligi poterant, quàm dum ſic ingrati & ſceleſti beneficia & fauores capiebant ex diuinis manibus. Sapiens illa & prudentiſsima Eſther, cap. 5. interemptura Hebræorum hoſtem Aman, illum inuitat ad regium prandium; ait enim: *Si Regi placet, obſecro vt veniat ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium, quod paraui.* Cur hæc Regina facis? Populi tui hoſtem vis paſcere? Regium accepiſti diadema, vt gentem tuam redimeres; & tu eius hoſtem excipis conuiuio? Oraris à patruo, à nutritio tuo Mardochæo, vt Regem adeas conqueſtura de Aman, & illi regias paras dapes? Sanè nunquam in Aman ſæuior, quàm quùm illum excipit conuiuio, ineſcat, vt capiat, impinguat illum, vt mactet. Pulchrè Rupert. lib 8. de Vict. verbi Dei ponderans Reginæ factum. *Non ſtatim*, ait, *dixit petitionem ſuam, non confeſtim aperuit voluntatem ſuam; ſed ad conuiuium vtrumque vocauit amicum, & inimicum, Regem, & Aman. Prudenter prouidebat illic aperire inimicitias, vnde effugere non poſſet hoſtis homicida. Veniat, inquit, Rex, & Aman ad conuiuium, quod paraui eis. Feram immanem vrſum ferocem, vt tradat ad ſupplicium, allicit ad edulium, nec priùs audiat famam, quàm ſubeat pœnam, ne priùs videat foueam, quàm incidat in eam: prudens & ſciens commodiùs eſſe feram comprehenſam intus opprimi, quàm exterritam, & per ſaltus fugientem cum canibus dubio euentu inſequi.* Sic Iudam, ſic perditos homines Deus cibat, & afficit beneficijs ingratos, quibus ipſi abutentes pro beneficijs metunt dira ſupplicia.

Gaud.

Aeſther. 5.

Rup.

Textus. Et poſt buccellam introiuit in eum Sathanas.

§. V.

Vt magna Dei miſericurdia eſt cordis malitiam propallare exterius: ſic quaſi deploratus eſt ille homo qui hanc ſalutis fontem contemnit.

IAM iam in damnationis conſtitutum extremis Iudam, nec aduertentem

tentem in malum suum beneficentiſſimus Dominus vltimo & efficaciſſimo curat remedio. Desperato penè applicat Dominus corporis sui esum, vt vel tanto antidoto morbus appareret, & miser aliquandiu conualesceret. *Sed post buccellam introiuit in eum Sathanas.* An quòd malum maius causaret esus diuinæ buccellæ? Cur ergo dabatur à Domino nocitura buccella? Equidem buccella illa efficaciſſima causa saluris erat, nec vllum malum ex se, imò maximum bonum attulit vel ex hoc Sathanæ ingressu ab ipsa buccellæ praua sumptione occasionato. Etenim iamdiu Sathanas Iudæ cordi inerat, & alibi dictum, *Cùm Diabolus miſiſſet in cor*: latebat tamen morbus hic, latebat Diabolus, quo latente, nec æger ipse, nec alij ingentem & desperatum morbum præsentiebāt. Nunc autem post buccellam dicitur Sathanas ingressus, non quòd denuò ingrederetur; sed quòdiam manifestè patéret, & declararetur eius ingressus: quod summam virtutem, & beneficentiam buccellæ in tanto impio protendit. Id quod in præsenti attigit Theophilus Alexandrinus, lib. 4. Alegoriarum, his pulchris verbis. *Theoph. Alex.*

Ideò accepta buccella legitur quòd Sathanas in Iudæ pectus intrauit, quia sicut antidoto fugatur venenum; ita dato pane apparuit Sathanas in Iuda, in quo dum furaretur, latebat. Nonne sæpissimè visus est æger flammanti febri corripi, & nihilominus totum febris venenum Medicis latére? Tunc adhibito igne medijs vitreis vasculis latens venenum per nigricantes cutis maculas apparet exteri .s, & morbus incipit timeri, & æger sibi prouidere. O Christiferæ buccellæ etiam in desperato homine beneficentiam! Non sanauit hominem, sed quod summum bonum erat, vt sibi æger prospiceret, vt morbum timeret, in corde occultè latens extraxit ad exteriora venenum, & fecit latentes Sathanæ furias apparere. Fallor, si hanc efficaciſsimam medicinam non expostulabat prudens ille agricola, Luc. 13. orat enim, vt antequam ficum sterilem eradicet, mittatque in ignem, per mittatur circumponere exteriùs stercora. De quo ita D. Gregorius Nazianzenus, oratione de Moderatione seruanda fatur. *Benignum illum, & humanitate præditum agricolam imitare, Dominum adhuc precare, ne infructuosam ficum excidat, atque odio habeat, verùm conuertat & curet, & stercus injiciat, hoc est, eam correctionem, quæ manifesta pudefactione, atque ignominiosiori vitæ ratione constat.* Ecce tibi qua benignitate agricola remedium illud ficui postulabat, quò manifestaretur eius ignominia, quo præ oculis poneretur pudefactionis plena materies. Ecce quanta etiam misericordia Dominus antidotum præbet, quo venenum latens appareat, dedecoris & ignominiæ maculis æger affectus timeat sibi, & extremum periculum caueat. Sed quò hæc medicina efficacior est, summique amoris & benignitatis argumentum, eò deploratior infirmus qui illam contemnit. Sanè dum alijs medicinis æger curatur, quibus non extrinsecùs apparet venenum, nunquam eius desperatur salus, quia morbus non plenè patet; at vbi adhibito efficaci remedio, nigræ veneni maculæ exteriùs apparent, tunc omnino salus desperatur. In alijs sceleribus, quibus homo inficitur, latente Sathana, non apparet hominis perditio necessaria: at vbi sacris salutis fontibus initiatus maiores peccati facit maculas, tunc præcipuè perditio explicatur. *Ita dato pane apparuit Sathanas in Iuda, in quo dum furaretur, latebat.* Hinc duo hominum genera distinguit Diuus Isidorus Peluſiota, libro 3. epistola 364. Alij sunt qui peccant; sed & pudet illos peccati, & venerationem habent sacris. Alij omnino impudentes nullum vitij manifesti timorem habent. *Primos quidem Diabolus haud valde aggreditur, quod scilicet exploratum habeat, eos quamuis peccent, tamen id agnoscentes diuinis rebus venerationem conseruare. At verò in secundos, hoc est, in eos qui peccant, nec peccatum agnoscunt; aut licèt agnoscant, contemnunt, ac sacrosancta mysteria minimè contingere verentur, totus se insinuat: illud nempe perfectæ stupiditatis* *Naz.* *Isid. Pelus.*

tatis & corruptionis argumentum est. Quod in proditore fecit. Hæc Isidorus, quibus patet dæmonem alijs vitijs latentem tunc maximè in homine apparere, quando is sacris rebus venerationem debitam dimittit.

Text. Et dixit ei Iesus, quod facis, fac citiùs.

§. VI.

Impius festinatissimam sibi mortem accisci.

NOn præcepit facinus, ait Augustinus tract. 62. in Ioannem; *sed prædixit Iudæ malum.* Et quid impio magis solemne, quàm festinata ruina? Hæc illorum natura, hic mos, vt rapidissimum sui moliantur finem. Pulchrè scelestos Iudæos pernici interitu consumi a dnotãs Hieremias dicebat. *Thren. 2.* *Magna est velut mare contritio tua,* quippe mare tempestate agitatum dici nequit, quàm rapidis fluctuum incursibus vapulet. Hinc inde volant vndæ, concurrunt & in horę momento innumeris vndarum flagellis aqueæ moles finduntur. Sic de impijs loquitur D. Paschas. in præsenti libro. *Pasc.* *Sicut mare magis vndarum suarum fluctibus indesinenter alliditur, ita & isti postquã in manibus inimicorum peruenerunt ruinis, & tentationibus fracti conteruntur, & à feruore peccati non quiescunt, donec gehenna eos excipiat.* Vidisti quàm rapidis fluctibus conteratur mare? Sanè non aliter raptantur impij ad ruinam, vt fluctus in mari; sic in impio interitum afferentia mala concurrunt. Quibus tanta celeritate finiuntur, vt meritò de illis dicat D. Ambrosius epist. *Amb.* 6. ad Irenæum. *Verè sunt sicut cicadæ, quia de die in diem viuunt, quæstuq; rum puntur suo. Quid enim aliud sunt homines nullius ponderis, nisi vt videantur sicut cicadæ ad mortem nati diurnam? Qui sub ardore feruentium cupiditatum se mulceant cantu, statimque occidant?* Putarat enim Sanctus, cicadas quotidie nasci, dumque se crebrò ictu percutiunt, & cancre, & disrumpi; quod saltim verissimum est in impijs, qui dum maiori impetu à suis cupiditatibus feruntur, rapidiorem, & festinantiorem sibi interitũ accisciunt. Et quidem Dauid Psalm. 1. dicebat: *Non sic impij, non sic; sed tanquam puluis quem proijcit ventus à facie terræ.* Ecce quàm celerem impiorum finem! Vt puluis, quem proijcit ventus. Sic Clemens Alexand. cap. 10. *facilem, & tanquam ventis perflabilem eorum dissipationem ostendit.* In ventorum alis venit impiorum dissipatio, rapidissimum, festinatissimum interitum habent impij, cupiditatum quæstu rumpuntur, quasi ad vitam nati diurnam. Id quod eleganter expendit Drogo de Sacram. Passion. verbis illis. *Talis est omnium voluptatum carnalium finis: & sicut arena maris volatilia pennata, gaudet edacitas, pennulas mouet; sed mox in arenam maris conuertitur: gaudet luxuria: modicum volitat; sed mox in arenam maris transit: omnis dulcedo carnis in amaritudinem finit, modicum leuant infœlicem animam; sed mox aggrauant in arenam.* Væ tibi qui effrænibus cupiditatibus raperis, volas in puluerem, in arenam. Sic Iudæ impio prædicit Dominus festinans excidium ad quod ipse volabat. Nec mireris, quòd dixerim perditissimos homines festinare in sui perniciem, quando & ipsæ scelerum pœnæ, & tormẽta ipsa quantum est ex se in malorum euolare nituntur, excidium. Sic pessimus ille Flaccus Iudæorum pestis apud Philonem aiebat. *Horum facinorum pœnæ me manent, sat scio, & diræ stant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem.* Sic malorum pœnæ in malos propendent, vt quasi per vim in carceribus detineantur, vt vel si obex tollatur, quàm citissimè erumpant. Nec ad impij excidium reliquitur aliud, quàm si vel nomen, vel sonus pœnæ, vel vmbra tangat illum. Ideò falsi illi testes contra Naboth apud impium Regem dicturi, studio dicunt, quòd *Deum benedixit, & Regem.* Non audent equidem dicere, *Maledixit*, ne impius

Psal. 1. *Clem. Alex.* *Drog.* *Psal. 77.*

impius Rex maledictionis vocabulo caderet percussus. Id pulchrè notauit
Amb. D. Ambros. lib. de Nabuthe, cap. 11. in quiens: *Benedixit, inquit, ne diuitè maledicti nomen offendat, & sermonis ipso lædatur sono, benedictam pro maledicto vocatur.* Adeò facilè impij pereunt, vt vel cadant ipsa voce, & sono ruinę.

§. VII.

Maximum solet esse reprobo beneficium, quòd breui finiatur.

CElerem proditori internectionem prædicit Dominus verbis allatis, iuxta D. Cyrill. excogitatum, nec reprobo homini aliquid melius optari posset, quàm cita & festinata mors. Sanè id docebat Clemens Alexand. 3. Pędag. cap. 2. fatus. *Mens à voluptate abducitur, & rationis integritas quæ verbo pædagogo non vtitur, labitur in libidinem, lapsus autem mercedem recipit, quòd excidat.* Expendo illud, mercedem recipit, quòd excidat. Mercedis enim loco, & beneficij maximi habetur ab impio excidium breue, & celer interitus. Hinc Tertull. 2. in Marcion. Deum maximè iratum in Cain commemorat, quandoquidem illi signum posuit, ne ab vllo interficeretur. *Cain, inquit, maledixit Deus, & cupidum morte diluere delictum, mori interim vetuit, vt præter admissum etiam negationis eius oneratum.* Quippe indignus erat tantus reus beneficio mortis à Deo munerari, qui mortem, quatenus peccati remedium adinuenit, vt peccatoribus mercedem, aliquam, & beneficium in pœna pararet. Quod meditatus fuit D. Gregorius Nazianzenus, orat. in Christi Natiuit. Adami lucrum ex mortis sententia magnificiens fatus. *Mortem in paradiso elucratur homo, & peccati præcisionem, ne malum immortale foret, ita pœna ipsa in misericordiã cessit.* Hinc maximè ponderanda est celeritas diuina, & festinatio, qua statim venit Deus post peccatum, vt hominẽ à paradiso arceat, illam reddens expulsionis celeberrimę causam, *ne fortè mittat manũ suam, & sumat de ligno vitæ, & viuat in æternum* Dixit, ne fortè, quasi dicat, ne inscius & fortuitò quasi aliud agens de vitæ arbore edat. Ex quo Rupert. lib. 3. in Genes. c. 30. sibi persuadet, quòd neque Adamus, neque Diabolus vitæ arborem nouerint. Imò diabolicæ ignorantiæ circa vitalem cibum hanc affert singularem congruentiam, nimirum: *Si enim vel ille scisset, nunquam consilium suæ malignitatis ita dimidiasset; sed sicut illud lignum temerè persuasit, vt miseros faceret; sic & istud præripere suasisset, vt æternaliter miseros & miserè æternos efficeret.* Nil magis Diabolus curaret, quàm à peccatore homine arcere mortem, vt illius miseriam æternaret. Etenim, vt rectè argumentatur Boëtius, libro 4. de consolatione, prosa. 4. *Si nequitia miseros facit, miserior sit necesse est diuturnior nequam: quos infœlicissimos iudicarem, si non eorum malitiam saltem mors extrema finiret.* Vnde absolutè Ecclesiastes cap. 7. pronuntiauit, quòd melior sit *dies mortis die natiuitatis*: enim verò à natiuitatis die omnes aperiuntur fores malis vniuersis, quorum maiora, nimirum mala culpæ morte saltem finiuntur. Sic Olimpiodorus: *Transitus dies è stadio nos abducit, & siquidem peccator est qui decedit, peccare vltrà iam desinet; qui verò fuerit iustus, vita perfruetur æterna.* Ecce modò Christi Domini beneficentiam cum proditore suo, cui tanti criminis reo saltem hoc optat citissimæ internectionis beneficium. Quandoquidem ait, quod facis, fac citiùs, quasi citam illi, & præproperam mortem indicens iuxta Cyrilli excogitatum, ne vllum illi desit Saluatoris beneficium.

Clem. Alex. *Tert.* *Naz.* *Rupert.* *Boet.* *Eccl. 7.* *Olimp.*

Text. Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixisset ei Iesus, eme ea quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut egenis vt aliquid daret.

§. VIII.

Proximorum errores & peccata non sunt euulganda.

OVtinam hinc omnes ediscere-mus proximorum etsi conspicuos & notos errores silentio tegere. Manifestatus fuerat à Domino proditor Ioanni; ipse verò adeò siluit, adeò se tacitè gessit, vt vel Iesu loquente ad Iudam, nihil indigitaret, quo nequam hominem cognoscerent Condiscipuli. Hæc erat primitiuorum singularis religio, qui nec de euidentissimis proximorũ delictis faciebant verbum vllum. Nonne euidentissima fuit tremenda illa Ananiæ mors, Actorum 5. Sed vide quid scriptura dicat. *Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor ipsius nesciens quod factum fuerat, introiuit.* O singularem pristini temporis modestiam! Sanè, si modò accideret quid simile in momento temporis totam impleret vrbem, nec vllus esset, qui famam eius non audiret. Et tunc horrendum facinus in multorum frequentia visum per tres horas ignoratum est à Saphira? Id elegantèr ponderat D. Theodorus Studita, serm. 17. *Quin habeo, charissimi, quod accusem vos quoque. Quid ita? Scriptum est in Actis Apostolorum, factum est quasi horarum trium spatium, & Saphira vxor ipsius nesciebat quod factum fuerat. Certè in publico acta fabula est & frequenti vulgi corona; sed erat indidem, nimirum circumspectio, modestia, Dei reuerentia.* O tempora! ò mores! Modò quod in abditissimis Ecclesiæ penetralibus, quod intra religiosorum sepia ab humana infirmitate sentitur, per sæcularium & prophanorũ voluptatorum magna cum pietatis & religionis iactura. Quocirca gemebundus Nazianzenus, apol. 1. comminiscitur multa, & tandem hæc inquit. *Omnes vno hoc nomine pij sumus, quia alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur ijs, qui à Dei fide cultuque abhorrent, canibusque res sanctas proijcimus, atque ad porcorum pedes margaritas iacimus, prophanisque auribus & animis diuinam doctrinam euulgantes, atque hostium vota miseri sedulò explemus. Quin etiam Moabitæ, & Ammonitæ, quibus ne Domini quidem Ecclesiam ingredi licebat, in sanctissima nostra mysteria erumpunt.* Sic Nazianzenus pungit illos, qui Christianorum errores inter Ethnicos euulgabant: sic meritò pungendi essent illi qui quod humanæ fragilitatis est in Ecclesiasticis, in Religiosis, in pijs hominibus ad prophanos & sæculares homines deferunt eò intenti, vt fratrum errores publicent, & patefaciãt. Quàm aliter primæui illi Christiani? Quàm aliter sancti viri sunt, qui expendentes illud Exodi, cap. 7. *Ecce constitui te in Deum Pharaonis*, putent ideò Moysem Deum Pharaonis fieri, vt eius dissimularet, & tegeret silentio scelera, quantumuis maxima? Et quidem diuinissima hæc virtus est, quòd fratrum errores tegas, & taceas. In vitis Patrum, vbi de sententijs illorum agitur, sent. 17 hæc scribuntur de Sancto Macario. *Dicebant de Sancto Abbate Macario maiore, quia sicut Deus protegit mundum totum, & portat peccata hominum: ita & ille quasi quidam Deus terrenus fuit in fratribus operiens delicta illorum, & ea quæ videbat, vel audiebat, quasi non videns, & non audiens.* O vtinam hæc virtus nostris inseratur in animis, vt delicta fratrum & proximorum operiamus, imò nec videamus, nec audiamus, & Dij erimus, & appellabimur.

Act. 5.

Studita.

Naz.

Exod 7.

Mach.

§. IX.

§. IX.

Occultissimum est iudicium Dei, quo qui diu virtuti adhæsserunt tandem decidant, & repellantur.

HÆreo adhuc illis verbis. *Hoc autem nemo intellexit discumbentiũ.* Et quidem superat intelligẽtiam creatam, quod discipulus diu bonus, diu Deo adhærẽs, diu virtuti incumbens à Deo tandem repellatur. Deut. 25. Israelis casum & repulsam prædicens Moyses ait: *eris perditus in prouerbiũ & fabulam omnibus populis:* significantius & pulchriùs sep. vertunt, *eris perditus in ænigma*: Sanè sceleratissimorũ hominum ruina speculum est Dei punientis & vindicantis; verum iustorũ hominum, nimirum illorum, qui viã salutis ingressi multum profecerũt, casus & perditio occultissimum Dei iudicium, ænigma est nulli notum mortalium. Hinc Ezechiel c. 3. *Factum est verbum Domini ad me dicens fili hominis propone ænigma ad populum Israel:* sed quod ænigma proponendum est? Ecce tibi ænigma. *Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu plena plumis & varietate venit ad libanum; & tulit medullam cedri, & trãsportauit eam in terra Canaam, in vrbe negotiatorum posuit illam.* Quod rapax ista aquila Synagogæ quercetum adiret, indeque maximos sacerdotum in ignem raperet, speculum fuisset patẽs iustitiæ diuinæ in impios & sceleratos sæuientis homines at Synagogam præterit, Ethnicorum transilit vastissimã syluam, & ad libanum venit, ad candidissimum Apostolorum cætum, ex illoque rapit medullam cedri, electũ & dilectum quondam discipulum & in vrbe negotiorum ponit illum, vt vendat magistrum. Hoc ænigma est, idque creatæ sapiẽtiæ occultissimum. Vnum ego notarim quod vbi diabolus insigne aliquod scelus meditatur, tunc accedit ad libanum. Quod attigit D. Paschas. lib. de Sacram. c. 21. dicens, *sicut nihil in hac vita fœlicius bono Christiano; ita nihil periculosius, si desertus à tanta gratia fiat membrum meretricis.* Vbi virtutum summitas, inde extremum vitiorum egreditur. Qui tantum Dominum venderet & nefariè traderet, non nisi è libano virtutis eligitur. Cauete ô vos, qui libani estis incolæ, qui virtuti acquirendæ operã nauatis, illac rapax Aquila reuolabit, quum ingens aliquod crimen mundo introducere fuerit molita.

Deut. 25

Ezech. 3.

Pasc.

Textus. Cùm ergo accepisset ille bucellam exiuit continuò: erat autem nox.

§. X.

Pereunt qui diuina bona suo volunt permitti arbitrio.

OQuoties in præsenti memini illorum hominum, qui tristantur, quum audiunt minime suis solis manibus permissam esse æternam salutem, si in mea, inquiũt, manu fuisset, si meo arbitrio daretur, si prædestinatio potestati meæ relinqueretur. Quid inde? prorsus quam citissimè perires. Ecce tibi Iudæ manibus permittitur totius pretium mundi, & quid fecit? an gloriam mercatus est? an cœlorum sedes vt facile posset, emit? Imò quum primum permittitur eius manibus Christus à se abdicat & vendit illum. Crede mihi, si id obtineres quod postulas, si tuis manibus salus permitteretur, tuoque relinqueretur arbitrio, statim vẽdidisses & perdidisses illam. Aiebat Dauid Psal. 118. *anima mea in manibus meis semper.* Quid inde? Pulchrè Chaldæus, *anima mea periclitatur ac si in superficie manus meæ esset sita.* Maximum salutis periculum, imò certum detrimentum incurrit qui suis solis manibus illam cupit permitti. Prodigus ille Luc. 15. id petebat à patre. *Da mihi portionem*

Psal. 118

Luc. 15.

tionem ſubſtantiæ, quæ me contingit, inſcius periculi ſuo arbitrio ſubſtantiam bonorum relinqui exoptabat. Cui eleganter & verè D. Chryſol. ſerm. 1. *hic ipſam prærogatiuam filij habere non meruit, qui ea quæ patris erant noluit poſſidere cum patre.* Hæccinæ eſt multorũ ſtultitia, qui ea quæ Dei ſunt volunt gubernari arbitrio ſuo, & cũ ſuis manibus permitti petunt ſubſtãtiam bonorum, illam pro ſummis malis venundant. Quo circa dicebat Aug. Pſal. 131 *In ſua poteſtate eſſe voluit ille filius qui dixit. Da mihi partem patrimonij, quæ me contigit. Bene ſeruabatur apud patrem ne cum meretricibus diſſiparetur. Accepit, facta eſt in eius poteſtate. Profectus in regionem longinquam effudit omnia cum meretricibus.* Sic pereunt qui ſalutem credunt proprijs ſuis manibus. Pulchrum nobis reliquit exemplum Moyſes Exod. 17. pugnaturus enim Ieſus Naue cum Amalech poſuit Deus euentum belli & victoriam in manibus Moyſi, dummodo manus ſurſum eleuatæ reſpicerent. Quid aliud Moyſes cuperet? quid vltra deſideraret? in manibus ſuis victoriam habebat, & quidem cum eleuatas; teneret illas victores ſuos milites videbat exiſtere. Sed proh dolor! nunquam periculoſius pugnatum eſt ab Iſraelitis, nunquam Moyſis victoria magis incerta, quã dum creditur eius manibus. Ait enim, *Si autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech; manus autem Moyſi erant graues.* Et cui non ſunt manus ad bonum graues? Quis non paululum, imò & multum manus ad terram dimitteret? Sanè nullus homo ſalutem adipiſceretur, ſi eius manibus ſalus fuiſſet permiſſa. Ecce quot bona & quanta & quam ſplendida data ſunt Iudęis, imò Iudæ, quibus acceptis miſeri abeunt perditum illa. De quo D. Paſchaſ. lib. 2. in Threnos littera *Res.* *Quid longius proſequar, cum eum Iudæi peremerint, qui eis cuncta præſtiterat? Amiſerunt omnia interius & exterius cœleſtis vitæ & terrenarum rerum bona, præſentia & futura, qui de tanto amore Dei mercati ſunt offenſam, & tanta gloria dedecoris ignominiam.* Ecce tibi quid emercẽtur miſeri accepto mundi pretio? permittitur Iudæ Chriſtus, datur ei in manus tantum bonum quo poſſit negotiari & cœleſtia acquirere: at ille continuo exiuit, vt illum paruis argenteis venundaret, & de tanto amore Dei mercatus eſt offenſam, & de tãta gloria ignominiam. O vtinam nullum bonum meo permittatur arbitrio! O nunquam manibus meis permittatur ſalus; niſi fulcrum illarum & ſuſtentaculum ſit ipſe Chriſtus Dominus omnipotens.

Chryſol.

Exod. 17

Paſcaſ.

§. XI.

Vna mentis obcæcatio multorum dierum potis eſt perdere lumen.

MEritò notauit Ioannes tempus perditionis Iudæ dicẽs, *erat autem nox.* Nil enim magis timendum iuſto quam ne mens eius obtenebretur & obcæcetur. O quoties bene curritur, clariſsimique in virtute dies tranſiguntur, & poſt mille lumina, poſt innumeros ſolet cæcutit mens in aliquo & obtenebratur, & omnia præterita facinora obſcurat. Fallor, ſi huic non reſpexit D. Athanaſ. in vita Antonij dicens, *infœlix Iudas propter vnius noctis impietatem omni præteriti temporis labore priuatus eſt.* O quam valet vna nox, vna mentis obcæcatio ad perdẽdos multorum dierum fructus. Hinc meritò cauit Dominus apud Matth. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.* Sed quid quod ſol occidat ſuper iracundiam? Theodoretus id explicat dicens. *Veretur enim, ne noctu quieſcens cogitatio morbum augeat.* Et quidem vna ſola mala cogitatio, ſi tenebroſo mentis iuuatur caligine, innumeros virtutum & laborum ſoles faciet in momento perire. Quo circa Prou. 24. dicitur notãter *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit* Quæ verba, vt aſſolet acutè & ſcitè D. Bernar. ſerm. 17. in Cant. enucleat ita. *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit, ſi tamen cadat in die, vt ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requi-*

Athan.

Matth.

Theodor

Prou. 24

Ber.

requirat manum adiuuantis, & dicat Domine præstitisti decori meo virtutem, auertisti manum tuam à vie, & factus sum conturbatus. Expende illud si tamẽ cadat in die, quicumq; enim sit casus, si clara luce accidat, si oculis apertis cernatur, nullum ruinæ timorem affert. Verùm caue ne noctu cadas, quia vna nox, vna mentis obcæcatio potẽs est te in ineuitabile præcipitium dare. Quod crediderim suboluisse D. Greg. Nazianz. in cap. 19. Matth. vbi sic fatur. *Ne, oculus oculum trahat, ne risus risum, consuetudo noctem, ne nox perditionem. Quod enim particulatim subtrahetur & furto subripitur, insensibile ad præsens damnum habet, sed ad summam malitiæ oram.* Cauit grauissimus Doctor, ne errores erroribus addamus, alioquin incidemus in noctem, quæ nox ineuitabilem perditionem afferat; consuetudo enim noctem causat & cæcitatem mentis; nox autem perditionem causet necessum est. Ad hæc adduci posset illud Matth 27. *Mane autem facto consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, &c.* Nondum Sol orbem radiarat, vix dies erat, adhuc de noctis tenebris residebat & mundo, & Iudæorum mentibus, quo omnia antiqua decora deturparunt. Pulchrè D. Leo ser. 3. de Passion. ait. *Hoc mane Iudæi vobis templum & altaria diruit, legem & Prophetas ademit, Regnum & Sacerdotium sustulit, in luctum æternum omnia festa conuertit.* Eu quam breui aurea perduntur sæcula!

Naz.

Matt. 27.

Leo.

LIBER QVARTVS.

DE DOMINICA PASSIONE, AC SEPVLTVRA.

VASTISSIMO Christi Passionis pelago me committo, vtinam vt eius ab aluo in nonæ vitæ spem natus sū, sic eiusdem meditatione confirmer, vt quem spero salutis portum attingere valeam. Quatuor sunt in Passione capita, nimirum Hortus, Caiphas, Pilatus, Crux: quæ ingentem dolorum, & opprobriorum Domini segetem ministrabunt. Inquam præmissa à sanctis Patribus falce ego spicas legam, manipulos nectam, vt aliqualem messem faciam.

CAPVT I.

De Horto.

ROfusurus pro mundi vita sanguinē diuinissimus agnus Christus Dominꝰ ad villā Gethsemani sese recepit, vt inde ad victimā duceretur. Seligit tres sibi chariores discipulos Petrū, Ioannē, & Iacobū, cum quibus pauorē, & tristitiā, & tædiū maximū sibi assumens hortum ingreditur. Supplex ad Patrē orat, & hominē agens deprecatur mortem, quā & si aliquo modo refugere videtur, tamē animosé & strenuè oppetit. Orantem & zelus maiestatis diuinæ læsæ, & pauor cruciatuum, amor vitæ, & peccati odium, validi omnes affectus ita afficiūt, vt totus in terram vsq; sudaret cruore. Ter se orationi dedit, ter reuisit dormientes discipulos ad vigilandum hortatus. Tandem, admisso Iudæ osculo, in terram verbo prostratis militibus, sanata Malchi auricula à Petro scissa, sciens & volens in tenebrarum potestate se posuit.

Matth. 26. Tunc venit Iesus in villam, quæ dicitur Gethsemani: & dixit discipulis suis sedete hic donec vadam illuc, & orem.

§. I.

Labores & præsuræ tutissimā hominis præsidia sunt.

ECce secundus Adā ponitur in hortis, in hortis, inquam, non voluptatis, & delitiarum; sed in hortis vbi lacrymarum semina, vbi sanguineus sudor, vbi laquei & rudentes inueniuntur mortis. Tantò in his hortis securior, quanto à delitijs alienior, & ten-

tentationibus & preſſuris magis proximus. His ſeruabatur Paulus, qui poſt luſtratum cœleſtem paradiſum inquit
2. ad Cor. 12. *datus eſt ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui.* Quę verba eleganter expendens D. Amb. & Pauli ſecuritatem inter ſtimulos, & eiuſdem periculum ſine illis ponderat ſerm. 3 in Pſ. 118. inquiens. *Paulum Satanas inflare volebat. Quem Paulum? Illum vtique Apoſtolum non ab hominibus factum; ſed per Ieſum Chriſtum. Et penè deceperat, ita vt ſtimulum carnis ſuæ qui ſe humiliauerat, rogaret auferre.* Quid grauius? expende ab illis; *& pene deceperat*, quibus videbis cœleſtis paradiſi habitatorem pene deceptū à diabolo, eo ipſo quod roger ſibi tentationes & preſſuras auferi. Quaſi nullum homini præſidiū, nulla cuſtodia tutior, ſecurior poſsit parari, de extrinſicis hijs & humanis adiutoribus, quā ærumnæ, quā labores, quam lachrymæ. Cō ſidera modo tibi puerulum Moyſen à parentibus derelictum, fluminis vndis creditum huc illucque iactatum. Quæ res illum in tanto diſcrimine valuit tutari & cuſtodire incolumem? Exod. c. 2. ſic habet. *Ecce deſcēdebat filia Pharaonis vt lauaretur in flumine. Quæ cum vidiſſet ſiſcellam in papyrione, miſit vnam è famulabus ſuis, & allatam aperiens cernenſque in ea paruulum vagientem, miſerta eius, &c.* Sanè lacrymæ & vagitus tutati ſunt infantulum, & quem parentes aut cognati minimè à morte cuſtodirent, illum cuſtodit planctus. Accipite D. Greg. Niſſ. de vita Moyſi ita philoſophantem. *Videmus re ipſa, ſi quis turbini ac procellis humanæ vitæ reſiſtit, nec ſe obrui patitur, eum à corrupta hominum ſocietate ac vita tanquam onus graue reijci atque repelli, quam qui effugit, vagitum imitetur Moyſis, nec lacrymis parcat. Lacryma enim fidelis quædam cuſtos eſt eorum, qui veram quærunt virtutem.* Nunquā magis incolumis puerulus Moyſes ſeruatur, nunquam certius à morte eripitur, nunquam ſecurior & tutior redditus, quām fluminis vndis, quā ærumnis & lacrymis creditus Hæ illum cuſtodierunt & certo certius incolumē

2. ad Cor. 12. — Amb. — Exod. 2. — Niſſ.

ſeruarunt. Quam cuſtodiam vt fideliſsimam ſic crediderim exoptatam à prudenti fœmina Abigail Regi Dauid, quandoquidem ait 1. Reg. 25. *Si ſurrexerit aliquando homo perſequens te, & quærens animam tuam. Erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo viuentium.* Hiſtoriæ ſcholaſticæ author putat expungendum eſſe illud verbum *viuentium*, & eius loco ponēdum hoc *vitium*, vt dicat *erit anima tua cuſtodita quaſi in faſciculo vitium*. Sed quæ mulieris fatuitas, quæ tanto Regi ſarmentitium oprat præſidium? An diuina ibi elucet præſcientia aliquid de fidelium ærumnis & laboribus commiſcens? Equidem primitiuorum Chriſtianorum hic fuit labor communis, ligabatur Chriſtianus medius inter vitium faſciculos, & ſic exurebatur: vnde percrebuit apud Ethnicos mos, quo Chriſtianos vocabant *ſarmentitios*. De quo eleganter Tert. Apolog. cap. 50. *Licèt nunc nos Sarmentitios appelletis, quia ad ſtipitem dimidij axis deuincti, ſarmentorum ambitu exurimur. Hic eſt habitus victoriæ noſtræ, hæc palmata veſtis, tali curru triumphamus.* Ecce quibus tædis primitiuæ Eccleſiæ agebantur nuptiæ, ecce vnde Chriſtianorum aucta eſt propago, nimirum ex vitium faſciculis. Addebantur vites, vt Chriſtiani perirent, & illi ex ardentibus vitium faſciculis nouum incrementum accipiebant & ſeruabantur in immortalem triumphum. Nulla ergo melior cuſtodia potuit optari Dauidi, quam ea quæ fiebat Chriſtianis ab his ſarmētorum faſciculis. Erit anima tua cuſtodita ſicut in faſciculo vitium, o quām cuſtodiunt vites illæ! o quam tutantur ærumnæ, & labores! o quam defendunt præſſuræ & tētationes ipſæ! Merito D. Cyprian. de laude Mart. dicit. *Etenim quantum hoc ſit quis ignorat, ſtare hominem nec moueri, torqueri, nec tamen vinci; ſed pœna ipſa potius, qua cruciatur, armari.* Expende, pœna qua cruciatur, armari, quippe primum vulnus nos munit & armat aduerſus ſecundum. Hinc D. Leo ſerm. 10. de Paſ. Chriſtum in tormentis, quaſi in munitiſsima arce meditatur; dicens: *Cum ergo dominus crucifixi corporis eleuatione*

1. Reg. 25. — Tert.

ſub-

ſublimis, reconciliationem mundi exequeretur, inquadam arce ſuplicij, &c. Quaſi ex tormentis & ſuplicijs, ars quędam firmaretur in ſuperabilis.

§. II.

Impoſsibile eſt ardua virtutum facinora ſine oratione vincere & ſuperare.

Luc. 10. IGnorantis prorſus vox illa fuit, qua Martha apud Lucam capit. 10. inquiebat. *Quod ſoror relinquit me ſolam miniſtrare.* Quomodo ſola, quæ ſororem ſecus pedes Domini orantem & contemplantem habebat? Sane quod ipſa miniſtraret, hoc eſt, quod actiuæ vitæ fœliciter incumberet, ſororis orationi & contemplationi debebat. Pulchre Diu. Paſcaſ. lib. 1 in Threnos ait. *Paſc.* *Prodeſt Marthæ laboranti quicquid Maria ſecus pedes Domini deplorat.* Infirma eſt omnis actio ſine oratione, nec ſecurum eſt homini ſororem hanc ſecus pedes Domini quieſcentem ad labores, & negotia vocare, & ſine oratione comite virtutum ardua itinera aggredi. Inutiles & infœcundæ videbantur Sara & Rachel, quæ tamen vbi ſemel pepererunt, nunquam ceſſaſſe parere dicuntur: è cõtra Lia plena filijs & fœcundiſsima erat, nihilominus de illa dicitur Gen. 29. *Ceſſauitque parere.* Id quod acutè obſeruans Drogo lib. de Sacram. paſſ. inquit. *Drog.* *Ergo Sara & Rachel nunquam parare ceſſabũt; Lia vero poſt ſex filios aut omnino parare ceſſat, aut filiam parit, ipſa eſt carnalis voluptas, quæ ſub ſpecie diſcretionis non nũquam ſubrepit actiuæ.* O quoties qui actiuiſsimi erãt homines pleni laborum fructibus, vbi oculorum lippitudine laborarunt, hoc eſt, vbi meditationis & orationis lumine diſtituti ſunt, vel euanuerũt in laboribus ſuis, vel in turpitudinis barathrum deuenerunt. Ne fallaris, quod ſis vtiliſsimus in Republica, quod mille virtutum facinora in dies parias, quod fœcundas laborum tuorum videas albere ſegetes. Quid pluta? ſi tantum Lia es, ſi totus operationi deditus, ſi nihil de oratione habes, & tibi fœcunditas iſta ceſſabit, & tãdem in carnales voluptates diſſolueris. Vidiſti fortiſsimum Sanſonem? quæ ille facinora non egit? Quos hoſtes non contriuit? Sed hæc omnia quando criſpantes ille crines rutilabant ex capite. Verum quando abraſum ſine coma præſetulit caput, quis eius miſerias ſufficit enarrare? Huius meditabatur tragædiam Ioachimus Abbas. 1. part. expoſ. in Apoc. fatus. *Ioach.* *Neceſſe eſt, vt mens fortis viri ſanctis & Deo dignis meditationibus implicetur; alioquin vt ruat neceſſum eſt, qui abraſo interiori capite fortiter ſe poſſe agere & in toto ſtare præſumit.* Quippe neceſſum eſt, vt ruat, qui coma ſanctarum meditationum & orationum non effulget, his pulchris crinibus creditus eſt fortitudinis ſpiritus, væ qui abraſus præliabitur; væ qui ſine oratione in arenam proſiliet. Hanc orationis armaturam tollere cupiebant Babylonici Satrapæ Danielem perdituri, Dan. cap. 6. cum id a Rege edictum impetrarunt, *vt omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque Deo & homine vſque ad triginta dies, niſi a te Rex mittatur in lacum Leonum.* Sed quid obtinerent, ſi Daniel cautus per triginta dies diſsimularet orare? An diaboli malignitas de Daniele triumpharet, quod ipſe aboratione ceſſaret per breue tempus? Sane id periculi animaduertit vir ſanctus, quo minus timuit Leones, quã orationis ceſſationem. Ita Tertull. lib. de Idol. aiens. *Daniel cætera Dario ſubnixus, tam diu fuit in officio, quam diu à periculo diſciplinæ vacaret. Nam id ne ſubiret, non magis Leones regios timuit, quam pueri Hebræi regios ignes.* Recte totius diſciplinæ periculum cauit in vna orationis ceſſatione. Moyſes Exod. *Exo. 17.* 17. & milites in arena habebat, & manũ in oratione leuabat, quæ ſi remitteretur, hoſtilis ſuperabat manus. Quo circa Diu. Chryſoſt. hom. de Moyſe ait. *Chryſoſ.* *Orat Moyſes & vincit, ceſſat & vincitur, nec quiſquam poterit excuſari, qui hoſtem vincere noluit, dum orando ceſſauit. Et tamen in Moyſe corpus deficiebat, non voluntas aliquando ceſſabat: ſi ergo fragilitatis cauſa in Moyſi excuſari nõ poterat, quemadmodum in nobis voluntas*

poterit

poterit excuſari. Hæc ille. O vtinam à cœleſti magiſtro ſic edoceamur, vt & ſimul orationi & hominum ſaluti nos dederim⁹, vt de ſingulis dicatur, quod de Chriſto Domino potuit dici, & de ſanctiſsimo Malachia in eius feſto D. Bern. edixit. *Totus ſuus, & totus omniũ erat, vt nec charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab vtilitate communi eum impedire vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem ſolum & ſecum habitantem putares ſoli viuere Deo & ſibi. Si videres hominem medijs immerſum turbis & implicitum curis, diceres patriæ natũ, non ſibi.* Et equidem inde totus ſecure immergebatur turbis, quia ſciuerat, prius totus vacare Deo & ſibi. Sed præſtat hæc meditari in cœleſti Magiſtro Ieſu, quẽ ſi videres à ſuis auulſum, medio in horti ligno ſolum & ſecum habitantẽ merito putares ibi ſoli Deo viuere; ſi ipſum poſtmodum videres medijs immerſum turbis, manibus deditum prorſus inimicis, prædicares hominibus natum, non ſibi.

Bern.

Text. Et aſſumto Petro, & duobus filijs Zebedæi cœpit contriſtari & mœſtus eſſe: tunc ait illis: triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Suſtinete hìc & vigilate mecum.

§. III.

Mille ſubiacet mœſtitudinibus & triſtitijs, qui hominum ſubijt curam, quibus orationes ſuas facit Deo acceptas & gratas.

ECce tibi quod hominũ procuratio negotium pariat etiam in Deo nimirum triſtitiam, mœſtitudinem multam. Quo enim amore Chriſtus Dominus homines curandos ſuſcepit eo eorum proprias triſtitiæ acquiſiuit meſſes. Ait Cant. 5. *Veni in hortum meũ ſoror mea ſponſa, meſſui myrrham meam cum aromatibus meis.* Nil aliud humanus & mundialis hortus, quam myrrham promit Domino, vbi virgineũ in coluit Dominus hortum, iam myrrham aſſumti hominis inſitam tenuit modo hortum Gethſemani ingrediẽs myrham meſſuit, triſtitiam & mœſtitudinem hominum metens. Hinc pulchè D. Hilar. Can. 31. in Matth. Dominicæ triſtitiæ ortum expendit ab illis verbis: *Aſſumto Petro, & duobus cœpit triſtari.* Et enim inquit, *aſſumto Petro, & Ioanne, & Iacobo cœpit triſtis eſſe. Ergo non ante triſtis eſt, quam aſſumit, & omnis metus illis eſſe cœpit aſſumtis: non de eo orta eſt; ſed de ijs, quos aſſumſerat mœſtitudo.* Quid aliud hominis aſſumtio Domino parũriret? qui ſolus lætitiam vniuerſis infundebat creaturis, qui gaudio exundans cœleſtia omnia replebat, vbi homines aſſumit & metu & mœſtitudine repletur. Huic ſimile videre licet in maximo gubernatore Moyſi, qui ducens populum vſque ad radices montis Sinai, Exod. 19. ex montis fulgurãtis conſpectu magnum cum popularibus timorem percepit; medijs autem fulguribus & tonitruis ſol⁹ ſtans nullo efficitur metu. Id quod notat Greg. Niſſ. his verbis. *Moyſes vero ſolus in monte relictus, contra quam cæteri homines pati ſolent, affect⁹ eſt, nam cum cæteri omnes deſolati magis, in ſocietate minus timeant, ipſe derelictus ſolus audacior factus eſt. Vnde patuit non vt timidum quemdam perterritum in principio fuiſſe; ſed charitate timentis populi fuiſſe commotum.* Qui ſolus non timet inter homines degens eorum afficitur non ſuo timore, timendam rem popularibus ipſe eorum pauens timore ſubit, quam nullo metu ſuſciperet ſolus. Vnde Chriſto Domino metus? Vnde Angelorum letitiæ mœſtitudo? Vnde omnipotenti pauor? Vnde delitiarum omnium origini tædium? Sane cum ſolus ipſe relinquebatur, deſiderio deſiderabat pro hominibus mori; vnde cum timet, cum pauet, cum triſtatur, patet nõ vt timidum quemdam perterritũ fuiſſe, ſed charitate timentiũ hominum fuiſſe commotum. Nec gratiorem Deo habitum induere poſſet oraturus ad Patrem, quam ſuorum in ſe labores repræſentando dolen-

Cant. 5.

Hil.

Exo. 19.

Niſſ.

tium

tium hominum mœstitudine tristatus. Enim verò Ioannes 11. mortuo Lazaro, accessit Dominus Bethaniam & oratus pro resuscitando videns soroIoan. 11. res lacrymantes, ipse Iesus *lacrymatus est*. Ad quod scitè D. Zenon. *Flebat Deus non quod ante se mortuum periisse cognosceret; sed quod sororum fletibus tẽperaret. Et quia ipse sororum fletibus mouebatur, lacrymis filij sui Saluatoris nostri inter ipsos cœlos pater flectebatur.* Ecce vnde Christi Domini gratiores & acceptabiliores Deo redduntur lacrymæ, quia non tam Christi, quam sororũ Lazari erant lacrymę, quia ex compassione flentium dimanabant. O fœlix ille, qui sic proximorum suorum subit ex compassione affectus, vt eorum metus; tristitias & lacrymas capiat, maximam inde commẽdationem apud Deum habebit. Quod si quia sororũ lacrymis motus filius Dei fudit lacrymas in cœlis flectit, & delinit patrem, vbi omnium hominum tristitiam, mœstitudinem, pauorem, tedium suscipit, qualem habebit suis orationibus cœlestem patrem? Sane, quia assumtorũ hominum metu, pauore, & tristitia ipse Dominus mouebatur, mœstitudine & pauore filii sui Saluatoris nostri in cœlestibus pater flectebatur, vt nihil orationi illius denegaret.

Zeno.

§. IIII.

Maxime Deo commendabilis est qui inter metus & timoris occasionem adhuc expectat & sustinet Dominum.

NEscio, an sit violentior tyrannus aliquis, quam pauor, quam metus. Merito Diu. Chrysol. serm. 147. dixit. *Pauore mors ipsa leuior: Cain vbi parricidali cœpit terrore vexari, mortẽ petijt, requiem credidit si periret. Elias vbi sensit toto se timore aspergi, repetebat quam fugerat mortem, melius existimans morti succumbere, quam timori.* Hinc æstimare licet, trium Christi Domini discipulorum virtutem & fortitudinem, qui sub tristissimæ nostræ [illegible] medijs multis tremendis signis, quando timor & pauor ipsum Dominum replet, iubentur sustinere & expectare Dominum. Ait enim *sustinete hic & vigilate mecum*. Sane ex hoc solum gratissimi Deo homines censentur. Et quidem D. Anselm. in caput Matth. 26. hinc maxime extollit Petrum, quandoquidem turbato noctis silentio carnificum tumultu, ligato Domino, sparsis discipulis & perterritis, ipse sequabatur eum à longe. Vbi Anſ. *in hoc maxime est admirandus Petrus, quod Dominum non reliquit etiam cum timeret.* O singularis Petri animi magnitudo, qua morte ipsa violentiorem tyrannum sustinuit, nempe metũ, & in magno timoris impetu adhuc sustinet & expectat Dominum, imo & sequitur. Sed age, accedat in præsenti D. Zeno. serm. de Pacien. vbi Noemi merita maxima ex hac expectatione perpendit. Noe diluuium, ait, quo omnis caro funditus deleretur, denuntiante Deo, imminere per momenta credidit, & timet, arcamque cum suis, vt saluus foret, quam iussus est facere, non præcipiti festinatione compingit, nec tantum munus quasi præsumtor aut demens rapit; sed patienter ædificat, patienter exornat, patienter varijs animantibus replet. Quando ingredi iubeatur, quando ianuam claudere patienter expectat. *Dignꝰ euadere qui tãto orbis metu nõ festinauit euadere.* Sępe vidit cœlũ obduci nubibus, sępe magnarũ imbrium apparatũ perspexit, quibus crebra illũ suspitio diluuij pungebat, nec ideo opꝰ accelerauit, nec præpropera festinatione se in arcam recepit, imo in tanto orbis metu sustinuit, & expectauit Dominum, quo sese Deo gratissimum ostendit. O quam alij præcurrerint ad arcam! ò quam visa quauis nube, perterriti festinarẽt opus. Merito Noë dignus euadere, qui in tãto orbis metu nõ festinauit euadere; Sed Dominum sustinuit & expectauit. Quam longanimitatẽ in metu & pauore Dominus discipulis persuadet, vt & ipsi à diluuio passionis liberi euadant. Ait enim *sustinete hic, vigilate & orate mecum, ne intretis in tentationem.*

Mat. 26.

Anſ.

Zeno.

Chryſoſt

Text. Et progressus pusillum procidit in faciem suam orans & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste, verùmtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

§. V.

Adeò pretiosæ sunt tribulationes & ærumnæ, adeò augustæ & diuinitatis plenæ, vt excipiendæ sint à nobis non multum absimili animi humilitate & reuerentia, qua sacramenta.

O Aerumnas! O dolores & cruciatus! O vniuersos huius vitæ labores, labores dicam an gloriæ semina? an omnium fœlicitatum seminarium? an diuinitatis & deitatis sedes? Et quidem si sapis, cum ad labores & dolores accedis, sic te compara, quasi diuinissima quædam & sanctissima contrectes. Exod. 3. imaginem laborum & ærumnarum populi Israëlis in Aegypto vt ait Philo, & Theodoretus, siue vt mauult D. Hieron. cruciatuum & tormentorum Ecclesiæ nascentis protẽdens Dominus flammantem rubum ostendit. Rẽ vt proprius videret Moysis accedebat, & ecce vox illum commone fecit. *Ne appropies huc, solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Cur vt afflictorũ & laborantium repræsentationem videat & meditetur, Moysi iubet diuina vox, quod calceos tollat? Merito, inquit Theodoretus quæst. 7. *vt religiosiorem hac ratione Moisem redderet*, quã doquidem eapollent diuinitate spinæ, ignes, crux, & vniuersi dolores, qui debeant tanta penè reuerentia & religione excipi, quanta diuinissima, & augustissima excipiuntur sacramenta. Id quod meditabatur D. Anst. vbi ex Matth. sic Christum Dominum orantem proponit. *Progressus pusillum procidit in faciem suam, vt humilitatem mentis ostenderet habitu corporis, & parem humiliationem eos doceret, quibus eadem passio immineret.* Disce modo, quo te componas affectu ad passiones & ærũnas excipiendas: an ea desperatione, qua ignaui imminentia mala paueſcunt? an veluti nocentissimi rei, supplicium acerbitates deprecantes? an vt homuntiones & leues fœminę eiulando laboris à conspectu? an vt Philosophus forti & impatibili animo fortunæ vices vel tolerando vel ridendo? Imo vero vt fidelis homo prostratus humi reuerenter & humiliter excipit sancta & diuina sacramenta, sic tu passiones & accerba omnia susciпias; sic Christus Dominus prostratus humi & orãs accepit, & parem reuerentiam & humilitatem eos docuit, quibus eadem passio immineret. Hinc subtilissimus Rup. lib. 12. de Vict. Verbi Dei cap. 20. tractans illud Cant. 3. *Videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua.* Sic de cruciatibus & opprobrijs agit quasi de diuinissimis sanctissimisque sacramentis. Etenim ait. *Videte hunc Regem coronatum, videte in manu eius sceptrum. Nolite hoc solum videre in corona eius, quod spinea sit. Videte non solum calamum pro sceptro; sed videte rem veram, scilicet summum cœli & terræ Imperium, quia cum calamo illo, propter calamum illum die ipsa data est illi omnis potestas in cœlo & in terra.* Expendo i'u'; sed videte rem veram, quippe propriũ est sacramentis aliud exterius apparere, aliud in rei veritate esse. Apparet in Eucharistia panis & vini species; sed reuera est Christi corpus & sanguis. Sic cruciatus, sic opprobria apparent sub accidentibus malorum; sed in illis non accidentia horrenda, extrinsecus apparentia, sed videte rem veram, gloriã illorum verã quæ sacramentorum referat speciem. Hinc Nazianz. oratione in sanctum Baptis. aiebat. *Præclare etiam nobiscum ageretur, si humeros sanctitate imbuerimus ac purgauerimus, vt Christi crucem tollere queant non quibus libet humeris facile tollendam. Vt pectus, animusque mundari & sanctitate parari*

iuuetur

Exo. 3.

Theod.

Amb.

Cant. 3.

Rup.

iuuetur, ad corporis & ſanguinis Dominici Sacramentum excipiendum ſic humeri parentur neceſſe eſt, vt laboris cruciformis & ærumnarum excipiat ſacramenta.

§. VI.

Hoſtiles omnes poteſtates deuaſtat oratio illius, qui ſe à ſuis arcet & exuit bonis, vt oret.

SOlus Dominus omni ſuorum, & mundialium rerum deſtitutus ſolatio, orationi inſtat, qua omnes aëreas proſternit poteſtates. Vt merito dicat D. Cæſarius Nazianz. frater dialogo 4. *Illudit Dominus intellectili Pharaoni cum toto exercitu ſuo, Aegyptiorum dæmonum inuiſibiliter flagellato, & ſubmerſo ipſo, per id quod dicit, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me poculum hoc.* O efficax orationis vis! orat Dei filius, vt à ſe in hoſtes humani generis eiaculetur calix ſui ſanguinis, & cum primum orat, omnes perimit & ſubmergit Pharaonis poteſtates, diabolicos exercitus deuaſtat. Sed quæ non deuaſtaret, qui eo ſe accingit oraturus habitu? Enimuero cum relinqueret ſuos, vt omni ſe exueret ſolatio, ait Lucas, quod *auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis, & poſitis genibus orabat.* Expende quod oraturus à ſuis auellitur, & auellitur quantum iactus eſt lapidis, ex eo enim quod à ſuis auellatur, fulgurantis lapidis ictus aduerſus hoſtiles poteſtates æmulatur, illaſque omnino conterit & exſuffiat. Nullus in orbe nocentior & violentior iactus lapidis, quam ille qui fit in fulminum iaculatione, ibi enim igneus lapis à ſuis regionibus & ſphæris exire coactus, eo violentior accedit terris, quo à ſuis ſeparatior. Hinc Chriſti orationis vim maximam meditare, inſtar fulgurei lapidis à ſuis auulſi in contrarios eiaculati. Ita eleganter Drogo fatur. *Longè auulſus eſt à nobis, quia lapis eſt abſciſſus ſine manibus, & iactus eſt lapis, & percuſſit Goliam in fronte, & ſtatuam in pedibus. Iſte eſt iactus tuus longè à nobis.* Quid clarius? ille, inquit, eſt iactus tuus lõgè á nobis, Qualis? iſte, quo auulſus à tuis, quo longe à diſcipulis factus eo violentior, quo ſeparatior, inſtar fulgurei lapidis quæcumque contraria proſternis. Sanè amabat Chriſtus Dominus ſuos, amabat diſcipulos, amabat Petrum, Ioannem, Iacobum, inter illos quaſi in propria verſabatur regione. Nunc oraturus ab hoc etiam ſe arcet charorum conuentu, quam expertus violentiam ſic orationi incumbit quaſi eiaculatus lapis, qui vniuerſa cõtraria proſternit. O vtinã oraturi omnes ſic ſe ab omnibus in vita charis ſeparent, ſic ſe à ſuis aueliant. O quã facilè omnia ſuperarent ac conterent! Fallor, niſi huc ſpectat illud Matth. 11. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Cur violenti? Sanè quo violentior iactus eſt, eo efficacior & potentior ad vaſtandum. Sic qui à ſuis, qui à charis omnibus ſeſe arcẽt, vt violentiores, ita efficaciores & potentiores. Quam vim & efficaciam orationis oſtendũt Petrus & Ioannes Act. 3. qui à ſuis ſeparati contendunt in templum orare. Quid plura? Vt ſoli & à ſuis ſeparati ad orationem tendunt, ſic ſtatim in templi limine claudum ſanant. De quo Chryſoſt. in illud Sap. 3. nimirum, iuſtorum anima, ſic fatur. *O glorioſum myſterium Apoſtolorum! Ante in tẽplo operantur, quam ipſi dominum de precentur. Ante virtus oſtenditur quam oratio ad Dominum præmittatur, effectus preces præueniunt.* Ea eſt orationis efficacia, id robur inuenitur in oratione eius qui à ſuis ſeparatur. Seruus ille Habrahami Geneſ. 24. quæſiturus ſponſam Iſaaco, à patria, á ſuis exul dũ medio in agro orationem fundit â Deo petẽs ſponſam ſibi Iſaaci reuelari. *Nec dum intra ſe verba compleuerat & ecce Rebecca.* De quo Chryſoſt. hom. quales vxores ſint ducendæ, ait. *Impletum eſt illud Iſaia 58. adhuc loquente te, dicam ecce præſto ſum Tales ſunt bonorum preces ante finẽ earum ſentiunt annuiſſe numen propitium.* Quocirca quo tunc à ſuis ſeparatus fuit Chriſtus Dominus, eo violentior & potentior aduerſus poteſtates contrarias, quas omnes oratione contriuit. *Iſte enim eſt iactus illius longè à nobis.* Hinc patet quam con-

Cæſar.

Matt. 11

Drog.

conuenienter in ipsa oratione appareat Angelus *confortans eum*, hoc est, robur & fortitudinem ingētem illius, qua Regnum tenebrarum contriuerat miratus, celebrans & decātans. Ita D. Epiphan. hær. 69. fatus. *Non indigebat Angelorum confortatione; sed confortent illum, hoc est, confitendo propriū ipsius robur illi attribuant*. Et præmittens quod accesserit Angelus ad Dominum, quod viderit eius res in oratione gestas, contritum Regnum peccati, subdit statim. *Quapropter admiratione ductus Angelus dicebat ad ipsum glorificans ac benedicens proprium Dominum in tali stadio ac miraculosa actione consistentem. Tua est adoratio, tuum est dominium, tua est potentia, tua est fortitudo*. Sic robur & efficaciam diuini oratoris Angelus decantabat, vbi expende illud in miraculosa actione consistentem, mirabiles enim & protentosos effectus causant motus actiuissimi violentorum.

§. VII.

Oratio, vt exaudiri à Domino gratius valeat, fiat quietissimo & humilissimo, & aliquo modo pœnali corporis habitu.

QVid est quod oraturus Dominus humi prostratur? an exaudiendæ apud superos orationis præse fert habitum? Ita eleganti breuique sermone explicat D. Cæsarius Arel. hom. 34. *In Euangelio scriptum est, quod procidens in terram orauerit. Quid enim indigebat Christus, vt taliter oraret? Orat iudex & desiderat parcere.* Equidem, quia iudex futurus erat, humi prostratus orans adiscebat quorum orationes dignæ sunt quæ gratius exaudiantur. Explico rem ex illo Gen. 45. vbi manifestatus fratribus Ioseph, sic pauentes illos de scelere consolatur apud Philonem. *Hunc casum non vobis imputo; sed Deo, qui me suorum beneficiorum difficillimis temporibus humano generi exhibendorum ministrum executoremque esse voluit*. Itaque non fratrum scelere; sed alta Dei prouidentia effectum putat, vt qui difficillimis temporibus minister Regius & distributor bonorum erat creandus, humilis & afflictus in carcere, vinculis & egestate oppressus degeret, vt afflictorum preces notaret & prænosceret, quibus postmodum ex Regni solio præberet attentas aures. Sic diuinè actum est vt iudex futurus omnium oret humi prostratus, vt postea difficillimis temporibus iam sciat quorum preces & orationes gratius exaudiat. Etenim ea est difficillimis temporibus efficax oratio, quæ cum dura corporis excruciatione coniungitur. Sic B. Isaias Abbas orat. 5. de Moyse orante fatus. *Moysis in montis vertice cōstitit, & manus eius ab Aaron, & Or sustinebantur, ne ex crucis specie, in qua erant constitutæ deciderent*: quasi inde oratio sumeret efficaciam, quod ex fatigatione, ex pœna, ex cruce oriretur. Bene Dauid de passionis calice suas orationes commendabat Psal. 115 aiens: *calicem salutaris accipiam & nomen Domini inuocabo*. De quo Pasc. lib. 8. in Matt. ait. *Quia nec crux aut calix passionis, sine inuocatione Domini; nec inuocatio Dei sine cruce quæ tollenda est ad salutem, aliquid valet*. Hinc suspectum tibi sit quicquid deambulando irreuerenter oras, talis enim oratio incognita est & noua iudici, qui humi prostratus & magna cum reuerentia orabat. Apud Lucam Pharisæus quidā stans in templo gratias agebat Deo; sed vide quas illi Deus referat. *Descendit, ait, Publicanus iustificatus magis, quam ille Pharisæus*. Ad hæc Cæsarius Arel. vbi supra. *Exemplum istius Pharisæi considerandum est & timendum, ne pro eo quod stans oraret, ideo non meruerit exaudiri*. Quippe deambulantium oratio non inter eas est, quas iudex difficillimis temporibus adeo gratè exaudit. Nonne discipulos suos monebat Dominus inquiens *neminem per viam salutaueritis*? An suspecta erat viatorum salutatio? Pulchrè D. Gregor. hom. 17. in Euang. reddit causam. *Omnis, qui salutat in via ex occasione salutat itineris, non ex studio optandæ eius-*

Bæsar. Gen. 45. Phil. Isai. Ab. Luc. 18. Cæsar. Luc. 10. Greg.

eiuſdem ſalutis. Id quod plenius elucet in ijs, qui irreuerenter orant deambulando, non ex ſtudio orandi, ſalutiſque optandi manat talis oratio; ſed quaſi ex fortuito quodam caſu quid mirum, ſi non exaudiantur?

§. VIII.

Quò magis quaſi repellimur à Deo, eò vt filioli maternis illius vberibus hæreamus.

QVis pater durior in filios apparuit, quã Deus pater filio ſuo apparet in horto? Illum quaſi à ſe repulſum & obdicatum relinquit laniadum hoſtilibus manibus, trementem, ad amariſſimi calicis cõſpectum, dimittit. Verum inter hæc filius non ſe arcet à patre, imò quo magis repelli videbatur, magis inſtabat patri & affectuoſius clamabat, vt ait Marc 14 *Abba Pater,* *Mar. 14* *omnia tibi poſsibilia ſunt, transfer calicem hunc à me.* Myſterio poſitum eſt in præſenti illud Hebraicũ Abba, quod ſignificat iuxta D. Chryſoſt. & Theodoret. in epiſt. ad Rom. c. 8. idẽ quod Latinus Papæus, ſiue Papus, nimirum patrem infantium ore & lingua appellatum. Ecce ergo tibi filius Dei cum durius à diuino parente videbatur tractari, tunc clamat Abba pater, quaſi tenellus infans vehementius ad adhærens vberibus matris. Sic vniuerſi qui ſpiritum filiorum Dei habent, quo magis à Deo repellantur; inſtent magis, & more infantium diuinis vberibus configant labra. Pſalm. 130. *Sicut* *Pſal. 130* *ablactatus coram matre ſua, ita retributio in animam meam.* Expende illud ſicut ablactatus, de quo D. Chryſoſt. fatur. *Quemadmodum puellus qui ablactatur,* *Chryſoſt.* *qui nuper ab vbere auulſus eſt, nec ſic quidẽ à matre recedit; ſed flens, gemens, lugens, ægrè ferens & ſe afflictans parenti ſemper adhæret, nec ab ea recedit: ita ego cum eſſem in afflictione, angustijs & calamitatibus Deo ſemper adhæſi.* Et quo magis amaricantibus & & felleis calicibus potabar, eo auidior diuinis vberibus inhiabam. O filiorum Dei ſpecimen ſingulare! putarim hoc Deo accidere iucundiſsimum, imò vt hoc in filiolis videat diuinus parens illos amantes repellit, & duriuſcule tractat, vt inter felles illos ad vbera cernat aduolare. Accipite Guarricum Abb. ſerm. in Baptiſtam. *Guar.* *Annon tibi cum Angelo, imò cum Deo ipſo luctari videris, quando quotidie præproperis tuis reſiſtit votis? Lauaris velut aquis niuis, mundus ſis corde & corpore, & ipſe ſordibus intingit te. Dicis, ſapiens efficiar, & ipſa longiùs recedit à te. Clamas ad Deum, neque exaudit te, vis accedere ad eum & repellit te. Decernis rem, & incontrarium tibi cedit, & per omnia ferè in duritia manus ſuæ aduerſatur tibi. O diſsimulatrix clementia, quæ duritiam te ſimulas! quanta pietate pugnas aduerſus eos, pro quibus pugnas!* Quid dulcius? quid amantius? Ablactat, repellit Dominus ſuos diſsimulanter, quia magnam capit voluptatem ex eo, quo ablactati & repulſi inter felles, inter afflictiones & repulſas magis inſtent & hæreant maternis Dei vberibus. Sic ille Iacob, cuius facinoris videtur Guarricus cõmentator, cum ſolus nocturnis tenebris remanet Gen. 32. mille luctas, *Gen. 32.* mille certamina à Domino fuit paſſus, ait enim. *Ecce vir luctabatur cum eo,* nihilque aliud meditatus fuit Deus per totam noctem, quam dura bella aduerſus Iacob, adeò, vt illum in fœmore vulneraret. *Tunc ait dimitte me, iam enim aſcendit aurora.* Sanè meritò optaſſet Iacob diſceſſum tanti hoſtis & vix illi fugam meditãti ampliſsimum effugium panderet; ſed è contra percuſſus & vulneratus Iacob ait. *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Quid ſibi vult hæc Iacobi expoſtulatio? acerrimum hoſtem detines? percuſſori, imò interemtori tuo adhæres? Adhæreo, inquiet, vberibus matris, nec me vulnerum & afflictionum felles mouent, quominus inſtem à Deo benedictionem capere, & vt magis repellor auidior tanto parenti aſto. Hinc iam meritò Guarricus educit quod ſuprà poſuimus, nimirum ſimiles luctas cum ſingulis à Deo inſtaurari, vt ſimiliter Deo inſtemus & hæreamus.

Com-

Compone modo tibi ex vna parte à Deo calicem amaricantem filio propinatum, ex alia filium Dei ſicut ablactatum felleo inhiantē calici, patrique inclamantem; & expaueſce in tāti doloris imaginem.

Lucas c. 22. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus eſt ſudor eius, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

§. IX.

Non ſanguini parcendum, vt diuinæ pareamus volūtati: vbi Chriſti Domini ſanguineus ſudor expenditur.

NOuum & à ſæculo minimè auditum pugnādi genus diuinus agonista Chriſtus nobis oſtēdit, vbi victrice Dei volūtate, ſolo ſternitur caro & ſanguis. Sanguinis & carnis infirmitas ſeſe Chriſtifero obijciebāt animo, ne ad ſalutē mundi per mortē properaret: vidit ſuperior portio inſtantem voluntatē patris, vidit obiectū ſanguineū infirmitatis mare. Quid plura? per calcata carne, effuſo ſanguine ſeſe paternæ ſubijcit voluntati. Aiebat Pul. ad Galat. c. 1. *Cū autē placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, vt reuelarē filium ſuum in me, & euangelizarem illū in gentibus, cōtinuò non acquieui carni & ſanguini.* Sic promtiſsimā ſuam obedientiā prætendit ille; ſed diuinior & præſtantior omnibus Chriſtus Dominus, vt carnis & ſanguinis oſtendit infirmitatem detrectans paſsionis calicē, ſic cognita voluntate patris nō ſolum nō aquieuit carni & ſanguini; ſed quid diuinius cogitans, concuſſa carnē in fugā vertit & ſanguinē, qui gladiū diuini ſpiritus expaueſcens ad terram vſque profundebatur. Ingredienti populo Iſraelitico mare rubrum oppoſitum ſtatim ceſsit & aufugit. Id quod ſpeculatus D. Cæſarius Arel. hom. 4. de Paſ. inquit. *Nec immeritò eos hoſtis non attigit, lux præceſsit, fluctus expauit. Sic Propheta teſtatur & increpuit mari rubro & receſsit, & iterū mare vidit & fugit. Quid vidit? ſine dubio illud terribile profundū, aſsiſtentis inhorruit maieſtatē, & ad præſentiā ſui ceſsit author is.* Impediens quidē aditū rubrū mare, ne Iſrael ſalutē obtineret diuina poteſtas & fortitudo increpuit, quā ruber fluctus expauēs ſeſe protinus fugæ dedit. Non abſimili modo caro & ſanguis in Chriſto Domino infirmitatū mare obijciebat, quo diuinus agoniſta ab hominū ſalute per mortē obtinenda detineretur. Verū adiuncta diuinitas in ſuperioris rationis domicilio apparens increpuit mare rubrū, & fluctus ſanguineus expauit, & largè profuſus aufugit vſq; in terrā. Ad hæc ſpectabat Titus Boſtrorū Epiſc. quando ſanguineū ſudorē in Chriſto Domino fuiſſe dicit. *Quo timiditatis fons pauoriſq; fluxus, qui naturæ noſtræ cohærebat, hoc modo abſtergeretur, penituſque ex illa profligaretur.* Ecce increpuit mare rubrū, & fons timoris, ſiue totius metus & pauoris ſanguineū pelagus in fugam conuertitur & profligatur. Hinc totus genebundus aiebat Ieremias. *Magna eſt velut mare contritio tua.* In te, o Chriſte, antiquam videmus reformari maris contritionem, quandoquidem mare à ſuis ſedibus fugiens ingentem ſuis fluctibus violentiam præferebat, ſic in te ſanguinei fluctus non ſine violentia naturæ fugam vltrò meditantes ſeſe in terram emittebant. Sed & melius hanc maris ſimilitudinem D. Zeno proſequitur ſerm. de patient. *Mare ventis laceſsitum cum iraſcitur, quamuis reciproca viciſſitudine, nunc pulſantibus cœlum, nunc requirentibus terram, æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminum, quaſi ius terræ cognoſcens ac violare deuitans, in ſe frangitur.* Vnum & aliud verbum ſi mutes, pulchrè in præſenti habes effigiatum Chriſtiferi agoniſtæ diſcrimen. Quippe inſtar fluctuantis & ſæuientis maris Chriſti Do-

Ad Gal. 1.

Cæſ. Arel.

Titus.

Thren. 2

Zeno.

mini pectus validiſsimis efferueſcebat affectibus. Hinc Deum vindicandi zelus, illinc ſcelerum & peccatorum odium, iam conſcientia humanæ ingratitudinis, tunc Iſraeliticæ ruinæ dolor, inſuper carnis & ſanguinis erga mortem horror & metus, validi omnes affectus, ceu fluctus feri maris totum corpus vnde quaque quatiebant, tamen ius diuinæ voluntatis cognoſcentes, & violare deuitantes, in ſe ipſis franguntur, pallido timoriſque pleno recurſu, ſanguineis vndis profluētibus in terram. Huc ſpectet Chriſtianus, & ab vtroque mari diſcat & ſe ſe frangere, & duro concuti verbere vſque ad ſanguinis effuſionem, ne ius violet alienum, ne præſcriptam diuinæ voluntatis metam excedat.

§. X.

Chriſtus Dominus ſub ingenti ſanguinis ſui mole premitur, dum eius fructus non participatur ab homine.

GEmnūt gigātes ſub aquis, aiebat quondā diuinus Iob, cur non gemat ſub sāguine gigas ille cœleſtis, qui exultauit ad currendā viam ſuam? Sanè maximus hic & diuiniſsimus gigas gemebūdus ſub ſanguineis vndis proſternitur, *factus ingonia prolixius orabat & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ sāguinis, &c.* Huc refert Euſebius apud Leonē illud Iſaiæ 7. iuxta ſeptuaginta, nimirum. *Numquid parū vobis agonem exhibere hominibus, & quomodo Domino exhibetis agonem?* Quaſi nihil à Deo petentes reprehendat, quod Deo inferant agonem, hoc eſt, in Domino intactam ſanguinis, nihil petendo, relinquant molem, ſub qua ipſe gemebundus prematur. Sic enim explicant agonem, quaſi dicat anguſtias, quib⁹ quis premitur ſub maximo onere. Cui ſenſui aſtipulatur D. Irenæus lib. 3. c. 32. vbi dixit, Chriſtum Dominum ſudaſſe *globos ſanguinis*. Etenim quot guttæ ſanguinis manabāt, tot globorum premebatur ſub pōdere Dominus. Ecce ergo tibi diuiniſsimus Athlas nō cœleſtibus, ſed ſanguineis onuſtus globis, totus gemens, totus madens ſudore. Fallor ſi Chriſtianus eſt, qui Dominū ſuum non curat liberare tanto pondere, vel ſibi acquirēs Saluatoris ſudores, Sanè ſapiēs illa Magdalena Luc. 9. pedes Chriſti lauabat, & capillis tergebat. De quo D. Amb. in Cat. dixit, *lauit maculas proprias, terſit comis, vt per eas ſibi aſſumeret ſacros ſudores.* O fœlices nos, ſi â ceruice Saluatoris pretioſi ſanguinis moles tolleremus, Dominū quidem & maximo pōdere liberaremus, & ſacros nobis ſugeremus ſudores! Paralyticus ille Ioann. 6. dicebat dolens *hominem non habeo, vt cum turbata fuerit aquā, mittat me in piſcinam.* Quid miſer expectas ab Angelo motam aquā, vt ſaneris, ecce habes, poſt aduentum Angeli totum miſericordiæ pelagus commotum, cuius vndæ currentes in terram te quærunt, te expoſcunt? Dulciter D. Bern. ſerm. de vite, *Stulte, ecce oleum ſalutiferi Ieſu, cuius nomen eſt oleum effuſum. Quid tibi cum aqua? ſi vis recipere ſanitatem ecce fons olei miſericordiæ, in quo te nullus prohibet baptizari?* Sumamus oleum hoc ſcaturiens, vt fons Chriſtiferus rectur; nunquā enim gratiores Chriſto Domino exiſtemus, quam ſi eius ſanguinem & ſudores nobis ſugamus.

Luc. 9.

Amb.

Ioan. 6.

Ber.

Matth. 26. Adhuc eo loquente ecce Iudas vnus è duodecim venit, & eū eo turba multa cum gladijs & fuſtibus miſſi à Principibus Sacerdotum ſenioribus populi.

§. XI.

Iudas è Chriſti corporis membro factus eſt omnium perditorum caput, quod in ſingulis peccatoribus exoptat diabolus efficere.

QVi Chriſti Domini ebiberat doctrinam, qui eiuſdem diſcipli-

na

na educatus miracula patrarat, qui inter duodecim fulgentissimas Apostolorum stellas & Apostolus & stella refulsit, hic idem Iudas factus est malitiæ dux, pessimorum hominum & carnificum, quando ad hortum præstat ducatum. Non aliter fatiatur diaboli crudelitas; nisi cum è membris Christi facit sceleratorum duces & capita. Prodigus ille filius à patre separatus missus est à Domino suo, vt porcos
Luc. 15. regeret & custodiret. Sic dicit D. Lucas c. 15. Vbi Chrysol. serm. 2. fatur. *Quòd autem mercenarios suos mittat diabolus ad porcos, facit hoc insatiata crudelitas, quæ contenta non est homines criminosos fieri; nisi eos duces criminum faciat & magistros.* Id quod præ omnibus adimpleuit nefarius Iudas. Miraberis, quod peccatorum dux factus comprehensurus Dominum adueniat? Quidni? & factus est omnium proditorum caput. Quocirca diuinitus crediderim factum esse, quod celebre illud Mausolæum ab Absalone in sui memoriam erectum vocetur *Absalonis manus* 2 Reg. c. 18. Id quod no-
1. Reg. 18. tans D. Athanas. hom. de semente sic item præsentem fatur *Locus ille, vbi sublatus est Absalon, manus Absalon in hodiernum diem nuncupatur. En quam exactè imagines inter se congruunt, siquidem locus ille non vocatus est pes Absalonis; sed manus; neque item caput Absalonis. Prior enim fuit capite manus, quæ proditionem exercuit secundum exemplar istius rei.* Hæc Athanasius
Athan. Absalonem cum Iuda proditore cõponens tanquam manum cum suo capite, quippe Absalon, & qui ante proditores fuerunt, manus erant tantum, & qui postea pedes, vnus Iudas proditorum, pessimorumque hominum factus est caput. Vt pudeat iam religiosos viros se nequitiæ tradere, ne fatrem fiant membra fœdissimi capitis.

Text. Qui autẽ tradidit eum dedit illis signum dicens quẽcunque oscularus fuero, ipse est, tenete eum & confestim accedens ad Iesum dixit Aue Rabbi, & osculatus

§. XII.

Nullus adeò ferox & obduratus peccator est, cui Deus non offerat adipiscendam veniam & pacem.

NON miror, quod Christus Dominus tenebrarum tradatur in manibus, quod proditoris sustineat temulentiam & temeritatem. Id mihi ad miraculum accidit, quod sceleatus & nefarius Iudas spirans cædes & bella pacificum adeò inueniat Saluatorem, vt ab illo accipiat pacem! Id quod me ritò Eucherius expauet sic fatus. *Quod* Euch.
in ipsa traditione osculum accepit bene intelligitur Christus pacem exhibuisse traditori suo, quamuis ille tam scelerate cogitationis interno bello vastaretur. Quis iam desperet de tanto Domino, qui nec crudelissimo hosti denegat pacẽ? Qui pacẽ & veniã & misericordiam sic omnibus approximat, vt nocentissimi & obduratissimi in malo illã habeãt præ manibus? Quãdo oraturus Dominus se ab hominibus separat, diuinissimè Lucas notauit, quod *auulsus est ab eis quantũ iactus est lapidis.* Cur intra iactũ lapidis se cõtinet omnium saluator? an vt a lapideis & obduratissimis etiã cordibus possit eius pax & misericordia capi? Ita eleganter & acutè Simon de Cassia in Matth. c. 30. Simon Cass.
Progressus, ait, *pusillum, scilicet quantũ iactus est lapidis, vt nũquã ita ab aliquo elongetur Christus, quã cor lapideũ hominis ad ipsum nõ possit, si velit, cõuerti.* Quantumuis peccatorũ molibus grauetur homo, quantumuis scelerũ obduratione lapidascat, tamẽ intra iactũ lapidis, hoc est intra id, quod grauissimus & obduratissimus homo potest facere, se cõtinet diuina misericordia

& gratia. Tunc q; iuſtiſsime iraſcitur in hominē reuellem, cui eam habuit gratiam qua vel lapideum cor poſsit emē dari. Quippe 3. Reg. 13. verba fecit Propheta ad lapideum altare, quibus illud contritum eſt, verum Rex prophanus magis obduratus contra legem Dei extendit manuum vt ſacrificaret, tunc *exaruit manus eius* Nō enim antea vindicta diuina proceſsit, quam probauit etiam lapides potuiſſe tangi diuina gratia. Ita D. Chryſoſt. proæm. in Iſaiam fatur. *Qua ex cauſa non initio ſtatim eius arefecit manum? vt recipiſceret lapide in fruſtra diſciſſo. Lapis enim ſi in fiſſuras non foret conciſſus, vtique tibi pepercisſem. Nunc quando lapis conciſſus eſt fruſtillatim, nec ſic quidem tu ad correctionem emendatus es, ob id ira aduerſum te incadeſco.* Nunquam adeò elōgatur Chriſtus Dominus, qui non poſsit haberi à lapidaſcentibus etiam animis. Summam perditionem & vaſtitatem animę lacrymatus Ieremias fatur. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo, facta eſt quaſi vidua domina gentium?* Vbi illud maximè ponderandum eſt, nimirum facta eſt quaſi vidua, quippe in ſumma hoſtium vaſtitate, quando omnibus bonis & Deo ipſo ſpoliata eſt, adhuc non vocatur vidua; ſed quaſi vidua. Quod ponderans D. Paſchaſ. lib. 1. in Threnos ait. *Quaſi vidua & non verè vidua, quoniam & ſi abſponſo deſpicitur, ſponſalitatis tamen eius iura manēt, vt ſi redierit, prioraque dilectionis opera impleuerit, ſponſum ſaltem per pœnitentiam reſpiciat.* Nunquam diuinus hic ſponſus Chriſtus ſic moritur noſtris in animis, vt neceſſarius ſit luctus æternæ viduitatis, nullis hoſtiū incurſibus, nullis rapinis, nulla ſcelerum deſolatione ſic viduamur, vt non proximus ſit diuinus ſponſus, facillimè ſi velimus recuperandus.

Lbren. 1.

Paſc.

§. XIII.

Creaturæ omnes in peccatores armatæ Iudæ fœdera pacis ſeruarunt ne illum laniarent.

VBI ſunt creaturarum illæ armatæ phalanges, qui vlciſcendis iniurijs diuinis parantur, cur Iudam ſuſtinent adeò in Dei faciem iniurium & procacem? Vbi marini illi fluctus, qui Pharaonis exercitus à tergo perſequētes Iſraēlem vorarunt, cur patiūrur Iudam ore ad os Magiſtrum inſectantē? Vbi ſulphurea tela, quibus cœlum nefaria quondam oſcula caſtigauit, cur Iudam permittūt abuti oſculis ſanctis, & oſculo Deum morti tradere? Nonne creaturæ omnes tantum ſcelus diſcerperent, laniarent? Verùm dederat traditor eis ſignum, & id ſignum, quo à nulla creatura læderetur. Ita D. Hieron. fatur, *tradidit perſecutoribus per ſignū oſculi. Hoc eſt ſignū quod poſuit Deus in Cain, ne quicunque inueniſſet, occideret eum.* Equidem Cain cum primum ſe in Deum & fratrem, ſceleſtum cognouit, creaturarum omnium ſupra ſe pertimuit phalanges, iam ſe á ſingulis creaturis credidit dilaniādum: à Deo tamen ſignum accepit, quod veritæ creaturæ Caino parcerent. Sic putat Hieron Caini ſignum in Iuda fuiſſe inſtauratum, etenim vbi Chriſtus Dominus illi oſculum pacis exhibuit, ſignū in illo poſuit & eleuauit, ne creatura auderet proditori inferre manus. Nec vane id ſignum à Deo poſitum fuit, imo adeò pacem à Chriſto Rege iuratam & ſtabilitam cum proditore creaturæ vniuerſæ obſeruarunt, vt ni ipſe ſe interficeret, à nemine læderetur. Hinc manarunt prodigia illa, quibus ſe ab eius morte arcebāt creaturæ; quippe author eſt Theophilactus, quod arbor ad ſuſpendium electa ſeſe ad ſolū inclinaret, ne ſtrangulationi inſeruiret. Eutymius addit, quod ſemiuiuus ab hominibus ſeruatus ſit. Eucumenius, Papias, & Cometor dicunt, ſuſpendij funem ſeſe rupiſſe & laceraſſe, nulla enim creatura auſa eſt homini illi officere, cui Chriſtus Dominus tantum exhibuerat ſignum pacis. Quocirca D. Leo ſerm. 16. de Paſsione ait. *Tibi, ò Iuda tua pœna commiſſa eſt*, vnus proditor diuina ſigna non veretur, vnus Dei pacem contemnit, vnus potuit ſibi inferre manus, cæteris omnibus pacem illi à Deo exhibitam obſeruantibus.

Hieron.

Leo.

§. XIIII.

Durior Dei miſericordia, & benignitas aduerſus ingratos peccatores exhibetur aliquando, quàm ipſa iuſtitia.

MAgnum illud, & tremendũ eſt, quod de clementia diuina obſeruauit D. Chryſoſt. homil. de cæco nato. *Licèt*, inquit, *clementer agere ſoleat Deus, non tamen hoc pacto ſuam herilem authoritatem prodit.* Imò & ipſa clementia implacabilior ſolet eſſe, quàm iuſtitia ijs, qui diuina abutuntur benignitate, vt habenas ſuis ſceleribus ſoluant. Hinc eleganter D. Ambroſ. expendit, quàm ſæuè (ſi ita loqui licet) diuina benignitas Iudæ ſubſtituit oſculum. *Nec immeritò, ait, grauiori telo tantæ dignationis percuſſus eſt, quàm ſi eum fulmine percuſſiſſet. Denique patientiam Domini ferre non potuit, qui maieſtatem prodidit. Itaque abijt, pecuniam refudit, laqueo ſe ſuſpendit.* Ecce tibi quàm illum Dei benignitas in mortem permiſit, quam exſufflatus eſt à diuinæ tolerantię & benignitatis abuſu in perditionem. Sanè implacabiliorem habuit Dei clementiam, quàm forſam offendiſſet iuſtitiæ rigorem, & qui alioqui iuſtitiam flexiſſet, ac deliniſſet, vbi abutitur miſericordia & benignitate adeò ſe rapi in damnationem præſenſit, vt ad laqueum feſtinarit quantocius. Neceſſarium Iudæorum exitium oſtendens Dominus aiebat apud Iſaiam. *Filios enutriui, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Vbi D. Zeno ſerm. 5. de Iſaia dicit. *Iudaicum populum vniuerſum ſalutis ſuæ præſidium omiſiſſe textus diuini carminis oſtendit, in quo eum non ſeueritas condemnat; ſed pietas.* O quàm intolerabilis damnatio, quæ à Dei abuſu pietatis! quàm intercluditur effugij aditus omnis illi, quem Dei benignitas repellit ingratum! Sane proditor Dei benignitate abutens, oſculatus eſt eũ, nec benigni oſculi euitauit ſententiã à Chriſti Domini pietate (ſi fas eſt dici) damnatus. Quàm aliter fœlix illa peccatrix Luc. 9. *oſculabatur pedes Domini*; & qui dem ideò ſanctificata, quia pedes Domini oſculabatur. De quo D. Bernard. *Pedes iſti ſunt miſericordia & iudicium, quorum alterum ſine altero oſculari vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda.* Euitent qui miſericordię indulgent ſine iudicij timore, abuſus iſte eſt miſericordiæ, qui omnino temerarios, & deſperatos facit. Huc referam Euriali Aſculani argutum epigramma, quo in olea cubantem araneam interfectam depingit à leuiſſima muſca.

Palladis arbos erat, fragiles vbi aranea telas
Texuit, heu miſeram muſca volando necat.
Cur mirum ſi muſca leuis deuincit arachnem?
Arboris heu victrix Palladis auxilio eſt.

Sic quicumq; venenatus homo oleæ diuinæ benignitatis cubarit, ibiq; malignitatis ordiatur telas, miſerrimè interibit ab ipſa peremptus Dei benignitate.

Ioan. 18. Dixit eis Ieſus, quem quæritis? Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Vt ergo dixit eis, ego ſum, abierunt retrorſum, & ceciderũt in terram: iterum ergo interrogauit eos, quem quæritis? illi dixerunt, Ieſum Nazarenum. Reſpondit Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

§. XV.

Quos percuſsio non emendat, relinquit Dominus in peccati, & perditionis barathrum aliquando incidere.

VIde maximam Dei clementiam & bonitatem, furentes hoſtes

verbi flagello percutit, & sternit in terram, vt vel hoc casu respiscant, & statim post ruinam quasi leniores factos iterum interrogat. Verùm quos casus non terret, nec meliorat, in imo peccati, & desperationis barathro relinquit dicens: *Si ergo me quæritis, sinite hos.* Quasi diceret, vt comminiscitur Rupert. *Ergo si adhuc me quæritis, & sic percussi non doluistis, me quidem comprehendite.* Pereat timendum est, qui viso & experto supplicio non sibi consulit, qui adeò insanus est, vt nec verbe re sanitatem recipiat. Componite vobis duos Babylonis Reges apud Danielem celebratos, patrem, & filium, Nabucdonosor, & Balthasarem, ambo idolatræ erāt, ambo superbissimi, Israelitisque infensissimi, tamen Nabucdonosor temporali supplicio per septennium afflictus à Deo fuit. Verū Balthasar nocte vna penitùs destructꝰ & discerptus est. Quę huius rei causa? Cur similes peccatores non similis angit pœna? Cur filium tam crudum, & immisericorde flagellum enecat? Pulchrè Theodoret. ait: *Balthasar iste sum mum patris supplicium suspicatus, nihil inde percipit vtilitatis: iure itaque iustus Iudex illum nulla venia dignum censuit.* Pape Nabucdonosor nullum fuerat antea expertus supplicium, quid mirū quòd felicitatū cumulo elatus superbiret? Inde eius pœna extitit veniabilis. At Balthasar, qui intra domū suam verbum diuinum audierat, qui patrem duriter à Deo castigatum viderat, nec inde ipse sibi consuluit, nec melior factus est, meritò in æternum perditionis barathrū est delapsus. Hinc Oseas c. 7. populi sui necessariam ruinam lamentatur fatus. *Ephraim factus est subcinericius panis, qui non reuersatur.* Quid sibi vult subcinericius panis? Sanè subcinericius panis, cùm ex vna parte habeat superpositas prunas, reuersari debet, vt vndique concoquatur, alioquin & carbonum ardētium vim sustinebit, & crudus adhuc nulli vsui erit aptus, nisi vt perdatur. Ita de populo illo nequam Ruffinus meditatur. *Cùm vires illius frequēs percussisset afflictio, nihilominus in impietatis studijs permanebat, vt simul & crudus, quia indomitus & exustus appelletur, qui tabe se gemebat afflictum.* Quid miserabilius? & vim ardentis ignis sustineri, & cruditatem non deseri? & supplicioru rigorem perpeti & experiri, & adhuc perseuerare in malitia? Merito Giliberus expendens illud Isaiæ 53. *Disciplina pacis nostræ super eum*, addit ipse, *ò misera, & grauis disciplina super filios Adam conterens, sed non protegens; puniens, & non purgans; consumens, & non concilians.* Hæc desperatorū penè hominum est disciplina & castigatio, perditissimi namque sunt, qui nec supplicio meliores fiunt, qui lachrymarum & dolorum semina mittunt, nullumque fructum inde percipiunt, qui calamitates & miserias experti, scissiones & amaritudines perpessi, nullum sanitatis prætendunt indicium.

Rup.

Theod.

Oseas 7.

Ruffin.

Gillib. Isai. 57.

§. XVI.

Tunc serui Dei maximè protegi debent, quando clade aliqua percutitur regnum peccati.

QVicumque Dei virtutē strictam aduersus antiquum serpentē cernis, vel quicumque illum percuti aliqua clade vides, caue tibi sub scuto fidei occior protegere, sæuit enim bestia illa percussa, & irascitur vehementer in Dei seruos. Cùm Dei omnipotens sermo vastaturus Ægyptum prosiliuit in exterminij terram, admonuit amicos & seruos suos Hebræos, quòd limina sua agniculi sanguine insignirent. Ait enim Exod. 12. *Et videbo sanguinem, & protegam vos.* Vbi ponderandum est illud, protegā vos, non enim videbātur Hebræi protectore vllo egere, quandoquidem percussor & exterminator Deus amicus erat, eorumque negotium agebat Ægyptios perimēs. Si ergo, ò bone Deus, tu ipse es qui Ægyptios percutis, à quo spondes Hebræos protegere? Sanè is est serpens ille antiquus, qui suorum cladem non patitur inultam, qui suum imperium cùm sentit labefactari, vehementer irascitur, & desæuit in Dei imperium,

Exod. 12

rium. Quapropter vbi percutiendus est Leuiathan, caueant sibi serui Dei, illiusque protectionem expectet. Ac-
Gaud. cipite D. Gaudent. tract 3. in Exod. sic fantem. *Protegam vos quasi ab alio exterminatore. Vtique percutere vult exterminator Diabolus Hebræos, Deo percutiente Aegyptios, nam retributionem mollitur in seruos Dei, satellites suos à Deo percussos indignans. Quoniam Diabolus tunc maximè accenditur, cùm extinguitur. Tunc enim sæuit in Dei famulos, quando prima virtus eius in primogenitis occiditur, dum vel idolatriam, vel cæteros principales errores Deus disperdet ex nobis.* Ecce tibi quàm sui similis diuinus sermo Christus Dominus exiſtit, non gladium stringit aduersus Ægyptios, quin diabolicos præueniens conatus, suos protegat seruos ab exterminio. Nec modò aëreas potestates debellandas accedit, quin priùs protegat suos Discipulos: ò quàm sæuitura erat bellua, cùm suũ imperium videret confringi, cûm se à crucifixo enecari sentiret: sanè cribro ventilare Apostolos concupiscet, in illosq; omnes conuertet vires suas: quod præcauens diuinus Athleta Christus, non priùs conserit manus cum hoste, quam sua omnipotenti virtute protegat suos, quo dicit, *Sinite hos abire.*
Auguſt. Huic protectioni Discipulorum accommodat D. Augustin. serm. 121. de tempore sollicitudinem illam, qua Saluator ter orationem interrupit, vt suis prospiceret. *Orat*, inquit, *semel, orat & iterum, tertioque precatur. Tanquam aquila tegebat nidum suum velamento pennarum, & sollicitus cùm orat, ad pullos reuertebatur, propter quos tristitiam patiebatur.* Sanè iam tum bellum incipiebat, iam peccati regnum, orante Domino, visebatur concuti, iam serpentis antiqui parabatur percussio, quapropter nobilis & diuinus percussor Christus Dominus sollicitè protegebat suos, & tristabatur, ne quid liceret aduersus eos inimico.

Text. Vt impleretur sermo, quem dixit, quia quos dedisti mihi non perdidi ex ijs quemquam.

§. XVII.

Vnis Christi manibus securus & tutus homo.

O Fœlicem illum, quem suis manibus tutatur Christus Dominus, nequit fieri, vt perditionem videat. Elegans & acuta est D. Gregor Nis-
Niſſ. sen. notatio, quam eius verbis transcribo. Et enim hom. 6. in Cant dicit. *Duodecim virgæ pro numero filiorum Israel ex præcepto diuino accipiuntur à Moyse; sed vna omnibus antelata est, quæ sola præ cæteris floruerat. Rursus ab Iesu Naue pares numero tribubus Israel lapides assumuntur ex Iordane; quorum omnium nullus reijcitur.* Iam inde videre licet quid Iesu manus possint, quid Moysis, vel alterius creaturæ, quandoquidem ex duodecim virgis vndecim perditioni remisit: Iesus autem duodecim lapides integros seruat, quorum nullus reijcitur. Vnde meritò ille apud Isaiam, capite 21. *Isai. 21.* clamabat ad Saluatorem. *Custos quid de nocte? Custos quid de nocte?* Quæ verba examinans Ricardus de Sancto *Rich.* Victore, libro 2. de Emmanuele, cap. 21. fatur. *Quis quæso cui loquitur? creatura quidem creatori suo, cur igitur creatorem in vocando non dicit, Creator, Creator? Quis inquam hoc audit, vel à quo? Dominus à seruo cur ergo ei non dicitur, Domine, Domine? Certè quòd eum Creatorem, Deum, Dominum habebant, commune cum omnibus erat. Sed quod latam perditionis viam cum cæteris non incedebant eis præ cæteris ex custodia Emmanuelis erat.* Enim verò quorum Christus Iesus Pastor, & Custos erat, ij inter omnes eminebant, custodiæque suæ clarum præseferebant specimen, nullam

ruinam, & perditionem timentes. Exod.28. imperauerat Domin⁹, quòd nomina Patriarcharum duobus lapidibus ſcripta portaret Pontifex dextero & ſiniſtro humero. Id quod ruminans Arnold. Carnot. tractat.7.de verbis Domini in cruce, inquit. *Ideò à dextris, & à ſiniſtris locantur, quia fundatos in petra nec altum concutit, nec profundum, quia per arma iuſtitiæ in proſperis & aduerſis gradiuntur inuicti.* Vtinam in petra hac, nimirum Chriſto, fundemur, nulla nos tempeſtas opprimet, nulla nos pernicies concutiet. Quod D. Ambroſ meditatur in arundine ob ludibrium poſita in manibus Ieſu. Ait enim: *Arundo comprehenditur manu Ieſu, vt humana fragilitas iam non ſicut arundo moueatur à vento, ſed operibus Chriſti corroborata fundetur.* De quo iterum infrà cap.6 §.7.& alibi.

Exod.28

Arnol.

Textus. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum, &c.

§. XVIII.

Non datur à Domino gladius aduerſus homines, niſi ijs qui excellant ſapientia diuina.

PEriculoſus eſt gladius in manu hominis cæci, & ignorantis, ſæpiſsimè occidet quos oportebat viuere, & vulnerabit partem, quam mille vigilijs deberet cuſtodire. Ecce vobis Petrus gladio vrens auriculam Malci abſcindit; primum fundamen fidei vulnus infigit hominis auriculæ? Igitur quomodo credent, ſi non audiēt? Nonne fides ex auditu? Nil ſanè magis debebat fidei Magiſter cuſtodire, quàm hominum auriculas, & Petrus auriculam ſcindit. Meritò rudi & ignaro Petro gladius à Domino non permittitur, ſed iubetur recondi in vaginam. Acutiſsimè obſeruauit ille, qui Petro rudi & ignaro ſolùm paſcendas oues permitti notat Ioannes cap.21. vbi dicitur illi, *Paſce oues meas*, quaſi diceret, non tibi gladium; ſed paſtoris baculum permitto. Verū poſt aduentum Spiritus Sancti epotus Petrus plenitudinem ſapientiæ diuinæ. Actor.10. vidit linteum plenum reptilibus, & ſimul audit, *Occide, & manduca.* Iam plenus ſapientia ne gladium recondas; ſed ſtringe, & occide; ſolis enim ſapientibus gladius aduerſus homines porrigitur. Hinc meritò qui primus gladium aduerſus hominem accepit, in paradiſi limine Cherub dicitur, nimirum ſcientiæ plenitudo. Quò etiā ſpectauit ethnica ruſticitas, quandoquidem apud Æſchilles ſic Pallas gloriatur.

Ioan.21.

Act.10.

Deorum ſola ego claues domorum ſcio
Vbi aſſeruatur fulmen.

Nec aliàs D. Paulus reprehenſionis gladium concedit Diſcipulis; niſi certus quòd omni ſapientia abundent. Sic ad Roman.5. *Certus ſum de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, vt poſſitis alterutrum monere.* Expende illud, repleti omni ſcientia, quaſi non aliter aptus quis ſit, vt cæteros pungat, & caſtiget. Quid plura? Promiſſus fuit à Domino paracletus Spiritus, Ioannis c.16. cuius aduentus munus erat, *Et arguet mundum de peccato*: Arguiturus ergo mundum veniens diuinus Spiritus, non aliter venit, quàm ſplendentibus igneis linguis, nimirum omnigenum ſapientiæ ſplendorem præmittens. Id quod attigit D. Bernardus, ſermone 2. de Pentecoſte, vbi hæc fatur: *Spiritus Sanctus qui ſcrutatur profunda peccatorum noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleā intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere; ſed ſatim igne ſubtiliſſimæ circūſpectionis exurit.* Expēdo illud, igne ſubtiliſsimę circūſpectionis; non igne populatim ſæuiente; ſed igne, qui facem præferat, & ſubtiliter, & circumſpectè noſcens & videns exurendū exurat. Sanè vt ignis ad montem vorandum applicetur, à rudibus agreſtibuſq; hominibus fieri ſolet.

Ad Ro.5.

Ioan.16

Bern.

ſolet. Verùm, vt putridum hominis membrum abſumat, non niſi ſapienti manui permittitur, quæ cautè, & ſubtiliſsima circumſpectione remedium applicat ignis. Ita qui homines affligit ignis ſubtiliſsimæ ſapientiæ circumſpectione nitet, adeo, vt etiam ignis ille, quo fidelium animæ purgantur, ſit ſapientia inſignis. De quo alibi datus D. Paulinus, epiſt. 9. inquit. *Ignis ille ſapiens tranſeuntes nos per examen ſuum non ſeuero ardore ambiet punierdos; ſed vt commendatos ſuſcipiens blando lambet attactu.* Adeò curat Deus gladium aduerſus homines non niſi ſapientibus committere. Huc referam illud Dei ad Ioſue præceptum, cap. 5. vbi ſic habet iuxta D. Hieron. de vera Circunciſ. *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos.* Etenim cauet, quòd nimis acuti ſint cultelli: quia in reſcindendis vitijs, ea placēt ſollicita cura, vt quo minori dolore & pœna poſſit, curetur animus. Ita Hieron. *Quid eſt quod tantoperè cauet, ne habeantur obtuſi? Nimis ait, acutos, vt videlicet non qui particulam corporis ſui ſenſu doloris abſcindāt; ſed multa lima, atque uſu cotis aſſiduò, tenui acie, mortiferos mentis ſenſus ſubtiliter diſcriminēt.* Vt verbum durum aduerſus fratres proferendum ob illorum correctionem, bis, & ter ad limā antequàm ſemel ad linguam perueniat. Quę enim laudatur incarnificem dexteritas quando indolenter penè caput rei abſcindit, ea procuranda eſt cuiuis, qui velit tollere animorum vitia.

Paulin.

Hieron.

§. XIX.

Dum ſanus ſit auditus, quo Dei verbum percipiatur, nullius deſperanda ſalus.

PErcuſſam Malci auriculam occidet Saluator ſanat, ſalutem hominis meditans, dum ipſe audiendi verbum Dei habeat aures. Notum illud Amos cap. 3. nimirum, *Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis, duo crura, aut extremum auriculæ ſic truentur filij Iſrael.* Id ſolùm diuinus Paſtor in illo populo deſiderabat, quòd ſaltim auriculas haberet ſanas, quibus exceptum verbum ſalutem efficeret & libertatem. Hinc manauit ſollicitudo illa, qua holti auriculam curauit, & huius rei cauſa mortem crucis amauit. Etenim cùm ſemel, & bis lapidibus peteretur, non uit inter lapidatorum manus agere animam. Quare? Pulchrè id docet D. Chryſoſtomus aiens: *Tumultuarium genus necis eſt lapidatio, & inter lapidum fragorem non poterant exaudiri vltima Chriſti mandata.* Sic bonus Paſtor curabat ouicularum auriculas capere, quæ ſi caperentur, nulla lues illarum ſalutem redderet deſperatam. Sanè vna eſt hominis infirmitas, quæ de illius facit ſalute deſperare, nimirum, ſi aures habeat, vel ſciſſas, vel obturatas. Sic vt incurabilem lamentabatur filium habentem ſpiritum turdum, homo quidam apud Marcum cap. 9. ait enim ad Ieſum: *Magiſter, attuli filium meum habentem ſpiritum ſurdum, & mutum, & dixi Diſcipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt.* Id quod eleganter premens D. Chryſologus ſermone 52. ita fatur. *Antiquus refuga vbi Deum terris reperit aduenisſe, obſtruxit aures hominum, vinxit linguam, & obſeratis humani ſenſus foribus ſpeluncæ ſuæ latebram pectus fecit, & parduit humanum, æſtimās quòd illuc auditus verbi virtus diuini nominis non veniret. Simul vt eſt dolo ſus patrem capere, parenteſque tali ſe credidit decipere figmento, vt deſperarent curari poſſe eum, qui audire non poterat.* Et quidem nullo alio deſperatam hominis ſalutem Diabolus facit; niſi obturatis eius auribus, quæcumque vincula alia etſi multa, etſi fortia mijcerat, non ſecurus eſt de præda, quamuis ferreis catenis manus pedeſque habeat conſtrictos, perdet homines, ſi vel pars ſit, qua vox diuina attentas pertingat aures. Vis ſcire quàm parua impedimenta ſint cętera vincula, vbi non eſt mentio de obturatione aurium? Conſidera Lazarum vocanti Deo ex ſepulchro reſpondentē, quali habitu proſiliat reſuſcitatus? Enim verò Ioan. 11. dicitur exiſſe *ligatus pedes,*

Amos. 3

Chryſo

Marc. 9.

Chryſol.

Ioan. 11.

pedes & manus inſtitis, non equidem vincula pedum & manus impediebāt, quominus in vitam ambularet, vbi diuinum Verbum excepit aure. Pulchre Rupert. de Victoria Verbi Dei lib. 13. cap 18. ait. *Opportune Euangeliſta hoc præſcripſit, quia videlicet conſequitur in illius vocantis voce vim facillimam extitiſſe, quæ illum pariter & viuificauit & de monumento expulit, qui cum eſſet ligatus pedes & manus inſtitis, nec pedibus nec manibus prorepere potuit.* Vni diuino verbo auribus excepto debebat quod non ſentiret impedimenta ligaminum, dum ligatus proſilit in vitam & ſanitatem. O vtinam ſanas diuino Verbo præbeamus aures, & à nullis metuemus peccatorum ligaminum, & quamuis mortis vorati faucibus, quamuis mille alijs vinculis præpediti, ſperabimus in vitam ſuſcitari. Ille timeat, & vehemēter timeat, qui à Verbo Dei audiendo longe abeſt. Concionanti Domino apud Matth. cap. 2. dicitur. *Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant.* Quibus ſtatim Dominus quaſi matrem ignoraret, ait. *Quæ eſt mater mea & qui ſunt fratres mei?* Proh bone Domine ſic matrem ignoras, & eam matrem quæ tibi præ cunctis creaturis gratior extitit? Quæ te numquam offendit? Quid nunc egit ob quod, ſaltem typicè, à te ignoratur? Sane quia concionante Domino, ipſa foris dicitur ſtare. Id ponderat D. Hier. de Vera Circ. fatus. *O myſterium! Matrem Mariam ſibi Dominus abiurat, cum extra verbi audientiam eſſet conſtituta, eo potiſſimum tempore quo verbum prædicaretur à verbo.* Eu qui à verbo audiendo abſunt, metuo ne in æternum ignorentur à verbo. Hinc licet videre quā prudenter faciunt qui aures ſuas Verbo diuino, incredibili ſolicitudine comparant. Paulus & Barnab. Act. 16. Claman ti imo laudanti demonio ſilentium indixerūt. De quo D. Ephren de ling. malo ait. *Cur Apoſtoli demonem a quo laudabantur audire renuerunt? Nonne ideo ne mundæ ac caſtæ eorum aures, impuris vocibus contaminarentur.* Sic de auriū mundicia curabant, qui per Verbum Dei ſalutem ſperabant.

Mat. 12.

Luc. 22. Dixit autem ad eos qui venerant ad ſe Principes Sacerdotum, & Magiſtratus templi, & ſeniores, quaſi ad latronem exiſtis cum gladijs, & fuſtibus: cum quotidie vobis cum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me. Sed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

§. XX.

Exilis & infirma eſt diaboli potentia aliquando, ad homines perdendos, niſi ab aliorum hominum malitia adiuuetur.

TEr in Eremo diabolus Ieſum aggreſſus fuit, nec minimum illi valuit in ferre damnum. Quid mirum? Solus tunc erat diabolus, ſolus deſcendebat in certamen, nullius hominis in Ieſum acciuerat ſocietatem, & ideo eius poteſtas fragilis, eius vix nulla, languet aliquando poteſtas diaboli, vbi homines malitiæ ſocios non habet. Argute ſatis Rup. lib. 3. de Victoria Verbi Dei cap. 5. Abraham à diabolo meditater immunitatem, Iobum, inquit, conſiderans Satan circumeundo terram, quomodo etiam non conſiderauit Abraham, Iſaac, & Iacob fidem promiſſionis habentes; & propter illam ſpem peregrinando de gente in gentem, & de Regno ad populum alterum per tranſeuntes? *Plane conſiderauit & iſtos & de ipſis ſemen mulieris naſciturum, ſed quid ageret? Quomodo bonam radicem illam corrumperet? aut quorum per manus extirparet? Verbum Dei hominem nocere eis non relinquebat.* Vbi autem non licebat dęmoni ſocijs hominibus vti quaſi impotens erat & infirmus prohibente Deo, ad inferendum alicui malum. Vis huius rei exēpium ſingulare?

Rup.

Expen-

Expende in primorum parentum ruina quantum serpens antiquus laborauit, vt fragilem fœminam prosterneret, quam facile deuicit Adamum. Adoritur fœminam, obijcit pomum, præfert mendacia, longosque init sermones, resistit in primis Eua, meminit diuini præcepti, detegit serpentis mendacium, & post multa commedit. Hinc pergit ad virum mulier iam socia serpentis facta, porrigit pomum, *deditque viro suo & comedit*. Expende transgressoris facilitatem, nihil dicit, nihil resistit; sed cum primum videt cibū, transgressionem facit: Proh dolor! ac eò potens est diaboli vis, vbi socia muliere armatur: qui solus resistentiam à fœmina patitur, modo virum sine resistentia prostrauit. Id quod notauit Diuus Anastas. Sinaita lib. 10 in Exam. aiens. *Virilior Eua apparuit in transgressione mandati: ipsa enim & sola restitit serpenti, & cum quadam obiectione & cōtētione, (calliditate superata) comedit ex ligno. Adam autem cū nihil omnino depugnasset aut contradixisset, fructus fuit particeps dati a muliere.* Vnde magis virilis Eua & resistis magis? nisi quia infirmiorem hostem fuit nacta, nimirum solum diabolum, qui tunc potens sit adperdendum, cum socium malitiæ suæ hominem habet. Hinc Christus Dominus in se armatam dæmonum æstimat potestatem Iudæis dicens. *Nunc est hora vestra & potestas tenebrarum.* Vbi notanter D. Cyrill. in Cat ait. *Dicit, quod hæc potestas est tenebris data, idest, Diabolo, & Iudæis insurgendi in Christum* Quasi vbi diabolus non habebat Iudæos, non haberet potentiam qua sufficeret Christum Dominum enecare. Heu quanta erit dæmonum in Dominum potestas, quando quidem tales socios sunt nacti! Quid mirum, quod ad illius perditionem noua & inaudita inueniantur genera pœnarum. Hinc D Chrysost. hom. de Pass. ait. *Ac cedit tamen confœderata Iudaico mors furori: volens potius se perire totam, quam tantam perdere prædam.* Quasi mors sola non auderet; sed vbi inito fœdere Iudæos socios obtinet. Heu quam sit temeraria & audax!

nai.

Cyril.

Chrysost

Matth. 26. Tunc discipuli relicto eo fugerunt, at illi tenentes Iesum.

§. XXI.

Qui Dei societatem relinquunt, nusquam non fugitiui. & miseri errones.

EXpende vim & consequentiam verborum, relicto Deo, fugerunt, non certam patriam, non firmum solum habēt, qui Deum relinquunt, imo eo ipso & errones & refugæ omnia in timore transcurrunt. Ita in præsenti meditatus est Simon de Cassia in Matthæi c. 17. inquiens. *Quia reliquerunt, fugerunt, quia relinquens Deum relinquit securitatem: ideo agitur in timorem, ideo fugit, & relinquens vitam fugit in mortem; relinquit dulcedinem, & intrat amaritudinem, relinquit fidum amicum, & inuenit hostem.* Nil aliud habet qui Deum relinquit, quam meditari fugā, quam errare per omnia, vitamq; exulis agere & fugitiui. Ita Dan. 4 Superbissimus ille Nabucdonosor, vbi sese à Deo alienauit, & ciuitatem & domū & hominum societatem amisit, factus belua fœnum manducans. De quo pulchre D. Paulin. Epist. 4. ait. *Non solum à regnis suis; sed etiam á sensibus exulabat humanis: coma tristi Leonem, vncis vnguibus vulturem, sensu & pabulo bobem referens.* Adeo miser erat, adeo errantem agebat vitam ab omnibus propriis exul, in omnibus peregrinus. Nec fœliciori ausu prodigus ille filius apud Luc. cap. 15 relicto patre, cum substātiæ suæ parte abijt in regionem longinquam. Quod expendens Chrysol. fatur. *Ecce quemadmodum sine patre census, ciuem in peregrinum, filium in mercenarium, liberum mutauit in seruum.* O misera hominis conditio, cui a patre separato vnum restat exilium, & peregrinatio continua. Quid plura? fame pene enectus, *ad hæsit vni ciuium regionis illius, & misit illum in villam suam, vt pas-*

Paulin.

Luc. 15.

Chrysol

vt paſceret porcos. Vbi gemebundus D. Chryſol. ait. *Affectionis deſertor, pietatis refuga inquieti gregis teritur & maculatur excurſu: porcorum lutulenta paſcua percurrit, vt ſentiat, quam miſerum ſit quietis paternæ beatitudinem perdidiſſe.* Ecce tibi quam inquietam, quam erraticam ducant vitam qui Deum relinquunt crebris agitati excurſibus & fugis, nil habentes, quo quiete fruãtur. De illo reproborum primate Caino dicitur Gen. 4. *Egreſſuſque Cain à facie Domini & habitauit in terra Naid.* Expendit verbum Najd Philo lib. de Cherubim, cui ſonat commotio, vnde fatur. *Neceſſe eſt, vt ab imaginatione Dei digreſſa cogitatio, nauis inſalo iactatæ more, ventis interſe confluentibus vltrò citròque feratur patriam domumque nacta agitationem.* O gregiam patriam & domum eorum, qui à Deo ſeparantur! ea eſt commotio & agitatio, nullibi firmi & ſtabiles; ſed in omnibus fugitiui & peregrini. Hinc acute notat D. Paulinus Epiſt. 2. de Chriſto Domino oſculante ludam. *Oſculum*, ait, *non ideo ſuſcepit, vt pacem proditoris accipere ret; ſed vt ſuam ab alienato reciperet.* Etenim qui a Deo ſe alienant, eo ipſo alieni ſunt à pace & tranquillitate.

Chryſol.

Gen. 4.

Paulin.

§. XXII.

Chriſtus Dominus comprehenſus & captus eſt non alio, quam amicitiæ illice.

NOn fidit proditor carnificũ phalangi, nou fuſtibus & armis, vt Dominum capiat, vni oſculi & amicitiæ ſigno plus omnibus confidebat, quo illice beneficentiſsimum Deum traxit ad laqueos. Sic ipſe Dominus quæribundus apud Ierem. dicebat. *Venatione ceperunt me, quaſi auem inimici mei.* Et quidem vt capiantur aues, præter laqueos, illices & eiuſdem vocis parantur aliæ, à quibus tracta auicula, dũ conſortium, ora & ſocietatem quærit, incurrit mortis laqueos. Quomodo aliter capiendus foret diuinus ales? Et oſculi & congeneris vocis illice illaqueatus eſt. Infandam ãbneri mortẽ ſic Dauid 2. Reg. 3. lamentabatur. *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in compedibus, coram viro iniquitatis cecidiſti.* Quæ verba melius in rem præſentem expẽdit Theodoretus quæſt. 13. inquiens. *Non in acie es ſuperatus, & tanquam bello captus es ligatus; ſed ſimulatio amicitiæ tibi vulnus intulit.* O ſumme & fortiſsime Rex Chriſte, ecce quali aſtu caperis, eo nimirum quo perpetes & velociſsimæ caperentur aues, caperis non aperto Marte, non in bello, non viribus creaturarum; ſed conſortis ore, ſed amicitiæ illice, ſed beneuolentiæ ſigno! Huc ſpectauit D. Paſchaſ. lib. 3. in Thenos fatus. *Ergo ipſe eſt Aquila quæ dũ prouocat pullos ſuos ſcilicet Iudæos ad volandum, expandit alas ſuas ſuper eos, & aſſumſit atque portauit in humeris ſuis, laqueo eorum captus eſt in inſidijs.* Quando caperetur perpes & diuiniſsimus ales; niſi vt quando filijs proſpiceret, ad illos ſubportandos ſeſe inclinaret? Quomodo capi potuiſſet aquila grandis, niſi filiorum infirmantium inſidijs? niſi efficto chariſsimorum pullorum modulamine, vt dum in oſcula & amplexus filiorum ruit, teneatur inimicorũm laqueis? Recte D. Ambr. tract. de Interpellatione Dauid Chriſto Domino retulit, id quo Prou. 5. iuxta Sept. vocatur, nimirum *ceruus amicitiæ.* Vbi ſic pergit Ambr. Fertur huiuſmodi ceruorum eſſe ſimplicitas, vt cum his nonnunquam ſocietatem ineant, qui ipſos inſectantur. Nam cum ſe exagitari viderint his ſe equitibus annectunt, qui miniſterio fraudis appoſiti fugæ ſimulatione, ſpe ſocietatis inductos ad retia vſque deducant. *Ita ergo Dominus Iudæis dolum ſibi aſtruentibus miſcebatur, & ſocietatem oſculumque Iudæ proditoris aſciuit, cuius ſimulatione funeſta vſque ad crucis laqueos & paſſionis retia acceſſit.* Hæreo in illo, quod ſæpe repeto, nimirũ Dominum inſidijs ſimulatæ amicitiæ captum eſſe, an ipſe ſimulationis & fraudis inſcius? Abſit, imo hoſtiles animos fraudeſque optime norat & percalluerat, verum ſic hominum coluit amicitiam, vt ne illius ſignum præteriret, eligeret incidere in fraudes & trucidari.

Thren. 3.

Prou. 5.

Amb.

An non

An non audisti canoras illas & crudelissimas Sirenes? ea canebant dulcedine, quam ne præterirent homines eligebant naufragia, & laniationem miserabilem. De quo accipe Casiodorũ l. b. 2. Variar. Epist. 40. Sic fantem. *Sirenas in miraculum cantasse, curiosa prodit antiquitas; & quamuis nauigantes fluctus abduceret, carbasa ventus inflaret, eligebant suauiter decerpi, in scopulos incurrere, ne tantam paterentur dulcedinem præterire.* Et quidem nouerat Dominus crudelissimæ fraudis oscula, & amicitiæ simulationem, tamen adeo illi dulcis erat amicitia cum hominibus, vt prudens eligeret discerpi, ne illius vel signum præteriret. Et heu quã misere captus illo crudeli signo amicitiæ! quam crudeliter raptatus fertur! ad quos scopulos non alliditur? per quos tribulos actus non cogitur & crudelissimam lanienam ire?

Casiod.

CAPVT II.

De Chaipha.

CAPTVM Dominum tumultuariè raptant nefarij carnifices, & ciuitatem cum præda ingredientes ad viciniorem Annæ domum appropinquarunt. Is erat Caiphæ Pontificis socer, qui maxime lætat⁹ iubet vinctum Iesum cum primum Pontifici genero transferri. Ecce tibi in domo Caiphæ aderat Pontificius conuentus seniorũ omnium Pharisæorum, & Scribarum medius sedebat ipse Caiphas, penes quem erat sacer apex illo anno. Huc Dominus plenus clamoribus probrosis, plenus iniurijs & irrisionibus, rudẽtibus ligatus approximauit. Stetit reus ipsa sanctitas coram nequitia iudicante: interrogatur de doctrina, & respondens à seruo sustinet indignissimam alapam. Quando Dominum feri homines verberant, diabolus discipulum Petrum vehementer colaphizabat, vsquedum, ancillula terrefaciente, tantum Magistrum abnegaret. Intereà falsorum testium testimonia trutinantur, adeò falsa, vt vel ab iniquissimo iudice fuerint reprobata. Qui ab illis supersedens Iesum adiurat in nomine Domini, an filius Dei sit: cui accinente Dono Pontifex furia percitus vestem scindit, Iesum blasphemum pronuntiat, & reum mortis omnium suffragio declarat. Quis numeret quæ hinc aduersus Saluatorem effunduntur iniuriæ? Nulli non licet eius fulgentissimam sputis commaculare faciem, maxillas percutere, capillos vellere, milleque modis in illum insultare. Mediũ constituunt in atrio: oculos diuinissimos panno operiũt, percutiunt fuste & pugno venerandum caput, præmissa salutatione regali. His transigitur nox, & summo mane seniorum iterum initur concilium, iterum Iesus examinatur, & pronuntiante Caipha remititur ad Præsidem Pilatum, vt eius sententia cruci suffigatur. Hoc concilij decretũ proditoris Iudæ malitia sustinere non valens, male & sero pœnitens refusa in templo pecunia periturus volauit ad laqueum.

Ioann. 18. Et adduxerunt eum ad Annàm primum: erat enim socer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius. Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis: quia expedit vnum hominem mori pro populo.

§. I.

Pulchra & elegans Christi Domini patientis ponderatio.

IAm habes quod stupore plenus expauescas, nimirum Deum nocentum, viliumque hominum manibus traditum, cuius illi virtutum cumulo abutantur. Quod eleganti & ponderosa antithesi demiratus D. Theodorus Studita serm. de Domini supplicio fatur. *Cogitemus, fratres, ingens hoc atq; ineffabile arcanum. Qui animorũ consilia retegit*

Studit.

retegit Deus, omnéque perſpicit humanum cogitatum, hic ille eſt, qui capitis ſiſtitur iudicio; qui præpotenti iuſſu vniuerſa librat, hic ille eſt, qui in ſceleratorum manibus deditur; qui obligatam in nubibus vndam ex æquo tempeſtiuè inſerit ſolo; hic ille eſt, qui colligatus raptatur. Qui cœlum palmo ac terram menſus pugillo eſt, lancéque montes librauit; hic ille eſt, qui ſerui pulſatur dextra: qui florum varietate vber imbuit terræ: hic ille eſt, qui ſpinis ingloriè coronatur; qui in pomario vitalem arborem conſeuit: hic ille eſt, qui ligno infœlix pendet. O immania & inaudita miracula, quæ tunc intuitus Sol defecit, & Luna contenebrauit. Equidem hoc innatum hominibus eſt, vt magis doleamus, & expaueſcamus illius vicem, qui à florentiſſimo ſtatu in abiectiſsimam fortunæ miſeriã deuenit, à puppi ad ſentinam deſcendit, à gloria cecidit in infamiã. Quis igitur non doleat, non expaueat in Chriſto Ieſu, hanc viciſsitudinem rerum immanium? Quis non lacrymetur ad hanc miſerandam Chriſtiferæ maieſtatis mutationẽ? Quis tantæ gloriæ & Imperio natum ſiccis oculis videat, humo á Ganeonibus raptari, ſputis fœdari? Sic quæ non rapuit bonus Ieſus, exſoluit; ſic Adami pœnas ipſe ſuſcipit miſerabundus. Id quod eleganter perſtringit D. Cæſarius Naz. frater, lib. quæſtionum aiens, omnia debita primi parentis Chriſtus pro illo ſubiuit, pro illius obedientia abiecta factus obediens vſque ad crucem: ille per Euam tentatus comedit, hic tentatus â Diabolo non comedit; ſed ieiunus fuit quadraginta diebus. Ille voluit fieri Deus; hic cùm eſſet Deus, pro illo factus eſt mortalis. Ille ex paradiſo in hunc locum laborioſum relegatus eſt: *hic pro illo è cœlo dilapſus illius vitam ſuſcepit: pro luce inacceſſibili habitans antrum huius mundi tenebricoſum, pro Angelis circumdatus à beſtijs; pro hymnis, & cantilenis cœleſtibus audiens calumnias, & contumelias.* Huc vſque Cæſarius.

Cæſar.

§. II.

Illi tribuuntur omnium crimina, & flagitia, qui author erroris fuit.

COmprehenſus Chriſtus, nullus Euangeliſta meminit, quòd fuerit ad Annam deductus; niſi Ioannes; ſed potiùs omnes Caiphæ tyrannidem, & ſcelus enucleare feſtinãt. Imò ipſe Ioannes vix aliquid notat in deductione ad Annam, totus poſitus in præferendo Caipha. Quid plura? Meritò vnus Caiphas pungitur, & ſugillatur à cunctis, ipſe enim primus fuit author funeſtæ paſsionis, & crucis. Sic notat Ioannes dicens. *Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis: quia expedit vnum hominem mori pro populo.* Memini ex Geneſ. 10. in Ægypto Pharaonem vehementer percuſſum á Domino, quòd Saram vxorem Abrahami ſibi raperet; ſed & poſtmodum c. 20. dicitur Abimelech Rex Geraræ eamdem Saram ſibi vſurpaſſe, adeò impunè, vt ſolùm in ſomnis admonitus fuerit illã viro ſuo reſtituere. Quæ rei cauſa? Cur ambo eiuſdem rei criminis cùm exiſtunt, alter duriſsimè caſtigatur; alter nullum accipit ſupplicium? Rationem reddit D. Ambroſ. de Abrahã, c. 1. dicens. *Forta aſſis te moueat, qua ratione Pharao ab omnipotenti Deo ſit afflictus, cùm & ipſe ignoraret, vxorem eſſe Abrahæ Saram, quam ſororem audierat: Abimelech autem nullam pœnam receperit. Verùm Aegypti Regem noueris ducem fuiſſe vitiorum.* Meritò Deus in duces, & authores vitiorum iraſcens, reliquos quaſi præterit, nec aliorum meminit iniurias in comparatione eorum qui principes in malitia extiterũt. Huc ſpectat illud 4 Reg. cap. 3. quando Rex Moab Iſraelitico exercitu cinctus, & penè oppreſſus filium ſuum iugulauit in muro; ſic enim ait textus. *Cùm vidiſſet Rex Moab præualuiſſe hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladios, vt irrumperent ad Regem Edon, & non potuerunt, Arripienſ-*

Gen. 10.

Amb.

4. Reg. 3.

ripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum, & facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo. Burgensis, & Lyra expendunt illud, & facta est magna indignatio in Israel, & Deum asserunt authorem indignationis illius, quasi Deus videns nefarium Regis facinus sacrificantis filium maxima scandescens ira in Israelitas desæuierit, illosque vehementer calamitate contriuerit. Sed cur nefaria Moabitarum videns, illa quasi inulta præteriens & obliuiscens desæuit in Israelitas? Iam
Psal.105 id exponebat Psaltes 105. vbi de Israelitis inquit. *Immolauerunt filios suos dæmonibus.* Fuit sanè hic mos Israelitis nefariissimus, qui filios suos dæmonibus iugulabant, ab hisque Rex Moabita nefarium facinus didicit. Quocirca Deus sapientissimus iniquitatum vltor præteriens Moab, Israelem meritò conterit & affligit, vtpotè authorem & ducem tanti criminis. Quo spiritu Ioannes nefaria Annæ subsilens, totus est in prodenda Caiphæ malitia, quia ipse erat primus, qui dederat consilium de enecando Domini Christo.

Text. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus, & alius Discipulus. Discipulus autem ille erat notus Pontifici, & introiuit cum Iesu in atriũ Pontificis: Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo Discipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum.

§. III.

Suspectus amor in Deum sit, qui sine vllo metu & timore est.

HEV quàm incautè Petrus amoris in Deum adeò laxauit habenas, vt nihil sibi timeret. Accipite D. Augustin. in Psalm. 96. *Petrus, qui audaci dilectione sequebatur, timida trepidatione ter negauit*, vt vel hinc tibi amor suspectus sit, cum quo non venit Dei metus, propriæ infirmitatis timor. Vtinam tantus amator discereret & timere, minimè ab hostilibus incursibus vinceretur. Quandoquidem S. Theophilus Alexandrin. epist. Pas. 3. à sanctis pueris Machabæis immania videns superata tormenta, hanc causam inuictæ fortitudinis inuenit, quòd Dei timore armarentur. Etenim post recensitas sartagines, & alia cruciatuũ innumera tormenta sic pergit. *Et tamen inter hæc omnia paradisum deambulantes, non sentiebant quod patiebantur; sed quod videre cupiebant. Mens enim Dei timore vallata flammas superat, varios tormentorum spreuit dolores.* Equidem valdè amabant, qui se pro Deo atrocibus obtulerant tormentis; sed & timebant, quo timore muniti & confirmati tyrannorum rabies, cruciatuum dolores inuicti premebant. O time, & time vehementer quisquis amator Dei es, suspectus amor tibi sit sine timore. Nonne apud Isaiam cap. 6. Seraphin ipsa timebant? Equidem velabant faciem, & supra Dominum volitabant, instar auis, quæ summo desiderio prædæ circumuolitat; sed metu aliquo retardatur, pugnatque in ea cum timore desiderium. Eleganter Forerius ait: *In facie velata reuerentiam tantæ maiestatis cogita, coniunctam tamen summo videndi desiderio: neque prætereas, quòd cùm igniti sint, & toti amore ardeant, adhuc tamen verecundè, & reuerenter se erga Dominum gerant.* Hunc affectum timoris & metus amantium pectoribus inserere cupiebat summus hominum amator Christus Dominus, qui vt suos amabat, sic in passione nihil tam timebat, quàm eorum periculum. Quò refert Diuus Hilarius illud, *Cœpit pauere, & mœstus esse; &, tristis est anima mea vsque ad mortem* Non mortem adeò expauet Dominus, non ingentia tormenta, non rabiem inimicorum timet. Quid ergo? *Metuit, ne*

Aug.

Theoph.

Isai. 6.

For.

Hilar.

ſe Deum abnegent Diſcipuli, quem cæſum, & conſputum, & crucifixum eſſent conſpecturi. Neſcit diuinus Amator eſſe ſine metu, neſcit amare ſuos, & non timere, vt iam tu non ames ſine metu.

Peluſ. Id quod attigit D. Iſidorus Peluſiota, vbi ait: *Sponſa Dei es, amaris cum timore, ama & time*, quandoquidem amatorem tuum cernis timere de tua infirmitate, cur tu audes amare ſine metu? ama equidem, ſed & diſce timere. Quippe timor reliquas omnes virtutes confirmat, & vitijs aditum obcæcat. Iſai. 11. *Et requieſcit ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilij & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & repleuit eum ſpiritus timoris Domini.* Expendo quod de ſpiritu timoris dicit, nimirum repleuit eum. De quo acutè D. Paſcaſius libro 3. in Matthæum. *Noüiſſimè autem velut quiddam ſpecialius, ác ſi municipium diſcretionis ab omni labe peccati, intulit dicens, & repleuit eum ſpiritus timoris Domini. Nã enim quoſcumque repleuerit capaces alterius rei eſſe plenitudo timoris ſinit.* Hæc ille.

Iſai.11.

§. IIII.

Maximo detrimento homo ſui cordis intima non luſtrat penetrabilia.

ECce tibi primum D. Petro præcipitium obiectum, quòd ſiaret ad omnium foris. De quo Drogo libro de paſsione loquitur. *Propterea negabat, quia intus eſſe nolebat.* Heu quanto ſe opponunt periculo, qui ſui cordis arcana non luſtrant, qui intra ſe, aut nunquam, aut ſerò volunt eſſe. Et quidem maior ille filius, qui Luc. 15. apud patrem remanſerat, reuertentis iunioris feſtum cùm ex agro rediens percipere, noluit intra domum paternam ingredi, ſic ait. *Erat autem filius eius ſenior in agro, & cum veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam, & chorum: & vocauit vnum de ſeruis, & interrogauit quid hæc eſſent. Iſque dixit illi, frater tuus venit, & occidit patens tuus vitulum ſaginatum, quia ſaluum illum recepit. Indignatus eſt autem, & nolebat introire.* Quid plura? hoc vnum illius ruinam & perditionem oſtendebat, vbi introire recuſat, vbi intus eſſe non vult, paternis epulis indignus cenſetur, & meritò à paterno excluditur conuiuio. Accipite D. Paſcaſium, de corp. & ſang. Dom. cap. 22. illius ſic elucidantem querelam. *Tot annis ſeruio tibi, nunquam mandatum tuum præteriens, & non dediſti mihi hœdum ſaltem vt cum amicis meis epularer. Et quã iuſtè, quia profectò cæcatus mente, noluit intrare intus, nec corde repœnitere. Idcirco prorſus ex omnibus bonis paternis nec hœdum indulgentiarum meruit acquirere.* O vtinam hinc omnes diſceremus quantum ſit malum intus cordis noſtri habitaculo non morari! Heu quoties ſeniores in Dei ſeruitio, quia intus ſecum eſſe negligunt, foris manentes à bonis paternis excluduntur! & minimis offenſi in irreparabile damnum incidunt. Id vt probet Petrus Damianus in Apolog. de contemptu ſæculi, cap. 21. inquit. *Quod profectò Eſau patenter inſinuat, qui cùm de agro nudus ſe quæritur laſſum, damnoſum valde cum fratre pepigit cõmercium.* Et adeò damnoſum commercium pepigit, vt illo hæreditario primogenio ſe priuaret. Quid non amitteret qui totus foris in agro, & nunquam intus inueniebatur? Vnde prudenter D. Nilus in Aſcetico cauet. *Si quis nondum aptus eſt ad pugnam, domi ſine detrimento maneat, & ſalutem in quiete ſine periculo tueatur.* Talis erat Ieſus Naue, *de quo ſcriptum eſt: Seruus autem Ieſus cum ſit adoleſcens, e tabernaculo non egrediebatur. Nouerat enim eos, qui ad campum, id pugnam præproperam egrediuntur, à fratribus carnis, & corporis amicis occidi ex hiſtoria Abel admonitus.* Non eſt in fratribus, in amicis, ſecuritas in agro, væ tibi ſi præproperè egredi foras cogeris, etiam ab amicis, à fratribus, à tua ipſius carne, corrues trucidatus. Non properaſſet Petrus egredi in certamen, & ſeſe incolumen ſeruaſſet.

Luc.15.

Paſc.

Dam.

Nil.

Ioſ.

§. V.

§. V.

Suſpecta ſit ipſa ſalus, quæ per mulieres fiat.

DIſcipulus ille Pontifici notus dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum: & quidem non poterit Petro non eſſe damnoſa hæc introductio ad Chriſtum, quandoquidem per fœminam introducitur. Hic Ambroſ. *Vbi negat Petrus? In prætorio Iudæorum, ibi negat, vbi Chriſtus captus, vbi Chriſtus ligatus eſt; quomodo enim non erraret, quem intromiſit oſtiaria, & interrogauit oſtiaria?* Non bona ſæpè ductrix fœmina, etiam ſi ſemel ad Chriſtum ducat, te faciet alias errare, non ſe illi committat ſine metu quiſquis recta via ad Deum pergere ſtatuit. Fratres illi duo Zebedæi filij Chriſti in regno cupiebant primas obtinere, cõmittunt rem matri, illa Magiſtrum adit, cui ait: *Dic, vt duo filij mei ſedeant in regno tuo, vnus à dextris, alius à ſiniſtris.* Expende, quid petat mulier, vt filius ſedeat à ſiniſtris Dei. Proh fœminæ ſtultitia! ſiniſtrã petis tuis filijs? Pulchrè D. Chryſoſtomus in Catena ſic Domini voce reſpondet. *Neſcitis quid petatis. Ego vos vocaui ad partem dexteram de ſiniſtra, vos veſtro conſilio curritis ad ſiniſtram: ideò forſitan per mulierem res agebatur.* Quid mirum, quòd homines ad ſiniſtram currant, ducente fœmina? Vbi mulier dux eſt, caue ruinam & perditionẽ. Huc ſpectabat Alcuinus, quando totam primi pomi malitiam in eo ponit, quòd à fœmina fuerit acceptũ. Sic enim ſermone de Natiuitate Virginis, alloquitur Mariam. *Exuge, Domina, virus hoc mortiferum, quod de pomi ſui reliquijs Eua nobis propinauit.* Vbi pondero illud, de pomi ſui reliquijs, quaſi totum illius venenum huc referat, quod fuerit à fœmina nobis relictum & propinatum. Quocirca non prætereunda D. Chryſoſt. ponderatio hom. 9. in 1. epiſt. ad Timoth. vbi primos parentes immediatè poſt peccatum in iudicium vocatos animaduertit, & illorum excuſationem notat his verbis. *Mulier quidem crimen extuſans ait, ſerpens decepit me; Adam verò non ait, mulier decepit me; ſed mulier dedit mihi de ligno, & comedi.* Enim verò ſatis credidit ſe excuſatum à crimine, ſi tantùm oſtenderet ibi interceſſiſſe mulierem, qua duce facilis futurus erat error. Vnde meritò expendẽs Chryſoſtomus vbi ſuprà, illud Paulianum. 1. ad Timotth. 2. *Mulieri docere non permitto*, ſic rem conficit: *Semel docuit mulier, & cuncta peruertit, idcirco inquit Paulus, vitra nõ doceat.* Quod ego in præſenti aliter dixerim, nempe millies negotia hominum aggreſſa eſt mulier, & ſæpe omnia peruertit; ſtultus erit, & mentis inops, qui iam illarum communicationem non fugiat.

Amb.

Matth. c. 20.

Chryſoſt.

Alcuin.

Chryſoſt.

1. ad Timot. 2.

Text. Pontifex ergo interrogauit Ieſum de Diſcipulis, & de doctrina eius. Reſpondit ei Ieſus: Ego palàm locutus ſum, &c. Hæc cùm audiſſet vnus aſſiſtens Miniſtrorum, dedit alapam Ieſu dicens, ſic reſpondes Pontifici?

§. VI.

Alapa Chriſto Domino inflicta adeò illi probroſa extitit, vt auidiſſimum eius patiendi animum poſſet quoad nos ſatiare.

VIdiſti aliquando eſurientiũ conuiuarum acies primo â ferculo hebetari? Equidem ſolet adeò pinguis & adipeus cibus in principio conuiuij miniſtrari, qui auidiſſimos quoſque explet & exſatiat. Auidiſſimus ærumnarum Dominus ad paſſionem accedebat dicens: *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum*, nimirum, iuxta Tertullian. aduerſus Marcion. *Figuram ſanguinis ſui ſalutaris implere concupiſcebat.* Hoc erat illi maximè in optatis, ſi paſsionis calicem exhauriret, ſi dolorum veſceretur pane.

Luc. 22.

Tert.

Et ecce tibi Miniſtri manu in principio accepit alapam, qua ingens patiendi auiditas quoadnos expletur, & exſaturatur. Accipite Rupertum Illud Ieremiæ 2. expendentem, nimirum: *Poſt gloriam miſit me ad gentes.* Vbi ſic fatur. *Quàm bonus eſt vnigenitus, qui cùm in forma Dei eſſet, propter nos accepit formam ſerui, atque poſt gloriam claritatis, quam habuit apud Deum, priùs quàm mundus fieret, ſaturatus eſt opprobrijs, dans percutienti ſe maxillam.* Proh immaniſsima ſerui manus, quæ ingenti Chriſti patiendi fami prætendis ſatietatem! quæ exples inexplebilem opprobriorum ſitim! quæ ſummam tormentorum appetentiam exſaturas! Sanè vt primùm ſic maximum fuit hoc Chriſti Domini opprobriũ, quòd diuiniſsima eius facies à vili ſcutra in Principum conſpectu, arridentibus cunctis fuerit verberata. Cuius de decus inde ponderarat Ierem. Thren. 3. quòd illo propè infinita patiendi auiditas in Chriſto fuerit exſatiata Vnde poſt Rupert. eleganter Ierem. verba põderans D. Paſcaſ. lib. 3 in Threnait. *Oſtenditur auiditas deſideriorũ, cùm dicitur, Dabit percutienti ſe maxillam, & ſaturabitur opprobrijs, quoniam omnis ſaturitas ex auiditate ſumendi naſcitur.* Quaſi innuat, quòd minimè Deę faciem ſuam alapæ abijceret; niſi auidiſsimus eſſet opprobriorum, euenit verò illi, quòd famescenti, & auidiſsimo in conuiuio accidit. Is qua eſt auiditate prima fercula non tam mandit, quàm vorat, quã glutit, quæ aliquando vt pinguia & adipea ſunt, ſic auiditatis acies hebetant, & exſatiant. Cuiuſmodi erat inflictæ Domino opprobrium alapę, potens auidiſsimam, imò rabidiſsimam famem exſaturare. Ecce vobis diuinus Iob c. 16. rabidiſsimos hoſtes in opprobria & contumelias inhiantes, alapa accepta exſatiat, ait enim: *Aperuerunt ſuper me ora ſua*, nimirum more canum fame rabida prædæ inhiantes, *Et exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.* Vbi D. Gregorius ſic animaduertit *Poſt percuſſionem maxillæ aptè ſubiungitur, ſatiati ſunt pœnis meis.* Quomodo aliter exſatiari poſſent rabidiſsimæ fames? Quomodo qui opprobrijs immittẽdis inhiabant, inuenirentur ſaturi, niſi alapis percutientibus faciem? Et hoc lobo non accidit; ſed Chriſto Domino, cui inflicta alapa poſſet immenſam & infinitam patiendi auiditatem quoad nos exſatiare. Fallor, ſi hic nata non fuit illa nouorum tormentorum excogitatio in Dominum, quandoquidem qui ſatur eſt, nota fercula faſtidijt, nouaſque ciborum formas meditatur, quibus auiditatem acuat. Sic Dominus primo alapæ opprobrio exſatiatus, iam faſtidit communia mortis, nouis & inauditis opprobriorum generibus inhiat, nouas patiendi formas tractat, ſi tradatur ſpinis coronandus, conſpuendus, poſt habendus Barabbæ, & ſi nouа & inaudita ſuſtineat alia. De quibus propter nouitatem inauditam dicat apud Lucam, *Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare*; nimirum, vt explicat Leontius Ætolius, quaſi dixiſſet, *hoc pæſcha vobis tradere deſidero, nouas ſcilicet res.* Antiquas paſchæ iugulationes, veteres effuſiones ſanguinis prorſus faſtidio, noua dolorum genera medita da ſunt, vt illa auidè ſuſtineam, qui in primis alapã ſerui ſuſtinui adeò indecoram & probroſam, vt nullum commune dedecus eminere poſſet præ illa. Huc Cæſarius Naz. frater, dialogo 4. vbi inquit. *Eum qui vnam percuſſus maxillam, etiam alteram præbet, definit, qui pondus diei & æſtũ in eo tentationum ferat, Dominus, tanquam omne opus laborioſum ſui mandati promptè impleuerit.* Ecce tibi qui patienter alapam ſuſtinet, omne laborioſum opus impleuit, ſummo labore adimpletus reliqua contemnit, & reputat leuia.

Rupert. Hiere. 2

Paſc.

Leont.

Cæſar.

Iob. 16.

Greg.

§. VII.

Ea eſt hominum temeritas, & rabies, vt in diuinam faciem audeant.

QVàm verecundi & tremuli Cherubini vix intueri audent Domini faciem

faciē, non refugit temeraria homuncionis manus vulnerare. O effrænem hominum rabiem, quo peruenire putas, quando quidem deificam cōtemnis, & proculcas faciem? Premebat D. Cyrill. Ierosol. illud Isaiæ Iudæorum populo dictum, nimirum, *Ecce Saluator tibi aderit*: & merito quærit cur vates cauerit Saluatoris nomen proprium prædicere: de quo Catech. 10 sic fatur: *Saluator apud Iudæos Iesus dicitur; prophetica enim gratia Dominicidas Iudæos prædidens occultauit appellationē, ne si apertè præsignissent, promptiùs illi insidiarentur.* Proh Deus immortalis! immensa Dei pulchritudo, quæ beatorum intuentium ad se rapit affectus necessario, sibi à miseris hominibus cauet, & non vult noſci, ne auidius ab illis contemnatur. Merito huc reuocandus D. Irenæus, lib 4 contra hær. c. 37. vbi hanc reddit rationem, cur diuinitas lateat sub carne, nimirū, Deus, ait, *Hominibus ostendens Deum, Deum autem exhibens hominem, & inuisibilitatem quidem Patris custodiens, nequando homo fieret contemptor Dei, &c.* Quid in homine miserabilius cogitari posset, quàm quòd is esset, qui parentem Dei spueret, & contemneret faciem? Vos omnes compello Theologos, qui indignamini Scotum, quòd dixerit, suspendi posse amoris affectum, ne feratur in Dei clarè vitam faciem. Ecce quid longè miserabilius in homine Irenæus meditatur, cuius tantam putat esse temeritatem, vt diuinissimam Dei apertè vitam faciem auderet contemnere. Heu temerarios hominum ausus! Heu effrænem pueueris humani rabiem! Nec te moueat, quod dicat Irinæus, diuinam faciem clarè viam posse à peccatore contemni; posse quidem non de lege ordinaria, sed in eo casu, quo Deus liberum hominis arbitrium reliqueret, nec extrinsecùs efficaci prouidentia protegeret. Id quod apertè docet Scotus in 4. dist. 49. q. 6. §. *dico ergo* Quam sententiam Scoti refert, & explicat in dicto sensu Vazquez. 1. 2. q. 4. art 3. disput. 18 cap. 1.

Isai. 62. Cyrill. Hieros.

Iren.

Scot. Vasq.

Text. Respondit ei Iesus: Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem benè, quid me cædis?

§. VIII.

Nullum tempus intempestiuum, vt animæ negotietur salus.

VInctus Dominus, & crudeliter à Ministro percussus non irascitur; sed blandis verbis percutientem ad salutem allicit. Nunquam non tempestiuus est Dominus, vt salutem suggerat, nunquam non tempestiuè à Domino petitur salus. Id quod eleganter docet D. Chrysost. hom. 1. in Acta fatus. *Ne quis arbitretur intempestiuum esse de salute sermonem, eo quod nunc non est dies quadragesimus. Nam hæc est quod vrit animum meum in huiusmodi rebus, obseruari tempus. At qui Eunuchus ille cùm esset barbarus, & iter faceret, essetque in via publica, non exquisiuit opportunitatem; sed ne carcerarius quidem ille cùm esset inter vinctos, conspiceretque Doctorem cæsum ac vinctum, præsertim cùm id temporis crederet illum in carcere manſurum. Hic autem plerique qui nec carcere sunt, nec itinere, proferunt salutis suæ negotium.* Hæc Chrysostomus, quibus attigit duas huius rei. Altera est Eunuci, qui 8. Act. cùm esset in via videns aquam continuò petit, vt à Philippo baptizaretur: altera est carcerarij, qui Act. 16. aperto carcere inueniens Paulum inter vinctos vinctum, & cæsum, statim consternatus ait: *Domine, quid me oportet facere, vt saluus fiam?* Intempestiuum fortè putaretur tempus, vt carcerarius ille de salute ageret, quādo Doctor vinctus, & cæsus in carcere tenebatur. Expectasset occasionē aliam tempestiuiorē; sed nulla non est tempestiua occasio, vbi salus animarū procuratur. Vnde prudens ille carcerarius non exquisiuit aliam opportunitatem, quamuis

Chrysost.

Act. 8.

Act. 16.

eſſet inter vinctos, conſpiceretq; Doctorem cæſum, & vinctum. Miratus
Iſai. 52. Iſaias c. 52. pulchritudinem illorum, qui ſaluti animarum operam nauabant, dixit. *Quam pulchri pedes euangelizantium pacem.* Quæ verba ponderans & expendens Tertul. lib. 5. contra Marc. cap 5. ſic transfert: *Quàm maturi pedes euangelizantium pacem.* Et merito, nunquam enim non tempeſtiua, & matura, & temporanea euangelizatio, & pacis annunciatio, etiam inter vincula, inter vulnera, inter contumelias, vel acceptas, vel datas.

§. IX.

Chriſtianus parili affectu omnes proſequatur, etiam hoſtes.

NVlli pacifica magis verba daret Dominus, quàm crudeliſsimo percuſſori dedit; *Si autem bene*, inquit,
Amb. *cur me cædis?* Vnde D Ambroſ. Pſalm. 37. hæc verba ponderans ait. *Vide quemadmodum quaſi vir iuſtiſſimus, & quaſi is qui ſe vindicare non poſſet, puerili quodam loquebatur affectu.* Et quidem notanter dixit, puerili loquutum fuiſſe Dominum affectu, quaſi puerulus, qui amica & inimica, noxia & ſalutaria affectu parili præſumit. Sic Dominus placidè & amicè tractat nocentiſsimos etiam percuſſores. Huc ſpecta-
Mach. bat D. Macharius hom 8. ſic æſtimans Chriſtianã gratiam. *Gratia omnia membra, & cor ſedat, ita vt anima præ nimio gaudio videatur eſſe velut puellus mali neſcius. Nec in poſterum homo condemnat Græcum, aut Iudæum, peccatorem vel mundo deditum; ſed interior homo oculo puro omnes reſpicit, gaudetque de vniuerſo mundo, planéque exoptat venerari ac diligere tam Græcos, quàm Iudæos.* Fœlix qui hac repueraſcit infantia, qua omnibus dulcis & pacificus, nulla nouerit perturbatione commoueri & affligi. Viſi fuerunt ſponſæ, Cant. 2. ſexaginta viri bellatores ex fortiſsimis Iſrael, omnes tenentes gladiũ, qui æternæ quietis pacifici Salomonis ambiebant cubile. De quibus verba faciens Dominus, Luc. 11. aiebat: *Oſtium clauſum eſt, & pueri mecum ſunt in cubili.* Idem ab ſponſa viri bellatores & fortiſsimi habẽtur, & à Deo pueri vocantur. Cur ita? An quia tota Chriſtiani duelli militia in eo ſita eſt, vt omnis perturbationis expertes, per infantilem ſimplicitatem quieti & pacifici pacis regnum potiantur. Ita planè D. Gregorius Niſſen. homil. 6. in Cant. hæc duo loca componit, & explanat ſatis. *Quando enim qui fœmori accinxit enſem attendendo vitæ ex virtute agendæ, expulit animi perturbationem, tunc infans ætate eſt expers animi eiuſdem perturbationis. Non enim ea ætas immatura capax eſt eiuſmodi perturbationis. Idem ergo eſt dicere armatos eſſe circa lectũ & infantes, vna quippe eſt impatibilitas, quandoquidem hi non admiſerunt; illi verò eiecerunt animi perturbationem.* Ecce vobis Chriſtianorum heroum fortitudinem, & arma, non vt hoſtes hoſtiliter depellant; ſed vt amputata in ſe omnis perturbationis cauſa, quaſi modogeniti infantes pacifici, & dulces omnibus exhibeantur. Huiuſmodi puerum agebat Dominus omnipotens, quando percuſſus à ſeruo nullam animi perturbationem patitur; ſed manſuetus reſpondit & blandus. Meritò Iſaias c. 9. *Iſai 9.* ait. *Ecce puer natus eſt nobis*, de quo Clem. Alexand. 1. Pædag. cap. 6. *Quid eſt ergo puer? infans, ad cuius imaginem nos infantes ſumus, ò magnum Deum! ò perfectum puerum!* Planè perfectus puer, vtpotè perfectè imperturbabilis, qui medijs perturbationum cauſis parili omnes affectu, eoque manſueto & blando inimicos etiam amplexatur.

Luc. 11.

Niſſ.

Matth. 28. text. Principes autem Sacerdotum, & omne Concilium quærebat falſum teſtimonium aduerſus eum, &c.

§. X.

§. X.

Summæ diuinæque virtutis argumentum medijs cbiurgantium teſtimonijs & calumnijs patienter tacere.

VIde totum Iudæorum cõcilium occupatum in inueniendis falſis teſtimonijs & calumnijs aduerſus Ieſum: ipſe autem medius ſtabat omnia audiens; ſed tacens in audito & diuino ſilentio. Sic ponderat D. Leo ſerm. 6. de Paſ. in domo Caiphæ, *falſa aduerſus Dominum teſtimonia quærebant; ſed inter inconditas voces & diſſonas hoc Ieſus mirabiliter elegit, vt taceret.* Expende illud *mirabiliter*, quippe non fragilitatis humanæ erat medijs falſiſſimis calumnijs conticere; mirabilis & diuiniſsimæ virtutis id fuit ſingulare argumentum. Laudatiſsimi viri ſeſe ſupra ſe leuantis proponens Ieremias Threnor. 3. imaginem ſic inquit *ponet in puluere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes.* Quæ verba & D. Paſchaſ. & D. Amb. argutius in rem præſentem explanãt, nimirum *dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, ſi fortè ſit ſpes patientiæ.* Sed quid eſt quod dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum? Pulchrè D. Amb ſerm. 10. in Pſal. 118. inquit. *Quod autem ait, dabit in ſepulturæ foſſuram os ſuum, oſtendit quandam ſupra modum taciturnitatem patientiæ, vt tanquam ſepeliat os proprium, & velut quodam aggere virtutum obſtruat, ne vocem doloris emittat.* Id quod maximè notandum & expendendum eſt, quando quidem non ſufficit quodlibet oſtium apponi labijs, vbi homo petitur calumnijs, nec ſufficit claudere os; ſed quaſi profunda foſſa illud ſepelire debet quiſquis tacere cupit, inſuper & magnarum virtutum aggerem inſtar buſti cuiuſdam ac tumuli addere & ſuper inducere. Vidiſti cadauer foſſæ tradi? Vidiſti quantus illi agger terræ immittatur, quanti ſuperponantur lapides? Ita quiſquis ſe patienter inter calumnias gerere cupit, os ſepeliat, cui ſuperadat non terræ molem, ſed magnarum aggerem virtutum, ſine quibus impoſsibile erit, quod teneatur lingua. Hinc affulget elegãs D. Chryſoſt. ponderatio hom. 15. in Matth. vbi proponit Dominum in monte ad turbas ſermocinantẽ per hoc quod dicit Beati pauperes ſpiritu: beati mites: beati qui lugent: beati qui perſecutionem patiuntur. Hæc & alia Dominus ad turbas: & ſtatim conuerſus ad diſcipulos ſuos ait illis. *Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſus vos, mentientes, propter me.* Expende modo diſcrimen, vbi beatitudo fame ſiti, lacrymis, morte comparanda eſt, ſic proponitur omnibus turbis, verum vbi comparari debet per falſa teſtimonia & calumnias, non turbis; ſed Apoſtolis dicitur. Quid plura? Inquit Chryſoſt. *Oſtendit ipſorum hoc eſſe præcipuũ ſuper alios omnes; iſtud doctorum eſſe proprium; & quod niſi quis illis quas ſuperius poſuit armatus fuerit virtutibus, ad hæc nequaquam prodire poſsit certamina.* Tantarum virtutum eſt, quod tacens & ſilens audias falſa teſtimonia & calumnias.

Leo. *Thren. 3* *Amb.* *Matt. 5.* *Chryſoſt.*

Textus. Et Princeps Sacerdotum ait illi, adiuro te per Deũ viuum, ſi tu es Chriſtus filius Dei. Dicit ille Ieſus, &c.

§. XI.

Chriſti Domini aſpectus, & virtutes diuinitatis odorem halabant.

LIppis ipſis, imò obcæcatis Iudæis Chriſti Domini diuinitas aliquando innoteſcebat, & vt medijs nubibus quandoque fulgurat rutilus Solis radius, ſic tenebroſis inuidię Phariſaicæ nebulis ſeſe Chriſti Dñi deitas inſinuabat. Nam, vt rectè notat Victor Antioch. Mar. 14. *Quorſum hunc ſolum,* *Vict.*

ſolum, ipſe ne Chriſtus Dei benedicti filius eſſet, interrogare attinebat, niſi eum id eſſe ſuſpicati fuiſſent, neque enim ex alijs reis tale quippiam interrogare ſoliti eſſent? Et opere, & ſermone, & patientia, & virtute, & alijs innumeris vijs eminebat in homine illo Ieſu deitas clauſa, & ita omnium oculos perſtringebat, vt obcæcatiſsimi etiam cogerentur de illa ſuſpicari. Simile quid animaduertit D. Hilar. in Satana tentante Dominum illis verbis, *ſi filius Dei es?* Vnde Satana hanc filij Dei ebibit ſuſpicionem, niſi ex Ieſu virtutibus diuinitatem halantibus? *Satanas,* ait Hilar. *tantis ſuſpicionibus anxius vſque ad tentandi erupit audaciam: ingens in Ieſu pertimeſcens cœleſtis mollitionis arcanum.* Quod de Phariſæis dictũ maximè etiam quadrat, quippe ſuſpicionibus anxij, ingens in Ieſu pertimeſcentes diuinæ mollitionis arcanum, alijs calumnijs, & quæſitis & ſtudio inuentis contemtis hoc vnum quærũt, an ſit filius Dei benedicti.

Hil.

§. XII.

Væ illi homini, quem iudicij extremi commemoratio non pungit nec immutat animũ.

DEſperatiſsimis hominibus vltimam medicinam clementiſsimus Medicus applicat, eamque efficaciſsimã, nimirũ iudicij extremi commemorationẽ. *Videbitis,* ait, *filium hominis venientẽ in nubibus cœli,* quo alias eremi ſyluas hominibus repleuit, & homines traxit ad virtutũ aſpera. Nec ſperatur ſalus, in quo remedium hoc inefficax manet & inane. Vnde D. Aug. ſerm. 120. de tempore fatur. *Caueamus ita in criminib⁹ pollui, vt ad nos reſpiciat prophetia illa terribilis. Nũ eſt Deus in conſpectu eius, polluuntur viæ eius omni tempore, auferuntur iudicia tua à facie eius. Irremediabile periculũ eſt ſic aliquem vitij & cupiditatis fræna laxare, vt ſe rationem Deo non mineminerit redditurum.* Hoc eſt vltimum deplorati hominis argumentum, hoc damnum irreparabile, ſi ad iudicij memoriam non expaueat, ſi quaſi nihil audiens pertranſeat. Hoc efficit ſummum malitiæ barathrum, vt tremendus hic dies à memoria abſit: cui accinit D. Cæſar. A rel. hom. 29. *Habet hoc infœlix conſuetudo peccandi, vt quanto amplius vnuſquiſque peccauerit, tanto minus peccata ipſa intelligat, & tanto eum plus peccare delectet, & veniat ad illud quod Propheta peccatoribus clamat, non eſt Deus in conſpectu eius, auferuntur iudicia tua à facie eius. Etenim quando ſubrepit peccandi delectatio, ſtatim futuri iudicij diem abſcondit obliuio.* Nil magis cõmune peccatoribus deſperatis, quam de venturo indicio nõ curare, ſimul inuenire licet in illorum corde & ſummam peccatis adhæſionem, & extremam iudicij impatibilitatem. Quo malo irremediabili affectum populum lacrymis proſequebatur Ieſus Luc. 19. quando ſuper Hieruſalem fatur. *Si cognouiſſes & tu, & quidem in hac die tua; quæ ad pacem tibi.* Expendit & ponderat illud in hac die tua D. Paſchaſ. lib. 2. in Threnos his verbis. *Suam ergo diẽ habet anima perueſa quæ tranſitorijs lætatur bonis. Cui ea quæ ſunt, ad pacem ſunt, quia dum rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate reſoluitur, dum nulla formidine venturæ pœnæ terretur, pacem habet in die ſua, quæ graue damnationis habebit in die aliena.* Diem alienam vocat diem Domini, diem iudicij, quando iudex omniũ accepto ſibi tempore iudicaturus eſt viuos & mortuos. Plangenda eſt ergo illa anima, imò deplorata iam eſt, quæ in die ſua eſt tota, nec meminit diei alienæ. Præclare Pſal. 9. dicitur: *Propter quod irritauit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo non requiret.* Quæ verba tractans Ber. ſer. ad illud, ecce nos reliquimus: ita fatur. *Propter quid irritauit impius Deum, exacerbauit dominũ peccator, vt ſecundum multitudinem iræ ſuæ non quærat? Num propter fornicationes? inceſtus an ſacrilegia? Nil horum Prophetа memorat, ſed quod in corde ſuo dixerit, non requiret.* Ecce quam irritat dominũ extremi examinis obliuio!

Cæſar.

Luc. 19

Paſc.

Pſal. 9. Aug.

Textus.

Textus. Tunc Princeps Sacerdotum scidit vestimẽta sua dicens, blasphemauit, quid aliud egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam, quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis.

§. XIII.

Extrema diuinæ prouidentiæ, omnisque boni nuditas consequitur indignum sacerdotem.

EXtremam sui populi miseriã exagerans Dominus apud Oseam 4. iuxta Theodoreti lectionẽ ait. *Erit populus meus tanquam sacerdos, cui contradicitur*, nimirum tanquam sacerdos indignus apice. Quod amplius explanans ipse Theodoretus ait. *Sacerdoti reprobato, & qui ex sua dignitate excidit similes eritis, mea prouidentia deserti ac denudati*. Expende illud denudari, quippe omnibus peccatoribus commune est criminibus fœdari & cõspurcari, non tamẽ ideo penitus à Dei prouidentia, virtutibusq; omnibus nudantur. Grauius quid est in homine nudatio ista, quã criminum labes, adeò, vt prodigo illi & dissipatori substãtiæ nil prius offert diuinus pater, quam vestem. Ait enim Luc. 15. *Citò afferte ei stolam primam*. Quocirca eleganter D. P. Chrysol. serm. 3. fatur. *Substulit filij crimina, qui non sustulit nuditatem.* Sanè non tam pernicioſa crimina, quã pernicioſa erat nuditas; & ideo in primis hæc tollenda erat à beneficentissimo patre. Quam ergo in perditissimo filio non sustinet Dominus nuditatem, hanc propriam & quasi connaturalem habet sacerdos indignus, eo enim ipso omni diuina gratia, & prouidentia & virtute cum apice nudatur. Hinc patet, quam naturali & debito motu Princeps Sacerdotum calumniatus Deũ, scidit vestimenta sua, etenim necessariò post tã indignum sacerdotis facinus, sequenda erat omnis boni misera extremaque nudatio. Accipite D. Leonem serm. 6. sic obijcientem Caiphæ. *Nesciens quid hac significaret insania sacerdotali se honore priuauit. Vbi est, Caipha, rationale pectoris tui? vbi continentiæ cingulum? vbi superhumerale virtutum? mystico illo sacratoq; amictu ipse te spolias.* Nil iam manere debebat ornamenti in sacerdote indigno, ideo omnis boni, & prouidentiæ nudato. Rectissimè de Mercenario pastore loquẽs Dominus Ioã. 10. ait, quod veniente lupo, *dimittit oues, & lupus rapit.* Quid plura? Ibi D. Anselm. ait. *Lupus rapit, quia Diabolus ea meritorum bona, quæ videbantur habere, tollit*. Nihil boni in malo pastore permittit haberi diabolus, & qui in alijs permittit aliqua virtutũ fila permanere, quibus non prorsus perditi sed & virtuosi videantur, in sacerdote indigno nec hæc permittit esse, omne boni specimen tollit, vt prorsus nudi & spoliati maneant.

Leo.

Ioan. 10.

Anſ.

§. XIIII.

Vnica Principis, seu prælati malitia omnis perditur subditorum status.

NVnc primum Iudæorum turbæ Christum Dominum ad mortẽ expostularunt, nunc primum plebis illa intonuit vox, *reus est mortis*. Antea dicebant omnes, nunquam sic loquutus est homo, benedictus qui venit in nomine Domini, modo clamãt reus est mortis. Quid mirum? Princeps Sacerdotum ducebat lethalem chorum, & Principis malitia omnem corrumpit & perdit subditorum statum. Quis non expaueat perniciem illam filiorum Iob? omnes vno impetu vẽtorum interemti ac sepulti sunt, de quorum ruina sic nuntius narrabat patri c. 1. *Filijs tuis & filiabus vescentibus & bibẽtibus vinũ in domo fratris sui primogeniti, &c.* Expẽde, quãdo illorũ perditio aduenit, nimirũ, quãdo in domo maioris natu conuiuiũ agebant. Ibi D. Greg.

Iob. 1.

Greg.

Theodor.

Luc. 15.

Chryſol.

D.Gre.lib.2.c.16. *Sed neq; hoc negligẽter prætereũdũ puto, quod filij in maioris fratris domo conuiuantur dũ pereũt.* Quid ni? peccabant fratres in domo maioris fratris? Abſit, ſed figura fuit illorum perditio, eius quæ ſubditis accidit ex principum & prelatorũ piaculis. *Dum ergo in maioris fratris domo conuiuantur, pereunt, quia tunc contra nos hoſtis vehementius vires accipit; quando & ipſos qui pro cuſtodia & diſciplina prælati ſunt, ventri ſeruire cognoſcit.* Et quidem nulla res ſic funditus perdit ſubditos, quam Principis vel prælati malitia, non ab Amalech, ſed à Moyſi dimiſsis manibus Iſraelitæ perdebantur. Vnde Chriſtus Dñs vt diſcipulos omnes incolumes ſeruaret, pro Petri fide enixius eſt deprecatus. Sic enim ait Luc. 22. *Simon ecce Satanas expetiuit vos, vt cribaret ſicut triticum: ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua.* Vbi omnes à Satana petuntur & expetuntur diſcipuli, pro ſolo Petro exorat Dominus, etenim ſaluo & incolumi Principe, omnes reliqui ſalui exiſtant neceſſum eſt. Ita D.Leo ſerm. 3. in anniu. dicens. *Commune erat Apoſtolis omnibus periculum de tentatione formidinis & diuinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen ſpecialis à Domino cura Petri ſuſcipitur, & pro fide Petri proprè ſupplicatur, tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit.* Adeò efficax eſt principis exemplum ſiue ad perdendum, ſiue ad conſerandum ſubditorum ſtatum, infra cap.3 §.20.

Luc. 22.

Leo.

Textus. Luc.22. Et viri qui tenebant illum illudebant ei cædentes, & velauerunt eum, & percutiebant faciem eius, & interrogabant eum dicentes, prophetiza quis eſt qui te percuſsit.

§. XV.

Malitia exuberans oculos diuinos non patitur, illis clauſis quo ad nos, vehementer effrænatur.

IEſu faciem perfidi Iudæi velabant, vt in illum audacior eorum malitia inſultaret, adhuc diuinos ilios oculos verebantur, & quando non ſcelerata mens diuinos oculos expauit? D. Cyril.Ieroſ. catech.3. acutè notat quã pertimeſcerent Ethnici Dei viuere ſub aſpectu, adeò enim hoc illis exoſum erat, quòd *alij ſolem ponebant, vt occidente ſole, ſine Deo eſſent: alij verò lunam, vt in die Deum non haberent.* Hæc vna ſceleratiſsimis hominibus erat cura, ne Deum haberent ſemper inſpectorem, ne ſub oculis diuinis ſemper viuerent; ſed aliquando à diuinis obtutibus remoti malitæ artia excolerent, & ingentes facerent meſſes peccati. Equidem tunc humana mens tota in malitiam effunditur, tũc propè in immenſum excreſcunt malitiæ arua, cum diuinus oculus quo ad nos alio aſpicit. Dixerat Dominus apud Amos cap. 4 *auertam faciem meam ab ipſis.* Ex quo Clem. Alexan. 1. Pædag. cap. 8. malitiæ ſegentem nimium adulteram præſagit his verbis. *Vbi facies Domini reſpicit, ibi eſt pax & exultatio, vbi autem faciem auertit ingreditur vitium. Non vult ergo mala intueri, bonus enim eſt; ſed cum ipſe oculos auertit ſua ſponte propter humanam infidelitatem ortum habet vitium.* Heu quam effunditur malitia, vbi Dei oculos fugit! quã efferueſcit peccati mare, vbi nubibus obducitur cœlum! nun quam ſanè niſi obducto cœlo, & retectis luminaribus, tempeſtas effrænatur, nec malitia proſilire audet, quin prius oculis diuinis ementiatur velamen. In prodigo illo filio Luc.15. prius fuit ab oculis parentum fuga, & ſtatim luxuriei ſeſe protulit ſtrages, vbi Chryſol.ſerm.1. ſic cauet. *Septat nos patris reuerentia, matris cõponat affectio, cognatorum componamur affectibus, inter propinquorum lumina non valent delicta*

Cyril. Hieroſ.

Amos 4

Clem. Alex.

Chryſol.

delicta versari. Propinquorum quot oculi, tot lucernæ, dies est aspectus matris; Sol patris rutilat in vultu, unde viuenti inter tot virtutum duces, criminum tenebræ propinquare non possunt. Quid si inter diuina lumina viuatur? quid si iustitiæ Sol rutilaret? Dei oculi nobis præluceret? Nullus maneret effrænatæ malitiæ aditus. Igitur sceleſti diuinos verentes oculos Chriſti velant faciem, velant, inquam, panno, velant nubibus fœdis ſputaminum, velant colaphizantibus manibus. Quo non ſe prorupiat malitia, vbi Dei oculi quo ad nos velantur? Vbi ſerenum illud cœlum cœleſtibuſque præſtantiora luminaria atris nubibus obducuntur, tempeſtas furiat neceſſum eſt, ventorum irritantur flabra, aureæ cæſariei eradicantur arbores, fluctuũ flagella ad petram collidentia reſonant; petra autem erat Chriſtus, quem hæc ſæua demergit tempeſtas. Sanè hoc ſæuiſſimum malum expetebat Pſalm. 82 inimicis Dei. *Ita perſequens illos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos: imple facies eorum ignominia* Ecce tibi non Dei inimicis; ſed amantiſſimo filio hoc modo crudele obuenit malum, validâ enim & fœtiſſima tempeſtate circumactus, ſputis & colaphizatus ignominia repletur in facie.

Pſal. 82.

§. XVI.

Plurima dolorum, & ærumnarũ ſæcula Chriſtus Dominus vna nocte apud Caipham expleuit.

QVis caliginoſæ noctis labores nouerit, quos Saluator apud Caipham pertulit? Sanè rabidiſſima ſacerdotum & Phariſæorum fames ſeſe in ferendis opprobrijs exſatiabat, vt liceat illud Sap. 4. animi, nimirũ, quod Ieſus patiens *in breui expleuit tempora multa*, quandoquidè breui noctis tempore ſæculorum opprobria & ærumnas exantlauit. Adeſte huc vos qui florentiſſimũ iuuenem Ieſum paulò ante ex horto decerpiſtis, & videre qualiter breuiſſimo noctis interuallo eos dolorum & opprobriorum egerit annos, quibus longiſſima puluueris ſenectute functus videatur. Medio flore iuuentæ nocturnis Caiphæ lucernis capitur; ſed ecce qualis apparet Ioanni Apoc. 1. medius inter candelabra. Etenim ait: *Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis: Caput autem eius, & capilli erant candidi tanquam lana alba.* Iam candelabra nocturnas tenebras deſignant, nec aliter caneſceret florentiſſimus iuuenis Ieſus, niſi à tenebroſa Caiphæ nocte, candelabrorum eius lumine plurima ærumnarũ ſæcula exantlaſſet. O quã plurima cõfluunt tempora, vbi de puluere albicant tempora! O quot ſæcula pœnarum ſubijt, qui iuuenis accedit, & intra vnius noctis ſpatium, intra ipſa candelabra, ante diei lucem totus canus apparuit! Hinc grauiſſimè Caſiodorus ait. *Quando princeps tanta afflictione plangebat, quis, illo flente, non fleret, quis illo dolente non gemeret? Quã deprogemmato diademate cinerem geſtabat in capite, canus puluere, non ætate.* Non equidem annorũ ſiue ætatis longitudo, ſed luctæ, ſed ærumnæ propè infinita ſæcula Dominum in vnâ nocte ſeneſcere faciunt. Canus eſt Dominus non annorum numero, computata ætate; ſed ætas tenectutis eſt. corpus ſputis conſpurcatum, facies alapis maculata, caluicium furioſa crinium reuulſione peractũ. Adeo, vt dicat Rup. in Gen. lib. 7. c. 15 *Senuit namque verus Iſaac ſcilicet Dei filius, & caligauerunt oculi, quando vetuſtate & ſenio noſtræ naturæ indutus, morte quoque corporea fuit obſcuratus.* Quo modo non ſeneſcerer, vbi tot ærumnarum tempora currit? vbi facies ei aratra? vbi oculi caligine obnubilantur? vbi totus puluerulentus, & puluere diri luctaminis canus? De ſe aiebat ille apud Pſal. 6. *inueteraui inter omnes inimicos meos.* De quo Theodoretus in Cat. Græc. ait. *Malis omnibus grauiora ſunt, inimicorum conuicia; hæc enim conſumunt & liquefaciunt, & immaturam ſenectutem induunt.*

Sap. 4.

Apoc. 1.

Caſiod.

§. XVII.

Summus Chriſti dolor acuebatur à dicentibus prophetiza quis eſt qui te percuſſit.

DVriſsimum fuit Chriſti carni, nõ ſolum quod â carnificibus dicerperetur; ſed quod id fieret ſuorum manib⁹. Ex hoc vno maximum dolorem percipiebat & triſtitiam maximã, hoc enixe in orationibus ſuis deprecabatur dicens. *Trãſeat à me calix iſte.* Quid ô bone Ieſu, refugis iſtius calicis? quid in illo totus tremebũdus expaues? quid â tua morte remouere anxius curas? Id attigit D. Paſchaſ. lib. de corp. & ſang. Domin cap. 21. nimirum, *ne per manus Iudæorum fiat.* Hoc maxime ex horreſcebat Dominus, quod a ſuis tam nefarium ſcelus eſſet patrandum, vt hinc videas quam acerbe torqueretur diuinum cor, quoties iubebatur Iudæorũ meminiſſe piaculum. Quoties dicebant, prophetiza, Chriſte, quis eſt qui te percuſsit? toties renouata populariſ perditionis memoria amantiſsimus ille Dominus immenſum cruciabatur. Huius acerbiſsimi doloris pra tulit imaginem Ionas, vbi gemebundus vidit hederam arefactam. De quo dicitur cap. 4. *Et afflictus eſt Ionas afflictione maxima, & iratus eſt.* Vbi Remigius Altiſiodorenſis ſic afflictionem iſtam Chriſto Domino aptat. *Sed & Dominus noſter fleuit ſuper pereuntem Ieruſalem, & orauit ad Dominum, & dixit obſecro, Domine, nunquid non eſt hoc verbum meũ, cum adhuc eſſem in terra mea? Nunquid non ſciebam periturum Iſrael? Videlicet cum adhuc tecum eſſem pater. Tolle igitur animam meam â me in manus tuas eam commendo; melior eſt mihi mors, quam vita, quia vnam gentem Iſrael ſaluare non potui.* Et quidem grauius ipſa morte Domino erat meminiſſe perditionis Iudaicæ. Acerbe pungebat diuinum illius animum hæc recordatio, qua ſinedubio viſcera miſericordię intrinſecus exedebantur.

Ion. 4.

Luc. 22. Petrus vero ſequebatur à longe: accenſo autem igne in medio atrij, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorũ: quem cum vidiſſet ancilla quædam, &c.

§. XVIII.

Non in gloriuſ eſt lapſus, qui media in arena accidit.

FAteor, cecidiſſe Petrum; ſed cecidit vbi nullius Apoſtolorum auſus eſt intrare, vbi ipſe lapſus (ſi fas eſt ita loqui) glorioſus erat. Dominum ſecutus vſque in Phariſæorum atrium, inter arma, inter furentes hoſtes, ibi perculſus labitur. Equidem, bene ait Bachiarius *Bach.* Epiſt. de recipiendis lapſis *Require primum, frater, vtrum qui cecidit in pugna inuentus, an in domo fuerit vulneratus, quia plus miſericordiæ meretur, quem in certamine hoſtis percuſſerit, quam ille, quem dormientem latro confoderit. Ego illum certè in prælio vidi conſtitutum, pugnabat cum ſcuto ieiunij aduerſus illecebras gulæ, pugnabat cum taciturnitatis lorica contra detractionis iacula; ſed in eo loco, in quo ſecuriorem ſe arbitrabatur eſſe, percuſſus eſt.* Iam qui in acie, qui in prælio, mediaque arena percutitur, non in gloriuſ cadit, imo glorioſius vulneratur quis, dum ideo vulneratur, quia manus cum hoſte conſligit quam qui ſine vulnere domi concluſus manet. Nonne, ſanctiſsimi monachi à ſæcularium curis remoti aliquando ridebant, illorum vulnera & lapſus qui ſaluti animarum operam nauabant? Sed videte quid illis reſpondit D. Bern. ſerm. 12. in Cant. *Temerariè* *Bern.* *obiurgat virum de prælio reuerentem mulier nens in domo. Dico enim ſi is, qui de clauſtro eſt eum qui verſatur in populo, minus circumſpecte ſeſe agere deprehenderit, non ad iudicandum confeſtim proſiliat;*

filiat; sed meminerit scriptum melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia vigilas, & benefacis; sed qui iuuat multos, & melius facit & virilius. Quod si implere nō sufficit absque aliqua iniquitate, memento quia charitas operit multitudinem peccatorum. Minime audiendi illi sunt, qui timore lapsus sese à perfectiori vitæ semita arcent, & ne labantur, nunquam curant ascendere virtutum cacumina; & quoscumque strenuæ virtutis actus suspectos habent siue inuisos. Proh fœmineus pauor, & homine Christiano indignus! Sane vt Tertull. ait de Fuga in pers. *Pulchrior est miles in pugna prælio amissus, quam in fuga saluus.* Audeamus igitur, ne fortior sit in nobis lapsus timor, quam Christi amor, & vel reptātes adhæreamus Christo; in hoc maxime Diu. Petrus commendabilis est, quem hostis percusit sed amātem Dominum sed sequentem; sed medijs prælij tumultibus constitutum. Vnde recte Theodoritus serm. de Char. ait. *Hoc magnus Petrus sauciatus desiderio nec cum prius didicisset futuram negationem, latere voluit, sed satius duxit sequēs negare, quam fugiēs confiteri. Quod enim ab amore, & non á temeritate proficisceretur hæc consectatio, res ipsa testatur. Nec enim post negationem in animum induxit, vt Magistrum relinquerit; sed fleuit quidem amare, vt docet historia, & quod victus esset suam defleuit imbecillitatem, assedit autem vinculis amoris irretitus.* Quæ vulnera non opperiret hic amor? Quos lapsus non honestaret tā ta amoris fortitudo? Non attendit ad pericula vi amoris, & deiecto casus timore Christum secutus; vbi securiorem esse arbitratus est, ibi accepit vulnus, non domi sedens; sed medijs confertissimis hostibus pugnans.

Tert.

Theod.

§. XIX.

Ancilla ostiaria carnifice crudelior in Christum Dominum.

EVenit Domino quod maximè formidabat, illique accidit quod tremebundus verabatur. Etenim nihil pene magis in passione sua exhorrescebat Iesus, quam si negādus à suis discipulis erat, non tam illi timori erāt approbria, non verbera, non spinæ, nō crux; sed sola negatio à discipulis peragenda. Hanc adeo expauerat, vt vel illius cogitatione prope in immensum tristaretur, cum dixit, *tristis est anima mea vsq; ad mortem.* Vbi alibi datus Hilarius inquit, quod Dominus *metuit ne se Deum abnegent discipuli, quem cæsum & consputum, & crucifixum essent conspecturi: non itaque mors; sed tempus mortis in metu est.* Quippe vna negationis occasio inter infinitas cruciatuū segetes timebatur: & hæc in primis Domino accidit, negotiante fœmina. Proh dolor! Ancillula ostiaria Petrum aggreditur, á qua bis & semel facto impetu, in negationis barathrum mittitur Petrus. Heu crudele Ancillæ genus nullus carnifex sic Dominum excruciauit, sic amantissimi pastoris viscera laniauit Pulchre Diuu. Ans. *Quid est quod primo prodit eum ancilla, cum viri magis poterant eum cognoscere? nisi vt is te sexus peccasse in mortem Domini videretur.* Et quidem viri recenter Petrum in Horto viderant, plus illum cognoscebant; nemo tamē illorum in primis respicit Petrum. Vna fœmina eo proiicit telum, quo Dominus acerbius erat dilacerandus, vt pateat quod grauissimum passionis vulnus á fœmina fuerit occasionaliter per actum. Vnde merito Drogo Christi passi dolorem ex Petri negatione vehemēter exaggerat sic fando. *In domo Caiphæ colaphizatus est Christus, quia in domo Caiphæ colaphizatur Petrus, & quod Petrus á Satana intus passus est, hoc Christus á ministris Satanæ foris pertulit. Attende & vide, si est dolor similis sicut dolor meus.* Quasi ex negatione Petri sic Christi Domini dolor augeatur & crescat, vt similem inter dolores creaturarū non habeat, vt constet quam omnium crudelissimè fœmineus sexus Christum Dominum in Petro colaphizarit.

Hil.

Ans.

Drog.

§. XX.

§. XX.

Difficillimum eſt homini conſortium mores non induere.

CVr Petrus non negaret & abnegaret Chriſtũ medi⁹ inter nocẽtiſſim os carnifices? Sane null⁹ vnquã aut rarus adeo ſibi proſpexit, vt conſortiũ mores à ſe vel inſenſibiliter in dutos non videat. Lot quamdiu apud Sodomiticos luxuria æſtuantes vixit, purus videbatur nefaria labe vicinorũ & mundus. At inde omnino non egreditur mundus, vino enim madidus apud montem filiarum maculatus eſt concubitu. Quæ in ſanctiſsimo viro fuit hæc labes pœnitus in voluntaria? *Albin.* Recte dixit Albinus quæſt. in Gen. *Erat Lot arte non voluntate deceptus, ideo medius quidem inter peccatores, & iuſtos quippe qui ex Abrahæ cognatione deſcenderat, in Sodomis tamen habitauerit.* Et qua parte inter nefarios homines habitauit etſi oculatiſsimus, nõ potuit omnino à ſe depellere labem luxuriæ. Inuoluntarius licet & neſci⁹ vicinorũ & cõſortiũ morẽ geſsit libidini. Hincp ẽ ſat D. Syneſius Epiſt. 57. neceſsitatem Dominicæ Incarnationis, vt qui ſolus Dominus inter peccatores, innocentem vitam ageret. *Syn.* Ait enim. *Si Angelus poſſet ſupra triginta annos cum hominibus ita conſueſcere, nulla, vt ex infima fece, rerum contage affectus inficeretur, quid neceſſe eſt deſcẽdere filiũ Dei? Sed eſt viriumabundãtia ac copia, inter deteriora verſari, vt in naturæ ſtatu conſiſtat, nec vllo modo inficiatur Hæc Dei laus, ac prædicatio eſt.* Adeo efficax eſt ſocietas & conſuetudo; eius tamen vires nullibi magis patent, quam in Chriſto Domino, cuius ſanguis vt ex ſe Iudæis veniã deprecabatur, ſic vbi terræ fuit immiſtus in Iudæos clamabat diram & crudelem vindictam. Quid plura? *Gen. 4.* Terra ex die qua recepit Abelis ſanguinem, vindictam clamare ſolita eſt aduerſus fratricidas iuxta illud *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra*, adeo, vt etiam pientiſsimus Chriſti ſanguis, qui nihil præter veniam & miſeri cordiam didicit, ex conſortio terræ in illam deciſus etiam clamet vindictam. Accipite ſingularem doctrinam & explicationem Rup. lib. 12. de Victoria Verb. cap 21. Vbi ponderat, quod *Rup.* ſanguineus Chriſti Domini ſudor in horto vſque ad terram decideret; & ſic ait. *Quod illi Cain pro illo Abel dixit, nõ diceret idem Deus Iudæis pro filio ſuo, videns ſanguinem eius agonizantis? Sanguinem melius clamantem, melius loquentẽ, quam Abel? Vere igitur tantum miraculum ſudoris non otioſum fuit, quia contra infœlices & impios homicidas Iudæos in præſagium iudicij terribilis & vindictæ horribilis in terram decurrit.* Ecce tibi ſanguis diuinus, qui in cruce carnificibus veniam clamat, qui ex ſe totus miſericordiam & redemtionem exhalat decidens in terram, & illi aſſociatus terræ, quæ ex ſanguine Abel vindictã clamitat, & ipſe quaſi ſui oblitus vindictam horribilem perfidis Iudæis minitatur. Adeo potens eſt conſortium & conſuetudo exiſtendi ad mores variandos.

Text. Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum, & recordatus eſt Petrus verbis Domini, ſicut dixerat, quia priuſquam gallus cantet, ter me negabis: & egreſſus foras fleuit amare

§. XXI.

Summa peccatoris fœlicitas, quod deprehendatur in peccato.

FOelix Petrus, qui medio in delicto deprehenſus & viſus fuit à Domino & Magiſtro; O vtinam deprehendaris & videaris cum peccas: nulla tibi res vtilior, vt fugias delictum. Quot à perditionis via abſtinuerunt, quod primo in limine fuerunt viſi & deprehenſi? Quot ab ipſa perditione reuocati

cati in bonam frugem, eo ipso quod viderunt se manifeste deprehensos? Sponsa Christi à propria domo remota tota & vaga per vrbem, sic inuentæ fœlicitatis suæ pretendit auspicium. *Inuenerunt me custodes ciuitatis*; & forsana sese daret in præcipitium, si deprehensa à custodibus non fuisset. Pulchre ad hæc Gillib. serm. 6. in Cant. *Qui ficti & fallaces sunt, nihil tam refugiunt, quã ab his inueniri custodibus, et si deprehendũtur, non facile conuincuntur. Cain factus vagus & profugus super terram inueniri formidans: omnis, inquit, qui inuenerit me, occidet me. Non vult peccatum occidi non vult pati salutarem in confessione verecundiam, medicinalem castigationem Magistri: non vult inueniri qui non vult mori.* Nulla res sic secat vitia, quam oculus Magistri, optet videri & comprehendi, in crimine qui metuit in æternum perire, & in nouam cupit erigi spem salutis. Ille solus deprehensum sequeritur qui totus in crimine nullũ suspectoris scelus vult deficere. Ille perfidus Achab. 2. Reg. 17. Nabuthæ sanguine madidus ipso in scelere ab Elia Propheta visus & deprehensus vehementer queritur iuxta Sept. *Inuenisti*, ait, *me inimicus meus*. Vbi D. Ambr. c. 12. att. *Quam misera conscientia quæ se proditam doluit!* Et quidem nihil miserius, quam exosum habere remedium omniũ efficacissimum, vel inde quod deprehensum se videat, a crimine deberet abstinere, sesequi recipere in bonam frugem. Ita Petrus cum errori dat operam, in oculos Christi Domini incidit, & deprehensus à Magistro eum primum à perditionis via se continuit non se deprehensum, sed se lapsum amaro prosequens luctu.

Fillib.

Amb.

§. XXII.

Christi Domini oculus instar reguli perimit quos videt.

SCitum illud Isaiæ 14. *Ex radice colubri egredietur regulus, & semen absorbens volucrem.* Vbi Arias putat fieri verba de Christo Domino, qui regulus dicitur. Sic Chald. Paraph. *de filijs filiorum Iesse egredietur Christus.* Et ecce quam bene Christus Dominus reguli siue Basilisci morem præferat: apud Abacuc in Cant. *Aspexit & dissoluit gentes, & contriti sunt montes sæculi.* Quis regulus oculos habuit magis peremtores? Cuius magis efficaces oculi, quam oculi Christi? Eleganter D. Aug. ser. 18. de Ciuit. cap. 32. *Respexit, & tabuerũt gentes, hoc est, fecit populos pœnitescentes contriti sunt montes violentia, hoc est, electorum contrita est superbia. Defluxerunt colles æternales, hoc est, humiliati sunt ad tempus, vt erigerentur in æternum.* Hęc est in oculis Domini diuina vis, qua vitia enecat, pullulantia peccata perimit, peccatores iugulat, vt pœnitentes faciat, vt in æternam erigat vitã. O diuinissimus regulus, vtinam tuis aspicias oculis, & in me pereat omne morticinum, intereat vitiorum omnium scaturigo, & peccati fomes maneat vel interfectus vel consopitus. Matth. 9. dicitur. *Vidit Iesus hominem sedentem in telonio.* Et vt vidit, vt in eo carnale omnium desiderium fecit interire. Pulchre D. Chrysol. serm. *Vidit illum Deus, vt ille videret Deum.* At qui Deum quis videat? Quis illam pulchritudinum abyssum quibit intueri? Ait enim: *nõ videbit me homo & viuet.* Quo circa D. Greg. lib. Mor. cap. 8. *Nullus Deum spiritualiter videt qui carnaliter viuat, qui enim Deum videt eo ipso moritur ab huius vitæ delectationibus tota mente separatus.* Recte igitur dicitur Deus hominem vidisse, vt homo Deũ videat, nam videntes Dei oculi sic enecant hominem, sic in illo voluptates perimunt, sic omnia vitia secant, sic totam humanam vitam mortificant, & sæculo & peccatis mortuus homo à Deo visus nullum impedimentum habeat, quominus Deum videat. Hanc oculorum Dei aciem, imo diuinum virus meditabatur Tert. aduersus Gnost. ex Prouerb. penu sic edisserens. Sophia iugulauit filios suos. *Sophia sapientia est, sapienter vtique iugulauit dum in vitam, & rationaliter dum in gloriam. O parricidij ingenium, ò sceleris artificium, ò argumentum crudelitatis, quæ id circo occidit ne moriatur quem occidit.*

Abac.

Aug.

Matth.

Chysol.

Exod.

Greg.

Tert.

O bona m

O bonam matrē opto & ipſe in filios eius redigi, vt ab ea occidar, opto occidi, vt filius fiam, ſolum autē iugulat filios. Hoc eſt beneficentiſsimū virus diuinorum luminum, hoc madent medicamine Dei oculi, hanc eiaculat mortem diuinus obtutus, à qua interfectis interficiendis ſobria mens viuit, & à peccati ſeruitute fit Dei filia & diuinorum oculorum pupilla. Sic de negatore Petro ab oculis Saluatoris iā viſo ait D. Hieron. *Poſt negationem, & galli cantū reſpexit Saluator Petrum, & intuitu ſuo eum ad amaras lacrymas prouocauit. Nec fieri poterat, vt in negationis tenebris permaneret, quem lux reſpexerat mundi.* Adeò efficax eſt diuinus obtutus regulo lethalior, vt occidat vitia, ſole præſtantior, vt excitet in vitam. Quid ſimile meditatus eſt S. Laur. Nouar. hom. 1. de pœnit. in Zachæo, qui publicanus cum foret, & peccator aſcendit arborem vt videret Ieſum Luc. 19. & viſus à Ieſu audit *Zachæe deſcende hodie namque in domo tua manere me oportet.* Ad hæc D. Laur. *Deſcendit confeſtim de arbore iam verbo Domini emēdatior. Aſpectus enim Domini emendauit prædonem.* O vtinam diuinis oculis aſpiciamur, vt prorſus vitijs & peccatis moriamur.

Viero.

Luc. 19.

Laur. Nou.

§. XIII.

Oculi diuini inſtar ſolis & nimbos pariunt, & ſerenitatem efficiunt.

IS eſt Sol, qui pro terrarum varietate varios effectus parturiat, vbi floridam & bene temperatam terram nanciſcitur, ſerenus & lucidus omnia luſtrat, luceque & ebullienti replet lætitia. Verum humidam, lacunoſam & male affectam terram nactus nubes trahit, nimbos efficit, mæſtitudinē influit. Itaque eodem veris mane alibi Sol rutilus odores parit, flores imbuit vel candore vel purpura, alibi conglomeratis nubibus, nil efficit niſi aquarum decurſus. Hoc ipſum in diuinis oculis meditatus D. Bernar. ſerm. 57. in Cant. dicit. *Reſpicit terram, & facit eam tremere, cum eregione reſpexerit Mariam & infuderit gratiam: reſpexit, ait, humilitatem ancillæ ſuæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.* Idem Dei obtutus, videte quàm varios effectus pariat, vbi Marianam reſpicit paradiſum, omnia fulgere facit, omnia rutilant claritate; verum terrenam mentem nactus vitioſitate infectam, nactus, inquam, Petrū negantem, quas nubes non excitat? quos nimbos non parit? quanta mœſtitudine & timore omnia replet? Eleganter D. Proſper 2. de vocat. gent. c. 28. *Deus ergo tunc conturbatū cor Apoſtoli non humanis, ſed diuinis oculis conuenit, & ad largos pœnitudinis fletus potenti incitauit aſpectu.* Expende illud *cōturbatū cor Apoſtoli*, quippe vbi cor erat malè affectum peccati intēperie turbatū, diuini Solis aſpectus nil præter nimbos & mœſtitudinē parit. Iam meritò dicat D. Laur. Iuſtin. de triūph. Chriſt. agone c. 8 *Eodem quippe modo reſpexit Dominus Petrum, quo reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ; ſed non pari effectu.* Etenim florida Mariæ nardus dedit ſuauitatem odoris, lacunoſum & luteum Petri cor nimbos protulit lacrymarum. Sed o nimbos ſalutares! o mæſtitudinem pretioſam! Nimbos, inquam, & mœſtitudinem, quam diuini cœleſtiſque ſyderis aſpectus cauſat. Hanc requirebat in peccatore Hieremias Thren. c. fatus. *Deduc quaſi torrentem lacrymas.* Cur quaſi torrentem, non quaſi flumen, non quaſi mare? Id attigit D. Paſchaſ. lib. 2. dicens. *Torrentium curſus non ſemper vno eodēque impetu fluit; ſed iuxta quod inundatio pluuiarum de cœlo venerit, ita & lacrymæ non niſi ex diuina inſpiratione & compunctione cordis, &c.* Fugienda mœſtitudo, fugiēdæ lacrymæ ſunt, quæ à terrenis cupiditatibus & infortunijs ſcaturiūt, decurrat ab oculis nō fluuius lacrymarū; ſed torrens, quem nimbi ex cœleſti aſpectu orti parturiāt. Hic ſolū eſt luctus ſalutaris, vt dicat pſalm. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput.* Ne miremur, quod Petrus exaltatus ſit in Eccleſiæ caput, qui adeo bibit de torrente iſto orto ex diuini obtutus ſalutari.

Laur. Iuſt.

Thren. 2

Paſc.

Per.

§. XXIIII.

Durissimo exilio Petrus negationem suam mulctauit, summumque doloris argumentum tradidit in eo quod foras egressus est.

O Quantus ille doloris gladius erat in Petro, quæ tales amoris ruden tes potuit scindere! Amabat & vehementer amabat Petrus Christum Dominum, nec in tam nubilo & calamitoso tempore ab illo separari corpore per amorem licuit, imò, vt superius notauit Theodoritus, in atrio erat Caiphæ, & ibi *assidebat vinculis amoris irretitus*. At vbi se negatorē animaduertit, sic doluit, vt ruptis vehementis amoris vinculis foras egrederetur, crudelissimo amantia viscera cōfodiens exilio. Proh acutissimus dolor! quem nō separarūt hostiles cunei, carnificū manus, mortis immanissimæ timores, cōceptus de negatione dolor omniū potētissimus separat & corporaliter à Christo Domino diuidit. Equidē sanguis & aqua, quæ intra Christi Domini pectus seruabatur, vt immēsum dolorem de Saluatoris morte ostēderet, per confossum latus se ab ipso Christo separauit. Ita D. Naz. apud Niss. in testimonijs de Aduent. Dom. *Oportebat*, ait, *etiā creaturas vna cum creatore pati atq; condolere, velum, quod scindebatur sanguis & aqua, quæ ex latere effundebatur*. Vbi velū præ dolore scinditur, sanguis & aqua, omniū maximè dolens summos præ se ferēs dolores à Christi latere profusa elōgatur. Non ab simili dolore punctus de suo scelere Petrus acerbissimū sibi & lacrymis plenum à Christi latere & præsentia exitū meditatur. *Egressus*, ait, *foras fleuit amare*; & quā non haberet amaritudinē, quem non excitaret planctū, cum in summi doloris argumentum se ab amabilissimo Magistro arcuit? Ierosolymam à Christo Domino separatam ingenti dolorum mole prestām æstimat Hierem. Thren. 1. sic fatus. *Quomodo sedet sola ciuitas plena populo?* Ad hæc D. Paschas. lib. 1. *Nisi sola esset plangenda non esset, quia non possunt lugere filij sponsi, quamdiu cum illis est sponsus*. Nunquam igitur magis dolendus Petrus proponitur, nunquam maiore dolore confossus apparet, quā dum ab amantissimi Domini latere separatur. Eo enim ipso, & summæ desolationi & incredibili mœstitudini, & propè infinitis lacrymarum fluctibus sese tradit.

Naz.

Thren. 1.

Pasc.

§. XXV.

Occasiones peccatorum prorsus effugiendæ.

TVnc ille verè dolet, cum ita occasiones etiam peccati fugit, vt vel à minima illarum longè videatur egressus. Nil enim iuuat pœnituisse & peccati tædere, nisi & peccati odorem & memoriā expaueas & cōpescas. Meritò S. Nilus aiebat in Ascetico. *Quid prodest, si cum a negotijs recesserimus, eorum tumoribus interpellemur? & relicta ciuitatis administratione ad portam vt Lot sedeamus, vt tumultu ex ea proficiscente repleamur? Foras cum magno egrediendum est Moysi, vt non solum opera; sed etiam cogitationes de illis cessent*. O quam prorsus egrediendum est ab omni scandalizante loco, illi, qui pœnas debitas cupit pro peccatis dare! Sanè Sodomiticæ vrbis nefaria flagitia horrebat & fugiebat sanctus Lot, nec interiora perferebat videre peccata, verum sedebat ad portam, quo sine dubio periret; nisi ab Angelo extra terminos extraheretur ciuitatis. Sic multi sunt, qui vitium fugientes adhuc in limine hærent, vel in porta sedent perituri sine dubio, nisi mente & corpore ab occasione lōgissimè egrediantur. Infœlix Eua semel colloquij serpentini experta damnum quam longissimè à serpentiū omniū genere abfuit, quod pōderauit D. Anastas. Sinaita lib. 11. in exam. fatus. *Cum comedisset mulier stans prope serpentem tanquam esset eius vxor. Deinde ei renuntiasset &*

Nil.

Sinai.

ad maritum eſſet reuerſa, non inuenimus eam amplius appropinquaſſe, aut cũ ſerpente fuiſſe locutam. Imò inde, proui dente Deo, eam inimicitiam concepit & odium aduerſus ſerpẽtium genus, qua nihil ſibi magis fugiendum & expauendum præſumat. Dixi, *Prouidente Deo*, quia illi acceptũ referimus, quod irrecõciliabiles inimicitias cũ ſerpente habeamus. Cuius rei vtilitatẽ ſic expendit D. Baſ. hom. quod Deus nõ ſit cauſa malorũ. Vbi hæc dicit. *Quemadmodũ in peſtilentibus locis ſenſim attractus aer latẽtẽ corporibus morbũ inijcit, ſic etiã in praua conſuetudine ac conuerſatione maxima nobis mala hauriuntur, etiã ſi ſtatim incommodũ non ſentiatur: idcircò nobis aduerſus ſerpentem irreconciliabilis indita eſt inimicitia.* Qua illius cõgreſſum exhorreſcimus, nihilq; magis fugimus & euitamus, vt vel hinc pateat qua cura nobis fugiendũ ſit ab ijs, quæ ſemel extiterunt ſcãdalum ad peccatum. Igitur qui peccaſti, ne in limine, ne in porta maneas, egredere omnino foras cum magno Petro, & lacrymis ſubmerge peccatum.

Baſ.

§. XXVI.

Igneus Petri amor erga Chriſtum vehementior & fortior extitit à lacrymis.

QVI ancillulæ voce proſternitur Petrus, amare ſuum caſum lamẽtatur, profuſoque lacrymarum fluẽti, vt ait D. Leo ſerm. 9. *citò in ſoliditatẽ ſuam redijt petra.* Sed quã ſoliditatẽ ex lacrymis fuit nactꝰ? Sanè D. Greg. Naz. orat. 24. notat quod *impenetrabiles thoraces ferreæ, quæ ictibus hoſtium ferreiſque globulis debent obſiſtere, aqua frigida aſperſa, in ipſa fabricatione obdurãtur.* Nec non & ardẽtes carbones maximè in confiatorio acuuntur aliquantula irroratione aquæ. Papæ diuinus Petrus, poſt lacrymas, quàm inexpugnabilis fit, quanto ardentior in Dominum creuit eius ignitus amor? De beata illa peccatrice, quæ ad Domini pedes longos profudit nimbos lacrymarũ, ſic Drogo fatur. Intrauit inter epulas diſcũbentiũ, cucurrit ad pedes Ieſũ effundebat ſuper eos torrẽtes lacrymarũ, ad lauanda ſui Domini veſtigia, nõ alias quã oculorum ſuorum vndas attulit, capillis ſuis pro linteis vſa eſt: *tum verò vbi affectus incanduit & vberauit, carbo lacrymarũ imbre reſperſus fortius incanduit.* Hæc ille, & quidẽ quantum uis illa amabat, æſtuãtibus amoris carbonibus licèt arderet, tamen illi cuenit quod carbonibus in conflatorio accidit; nimirum quod carbo lacrymarũ imbre reſperſus fortius incanduit, viuidiorique igne micauit. Idem prorſus accidit Petro, cuius amor in Chriſtũ in conflatorio cordis ardebat ſplendenteſque emittebat flammas; ſed eas flammas, quæ ad ancillulæ extinguerentur flabra. Verum vbi ignitus amoris carbo lacrymarum igne reſperſus eſt, ò quam inualuit! medios inter hoſtiles impetus ſic radiabat, vt omnium ad ſe oculos raperet. Nonne plenus Spiritu ſancto Petrus cum ſocijs intrepidus ad turbas Ieſum prædicabat Act. 2? Et quidem ea luminum fulguratione, qua ebrius habebatur. *Alij enim irridentes dicebant, quia muſto pleni ſunt iſti.* Quocirca D. Bernar. c. 46. de fructu vitis prope finem ait. *Muſto, inquiunt, pleni ſunt; mentientes & ignorantes verũ dixerunt. Muſto quippe illo nobiliſsimo charitatis Dei, imò charitate Deo repleti erant inflammante ad amorem & confortante ipſos contra timorem.* Verè in Petro tunc muſtũ efferueſcebat charitatis, & robur addebat, quo inimicas contemneret poteſtates. Sed vide muſtũ hoc feruẽs & cõfortans, vnde aliqualem ortũ habeat, nimirum à cultura lacrymarum. Quo ſpectauit D. Zeno in Pſ. 79. hæc inter alia memorãns propria fructuoſæ & rationalis vitis. *Tum ſolenniter plorans clementer imbre ſuo rorat, conceptaq; muſti, fœlicibus lacrymis, fluenta denuntiat.* Expendo ab illis; conceptaque muſti, vbi à lacrymis efferueſcentis & roboris pleni muſti prouentura fluenta præſumit. Quippe cum palmes ille Chriſti D. Petrus præſentia reſecatus Magiſtri, totus lacrymis perfunditur, tunc maximè ea decoquit muſti illius diuini fluenta, quo poſtea

Leo.

Naz.

Ber.

postea omnium feruentissimus & robustissimus inimicorum contemnat & depellat calumnias. Id quod videtur D. Chrysost. meditatus hom. 5. ad Rom. vbi inquit. *Audi igitur, vt Petrus amore Christi victus ardeat & animæ & vitæ & omnibus rebus illum anteponens, quem dum abnegasset, non ob supplicium luxit; sed quod quem amabat eum, negasse se videret.* Sanè in lacrymis amore vritur & ardet amplius, nec alio lacrymæ tendunt, quam vt amorem excoquant, & maximè aduersus roborent pericula.

Chrisost.

CAPVT III.

De Pilato Præside Romano.

PRimo illucescente mane concilium coëgerunt Principes sacerdotum, & Seniores populi, quo vinctum catenis Dominum remittunt profano Iudici, nimirum Pilato Præsidi Romano. Contemplare modo, o Christiane, Regem cœlorum, insultatibus carnificibus, per calles ad Pilatum traduci, sic iam facie deturpatum, sic mortis caligine circumfusum, vt videns illum proditor ipse expauerit, & nimio turbatus dolore sui crimis fœditatem non sustinens, refusa pecunia, & funesto suspendio sese ipse sui carnifex castigaret. Interea vinctus Iesus Pilato sistitur, Pilato eius innocentia claruit, qui post mille accusationes auditas, post Principum Iudæorum vehementes in Iesum querelas hæc verè fatur, *nullam inuenio in eo causam.* Reum iudex timebat, nullumq; non mouet lapidem, vt se à nefaria causa subtrahat, remittit illum Herodi frustra, comparat cum sceleratissimo Barabba, vt præ hoc Iesum viuere Iudæi mallent. Insuper addit durissima flagella, & flagris lacerum, spinis coronatum, purpura illusum, sanguine madidum, reclamantibus Iudæis, profert, vt vel sic eorum rabiem exsatiet. Tandem Iudæorum veritus calumnias, licèt inuitus adducitur, & Iesu innocentiam sæpius protestatus, sanguinolentas manus aqua lauans ligno suffigendum mundi, & Iudæorum Regem tradit.

Matth. 27. Mane autem facto consilium inierunt omnes Principes sacerdotum, & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præsidi.

§. I.

Quem sceleri aditum quærit peccator, eumdem parat supplicio.

ROmano Præsidi tradit Iesum vinctum Iudæorum immanitas, à Romano exercitu postmodum ipsi populandi. Sic D. Cyrill. ex psalm. *redde retributionem eorum eis*: nam quemadmodum ipsi Saluatorem omnium Romanis tradiderunt, sic paulò post Romanis traditi perierunt. Nil solennius in omnium vindicta peccatorum, qua parte sceleri viam aperis, eadem crudele aduersus te supplicium intrabit. Abominationes populi speculatur Ezechiel c. 8. *Et ecce ab aquilone portæ altaris idolum zeli in ipso introitu:* nec solum erat idolum; sed illi aderant innumeræ fœminæ mortem Adonidis lamentatæ. Hæc stupebat Propheta, quando leuatis oculis animaduertit ab aquilone exsurgere Angelicum exercitum, qui populum vastaturus euolabat. Sed cur ab aquilone panditur tantum malum? Nonne Dei amasia dicebat aliquando. *Surge aquilo perfla hortum meum?* Et modo ab Aquilone pernicies & vastatio? Præclarè Theodoretus fatur. *Cum ab aquilone & idolum positum esset, & mulieres Thammum lugerent, necessariò inde supplicium reperit aditum.* Ea ipsa res, quæ ministrat sceleri, & suppliciū illius debet repræsentare, nec fieri potest, quòd supplicium nō inueniat aditū qua parte scelus intrauit. Vnde acutissimè notauit D. Aug. id quod vnis serpentibus est familiare, nimirum hominū verbis teneri & incantari, quia serpens ille antiquus

Ezech. 8.

Theodr.

Aug.

colloquio hominũ hominẽ impulit in peccatũ. Etenim ait lib. 101. de Gen. ad litt. *Diuino consilio fit, vt hoc magis habeat vsus, serpentes moueri carminibus potius qnam aliud vllum genus animalium. Etenim hoc non parua testificatio est, naturam humanam primitus serpentis seductã esse colloquio.* Colloquio vsus est serpens antiquus, & colloquio humano ad hominum genus labefactandum, & ideo ab hominum verbis incantatus ingentiae x colloquio recipit mala. Necesse enim est, quod suplicium inueniat aditum qua parte delictum coaluit. Vnde meritò Ioanes Antiochenus hom in Psal. 4. Dauidici regni vastationem ab Absalone intentatam eo retulit, quòd Dauid Vriæ regnum nempe vxorem præoccupasset. Etenim ait. *Quoniam Dauid mulierem, quæ erat in viri potestate tanquam alienum regnum occupauerat. Propterea qui ex vxore natus ei erat filius insurrexit tyrannus volens abripere regnum patris: vi rapuit ipse regnum alienum, & vim passus est circa proprium, & qui clanculum peccauerat de eo triumphus palàm actus est.* Ecce tibi supplicium eisdem infertur, quibus grassatum fuit peccatum: qui alieno abusus fuit regno ad vitium, in regno acerbissimũ sustinuit flagellum. Qui Romanum Præsidem in Deum exacerbabant, infestissimos sibi præparabãt Romanos exercitus, quorũ armis vastati & consumti aliquale supplicium recepere; integras daturi pænas igne æterno. Hinc quamuis Philistæus ille totus æreus venisset, tamen in fronte eius lapis mortiviã inuenit, quia in eadẽ fronte superbia domicilium habebat. Ita D. Aug. hom. 31. ex 50. vbi inquit. *Quia omnis superbia habet impudẽtiam frontis, in ipsa fronte lapide veniente deiectus est.* Similiter 2. Reg. 18. Absalon paterno bello fractus, a coma ex arbore suspensus interijt, de quo Chrysost. hom. in psal. 3. ait. *Ex pilorum coma, a coma arboris tenebatur, & coma tenebat coma tyrhanum, illuc eum contundens vbi diadema paternum gestare contendebat.*

Ioan. Ant.

Text. Tunc videns Iudas qui eum tradidit, quod damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argẽteos Principibus sacerdotum, & senioribus dicens. Peccaui tradens sanguinem iustum.

§. II.

Paruo & vili pretio sustinet Christus Dominus æstimari, vt nemo sit qui illum habere negligat.

CVm nullus sit qui Deum eiusque bona percipere non cupiat, vix est qui non conetur quãto viliori possit ipsum habere. Deum omnes cupiunt; sed tum maximè cũ paruo stat, cum vilibus rebus emetur. Id quo lacrymatur Guillielmus Parisiens. tract. de virtutibus his verbis. *Vix inuenitur atque rarissimè qui non pro leuiori pretio, quàm ei offeratur velit Deum habere, ac si Deus minus valeret omni eo quod pro eo habendo exigitur, ac si periculum eis immineret in emtione ipsius, ne forté non valeat tantum quantum pro eo ab eis exigitur.* Huc vsque humana miseria & imbecillitas, cui morem gerens misericordia diuina tam vili pretio permittit Deum in venditione taxari, vt nullus sit, qni eũ habere refugiat. Quis paruis nummis Deũ cœlestiaque bona non emat? Quis nolit habere Christum, quem scit vilibus & paruis taxari, vt comparetur à pluribus? Sic diuinè D. Paulinus ep. 4. expendens, quod triginta argẽteis vendarur Christus Dominus, inquit. *Nos ille vult pretiosos facere sui muneris vilitate. Ipse nobis hac pietate pretiosior quòd se vili vult æstimari, vt ab omnibus ematur.* Iã non verearis pretiũ, vt Deum habeas, quãdoquidem ipse vilissimo traditur pretio etiã inimicis. Quantũcunq; exiguum sit quod offeras, si bene offeras, Deũ habes qui paruo & vili pretio amat comparari. Nonne audis quod Isaias dicat. *Paruulus natus est nobis filius*

Guill.

Paulin.

Isai. 9.

filius datus eſt nobis? Cur paruulus natus, niſi vt paruis & vilibus habeatur? Sic D. Bern. c. 2. de præciſ. vitis. *Puer natus eſt nobis, vt paruulis munuſculis conſoletur, quia paruum parua decent.* Ber. Nullus erit puer qui non ſe pro vili pomo dedat, & pretioſiſsima quæque pro obolo vendat: quocirca Deus paruulus factus monet quam paruis & vilibus poſsit comparari. Huc ſpectabat D. Chryſoſt. hom. 5. de Pœnit. fatus. *Nundinæ profectò nobis mirabiles ſunt, harum nulla alia eſt profeſsio, & negotiatio, non alia intentio quam paruo quidem emere & magno vendere.* Chryſoſ. O quã magno caduca vendimus, cum pro illis recipimus æterna, o quam paruo emimus qui vel fruſto panis Deum habemus. Nundinæ ſunt in hoc ſæculo, quibus pro paucitate emtorum cœleſtia vileſcunt, & paruo comparatur cœlum. Sanè Prou 20. dicitur. *Malum malum eſt dicit omnis; omnis emtor, & cum deceſſerit tunc gloriabitur.* Prou. 20 Etenim cum ruſticanus ad nundinas accedit emturus v. g. pallium, quodcumque exigatur pretium exhorret, & totis viribus nititur de illo minuere multam pallij malitiam exagerans næuoſque ponderans. Tandem minori quo potuit emit, & vix à venditore diſcedit, cum de bono emtionis gloriatur. Ita B. Salonius interpretatur inquiens. *Ille veraciter eſt emtor, qui ſibi æterna in cœlis præmia comparare deſiderat, ipſe nimirum emere ſtudet terrenis cœleſtia. Talis ergo emtor quicquid patitur in præſenti malum eſſe dicit, quia malum eſſe intelligit. Attamen quia omnia aduerſa pro Deo patienter ſuſtinet, cum deceſſerit de mundo tunc gloriatur quia peruenit ad beatiudinem.* Salon. O quam vile reputabit tunc pretium pro Deo exhibitum! o quanta gloria plenus paruis ſe emiſſe videbit æternitatem.

(·.·)

§. III.

Rerum mundanarum exiguitatem per magni æſtimant homines, milleque incommodis eam comparãt, qui cœleſtium magnitudinem paruo & vtili pretio taxant.

MIraberis Chriſtũ Dominum triginta argenteis æſtimatum, & præ illis contemtum; ſed inde habes quod mireris magis cum ſcieueris vnguentũ à muliere profuſum apud Bethan. Marc. 14. trecentis taxatũ fuiſſe argenteis ab ipſo proditore: ait enim *poſſet vnguentũ iſtud venũdari pluſquã trecẽtis denarijs.* Mar. 14 O ſtultiſsimus imò inſaniſsimꝰ æſtimator! Meritò de illo D. Paulin. epiſt. 4. fatur. *Suo ipſius damnandus iudicio, quo triginta aureis vendidit eũ quẽ mulier vt ipſe taxauerat vnxit trecẽtis; ſed in hoc peruerſus quod ipsũ vili æſtimãs Dominũ, vnguentũ illud caro æſtimauit.* Paulin. Sic multi, ſic ferè omnes adeò magni æſtimãt tẽporalia, vt omni auro putent emi debere voluptatẽ, & omni dolore cõparari aurũ: cœleſtia autẽ & æterna vel prorſus ſpuunt, vel paruo aut nihilo pẽdũt. Quã aliter veri æſtimatores faciũt: equidẽ Chriſtus Dñs temporalia omnia & ſi ſplẽdida gratis omnibus largitur, quaſi nihili ea æſtimaret, verũ cœleſtia nõ aliter tribuit quã magnam exigẽs pro illis penſionẽ, magnoſq; labores. Id quod elegãti inductione expẽdit D. Baſ. Seleu. orat. 24. vbi ſic fatur. *Si leproſus curatio nẽ quærit, virtutẽ, ait Dominus, exero volomũdare. Si mortuũ è tumulo reſurgere neceſsũ eſt, poteſtatẽ expromo; Lazare veni foras. Si cæcus orbitatẽ hominis gemit, ſecundũ fidẽ veſtrã fiat vobis. Quod ſi thronũ verò quis petat, & Regiã poteſtatẽ quærat, & ſedere ad dexterã affectat, tũc quid poſsit curioſè deſpicio, fuſi propietate Iudoris teſtes repoſco, nã eorũ merces eſt in meo verſari cõſeſſu.* Baſ. Ecce tibi quã magni æſtimat Deus cœleſtes ſedes, atq; ad ſuã dexterã conſeſsũ quãdo quidẽ id petẽtibus & expoſtulãtibus Apoſtolis, ſtatim reſpondet *poteſtis bibere calicem quẽ ego bibuturus ſum?* Nec aliter exaudit petitionem

de obtinendo cœlo niſi, prius pacto pretio, requiſitoque ſudore & labore, cum aliàs & oculos & pedes & ſanitatem & vitam ipſam liberaliter largiatur omnibus volẽtibus & petentibus, nulla expoſtulata ab illis mercede. Væ nobis qui cæcitatẽ proditoris ſequentes æterna vili, caduca magno æſtimamus pretio, imò prorſus cõtemtis cœleſtibus, quod D. Cyprian. lamentatur: *Cypr.* *per omne nefas voluptates emuntur, & per omne ſcelus copioſæ libidines exquiruntur*. Nihilque æſtimatione dignũ habemus niſi quod momentaneè delectat.

§. IIII.

Dubia pœnitentia eſt quæ inter ſceleſtos homines fit & apud peſſimos ſacerdotes.

NOn ſemel cœleſte granum ſecus viam cadens ab auibus deuoratum fuit, nec ſemel qui inter malignantium choros pœnitentiæ prætulit compunctionem in perditionem impulſus ruit. Id ſolum mihi ſuffeciſſet in Iuda, vt eius funeſtum exitum præſagirem, nimirum quod inter ſceleſtiſsimos Phariſæos pœnituerit, & pœnitentiam ageret apud nefarios ſacerdotum Principes. Quàm aliter D. Petrus vt in domo Caiphæ commiſſum ſcelus aduertit, & de peccato illũ pœnituit, ſtatim *egreſſus foras fleuit amare*. *Vict. Ant.* Quod notans Victor Antioch. inquit. *Petrus Chriſti obtutu peccati ſui admonitus lacrymas profudit. At non palàm illud auſus eſt facere, quocirca egreſſus eſt foras, ibidemque amare plorauit*. Expende quanta prudentia Petrus in domo nefariſsimi ſacerdotis, in oculiſque ſceleratiſsimorum hominum noluit animi ſui pœnitudinem propallare. Non inficior à nefario ſacerdote poſſe verum miniſtrari Sacramẽtum; ſed metuo ne peſsimi mi- *Delapſis.* niſtri omnia corrumpant. Meritò D. Cyprian. de nefario ſacerdotũ genere, apud quos primitiui lapſi ſcelera fatebãtur, ait. *Cypr.* *Hoc ſunt eiuſmodi lapſis, quod grando frugibus, quod turbidũ ſydus arboribus, quod armentis peſtilẽs vaſtitas, quod nauigijs ſæua tempeſtas.* Quæ coa leſcũt arbores inter grandines? Quod viuit armentũ inter peſtilentes auras? Quod nauigium tempeſtati commiſſum ſæuienti non periclitatur? Sed & arbor inter grandinem, & armentum inter peſtes, & nauigium medijs tempeſtatibus ſecurum erit; & pœnitens inter ſceleſtos homines, apud malos ſacerdotes nullam ſecuritatẽ; ſed ruinam, ſed excidium inueniet: Hinc vbi tota Ieroſolyma corrupta erat, vbi omnia plena lucis, aris, idolis, ſacrificulis erant, rectè conijcit Bachiarius per- *Deadmit tẽdis lap ſis.* fectam Salomonis pœnitentiam ex eo quod occulta in veri Dei oculis fuerit. Ait enim Salomõ ille mirabilis qui vinculis libidinis illaqueatus etiam ſacrilegij errore ſe polluit, qui per Prophetas culpas erroris agnouit. Numquid miſericordiæ cœleſtis extorris fuit? An fortian dicas: nunquã eum in canone lego pœnituiſſe, neq; miſericordiã conſequutũ. *Audi ergo frater pœnitentia eius quæ non inſcribitur publicis legibus, fortaſſe à Deo acceptabilior iudicatur, qui nõ ad faciem populi, ſed in ſecreto conſciẽtiæ teſte Deo pœnituit.* Et ſanè vbi omnes ſacerdotes idolorum victimis madebant, & vniuerſa ciuitas plena erat funeſtis ſacrilegiſq; aris, conſultè eorum fugeret conſpectum qui verè pœnitere exoptabat.

§. V.

Suma Dei ira eſt, quòd peccator ad ignorantes, maloſque occurrat miniſtros.

VIde miſeri proditoris extremã miſeriam, pœnitentia ductus Apoſtolos debuiſſet perquirere, ab hiſque in dolore ſolatium quærere; ſed ad ſacerdotum Principes ſeniores cõ fugit, illis ſuum aperit dolorem, quaſi ab eiſdem aliqualem medelam ſperans. Nefarius ille Balaan Num. 22. *Num. 22* Angelico gladio in via impeditus ab aſina vocem & monitum accepit, vbi peccantium miſeriã acutè obſeruans D. Greg. Niſſ. in vita Moyſi ſic inquit. *Niſſ.* *Oſtendit ad hoc vanitatis ſeductos à dæ-*

dæmonibus deueniſſe, vt modum vocis brutorum obſeruent, ac inde ſignificantis doctrinam vocis accipere arbitrentur. Eò deueniunt malitiæ peccatores, vt in animę periculo non ad ſapientes & cordatos viros; ſed ad cæcos, & obturatæ mentis errones confugiant, & accerſant ſibi ſtupidos conſiliarios, vitioſos & ignorantes homunciones, quibus grauiſsima animæ ſuæ committant pericula. Erroneus ille Saul verè in hac re ſapiens hoſtilibus cùm pateret incurſibus. 1. Regum. 14. ait ad Achiam. *Applica arcam Dei: erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael.* Nouit in ſtultorum conſilio præcipitium, non ſortilegium fecit, non brutorum obſeruauit voces, non halantes pecudum fibras inſpexit; ſed de ſapiente Sacerdote, apud quem ſapientiæ ſeruabatur arca, conſilium expectauit. Id in præſenti meditatur D. Gregor. lib. 5. dum fatur. *Hoc applicare præcepit, quod eſſe cognouit. Ab irreligioſis quidem religionis conſilium, aut ſapientiæ ab ſtultis petere, non eſt conſilium accipere; ſed præcipitare.* Erant Ieroſolymis Apoſtoli, erat Petrus diuinæ arcæ clauiger & cuſtos, & miſer Iudas relictis notis doctrinæ apicibus abijt ad pecuinos Phariſæorum meres, à quibus in laqueum fuit præcipitatus. O quàm ſeuerus Deus in populum, aiebat Zachar. 11. *Sume tibi vaſa paſtoris ſtulti*, nec tantum pauorem incuteret, ſi mortis vaſa iuberet agitari, nec tam irremediabile damnum minaretur, ſi Aſſyrios bis, & iterum armaret, nec tam vniuerſalem interitum immitteret, ſi cataractis cœli ruptis, mundum iuberet ſubmergi aquis. Vnum imperat efferri vas paſtoris ſtulti, & inde vniuerſi Doctores, duce D Hieronymo, vltimam, & omnium truculentiſſimam mundi calamitatem augurantur. Quocirca finit Remigius Altiſſiodorenſis his verbis. *Tunc ſtultum paſtorem ſuſcipient Iudæi iuſto iudicio, vt quia noluerunt credere veritati, credant mendacio.* Et ſanè in Iudæis miſeris elucet præcipuè hæc ira Dei maxima, hoc iuſtiſsimum Dei iudicium, quo ſtultiſsimis omnium ducibus in ſua perfidia præcipitentur. Vidi ego viros Iudæos prudentes alioquin, & iuriſconſultos ſuam ebibiſſe perfidiam edoctos ab anicularum fœminarū colloquio. Hæque ſunt vbique gentium huius antiquatæ perfidiæ conſeruatrices, quarum nænias auſcultant illi diuinorum quondam oraculorum auditores, & ſic miſerè præcipitantur. Vtinam peſtis hæc ſeu diuina vltio non excederet Synagogæ terminos, & attingeret ad illos etiam Chriſtianos, qui relictis ſapientiæ fontibus fodiunt ſibi ciſternas diſſipatas, confeſſarios ſtultos, obliuiosos, nullius pretij & authoritatis. *Fœliciores nos*, ait Naz. *qui in ſapientia ſumus intelligentes, qui gregis ſumus & paſtoris manſueti. Non paſtoris, qui nos in auia paſcit imperitis, nec qui corrumpit pecora, ſed qui ea valde peritè amplectitur.*

1. Re. 14.

Greg.

Zach. 11.

Rem.

§. VI.

Suſpecta ſalus illius eſt, qui iniuſtè acceptam pecuniam non in præſenti reſtituit, ſed protrahit vſque dum mortuus ſit.

VIdi plurimos iniuſtè acceptis plenos, qui mortis metu adducuntur, vt reſtituant, teſtamentoque cauent reſtitutionem fieri, eoque contenti nunquam in vita ſua reſtituunt. Heu quàm miſerè falluntur, cùm ab ipſo Iuda omnium auariſsimo condemnentur, qui nihil prius ante mortem ſtatuit, quàm pecuniam refundere. Hoc ſimul in proditoris corde apparuit, & dolor de commiſsis, & pecuniæ efficax & integra reſtitutio nullo dilata momento. De quo D. Chryſoſt hom 86. in Matth. fatur. *Quoniam condemnauit ſe ipſum, & argenteos proiecit, omnia hæc laudabilia ſunt.* Huc vſque fecit Iudas quod debuit, & protrahendæ reſtitutioni aditum intercluſit, ne quis ſeruato ære alieno de ſalute præſumat, quando & Iudæ pœnitentia non ſtetit abſque iniuſti pretij exhibitione. Zachæus ille publicanus, & ære grauis alieno, vt primùm Chriſtum adiuit iam pœnitens ſcelerum ait Luc. 19. *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quid alicui defrau-*

Chryſoſ.

Luc. 19.

defraudaui, reddo quadruplum. Vbi eleganter ponderat D. Laurent. Nouar. hom. de pœnitentia ait: *Audisti quid dixit? Ecce dimidium bonorum meorum dispergo pauperibus. Tanquam si ita diceret, modò vidi, modò cognoui, Saluator, non ex me; sed ex te facta est correctio mea, persensi pœnas meas, pensaui actus pestiferos, quos in auaritia perpetraui. Oro adiuua me miserum & peccatorem. Ecce erogo quod abstuli: reficio indigentes quos læsi: instat adhuc dicendo, adesto Domine, ego in quadruplo reddo quæ iniquè abstuli.* Quibus expendendũ duxi illum verè pœnitentis actum, nimirum modò vidi, modò cognoui, modò meæ auaritiæ periculum feci, ecce erogo, ecce do, non in longa tempora erogationem differo, non ad testamentum remitto; sed iam soluo & restituo. Id quod notauit Theophilactus in Cat. *Nec solum,* ait, *hoc promittebat; sed faciebat: non enim ait, dabo medietatem, & restituam quadruplum; sed do, & reddo.* O vtinam sic omnes iam rapinarum pœniterent, vt restitutionem hæredibus non remittant faciendam; sed ipsi dum viuunt, & ore peccata aperiant, & manu iniustè acceptam pecuniam refundant, ne vel ludæ damnentur iudicio.

Laur. Nou. *Theoph.*

Text. At illi dixerunt, quid ad nos tu videris: & proiectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit.

§. VII.

Perditissimi illi sunt, qui nec in morte bonis vtuntur in animæ suæ salutem, sed mundanis & sæcularibus ea integra relinquunt.

SVmmo verborum pondere Ecclesiastes cap. 6. aiebat. *Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat, de hoc ego pronuntio, quòd melior illo sit abortiuus.* Expende hominis auaritiam, quòd non vtatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat, hoc est, adeò abstineat à bonis suis, vt neque moriens illis proprio funeri vti audeat. Ita D. Hieronymus inquit. *Significat, quòd dies de sua morte non cogitet, & cum omnia possideat, etiam in extructione sepulchri auarus sit.* Hæc extrema miseria hominis auaritissimi & perditissimi, quod plenus pecunia, & moriens nihil funereis impendat suffragijs, vel pro anima sua, vel pro honestate sepulturæ. Accipite istorum exemplar & ducem ludam, qui diues pecunia accepta, & sese funesto parãs excidio, hoc vnum curat in morte, vt nullum capiat fructum ex pecunijs; sed illas integras in Pharisæorum hæreditatem relinquit. Id quod eleganter Drogo notauit, lib. de Sacram. Pasion. fatus. *Denarios templo se ipsum laqueo addixit: amabat hæredes suos, qui eosdem denarios exinde colligerent, qui etiam nunc reseruant in suo corban.* Sic Drogo de hoc facto Iudæ existimat, aliter alij, vt præcedenti §. vidimus. O pestilens animarum luesto sæua & crudelis humanæ mentis auaritia, quæ malis & ingratis, & indignis hæredibus bona relinquere, quam in animæ vtilitatem aliquid insumere, viuens nihil largiris, vt omnia integra retineas, & moriens sic omnia proijcis, vt nihil habeas, nihilque tecum adducas, sic nunquam tibi bona tua erunt proficua. Hac se peste mundauit publicanus ille Zacchæus, Luc. 19. dicens ad Christum: *Domine, ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus.* Vnde rectè monet D. Laur. Nouar. homil. de pœnitentia. *Sufficit tibi exemplum publicani istius, qui miserabiles actus transacti temporis per elemosynam, quasi per flumen indulgentiam traxit, seque auaritiæ laqueo per erogationem eripuit.* Auarissimus Iudas denarios Pharisæis se ipsum laqueo addixit, cuius imitatores mundi diuites, qui bona integra ingratis

Eccl. 6. *Hier.* *Drog.* *Luc. 19.* *Laur. Nou.*

hære-

hæredibus relinquentes, se ipsos inferni rudentibus addicunt. At prudens Zacchæus bona sua diuidens cum pauperibus, confractis peccatorum laqueis dimes subitantia sua euolauit ad Christum. Sanè Israelitæ, qui Ægyptijs operibus diu insudarunt, abituri *Exod. 3.* in terram suam iubentur, Exod 3. petere vasa aurea & argentea, quo astu nihil relinquant Ægypto; sed secum portent omnia bona sua. Ex quo D. *Naz.* Gregor. Nazianz. orat 2. in Pas. sic monet proficiscentes ab hoc tenebroso mundo, vasa aurea & argentea ab Ægyptijs commodato pete, cum his te itineri committe, ex alienis facultatibus viaticum tibi para, imò ex tuis potiùs. Seruitutis merces tibi debetur, callidè aliquid circa mercedis flagitationē expoſce, præclarè extorque. Esto sanè, grauibus hic laboribꝰ vexatus es cum luto colluctans, id est, cum ærumnoso & sordido corpore, ac domos alienas atque incertas extruens. *Quid? Gratis ne, & absque mercede egredieris? Quid? Aegypto atque aduersarijs potestatibus ea relinquens, quæ sceleratè quæsita sceleratius consument? Hodie ea tibi Dominus porrigit præclarè, & ad salutem vsuro. Amicos nobis de mamona iniquitatis faciamus, vt cùm defecerimus, in iudicij tempore recipiamur.* O vtinam vel saltim egrediens mundum animaduertas quantis sudoribus & laboribus ab illo emisti bona tua, quantis sordibus splendentes gazas acquisiuisti, ne sine illis discedere velis à mundo, ne sicut Iudas ingratissimis hæredibus labores tuos, partasque cum maximo salutis dispendio *Nicet.* diuitias proijcias. Enim verò, vt Nazianzeni Scoliastes Niceta finit. *Quandoquidem misera seruitute afflictius es, cur gratis, & sine quæstu egrederis? Cur dæmonibus ea relinquis, in quibus nihil illis iuris est?* Iam pauperibus tribue, qui tibi omnia fideliter in cælestia ta- *Salu.* bernacula transmitte nt. Omnium elegantissimè Diuus Saluianus, libro primo de prouidentia monet eos, qui à Deo in hoc mundo receperunt diuitias. *Denique egredientibus de hoc mundo velimus nolimus, hic cuncta relinquimus. Cur ergo cùm possessores tantùm vsufructuarij sumus, quod nobiscum auferre non possumus, auertere à proprietate domini, atque abalienare tentamus? Cur non bona fide datis à Deo resculis vtimur? Tenuimus quoad licuit: tenuimus quod permisit ille qui præstitit. Quid rectius? Quid honestius? quàm vt vbi res ab eo discedit, qui vsum habuit, reuertatur ad eum possessio, qui vtendam concesit.* Hæc ille. Quàm sanctè diuinissimus ille Iob, hanc nobis testatam reliquit doctrinam! Is cùm Sathanæ præsensit bellum, cap. 1. *Surrexit, & scidit vestimenta sua.* Cur vestimenta scidit vir egregius? Do facti Commentatorem *Orig.* Origenem, libro primo, vbi sic ha- *Iob. 1.* bet. *Ac si diceret. O maligni, mortuum me existimatis, vt vos putatis. Si ergo me mortuum existimatis, ò inimici, anticipem in pretiosam meam sepulturam conscindere pretiosas, atque regales meas vestes, vt nec post mortem gaudeatis illas possidere.*

§. VIII.

Pœnitentia festinanter, & præpropere sumpta haud secura est.

QVÆ Res vtiliter, & fructuosè perficitur, si præpropere & festinanter agatur? Sanè ridendi illi sunt, qui totum vitæ tempus prætereuntes, integram pœnitentiam remittunt in postremæ infirmitatis angustias. Omnia tunc festinatissimè fiunt, ad testamentum curritur, morbus instat, Medicus vrget, remedia horas consumunt, sacramenta concitatissimo afferuntur passu. Confitentem retrahunt testamenti testes, vocat medicina, omniaque & sacra, & prophana medicamina se se inuicem excipiunt, & impediunt. Væ misero, qui tam festinanter inter sacrum, & saxum curritꝰ! Siccine pœnituit Iudas, nimirum totus festinus peccatum fatetur, ad Principes Sacerdotum currit, ad

laqueũ recurrit. Proh festinatio damnosissima! Benè monebat D. Leo, sermone 3. de passion. *Expectasses consummationem criminis tui, & informis lethi suspendium distulisses. Cúmque conscientiam tuam tot Domini miracula, tot dona torquerent, illa saltem sacrificia te à præcipitio tuo reuocassent, quæ in Paschali cœna signo diuinæ præscientiæ detectus acceperas.* Hoc maximè pœnitentiæ sacra medicamina regulariter exigunt, vt suam exerant virtutem, nimirum vt per tempus liceat, vt quietè, & cum debito mentis pondere perficiantur, non fructuosè curatur qui festinus præterit medicinam, periculosè pœnitet, qui præproperè absumit salutis officia. Accinit D. Chrysostomus, dum inquit. *Dixit, peccaui tradens sanguinem iusti; sed non potuit vitare peccatũ, sic enim de eo ait Spiritus sanctus, & oratio eius fiat in peccatis, vt in eo quod pœnitentiæ festinauerit ad portum, ibi incideret in æternum, & sine reparatione malum.* Mille sunt in portubus pericula, mille angustiæ, mille scopuli, quare naues, quæ toto impetu in alto maris feruntur, portus pedetentim & morosè attingunt, lethalis enim esset inter scopulos & angustias properatio. Heu vos miseri, qui portum pœnitentiæ præproperi & festini nimis aditis, mirum erit, si æternæ salutis naufragium fugitis. Huc spectat illud Nazianzeni, carmine 3. ad Virgines monitum.

Leo.

Chrys.

Naz.

Aequora nec celeri sulcans infida carina,
Dum tibi flat Zephirus, nec magnas excitat vndas,
Committe, vt cursum ratis anchora iacta retardet.
Non etiam à tellure trahe hanc, segnemque per vndas.
Carpe viam æquoreæ similem, similemque pedestri.

Quibus præclarè boni viri vias cum nautarum componit vijs: nauta enim dum habet Zephirum, celeritatem commendat, minimè permittitur anchoris impediri. Verùm media in tempestate vndis concitatis, ventisq; furentibus segnem viam arripit, omnémque celeritatem exitialem putat. Sic qui diuini spiritus aura nauigauit, ipse vel in morte festinet, vel ad pœnitentiæ portum celer accedat, verùm si media peccatorum tempestate sit, si vitiorum agatur vndis, caueat, & ad pœnitentiæ portum lento, segnique gressu accedat, illi enim suspecta quæuis per pœnitentiam festinatio fiet.

§. IX.

Pœnitentia in impossibilitate peccandi suspecta tibi sit.

IVdæ pœnitentiam putat Rupertus ad cap. Matth. 26 natam fuisse tũc, cùm ipse consilium suum irritum iri cognouit. Etenim memoriam Iesu omnino extinguere cõcupierat, cùm autem illum solum, relictis in mundo Discipulis ad mortem duci vidit, prorsus desperauit, quòd impleri posset consilium suum, & facti intentari pœnituit; sed ea pœnitentia, qua vsque in suspendium fuit deductus. Metuo, ne huic similis pœnitentia sit eorum, qui tunc pœnitent, cùm impotentes facti sunt ad sectanda vitia. Hanc vehementer cauit Magdalena, quæ medio iuuentutis flore lachrymis curauit tergere vitam; ait enim Lucas capit. 9. *Vt cognouit quia Iesus esset, &c.* Quæ verba expendens D. Cæsarius Arelat. homil. 7. inquit: *Nec ipsa se reseruauit, vt in fine vitæ suæ pœnitentiam ageret; sed dum adhuc poterat peccare, sic voluit peccata deserere, vt illam de adulterijs suis non impossibilitas subtraheret, sed voluntas.* Iam hinc censenda est optima & fructuosa pœnitentia, nimirumque fundatur non in impossibilitate peccandi; sed in voluntate seruiendi Deo. Quæ item fit ab eo, qui adhuc potens est, & viribus pollens. Vnde aliquomodo poderatur commoditas Nabucdonosori oblata ad bene pœnitendum. Etenim ait Daniel cap. 4. *Deus magnus ostendit Regi quæ ventura sunt postea.* Vbi eleganter & acutè Richardus Victorinus, libro 1. de erudition. inter. homin. cap. 5. fatur.

Luc. 9.

Rich. Vict.

O quanta

O quanta Dei pietate agitur, vt cùm adhuc futura est, dum adhuc præcaueri potest sua homini ruina reuelet ur: vt tanta sollicitudine præuideat & agnoscat quid timere, quid cauere, cui periculo repugnare debeat. Tarda quidem, & nimis sera prouidentia est, cùm iam imminens periculum vitari non potest. Deus magnus ostendit Regi quæ futura sunt postea. Fœlix ille, qui imminentem ruinam præuidere potest, dum adhuc Rex est, & passionibus suis dominatur Tunc equidem ille fructuosè præcauet periculũ, cùm adhuc affectus habet, quos regere possit, & sui dominus est, vt liberè possit sese vel in hanc, vel in illam partem inclinare. Cùm non corrosa ossa, sed vegetam ætatem commendat virtuti. Cum solemnissimus sit in psalmis ille titulus, nimirum, *In finem*, nescio quo mysterio in psalmo 14. solùm dicitur: *Psalmus Dauid*, omnino dimisso illo, *in finem*. Cuius rei rationem dum examinat Chrysostomus, ait: *Et cur non complectitur in finem? Quoniam docet de iustitia, & reliquis virtutibus: propterea non complectitur, in finem; ne cum iuuentutem peccato hauserit, languidam & eneruatam senectutem virtuti reseruet: & vitæ fœcem temperet sapientia.* Et quidem multi sunt, qui consumptis omnino viribus, quando malum facere minimè possunt, tunc à peccatis abstinent, vereor ne illis accidat, quod Prometheo accidisse narrat fabula. Is enim, vt ex Higinnio refert Ludouicus Viues, lib. 10. de Ciuit. Dei, c. 8. sacrificaturus duos boues mactat, vtriusq; ossa vnius corio retegit, carnes verò corio alterius: tunc osseam illam molem corio tectam altari approximat, carneam aliquanto separatam reseruans, & Iupiter doli nescius sibi proximiorem in sacrificium delegit. Quid plura? Ablato tegmine inuenit sola inutilia ossa, quo iratus ignem homini abstulit, ne vllum valeret offerre sacrificiũ, quo placeat Diuis. Sic multi ætatis florem cùm dederint peccatis, ossa arida Deo vouent; sed timeant ne Deus iratus illis abstulerit ignem diuinum, sine quo nihil Deo gratum perficient.

§. X.

Lugendi sunt, & pauendi nobis cuiuscumque lapsus.

CVM Apostolum vides in profundissimum desperationis barathrum decidisse, pessimus es, si abstines à luctu. Sanè Ezechielis cap. 27. dicitur: *Fili hominis, leua planctum tuum super Regem Tyri.* Id quod considerans Rupertus, libro 2. de Victoria verbi Dei, cap. 3. & intelligens in Rege Tyri Diabolum; meritò miratur, quò homo iustus iubeatur plangere in Diaboli ruina. Cur plangat vates de Luciferi casu? *Ille reuera vtiliter plangit, ille planctum leuat rationabilem super Regem Tyri, qui contrito corde, & humili spiritu scrutatur, & perpendit quid sibi faciendum sit puluueri & cineri, cùm ille summus Angelus tam magnus, tam sapiens ita terribiliter proiectus sit.* Quis non lachrymetur infirmitatem suam, visa fortissimorum ruina? Quis videns Angelum, videns Apostolum in Christi Domini schola nutritum, miraculis clarum, ad damnatorum tenebras deuolutum, non expaueat propriam debilitatem, & largis lachrymarum riuulis lugeat? Si Apostolus perijt, peccator qualiter subsistit? Si inter Christi vbera nutritus corruit, quomodo stabit à peccatoribus lactatus? Hinc præclarè monet Bachiarius, epistola de recipiendis lapsis. *Ecce iacet frater ab hoste percussus, adhuc forsitan palpitat, & vos qui sine vulnere estis, conuertimini, & non solationem plagæ ipsius deferre tentatis. Nolite esse sine formidine fratres, fortiorem percussit inimicus, vt certior ei postmodum fieret aditus ad reliquos.* Non licet religiosis viris in bonorum lapsibus insultare; sed si sapiunt, se debent vehementer plangere, & sibi à ruina timere, quandoquidem fortissimi quique iacent hostili telo prostrati.

Ezec. 27

Rupert.

Bach.

Text.

Text. Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis dixerunt, non licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in ſepulturam peregrinorum, &c.

§. XI.

Principes Eccleſiaſtici, & qui Chriſti Domini patrimonium adminiſtrant, omnibus erogent ſine diſcrimine & exteris & aduenis, & peregrinis.

NOtanter ſanguinis Chriſti pretiũ non ſolum in pauperum; ſed in peregrinorum ſepulturam voluit impendi, vt hinc Eccleſiaſtici diſcant bona Eccleſiæ, quæ pretium ſunt Dominici ſanguinis non elargienda eſſe cum limite inter pauperes ſolum domeſticos; ſed eodem modo inter aduenas & exteros peregrinos. Quomodo elegans Tertull. obſeruatio aduerſus Hermog. Vbi de primis Eccleſiæ principibus ita fatur. *Dextras Paulo dederũt Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & de officij diſtributione pepigerunt, vt Paulus in nationes, illi in circumciſione, tantum vt meminiſſent egenorum.* Ecce tibi Apoſtoli inter ſe diœceſes diuidunt, prædicationiſque terminos ſibi diſtinguũt ne vnus falcem in meſſem aliorũ mittat; ſed ſinguli ſingulis nationibus incumbant. Tamen in hac prædicationis diuiſione pauperũ ſubleuatio manet indiuiſa & omnium ſingulis mandatur cura', & quantumuis diſtinctus eſt prædicationis doctrinæq; & aliorũ terminus, vna eleemoſynarum largitio excipitur communis. Iam ex tunc iudicabant Apoſtoli patrimoniũ Chriſti ſine diſcrimine ad omnes etiam exteros debere pertingere. De ijs mulieribus dicitur Matth. 26. *Quod emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum:* quæ verba premens D. Bern. ſerm. 12. in Cant. ait. *Non ad vngendam tantum aliquam corporis partem v.g. pedes, aut caput; ſed vt venientes vngerent Ieſum, quod eſt totius complexio. Tu quoquè, ſi te induas viſcera miſericordiæ liberalem benignumque te exhibeas ad omnes.* Nullo diſcrimine, nullo termino eroganda eleemoſyna eſt, præcipue ab ijs, qui ſanguinis Dominici pretium, nimirum Eccleſiæ bona exſugunt, quandoquidẽ ſic illud Eccleſiaſtis videbatur preſcribere. *Da partem ſeptem, nec non & octo:* enimuero, vt refert Caietanus, veteres Iudæi in honorem ſeptem primitiuorum dierum ſeptem pauperibus eleemoſynã erogabant hoc numero contenti. Itaque eos monens Dominus ait, da partem ſeptem, nec non & octo, quaſi dicat, non eos faciendæ eleemoſynæ terminos conſtituas, vltra quos, vt neceſsitas poſtulauerit, non prætereas. Ad omnes largitas extendatur tua, ſine diſcrimine, ſine termino. Iuxta quod parentem Epiſcopum laudat Diu. Greg. Nazianz. orat. 6. his verbis. *Pauperum inopiam quam maxime poterat ſubleuans, partemque dans non ſeptem dum taxat, velut Salomonis lex præſcribit; verum ſi octauus etiam accederet libentius ſua profundens quam alij acquirant.* O præclarum Chriſtiferi patrimonij diſpenſatorem! eum conueniant quicumq; Dominici ſanguinis pretio viuunt, quorum eſt benignitatem ſuam intra anguſtos & domeſticos terminos non finire; ſed illam ad omnes exteros etiam & aduenas & peregrinos extendere. Id quod Chriſtianis adeo inuidit Iulianus, vt Præfecto ſuo indixerit ea Xenodochia extruere, quibus in diſcriminatim omnes etiam ſibi odioſi Chriſtiani curentur. Hac enim miſericordiæ largitate, dicit Ieſu diſcipuli vniuerſorum oculos & corda rapuerunt.

Tert. Eccleſ. 11. Naz.

§. XII.

Eccleſiaſtica bona, quæ Dominici ſanguinis pretium ſunt non in corbona, ſiue in theſauris concludi ſuſtinent.

NOn licet tibi, ó auariſsime, bona Eccleſiæ theſaurizare, nigriſque loculis recludere, quod vel Phariſaica auaritia pertimuit facere, cum dicit, *nõ licet eos mittere in corbonam, quia pretium ſanguinis eſt.* Quod à ſacerdotibus Chriſtianis factum ſtupet, & lacrymatur D. Bern. ſerm. 10. in Cant. dum fatur. *Quod ſine miſerabili gemitu dicẽdum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceam, crucem, & mortem hæc omnia in fornace auaritiæ conflãt, & pro fligant in acquiſitionem turpis quæſtus, & pretium vniuerſitatis ſuis marſupijs includere feſtinant.* Phariſæis nequiores qui Dominici cruoris vim in argẽteis prẽſentientes diſcunt eos nõ corbona aſſeruãdos; ſed in egenorum ſubſidia profundendos. Nil violentius Dominici ſanguinis pretio, quam ſi recõdatur, quam ſi nigris occludatur crumenis: etenim hoc habet aurum à Domini ſanguine acceptum, quo pro miſeris effundi velit. Accipite D. Ambr. lib. 2. Officior cap. 28. ſic eleganter de bonis Eccleſiæ, de ipſis vaſis aureis altari ſeruientibus differentem. *Aurum Eccleſia habet, non vt ſeruet; ſed vt eroget, vt ſubueniat in neceſsitatibus. Et vere illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus eſt theſaurus Domini, qui operatur, quod ſanguis eius operatus. Tunc vas Dominici ſanguinis agnoſcitur, cum in vtroque viderit redẽtionem, vt calix ab hoſte redimat quos ſanguis à peccato redemit.* Sic bona Eccleſiæ, ſic vaſa ipſa altaris amant impendi in captiuorum redemtionem, in miſerorum ſubleuationem vt quæ ſunt diuino ſanguini famulãtia, virtutes emulẽtur diuini ſanguinis. Quod pulchrius adhuc confirmant ſequentia verba. *Agnoſco infuſum auro ſanguinem Chriſti non ſolum irrutilaſſe, verum etiam diuinæ operationis impreſsiſſe virtutem redemtionis munere.* Expende maxime hoc, quod diuinus ſanguis ſuis aureis argenteis ve, ſui ſimilem imprimat virtutem, qua non ſuſtineant claudi; ſed in redemtionẽ captiuorum, & pauperum alimoniam efferri & profundi cõtendant. Vnde primitiuæ Eccleſiæ bona non ad manus nec ad crumenas, ſed ad Apoſtolorum pedes committebantur. Act. 4. vt oſtenderent quam amabant tranſmitti in pauperes. Vnũ enim in ſacerdote requirit ſacrum aurum, nimirum pedes, quibus feſtinet erogari. Id quod inſinuans interlinealis, vbi Textus dicit, *ponebant ante pedes*, ſuperfixit ipſa *ad greſſum*. Non enim ſuſtinebant oblata Eccleſiæ bona in crumenis ſtannari, quæ pedes petebant ad greſſum, vt poſſent ad egentes tranſmeare. Hinc Petrus Claudo illi ad ſpetioſam ſedenti ait, *aurum & argentum non eſt mihi*. Quæ verba ſic premit D. Chryſoſtom. *Argentum*, inquit, *& aurum non eſt mihi; non dixit nõ habeo hic, qualia nos dicimus; ſed prorſus non habeo.* Quaſi piaculum foret Principi Eccleſiæ aurum habere recluſum & aſſeruatum alibi, diuitum mundialium reſponſionem cauit; ſi enim haberet aurum, ibi haberet quod eius pedes ſequebatur, vt cui libet poſſet erogari. Et ſi quidem in greſſu non habet, nullibi habet, quandoquidem Eccleſiæ aurum non ſuſtinet claudi; ſed in greſſu amat eſſe, vt omnibus faueat.

Bern. Amb. Act. 4. Chryſoſ.

§. XIII.

Bona Eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti.

NEfariſsimi quique ſacerdotum pretium Dominici cruoris expauent in arcarijs ſuis poſsidere, vt dicat D. Aug. ſerm. 128 de Temp. *Vide quanta vis Dominicæ ſit peccuniæ, quam inde Iudas reijcit, hinc Phariſæi in loculos nõ recludunt. Iuſti enim ſanguinis pretium pertimeſcit iniquitas poſsidere.* Nec nouum hoc, imo à principio Chriſtiferi ſanguinis pretium ſuſpectum fuit hominibus

Aug.

minibus iniquis. Perfidus ille Hebræorum hostis Aman, qua erat rabie percitus in gentem vim auri & argenti ob tulit Assuero Regi, vt Iudaicus popu-
Esther.3. lus eliminaretur è viuis. Cui Rex ait Esther cap.3. *Argentum quod tu polliceris tuum sit: de populo age quod tibi placet.* Mirandum valde est quod Rex argenti possessionem refugiat, illamque offerenti remittat; sed argento illo Christifera stirps prodebatur, quo iam Dominici sanguinis pretium pertimescebant possidere homines iniqui. Id in
Rup. sinuare videtur Rup. lib. 6. de Victoria Verbi Dei c. 17. Vbi inquit. *Non paruæ considerationis est, aut esse debet quod oblatum fuit ad Iudaicæ gentis vniuersale ex terminium contra propositũ Dei, contra verbum promissionis.* Ecce tibi argentum illud pretium erat Dominici sanguinis, quo genus Christiferum extinguendum erat, & paternis lumbis interficiendus ipse Christus, ne mireris, quod Rex impius vim præsentiat Dominicæ pecuniæ, nec eam in arcanis regijs velit includere. Enim uero aurum & argentum ex Domini sanguine acquisitum exitiale est, vbi recluſum possidetur ab hominibus iniquis. Quod D. Amb. supra dat° aduer
Amb. tens sic finit. *Itaque Ioachim, qui aurũ in obsidione seruabat nec dispensabat alimonia comparandæ, & aurum vidit diripi, & se in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum Ecclesiæ maluit erogare pauperibus sacram martyrij accepit coronam.* Adeo vtile est aurum Ecclesiæ probis dispensatoribus; adeo ærumnosum & exitiale est ijs, qui inique illud obseratum reseruant & incluſum. Vix secum in crumena Dominicam retinuerat Iudas pecuniam per triduum, & illorum virtute in perniciem æterno duraturam ruit, vt dicat Olympio-
Olymp. dorus Ecclesiastis cap. 7. *Pecuniæ Iudã ad laqueum compulerunt.* Væ illis, qui Dominicam sibi recluſam seruant pecuniam, hoc est, qui auare & iniuste retinent Ecclesiæ bona, mirum erit si illorum virtuti resistant, quominus ad laqueum & perniciem compellantur ire.

Ioann. 18. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, quam accusationem affertis aduersum hominem hunc, &c.

§. XIIII.

Iudex nullo discrimine adduci debet ad alicuius condemnationem, quin prius causam attente examinet & perquirat

FVrentium Sacerdotum voces, vniuersæ turbę clamores semel & bis Præses Pilatus videns minime adduci tur, vt Iesum mortis sententia afficiat. Imo & plus credit Dominico silentio quam Principum & populi clamoribus vehementer accusantibus, & vt se dirioſum & Regni affectatorem proclamantibus, & inter festinatas accusationes & præproperas accusatorum furias ipse lentus & blandus semel atque iterum Iesum alloquitur, eius causam examinat & frequentibus interro
Euth. gationibus perquirit. Recte Eutymius. *Illi tradiderant eum Pilato ad interficiendum, non ad inquirẽdum. At ille non tulit, vt prius quam perquireret, occideretur, ideo discere vult quæ sit accusatio.* O vtinam vt boni iudicis specimen in primis dedit Pilatus, sic perseueraſſet in finem! Sane optimus iudex ille est, qui nullo Principum fauore seu furore, nullaque populari seditione mouetur, vt consuetas iuris formas contemnat, & in examinatũ & inauditum hominem mittat ad supplicium. Id quod monet eleganter Chryſost. hom in Ionã. Etenim fugitiuus Ionas vbi in Tarsum nauigat, ecce venti furiunt, mare desæuit, obortaque crudelis tempestas miserum fugitiuum exposcunt ad pœnam. Turbati Nautæ sortibus exquirunt tanti periculi reum, inuenitur Prophetes somno sepultus, adducitur in conspectu omnium. Quæ tunc facies

viri?

viri? Qui nautarum pauor? Crediderim ab illis festinatissime præcipitandum esse in mare, non tamen id factum est, imo furentis tempestatis immemores ab illo exquirunt. *Indica nobis cuius cau-* Ion. 1. *sa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? vel ex quo populo es tu?* Mare feruet, tempestas desæuit, & nautæ longissimam vitæ Ionæ exquisitionem instituunt. O boni & præclari iudices quando nullo dis- Chrysost crimine adducimini, v tinexaminatũ damnetis & inauditũ. *Nautæ*, ai Chrysost. *vt in suma tranquillitate positi, vt serenis flatibus nauigantes non eum illico præcipitare festinant. Audi namque eos interrogantes. Vnde tibi profectio, quo festinas? de qua plebe productus es? Aceusant maria fluctibus inquieta: sortis attestatur incertum, reus omnibus declaratur, & hi dissimulata inquietudine procellarum, seruant iudiciariam disciplinam.* Hoc capite laudandus videbitur Pilatus, qui accusantibus Iesum Principibus Sacerdotum, vniuersa concitata plebe, furente Ierosolyma, ipse dissimulata inquietudine, & rabidorum hominum accusatione tranquillus & placid⁹ Iesum alloquitur, nefandi odij occasionem quærit, & an sit Iudeorũ Rex, an aliquid aliud in Iudæos commiserit? Adeo enim grata Deo est ea Iudicum constantia, qui nullum damnent nisi longo præmisso examine & iudicio, vt damnaturus Absalonem, eũ tandiu suspensum tenuit, quandiu daretur locus iudicio & examini. Ita Diu. Chrysost. in Psalm. 7. fatur. *Absalon autem inuitus pependit, & non statim sublatus est, sed tanquam in iudicio prius suspensus est, & ligno affixus, & Deo è superis ferente sententiam longo tempore pependit, á conscientia deinde flagellatus.* Sic æquissimus Iudex Deus etiam deplorato homini longum iudicij tempus præstat, vt locus sit & defensioni & examini. Item Iesus Marc. 5 nactus spiritum immundum crudelissimum in hominem quem vexabat *Interrogabat eũ Iesus, quod tibi nomẽ est.* Recte nouerat Dominus & nomen & personam & crimina, adhuc tamen interrogat, sed cur ita? Chrysol. serm. 17. *Interrogat, non ignorat, sed implet iudicem, seruat ordinem cognitoris.* Nulla iam occasio sit, quæ iudices præscriptum iudicãdi ordinem prætermittere compellat.

§. XV.

Christus Dominus dum à Iudæis in mortem expetebatur, à gentibus in vitam amabatur.

FVrentum Pharisæorum voces, plebis clamores aduersum Iesum Romani Præsidis beneuolum animũ vt meditere, propone tibi ante oculos naufragi Ionæ imaginem; maris tẽpestas furit, fluctus diro verbere stridet, venti irrugiunt, Ionas medius petit mitti in mare, nautæ reluctantur & Ion. 1. illum saluare optantes, *remigabant viri vt reuerterentur in aridam* Ionę cap. 1. Nonne Christi Domini inter Iudæos & Præsidem Romanum constituti vera est imago? Ita Remigius Altisiodorensis fatur. *Iudæis, qui populus Dei fue-* Rem. *rant, Christi mortem expetentibus, gentes etiam pro eo mori volebãt, quasi enim ad aridam remigabant.* Ecce tibi verus Ionas Christus Dominus læuissima medius tempestate, clamant Iudæi, reflantibus Principibus populi ad mortem petebatur, ipse libens sese offerebat, ideo enim nihil respondere voluit vt ait D. Hieron. ne crimen diluens à præside dimitteretur, & crucis vtilitas differretur. Quam citissime amat à tẽpestate vorari, è contra nauclerus gentilis nimirum Pilatus illum liberare curabat, & quasi remigans à sæuientibus Pharisæorum vndis in aridam trahebat. Iam tunc gentilitas sibi in vitam seruare Dominum procurabat. Iam tunc cui mortem Iudæi inferebant, in ipso gentes vitam meditabantur, & vt loquitur D. Chrysost. hom. 30. in Ioan. *Iudæi ad se venientem expulerunt, gentiles alio proficiscentem ad se trahunt; illi inuidebant, hi credunt, illi indignabantur hi admirantur.* Sęuiebant Iudæorum animi, & instar marinorum fluctuum tumescentes immerentem Iesum amaricãti voragine sepelire nitebãtur;

patien-

patientiam tamen eius admirans Pilatus, in contrarium remigabat, indignum iudicans immerentem & voluntarium virum morti tradere. Hinc D. Laur. Iust. c. 13. de triump. Christi agone loquitur. *Proh dolor, alienigenarum principes innocentiæ Christi defensores erant, & Hebræi ipsi, de quorum patribus secundum carnem fuerat natus, & ad quos venerat redimendos, morti illum tradere satagebant. Quem isti perdere insistebant, Gentilis Præses absoluere conabatur.* Nec miremur gentium ex tunc amore affici Dominum, & ingratos Iudæos detestari. Quid mirum, quòd Dominus gentes amet? quòd relicto Iudaico populo sese in gentium amorem transferat? Equidem quicquid Iudæis præstabat anti quitùs, id gentibus præparabat. D. Paulus ad Hebr. ait: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moysi baptizati sunt in nube & mari.* Quorum verborum illud, baptizati sunt, expendens D. Cæsar. Arelat. homil 4. de Pasc. ait. *Nostris ergo iam tunc sub illius populi ducatu, nostris commodis militabat diuina virtus prædiues in beneficijs.* Sic omnia Hebræorum componebat, quasi iam meditaretur relictis illis, confugere ad meliores gentes. Hinc duo Christi miracula ponderanda sunt, alterum quo, quinque panibus, alterum, quo septem hominum ingentem multitudinem satiat. Sed primò vix vnius diei fames erat, & Apostoli sollicitabant dissimulantem Christum; at secundò post triduanam famem tacentibus Apostolis, ait Dominus, Matth. 15. *Misereor super turbam, quia iam triduò sustinent me.* Cur hic solus Dominus de turba sollicitus? Sanè per hanc turbam gentes significabantur, quorum desiderio & cura ipse per se Dominus afficiebatur. Id attigit D. Pascasius, libro 7. in Matthæum, aiens. *Miror quid sit, quòd Apostoli suprà solliciti esse dicuntur, post ieiunium vnius diei de refectione plebis. Hic autem iam triduo perdurante populo cum Domino nil tale dicunt. Videtur mihi, quòd refectio illa salutem Israeliticæ plebis significabat. Ideò fauor fuerit Apostolorum, vt salutem gentis suæ quærerent. Cæterùm gentibus nulla salus ex Prophetis, sed per solam Christi gratiam.* Vnus est Iesus, qui gentium studeat saluti, eorum amore deuinctus.

Pasc.

Luc. 23. Vt cognouit, quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso Iesu gauisus est valde, erat enim cupiēs ex multo tempore videre eum, &c.

§. XVI.

Non erubescat subditus vili & improbo subdi Prælato.

DE Herodis potestate dicitur esse Iesus, Herodis, inquam, hominis improbi, adulteri, incestuosi, homicidæ, vt hinc nemo religiosus Prælati indigni potestatem erubeat. Aaronis prælationem in sacerdotio qui erubuerunt, Num. 16. à terra miserè deuorati sunt. Id quod ponderans Chrysostom. hom. 2. in epist. 2. ad Timoth. ait. *Insurrexerunt aduersus Aaron post vituli formatam effigiem Core, Dathan, & Abiron. Quid ergo? Nonne illi periere?* Pulchrè addit temporis notam, quando rebellio incepit, nimirū postquam Aaron vitulum conflauerat, postquam idolatriæ caput erexerat, vnde excusandi, imò laudandi viderentur, qui prælationem viri adeò nefaria facientis non sustinuerint. Quid ergo? nonne illi periere? Equidem periere, ne quis comtemnat Prælatum, etsi improbus sit, etsi quauis alia vilitate deturpatus existat. Et non dum natus erat Iesus, & nondum Dominus adulteri & incestuosi Regis subierat potestatem. Sanè arca testamenti humeris imposita Sacerdotum victorias mille paturiebat, mille miracula patrabat; præcedebant populum Sacerdotes portantes arcam, cuius motum

Num. 16 Chrysost.

tum diligenter populus obseruabat: excluſit tandem Deus Sacerdotes, & elegit vaccas, quæ arcam portarent, & Israelis nationem saluam façerent. 1. Reg. 6. Quid plura? Chrysostomus vbi suprà inquit. *Per vaccas in arca operatus est Deus, cùm populum saluare vellet: num Sacerdotis vita, num Sacerdotis virtus tantum conferre potuisset?* Vbi enim Dei sequeris nutum & oraculum, nil cures de illius præstantia, qui præstat ducatum, sit pius, vel impius; sit sapiens, vel fatuus; sit homo, vel bos, per bouem operabitur Deus salutem tuam, nec vllius hominis sapientia tibi conferet tantum, quantum bos, quantum fatuus, penes quem sit Dominici testamenti arca. Solet diuinum oraculum, nimirum præfectura aliquando impurissimis & bruteſcentibus hominibus tradi, ne horum erubescas ducatum, respice non ad pecuinos & bestiales mores Prælati, non ad vilem eius conditionem; sed ad testamenti arcam, ad munus, quo fungitur, inde tibi manabit salus, quandoquidem per vaccas in arca operatus est Dominus, cùm populum saluare vellet. O quàm præclarum huius obedientiæ exemplum exhibuerunt & Paulus, & tres Babylonij pueri: enim verò Paulus in carcerem detrusus à nefario custode, cùm diuina virtute fores paterent, & vincula essent disrupta; tamen ipsius custodis iussum expectauit, vt egrederetur è carcere. Similiter tres pueri generosi, Daniel. 3. à Babylonis tyranno in ardentem fornacem immissi, illic liberi & expediti non antea egrediuntur, quàm iubeantur. Ita D. Chrysostomus homil. 8. ad Ephesios. *Quemadmodum Paulus carcerem non egrediebatur, tametsi potuisset, donec qui in illum coniecerat, ipsum euocaret: ita neque hi tres pueri caminum egressi sunt, donec qui iniecerat, egredi quoque iussisset.* Ecce tibi quorum dictis & iussionibus stant sanctissimi viri, nimirum etiam post diuinam expertam virtutem gaudent expectare imperiū nefarij tyranni. Tunc Rex, Daniel. 3. ad fornacem accedens ait. *Serui Dei altissimi egredimini, & venite*, nec mora statim parent. Ita Chrysostomus. *Obserua igitur pietatem puerorum, nec indignati sunt, nec quicquam contradixerunt; sed mox egressi sunt.* Erubeat iam qui Prælati vel stulti, vel impij refugit imperium, & discat hinc nocentissimis & stultissimis subdi Prælatis.

Idem.

Dan. 3.

Chryſoſ.

Dan. 3.

§. XVII.

Tunc desideria bona, Deoque acceptabilia quando si facultas est, cum exhibito opere coniunguntur.

QVIS sibi bonum cœleste non cupiat? Quis Deum videre non expetat? Sanè & nocentissimus Herodes exoptabat videre Christum; sed nunquam illum quæsiuit, nec ad illum misit, nec cùm esset in eadem ciuitate aliquam dedit operam, vt Iesum accisceret. Huic similes deplorabat Bernardus sermone 21. in Cantica, quando dixit. *Quàm pauci post te, ô Domine Iesu, ire volunt, cùm tamen ad te peruenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua vsque in finem. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari conregnare cupiunt; sed non compati. Ex his erat ille qui dicebat, moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Optabat sibi extrema iustorum; sed non ita principia: Non curant quærere quem tam desiderant inuenire, cupientes consequi; sed non sequi.* Hæc sunt pessimorum hominum desideria, quibus sic diuina expetunt; vt nullam illis acquirendis diligentiam adhibeant. Imò desidia torpentes habent fiduciam, quòd influat Iordanis in os suum, & manibus in sinu compositis vellent, vt esca ipsa ad os perueniret. Hi sanè nunquam beatitudinem illorum attingent, *qui esuriunt, & sitiunt iustitiam.* Non enim beata hæc & saturanda esuries consistit nisi in ardenti & auidissimo appetitu, qui fami & siti extinguēdæ opera

Bern.

adhibeat. Huiusmodi erat appetitus & desiderium in Publicano illo Zachæo: de quo Luc. cap. 9. *Et quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba, quia statura pusillus erat. Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum, quia inde erat transiturus.* Compone modo istius desiderium cum desiderio Herodis, ambo cupiebant videre Iesum, verùm Herodes non tam cupiebat, quàm expectabat, contentus desiderio nil aliud curabat: Zacchæus autem sic cupiebat videre, vt non sibi temperaret, quin præcucurrerit, & ascenderit arborem, vt frueretur optatis. Vnde meritò D. Laurent. Nouar. hom. de pœnit. dicit. *Bene festinauit, optimè ascendit, qui dum auidus cupit videre Saluatorem, salutem ipsam quam ignorauit, inuenit.* Expendo illud, dum auidus cupit, quippe non sufficit cupere, non sufficit desiderare, quandoquidem multos sua desideria torquēt in æternum; sed beati qui auidè cupiunt, nimirum qui ea fame & siti feruntur, quam opere adhibito prætendant, & cui depellendæ diligentiam adhibeant. Pulchrè in rem præsentem dicebat Gillibertus serm. 6. *sitiuit quē diligit anima mea:* nimirum, in Cant. expendens illud, *per noctes quæ Languidus & remissus animus culpabili quadam patientia non tam optat, quàm expectat futura bona. Qui verò feruentior est, ardenti fertur desiderio, repositam plenitudinem furtim, & ex parte deflorare tentat.* Equidem vidisti sæpè hominem sic cibi auidum, vt semel appositas in mensa escas videns non se temperet, quin accurrat statim, & vel furtim frustula rapiat, quibus pleniorem saturitatem expectet. Sic feruens desiderium, sic bonorum cœlestium auiditas nescit quiescere; sed quibus modis potest, repositam plenitudinem saltim furtim deflorare tentat. Ast qui languidus est, non tam optat, quàm culpabili patientia expectat, vt influant in os eius bona cœlestia, & sic in suo desiderio miserè perit. De forti fœmina aiebat, Prouerb. 31. *Digiti eius apprehenderunt fusum.* Quæ verba sic in rem præsentem ponderat Augustinus, sermone 217. de tempore. *Diligenter attende in lanificio duo instrumenta colum & fusum, in colo quidem lana inuoluta est, quæ filo ducenda transeat in fusum. Quod in colo inuolutum est adhuc in sinistra est, & non dum in fuso, quod in fusum collectum est, iam præteritum est. Opus ergo tuum in fuso sit, non in colo, in colo enim est quod facturus est, in fuso quod fecisti.* Itaque non in solo proposito maneas, si potes, sed in opus exire procura.

Luc. 19.

Laur. Nou.

Gillib.

Cant. 3

Textus. Interrogabat autem eum multis sermonibus: at ipse nihil illi respondebat: stabant autem Principes Sacerdotum, & Scribæ constanter accusantes eum.

§. XVIII.

Maxima & diuinissima Christi Domini virtus aduersus inimicos, quòd inter calumnias taceat, nec proferat signum suæ diuinitatis.

CAlumnijs mille à rabidissimis hostibus petitus Dominus apud netarios iudices tacet, nec petita, & expetita diuinitatis signa profert. Quid ni? tacens consentire videtur? Absit, imò vt rectè D. Ambros. ser. 49. *Non plunè accusationem suam tacendo Dominus confirmat; sed despicit non repellendo.* Expendo illud, despicit, enim verò aliquando nocturnis tenebris, popularique dissimulatus habitu Rex perambulabat ciuitatem, inuenitur à custodibus, siue à militibus, irruunt in hominem omnes, pugnant aduersus illum. Ipse verò è contrà tacitus, nullumque præbens signum, quo possit cognosci, strenuè in illos versat gladium, eatenusque tacet, & ignotus agit, quatenus nihil sibi ab illis timet; sed omnia illorum arma

Ambros.

contem-

contemnit. Qui infirmus est, ne lædatur statim vel voce, vel alio signo se prodit: atqui fortior & superior est, nil magis inter pugnas satagit, quàm tacere, ne signo aliquo cognoscatur. Papæ ibi silentium, non argumentum infirmitatis est; sed virtutis, sed fortitudinis, qua omnium despicit pugnantium arma. His apud Iob cap. 31. gloriatur Christus Dominus. *Si expaui ad multitudinem nimiam, & despectio propinquorum deterruit me; sed non magis tacui, neque egressus sum ostium.* Ecce vobis Princeps pacis habitu inuentus vt homo, dissimulatus forma seruitutis, à suis, à domesticis, à feris hostibus inuaditur, venenatæ gladijs linguæ; at ipse medius inter spicula, inter calumnias hoc curat, ne voce, aliove signo se prodat, nil sibi à tantorum exercitu inimicorum timens. Hinc Diuus Gregorius Moral. libro 22. cap. 16 premens illud, neque egressus sum ostium, inquit. *Non est egressus Dominus ostium, quia requisitus à Pilato tacuit, atque inter persecutorum manus, & corpus passioni obtulit, & resistentibus noluit demonstrare quod erat. Vnde etiam per Psalmum, posuerunt me abominationem sibi, traditus sum, & non egrediebar. Egressus esset, si occultam maiestatem suam ostentare voluisset, sed quia infirmitatem prodidit, potentiam abscondit in eo, quòd persecutoribus incognitus mansit, ad eos minimè exiuit.* Eorum rabiem paruipendit, & despexit, qua nec adductus fuit, vt timeret sibi, & sese proderet, vel voce, vel diuinitatis alio signo. Non humana hæc virtus & fortitudo; sed prorsus diuina, vt meritò dicat Tertullian. lib. de patient. *Qui in hominis figura proposuerat latére, nihil de impatientia hominis imitatus est, hinc vel maximè Pharisæi Dominum agnoscere debuistis, patientiam huiusmodi nemo hominum perpetraret.* Quis homo tantis inuasus furijs non proderet sese, & ecce tibi Dei filius sub carne hominis latet, nec inde potest adduci mille calumnijs, mille sputis, mille doloribus, vt se prodat, satis profectò proditus, quandoquidem solus Deus id potuisset.

Iob. 31.

Greg.

Tert.

Text. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo, & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

§. XIX.

Maximum in creatis miraculum est, quòd ambitiosi homines non gerant morem Regi, etiam aduersus Deum.

CVR non spreuisset exercitus, quem Rex spreuerat? Equidem vbi Dominus nullum virtutis suæ signum dare, nullum statuerat miraculum efficere, necessum erat vt vniuersus exercitus morem Herodi gereret, & sperneret Christum. Equidem Ariolus ille Balaam, Numeror. 24. vocatus à Balaco Rege Assyrio contra Israelem, monitus à Deo fuit, ne dilecto populo malediceret. Is verò cũ Deum nosceret sibi interdicentem Israelis maledictionem, & Regem etiam videret, ad eam hortantem, non, maledicere ausus, dedit Regi pestiferum in Israelem consilium; quod cùm præstaret, sic Regi & Principibus dicit apud Iosephum, lib. 9. antiquit. *Balace Rex, vosque Madianitæ, quandoquidem necessum est, vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, &c.* Eu pessimus homo, & verus tenebrarum Principum Prophetes, siccine necessarium prædicas coli Reges à suis etiam aduersus Deum? Meritò enim Babilonius ille Imperator, Daniel. capit. 3. non tam stupebat ardentem fornacem tribus pueris peperciisse, quàm mirabatur, quòd tres pueri à regia voluntate decisserent, quasi maius miraculum esset, quòd homo à Regis voluntate, quàm quòd ignis à natura ipsa deficeret. Sic enim totus stupefactus inquit: *Benedictus Deus eorum, Sidrach, Misach, &*

& Abdenago, qui misit Angelum suum, & eripuit seruos suos, qui crediderunt in eum, & verbum Regis immutauerunt. Expende illud, & verbum Regis immutauerunt, non enim glorificat Deũ quòd pueri media in fornace viuerent, quòd ipsi incolumes canerent, dum combusti Chaldæi lugerent, id solũ stupet, id miratur, pro eo Deum glorificat, nimirum quod pueri in curia versati, & in regia nutriti verbum Regis immutauerunt propter Deum. Ad hæc D. Chrysostomus homilia 18. ad Corinth. 1. *Quid dicis Rex? contemptus es, & admiraris, qui te contemnunt? Certè, inquit, ex contemptu mei admirationem capio. Itaque non propter signum tunc Deus tantùm glorificatus est; sed propter eorum, qui in fornace missi sunt, propositum.* Id supra omne miraculum excreuit, supra omne signum apparuit maximum, non quòd flammæ mutarint naturam, sed quòd regiæ nutritij Regis verbum immutarint, & verum Deum laudarint. Sed huiusmodi miracula non apparent in domo Herodis, vbi Christus Dominus suæ potẽtiæ noluit exhibere signum. Ideò spernente Rege, nemo fuit in toto exercitu, qui à Rege desciuerit, qui non sperneret Christum. Vt enim monet Nazianz. Apolog. 1. *Neque vel pannus tinctura ita facilè contrahit, vel is qui fœtido odori propius sese adiungit, eius particeps fit, vel vapor morbidus & noxius pari facilitate in aerem diffunditur, ac per aerem animantibus impertitur (quam nos pestem dicimus) vt subditi præfectorum vitio selerrime imbui, atque impleri solent.* Hæc ille. Supra capit. 2. paragr. 14.

§. XX.

Prophanis Ecclesiasticorum vestibus maximè illuditur Christus Dominus.

QVas illusiones non patitur Christus Dominus à viris impijs? Illuditur sputis, illuditur contumelijs verbis, illuditur vestibus. Sed vt rectè notat D. Anselmus, *In suis vestibus non illuditur; sed in his, quæ propter peccata nostra portat.* Nimirum in vestibus, quas ab Herodis regia sumit, in his maximam illusionem sustinet. Quid plura? Toties in veste illuditur Christus Dominus, quoties Ecclesiæ alumnus à curialibus, siue regijs vestium ediscunt lenocinia. Equidem vnus D. Laurentius Iustin. id modò lamentatur de triumphali Christi agone, cap. 13. dum inquit. *In veste toties illuditur Christus, quoties qui præsunt in Ecclesia pretiosarum vestium apparatu nitent, & transitorijs prosperitatibus delectantur. Nempe Domino teste, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt, vbi, oro, mutato habitu, illusus est Christus? Nonne in domo Regis Herodis, & Pilati Præsidis? Iam attende palatia præsulum: ponunt signa sua, signa sericis apparatibus ornantur, pretiosis vestimentis induuntur, famulorum vallantur multitudine, & quod sine mœrore dici non potest, domus, quæ egenorum esse receptacula debent, Imperatorum palatia iudicantur.* Proh sæculorum omnium lues! quando non illuditur, & spernitur Christus his vestimentorum luxibus? Ecce hodie à domibus Regum, à prophanissimis hominibus sumunt Ecclesiastici viri, quo in veste illudant, & spernant Dominum Christum. Illusus fuit, & contemptus, & spretus Dominus in veste accepta de domo Herodis, modò contemptus est in vestibus Ecclesiasticorum peregrinis. Tunc contemnebat exercitus rabidissimorum hostium, nunc contemnunt pacifici & familiares viri, & vt loquitur Isaias cap. 38. *In pace amaritudo mea amarissima.* Ad quæ libet audire Diuum Bernardum aliàs mellifluum, sed modò totus felleus inquit sermone 33. in Cantica. *Ministri Christi sunt, & seruiunt Antichristo, honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricis nitor, histrio-*

Anſel.

Laur. Iuſt.

Iſai. 38.

Bern.

hiſtrionicus habitus regius apparatus, inde aurum in frænis, ſellis & calcaribus, & plus calcaria, quàm altaria fulgent. Hæc ſuffeciſſent dicta, vt nullus dehinc incumberet veſtium luxibus, vt prudens quilibet ornatum fugeret, quo adeò offendit Chriſtum, vt videatur deſeruire Antichriſto. Sed acrior Bernardus pergit dicere. *Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amara priùs in nece martyrum, amarior pòſt in conflictu Hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt, ita inualuerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ, & ideò in pace amaritudo eius amariſſima. Vox plangentis in tempore iſto. Filios enutrui, & exaltaui; ipſi autem ſpreuerunt me.* Ecce tibi non ſolum Herodiani ſpernunt Ieſum veſte alba indutum; ſed & Eccleſiæ Miniſtri, qui à regijs, ab hiſtrionibus, à meretricibus ediſcunt prophanam veſtium voluptatem & luxum. Vnde ſola illa Chriſti Sponſa grata & commendabilis eſt, quæ etſi bonorum cumulo diues, nil tamen in veſte habet, quæ prophanorum redoleat fucum. De hac. Cantic. 3. dicitur, *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris pigmentarij?* Nullum pretioſum aroma, nullus odorus puluis eſt, quem non habeat Sponſa fidelis Chriſti; ſed de illius veſtibus dicitur cap. 4. *Odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.* Quid ſibi vult hic veſtimentorũ tam nouus & ſingularis odor? Nonne præ diuitis Sponſæ veſtes exhalaſſent pretioſa aromata? Cur vnum exhibent odorem thuris? Hic diuitis an pauperculi æditui odor eſt? Sanè, inquit Niſſen. homil. 9. in Cant. hinc ſpecioſitas Sponſæ Chriſti clariùs effulget. *Talis eſt enim odor tuorum veſtimentorum, vt ſit ſimilis thuri, quod Dei honori eſt dedicatũ.* Nihil in veſte prophanum, nihil à regijs, nec à meretricibus acceptum olet, omnia honeſta, omnia eccleſiaſtica, & digna Dei miniſtro ornamenta ſunt. Cantic. 6. *Pulchra es amica mea, ſuauis & decora ſicut Hieruſalem.* Quæ verba meditans Petrus Damianus epiſt. 102. ait. *Sicut Hieruſalem, inquit, non ſicut Babylon, quam vidit Ioannes ornatam purpura & cocco, & inauratam auro, & lapide pretioſo, & margaritis. Babylonem ſanè Diabolus, Hieruſalem inhabitat Chriſtus. Ille luxuriantis amictus varietate reficitur, hic aſperis & humilibus.* Nec velim nimis ſcrupuloſus haberi, cùm ſic veſtium cultus in religioſis viris abominor, quando vel purpuræ ſplendor Regibus turbas mẽdacium ſpirituum allicit. Sanè 3. Regum. 2. dicitur: *Rex autem Iſrael, & Ioſaphat Rex Iudæ, ſedebat vnuſquiſque in ſolio ſuo veſtiti cultu regio in arce iuxta oſtium portæ Samariæ, & vniuerſi Prophetæ prophetabant.* Et quid prophetabant? prophetabant, inquam, ingentia mendacia, vt paulò inferiùs affirmatur. Etenim regalium veſtium cultus in ſuos Prophetas ſpiritus mendaces traxit. Sic Petrus Damianus, vbi ſuprà, fatur. *Auctor quippe mendacij fucati cultus delectabatur illecebris, & adumbrati decoris aſpectu per ora prophetantium officinas fabricauerat falſitatis.* Hæc dicata veſtis in Regibus, quid in viris Religioſis faceret?

Idem.

Cant. 3.

Niſſ.

Sed eſto ſplendidas veſtes reliqueris, humilem & abiectum induas pro Chriſto Domino habitum, caue ne in vili tunica & indecora Dominum illudas ampliùs, quàm ſi ornamentis efferaris aureis. Et quidem ſunt, qui in ſordentibus veſtibus maximè Chriſtum offendunt nimia & vanitate, & curioſitate. Sic Diuus Chryſoſtomus homilia 8. 1. ad Timotheum inquit. *Tanta eſt tenuis habitus cura, tantaque exquiſita diligentia, vt omnem aureum cultum facilè tranſcendere videatur. Vbi enim pulla tunica fuerit, & pectori cingulo diligenter adſtricta, vt neque nimium turgens in latum excedat, neque tenuè adſtrictumq; immodicè contrahatur; verùm ſeruato medio inter vtrumq; modò rugas circa pectus intendant pariles, quam ſericæ veſtis illecebram hac arte non ſuperet?* Minùs forſan illuderes aliquando Chriſtum Dominum veſte quauis alia, etſi ſplendida, etſi

Chryoſſ.

peregrina. Heu quàm ſerpit hæc lues, & intra clauſtrorum ſepta graſſatur, vbi in pullis tunicis inſordenti veſte tam exquiſita cura & diligentia eſt, vt quemuis tranſcēdat aureum cultum. Vtinam hi ſericis vterentur, magna enim Domini illuſio eſt, ſordentem mi niſterij habitum præferre, virginalem oſtentare tunicam, & ſponſorum curis incumbere. De quibus meritò D.

Hier. Hieronymus ad Euſtochium. *Omnis*, inquit, *his cura deveſtibus ſi bene oleant, vt pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales cùm videris, ſponſos magis exiſtimato, quàm clericos.* Sic

Bern. ille. Tandem dictis accedat D. Bernardi ſententia, quæ omnes vniuerſim Eccleſiaſticos nitore veſtium conſpicuos ſic pungit libr. 3. de conſideratione. *Forma hæc veſtium deformitatis mentium iudicium eſt. Quid ſibi vult, quòd Clerici aliud eſſe, aliud videri volunt? nempe habitu milites, quæſtu clericos, actu neutrum exhibent. Cuius ordinis ſunt? cùm vtriuſque eſſe cupiunt, vtrumque deſerunt. Vnuſquiſque, inquit, in ſuo ordine reſurget. Iſti in quo? an qui ſine ordine peccauerunt, ſine ordine peribunt? Aut ſi Deus creditur nihil inordinatum relinquere, vereor non alibi ordinandos, quàm vbi nullus ordo; ſed ſempiternus horror inhabitat.* Sanè & pulchrè, & acutè, & verè dictum.

§. XXI.

Etſi parentes, bona temporalia, nominis claritatem propter Deum reliqueris, nihil Deo dediſti, ſi vel acuminis, vel acquiſitæ ſapientiæ celebritatem non contemnis.

EXpectabant Herodiani auream Domini orationem audire, eiuſque exquiſitæ ſapientiæ exhaurire theſauros; ſed placuit Deo non per ſapientiam, ſed per ſtultitiam prædicationis trahere mundum. Meritò apud Herodem tacet Sapientia incarnata, & fatui & ſtulti hominis præferens habitum, inanem eruditionis oſtentationem eliminat. Et quidem Chriſtianus erat ille ſpiritus, Prouerb. cap. 30. de quo dicitur. *Viſio, quam loquutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus ait: ſtultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum. Non didici ſapientiam, & non noui ſcientiam Sanctorum.* Hoc eſt præcipuum & maximum in viro, cui ineſt Deus, ne ſibi de ſapientia blandiatur, ſed vbi ſapiens expectatur, ſeſe vt ſtultum contemnat. Hanc præ omnibus alijs populo Iſraelitico ſuggerebat virtutem Oſeas cap. 9. dicens. *Scito te Iſrael ſtultum* Vbi eleganter Rupertus libro 4. ait. *Ad magnam viſionem illum excitare intendit adhortando, vt ſciat ſe eſſe ſtultum, quia videlicet hæc eſt viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus.* Hinc arguit magnum eſſe, quòd quis ſe noſcat ſtultum, quòd populus litteræ legis eruditus ſuam ſtultitiam præferat, quia vir, cum quo eſt Deus, nihil magis præ oculis habet, quàm ſtultitiæ prædicationem. Vir in ſe diuinitatem inhabitantem claudens, nihil inde præſtātius, nil maius præfert, quàm ſe ſtultum, fatuum, & omnis eruditionis expertem profiteri. Quò ſpectauit Nazianz. Apolog. 1. ſic aiens. *Omnia ei qui me in ſortem accepit, atque ſeruauit, dono dedi, opes, famam, nominiſque ſplendorem, bonam valetudinem, litteras ipſas, ex quibus dumtaxat hoc commodi tuli, vt eas aſpernarer, atque aliquid haberem, cui Chriſtum anteferrem.* Expende, quòd ſibi ex litteris præ omnibus alijs rebus commodum prætendat, nimirum, quòd ſpretis ipſis aliquid habeat, cui Chriſtum anteferat, quaſi in omnium rerum aliarum abdicatione & aſpernatione nil ageret, pro minimoque ducat opes, bonam valetudinem, generis ſplendorem, & alia huiuſmodi contemnere, ſi ingenij dotes, litteras, ſapientiam que non item aſpernatur, ex cuius ſolius contemptu aliquid habet, cui Chriſtum Dominum glorietur anteferre. Tunc enim ſcientia ſalutaris eſt, & minimè nociua, quando non ſola oſtentatur,

Prou. 30

Oſe. 9. Rup.

Naz.

ſed

ſed cum omnibus alijs virtutibus poſſidetur. Huc retulerim illud Dominicum præceptuum Gen. 2. *Ex omni ligno Paradiſi comede, de ligno ſcientiæ ne comedas.* Vbi duo inter ſe contraria videntur præcipi, nimirum quod non comedat de ligno Paradiſi, & quod de omni comedat. Qualiter de omni poteſt comedere, ſi de ligno ſcientiæ non comedit? Pulchre D. Amb. lib. de Par. cap. 12. *Plerique putauerunt poſſe illud intelligi, vt videatur Deus id inibuiſſe, ne abſque cæteris ſolum lignum ſcientiæ guſtaret, non prohibuiſſe cum cæteris. Scientia enim boni & mali, ſi quis cætera virtutum genera conſequatur, nequaquam inutilis æſtimatur.* Iam videre licet, quantum extollat Baſilium ſuum Nazianzenus aiens. *Hic præceptum accepit & conſeruauit, nec à ſcientiæ ligno notam contraxit.* Quippe qui ſcientiam ingenti aliarum virtutum mole obnubilabat. Pernicioſa ſine dubio eſt ſcientia ſine virtute, imo ipſa ſola perſuadetur, vt omnium vitiorum parens. Ab hac enim incipit vitiorum inuentor ſerpens aiens. *Eritis ſicut dij ſcientes bonum & malum.* Quo circa Petr. Damianus epiſt. 105. dicit. *Porro qui vitiorum omnium cateruas moliebatur inducere, cupiditatem ſcientiæ quaſi ducem exercitus poſuit, ſicque poſt eam infœlici mundo cunctas iniquitatum turmas inuenit.* Quod ſi adhuc cupis videre quid ſcientia ſine virtute, & quid cum virtute efficiat, pergit paulo inferius ipſe Damian. *Iulianus Cæſar, & Donatus Martyr vno tempore didicerunt. Et ille quidem permanſit in ſtudijs; hic ſequutus eſt veſtigia veritatis. Sed ille in ſapientia ſua tam fœliciter floruit vt octo libros contra Galilæos (ſic enim Chriſtianos vocat) & Euangelium ſcriberet; Donatus autem ita deſipuit, vt cœleſte faſtigium cum triumpalis martyrij gloria penetraret.*

Hæc ille.

(2)

Text. Pilatus autem conuocatis Principibus ſacerdotum & Magiſtratibus, & plebe dixit ad illos: obtuliſtis mihi hunc hominem quaſi auertentem populum, & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam inueni in homine iſto ex ijs, in quibus eum accuſatis. Sed neque Herodes; nam remiſi vobis ad illum: & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.

§. XXII.

Vita innocens & immaculata nullis maleuolorum incurſibus lauat, furentibus cincta hoſtibus triumphat.

OQuam efficax Pilati argumentū pro Chriſti Domini innocentia! Ecce ait hic homo & vobis Iudæis, & mihi & Herodi vt reus ſiſtitur, & nihil dignum morte actum eſt ei. Quis nō innocens his in iudicijs liber adſtaret? Quis tantorum hoſtiū incurſibus cinctus inexpugnabilis euaderet? imperterritus viueret? Beatiſsimus Iob hoc vno vtitur argumento, vt ſuam innocentiam conuincat, ait enim cap. 3. *Si expaui ad multitudinem nimiam.* Vbi grauiter ponderans D. Greg. lib. 21. c. 16. inquit. *Bene vt cuius conſtantiæ fuerit cognoſcatur, quia videlicet nequaquā terret exterius numerus hoſtium, quem non deuaſtat interius turba vitiorum.* Quid proſint hoſtiles Phariſæorū cunei? Quid Herodiani exercitus? Quid Pilati carnifices? Medijs his aſtat imperterritus & inexpugnabilis Chriſtus Dominus, & tot tantiſque circumcinctus cum ſit inimicis, nihil morte dignum actum eſt ei. Sic exſufflat & contemnit hoſtes, qui nulli ſuccumbit

Iob. 3.

Greg.

vitio, qui omni no purus & innocens eſt. Machabęorum adoleſcentiũ vnus pro religione patria ab Antiochi exercitu vallatus, cum crudeli religaretur rotæ, cuius diris laniaretur voluminibus, ſic inquit apud D. Amb. lib. 11. de Iacob. c. 11. *Amb.* *Nunc manifeſtiùs recognoſco, quia rota intra rotam currit, nec impeditur. Teres enim vita ſine vlla offenſione in quauis paſſione verſatur, & intra hanc quoque rotam currit.* Venuſtè & eleganter rotæ machina abludit, & in Ezechielis curru illud exprimit myſterij, quod rota ibi in medio rotæ viſebatur. Quid ni? rota eſt teres & immaculata vita, quæ medijs tormentorum rotis, medijs hoſtilibus curriculis, medijs furentium inimicorum circis inoffenſo pede currit, Dei gloria deſuper ſplendenti, onuſta. *Ennod.* Vnde præclare B. Ennod. comminiſcebatur lib. 1. epiſt. 4. fatus. *Nec bonorum facem meritorum, maledicentis credendum eſt extingui poſſe conflatu. Quomodo & ſi dente tangatur inuidi, ſplendor vitæ vmbram venenatæ oblocutionis excludit; actorem repetunt tenebræ quæ ad inuoluendum iubar aptantur, nitorem ſyderum nox infuſſa non obrruit; ad genium claritatis proficit cum obſcuritate conflictus.* Quid argutius? Non ſic impij, non ſic; ſed tanquam puluis, quem proijcit ventus à facie terræ, adeò infirma nequitia, vt vel ſibilo auræ tenuis corruat. Nonne Ierico munitiſsima olim ſtetit ciuitas? Verum vbi vitiorum corrrupte læ ſuccumbit, ad vocem fiſtulæ ænei eius muri expugnati miſerè corruunt. *Ioſue. 6* Ita enim legitur Ioſue 6. *Clangentibus tubis, poſtquã in aures multitudinis vox ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt.* Vociferantium circulos non ſuſtinuit iniquitas ciuitatis; ſed vel ad vocem fiſtularum proſtrata eſt, vt innuit Aug. *Aug.* ſerm. 16. de temp. *Expugnabatur forinſecus ſono iuſtorum, intrinſecus habitaculis peccatorum.* Et ſanè peccatorum interna malitia iam antiquitus expauet clamantium voces, quadoquidem primus peccator dicebat Gen. 3. *Gen. 3.* *Audiui vocem tuam in paradiſo, & timui, & abſcõdi me.* Sed cur ad vocem timet? cur extrinſecus aduenientes clamores expauet? Pulchrè id attingit D. Chryſoſt. hom. 17. ibi. *Chryſoſ.* *Propterea protoplaſtus aduentum Domini ſecum cogitans, ſtatim ſe occultauit. Quare dic oro? quoniam videbat ſibi trucem ad ſtare accuſatorem, conſcientiam dico.* Id faciebat interna conſcientia peccati, vt vel ſonum auræ, vel ſibilum deambulãtis expauerit, vt hinc pateat quanta erat illius innocentia, quæ ad multitudinem nimiã clamantium non expauit, imo furentium accuſatorum calumnias, nequiſsimorum præſidum iudicia imperterrita & inexpugnata ſuſtinuit.

Ioann. 18. Eſt autem conſuetudo vobis, vt vnum dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? Clamarunt ergo rurſus omnes dicentes: non hunc ſed Barabbam: erat autem Barabbas latro.

§. XXIII.

Periculoſe homo ſe alicui etiam viliſsimo præfert latroni.

O Vanas hominum prælationes! O vaniſsimas hominũ præcellentias! Ecce vnigenitus patris ſibi ſceleſtum & nefarium hominẽ præferri ſuſtinet, & tacet. Vbi Deus Opt. & Max. permittit poſtponi & viliſsimo & nocentiſsimo Barabbæ quis non timeat ſe vel culici præferre? Ieiunator ille & tantarum virtutum patrator Phariſæus Luc. 18. hoc vno vitio reus deſpicitur à Deo, quod ſe latroni præferret, dum ait *non ſum ſicut hic publicanus.* Id quod expendit D. Chryſoſtom. hom. 12. in epiſt. ad *Luc. 18.*

Ti-

Chryſoſ. Timoth. 2. *Quid oro publicano deterius? At cum eſſet innumeris peccatis obnoxius, Phariſæuſque id ſolum diceret, non ſum ſicut publicanus iſte, omnia perdidit.* Non quidem ſuper aſtra ſe exaltauit, non ſuper ſolium deitatis, non ſuper diuiniſsimos thronos, non Dei ſimilitudinem ambiuit, vni ſe præ tulit publicano viliſsimo homini, rapinis dedito, & tamen omnia perdidit. Bene monet D. Bernar. ſerm. 87. in Cant. *Propterea non mediocrem, non penultimum, non ipſum ſaltem inter nouiſsimos eligere locum nos voluit Dominus; ſed recumbe inquit, in nouiſsimo loco, vt ſolus videlicet omnium nouiſſimus ſedeas, teque nemini non dico præponas, ſed nec comparare præſumas.* Rex erat & maximus Dauid, quando vnus è plebe factus ante Dei arcam ſaltans Micholis faſtum contemſit dicens *ludam & vilior fiam plus quam factus ſum.* O verè Chriſti Pater! hoc dolebat, quod etiam ſaltantium choros duxerit, & hoc meditabatur, nimium non cum ſcurris; ſed multo infra ſcurris populi vileſcere. Vilior, inquit, fiam, non ſatis eſt, quod me cum ſcurris comparauerim, adhuc neceſſum eſt, vt amplius vileſcam, & omnium nouiſsimus conſtituar. Id quod eleganter ponderans *Greg.* D. Greg. Moral. lib. 27. cap. 27. ait. *Quid alij ſentiant ignoro, ego Dauid plus ſtupeo ſaltantem quam pugnantem, pugnando hoſtem ſubduxit, ſaltando coram Domino ſeipſum vicit, & cum deſpiceretur dixit ludam & vilior fiam plus quam factus ſum. Quaſi diceret vileſcere coram hominibus appeto.* Vtinam hic nobis inſereretur appetitus, quandoquidem Dominus adeò apud homines viluit, vt nocentiſsimo homini poſtponeretur. An ominoſum erat in Saule quod omnes populares excederet *ab humero & ſurſum*? Sane de Ioanne apud Matth. 11. dicitur *non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Sed ne ſuper omnes extolleret caput, ideo capitis præciſsionem paſſus eſt, quaſi notans quod non per prælationem, ſed per humilem æqualitatem ad cæleſtia ſit euolandum. Id attigit D. Iſid. Peluſ. lib. 1. epiſt. 68. *Quoniam igitur maior quidem omnibus qui ex mulieribus nati fuerant, erat Ioannes, caput ipſi ante donatum cœlorum Regnum preciſſum fuit.* Hinc totius perfectionis culmen oſtendit D. Athan. in exhort. ad Monachos dicens. *Singuli vobis poteſtis omnium bonorum ſummam præſumere, ſi nullus ſe incipiat, in eo, quod alios præcellit efferre.* Nunquam non detrimentoſa hominibus prælatio, etiam ſomniata, vt bene monet ſomniator ille Ioſeph: de quo D. Ambroſ. ſerm. 14. in *Amb.* Pſalm. 118. *Quid fuiſſet Ioſeph, ſi humilis non fuiſſet? ſciuit ſibi ipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus. Prælatio armauit fratres, humilitas conciliauit extraneos. Prælatio concitauit germanos, humilitas Regem ſubditum fecit, vt verè quaſi ex perſona Ioſeph, dictum putemus, humiliatus ſum, & ſaluum me fecit.* Hæc ille.

§. XXIIII.

Paſsionis Dominicæ efficacia maxima in peccatoribus à vinculis vitiorum liberandis.

COnfide homo, nulla vitiorum vincula expaueſcas, & ſi ferreis conſtrictus ſis catenis, & ſi rudentibus inferni alligatus, & ſi nigro peccatorum præpeditus compede, liberaberis, & rupto laqueo ſicut paſſer liberas obtinebis auras. Ecce tibi Dominus Ieſus vincula & damnationē ingreditur, & omnium peſsimus latro vinculis abſoluitur, quod pulchrè ſatis notauit D. Athanaſ. hom. in Paraſc. *Athan.* *Non mihi*, inquit, *in Iudæorum improbitatem reſpice, neque quod benefactorem ſuum condemnarunt, maiorē homicidæ rationē habētes, ſed id potius intuere quod condemnationis ingreſſus, liberationis condemnatorum quidam ingreſſus fuit.* Vix Saluator omnium condemnationis limina terit, & ſtatim datur largiſsima venia peſsimo cōdemnato. Non potuerunt ferrea latronum

vincula vim maximam Christi vincti & condemnati sustinere, niger aperitur carcer, soluuntur vincula nocentiũ, & patet damnatis liber exitus, vbi Christus Iesus vinctus & condemnatus cernitur. Vincto Christifero Paulo

Act.16. Act. 16. *Subitò terræ motus factus est magnus, & statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorũ vincula soluta sunt.* Vnde D. Chrysost. hom. 8. ad Ephes.

Chrysost. *Vides naturam vinculorum, vincula solu entem? Nam quemadmodum mortem interemit mors Domini, ita ligatos soluerunt vincula Pauli, carceremque concusserunt, ac ianuas illius aperuerunt.* Hæc faciunt serui Christi, vbi ingrediuntur vincula, vbi carcere tenentur damnati, nocentium omnium vincula soluunt, vt potè illius serui cuius cõdemnationis ingressus liberationis quidam ingressus fuit. Quo vincto & condemnato latrones absoluuntur, & vincula ferrea soluta iacent. Id præcinebat diuina amasia Cant. 2. iuxta D.

Can.2. Amb. lectionem. *Ecce hic stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, eminens per retia. Et dicit mihi surge veni proxima mea formosa mea, quia ecce hiems præterijt.* Illa per retia eminebat carceris pariete detentus, & hinc mihi dicebat vt surgerem, vt hyemales brumas non timerem. Etenim vbi vnigenitus Dei medijs apparet retibus, nullus iam vinctus maneat qui ruptis laqueis liber non exeat. Ita D. Amb.

Amb. serm. 6. in Psalm. 118. *Hic ergo venit ad laqueos; sed voluntarius, venit ad retia; sed securus: venit ad laqueos Iesus, vt Adam solueret, venit liberare quod perierat.* Iesu Laquei Adami liberatio fuere, Iesu damnatio nocentium hominum libertas, qua Iesus carcerem & vincula intrat, omnes inferni rudentibus vincti, omnes peccatorum compedibus præpediti liberi egredimur.

(·)

Matth. 27. Sedente autem eo pro tribunali, misit ad eũ vxor eius dicens. Nil tibi, & iusto illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum:

§. XXV.

Maxima iudicum corruptella per vxores.

REbellis Angelus iam ipse pertimescebat Pilati iudicium, iam nõ tam Iesum, quam aereas potestates damnandas esse metuebat, & vt iudicis sententiam flecteret, iudicis vxorem inuadit. Antiqua est iudicum corruptella vxor, quid si iudex incorruptus est? si inflexibilis? si sententiæ tenax? Sanè iudicem præteri, eius adi vxorem, munera infunde, & puta totam iudicis seueritatem corruptam. O vxores vniuersi iudicij corruptellę, iudicum pestes & lues! Vnus è iudibus populi Sanson quam miserè vxoris laqueos fuit expertus? Ipsa pecuniam accipiens à Philisthijm Sansonem & crine & robore priuauit, vt eleganter dicat D. Amb. 2. Officior. c. 26. *Influxit pecunia in gremium mulieris, & à viro discessit gratia.* Hæc sunt quotidiana in iudicijs damna, influunt munera in gremium vxorum, & à viri discedit gratia, discedit robur, discedit iustitia. Nemo iudex sibi de iustitia blandiatur, vbi habet vxorem acceptis muneribus grauem. Nec aliter D. Maximus præsagijt innocentiam Susannæ in iudicio probandam, nisi quod iudicem innubilem fuerit nacta. Sic enim hom. 1. de Iesu accusato inquit. *Iudicem meretur castitas Danielem puerum iuniorem nec dum pubescentis ætatis. Multum igitur de Deo pudicitia consequitur, cum iudicem virginem promeretur.* Etenim tunc secura expectauit iusti iudicij integritatem, tunc non sibi timet à iudice innocencia. Expende mysterium quo

Amb.

Max.

Do-

Dominus daturus Petro Orbis clauũ infirmanti eiusdẽ socrui adest vt sanaret illam, & ait Matth. 8. *Tenuit manum eius & dimisit eã febris.* Cur tãgit qui verbo posset sanare? sed cur manum eius arripit? sane vt Iudicis familia cõualeat, fœmineæ manus à Deo sunt in accipiendis muneribus castigandæ. Huc spectat Chrysol. ser 18. aiens. *Tenuit manũ eius vt quod manus præsumẽtis amisserat, manus repararet authoris.* Ab antiquo fœminea manus dum prę sumere properat oblata, totã viri corrupit integritatem. Quod præueniens saluator in familia Ecclesiæ, & Orbis Principis, nil prius curat, quam fœmineas manus, quarũ si caueatur infirmitas, & Principis, & Reipublicæ florebit status. Do in præsenti protẽtum singulare: ex quo Claudianus cecinit Romanã fœlicitatem. Etenim dũ Alaricus Romam minatur, & Roma tristissimã spectat ruinã, ait ille lib. de bello Get.

----Duo quippe lupi sub Principis ora
Dũ cãpis exercet equos, violẽter adorti
Agmen, & excepti telis, immane relatu
Prodigiũ, miranq; notam duxere futuri.
Nam simul humani geminas de corpore palmas
Vtraque perfossis emisit bellua costis.
Vtq; manus vtero virides patuere resecto
Romula post ruptas, virtus sic emicat Alpes.

Quando enim occultæ manus ventri studentes Romæ seruabãtur, quis eius referat mala? vt autẽ manus hæc auarissimę patuere & castigatę sunt, cępit emicare gloria Romana.

Ioan. 19. Tunc ergo apprehẽdit Pilatus Iesum, & flagellauit.

§. XXVI.

Nuditas in virtute stadio & innocentiæ & gloriæ argumentum singulare.

HAbes, homo, Dominum tuum in stadio, vt post mille luctas, glorioſas hominibus coronas nanciscatur. Et vt in stadio ingressus est, sic de agonistarum more ab omnibus se abstinet; vestes abijcit, & nudus Adam nouus crudelissimis flagellis aptatur. Aiebat illa 2. Reg. 6. quam *gloriosus fuit hodie Rex Israel discooperiens se, & nudatus est quasi vnus de scurris.* Et quidem ironia hæc versa est in verum quandoquidem Rex & Saluator Israel quasi vnus de scurris nudatus & discoopertus glorioſam prætulit innocentiæ vestem. Papæ de Ioseph, qui relicto pallio aufugiebat peccatum dixit D. Cyprian. lib. de bono pudicitiæ. *Propter tanti sceleris audaciam ipsas vestes reliquit, & corporis nudi sinceritatem habiturus innocẽtiæ testem.* O quoties nudi corporis sinceritas animi munditiem testatur, in virtutis stadio, in vitiorum conflictu non purpureæ, non sericæ, non aureæ vestes; sed nuditas innocentiæ est argumentum singulare. Ridiculus fuit Adamus Lippomano, quod nudus erubescceret apparere Deo, cur nuditate offenderet illum à quo nudus fuerat creatus? Vtinam & nudus persteueraſſet, vtinã innocens ipse esset, & illi præ aureis vestibus nuditas glorioſior accideret. Rectè D. Chryſoſt. hom. de Cæco nato duas componit fœminas; fulgentem alteram aureis tapetibus, nudam alteram in theatro. *Quid*, inquit, *lasciuæ profuit Aegyptiæ adulterium in cubiculo? Quid primæ martyri Theclæ nocuit nudam in theatro certare? non peccauit denudata, non afficitur ignominia; sed coronatur sancta.* Sic athletica nuditas Christiani non infamat, sed ornat, sed gloria & honore coronat. Anastasius Nicæquæst. 38. hoc miratur, quod Deus Opt. Max. tantam adhibuerit curam, vt Aaronem vestibus sacris ornaret, cum Moysi, & præstantiori viro, & totius populi Principi nihil vestitus attribuerit. Cur ita? *Eratquidem Moyses illa veste nudatus ipse induens sacerdotes. Moyses enim non fuit aqua Lotus; sed lauit, non fuit vnctus oleo; sed vnxit, non gestauit vestem sacerdotalem; sed induit sacerdotes, vt discas quod ei, qui est secundum Deum perfectus, ornamentum sufficit virtutis.* Sic verus Saluator & dux noster Iesus in Prætorio nudatus ipse tunc vestit Angelos

2. Reg. 6

Cypr.

Chryſoſ.

Anaſt.

los honore, homines gloria, filijs perditis ſtolam iubet afferri immortalitatis. Non hæc nuditas tibi, ò bone Ieſu, probroſa eſt quandoquidem innocẽtia es candidatus præſtantius omni lapide prætioſo, & mihi glorioſiſsima es & immortalitatis indumenti cauſa.

§. XXVII.

Chriſtus nudus flagellis obijcitur, noſtrum indumentum ſingulare factus.

VEſtes exuit nouus Adamus verberandus, vt alium nobis longe prę ſtantiorem meditetur amictum, nempe ſcapulas ſuas, quib⁹ ignita hoſtium tela obtundantur, ne nos feriamur. Ait enim Pſalm. 90 *ſcapulis ſuis obumbrauit tibi*: & vere Saluatoris ſcapulæ nos obumbrant & obtegunt, quando flagellis obiectæ pro nobis duriſsime vapulant. Nonne multa flagella peccatoris? Cur modo vix attingit flagellum eius tabernaculum? Defenditur ne ficulnea veſte ab Adamo excogitata, vt Dei fugeret flagellum? Abſit; ſed Ieſu Domini noſtri ſuper ſcapulas omnia deſcenderunt flagella, quæ peccator non ſentiet veſtitus & obumbratus diuinis ſcapulis. Marci cap. 11. veniens Dominus Ieroſolymas mundũ redemturus vidit ficum, & cum non eſſet tempus ficorum, acceſsit tamen ad illam. Cur, Domine, accedis ad vacuam arborem? Quid negotij cum ficu vacua? Eleganter & ſcienter Diuus Chryſol. ſerm. 106. inquit. *Ad ficulneã venit Chriſtus, ad quam legitur Adam nudus confugiſſe poſt culpam. Venit ergo ad ficum Chriſtus, vt inueniret Adam, vt nudum obtegeret pio ſui corporis indumento. Cuius ficus iſta non velabat, ſed ſtimulabat pudorem.* Ecce ex tunc latitanti peccatori, & à ficu folia emendicanti acceſsit Dominus offerens præſtantius ſui corporis indumentum, & iubens foliorum veſtes abijcere, ſuas pro indumẽto offerebat ſcapulas. Linque peccator, folia, & ſuper diuinis abſcondere ſcapulis, quæ omnia in ſe recipiẽt flagella; ne tu vapules. Abeſte hinc veſtes, non iam tegar foliis, quando me tegunt & defendunt Chriſti Domini ſcapulæ. Bene Chryſoſt. dicebat videſ Ieſum à Maria natum, *non amplius metuimus morſus ſerpentis, non amplius à ficu accipimus folia, non ampliusgreſſus Dei extimeſcimus.* Sunt ſane Chriſti Domini ſcapulæ peccatorum indumentum ſingulare. Sed Proh dolor! quam manifeſte ſeſe oſtendunt peccatorum indumentum diuinæ ſcapulæ! ea ſuſtinent tela, his verberibus vapulãt, adeo contritæ ſunt & laceræ, vt neminem fugiat ſub illis peccatores omnes contegi & obumbrari.

§. XXVIII.

Summum diuinæ in nos charitatis argumentum præfert Chriſti Domini flagellatio.

QVis Deũ adduceret, vt flagellis dorſum offerret, niſi ſumus amor hominum? Eo extulerat Dei charitatem D. Zeno. ſer. de F. S. P. & C. inquiens. Zeno. *O charitas quam potens, nihil habet qui te non habet. Tu Deum in hominem demutare valuiſti: tu virginali carceri nouem menſibus religaſti.* Et columnæ diræ quis Dominum religare valuit? Quis laqueis conſtrictum tenuit diuinum Sanſonem, incudem factum cyclopũ infernalium? An taurini nerui? An ferreæ catenæ? Abſit. Rumperentur omnia hęc, vt rumpi ſolent fili ſputamina. Vna charitas, vnus Dei in homines amor & illum virgineo carceri nouem menſibus religauit, & quod amplius eſt columnæ aſtrinxit verberandum. Ita Rupertus meditatus Iſaacum à patre in ſacrificium colligatum inquit. Rup. *Colligauit plane Deus pater filium ſuum non imbecillitatis vinculo, ſed magnæ charitatis imperio ne oblatum calicẽ paſſionis mori dedignat⁹ abigeret.* Infirma tua vincula, ò Iudææ, quæ minime poſſent Dominum ad columnam tenere; ſed nec tota creaturarum vis poſſet aliquid. Sane non vincula; ſed ſponſæ amor ligauit Sanſonem; nec vincula;

ſed

sed hominum amor tenuit fortissimū Dominum ad columnam ligatum, vt dicat D. Laur. Iust. lib. de ligno vitæ c. 4. *O charitas quam magnam est vinculū tuum, quo Deus ligari potuit, nullum vincum filium Dei ad columnam tenere posset, si charitatis vinculum defuisset.* Sed prius hostes deficerent, prius omnia flagella mundi cessarent, & non defeciret Dei homines amans charitas. Theophilus Alex. Epist. 3. Paschali Machabæorum demirans subflagellis constantiam ait, *quod ira persecutorum inuenerat, patientiæ fortitudo superauit inter pœnas magis paternæ legis, quam dolores memores, lassabantur tortores, & non lassabatur fides.* Liceat parua magnis comparare, quippe Iesus inaudito flagellorum numero cum quateretur, iam ex sanguis erat, iam pene laceratus, iam munda ossa inter contusas carnes albicabant, & quicquid ferocia hostium inueniebat, inuicta patientia sustinebat, inter dira tormenta magis paternas leges, quam dolores memorat, tortores lassabantur, & non lassabatur Dei in homines amor.

Laur. Iust.

Teoph.

§. XXIX.

Christi Domini dorsum flagellis arabatur, vt hominis terra excoleretur ad fructus immortales.

CHristus Dominus ad columnam religatus à planta pedis vsque ad verticem capitis duris flagris hinc inde contundebatur. Equidem Psalm. 128. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores: prolongauerunt iniquitatem suam.* Quæ verba sic in rē præsentem Hebraice tinniunt. *Dorsum meum arauerunt aratores, & produxerunt sulcum suum.* Vidisti arua arari ab agricolis? milleque sulcis findi ab aratoribus terram notasti aliquando? Plane sic à crudelissimis agricolis Christi Domini caro scindebatur verberū vngulis, vt dicat eius mater, apud S. Brigittam lib. 1. cap. 10. *Quod amarius erat, cum retraherentur flagella, carnes ipsis flagellis sulcabantur.* Ecce sulcis scissas Christi carnes, ecce totū diuinissimum dorsum intime exaratum! S. Basil. sancti Gordiani passionem tractans, dum illum flagellis arari depingit, sic inter flagella loquentem facit. *Lanietur corpus, torqueantur membra, seminate multa in me vt multiplicem fructum metam.* Recte vbi se flagris arari sentit, de his seminandis cogitat, quæ in mortalitatis fructus pariant. Sed ager ille plenus Dei filius quid aliud inter verbera meditabatur? carnis crudelissima fiebat lanienа, totum corpus scindebatur, longissimi sulci per lacerum apparebant dorsum, quando ipse tacens loquebatur, arate mei corporis agrum, scindite vir ginem hanc terram, & seminate multa in me, vt multiplicem fructum mundo afferam. De Issachar dicitur Genes. 49. *accubans inter terminos:* Adque verba Rufinus sic ait describens Ioannem super Christi pectus accubantem. *Requiescet in medio sortium, id est, in medio terræ bonæ, terræ fluentis lac & mel, in medio ipsius requiescunt, quæ terra erat Iesus fluens lac & mel, super cuius pectus non solum Ioannes; sed in Ioanne omnes discipuli recumbebant, & facti sunt agricolæ.* O felices agricolæ, quibus adeo frugifera obuenit tellus! Lactea & melliflua terra Christus Iesus, in qua sancti vniuersi recumbunt, & eius fructibus in æternum ditantur. Sed tunc quando terra hæc ab aratoribus profunde sulcatur. Nunquam Christi pectus prædiuitem accubitum discipulis ministraret, nisi dorsum eius diris fuisset verberibus exaratum. Iam tunc à flagellis sulci protēdebantur in Christi Domini dorso & ager plenus æternitatis fructibus, hominibus parabatur.

Ps. 128.

Brig.

Basil.

Gen. 49

Rufin.

§. XXX.

Christi Domini verbera summi dedecoris interitum Diabolo pariunt.

MIraberis Regem sæculorum in prætorio nudum à vilis homi-

nibus

nibus, vitiorum vernulis, Dæmoniorum mancipijs crudeliter verberari. Talium ſane carnificum manibus decebat tenebrarum Principem caſtigari, vt magis illi probroſus exiſteret interitus, quando iam non Michaëlis lãcea, diuini Verbi gladio; ſed ſui ipſius mancipiorum manibus trans verberatur. Pulchre D. Leo. ſerm. 11. de Paſſ. *Ad miſit in ſe Dominus impias manus furentum, quæ dum proprio incumbunt ſceleri, famulatæ ſunt Saluatori.* O Chriſti Ieſu omnipotens ſapientia! Nudus ipſe in ſe furentium ſuſcipit flagella carnificum, vt illis Principes tenebrarum vapulet, flagra carnificum Chriſtianum dorſum dum ſcindunt, Saluatori famulantur, & rebellium Angelorum, quibus ſeruiunt faciunt carnificinam. Vt dicat Diuus Athanaſ. de Paſſ. *Immortali mortem intendens dæmon, ipſe in mortem rapiebatur; & quod peßimum erat, â ſuis ipſius membris hoc mali illi infligebatur, quod verſutißimo illi in ſummum vituperium ceſſit. Omnino enim ſi à Domino vapulaſſet, gloriari poterat, nũc ab illis percuti quos in ſeruitutẽ redegerat, id omne dedecus probrumque tranſcendit.* Cœleſtia Diabolus turbarat, & cum pœnas dat, accepit Michaelem vltorem, vt aliquo modo honoratus diſcederet à cœlo inſupplicium; commouet iterum terram aduerſus Dominum, & omnino luit pœnas in glorius, non enim ab Angelo, non ab ipſo ſæculorum Rege, ſed à manibus ſuorum miniſtrorum verberum ſuſtinet infame ſuplicium. Qui dum eius parent imperio, Saluatori famulantur, & miſere Dominum ſuum diabolum caſtigant, ſummoque probro afficiunt. Superbiſsimum Babyloniorum exercitum nocte vna Angelus Domini perimit 4. Reg. 19. vnus à ruina euaſit Senacheribus ſceleſtiſsimus & blaſphemus Rex, qui poſt modum filiorum ſuorum gladijs interemtus occubuit, ait enim. *Filij eius percuſſerunt eum gladio.* Sed cur à gladio Angeli eripitur moriturus gladio patricidali, filiorum? Id inſinuat Eucherius dicens. *Nec Angeli perijt gladio, quod erat commune cum pluribus; ſed parricidio filiorum.* Etenim decebat blaſphemum Regem duriori & infamiori mortis genere perire, vt non Angelicis manibus, ſed ſceleratiſsimo & nequiſsimo gladio occumberet. Dauidi prœliaturo arma dabantur regia, quæ repellit ille lapide contẽtus. Cur lapidem præfert armis regijs? Chryſoſt. *Quia Goliath his armis non meruit interire.* Sic diabolus ſuorum manibus perijt quia alijs interire non meruit.

Leo.

Athan.

4. Reg. 19

Text. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius, & veſte purpurea circumdederũt eum. Et veniebant ad eum & dicebant: Aue Rex Iudæorum.

§. XXXI.

Glorioſa homini eſt, tolerantia pœnæ propter peccata inflictæ.

CVr inter tot cruciatuum inſtrumenta, inter clauos, inter lanceas, inter crucem, inter dura lora verberũ ad coronam eliguntur ſpinæ. An quia ſpina fuit primi peccatoris iam pœnitentis mulcta? Sane de ſpinis Chryſoſt. loquitur hom. 17. in Gen. *Ecce maledicti monimenta, ſpinas & tribulos præferet terra.* Spinas & tribulos poſuit Deus caſtigati & contriti hominis monimẽtum; monimentum, in quam, in gloriũ & contumelioſum carneis oculis Verum quod in veritate mille hominib⁹ parturiat coronas. Equidem corona eſt noſtra quæcumque pro peccatis accipitur pœna, & quodcumque caſtigati peccati monimentum etſi ſordidum non tam fœdat quam illuſtrat, quam coronat peccatorem. Immenſas in ſeptenario numero concluſas glorias dum expendit Naz. Theologus, incidit in illud Geneſ. 4. vbi de caſtigando Caini ſcelere dicitur. *Septuplum vltio dabitur de Cain.* Quid tunc? Septenarius numerus calamitoſus erit? Cur pœnam, cur ſupplicium in numero ſeptenario

Chryſoſt.

Gen. 4.

nario concludit Textus? Pulchre respondi Naz. orat. in Pentecost. *Nam scelerum quoque pœna laudanda est, facinus Cain septies vindicatur.* Ideo parricidę supplicii septenario numero denotatur, quia multum laude & gloria
Naz. dignum castigari sceleris habet pœna. Sic Nazianzenum explicat Nizeta inquiens. *Quoniam autem scelerum quoque pœna laudanda est, audi quid in Gen. libro habeatur, septies animaduertetur de Cain, hoc est, septuplum cruciabitur pro eo quod fraternæ cædis crimine seipsum constrinxit.* Etiam in Cain in homine sceleratissimo peccati pœna apparet illustris, glorioso numero exornanda, vt pote quæ etsi affligit, dum tamen peccatum castigat, necessum est, vt mille honoris & gloriæ coronas pariat. Vnde prudenter monet Ruper.
Rup. de Victoria Verbi Dei lib. 12. cap. 20. eos qui verum Salomonem aspiciunt in corona, qua eum coronauit mater sua in die passionis suæ. *Nolite hoc solum videre in corona eius, quod spinea sit, videte in spinis illis illud, cuius præparatoriæ spinæ sunt, coronam, gloriæ & honoris, sicut Psalmista cecinit gloria & honore coronasti eum.* Iam spinę nil prius præseferrent quã coronam. Vbi peccatori homini in pœnam, vbi veteris peccatorum supplicij monimentũ sunt, pro coronis, pro gloria subijciuntur, gloriæ & honoris referũt coronas. Sane Dauid peccati reus 1. Reg 12. regales vestes exuit, lugubrem accepit amictum, ieiunijs, vigilijs, squalore sese mulctauit acriter. Quid ni? Sub squallore & luctu sordidus regiũ splendorem amisit? Imo nunquam magis glorioſus
Saluia. in regni ambitu claruit. Accipite Diu. Saluianum de Gubernat. Dei lib. 2. *Dauid purpura exuitur, diademate exhonoratur, totum Regem cum ornatibus suis abijcit, prouidum pœnitentem cum patrocinio ambitiosi squaloris assumit.* Expende illud cũ patrocinio ambitiosi squaloris, quippe ambitio, exuberans quædam gloria est & honor excedens, nec aliter melius explicari posset luctus & squaloris præstantia, quam per exuberantiam honoris & gloriæ. Abijcit Dauid peccator Regium diadema, regales purpuras; sed ambitioso, hoc est, glorioso nimis fulget squallore, quando quidem id regale & glorioſum est quod in peccatorum castigationem subitur. Hinc æstimauerat Bachiarius pœnitentiam, quando epist. de recip. lapſ. premit significationem illius ciuitatis refugij, quæ in sorte Galaad dicebatur Ramoth. Deuter. 4. nimirum *ex celsa mors.* Quo circa inquit ille. *Vere*
Bach. *excelsa mors, pœnitentia esse dicenda est, cum mortificatis membris deducatur homo ad excelsa cœlorum. Rationabiliter excelsa nominatur, quia multo nobilius est per pœnitentiam mori.* Quod iam supplicium infame? Quo'd dedecoris monimentum horribile? Sane si supplicium pro peccatis acceptatur, si dolor, squallor, si spinæ, si mors ipta animose in scelerum pœnam subitur, de his præstantius, quoddam nobilitatis & gloriæ stemma potest effingi. Sane peccati & maledictionis crucifixæ potestati tribuit Diuus Athan. de diuin.
Athan. Chr. vocem illam. *Hodie mecum eris in paradiso.* De qua sic ille. *O miraculum ingens. maledictionis crucifixæ aperuit paradisum in promissione latronis.* Adeo excellens est culpa castigata, & maledictio crucifixa, vt sub eius habitu filius Dei patefaciat paradisum.

§. XXXII.

Christus Dominus spinis coronatus suos protegit & aduersarios expungit.

O Quam custodit diuinus agricola vineam suã! horribiles pro sepe circumcidit spinas, quibus & Domini Sabaoth vineam vallat, eamque aduersarijs facit inaccessibilẽ. Merito Diuus Hieronym. tribuit Christo Domino illud Oseæ 14. ex lect. sep. nimi-
Ose. 14. rum. *Ego quasi iuniperus cooperiens.* Etenim, vt ait Theodoretus, iuniperus semper viridis est, & coma redimitur aculeata, sic Christus Dominus dum spinarum aculeis redimitur, iuniperus est nobis. *Ego*, inquit, *quasi iuniperus operiens*, quasi diceret, iuxta

Theodo-

Theod. Theodoreti verba *Omni ſtudio te curabo, ab omnique pernicie tutum efficiã, & inuadentem quaſi quibuſdam aculeis perterrefaciam.* O ſemper viride lignum Chriſtus Dominus vera iuniperi arbos, coma aculeata redimitus, ſpinis duriſsimis cornatus, nunquam ſanè à pernicie tutior humana vinea, quàm dum his aculeatis Chriſti comis obumbratur. Hæ nos tutantur ſpinæ, & aduerſarios noſtros inuadentes perterrefaciunt. Et quidem aculeatus & ſpinoſus ille rubus, qui Moyſi inter flammas vireſcebat, ſimilem aduerſariorũ minabatur perniciem. De quo *Phil.* pulchrè Philo exiſtimans per rubum intelligi populum afflictum, ſic pergit. *Enimuerò rubus frutex debilis eſt & ſenticoſus & ſe tangentes vulnerat. Hic ſignabat exhortationem quandam, tantum non ſic inclamantem preſsis calamitate. Nolite ſuccumbere, hæc veſtra infirmitas eſt potentia quæ punget & verberabit plurimos.* Hæc clamabat Philoni rubus ſenticoſus medijs vireſcens flammis diuinis; ſed altiori voce id clamant ſpinea & ſenticoſa Chriſti Domini tempora, quorũ infirmitas dũ diris trſanuerberatur aculeis, vera potentia eſt, quæ punget & verberabit inimicos. Vnde eleganter *Clem. Alex.* Clem. Alex. 2. Pædag. c. 8. notat & rubum in flammis vireſcentem & ſpinam in Chriſtifero capite eamdem potẽtiam & efficaciam protendiſſe, ſic enim ait. *Quod primũ per rubum viſum fuerat verbum, per ſpinam rurſus aſſumtam oſtendit omnia eſſe eiuſdem potentiæ.* O quam bene reſpondent poſtrema primis: in principio rubus in diuinis flammis viſebatur, modo in diuino capite apparet ſpina infixa, ibi per rubum patris verbũ ſui populi aduerſarios deuaſtandos conterendoſque oſtendit, hic per ſpinam infenſiſsimorum hoſtium vulnerationem inſinuat, vt pateat quod & rubus ille, & ſpina hæc eiuſdem ſint efficaciæ & poteſtatis indices. Fallor, niſi huc reſpiciunt illæ Gedeonis ad viros Socoth factæ minæ Iud. c. 8. *Cõteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.* Vbi enim ſpineus apparuit Deus, quid aliud, quam perniciem & contritionem protendit hoſtibus?

§. XXXIII.

Humana omnia decora, Regios titulos, coronas, ſplendida ornamenta vt res ludicras, ſummique ſqualoris & anguſtiæ plenas in ſe oſtendit Chriſtus Dominus.

NON caſu Ieſus in ſpineam coronam incidit; ſed vt Iudæos nil aliud in Meſsia expectantes quam tẽporale Regnum, & ſimul omnes gentes Regium ſplendorem, tantum non adorantes edoceat, quæ ſint caduca omnia, quam ludicra, quã vana, quã plena anguſtijs. Alexandriæ ciues, Agrippæ Herodis nepti regium nomen & decus à Cæſare acceptum inuidentes, vt tantam dignitatẽ ludicrã oſtenderent & fœdarent ludibrijs, quid nõ audent? Accipite Philonẽ lib. in Flaccum ſic ſui Regis deplorantem ludibria. *Phil.* *Erat quiddã puerorum adoleſcentumque ludibrium. Hunc miſerum propulſum ad gymaſium in ſuperiori loco ſtatuunt, vt aſpectari poſsit ab omnibus. Moxque capiti diadema imponunt papyraceum,* (nimirum ex iuncis marinis confectum, eſt enim papyrus idem quod marinus iuncus Plinio lib. 13. c. 11.) *pro palludamento corpori floream induunt, pro ſceptro fruſtum arundinis quidam ei dedit in manum; tum alij ſalutatum accedebant, &c.* Sic illi regiam Iudæorum dignitatem ridebant, ſic regium omnem ſplendorem ludicrũ ſenticoſum, & vanum proclamabãt. Vtinam iam inde Iudæi animo ebiberent vniuerſi regni temporalis contemtum, vtinam iam inde humana decora, corona, ſceptrum, omniaque ſplendida ſuſpecta & inuiſa manerent mortalibus. Sed quod inſenſati hominis ſpectrũ non potuit, hoc omniſcia Dei ſapientia perficiat. Ecce tibi Deus ipſe immortalis, homo factus, imò non homo; ſed opprobrium & ludibrium hominum, papyraceo, hoc eſt, ſenticoſo, & ſpineo diademate coronatus,

natus, arundine pro ceptro donatus, Rex salutatur, vt regias omnes glorias mundiales deducat in ludibrium. Rectè D. Laur. Iust. de Triumph. Chr. agone c. 14. inquit. *Hoc indicauit mediator, qui illudi voluit sicut in corona spinea, ita & in sceptro arundineo. Meritò terrena dignitas arundini comparatur, quæ exterius viret, & tamen infructuosa, intusque inanis est & vacua. Quis in æspectu primo potentum sæculi non appeteret fastum? quicquid in ipso est arridere & virescere creditur. Accede autem propius, diligenter considera quantis intus agitetur curis, quale etiam foris præferat germen vtique inutile & cito periturum.* Spinea proculdubio est vniuersi orbis corona, arundineum sceptrum, ludicra humana decora; hanc omnium mundialium gloriarum præfert ideam qui verax est, qui falli nequit, qui omnia suis proprijs vocat nominibus. Hinc æstimat humana omnia & si splendida & si regia Nazianzenus agens de externi hominis vilitate dum inquit. *Audacius quidem fortasse; sed vere tamen hoc dicam: Dei ludus est homo, ludus, inquã, non ab similis eorum, qui in vrbibus spectari solent: larua quædam manu atque arte fabricata externè conspicitur, &c.* Papæ solemnissimus ille ludus est, in quo in primis larua quædam confingitur aureis illustris armis, paludamento conspicua, crystato superba pileo. Huic laterones adduntur, hinc inde aurei iuuenes igneos agitantes equos, antecedit innumera tibicinũ turba: sonat fistularum clamor suauis, perstrepũt calcibus equorũ arenæ, comitatus ordinatur pulcherrimus, ruit vulgus effusus ingentẽ gloriã miratus. Tandẽ in arenã venitur, ibi cõfixa firmiter larua, discedũt cuncti iuuenes, acceptisq; lanceis, ad laruã recurrunt singuli, crebrisq; ictibus tãdiu inuadũt illã, donec lacera & priuata illa efficta exteriùs pulchritudine, apparent viles calami, rudes arbusti, iunca & papyracea, quibus latẽter tota illa constabat machina efficta; & quæ regio venerat comitatu, in platea linquitur ad puerorũ ludibriũ. Huic nõ absimilis ludus est homo, est, inquã, Dei ludus humana fœlicitas, ludus laruæ illi nõ absimilis. Splẽdet totus aureus diues, fulgurat Rex superbus arduus corona, potestate diuinus, illi vniuersæ parẽt creaturę, Regis ad Imperiũ totus cõponitur orbis; ast breui tota hæc põpa finitur, & qui splendẽti cingebatur comitatu, nil circũ se aliud videt quã spicula, quã lãcearũ mucrones, quibus efficta illa maiestas ludibriũ fit, & in corona, ceptro q; tantũ apparet fragilis arũdo, diræq; spinæ. Pro humanarũ fœlicitatũ ludus! Meritò Abacuc c. 1. aureos mundi Reges Satanæ appellat ludibria, ait enim. *Tyranni ridiculi eius.* Vbi legit Theodoret. *Tyranni ludibria eius.* Et subdens statum rationẽ inquit, quia *per lusum magis, quã dedita opera & serio etiã maxima regna deleuit.* Quasi dicat in ruina imperiorũ nõ obstupescas Satanæ crudelitatẽ ingentẽ; sed noscee lusus ridiculos, nõ enim aliter accedit ad humanos splẽdores euertẽdos, quã accedũt homines ad res ludicras, ad laruarum instituendos ludos, quando inter lanceárum ictus, exteriori decusso fuco, apparent calami, & papyraceæ arundines machinæ illius effictæ.

Laur. Iust.

Naz.

Abac. 1.

Theod.

§. XXXIIII.

Diuitiæ vt intra cordis sepem detrimentosæ sunt sic extra positæ fructuosæ & vtilissimæ.

AVdisti sæpius verbũ Dei inter spinas decisũ velut semẽ suffocari, nullumq; in fructũ exsurgere, & modo diuino verbo faces superponuntur spinarũ, an vt sterilescat & suffocetur inter splnas? Hoc crediderim intentũ esse à reprobis agricolis, dũ spinas conglomerãt super caput diuinissimũ; at sua illos fefellit temeritas, nõ enim spinæ, quæ areã coronãt, damnosæ sunt; sed quæ in areæ corde nascuntur, hæ perdũt semina. Pulchrè D. Athan. de Pas. *Spineã coronã gestat Dominus, vt sollicitudines nostræ vitæ extirparet. Quo & sementẽ verbi à spinis depurgatã haberemus.* O nouã purgãdæ à spinis verbi arę rationẽ! Spinæ semẽ verbi Dei suffocãt, & spinæ verbũ Dei coronãt, vt sementẽ verbi fœcundã cõseruẽtę Iã percipies mysteriũ, si in spinis illud

Ath.

manifestissimũ oculis notes; quando enim spinæ in intimis areæ nascuntur, tũc & areã fœdãt, & vniuersa semina suffocãt; verũ si non intrius; sed exterius areã cingãt & coronẽt, tunc pro vallo & sepe sunt fortissima, quæ areã custodiãt, & sementẽ tutã & fœcundã cõseruent. Sic sollicitudines vitæ nostræ, sic spinosæ diuitiæ, si intimis radices agãt præcordijs, venena sunt, pestes sunt animorum nostrorũ populatrices, in nobisque diuini verbi semen vt spinæ suffocant: lacerantque, at si nõ in corde, sed extra habeantur, tunc validissimæ sunt, quas nulla bellua no citura pertransiet. Accipe modo Satanam maxime querulum, quod nequiret Iobum expugnare, ait enim. *Iob.1.* *Numquid Iob frustra timet Deum? nonne vallasti eum ac domum eius vniuersamque substantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in terra?* Ecce tibi diuitiæ spinæ sunt, & promptissima instrumenta Satanæ ad perdendas animas, quis diues saluabitur? nonne facilius camelus acus foramẽ, quam diues cœlum intrabit? Et tamẽ Satanas queritur se impeditum à diuitijs Iob, cur ita? Expende illius verba, & rationem attinges, nimirum inquit, *vallasti eum vniuersamque substantiam per circuitum*. Etenim non in corde, non intimis præcordijs infixæ erãt diuitiæ, sed exterius pro vallo, pro sepe, non intima fœdabant; sed exteriora coronabant & circumcingebant eo vallo, quem nulla bellua transilire potuisset. *Aug.* *Eccles.1* Huc respexit D. Aug. Psal. 103. conc. 4. dicens de Iob: *Repulsus est tentator, obseruatum est caput eius, penetrare non potuit ad cor. Muratam ciuitatem foris secus, oppugnauit, sed non expugnauit.* Sanè Ecclesiastis 7. *Vtilior est sapientia cum diuitijs, & magis prodest videntibus solem.* *Prou.14* Sed iam scire cupis qualiter sapientia sibi vtiles reddat diuitias, & facere possit, quod res adeo exitiales sint proficuæ. Id quod insinuauit Salomon in Prou. 14. dicens. *Sapientum corona diuitiæ eorũ.* Quasi diceret non cordis intimo thesaurizatæ & occultatæ; sed exterius coronãtes & per circuitũ vallantes diuitiæ vtilissimæ sunt & valde proficuæ.

§. XXXV.

Angusta via spinis & tribulis plena omni homini & vtilis & arripienda.

SErpentinos morsus vt curaret serpens factus Dominus in ligno exaltatur, serpens, inquam, fit qui antiqui serpentis malo medicinam apponat, serpens veteris antidotus & hominum generi in primis salutaris. Ille vt homines à recto deuiaret, ad fructus pulcherrimos allexit; hic vt recta homines assequerentur in via ad horrentes spinas & tribulos traxit. Pulchrè alibi datus Naz. aiebat *Papæ quam magnus est homo, si serpentis in morem exuta senectute hic sese in altum extulerit.* *Naz.* Expendo illud: serpentis in morem: etenim decantatissimus hic mos est in Aquilis, quæ sese exuta senectute renouant, cur ergo Theologus nobis non Aquilas posuit in renouationis exemplum, sed serpentes? An quia serpenti modus est singularis, quo se renouat, & hominibus præ cæteris ac commodatior? Ita sanè: Serpens enim vt senectutem exuat, sibique nouã acquirat iuuentã, vias quærit cauernarũ arctissimas, veperibus spinisque angustas, & inter vepres angustiasque primi ortus operculum (vt ait Naz. Scholiastes) exuit & noua se iuuentute condecorat. Hinc diuinissimus serpẽs Iesus vt primi ortus operculum discuteret, vt veterem hominem ab homine exueret, vt in cœlestis vitæ nouitatem homines assereret, caput spinis, tribulisq; dedit, & ab spinarũ tribulorumq; angustijs docuit nouitatẽ vitæ exhauriendam. Hac item gradiendũ est homini illi, qui & senectutẽ exerere, & iuuentutem induere velit, vna hæc tibi restat via, qua renoueris, nimirum per spinarũ tribulorumq; angustias. Scite pronuntiauit Psaltes suã per spinas renouationẽ, quando dixit Ps 31. *Conuersus sum in ærumna mea; dum confingitur spina.* Expẽde quando accidit interioris hominis renouatio, quippe dũ confingitur spina. Hæc vetustatem vitæ deleuit, & nouitatem suggessit. Ibi

D. Aug.

Aug. D. Aug. *Quid factum est cum configeretur spina? Datus ei sensus doloris, inuenit infirmitatem suam. Et ille qui tacuerat confessionem peccati sui, vt clamando in defensione peccati sui inueteraſceret virtus eius, idest, ossa eius conuerterentur in vetustatem, modo quid fecit confixa spina? Peccatum meum cognoui, si ille cognoscit, & ille ignoscit.* Sanè nunquam mutilis spina, nulli non commodæ angustiæ sunt. Vanus est qui in nouitatem vitæ ambulare nititur sine spinarum tribulorumque angusto. Premebat aliquando Naz. illud à Domino dictum. *In domo patris mei mansiones multæ sunt*, simulque numerabat plurimas ad cœlum vias, quorum omnes non omnibus erant: non enim omnibus placet vita eremitica, non omnibus apta est diuinarum rerum contemplatio, paucis arridet cœlibatus, ideo plurimæ sunt viæ, vt quisque sibi magis consentaneam teneat. Hinc ille monet. *Quocirca ad quod quisque vitæ genus natura sua procliuior est, hoc sanè suscipiat, modo hoc omnibus curæ sit, vt angustum capessant. Vt enim non omnibus idem cibi genus arridet, ita nec Christianis omnibus vnum idemque vitæ institutum conuenit. Quamque omnibus in vniuersum optimæ vtilissimæque sunt lacrymæ, vigiliæ, labores; optimum item affectuum rabiem coercere, inglubiē profligare, sub potenti Christi manu humiles animos gerere, diemque aduentantem extimescere.* Hæc ille, vbi vna sola spinarum angusta via omnibus conueniens est, omnibusque capessenda, qui vetustate depositā certum beatæ vitæ tramitem sequi velint.

De diuersorum vitæ generum beatit.

§. XXXVI.

Christi spinæ mentem in oratione coercent, vbi de dono orationis.

Droz. QVis est ille, qui mentem in oratione diu quietā possit tenere? Audiuit Drogo Dominicam querellam, qua discipulos suos pungit dicens. *Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?* Vnius horæ vigilias à nobis expectat Deus, & queritur quòd non sit qui mentē vna hora quietā teneat. Vnde ille. *Quis autem est Domine, qui tecum vna hora vigilet? Etiam in cœlo non est factū silentium; nisi quasi dimidia hora, quanto minùs in terra vna hora vigilabimus tecum?* Sanè difficillimè humana mens quieta fiet, vix cum multo labore intra se coercita quieſcit; vt merito addat Petr. Dam. ſer. in Vig. Nat. *Non puto quod ille qui clausit cœlū oratione, clauserit animū à cogitatione; vt facilius sit cœlū obserare quam animum.* Illi tamen Dominus eum spinarum vallum per circuitum oppoſuit, quem minimè transilire queat. Ita D. Athan. inquit. *Spineam coronam gestat Dominus, vt omnes in securitatem asseret, quo in precibus mentem in conuulsam possiderent.* Tanto opus fuit vallo, vt mens humana sese quieta in precibus contineret, spinis Dominicis debet quicumque vagationem non patitur mentis. Iam hoc præmonſtrauerat Gen. 22. aries ille, quem ſacrificaturus Abraham vidit *hærentem cornibus inter vepres*. Alioquin vagaret aries, nec facilè ſacrificio ſiſteretur, ni vepres illum prehenderent, & ne aufugeret detinerent, quia ſimiliter Dominicæ ſpinæ mentem humanā coercituræ erant, ne in oratione vaget inquieta. Quod Chriſto Domino tribuit D. Amb. lib. 1. epiſt. 5. ſic loquutus. *Aaron quidem semel stetit in medio eorum, obijciens se, ne mors transiret ad viuentium agmina, à funeribus mortuorum* (Quod factum eſt Numer. 16. vbi ignis vorabat rebellē populū.) *Hic autē Iesus quasi verbū semper stat in singulis, quē nos non videmus; intra nos separans rationabiles virtutes à cadaueribus passionū lethaliū & pestilentiū cogitationū.* Ni enim Ieſus nos cuſtodiret, imo in ſuperabili ſepiret vallo, peſtilētes cogitationes virtutē animæ penitus infice rēt. Nonne hoc putas maximū à Ieſu beneficiū? Sanè Paul. 1. ad Cor. 7. eam virginibus tribuit gloriā nimirū. *Virgo cogitat quæ domini sunt.* Adeo magnū eſt quod cogitatio noſtra in Deū tranquille feratur, vt id ſolū ſufficiēs eſſet præmiū virginitatis. Ita D. Hier. lib. 1. aduer. Iouin. aiens. *Vt nihil aliud esset,*

Athan.

Gen. 22.

Apoc. 8.

vt nulla merces virginem amplior sequeretur, sufficeret ei hæc sola prælatio, cogitare quæ domini sunt. Quasi intenta ad Deum cogitatio, arduæ virginitatis sit & præmium, & gloria singularis. Cum enim dicit Psaltes 5. *Mane astabo tibi.* Sic Cyril. in cat. Gre. addit. *Tanquam ingens gloria de castitate adducitur, quod statim acubili Deo & Regi astet: & solem magendis gratijs percurrat.*

Text. Ioann. 19. Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis. Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis, quia nullam inuenio in eo causam. Exiuit ergo Iesus portans coronam spineam & purpureum vestimentum, & dicit eis. Ecce homo.

§. XXXVII.

Humanarum delitiarum & bonorum insigne est Dominus spinis & vulneribus obsitus.

SIste homo, & vide quibus accubes delitijs, perpende quę te circundãt bona, quippe spinæ sunt, tribuli sunt quæ te in mundo tenent, spinæ sunt tibi in amore, in voluptate, & nihil aliud circa te inuenies prætér spinas. Huius rei manifestum exemplar asseritur, in capite Domini spinis vndequaque vulnerato, quo oculis se pandit mortalibus. Pulchro id exemplo prosequitur Hugo Card. in cap. 2. Cant. inquiens. *Hug.* *Fecit Dominus sicut canis venaticus, qui feram insequens caput intra spinarum aculeos immittit, non timens exulcerationem vt feram capiat. Ecclesiam quasi feram intra spinas latitantem extraxit; sed punctiones spinarum vsque ad sanguinis effusionem sustinuit, in cuius signum spineam coronam portauit in capite.* Hæc ille; & sanè nulla res sic exprimit asperas ferarum latebras, sicut venaticus canis cùm ab illis spinis obsitus, & totus laceratus apparet. Is optimè demonstrat quibus lateant feris cubiculis, quàm spinosis, quanta asperitate & malitia plenis. Vis homo videre mundialium voluptates & gloriæ quàm scateant tribulis? quàm aculeatis cingantur stimulis? Ecce diuinus canis à cœlo dimissus, vt homines à voluptatum tyrannide, àmundialium gloriarum vanitate abstraheret, foras exijt totus spineus, totus dilaceratus, infixisque cruentatus veperibus tibi sistitur. Quid plura? Sic D. Amb. lib. 1. de Cain & Abel c. 4 voluptatis domum seu latebram definit. *Amb.* *Nitebat aula regio luxu splendida, cæli latis parietibus, & solo humido natabant pauimenta vino. Flagrabat vnguento humus, spinis cooperta, & marcentibus iam floribus lubrica. Illic comessantium tumultus, concertantium clamor, litigantium cædes, ridentium cachinus, lasciuientium plausus, confusa omnia nihil naturæ ordine. Ipsa in medio stans voluptas. Bibite inquit, & inebriamini, vt cadat vnusquisque & non resurgat.* Hoc in confusionis chao, hoc in nigro antro, vbi nullus ordo; sed sempiternus horror habitat, vbi cædes, contentiones, casus, & ruinæ pullulant, vbi marcentes flores, vbi omnia operiunt spinæ & tribuli, lacitant mundiales gloriæ & delitiæ. Vt meritò dicat Bernard. serm. 48. in Cant. *Plenus est mundus spinis: in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his & minimè lædi diuinæ potentiæ est, non virtutis tuæ.* Sed & diuina virtus dum hominum ferales mores insequitur, dum nos à vitiorum latebris in filiorum adoptionis lucem extrahere nititur, spinarum punctiones non deuitat, imò totus spinis irretitus & laceratus manifestè indicat, qualia sint peccatorum suffugia & latibula. In voluptatis loco, in medio ligni paradisi latitantes primos peccatores insequitur Deus quasi à longe clamans. *Adam vbi es?* Iam ex tunc latebrarum angustias, & latentis, inter ligna voluptatum, extremam notans miseriam. Sic D. Gregor. P. in *Greg.* 1. Reg.

1. Reg. c. 9. dicit *Adam vbi es? quaſi dicat, quia te in luce qua poſui non inueni, demonſtra te vbi poſuiſti.* Dic quibus voluptatis tuæ lignis tegeris, quibus anguſtijs premeris, quem in vepretum decideris. Sic hominis inter ligna paradiſi aſperum & aculeatum, miſeriarumque plenum ſuffugium Deus verbis notabat, cum latentem inſequitur. Et nunc homine iam apprehenſo, nō in condenſa ligni; ſed foras egrediens ſpinis transfoſſum oſtendit caput, totumque lacerum corpus ipſo ſpectaculo clamans. *Ecce homo.* Ecce vbi ſe homo coniecit, ecce voluptuoſi horti ligna, quibus medius homo à principio latitat: ecce in quibus fugitiuus à Deo cubat peccator, quos illi voluptates parant accubitus, nimirum, ſpinas, tribulos, lanienas, quibus miſerè perit.

§. XXXVIII.

Glorioſiſſimum Chriſto Domino quod homo prædicetur in præſenti, quandoquidem glorioſum hominem patientia facit.

ATtende verborum Præſidis ingens myſterium, *vt cognoſcatis*, ait, *quòd nullam in eo inuenio cauſam: Ecce homo.* Dixiſſet nefarius iudex ecce Deus, ecce vnigenitus patris, ecce patrator miraculorum, ecce mortuorum vita, & ſic viri illius clariùs oſtenderet innocentiam. At omnibus his prætermiſsis, vt oſtēdat, nullam in tali viro culpam inueniri poſſe, ſpinatum diris vepribus, crudelibus verberatum flagris, & totum dilaniatum vulneribus tacentem Ieſum adducit, & dicit Ecce homo. Et ſanè nullo tūc nomine amplius honeſtaret Ieſum, eiuſque neceſſariam & diuinam munditiem oſtenderet oculis Iudæorum rebellium. Argutè Tertul. lib. de Patient. ait de Chriſto Domino. *Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis.* Quid illuſtrius in Chriſto Ieſu? Quod ingenitæ præſtantiæ argumentum clarius? In figura hominis latet, homo eſt, & inter verbera, inter ſpinas, inter contumelias, inter lanienam totius corporis nihil de impatientia hominis imitatur. Ecce homo, qui inter inaudita tormentorum genera nihil exhibuit humanæ infirmitatis, quo nihil innoxius, nihil purius quiuit excogitari. Meritò Ioā. 12. 11. dicebat Dominus paſsionem ingreſſurus, *nunc glorificabitur filius hominis.* Et qualiter nunc glorificabitur? an ſuæ deitatis gloriam antiquam manifeſtans? an vt in Thabor rutilans ſplendenti facie? Id explicat Cyril. Hieroſ. Catecheſi 11. dum ait, *non quòd prius non habeat gloriam, glorificatus enim erat ante mundi conſtitutionem, ſed glorificabatur tanquam Deus ſemper, nunc verò glorificatus eſt patientiæ ferens coronam.* Etenim hæc maxima & ſingularis hominis gloria, quòd patientiæ corona redimatur, hoc humanæ excellentiæ præconium præſtantiſsimum Deus æternum glorioſus apparet, verum filius hominis tunc in primis glorificatus eſt, quando homo nihil de impatientia hominis exhibet; ſed patientiæ in ſe refert coronam. Hinc præſes ſtupet Ieſum, & prorſus innoxium, imò ſanctum & glorioſum putat hominem quem nec ærumna cōmouet, nec flectit iniuria nec dolor concutit. Sic viros illos Abraham & Iſaac ſtupebat gladius, de quibus ſub incredibili patientia gaudentibus ſic D. Zeno ſerm. de Patient. loquitur. *Sub tanto non dicam humanitatis; ſed ipſius naturæ metu læti ſunt. Soli cedit affectus pietati, pietas religioni, fauet vtriſque religio. Medius ſtupet gladius nullo impedimento ſuſpenſus, mactatione terribili gloriam ſe præſtitiſſe non crimen.* Ecce modo Ieſus in tanto naturæ metu imperturbatus, media in ſui corporis laniena inuincibilis, ſtupet, Præſes ſtupent cruciatus nullo impedimento ſuſpenſi, mactatione terribili gloriam ſe præſtitiſſe,

Ioan. 12.

Cyril. Hier.

Zen.

Tert.

tisse, non crimen extorsisse. Cur, Pilate, inceptam Domini non consumas lanienam? lacerum innocens corpus verberibus, confossum vndique spinis venerandum caput, contrita membra omnia cur seruare tentas? à quo impediris ne prosequaris pœnas? Sanè stupent tormenta nullo impedimento suspensa se gloriam præstitisse non crimen, gloriam, inquam, qua maximè prædicatur filius hominis.

§. XXXIX.

Humanissimum est pro alijs pericula subire: quibus nos Deo generans Dominus verum hominem se manifestat.

NON Pilati solius erat hæc vox Ecce homo, sed spinæ, sed flagra, sed vulnera omnia sanctissimi corporis id clamabant, nimirum verum hominem eum esse, qui talia aliorum causa subibat discrimina. De homine vero Iesu ascendente incœlum dicebant Angeli Actor. 1. *Hic Iesus, qui assumtus est à vobis, sic veniet.* Act. 1. Quæ verba elucidãs Aug. serm. 179 de Tẽp. inquit. Aug. *Sic veniet clauorum vulnera illæsa demonstrans, & foraminum cruenta monilia vobis filijs sponsi cum coronã exhibebit cœlestis imperij, crucis vulnera non mutabit, quia signum filij hominis fulgebat.* Ecce vobis vbi filius hominis publicandus est & dignoscendus, vulnera eius reseruantur quæ clamẽt, quæ elata voce, euidentique præconio asserant hominem illum, qui alienæ salutis causa talia accepit. O quàm verus homo, qui etiam dispendio sui hominibus afferebat medellam! Quã verus homo, qui sui sanguinis largissima effusione bruteſcentia corda in hominum humanitatem asserebat! Quã verus homo, qui inter homines vni sibi asperam & aculeatam, alijs gloriosam gestabat coronam! Quàm verus homo, qui sic bestijs terrę imperabat, vt totus laceratus à feris persequutoribus timeretur! O quàm verus homo, qui primus in mundo veros homines inuexit! Hinc sanè veros homines æstimabat huius discipulos Tert. quod hominum causa nullis non traderentur tormentis. Sic enim aiebat Psaltes *ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem; dedit dona hominibus.* Psal. 67. Vbi ille lib. 5. in Marcion. c. 8 legit dedit dona *filijs hominum*, & subdit statim, *eleganter filijs hominum, ait, non passim hominibus, nos ostendens filios hominum, id est, verè hominum Apostolorum.* Tert. Illi verè homines erant, qui increbilibus doloribus suis nos Deo parturierunt. Eramus tenebrarum filij, iræ filij, diaboli filij, accesserunt Apostoli veri homines, quorum doloribus & cruciatibus facti sumus non homines passim; sed filij verè hominum. O quã veri homines Apostoli, qui homines veros in mundo suis doloribus peperunt; homo enim generat hominem, vt ait Philosophus! Sed verior homo Iesus, qui vnus omnium dolores accipiens vniuersos veros homines mũdo dedit. Paulus carcere detentus vinculis alligatus Act. 16. multam carceratij familiam parturiuit Deo. Vnde D. Chrysost. hom. 8. ad Ephes. inquit. *O beatam catenam! Quibus doloribus illa nocte parturijt? Quos filios peperit?* Chryſoſ. Ecce tibi vt dolores, vt vincula verum hominem Paulum efficiunt generatione numerosi examinis Christianorum. Vbi vinculis irretitus, doloribus pressus apparuit Paulus, statim apparuerunt filij verè hominis, & ipse verus homo homines veros Deo genuit. Ecce ergo homo Iesus vinculis alligatus, spinis & tribulis obsitus! O beata vincula Iesu! o fœlices laquei! Quibus doloribus nos genuerunt? quos filios pepererunt? Attendite ad petram, vnde excisi estis, vnde qui eratis bruti, qui eratis lapides, filij hominum, & verè homines facti estis. Ecce homo, qui mille sui corporis lanienis generat mundo, & Deo veros homines, à quo filij verè hominis asserti accipimus cœlestia dona.

§. XL.

Homo seueriſsimus vltor iniuriarum, vnde maximè timendus Iesus vt homo.

DIuina prouidentia actum eſt, vt prætermiſſo quod Dei erat in Ieſu, id ſolum perfidis Iudæis panderetur, quod hominis eſſe videbatur. Ait enim, *Ecce homo*: quid pernicioſius miſeris oſtendi potuit, quàm homo? Naturam hominis ideò à Verbi diuini
Theod. perſona aſſumpta putat Theodotus, vt perſona diuina humanæ naturæ rigorem temperaret: ſic enim ait hom de Natiuit. *Non enim per aſſumptam naturam hominis peccatorem abſterret; ſed perſonæ humilitate ad familiaritatem & amicitiam prouocat.* Quippe in Chriſto Domino erat perſona diuina, & natura humana, hæc abſterreret peccatorem, qua eſt in vindicandis iniurijs ſeueritate; ideò perſona diuina illi admiſcetur, ne deterriti à natura hominis peccatores caderent; ſed diuinæ perſonæ affabilitate illecti ſtarẽt. Sola enim hominis natura ex ſe horrenda eſt, & ſummopere metuenda in caſtigando. Id quod in vno Elia perſpicuè cernitur, qui populi peccatis offenſus ait;
3 Reg. 17. Reg. c. 17. *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto; ſi erit annis his ros & pluuia; niſi iuxta oris mei verba.* Hæc in primis comminatus eſt ſibi vindictam peccatorum reſeruans, quos extrema fame ſeueriſsimo iudicio premebat. Tandem fame ipſe afflictus ad viduam, à qua panem accepit, dicebat *Hydria farinæ non deficiet vſque ad diem, in quo Deus daturus*
Chryſoſt. *eſt pluuiam ſuper faciem terræ.* Ad hæc eleganti ſermone D. Chryſoſt. inquit. *Incipit miteſcere, & intra ſe miſericordiam exercere. Dicit enim, non deficiat oleum, donec det Dominus pluuiam. Antequam fame domaretur, miſericordiam in danda pluuia Deo permittere nolebat dicens, non erit pluuia ſuper terrã iuxta verba oris mei: nunc autẽ permittit Deo.* Et quidem vbi Deo permittitur vindicta, ſtatim miſericordia incipit elaſcere, cùm aurem totũ ſupplicij ius penes hominẽ, iuxta Eliæ verba, erat, nil ſeuerius, nil diſtrictius, nulla penitus miſericordiæ ſcintilla apparebat. Quo pater ſeueriſsimum in Iudæos, & peccatores iudicium, quando diſſimulata omnino diuinitate, ſolum id quod hominis erat, exhibetur. Ait enim, *Ecce Homo.* Heu, heu vos miſeri quibus non Deus, ſed homo monſtratur. O quã longè à diuina miſeratione eſtis, ſi iuxta verba hominis affligendi eſtis. Quis non deterretur hoc ſpectaculo, in quo Deus ſub offenſi hominis figura totus latet? Equidẽ apud Matth. *Mat. 19* c. 19. dicit quidam ad Iesum. *Magiſter bone, quid faciam, vt habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus eſt bonus Deus.* Quaſi diceret, non ab homine iniuria affecto expectes bonitatem, ſed rigorem: vnus Deus eſt, qui inter iniurias nouit bonꝰ iniuriantibus eſſe. Ita D. Auguſt. lib. 1. *Auguſt.* de Trin. c. 13. fatus. *Quid me interrogas, inquit, de bono? Id eſt, iſtam formã quam vides, quid interrogas de bono, & vocas me ſecundum quod vides, magiſtrum bonum? Hæc forma filij hominis eſt, hæc forma apparebit in iudicio non tantùm iuſtis, ſed impijs, & huius formæ viſio non erit in bonum eis qui male agunt.* Minùs enim ſcit homo miſereri, quàm Deus, vt vel ex hoc capite maximè timeri debeat homo iniuria tactus. Et quidẽ illud maximè expendo, nimirũ, *huius formæ viſio non erit in bonum eis qui malè agunt.* Quippe hæc ipſa humana Saluatoris figura maximè in iudicio torquebit malos. Alij expauent Abſalonem à quercu ſuſpenſum, & lanceâ tranſuerberatum; ego adſtupeo magis, quòd in illum lanceam contorſerit Ioab; Ioab, inquam, ille amiciſsimus, ille qui toties pro illo interceſſerat apud Dauidem patrem. 2. Reg. 18. Id quod ponderans D. Chryſoſtom. in Pſalm. 7. fatur. *Quod eſt admirabilius, qui patrem ei reconciliauit, is ipſum interfecit, prope modum inſtans vehemens accuſator.* Planè ea ipſa Saluatoris figura, quæ nobis Patrem reconciliauit, nos in iudicio & accuſabit, & damnabit, & tradet flammis.

CAPVT IIII.

De ijs quæ à Cruce exhibita.

LAta Præsidis sententia in Iesum fuit, nec mora, omnia ad supplicium necessaria confestim parantur, militum adest cohors, tristia ara sonant, feralis à prætorio procedit pompa, altè boant Præconum clamores, visuntur expediti carnifices, & tãdem post duos latrones apparet Iesus grauissimo ligni cõpressus pondere. Procedit ouans summus creaturarum Imperator, verus Isaac ligna sacrificij reportans, Iacobo præstantior scalam præferens, qua descendente nullo, omnes ad cœlestia ascendere possint, alter Sanson cœlestis ciuitatis portas tollens in montem. Quid plura? Compressis lugentium lachrymis, cruce ad tempus Simoni Cyrenensi tradita venit in Caluariæ locum, vbi nudus in ligno diris clauis suffigitur stratus solo. Dein cruce in altum sublata medius visitur inter latrones, furentium hominum, procacium que linguarum factus scopus.

Ioan. 19. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt, & baiulans sibi crucem exiuit.

§. I.

Animosè & intrepidè pericula oblata, etsi grauissima amplexanda sunt.

ECce qui ad calicis poculum trepidabat, modò ingentem dolorum canalem, nempe crucem sibi animosè, & absque trepidatione baiulat. Crucem, inquam, baiulat sibi Dominus, qua pressus mons ipse Caluariæ quatiebatur. Nonne legis, quòd sublata in altum cruce terra tremuit, & petræ scissæ sunt? Quæ tantæ commotionis causa? Eam D. August. insinuat serm. 119. de temp. aiens. *Terra ipsa concussa à fundamentis suis, quasi quæ crucẽ Domini vix sustineat.* Tantæ molis crux erat, vt eam vix magnus mons sustentaret, quã tamen infirmi flagris Christi humeri sibi baiulant. Quando terra, quando montes sub pondere crucis tremunt, quid sub illa pateretur contrita & lacerata Christi Domini caro? O diuinus Cipri botrus, quàm exprimebaris sub ingentis ligni grauedine! Nec tamen dubitat tam impar subire pondus, sed animosè & intrepidè illud amplexatur. Vt eleganter dicat D. Cęsarius dialog. 3. *Deprecabatur poculum nos instruẽs in pericula non insiliendum esse; sed ad ventantia fortiter ac viriliter esse suscipienda. Ideo crucem per meditationem æstimatam certo consilio deprecatur quidem, exhibitam verò super humeros tanquãvictor tollens ibat sponte in ea clauis suffigendus.* Quis filium hominis in horto contremiscentẽ videns vel ad crucis odorem, crediderit in fiadio animosé ab illo terribile lignũ asportandum? Quis calicem à Domino fastiditum & recusatum videns putarit immensum doloris pelagus ab illo superandum? Sed hæc est validissimi pectoris fortitudo, quæ non insilit in pericula, imò quoad potest pericula refugit, verùm periculis expolita intrepidè & animosè omnia nititur superare. Non sic vanissimi homũciones; sed vt ait Psalm. 77. *Filij Ephrem intendentes, & emittentes arcum, conuersi sunt in die belli*, domi crucem cædesque minitantur, in arena verò dama, ceruo que fugatiores existunt. De quodam, qui Leo dicebatur, pulchrè admodum Claudianus libro 2. in Eutropium ait illius voce.

Me petit hic sudor, nunquam mea dextera segnis
Ad ferrum; faueat tantùm Tritonia cœptis.
Inceptum peragetur opus: iam cuncta furore
Qui grauat, efficiam leuiorem ponderе lanæ
Tragibilum tumidum; desertoresque Gothumos

Aug.

Cæsa.

Psal. 77.

Claud.

Vt miseras populabor oues.
Interea. *Ecce leuis frondes à tergo concutit vmbra.*
Credit tela Leo, valuitque pro vulnere terror,
Impleuitque vicem iaculi, vitamque nocentem
Integer, & sola formidine saucius efflat.

Huc adsint vanissimi isti promissores, & videant summum Imperatorem Christum in horto trementem, & refugientem lignum mortale; sed in arena factus intrepidus lignum tollit, humeris imponit, & fatigatus, sed non satiatus cruciatibus montem ascendit enecandus. Sic Isidorus Pelusiot. lib. 1, epist. 289. *Etenim Iesus crucem, cùm adhuc in eo pararetur, detrectabat: at idem iudicis sententia cruce damnatus eam tanquam victor humeris tollens incedebat.* Sic ille.

Isid. Pel.

§. II.

Errantem, & infirmam Adami ouem reducturus humeris ad caules Iesus, immensum crucis pondus prius sustinet.

QVI grauissimo ligno crucis humeros supponit, quod deinceps onus recusabit? Grauabitne errabunda ouis humerosillos, qui crucis sustinent pondera? Imò crediderim pro paruo esse à Domino reportandam Adami ouem, ex quo lignum crucis portauit. Id insinuabat Nazianz. orat. 21. in Pasc vbi sic ad humani generis ouem loquitur. *Venit Dominus ad montes & colles vbi sacrificabas, & pallantem inuenit, inuentam eisdem humeris, quibus & crucis lignum substulit.* Solent leuissimi cursores, ne in cursu calceorum grauedinem sentiant, plumbeis laminis grauare pedes, quùm de more ambulant. Item ingenti & rudi ligno, siue arenarum sacco domantur dorsa, quę facili negotio, & sine reluctantia quotidianis oneribus raptantur. Nonne infamia crucis à Iesu sublata, maius pondus habuit in diuina statera, quàm vniuersa hominum peccata? Nonne laboriosius Deo facinus, obedire vsque ad mortem, mortem autem crucis, quàm peccatori parcere? Quid ergo facilius, & leuius humeris grauissimo crucis ligno domitis, quàm infirmam & pallantem ouem reportare? Imò à cruce lętus & gaudens ibit Dominus ad ouem, etsi languidam, etsi mille vulneribus effossam, etsi graue olentem Homo quidam incidit in latrones, Luc. cap. 10. à quibus grauiter percussus, & cruore, & puluere fœdatus in via relictus est. Illum Samaritanus offendit, & misericordia motus curauit vulneratum, & in stabulum portauit. Quid plura? Ait D. Anastasius Sinaita, libro 11. Exameron. *Homo ille qui incidit in latrones, fuit protoplastus Adam, neq; cum vllis minis eum curauit & gestauit humeris, quibus Iesus crucem.* Expendo illud, neque cum vllis minis, vidi sæpè pueros vulneratos & curari à parentibus, & simul reprehendi, & minis angi, tunc maximè cùm propria malitia in pericula inciderunt. Cuiusmodi erat homo iste sensu paruulus, qui propria malitia se latronibus confodiendum dedit, & confossus tabo & sanguine volutabatur. Dignus sanè qui & reprehenderetur simul & curaretur; at nouus & diuinus Medicus Iesus omnino tacens sine vllis minis, nullis terrentibus vocibus vulneratum suscipit humeris, vbi crucem. Etenim vbi crucem accepit, non indignatur subire oues pallantes & vulneratas, earumque facilè sustinet infirmitatē lætus & placidus. Fallor nisi huc respiciat D. Pacian. in Paræneſi ad pœnitent. aiens. *Propter vnius ouiculæ detrimentum ceruicibus suis & humeris Dominus non pepercit, integrato gregi referens peccatricem delicatam.* Quid illud, peccatricē delicatam? peccatrix delicata est anima, quæ mille vulneribus confossa, remedia fastidit abstera, ieiunia longa refugit, à flagello abhorret, grauatur oratione, pigritat in eleemosyna, ad omnem asperamque medeilam tremit. Hanc á salute expellerent Medici vniuersi,

Naz.

Sinait.

Pacian.

quis peccatricem & delicatam sustineret, nisi qui sustinuit crucem? Hic vnus ex quo humeros vasto crucis ligno edomuit, nõ pepercit illis propter vnius ouiculæ detrimentum; sed integrato gregi etiam delicatam peccatricem retulit. Hinc Drogo aiebat libro de Sacram. Passion. *Vade iam secura ouis Ioseph, Christus te portat super humerum suum. Fortis est humerus eius, noli timere* Cur non fortis humerus, qui graue crucis pondus sustinuit? Qui tanto ponderi non succubuit? Sané ab illo omnia reliqua parui ducit.

Drog.

§. III.

Perfectissimi viri crucem tollunt: cæteri illam reptant.

NOn omnium est crucem tollere; sed plurimi illam reptãt, qui non Christi amore; sed necessitatis, vel timoris vi pœnas dant innumeris suis peccatis. Hinc visa Domini gloria in Thabor, Matth. 17. timore perculsos & humi deiectos Discipulos videbis, quando *accessit Iesus, & tetigit eos, dixitque eis, surgite, & nolite timere.* Quicumque sub timore est, humi reptat, & prostratus iacet, qui iubetur timore excusso sese in altum tollere, vt placiturus Deo non timeat; sed amet. Ita modò D. Anselm. prædicta premens verba. *Cùm nos infirmitatem nostram agnoscentes humiliter iacemus, tunc virtute Spiritus sancti tangimur, & ad robusta opera surgere præcipimur, quæ non per timorem; sed per charitatem faciamus.* Ille sese maximè tollit, qui per amorem & charitatem operatur, qui amore Christi cruentam eius crucem amplexatur. Fœlices illi, quorum in manibus crux Christi non humi reptatur, & quasi per vim ægrè & difficulter trahitur: sed sublimis effertur, hoc est, per charitatem & amorem amplexata, quasi in altum sublata præminet. Pulchrè Nazianz. *Beatus qui facultatibus omnibus, copijsque suis Christum emit, ac pro omnibus opibus crucem habet, eamque sublimiter gestat.* Huc ades tu, qui cruciformium dolorum pondere pressus humi reptas, qui & sub aquis amaricantibus mundi huius & sub cruce prosternatus crebra mittis & tristia suspiria. O quàm beatus eris, si didiceris qualiter crux sit tollenda. Non statim ille beatus qui crucem habet; sed qui crucem sublimiter tollit. Crux per vim & metum raptata multum erit, si prosit; tunc beat portantes, & erigit, quando ipsa sublimiter per amorem & charitatem extollitur. O quàm sublimiter portabatur crux à Domino, quando eam illi non vis, non necessitas, non metus; sed summus Patris, & hominũ amor imposuit! Vis scire quàm sublimiter a Domino tollebatur? Audi Drogonem sic cum Iesu crucifero loquentem. *O maxime Imperator! quomodo, aut quò portas imperium tuum super humerũ tuum? Humerus tuus altus est, & pertingit vsque ad Patris confessum super omnem principatum, & potestatẽ, & virtutem.* Ecce tibi quàm sublimiter, quàm altè crucem portabat Christus Dominus, quando illam non tam ex Pilati prætorio, quã ex amantissimi Patris subibat præscripto, quando eam non humero timore ad terram prostrato; sed super omnia creata erecto, & ad Patrem vsque eleuato portabat. Sic alto in Deum humero, sic amore sublimi crucem tollamus, & prorsus inimicos superamus. Sic ille qui dicebat ad Galat. 6. *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini.* Quæ verba sic expendens Bernard. *Quid nos ad ista dicemus, quòd non sapit etiam nobis quæ pro Christo est tribulatio, quòd non gloriamur in cruce, quòd non gustamus manna absconditum? Sit gaudium in tribulatione, & non habet malignus vnde iam illiciat, vnde deijciat. Nihil enim proficiet inimicus in eo, quem Christi crux delectat.* Ita Bern.

Mat. 17

Anſ.

De diuersorũ vitæ generum beatit.

Drog.

Ad Gal. 6.

Bern.

§. IIII.

Crux Christi eleuat, & sustentat portantes.

MIrabar contritam Christi Domini carnem, dirisque vulneribus confossam sub tanto crucis ligno

vel

vel gradum posse facere. Etenim post tot millia verberum, post spineæ coronæ cruciatum, post vigilias funestissimæ noctis audio, quòd Iesus baiulans sibi crucem exiuit. Quidni? Exibat crucem baiulans sibi, à qua & sustentabatur, & eleuabatur infirmissima tunc Christi Domini caro. Id quod *Drog.* notauit Drogo lib. de Sacram. Pass. his verbis. *Crux gloria tua est, crux imperium tuum est super humerum tuum, portas portantem te.* Ea est virtus crucis postquam Dei carnem præsit, qua eleuat & sustentat portantes. Audisti ferrum magneti applicatum illam induere à magnete virtutem, qua & magnetem eleuat, & ferreos alios clauos? Sic crux cœlesti imposita carni illam eleuat & sustentat, & simul omnes alios, à quibus portatur, facit *Mat. 11* in cœlestia euolare. *Iugum meum suaue est, & onus meum leue,* aiebat Dominus, vbi expendendum illud, leue est, quandoquidem quod leue est, semper in superiora facit leuitare, sic iugum Christi, sic onus in cœlestia nos *Paulin.* leuitare facit. Vt pulchrè D. Paulinus epist. 4. dicat. *Iugum Christi leue est, quia seruientes Christo operamur bona, quibus pennati in altum prouehimur.* Hæ sunt Christianæ cruces, Christianæ tribulationes, quæ non ponderà ponant; sed alas addant, & in cœlestia à terrenis faciant euolare. Scriptum *Gen. 7.* est Genes. 7. de aquis diluuij *Vehementer inundarunt, & leuarunt arcam in* *Ansel.* *sublime à terra.* Ad quæ D. Anselmus serm. in cap. 14. Luc. sic fatur. *Quid enim per aquas nisi tribulationes, & quid per arcam, nisi Ecclesia figuratur? Aquis ergo inundantibus leuatur arca in sublime à terra, quoniam aduersis irruentibus separatur à terrenis cupiditatibus fidelis anima, & cœlo fit proxima.* Non nouum est ab aquis nasci alites, quæ quidem in principio ex aquis ortum habent, ne miremur; quòd ab aquis tribulationum & cruciatuum fideles pennati fiant, vt cœlestia scandant; & quando gigantes illi prophani gemũt *c. 60.* sub aquis, nos acceptis alis ab aquis reuolemus in astra. Huc referam D. Anastasium Sinaitam libro 7. Exam. sic loquentem. *Quas exeuntes de aquis volucres stupens Isaias clamabat, quinam sunt hi, qui vt nubes volant? Hæ sunt volucres, quæ rapiuntur in nubibus obuiam Domino in aerem.* Nimirum qui à cruciformi tribulationum mari plumescunt, non humi reptant; sed pennati venturo in nubibus cœli Domino cum potestate magna ipsi in aere obuiam procedent coronandi. Vnde Chrysostomus homilia 62. ad populum sic fatur. *Te vellem occurrere homini de theatro redeunti, & alteri de carcere egresso: videres vtique illius animam pauidam, tumultuantem, & verè ligatam; huius autem liberam, solutam, & pennatam.* Etenim cruces & tribulationes pennas addunt humanis animis. *Ad Thes. c. 4.*

§. V.

Nunquam Dominus spectabilior quàm sub Cruce.

HVmeris accepta cruce non iam in domus secretò teneri vult Dominus; sed cõtinuò exiuit oculis conspicuus creaturarum. Non sic quando decorem indutus est, quando splendentibus vestibus in Thabor radiauit, tunc oculos fugit hominum, & paucis testibus secretum mandauit. Hæc omnium Regum cura est maxima, quòd auro fulgidi obtenebrentur domorum latebris, verùm ferro induti, hasta graues mediũ prosiliunt in campum ab omnibus spectandi. Id quod eleganter notat D. Chrysost. serm. 6. de Pass. his verbis. *Rex quando gloriosior, quando indutus purpura, diademate decorus, aspersus auro ad pompam non parat ire; sed hæc in secreto fiunt. Non sic quando in campum conniuens vultu, honore vltimus, periculis primus, onustus ferro, grauis armis pro patria, pro ciuibus, pro vita omnium premit hostem.* O quàm tunc amat videri! ò quàm longè spectabilior sub ferro, sub hasta nitet! Ecce modò tibi Rex Regum, & Dominus dominantium Iesus, quando se vestit luce, quando gloriosus apparet, quando circundatur auro, hæc omnia in secreto facit, nunc honore *Chrysost.*

honore vltimus, periculis primus, onuſtus graui pondere, haſta horridus crucis, pro omniū vita premens hoſtem in lucem exiuit & conſpiciendus & conſpecturus; & quidem numquam magis eius ſplendor regius aparuit, nū quam ſpectabilior, quam ſub armis crucis. Vt meritò dicat Bern. ſerm. 45: in Cant. *Quam pulcer es Angelis tuis, Domine mi Ieſu, in forma Dei, in Die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante Luciferum genitus. Quam mihi decorus es Domine mi, in ipſa huius poſitione decoris. Etenim vbi te exinaniuiſti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiens exuiſti, ibi pietas magis enituit, ibi charitas plus effulſit, ibi amplius gratia radiauit.* Quidmirum, quod tanto armorum pondere onustus amet Dominus ſpectari, vbi ſic regales omnes effulgent virtutes? Quod tanta crucis haſta grauis nequeat domi teneri; ſed in campum proſiliat, quandoquidem nunquam liberandorum oculis apparuit ſpectabilior & pulchrior? Arnold. Carnot. tract de ſeptem verbis Domini in cruce, Chriſti Domini charitatē ſic commendat. *Ad portanda aliena onera vrgetur, vltro demiſſo poplite curuat ſcapulas, nec graue iudicat eos pati, qui ſeipſos ferre non poſſunt; ſed de alterius miſeria beneficium ordinat & liberalitatem exornat.* Quippe nunquam ornatior & pulchrior diuina beneficencia & liberalitas, quam vbi ſub alienis oneribus apparet. Hanc vnam Domini ſub cruce pulchritudinem oſtentabat illa quæ dixit Cant. 1. *Nigra ſum; ſed formoſa ſicut tabernacula Cædar, ſicut pellis Salomonis.* An Salomonis illius aurei, qui eburneo è ſolio ſtuporē Sabę Reginæ indidit? Minime; vana enim erat illius gloria & pulchritudo, & vincenda à quouis aruorum lilio. Hinc D. Paſchaſ. lib. 3. in Threnos inquit. *Non de Salomone illo; ſed de Chriſto, cuius pelles ſunt omnes ſancti qui ſe mortificauerunt crucifigendo cum Chriſto carnem ſuam ad inſtar pellium mortuorum, quatenus poſſint in ſe Chriſti portare ſimilitudinem paſſionis.* Quaſi nulla ſit pulchritudo ſpectabilis; niſi quæ Chriſti ſub cruce ſe cōformat pulchritudini. Illi conſpicui ſunt, illi nitidiſſimi effulgent, qui crucis diuinæ in ſe exprimunt ſimilitudinem, & ad inſtar Chriſtianæ pellis extenſæ in cruce ſuā conformant & effingunt viram. Vnde defratre exilio multato verba faciens Nazian. orat. 7. ait. *Ideoque beatus ille exul ad nos eſt regreſſus ſine ſanguine victor, & magis ignominia quam ſplendore clarior.*

Bern.

Arnol.

Cant. 1.

Paſc.

Text. Matth. 27. Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrinæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt vt tollerent crucem eius.

§. VI.

Pauperes eleemoſynis conducat qui crucis pondus cupit à ſe excutere.

OPerarius Simon à villa veniens inducitur, vt ipſe à grauedine crucis releuet Dominum Ieſum. Qui ergo in tollenda cruce leuamen cupit, qui pondus laborum minuere deſiderat, conducat operarios, qui leuent, adhibitis ſuis humeris. Sed iam cupis ſcire qui ſint iſti operarij? Accipe Diu. Laur. Nouar. hom. de Eleemoſyna, vbi notat patrem familias, qui exijt primo mane conducere operarios, & ſic inquit. *Ille adiutores ſibi adiungit operarios, & multiplicat in terrena cultura, & tu agrum cordis tui dum ſolus colere vis, relinquis deſertum? Homo, aduerte quod dicitur ſpiritualis eſt, non carnalis iſta cultura, de eleemoſyna conduc operarios. Quos? Cæcos, claudos, debiles, & alios his ſimiles, hi ſunt operarij parua mercede conducti.* Hos ſi conduxeris vide quid dicant, *nos portauimus pōdus diei, & æſtus,* & vere conducti eleemoſyna pauperes totum portant pondus tuum, & tibi maximum leuamen inducunt. O quam leuem crucem experieris, ſi operarios conducas pauperes! Huc referre libet Nazianzeni ſententiam, qui orat. 2. in Paſc. dicit. *At tu libenti*

Laur. Iuſt.

Naz.

libenti animo, iuſtis etiam rationibus, quæ ſitas opes excutias, atque in pauperũ ſubſidium ſpoliaberis, vt leuiter crucem tollas. Hac maxime ratione te ad facile & leuiter ferendam crucem poteris comparare, ſi pauperes adhibeas, quos eleemoſynis foueas. Nullum inde crucis grauamen ſenties, imo talibus conductis operarijs, excuſſo pondere placide & quiete quieſces, & vel quieſcens, vel etiam dormiens alarum leuitatem acquires, qua in æthera voles. Pſalm. 67. dicens. *Si dormiatis inter medios cleros*, vel (iuxta aliorum lectionem) inter medias ollas, inter medios cacabos, inter labia, *erunt pennæ columbæ deargentatæ.* Is inter medias ſortes. inter medias ollas ſeu labia degit, qui erogaturus eleemoſynam, pauperum adeſt intentus petitionibus. Is ergo ſi inter pauperum exſatiata dormiat ora, erunt illi pennæ columbę deargẽtatæ. Quid hoc? Pulchre D. Amb. ſer. 14 in Pſalm. 118. ibi: *Etſi dormias, exurgent tamen pennæ tuæ.* Tu qui pauperes operarios tecũ habes, dormi iam ſecure, non portabis pondus diei, ne longas inſtituas vigilias, quibus te exõneres, cruciſque ſarcinam deponas, et ſi dormias, etſi ſomno indulgeas, te expeditum & pennatum inuenies, vt ſublimia quæque tranare poſsis.

Pſ. 67.

Amb.

§. VII.

Maximi amoris ſignum quod Deus aliquem ad crucis ſocietatem accipiat.

ECce tibi repudiata Synagoga, nouæ ſponſæ ex gentibus amores pãdantur diuini, quando Simon Cyrinę⁹ præeligitur, qui Dominicam accipiat crucem. Merito. D. Leo ſerm. de Paſſ. 8. *Non fortuitum, ſed myſticum fuit, vt Iudæis in Chriſtum ſæuientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurrerit, dicẽte Apoſtolo, ſi compatimur & conregnabimus, vt ſacratiſſimo Saluatoris opprobrio non Hebræus, quiſquam, nec Iſraelita, ſed alienigena ſubderetur.* Papę iam gentes Dominus amabat, iam diuini amoris in nationes argumentum clarebat, quando illas ad crucem ſuam euocabat ferendã. Non ſic amat Deus illos qui vocantur ad regna, quibus integrum voluptatum paradiſum præſtat, quam cui vnam ſuæ crucis arborem credit. Nonne Matth. 16. dixerat. *Siquis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam?* Nec id diceret niſi maxime ſuos aſſẽclas amaret, niſi hominum amoris flammis ardeſceret. Hinc D. Baſil. Seleu. orat. de Transfigurat. *Dixit Dominus, ſiquis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Affectionem enim probat crucis ſocietas.* Datur crucis ſocietas tunc ſolum, quando viget amor, vbi mutui amoris flammæ explicandæ ſunt, Dominicæ crucis ſocietas claret. Crucis enim morte Dominus honoraturus Petrum prius de amore longum inter ſerit examen, adeo, vt dicat Ioan. c. 21. *Quod contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertio amas me.* Et poſt tam longum amoris examen, poſt trinam de amore interrogationem hoc innuit ſtatim. *Cum ſenueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.* Tũc iam promittitur illi crucis mors, tunc admittitur Petrus ad crucis ſocietatem, cum amore ſuo oſtendit quam dignus ſit qui à Deo ametur vſque ad crucis participationem. Sic Diu. Fulg. lib. 1. ad Traſimundum Regem ca. 24. inquit. *Cum ille tertio interroganti trinum amoris ſui teſtimonium rediditſſet, ſtatim Dominus Petro ponendi pro ſe animam largitus eſt facultatem dicens, cum autem ſenueris extendes manus tuas, & alius cinget te.* Hoc reportãt præmium quos æquus amauit Dominus, qui nati ſunt ad amorem, ſolos quos diuinus tenet amor, tenet crux, quæ ab Iudęis odioſis tollitur, & amatæ gentilitati porrigitur. Iam venit meditandum ad vmbratum illud Ioſeph facinus Gen. 44. vbi præcipiens ſeruo ſuo ait. *Imple ſaccos eorum frumento quantum poſſunt capere, & pone pretium ſingulorum in ſummitate ſacci; Scyphum autem meum argenteum & precium quod dedit tritici pone in ore ſacci iunioris.* Itaque triticũ & precium omnibus dari iubet fratribus, verum calix quo ipſe bibebat, vni Beniamin

Leo.

Matth. 16.

Baſil.

Ioan. 21

Fulg.

Beniamin præ omnibus dilecto apponitur, Sic Dominus beneficia & passionis suæ pretium omnibus communicat affluenter, at calicem suum, quē ipse in cruce hausit non nisi dilectissimis tradit. Huc spectat Ambr. lib. de Ioseph, cap. 11. fatus. *Triticum multis datur, Scyphus vni. Non enim omnes sed Propheta dicit, calicem salutaris accipiā & nomen Domini inuocabo.* Iam Petro tradiderat Dominus cœli claues, & mundi clauum, vbi autem ad crucem veniebatur ait Ioan. *13. Quo ego vado non potes me modo sequi.* Quod Diuus Amb. lib. de de Isaac cap. 3. sic expendit. *Claues ei commisserat regni cœlorum & sequendo se imparem iudicauit.*

Luc. 23. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum, quę plangebant & lamētabantur eum. Conuersus autem ad illas Iesus dixit: filiæ Hierusalem noli te flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.

§. VIII.

Solus Iesus ante mortem canere potest victoriam.

MInime decēt lachrymę triūphū nec lamenta iocūda sunt triumphatori; vbi triumphus peragitur, lamentatio, & væ depellitur, carmen, & io sonat. Et quidem iubentur merito à Domino tacere lamentatrices, quando cantu & plausibus celebrādus iam visebatur Dominus. Hinc pulchre Titus Bostrens. ait. *Quia ergo illæ molestæ afflictæque eum lugebant, quem æquius erat plausu lætaque acclamatione excipere: quippe qui mortem iam tunc extinctā, diabolum debellatum, & infernum euersum & conculcatum obibat.* Sane in tentationum duello hoc omnibus hominibus innatum est, vt bellum & obluctationem non euadant, ante quam perfungantur vita. Quis enim in virtute confirmatior, quam Petrus post ruinam? Quis sic mortem potestatesque omnes euicerat ac ille? Et tamē in crucis stadio erat, & adhuc ibi luctam & carnis bellum sentiebat. Sic illi Dominus Ioann. 21. *Cum senueris extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quo tu non vis.* Expende illud, *quo tu nō vis*, ea enim erat obluctatio, nō illi sufficerat consenuisse in prelijs, vicisse flagella, triumphasse de tormentis, anxie expectauisse martyrium, adhuc tamen illi, dum viueret, lucta erat & certamē. Id quod eleganter ponderat D. Prosp. lib. 2. de vocat. Gent. cap. 28. *Quā cum pugnantiam idem Beatissimus Petrus etiam in ipsa palmarum omnium consummatione perpessus est, siquidem hoc Dominº protestatur, & dicit, cū senueris extendes manus tuas, & alius cinget te & ducet quo tu non vis. Quis ergo ambigat, quis ignoret hanc fortissimam petram, hoc desiderium semper habuisse, vt ei moriendi pro Christo constantia donaretur? Verum ita ineuitabilis erat obluctatio tre pidationis, vt vir martyrij auidissimus, adepturus quidem denuntiaretur victoriam passionis; sed non sine tentatione formidinis.* Nec prius finienda erat lucta, quam vita. Solus Iesus luctuosas confi cit luctas, ante quam morti succumbat vix arma capesit, & omnes prosternit inimicorū insultus. Cum primum in arenam descendit, & arma exerit crucis, lacrymas fugat, & debellata morte victor exultat. Vt dicat D. Leo serm. 10. *Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, manifestabatur fidelibus grā de mysterium, quia glorioßissimus diaboli victor, & inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulchra specie triumphi sui portabat trophæum, & inuictæ patientiæ humeris signum salutis adorandū regnis omnibus inferebat.* Cum primum stadium ingreditur, & crucem amplexatur, debellatæ omnes rebelles potestates silent, & consopitis luctis, imo extinctis vniuersorum viribus victor procedit, posita iam quacumque formidine. Huc refero illud quod notauit Matth. cap. 26. nimirum quod initiaturus

Ioan. 21.

Prosp.

Leo.

Titus.

passionem,

passionem, hortum ingreditur Dominus, *& progressus pusillum, procidit in faciem suam orans.* Sane dum se prosternit de victis hostibus: accipiendæ coronæ sese aptabat. Vbi enim se Iob appeti ab hoste vidit cap. 1. *corruens in terra adorauit.* Sed quæ fuit hæc nobilis athletæ ad terram inclinatio? Pulchre Orig. lib. 1. inquit: *Imperatores qui victores extiterunt non stantes, sed deorsum adorantes coronam accipiunt, sic Iob in prima tentatione ad orationem se prostrauit vt perfectas tolerantiæ suæ à Deo acciperet coronas.* Potiori iure hoc meditor in Iesu qui primo in limine certaminum sese prostrat, vt certas lætitiæ accipiat coronas.

§. IX.

Passio & crux Christi Domini omnes in se dolores ebibit, vt nobis inferat lætitiam.

PLangentes mulierculas dedignatur Dominus, non quia ipse non erat in luctu; sed quia accipiens ipse omnium nostrum lacrymas & dolores, exhibiturus omnib° erat gaudium & lætitiam Ita in præsenti D. Amb. in quit. *Ablaturus omnes lacrymas suæ beneficio crucis in passione propria futuræ instar beatitudinis lætitiam exhibebat.* Amb. Expendo illud; suæ beneficio crucis, vbi nescio quid suboleo agriculturæ. Enim vero quæuis planta terræ humorem ipsa exsugit, quo in se decocto, pro illo exhibet dulcem & maturum fructum, & sic beneficio arborum, amari & lutei terræ succus & insipidæ pluuię in dulcedines commutantur hominum saluti commodissimas. Ita Dominica crux dum in se lacrymas peccatorum & luctus exsugit, suæ beneficio virtutis inde nobis salutares calices lætantiaque vina propinat. Hoc spectauit acumen D. Anastasij Sinait. lib. 3. exam. Vbi inquit. *Primum miraculum Christus fecit in aqua, quoniam tertio die aquam gentium congregauit in vnam congregationem, cum eam transmutasset vera vitis ab aqua in vinum letitiæ.* Ecce tibi vera vitis, nimirum crux Dominica omnium peccatorum aquas amaras in se ebibit & transmutat in vinum lętitiæ, quando beneficio crucis, ablatis amaris lacrymis, cœlesti inebriamur lætitia. Quam ex cruce lætitiam innuebat Paulus 1. ad Chorin. 5. dicens. *Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri, sed in azymis sinceritatis.* Quasi diceret, quandoquidem crux Dominica apparuit, arbor bona bonos fructus faciet, non jam veteres amaritudines manebunt, omnia plena dulcedidine erunt, plena lętitiæ, plena epulis. Ita D. Chrysost. hom. de Cruce & latrone. *Paulus præcepit propter crucem festiuitatem celebrari Pascha nostrũ immolatus est Christus, itaque diem festum celebremus. Adiunxit causam, quia Pascha nostrum immolatus est Christus, Vides crucis intuitu perceptam lætitiam?* Hoc est maximum beneficium crucifixi amaritudines nostras in gaudia trãsmutare, amaros peccatorum luctus ip se sibi exsugere, & mortaliũ corda cœlesti perfundere lætitia. Id quod perceluerat D. Zeno in Abrahę decantatissimo sacrificio, vbi in summo vitæ discrimine Isaacum & Abrahamum lætissimos sic depingit. *Lætatus est puer patre fideli, ipse quoque fidelior. Lætatur pater filio quoque gaudente, & cum gaudio vnici pignoris alligat manus, quas ille vincendas libentius offert.* Quis talia crederet in vnici filij fũnere? Qui pater, defuncto herede, domum non replet tuspirijs? Qui filius vnic° moriens domesticus non afficit tristi lùctu? Et hic filius occiditur â patre, & omnia læta sunt, omnia suffundantur gaudijs; sed non omnia sunt læta, ait Zeno, nimirum, *In illo sacrificio solus Deus doluit, qui aliã victimam procurauit.* Quidni? Deus ipse immolãdus ex tunc omnes lacymas & luctus hominum sibi soli assumebat vt hominibus lætitiam præstaret. Pater, & filius lætabantur, quia sol° Deus dolebat, & victimam aliam procurabat; vt lætitiam illorum ex crucis & passionis Dominicæ intuitu perceptam esse constaret.

Sinait. Chrysost Zeno.

Text. Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ ſteriles, & ventres quæ non genuerũt, & vbera quæ non lactauerunt, tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos, & collibus, opperite nos: quia ſi in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?

§. X.

Periculosè degit peccator poſt Chriſti Domini damnationem.

VÆ peccatori, vbi damnatur ſanctitas, vbi tam cruenta põpa ducitur Ieſus viride lignum ad ſuppliciũ. Ne putes fortuitum eſſe dictum illud, *Si in viridi ligno hæc fiunt*, ſed magno pondere, & ſingulari ſupplicij exaggeratione. Quod vt teneas, propone tibi ante oculos formam ſeueriſsimi tribunalis, quod in Hiſpania hæreticam prauitatem perſequitur. Ibi ſæpè quando reus abeſt, ſiſtitur figura eius lignea affabrè cõpoſita, huius in conſpectu crimina proponuntur abſentis, quaſi ibi in ſtatua lignea adſit, fertur ſententia, damnatur: tandem infami præconio traducitur ſtatua, & carnificis manu immittitur ardẽti rogo. An ex tunc reus liber enadit? an combuſta lignea illa ſtatua, perſona per illam repræſentata, quæ verè mala fecit, poterit iam ſecurè agere? Imò nunquam periculoſiùs, nũquam euidentiori ſuæ ruinæ periculo manifeſtabitur, vbi enim lignea eius figura flammis tradita eſt, ſolùm, vt iuſtitiæ tenor ſeruetur, auidiùs conijcietur perſona, ſi ſemel teneatur. Ecce tibi, ò homo peccator, Chriſtus Dominus non peccator eſt; ſed lignum viride, ſed lignea ſtatua peccatoris, hæc iudicio ſiſtitur, hæc de proditione, de ſacrilegio, de blaſphemia accuſatur, & barbarus Iudex ait: *Non inuenio cauſam in eo.* O dementia Iudicis, in ligno quærebat cauſam mortis! Ego ſum qui feci, homo eſt peccator & proditor, Ieſus lignum, Ieſus peccatoris lignea ſtatua, quæ crudeli damnatur ſententia, milléque ludibrijs & tormentis decerpitur. Fallor, niſi huc reſpexit Sap. cap. 14. dicens: *Benedictum eſt lignum, per quod fit iuſtitia.* Sap. 14. Vel vt D. Chryſoſtom. oratione de Feſto Crucis ait: *Benedicite lignum, per quod fit iuſtitia.* Sanè lignum viride eſt Ieſus, in quo diuina iuſtitia totũ ſuum rigorem exercet, in quo de omni hominum crimine vindicta ſumitur, iuxta riguroſiſsimas iuſtitiæ leges. Cùm Ieſum ligno cõparo, ſcio latiſsimum diſcrimen; etenim lignum non propriè ſatisfacit iuſtitiæ, nec reum liberat vllo modo: verùm Ieſus verè & propriè fecit iuſtitiæ ſatis, & hominem verè liberauit, ſi ipſe ſapiat. Eſt tamen inter lignum, & Ieſum ſimilitudo in eo quòd in vtroque exhibetur pœna debita peccatis.

Dicet aliquis mentis inops, Ieſus de hominum criminibus iuſtitiæ diuinæ ſatisfecit: ergo ſecuri & quieti iam viuant peccatores. Abſit à viro Chriſtiano tantum piaculum: Ieſus equidem ſatisfecit iuſtitiæ, vt ſatisfacit lignum, quo iuſtitiæ lege combuſto inſinuatur quantum maneat ſupplicium peccatori. Niſi velis, quòd ille, cuius lignea ſtatua combuſta eſt, ſe iam liberum putet. Imò nunquam periculoſiùs viuit, nunquam magis illi deſperata eſt res, vtpotè quia ſcit totum illum iuſtitiæ rigorem ſibi parari, qui in ligneam ſtatuam fuit effuſus. Hinc Abacuc cap. 3. ait. *Domine, audiui auditionem tuam, & timui, conſideraui opera tua, & expaui.* Abac. 3. Cur expauet Propheta, & timet ſola conſideratione operum Dei? Sanè viderat Ieſum lignum viride in ſimilitudinem carnis peccati efformatum, medium inter latrones, prophano iudici commiſſum, traduci in locũ Caluarij. Vbi eleganter Rupertus ait. *Quiſquis ſeruorum eius hæc audiuit, & conſideraui, quomodo non timuit, quomodo non expauit? Puta quòd attonitus dixerit: Heu* Rupert.

quid

quid erit de nobis ſeruis malis, quorum propter ſcelus talem tantumque Dominum tam malè tractari oportuit? Prudentiſsimus ille Latro hanc ſummam inſaniam obijciebat Latroni Chriſtum Dominum blaſphemanti. *Neque tu times Deum, qui eadem damnatione es?* Iam ſumma eſt noſtra malitia & inſania non timere, non expaueſcere ad iuſtitiæ rigorem, videmus ligneã peccatorum imaginem, nempe Ieſum tormentorum flãmis comburi. Quare non magis timemus qui in eadem damnatione ſumus? Quare non magis noſtrum expaueſcimus periculum, vbi in viridi ligno ſic cernimus noſtra caſtigari delicta? Prudenter admodum D. Athanaſius homil. in Paraſc. *Athan.* ait. *Non mihi in Iudæorum impietatem reſpice, neque quòd benefactorem ſuum condemnarunt, maiorem homicidæ rationem habentes. Id ſolum intuere, quod reorum pœnam præter meritum Chriſtus ſubijt.* Id ſanè & horrendum, & metuendum peccatori, ſi conſideret, nimirum omnes Chriſti cruciatus, clauos, ſpinas, opprobria, maledicta, derelictionem, & maximorum dolorum ſegetem ſine adiutorio, ſine leuamine pœnas eſſe, iuſtitiæ ſententia in peccatores præſcriptas. Non lignum viride; ſed me vocant pœnæ iſtæ, me petit damnatio hæc, ab his tormentis expector, niſi reſipiſcam. O vtinam hunc à Chriſti ſupplicio excipiamus fructum, quòd à rigore iuſtitiæ caueamus nobis, quandoquidem qui inſanus non eſt, hoc ex lignea ſtatua combuſta percipit commodum, quod cauet ſibi. De Chriſto Ieſu crucifixo iuxta D. Auguſtin. & D. Hieron. ſenſum dicebat Sponſa, Cant. 1. *Cant. 1.* *Botrus Cipri dilectus meus in vineis Engaddi.* Vbi illud, Engaddi, ſignificat Carthuſiano oculum hædi: eſt ergo Dominica crux vitis plantata ad hædorum oculos. Nil magis notandum in horum animalium genere, quàm prudens quædam cautela eſt, qua ſibi in alienis periculis cauent. Accidit enim, vt ſi capram vnam ex grege per mentum apprehenderis, ſicque reliquis obiecceris, cæteræ ſtent veluti ſtupidæ ſuos in illam vnam oculos conijcientes. Vnde Plinius libro 5. capite 50. inquit. *Capræ mira prudentia cauent ſibi in aliorum periculis.* His caprarum oculis amat Ieſus in cruce ſua videri, nimirum vt omnes eius paſsionem ſtupentes caueamus nobis, & viam, qua tantum euadere periculum poſſemus, meditemur. *Plin.*

Textus. Et poſtquam venerunt in locum, qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum, & Latronẽ vnum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

§. XI.

Dominica paſsio totum paradiſi malum extinxit.

VOluptatis locus, cõmata, & pulchra arbor, ſerpens fulgidus hominum generi exitium attulere: pro his modò parantur horridus locus Caluariæ, id eſt, morte punitorum, cruentum lignum, quod nudus filius Dei, ſeu ſerpens ſcandit, vt deſtructa antiqua fallacia, veram & immortalem vitam hominibus perſuadeat. O diuiniſsimi, & prudentiſsimi Serpentis aſtum! Sanè lignea virga verſa fuit Moyſi in ſerpentem, qui magicos ſerpentes deuorauit, Exod. 2. Cuius rei myſterium vt explicaret D. Anaſtaſius Sinaita, libro 10. Examer. inquit *Sinai.* *Nunc quidem virgam Moyſis tranſmutans in ſerpentem, deinde ſerpentem mortificans in ligno. Prius deſcribit, quod per lignum crucis perdet, & morte afficiet paradiſi ligni conſultorem ſerpentem. Propter quem virga Aaronica ex ligno animata ſerpſit ſerpens, & falſas magicas in ligno ſerpentis operationes conſumpſit.* Ecce tibi ex Caluariæ latebris, ex crucis ligno prudentior Serpens proſilit Ieſus, qui conſultorem illum paradiſi arboris conſumit, omneſque eius fallacias, & magicas

perſtigias vorat & deglutit. Nullum equidem præſtantius remedium potuit hominum generi inueniri, quàm hoc quod diuini ſerpentis aſſus præmeditatur ex ligno crucis. Hinc miſſurus Diſcipulus ad ſanandum orbem
Matth. 10. ait illis, Matth. 10. *Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.* Cur ſicut ſerpentes, cùm apud homines nomen ſerpentis & ſuſpectum eſſet, & inuiſum? Ibi D.
Remig. Remigius. *Serpens decepit primum hominem, callidus fuit hoſtis ad decipiendum, vos ſitis prudentes ad laudandum, laudauit ille lignum; vos laudate crucis virtutem.* Vnus qui ex ligno crucis ſerpens eſt, ſerpentium deſtruet conſilium, antiqua fugabit toxica mortis, & ſalutaris hominibus inſtillabit vitam. Eia agite quicumque vetus nocumentum innatum medullis, paradiſi venenum vultis expungere, & ligno crucis ſerpentes proſilite, ex cuius ligni rigore ſerpſit ſerpens Chriſtus, qui exſufflato delitiarum paradiſi toxico, nobis vitam reſtituit. Quò referam illud Claudiani in victoria Stiliconis, vbi delitijs enectum Glaucum memorans vitæ fuiſſe reſtitutum beneficio herbæ deductæ ex ſerpentis ore ait:

----Miræ nam munere ſortis
Dulcia mella necem, vitam dedit horridus anguis.

Sanè horridus ex crucis ligno Anguis Chriſtus Dominus & mortem, & venena conſumpſit, quę nobis intulerant voluptatis locus, amena arbor, ſerpens fulgidus. Ierobaamus. 3. Reg. 13. in Prophetam ſcandeſcens: *Extendit manum ſuam de altari dicens: apprehendite eum. Et exaruit manus eius.* De quo in rem præſentem Chryſoſtomus oratione de S. Hiero fatur. *Extendit manum ſuam Rex, & exaruit. Quando arida facta eſt, tunc fructum tulit. Conſidera mihi exemplum quod occurrit in ligno, quod in paradiſo fuit, & in ligno quod fuit in cruce. Quemadmodum enim lignum illud cùm eſſet viride mortem peperit, lignum verò crucis cùm eſſet aridum, vitam genuit, ſic manus Regis quando viridis erat, impietatem peperit, quando arida facta eſt, tunc obedientiam produxit.* Sic de crucis ariditate correxit mala, quę produxerat viridans & amæna arbos paradiſi. Adeò efficax aduerſus hæc omnia crucis lignum extitit, vt meritò de-
Paulin. ſleat D. Paulinus epiſt. 8. hominis poſthac infirmi vicem dicens. *Infœlix ego qui venenatum inimicæ arboris guſtum nec crucis ligno digeſſi.* Quæ voluptatum toxica non digeruntur, immiſtaque ſudori ab intimis expelluntur medullis, vbi hoc Eoum ſenticoſum crucis lignum apparuit? Quæ ſerpentinæ iræ? Quis aſſus? Quæ fallaciæ non vorantur, & conſumuntur ab horrido ſerpente Chriſto ex crucis ligno prodeunte? Difficilis erat Salomoni *via colubri ſuper petram,* Prouerb. 30. quia *Prou. 30.* voluptuoſis hominibus in vitam aperuit viam vnus coluber, qui à ligno crucis exiuit. Hic ſolus anguis cruci innixus voluptates extinguit, ſalutem propinat, vt meritò Gualfridus prædicta expendens verba, dicat. *Vnum eis remedium eſt, vnum conſilium, vt exaltatum in ligno ſerpentem pia conſideratione reſpiciant, & dum eius dolores attendunt, qui in carne mortali Deus erat æternus, ſuas omnes moleſtias parui pendant.* Hæc ille.

§. XIII.

Peccati horrorem & turpitudinem nudandam putet qui cupit ſanari.

AScendit Dominus crucem nudus, maledictum & peccatum pro nobis factus, iuxta D. Paul. 2. ad
2. ad Cor. 5. Corinth. 5. theologiam, vbi ſic inquit: *Eum qui non nouerat peccatum, fecit peccatum pro nobis.* Peccati nimirum induens ſimilitudinem, nudus in cruce apparuit, nullò enim meliùs peccatum de medio tollitur, quàm ſi eius turpitudo, & fœditas reuelata nudatur. Hinc venturus Chriſtus Dominus ad mortem infructuoſam ficum fecit arere. Cuius rei & pulchram,

chram, & veram rationem reddit
Athan. D. Athanasius quæst. 22. inquiens. *Quia post transgressionem Adam accepit folia ficus, quibus obtexit suæ turpitudinis peccatum, cùm destrueret transgressionis peccatum, & configeret, deleretque in cruce, arefecit operculum peccati, id est, folia ficus, quibus Adam tegebatur post transgressionem.* Nil prius faciendum, vt peccatum deleretur, quàm omnia peccati opercula tollere duxit, & eius turpitudinem in omnium conspectu propalare. Summum & incredibile virtutis suæ ar-
Naz. gumentum profert Nazianzen. quòd Athenis, vbi vitia & peccata sub diuinis & pulcherrimis titulis colebantur, ipse, & Basilius omnino mortui essent peccatis. Ait enim orat. in laud. Basil. *Quin potiùs, quod vix credibile est, hinc ad fidem confirmati sumus, ipsorum fraudem & impostruram cognoscentes, atque illic dæmones cõtemnentes, vbi in mirifica laude sunt dæmones.* Meritò dixit, quod vix credibile est, omnem enim euacuat fidem, quod fugias peccata & vitia, vbi hæc intra diuinitatis velamina clauduntur, pulcherrimasque sui præferunt formas & figuras. Sanè peccatũ dum pulchrescit, dum aureo fulget amictu, necessum est, vt viuat, summasque afferat suo veneno pernicies. Celebris est apud Diodorum Siculum, libro 5. Gambri Scytarum Regis ausus, qui & innoxium hospitem interfecit, & eius pellem templo appensam Apollini dicauit. Nescio an placuerit falso etiam Deo munus, quandoquidem homicidam monet de periculis, ad quæ illum pellis oblata vocabit. Timet Rex scelestus, & piaculo addit piaculum, cupiens enim nefariã oblationem contegere, pellem auro multo deaurauit. Quid plura? Iam pellis aurea facta quas non traxit classes? quorum non incendit animos, vt mille prælijs, interempto Rege homicida, tantum thesaurum comparent? Hæc sunt picta & deaurata scelera: enim verò dum peccatum sub aureis peplis sacratur, externis opperitur pulchritudinibus, miro modo suũ acuit venenum, milléque trahit mortes & pericula. Vnde ruinas hominum meritò expauescens Psalm. 73. inquit. *Respice in testamentum tuum, quia repleti sunt, quia obscurati sunt terræ domibus iniquitatis.* *Psal. 73.* Quæ verba sic apud Simacum in rem præsentem explicantur. *Respice in testamentum tuum, quoniam repleta sunt tenebrosa terræ speciosis & pulchris, vel insignibus modis iniquitatis.* Quasi dicat, ò Deus immortalis! quandoquidem terrenorum hominum scelera & peccata auro cooperta fulgent, pulchris & speciosis obteguntur prætextibus, auerte ab illis oculos, ne fortè conciteris ad iram, & noua submersura orbem spuas diluuia. Respice in testamentum tuum, respice in signum fœderis tui, nimirum in sanctam crucem, ibi mundi peccatum visitur omni decore & prætextu nudatum, ibi horroris & fœditatis plenam conspicies similitudinem peccati in Dominica carne, quo humana obtinebitur salus. Vtinam id cum mortalibus omnibus actum esset, vt ablato auro, pallida, horroriſque plena illis proponeretur facies peccati. De interfecto pisce fellem seruauit Tobias, domum adit, cap. 11. *Tunc sumens Tobias de fel-* *Tob. 11.* *le piscis liniuit oculos patri suo.* Inde Petrus Damianus epistola 12. *Cæcus itaque felle piscis oblinitur, & protinus cæcitas effugatur, quia cùm amaritudo diabolicæ versutiæ, nostris oculis ostensa proponitur, tenebrarum mox caligo propellitur: & lux interior, quæ velut ecclypsim passa est, reformatur.* Nudetur amaritudo, & fœditas peccati, & fugies illud.

§. XIII.

Christus Dominus cruci affixus mortificationem, & rigorem pœnitentiæ omnibus persuadet.

STantis iuxta crucem Magdalenæ virtutem & miratur D. Hieron. *Hieron.* & illam his verbis commendat. *Sa-*

cerdotes, & Phariſæi crucifigunt filium Dei; & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat. Verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem. Dabo hæc verba alibi explicanda, modò ſolùm expendo ab his quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem Saluatoris ad ſacci pœnitentiam prouocantem: quibus hæſit Hieron. in verbo illo, Damaſci. Enim verò Damaſcus idem eſt ac *propinans ſanguinem*, vt teſtatur Georgius Venetus in Armon. Cant. 3. ton. 7. c. 13. Facies ergo Damaſci à Magdalena reſpecta D. Hieronimo eſt crucifixi Domini facies, quæ crebro confoſſa vulnere, hominibus cunctis propinat effuſionem ſanguinis, nimirum mortificationem, & dolorum tolerantiam. Iniuſtè interfectus Teremanes à Cricio tyranno cùm vas veneno plenum acciperet, totumq; hauſiſſet, reliquam partem profudit in terram dicens, *Propino Criciæ.* Id quod memorans Cicero Tuſculanar. 1. ait. *Cicer.* *Luſit vir egregius extremo ſpiritu, veréque ei, qui ſibi venenum præbuerat, mortem eſſe eam auguratus, quæ breui conſequuta eſt.* Sic Dominus ſuffixus ligno, paſsionis & dolorum calice epoto, ſanguinem vſque ad terram profundens hominum generi propinat, veréque mortificationem, & ſimilem dolorum tolerantiam exquirit ab omnibus illis, quorum caula ipſe mortuus eſt. Quicumque peccaſti, à crucifixo Domino dolorum & pœnarum calicem tibi propinatum exiſtima, cuius propinationis lege vſque ad ſanguinis effuſionem obligaris Chriſto. Huc refert Tertullian. illud *Tert.* Euangelij, nimirum: *Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.* Quæ ſunt Dei, quæ Deo reddi debēt? Pulchrè ille de Fuga in Perſ. inquit. *Quomodo reddam quæ ſunt Dei, Deo? Vtique perinde imaginem & monetam ipſius inſcriptam nomine eius, id eſt, hominem Chriſtianum? Quid autem debeo Deo ſicut denarium Cæſari, niſi ſanguinem, quē pro me filius fudit ipſius.* Hoc à me expoſtulatur, hoc exigitur, vt macter, vt ſanguinem fundam, vt propinanti Domino ſanguineum poculum, correſpondeam ſimile bibens. *Apoll.* Sanè, vt meritò fatur Apollinaris lib. 4 epiſtol. *Quantam licet nobis anxietatem vitæ præſentis propinet afflictio, parua toleramus, ſi recordemur, quid biberit Dominus ad patibulum.* Vbi te, Domine, in ligno crucis video felleum mare bibentem, cur propinatas non bibam mundi amaritudines? Vbi diuiniſsimum os ad incredibile tormentorum pelagus applicari conſpicio, parua mihi ſunt quæcumq; mihi pœnitentia propinat. Propinantem Regem periculosè contemnit miles, qui crucifixum propinantem refugit, metuo ne excludatur à bonis crucifixi. Id grauiter Tertullian. vbi ſuprà *Tert.* edixit. *Non poteſt qui pati timet eius eſſe qui paſſus eſt. At qui pati non timet, iſte profectò erit in dilectione vtique Dei.* Sic ille. Vanus eſt qui in præſenti à Chriſto petit delicias; etenim ſaginaturus turbam, Ioann. 6. iuſsit homines ſedere ſuper fœnum, at eamdem impleturus, Matth. 15. *Præcepit turbæ, vt diſcumberet ſuper terram.* Sanè ij qui ſuper duram terram ſedent, Chriſtianos agebant. Vnde ait D. Paſcaſius libro 7. in Matthæum. *Tanquam in ipſius montis Chriſti ſoliditate locati, nullo fœno interpoſito emolliebantur.* Non enim ſub Chriſto mollicies, ſed dura & acerba vita commendatur.

§. XIIII.

Amatorij ludi ſunt Deo crucis vehementiſsimi dolores.

QVIS ardentiſsimi amoris flammas Ieſu lambentes pectora explicare queat? Huc vos adeſtote ardentiſsima Seraphin, & alis obnubilate veſtrum pectus, vt quod frigidum ſit, & niuali rigidum gelu, ſi ignifero Chriſti pectori comparetur. Iam cernite nouum amatorem Ieſum, cui horrendum crucis lignum eſt pro nuptialibus tedis, ſpinarum ſpicula pro roſeis ſertis, clauorum lanceæque

ceæque ictus pro oſculis. Nonne hæc
Cant. 8. erat Sponſæ vox, Cantic. 8. *Quis mihi det te fratrem meum, vt inueniam te foris, & deoſculer?* Quæ hæc Sponſæ cupiditas? an expectabat Dominum extra vrbem actum, & ductum in Calvariæ locum? Sic putat Rupert. Proh Deus immortalis! Hæccine ſunt Sponſæ oſcula? Perforantur manus, tranſuerberatur pectus, totū quatitur corpus, & hæc tam dira, tam inhumana
Phil. vulnera habentur à diuino Amatore pro oſculis. Id quod exprimit S. Philo Carpat. his verbis. *Tunc foris inuentus eſt Sponſus, & oſculatus à Sponſa cum humanitate veſtitus, & extra Hieroſolymam crucifixus eam ipſam à ſempiterna morte redemit, & per ineffabilem charitatem ſoluto omni debito ſibimet amantiſſimè reconciliauit.* Quid diuinius? Quid ardentius? Sic accipit Dominus vulnera, quaſi oſcula acciperet, extremam ſuſtinet lanienam, & ſuauia ducit: totus ſanguine madet, cruciatibus perimitur, opprobrijs appetitur, & inter hæc ſic delitiatur, quaſi inter chariſsimorum amplexus, & oſcula
Chryſol. exiſteret. Vt dicat apud D. Chryſolog. ſerm. 108. *Claui iſti non mihi infigunt dolorem; ſed veſtram mihi infigunt altiùs charitatem; vulnera hæc non educunt gemitus meos; ſed magis vos meis viſceribus introducunt. Extenſio corporis mei vos dilatat in gremium. Venite ergo redite.* Ecce tota Dominici corporis laniena in amatoria conuertitur officia: cruentum ſupplicium, compagum diſruptio, membrorum dilaceratio nuptiales reputantur lætitiæ. Extulerat D. Zeno diuinæ charitatis præ-
Zeno. conium, id dicens: *Tuum eſt, quòd cum occiditur ab hominibus Deus omnipotentis Dei filius, nullus iraſcitur de duobus.* Et ſanè maximum erat, quòd tam ferè tractatus, tam diriter percuſſus filius Dei non iraſceretur in hominum genus: at maior eſt illius charitatis altitudo, quàm non ſolùm non iraſcitur læſus; ſed vulnera ipſa reputat delitias, & quod eſt crudelitatis inſigne, id lætiſsimarum nuptiarum facit teſtimonium. Sic auſus prædicare D.
Bern. Bernardus ſermone de Paſsione, inquiens. *Sedes ſponſalis crux eſt, in qua verus Sponſus Sponſam ſuam Eccleſiam ſibi copulauit, ipſam ſibi proprij ſanguinis effuſione ſubarrans.* Cur Bernardus hæc diceret; niſi ardentiſsimum Dei amorem prænoſceret, quo tormenta reputabat delitias? Huc retulerim vocem illam Ieſu, qua labores & tormenta ſua pro muneribus reputabat. Ait enim Ioann. 17. *Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, & ibi ſint mecum.* Quos dediſti ait, dicturus verè, quos ſummis cruciatibus emi: at tantus erat amor, vt crudele pretium exhibitum, putaret munus acceptum. Sic Richard. Victorin. part. 2. in Cantic. cap. 10. inquiens. *Ita tunc de ipſorum redemptione exultat, vt non reputaret magnum id quod pro eis obtulit, ſed videatur eos, quos accepit, datos ſibi potiùs in munere, quàm emptos pretio ſui ſanguinis, & compenſatione.* Proh Chriſti in ſuos charitatem!

Ioan. 17.

§. XV.

Crux Domini durior, & acerbior, quàm quæ ab hominibus ſuſtineri queat.

MEdius inter latrones crucifixus eſt Dominus, præter ſuam; alias præferens hominib⁹ cruces, quibus ad cœlum reuolare poſsint, intolerabilis enim eſſet generi hominum crux Chriſti. Hinc adhuc viuens monebat: *Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Non ait, tollat crucem meam; ſed ſuam, quaſi ſciret Dominicam crucem eſſe hominibus intolerabilem. Enim verò ea eſt crux Chriſti, quæ ſumma innocentia toleratur, & nihil amatius homini, quàm ſi immeritus mulctetur ſupplicio. Iob. 2. aiebat Dominus ad Sathan: *Animaduertiſti famulum meum Iob? homo innocens, verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocentia ſua.* Notanter dixit illud, & adhuc perſeuerans, vtpote maximum erat, quòd vir innocens ſub tam diris ſupplicijs non labaret. Id quod

Mat. 16.

Iob. 2.

Hier. notat D. Hieron. epiſt. 34. ad Iulian. his verbis. *Pulchrè addidit & adhuc perſeuerans in innocentia, quia difficile eſt preſſam malis innocentiam non dolere, & hoc ipſo fide non periclitari, quòd ſe videat iniuſtè ſuſtinere quod patitur.* Ex pende vbi hominum fides periclitetur, vbi iniuſtas pœnas dat, hoc eſt, omnibus hominibus commune ſolatium in pœnis, quo ſe tres illi pueri Babylonici ad fortiter ſubeundas altiſsimas fornacis flammas comparabant

Dan. 3. dicentes, Daniel. 3. *Peccauimus, iniquitatem fecimus.* Verùm vbi nullus peccati conſcius homo pœnas dat, heu quanto id fidei illius periculo fit, mirum erit, ſi ſuſtineat, ſi oneri tanto non ſuccumbat. Id quod meritò lamentatur Hugo de Sancto Victore, qui dum

Ad Gal. expendit illud Paulianum ad Galatas, *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini*, triplicem differentiam crucis conſtituit iuxta numerum trium, qui in Caluariæ loco crucibus ſuffixi viſebantur. Tunc ſic ait. *Dicunt homines*

Hug. *quando pœnam ſuſtinent, ſi meruiſſemus, non erubeſceremus, nunc autem iniuſtè pati ignominioſum eſt nobis. Obloquium videtur, imò ſi pro culpa pateris, erubeſce: ſi ſine culpa, gloriare, latro magis eſſe vis, quàm Chriſtus?* Tanta eſt noſtra malitia, tanta infirmitas, vt Chriſti Domini crucem pertimeſcentes, latronis crucem magis excipiamus.

§. XVI.

Nullus homo ſecurus à Cruce.

QVIS in hunc mundum ingrediens fugit à cruce? An qui amplam perditionis terit viam? an qui vitijs ſuis & voluptatibus indulget? Proh dolor! Vide quid Lucas dicit: *Ibi crucifixerunt Ieſum, & latrones, vnum à dextris, & alium à ſiniſtris.* Nec ad ſiniſtram declinare licet ſine cruce, ſine labore, ſiniſtram reproborum ſemitam, qui ſequitur, ibi habet crucem,

Prou. 26 ibi laborũ mille cruciatus ſubit. Prou. 26. *Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella ſua, & laborat, ſi ad os ſuum conuerterit.* Expende illud, & laborat; etiam qui labores fugit, qui manus ab omni opere otioſas cuſtodiebat, ne minimo licèt labori incumbat, is laborat, & dum indulgens otio ab omni opere feriatur, tunc illũ labor improbus cruciat. Fallor, niſi huc reſpexit D. *Athan.* Athan. orat. contra idola dicens. *Mẽs humana clauſis oculis, effictis ſua imaginatione malis, in his ſe exagitat ac mouet, inſcia interim ſe nihil agere, dum ſe maximè negotioſam præbet.* Ecce in nihil agendo ſeſe mens humana excruciat, oculos habet clauſos, vt quietis otio indulgeat, & ſic diris exagitata curis laborioſior exiſtit. Non me tempero, quin hic tranſferam figuram illam impiorum, quam D. Paulin. epiſt. *Paulin.* 4. in Sanſone obcæcato, & inimicorum farinam molente depingit. *Conſidera*, inquit, *huiuſmodi mortalium vitam, & tota tibi ſpecies iumenti molentis occurrat, vt ille pannis oculos corporis, ſic iſte ſordibus vitæ ſuæ oculos mentis obſitus, per errores ſuorum ſenſuũ, quaſi per ambages molarum laborioſa miſer ſtatione verſaturus, viſu ſuo vacuus & operoſus alieno ſtat in via peccatorum compeditus vinculis cupiditatum ſuarũ, & ipſe ſibi carcer eſt, in ſemetipſo, piſtrini ergaſtulum patitur, ſaxum cordis ſui pertinacia iniquitatis induratum quaſi molam verſat, farinam hoſtibus ſuis de corrupta animæ ſuæ fruge conficiẽs.* Hęc ille, quibus vides proprijs coloribus impiorum vitam effigiatam, nõ enim per viam latam vitiorum cruces fugiunt, imò ibi labor, & dolor, & ærumna, & gemitus, & lacryma inhabitat. Habent iũas cruces vitia, vel quod omni miſeria maius eſt, habent piſtrini ergaſtula, habent ſaxeam molam, ad quam religati miſeri ſeſe conferũt, vt ſuorum rabidiſsimorum hoſtium fiant pabulum. Et quidẽ is eſt mundus, eæ ſunt ſæculi omnes & voluptates & dignitates, quę non minores habeant cruces his, quos honorare, quàm his quos onerare deſiderant. Quos magis honorarent Ethnici, quã Deos ſuos? quos magis cruciarẽt, quàm nouellos tunc Chriſtianos. Accipite modò Ter *Tert.* tull. in Apol. c. 12. pulchrè componentem Chriſtianas cruces cum Gẽtilium Deorum crucibus. Ait enim: *Re vera*

nobis

nobis, maximè qui propter Deos vestros plectimur, solatiumm pœnarum esse possit, quod eadē & ipsi patiuntur, vt fiant. Crucibus & stipitibus imponitis Christianos. Quod simulacrum non prius argilla deformat, cruci & stipiti superstructa? In patibulo prius corpus Dei vestri dedicatur. Vngulis deraditis latera Christianorum. At in Deos vestros per omnia membra validius incumbunt ascia & runcinæ, & scobinæ. Ignibus primus. Hoc & illi à prima quidē massa. Pergit iste in plura, nobis sufficiat semel vidisse, quod mundiales & cultum, & supplicium parant per cruces, nec sine labore aliquis honor paratur ab illis, quando & idola non scandunt altaria, nisi per asciam, per ignem, vel crucem. Hinc rectè monet D. Chry- *Chryſoſ.* sostom. hom. 4. ad popul. *Nam etiam si pulcherrimum hunc laborem non desudes, qui circa pœnitentiam virtutem est, & in mundo omnino vel aliter laborabis. Sed si labor & hic, & illic, quare non hunc colligimus multum habentem fructum?* Vbique tibi cruces occurrunt, vbique labores & dolores, gemitus, & lacrymæ, siue ad dexteram, siue ad sinistram declines. Fuge ergo sinistræ labores, quibus cruciaris, quibus cæcus te conteris, vt hostes tuos saties, & cape labores dexteræ, labores pœnitentiæ, dolores Christiferæ crucis, quibus & hostes profligas, & immarcescibiles coronas capias. Sanè inclyta illa fœmina Iahel de qua in libro Iudic. cap. Israëlitarum hostem Sisaram domi excepit, lacteoq; poculo pauit, quo ipse securus se somno tradidit, dormientem Iahel aggreditur, & clauo ligneo transfodit tempora eius, & miserè mactat. Quid plura? ex quo factopulchrè Card. *Damian.* Petr. Dam. serm. 40. monet, quid fidelis Christianus faciat. *Quamdiu gentilis populus iuxta legem carnis voluptuosè viuebat, tanquam lac, ita vitæ suæ mollitiem, sitienti mortem nostram diabolo propinabat. At postquam sub spiritus se disciplina constrixit, inuictæ mox crucis arma corripuit, hostemque salutis humanæ, quem dudum voluptatis lacte potauerat, nunc pœnitentiæ munita præsidio ligno transfixit.* Nemo iam Christianus patiatur hostes suos pascere; nemode labore suo, de dolore, de lacrymis, de gemitu lactet diabolum; sed siquidem vbi laborādum est, gemendum est, non laboret, nec gemat sub sinistra cruce, sub pistrini ergastulo; sed sub cruce Christi, quà transfigat hostes, & sempiternis potiatur gaudijs.

§. XVII.

Vt iustitia diuina non in vindicando, sed etiam in parcendo consistit.

ECce tibi vt diuinæ iustitiæ satisfaciat Dominus ab Hierosolymis in Caluariæ montem festinat, vbi sese iustitia Dei aduersus peccatores ostendit. Sed cur iustitiæ actio in monte extra ciuitatem peragitur? Crediderim humanæ iustitiæ rigores, qui in vlciscendis iniurijs exercentur, suspectos esse diuinæ iustitiæ, vt quæ etiam in parcendo consistit. Ita Oseæ 11. ait *Oseæ 11.* iustissimus Dominus. *Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt disperdam Ephraim, quoniam Deus ego sum & non homo, in medio tui sanctus; & non ingrediar ciuitatem.* Expendo quid à Deo cauteatur, nimirum nō ingrediar ciuitatem, quasi dixerit, alius ero ab ijs, qui iustitiæ seruandæ inuigilant in ciuitatibus. Ibi iustitia vindex est iniquitatum, mea iustitia est iniquis parcere. Sic apud D Hieron. *Non sum,* *Hier.* *ait, vnus de ijs, qui in vrbibus habitant, qui humanis legibus viuunt, quibus ius summa malitia est; mea autem lex, mea iustitia est saluare correctos.* Proh præclari iudicis ingenium! Tunc iustissimus iustitiæ satisfacit Deus, quando reis salutis pandit thesauros, non solū quando mundum submergit, nō quando populos cōburit; sed quando pro hominum salute profudit sanguinem. Ea est diuina iustitia, quæ correctos saluet. Pulchrè Dauid Psal. 84. *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iu-* *Psal. 84.* *stitia & pax osculatæ sunt.* Iustitia, quæ gladios stringit, quæ ignes vomit, quæ

profundit diluuia, tota oſculis vacat, & nihil reis prius parat quam pacem, quam ſalutem, & incolumitatem. Sed quæ hæc iuſtitia eſt: Sanè iuſtititia piētiſsimi Dei, qui tunc iuſtitiam exercet, quando in reos fontes aperit pietatis.

Rnd. Cret. Sic loquitur Andr. Cretenſ. ſerm. de Annunc. Dei iuſtitiam commendans. *Iuxta quam*, inquit, *qui natura ſua benignus eſt, iuſtiſsimè decreuit, vt filius eius proprius in noſtræ ſimili comparens forma aduerſarium noſtrum condemnaret.* Non enim in fonte pietatis & benignitatis alia iuſtitia inueniri poſſet, niſi qua ſciret iuſtiſsimis ſeueriſsimiſque legibus per miſericordiam ſatisfacere. Hinc etiam Pſal. 117. ait Chriſtus Dominus. *Circumdederunt me ſicut apes & exarſerunt velut ignis in ſpinis, & in nomine Domini, quia vltus ſum in eos.* Sed ò Domine quam egiſti vltionem tantorum hoſtium? Qualē de interfectoribus tuis ſumpſiſti vindictam? Sanè qualis decebat omnium Dominum illos à peccatis in gratiam ſuam transferendo. Ita D. Aug. ibi. *Vltus ſum in eos, quia & ipſi malitia, quæ in eis iuſtos perſequebatur extincta Chriſtiano populo ſociati ſunt.* O nouū vindictæ genus! Tunc ſcelera Dominus ſe putat vindicare, nō quando perdit ſceleratos; ſed quando correctos ſaluat. Id notum habebat D. Leo. ſer. 8 de Paſ. exclamans. *O admirabilis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſſionis, in qua & tribunal Domini, & iudicium mundi, & poteſtas eſt crucifixi! Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem & contradicentem tibi, confitendæ maieſtatis tuæ ſenſum totus mundus accepit.* Ecce vbi tribunal exhibetur Dei, nimirum in cruce, in qua miſericordiæ fontes aperiuntur, ecce vbi iudiciū à Domino exercetur de mundo, vbi confitendæ maieſtatis ſenſum totus mundus accepit, quippe Dei iuſtitia eſt ſaluare correctos. Nec non Pſal. 71. dicitur. *Orietur in diebus eius iuſtitia & abundancia pacis* Quaſi iuſtitia eius eo ſpectet, vt correctis propinet pacis abundātiā. Quare eleganter Chryſoſtom. ibi ait. *Orta eſt ergo in diebus eius iuſtitia. Qualis eſt iſta iuſtitia, niſi vt dominus carne induta, & hominem oculis humanis demonſtraret, & diuinitatem occultaret? Quanta iuſtitia, vt traderet ſe pro omnibus hominibus, & pro Eccleſia vbique diffuſa? Quanta iuſtitia niſi vt omnia toleraret iniuſta, ex improbitate Iudæorum, & ſuam iuſtitiam demonſtraret ferocitati eorum? Ecce orta eſt in diebus iuſtitia. Quæ iuſtitia, pietati coniuncta eſt, tolerantiæ conglutinata. Nulli malum pro malo reddere, cum omnibus hominibus pacem habere, pro inimicis orare?* Plane huc etiam ſpectabat Pſal. 30. vbi hæc verba à Dauide dantur. *Mutа fiant labia doloſa. Quæ loquuntur aduerſus iuſtum iniquitatem.* Iuſtus enim reputatur quatenus obloquentibus doloſis labijs parcit. Ita Nicephor. in cat. Gre. ait. *Iuſtum ſe ipſum appellat, eo quod hoſtes ſuos nunquam affecerit iniuria.*

Pſal. 117

Aug.

Leo.

Ioann. 19. Scripſit autem titulum pilatus, & poſuit ſuper Crucem: erat autem ſcriptum Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum.

§. XVIII.

Crux Chriſti corona & diadema Imperij duraturi, & ſtabilis.

CRucifixo Domino Regius titulus additur, quem non tollet Iudæorum malitia, quæ enim à cruce & ærumnis exſurgunt diademata nullis inuidiæ & malitiæ calumnijs ſubiacent. Enim vero cum adoleſcens Ioſeph in Regnum ſubleuandus eſt, ne inuidorum maledictis daretur locus, ex carceris neruo ad diademas ſumitur. Id quod expendens D. Greg. Niſſ. in cap. 6. 1. ad Cor. inquit. *Permiſit Deus tentationibus probari adoleſcentem, aures occludens ijs, qui delectantur probris*

Niſſ.

probris & maledictis. Si enim non dedisset Iosepho probationem, dixissent maledici à cæca fortuna hæc fieri. Inter Aegyptios regnat Ioseph, barbaris dominatur adolescentulus, quam nam ostendis virtutem pro qua virtute hoc est assecutus? Ne ergo hæc de Ioseph dicerentur, in eum permisit tentationes, vt hæ iusto viro ferrent testimonium, obstruerent ora maledicorum. Adeò firmæ & fixæ sunt coronæ, quæ â cruce & neruo nascuntur, quæ non fortuito, non casu venire, vel ab inuidis hominibus creduntur. Hac prouidentia Regium Christi trophæum cruci adscribitur, vt crux ipsa ferret testimonium iusto viro & obstrueret maledicorum ora. Sic Chrysost. hom. 84. in Ioann. *Vt calumniantium os obstrueret tanquam trophæo cuipiã litteras insculpsit.* Quid proderunt, ò Iudæe calumniæ tuæ? Ecce à cruce fulgent regiâ stemmata Christi, ibi regius eius splendor micat, vbi non cæca fortuna; sed clara virtus & stabilis & fixa coronas parturit. Sanè crux ipsa corona est immarcescibilis, vt pulchrè dicat Gilibert. serm. 20. in Cant. *Mihi, inquit Paulus, absit gloriari; nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: & quid vultis audire? Crux ipsa corona est gloriæ, diadema regni.* Nil magis conspicuum in cruce, quam Regnum, totum crucis negotium Regiam præfert gloriam, inter vulnera, inter sanguinem, inter tormenta ipsa crux non potuit non præferre Regium titulum. O quàm percaluerat crucis gloriam Angelus ille, qui post glorioſam Christi Resurrectionē mulieribus apparens ait illis Marc. 16. *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, non est hic.* Sic inter resurgentis glorias non pudet crucis meminisse, quasi in illa esset præcipua Regni Christi immortalis corona. Id pulchrè notat D. Cyril. Hieros. Catechesi 13. hæc verba proferens. *Non pudeat crucem Domini confiteri: Angeli gloriantur dicentes: Iesum quæritis crucifixum: non potuisti Angele dicere, scio quem quæritis meum Dominum? Sed confidenter dicit; scio quod crucifixum; corona enim est crux, & non ignominia.* Meritò Iesus, qui alia sui corporis decora occultabat vsque in resurrectionis diem, vnũ regni titulum manifestè propalauit in cruce, quippe & crux & Regius titulus prædicabat Regnum Christi stabile & permansurum, obmutescente ipsa inuidia.

Cbryſoſt. Mar. 16. Cyril. Hier.

§. XIX.

Christi regiæ virtutes adeò magnæ, vt superent omnem facundiam creatam.

AB alienigena, & hoste summus Imperator creaturarum gloriæ suæ titulos patitur exarari; ea enim est Regis nostri magnitudo virtutũ, quæ non egeat oratorum floribus venustari; sed ipsa perse euidentissimè pateat. Quod si magnis conferenda fuerint parua, iam mihi in præsentia intonuissent verba à B. Ennodio in Panegyrico Theodorici data, dum sic fatur. *Eat nunc & coturnatis relationibus Alexandrum iactet antiquitas, cui famæ opulentiam peperit dos loquẽtum, vt per adiutricem facundiam videatur crescere rebus mendica laudatio. Regis nostri merita solatium non postulant asserentis; minora sunt eius veris actibus, quamuis aucta sint veterum gesta mendaciis. Simulatis poetæ grandia; sed fateri vos conuenit præsentem Dominum gessisse potiora.* Veriùs de summo Imperatore Iesu hæc dicta capio, cuius merita & ingentes virtutes solatium non postulant afferentis, pulchriores sunt omnibus Rhetorum floribus, maiores omni facundia creata. Quid magis solenne in Principum funere, quã sonantibus æribus, buccinis tonantibus, largisque oratorum acclamationibus defuncti Principis magnalia celebrari, vt per adiutricem facundiam videatur crescere rebus mendica laudatio? At in Iesu funere non clamosa æra, non loquacia pulpita, sed petræ scissæ sonant Matth. 27. Petræ sonus humilis est, abiectus est; sed qui incredibilem prædicet morientis magnitudinẽ, quæ non egeat afferẽtis solatiũ. Dauid Ps. 103. diuinę laudis cãtores notat

Enno. Pſal. 103

notat aiens. *Super ipsas volatilia cœli habitabant, de medio petrarum dabunt voces.* Nō de floridis rhethorum, nec de coturnatis orationibus, sed de petris resonant diuinæ laudes. Id quod perpendens Aug. fatur. *Modo si dicam vobis credite; hoc enim dixit Plato, hoc dixit Pytagoras, hoc dixit Cicero, quis vestrū non irridebit me? Ero enim auis, quæ non de petra emitto voce meā. Quid mihi dicis de Platone, & de Cicerone, & de Virgilio? Habes ante te petras montium, de medio petrarum mihi da vocem tuam. Audiantur quia petræ audiuntur, quia in illis multis petris petra auditur, petra autem erat Christus.* Vbi audiendus est, vbi celebrandus est Christus, non Rhetorum bombos, nec Poetarum ampullas requiras; sed de facili humilique sono eius extollitur gloria, & super omnes Imperatorum fabulas eius veritas illustrior percipitur. Vnus pto mille hic supponendus est Cyril. Alex. lib. 3. in Isaiam tom. 5. vbi sic loquitur. *Non propter nudam & solam poematum magnificentiā, admirari decet vniuersorum Dominatorem Deum, sed propter ea quibus nos affecit beneficia, suæ serenitatis & placabilitatis dans speciem. Seruauit enim mortales, genusque humanum omnino perditum à morte, à corruptione, à diaboli tyrannide asseruit.* Vbi hęc clamant virtutes, sileant poemata, taceant rhetores.

Aug.

§. XX.

Lectio sacra efficacissima ad conuertendos animos.

BReuis sanè scriptura fuit titulo crucis exarata, sed cuius vim effugere non potuit rebellis in primis latro: qui enim consortio Iesu ab Hierosolymis in Caluariam restiterat, vbi tituli litteras conspexit à lectionis efficacia clamauit, *Domine, memento mei, dum veneris in Regnum tuum.* Sanè tituli lectio Regnum suggesserat, & vilem latronem in regios spiritus transmutabat. Quod acutè notauit Arnold. Carnot. de 7. verbis Domini, vbi fatur. *Licèt tam insignem titulum deleri perfidia Iudæorum clamose expeteret; obtinere nullo modo præualuit. Iam ad hanc scripturam pertinebat latro crucifixus, & eum intra se illæ litteræ colligebant.* Proh litterarum efficaciam! Paucæ litteræ rudem & rebellem latronem ad Regnum trahunt, valent equidèm litteræ in se colligere, & sibi assimilare cuiuscumque animum. Sic de B. Epiphan. lectioni sacræ incumbente scribit D. Ennod. in eius vita aiens. *Pingebat actibus suis paginam quam legisset, si Propheta fuisset in manibus prophetantem videres, codice amisso, lectorem: si testamenti veteris recensuisset volumina, Moysi dignus æmulator incedebat.* Adeò litteræ in se colligunt & transformant animos legentium. Meritò miratur D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 27. quod homo lectioni sacræ deditus, adhuc existeret profanus. *Etenim ait mihi valde mirari subijt quin factum sit, vt diuinus amor te minime sauciarit, neque ex assidua lectione voluntatis atque instituti mutationem effecerit, qui non modo aliena concupiscere vetat, sed etiam propria spargere monet. Quare aut legens agnosce, aut non agnoscens lege.* Hoc similiter ego consulam omnibus, qui suæ cupiunt infirmitati mederi, nimirum quod legant, præsentissimum remedium est lectio sacra ad omne malum depellendum. Filios Iob ruina domus Dæmon oppressit, quid mirum? Ait enim nuncius cap. 2. *filijs tuis & filiabus comedentibus, &c.* Vbi Orig. in Cat. dicit, *eos si offendisset legentes & domum non attingisset, & ad interficiendum locus defuisset.* Omni incursui malo occludit aditum sacra lectio, non potest malum aduersus eum, qui sacris libris est deditus. Id quod nouerat Ionathas ille Machabæus lib. 1. cap. 12. Vbi in epistola ad Sparciatas ait. *Nos autèm cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris, maluimus mittere ad vos.* Etenim superioribus tēporibus aduerso Marte fracti Sparciati Iudæorum auxilium egentes, ad

Arnol.

Enno.

Isod. Pel.

1. Mach. 12.

Luc. 23.

Iudæos

Iudæos amicitiæ gratia miserũt. Quo circa ait Ionathas, vos ad nos misistis auxilij egentes; nos autem mittimus ad vos nullo egentes, vt potè qui habemus solatio libros sacros, quorum lectioni quotidie ſtudemus. Puer ille 4. Reg. 6. Eliſæi 4. Reg. 6. à Propheta docetur non timere hoſtes, nec requirere auxilium externum, cui Angelorum exercitus præſto erat. Ex quo D. Amb. Amb. ſerm. 1. in Pſal. 118. ſic loquitur. *Et tu lege Prophetam, vt videas, lege, vt aperiat oculos tuos, nec te hoſtilis legio perterreat, & obſeſſum eſſe te credas, qui liber es, qui munitus es ſpiritualibus turmis, ſi Prophetam non derelinquis.* Nullum non munimen inuenies in ſacrorum librorum lectione; hac munitus, nullo egèbis, vt hoſtes deuincas, vt auxiliante Dei gratia viam ſalutis curPſal. 118 ras inoffenſo pede. Dauid Pſalm. 118. *Beati immaculati in via qui ambulant in lege Domini.* Sanè beatitudinis radix immaculata vita eſt, & cum diuina lege conformatio, qui vita immaculatus fuerit iam totum habet quo ſit beatus. Addit tamen Dauid Aug. aliud, nimirum, *Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius.* Vbi D. Aug. *Non mihi videtur aliud his verbis beatitudinis genus commemoratum, quàm illud, quod antea dictum eſt: nam ſcrutari teſtimonia Domini, & eum in toto corde exquirere, hoc eſt, immaculatum in via & in lege Domini ambulare.* Itaque ſcrutator ſacrorum voluminum is immaculatus in via & beatus eſt.

§. XXI.

Ne ampliſsimos titulos, ſed ſimplicem virtutis veritatem amplexare.

QVam paucis diuini Regis abſoluuntur tituli, ait enim Iesus Nazarenus Rex Iudæorũ! Nonne Iſaias copioſus fuit agnominum, & titulorum eius enumerator? Vbi ſunt illa & Iſai. vocabitur nomen eius, *Admirabilis, Deus fortis, Princeps pacis, pater futuri ſæculi?* Cur de nullo iſto titulo Rex noſter agnominatur? Sanè qui veritatem habebat, non curat vocabula. Nil magis tritum, quã quod Romani Cæſares Diui vocarentur, vt paſsim habes inter legislatores Diuum Iuſtinianum, à quo titulo primus abſtinuit Rex Theodoricus Italiam nactus. De quo pulchrè differens B. Ennodius in eius Ennod. Panegyr. ait. *Maiores noſtri Diuos vocauerunt, quibus ſceptra collata ſunt: ſingulare eſt actibus implere ſanctiſsimum, & veneranda nomina non habere. Rex meus iure dicatur alienus, vt Diuus vitam agat ex fructu conſcientiæ, nec requirat pompoſæ vocabula nuda iactantiæ, in cuius moribus veritati militant blandimenta maiorum.* Non de nomine; ſed de veritate curandum; noſter enim Rex Chriſtus Dominus ampullatos titulos vitans, venerandaque nomina diſsimulans hoc egit, vt de diuinitatis gloriaretur veritate; non requiſiuit pompoſos titulos; ſed vt diuus agebat ex fructu conſcientiæ referens in ſe veram diuinitatẽ Accinit Orig. Orig. hom. in Matth. 35. Vbi ponderans, quòd Summus veteris legis Pontifex ineffabilis Dei nominis inſcriptione nobilitabatur; at Chriſtus nominis magni litteras diſsimulans habebat in ſe paternæ ſubſtantiæ veritatem, diuini Patris effectus receptaculum: ita fatur. *Princeps quidem Sacerdotum ſecundum litteram legis portabat in capite ſuo ſanctificationem Domini ſcriptam in metallo.* (Sic pompoſi Regum tituli, & glorioſa agnomina inſcribuntur auro, vt clariùs Principum ſplendeſcant de cognominibus magnalia:) *Verus autem Princeps Sacerdotum, & Rex Ieſus in cruce quidem habet ſcriptum. Hic eſt Rex Iudæorum; ſuſcipiens Patrem in ſe pro litteris & pro nomine, qui nominatur, & habet eum coronam, & dignus eo effectus, & ſolus ſufficienter patrem capere poteſt.* Contemto Regis Iudæorum titulo gaudet, dimiſsis diuinitatis agnominibus, habens loco ipſorum veram ipſam patris diuinitatem, nec requirit tituli pompoſa vocabula in cuius moribus veritati militant diuini patris magnalia. Suſpecti inde ſint omnes creati ſplendores, omnes tituli nobilitatis, vna veritas virtutis firma & con-

constans est adamanda præ alijs. Non ne susceperus Dominus baptismum in Iordane omnia natiuitatis suæ decora demonstrauit? Quid tunc supra eius caput effulsit? Lucas capit. 13. ait. *Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.* Expendo illud, *sicut columba*, vbi quam plures expositores non veram columbam; sed adumbratam interfuisse aiūt. Sed cur cum diuini Regis stemmata pandebātur, non ad fuisset vera columba, nouerat enim mūdiales Principes de alitib⁹ stemmata sua nobilitare? Equidem Dominus non titulos; sed veritatem solidā amat. Sic Amb. lib. de Ijs, qui mysterijs initiantur cap. 4. rationem reddens cur columba non inter fuerit, ait. *Quid tam verum, quam diuinitas, quæ manet semper? Creaturæ autem non potest veritas esse, sed species quæ facile soluitur & mutatur: simul quia eorum, qui baptizantur, non in specie esse debeat; sed vera simplicitas.* Procul estote à filij Dei stemmatibus creata decora, perpetes alites, columbæ de argentatæ, nutrimenta mendaciorum præclara, qui enim de veritate gaudet solam amat diuinitatem, de solo diuini spiritus halitu gloriatur. Sic à filiorum Dei oculis creaturæ amouentur, & vna Spiritus sancti maiestas manet, vt doceamur, non ad vmbratas gloriæ imagines; sed veritatem virtutum adamare.

Luc. 13.

Amb.

§. XXII.

Spectantium oculi leuamen afferunt patienti maximum.

EXpendo tandem inscriptionem tituli, nimirum Iesus Nazarenus Rex Iudæorum: quam inscriptionem, ait Eutymius Matth. 27 *Pilatus scripsit in patrocinium Christi.* Sed vnde ex hac inscriptione patrocinium Christi? An, quia regius splendor leuamen aliquod inter tot iniurias posset afferre? Imo maximam dolorū partem regia Christi dignitas absumebat. Audite quid præ dicet. D. Synesius lib. de regno dicens. *Mihi crede regium corpus minime labore tentatur, quisquis enim palam laborem capessit, nequaquam labore vincitur. Rege autem corpus exercente, atque in statiuis & sub diu agente, & in armis ætatem conterente, omnes vbi vis homines quasi in theatro spectatores sunt.* Ecce vnde regij labores quantumuis maximi absumuntur, nimirum ab spectatorum oculis, quādo Rex in omnium oculis versatur, nullis cedit laboribus, nullis ærumnis frangitur. Ergo Dominus non paruum patrocinium ex regia dignitate capit aduersus dolores, quos in numeris spectantibus oculis patitur. Sane hoc dolorum leuamen perquirebat Rex ille patientissimus Iob, quando à domus penetralibus egressus in patenti sterquilinij se posuit loco, ibique dicebat cap. 16. *Terra ne operias sanguinem meum, nec habeat locum latēdi clamor meus*: quasi nihil tam timeret in ruina, quam dolorum suorum latebras, eo oblectandus fauore, quod eius mala & dolores noscantur. Ita D. Chrysost. in Cat. Gr. *Mos est eorum, qui in ærumnis versantur, vt nolint sua mala celare.* Nec aberrauerit, qui infinitam illam Iudæorum multitudinē Hierosolimis, illis diebus manentem ad celebrandum Pascha, putet à Deo fuisse coactam, vt triumphatoris filij facinus spectatores haberet. Danielis cap. 3. dicitur. *Nabuchodonosor Rex, misit ad congregandos satrapas, magistratus & iudices, duces, & tyrannos, & præfectos, omnesque Principes regionum vt conueniret ad dedicationem statuæ.* Hoc Rex perfidus intendebat, verum Dei prouidentia omnes hos congregabat, vt trium puerorū agon, omnibus his fieret spectaculum. Ita D. Chrisost. orat. de sanct. Meletio, dicens. *Quando tres pueri erant publico præconio renuntiandi, & celebrandi, extincta vi ignis, fastu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis: ex vniuerso orbe terræ erant eis congregati spectatores: nam qui vbiq; terrarum erant satrapæ & toparchæ vocati quidem erant obaliam causam illos autem spectauerūt Athletas.* Sic etsi ex toto orbe viderentur Iudæi Hierosolimis congregati obaliam causam tamen a Deo congregabantur, vt maximum Christi agonem spectarent.

Iob 16.

Chrysost.

Eutym.

Synait.

Text.

Text. Milites ergo cum cruci fixissent eũ, accceperunt vestimenta eius, (& fecerunt quatuor partibus vnicuique militum partem) & tunicam, erat autem tunica inconsutilis de super contexta per totum. Dixerunt ergo ad inuicem non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit &c.

§. XXIII.

Nihil Ecclesiæ fidelium magis proprium, quam vnitas, siue charitatis vnio, sine qua periclitabitur eius salus.

HOc cauent carnifices, ne scindatur inconsutilis tunica Christi, quod non casu, sed mysterio accidisse crediderim. Id quod doceat D. Cypr. de vnitate Ecclesiæ inquiens. *Hoc vnitatis sacramentum, hoc vinculum concordiæ inseparabiliter cohærentis ostenditur quando tunica Iesu non diuitur, nec scinditur.* Absit ab animis fidelium qualiscumque diuisio, laniationem & dilacerationem in se patienter sustinet Dominus, in fidelibus vero quibus ipse velut ornamento vestitur, omnimodam diuisionem cauet, vt qui tunc Deificam speciem à mediatore reparatam præferant, quando arctissimo dilectionis vinculo apparent coadunati. Hinc D. Greg. Niss. lib. de Creat. hom. cap. 5. naturam Dei in sapientia & amore consistere supponens ita loquitur cum homine. *Inte & verbum est & intelligentia est, quæ imitatur mentem diuinam. Item charitas fons; charitatis hoc enim ait Ioannes, charitas ex Deo est. Hanc autem nobis veluti personam Christus formator nostræ substantiæ conferens ait, in hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem. Quod si dilectio nobis ista defuerit, totius imaginis species & figura soluetur.* Hãc Dei imaginem peccato in nobis deletam Dei filius patris imago in nobis reparauit, reparauit inquam, cum in arctissimam amoris vnionem vocauit. Nullo enim magis Redemtoris opus elucet, quam in vnione & charitate fidelium: quantum ab ista distamus, vnione tantum à reparatoris elongamur mercede. Stultus ille qui apud Lucam 12. adijt Iesum dicens. *Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.* Quod vt maxime ase alienum sic repellit Dominus dicens. *Quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos?* De quo eleganter Petr. Dam. Epist. 16 ait. *Vis ergo diuidere? Non habebis Iesum iudicem, aut diuisorem, sed potius diuisionis vltorem.* Vt pote cui sola indiuisio & vnitas inter fratres placere potest. Haud multum ab scopo aberraret, qui dixerit etiam in hostibus suis quãdam speciem vnitatis dilexisse Dominum. Etenim Psalm. 2. dicitur. *Quare fremuerunt gentes: & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum & aduersum Christum eius?* Ecce in quantũm scelus adunantur. Sed etiam tam nefaria adunatio, qua adunatio est, aliquomodo diuinos oculos trahit. Id quod forte attigit D. Leo. serm. 11. de Pass. vbi ait. *Furit in vnum populus & misereatur omnium Christus.* Proh Deum amatorem vnitatis, quando in nefarissimis hostibus vnitatem etiam nefariam notat, vt ad vnitatem fidelium traducat eos qui indelictis norunt aliquam præferre notam vnitatis. Nec vmquam longius à salute fuit populus ille nequam quam ex quo tempore illorum vnitas diuisa est, & ipsi dispersi errãt per totũ orbem terrarum. Quo circa eleganter D. Zeno serm. 11. de Iudæis fatur. *Sane vultis scire quantæ sit populus Iudaicus sanctitatis? Quem mare sustinuit adunatum, non potest terra vaiulare dispersum.* Quippe vt ab vnitate, progressus maximos in virtutis curriculis facimus, sic à diuisione grauamur, & impedimur, ne iustitiam consequamur. De sanctissimis Præcursoris parentibus dicitur Luc 1. *Erant ambo iusti apud Deum:* quę verba

Cypr.

Niss.

Pſ. 2.

Leo.

Zeno.

verba meditatus Diu. Petrus Chryſol. ſerm. 91. ait. *Ambo iuſti; quia in ambob⁹ erat vna iuſtitia*; quaſi nequirent iuſtitiam pertingere, niſi eiuſdem iuſtitiæ florerēt vnitate. Ergo fuge ſciſsionem quicumque in regnum Chriſti cupis cooptari, ama ſanctiſsimam in omnibus vnitatem, coronam capies. Merito D. Paulus ad Corinthios cap. 9. aiebat. *Multi quidem currunt; ſed vnus accipit brauium*. Cur vbi multi currunt vnus brauium accipit? An quia ſola fidelium vnitas Redemtoris ſui mercedem adipiſcitur? Ita plane Diuus Anſ. in 18. cap. Luc. inquiens. *Omnes quidem Chriſtiani & boni & mali pro modo ſuo quiſque, currunt ad brabium: ſed vnus qui legitime currit, ideſt vnitas electorem percepit illud.* Heu quam fallitur qui ſeparatus à fratribus ſalutem obtinere meditatur! Quomodo ſalutem attingit qui Saluatoris contemnit impreſſam imaginem? Vbi dilectio non eſt, vbi vnio non eſt, totius imaginis Saluatoris ſpecies & figura deeſt, ſola vnitas brabiũ accipit, adeo, vt vel corporalis & in voluntaria ſeparatio & diuiſio à fratribus ſuſpecta ſit, & aliquomodo reputetur exitialis. Id quod D. Gaud. attingit in orat. de Martyr. 40. vbi animaduertens carnificum aſtum, quo ſemi viuum vnum ſeparārunt à reliquis ſic ait. *Relinquebant vnum qui adhuc viuere putabatur, ſi forte mutaret in peius ipſa ſolitudine voluntatem.* Adeo pernitioſa & exitialis ſeparatio à fratribus, vt hæc ſperaretur poſſe deflectere voluntatem, quam rigidiſssmum lacunæ gelu' inuincibibilem probauerat. Vide lib. 5. cap. 9. § 2. & ſupra lib. 3. cap. 8. §. 40. & alibi.

Anſ.

Gaud.

Matth. 27. Prætereuntes autem blaſphemabāt eum mouentes capita ſua & dicentes: Vah qui deſtruis templum Dei, & intriduo reædificas. Salua temetipſum, ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis, & Senioribus dicebant. Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere, ſi Rex Iſraèl eſt deſcendat nunc de cruce, & credimus ei &c.

§. XXIIII.

Qui Chriſtianæ virtuti inſiſtunt, nullis hominum clamoribus, nullo prætextu moueantur, vt in afflictionibus etiam liberari præproperent ac feſtinent, ſed longanimi expectent à Deo finem.

IAm crucem ſubierat Chriſtus, iam dolores inferni ſuſtinuerat, contenti erant Iudæi, vt crederent, ſi tunc deſcenderet à cruce, imo illudebant & blaſphemabant; ſi non deſcenderet. Quis non deſcenderet niſi ille, qui ſummam virtutis & perfectionis in ſe habebat, qui vt de Eleazaro ait. Amb. *Im moriendo tormentis factus eſt reliquis perſeuerantiæ & longanimitatis magiſterium?* Liceat in præſenti afferri verba ſtrenui Ducis Quinti Fabij, qui cum à militibus reprehenderetur, imo ignauiæ & puſillanimitatis notaretur frequētibus vulgi clamoribus, quod non ſtatim proſiliret in hoſtem, hæc verba dedit apud Silium Italicum lib. 7.

Amb.

Silius

Feruida ſi nobis corda, abruptumque putaſſent.
Ingenium Patres; etſi clamoribus inquit
Turbari facilem mentem, non vltima rerum
Et deplorati mandaſſent Martis habenas.

Nec ſane diuinus Pater deplorati hominis ſalutem mandaſſet Chriſto Domino

mino, si eius mentem clamoribus turbari facilem nosceret, si abruptum ingenium & feruida illi corda esse. At quantumuis turbæ, & Principes clament, quantumuis blasphement, etsi fidem spondeant, in cruce tamen ducit longanimus persistendum: nec anteà discedet, mortalesque euadet laqueos quam à patre, cuius iussu in mortem venit, ad vitam euocetur. Sic te compara quicumque Christianæ virtutis studiosus es eam, longanimitatem induc, qua non festines pro Deo periculis acceptis expediri; sed medijs illis virtutis consumationem expectes. Sane Actor. 16. Paulus in carcere agens vinculis præpeditus media nocte sensit vincula confringi, portasque carceris diuina virtute aperiri. Quid tunc? Act. 19. Festinauit egredi? imo ibi quietus perseuerauit, donec Carcerarius accedēs, *& tremefactus procidit Paulo, & Silæ ad pedes, & producens eos foras ait, &c.* Hæc noua recentiaque sunt, accipe etiam vetera ex Dan cap. 3. vbi conspicui sunt tres illi adolescentes, qui pedibus & manibus colligati in ardētem fornacem missi sunt; sed ab igne blanditer accepti, consumtis vinculis, medias inter flammas fornacis illæsi deambulabant. Liberi sunt in fornace ibique Deum laudātes degunt, nec egredi tentant. Tunc accedens Nabuc donosor ait. *Sidrach. Misach, & Abdenago serui Dei excelsi egredimini & venite, statimque egressi sunt.* Iam nolo amplius deberi D. Chrysost. ponderationem, qui hom. 8 ad Ephes. hoc Pauli & puerorum facinus sic exaltat. Chrysost. *Quemadmodum itaque carcerem Paulus non egrediebatur, tametsi potuisset, donec qui illum coniecerat, ipsum euocaret & educeret: ita neque hi tres pueri caminum egressi sunt donec qui iniecerat, egredi quoque iussisset. Quid hic docemur? ne videlicet in afflictionibus liberari anxie festinemus.* Ne vllo prætextu, vlla spe festines tuam liberationem ab his periculis; quæ pro Deo virtute quę subijsti, ne te fallant difficultates obedientiæ; sed in omnibus longanimus expectes finem à Deo præscriptum. Huius virtutis vir erat Dauid, qui à Saule mille calamitatibus affectus errans in montibus, in speluncis, ibi crudelem hostem habuit in manus 1. Reg. 24. quem si occidisset periculis liberatus regni hæreditabat insignia. Maluit tamen in calamitatibus & ærumnis expectare à Deo finem, quam hoste perempto festinare liberationem suam. Ita Diuus Ambros. in A. pol. Dauid cap. 6. inquit. *Debitum sibi imperium diu distulit, quod sciebat Deo authore sibi deberi.* Merito cuius Deus author imperij futurus erat, hoc non festinabat prærripere; sed diu in calamitatibus & ærumnis existens expectabat à Deo mittendum calamitatum finem. Famescentibus turbis post vnius diei ieiunium Apostoli alimoniam procurant, at vbi triduanam sustinent inediam, tunc ipse Dominus ait Matth. 15. *Misereor super turbam quia iam triduo sustinent me.* O ingentem expectationis virtutem, quæ Deum allicis, vt tibi prospiciat! Accipite Diuus Paschas. libr. 7. in Matth. fantem. *Non ipse Dominus recordatur in vno saltem laborantes die, sed discipuli. Hic autem ipse Dominus recordatur eorum & misereri dicitur, causasque miserationis exponit, quia triduo, inquit, perseuerant mecum.* Expectemus ergo & perseueremus sustinentes calamitates & ærumnas, dabit Deus his quoque finem. Sic adumbrabantur Christianæ virtutes, sic Summi Imperatoris Christi explicabatur æconomia, qui vt ex Patris mandato libere & spontaneè ad mortem iuit factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, sciens sibi, patre authore, deberi hominum fidem, in cruce permittens, nullo prætextu, nullis clamoribus mouetur, vt festinet descensum à cruce; sed diu suam liberationem differt vsque à patre accipiat omnium malorum finem. Huc spectet qui popularibus mouetur ludibrijs, vt ab incepta virtutis via desistat, & huic fixus Dominicæ cruci, facile superabit omnia ludibria. Psal 51. aiebat. *Dilexisti omnia verba præcipitationis*, & quidem ea sunt opprobria & contumeliæ, quæ valeant homines præcipitare & deturbare à rectavia. Tamen Diuus Augustinus posuit, *omnia verba submersionis*, & statim

Amb.

Psal. 51.

&ſtatim addit remedium oduerſus illã dicens. *Si non vis mergi tabulam appre hende, ligno portare, crux te perducat.* Vbi enim Chriſtiferæ cruci arcte ligatus fueris, nullis dimoueberis à virtute hominum maledictis.

§. XXV.

Præpropera & efficax crucis virtus in liberandis hominibus.

OIngentem Dominicæ crucis efficaciam, vix Dominus crucẽ aſcenderat, & iam humani generis hoſtes aereæ poteſtates crucis virtutem expauent, & in deſtructionem crucis armãtur! Huc ſpectabat ille popularis & Phariſaicus clamor *deſcendat de cruce, & credimus ei.* Quod dæmonum
Hil. ſtratagema ſubodoratus D. Hilar. ait. *dæmones hoc eis immiſerunt, qui vellent vt deſcenderet. ſtatim enim crucis virtutem ſenſerunt & vires ſuas confractas.* Non vox illa erat crudeliſsimorũ hominum, ſed meticuloſi & percuſsi dæmonis, qui iam crucis acumina expertus, nullum non mouet lapidem, vt illius habetet efficaciam. Nec tunc primum; ſed ex eo tempore quo crucis audiuit vocabulum, territus fuit illius efficacia, & totis viribus curabat crucem de medio tollere. Quod in Iudæ pœnitentia, & in ſomnijs vxoris Pi
Ignat. lati animaduertit D. Ignatius epiſt. ad Policarp. fatus. *Cum parãda eſſet crux, diabolus tumultuabatur & pœnitentiã immiſit proditori, & mulierculam turbans inſomnijs, vt à crucifixione ceſſaret, inducere moliebatur, ſuam ipſius perniciem ſentiebat.* Hęc crucis virtus erat, quæ ex tunc pũgeret & torqueret diabolos; non expectat crucis erectionẽ in Caluaria, iam vel ex notione vocabuli dæmon territatur, & perniciem ſuam, & hominum trophæa præſagit. Ad hæc notanda illa Domini verba
Matth. 16. ſuos monentis, cum adhuc viueret. *Si quis vult venire poſt me, tollat crucem ſuam.* Quæ ponderans D. Timotheus
Timoth. Antioch. orat. de Cruce & Transfigur. ait. *Orem admirabilem, nondũ crux à Iudæis fabricabatur, & crucis trophæum fidelibus monſtrabatur!* O almã crucis vim & efficacitatem! Quid mirum ſi dæmones Iudæis iam clamantibus crucem, crucis virtutem præſentiant, ſi antequam crux in mentem Iudæorum veniſſet, iam ſub illius trophæis fideles inaugurabantur? De ante lucana crucis efficacia. Pulchrè Na
Naz. zian. Apol. 1 fatur. *Quibus armis aduerſus diaboli inſidias inſtruar? Quis hunc profligauit? Moſes manus in monte extendens, vt crux adumbrata & ante indicata victoriam ferat.* Quãdoquidem crucis nondum fabricatæ virtus armabat fideles, quam modo cruce exiſtẽte illa Chriſtiana Eccleſia armabitur? Accipite D. Anaſtaſ. Sinait. libr. 11.
Sinai. exam. Vbi ſic depingit Eccleſiam armatam. *Non vides infracta & inuicta arma, in quibus Eccleſia Dei conterit, & aufert caput ſerpentis? Crucem inquam, & corpus & ſanguinem Ieſu.* Hæc ſunt arma, quæ vel à ſerpente adorata totum eius Imperium labefactantur, qui bus munitus Chriſtianus vbique ſe ab hoſte timeri facit. Sanè de Mirmilli ſcuto pulchrè aiebat Alciatus.

Bina pericla vnis effugi ſedulus armis
Cùm premerque ſolo, cùm premerque ſalo
Incolumem ex acie clypeus me præſtitit: idem
Naufragum & appenſus littora ad vſque tulit.

Quæ melius & veriùs de cruce Dominica aſſerit Sophronius his verbis.
Sophr. *Habeant crucẽ in terra ſimul grandientem, in mari ſimul nauigantem comitem tanquam ſalutis vtique largitricem, omniumque incommodorum profligatricem.* Hæc ille: quibus addere licet illud Pſal. 103. nimirum. *Hoc mare magnum*
Pſal. 103 *& ſpatioſum; ibi repentia quorum non eſt numerus.* Vbi D. Aug. ſic loquitur. *Repentes tentationes quis numeret? Repuunt ſed caue ne ſurripiant. Vigiletur in ligno, etiam in aquis in cruce nauigamus, etiam influctibus tuti ſumus.* Et vbi non tuti ſi à cruce portamur? Habet equidem crux eam vim, qua nullis periculis parcat. Quid plura? Et lignum quodlibet, ob crucis cognationem, benefacturos Dei oculos à ſe rapit.

Nonne

Non ne inter multam turbam vnus Zachæus Deum sibi deuinxit? Cur is? Sane in arborem ascendit & de cognatione crucis, non potuit, non placere crucifigendo. Ita D. Hier. de vera Circunc. fatur. *Sycomorum qua Dominus erat transiturus ascendit: tunc velut de cognata necessitate à crucifigendo conspectus in arbore cognoscitur, & filius dicitur Abrahæ.* Equidem sola Christiferæ cruce similitudo potis est oculos diuinos rapere, vniuersaque mala profligare. Id prænotabat Moyses Exod. 17. de quo dicitur, *Cumque leuaret Moyses manus, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech.* Quod meditatus D. Cyril. Alexan. lib. 3. de Iustific. in Christo, ait. *Attollente manus Moyse, fortior erat Israel; remittente languebat & superabat Amalech: neque enim à diabolo, neque à quouis alio hoste quam uis expugnandi cupidissimo, vinci vllo modo potest non modo vniuersus Israel, sed quicumque Christo conformes esse, præclarum duxerunt, eius opprobrium, idest, crucem illius venerandam perferendo. Cæterum quicumque non acceperunt, crucem, ij quod auxiliatore carerent, hostium incursionibus patuerunt.*

CAPVT V.

De Verbis à Christo Domino factis, & alijs circa crucem gestis.

SVffixus Dominus cruci septies verba dedit, verba, inquam, virtute & mysterijs plena. Interea deficiente solis luce, tenebræ opperuerunt terram, impiaque æternam timuerunt sæcula noctem. Iustum enim erat, quòd cœli lumina, & luminum patrem occisum parentarent, & occisores funestæ noctis terrore concuterent.

(?)

Ex Luc. 23. Iesus autem dicebat. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

§. I.

Christiani sanguinis propria virtus hostilibus animis inimicorum veniam largiri.

HÆc propria Christi Domini vox *Ignosce illis* etiam hostibus, etiam diris inimicis sub maximo iniuriarum inimicitiæ ardore. Hic sanguis noui Testamenti melius loquens, quam Abel, vt potè qui non vindictam, sed veniam, sed misericordiam, sed omnimodam iudulgentiam clamet. Pulchrè Arnoldus Carnot. *Nullus omnino scueritati locus ibi esse poterat, vbi vulneratus Christus proprij mercedem sanguinis exigebat.* Hæc erat merces debita sanguini diuino, quod profussoribus parceretur, quo nullus manebat locus nec dabatur actio, vt tanti facinoris patratores scuerè plecti possent. Hinc Lucem capit locus Matth. 23. vbi rebelles Iudæos minatur Dominus dicens. *Vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram à sanguine Abel iusti vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ quē occidistis inter templum & altare.* Quibus certum est commonefactos miseros Iudæos de excidio & pernicie illius populi post Christi Domini mortem facta sub Tito, & Vespasiano, qua in eis vindicandum minatur omnem sanguinem iustum ab Abel vsque ad Zacharias; quorum alter primus, alter nouissimus est de interfectis ante aduentum Domini: Sed post Zachariam occisus est Iesus, occisus est Stephanus, & Iacobus minor, & alij, cur ergo de sanguine istorum vindicando tacet? An Christianus sanguis non exquiritur, non vindicatur?

Arnol.

Matth. 23.

tur? An non perditus eſt ille populus ob facinus in Ieſum admiſſum? Hoc teſtantur ſcripturæ, hoc clamant patres, hoc vniuerſa Eccleſia pro certo habet, & quidem extincti ſunt Iudæi ob profuſum Chriſti ſanguinem; ſed non petente ſanguine; imò reclamante, imo exigente contrariũ, adeo, vt ex ſolius ſanguinis Chriſtiani prece, nulla daretur actio nec locus ſeueritati in inimicos caſtigandos. Explico rem exemplo quotidiano. Eſt in populo homo nequã ſicarius multorum homicidiorum reus, qui tamẽ Principum fauore ſæpè ſæpiùs à iudicum manibus ereptus eſt ante ſententiam latam. Tandem qua eſt hòmo feritate aggreditur nobilem & ſpectatiſsimum adoleſcentem, tunc iudex ſummè iratus hominem arripit nefarium, proteſtans & iurans illum ſine vlla indulgentiæ ſpe fore trucidandum. Rogant veniam nefariſsimi hominis patroni; ſed repelluntur, cuius rei conſcius adoleſcens ipſe male percuſſoris iudici adeſt, & iuridice percuſſoris ſui poſtulat incolumitatem, liberaliterque admiſſum in ſe facinus condonat. Hinc patroni rei vrgent iudicem, vt ſeueritatem deponat, læſa ipſa parte condonante, & pars ipſa læſa etiam inſtat veniam percuſſori flagitans. Nec his iudex à ſententia dimoueri poteſt, & dum ſe videt conueniri à parte condonante, ne á decreto deſiſtat, & tantus reus liber euadat, confugit ad vetera alia eiuſdem ſcelera, propter quæ illum, ait, ſumma ſeueritate caſtigandum, quicquid alij expoſtulent & reclament. Sic in præſenti Iudaicus populus multos occiderat Prophetas, innumera flagitia in ſanctos perpetrarat; ſed ſemper á ſeueri iudicis Dei manibus iuſtorum oratione eripiebatur. Donec auſus eſt in Ieſum adoleſcentem ſecundum, & in delitijs æterno Patri: tunc iuſtitia diuina ſcandeſcens in Iudæos ſummam nefarij populi per Romanos decernit ſtragem. Verum ipſe Ieſus percuſſus iuſtitiæ aſtat, propriaſque iniurias condonans, homicidis exorat incolumitatem, eaque inſtantia vrget iudicem, vt ipſe decreto firmus condonantem videns læſam partem ad antiqua etiam ſcelera confugiat, proteſtans tunc ſaltem vindicandum ſumma ſeueritate veterum interfectorum profuſum ſanguinem. Dabit nunc, ait ſeuerus iudex, pœnas populus nequã, nunc ſine miſeratione vindicandus eſt in illis ſanguis omnis profuſus à ſanguine Abel vſque ad ſanguinem Zachariæ. Id pulchrè attigit D. Hilar. canan 24. dicens. *Idcirco ſanguis Abelis, & Zachariæ ſuper Iudæos veniet, quia iam in illis habitãs Chriſtus & prædicans paſſus fuerat.* Expende illud, quod idcirco caſtigatur populus, propter veterum ſanguinem effuſum, quia Chriſti ſanguinem profuderunt nouiter, quia ex hac effuſione ſanguinis Ieſu irata iuſtitia, & fixo decreto determinata ad perdendum tam nefarium populum, cum ex nouo Teſtamento ſanguis Chriſtianus condonans perſequutores, clamet condonationem, vt firmum maneat ſeueritatis decretum, ne euadat liber reus, ad vetera confugit, veterumque iniuriæ expoſtulantur, quæ vindictam clamant ſine miſericordia. O ſeuera & rigida vetuſtas ad perdendum homines nocuos! O benigna & mitis nouitas, quæ crudeliſsimos quoſque hoſtes condonas! Pulchrè D. Chryſoſtom. hanc noui & veteris teſtameti differentiam notat hom. 8. ad Epheſ. in tribus pueris fornace Babylonica incluſis, & in Paulo & Syla nigrum in carcerẽ conjectis. *Pſallentibus his motus eſt carcer, apertæque ſunt illius ianuæ, & illis quoque pſallentibus ſoluta ſunt vincula & pedum & manuum. Hic apertus eſt carcer, & illic apertæ ſunt ianuæ camini ardentis. Hic ſoluebantur qui ſimul vincti erant; ſed dormiebant; illic vero aliud quid ab iſtis accidit. Combuſti ſunt miniſtri, qui in caminum pueros iſtos iniecerant.* Ecce vobis ſanctos viros in iuſtitia, patientia, & tolerantia perſimiles quam diſsimiles ſint in vindicandis illatis pœnis, qui nouum Teſtamentum Chriſti ſunt ſequuti, omnibus proſunt, etiam inimicis, etiam hoſtibus, à quibus in car- *Chryſoſ.*

carcerem miſsi ſunt, ſolutionem vinctis, & carcerario ipſi vitam largientes qui vero ſub veteri viuunt teſtamento pœnas ſuas in perſequutores retorquent, & tormentorũ miniſtros flammis ardentibus torrent. Non ſic noui Teſtamenti mediator Dominus, imò in necis ſuæ miniſtros veniam clamat & miſericordiam. Adeò vt nec Chriſti Domini vmbra inueniri queat, quę amorem & charitatem in fratres nõ parturiat. De Ioſephi fratribus dicitur Gen. 37. Gen. 37. *Qui cum vidiſſent eum procul, ante quam accederet ad eos, cogitauerunt eum occidere.* Etenim non ſinunt eum appropinquare, ſed adhuc longe agentem volunt interimere, cur in proculſtantem inſæuiunt? Pulchrè D. Amb. lib. de Ioſeph, cap. 3. *Ideo in ſæuiebant quia non appropinquauerat eis Chriſtus. Nam ſi appropinquaret his typus Chriſti, fratrem vtique dilexiſſent.*

§. II.

Sanguinis profuſionem decorat & coronat inimicorum amor & dilectio.

MAiorem charitatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis, aiebat Dominus aliquando; ſed dum cruci ſuffigitur animã ponens nouam addidit ſuæ charitati pulchritudinem, nimirũ inimicis miſericordiam illargiẽs. Enimuero excitante Domino ſuos ad iracundiæ depoſitionem iniuriarumque obliuionem Matth. 5. inquit D. Hilar. Hil. *Pulcherrimo ingreſſu opus legis cœpit excedere Dominus.* Quaſi nil magis pulchrum Chriſtiano eſſe poſsit, quam dimiſsis iniurijs, firma inimicos amplecti charitate. Hinc D. Aug. ſerm. 50. de Verbis Domini ait. *In hoc maximè innotuit Iudæorum cæcitas, dum ipſum pulcherrimum pro inimicis orantem non cognouerunt.* Eum illi decorem tribuebat oratio pro inimicis, ea pulchritudine illum exornabat etiam in paſsione deturpatum, vt vel ex tanta pulchritudine deberet Deus agnoſci. Pſal. 44. Hinc Dominus medijs in cruciatibus poſitus dicitur Pſalm. 44. *Speciosus forma præ filijs hominum.* Cur enim in cruce ſpecioſus diceretur, niſi ob ingentem eius in inimicos miſericordiam? Ita D. Paſcaſ. ibi ait. *Humanitas etiam in eiſdem paſsionibus & iniurijs, miſericordiarm virtus eſſe commendatur, & ideo iure pulcher in cruce, pulcher in flagellis, pulcer in omnibus ab omnibus prædicatur.* Hoc pulcherrimum eſt, maximeque decorum ſuper illam charitatem qua effudit & profudit ſanguinem. Vt merito de S. Stephano dicat Euſeb. Emiſſ. Euſeb. Emi. *Deum pro impijs Deo plenus exorat, etiam de alieno peccato iuſtitiam ſuam cumulat, & coronam ſuam perfecta Chriſti humilitate multiplicat. Intelligamus quantum bonum ſit dilectionis, quantæque res illa virtutis, quæ commendare adhuc poteſt paſsionem.* Quibus in verbis duo ſunt maximè notanda. Alterum, quod inimicorum amor martyrij coronam multiplicet: alterum quod etiam martyrium & profuſio ſanguinis commendetur & pulchreſcat ex affectu pro inimicis exorante. Itaque charitas illa, qua maior nulla eſt, nimirum qua homo ſuum profudit ſanguinem ſuamque ponit animam, hæc inquam, charitas coronas multiplicat, commendabiliorque redditur ex inimicorum indulgentia. Hinc D. Chryſoſtom. illud tractans 1. Reg. 24. quado Dauid infenſiſsimum & valde iniurium Saulem indemnem dimittens ab ſpelunca proſilijt, hæc inquit. 1. Reg. 24. Chryſoſ. *Egreſſus eſt igitur Dauid, dextram illam totius orbis pretio parem ſimul cum capite coronatam geſtans.* Ecce tibi ex dimiſſo inimico Dauidis coronas adeò multiplicatas, vt non ſolum caput; ſed & dextera quæ ſeſe ab inimici temperauit cæde coronis redimita appareat. Quid plura? Dextera hæc par totius orbis pretio reputatur. Ecquod totius orbis pretium? An Chriſti Domini ſanguis? Planè ſolus ſanguis Dominicus totius orbis extitit

pretium, quo redemtus est mundus. Igitur vnius hominis dextera inimico parcēs adeò par extitit Christi Domini sanguini, mundi pretio, vt vtriusque esset idem & vnus sanguis, & in ipso Christo Dauidicus sese proderet sanguis persecutoribus & inimicis veniam largiens. Nonne cæcus ille apud
Luc. 18. Luc. 18. ad Iesum clamabat. *Iesu fili Dauid miserere mei.* Cæcus filium Dauid explorat Iesum: quod notans
Tert. Tertul. lib. 4. in Marcion. ait. *Nam si aliquando Dauidem in recuperatione Sionis offenderant cæci resistentes, quominus admitteretur: ideo Christus ex diuerso cæco subuenit, vt hinc se ostenderet non esse filium Dauid, & ex animi diuersitate bonus cæcis, quos ille iusserat cædi? At quid & hoc filius Dauid. Nam & qui Dauid offenderant cæci, nunc verò eiusdem indecoris homo supplicem se obtulerat filio Dauid, idcirco ei satisfacienti quodammodo placatus filius Dauid restituit lumina.* Sic sese prodidit Dauidicus sanguis in Iesu benefaciens generi hominum sibi infenso; sic cæci aliquando Dauidem persequuti, à Iesu beneficio affecti Dauidicum sanguinem parem totius orbis pretio deprædicant. Vtique inimicorum amor eiusdem sanguinis notam & pulchritudinem in Iesu & in Dauid ostendit. Nec mireris eos consanguineos Iesu dici, qui bona pro malis retribuunt, quandoquidem
Chrysost. inde illos extollit Chrisostom. quod sint lingua filij & os Patris diuini. Ait enim hom. 52. ad Pop. *Cum itaque lingua tua tanquam Christi lingua sit, & os tuum quasi Patris os fiat, quis iam huic fuerit æqualis honor?* Sic ille.

§. III.

Inimicorum amor facit homines filios Dei.

PRO inimicis oraturus Iesus ait: *Pater ignosce illis*, & merito tunc præcipuè Deum Patrem nominat, cum vix sit alia virtus, in qua magis filij Dei patrissent, diuinam que originem præferant. Arnoldus Carnot. *Arnol.* reddens rationem huius Dominicæ orationis pro persecutoribus factæ inquit. *Poterat vtique accitis multis millibus Angelorum de tantis ludibrijs erui; sed qui præceperat percussori sinistræ maxillæ porrigi dexteram, & auferenti pallium præberi, & tunicam; seipsum intra regulas suas concludens voluit, vt à capite patientiæ forma prodiret in membra, & in hoc æmulatio filiorum probaretur, si non se degeneres exhiberent.* At qui sapienter Dominus vt hominibus hanc virtutem persuaderet illud objciebat Luc. 5. vt sitis filij patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos quasi solis examen nobis proponeret. Enimuero sicut ex solis conspectu probantur Aquilæ pulli degeneres sint nec ne, ita ex imitatione solis qui æquali lumine vestit hostes & amicos, probarentur degeneres filij Dei. In hoc ergo æmulatio filiorum probatur, si non se degeneres exhibeant, quando benefacere iniustis & infensis hostibus placet. Ex duobus tantum hominibus iurauit Dominus naturalem filium suum nasciturū, nempe ex Abraham, & postmodum ex Dauid. Abrahamus tantam promissionem accepit, cum proprium filium Deo litaturus accepit. Sed Dauid quid magnum præstitit Deo, quo mereretur similem promissionē? rem pulchrè tractat Rup. lib. 4. de Victoria verbi Dei c. 27. his verbis. *Ratio docet non multo minoris fuisse meriti peperciſſe inimico propter Deum, quam nō peperc ſſe vnigenito filio. Hoc fecit Dauid inimico suo infensissimo quærenti animam suam, inimico Regi, cuius Regnum sine dubio se susceptum esse sciebat. Ob hanc maximè causam iuratum illi esse arbitramur, quod semen vel caro eius assumenda esset in filium Dei, quia maximè causa ista facit filios Dei, sicut testatur Dominus cum dicit diligite inimicos vestros, vt sitis filij patris vestri, &c.* Hoc maximè filij Dei patrissant, nec in vlla re magis filius Dei claruit, quā benigniter & māsuetè inimi- *Rup.*

cos

tractando. Quis magis inimicus Dei & hominum quam diabolus? Hunc tentatorem Iesus in monte sustinuit tanta benignitate, tanta mansuetudine, vt inde ille benignitatem in hostes quasi filiationis diuinæ latibulum expaueat. Id eleganter docuit D. Chrysostom. hom. 52. ad Pop. sic monens. *Hæc itaque reputans Domino fias pro tuis viribus similis. Te iam talem effectum diabolus ne contra quidem respicere potest. Regiam enim impressionem agnoscit, Christi nouit arma, quibus fuit superatus. Quæ verò sunt hæc? Benignitas & mansuetudo. Etenim cum in monte eum irruentem confregit, ac profligauit non innotescens quod esset Christus, mansuetudine cepit, benignitate fugauit.* Ex tunc vbi videt homines in hostes benignos, Regiam impressionem angnoscens, latentem filiationem diuinam timet & expauet.

Chrysos.

§. IIII.

In ore tuo etiam inimicus se honoratum videat.

QVIS inimicum meminit, qui illum fœdis cognominibus non studeat fœdare? Ille proditor, ais, ille scelus me offendit, nec vnquam inimicum recordaris, quem fœdis cognominibus non deturpes. Non sic Dominus, imo fœdis & iniurijs omnibus vocabulis dimissis tantum ait. *Pater ignosce illis.* Non parum honorans inimicos, cum illos meminit vt excuset. O vtinam discamus omnes à tanto Magistro, & inimicorum nomen reuerenter & magno cum honore tractemus. Sanè reprobus Saul 1. Reg. 20. Dauidem requirens, vt humilem & prosapia vilē notaret dicebat. *Vbi est filius Isai?* quasi dedignans eum nominare. Atqui Dauid cum tantum hostem interimere posset, illi generose parcens c. 24. rationem reddit. *Quoniam Christus Domini est:* sic hostē meminit, vt illum honoratiori & præstantiori titulo nominaret. De quo eleganter D. Chrysost. ait. *Neque enim patris cognomento vocauit illum, quamquam is quoque fuit humilis & contemtus, neque nudo simplicique nomine designauit; sed dignitatis & principatus titulo. Proinde tu quoq; charissime, ne vnquā inimicū famosis nominibus; sed honorificis potius appelles. Etenim si os assueuerit eum, qui læsit honoris obsequijque nominibus apellare, & animus hæc audiens à lingua doctus non refugiet cum illo redire in gratiam.* Assuescamus ergo omnes hanc insignem virtutem exercere, & si ex animo inimicos diligere nō valemus, saltem illos honoremus labijs, nunquam hostem meminerimus hostiliter & iniuriose, sed cum honorificis cognominibus nomina eorum & memoriam prosequamur, vt vel sic à lingua mens edoceatur & inclinetur ad habendam facilius illis gratiam. Hinc Sponsa Cant. 2. maximè placebat sponso dicenti. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filios.* Spinæ quid aliud facerent, quam pungere, quàm lacerare teneram rosam? E contra vero rosa seu lilium nescit nō illustrare & decorare spinas, vt meritò dicat Bernar. serm. 48. in Cant. *Lilium vtique pungentes se spinas illustrare & venustare non cessat candore proprio. An non proinde lilium tibi videtur implere quodammodo Euangelij perfectionem, qua iubemur benefacere ijs, qui oderunt nos?* Equidem lilium à quibus pungitur spinas nō cessat illustrare & venustare: fœlix illa anima, quæ sic inter inimicos vixerit, vt illos verbis non cesset illustrare & venustare, vt sic Deo Opt. Max. sicut lilium inter spinas appareat. Hinc D. Ambr. lib. 1. Officior. cap. 29. à fidelium vsu docet percrebuisse morem, quo inimici quique molliori vocabulo nominabantur. *Denique etiam aduersarios molli veteres appellatione nominabant, vt peregrinos vocarent. Hostes enim antiquo ritu peregrini dicebantur. Quod de nostris assumtum dicere possumus. Aduersarios enim suos Hebræi Alophilos, hoc est, alienigenas vocabant. Sic in lib. Reg. 1. cap. 4. Et factum est in diebus illis conuenerunt alienigenæ in pugnam ad Israel.* Huc vsque Ambros. perget D. Chrysostom. serm. de prod. Iudæ vbi ponderat illud

1. Reg. 20

Chrysos.

Cant. 2.

Eer.

Amb.

Matth. 25.

illnd D. Matth. 25. *Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas qui dicitur Iscariotes.* Cur ex patriæ vocabulo nominat proditorem & non ex crimine? Equidē vt illum aliquali honore afficeret. Ibi Chrysost. *Quid mihi eius patriam dicis? vtinam ipsum quoque nescire licuisset, Alter erat discipulus qui Iudas Zelotes dicebatur, & ne appellatione cognominis fiat confusio personarum: nec errore nominum proditor protegatur, hunc ab illo separauit, & illum quidem de animi sui virtute nuncupauit, illius malitiæ nomen abscondit.* Insuper Dauid 2. Reg. 15. dum monebat Ethai, vt maneret cum rebelle Absalon, sic ait. *Reuertere & habita cum Rege.* Vbi Theodoretus, q. 29. *Quem cum persequeretur & bello inuaderet execrandus filius, non eum nominauit parricidam, non fratricidam, sed Regem.*

§. V.

Beneficentia in inimicos efficacissima est ad depellenda omnia inimicitiæ mala.

PVtas, hanc Christi Domini orationem extitisse caſſam? Absit. Vide quid dicat Glossa ad illud Isaiæ 53. *Isai. 25.* *& pro trāsgressoribus rogauit.* Vbi illa inquit. *Pater ignosce illis: ad hanc vocem secundum Euangelium Nazaræorū multa millia Iudæorum astantium circa crucem crediderunt.* Proh Deus immortalis! quos miraculorum virtus non mouit, quos lingua illa lacte & melle manans non tetigit, vox vna inimicis bona precata in lacrymas & compunctionem traxit? O benignitatis & beneficentiæ in inimicos efficacia! Propone tibi ob oculos illud Dauidis facinus, quando hostem Regem in spelunca liberum dimisit 1. Reg. 24. Cui- *1. Reg. 24.* us Dauidis parcentem hosti vocem audiens ipse Saul paulò ab spelunca egressus ait. *Numquid vox tua fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem suam & fleuit.* Nolo hic deberi auream D. Chrysostom. orationem sic facinus *Chrysost.* hoc decantantis. *Non iam sustinuit Saul hanc vocem audire sine lacrymis; sed plorauit amarius. Quid Dauide beatius, qui breui temporis momento sic hostem è furore ad sobrietatem conuertit? Et animum nactus sanguinis ac cædis sitientem repentè ad lamenta & eiulatus compulit? Non perinde miror Mosem, quòd ex saxo prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lacrymarum. Ille vicit naturam; hic vicit animi deteretum. Ille virga percussit lapidem; hic sermone pepulit cor, vt purum mansuetumque redderet.* Huc vsque aureum Chrysostom. os, vt inde tu Christi Domini pro inimicis rogantis stupeas efficaciam, vtpotè qui momento temporis rabidissimos furentesque hostes ad sobrietatem transtulit, & nactus sæuientem populum cruces cædesque spirantem ad compunctionem & lacrymarum lamenta traxit. Quippe induratorum animorum decreta mutauit, oleumque hauriuit de durissimis saxis. Validissima sanè est beneficentia in inimicos, docta emollire ad amantes, odia consumere, inimicitiarumque damna penitus extirpare. Sæpissimè Israël Syrorum militum sustinuerat impetus, crebrò per singulos annos doluerat inimicorum sub hastis. Tandem sanctus Elisæus 4. Reg. *4. Reg. 4* 4. vniuersum exercitum Syriæ virtute diuina in manus Israelitæ Regis tradidit, occidissetque omnes iratus Rex, sed à Propheta cohibitus est, & iussus, vt potiùs iniurios hostes larga liberalitate pasceret. Quid plura? Rem ponderat D. Amb. lib. 3. Officior. cap. 14. in- *Amb.* quiens. *Epularibus refecti copijs nunquam postea in terram Israel piratæ Syriæ reuertendum putarunt. Vnde Elisæus glorioſius ignouit, quàm perculit & vtiliùs reseruauit hostes, quam ceperat.* O victrix beneficentia! O mansuetudo omnium simultatum populatrix! huc adsit qui hostiles manus sibi velit esse subiectas, qui saxea inimicorum corda cupit sibi manare riuos olei, qui glorioſe nititur triumphare, pascat hostes, beneficus sit in inimicos, & fœlix & securus gaudeat.

§. VI.

§. VI.

Beneficentia in hostes regnum homini parat.

NON paruæ considerationis est quod multi dicunt, nimirum conuersionem Latronis natam fuisse ex hac Christi Domini oratione pro inimicis facta. Ita doctissimus Pater Salmeron in præsenti tract. 39. Enim verò orat Dominus pro inimicis; & hac oratione emollitus Latro huc vsque conuitiator ait. *Domine memento mei dum veneris in regnum tuum.* Meritò regnum manere Christo Domino tam humanè inimicos tractanti præsagit, quandoquidem beneficentia in hostes regia est virtus, milleque regna parturit. An non simile huic euenit inter Saulem, & Dauidem, 1. Regum 24? Sanè egressus Saul hostis acerrimus Dauidis ab spelunca, in qua facilè potuit à Dauide necari, vbi periculum suum agnouit, vbi se ab illo ipso, quem persequebatur, vidit liberatum à morte, vehementer commotus Dauidis charitate inter multa alia hæc illi ait. *Ecce agnosco quòd regnans regnabis, quòd regnum Israel constituetur in manu tua. Et nunc iura mihi per Dominum, quòd non aboliturus sis semen meum post me, nec extinguas nomen meum de domo patris mei.* Ecce tibi ex beneficentia in hostes cognouit Saul Dauidi regnum parari, & illum etsi priuatè agentem, vt Regem deprecatur, & orat. Quæ eleganter attigit Diuus Chrysostomus aiens. *Sed dic, obsecro, vnde istuc scis? penes te sunt exercitus, penes te sunt pecuniæ, arma, ciuitates, equi, milites, breuiter vniuersa vis apparatus regij; hic contrà desertus ac nudus, nec ciuitatem, nec domum, nec familiam habens. Vnde igitur, te quæso, ista loqueris? nimirum ex ipsis Dauidis moribus.* Equidem is erat Dauid, qui hostem in manibus suis habitum dimittit, qui cùm se vindicare posset ab inimico potenti, illi benigniter parcit, Dauidi ergo etsi nudo, etsi deserto, rectè Saul regnum præsagit, & vt Regem deprecatur, quandoquidem fieri nequit, vt tanta hostium charitas regno vacet. Et quòd regnum? Sanè quod ipsæ in animæ creaturæ reuereantur. Numerorum cap. 16. quos subditos habebant Moyses, & Aaron, subitò hostes experti sunt, quorum rabiem dum fugiunt sub nebula tabernaculi, ecce tibi ignis à cœlo missus miseros persecutores miserè vorabat, serpit ignis, crescit flamma, ardent ante Moysen, & Aaronem hostes, tunc Aaron de mandato Moysis, accepto thuribulo se inter flammas confert, vt persecutoribus faueat: stetit ignis, & quasi regales veritus leges, non ausus est vltrà eremare. Id quod eleganter notat D. Augustinus libro 1. de Mirab. cap. 30. dicens. *Et qui in corde proximorum culpas venialiter dimiserat, eius vestigio defensos ignis de cœlo missus vrere non audebat.* Vbi Aaronem vidit erga hostes benignum, nouit ignis eius regiam potestatem, se subditum recognouit, nec ausus est vlteriùs suam vim ad præsentiam Aaronis demonstrare. Per hanc virtutem ipse Moyses principatus sui dedit auspicium, de quo dicitur ad Hebræos cap. 11. *Fide Moyses occultatus est, eò quòd vidissent elegantem puerum, &c.* Quæ hæc elegantia? Theophilactus refert, quòd recens natum parentes dum arripiunt, vt morti traderent, ipse placidè parentes occisores aspiciens risit, tunc illi placidum pueri vultum erga interemptores notantes, illum seruare curant, *adeò in ipso omnia diuina erant*, iam inde magna & regalia puero præsagientes.

1.Re. 24

Chrysost.

Num. 16

August.

Ad Heb. 11.

Theoph.

Text. Vnus autem de his qui pendebant Latronibus blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salua temetipsum, & nos. Respondens autem alter increpabat eum dicens: neque tu times Deũ, quòd in eadem damnatione es? Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus; hic verò nihil mali gessit.

§. VII.

Quem non erudiat miserum stipendium à seruitute vitiorum perceptum?

IAM diu gentium Doctor seruitutis humanæ vitijs exhibitæ declararat mercedem inquiens, *Stipendium peccati mors.* Etsi totum te vitijs deuoueas, nihilque magis ante oculos habeas ab ineunte ætate, quàm dæmonum extendere dominatum, huicque soli rei inuigiles, hoc vnum stipendij & mercedis loco accipies, nimirum mortis crucisque ruinam. Nonne Sacerdotes illi Baal deuotissimi erant sui idoli ministri? Igitur hi post obsequia, post seruitia multa exhibita feruentes Dei falsi adoratores pactũ ineunt cum Elia, quòd ille habeatur Deus qui suorum preces exaudierit per ignem. 3. Reg. 18 Illucescit iam statuta fœderis dies, & ministri Baal antelucani de Eliæ licentia sacrificium instituunt: paratur magna strues lignorum: petitur à Baal ignis: it sacrificulorum clamor irritus: addunt macerationes: venas nouaculis scindunt. Quid plura? Totum fermè consumunt diem, nec antè desistunt importuni, quàm Sol occubuisset. Tandem Elias post illos in occasu Solis accedit, & ignem de cælo impetrat, quo miserè ministri Baal interficiũtur. Ad hæc non parui momenti exagitari solet quæstio, cur Elias veri Dei vates permiserit, quòd primi illi Baal sacrificuli litarent Deo suo, & in his fermè totum consumerent diem? Pulchrè respondet Theodoretus. *Ne pudore affecti ministri mendacij dicerent ægrè ferre Baal, quòd non imprimis acceperit munus, eis cessit primis partibus, & cedendo primis partibus, & totum ferè diẽ concedendo eis, circa occasum coegit populum, &c.* O summam Prophetę sapientiam! Fortasse miseri sacrificuli si non primi, si non antelucani accederent, si integrum diem non consumerent, crederent ideò à suo Deo derelictos, & malè tractatos fuisse. Hinc prudenter satis Elias cedit eis primas, permittitque, vt integrum diem consumant in suis precibus, ne vllum prætextum suæ habeant calamitatis; sed clarè videant falsorum Deorum mercedem esse nullam præter extremam perniciem. O quoties id ipsum accidere videmus in mundo! multi enim sunt qui à Deo relinquuntur suis vitijs seruire, qui ab ineunte ætate se totos tradiderunt vel Mercurio comparandi auri causa, vel Veneri ob voluptates, vel alijs idolis, in quorum cultu integram consumpsere vitam, postque maximos labores, post curas multas iam in occasu constituti nullum aliud stipendium tenent, quàm mortem, quàm ruinam. Vt vel tunc cogantur confiteri vitæ transactæ vanitatem, vitiorum impostura, idolorum mendacia, & amaritudinibus repleti ad Deũ verum orationẽ fundere. Nonne Paulus ad Ephes. 6. vocat diabolos, mundi Rectores? Et cur mundus traderetur regendus Diabolo, nisi vt eius malignitate castigati mundani ad Deũ confugiant? Sic apud Luc. 16. introducitur villicus, penes quem mundialium rerum sit administratio. De quo D. Gaudent. fatur. *Iniquitatis villicum Diabolum puto esse, qui idcirco ob correctionem generis humani, huic sæculo dimissus est, vt immanitatem crudelissimi huius villici fugientes ad pietatem Dei suppliciter curramus.* Sanè permittit nos Deus sub vitiorum & dęmonum tyrannide premi, vt vel malis in bonum erudiamur.

Theod.

Ad Eph. 6.

Luc. 16.

mur. 3. Reg. 13 Hierosolymitæ obsessi enixè à Deo liberari contendebant. Tunc Iosephus lib. 8. cap. 4. ait. *Deus autem videns eos sic affectos, & peccata sua confitentes, per Prophetam denuntiat nolle se eos perdere: subdituru tamen Aegyptijs, vt experiantur vtrum commodius sit Deo seruire, an homini.* Quando nemo est, cui exhibiti creaturis seruitijs stipendium, non sit mors, ærumnæ, ingentes cruciatus, & tormenta. Huiusmodi erat Latro iste à primis vnguiculis furtis deditus, post transactam vitam iam in occasu constitus, vitiorum suorum stipēdium mortem, crucemque recipiens ad veritatis accedit notitiam, & veri Dei prædicator efficitur, dum socium increpat, & dicit: *Neque tu timens Deum, qui in eadem damnatione es?* quasi innuat, quòd tantæ damnationis merces illi oculos aperiret. Et quem non erudiret post longam seruitutem, post vigilias, post matutinas curas, in adorandis idolis tam cruentum stipendium præceptū ex vitijs? Pulchrè D. Zeno de Iona dicebat, quando illum audit à ceto deuoratum, & medijs ceti viscеribus orantem. *Vigilat in ceto, qui in naui stertebat.* Sanè nauis tabulis securus Deo post tergum relicto fugiebat adeò securus, vt somno sepultus sterteret, verùm cùm se in ceti faucibus sentit, ò quàm somnum excutit, & totus Argos, & totus vigil apertis oculis orationem ad Deum fundit, promittitque se pœnitentiam prædicaturū. Nouerat hoc agricola, qui in Euangelio rogabat Dominum, vt sibi permitteret sterilem ficum vltimò excolere, facta fouea, immissoque stercore per circuitum. Cuius rei sensum exprimēs D. Athanas. quæst. 35. dicit. *Multi enim demum respuere, qui per afflictiones fossi, & per tentationes recepto stercore fructiferi facti protulerunt virtutem.* Quis tanto labore accepto non fructificaret? Quis transactis annis nullo dato, vel accepto fructu, tandem afflictionibus fossus non respiscit? Quis penè iam in mortis faucibus non euigilat, non noscit vitiorum impostūram? Quis post longam seruitutem à vitijs mortis stipendium accipiens non curit ad fontem vitæ Christum? Sanè Elias, vt in principio vidimus, ad occasum Solis coegit populum, & struē lignorum multa aqua perfundens ignem à cœlo obtinuit, qui incendit sacrificium, & inanes Baal sacrificulos gladio dimisit. Ita Christus Dominus in occasu constitutus inter Latrones oculorum suorum aquis perfundebat struem lignorum, vt dicit D. Ambrosius sermone 3. in Psalmum 118 *Christus in illo tentationis ligno constitutus illacrymat populum dicens, Pater ignosce illis.* Quo ignis de cœlo descendit, inflammauit dextri Latronis lignum, relinquens sinistrum enecandum gladio diuinæ iustitiæ.

Zeno. Athan. Amb.

§. VIII.

Extrema hominis miseria, quem nec calamitates cogunt in vitam.

MEritò increpat Latro Latronē, *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es?* Nec damnatio, nec mortis durissimę periculū te ad Deum cogunt recurrere? Nil magis monstro sum potest inueniri, nullum extremæ perditionis clarius iudicium, nihil maioris terroris & horroris dignum. Sic Clemens Alexandrin in adhort. gentium malum exaggerabat dicēs: *Non autem ex his, qui hic sunt, carceribus fugientes, confugietis ad eam, quæ ex cœlis est, misericordiam.* Ex carcere, ex vinculis, ex cruce, & damnatione non confugere ad cœlitum misericordiā, summi doloris est, quandoquidem ea sunt tormenta, & mundanæ afflictiones, quæ nos in cœlestem viam compellant. Lucæ cap 14. dicebat paterfamilias ministro: *Exi in vias, & sæpes, & compelle intrare, vt impleatur domus.* Et quæ res tantæ potest esse virtutis, quæ homines in cœlum compellat? Vt verè sic sapienter Diuus Anselmus ait. *Sunt qui in hoc mundo prospera quærunt, & aduersa inueniunt, & quò magis voluptates, & opes, & honores appetunt, eò punctiones, &*

Clem. Alex. Luc. 14 Anſel.

ærumnas & abiectiones ſentiunt. Hos igitur aduerſa compellunt, vt ad Dei cœnam veniant Miraberis, tam potentes eſſe calamitates, vt pervim trahant homines ad cœlum, vt eos compellant in Dominicam cœnam? Et fallor niſi idem promiſerit Oſeas, cap. 6. populo Iſraelitico dicens: *Paſcet eos Dominus ſicut agnum in latitudine*, quaſi diceret, vidiſti aliquando, diſsipato & peremptо ouium grege, vnum agniculum remanere, qui triſti valatu montis vaſtitatem pererrans, priuatus maternis vberibus cogitur paſcere herbas. Ita cum populo nequam aget Dominus, ea illum calamitate afficiet, qua vndique repulſus compellatur per quirere paſcua Dei. Ita præter Theodoretũ, & D. Hieronymum explicat Ruffinus his verbis. *Gens ſubiecta hoſtibus truculentis per ſolitudinem ingredi cogetur, quam tamen non vſquequaque prouidentia diuina deſtituit, propter quod dicit; nunc paſcet eos Deus; ſed vt impoſitæ calamitatis magiſterio intelligat.* Quam calamitatum potentiam ille noſcet, qui viderit latronem furtis deditum, vitijs innutritum ſic calamitatibus cicurari, ſic perfici, vt media in tempeſtate paſsionis, ſuę fœlicitatis ſydus præuiderit, & ab arbore crucis ad manus reuolarit diuinas, vt meritò hanc ærumnarum vim ponderans dicat D. Auguſt. ſerm. 120. de iuſto latrone verba faciens. *Quem ſaluti culpa perdiderat, perditio inuenit, cruciatus abſoluit, damnatio conſecrauit.* Hinc vide quantæ malitiæ ſit huic ærumnarum virtuti reſiſtere, & contra tantos ſtimulos calcitrare, & medijs cruciatibus, tormentorumque fluctibus vſque in cœlum tollentibus perire hærens in limo profundi.

Oſeas. 6.

Ruf.

Aug.

§. IX.

Omnibus hæc virtus Chriſtianis innaſci debet, qua in aliorum ſalutem aſpirent.

QVAM citò nouella hæc paradiſi plantatio Chriſti ſpiritum ebibit ſciens nil magis chriſtianum, quàm proximorum perquirere ſalutem. De illo pulchrè D. Chryſoſtomus. *Non ſolùm intra ſe fuit; ſed & ſuas neceſsitates prætermittens aliorum vtilitatem cogitabat, & Magiſter pendebat in cruce, & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam dicens, neque tu timens Deum.* Hæc prima Chriſtianorum virtus, ſi filios Chriſto pariat, ſi oues tanto paſtori acquirat, ſi labore ſuo animarum ſegetem adaugeat. Nonne D. Petrus 1. epiſt. cap. 2. Chriſtianos alloquitur illis verbis? *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis.* Vbi Græcè habetur, *populus in acquiſitionem.* Enim verò is cenſetur vnus è populo Chriſtiano, qui anxiè curat acquirere Chriſti animas. Vnde D. Bernard. in ſerm. de S. Ioann. Bapt. ponderans præcurſoris ardentem zelum, quo Herodem à vitijs nitebatur liberare, ſic infert *Ferueat etiam in nobis zelus iſte, chariſſimi, ferueat amor inſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo, fratres, vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat, numquid cuſtos ſum fratris mei? Nemo quod in ſe eſt æquanimiter ferat, cùm viderit ordinem deperire, minui diſciplinam* Fallor, ſi Chriſtiani ſaporem habet, qui hoc zelo non angitur, qui totis viribus non curat fratres cuſtodire à peccatis, qui in vitia non ſcandeſcit, qui nouas oues Chriſtiano gregi non curat addere. Sanè Dauid omnes inuitat Pſalm. 28. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Ex quo dulciter D. Petrus Chryſologus ſermone 10 ait. *Afferte, afferte filios arietum, quos ſponte venire aut neceſsitas vetat, aut ætas impedit, aut tenent vitia, aut delicta morantur. Adducite volentes, trahite nolentes, facite vobis de aliena neceſsitate mercedem. Seruum dominus adducat, filium pater offerat, non retardet. Vir coniugem deducat ad fidem. Amicus amicum attrahat ad ſalutem, vt de gratia diuina humanam comprobet charitatem. Peregrinum ciuis, poſſeſſor hoſpitem Dei ad menſam deducat. Nemo dicat, non vult, quia Abraham vt filium offerret, colligauit; &*

Chryſoſ.

1. Pet. 2.

Bern.

Pſal. 28.

Chryſol.

Lot

Lot Angeli vt subſtraherent flammis, ſubſtractum manibus ſubſtulerunt. Huc vſque Chryſol. O quàm tangebatur Paulus hac fratrum cura, cùm 1. ad Theſſal. cap. 3. ait. *Nunc viuimus, ſi vos ſtatis in Domino.* Vbi Chryſoſt. hom. 1. de S. Romano fatur. *Vide quantopere ſtudebat, vt res fratrum rectè ſe haberent, qui nec ſe viuere exiſtimabat, ſi illi ſalui non eſſent. Homo qui ad tertium cœlum raptus fuerat, atque in paradiſum delatus, tantamque apud Deum fiduciam fuerat aſſecutus, illorum bonorum ſenſum non accipiebat, niſi et am fratres ſecum ſaluos eſſe vidiſſet.*

Chryſoſ.

Textus. Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus: hic verò nil mali gesit.

§. X.

Peccatorum confeſsio ad ſalutem neceſſaria.

NVllam magnam gratiã in Latrone mirabor, vbi sic audio illum sua peccata confitentem, & publicantem, non enim aliter ad Christum spectare audet, nisi Christiano more prius humili confessione manifestet peccata. Id quod notauit D. Chrysost. dum ait. *Sponte ſua peccata publicabat dicens nos quidem iuſtè. Non eſt auſus dicere, memento mei; niſi confeſsione peccati ſarcinam remiſiſſet.* O bonus Latro, nondum ad Christum locutus, & iam Christianum agis, & vel ex Christi conspectu discis, à nemine posse sperari veniam, qui non præmittat confessionẽ peccati. Sed forsan non mouet peccatores illa Latronis confessio, quandoquidem ille Præconis voce sua delicta publicata nouerat, quorum pœnas in crucis supplicio dabat, cur non confiteretur peccata adeò nota? Igitur accipe sanctissimum Iob, cap. 31. *Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celaui in ſinu meo iniquitatem meam.* Hoc erat sanctissimi viri asylum in omnibus peccatis, nimirum illorum confessio & publicatio; aliquando culpa obrepebat eius animo; sed statim prodita confessione excludebatur. Ibi eleganter D. Gregor. libr. 22. Moral. cap. 14. *Qui ſe inter aduerſarios nouerat viuere, & tamen non verebatur culpas voce confeſſionis aperire. Vnde certiſsimè quantæ munditiæ in omnipotentis oculis fuerit, qui & vitauit mala, ne committeret, & tamen quæ cum committere contigit, hominibus non abſcondit: quatenus ei & iuſtitiæ ſit gloria declinaſſe peccatum, & iuſtitiæ cuſtodia, quod non potuit declinare, prodidiſſe. Videatur vir iſte cuilibet magnus in virtutibus, mihi certè ſublimis apparet etiam in peccatis ſuis. Mirentur in eo qui volunt continentiam, integritatem iuſtitiæ, viſcera pietatis: ego in eo non minus admiror confeſſionem humillimam peccatorum, quàm tot ſublimia virtutum.* Nec qui peccator est, aliter veniam obtinebit, nec Deo placebit; nisi facinora omnia sua humili confessione patefecerit. Sæpissimè miratus sum vltionem illam in Sichimitis factam, ob Dinę filiæ Iacob raptum: Iane Princeps Sichem rapuit Dinam; sed post raptum statim adit puellæ parentes, & fratres, illamque in vxorem expostulat, ingentemque dotem promittit, & quod maioris momenti est, circumciso præputio, Israeliticam religionem profitetur. Interea Simeon, & Leui puellæ fratres, arreptis gladijs religiosum, & improuisum cognatum interficiunt, facta etiam in populo magna strage. Et vt mireris magis, recordata Iudith c. 9. hoc Simeonis facinus, inquit: *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum,* putà in offensionem & perniciem Sichem, à Deo accepit Simeon gladiũ. Cur ita? Nonne Princeps Sichem plenam facinoris sui satisfactionem fecerat? Quæ maior satisfactio debebatur puellæ raptæ, quàm ea? Raptor homo nobilis, & Princeps regni illam petijt in vxorem, diuiti dote coëmit, eius amore rigidam & absteram religionem accepit. Quid amplius debuit facere? Cur adhuc sæuiens ira Dei in illum tradidit Simeoni gladium in vltionem? Dionysius Carthus hanc

Greg.

Iudit. 9.

Iob. 31.

hanc reddit cauſam, nimirum quod Princeps ille nunquam inueniatur cõfeſſus fuiſſe ſuum facinus, nec ſe criminis reum appellaſſe, & ideo nulla alia ſatisfactione, nec regalibus nuptijs, nec in genti dote, nec fœdere inito cũ ſanctis, nec religione ſuſcepta potuit Deum placare, & ſe ab eius ira liberare. Veniat modo nobis in mentem Deus peccata caſtigans duorum hominum, patris & filij, Adami, & Caini: ad Adam inquit Dominus. *In operibus tuis maledicta ſit terra*, non tu male dictus; ſed terra, ad Cain vero, *maledictus tu ſuper terram*. Et ſane grauius fuerat Adami facinus, pernicioſi[o] peccauerat, & multo minus punitur quã filius, & à maledictione liber euaſit. Pulchre rem attigit D. Athan. quæſt. 72. veteris teſtamenti dicens. *Eo quod Cain negauit, & à Deo abſcondit peccatum ſuum, maiorem in ſe pœnam deriuauit. Adam vero, quia confeſſus eſt magnum illud à ſe ſupplicium depulit*. Vide Adamum confitentem, mulier dedit mihi & comedi, vide Cainum negantem nunquid cuſtos fratris mei ſum? quid mirum ſi confeſſus fugiat diuinã maledictionem, qua velut diploide veſtiatur qui noluit confiteri peccata? Illud etiam oſtendit, quam Deo grata ſit peccatorum confeſsio, nimirum quod Deus ad hoc ſignificandum relictis alijs Iacob filijs prioribus, ex Iuda carnẽ ſumſerit, cuius nomen confeſsionem ſonat. Ita D. Paſchaſ. lib. 1. in Matth. fatur. *Forſitam ergo Chriſtus de Iuda, qui eſt quartus ab Abraham, id circo naſci voluit, & tribus prætermiſſis fratribus de quo veniret per carnem, hunc elegit, vt mox percepta gratia fidei, ſpei, ac charitatis ex noſtra Chriſtus confeſſione naſceretur.*

Gen. 3.

Gen. 4.

Ath.

§. XI.

Vtiliſsimum homini eſt, quod cognoſcat pœnas à flagitijs ſuis in ſe profectas.

O Latronis vox plena ſalutis, ait enim, *nos quidem digna factis recipimus*, prudenter noſcens hos ſibi cruciatus veniſſe à Deo vlciſcente peccata. Quoties homines mala patiuntur & illa vel temporis intemperiei tribuunt vel inimico homini, vel alijs cauſis, nec cogitant illa ſibi immiſſa à Deo in vltionem peccatorum. Matth. 17. aiebat ille ad Ieſum illi obijciens filium à dæmone vexatum. *Domine miſerere mei, quia lunaticus eſt & male torquetur.* De quo eleganter D. Petrus Chryſol. notans malitiam & aſtutiam diaboli ſerm. 52. his verbis. *Aut humanæ naturæ, aut cœleſtis elementi, quod ſuæ artis erat voluit Dæmon tunc videri, aptans lunæ curſibus hominis paſſiones, vt eſſe lunæ crederẽt, quod erat diabolici criminis & furoris.* Hic quotidianus Dæmonis aſtus, qui totis viribus curat, vt homines ſua mala cauſis tribuant naturalibus, vel fortunæ ſucceſsibus, vel impro uidentiæ ſuæ, ne attendentes ea eſſe ſtipendia criminum & diaboli, quærant à Deo ſanitatem. Vnde nil magis vtile hominibus, quam ſi noſcant mala omnia a peccatis ſuis parturiri, vlciſcente illa Deo. Numer. 22. curabat Iſraëlitarum hoſtis, vt Balam ſacrificulus idolorum, & celebris veneficus malediceret pupulo Dei, ſed Deus territans veneficum ait illi. *Non proficiſceris, neque execraberis.* Et quidem ego nõ parum mirabar, quod Deus Opt Max. venifici maledictionem populo ſuo metueret, & illam curarit auertere. Quid ni, quod veneficus maledicat populo ſancto? ideo maledictus erit? ideo dabit maledicto pœnas? Cur ergo Deus tam anxie nititur ne maledicat? Quid ex illa maledictione metuit? Rem attigit Anaſtaſ. Nicænus quæſt. 32. his verbis. *Quam vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat ne execraretur? Nullam quidem vim habebat, falſa enim tenebatur opinione. Sed quoniam populus continenter inique agens ſubſtinebat plagas à Deo immiſſas, ad eorum imbecillitatem hæc diſpenſauit. Nam ne à Deo caſtigati exiſtimarent ſe per vatis execrationem incidiſſe in calamitates, non ſiuit vatem vti execratione.* Adeo detrimentoſum eſt homini ſua mala alijs tribuere cauſis, adeo vtiliter quiſque moleſtias ſuas afflictiones, ægritudines, pericula, noſcit

Matt. 17

Chryſol.

Num. 22

Anaſt. Nic.

cit esse suorum criminũ fructus vlciscente Deo patrata delicta. Huc refer illud Dan. 5. vbi iã iã castigandus Rex Balthasar inter pocula, vidit manum altrinsecus in pariete scribentem, ait enim: *in eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis.* Cuius rei rationem hanc elegantem ex cogitauit Diu. Isid. Pelus. libr. 3. Epist. 161. dicens. *Vt enim pictores rebus his quæ corporis expertes sunt, corpus tribuẽtes, manum solam pingere conantur, terrenorum capita corona redimentem, quo imperium ipsis cælitas datum fuisse demonstrent. Sic etiam illic Dei per indulgentiam se dimittentis consilio, manus visa est, vt illud ostenderetur, omnium Regem, calculum ad uersus tyrannum efferre, ac sententiam subscribere.*

Text. Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei cum veneris in reguum tuum: Et dicit illi Iesus, Amen dico tibi hodie mecum eris in Paradiso.

§. XII.

Per Crucem & labores securissime & certissime ad Paradisum itur.

MVltum debemus peccatores ærumnis, multum debemus crucis doloribus, illi nos securissime & citissime perturbulentum sæculi mare ad salutis portum appellere faciunt. Amb. Vt merito dicat D. Amb. serm. 55. *Vtique latro diu oberrans & naufragus aliter ad patriam redire non poterat; nisi fuerit arbori religatus.* Naufragus errabat miser vbique summergendus, vbique à fluctibus sæculi vorandus, incidit tandem in crucis dolores, & nullum metuit amplius naufragium. Sane in huius latronis capite contempla tur Drogo lib. de Pass. totius generis humani & perditionem & fœlicitatẽ Drog. Sic enim ait. *Quis latro ille fuit nisi Adam? Qui ex quo in paradiso fui ipsius homicidium perpetrauit, tamdiu à Christo fugit reus, & abscondit se, donec in crucis articulo nouissime consumtus & comprehensus fugere & latere amplius non potest.* Heu quam erraticus homo latitabat! quam erroneus mũdi delitias percurrebat, omnia moliebatur, vt Dei oblitus mundi creatura fueretur. Vagus & profugus perijsset; nisi crucis laqueis fuisset religatus; incidit in cruciatus, ingemitus, in dolores, & vniuersi illius errores medellam fuerunt nacti. In crucis, inquit, articulo comprehensus fugere, & latere amplius nõ potest, crux nos Deo prodidit, crux nos educit é latebris, crux nos paradiso restaurat. Id quod eleganter ponderat Diu. Chrysostom. hom. de diuite inquiens. Chrysost. *Crux clauis paradisi est, crux Christi aperuit paradisum. Nonne nobis dixit quod regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud? Qui in cruce est non vim facit, nil medium est & crux & statim paradisus.* Matt. 11. Equidem paradisus patet excruciatis, laborantibus, ærumnosis, quisquis paradisum appetis non in eadem confugias; sed crucis angustias intrato, & continuo inuenies paradisum. Quisquis Deum quæris, ne longas ambages instituas, arborem ascende crucis & omnia tenes. Pulchre Zachæi ponderans fœlicitatem D. Laur. Nouar. hom. de Pœnitentia inquit. Zachæus pusillus corpore factus est præclarus opere, flagitiosus conceptus, fœlix subito nascitur. Modicus ascendit arborem, vt videretur á Christo, & publicaretur in mundo. Arbor optabilis salubri medicamine plena, quæ in solo aspectu subuenit peccatori, & sanctificauit prophanum. Laur. Nou. Nescit tardari fructus, qui à cruce per quiritur, nescit perdi fœlicitas, quæ per crucem comparatur. Vbi crucis amplectaris tormenta, non amplius aberrabis; non erroneus & vagus traheris; sed securissime & citissime optatos paradisi fines tanges. Celebris ille astus erat, quod apud Diodorum Sicul. lib. 6. pueri ita certo lapidem mittere docebantur, vt nunquam ab scopo aberrarent. *Imponunt, ait, supra erectum lignum panem, signum quod iactu petant,*

petant, nec ante cibum capiunt, quam panē lapide eiectum pro cibo ſumant permiſſu matris. Iam etiā Dominꝰ, vt nos doceat ab ſcopo non ab errare; ſed certo optatos gloriæ fines attingere, omnia nobis bona ſuper crucis erectum lignum poſſuit. An Moyſi faciem Domini deſideranti non dicitur Exod. c. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, poſteriora mea videbis?* Sane poſteriora Domini crux tenet, in qua omne bonum ponitur, vt dicat Chryſoſt. *Hæc omnium bonorum abunda largitio*. Fœlix qui omnia bona per crucem, per labores quęrit, ſane non ab ſcopo aberrauit; ſed certiſsime Deum inueniet. Enim vero ait Drogo lib. de Paſſ. *Circuire poſſum, Domine, cœlum & terram & aridam & mare & nunquam te inueniam; niſi tantum in cruce, ibi dormis, ibi paſcis, ibi cubas in meridie.*

Exo. 33.

Chryſoſt.

Drog.

§. XIII.

Oblata occaſione ſalutis acquirendæ ſine vlla mora arripienda.

MEmini abſterum illud Domini ad diſcipulos præceptum datū Luc. 10. nimirum. *Neminem per viam ſalutaueritis.* Quod non ſine ſapore adægij ſonat Abulēſi, & Caietanus ſummā diligentiam in ſalutis negotijs agē dis notat. Etenim qui ſummi diſcrimi nis negotium agit non multum temporis terit in ſalutationibus ciuilibus; ſed omnibus prætermiſsis rem aggreditur, ne mora interpoſita ſtatus rei peior fiat. Matth. 11. dicitur. *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Expende illud violenti rapiunt, quippe nec milites vim inferendo de ſalutationum comitate curant, nec raptores conſumunt tempus; ſed quam citiſsime poſſunt prædam arripiunt. Vnde D. Amb. *Rapiamus ergo, feſtinemus, nam paſcha non manducatur niſi feſtinanter.* Vidi aliquando rapaces iuuenes medijs plateis ciuitatis attente ſpeculari, an mulierculę venditrices frugum dormitent, & vis oculis conuiuere ſentiuntur, & ecce tibi rapax manus caniſtrum arripit, & occior ventis ſecuritatem quærit. Quis medio hoc raptoris velociſsimo curſu ſalutationem ab illo exquireret, vbi vel parua mora eſſet maxime nociua? Sic nos comparare debemus ad ſalutem obtinendam, quaſi ex raptu habenda nobis ſit, vbi nulla occaſsio prætermittitur, nec moroſe ſed feſtinatiſsime arripitur. Hanc philoſophiam docuit ſanctiſsimus Latro, de quo D. Greg. Niſſ. orat. de 40. Martyr. inquit. *Animaduertit acutus & ingenioſus fur theſaurum & nactus occaſionem vitam rapuit arte furandi pulchre & ſolerter abuſus?* Non moram fecit, non longis ſalutationibus tempus conſumſit; ſed cum primum occaſionem nanciſcitur more furum feſtinatiſsime arripit vitam. Tibi modo veniat in mentem regulus ille, cuius filia infirmabatur Lucæ 8. Is Dominum adit, narrat filię periculum longis ſalutationibus exquirit, vt veniat Dominus in domum ſuam, annuit Ieſus, arripit iter, ſed dum iret; mulier hemorrhoiſa ſecum tacens accedit, tā git fimbriam, & recepit ſalutem. O ſapiens & prudens negotiatrix cū Chriſto. S. Amb. lib. 3 in Lucam c. 17 *Dum Ieſus ad filiam Principis Synagogæ tenderet, furtiuo quodam tactu ſanitatis remedium prælibauit.* Ille dum ſalutationibus moratur Chriſtum, dum longam viam perquirit, audit mortuam puellam, antequam accederet Chriſtus, hæc ſapientior, depoſita mora, dum nacta eſt occaſionem adeundi Chriſtū more furis rapit ſibi ſalutem. Hinc D. Paulinus Epiſt. 4. notans Dominum in domo Phariſæi recumbentem à peccatrice Magdalena fuiſſe quæſitum, quæ præ Phariſæo ſalutem obtinuit, ait. *Quoniam ſpiritus vbi vult ſpirat & audio vocem eius, & neſcio vnde veniat igitur vbicumque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam: vel indigni vel in domo Phariſæi, audiam Dominum veniſſe contēdam prærripere hoſpitis gratiam, prærripere ſi poſſem regnū cœlorum.* Sane in cœleſti via etiam verum eſt illud quod viuitur ex rapto, nō hoſpes ab hoſpite tutꝰ, & qui diligens eſt nullam occaſionem prætermittat; ſed attente inſpiciat vbi cœleſtis theſaurus

Luc. 10.

Matt. 11

Amb.

Niſſ.

Amb.

Paulin.

saurus hospitatur, & omni mora exclusa, hospitis gratiam & regnum cœlorum præripiet. Huc spectabat illud Nazianzeni consilium ad Virgines carm. 3.

Aquora nec celeri sulcans infida carina
(Dum tibi flat Zephirus, nec magnas excitas undas)
Committe, vt cursum ratis anchora iacta retardet.

Imo dum spiritus diuini spiratio instat continuo absque mora omni dimissa detentione cœlestis arripienda est via.

§. XIIII.

Væ qui in finem vitæ pœnitentiam protrahit post Latronem.

QVis post spoliatam domum à latronibus accedit eodem securus? Sane pater familias qui sibi factum prę sentiet furtum, vigilabit inde, nec secundo se spoliari permittet. De mulie re Hemorrhoissa paulo ante dicebam, quod furtiuo attactu salutem obtinue rit. Ex quo prudenter monet Nazian. orat. in sanctum Baptism. his verbis. *Ne alioquin sanguinis de fluuio labores, Christumq; iam suffurandæ salutis causa prehendere nequeas. Neq; enim furto sæpius circumueniri Christus amat, tametsi clemens & mire facilis sit.* Quid pulchrius? Quid verius? Sane latro ille fœlix furandi arte diligenter abusus rapuit à Saluatore vitam, caue tu deinde ne illas angustias expectes, ne te ad illud tempus serues, nec speres te simili modo furatum ire salutem. Quando quidē Christus clementissimus est & facilis ad ignoscendum, tamen se furto circumueniri sępius non amat. Fallor nisi hue respexit D. Athan. dum inquit. *Vides latrones; sed non ambo in eisdem. Alter regnum hæreditauit; alter ingehenam dimissus est.* Quippe non sæpius, furto circū ueniri Deus amat, vbi vnus latro salutem furatus est, iam cæteri caueant sibi, nec eas temporis expectent angustias, quibus nisi furtim saluari nequeāt. Hoc enim periculosum valde est, vt merito Dominus dicat Matth. 16. *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* quasi innueret, quod nullo posset anima redimi à tanto periculo. Vbi eleganter Ioannes Xiphilinus Patriarcha Constantinop. orat. de Cruce ait *Aduerte quemadmodum non dixerit quā dat homo cōmutationē proanima sua? Sed quā dabit? Tunc enim nō habebit quod det. Cuius rei non nescius dolosus hostis noster semper mulcet nos vitæ suauitatibus, tempusque paulatim pro crastinando suffuratur. Mihi, inquit, diem da hodiernum, Deo crastinum; mihi tēpus præsens, Deo futurum: vt ita tardantes ad pœnitentiam abripiat nos superueniens, quādo non est qui redimat neque qui saluum faciat.* Ergo dum tempus habemus operemur bonum, nec nobis maiorem securitatem inferat vnius fortuna quā frequens & continuum fere omnium infortunium, quo pro crastinantes pœnitentiam misere dispereunt. Legenda in præsenti est D. Cyr. Alex. sententia, qui orat. de Exitu animæ sic loquitur. *Qui dicunt peccemus in iuuentute & in senectute ad meliorem sensum redibimus ij à dæmonibus illuduntur ac deridentur: quoniamque vltro peccant, eis ad sanitatē redire non datur, sed in iuuentute mortis falce demetuntur: vt Ammon Israelitarum Rex.* Huius pater fuit Manasses impijssimus & scelestissimus adolescens, qui vbi canos pexuit, vitia exuit, & pietate clarū diem clausit extremū. Talem patrem & exemplum nactus Ammon, dum iuuentutem suam peccatis & sceleribus implicat, forsam de patris exemplo, senectutem sanctam meditans, ipso iuuentutis flore impœnitens decerpitur è viuis. Omnia tempus habent, sicque pœnitētia etiam habet tempus suum, quo dignos exhibeat fructus, nec amat vltimis arctari angustijs. Male astutus ille apud Matth. cap. 25. vt libere & secure iuuentutem agere posset, talentum quo vitam negotiaturus erat, in effossam iam humū remisit. O miseram insipientiū hominū conditionem! tempus negociandi prætereunt, & remedium peccatorū tunc quærunt cum iam sepultura effoditur, vt sic pœnitentiæ talentum terra obrutum, nihil parturiat fructus. Hinc

Naz.

Athan.

Xiphi.

Cyrill.

punge-

pungebat Nazianzenus eos, qui Baptiſmum differebant in finem vitæ, dicens oratione in ſanctum Baptiſma. *Lætè atque hilariter Baptiſmus celebretur, ac non deſleatur: negociatione creſcat talentum, ac non terra obruatur. Inter gratiam, & mortem temporis aliquid intercedat* Id quod tibi de pœnitentia dictum cape, ne defoſſa iam humo ſepultura talentum pœnitentiæ obruendum expectes, quando cum illo tibi eſt vita negocianda. Scitum illud D. Auguſt. lib. de vera, & falſa pœnit. vbi ait. *Oportet vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitam impetret.* Vide ſuprà cap. 3. paragr. 9.

Text. Ioann. 19. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenæ.

§. XV.

Maximæ virtutis inſigne, quòd in communi omnium lapſu tu firmus ſteteris.

QVIS vbi omnes decidunt, ipſe immobilis ſtabit? Quem non trahet labentium omnium multitudo? Pulchrè Tullius 3. Tuſcul. humani caſus numerans cauſam ſic poſtremò fatur. *Cum verò accedit eodem quaſi maximus quidam magiſter populus, atque omnis ad vitia conſentiens multitudo, tum planè inficimur opinionũ prauitate, à naturaque ipſa deſciſcimus.* Adeò potens eſt labẽs multitudo, vt omnes ſecum trahat; ſed interea non ſolùm non trahi; ſed firmiter ſtare, maximæ vtiq; virtutis eſt teſtimonium. Superbiſſimus ille Nabucdonoſor, Dan. 3. erexit auream ſtatuam, cui omnes Caldæi honorem diuinum exhiberent: vt autem viſa eſt ſtatua, muſicorumque inſtrumenta perſonuere. *Cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerũt ſtatuam auream. Statimque in ipſo tempore accedẽtes viri Caldæi accuſauerunt Iudæos, dixerunt que; ſunt viri Iudæi Sidrach, Miſach, & Abdenago, viri iſti contempſerunt decretum tuum, Deos tuos non colunt.* Quibus illud ponderãdum accipe, quod horum puerorum virtutem maximè extollit, nimirum quòd poſtquam omnes populi, & tribus, & linguę cadentes adorauerunt ſtatuam, ipſi ſoli in fide ſtabiles & firmi adducantur. Id quod pulchrè notauit D. Chryſoſt. hom. 4. de patient. ad pop. his verbis. *Poſtquam ceciderunt omnes, & victi ſunt, tunc in medium pueri ſoli aguntur, vt ſic quoque victoria fiat clarior, cùm in tanta multitudine ipſi vincant, & prædicentur. Hoc autem maximum & mirabile eſt, quòd cadentium multitudo ipſos non terruit, non ſoluit.* O maximam adoleſcentum fortitudinem, vbi omnes ceciderunt, vos inuicti ſtetiſtis, nec ruentium infinita multitudo, nec populi ad vitia conſentientes à firma & ſtabili fide vos deturbauit, nec labare fecit. Hinc iam penſare licet magnum trium fœminarum præconium, nimirum Mariæ matris Ieſu, Mariæ Cleophæ, Mariæ Magdalenæ, quæ vbi vniuerſus Iudæorum populus à paruo vſque ad maximum in lapidem angularem Chriſtum offendebant, ipſæ fideles cruci adſtabant. Meritò D. Hieron. Magdalenæ vocabulo ludens, quod turrim ſignificat, ait. *Sacerdotes, & Phariſæi crucifigunt filium Dei, & Maria Magdalena plorat ad crucem, vnguenta parat, verè turris Libani, quæ reſpicit faciem Damaſci, ſanguinem videlicet Saluatoris.* Verè, inquit, Magdalena turris nomẽ adimplebat, verè ipſa fortiſsima inuictiſsimaq; turris, quandoquidem vbi omnes Hieroſolymitani, vbi Principes, & vniuerſus populus corruens Dominicæ morti conſentiebat, ipſa inter omnes ſtabat firma, & minimè perterrita à labentiũ multitudine. Meminerat Tertul. lib. de cultu Fœm. quòd Dominus in Euangelio ſuos ſaſſeclas compararat ciuitati ſupra montem poſitæ, ait enim: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra mõtem poſita.* Ex quâ cõparatione ſic ille argumentatur in eos, qui cadentiũ multitudine trahuntur ad vitia. *Quid nos Dominus ciuitati ſupra mõtem poſitæ comparauit, ſi non*

Tull. *Dan. 3.* *Chryſoſt.* *Hier.* *Mat. 5.*

si non stamus inter demersos? Hanc quidem à nobis exigebat virtutem, quando ciuitati supra montem positę comparauit, vt cadentibus alijs omnibus nos firmi & imperterriti staremus. O quàm verè sanctissimæ hæ fœminę, & turrium, & ciuitatum fortissimarum implebant cognomenta, quando inter cadẽtium multitudines ipsæ cruci adstabant immobiles. Bene enim aiebat Chrysol. ser. 107. *Difficile quidem est,* Chrysol. *sed gloriosius mundo præsenti luctari: & aduersus instructas delinquentes turbas aciem quandam disponere sanctitatis.*

§. XVI.

Muliebris est martyrum omnium fortitudo ad Christi Domini comparata fortitudinem.

ECce tibi quę proximę notãturcru ci fœminæ sunt, quàsi nulli⁹ virtus in tormentis appareat, quæ fœminea non sit, dum inuicto patientis Christi robori comparetur. Nõne aiebat ille apud Isai. c. 63. *Torcular calcaui sol⁹, &* Isai. 63. *de gentibus non est vir mecũ?* Quippe nõ est vir in pressura passionis, fœminea ibi martyrũ robora, vnus est solus inter omnes vir Iesus. Ille patientię miraculum Iob, deuictis tormẽtis Sathanæ superior expertus ait c. 3. *Pereat dies, in* Iob. 3. *qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo.* Expressiùs in Caten. Grę. dicitur, *& nox in qua dixerunt, ecce masculus.* Quasi offenderetur nobilis & inuictus athleta masculus vocari: sed cur non diceretur masculus, qui inuictus inter tot pressuras stetit? qui Satanæ tela sustinuit? qui amarissimos ruinarum fluctus in se ipso confregit? Prę uidit vir egregius Christi Dñi passionẽ & fortitudinem, cui sua cõparans certamina virilẽ appellationem erubuit, vtpotè cuius robur fœmineum appareret in cõparatione patientis Christi, qui solus vir & masculus debebat dici. Sic Olymp. in Cat. fatur. *Detestatur etiã* Olymp. *eos, qui eum marẽ nuncuparunt, quòd crederet eiusmodi Dñm solum fuisse, eiq; maris nomina propriè conuenire.* Vbi Iesus in arenam prosiliuit, & aduersus principes tenebrarum decertauit, ipse solus de masculâ & virili virtute potuit gloriari; ceteri omnes etsi inuictissimi athletæ, etiã Iob ipse robur potiùs prętulerunt fœmineum. Et cur non fœminę dicerentur illi, qui strages suorũ flere nouerunt, non tamen in defensionẽ principes tenebrarũ ediscunt omnino debellare? Etenim ex hoc capite acutè pungit D. Synes. Ptolemaides mulie- Syneſ. bres animos, dũ ep. 131. fatur. *Mulieres quidem vociferari, ac pectus plangere, & comam vellere, visis aut nũciatis hostibus tolerabilius videri potest. Quamquam ne tolerãdum quidem existimat Plato, quòd instar gallinarum ad pullos tegendos cuicunq; etiam validissimo sese nolint opponere.* Hanc mulierum infirmitatẽ vnus Iesus deuitauit, qui solus non sui causa; sed vt pullos suos, nẽpe homines protegeret, sese validissimo hosti opposuit, & vsq; ad sanguinis effusionem in arena pugnauit, ideoq; solus viri nomine debuit decorari. Hinc Prou. c. 8. con Prou. 8. structa Ecclesiæ domo, *misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Ancillas, inquã, misit, vt cuius omnes ministri, etiã duces, qui mœnia scanderent, fœminei essent roboris, & infirmi ad Saluatoris patientis facinora comparati. Inde in Sponsę genis martyrum robur meditatus Dñs ait Cãt. 4. Cant. 4. *Sicut fragmẽ mali punici genæ tuæ.* Ecce tibi cui cõparatur nobilis athletarum virtus, nimirum fœmineę genę, & huic sub figura fragminis mali, vt sic Christo patienti comparati infirmi appareant. Id notat Ric. Vict. p. 2 in Cant. c. 20. fa Rich. tus. *Christus totus in pœna rubuit, quia nõ* Vict. *parua pro nobis sustinuit; sed tanta & tam grauia, vt nullus vnquã dolor fuerit sicut dolor eius. Quia ergo tam grauiter & multipliciter passus est Christ⁹, ideò omnis electorum afflictio, quam pro Christo pertulerunt, fragmini tantũ potest comparari, quia respectu eorum, quæ pertulit ille, parua erunt quæ pati potuerunt, & parua pars eorum.* Hęc ille.

Tex. Cũ vidisset ergo Iesus matrem, & discipulũ stantem quẽ diligebat, dicit matri suæ: Mulier ecce filius tu⁹. Deinde dixit discipulo: Ecce mater tua.

§. XVII.

D. Ioannis ſuper omnes lucra, eò quòd nunquam à Ieſu latere diſceſſerit, vbi quàm ſit vtile bonis inhærere.

QVicquid Marianũ eſt latè expendimus lib. 1. modò non poſſum non mirari ſanctiſsimi Ioānis præcellentiam ſuper omnes Chriſti Diſcipulos. Ille in primis cęleſtis theſauri inſtituitur hæres vnicus, vt dicat Arnoldus Carnot. *Ecce Ioānes piæ hæreditatis ſuſcipis teſtamentum, eligeris, & in hoc præponeris omnibus.* Equidem ipſe è Diſcipulis vnus nunquam à Magiſtri latere abſceſsit, vnus aſtitit Domino moribundo, quid mirum ſi hæreditatis ſuſcipiat teſtamẽtum, ſi præponatur omnibus? Nolo in præſenti debere integrum D. Amb. locũ, qui lib. 2. officior. c. 20. inde exaltat Ieſum Naue, quòd Moyſis fuerit perpetuus, & inſeparabilis comes, ſic enim ait. *Vbique igitur inter admiranda opera, & reuerenda ſecreta ſanctо Moyſi indiuiduus adhærebat. Vnde factum eſt, vt qui fuerat ſocius conuerſationis, fieret ſucceſſor poteſtatis. Meritò vir huiuſmodi euaſit, vt ſiſteret fluminum curſus, noctem differret, diem produceret. Quod quidem Moyſi negatum eſt, ſolus eligeretur, vt populum introduceret in terrã promiſſionis. Magnus vir fidei miraculis, magnus triumphis. Illius auguſtiora opera, huius proſperiora. Vterque vltra humanam proceſſit conditionẽ, ille mari, hic cœlo imperauit.* Hæc ille, quibus non minori elegantia Ioannis notantur prærogatiuæ, qui vt inter admiranda opera, & inter reuerenda ſecreta, imò & inter cruenta crucis myſteria Chriſto Domino ſemper adhæſit, ſic eiuſdẽ meruit declarari ſucceſſor, & præ omnibus eligi, vt piæ hæreditatis ſuſciperet teſtamentum. Magnus ſanè vir, & operibus, & miraculis, & fauoribus. Si Chriſti Domini opera ſpectemus, auguſtiora quidẽ fuerunt; ſed Ioannis opera apud homines proſperiora, vtpotè qui vitæ ſuæ dies longiùs protraxit. Chriſtus Dominus nec Iudęis petentibus ſignum de cęlo dedit; ſed ſignum de mari, ſignum Ionæ Prophetę, verùm Ioannes vbi in Pathmos relegatus fuit, cęleſtem ciuitatem in terras traxit, milleq; cæleſtia miracula nobis propinauit. Quid plura? Procopium addam, qui etiam de Ioſue ſatus ait. *Ioſue iam quidem conſuetudine Moyſis initiatus ab eo accepit ſpiritum regalem, vt domeſticam eius adminiſtrationẽ obtinere poſſet.* Sic qui bonis viris iunguntur, ebibunt eorum virtutes, vt vel ex conſuetudine habita cũ Moyſe, cõmendetur Ioſue, quaſi regalem ſpiritum nactus. Quo crediderim reſpexiſſe Arnold. Carnot ponderantẽ illa verba Domini ad Ioannẽ, *Ecce mater tua*: ſic enim inquit. *Vices filij naturalis filius accepit adoptiuus, & transfunditur in miniſtrum filialis affectus, firmaturque, & formatur in ambobus pietatis vnicæ gratus concorſque complexus non ex traduce natura; ſed ex gratia.* Ecce in diuiduus Chriſti comes Ioānes ab illo accipit transfuſum affectum filialem, vt ſic matris Dei domeſticam adminiſtrationem obtinere poſſet.

Arnol. *Amb.* *Procop.* *Arnol.*

§. XVIII.

B. Ioannes præ omnibus ſuperior tormentis & cruciatibus manſit.

IOannes inter crucis pericula nouus Mariæ filius natus omnibus manſit ſuperior cruciatibus, vt inde niliam quod timeat, habeat; ſed potiùs in tormentis gaudeat, & exultet in ſupplicijs iliatis. Act. 16. vinctus Paulus inter vincula & dolores carceris peperit Chriſto Domino carcelariũ, qui per Bapt. renatus, *lætatus eſt cum omni domo ſua.* Id quod ponderans D. Chryſoſt. hom. 8 ad Epheſ. inquit. *Vides quã exuberans ſit vinculorum gloria, quando quidem non ſolum vinctum Paulum; ſed & eos, qui captiuitatis tempore ab illo naſcebantur illuſtres faciunt? Habent quidẽ præ cæteris aliquid qui in vinculis Pauli naſcebantur, quod mox ab ipſis cunabulis, fidei ſcilicet initijs adhoc imbuebantur, vt huiuſmodi rerum calamitatibus gauderent, & exultarent.* Equidẽ hoc præ cęteris habuit diuinus Ioānes, qui vt inter crucis Dominicæ tormenta progenitus eſt, & natus Mariæ filius, ſic ab ipſis cunabulis

Act. 16. *Chryſoſ.*

bulis imbutus mansit, vt huiusmodi rerū calamitatibus gauderet, & exultaret, vt nullis iam angi posset cruciatibus; sed omnibus mortis angoribus superior factus in feruenti dolio securus, & sine dolore lætꝰ ageret. De amaricante passionis calice orabat Dominus dicēs, *transeat à me calix iste*. Quid ni, volebat se à passione excusare? Absit: accipite in sensu bono D. Hilar. canon 31. in Matth. *Qui, inquit, à se transeat, rogat, non vt ipse prætereatur, orat, sed vt in alterum id quod à se transit, excedat: transeat calix à me, id est, quomodo à me bibitur, ita ab his bibatur, sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis.* Hil. Expende illud Dominicæ orationis, nimirum quòd passionis calix, qui à Christo Iesu bibitur, transeat ad alterum, â quo bibatur sine sensu doloris, sine metu mortis. Et quis hic nisi Ioannes? Hic vnus calicem Domini bibit sine sensu doloris, sine metu mortis, hic cruci adstans morientem Dominum videns sic affectus est, vt nullos iā sentire posset dolores, nec mortem pertimescere. Vnde meritò illi Dionysius Areopag. scripsit epist. 10. *Et te quidem non adeò sum insanus, vt arbitrer aliquid pati.* Areop. Papę Episcopus Christopol. in Magnificat, putat Ioannem, ex eo quod cruci adstaret, tyrannorum cruciatibus non occubuisse, sic enim Dominicus calix illum inebriauerat, vt quæcumque alia tormenta potiùs reputarentur voluptates & delitiæ. Memini apud Liuium lib. 26. Annal. legisse de Lesio vltimo Campanorum magistratu, qui suis consulens, vt post lethalem calicem hausissent, sic dixit. *Poculum quod mihi datum est, vobis circumfertur, ea potio corpus à cruciatu, animum à contumelijs, oculos, aures à videndis audiendisque omnibus acerbis vindicabit.* Liu. Quæ verba spiritualiter sumpta licebit cuiq; aptare Ioanni astanti cruci, ibi enim Dominicum poculum amarissimæ passionis Ioanni defertur etiam & propinatur; sed tali potione madidus Ioannes cruciatus omnes excessit, & superauit. Adeò vt ipse de se caueret, cap. 21. quod *non dixit ei Iesus, non moritur*, quasi ob miras suas excellentias iam vereretur haberi impassibilis, & immortalis. De Moysi scriptum est, Deuter. 33. *Mortuus est ibi Moyses seruus Domini.* Id quod notans Iosephus lib. 4. c. 8. ait. *In sacris autem voluminibus scripsit se mortuum, veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum prædicarent.* Potiori iure id verebatur de se Ioannes, qui etsi morti succubuit, tamen omnes mortis horrores longè à se fecit. Imò sic gaudens accessit ad mortem, vt de illo mirentur Angeli, Cant. 8. Cant. 8. dicentes. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto delitijs affluens, enixa suprà dilectum suum?* Quæ ne dubites dicta de Ioanne, clarius illi ea aptat Orig. Orig. hom. 1. in Cant. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto delitijs affluens, supra pectus recumbens dilecti sui?* Sic à cruce Domini per mortis desertū ibat Ioannes exultans & gaudens.

§. XIX.

Crux Christi qualem pietatem commendat in parentes.

NEmo Christianus parentum curam aspernabitur, nemo de parentum debita pietate dimittet vllo prætextu, etsi crux tollenda illi sit post Christum, etsi mundo & carni crucifigatur. Enim verò Christiana crux nil potiùs commendat, quàm in parentes pietatem. Sic in præsenti D. Cyprian. Cypr. fatur. *Considero te Domine, in cruce de matre sollicitum, cui volenti loqui tecum cùm euangelizares, negaueras colloquiū, & prætuleras matri auditores verbi dicens eos tibi esse pro matre, & fratribus, qui voluntati patris obtemperant; nunc materno moueris affectu.* Qui aliquando absterus visus fuit matri, illi auditores verbi diuini præferens, vbi crucis subijt patibulum, sollicitum se ostēdit de matre, vt occasionem auferat his, qui vt Christi adhæreant cruci, obliuioni putant tradēdos parentes extremè egentes & desolatos. Absit hoc à viro Christiano, imò nil magis propriū & natiuū Christifer ę crucis esse putēt, quàm sollicitam in parētes pietatem. Et quomodo crux pietatem nō commendaret, quæ & summi Patris noti-

tiam exerebat, & perfectiſsimæ obedientiæ paleſtra erat? Nonne impij hominis illa vox, Gen. 4. *Nunquid cuſtos fratris mei ſum?* Illam hic Ambr. exagitat ſatus. *Quemnam magis ſeruare debuerat, quã fratrem minorem? ſed quomodo naturæ obedientiam deferret, qui Deo obedientiam non exhibuit? Recuſat fraternæ munus cuſtodiæ quaſi exors naturæ. Quid miraris, ſi pietatem non agnouit, qui non agnouit authorem?* Ergo crux, quæ obedientiam & religionem præſefert, neceſſariò debuit docere erga cognatos pietatẽ. Noui plurimos meritò requirentes in Euangelio Ioannis omnia Chriſti Domini verba à cruce facta. Et quidem quandoquidẽ Ioannes cruci aſtitit, cur ſingula ibi facta verba literis non mandauit? cur imperatorias illas præterit voces, quibus Saluator pro inimicis rogauit, & paradiſo latronem donauit? Cur ipſe qui hæc audiuit, nullam illorum mentionem facit, & ſolùs de verbis Domini in cruce ad matrem factis, quæ alij reliquerunt, ipſe agit? Pulchrè id attigit
Amb. D. Amb. in Luc. lib. 23. his verbis. *Solus ergo me docet Ioannes, quod alij non docuerunt, pluris æſtimans, quòd victor ſuppliciorum, victor Diaboli pietatis officia diuidebat, quàm quòd regnum cœleſte donabat, nam ſi religioſum eſt, quòd Latroni venia donatur, multo religioſius quòd mater honoratur à filio.* Equidem Ioannes id quod præſtantiſsimũ erat in cruce attendit, vt ſcriptis mandaret, nihilque tam dignum, tam illuſtre, tam decorum & glorioſum crucifixo inuenit, quàm ſolicitam illam pietatẽ in matrem. Sed vide quàm ſanctus hic affectus Ieſu in matrem extitit, ait enim, *Mulier ecce filius tuus.* Cur mulier? cur non potiùs, mater mea? Sanè vt pietas in parentes ſancta eſt, ſic tenera quædam, & mollis in parentes affectio, qua vel de cognati nomine molleſcunt animi, damnoſa eſt his qui currunt in perfectionis ſtadio. Strenuus ille adoleſcens Ioſeph, Geneſ. 37. per agros huc illucque errabundus obambulat; a quo ſi quæras cauſam, ait: *Fratres meos quæro.* Ecce efficax cauſa viris religioſis errãdi, nimirum tenera & mollis affectio in cognatos. Ita meditatur D. Nilus in Aſcetico dicens. *Ob id etiam fortaſſe Ioſeph errat in ſolitudine, dum in fratrum nominibus perfectionis terminum quærit.* Hinc Ieſus diſſimulans nomen matris, eam in parentes pietatem oſtendit, quæ deceat crucifixos, & doceat molles alios affectus aſpernari.

Text. Et ex illa hora accepit eam Diſcipulus in ſuam.

§. XX.

Ioannes poſt Mariam Virginem in matrem acceptam præ omnibus matriſſauit.

REferant filij parentes neceſſum eſt, & naturæ imprimis familiare, quòd filij imaginem præferant matribus. Hinc Ioannes vt filius Mariæ ſic tantam matrem in ſuam referre curauit, in ſuam, inquam, accepit Mariam, quia quæ propriæ erant Ioannis virtutes, quæ dona ſpiritualia, quæ diuinæ gratiæ, omnia Mariam Virginem matrem ſpirabant. Huc D. Ambr. ſpectauit in exhortat. ad Virg. ſatus. *Quæ ſua habebat Ioannes, qui mundana & ſæcularia non habebat, quia de mundo non erat? Bonus verbi, ſapientiæque poſſeſſor, bonus receptor gratiæ.* Hæc ſanè erant Ioannis propria, nimirũ virtutes, gratia, verbi, ſapientiæque poſſeſsio, hæc inter ſua Mariam habebat, quatenus in his præ omnib⁹ referebat matrem, & iuxta matrẽ Virginem matriſſabat. Illud quidem eſt maximè ponderandum, videlicet, quòd dicitur *Bonus verbi ſapientiæque poſſeſſor*, quaſi hinc exprimeret propriũ Mariæ matris caracterem, cuius virgineo aluo diuinum *Rup.* verbũ creditum eſt. Vnde Rup. prolog. in Ioan. ſic fatur de Ioãnis virginitate & puritate. *Hãc margaritã dilector animarum Deus, dilectæ Ioannis animæ pro monimẽto dilectionis præcipuæ fixit in pectore, vt verbum, quod Maria Virgo ſola protulit in carne, ipſum hui⁹ ſocia virginitas præ omnib⁹ ſanctis, viua mortalib⁹ promeret voce.* In hoc maximè Mariæ enituit virginitas, quæ meruerit à ſinu Patris Verbum diuinum excipere; ſed

Amb.

& Ioan-

& Ioannes filius Mariæ Virginis adeò in hac virtute matrissauit, vt qua erat virginitate, verbum ipsum diuinũ attingeret, illudq; mũdo edixerit. Quid Mariæ virginitati propinquius, quã Ioannis virginitas? Vtraq; verbum diuinũ parturiens, vtraque super omnes excellentissima Apoc. 14. dicitur. *Audiui* Apoc. 14 *vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni.* Porrò Pannonius hanc vocem credit factam fuisse à Virginum cælestium choreis paulò antea descriptis, vbi illud notatũ venit, quòd inter promiscuas omnium virginũ voces, quæ aquarum instar sonant, vna tonitrui magni vox super omnes se extollat, quia nimirum Ioannes Boanerges dictus, hoc est, tronitrui filius super omnes excellit virgines, & vnus matri diuini verbi appropinquat.

Luc. 23. Erat autem ferè hora sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam: & obscuratus est Sol.

§. XXI.

Crux Christi Domini lucidior Sole ad terras illuminandas.

APparente Cruce Dominica, meritò omnia mundi lumina obtenebrãtur, vt dicat D Basil Seleu. serm. de Transfig. *Vidit Sol quæ non prius didicit, vt qui doctus sit abscondi alterius luminis illustratione.* Iam crucis lumen radiabat, iam crucifixi lampades rabidissimæ persecutionis flabris excitatæ vniuersam terram illustrabant, quo factum est, vt sicut stellæ clauduntur ad Solis præsentiam, sic ad crucis conspectum claudcrentur magna mundi luminaria. In nouissimo die etiam Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ de cælo cadent. Mat. 24 Cur ita? Matth. 24. *Tunc parebit signum filij hominis,* & præsente cruce quæcũque alia lumina obscurantur. Præclarè D. Laur. Iust. in ligno vitę, c. 4. fat⁹. *Considera quãta sit virtus crucis, in die namque iudicij Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, vt discas quantũ crux Luna lucidior, & Sole splendidior sit, apparebit tunc crux.* O lumen crucis indeficiens! Sanè homo medijs cæli luminaribus cæcutiebat, milleque tenebris errorum sepultus huc illuc errans â veritatis tramite deuiarat. Verũ cruce apparente, sic illuminatus est, sic luce perfusus, vt videat quæ non viderat medio Sole, & vitæ semitam manifesto indiget. Vnde Theologus Nazianzen. de externa hominis vilitate agens sic fatur. *Ego, relictis omnibus rebus, crucem vnam habeo, quæ tanquã clarissima quædam columna vitæ meæ præluceat.* Quas non subeãt homines peccatores cruces? Quibus non scatẽt crucibus vitia? Et multæ sunt & tenebrosæ, & graues cruces filiorum Adam. Verùm Christianus vnam Christi crucem habet, eamq; clarissimam splendidissimamque noctu diuque præluceat, & nos in viam paradisi deducat. Genes. 32. Iacob cum Angelo manus Gen. 32. conseruit, à quo vulnus in fœmore accepit, vulneris autem accepti nota crucem significari ait Amb. Quid plura? post nocturnam luctam, post vulnus cruciforme, *Ortus est ei statim Sol.* Quo circa ille li. 2. c. 7. fatur. *Vnde non immeritò ortus est Sol sancto Iacob, cuius generi crux Domini Saluatoris illuxit.* Ecce tibi vbi saluandorum per crucem progenies designatur, solaribus statim perfunditur radijs, quandoquidẽ crux Saluatoris omni lumine splẽdidior & clarior erat prædicãda. Bene Dauid docebat psal. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* De quo Hesychius in cat. fatur. *Lumen autem Christi crux est, quod orbem illuminauit, quo nos in frontibus signauit.*

Basil. Sel.

Laur. Iust.

§. XXII.

Nil nocentius, quàm pessimum à præstantioribus exhibitum exemplum.

QVEM non moueat pessimum maiorum exemplum? Mouet cœlum, & cœlestia omnia à diuinę legis dimouet obseruatione. Sic D. Athanas. de Pass. ponderat, quòd nunc primùm cœlestia luminaria audent à le-

ge illuminandi deficere, cùm vident homines tantum perpetrare nefas, vt mortem inferant Deo rectori cæli. Ait enim: *Nec ipse Sol hoc spectaculum tulit; sed totus obtenebratus est, negligens iam præceptũ de hominibus illuminandis, & nunc demum præuaricari audens, cùm videret Dominum suum, qui hoc illi præceperat, ab hominibus excruciari.* Expende illud, & nunc demum præuaricari audens, adeò enim est magna vis mali exempli tãgens etiam cælestia. Porrò Oseas c. 4. acriter pungebat tribũ Iuda, quòd malo suo exem
Oseas. 4. plo impellebat Israelem: dicit enim iuxta Septuag. translat. in Biblia Regia. *Turbo spiritus tu es in alis eius.* Id quod exprimens D. Cyrillus ait. *Aues cùm ventus non solùm impellit; sed velut violentia sua togit, celeriùs volant, sic videbat Israel Iudam lege eruditum eodem idolatriæ crimine teneri; ita factum est, vt celeriùs discederet à Deo Israel.* Non sic ventorum turbo volantes aues impellit, vt præstantioris malum exemplum alios rapit ad scelera. Hinc pensanda est grauis illa exaggeratio Petri Damiani, qui iniqui Prælati depositionem suggerens Gregor. 6. Pap. ait epist. 1. *Nisi enim prædicta Ecclesia de manu illius adulteri, incestuosi, periurij, atque raptoris auferatur: omnis populorum spes, quæ de reparatione mundi erecta fuerat, funditus eneruatur.* Quasi vnius Prælati malum exemplum totum inficeret orbem terrarum. Ne mirenur id quod dicit D. Cyprian. lib. de singul. cleric. nimirum: *Non inuenient in iudicio Domini vllum solatium, qui alienigenis & fratribus peccandi fomitem ministrarunt.* Et sanè Moysis percussurus petram, vt aquam hauriret, aliquanto dubitanspopulo aiebat,
Num. 20 Numer. 20. *Numquid de petra hac vobis aquam poterimus seruare?* Hinc dubiæ fidei reus tam malè apud Deum audit, vt ab ingressu terræ promissionis arceatur, sed cur ob tam leue crimen tantum supplicium tantus vir patitur? Id explicat D. Chrysostom. homil. 3. in Acta, his verbis. *Eius incredulitas multorum iactura fuit, quia excusare poterãt incredulitates suas.* Quid enim non auderet populus contra fidem, quando viderint Moysen ipsum aliquanto in fide nutasse? Ideò à Deo exilio damnatus nullum habet in iudicio illo Dei solatium, imò ipse ait Deuteronom. 3. *Iratus est mihi Dominus, & dixit, sufficiat tibi, nequaquam vltrà loquaris de hac re ad me.*

Matth. 27. Circa horam nonam exclamauit Iesus voce magna dicens: Heli, Heli, Lamasabacthani: quod est interpretatum: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?

§. XXIII.

Maximè hinc panditur virtus, & fortitudo Christi Domini, quòd ab omnibus in arena derelictus infinitas hostium turmas deiecerit.

IESVS Dominus derelictus à suis, & à Patre vsque ad querellam derelictus suam virtutem & potentiam maximè confirmat, dum adeò derelictus innumeros penè hostes prosternit. Sanè aëreas potestates vt à cœlo deturbaret, prosiliit Michael cum integro Angelorum exercitu, verùm vt tenebrarum regna popularetur, & æreas mortis portas confringeret, vt mundi principatus interimeret, vt cælestes reseraret seras, vnus Iesus à suis, & à Patre ipso derelictus in arenam descendit. Pulchrè Simon de Cassia c. 57. in Matt. celebrat triumphũ Christi Domini his verbis. *Nullum fuit ab orbe grauius bellum, quàm in quo Christus captus est, nec vllus illustriùs triumphauit, quàm vbi ille relictus solus suos hostes prostrauit.* Hæc ille meritò ponderans virtutem Domini in prosternendis inimicis, quando à suis derelictus in horto captus fuit. Sanè non is erat, qui magna egeret exercitus manu, qui spectabilia adiutoria requireret, ipse solus quouis sensibili auxilio destitutus, relictus *Sim. Cass.*

relictus à discipulis, ab Angelis, à patre hostium turmas fugauit, cœli claustra
Cypr. reserauit. Vt dicat D. Cyprian. *Considero te Domine in illo patibulo, vbi videbaris siue adiutorio, quomodo Imperatoria maiestate latronem præmittis ad Regnum.* Solus destitutus, omni viduatus adiutorio, medius inter confertissimos hostes Imperatorem agis, & præmissis inimicorum spolijs, nimirum latrone, regnum petis. Iam de matre
Amb. Virgine cruci astante fatur Amb. lib. de Instit. Virg cap. 7. *Præstolabatur si fortè etiam sua morte publico muneri aliquid adderetur. Sed Christi passio adiutore non eguit, sicut ipse Dominus longè ante prædixit, & respexi, & non erat adiutor.* Qui triumphus vnquam talis? Quæ victoria huic potest æquari? An Sanson ille Philisthæorum terror & ruina sic hostes suos prostrauit? Is captus erat, & medius inter hostes mille patiebatur ludibria, & amplexatus columnas domus perditurus hostes
Amb. aiebat apud D. Ambros. epist. 70. *Moriatur anima mea cum Philisthijm, vt cognoscant sibi infirmitatem meam non minus quam virtutem fuisse exitialem.* Sic Sanson captus & infirmatus hosties perdidit suos, at non erat solus,
Iud. 16. *qui dixit puero regenti gressus suos dimitte me, vt tangam columnas.* Iud. 16. Verum Dominus omni destitutus adiutorio etiam à pueris suis, imò à patre derelictus solus manus cum hoste conflixit, exitioque dedit cunctas hostium phallanges. Non sic fugati sunt superbissimi Babelis ædificatores, ibi ait Pater ad Filium & Spiritum sanctũ: *venite confundamus linguam eorũ.* Non sic perditi sunt lasciui Sodomæ habitatores, etenim ibi *pluit Dominus à Domino*, & Pater, & Filius intulerunt populo nequam stragem. At in crucis palæstra dum clamat se derelictum à patre, eiaculato sanguine hostium prope infinitas turmas deuellauit.

(?)

§. XXIIII.

Afflicti homines nec ad momentum deserendi; sed citissimè subueniendi sunt.

DVrissimum est homini cum doloribus, cũ tormentis certamen, & multo durius, si nullum ibi leuamen sperat, nullum suffugium respiciat auxilij. Nouit certamen Dominus, & ideo afflictis & vexatis hominibus exemplo docet quam maturandum sit auxilium. Ita D. Cyprian. serm. de *Cypr.*
Cœna Domini componens præsentem Iesu querellam cum cito auxilio latroni exhibito inquit. *Derelictorum personam gerens in cruce se queritur derelictum, & ne desperent etiam in vltimis constituti festinans in adiutoriũ illico adest, & re in arcto posita non differt beneficium; sed repente indulgentiæ celeris documentum eiusdem statuit & exemplum; latroni inquiens hodie mecum eris in Paradiso.* Duas in præsenti personas agit Dominus, vt omnes instruat, in primis afflicti & derelicti hominis personam subit, qui tormentis pressus, & derelictione afflictus in querellam effunditur. Tunc optimi auxiliatoris siue parentis, siue Domini, siue amici personam induens, vbi derelicti & afflicti hominis querellam nouit, illicò ad auxiliãdum accurrit, nec putat his tutè differri posse beneficium, quin desperationis periculũ subeant. Ideò quam citò subuenit, nec moram facit, sed afflicto inquit, hodie mecum eris in Paradiso. Hac eadẽ animi benignitate in afflictos cum triduum statuisset in sepulchro iacere, vbi suos maxima vidit afflictione vexari, orphanosque ac derelictos in pœnis vidit, sic resurrectionẽ maturauit, vt cum primũ dies tertius illuxerit è sepulchro euolarit. Id quod notãs D. Leo serm. 1. de Re- *Leo.*
surr. ait. *Vnde ne turbatos discipulorum animos longa mœstitudo cruciaret, denuntiatam tridui moram tam mira celeritate breuiauit, vt dũ ad integrũ secundum diem pars primi nouissima, & pars tertij prima concurrit, & aliquantulũ tẽporis spatio decideret, & nihil dierũ numero*

deperiet. Sic tres illos dies circinnauit, vt quam citiſsimè ſolatiũ afferret afflictis; adeò detrimẽtoſa eſt quælibet mora, quælibet adiutorij auxilijq; dilatio ijs, qui cũ tormẽtis, mœrore & deſolatione cõfligũt. Quid plura? Totius dies vniuerſi breuiabit Dominus, ne diu ſuos cruciari ab Antichriſto relinquat. Ait enim Matth. 24. *Niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro; ſed propter electos breuiabuntur dies illi.* Dilatio enim afflictionũ & deſolationum etiam in electis metuenda, qua propter vt electis proſpiciat Dominus vbi perſequutionẽ ſæuire viderit, leuamẽ maturabit, & dies ipſos orbis breuiabit. Hinc ad rẽ præſentẽ Arnoldus Carnot. ait. *Quod autẽ derelictũ ſe filius commemorat, mercedẽ obedientiæ poſtulare videtur, nec diu beneficiũ differri tolerat. Et ſanè pſalmus ille, cui titulus eſt: in finẽ proſuſceptione matutina, ex perſona Chriſti ſic incipit; Deus Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Quaſi enim proprio iure celeritatẽ auxilij expoſtulat, qui cum tormentis, & deſolationibus conſeruit manus.

Matth. 24.

Arnol.

§. XXV.

Perfectiſsimi parentis eſt ſceleſtos filios obliuiſci.

PEccatorum & prodigorũ filiorũ agẽs Dominus perſonã diuine cauet patrem nominare ſed Deum: non enim eſt boni parentis degeneres filios agnoſcere. Sanè odi homines qui ſceleratorum filiorum non erubeſcũt haberi patres, qui neſciunt expungere à filiorum albo eos qui vitijs innutriuntur & fœditatibus. Hi mittendi erant ad Aquilas vt diſcerent filios cognoſcere & ignorare. De illis eleganti ſermone D. Ennodius lib. 1. epiſt. 20. ait. *Aquilas ferunt pullos ſuos in ipſo vitæ limine, quo ouorum tunicis exuuntur ad ſolis ponere radios, & lucem ſeminis ſui immenſi ſplendoris obiectione cognoſcere. Nolunt quemquam perire de fœtibus, ſed ſuos eſſe qui cefferint non agnoſcunt. Rectè enim illa, inter aues, ſublimitas, genitrix putatur eſſe victorum.* Sanè intrito Aquilarum more, multa dixit vir egregius nouo ſplendore. In primis quod lux generis ad radios ſolum examinetur Solis, non enim quæ vis filiorum flagitia ſunt Deo Patri indecora, ſed illa quæ patre vidente fiunt ad lumen Solis. De Noe dicitur Gen. 6. *Noe vir iuſtus atq; perfectus fuit in generationibus ſuis*: & tamen filius eius Cham peccauit, & maledicto ſubijcitur, dum publicat patris ebrij ſomnum, & nudata verẽda. Qualiter ergo Noe iuſtus in generationibus ſuis quãdo & filios habuit peccatores? Equidẽ non pecat filius ad radios ſolis, ſed patre ſuo dormiente, ideo non adeo indecorus porẽti filij error. Ita D. Amb. lib de Noe cap. 11. ait. *Laudem iuſti intelligimus non præteriri, qui talem inſtituit domũ ſuam, vt virtutis fulgeret conſortium. Nec repugnat quod filius poſtea offendit. Dormiebat iuſtus cum erraret filius.* At quando poſt mille patris vigilias filius ad ſolis radios peccat, eum filium non nouit Aquilinum genus, quod quidem amat ſuos fœtus, ſed quos cæcutientes videt non putat ſuos, & repellit alienos. Quam longe Heli vidit filios ſceleſtos, ſacrilegos in ipſa luce ſolis, 1. Reg. 2. & ait illis. *Nolite filij mei; non eſt enim bona fama, &c.* Illos quidem reprehendit, ſed quia filios agnoſcit, ideo grauiter multatur. Quod notat Petrus Dam. epiſt. 6. ad Nicol. 2. his verbis. *Porro quos inimicos Dei videt, in perniciem ſuam filios recognouit: & quos hoſtili ferire gladio debuit, paternæ blanditiæ lenitate palpauit.* Vtinam ex hoc fierent parentes cauti, vt tunc ſe parentes ignorent, cum filios viderint adeo procaciter defeciſſe. Sic Ieſus vbi factus peccatũ in crucis ſupplicio erat, Deum nominat nõ patrem, nil enim patris debet manere, vbi ſcelera filiorum clarent.

Ennod.

Gen. 6.

Amb.

§. XXVI.

De probatis & reiectis hominibus, vnus Deus ſauet.

AVdio Dominum amatorias in Deum querelas iacere, dum ait. *Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Sanè & vniuerſi homines immo & amã

tiſsimi

tissimi Discipuli eum dereliquerant, & de his non queritur, sed in Deum solum suas excitat amatorias querelas. Vt enim deprobatum & reiectum relinquerent homines, minime nouum erat, imo in mundo frequentissimum & quotidianum. At quod Deus eum derelinquat, quando vnicum & singulare est diuinitatis elogium, quod deprobatis & reiectis faueat; id quasi nouum & inauditum deprecandū. Equidem is est solus Deus qui deprobatos non derelinquit, sed eis opē & auxilium vnus nouit præstare. Postquam
1. Reg. 28. Phitonissa illa, 1. Reg. 28. audiuit ex Samuele Saulem Regem occidendum esse die sequēti, deprobatum Regem adit & ait. *Nunc igitur audi & tu vocē ancillæ tuæ, & ponam coram te bucellā panis, vt comedens cōualescas.* Quod mulieris facinus extollens Pet. Damianus epist. 34. inquit. *Quæ videlicet ad imitationem Dei, Saul tam bene tractauit, non modo regio iam culmine desperatum, sed & in crastino Philisthinorum gladijs perimendum, & tanquam prudēs iuxta Euangelium serpens, illi præstitit beneficium, à quo nullum se consequi sperabat emolumentum.* Expende illud *ad imitationem Dei*: etenim qui deprobato & reiecto viro velit fauere, non habebit homines, non creaturas quas imitetur, sed vnum Deum, qui solus á culmine deiectis adest, imitatur. Ab hominibus id ego fieri notabā, quod seueriſsimi, imo crudeliſsimi vltores sint culparum, eius qui decidit à clauo, qui deprobatus à fauore Principis & reiectus est. Quod præcauens Dominus vt Petrum amauerat, sic post Resurrectionem statim festinauit illi claues Regni tradere. Sed cur adeo festinauit? Equidem per negationem deciderat Petrus à culmine, deciderat à fauore magistri, quod si cæteri illum sic deiectum & deprobatum inuenissent, proculdubio seueriſsime in illum animaduerterent, qua propter illum ab hoc periculo eripere clauium traditione Dominus festinauit. Id quod D. Optatus Meliu. lib. 7. aduersus Parmen. ait. *Intelligitur omnia ordinata esse diuina prouidentia Saluatoris, vt ipse acciperet claues. Inter clusa est malitiæ via, ne Apostoli animo licentiam iudicandi conciperent, & seuere contemnerent eum qui negauerat Christum.* Væ tibi qui à culmine cadis, qui deprobatus es & reiectitius, eu quā seuere plectentur errores, quos vel nolens commisseris! Cuncti homines, totus mundus, amiciſsimi quique in te insurgent, vnus Deus est qui nouit prospicere deprobatis ac reiectis viris.

Ioann. 18. Postea sciens Iesus quia omnia iam consumata sunt, vt consumaretur scriptura dixit Sitio.

§. XXVII.

Postquam Deus homines tot doloribus comparauit, eorum anxiè cupit salutem.

ID omnibus solenniſsimum est, & maximè familiare, vt propter quē laborauimus, is prosperè & fœliciter agat. Ideo eleganter notans Tertul. lib. de Patient. quod Christus Dominus inter furentium arma, inter laqueos Phariſæorum cum se propter hominum salutem morti exponeret percusi Malchi auriculam curarit; inquit. *Sanitatis restitutione ei, quem non ipse vexauerat, satisfecit, per patientiam misericordiæ matrem.* Pulchrè vocat patientiam misericordiæ matrem, quandoquidem tunc magis alterius miseremur, tunc maiora bona exoptamus alicui, quando eius gratia sustinemus mala. Et sanè nunquam Deus salutis humanæ auidior extitit, quam vbi nostri causa dolores pertulit, & summos labores exantlauit. Ecce tibi Christus Dominus triginta annis latuit in mundo quasi obliuiscens salutem generis humani. Tandem in defer- *Tert.*

tum abijt, de quo inquit Matth. cap.
Matt. 4. 4. *Et cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus postea esuriit.* Sed quam famem causaret tã longa inedia? Num quadraginta dierum ieiunia fecerunt Dominum esurientẽ panis? Equidem vera inedia cogere posset Dominum, vt cibum corruptibilem esuriret, esuriit tamen Dominus inedia doctus salutem animarum. Id
Amb. quod eleganter asserit Amb. serm. 36. de Quadrag. sic aiens. *Continuatis quadraginta diebus hæc ieiunia non esuriens Dominus procurauit; sed dicit illũ Euãgelista postea esuriisse. Quomodo ergo potest fieri, vt qui tot dierũ numero famem sitimque non senserit, postea esurierit? Esuriit enim non cibum hominum, sed salutem, nec escarum sæculariũ epulas concupiuit; sed animarum desiderauit cœlestium sanctitatem.* Quippe ieiunia longa, labores in Eremo exantlati vehementem salutis humanæ famem in Domino excitarunt. Post ieiunia, post desertũ, post vigilias, post durum lectũ, post mille molestias alias nostri causa susceptas, ò quã auidus nostræ salutis! ò quã famescit hominũ sanctitatem! O quanta Dominum fames & sitis excruciat animarum! Accipite iam illum in cruce post immensos cruciatus dicentem *Sitio*, quasi ostenderet anxiam & vehementem cupiditatem salutis humanæ. Nullum tormentorũ dolorem manifestat, post tot cruciatus mirabili silentio obnubilatus ardẽtem exprimit sitim, non sitim potus sæcularis; sed sitim animarum, quam à tormentis perpessis vehementer auctam non potest non manifestare. Vn
Drog. de merito Drogo de Pas. ait. *Domine quid sitis? Ergo ne plus cruciat sitis quam crux? De cruce siles, & de siti clamas, sitio. Quid? vestram fidem, vestram salutẽ, vestrum gaudium, plus animarum vestrarum, quàm corporis mei cruciatus me tenet.* Plane à cruce, à verbere, ab spinis, ab opprobriis, quę hominũ amore pertulerat Dominus, nõ potuit, nõ causari vehemens sitis animarũ. Etenim, vt multa profusio sanguinis sitim ardẽtem causat, nescio, an naturalius profusus sanguis propter alicuius amorẽ illius salutis anxius cupiditatem causet.

§. XXVIII.

Vel Calix aquæ frigide exhibitus pauperi diuini agni nuptias nanciscetur.

IAM illud in primis dubiũ esse solet Doctoribus sacris, quæ scriptura vt cõsumaretur, dixit Dominus *Sitio*? An aliqua erat scriptura, quæ significaret hoc verbũ à Domino in Cruce dicendum? Negat Toletus, & putat ibi intelligendam esse scripturam de fellis exhibitione; sed ego etiã crediderim sacratius aliquod ibi latere mysterium, quod vniuersis scripturis insinuatur. Nemini enim dubium esse debet id quod D. Bern. serm. de Pas.
Ber. asserit, nimirũ quod *Sedes spõsalis crux est, in qua verus sponsus sponsam suã Ecclesiã sibi copulauit.* Itaq; totus scripturarũ scopus is est, vt reiecta synagoga, noua sponsa diuino agno cõquiratur, quã ipse in cruce sibi acquirat & copulet. Ergo post consumata omnia, vt scriptura consumetur, hoc est, vt celebrẽtur nuptiæ agni, & eius spõsa appareat dixit Sitio. Hoc ab scriptura testatũ non est Gen. 24? Ibi Eliazer Abra-
Gen. 24. hæ famulus quæsiturus sponsam filio domini sui Isaac circa fontẽ sedẽs ait. *Puella, cui ego dixero inclina hydriam tuã, vt bibã. Et illa respõdebit bibe quin & camelis tuis potũ dabo, ipsa est quã præparasti seruo tuo Isaac.* Vbi hęc scriptura consumata est nisi in cruce? Ibi vt spõsam internoscat & eligat, non famulus; sed ipse verus Dominus inquit Sitio, vel in sola exhibitione calicis frigidæ aquæ, quæ eligatur anima in sponsam agni declarans.

Proh egregiũ eligẽdæ spõsæ ignũ! Quæ sitibundũ adaquet eligitur in spõsam tãti primogeniti? Cur ista? Pulchrè
Chryso. D. Chrysost. insinuat causam dicẽs *Vide serui prudentiã. Nam quia sciebat Patriarchæ hospitalitatẽ, & quia virginem inde ducendã eõueniẽs erat eisdẽ esse præditã moribus, quibus Dominus suus, nullam aliam quærit coniecturam; sed caracterem virginalis animi ex hospitalitate vult agnoscere.* Porrò nil magis diuinum quàm beneficentia, quàm charitas, quàm misericordia, his

in

in primis elucet Deus virtutibus, his diuinum ingenium claret, & cum conueniens sit, vt sponsa eisdem prædita sit moribus, quibus sponsus, nulla melior quæritur coniectura, quam ex beneficentiæ caractere per exhibitionē vel calicis frigidæ aquæ. Ad hæc D. Leo. Leo ser. 4. de collectis miratus, quòd calicem aquæ frigidæ tanti æstimet Deus, inquit. *Vnde exigua ista impendia tāta æstimari taxatione meruerunt? Cū amatur ab homine quod à Deo diligitur, meritò in eius ascenditur Regnum, in cuius transitur affectum.* Quid magis spectabile in conforte, quam paritas affectus & amoris? Sanè sapiens coniux hoc in primis exquirit, vt faciat habitare secū vnius moris in domo. Hinc non aliunde sponsam vult dignosci Dominus; nisi eo quod exhibet sitibundo pauperi calicem aquæ. Fallor nisi huc respiciat aqua illa exhibita à Domini percusso latere, transfodit enim latus Dominicum militis lācea, Ioan. 18. & *cōtinuò exiuit sanguis & aqua* Ioan. 18. De quo in rem præsentem loquitur D. Cyprian. lib. de monte Sina & Sion. Cypr. *Sanguis, & aqua fluebat vnde sibi Ecclesiam sanctam fabricaret*, quasi innueret quod non eligenda sit sponsa quæ stet in dextero Domini latere; nisi quæ sitibundos adaquet. Vt enim optimè notat D. Cæsarius Arelat. Cæs. hom. 30. *Illos, qui ad dexteram futuri sunt, sola misericordia liberabit.* Equidem stabit Regina, ò Christe, à latere tuo in vestitu deaurato; sed quam misericordia posuerit, sed quæ vel frigidum calicem aquæ porrexerit sitienti Domino in paupere.

Textus. Vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiam aceto plenam hyssopo circumponētes obtulerūt ori eius. Cùm ergo accepisset Iesus acetum.

§. XXIX.

Marianum lac sic Christi Domini palatum indulcorauit, vt illi etiam amaritudines & felles, essent dulces.

ACcipio modo Card. Tol. & aliorum interpretationem, qui ideo asserunt à Domino dictum esse *sitio*, vt scriptura de felle dando adimpleretur. Sitiebat ergo Dominus felles, & auidè amaritudines ipsas concupiebat perferre. labia enim Mariano lacte rigata & saporata etiam felles dulces reputabat & concupiebat. Quo spectabat D. Cyprian. orat. de Nat. Chr. aiens de Cypr. illo. *Puer lugens vbera & sustinens conuitia.* Ecce vobis vnde conuitiorum tolerantia manauit, ex cœlestis irroratione succi, vbi Mariæ vbera hausit, ea profusum dulcedine mansit palatum, vt felles quasi fauos voraret. Et quidē Cant. 5. Cant. 5. dicebat Dominus. *Vinum bibi cum lacte meo.* Id quod acutè ponderat D. Antonius de Padua Dom. 3. in Ant. Quadrag. dicens. *Quare non dixisti Domine Iesu, bibi acetum meū cum lacte meo? Virginalibus enim vberibus lactatur.* Quippe vbi lac Virgineum accepit, vbi ab vbere de cœlo pleno lactatus fuit Dominus, nihil amarum reputat, dulcescunt illi felles, & acetum optimi vini saporem refert.

Text. Et dixit. Consumatum est.

§. XXX.

Non decet mediocritas diuinum virum, sed perfecta consummatio.

IAM diu diuina virtus mediocritatem odit *attingens à fine vsque ad finem fortiter*, nescit cadere inceptis, nescit media sistere via, nec desistit à cœptis, donec extrema perfectissimè attingat. Sic eos, qui descensum crucis petebant, vt diuinam prolem agnoscerent vt fatuos repellit, & vt ait D. Athanas. *Neque descēdendo de cruce* Atha.

vo-

uoluit filius Dei agnosci; sed ex eo quod in Cruce permaneret. Equidem nunquam filios Dei mediocritas decuit; sed consumata in omnibus ausis perfectio. Alij sunt & multi, qui incipiunt ædificare hoc solum cõtenti si excidant magnis ausis: at qui diuino aguntur spiritu, nulla gaudent gloria nisi consument & perficiant optata. Pulchre de Saluatore & consumatore Iesu loquitur D. Anastas. Sinaita lib. 4. *Anast.* derectis fidei dogmatibus fatus. *Quando enim egressus est in salutem populi sui, relicta quam apud patrem habebat ante mundi cõstitutionem, gloria, hanc salutem expensam & libratam oportebat per passiones perfici in eo, qui author vitæ nostræ est, quemadmodum docet Paulus dicens eum vitæ authorem per passiones esse consumatum: salus enim cœpti operis erat consumatio*. Quippe non qui à cruce descenderet; sed qui omnes passiones à malitia excogitatas patiendo consummaret: is erit humani generis Saluator, nec qui aliqua mediocri dolorum tolerantia contentus erat; sed qui vel extremum patiendi apicem pertingeret, is filius Dei humanæque iustitiæ author declarabatur. De quolibet iusto *Ps. 71.* aiebat Psalmus 91 *quod iustus vt palma florebit*. Cur vt palma? Id innuit Hugo *Hugo. Vict.* Victorinus lib. 1. Miscell. tit 95. fatus. *Iusti conuersatio tanquam palma, plus finiendo peragit, quam in choando proponit*. Hoc habet iustitiæ æmulus, quo plus crescit, plus laboribus instat, donec omnes iustitiæ apices percurrat, nullum alium sui profectus finem prescribit, quam consumationem ipsam. Equidem misere falluntur, qui opus iustitiæ aggressi putant licere sibi aliqua inaccessa prætermittere. O vana hominum cogitatio: merito D. Amb. serm. 1. in Psalm. 67. ponderans quod Deus mandauerit mandata sua custodiri nimis, eo refert perditionem ho- *Amb.* minum, quod aliqua prætermittant. Sic enim inquit. *In Paradiso mandauit Adæ vt custodiret mandata; sed fortasse non mandauerat custodire nimis, & ideo lapsus est, ideo deceptus erat à serpente putans, quod si in parte aliqua recederet à mandato non penitus erraret, sed quia à semita mandatorũ recessit, totam deseruit viam*. Heu miseram hominum fallaciam, qua semper de virtutis operationibus conantur minuere, & aliquid promissis surripere! Aliter æmulus iustitiæ plus finiendo peragit, quam in choando proponit, omnia media odit, dum virtutum summam non attingit. Sic iustitiæ Sol non antea occidit, quam voti sui apices consumet, vt dicat moriturus consumatum est, nimirum, vt ait D. Leo serm. 4. de Pass. *Nil minus pertuli, quam me passurum esse prædixi.* Hinc Diu. Gaud. tract. 10. de manducatione agni affert illa Genes. 1. verba, nimirum. *Requieuit ab omnibus operibus suis, quæ cœperat Deus facere*: quæ ipse sic legit, & statim expendit aiens. *Caute loquitur scriptura non absolute dicens requieuisse Deum ab operibus suis; sed ab operibus, quæ cœperat Deus facere. Requies igitur Dei non laboris remedium; sed cœptorum finis est operum*. Nõ enim Deo digna requies, vbi non omnia quæ incepit facere consumauit, sic odit mediocritates. Sane strenue & impigre vitę cursum incepit Zaras dum præueniens fratrẽ ab vtero prætendit manum, qua purpurei pallij filum attigit, & inter progenitores Dei *Matt.* obtinuit numerari. Ait enim Matth. c. *Iudas genuit Phares, & Zaram de Thamar*. Sed cur à strenuo inceptore Zara genus non duxit Saluator? An quia tãdem primogenitus non fuit? Sed nec Iacob fuit primogenitus, & tamen ab illo genus duxit Dominus. Iacob, & Zara neuter primogenitus, vterque tamen ab vtero nititur primas rapere, vterque fratrem aggreditur; sed Zara quam præmisit manum iterum reuocauit, & liberum nascendi locum reliquit fratri. Iacob autem quam semel conseruit manum cum fratre, nunquã remisit, imo & nascens illum manu apprehensum retinere conatur non dimittens, sed consumans certamen. Ita pulchre notat Chrysost. hom. de Iacob *Chrysost* & Esau, dicens. *Interea certamen nec nascentibus defuit, dum maioris plantæ innixus Iacob, aut prior nasci desiderat, aut se victorem tali gestu demonstrat*. Non qui nouit incipere, sed qui nullo certamine nullis periculis retrotrahitur nascituro Deo prætẽdit carnem. Hinc

Leo. *Gaud.*

Isaias

Isai.26. Isaias cap. 26. *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deserti.* In petra deserti, teste Hieron. Lyra, & alijs designatur Ruth Moabitis; sed cur tam anxie Propheta petit, vt nascatur Christus ex Ruth? Nonne aliæ illustrissimæ erant fœminæ in Saluatoris propagine, cur vnius Ruth meminit, illaque anxie expostulat in Dei matrem? Fallor, nisi huius rei rationem innuat *Rup.* Rupert. lib. 2. in lib. Reg. c. 4. inquiens. *Orpha, & Ruth vtraque nurus fuerat Noemi: nam Orpha osculata est socrum ac reuersa, Ruth adhæsit socrui suæ: de cuius radice germinauit Dauid.* Quippe ambæ nurus socrum cœperunt sequi; sed Ruth ita ceptis adhæsit, vt nullis timoribus obiectis, nullis difficultatibus, nullis ærumnis, nec obiecta morte potuerit dimoueri. O quam pręstans hęc virtus in Saluatore! O quam decens quod Saluator huius sanguinem & mores referat; nulliis periculis impeditus, quominus consumet salutem ceptam. Hinc Seneca de Consol. ad Marcian. cap. 6. *Turpis est nauigij rector, cum gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuantia vela deseruit, permisit tempestati ratem. At ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare clauum tenentem & obnixum.* Præconium nulli cōueniens; nisi consumatori Christo.

Luc. 23. Et clamans voce magna Iesus ait. Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.

§. XXXI.

Is Patrem Deum inuocare audeat, qui operosis illum obligat obsequijs.

NObilis operarius Iesus post portatum pondus diei & æstus in vinea Domini excolenda, Patrem Deum confidenter inuocat, nequis otiosus & vagus homo de patre glorietur diuino. Prodigus ille filius Luc. 15. in se reuersus ad patrem decreuit recurrere. *Surgam, & ibo ad patrem meum:* sed quibus intendit patrem delinire, vt perditum filium admittat? Sane verbis illis, *fac me vnum ex mercenarijs tuis,* quandoquidem tunc filius Deo patri maxime placebit, si mercenariorum & operariorum more viriliter desudet, operosisque laboribus emat dici Dei filij? *Luc.15.* Ioann. 1. dicebat, *dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Vbi eleganter Chrysost. *Ioan.1. Chrysost* *Cur non dixit faciet eos filios Dei fieri? Vt ostenderet multa nobis opus esse diligentia.* Non qui otio indulget, non qui pigritans manus sub ascela abscondit, is filius Dei, is confidenter cœlestem patrem inuocat; sed qui in arena viriliter pugnet, qui manus spolijs inimicorum refert plenas. Ideo Psalm 28. clamabat vates *afferte Domino filij Dei.* *Ps.28.* Quibus expende quod non liceat filijs Dei accedere quin manus donis afferant onustas. Sic ibi pulchre Diuus Chrysol. serm. 10. *Videtis quia cœlestis pater sentit amorem donis, datis affectum.* *Chrysol.* *Et re vera, fratres, filium se esse nescit, qui authorem vitæ suæ non obsequijs placat, non deuincit cultu, muneribus non honorat.* Merito ficus illa apud Marc. c. 10. arefit, quæ adeuntem Dominum nullo fructu valuit recreare. Sed nec erat tēpus ficorum, vt videant filij Dei quam reprobabuntur si quo tempore exhibitis fructibus & operationibus non honorent patrem. Ita Orig. hom. 16. in Matth. *Propter quod hominibus dicit, quoscumque ad beatitudinem vocat: ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, arguens eos qui nolunt esse Dij, nec filij excelsi: vos autem sicut homines moriemini, quando enim secūdum hominem ambulamus nihil operamur nisi vt moriamur.* Et quidem patentissimum hoc discrimē inter filios Dei, & filios hominū, quod filij hominum nihil operantes moriuntur, atque eam subeunt mortem, qua nullum opus bonum appareat: verum Dei filij, quum moriuntur, tunc operum illustrium fructus referunt patri.

Mar.10. *Orig.*

§. XXXII.

Moribundus meminerit Deum non tam iudicem, quam patrem ſuum, quo ſecure & tute migrauit.

ECce Magiſter noſter in vltimis cõſtitutus, quem docet à nobis inuocandum, vt facile & ſecure viam intremus vniuerſæ carnis, ad cœlumque pernici euolem⁹ volatu. Pater, inquit, in manus tuas commendo ſpiritum meum; amat enim Deus vocari pater, non iudex formidari. Prodigo illi ad patrem reuertenti, & intimis præcordijs, dicenti, *Ibo ad patrem meum.* Lu cæ 15. occurrit feſtinus pater, in collum que eius incidit, & oſculatus eſt eum. Vbi acute Chryſol. ſerm. 2. *Pater viſo filio cooperit mox reatum: diſſimulat iudicem, qui magis vult implere genitorem.* Chryſol. Hoc Deus erga homines ambit, vt indulgentiſsimus pater habeatur, vt inuocetur pater: quo circa etiam cum prodigo & cum ſubſtantiæ diſsipatore diſsimulat iudicem, faſceque iudicis occultata totus effunditur in oſcula & amplexus patris. Id quod teſtatur D. Chryſoſt. hom. 16. ex varijs in Matt. locis ſic aiens. *Si conceperimus abinitio creati hominis cauſam, intelligemus, quia nimirum Deus ſe magis patrem voluit eſſe hominum, quam Dominum. Non enim dixit tantum modo faciamus hominem; ſed faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: ſimilari autem conuenit filijs ad patres ſuos, non autem ſeruis ad Dominos ſuos.* Sic innatum voluit eſſe hominibus, vt Deum haberẽt patrem, ſic curauit, vt homines in facto reſuo & Dominum & iudicem præterirent, ſolumque patrem agnoſcerẽt & patrem inuocarent, quaſi vel memi niſſe patris Dei ſufficeret, vt ſecure & tute reuolaremus in patriam. Nonne ille iam allatus prodigus dicebat, *ibo ad patrem meum?* Et quanta in illo bona cauſauit ſola hæc memoria diuini Patris? Ea expendit D. Tho. in Cat. *Qui poſtquam dixit ibo ad Patrem meum, quod ei attulit cuncta bona, non manſit ſed totum iter tranſiuit. Sequitur enim & ſurgens venit ad patrem ſuum.* O vos fœlices qui tantum obtinetis patrem! cui⁹ vel ſola memoria, vel ſola inuocatio ponit alas, vt ſecure & feſtine quod ad illum eſt iter conficiatur. Patrem dixit, & innumera excepit bona, & non amplius in malis manſit; ſed totum iter occior pertranſijt. D. Gregor. Niſſ. de orat. Dom. orat. 2. expendens quod Deus Pater noſter eſſe in cœlis dicatur ait. *Licebat tibi ſtatim eſſe in cœlo, vbi Deum patrem in mente ſumſeris.* Præteri Dominum, præteri iudicem voca Patrem Deum, & te iam reputa cœleſtem ingredi aulam. Fallor, niſi diuinus pater inuocatus nos faciat in cœleſtia leuitare, quippe inuocatus pater à filio prodigo illi occurrit, *& cecidit ſuper collum eius.* Proh Deus immortalis! Pater filij collum grauas? Acute Diu. Petrus Chryſol. ſerm. 3. inquit. *Cecidit ſuper collum, vt amoris onere onus tolleret peccatorum. Venite ad me, inquit, omnes qui laboratis & onerati eſtis. Tollite on⁹ meũ ſuper vos, quia leue eſt. Videtis quia filius iuuatur iſtius patris onere non grauatur.* Expendo illud; nimirum quia leue eſt, filius iuuatur iſtius patris onore, non grauatur, quandoquidem cœleſtis patris onus quia leue, leuitare facit filios & in alta euolare. Vtinam cœleſtem hunc parentem ſuſtineamus, quo grauedine peccatorum dimiſſa, in bona cœleſtia ſalubri & ſecura leuitate euolabimus.

Niſſ.

Chryſol.

Chryſoſ.

Thom.

Matth. 27. Ieſus autem iterum clamans voce magna emiſit ſpiritum.

§. XXXIII.

Chriſtus moriens in mortem victor inſultauit.

IAM diu inimica mors Saluatoris potentiam expauerat, iam ad ipſius vocem tremefacta difugerat, quippe vbi aggreſſa fuit Lazarum, ſuſtinuit pauens

uens Dominum increpantem & minantem, ait Ioann. cap. 11. *Iesus infremuit spiritu.* De quo D. Cyrill. lib. 9. c. 18. fatur. *Minas aduersum mortem fremitum appellant.* Enim vero vt Iesus vidit succubuisse amicum morti, vbi aspexit Lazarum à morte deuoratum in exarsit aduersus mortem, & fremēs & clamans illam minis prosecutus est. Quid plura? Non solum Christus Dominus, sel vel vmbra eius sanguinis Israeliticis liminibus perfusi accedētem mortem vehementer minitans increpauit. Id quod expendit Arnoldus Carnot. tract. 7. de Verbis Domini in Cruce sic aiens. *Hinc est, quod exterminator Angelus primogenita quæque Aegyptiorum percutiens, viso hoc signo à liminibus sanguine illitis quasi increpatus se cohibet, enecatisque Aegyptijs illæsi incolumesque manent, quorum latera frontemque cruoris huius consperso rubricauerat.* Expendo illud; quasi increpatus se cohibet. Etenim vmbra sanguinis Christi habet voces, quibus non cessat minis & increpationibus mortem insectari. Vnde cum ad extremum certamen ventum est, vbi cum morte conserendæ erant manus, iterum clamans voce magna expirauit, quasi iam diu morti minas factas tunc impleret mortem euiscerādo. Sane qui iratus in hostes dux illis insidias parauerat, cum insidiarum beneficio hostem habet in laqueis, tunc clamans irruit intrementes & pauidos. Sic Dominus insidias dum morti parat, apud iudices tacet, & silentio tegit suam fortitudinē, at vbi mortem habet in manibus aperto iam Marte præhaturus clamat insecuturus illam trementem & pauidam Fallor ni si huc respexit D. Athanas. dum sic depingit Dæmonem morienti Domino astantem. *Cedere igitur iam inde parabat, & tergum dare fugæ. Cernens enim Dominum & in cruce pendentem & mortem persequentem, in metu fuit.* Et quando visus est Dominus mortem persequi; nisi quando iam iam animam agens clamabat voce magna? Equidem vt clamare solent victores ab insidijs hostes pauidos & victos insectantes. Ita Euseb. lib. 4. de demonst. ca. 12. *Cum altius vocem emisisset solutus à corpore abijt, neutiquam expectans dum mors ad illum accederet; sed illam cunctatem & fugitantem ipse à tergo insequitur.* Sane & mors, & omnes aduersariæ potestates, & idolatria, & peccatum à primo cum Christo Domino congressu terga verterunt, & sese fugæ dabant, quæ ex tunc ipse Dominus victor insequebatur. Nonne de cohortibus Christum capturis dictum est, quod ad vocem illius, *ceciderunt retrorsum* Ioann. 19? Sed quid est quod retrorsum ceciderint, & in dorsis male haberent? An quia fugientes hostes iam victor Dominus insequebatur? Ita D. Aug. lib 2. de Mirab. scrip. cap 7. pōderans, quod Dagon ante arcam Domini iaceret dorso vulneratus ex 1. Reg. cap. 5. ait. *Spina dorsi eius truncata reperitur. Quod fugeret idolatria in aduentu Dominicæ legis monstrabat. Qui enim fugiunt percutienti dorsum dant.* Ita retrorsum percutiuntur Christi hostes, quod fugeret idolatria, & mors, quas victor insequebatur. Quod item sic clamans se filiū Dei ostenderit vide infra §. 36.

Cyril.

Arnol.

Aug.

Athan.

Euseb.

Text. Et ecce velum Templi scissum est in duas partes à summo vsque ad deorsum. Et terra mota est; & petræ scissæ sunt, & multa corpora sanctorum quæ dormierant surrexerunt, &c.

§. XXXIIII.

Creaturæ omnes vehementer commobantur in Deicidas.

CVR nocentissimos viros & Deicidas vniuersæ creaturæ non inferrent bellum? Credo, quod à Deo ipso compeditæ creaturæ intra ipsos naturæ carceres commouebātur perditionem minantes hominibus sceleſtis. Equidem Flaccus ille Israelitarū interfector iam scelerum pœnas dans, his solitarius discruciabatur mœstissimis

Phil. mis vocibus apud Philonem. *Horum facinorum pœnæ me manent sat scio, & diræ stant tanquam in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem.* Equidem sapienter & verè sceleſtus homo meditabatur flagitiorum vindices pœnas ſtare tanquam in carceribus, ibique commoueri, & violentis motibus monſtrare quam ſint promtæ ad properandum, quam anxiè feſtinarẽt, ſi vel obex rumperetur. Proh dolor! quales pœnæ vos manẽt, ò ſceleſtiſsimi Deicidæ! Nonne videtis quã diræ ſtant tanquam in carceribus creaturæ? quam intra carceres ipſos mouentur, vt obice rupto properent in perniciem veſtram? Papæ rebellarat
1. Reg. 17. 18. in patre Aſalon ille, & fugitiuum è bello terra à ſe depellit, mulus deſerit, arbor detinet, vt enecetur. Id quod ex
Chryſoſt. pendens D. Chryſoſt. inquit. *O nefandum meritũ parricidæ! Iniuriam patris non pugnantis gladius, non hoſtilis manus, non iaculantis ictus defendit; ſed vindicant ligna, arbor vlciſcitur, rami defendunt. Nec eſt vlla creatura, quæ non mota fuerit, cum ipſum ſenſerit moueri in authorem.* Iam nunc vide parricidæ Iſraëlis nefandum meritum, non gladius exeritur ad ſcelus vindicandũ, adhuc ſilet miles, & arma vacant, & fames non exit à triſtibus cauernis; ſed terra, ſed lapides, ſed cœlum; ſed mortis ipſius vectes vindicant; tantum ſcelus, & non eſt creatura, quæ mota nõ fuerit vt vidit parricidas Iudæos in authorem ſuum commoueri. Vnde me-
Leo. rito D. Leo ſerm. 4. cap. 4. hæc in Iudæos dicit. *Cum ad tantam diuinæ Maieſtatis inclinationem totius mundi compago quateretur. Cum facinus impium omnis ſui confuſione creatura damnaret, & manifeſtam in reos ſententiam elementa proferrent. Quis vobis animus Iudæi, quæ conſcientia fuit, quando & vos iudicium vniuerſitatis vrgebat, & reuocari ad ſe conſumato ſcelere impietas veſtra non poterat? Qualis confuſio vos opperuit? quæ cor veſtrum pœna ſuſcepit?* Libenter ſanctæ Brigittæ aſſentior, quæ ex Dei reuelatione affirmat, inter hæc, ipſa Iudæorum & carnificum præcordia vehementi & amariſſima triſtitia fuiſſe effecta. Vt liceat huc transferre verba à Beat. Chryſoſt. data in ſanctiſsimum Miletium moribundum. *Quis ait, ſuſtinuiſſet videre Beatum illum, extremum emittentem ſpiritum? Quis ſuſtinuiſſet videre illa ſupercilia oculorum deprimi, os que claudi & mandata edere nouiſsima? Quis hæc aſpiciens non à ſe diſceſſiſſet magnitudine calamitatis?* Orbis vidit vniuerſus, ipſi viderunt hoſtes, & omnes à ſe diſceſſerunt propter doloris magnitudinem.

§. XXXV.

A morte Domini mors deſpicitur & contemnitur ab omnibus.

VT creaturæ viderunt Dominum in Cruce moriẽtem iam pro mi nimo ducunt, ſi & ipſe morti dentur, & deſpecta morte ſeſe continuis & violentis motibus finire contendunt. Ita alibi datus Leo ſerm. 6. de Paſ. in- *Leo.* quiens. *Debebat hoc teſtimonium ſuo mundus authori, vt in occaſu conditoris ſui vellent vniuerſa finiri.* Iam qui om nibus tremendus erat finis & horribilis, ab omnibus deſpicitur & contemnitur, vt vident filium Dei in Cruce finiri. Nulla eſt creatura, quæ non audeat in mortem, vt dicat D. Baſil. *Deuorauit ipſum mors ignoräs, quapropter etiã vt vilis mors contemnitur, eam non amplius vt leonem timemus; ſed veluti leonis pellem conculcamus.* Perterrefaciebat quondam mors gigantes ſæculi, & ante illius horrorem ærea pectora ſoluebantur: at nunc vniuerſæ creaturæ cupiunt finiri, & totius mundi cõpagines amant diſſolui & eſſe cum Chriſto. Infirmi pueruli tenellæ virgines, quæ vel ad lacertæ aſpectum difugiunt pauidæ, tremendas mortis de- *Athan.* rident fauces. Hic D. Athan. de glorioſo mortis Chriſti triumpho agens mortis prædicat infirmitatem. *Quis enim cum leonem videt ludibrijs exagitari à pueris ignorat, vel mortuum eſſe, vel ſaltem omnibus viribus deſtitutum? Ita quoque à nemine ambigendũ mortẽ, quæ*

Baſil.

quæ à Christi fidelibus ludibrio habetur à Christo prædomitam esse eiusque luem ac vim corrumpendi extinctam. Quibus maximè ponderandum quod dicat mortem à pueris, à fidelibus Christi ludibrio haberi. Nec hoc nouum nec mirandum, quandoquidem vel sola Dominicæ mortis suspicio dedit antiquitus mortem pueris conculcandã. Nonne tres pueri erant, qui Dan. 3. ob patriam Israelitarum religionem conjecti sunt in ardentem fornacem? Sed cur pueri ex tunc sic mortem cõtemnunt, cur mors pueros verita fuit, illosque non ausa tangere, vehementer exhorruit? Pulchrè admodũ D. Chrysost. hom. 18. in 1. ad Cor. *Iã enim mors contemptui habebatur, cũ Christus esset venturus, & quemadmodum cum sol oriturus est, priusque radij erumpant, clara diei lux efficitur, iam cum Sol iustitiæ venturus esset, mors cessit. Quid hoc spectaculo esse posset illustrius? Quid hac victoria præstantius?* Tantum Dominica mors odorabatur, & iã inimica mors à pueris exsibilabatur, iam contẽptui & despectui habebatur. Adhuc ipse Chrisost. orat. de SS. Bernice & Prosdoce, memorans Iacobum & Heliã ad mortis periculum pertimescentes; deinde Paulum ad Philip. 1. dicentem *Cupio dissolui, & esse cum Christo*, sic loquitur. *Illis formidabile, huic melius: ac merito sane, olim enim mors ad inferos ducebat, nunc autem ad Christum mors transmittit.*

Dan. 3.

Chrysost.

§. XXXV.

A Cruce Domini mortificatio & mors ipsa amabilis & appetibilis.

NON miror quod vniuersæ creaturæ amẽt finiri, sesq; mille cõficiãt ictibus, cũ viderint in cruce defunctũ authorẽ vitæ. Nonne Elias mortẽ ab Iezabel inferendã expauescens per vastissimos errabat mõtes? Sic de illo 3. Reg. cap. 19. dicitur. *Timuit ergo Elias & surgens abijt.* Quid plura? Post mille exanthlatos labores, post largos decursus ad iuniperi radices dejectus, *petiuit animæ suæ vt moreretur.* Opræclarũ virũ mortẽ fugis, & vt iuniperi vmbrã nactus es mortẽ expetis? Quid modo in morte tibi placere potuit? Equidẽ eleganter Rup. lib. 5. in Reg. c. 10. ex arbore, ad quã Elias recurrit, venatur causam cur mortem appetiuerit mortis fugitiuus. *Confugit*, ait, *ad viuificũ crucis lignũ. Illic ambit mortẽ, illic festinat commori Christo.* Adeò vel vmbra crucis reddit amabilẽ & expetibilem mortem, vt possit ipsi placere illi, qui vehemẽter ab illa abhorrebat. Multi sunt Patres, qui in arcu illo smaragdino, qui in Apoc. Deũ vallabat, crucem, passionemque Domini cognoscunt, quod eo mihi plus arridet, quo sciam res horribiles & metuendas ab smaragdo reddi pulchras aspectuque delectabiles. Vnde vt fœdissimæ gladiatorum strages, vulnera tabo pluuereq; deturpata aspici possent ab Imperatoribus Romanis, hæc illi horrenda festa videbant smaragdinis speculis interpositis, vt author est Plinius. O vtinam Christiani Principes ob oculos sibi ponerẽt smaragdinum speculum, nimirum passionem Christi vel crucem. Equidem amassent mortem, & gratissimè aspicerent quamlibet mortificationem & abiectionem humilem. A D. Chrysost. non sine ingenij acumine vocatur crux *Philosophia Imperatorum*. Et quid hoc innuit? Est communissimum apud omnes triangulare vitrũ smaragdi æmulum: quod vocant lapidem philosophalem, quia ea Philosophiæ arte fabricatus est, qua si ob oculos ponatur, stercora & fœtida loca tali pulchritudine facit apparerè vestita, vt instar paradisi oculos spectantium alliciant. Ea est crucis philosophia, qua humillima quæque & horrida & squalentia, nimirum pœnitentiæ saccus, cinis, ieiunium dolor, lacrymæ, & similia sic afficiunt videntes, vt Imperatorum etiam animos ad se alliciant. Nec vllus erit, qui crucem Domini & passionẽ videat, cui dolor, abiectio, & mors ipsa non videatur amabilis & expetibilis. An huc reuocari posset Dauid in psalmis, dũ meminit *Benifici incantantis sapiẽter*? Sanè sapientissime quis vtitur Dominica passione, ad omnes sæculi ærumnas,

Rup.

3. Reg. 19.

nas, quas tortuosus peperit colubet, excantandas, vt faciles captu videantur. Sic D. Isidorus Pelu. lib. 4. epist. 79. de Domini doloribus loquitur. *Hisce quasi incantamentis quibusdam illatas vobis iniurias lenite atque cicurate; facile namque cedent ijs, qui hæc aduersus eas occinent.* Vt enim serpentuum feritas sapienti incantamento cicuratur, sic de dolorū Domini segete, omnes alios dolores excantabis, superabis. De hoc latiùs lib. 2. c. 4. §. 5.

Text. Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum viso terræmotu, & ijs quæ fiebant timuerunt valde dicentes. Verè filius Dei erat ille.

§. XXXVI.

Summa ommium rerum potestas, quæ filium Dei decebat penes crucifixum Iesum apparuit.

CVR velum tẽpli scinditur? Cur cœli luminaria recedũt? Cur omnia tenebris suffunduntur? Equidem in Thabor glorioſus dũ apparet Dominus inter Moysen, & Eliam ad vocem patris dicentis. *Hic est filius meus dilectus*, diffugiunt Moyses, & Elias, & discipuli timore quantiuntur. Cur id accidit? Prudenter D. Ambros. lib. 1. de Fide c. 5 hanc excogitat causam, nimirum ait. *Recesserunt seruuli, vt solus Dominus qui solus designabatur, filius videretur.* Modò item in cruce existens Dominus filius Dei publicatur à Centurione, & militibus astantibus; sed tunc filius Dei dicitur, cum velũ scinditur, cum luminaria clanduntur, cum omnia terrena decora nigris tenebris se abdunt, nã & hic quoq; diffugiunt seruuli, vt solus filius Dei Iesus appareat. Vt meritò dicat D. Athanas. de Incarn. Verbi Christi Domini cruxifixi gloriam expendens. *Corpus in crucem exaltauit, non tamen per hoc obscurus; sed illustris permanens in se ipso, & talia opera patrans, eaq; signa edens, quæ eum etiã eo tempore non hominẽ; sed Dei verbum declararunt.* In cruce erat Dominus, & tremore correptis seruulis, clariùs & patentiùs ipse filius videbatur & prædicabatur. Non enim à cruce ignominiam; sed eam rerum capiebat potestatẽ, quæ vnũ decebat vnigenitum patris. Nonne dicebat Dominus ad suos, *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra?* Sed quibus brachijs accepit hanc tantã potestatẽ? Sanè à crucis brachijs, ibi enim & cœlestia & terrestria omnia alterabat. Sic Anastas. Sinaita de rectis fidei dogm. lib. 4. fatus. *Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra, ac si manifestè diceret, authorem gloriæ istius crucẽ esse, & per crucem irrogatã mortem.* Dum clauis manus eius crucifiguntur, dum ligno adhæret ipse totus saucius eã præsefert potestatem in cœlo, & in terra, qua meritó filius Dei habeatur. Cur iã non exclamet D. Leo serm. 8. de Pas. dicatque? *O admirabilis potentia crucis! ò ineffabilis gloria Passionis, inqua & Tribunal Domini, & iudicium mundi, & potestas est crucifixi!* Quando crucifixus potestatẽ in cœlo, & in terra habuit? Quando homo â cruce cœli luminaribus eripuit lumen? Quando valuit elemẽta turbare? Hæc sanè nõ hominis; sed filij Dei, sed orbis hæredis opera sunt, vt vel his crucifixus debeat filio Dei publicari. Hinc D. Cyprian de duplici mart. inquit. *Quid homine mortuo contẽptius? Quis vel Cæsarẽ mortuũ metuat? Sed Christi morte quid efficacius? Velum templi scissum est, terra concussa, Sol medio die obtexit faciem suam: nunquam per omnem vitam magis declarauit potentiam suam.* Hæc ille.

Amb. *Athan.* *Sina.* *Leo.* *Cypr.* *Matth.*

§. XXXVII.

Signum diuinæ filiationis, ex verbis, ex voce.

MIraris à Centurione filiũ Dei in cruce fuisse agnitum, vnde ne ethnicus miles diuinam filiationem percaluit? An ex facie tabo pallore que fœdata? An ex capite spinis coronato? An ex manibus perforatis? Sanè facies,

facies, caput, & manus Esau erant, manus damnati cuiusuis hominis videbantur, vox autem Iacob, nimirum verum peccati supplantatorem filium Dei referebat. Pulchrè D. Bern. serm. 28. in Cant. *Vnde aduertit Centurio pulchritudinem crucifixi, & quod is sit filius Dei, qui cum iniquis reputatus est? Videns quod sic clamans spirasset, ait hic homo verè filius Dei erat. Ergo ad vocem credidit, ex voce cognouit filium Dei, non ex facie.* Equidem haud obscure diuinum refert originem vox: sæpè fallimus manibus, sæpè facie, at ex abundantia cordis os loquitur, nec vllus certior index inhabitantis Dei in nobis sumi potest, quàm lingua & vox perfectè moderata. Duo nomina habuit pater ille credentium. Primò vocatus Abram, & postmodum paucis additis dictus fuit Abraham. De quo Philo. lib. de Gigantibus. *Ea res magnum quid significat, priùs nomen Abram interpretatur pater sublimis, Abraham verò pater electus vocis.* Quid tunc mysterij? Quid magnum quod dicatur mutatus fuisse in patrem electum vocis? Ipse insinuat sic pergens. *Ergo mutatio nominis ex Abram in Abraham significat eum mutatum fuisse ex homine Philosopho in hominem sapientem & planè diuinum.* Quippe vbi electæ vocis dicitur quis, non homo vtcumque, non Philosophus quilibet; sed homo insignis est, homo planè diuinus. Non enim vox electa & perfectè moderata egreditur nisi ab eo, in quo inhabitat diuinitas. Dicebat aliquando Dominus suis discipulis. *Non estis vos qui loquimini; sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Vna lingua perfectè moderata refert Patrē diuinū, & præfert spiritum filij. Vnde eliciebat Rup. *O quam dulce, ò quam præclarum ea quæ loquimur talia esse, vt ea prudens auditor nequaquam dignetur ascribere nobis, dicatque, nō estis vos qui loquimini; sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Proh fœlix! quem sic lingua commendat, cuius vox non á tanto parente degenerē notat. Aquila ex visu probat filios; sed Deus ex verbis colligit qui respondeant diuino origini. Videat ergo quis quo ore inuocet patrem; os enim plenum verbis bonis, plenum dulcedine diuinam cognationem refert; verum os plenū dolis, plenum mendacijs & amaritudinibus genus indicat dæmoniorū. Vnde D. Greg. Niss. in Orat. Dom. orat. 2. inquit. *Cuius animus eiusmodi maculis & notis infectus & inustus est, si patrem inuocauerit, vter ei pater auscultabit? nimirum is qui cognatus est inuocanti; is autem non ille cœlestis; sed subterraneus est. Cuius enim signa proximæ cognationis gerit ille suam omnino cognationem agnoscit.* Hinc est, quod moribundus Dominus patrem inuocat, cui suum spiritum commendat, patrem, inquam, inuocat eo clamore magno, quo pro inimicis orauit, quo derelictorum causas egit, quo paradisum largitus est, & inde ex vocis signo manifestè pater eius cœlestis astantibus claruit. Sic ex voce diuinam in Iesu filiationem explorabat antiquus tentator, apud Matth. cap. 4. dicens. *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Expende illud, *dic vt fiant*. Etenim vbi Pater per filium, terrarum orbem condebat, ait textus, *dixitque Deus fiat lux, &c.* vt per verbum *fiat*, à Dei ore procedens vniuersa conderentur. Quo notato, Satanas similia suggerit verba Iesu, vt ex simili vocis sono, an filius diuini Patris sit exploret. Id caluit D. Pascas. lib. 3. inquiens. *Nouerat cæcus scripturarum inspector, Deum in principio dixisse, fiat, & sic omnia fecisse ex nihilo. Nec tamen intellexerat, quod hic esset illud verbum per quod pater cuncta crearat. Quod volens formidolosius explorare, persuasit eo tenore dicendum vt lapides panes fierent, quo didicerat Moysem literis mādasse, Deum vniuersa creasse.*

(?)

Ber. Niss. Phil. Matt. 4. Matt. 10 Rup.

CAPVT VI.

Lancea transfigitur, & ſepeiitur Dominus.

MOris erat in occaſu diei crucifixorum crura confringere, vt citiùs animam efflantes ſepelirentur eodem die. Sed propter honorem tanti Sabbati, in quo Dominus paſſus eſt crediderim aliquanto acceleratū fuiſſe crucifragium, vt citiùs deponerentur illo die. At diuini agni nullū erat os cōminuendū, & quia inuenerunt mortuū, miles lancea latus eius tranſuerberauit, quo vulnere ſanguis & aqua diſtincti m exiuit, vt videretur & notare tur ab Euāgeliſta Hinc Ioſeph ab Arimathia adit Pilatum, quouis timore depoſito, petit diuinum illud cadauer, quod ipſe Ioſeph, & Nicodemus deponentes de cruce inuolutum ſindone, curatumque aromatibus more gētium, nouo Sepulchro in lapide exciſo condunt. Interea Iudæi de licentia Præſidis cuſtodes adhibēt Sepulchro præcauentes reſurrectionis myſteriū, adeò nota erat omnibus reſurrectionis prædictio.

Ioan. 19. Ad Ieſum autē cum veniſſent, vt viderunt iam mortuum, non fregerunt eius crura; ſed vnus militū lancea latus eius aperuit.

§. I.

Ieſum mortuum etiam impij reuerentur.

PLacet quod noſter Barradas aſſerit in præſenti, nimirum quod Ethnici milites Dominum crucifixū reuerentes nō fregerunt eius crura cōtenti lateris traſuerberatione, ne fortè viuus deponeretur. Etenim quāuis cum mortuum putabant, non euidēs erat an penitus eſſet exanimis. O efficax effuſi ſanguinis teſtimoniū! Cuius vita ſuſpecta & inuiſa fuit impijs, eiuſdem mors honorata & reuerita. Quē viuentem illuſerunt, colaphis, ſputis, opprobrijs repleuerunt, nouis cruciatuum generibus affecerunt, eumdem mortuū venerantur & honorant impiſſimi carnifices. Et tempeſtas illa furentium quæ viuentis caput operuit & ſubmerſit, mortui talos attingere veretur. Id quod meditatur D. Cyprian. lib. de duplici mart. ſanguinis clariſſimum teſtimonium expendens his verbis. *Vita Domini plurimis fuit offendiculo, ipſis etiā cognatis ac fratribus fuit deteſtabilis cum dicerent illum in furorem verſum, ſed mors illius non ſolū pijs; ſed etiam impijs fuit admirabilis, nec alibi magis verum fuit, quod Dei virtus in infirmitate perficitur.* Proh Deus immortalis! Ea erat mortui Domini facies, eæ virtutes media in mortis caligine radiabant, quæ obcæcatū quēq; illuminarent. Ea vnguenta percuſſa Saluatoris arbor ſudabat, quæ ferocientium hominū, imò tygridum linirent animos. Matth. 26 comprehenſus fuit Ieſus, tunc diſcipuli *relicto eo fugerunt.* De quo D. Athan. hom. de ſemēte ait. *Fugerunt quidē à viuo, ſed ita vt pro eodem crucifixo mortem oppetant.* Adeo venerabilis fuit mors Chriſti omnib⁹, vt qui propter metum, eius viui ſocietatem cōtemſerunt; eiuſdē mortui curent fieri ſocii omni pauore contemto. Vnde rectè monet Chriſtianos D. Fulg. lib. 3. ad Traſimund. Regem c. 1. fatus *Cū increduli milites detrahere auſi non fuerint morienti, quidam nunc ſub Chriſtiani nominis fuco non metuunt derogare regnāti.* Proh nefas Chriſtianorum, qui nec mortuo, nec viuo Domino parcunt, nèc regnantem in cœlo pertimeſcunt, nec in Cruce reuerētur exanimem. *Cypr.* *Fulg.*

§. II.

Chriſtus Dominus promptius & auidius ſanguinem fudit, quàm rabidiſſimi hoſtes exquirebant.

MIratus ſum rabiem Iudæorum Chriſtū Dominū perſequentiū, qui

qui mille excogitatis vulneribus sanguinem exquirunt diuinum. Bis & ter Pilati prætorium Dominico sanguine rigant, dum flagellis totum candidissimi inuenis corpus deturpãt, dum spinis venerandum caput effodiunt. Et adhuc clamant, & expoſcunt crucem, vt largiores sint sanguine fontes, & totius corporis excitentur fibræ. Qui tamen sanguis diuini cordis intrauerat arcem vltimo in spiritu vitæ, hunc ipse ex se Dominus propria & supernaturali virtute vsus, post mortem per aperti lateris vulnus emittit, & quem crudelitas non exquireret ipse liberalior effudit. Id graui ponderatione D. Cyptian. notat de duplici mart. inquiens. *Quicquid resederat in corde sanguinis Dominus emisit.* Equidem nulla rabies à mortuo sanguinem educeret, & quem non eduxisset rabies, ipse potens Dominus libens emisit hostilem rabiem confundens. Huc voco illud sanctissimi Iobi facinus, quem cũm inferorum persequerentur furiæ, cũm hostis filios eius perimeret, substantiamque totam euerteret, ipse *scidit vestimenta sua.* Sed cur scidit? An vt homuncionesfaciunt in luctu? Absit hoc á sanctissimo viro. Accipite facinoris rationem ex D. Chryſost. hom. de Iob, & Abr. Vbi inquit. *Disrupit vestẽ non ingratus, neque indignam vocem emittens; sed insultans diabolo, & inexplebilem eius, qui omnia abstulerat, rapacitatem confundens. Vnam quam habebat vestem, & qua indutus erat disrupit ac deponit, gloriaturque contra tentantem ei ostendens, quod maiora illis sustinere queat.* Liceat modo parua componere magnis, & strenui militis ex facinore, Summi Imperatoris glorioſam cantare virtutem. Is diabolico furori insultans inexplebilem eorum, qui omnem sanguinem hauserant, rabiẽ confundit, dum paucas, quæ in cordis intimo remanserunt, guttas emisit gloriatus cõtra hostes eis ostendens quã longè illis auidior esset & promtior ad effundendum sanguinem pro hominibus, ne tota gens periret.

Cypr.

Iob. 1.

Chryſoſt.

§. III.

Puræ misericordiæ venæ seſe per lateris apertionem effundunt.

VIgilanti verbo putat D. Aug. dictum esse, quod lancea latus eius aperuit, non percussit, sed aperuit. *Vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur.* Sed cur necessum est nouum vitæ ostium aperiri? Nonne patebat os illud diuinum, ex quo verba vitæ æternæ scaturierunt? Ex quo Magdalena misericordiæ pelagus ebibit? ex quo fauos Christiani Sanſones perciperẽt? Sed proh dolor! felleum erat iam os illud, vos, o Iudæi, tantorum bonorũ fontem amaro in peccatores toxico repleuistis. Accipite Arnold. Carnot. de septem verbis Domini, vbi ponderat quod Iudæi sitienti Domino felleum acetum porrigerent, sic inquiens. *Peruersa mens carnaliũ sitis huius non intelligens Sacramentum, sancto ori amaritudinem applicat in calamo, & fonti misericordiæ venena propinãt.* Tale quid faciunt rabidissimi hostes generis humani, fontibus venena diffundunt, vt populẽtur vrbes. Crudeliores Iudæi vnũ, qui patebat mundo, misericordiæ fontem felleo veneno inficiũt. At viuidus vitæ fons vt oris felles gustauit alio diuertit melliſluos misericordiæ fluctus, & per ostiũ lateris, rotapientissima viscera diffundit. Non poteris ò Iudæe felle vel amaritudine vincere dulcedinis fontẽ, nimirum os Christi: sed esto illã venã pietatis amaricares & veneno inficeres, aliæ innumeræ aperiẽtur, vnde puræ misericordiæ manent. Id circo magnum os in latere lancea demostratur: de quo D. Ber. ſer. 7. in Psal. *Qui habitat* ita loquutus est. *Dominus meus Iesus post cætera inæstimabilis suæ erga me beneficia pietatis, etiã dextrũ sibi propter me, possus est latus fodi, quod videlicet nõ nisi de dextra mihi propirare vellet, non nisi in dextra locũ parare refugij.* Hinc D. Isid. Pelus. lib. 1. epist. 193. ponderans illud Iacobi, qui vt paternam benedictionem obtineret, hædinis pellibus manus & colli nuda contexit, sic de Christo

Aug.

Arnol.

Ber.

loquitur. *Nihil iam hædinum ac ſiniſtro latere dignum in natura reliquit; verum terrenis ipſius membris morte affectis, Patri perpetuæ ſalutis noſtræ fame flagranti, gratum cibum obtulit; nobiſque in ſeipſo, numquam eripiendam benedictionem, fontis in morem protulit.* Vbi puras miſericordiæ porrigit venas diſſimulatis felleis verbis, lateris apertionem pandit, qua omnes proſiliunt ſcaturigines pietatis. Fallor ſi huc non reſpexit D. Cyprian. ſerm. de Reſur. Chriſti, inquiens. *Ex hoc fonte lateris non ſolum ablutionis primæ vndas haurimus; ſed & compunctionis & lacrymarum perennes effluunt riui, miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus.* Ecce tibi ex ore diuino felle amariora verba in peccatores proſilient, infectum eſt os illud veneno, quis iam ſibi non cauebit vel à verbo aſpero, nimirum *ite maledicti in ignem æternum*; ſed ex fonte lateris, nil felleum, nil amarum manat; ſed miſericordiarum ſuauitas, & totius pietatis affectus. Quicquid ab hoc fonte ſcaturit dulce eſt, *Amb.* purũ eſt, ſalubre eſt: vt dicat D. Amb. ſerm. 3. in Pſal. 118. *Tunc in ligno compunctus eſt lancea, & exiuit de eo ſanguis, & aqua omni vnguento ſuauior, accepta Deo hoſtia per totum mundum odorem ſanctificationis effundẽs.* O quã puri miſericordiarum riui ex apertione lateris dimanãt! quàm dulces, quàm ſuaues! O fœlix qui ſe patulo huic fonti immerſerit, nil felleum; ſed ſuauiſſima quæq; ſecurus præguſtabit. Vnde *Aug.* D. Aug. in Manual. c. 23. inquit. *Longinus aperuit mihi latus Chriſti lancea, & ego intraui, & ibi requieſco ſecurus.* Nil quod timeam habeo vbi per apertum latus tota ſe effundunt viſcera miſericordiarum. O quanta cum inuidia patentem hunc miſericordiarũ fontem reſpicit diabolus! ſanè Iſaiæ 6 Se- *Iſai. 6.* raphin ſenis prædixit alis Deo adſtabãt *Ber.* qui vt ille alius igneo gladio paradiſum cuſtodiebat, ita extentis alis Deũ occultabant ne videretur á diabolo. Sed quid Dei occultabant? *Duabus, inquit, velabant faciem eius, & duabus velabant pedes, & duabus volabant.* Occultant Dei pedes, occultant diuiniſsimum caput, pectoris nihilominus fontẽ, ex quo ſcaturigines miſericordiarum, manifeſtum relinquunt & patulum, quo dæmonis inuidia in immenſum augeatur. Sic ſententiam finit D. Ber. ſerm. 5. in locum allatum. Porro duabus volant & mediam quaſi quandam longitudinem nudam, viſibilemque relinquunt. Longanimitatem dico Dei, & benignitatem ad pœnitentiam homines inuitantis. *Interim velatur caput, velantur pedes, vt medium eidem impio videndum, ſed ad inuidendum relinquatur.* Eu quam inuidit diabolus hominibus è medio pectore diuino, ſcaturiginem & dulceſcentem, & ſanantem.

§. IIII.

Triumphatori maximo Ieſu de ſpoliis comparatis pulcherrima adoleſcentula in ſponſam ſeligitur.

LIgneo tabernaculi clauo tranfoſſus Siſara dux fortiſsimus ſuo ſanguine obuolutus iacebat in Iahelis domo Iud. c. 5. Quid interea domeſtici *Iud. 5.* eius dicebant? Pulchrè vates Debora illorum meditationes ridet, dum inquit. *Per feneſtram reſpiciens vlulabat mater eius, & de cœnaculo loquebatur: cur moratur regredi currus eius? quare tardauerũt pedes quadrigarũ illius? Vna ſapientior cæteris vxoribus eius hæc ſocrui verba reſpondit. Forſitan nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarũ eligitur ei, &c.* Sic in Siſara duce vanè effutiunt, at veriſsimè hæc eadẽ implentur in Chriſto Ieſu ligno ſuffixo. Planè iacebat Summus Imperator in Cruce defunctus transfoſſi lancea lateris oſtiũ patulũ præferẽs: inter ea per hãc lateris apertã feneſtrã reſpiciẽs ò quã vlulabat mater eius! quæ halabat ſuſpiria! quos gemitus! iam dolorũ finem exoptans rediuiuũ Ieſum ſperans anxia dicebat, cur moratur regredi currus eius? Quare tardauerunt pedes quadrigarum illius? Cur tam longa datur nocendi licentia? Cur adeò protrahitur vulnerum dies? Sed matrẽ anxiã ſapiẽtiæ plena vox per docebat inquiẽs.

Nunc

Nunc diuidit spolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei. Hæc per lateris fenestram vide, hęc inde meditare ligno suffixi, & lancea transfossi Imperatoris facinora, quòd tunc diuidat spolia, quòd pulcherrimam fœminarum sibi in sponsam exquirat. Huc spectat
Rup. Rupert. lib. 2. de operibus Spiritus sancti, cap. 19. dicens. *De patefacto Christi latere sanguis, & aquæ sacramentum productum est, & exinde statim Ecclesia reformata. Nam statim vniuersa priscorum electorum, quantacumque ab origine mundi collecta fuerit apud inferos redemptionem suam spectans illo sanguine, & illa aqua emundata atque huic viro copulata est.* Ecce verè qui lancea transfigitur in cruce, dum sic transfigitur victor spolia diuidens, tenebrarũ potestates spolians, sibi electorum Ecclesiam sponsarum omnium pulcherrimam sumit. Vt dicat Tertul. lib. de anima, cap. 43. *De iniuria perinde lateris*
Tert. *vera mater viuentium figuratur Ecclesia.* O maxima Imperatorum triumphantium gloria Christus! Siste parum per triumphantium quadrigarum cursus, moriam in morte age, dum spolia à tartaro eripis, dum pulcherrima fœminarũ Ecclesia à latere tibi sistitur.
Aug. Pulchrius hoc depingat Augustl. *In habitu*, inquit, *iacentis, & dormientis is fecundus Adam inclinato capite in cruce dormiuit, & vnde ei formaretur coniux, quod de latere dormientis effluxit. O mors vnde mortui reuiuiscunt! Quid isto sanguine mundius? Quid vulnere isto salubrius?*

§. V.

Væ qui leui diligentia sine carnis maceratione volunt de magnis leuari criminibus.

ECce tibi fons patulus misericordiarum, nimirum diuinum latus, quo pientissima Dei viscera sese in homines diffundunt. Fons, inquam, manans sanguine, & aqua nobis proponitur ad lauacrum, vt iam discamus nostra lauare peccata. Sunt enim qui vt deicidia lauent, aqua, vt Pilatus, perfundant manus, hoc est, leuem & facilem diligentiam adhibeãt, omni contempta macerarione carnis, omni dimissa vitæ asperitate. Nescio an hi ad Moysis tempora pertinere possent, quando quidem christiana non agunt? Sanè de Christo Iesu ira loquitur Ioan. *Ioan 1.*
epist. 1 cap. 5. *Hic est qui venit per aquã* *ep. 5.*
& sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum; sed in aqua & sanguine. Vanus est qui aqua solùm inueteratas cupit peccatorum abstergere maculas, addat & sanguinem, nimirum vitę asperitatem, carnis macerationem, & sic stolam suam dealbabit in sanguine agni. Pulchrè Rupert lib. 2 de operib. Spiritus sanct. cap. 11. efficax sanguinis testimonium exaggerat aiens. *Quæ de latere Iesu fluxit aqua lauit nos, sed de socio sanguine aqua hanc virtutem obtinuit, vt posset lauare nos: nam sine sanguine aqua prodesse non poterat.* Non pro leui ducas à peccatis lauare, quando nec aqua à Christo adhibita sine sanguine nos lauaret. Ipse Iesus venit in sanguine & aqua lauans peccata, & tu quicquid sanguinis, quicquid doloris & pœnæ obliuiscens sic vis deleri peccata, quasi aquâ delet puluerẽ manus? Heu periculosa hominum fallacia! Huiusmodi erat ille diues purpuratus, qui iam erat in tormentis, & scelerum suorum pœnas vt deuitaret, has voces Abrahamo dabat. *Pater Abraham, mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Quid miser exposcis ad tantam pœnam euitandam? Memini ego legisse in Vitis Patrum, quòd quidam dæmon aëreus ne ad infernum descenderet, promiserat se continuo motu ascensurum scalam igneam à terra in cœlum pertingentem vsque in iudicij diem. Et tu pro tot torum tormentorum compensatione digito puta aqua madido petis lauari? Præclarè Abbas Cellens. lib. de *Luc. 15.* *Cellens.*
Panib. cap. 15. de huius diuitis soliditate fatur. *Sed parum petijt, & ideò fortè non impetrauit. Parum, inquam, petijt, quia non in aqua; sed in sanguine flamma infernalis extinguitur. Non enim leui & momentanea compunctione grauis culpa detegitur; sed eò vsque penetrare*

netrare debet vis doloris, quo vſque penetrauit iniquitas. Plenam itaque manum ſanguine Redemptoris non extremum digitum in aqua tinctum expoſcat conſcientia de grauibus confitentis, tingat digitum in locum clauorum, & mittat manum ſuam in latus Saluatoris, vt ſicut animam ſuam pro nobis poſuit moriendo ipſe Dominus; ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat confitendo, & pœnitendo. Fugiamus, ò Chriſti fideles, leuibus velle lauari, ſuſpectam habeamus pœnitentiam, quæ inſtar aquæ leuiter & momentaneè lauat. Sanguineas Chriſti flexuras, qui ſuo corpori inſculpi per aſperitatem vidit, is Deo probatur, quandoquidem, vt acutè notat Tertull. lib. de Pœnitentia. *Si qui vendunt priùs nummum quo paciſcuntur, examinant, ſcalptus, neve raſus, ne adulter etiam: Dominum credimus pœnitentiæ probationem priùs inire tantam nobis mercedem perennis vitæ conceſſurum.* Qui ergo ſine vlla ſciſſura raſus acceſſerit, vt Deo probabitur? Quã alius ille ſanctiſsimus Iob, dum ait: *Pecaui. Quid faciam tibi?* De quo D. Auguſt. lib. de vera & falſa pœnit. fatur. *Quaſi dicat; adeò doleo peccaſſe, quod non velim contra me te non vindicare. Quæro enim in me quid ſupplicij poſſim excogitare, quod tibi poſſit ſufficere.* Verè pœnitens, qui non leuibus aquæ guttulis volebat lauari, ſed & ſciſſuras, & aſperitates meditabatur. De hoc ſæpè aliàs.

Tert.

Aug.

Marc. 15. Venit Ioſeph ab Arimathia nobilis Decurio, qui & ipſe erat expectans Regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Ieſu, &c.

§. VI.

Nulli non ſalutaris mors Chriſti, vt decebat tanti Imperatoris natalitium.

QVantis gaudijs natalitia ſua celebrant Imperatores? Quot populares ludi? Quæ publicæ lætitiæ? Quã ſolemnes reorum indulgentiæ? Nec damnati ipſi carebant his diebus aliquali beneficio, quorum cadauera à crucibus depoſita mandabantur ſepulturæ. Meminit id Philo aduerſus Flaccum Iudæorum ruinam, ſic inquiens. *Atqui noui quoſdam iam crucifixos, inſtante tali feſto, de cruce depoſitos, & ad ſepulturam ex more cognatis redditos, quandoquidem decebat vel ad mortuos redire aliquem fructum ex Imperatoris natalibus.* Hæc ille & verè, & pulchrè, ſi ſummi Imperatoris Chriſti natalitia nouiſſet, quæ celebrata fuere in Cruce. Quorum fructus ad mortuos vſque pertingit, imò & ſanctorum animas apud inferos degentes exhilarauit, & damnatorum corpora aliquo affecit beneficio. Sic enim cauebat lex Deuteron. 21. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt: & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed in eadem die ſepelietur.* Cur quos fœdauerat cruce, honorabat ſepulchro? Nonne ibi reſpiciebatur Chriſtus? Equidem quia omnium Imperator Chriſtus deponendus à cruce, & glorioſo honorandus erat ſepulchro, ideò decuit, vt ad omnes crucifixos rediret aliquis fructus ex tanti Imperatoris natalitijs. Hinc Rupertus lib. 13. in Ioann. cap. 19. inquit. *O mirabile, & antiquum crucifixi huius conſilium, qui tanto antequam veniret, ita de ſepeliendo corpore ſuo dedit præceptum, vt profuerit omnibus crucifixis, ſcriptum pro ſe vno legis mandatum.* Quis à fructu Dominicæ mortis, & ſepulturæ vacuus exiſtet, vbi damnatorum corpora propterea honorantur?

Phil.

Deu. 21.

Rup.

§. VII.

In Chriſto Domino fundati quàm impauidi, & ſecuri aduerſus omnes mundi tempeſtates.

NON mediocris ponderationis eſt id quod Diuus Auguſtinus libro

libro 3. de Conſilijs, cap. 22. notat de Ioſeph, qui à Ioanne dicitur Diſcipulus occultus Ieſu propter metum Iudæorum, & à Marco inducitur adeò fortis & audax, vt furentium Iudæorum rabiem contemnens à Præſide diuinum expetierit cadauer. Ecce quem Iudæorum murmur paulò antè turbauerat, modò nec ipſorum furiæ exagitatæ tangunt. Vnde hoc infirmitatis & fortitudinis diſcrimen manauit? Fallor, ſi id non explicat D. *Max.* Maximus ſermone 6. de Paſſione, inquiens. *Legimus in Propheta, ſepulchrum patens eſt guttur eorum, ſi ergo ſepulchrum patens eſt guttur hominum, vide ne fortè Dominum Ioſeph non tam in ſepultura terrena poſuerit, quàm in monumento ſui pectoris collocarit.* Equidem iuſtus & nobilis vir Ieſum in ſuo pectore collocarat, quo fundatus firmiſsimo & ſtabili lapide, cur timeat furentes tempeſtates? Cur fortis & audax aduerſus omnes hoſtiles impetus non ſtabit? Non perdunt hominem tempeſtates, hoſtiles incurſus; ſed defectus fundamenti firmi & ſtabilis, vbi enim firmum tuo pectori inieceris fundamentum, nimirum lapidem Ieſum, omnia aude, mundiales omnes deride tempeſtates. Id quod apud Matthæum Dominus declarat duorum hominum ædificantium exemplo. Etenim ait cap. 7. de altero. *Qui* *Mat. 7.* *ædificauit domum ſuam ſupra petram, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit.* Non ita fœliciter euenit alteri, *Qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam, & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & erit ruina eius magna.* Quid ſapientius excogitari potuit, vt pateat, quòd detrimentoſus ſit vnus defectus fundamenti? Heu vbi arenarum theſauros reſpicis, quàm te aduerſitates omnes turbabunt; verùm ſi fundamentum ipſum angularem lapidem Ieſum habeas, quàm deſpicies mundiales tempeſtates! Pulchrè Diuus *Chryſoſ.* Chryſoſtomus, homilia quarta ad populum ait. *Vides, quòd non tentationum inflictus; ſed ædificantium ſtultitia ruinam fecit? Etenim illic pluuia, & hic pluuia, & illic flumina, & hic flumina, & illic ventorum incurſus, & hic idem, & ille ædificauit, & hic ædificauit, & eadem ædificatio, & eædem tentationes; ſed non idem finis, quia non idem fundamentum.* Tota ergo humanæ fœlicitatis ratio eſt fundamentum. Caue tibi à terra, caue ab arena, caue ne ſis labilibus his terrenorum bonis multùm fidens, quia etſi in cœlum vſque pertingat tua ædificatio, vel impiorum Iudæorum metu pauebis, vel ingruente tempeſtate lababis. Verùm vbi firmiſsimum Ieſu fundamentum intimis præcordijs collocaueris, omnia in tuto ſunt, in tempeſtates, in flumina, in ignem aude. Accipite Diuum Paulum, epiſt. 1. ad Corinthios, cap. 3. *1. ad Cor. 3.* de Ieſu fundamento ponendo ſic verba facientem. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Proh dolor! Vbi ignis probabit opera, qui ſuper fundamentum, & angularem lapidem Ieſum ſuperædificat ligna, fœnum, ſtipulas, peribit prorſus! Quid illi proderit tantum poſuiſſe fundamentum? Nonne ab ipſis fundamentis inflammabitur? Abſit, imò rectè addidit Paulus. *Si cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Expende illud, ipſe autem ſaluus erit, quippe fundamentum hoc ſemel intimis præcordijs poſitum, & ibi manens omnem arcebit ruinam, te in bonis operibus charitatis confirmans. Id acutò perdocet Arnoldus Carnotius, tractatu de ſeptem verbis Domini, ſic in- *Arnold.* quiens. *Etiam ipſos ſacramenta, & fidei muniunt ſigna, quos conſtat non quantũ expedit caſtis moribus conformari; ſed*

solitus fundamenti obtuitu, cui quoquomodo inhærent; nec statim propter ligna, & fœnum, quæ superponi à negligentibus vident: irruant dæmones in quoscumque carnales; sed reuerentur fundamentum, & disparent ad viuificum signum, nec temerè accedunt ad confectat.um sanguinis balsamo domum. Nota in primis illud, sed reuerentur fundamentũ, fundamentum, inquam, fœno & stipulis subiacens hostes etiam verentur, & fugiunt. Vtinam hinc disceremus summopere curare, hoc fundamentum, nempe Iesum, nostro pectore sepelire, quo nullam metuemus ruinã; nec ad vllos expauescemus incursus, sed religiosa audacia cuncta contemnemus pericula. Quam firmitatem nobis per Christum Dominum datam forsam notabat Sponsa, Cant. 1. dicens: *Botrus Cipri dilectus meus in vineis Engaddi.* Papè Engaddi ortum est à Gad, quæ vox plurimis significat Fortunam, quasi vellet Sponsa, quòd ideo venerit dilectus suus, vt volubiles humanæ fortunæ firmaret rotatus. Hinc monebat Dominus: *Estote prudentes sicut serpentes*, vt sicut serpens caput, sic nos Christum Dominum custodiamus, quo solo mundialium bonorum volatiles orbes firmabim⁹. Pulchrè Pascasius libro 4. in Threnos ait: *Coluber cùm vrgetur, periculis caput abscondit, & in orbem se colligit, obiecta reliqua parte corporis. Ita & membra Christi, caput, quod Christus est, custodiunt, & primatum obseruant.* Nota similitudinis elegantiam in illis verbis; *caput abscondit, & in orbem se colligit.* Capite enim suppositio, cui innititur, reliquum corporis in orbes notans, non metuit ictum in orbibus, dum caput illæsum manet. Sic nos supponamus nostrum caput, nempe Christum, huicque firmiter innitamus, supra quo nulli humanæ fortunæ orbes non firmantur, non exponi possunt sine timore aliquo. Vide suprà cap. 1. paragr. 7.

Cant. 1.

Pasc.

§. VIII.

Fœlix, cui frui datur communi thesauro salutis.

NOn sat est verbum diuinum mortem pro omnibus appetiisse, vt tu adipiscaris salutem; nisi quod omnium cõmune est, tibi acquiras. Enim verò publicum & commune ærarium etsi pro omnibus ciuibus stet, illis tamen solis proficuum est, à quibus accipitur in proprios vsus. Hinc eleganter monet Nazianzenus oratione 2. in Pascha. *Sic Ioseph Arimathæus sis ab eo, qui in crucem subtulit, corpus pete tuum fiat mundi piaculum.* Ne fidas in eo, quod communis est thesaurus, quòd in medio terræ positus, vt omnibus esse possit proficuus, adhuc cura, vt quod omnibus fiat, tuum fiat, & tibi in particulari detur eo frui. Hieremiæ cap. 11. sic dicitur. *Sermo qui factus est ad Hieremiam à Domino.* Quæ verba tractans Origenes homilia 6. inquit. *Hoc autem scire debemus, quia hæc est vtilitas credentium, si sermo ad singulos quosque fiat. Quid enim mihi prodest, si descendat in mundum, & ego ipsum non habeam? E diuerso autem etsi ad vniuersum mundum non veniat, & ego fuero similis Prophetarum, habeo illud.* Quocirca vnus ille homo erit fœlix, qui sibi ipse nouerit exquirere thesaurum mundi, qui quod commune omnibus est, fecerit suum, vt liceat ex communi mundi ærario viuere. Iam de nostro Ioseph aiebat Matthæus cap. 27. *Venit homo diues nomine Ioseph ab Arimathia* De quo B. Epiphan. oratione in rem præsentem eleganter differit his verbis. *Verè diues, vtramque enim Christi substantiam à Pilato dono acceperat. Verè diues, siquidem margaritam illam, quæ omnem pretij æstimationem excedit, secum asportare promeruerat. Verè diues, sacculum enim plenum gestabat, nempe ipsummet diuinitatis thesaurum. Quomodo enim is diues non dicatur, qui mundi vitam, & salutem adeptus fuerat? Quomodo Ioseph verè*

Naz.

Hier. 11

Mat. 27.

Epiph.

diues

diues non erat, qui illum dono acceperat, qui omnes nutrit, omniumque abſoluto imperio dominatur? Ecce vnde fœlicitates & diuitias Ioſeph enumerat, nimirum, quòd ipſe mundi vitam & ſalutem adeptus ſit, quod commune diuinitatis ærarium ſibi exquiſierit. O fœlix & diues ille, qui cõmunes mundi theſauros faciat ſuos, theſauros, inquam, in quibus diuitiæ aſſeruantur æternæ ſalutis.

Text. Pilatus autem mirabatur ſi iam obijſſet. Et accerſito Centurione, interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet. Et cũ cognouiſſet à Centurione, donauit corpus Ioſeph: Ioſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum inuoluit ſindone, & poſuit eum in monumento, quod erat exciſſum de petra, & aduoluit lapidem ad oſtium monumenti.

§. IX.

Chriſto Domino in ſepulchro dormiente & quieſcente, inimicæ omnes poteſtates deuaſtantur, perduntur.

PVlchrè D. Auguſt. ſepultum Ieſum cum dormiente componit, nec enim impigrior à ſepulchro exurget, quàm dormiens à lecto, nec ſepultus ſomno diſſolutus & deſidioſus ſtertit; ſed tunc mira patrat facinora, infernj clauſtra penetrat, dormientes à ſæculo illuminat, & ad vitam euocat. *Amb.* Sanè D. Ambroſ. epiſt. 60. vbi agit de ſancto Acholio, ſic inquit. *Eſt etiam Sanctorum ſomnus operarius, ſecundum quod ſcriptũ eſt, ego dormio, & cor meum vigilat, ſecundum quod Iacob ſanctus diuina dormiens videbat myſteria, quæ vigilans non videbat, de cœlo ad terras aerem præuium Sanctis, reſpicientem Dominum, & pollicentem terræ eius poſſeſſionem. Itaque breui ſomno dormiens impetrauit, quod magno labore poſtea acquiſiuit.* Quid pulchrius in ſomno Ieſu excogitari potuit? Erat quies illius, & ſomnus in ſepulchro maximè operarius. Tunc diuina perficiebat myſteria, quæ per totam vitam largis initiauerunt vigilijs. De cœlo ad terras, imò ad tartara aerē replebat Angelis, electorum animas inuiſebat, & viuētium terrę poſſeſsionem non pollicebatur, ſed dabat; adeò, vt breui ſomno dormiens perfecerit, quod magno labore acquiſiuerat. Huc ſpectauit D. Gaud. *Gaud.* ſerm. 10. vbi probans Deum neſcire à magnis facinorib⁹ ceſſare, & requieſcere, inquit. *Requieuit planè Dei filius ab omnibus operibus ſuis, quæ cœperat Deus facere, quando conſumatis mirabilibus vniuerſis, & impleto ſexto die, omni opere paſſionis, die ſeptimo, id eſt, die Sabbati requieuit ſepultus. Sed quoniam Dei operoſa quies eſt, ipſa quies otioſa eſſe non potuit, nam corpore in ſepulchro depoſito, diuinitas cum anima hominis ad inferna deſcendens vocauit de locis ſuis animas Sanctorum.* Qui ſomnus operoſior? Quæ quies inquietior? in qua Dominus omni feriatus opere, mortali ſepultus ſomno æreos muros expugnat, ferreos vectes confringit, & ſæcularium carcerum portas, vbi aſſeruabantur fideles, prorſus euertit? Pulchrè D. Epiphan. in præſenti expendit illa Pſalmi 23. verba, quibus putat turbari *Pſal 23.* inferorũ poteſtates à ſepulto & quieſcente Domino, nimirum, *Tollite portas, principes, veſtras.* Ipſi, ipſi refugi ſpiritus, ipſi rebelles iubentur ſuā permitiē negotiari, Domino quieſcente. *Epiph.* *Non quaſi Dominus* (ait Epiph.) *qui hic præſtò eſt clauſis ianuis ſi vellet ingredi non queat, verùm, quia vobis fugitiuis ſeruis æternarũ portarum ſublationem, comminutionem imperare mauult, quàm per ſe ipſum eas aperire.* O verè potens quies Dominica! ò ceſſatio operis facinoribus plena! Quieſcit ſanè Dominus ab omni opere quod patrarat, & qui lutum fecit, vt viſum reſtitueret cæco, qui manus & pedes clauis perterebran-

terebrantibus dedit, modo manus de negans mortis cõfringendis portis sic dormit sic quiescit, sic ab opere cessat, vt hostiles potestates propriam ipsarum ruinam & stragem efficere compellat. Memini, Sansonem, qui dum morti occũbit hostes perimit: de quo
Amb. Amb. Epist. 70. *Videtur*, inquit, *ad aduersariorum exitium magis captus, quam quo ipse deiectior fieret aut minor esset. Non est enim se expertus inferiorem, cuius sepultura præstantior, quam potentia fuit.* Sanc hoc Christo Domino optime conuenit, cuius absque dubio sepultura præstantior, quam potentia brachij carnei eius videbatur, quando quidem eius brachij potestas in miraculis patrandis ipsa operabatur, ipsa lutum faciebat, ipsa peregrinabatur, ipsa crucem subibat, doloresque vt vinceret accipiebat. Verum ipsius sepultura adeo præstans ostenditur quo ad nos, vt quiescente Domino, imo dormiente ab omnique feriato opere hostiles muri quaterentur, claustra inferni patefierent, ipsique rebelles hostes illius victorias & triumphos meditarentur. Quod miratur D Max. hom. 1. de Resurr, inquit. *Quis est iste, qui intra auidos ructus assumi potest, consumi non potest? Cibus est, corruptio non est? Traditur perditionis profundo, & seruatur ipsius mortis beneficio?* Mors ipsa, & truculentissimi hostes occupantur in parãdo Christi triumpho dum ipse dormit & quiescit in sepulchro.
Max.

§. X.

Iustorum quies & somnus magnis facinoribus plenus.

QVietem & dormitionem Christi Domini adhuc sequitur myrrha & aloes, & sepultum Iesum adhuc tenent ligamina. Sic enim ait Ioan. cap. 19. *Ligauerunt eum linteis cum aromatibus*, vt innuerẽt qualis futura erat Christianorum quies, nimirum quæ laborum Christi odorem exhalet. Ita Diu. Amb. monet in Exortat. ad Virg. *Dormiat caro tua vigilet fides, dormiãt illecebræ corporis, vigilet cordis prudentia, membra tua redoleant crucem Christi, & sepulturæ odorem.* Multi quietem exoptant, & cupiunt in Domino obdormire; sed nollent se in hanc quietẽ & dormitionem condire. Delectamẽ tum sancti somni expetunt quo audiunt iustos viros frui; sed respuunt mortificationis myrrham. Igitur qui sapiens est dormiat quidem & requiescat; sed ita vt inquiete æmuletur Dominicam sepulturam, madeat myrrhę amaritudinibus, perfundatut mortificationis vnguentis, non enim aliter quies & somn⁹ sanctorum obtinetur. De Apostolis in Thabor cum Domino existentibus dicit Luc. cap. 21. *Quod grauati erant somno.* Vbi D. Ans. inquit. *Non simpliciter dormire; sed somno grauari dicuntur, quia non sine pondere laboris agitur huiusmodi dormitio. Sancti enim viri, qui á mundi operibus non torpore, sed virtute sopiuntur, laboriosius dormiunt, quam vigilare potuerunt, quia in eo quod actiones huius sæculi deferentes superant robusto conflictu quotidie contra se ipsos pugnant.* Hæccine est in sanctis viris quies & somnus, nõ in quo sternant; sed in quo pugnent, in quo sepulchrali Christi Domini vnguento perfusi luctas subeant, & victorias obtineant.
Luc. 21. Ans.
Ioan. 19.
Amb.

§. XI

Humilitate Dominus contrarias potestates debellauit.

SCandunt Imperatores mœnia, vt triumphis coruscent, bellicoque ardore correpti erubescunt videri alio, quam inter hostilium murorũ pinnas in eminentium turrium cacuminibus Quam aliter Summus Imperator Iesus suos instituit triumphos, non per mœnium altissima conspicuus, sed per subterraneos cuniculos obscurus, non arduus & sublimis; sed humilis vsque ad inferos penetrans & tenebrosa loca sua præsentia illustrans. Proh Christiana humilitas vnica principum tenebrarum deuastatrix! Apud Matth. Dæmoniaci

moniaci illi, qui sepulchra mortuorũ incolebant, hanc vnam Iesu humilitatem & expauebant maximam, & deprecabantur, vt sibi exitialem, dum dicunt. *Quid nobis & tibi Iesu fili Dei? venisti ante tempus torquere nos.* Quæ verba acute pensat Chrysol. serm. 16. *Quid Dæmones clamauerint audiamus. Quid nobis & tibi fili Dei? hoc est dicere, vitæ author, quid tibi cum mortuis? Habitator cœli, quid tibi cum sepulchris? Odor paradisi, quid tibi cum fœtore? Quos cœlo deiecisti permitte in habitare nos vel sepulchra, etsi nos persecutione tanta digni sumus, tu tanta non es dignus iniuria.* Sane humilitas summa erat, quod habitator cœli, quod author vitæ, quod odor paradisi horrenda mortis limina intraret quod sepulchralia, quod nigros inferorum carceres lustraret; sed qui posset cœlestib⁹ de muris conspicuus hostes conterere, captiuos eripere, maluit humilis descensus virtute triumphos cumulare. Sic cum illum aderitur hostis in deserto, aduersus superbientis Angeli tellum humilitatem in primis obijcit hominis. Etenim vbi elle ait, *dic vt lapides isti panes fiant*, continuo respondit, *non in solo pane viuit homo.* Cur hominis meminit infirmitatem? Cur non magis exerta diuinitatis potentia hostem confundit faciens ex lapidibus panem? Grauissime D. Leo serm. 2. de Quadrag. ait. Poterat quidem istud omnipotens, & facile erat, vt ad creatoris imperium, inquam iuberetur species cuius libet generis creatura transiret; sicut quum voluit in conuiuio nuptiali aquam mutauit in vinum: *Sed hoc magis salutiferis dispensationibus cõgruebat, vt nequissimi hostis astutia, non potentia deitatis, sed humilitatis mysterio vinceretur.* Totum Christi duellum, tota Christiana victoria, vnis humilitatis armis peragitur, quid magis humile & abiectum conditori cœli, quam obscuros tyrannorum carceres visitare? sed superbiæ princeps hac triumphatoris humilitate penitus deuastatur, eiusque carceres vacuantur. Inuincibilis ille Dei athleta Iob videte, qualiter se in prælium accingerit cap. 1. *Tonso capite corruens in terram adorauit.* Ibi eleganter Origin. lib. 1. *Prostratus*, inquit, *orauit Dominum Iob, prostratus deijcit Diabolum, altum humiliauit, exaltatum supplantauit, confundit fortem, deformauit elatum. Super hæc autem omnia formam ostendit eius, qui de cœlo venit, qui vt granum tritici in terram cadens Diabolum deiecit, & fortem alligauit.* Hinc est, quod Saluator hanc in primis virtutem cupit adisci, dum Matt. 11. ait. *Discite á me, quia mitis sum & humilis corde.* Vbi Diuus Leo sermone 3. de Nat. dicit. *Formam nobis suæ mansuetudinis insinuans ea nos virtute imbuit, qua redemit.* Quod si Deus per humilitatem triumphauit; quæ est hominum vanitas, qui abiecta humilitate volunt ad gloriam peruenire? Deniq stultus erit, qui iam voluerit in magnis ambulare, cum summ Rex inferorum ima per ambulet eum sane liberaturus, qui humilitatis nota fuerit decoratus. Vnde Paulus ad Philippens. 3. ait. *Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Expende quod corpus expectat reformatoris manus, videlicet, *corpus humilitatis nostræ.* Quo circa Diuus Bernard. serm. 2. in cap. 6. Isaiæ fatur. *Te si fueris corpus humilitatis, reformabit idem artifex qui formauit. Illam si non despis præstolaberis manum, vt quod fecit ipsa reficiat.* Sic humilitas conciliat Saluatoris manũ, sic Saluator humilitate aére as detriumphat potestates, & captiuos homines in libertatem filiorum Dei asserit. Hinc non absre puto id quod Petrus Dam. obseruauit de humilitatis præstãtia, & superbiæ damnis. Is enim Epist. 114. sic fatur. *Non nulli à pueris in religionis ordine constituti, sola in obediẽtia superbiæ mixta depereunt, cum in sæculo plurimi post immanium criminum perpetrata flagitia per humilitatis studium indulgentiã promereantur.* Quod vt exemplis fiat manifestum proponit oboculos Dauidis & Saulis pœnitentiam post peccatum. Saul namque totam confessus est culpam, dum ait, *peccaui.* In super Samuelis orationes pro se exquisiuit, illumque valde obsecrauit, vt pro se oraret; Dauid solum dixit;

Chrysol. *Leo.* *Iob. 1.* *Mat. 11.* *Leo.* *Bern.*

dixit; peccaui, & ſtatim hic Deo acceptus eſt; ille repulſus manſit. Quæ diſcriminis ratio? *Ille ſcelus inobedientiæ ſpiritu ſuperbiæ parui pendens nequaquam pleno corde pœnituit: hic autem pauca quidem protulit, ſed eius viſcera diuini timoris gladio transfixa, veri luctus amaritudo repleuit.* Eu ſuperbiæ ſpiritus quos triumphos fædas! O humilitas victoriarum mater egregia.

§. XII.

Ad Chriſti Domini præſentiam res hominum aduerſus Dæmones potenter promouentur.

NOuiſti Diaboli tyrannidem in vniuerſos filios Adam, nemo erat licet ſanctiſsimus, licet omni præditus virtute, qui egreſſus de mundo nigro in carcere non teneretur captiuus. Ibi vniuerſus ſanctorum Patrum exercitus claudebatur, ibi captiuitatem ſuam in principum tenebrarum ditione experiebantur. Sed ecce tibi ubi Chriſti Domini anima triumphatrix cæca illa penetrauit loca, captiuitas euanuit, tyranni terrore franguntur, & hominum piæ mētes victrici voce incipiūt exſibilare tyrannos. Quid? Ingreſſus Dominus ſanctos ſtatim à carcere eduxit? Illo ne à loco in Sionis arcem tranſmiſit? Minime gentium, eodem manentes in loco eiſdem terræ parietibus clauſi, ſub eiſdem inferorum repagulis manentes per integrum triduum mortis ad ſolam præſentiam Chriſti ſic eorum res mutantur, vt non vincti; ſed carcerarij, non captiui; ſed victores exiſtant nigrarum poteſtatum. O quam promouentur res humanæ vel ſola Ieſu præſentia ſalutari! Matth. c. 8. dicit. *Et cum veniſſet Ieſus transfretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes Dæmonia de monumentis exeuntes.* Ea erat Dæmonij in miſeros homines tyrannis & crudelitas, vt viuos in ſepulchris reconderet & inter fœtentia cadauera opprimeret. At vix Dominus regionem illam ſua præſentia decorat, & exeunt monumētis duo Dæmonia habentes, & occurrunt Ieſu, Sed cur ad Ieſum veniunt hoſtes Ieſu? Cur ad vitam recurrunt, quorum cum mortuis amica erat conuerſatio? Notanter dixit, *duo habentes Dæmonia*, non iam Dæmonia habebant hominem; ſed habebantur. Habitabat paulo ante Dæmon in hominibus illis tanquam poſſeſſor; ſed vbi Chriſtus Dominus regionem attigit, vt captiuus habitabat, & qui ſepulchris clauſi à tanto habebantur tyranno, iam de præſentia Saluatoris fulti, egreſſi è ſepulchro Dæmonia habentes, illa ad Chriſti pedes præſentabant. Rem attigit pulchris verbis Diuus Petrus Chryſol. ſerm. 16. fatus. *Ad præſentiam Chriſti homines exeunt de monumentis, & verſavice captiuos ferunt, à quibus fuerant captiuati, ſiſtunt pœnis quorum cruciatibus torquebantur, aptant ad ſententiam, a quibus addicti fuerant ſepulchris.* Vidiſti aliquando hinc inde duos luctaturos concurrere, ſeſe hoſtiliter amplexantur, ſeſe rotant, tandem ambo in terra proſternuntur, qui ſuperior exiſtit alterum inter brachia habitum miſerere comprimit & affligit: interea afflicto accedit familiaris, cuius præſentia confirmatus hoſtem ſibi ſuperiorem vehementer brachijs ſtringit, & ad terram deiecit, quo ipſe ſuperior exiſtit & victoriam canit. Res eadem videtur ſpectari, in arena ambo apparent, ambo interſe implicati, & vterque alterius inter brachia; ſed qui habebat habetur, qui tenebat tenebatur, & ille qui opprimebatur, habet oppreſſorem oppreſſum, & tyrannum captiuum. Id Diuus Syneſius in elogio Anyſij meditatur, cum tanti ducis victoriam à Barbaris reportatam ſic memorat. *Celeriter vbique locorum Anyſius eſt, vincit autem quocumque adfuerit. Vtinam poſſem videre ſpoliorum acerruum, & prædam mancipiorum Barbaricorum, atque eum, qui nuper Dominus erat viciſſim alijs ſeruientē.* Sed procul ſint Imperatorum victoriæ, vnus Chriſtus Dominus inter omnes victor apparet, qui vbique locorum celeriter eſt, ſiue in cœlis, ſiue in terris, ſiue apud inferos,

Matt. 8.

Chryſol.

Syneſ.

inferos, & quocumque astat vincit, cuius ad præsentiam sic militaris mutatur alea, vt eodem in loco, eodem in congressu siue amplexu, qui modo captiuus à fero Domino tenebatur, iam ipse Dominus teneat ipsos captiuos tyrannos, & qui nuper Dominus erat, & rector tenebrarum, iam miserum mancipium eodem sub stabulo agat. Plane id nouerat Dauid Psalm. 30. cum ait. *Eripe me de manu inimicorum meorum, & â persequentibus me.* Et quibus armis petit liberari? *Ostende faciem tuam super seruum tuum.* Vna Dei facialis præsentia sufficit pro mille armatorum phallangibus, vt res hominum promoueantur. Athanas. in Cat. Gre. *Postulo vt in præsenti quoque ab hostibus eripiar. Hic autem mihi colus salutis modus est, si mihi faciem ostenderis.* Ad faciē enim tanti redemtoris non possunt, non meliorari res humanæ.

LIBER

LIBER QVINTVS.

DE GLORIOSÆ RESVRRECTIONIS DOMINI MYSTERIIS.

IAM Crucis tabula nos in ſalutis portum deducit, vbi poſt labiles fluctus auditur vox ſuper firmamētum, poſt ventorum rabiem zephir' ſuaue quid immurmurat, poſt bellum pax alma ſonat, poſt luctum iubilum, poſt mortem vita iterum introducitur. Iam genus humanum profundiſsimo mortis abyſſu immerſum caput extollit, dum noſtrum caput Chriſtus Ieſus à morte in vitam, ab ignominia in gloriam, ab inferis euolat in ſublime. Iam luminare omnium maximum Deus de Deo, & lumen de lumine datum nobis eſt, in tempora, & annos, & dies, in dies, inquam, qui vt à nouo lumine facti ſunt, ſic noua nos perfundunt lætitia.

CAPVT I.

De Chriſto Domino reſurgente.

QVamlibet noctem artificialem cōmuniter in duas diuidimus naturales: ita vt nox quæ incipit à veſpera vſque ad mediā noctem, ſit nox vnius diei, & à media nocte vſque ad mane ſit nox alterius. Quò facilè intelligitur, quòd Dominus fuerit in ſepulchro tribus diebus, & tribus noctibus, cùm ibi fuerit nocte feriæ ſextæ, quæ eſt à veſpera vſque ad mediam noctem, & tota nocte Sabbati, & nocte Dominici diei, nimirum à media nocte vſque ad mane. Quo illucēſcente, glorioſo fidelium, & Angelorum conſpectu ſtipatus exercitu, egreditur viuus Dominus è ſepulchro, matrique amantiſsimæ ſiſtitur. Interea ſtupefaciens Angelus ſepulchri cuſtodias, terræ motu præmiſſo, ingentem lapidem reuoluit, vt matutinas exploratrices fœminas certiores redderet de Crucifixi vita. It fama ad Diſcipulos: accurrunt Petrus, & Ioannes, vident inane ſepulchrum, & linteamina poſita in ſignum rediuiui Magiſtri.

Marci. 16. Et cùm tranſiſſet Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum: Et valde mane vna Sabbatorum veniunt ad monumentum, orto iam Sole.

§. I.

§. I.

Æternùm duraturam vitam assumens Dominus in luce diei exsurgit à tumulo.

RECTÈ Marcus historiam Resurgentis aggressus incipit ab aurora diei, quæ prima erat Sabbati, quasi simul notaret, quòd ex tunc, & non antea totũ resurrectionis peractum fuerit negotium. Etenim quando mortalem hanc, & defectibilem vitam Dominus subiuit, natus fuit nocte, vt vel à tẽporis obscuritate properantis mortis caliginem præsagiret. Verùm nunc minimè peritura vitam resumens, illucescẽte aurora rediuiuus coruscat. Potuit namq; nobilis ille luctator Iacob apud se nocturnis tenebris detinere liberatorem suum; sed ascendente aurora, confecta lucta radians exsurgit Dominus, & liberator noster ex sepulchro nunquam deinceps moriturus. *Greg.* Equidem rectè monebat D. Gregor. lib. 2. Moral. c. 2. dicens: *A qualitate temporis finis actionis exprimitur. Hinc est, quòd Salomon, qui sapientiam non perseueraturus accepit, in somnis hanc, & nocte accepisse describitur.* Plus quàm Salomon hic, vbi æternùm duraturam gloriam induit, non tenebris nocturnis, sed lucido & coruscо mane regionem viuentium intrat. Hinc meritò sponsa illa fœlix, quæ indissolubili vinculo copulabatur Deo, illũ noctu quærens non inuenit. *Cant. 3.* *Quæsiuit*, ait, *per noctes, & non inuenit.* Cur noctu quærens inueniret, quem sibi insolubili copularat vinculo? Rectè Aponius lib. 5. *Apon.* in Cant. inquit. *Licèt laborem quærendo impendat, non tamen inuenit quem requirit, nisi illuxerit dies. Nihil enim legimus in principio dum ornatur fabrica mundi, Dominum operatum in nocte, sed lux per lucem, in luce diei omnia condidisse monstratur.* Et sanè quando nondum mors intrauerat in mundũ, quando duratura sæculi fundamenta iaciebantur, quãdo Deus nihil non immortale meditabatur, omnia in luce fiebant, & in tenebris factum est nihil. An Deus in principio interitum & corruptionem intendebat? Pulchrè respondet D. Greg. Nissen. orat. 3. de resurr. *Nissen.* *At vanum id consilium, ineptum propositũ, & absurda fuisset intentio, ac vehementer sane indigna res est, talem cogitationem ad Deum referre. Puerulis enim hac ratione assimilatur studiosè ædificantibus, & celeriter structuram soluentibus. Contrarium autem prorsus edocti sumus, quoniam eum, quem primum finxit, immortalem creauit.* Hinc meritò cauit nihil in tenebris; sed omnia in luce parturire, vtpotè qui nihil mortale meditabatur. Vnde magno mysterij pondere eadem dies, quæ mundum nascentem suscepit, electa est, vt videret resurgentem, sic canente Sedulio lib. 4. carm.

Cœperat interea post tristia Sabbata fœlix
Irradiare dies, culmen qui numinis altis
A Domino dominante trahit, primusque videre
Promeruit nasci mundum, atque resurgere Christum.

Vt eadem lux eamdem nascentiũ primò, & iterum per Christum renascentium immortalitatem declaret, & primi Dei consilij immortale quid meditantis, nunc in resurrectione instaurati testis fieret. Huc spectat Chrysol. serm. *Chrysol.* 79. expendens illud, nimirum, *Valde mane vna Sabbatorum.* Quid vna Sabbatorum valde mane? *Bene vna*, ait ille, *quia resurrectionis dies alteram nescit, resurgentiũ lux mori non potest, lux, quæ mortem delet, nescit extingui.* Ecce tibi à lucescenti die, & clara luce præsagium perpetuitatis desumitur. O fœlix, qui in luce vitam instituerit suam! illum monet Apostolus ad Ephes. 5. *Ad Eph. 5.* *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.* Vbi eleganter Nazianz. orat. in sanctum Bapt. explicat, *Et illucescet tibi Christus peccati noctem discutiens, quandoquidem in nocte spes mala, vt testatur Isaias, ac mane accipi conducibilius est.* Quocirca ma- *Naz.*

ne exſurgit Ieſus, vt bonas ſuorum ſpes impleat, vt æternùm duraturam vitam poſt reſurrectionē præfiguret. Non me tempero quin hic adſcribam illud Pſalmi 91. nimirum. *Dominus regnauit, decorem indutus eſt, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* Bis ibi dicitur Dominus indutus fuiſſe, nimirum primò vbi decoris plenam virgineam induit carnem in Maria: ſecundò vbi fortiter è ſepulchro rediuiuus ſurrexit. At in primis indumento non dicitur ſe præcinxiſſe; ſolent enim qui ſtatim deponendas veſtes induunt, minimè illas præcingere: verùm qui veſtes induunt, non vt deponāt, ſed vt illis conſpicui integrum faciant diem, illas & diligenter aptant, & curiosè, & fortiter præcingunt. Ita Dominus ſic à ſepulchro indutus eſt, vt iam non exuendus ſit, ideò ex tunc & indutus dicitur, & præcinctus. Totam hanc excogitationem ſic finit D. Epiphan. lib. 2. aduerſ. Hæreſ. tom. 2. inquiens. *Quemadmodum enim is, qui ſuper lumbos præcinctus eſt, adſtringit indumentum ad lumbos, ſuperfluam ſpeciem firmans: ſic primum decorem propter aduentum in carne, deinde fortitudinem induit; vbi reſurrexit ex mortuis, non amplius ad paſſionem humanitas ipſius venit, non amplius ad flagella, non amplius crucifigitur.* Quippe ex tunc & indutus erat, & præcinctus. *Epiph.*

§. II.

Magnum Chriſti Domini præconium, quòd ſolis amoris vinculis trahat hominum corda.

QVid Deo glorioſius, quàm quòd dum in morte, & in ſepulchro videtur inutilis iacere & infructuoſus, ibi etiam quæratur, & ſummo mane, & medijs tenebris inquiratur? Accipite ſingulare Chriſti Domini præconium à Ioſepho, lib. 18 de antiqu. c. 4. exaratum. *Chriſtus hic erat, quem accuſatum à noſtræ gentis principibus, Pilatus cùm addixiſſet cruci, nihominus non deſtiterunt eum diligere, qui ab initio cœperunt* Mundiales diſparent amici, vbi ſunt nubila tempora, vbi nil vtilitatis ex amicitia ſperant, at hoc ſingulariſsimū in Chriſto Domino, quem cruci addictum, & inutile pondus iuxta infirmorum opinionem, clauſum ſepulchro adhuc exquirunt deuotæ illæ amatrices. Nullum aliud ab illis excogitabatur lucrum, quo adeò matutinæ ſalutatrices accederent ad ſepulchrum, niſi vt vngerent Ieſum; niſi vt priſtini amoris conſeruarent inſignia. Sanè Dauid Pſal. 76. aiebat, *In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis.* Gratior diuina ſponſa erat, quæ Cant. 3. dixit. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Quæ duo meditatus Gillibertus ſerm. 2. in Cant. meritò expēdit quàm glorioſiùs Deus quæritur ab ſponſa, quàm à Dauide, quia nimirū ille quærebat quem egebat, cuius brachio cupiebat à tribulatione liberari: hæc quærebat quem ſolùm amabat. *Longè differentior ratio quærendi nunc ab ſponſa proponitur. Illam non compellit afflictio; ſed trahit affectio. Ille in Pſalm. quærit aduerſus tribulationem; iſta ad amoris vſum, & oblectationem: ergo multò potior in diligente, quàm in indigente quærendi ratio.* Quòd nocturnas tenebras interrumpat infirmus, vt quærat Medicum, nil magnum eſt; etenim impellit afflictio, vt quærat ſalutem. Potior ratio quærendi eſt in diligente, quàm in indigente, vt hinc pateat ſanctarum fœminarum affectus, & gloria Chriſti. Dominum quęrunt illæ ſatis matutinæ; imò anteluganæ, quas non impellit, imò repellit afflictio; ſed trahit affectio, non aduerſus tribulationem; ſed contempta tribulatione ardentiſsimi amoris vinculis feruntur ad Chriſtum, à quo nihil recipiant; ſed ſuum officium, & obſequium impendant defuncto. Sanè glorioſiſsimum hoc Chriſto Domino tales dilectores habere, qui cum ſolum quærant ſine ſpe & metu, vt aiunt vulgò. Qui vt Deo honorificentio- *Ioſeph.* *Pſal. 76.* *Cant. 3.* *Gillib.*

centiores, sic de raritate commendabiliores esse voluit. Thren. 3. ait vates. *Bonum es Domine, sperantibus in te, animæ quærenti te.* Vbi qui bonorum spe ad Deum currunt, pluraliter dicuntur per illa verba, *sperantibus in te.* Qui sine spe aliorũ bonorum solum Deum diligat, & quærat, is singularis est, rarus est, ideò ait, *Animæ quærenti te.* Id notauit D. Bernard. serm. 9. in Psalm. Qui habitat, vbi inquit. *Ipsam numeri descriptionem aduerte, quòd sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum, quærentem verò eum singulariter, quòd singularis sit puritatis, singularis perfectionis non modò nihil sperare nisi ab eo, sed nihil quærere nisi eum.* Bern.

Textus. Et dicebant ad inuicem, quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?

§. III.

Imperfecti non ad Dei magnalia statim ferantur, sed humiliora mortis, iudicij, & peccatorum meditentur, ruminentur.

O Præclaras Christianæ perfectionis æmulatrices! Deum totis animis quærunt; sed imperfectæ adhuc, nihil meditantur nisi sepulchrum, nisi quod proprium humanæ infirmitatis est, quod peperit hominum culpa. De illis notanter Matthæus dixerat, quòd iuerint videre sepulchrum: de quo eleganter & acutè, vt assolet Chrysolog. serm 77. inquit. *Veniunt: quare? videre sepulchrum, & non Christum quærere: tantum videre sepulchrum, reatus sui titulum, facinoris sui triste documentum, suæ cum Diabolo præsumptionis, sui quæstus ferale commercium, vt inde recuperarent fidem, vnde perpetuum suæ præuaricationis sustinebant opprobrium.* O doctæ cœlestis Magistri discipulæ! O magnum piorum hominum magisterium! sunt profectò in via spirituali tyrunculi, qui de Moysi oratione dedignantur nisi faciem Dei videre, qui nimis propere pigmæi adhuc ad magnalia Dei contemplanda festinant. O quàm sapit, ò quàm tutus ille est, qui in primis optat videre sepulchrum, non Maiestatem scrutari; sed reatuum suorum titulos & amaritudines, & feralia commercia cum vitijs prospicere, vt inde recuperet gratiam, vnde præuaricationum suarum opprobriũ sustinet. Nefarius ille Pilatus Domini præsentiã nactus statim exquirit. *Quid est veritas?* Quem meritò pungit D. Bernard. serm. 3. ad illud, Beatus qui inuenit sapientiam, vbi inquit. *Quid tu Pilate, interrogas Dominum, vt tibi sussurret in aure quid sit veritas? Multum est ad te: non dabitur sanctum cani, nec margarita porco. Quære potiùs fidei gustum: satietatem intelligentiæ interim ne requiras. Meritò reuerberata acie protinùs resiliuit, & responsum non sustinens egressus est ad Iudæos, qui ambulare cœpit in magnis, & in mirabilibus super se, quid esset veritas percunctatus.* Ioan. 18. Prou. 30.

Non omnibus ad veritatis abstrusæ penetralia accedere licet, periculosum est tyronibus & imperfectis magnalia Dei velle perquirere. Enim verò sapienter Nazianz. meditabatur arborem illam scientiæ boni, & mali, quæ tantum malum ingesit mundo, quando orat. de laud. Cæsarij inquit. *Contemplationis, vt ipse æquor, hæc arbor erat, ad quam his solis tutus est accessus, qui animi habitu perfectiori sunt: nequaquam autem bona simplicioribus adhuc animis, atque appetitu auidiori præditis, quemadmodum nec perfectus, aut solidus cibus his conducit, qui tenera adhuc sunt ætate, lacteque opus habent.* Et quidem periculosè nimis altis se veritatis diuinæ ingerunt mysterijs, qui imperfectiores adhuc sunt, quippe hi non Deum; sed sepulchrum nitantur videre, scilicet suorum reatuum titulos, vitiorum pernitiosum quæstum, præuaricationum pericula, puluereum voluptatum finem prospiciant, vt isto in puluere sati à Deo in vitam germinentur. Is enim est Deus, qui vt inquit Psalmus, *educit* Naz. Chrys. Ps. 30.

Pſal.134 *nubes ab extremis terræ.* Quod elu-
Orig. cidans Origen.hom.5. in Ierem.cap. 10. ait. *Vides quomodo ab extremis terræ educat Deus has corporeas nubes? Propterea ſi volumus nubes fieri, ad quas perueniat veritas Dei, nouiſſimi omnium fiamus, nam inquit Pſalm. veritas tua vſque ad nubes.* Ille veritatis diuinæ eſt capax, qui non vt Pilatus præproperè & intempeſtiuè illam exquirit; ſed qui priùs nouiſsima ſua meditatus, vilitatemque ſcrutatus naturæ, nouiſsimus omnium ſibi apparens in puluere ſedet, nihil vltra miſeriæ ſuæ fines meditari audens. Hanc ſibi moderationem ſequendam promittebat ille
Pſal 102 velociſsimus ales Dauid Pſal. 102. fatus. *Renouabitur vt aquilæ iuuentus mea.*
Max. Quę verba premens D. Maxim. hom. 3. de Reſurr. acutè notat ſimilitudinem aquilæ ſe renouantis, dicens. *Senectutem aquilæ non ſentiunt; ſed plumæ. De nouo ergo ſe veſtit, & pullulantibus pennis vetuſta mater iterum renouatur in pullum. Pullis ergo tunc comparanda eſt, quando radiantibus plumis neceſſe eſt illi rudem meditari volatum, & alarũ olim exercitata remigia, tanquam nouella volucris, intra nidum pigra compeſcere.* Sic perpetes alites cùm iuueneſcunt, infirmaſque, etſi nouas, etſi ſplendẽtes plumas habent, non in ſublime audent, ſed intra nidum compeſcunt volatus. Sic qui ſapit, non ſtatim velit ſcrutari maieſtatem; ſed dum infirmus eſt, iaceat in nido propriæ infirmitatis, rudeſque imprimis meditetur volatus.

§. IIII.

Virtutis res plena eſt difficultatibus, vitio omnia famulantur.

QVàm ardua, quàm difficilis eſt res virtutis! vix hæ fœminæ virtutis iter arripiunt, & ecce mille proſiliunt difficultates, quis, aiunt, reuoluet nobis lapidem? Vt vitium naſcatur, omnes obſtetricantur creaturæ; vt virtus vel concipiatur, hic opus, hic labor eſt. Vt caderet homo à fœlici ſtatu ſerpens inuitat, paradiſus allicit, pomũ lenocinatur, auræ, tellus, & omnia placido ſeſe oſtendunt aſpectu: vt homo rediuiuus reſurgat à tumulo quantus terræ tremor? quantæ difficultates? Nonne Matth. cap. 28. inquit. *Et ecce terræ motus factus eſt magnus?* Acci-
Mat.28. pite Chryſologum ſerm. 74. luculentiſsimè, & eleganter ponderantem in
Chryſol. hæc verba. *Modò terræ motus magnus. O ſi tunc vel leuis turbo arborem mortiferam deieciſſet! O ſi nebulæ fumus mulieris illius tenebraſſet aſpectum! O ſi tetra nubes lethalis pomi ſpeciem caligaſſet! O ſi peccati diem tenebraſſet nox iniuſta, & lamenta mundi, & incrementa mortis, & creatoris iniuriam tunc tuliſſet; ſed vitijs ſemper ſeruiunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis; virtutibus verò auſtera & fortia ſunt amica.* Quantis comparatur virtus tremoribus, quã metuendis circumcingitur ſpectris! Hoc ſibi perſuadeant quicumque virtuti ſtudent, quòd in arduis poſuit nidum ſuum, nec aliter guſtandus eius fructus, quàm mille luctis, mille difficultatibus deuictis. Nazianz. carm. de
Naz. virtute humana pulchrè dicebat. *Virtus difficilis, ardua, profunda, incantata.* Equidem vir egregius luſit vocabulo illo, *incantata*, de prophanorum fontibus virtutis difficultates propinans. Quippe ſolemniſsimi ſunt apud prophanos incantati theſauri, quos abruptis circumcinctos rupibus cuſtodiebant ignipedi tauri, horribiles dracones. Heu ſi quis audax homo accederet, machæris hinc inde proſilientibus ſe petividet, montium, rupiumque tremoribus quatitur, horribilium cuſtodum incurſibus affligitur: quæ omnia ſuperare debet, ſi incantato theſauro frui cupit. Sic virtus incantata res eſt, nec aliter quàm per mille terrores, per difficiles horribilium cuſtodum aditus, eius quibit obtineri fructus. Vt elegan-
Amb. ter D. Ambroſ. dicat lib. 5. in Lucam, cap. 7. *Rapimus ex hoc mundo palmam ſalutis, & quaſi excubantibus obſeſſos ſerpentibus fructus peruigili labore decerpimus.* Quid diuinius? Vigilandum quidem eſt virtutis ſtudioſis, ſuperandæ ſunt illis rupes, & ſaxorum moles incredibiles, ſopiendæ draconum excubiæ, vt medijs his obtineri poſsit ſalutis fructus. An

aliter

aliter illum obtinuit Christus? Accipite Tertull. Apol. ad Gent. cap. 21. sic resurgentis victoriam ediſſerens. *Die tertia concuſſa repentè terra, & mole reuoluta, quæ occluſerat ſepulchrum, & cuſtodia pauore diſiecta, nihil in ſepulchro repertum eſt, præterquam exuuiæ ſepulti.* Ecce tibi quantis tremoribus, quantis ſaxis ſuperatis, quantis draconum excubijs deuictis, palmam prætulit nobis ſalutis. *Tertull.*

Text. Et reſpicientes viderunt reuolutum lapidem, erat quippe magnus valde.

§. V.

Quicquid nobis virtutis inſpirat Deus, ipſe in nobis perficit.

DIuino inſtinctu mulieres ad ſepulchrum Domini trahuntur, vt diuinum inungant cadauer, ad ſepulchrum, inquam, ingenti occultum lapide, cuius impar pondus fœminæ noſcunt, non tamen deſiſtunt, & dum pergũt obſequium præſtare, ſaxi molem inueniũt reuolutam. Is enim eſt Deus Opt. & Max. qui magna à nobis petit, vt audentibus nobis, ipſe perficiat. Accipite diuina in primordio præcepta. *Fiat lux, & facta eſt lux.* Iubebat quidem Deus; ſed & nulla alia manus operabatur, præterquam quòd manus imperantis ipſius. Pulchrè Tertull. libr. 2. contra Marcion. cap. 4. *Et dixit Deus, fiat, & factum eſt, vt tibi totus Deus commendaretur & dicere, & facere.* Quis iam expaueat præcepta diuina? Quis ſuprèmæ virtutis conſilia perhorreſcat? Non ſoli nos qui iubemur, qui vocamur; ſed Deus ipſe perficit in nobis quæcumque expoſtulat ipſe. Huc accedit D. Chryſoſtomi, homil. 2. in Pſalm. 50. meditatio: ait enim. *Deus ſi dixerit adultero, iam nolo, vt adulter ſis, verba ſtatim vertunt ur in opera; ſi dixerit fornicatori, fornicari ceſſa ab immunditia tua, illico mens eius in melius mutatur. Et vt ſcias quia ita eſt, dixit, fiat cœlum, & factum eſt cœlum: volo fieri luminaria, ſtatim facta ſunt, & aſtris completum eſt cœlum. Volo fieri Angelos, & in puncto horæ tanta millia facta ſunt. Et qui ex nihilo omnia fecit, ſi vult ſermone ſuo tua peccata non valet ſoluere, & te in angelicum conſtituere gradum?* Et quidem vt omnia condens non ſolũ præceptum dabat; ſed & manus operi adhibuit; ſic nobis non ſolùm præcipit, non ſolùm monet; ſed & ipſe facit quicquid exigit, quicquid inſpirat. Sanè Ezechiel cap. 2. viſione diuina conſternatus cecidit in terram, deficientibus viribus, ſic pene enectus ait, ſe vidiſſe diuinum quemdam ſpiritũ. Et dixit ad me. *Fili hominis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum. Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſtquam locutꝰ eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes meos.* Ecce tibi ſpiritus Domini iubet Prophetam ſtare; ſed & ipſe perficit quod iubet. Id quod eleganter ponderauit D. Greg. PP. hom. 9. in Ezech. his verbis. *Iacẽti Prophetæ Deus iuſſit, vt ſurgeret; ſed omnino ſurgere non poſſet; niſi in hunc omnipotentis ſpiritus intraſſet.* Iuſsit igitur ſpiritus, vt leuaretur Ezechiel, & ſimul intrans in illo eum leuauit. *Ezech 2.* *Greg.*

Text. Et introeuntes in monumentũ viderunt iuuenem ſedentem à dextris coopertum ſtola candida, & obſtupuerunt.

§. VI.

A reſurrectione Dominica ſepulchrum, & mors homini gloriosa, & expetenda.

HOmo paradiſi honore priuatus, continuò damnatus fuit horrore ſepulchri, cùm à Deo audit: *Terra es, & in terram ibis.* Quid ſanè magis prosum homini moderaturo orbem, quàm anguſtum ſepulchrum? Paradiſi Domino quàm inhabitatio cinerum? Acturus D. Petrus apud Iudæos, qui Dominicã reſurrectionem

ignorabant, de regio Dauidis ſepulchro erubuit, & audaciæ crimen metuens, ſi tantum Regem memoraret degentem inter cineres, ſic ait, Actor. *Act. 2.* 2. *Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulchrũ eius eſt apud nos vſque in præſentem diem.* Expende diligentiùs vnde ſibi videatur audax Apoſtolorum Princeps, nimirum, quòd apud gnaros Dominicæ reſurrectionis memoret Dauidem in ſepulchro degentem. Quis enim tantum dedecus Regi nobiliſſimo inureret, quem non in paradiſo; ſed in ſepulchro recumbere dicat? Au- *Auguſt.* thor eſt D. Auguſt. 18. de ciuit. cap. 5. quod Ægyptij colebant Apim in ſepulchro conditum, cui aſsidebat Harpocratis idolum digito ori impreſſo ſilentium indicens, ne quis auderet inter diuinos honores Api exhibitos eius ſepulchrũ meminiſſe. Infame enim & verecundum putabatur, quòd homo omnium ſublunarium facilè princeps ſepulchrali clauderetur caligine, & inter cineres iaceret, cui famulantur omnia cæli lumina. Sed iam ex reſurrectione Dominica nil glorioſius homini, quàm ſepulchrum, non terreſtris paradiſus, non regius thronus, *Chryſoſt.* non cælum ipſum. Ad hæc D. Chryſoſt. in Pſalm. 2. ponderat ſepulchrum dignam & glorioſam ſedem etiam Angelis dedille, his verbis. *Vt oſtenderent Angeli, Deum fuiſſe ſepultum, ad ſepulchrum tanquam apud cœlum manebant.* Non glorioſiùs in cælo nitet, quã ſedens Angelus in ſepulchro, ex quo Dominus ſurrexit in vitam, adeo vt quælibet creatura etiã Angelis in dignitate ſuperior gloriari poſsit, quòd quietem intrauerit ſepulchri. Accipite *Amb.* D. Ambroſ. lib. 10. in Luc. cap. 96. pulchrè in rem præſentem differentem, ibi enim cum Principe Apoſtolorum locutus inquit *Vnde te euocem, Petre? vt doceas me quid flens cogitaueris. Vnde, inquam, te euocem? De cælo, vbi iam choro inſertus Angelorum, an etiam de tumulo? Quia non putas iniuriã & ibi eſſe vnde Dominus reſurrexit.* Vbi ſepulchrum, Chriſto reſurgente, radiauit, non horror, ſed honor eſt ſepulchri, non decet ſanctitatum Principes & Angelorum choris inſeri, & ſeri ſepulchro, nec magnus Petrus erubeſcit inter ſepulchrales fauillas degere, quandoquidem Angelicæ naturæ neſciæ mori, relictis ſceleſtibus ſedibus, ambiunt ſedes ſepulchri. Vt meritò di- *Chriſol.* cat D. Chryſol. ſerm 75. *Factus eſt lapis vas Angelicæ ſeſſionis, ſchola vitæ, qui à Iudæis ad mortis ianuam, ad cineris ſeruitium, ad triſte ſilentium fuerat conſtitutus.* Quidni? Quod probroſa hominum damnatio inuenerat ſepulchrum, quòd vindex Dei iuſſit ia minata erat, hoc factum eſt vas angelicę ſeſsionis, hoc ſedes eſt vbi ambitioſè equieſcunt cœlorum Principes.

§. VII.

Chriſtus Dominus clauſo egreſſus ſepulchro fecit, vt vincula, & clauſuræ ſuis deinde fidelibus eſſent nullæ.

ANgelus apparuit ſepulchri ſaxum reuoluens mulieribus introeuntibus, non Chriſto Domino exeunti, vt rectè notat D. Gregor. Niſſen orat. 1. Imò Dominus clauſo egrediens ſepulchro oſtendit nihil eſſe ſigillum, nulla eſſe mortis repagula ijs, qui in Domino moriuntur. Eleganter quæ- *Epiph.* rebat Epiphan. homil. de ſepult. Domin. *Quomodo hominibus cœleſtis regni oſtia patefecit, qui clauſis ianuis ad Diſcipulos introiit? Quomodo inferorum portas confregit, qui monumenti ſignacula inuiolata conſeruauit.* Sanè ſi ipſe ſibi non aperuit; ſed & ſignaculis, & ianuis clauſis egrediebatur, & ingrediebatur; quomodo credendus eſt nobis aperuiſſe ianuas? Non fecit portas eſſe apertas; ſed eſſe comminutas, eſſe nullas: qui enim portas aperit, clauſarum nouit impedimentum portarum, at qui illis clauſis egreditur, ſic portis vtitur, quaſi non ſint; ſic relinquit ſignacula, quaſi nulla eſſent. Vnde D. Chryſoſtomus, homilia in Cæmenter. & crucem fatur. *Hodie* *Chryſoſ.* *portas æreas confregit Dominus, hodie*

vectes

vectes ferreos contriuit. Non dixit aperuit portas æreas; ſed confregit, vt inutilis deinde carcer fiat. Non abſtulit vectes; ſed contriuit, vt cuſtodia deinceps fragilis & infirma reddatur, vbi neque ianua neque vectis, & licet quis intret non tenetur. Ecce vobis vbi Dominus, nec portas, nec ſigilla ſepulchri aperit, & portas & ſigilla nulla eſſe facit. Sic reddit portas inutiles, ſic vectes ferreos afficit, vt nullum inde ſigillum, nullus vectis, nulla ianua maneat, quæ detinere poſsit & claudere. Accedat modo Athæus ille, qui Sap. 5. ex ſepulchrorum ſigillis reſurrectionis ſpem exiſtimabat inanem. *Non eſt*, inquit, *reuerſio finis noſtri, quoniam conſignata eſt*: ſed & Iudæi vt Dominicæ reſurrectioni obſtruerent adytum, *ſignarunt lapidem cum cuſtodibus*, quaſi innuerent impoſsibilem eſſe eius reuerſionem, quoniam conſignata erat. Imo quia conſignatum erat ſepulchrum, egrediente Domino, inania redduntur ſigilla omnia mortis, inutilis vectis, cuſtodia vana, quandoquidem corpus retinere non poſſunt humanum. *Sap.5.*

§. VIII.

A Reſurrectione Domini Sepulchrum cœleſtes homines parit.

REſurgente Domino, terreni illius Adami genus è mundo eliminatur, & cœleſtium hominum regenerantur examina. Qui à vulua matris puluerulenti naſcebamur & mortales veteris patris referentes imaginem, à Sepulchro rediuiui cœleſtem & immarceſcibilem iuuentutem auſpicamur. Cur non obſtupuiſſent fœminæ? Vident Sepulchrum parturire iuuenem ſplendidum prima niuali ſtola decoratum, & merito ſtupent, & verecundantur, quod fœminæ iuxta veteris ſeminis ſeneſcentis Adami prolem pariant. Pulchrè D. Aug. ſer. 133. de Temp. Natiuitatem à Sepulchro, cum Natiuitate ab vtero Matris comparat ſic fatus. *Glorioſior eſt iſta, quam illa natiuitas. Illa enim corpus mortale genuit; hæc edidit immortale. Poſt illam Natiuitatem ad Inferos deſcenditur, poſt hanc remeatur ad cœlos.* Stupeant iam fœminæ cum videant Sepulchrũ præſtantius eſſe vtero matrum, vtpote quod potuit cœlitum & incorruptibilium corporum genus inſtaurare. Sic quondam Abrahamo Dominus pollicebatur dicẽs Gen. 22. *Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris.* Sicut arenam multiplicatos Abrahamides video; ſed quando Abrahami ſemen ſtellas pariet? Vnum ſepulchrum ſtelliferum genus reponit Abrahamo. Id attigit D. Gregor. Niſſ. 1. de Reſur. Domini, vbi reſurrectionis Dominicæ vtilitates præcurrens fatur. *Quæris Abrahæ benedictionem? præſentia contemplare, & habebis id quod requiris. Cœli ſtellas non vides?* Quid non cum Saluatore è Sepulchro pullulauit? Vnum puluerulentum genus ibi manet, ſtelliferum germinatur. Sepulchrum abſumit puluerem, ſtellas parturit, dum homines emittit in vitam immortalem. Vt dicat Dan. cap. 12. *Multi de ijs, qui dormiunt in terræ puluere euigilabunt alij in vitam æternam, alij in opprobrium. Qui autem docti fuerint fulgebunt tanquam ſplendor firmamenti, & qui ad iuſtitiam erudiunt multos tanquam ſtellæ in perpetuas æternitates.* Voramur à Sepulchro ignobiles, & inde glorioſi naſcimur, voramur prodigi ſubſtantiæ diſsipatores, generamur prima ſtola candidati, voramur puluis, & ſtellæ proſilimus inſtar firmamenti fulgurantes. Id quod innuit elegans Anaſtaſij Sinaita notatio, qui lib. 5. exam. ait. *Prima reſurrectio ex aquis facta eſt per Ionam.* Itaque primum reſurrectionis præſagium in Iona renaſcente ex aquis; vbi enim reſurgimus non terrenorum; ſed cœleſtium omnium habemus matrem, & vt cœli aſtra ab *Aug.* *Pen. 22.* *Niſſ.* *Den. 12.* *Sinai.*

aquis in ſublime euolamus. Vt me-
Zeno. rito dicat D. Zeno ſerm. 2. de Reſur. *Hic eſt dies, quo à Domino noſtro cunctus redemptus eſt orbis, quo æthereo ſemine nouellus ideſt noſter viuificatus eſt populus.* Iam enim ex æthereo ſemine cœleſtes à ſepulchro naſcimur.

Textus. Qui dicit illis: nolite expaueſcere, Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum ſurrexit: non eſt hic.

§. IX.

In Chriſti Domini Reſurrectione tanquam in flore ſunt omnium hominum Reſurrectiones.

ECce tibi arbor vitæ Chriſtus introducitur ab Angelo totus floridus iuxta communiorem nominis Nazareni explicationem. Enim verò flores apparent in terra noſtra, ex quibus æternæ vitæ fructus nanciſcentur homines. Hin Eccleſiaſticus cap.
Eccl. 39. 39. inquit. *Audite me diuini fructus, florete flores quaſi lilium, & date odores.* Vbi maximè ponderandum eſt, quòd fructus iubeatur florere, nonne fructus naſcuntur poſt flores? nonne cum fructus accedit, euanent marcidi flores? Qui ergo iſti fructus tam noui, tam inauditi qui non conſumunt; ſed parturiunt flores? Id ipſe ſapiens ediſſerit illis verbis *diuini fructus*, non enim fructus qui à mundialibus arboribus; ſed fructus, qui à viuida arbore Chriſti, nempe eius reſurrectio, & fructus eſt ſalutiferæ mortis, & ſimul flores explicat, quibus promittuntur hominum reſurrectiones. Fallor, niſi huc ſpectent
Amb. verba illa Diui Ambroſij oratione de fide Reſur. nimirum. *Quid dubitas de corpore corpus reſurgere? Granum ſeritur, granum reſurgit; ſed flore granum induitur. Et hoc mortale oportet induere immortalitatem.* Et quod granum verius dici poteſt reſurgere flore indutum quam granum illud frumenti, nimirum verbum diuinum cadens in terram, & inde totum floridum ex ſurgens? Hoc diuinum granum cecidit in terram, & mortuum fuit; ſed granum reſurrexit flore granum induitur, vt mortales homines induant incorruptionem. Sanè Iſaias cap. 11. floris in modum erumpentem præcinit Ieſum in- *Iſai. 11.*
quiens, *& flos de radice eius aſcendet:* ex quo hominum glorias rectè præ-
Rich. ſagit Ricardus Victorinus de compa- *Vict.*
ratione Chriſti ad florem; his verbis. *Quid flore formoſius? Quid flore fragrantius? Quid flore fructuoſius? In flore mellificatio, ex flore fructificatio. Ex flore itaque fauus, & fructus: in fauo mel, & cera, in fructu potus & eſca, ſi parua ſunt iſta, addo, quod in flore eſt medicina. Hic flos Ieſus factus eſt nobis medicina: ex illo mel, & cera, in ipſo potus & eſca: medicina in redemptione; potus & eſca in iuſtificatione; mel & cera in glorificatione. Ex hac medicina ſanitas incorruptibilitatis: ex eius eſca refectio internæ ſatietatis, ex eiuſmodi potu ebrietas æternæ ſecuritatis, de eius cera ſplendor ſummæ claritatis, in eius melle dulcor indeficientis fœlicitatis.* Ecce tibi è pulcherrimo Ieſu flore & incorruptibilitas, & claritas, & ſaturitas, & fœlicitas hominum erumpit. Nec longè à Ricardi mente abeſt Ruper. ad *Rup.*
cap. 4. Cant. Vbi expendit, quòd reflorenti Chriſto per reſurrectionem ei obtulerint Diſcipuli Luc. 24. partē piſcis aſsi, & fauum mellis, quorum reliquias Dominus dedit Diſcipulis edocens *poſtea ſecum conſurgentes fauo ſatiandos.* Sic totus floridus Ieſus dulciſsimos immortalitatis fauos nobis propinat, & fructus noſtræ Reſurrectionis præſagit, vt dicat D. Max. ſerm. de Reſurr. *Reſloruit* *Naz.*
caro Domini, cum rediuiua de ſepulchro germinauit, & in floris modum cunctis hominibus immortalitatis af-

flauit

flauit odorem. Quo ergo vadis homo? Mundi vniuersæ viæ plenæ sunt spinis, plenæ mortis, plenæ amaritudinibus, fœminarum sanctarum modo vestigia sequere; quære Iesum Nazarenum, Iesum floridum, in quo vno inuenies dulcem gloriæ gustum immortalitatis odorem. Merito D. Bernard. serm. de vitæ ait. *Dabit Iesus salutem, quia salutaris est, dabit Christus regnum, in quo gloria cum diuitijs habetur, quia vnctus est. Dabit Nazarenus delitias, quia florens est*. Sic ille. Ex florenti Iesu delitiarum Paradisi fructus hominibus auspicatur; tamen omnium elegantissimè rem finit D. Gregor. Nisi. orat. 3. de Resur. Christi aiens. *Efflorescat & emineat in omnibus sicut flos, decor diei festi. Nam si natalis dies hominis Regis carcerem aperit; dies victoria celebris & illustris Christus resurgens afflictos oppressos & constrictos non dimittet? Pauperes amplectimini vestram nutricem, qui corrupta mutilatave corpora habetis curatricem vestrarum calamitatum diem salutate*. Ecce tibi iubetur efflorescere paschalis dies, vt inde fœlicitatis humani fructus nascantur.

Ber.

Niss.

§. X.

Christus Dominus in Resurrectione omnium hominum, & Angelorum inducit coronas.

VErè Nazarenus, hoc est, verè floridus è sepulchro Dominus emergit, quandoquidem non suæ vnius resurrectionis floridam præfert coronam; sed in se vno omnium cœlestium Principũ ostendit coronas. An hæreticorũ im somnijs potest aliquid subesse verum? Sanè veritatis radijs obcæcabantur illi, qui nescio quem alium à vero Saluatore effingentes illum pulchrescere dicebant, accepto flore à singulis cœlitibus. Ita refert D. Irenæus fatus. *Quod autem Saluatorem dicunt ex omnibus Aeonibus factum esse, omnibus in eum deponentibus florem suum, non extra Hesiodi Pandoram nouum aliquid afferunt*. Ecce tibi inimici veritatis lumen aliquod præbent veritati, quatenus illum credunt futurum saluatorem, qui omnium cœlestium Principũ floribus eniteat, in quo vno singulorum omnium effulgeant flores. Talis prosiliuit à Sepulchro verus & vnicus Saluator Iesus, nimirum Nazarenus, totus floridus in se vno omnium triumphatorum flores præmostrans. Illi à sepulchro emergenti dicebat cœlestis pater, Psalm. 131. *Inimicos eius induam confusione, super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea* velsi mauis iuxta lectionem Hebraicam. *Super ipsum efflorebit corona mea*. Quàm floridam coronam premens S. Ambros. sermon. 15. in Psalm. 118. ait. *Quæ est corona, qua coronatur Christus nisi corona gloriæ? Ioseph coronam habuit Castitatis, Paulus Iustitiæ, Petrus Fidei; singularum virtutum coronæ sunt: solus Christus habet coronam gloriæ. In hac corona omnes coronæ sunt, quia gloria non portio vnius coronæ; sed præmium omnium coronarum est*. O quàm floridus, posilit Dominus à sepulchro, vbi non vnum, aut alium virtutis florem exhibet in corona; sed omnium cœlestium Principum floribus, & coronis effulget candidatus. Vt dicat D. Bernard. tractat. de Pass. *Floriuit mirabiliter & valdè singulariter, & excellenter vitis hæc Iesus, non vno florum genere sicut aliæ, sed omnium florum speciem in se continebat*. Sic ille.

Iren.

Psal. 131

Amb.

Ber.

§. XI.

Mors Christi omnem eiusdem gloriæ ambitionem in Resurrectione ostendit.

NON inscius Angelus rediuiuum Dominum prædicaturus, eiusdem passionem & crucem prætulit dicens Iesum quæritis Nazarenum crucifixũ, surrexit: surrexit quidem Nazarenus, surrexit floridus, qui mortis crucisq; sustinuerat marcorẽ.

Nicol. Pulchrè Nicolaus D. Bernardi notarius epist. 53. inquit. *Sic Iesus de spina Passionis rosam protulit redemptionis*: Etenim suæ virtutis, suæ efficacitatis, suæ gloriæ rosam à cruce & morte resurgens Dominus explicuit, & manifestam proposuit. Immaturam adoleſcentis mortē sic depingit D. Hier. *Hieron.* epist 26. ad Pammach. *Quis parturientem rosam, & papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis, & tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immaturè demessum æquis oculis marcescere videat*? Sic pallida mors floridos adoleſcentes, rubentes iuuentutis rosas demetit, antequam tota rosarum pandatur ambitio. Siccine demetit mors Iesum Nazarenum? Absit: imò rosei Domini nunquam patentior gloria, quam à morte, à Sepulchro refloruit; & dum in cruce moritur, quia sic moritur, totius rosei decoris & splendoris pandit ambitionē. *Ber.* Accipite D. Bern. lib. de Pas. c. 41. hæc de florenti Iesu verba facientem. *Sicut rosa frigus noctis clausa, Solis ardore surgente, tota aperitur, & foliis expansis in rubore demonstrat ardorem iucundum; ita flos cœli delitiosus optimus Iesus, qui multo tempore à peccato hominis quasi in frigore noctis clausus fuit peccatoribus, tandem radijs ardentis charitatis in omni sui corporis parte apertus est, & rosæ ardor in rubore sanguinis effusi refulsit. Vide ergo quomodo hoc flore rosæ floruerit rubicundus Iesus. Vide totum corpus si cubi rosæ sanguineæ florem non inuenias.* Non demetitur à morte diuinus flos Iesus, antequam in calathum funderetur orbis, antequam tota internæ pulchritudinis panderetur ambitio. Quinimo sic Iesus flos in morte apertus est, vt totam gloriæ suæ ambi *Psal.* tionem per aperturas eiaculans, cœlitum oculos obstupefaceret, qui mirabundi dicebant. *Quis est iste Rex gloriæ*? Id quod D. Aug serm. 178. perspicuè attigit fatus. *Aug.* *Viderunt cœlites cuncti speciosum vulneribus Christum, & admirantes fulgentia diuinæ virtutis vexilla talibus concrepant hymnis. Quis est iste Rex gloriæ?* Quanta gloria ex apertis roseis vulneribus Iesu radiabat; quando Angelos in admirationem rapiebat! Sanè viderant Angeli ab antiquo florem illum; sed viderant parturientem in sinu patris, & quasi papillatum corymbum, antequam in calathum funderetur orbis, & tota rubentium foliorum panderetur ambitio. At modo cum apertum illum vident, totamque foliorum rubentium ambitionem patentem; ingentē inde pulchritudinis gloriam mirantur & nupent. Sic refloreſcentis Iesu gloriam vulnera crucis exaltant. Vnde elegantissime D. Athanas. crucis fru- *Athan.* ctus in Domino opponit Iudæorum perfidiæ, dum inquit orat. de Pas. & Cruce. *Saluatoris mors orbem terrarum in libertatem asseruit, causamque dedit, vt gentes Deum glorificent. Iudæorum furor Iudæos cum ipsa ciuitate deluit, & in Dei cognitione obcæcauit. Mors Christi mortuos viuificauit, Iudæosque suæmet insidiæ vita spoliarunt. Crux Saluatoris Ecclesiam gentiū cū deserta esset, habitatoribus frequentauit: Iudæi contra malitia orbem terrarum sibi intercluserunt, inhabitabilemque reddiderunt, vt qui ne ciuitatem vllam habeant. Mors Saluatoris Regnum cœlorum ostendit; Iudæi suo furore suos Reges perdiderunt, & Magnates amiserunt. Crux Domini Angelos hominibus consociauit, & interpres conciliatrixque eorum amicitiæ fuit. Iudæi contra insidiando contubernium, societatemque domicilij cum dæmonibus lucrati sunt.* Huc vsque Athanas. glorioſos crucis partus manifestat, & Angeli mentem explicat, qua glorioſum Dominum dicturus præmisit crucifixum, vt ex causa ingentem Christi gloriam, & generis humani reparationem & magnalia omnia Christiani Imperij recognoſcerent.

(?)

§. XII.

Resurgens Dominus egenorum hominum curam habuit.

REctè ex verbis Angeli D. Greg. Niss. educit præproperam Christi Domini Resurrectionem, nō enim dicit, accedentibus fœminis, modo resurgit, sed iam antea surrexit. Et cur qui pias fœminas in aromatum obsequium impulit, earum officium non expectauit in Sepulchro? An fugit exhibendam sibi tantam olei impēsam, vt reseruaretur in vsus pauperem? Pulchrè D. Bern. serm. 12. in Cant. inquit. *Prouidè ob hoc Dominus Iesus paratam sibi confectionem expendi noluit in suo corpore mortuo, vt seruaret viuo; cū anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non eluſit; sed instruxit, non recusans obsequium, sed reseruans proficuum. In isto ergo pepercit magister pietatis vnguentis optimis, quæ membris suis indigentibus cuperet exhiberi.* Instruebat, inquam, Dominus, quibus impendendum erat obsequiū à fidelibus, nimirum membris viuis, egenis paupertate pressis; in horū vsus quicquid impēdatur gratissimum accidet Redemptori Christo. Hoc Iesu bono cordi erat, vt pauperum curam haberet, ob hoc gloriam Resurrectionis anticipat, vt doceat pauperibus reseruari substantiam, & illis impendi seruitia. Hinc D. Greg. Niss. orat. 3. de Resurr. ait. *Christus resurgens afflictos, oppressos & constrictos non dimittet? Pauperes amplectimini vestram nutricem.* Quàm diuinè Resurrectionē Dominicam vocat nutricem pauperum, vtpotè quæ sibi impendenda docuit pauperibus reseruari; ideo enim maturata est resurrectio, non vt obsequiū refugeret fœminarum; sed vt matutinas refectiones egenis reseruaret. Huc spectabat D. Hilar. hom 6. de Pas. aiēs. *Resurrectionis celebrantes triumphum fidem conuersatione decoremus, misericordiam in pauperes faciamus, imitemur Deū.* Hoc est fidei nostræ decus, Summi Dei imitatio, Dominicæ resurrectionis documentum, quòd misericordiam in pauperes faciamus. Etenim in regeneratione, hoc est, in communi resurrectione omnium cum sederit filius hominis in sede Maiestatis suæ vanè sibi quis misericordiam titillabit, qui extitit crudelis in pauperes. Dives ille qui ad præsentiam Lazari epulabatur quotidie Luc. 15. cum esset in tormentis vnam tātum aquæ guttam refrigerij causa implorabat, & vel vna gutta aquæ fuit illi negata. Id quod expendens D. Greg. Niss. hom. de beatitudinibus, ait. *Dives ille diffluens delitijs mendici ad vestibulum afflicti misertus non est. Idcirco misericordiam sibi præcidit, misericordia implorata non exauditus. Non quod vna gutta de magno Paradisi fonte empta, damnosa esset, sed quia misericordiæ stilla commisceri atque communicari cum inhumanitate non potest.* Ecce tibi regenerationis status & exemplar, in regeneratione corporum, nec misericordiæ stilla cū inhumanitate commiscebitur, vbi resurrectio mortuorum fuerit, ille misericordiam accipiet, qui pauperum misertus fuerit. Enim verò resurrectionis renouationem, vt Baptisma sic eleemosynæ æmulatur lauacrum. Vt meritò dicat D. Laur. Nouar. hom. de Pœnit. hom. 1. *Prouidentia diuina aperuit nobis medicinæ armarium, vt faceret, & diuites, & pauperes, vt quoniam diuites per exuberantiam rerum proni sunt ad vitia haberent coniunctos sibi indigentes tanquam fontem lauacri, vt plus ditam, tanquam flumen Iordanis, vbi Christus tinctus est.* Non guttatim sed flumine pleno eleemosyna misericordiam instillat, & expendo illud *tanquam flumen Iordanis*; quo non solum ablutionem; sed & renouationem, qua in regeneratione iuuenescant iusti, significat.

Ber.

Niss.

Niss.

Laur. Nou.

Hil.

Textus. Non est hic. Ecce locus vbi posuerunt.

§. XIII.

Christus Dominus breui & alieno loculo teneri non potest.

NON equidē teneri poterat magnus ille cœli terræque Dominus arcto

arcto & anguſto hominum ſepulchro quis enim magnũ in paruo, omnium Dominum in alienis quærat? Addolentes parentes iam dudum dixerat Ieſus Luc. 2. *Neſciebatis quod in ijs, quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Quaſi inueniret ſe minime in alienis inueniendum, doleat licet quiſquis Ieſum quærit, non inueniet in paruis, non inueniet alienis. Dicebat illa Dei amatrix. *In lectulo meo per noctes quæſiui quem diligit anima mea.* Quærebat ſane dolens & non inueniebat, quia ſolum quærebat in lectulo ſuo. Id quod expendens D. Bernard. ſerm. ad illud Prou. 3. Beatus homo qui inuenit ſapientiam ſic inquit. *Fruſtrá quærit qui in lectulo ſuo quærit, lectulus eſt, & ibi gigantem quæris? Tuus eſt, & ibi ſperas inuenire eum qui diuerſoria ſemper ignorat?* Non in lectulo, non in alieno loculo tenetur magnus ille Dominus. Moyſi recte promittebat Deus in Exod. 33. *Ponam te in foramine petræ*, quaſi diceret iuxta Cyril. Ieroſ. Cat. 10. *Cum exiguus ſis in paruo circumſcriptus eris.* Conueniunt enim exigua exiguis, aliena ſeruis, at qui magnus Dominus eſt, fruſtra in alienæ petræ foramine quæritur. Hinc Diuus Cypr. præproperam Ieſu à ſepulchro reſurrectionẽ meditatus inquit. *Egreſſus de ſepulchro vacuum locum relinquerat, apertoque oſtio ingredi nolentibus liberum dederat aditum: & quaſi monebat ſe alias quæri, qui illis anguſtijs non poterat occultari.* Non loculis clauditur immenſus, nec aliena gaudet occupare mundi Dominus. Vnde Angelus, qui reſurgentibus gloriam nuntiabat ſepulchri reuoluens lapidem ſedebat ſuper eum, ne crederetur poſſe manere Dominum in loco, cuius erat ſeruus poſſeſſor. Id docuit Chryſoſt. hom. de Ioann. Bapt. fatus. *Angelus ille, qui reuoluebat lapidem, & ſedebat ſuper lapidẽ quid oſtendebat? Lapis, cui ego inſideo, qui ſeruus ſum iſtius, non poteſt includere Dominum meum, cum prematur à ſeruo ſuo.* Non moratur Dominus in ijs, quę ſunt ſeruorum, ſed in ijs, quæ patris eius ſunt. Hanc ſibi beatitudinem vere attribuebat Dei filius, quam Aglao cuidam tribuit Solinus cip 6. fatus. *Solum certe beatum Aglaum quis iudicauit, qui in Auguſtiſſimo Arcadiæ angulo pauperis ſoli Dominus, numquam egreſſus paterni ceſpitis terminos inuenitur.* Sane Beatiſsimus Ieſus terræ cœlique Dominus in his ſolum adeſt quæ patris ſui ſunt. Ote fœlicem, qui ad Dei pertines poſſeſsionem, ſane habebis Ieſum, & inte morabitur Ieſus. Sic Orig. hom. 20. in Luc. expendit *In ijs, quæ ſunt patris mei oportet me eſſe. Vnuſquiſque noſtrum ſi bonus fuerit atque perfectus, poſſeſſio Dei patris eſt, habet in medio ſui Ieſum.* Hæc ille.

Luc. 2. Cant. 3. Bern. Exo. 33. Cyril. Cypr. Chryſoſt. Orig. Luc. 2.

§. XIIII.

Reſurrectio glorioſa mortis ſepulchrique euacuat horrorem.

FEſtinus Angelus intra reſurrectionis gaudia inter ſplendidas glorias inuitat fœminas ad ſepulchrum videndum: nulla enim infirmitas mortem expaueſcet, vbi inde reſurrectionis ſplendorem meditetur. Id quod D. Zeno ſerm. de Reſurrect. exemplo ſolis, ſic demonſtrat. *Sol quotidie naſcitur eademque die, qua naſcitur moritur, nec tamen inſtantis finis ſorte terretur, ſuos vt reprigret curſus, vt horas ac momẽta producat, vt ſaltem paulo diutius diei ſui detineatur in vita; ſed fidelis ſemper, ſemper intrepidus ad ſepulchrum noctis contendit, ſciens in ipſo ſe habere quod viuit.* Cur timeat moti qui à morte viuet? Cur expaueat ſepulchrũ, qui ex illo pulchrior renaſcitur? Sane ſol vbi nocturnis tenebris appropinquat, repigreſceret, curſus tardaret; niſi intenebris ſciret ſe habere quod viuat. At dum futuram vitam è tenebris auſpicatur, intrepidus, nulla facta mora noctis ſepulchrum amat intrare. Sic de ſole altero & præſtantiori & diuiniori Ieſu loquitur D. Paul ad Hæbr. cap. 13. *Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem confuſione cõtẽta.* Quo circa D. Greg. Niſſ. orat. 3. de Reſurrect. fatur. *Prius quam de cœlo deſcenderet, videt gentium pertubationem, duritiam Iſraelis, Pilatum pro tribunali ſedere, Caipham veſtem ſibi diſcindere, & ſeditioſam plebem ira inflammari, & Iudam*

Zeno. Ad Hæb. 13. Niſſ.

dam prodere,& Petrum propugnare. & paulo post seipsum per resurrectionem ad gloriam immortalitatis transformare,ac quicquid futurum erat cognitione præscriptum habens,non distulit beneficium homini præstare, nec in longiorem diem contulit earum rerum administrationem. Enim vero vbi mortem resurrectionis gloria soluendam nouit, non distulit diem mortis,non reprigruit mori;sed intrepidus ad mortem euolauit. Fallor nisi Iob cap. 8.huc respiciat,quando iusti lætissimam mortem describit sub metaphora arboris siue vitis, cuius palmes amat sepeliri & vorari à terra,vt viuidior & vegetior alibi repullulet.Sic enim ait. *Super acerbum petrarum radices eius densabuntur,& inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo,negabit eum, & dicet, non noui te. Hæc est enim lætitia viæ eius, vt rursus de terra alij germinentur.* Sub fossa humo, negato primo loco, abit vitis lætans & gaudens, quia inde feracior surrectura. Sic Iesu veræ vitis qui veri fuerint palmites, non horrescent à terra absorberi, imo cum fossæ mandentur humo,hæc erit lætitia viæ illorum,qua viuidiores & fœliciores resurgant.Vnde D.Amb.orat.de obitu Valent.ex Iud.cap.11. Christianorum luctus cupiens abstergere sic inquit. *Ad deflendum suæ virginitatis florem duos sat esse menses Ieptes filia iudicauit,& ad huc nonvenerat resurrectio.* Etenim quãdo creditur resurrectio,nullus in morte linquitur dolori locus,piaculum est lætis non aspicere mortem oculis. De Iob cap.2. notanter dicitur. *Sedens in sterquilinio.* Vbi illo verbo sedens quædam alacritas animi exprimitur, qua sanctissimus vir in putredine sua de resurrectione instante lætabatur. Ita Origin.lib 2.fatus. *Ipse sedebat super acerbũ stercoris plus sibi de ipsis vermibus,atque putredine quam olim de regni gloria complacens. Nam omniũ illorum finem post hæc omnia,quæ gloriosa sunt, carnis mors expectat,& post omnẽ putredinẽ atq; vermem,resurrectionem carnis sperat.* Hæc ille. Quibus vides resurrectionis memoria quam saporet mortem. Quid plura? finiat Athanas.orat.in Christ. ascen. fatus. *Resurrectionis memoria contra mortem arma hominibus ad victoriam obtinendam suppeditat.*

Iob 8.

Amb.

Iob.2.

Text. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro, quia præcedit vos in Galilæam, ibi enim videbitis sicut dixi vobis: At illæ exeuntes fugerunt de monumẽto, inuaserat enim eas tremor & pauor.

§. XV.

Iniurias tibi illatas non statim plectas, sed locum dato iræ.

REdiuinus à sepulchro Dominus Galilæam respicit, quasi Iudeæ immemor; Iudæos iniurios sibi silentio præterit, seseque Galileæ regioni committit. Cur Domine ad Galilæam ibis victor? Cur potius Ierosolymis in hostes non desæuis? Cur triumphum non agis de crudelissimis inimicis? Pulchre Rup.lib.2.de Oper.Spirit.Sanct. cap.27. inquit. *Non continuo peremtoribus suis manifestus efflagrans insultauit,aut meritas vindictæ pœnas exegit, quod facere interdum minus prudentium hominum est. Non est moris vel disciplinæ eius contentiosa inuectione seu insultatione festinatam rapere gloriam victoriæ de hostibus.* Dissimulat iniurias, hostes obliuiscitur aliquandiu, & alio pergit, nec cum primum vacat se vlciscitur, vt sic vltio iustior appareat & diuinior. Et tu quisquis iniuriam pateris,ne te vlciscaris cum primum potes, da,iuxta Apostoli præscriptum, locum iræ, vindictam differ, ne iræ feruore regulas excedas iustæ vindictæ. Sane Dauid homines illos,qui Mispliboseth occiderant, statim occidi iussit,verum Abneris interfectorem Ioabum liberum reliquit,& post multum temporis à filio suo Salomone iubet occidi. Cur qui adeo festinus in castigandis nocentibus,adeo extitit tardus,vt trucidaret perfidum homicidam? Rationem reddit Theodoretus quæst. 14. inquiens:

Rup.

Ipse

Theod. *Ipſe id in verbis oſtendit. Iſti, inquit, viri filij Seruiæ ſunt mihi duriores. Vnde eos tradidit Deo. Reddat, inquit, Dominus facienti mala ſecundum malitiam ſuam. Nam vbi eſt ei facile iuſta vti ira, nulla vtitur dilatione, neque quicquam reuere tur. Eos enim, qui Miſphiboſeth occiderant, & eius caput abſtulerant extremis membris mutilatos egit in crucem.* Etenim in ſibi durum & iniurium hominem non audet ſtatim inſurgere, veritus ne iuſtam excedat iram, ideoque vindictam differt, vt dilatione iuſtifice tur vindicta. Hanc tenebat regulam ſponſus Mariæ Ioſeph, qui pregnantem animaduertens vxorem, cum eſſet iuſtus, locum voluit dare iræ, eius *Matt. 1.* ſocietatem fugiens. Ait enim cap. 1. *Ioſep cum eſſet iuſtus & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.* Quo circa eleganter Chryſol. ſerm. 145. in- *Chryſol.* quit. Ioſeph merito iuſtus quia pius, dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum cauſam temperat, iudicium cuſtodiuit, *dum vindictam differt, crimen euaſit.* O quam omnibus exiſtit fructuoſa dilatio vindictæ.

§. XVI.

Inter conſpicuos virtute viros periculoſum eſt, ſi peccator appareas.

FVlgentiſsimi Angeli conſpectum fugiunt fœminæ, nimio correptæ timore, vtinam ſic timeret ille, qui ſanctorum conuentum ipſe ſordidus intrauit. Nonne apud Matth. 22. ſponſum & Regem maxime offendit, qui *Max.* nuptiali feſto ſordidus aſtat inter conſpicuos principes? Sic D. Max. hom. in Vig. Nat. dicit. Ille, qui in cœtu ſanctorum vocatus eſt, ad nuptias venire auſus eſt non habens veſtem nuptialem. Et cum alius niteret iuſtitia, alius luceret fide, alius caſtitate fulgeret, ille ſolus conſcientiæ fœditate pollutus, cunctis ſplendentibus, deformi horrore ſordebat, & quanto plus ſimul diſcumbentium candebat ſanctitas, tanto magis peccatorum illius apparebat improbitas, *qui potuerat minus diſplicuiſſe forſitam ſi in conſortium iuſtorum minime ſe dediſſet.* Hæc ille merito ruinam hominis tribuit illius temeritati, qua ſordidus cum eſſet inter ſplendentes conuiuas auſus eſt diſcumbere. Tunc eius ſqualor magis aparuit, & Magis Regis oculos offendit, qui forſam inter alios ſordentes homines mundus poſſet reputari. Sane mulier illa adultera à Phariſæis deprehenſa Chriſto Domino ſiſtitur Ioann. 8. Chriſtus autem *Ioan. 8.* *digito ſcribebat in terra.* Quid plura? Eleganter Diu. Amb. Epiſt. 76. inquit. *Amb.* *Scribebat in terra: quid? Vtique dicens. Feſtucam quæ in oculo fratris tui eſt, vides, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non vides.* Vnde adulterium à Magiſtro pudicitiæ reputatur feſtuca; niſi quia ab hominibus ſceleſtis deferebatur? Proh fœlix adultera! quæ nacta ſceleſtiſsimos accuſatores, inter illos apparuit quaſi munda, alioquin multo ſupplicio digna. Fugiendum illi erat virginum innocentium conſortium, inter quas adulterium maximum appareret delictum, dignaſq; pœnas lueret. Hinc conijcere licet, quam merito expaueant iniqui iuſti ſanguinis pretij conſortium. Enim vero Iudas quos acceperat argenteos refudit, Phariſæi illos à ſe repellunt, de quo pulchre D. Max. *Max.* dicit. *Videte quanta vis Dominicæ ſit pecuniæ: quam inde Iudas reijcit, hinc Phariſæi in loculos non recludunt. Iuſti enim ſanguinis prætium pertimeſcit iniquitas poſſidere.* Cur non pertimeſcat iniquitas coniungi cum iuſti ſanguinis pretio? numquam enim damnabilior appareret, quam ex collatione cum illo? Metuat iniquitas in ſplendoribus ſanctorum verſari, metuat qui immundus eſt apparere inter mundos, vt videas quam iuſti timeant fœminæ incredulæ fidelis Angeli conſortium frui. 3. Reg. *3. Reg. 23* 17. dicebat hoſpita ad Eliam. *Quid mihi & tibi vir Dei? Ingreſſus es ad me, vt rememorarentur iniquitates meæ & interficeres filium meum.* Eu quam creſcunt ad pœnam peccata in præſentia ſanctiſsimorum hominum! Sic Ioſephus lib. 8. cap. 7. *Quærebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexiſſet, ideo mulctatam ſe filij morte dictitant.*

Non

Non quod Elias publicaret peccata eius, sed quod quæ in se latebant, ad præsentiam iusti maxima videbantur. Apud Luc. cap. 11. damnat Dominus ficulneam fructu vacuam. Sed quæ causa benignum Dominum impulit, vt ficulneam damnaret? D. Bern. heres Gilliber. serm. 23. in Cant. sic fatur. *Forsitam & ficulneam illam sterilem, quam Dominus iussit subcidi, fertiles de vicino vineæ condemnabant.* Caueat quisque fructu vacuus inter florentes & diuites fructibus vitam instituere.

Bern.

Ex Ioann. 20. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit illis: tulerunt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum. Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum, currebant autem duo simul.

§. XVII.

Qui fide nititur in quauis rerum temporali iactura impauidus, & lætus agit.

O Quam alij sunt fidei oculi, quam oculi carnei! qui carneis oculis videt, quam inquietatur iacturis, quantis lacrymis prosequitur charorum amissionem! At qui viuida illuminatus est fide, tunc gaudet se inuenisse æterna, cum vidit amitti temporalia. Accipite D. August. serm. 132. de Temp. pulchre prædicta Ioannis verba enucleantem dum fatur. *Cum Maria Magdalena venisset ad monumentum, quam memorem Saluatoris, amissa fide, deuotio in lacrymas impellebat, videns reuolutum â foris lapidem, cum non inuenisset in sepulchro Dominum cœpit acrius dolere, quod perdiderit & defunctum. Mox autem ad Petrum per volat, nũtiat inane sepulchrum queritur corpus ablatum. Petrus autem resurrectionis filij Dei, & ante crucem conscius, quam prædixerat ipse passurus sub tali nuntio non fleuit aut doluit. Ad sepulchrum celeri cursu festinat lætior rediturus, si non inueniret quem quærebat.* O viuidæ fidei fulcimentum singulare! Credentem Petrum non tangit amissio tanti defuncti, imo quia credebat futuram eius vitam, lætior agit. cum non inuenit sanctum quod quærebat cadauer. O te fœlicem, qui oculis apertis fueris fidei, hac fundatus nulla cades temporali iactura, deficiat humana substantia, euaneat salus, labet vita, ibi lætior ages, lætior vives. Pulchre D. Dionys. Areop. cap. 7. de diuinis nominibus nobis obijcit fidelis mẽtis robur & fortitudinem, tot myriades puerorum, adulescentularum, quæ tenero in corpore dura tormenta, ferreos tyrannos superarunt. Vnde tanta teneris puellis in tormentis lætitia? Ait ille. *Etenim scit ad veritatem vnitus, vbi bene habet, etsi multi corripiant eum tanquam mente excedẽtem.* Scit qui fidei veritate fulcitur, vbi bene habet, scit quanta illi gaudia in futuro sæculo maneant! quam æterna tranquillitas! quam fœlix beatorum societas! Hinc quamcumque iacturam temporalem lætus aspicit, & quo vidit temporalia perdi, eo lætior ventura bona autummat. Hinc inclyti illi Machabæi apud Antiochum eius spernunt promissa, quorum ab ore aurea hæc promsit D. Greg. Naz. *Alius mundus nobis est, omnibus rebus, quæ oculis cernuntur, longe sublimior ac diuturnior. Patria autem cœlestis Ierusalem, quam nullus Antiochus obsidione cinget, quo circa res paruas nobis polliceri desine.* Sic humana decora dispiciunt, sic amant terreno splẽdore nudari, qui fidei oculis manentia bona perquirunt. Nec minus gaudent in omnium temporalium iactura, quam gaudet ille qui induturus regias & splendentes vestes sese spoliari sordidis & pannosis videt. De eisdem Machabæis in mortali strage lætantibus, pulchre Theophilatus Alexand. Epistol. Pasc. 3. inquit. *Et tamen inter-*

Dion.

Naz.

Aub.

Thep.

inter hæc omnia (tormentorum genera) *Paradiſum animo deambulantes non ſentiebant quod patiebantur; ſed quod videre cupiebant*. Eo anheli aſpiciebant, quo fidei alis ferebantur, lætiores extituri, ſi trucioribus adhiberêtur rotis, Iſaiæ 13. minatur. *Ecce venit Dominus diſperdere orbẽ terrarũ*. De quo Amb. lib. de Helia cap. 21. ait. *Qui anguſti eſt animi, illa non cernens, dolet, quod diſperdas orbẽ. Sed qui nouit expectare quæ inuiſibilia ſunt, gaudet, vt venias, & omnes liberes.*

Textus. Et ille alius Diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum. Et cum ſe inclinaret vidit poſita linteamina, non tamen introiuit.

§. XVIII.

Honeſtiſsima eſt de virtute æmulatio & contentio.

OVtinam ſic omnes virtutis amore exardeſcerent, vt indignè ferrẽt, ſe ab alijs præueniri, imò toto mentis conamine alios vincere & ſuperare contenderent. Id monebat Naz. orat. 2. de Paſ. præſentem Ioannis locum premens his verbis. *Petrum, & Ioannem imitare, ad ſepulchrum propera ſimul ac certatim currens, ac honeſta æmulatione contendens*. Honeſtum eſt, glorioſum eſt, ſi non patiare in virtutis ſtudio vinci, imò ſi omnibus præ-
Apoc. 3. ferri ſtudeas. Nonne hanc æmulationem Dominus commendabat, cum Apoc. cap. 3. dixit. *Caue ne alius accipiat coronam tuam*? dixiſſet etiam conare alterius coronas præripere, dum omnes virtutis ſtudio ames ſuperare. Quis non frontoſum illum Magdalenæ affectum miretur, quo in domum Simonis ingreditur, vt ſibi Chriſtum Dominum ibi diſcumbentem acquirat? Fœmina ſic audet intrare Phariſæi domum? Nonne expectaſſet, vt egreſſum Dominum conueniret? ſed inerat illi æmulatio, nec patiebatur Dominum ab alio preſsius poſsideri; ſed cõtendit illum ſibi præripere. Elegãter id attigit D. Paulinus epiſt. 4. Paulin. ſic monens ex facto illo. *Quoniam ſpiritus vbi vult ſpirat, & audio vocem eius, & neſcio vnde veniat, igitur vbicumque auram captabo, vndecumque vel tenuem halitum legam; vel indigni, vel in domo Phariſæi audiam iuſtum veniſſe, contendam præripere hoſpitis gratiam, præripere ſi poſſem Regnum cœlorum*. Fœlix contentio & æmulatio! O quoties ſancta obtinet æmulatio, coronas, quas pene longa deſsidia eripuerat. Nouit hoc, qui pigros & diſsidioſos Iudæos repellens præfecit illis populum Gentilem. Proh Deus immortalis! Sic præ dilecto populo pluris æſtimas gentes? Cur magis idolatras vocas ad coronas Habraamidum? Sic Habraamides odiſti? Immo quia Habraamides amabat, gentes vocauit, quas æmulatos traheret Hebræos efficacius ad gloriam, alioquin perituros. Sic D. Leo ſerm. 5. in Epiph. loquutus: Optandum nobis eſt, & ſtudendum vt & hic populus qui ab illa ſpirituali patrum nobilitate deficit, ramis ſuæ arboris inſeratur. Multum enim nos Deo beneuolentia iſta commendat: *Quia ideo delictum illorum nobis miſericordiæ locum fecit, vt eos ad æmulationem ſalutis recipiendo, fides noſtra reuocaret*. En tibi quantum valeat æmulatio. Immo tã potẽs eſt, vt eius vi Chriſtus Dñs duriſsimos Iudæorum animos ad aliqualem virtutem emollierit. Licet enim modo perfidi & obſtinati inueniantur Iudæi, longe tamen à priſtinis gentis ſceleribus abſunt. Nam enim ſacrificant filios ſuos dæmonijs, nec idola colunt, quod in eis perfecit Chriſtus, mediante ſua illorum, noſtri æmulatione. Ita D. Chryſoſt. in Pſalm. 8. dicens. *Quod vos lex non docuit, hoc ex redundanti copia fecit Chriſti potentia. Quandiu enim legem habuiſtis, & occidebatis, & filios mactabatis, & adulterabatis: poſtquam autem illuxit Sol iuſtitiæ de veſtris malis multum deceſsit, & moderatius vitam inſtituitis, correcti per veſtram in nos æmulationem*. Vtinam noſtris animis hæreat hoc calcar, á nemine in virtute patriamur ſuperari. Sic omnes con-

cõtendamus, sic pugnemus vniuersos antecedere, & gloriæ coronas alijs prærripere è manibus. Sanè hoc caue. *Gen. 18.* bát Abraham Gen. 18. quando in ipso feruore diei excubabat ad ostium tabernaculi, vt peregrinos transeuntes suo inferret hospitio. Quorum tribus visis, *eucurrit obuiam illis*. Et cur cucurrit? ne quidem sibi hospitalitatis fructus ab aliquo alio prærriperetur. *Amb.* Vnde merito D. Ambros. lib. 1. cap. 5. inquit. *Disce quam impiger esse debeas, vt possis præuenire hospitem, ne quis præueniat, & te boni muneris defraudet*. Sunt boni æmulatores, qui diuini obsequij occasiones nituntur præoccupare, qui virtutum palmas & coronas etiam aliorum è manibus contendunt prærripere, quare vigilandum est, pugnandum est, currendum est illi, qui cupit corona sua non fraudari. De casu & occursu Abraham *Chryso.* pulchrè D. Chrys. ait *Currit & volat senex, vidit enim prædam, quam venabatur. Non vocauit famulos, quasi diceret. Magnus thesaurus est, magna negotiatio, per me ipsum hanc mercedem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum.* Neminem expectare debes, si brauium rapere concupiscis. An qui in stadio currunt expectant seſe, an singuli eo spectant, vt cæteros anteuertant, & brauium prærripiant? Et hi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

§. XVIII.

Væ qui in virtutis curriculo breuem & determinatum finem sibi præfigunt, in quo semper progredi deberent.

ECce tibi in Ioanne currente, & nõ introeunte sepulchrum, illi no tantur, qui in virtutum prosequutione currunt quidem & fatigantur, nunquam tamen virtutis recreantur fructibus, quia certos sibi fines præfigunt, quos dum nolunt præterire, quasi in gyrum currentes nunquam proficiũt. Meritò isto Ioannis exempli monebat illos Nazianz. orat. 2. de Pas. in- *Naz.* quiens *Quòd si celeritate anteuertaris Studio vince, non circumflexo corpore, in monumentum prospiciens, sed in ipsum ingrediens.* Sanè Ioannes præcurrens Petrum vbi sepulchrum attigit, non processit; sed corpus rotauit, & circumflexit, vt de foris prospiceret. Proh inanis cursus, qui in orbem deficit! is quidem curtus & te vexat, & frangit, nilominus tamen nullum in stadio profectum acquirit. De his pulchra similitudine dixit D. Bas. in const. cap. 9. *Multi* *Basil.* *serpunt, nihil promouent, similes iumentis, quæ ad molas deligata cum ingredi continenter non cessant, eodem tamen vsque in spatio semper reperiuntur, & fracto laboribus corpore, ipsa tamen vltra exigui loci fines egressa non sunt.* Quid pulchrius? Compone tibi iumenti ad ergastulum religati speciem; sanè duris fustibus agitur, flagella sustinet, totoque conamine currit, & post mille cursus intra loci breuissimi spatium inuenitur. Interim alia pedetentim octo aut amplius leucarum spatium superarunt, & oblatam requiem inuenerunt. Cur hoc discrimen? quia illud cursus sui determinatos fines præscriptos habebat, per quos circumagebatur, ideoque post cursus, post labores non proficiebat. Heu quot sunt, qui ante lucani seſe ad currendum accingunt, & fracti cursibus & laboribus exigui spatij metam nunquam excedunt, nec inde proficiunt! Vtinam hi lentiori gradu serperent, vtinam tantum ambularent, dum non deficerent, dum circumflexo corpore nunquam sisterent, impositio virtutis termino, sed semper ad anteriora pergerent; sanè obtinerent brauium. Sapienter dixit Aristides in p. Platonica. *Quin etiam* *Aristid.* *in Gymnicis certaminibus non eos, qui primi nomen dederint, victoriam reportare, verum qui id, ad quod nomen dederint optimè factis comprobarint. Idque vbiq; obtinet, vt in ipsis quoque præmijs, adeoq; cursus ipsius, non ijs, qui initio retulerint, sed qui præterierint signum*

detur. Quid enim tibi proderit, quod antelucanus in ſtadio omnes alios præueneris, & quod præcurreris, ſi intra certum ſpatium curſum tuũ definis? Quid iuuat maturaſſe ſalutis curſum, ſi breues tibi ſtatuis virtutum fines, vltra quos nullis calcaribus ageris. Sanè præmium virtutis non datur ijs, qui velociores & primi ſunt, ſed ijs, qui prætereunt, & vſque in vltimum finem non ceſſant proficere, qui ſemper profectui ſtudent. Hinc mirari deſinam vocem illam Chriſti Domini
Matt.18 apud Matth. c. 18. nimirum, *niſi efficiamini ſicut paruuli non intrabitis in Regnum cœlorum.* Quid in paruulis reperitur, ſine quo cœlorum Regnum non attingitur? Sanè hoc naturaliſsimum habent paruuli, quod omni tempore ſiue dormiant, ſiue vigilent, ſiue ludant, ſiue otientur, ſemper tacitis augmentis corporis acreſcunt & proficiunt. Horum igitur eſt Regnum cœlorum, qui ſemper virtutum augmento & accretioni ſtudent. Ita Tert. lib.
Tert. 4 in Marcion. inquiens. *Ecce Chriſtus diligit paruulos, tales eſſe docens debere, qui ſemper maiores eſſe velint.* Non qui incipit & ceſſat; ſed qui nunquam à profectu deſiſtit, is cœlorum teret limen. Nonne myſterio dicitur Gen. 12. *proficiẽs creſcebat Iſaac?*
Gen. 12. Accipite de hoc Niſſ hom. 2. in verba faciamus hominem, &c. Vbi ſic
Niſſ. fatur. Augmentum ſit contemplatione, pietatis cultu, dum ad meliora progredimur, dum quod præceſſit poſt nos relinquimus, & ad id pietatis quod reliquum eſt contendimus. *Talis erat Iſaac, de quo ſcriptura prodit, quod proficiens creſcebat, donec magnus effectus eſt: neque enim coſiſtebat, neque paulum auctus decreſcebat; ſed magnis ſemper ſpatijs progrediebatur. Creſcebat virtutum ſtudijs & officijs, creſcebat iuſtitia & pietate.* Fœlix, qui magnis ſpatijs progreditur, qui creſcere non ceſſat, donec in Regno cœlorũ magnus
Zenon. efficiatur. Huc referam illud D. Zenonis ſerm. 3. ad Neophyt. Vbi ſic. *Beatus eſt ſemper qui meminit, quod renatus ſit; beatior, qui non meminerit fuiſſe, antequam renatus ſit; beatiſsimus, qui infantiam ſuam prouentu temporis non mutauerit.* Nihil enim magis beat hominem, quam in ea manere vita, qua ſemper & indeſinenter creſcat, nec deſinat progreſſus facere. Hanc ſpiritualem infantiam ſenibus Baptiſtæ parentibus tribuit Lucas cap. 1. dicens. *Ambo iuſti ante Deum incedentes in omnibus mandatis.* Vbi elegantèr Chryſol. ſerm. 91. *Incedentes dixit, vt eos oſtenderet cucurriſſe, virtutibus non ſtetiſſe; & ambulaſſe in via iuſtitiæ: nec remanſiſſe in itinere mandatorum, ſed ad mandatorum plenitudinem peruenisse.*

Textus. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum. Et introiuit in monumentum: & vidit linteamina poſita, &c.

§. XX.

Contemplatio addit alas; ſed actio coronat opus.

COmmuniter in hoc Ioannis facto notant Myſtæ contemplationis & actionis efficaciam; volant quidem & præcurrunt contemplatiui; at qui feruentes in actione viuunt, in requiem Domini fœlicius ingrediuntur. Ita Naz. Scholaſtes orat. 2. in Paſc. *Studio autem contemplationis alumnum ſuperat, qui actiua virtute inſtructus eſt, vt potè laborioſior.* Quam volauit Paulus dum contemplationi inſtitit? non ne raptus dicitur vſque ad tertium cœlum, & inde gloriam Dei rimatus eſt? Ad tertium vſque cœlum peruenit; ſed non cœleſtia penetralia intrauit, quin iuberetur operi & labori incumbere, & viriliter in ſtadio decertare. Id quod attigit D. Cyril. Heroſ. cathec. 14. ſatus. *Cyril. Hier.*
Imo deſcendit Paulus iterum, non quod dignus non eſſet conuerſatione cœleſti; ſed vt guſtatis ſuper cœleſtibus, honoratus deſcendens Chriſtum prædicaret, & pro ipſo moriens corona mar-

martirij potiretur. Potuit contemplatiuus perpeti volatu cœlestia attingere; sed non admittitur ad coronam, nisi qui in stadio desudauerit. Quippe perfectionis coronæ laborantibus, & desudantibus offeruntur. Id quod eleganter notauit E. Esaias Abbas orat. 5. dum enim in Rachele contemplationem, & in Lia actionem constituit sic inquit. *Cæterũ Rachel filios non genuit, antequam pareret Lia, & Iacob ipse seruiret. Ex quo intelligimus hominẽ, nisi prius labores in excolendis virtutibus pertulerit, non posse ad veræ perfectionis libertatem aspirare.* Ille intret in gaudia Domini, ille intima perfectionis penetralia lustret, qui laboribus pro virtute acquirenda innutritur, qui actiuæ sollicitudini indefessè & strenuè incumbit. Nonne dicebat Paulus 1. Cor 12. *Non potest oculus manui dicere, opera tua non indigeo?* Nunquam sanè oculus immarcescibilem coronam attinget; nisi laborantes præmittantur manus. Rectè D. Gregor. Niss. hom. 14 in Cant. *Non potest oculus manui dicere non mihi te opus est: nam tunc maximè vis oculorum conspicitur, quum ipsa opera testimonium oculorum acumini perhibent, per studium præclararum rerum egregiè se duci declarantia.* Sanè Petrus testimonium Ioanni perhibet, ipse intra sepulchrum introiẽs, sic actiua, sic operum labor testimoniũ dant speculationi; dum per egregia facta coronas prætendunt immortales. Nonne Moyses in monte orationi instabat? tamen victoria ex Amalec, illius respondebat manibus. Rem ponderat D. Basil. in 1. Isaiæ fatus. *Moysi manus dimittente præualebat Amalec; hoc est nostra operatoria, & actiua facultas, si quando fatiscet, ac posternetur aduersus nos præualent aduersariæ potastes. E diuerso, cum manus fuerit in sublime expansa per discretam operum distinctionem, tunc mentis nostra perspicitas acrioris resumit vt res.* Itaque non oculos, non mentem, sed manus, nimirum actiuam victoria commitatur.

Esai. Alb.

1. ad Cor. 12.

Niss.

Babil.

(?)

CAPVT II.

Christus Dominus resurgens Matri, & Magdalenæ apparet.

OCceani amarulentos fluctus Solroseus Christus relinquens, altissimum perfectionis montẽ Mariã lætis radijs illustrat. Deinde chrystallinis lacrymantis fontibus præsentatus matutinum almæ Veneris sydus Magdalenam præmittit noui splendoris nouique ortus nuntiam.

§. I.

Virgo Maria prima triumphatoris filij gloriam spectauit.

QVos oculos prius requireret nobilis & diuinus triũphator, quã & matris & Reginæ creaturarum oculos? Equidem eleganter D. Chrysost. hom. 3. in cap. 2. *Non vides aurigas, qui præcurrentes totam illam stadij partem, qua vniuersa ciuitas è sublimi spectat sedes in equestri certamine; ibi contendunt concertatorum currus subuertere, vbi Cæsarem viderint sedentem, & vnũ oculum digniorem, cui fidant, ducunt, quam tot hominum vultus?* Quippe ea omnium hominum est natura, qua in facinioribus suis spectari gaudent à regalibus oculis; & vnum aspicientis Regis oculum digniorem, cui fidant, habent, quam multitudinis cõspectum. Nec crediderim triumphatorem Orci alio prius spectasse, quam vt sese creaturarum Imperatrici præsentaret; eo primo cõtendit triumphalem omnem gloriæ suæ pompam conuertere, vbi Mariam nouit sedentem, vt potè oculos digniores, quibus placeret, ducebat, quam omnium creaturarum etiam Angelicarũ vultus. Vnde Rup. lib. 7. de diuin. Officijs c. 25. asserit. *Rediuiuus filius, illi ante omnes mortales,*

Chrysost.

Rup.

tales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam ſuam annuntiauit. Quibus in verbis illud eſt ſingulare, nimirum; materno virginem non defraudans honore, etenim apud profanos vbi ſeuera lege à triumphis & certaminis olympiacis conſpiciendis fœminæ vniuerſæ arcebantur, vna tamen Phærenices admiſſa eſt, cuius oculis ſeſe olympiones præſentarent. *Alex. ab Al.* De quo Alex. ab Alex. lib. 5. Genial. cap. 8. dicit. *Neque ad ſpectandum mulieres admitti lex cauet, præter vnam Phærenicem, quæ mater, & filia, & ſoror olympionicarum fuit.* Vbi ergo Maria, & filia, & ſoror, & mater triumphatorum extitit, ne materno fraudaretur honore, admitti prima debuit ad glorioſum, & filij, & parentis, & fratris triumphum, & ſpectaculum. Præterquam quod cœleſtibus hoc eſt innatum corporibus, vt matri, à qua originem ducunt primas cedant, & maximo in honore habeant. Quod ſubtiliter obſeruatum inueni in corporibus cœleſtibus, quan doquidem terrena corpora à terra nata matrem ſub pedibus calcant infimoque loco habent; verum cœleſtia, vt ab aquis originem ducunt, ſic matrem extollunt, eique primas cedentia aquas ſuper cœlos collocatas habent. Hinc rediuiuus Saluator, totuſq; cœleſtis factus ante omnes mortales matrem honorans illi primas ſui triumphi glorias dedicauit. Fallor, niſi huc reſpexit illa Methodij ad Virginem ſalutatio, nimirum. *Orat. in hypop. Domini.* *Salue humanitatis filij fons, ſalue Spiritus ſancti vmbroſe mons.* Vt autem pateat, quo ſale dicatur Virgo humanitatis filij fons, videndum eſt, quam aptè dicatur Spiritus ſancti mons. Enim vero vbi Maria Apoſtolicis omnibus comitata viris Spiritum ſanctum expectabat, tunc quaſi mater terrenarum & mortalium, ſic præpoſitis filijs ipſa vltimo & infimo conſidebat loco. Ait enim Lucas Act. 1. ſingulis percenſitis Apoſtolis. *Act. 2.* *Hi omnes erant perſeuerantes in oratione cum mulieribus, & Maria Mater Ieſu.* Quod miratus D. Bernard. ait. *Ber.* *Ita ne & mulierum ſeſe vltimam exhibebat, vt nouiſſima poneretur?* Quid ni? Tunc terrenorum matrem agebat in infimis filiorum conſtituenda. Vnde præclarè tunc à Methodio dicitur mons, at verò in Saluatoris glorijs non mõs; ſed fons notanter appellatur, vt cœleſtis filij erga matrem comitas notaretur. Sicut enim aquæ eo ſunt in honore filijs ſuis cœleſtibus, quo primas inter illos habent, ſic Maria aquarum æmulata glorias eum filium protulit, à quò præ omnibus ipſa extolleretur.

Ex Ioann. 20. Maria autem ſtabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum. Et vidit duos Angelos in albis ſedentes, vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu.

§. II.

Qui externis acquirendis bonis ſtudet, non expers erit fletus.

PVlchrè vocauit Caſiodorus magna externorum bonorum ornamenta, *& timida, & tremula*, neceſſarij enim illorum caſus nil poſsidenti certius pariunt, quam timores, quam lacrymas, quam lamenta. De inclytâ illa Prouintiarum Principe Ieroſolyma, ſic Ieremiæ dixit flebilis camena Thren. 1. *Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui: deposita eſt vehementer non habens conſolatorem.* Ecce tibi tota ciuitas luctibus, tota fletibus tradita abſque conſolatore; ſed vnde fletus hi euenerunt? Cur & conſolatorem in luctu perdidit? An lamenti cauſam inſinuat dum ait, ſordes eius in pedibus eius? O vtinam gloria eius filiæ Regis eſſet ab intus,

intus, non ad terrena & lutea bona egrederetur; sed intima & cœlestia bona despiciens pedes in acquirendis bonis externis sordidauit, & ex inde non potuit effugere lamenta, seseque luctibus & lacrymis dedit.

Rup. Accipite Rup. lib 1. in Ierem. c. 21. *Sordes, inquit, eius in pedibus eius. Quæ recordare debuisset finis sui, vt terram sordidam non tangeret pedibus, non ambiret terrena; sed corpore hic exulans mente conuersaretur in cœlis. Non sic fecit; sed disposita est vehementer amando terram, & obliuioni tradendo altitudinem cœli, non habens consolatorem.* Sanè scaturiunt lamenta ex puluere pedum, vbi pedes affectuũ domi se continēt, intimis animi bonis figuntur, intrinsecus stant aspicientes in cœlum, ibi exiccata est lacrymarum vena. At cum primum pedum sordes eorum egressum ad exteriora notare cœperint, tunc patulo sese ore promunt ea lacrymarum fluenta, quæ nullo consolatore impediri queant. Hinc elegantèr D. Amb. lib. 3. de Virginib. premit illa Ioannis verba, nimirum, *Maria stabat ad monumentum foris, plorans*, quasi inde fieret, quod tota inhiaret externis bonis, ait enim. *Quæ foris est plorat, nam quæ intus est plorare non nouit.* Nescit lacrymas qui internis animi bonis dat operam, verum Maria hæc solum corporalia & exteriora bona requirens fletibus & lamentis immergitur. Sic ex Luc. 13. aiet Tert. lib. 4. in Marcion. *Illic erit fletus & frendor dentium. Vbi? foris scilicet*, quippe forensia bona omnigenis fletibus sudant. Hanc in mundialibus bonis fletuum scaturiginem nouit qui dixit Psal. 101. *Dies mei sicut fumus transierunt.* Quæ verba sic in rem præsentem tractat D. Chrysost. hom. 2. in Matth. fatus. *Nonne vides etiam corporis oculos, cum in fumo remorantur, lacrymas semper effundere? si vero potiantur florentibus pratis, & hortis virentibus multo maiore aciei fulgore rutilare? Talis profectò est & mentis oculus, si in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus purus & lucidus; si vero in fumum sæcularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur ac flebit.* Fumus cum sint externa omnia decora, corporalia quæque ornamenta, procul separa ab illis oculos tuos, ni velis lacrymis & lamentis moueri. Quippe externis bonis opulentissimi hominis meminit D. Lucas his verbis. *Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit, & cogitabat apud semetipsum quid faciam?* Spectarentur forsan indiuite messe cantilenæ, verba lætitiæ & iubili plena, at non hæc; sed quæ anxietates & molestas curas sonabāt, ait enim totus anxius & miserabilis. *Quid faciam?* Quocirca D. Zeno ser. de duplici tentat. gen. ait. *Quid inquit faciam? Quis non talem miseretur? Quis non infœlicitatem eius doleat? Angustiatur ex abundantia, constringitur ex opulentia, infœlix in præsentibus bonis, infœlicior in futuris. Et, vt video, ager ei non tam reditus largiores, quam gemitus attulit grauiores.* Hos parturiunt fructus agri omnes terreni, hæ metuntur segetes ex præsentis temporis bonis, & semen, & messis plena lacrymis, plena lamentis.

Amb.

Luc. 13.

Psal. 101

Ebryss.

Textus. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis: quia tulerũt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eũ.

§. III.

Quum Deus nobis per peccatum auferetur, maximè timendum, eo quod ignoremus, an in æternum auferatur.

HÆC iusti in Magdalena planctus causa, non solum, quod ablatus sit Dominus; sed quod ignoret vbi positus accubet, & *nescio*, ait, *vbi posuerunt eum*. Diuini spiritus mores hi sunt apud Ioan. 3. *Spiritus vbi vult spirat, & nescis vnde venit, aut quo vadit.* Ex

Ioan. 3.

quibus verbis merito nobis magnum
Alfred. timorem de abſentia Dei innuit Alfredus dum inquit. *Neſcis vnde veniat, cum neſcis, vtrum amore an odio dignus ſis, & vtrum miſericordiam præroget, an mercedem reſtituat, an exerceat iudicium ſcire non poſsis. Neſcis & quo vadat, vtrum videlicet è vicino ſubſiſtat poſtmodum reuerſurus, an longius eat poſt multum temporis redituras, an offenſus recedat nunquam denuo reuerſurus.* Timendares & maximis fletibus digna, quando abeunte Domino, neſcitur vbi ſubſiſtat, & qua redeundi voluntate ſit. Sæpius Magdalena abſentem habuit Dominum; ſed quem facilè litteris repetebat, vt Lazarum fratrem ſuſcitaret; etenim ſciebat quæ loca Saluatorem tenerent. Modò tremens abſentem plorat, quia neſcit vbi poſitus requieſcat, an eo migrauit, quo rurſus venire nollet. O
Naz. quam ſapienter monebat Naz. orat. in ſanct. Bapt. ſuſcitatum Lazarum cernens, his verbis. *Caue, ne rurſus emoriaris, funibuſque peccatorum conſtringaris, incertum eſt enim, an rurſus ad vitam excitandus ſis.* Quaſi diceret, dum ſcis facilè Dominum è vicino reuocari poſſe, ne animum mortuum expaueas, ad vitam procul dubio reuocaberis. Sed caue iterum mori, caue iterum peccatis vitalem Chriſti ſpiritum abigere, incertū eſt enim quo abeat, vbi ſubſiſtat, an venire iterum ad te vellet, per congruam cogitationem, vel in æternum te derelinquet. Ponite vobis ob oculos fallax illud conſilium, quo niſus Sanſon miſerè in ho-
Iud. 16. ſtium manus deuenit. Iudic. c. 16. qui Dalidæ Lenocinijs captus, in eius gremio, & ſomno, & laqueis ſecurè ſemel, & bis, & ter ſe dedit, & toties incubante crinibus ſuis ſpiritu à ſomno & laqueis facilè ſe expediebat. Factum tandem eſt, quod dum iterum fallaci gremio ſe dormiturus committeret, eius dormientis crines abraderentur, tunc inimicorum clangore excitatus *de ſomno conſurgens dicebat in animo ſuo, egrediar, ſicut antea feci, & me excutiam; neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.* Duo in his verbis expende. Alterum, quod neſciret abſentiam irreuocabilem Domini; alterum quod ſic neſciens diceret egrediar ſicut antea feci. O communis hominum perditio, eo quod aliquoties ſe à laqueis mortis liberauerint, dante Domino, non dubitant iterum illaqueari neſcientes quod Dominus receſſerit, & an vellet iterum reuertere per congruam cogitationem. Sic pulchrè de Sanſone fatur
Amb. D. Amb. epiſt. 70. *Ex ſomno experrectus faciam inquit ſicut ſoleo, & excutiam me ſuper aduerſarios; ſed neque animi ſui alacritatem, nec virtutem agnouit, nec vigor erat, nec gratia manebat.* Vtinam nemo Sanſonem æmuletur, & ſine conſcientia aſsiſtentis gratiæ Dei, qua ſe ab hoſtibus poſsit excutere, ſe committat ſomno, & pec catorum retibus. Monebat Domi-
Matth. 24. nus *orate ne fuga veſtra fiat hyeme vel ſabbato.* Quod premens D. Cæſar.
Cæſar. Arel. hom. 42. inquit. *Quaſi apertè dicat, videte ne tunc quæratis peccata fugere, quando iam non licet ambulare.* Sed potius omnes Magdalenam æmulemur, quæ dum neſcit vbi quieſcit ablatus Dominus, nil aliud ſibi faciendum putat quam lugere.

Textus. Hæc cū dixiſſet conuerſa eſt retrorſum; & vidit Ieſum ſtantem, & non ſciebat quia Ieſus eſt. Dicit ei Ieſus; mulier quid ploras?

§. IIII.

Humilitas carnis noſtræ Deum glorioſiorem Angelis reddidit.

VNde nouit Maria retrorſum aliquem venire, ad quem videndum conuerſa eſt? Iuxta D. Thom. in Cat. vidit Maria Angelos aſſurgentes, & figura, & inſpectione, & motu nouum alicuius ingreſſum notantes. Porrò Angeli dum ad ſepulchrū

ſede-

ſederent, Deum claro intuitu videbant, & tamen ſedebant, & cùm primùm Ieſum accedentem vident, ſtatim aſſurgunt, & figura, & motu corporis nouam animi reuerentiam notantes. Cur hoc? An humilitas Saluatoris, & vilitas noſtræ carnis Deum venerabiliorem & glorioſiorem reddebant Angelis? Ita planè Iſaias cap. 6. vidit Dominum Angelicis ſpiritibus ſtipatum, etenim illi aderant Cherubin ſenis condecorata alis, *duabus velabant faciem.* En ante Dominum, ante filium hominis Cherubin aſtantia velant facies alis, à Deo vili carne induto ſplendidiores gloriæ radios fulguratos minimè ferentes. Accipite D. Chryſoſtomum homil. 2. ibi ſic fantem. *Alas vice murorum obijciunt non ferentes radios illinc proficiſcentes, & tamen id quod apparebat ad noſtram imbecillitatem ſeſe dimittebat. Quid ais, dimiſſio erat quod videbatur? Erat, ſed Dei.* Etenim Deus humilitate radians intolerabilem protendebat gloriam oculis creatis. Ea eſt humilitatis & ſub miſsionis vis, quæ ſupra modum cæteras glorias extollit, & radiare facit. Miraberis? Sed ecce tibi apud Danielem cap. 8. Angelus hominis indutus habitu vati apparuit, quo viſo, ait: *Cúmque veniſſet, pauens corrui in faciem meam.* Itaque apparente Angelo in figura hominis, Daniel pauidus ad terram dimittit faciem. Vnde elegantèr Chryſoſtomus vbi ſuprà. *Etenim ſi Daniel non ſuſtinuit Angelum ſeſe ipſi demittentem videre; ſed pronus iacuit, quid mirũ ſi Seraphin expauefacta ſunt non ſuſtinentia maieſtatem illam intueri,* nimirum dimiſſam, & humiliatam. Humilitas iuncta angelicis perfectionibus ſic extollit, ſic illuſtrat Angelum, vt eius gloria oculos opprimat humanos. Humilitas ergo, & vilitas noſtri habitus iuncta Deo ſic deitatis acuit gloriam, vt eam venerabiliorem, & fulgentiorem oculis angelicis faciat apparere. Hinc Paulus ad Philipp. 2. *Humiliauit ſemetipſum, inquit, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, &c.* Quæ verba premens D. Ambroſ. ſerm. 20. Pſal. 118. ait. *Laborauit Apoſtolus demonſtrare quanta ſit humilitatis gratia, quantus eius profectus. Accipe ergo argutis auribus ſi putas, quòd Chriſto profuit humilitas ſua, cui ergo non proderit? Si illum exaltauit, quem non augebit?* Ambiamus igitur nos hanc humilitatem, & demiſsionem, quæ ipſum Deum Angelorum oculis venerabiliorem facit.

Iſai. 6.

Chryſoſ.

Dan. 8.

Chryſoſ.

Ad Phil.

Amb.

Textus. Illa exiſtimans, quia hortulanus eſſet, dicit ei: Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum dicito mihi vbi poſuiſti eũ, & ego eum tollam.

§. V.

Vnus ille verè dolet abſentiam Domini, qui proprijs operibus inuenire laborat, vbi verus dolor de peccatis oſtenditur.

OQuàm verè dolebat de ablato Domino, quæ nulli parcit labori, vt inueniat, quæ nullum locum expauet, ſed ait: *Dicito mihi, & ego eum tollam.* Vbi eleganter Origen. *O ineffabilis mulieris audacia, nullum locum excipit, nullum anteponit, ſine timore dicit, abſolutò promittit, dicito mihi, & ego eum tollam!* Sic ſic ſunt affecti, qui verè amiſſum per peccata Dominum dolent, imò hinc elucet quantus ſit in animo dolor, ſi ad paruum laborem ſubeundum expauet, ſi ad operis exhibitionem pigreſcit, ſi diligentiam recuſat adhibere. Multi dicunt, ſe de amiſſo Deo dolere, & maximè dolere. à quibus ſi quæras quam diligentiam adhibuerint, quem laborem inſumpſerint, vt perditioni ſuæ inferrent medellam, nihil prorſus ab illis inuenies factum, ſed nec facere intendunt. His ſeſe ipſos fallunt, dum ſe verè de peccatis credunt dolere. Ecce tibi Abraham iuſſus iugulare filium, gladium exerit, & Iſaac iugulandus

Orig.

Gen. 22. ceruicem animoſus prætendit, in quo conflictu Deus arietem obiecit, & Abrahami dexteram, & Iſaaci ceruicem auertit. Quem horum imminentem iam Iſaaci mortem magis verè doluiſſe credis? Sanè Abraham pater erat, nec dubito, quin in vnici pignoris internectione vehementer affligeretur; ſed & Iſaac iuuenis ſub gladij acie doleret. Quid plura? Accipite D. Zenonem pulchrè rem diffinientem his verbis. *Solus Deus doluit, qui aliam victimam procurauit.* Vbi expendo vnde concludat, Deum ſolum doluiſſe, nimirum qui aliam victimam procurauit. Sanè etſi patris, & filij viſcera ſub gladio transfigerentur, nullum eorum dolor putatur, qui nullam fecere diligentiam, vt funeſtum illud ſacrificium auerterent. Ille ſolus, nimirum Deus doluit, qui vt vidit periculum appropinquare, ariete oblato, illud procurauit auertere. Non verè de peccatis dolet, qui remedium non procurat peccatis, qui ſeſe non offert laborí & ſudori, vt tantum malum abigat, & ſibi Dei gratiam quibuſcumq; periculis tollat. Proh quàm falsè dolebat de ſceleribus ille diues epulo cùm iam poſitus in tormentis aiebat Luc. 16. *Pater Abraham miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aqua, & refrigeret linguam meam.* Quid miſerabilius, nec vt a tantis tormentis liberaretur, ipſe laborare volebat, nec digitū intingere aqua? Cell. Hinc grauiter monet Abbas Cellenſ. de panib. cap 25. *Plenam itaque manū ſanguine Redemptoris non extremum digitum in aqua tinctum expoſcat conſcientia de grauibus confitentis: nec alterius tamen; ſed proprio digito velit mouere, & amouere pœnam, quam malè animum mouendo ſibi admouit.* Expendo illud, nec alterius; ſed proprio digito velit amouere pœnam, quippe dolor confitentis peccata ſua, nec laborantis, nec ſatisfacientis proprio labore, vbi facultas eſt, nec ingens difficultas, is dolor futilis eſt, falſus eſt, epulonis impœnitentis eſt; at veræ pœnitentiæ dolor & digitum, & manum, & pedes proprios adhibet, vt pœnam debitam peccatis amoueat. Solus enim ille dolere cenſetur, qui aliam victimam pro anima ſua procurat, nimirum mactationem affectuū animalium, qui nulli labori parcit, vt Deum ſibi acquirat. Qui ex toto animo ait, dicito mihi, vbi poſuiſti eum, & ego eum tollam, id eſt, dicito modū inueniendi Deum, non refugio laborem, non expaueſco dolores vndecumque eum quæram, & tollā. Ita Magdalenæ voce D. Chryſoſtomus. Chryſoſ. *Si tuliſti eum tantùm per te oſtende locum, ego paro humeros meos, & tollo tecum.* O verè pœnitentis præparatio, ego paro humeros meos! Vide verum dolorem, & pœnitudinem illorum, qui adeò miſericordiam ambiunt, vt pœnæ impoſitæ ipſi addant maiorem. Apud Ionam cap. 3. dicitur. Ionas. 3. *Crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiori uſque ad minorem.* Quod meditans D. Hieron. ait. *Viri non prædicant ſaccum, ſed ieiunium tantum, at verò ij, quibus pœnitentia indicitur, conſequenter ad ieiunium, ſaccum copulant, vt ambicioſiùs Dominum deprecentur.*

§. VI.

Vbi Ieſus adeſt, omnia virent, & florent.

VIſus fuit Magdalenæ Ieſus hortulanus, & meritò, quandoquidem ad Ieſu præſentiam marcidæ virtutes florent, & ſterilis terra humani cordis virenti honore veſtitur, & mille frugum partus concipit. Pulchrè D. Gregor. ait. *Forſitan nec errando hæc mulier errauit, quæ Ieſum hortulanum credidit, an non ei ſpiritualiter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris ſui vim ſumma virtutum virentia plantabat?* Vnde marceſcens fides Magdalenæ vireſceret, ni diuini ſenſiſſet culturam hortulani? Hortulanus eſt Ieſus, qui vt accedit ſterile ſolum fœcundat, floribus condecorat, ditat fructibus. Quid magis ſterile, quàm peccatoris cor? Et tamen ad præſentiam Ieſu terrena corda peccatorum ſalſugine deturpata, florenti fœtuum ſpe pinguescunt. Allata fuit mulier adultera ad Greg.

Ieſum,

Ioan. 8. Iesum, Ioan. cap. 8. imò vehementer à legis Doctoribus accusata; Iesus autem accusationem audiens inclinauit se, *& digito scribebat in terra.* Cur, Domine, in terra scribis? Iudex tanti criminis statueris, & tu dimisso iudice terram aras? An videri magis optas hortulanus terram sterilem excolendo, fœcundando, quàm iudex damnando, populando? Accipite D. Augustin. serm. 37. de verb. Dom. ita fantem. *Quid aliud vobis significat, ò Pharisæi, cùm digito scribit in terram? Digito enim Dei lex scripta est; sed propter duros in lapidem scripta est. Nunc Dominus in terra scribebat, quia fructum requirebat.* Quasi diceret Iesus, quid cauſamini legem adulterio fœdatam? lapidea sunt humana corda, quibus seuerus Deus legem suâ inscripsit, quid mirum, si lex in lapide scripta confringatur? Nunc ne vltorem Deum exposcatis; sed humanum, ne seuerum iudicem; sed sapientem hortulanum, qui non confringit lapides; sed excolit terram, & absteriliscente corde dulces virtutum fructus facit pullulare. O sapiens hortulanus, cuius ad præsentiam sterile peccatorum solum, adulteræ fœminæ mens exculta fructificat, & cordibus lapideis ablatis, terrena humanæ mentis arua fœcundantur, & videmus sterilem in domo matrem filiorum lætantem. Liceat ex prophano Helicone aliquid tanto hortulano propinare: sic enim apud Teocritum, nescio cuius virginis aduentus celebratur.

Aug.

Teocr.

Omnia tunc vernant, tunc omnia pascua florent;
Omnia plena boues vbera lactis habent.
Cùm virgo huc formosa venit; postquam illa recessit,
Flauescunt herbæ, pastor, & omne pecus.

Tu vide quàm verè dictum in morte Domini, in eiusque decessu, quòd virtutes flauescerent, quòd pastores orbis, quòd omne pecus. At vbi benignitas Saluatoris iterum apparuit, & eius humanitas stola immortalitatis formosa venit, omnia tunc vernant, tunc omnia pascua florent. Fallor, nisi huc spectarit Isaias, cap. 26. vbi allo-

Isai. 26.

quens non mortuorum cadauera, sed iuxta Forerij explicationem, mortificatos, & afflictos fideles, inquit. *Expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Quæ verba ex Hebræo sic sonant, *quia ros olerum viridantium ros tuus.* Quippe vt ad matutinum rorem virescunt olera floresque viuidis coloribus vestiuntur, sic ad matutinum Saluatoris aduentum ex sepulchro omnia vernant, omnia florent, omnia virtutum fata vigent, cordaque humana exhalant odorem agri pleni, cui benedixit Dominus. Ideò in horto resurrectio fuit peracta Dominica, vt mauult D. Maximus, homil. 2. in Pentecost. dicens. *Ergo in hortulo Saluator rediuiuum corpus assumit, & inter florentes arbores, & candentia lilia carne iam mortua reflorescit, & ita germinat de sepulchro, vt germinantia, & nitentia cuncta reperiat. Sic enim post hyemalis rigoris frigidam sepulturam pullulare elementa omnia festinarunt, vt resurgente Domino & ipsa consurgerent. Vtique ex resurrectione Christi aer salubrior est, sol candidior, terra fœcundior, ex eo surculus viresci in fructicem, herba crescit in segetem, vinea pubescit in palmitem.* Sic ille & sanè, & pulchrè.

Max.

§. VII.

Christus Dominus è sepulchro rediuiuus totus exhalat vitam hominibus præstandam.

MAgno totius generis humani bono Christus Dominus à sepulchro resurgens hortulani speciem Magdalenæ præfert, quasi iam inde vitam omnibus hominibus præbiturus. Memini enim Caini actum, quo vt vitâ Abeli eriperet, illum in agrum duxit, ait nam q; Gen. 4. *Eamus in campum.* Id quod eleganter ponderans D. Ambros. lib. 2. cap. 8. inquit. *Meritò dicit, eamus in campum, non dicit, eamus in paradisum, vbi poma florent, non in aliquem cultum, & fructiferum locum,*

Gen. 4.

Amb.

quia videtur veritus, ne largior boni terra prouentus triſte facinus impediret. Equidem non auderet mortem inferre iuſto, reclamantibus rediuiuis frugibus, & hinc inde horti germinibus prole fœcundis vitam halantibus. Meritò ergo Dominus cùm deuicta morte vitam hominibus reparat, non eremi cultor, non incola Caluariæ; ſed frugiferi paradiſi hortulanus apparet, vt mortis facinus impeditū monſtretur, & vitæ ſpem à ſatis germinibus ebibamus. Hinc humanæ reſurrectionis facundiſsimus teſtis D. Paulus 1. ad Corinth. cap. 15. tanquam apertiſsima illius ſigna, & exemplaria fœcunda ſeminibus proponit arua. *Inſipiens*, ait, *tu quod ſeminas non viuificatur; niſi prius moriatur, &c.* Id quod eleganti ſtilo, vt aſſolet à Paulo hauſtum decantat D. Zeno ſerm. de Reſurrect. his verbis. *Præterea granum vniuſcuiuſque frumenti in terra interit. Et tamen in eo id quod intus eſt, reuiuiſcit, nec mortem medullitus capit; ſed vetuſti corporis ſuperficie deleta, imò in melioris naturæ iura tranſmiſſa, fœlix caput foliis virentibus redimitum, quaſi ab inferis emerſum in ſuperna ſubſtollit, perennitatis gloriam fructu populoſo tenturum. Hoc Paulo firmante, ſtulte tu quod ſeminas non viuificatur, niſi mortuum fuerit: ſic & reſurrectio mortuorum ſeminatur in interitum, ſurgit in perpetuitatem; ſeminatur in ignobilitatem, ſurgit in gloriam.* Ita D. Zeno prudenter cum Paulo ex ſatorum germinibus vitæ glorioſæ, & immortalis exemplar auſpicatus. Quot enim ſunt frugiferi horti, tot ſunt teſtimonia, tot voces, quæ futuræ reſurrectionis gloriam faciunt ſperare. Iam inde aiebat Iſaias cap. 26. communi Doctorum explicatione. *Viuent mortui tui, interfecti tui reſurgent. Expergiſcimini, & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis ros tuus.* Vbi Adamus habet, ſicut ros, quem apud nos videmus, vitam affert ſatis & plantis, ſic ros diuinus vitam adfert defunctis. Equidem nulla res illuſtriorem renaſcituræ vitæ ſpem conciliat, quàm ſemel & iterum refloreſcens planta, & horti pleni germinibus pullulantibus. Nonne illa Sponſæ vox, Cantic. 8. apud Septuag. *Qui ſedes in hortis, amici auſcultant?* Sed quid à ſedente in hortis amici auſcultarent? Cur ſedentis in hortis vocem adeò concupiſcerent? Pulchrè D. Gregor. homil. 14. in Ezech. ait. *Amici auſcultabant, videlicet omnes electi, qui vt ad cœleſtem patriam reuiuiſcant, verba vitæ audire deſiderant.* Iam hortulani in hortis recumbentis vox deſideratur, quæ iubeat electis vt reuiuiſcant, deq; hortorum exemplo, reſurrectionis ſpem ſollicitet.

1 ad Corint. 15.

Zeno.

Iſai. 26.

Cant. 8.

Text. Dicit ei Ieſus, Maria: conuerſa illa dicit ei, Rabboni, quod dicitur Magiſter. Dicit ei Ieſus, noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.

§. VIII.

Terrenis imbuta mens nequit Deo approximari, certamque patitur repulſam.

MAria voce Magiſtri delectata adhuc terrenam conuerſationem procurans, ad Dei pedes aduolat, nihil non terrenum & antiquum meditata in illis. Quid mirum ſi reiiciatur? Quid mirum ſi patiatur repulſam? Qui enim ſeminatus fuerat corporalis, ſurgit ſpiritualis, & de more ſpiritus ab iis ſolùm attingitur, qui ſe ſe terrenis his norunt excutere. Iudic. cap. 16. fortis ille Sanſon gremio Dalidæ indormiens ſemel, & bis ligabatur funibus; verùm cùm excitatus reſumpto ſpiritu ſic rumpebat vincula, quaſi filum de ſtupa tortum ſputamine. Tertiò autem cùm eius dormientis crines ligati fuerint ad clauum terræ fixum, pauore inimicorum excitatus nō adeò facilè reſumpſit ſpiritum; ſed *conſurgens à ſomno extraxit clauum cum crinibus & licio.* Equidē non priùs accepit ſpiritum, quàm clauum, cum quo erant ligati crines à terra extraxit.

Iud. 16.

extraxit. Id quod acutè notans Abbas
Ioach. Ioachimus. 1. p. expos. in Apoc. inquit. *Vnde & in præmissis duabus pugnis à principio excitato à somno describitur spiritus adfuisse, hic non à principio; sed postquam à terræ viscere clauus eductus est.* Non enim diuinus spiritus terrenis implicatæ menti communicatur, excute terram quisquis & adhærere, & placere cupis diuino spiritui. Primorum fratrum munera Deo exhibita ea fuerunt, vt cuilibet liceret prænoscere, quæ grata, quæ exosa Deo essent
Gen. 4. futura. Ait enim text. Gen. 4. *Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primitiuis gregis.* Nonne vides Abelis munera spirantia vitam & spiritus; Caini verò munera nihil nisi terrenum præferentia? Hinc Deo placuerunt illa, & hæc
Amb. deplorant repulsam. Accipe Ambros. lib. 1. cap. 10. prædicantem Abelis munera. *Considera quia non de insensibilibus; sed de animantibus obtulit. Plus est enim animalis, quàm terrenus, siquidem animalis proximus spiritualis est. Quod animale spirat, habet vitalem spiritum; non ita quod de terrarũ fructibus.* Exosa est terrena mens, terrena cogitatio diuino & purissimo spiritui, non placet obsequium terrena cogitantis Domino, ideoque Magdalena donec terrenam mentẽ excutiat, repellitur à Domino tam à terrenis omnibus separato, vt tantùm non ascendit ad Patrem diuinum. Sic explico illud, noli me tangere, quia nondum ascendi ad Patrem meum, hoc est, quia tantùm non ascendi ad Patrem meum, sic terrena obsequia fastidio, sic à terrenis sum-
Epiph. purus. Ita Epiphan. Hæres. 26. *Saluator hoc dicit Mariæ, vt ostenderet puritatem non participantem corporibus.* Hæc ille. Deus enim vt purus spiritus est, sic terrenis desiderijs grauatas refugit mẽtes. Moysem subditorum curis inf-
Exod. 18 uientem liberat socer â tanta mole dicens, Exod. 18. *Nunc audi me, & consilium dabo tibi, & erit Deus tecum.* Sanè putabat Deum minimè esse in homine terrenis curis pleno. Id quod expendens Augustin. lib. 2. quæst. 68. ait. *Vbi mihi videtur significari nimis intentum humanis actionibus animum Deo, quodammodo vacuari, quò fit tanto plenior, quanto in superna, atque æterna liberius extenditur.* Hæc ille. Iste enim est Deus, qui fugiat terrenis desiderijs deditos.

Text. Vade autem ad fratres meos, & dic eis. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrũ, Deum meum, & Deum vestrum.

§. IX.

Res est maximè detrimẽtosa, quòd cæteris præferaris fratribus, & imperio fulgens humiles despicias amicos, & cognatos.

HVC reuoco omnes illos, qui cæterorum amant dominari, & se se super omnes etiam suos supercilio-sè efferre concupiscunt, quorum stultum fastum diuinè dãnat & Princeps omnium, & vniuersorum Creator. Is est, qui debellatis hostibus, spolijs diues, regno Patris potitus, & super omnia exaltatus, etiam tunc se inter suos vnum, inter fratres numerum prædicat, & designat. Dic, inquit, ad fratres meos, ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum, nihil sibi præ cæteris assumit; sed quasi præteriens diuinitatis præcellentiam moderaturus vniuersos suis se præmittit æqualem. Cæteris imperaturum animal cùm con-
Gen. 2. deret diuinus Artifex, ait Genes. 2. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris.* Ecce strenui moderatoris exemplar, quibus præferri, & super extolli iubebatur, *piscibus maris*, quod pulchrè notat Nissæni acumen ibi ora-
Niss. tione 1. & ait. *Vbi est imperandi vis, illic & imago Dei. Præsit piscibus, primum nobis imperium datum est in ea, quæ habitatione à nobis seiuncta sunt. Non dixit, præsit animantibus,*

quæ

quæ ſimul cum ipſo ſunt educata; ſed piſcibus, qui vitam in aquis degunt. O quã longe à diuino exemplari abeſt, qui inter ſuos ſeſe extollit, qui præ his, cum quibus naturam & habitationem participat, imo & educationem, efferri & ſuperferri auet! Vrget diuinus halitus dum Gen. 9. ſic inſtruit filios Noë. *Ter ror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ.* Quæ verba ſic ponderat D. Greg. lib. 21. Moral. cap. 11. *Non ait ſit ſuper homines, qui futuri ſunt; ſed ſit ſupra cuncta animalia terræ, vt ab animalibus & non ab hominibus timeatur, quia contra naturã ſuperbire eſt ab equali velle timeri.* Tę etiam in ſummo faſtigio conſtitutum nouerint tui parem, paueant extranei; ſed fratres fratrem ament. Proh quam periculoſe non nulli ab hac norma deuiarunt! Licet alio data verba D. Amb. ſerm. 14. in Pſalm. 118. millies ponderare, & ſingulas illorum notas percenſere. *Amb.* *Ioſeph ſciuit ſibi ipſi obfuiſſe, quod prælatus erat fratribus & iam pius amor miſeriam prælationis inuenit. Prælatio armauit fratres, humilitas conciliauit extraneos.* Sane pijſsimus Iacob merentemiuuenem præferebat fratribus, ſed nihilominus is pius & iuſtus animus non effugit prælationis damna. Nec effugiet quicumque caput attollit inter fratres, vnde qui ſapit, Chriſti Domini exemplo ſeſe æqualem ſuis exhibeat, nihilque præ cæteris ſibi velit arrogare, Hinc Diu. Bern. lib. 3. de conſid. moner. *Bern.* Præſis vt proſis: præſis vt fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Ad quod? vt des illis eſcam in tempore, hoc eſt, vt diſpenſes; non imperes. *Hoc fac & dominari ne affectes hominum homo; ne dominetur tui omnis iniuſtitia.* Expende illud; hominum homo: quippe inhumanum eſt, quod ſuper homines efferri nitaris.

Text. Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis, quia vidi Dominum, & dixit mihi hæc.

§. X.

Cantatiſsima vbique eſt celeritas in obſequijs præſtandis.

POſt vinculorum nubila inuentus Ioſeph à fratribus glorioſus in Aegypto factus hæc illis apud Philonem verba facit. *Nunc properandum eſt vobis ad Patrem, vt á verbis potius, quam à fama accipiat lætum de me inuento nuntium.* Sane qui ocaſionem dederant fletibus & ærumnis, nullo magis ſuum facinus tegerent, quam ſi ipſi properi & feſtini lætum de inuento fratre efferant nuntium. Hac prouidentia Dominus poſt mortis ſuæ tempeſtates redimitus, fœminæ, quæ in paradiſo hominẽ perditioni dederat, de ipſo inuento lætum nuntium Apoſtolis ferendũ committit. Sicque nefarium fœminæ facinus celeritas fœminæ in annuntiando Chriſtum obtegit & eliterat. Quid hac celeritate in adimplendo munere magis decantatum? Quid Deo magis acceptum & iocundum? Duo illi gemelli Iacob, & Eſau, in vtero matris ſeſe implicabili pugna perſequebantur, vicit tandem Iacob inimicum; etenim ait Oſeas 7. *In vtero ſupplantauit fratrem.* *Oſe. 7.* Quid tũc? Vires reſumens Eſau curauit primo naſci, vt celeritate naſcendi obtegeret infamiam primæ ruinæ. Accipite D. Chryſoſt. hom. de Iacob, & Eſau ſic de hoc aſſerentem. *Chryſoſt* *Eſau quærit prior naſci, ne & in hoc poſſit à fratre deuinci: cupit pudorem properantia tegere, deſiderat ignominiam feſtinatione mutare.* Et quem non commẽdat feſtinatio, & celeritas in adimplendo munere? Quem non obtegit pudorem? quam non depellit ignominiam? Pudibunda Magdalena ob primæ fœminæ facinus, magis pudibũda ob propriam incredulitatem, vt inuenit glorioſum & rediuiuum Chriſtum, feſtinatione læti nuntij pudorem obtegit & fœdam incredulitatis ignominiam properantia pulchreſcere facit oculis diuinis. Hinc Philo Caini tardum munus condemnans, nos monet. *Faciunt*

igitur

igitur suum munus obedientes filij, qui naturam patris Dei imitando, incunctanter cum omni festinatione, quod bonum est agunt, qui nihil pulchrius facere possunt, quam quod honorent Deum sine dilatione. Notissimæ sunt fœminis pulchritudines, quibus naturæ decorant incurias, ideo pulcherrima fœmina Magdalena omnes ad sepulchrum contractas sordes, lætum nuntium festinanter ferendo, decoravit.

CAPVT III.

De eo quod apparet Discipulis euntibus in Emmaus.

POst fœminas viris duobus é discipulorum aluo exitibus in Emmaus tragœdiam Ierosolymis actam referentibus, itineris socius adest Iesus. Recipiunt illi ignari nouum comitem, cui triste Phariſæorum facinus aperiunt, à quo ignorantiæ castigati de scripturarum lumine illustrati tandem illum in fractione panis recognoscunt. Proh ingens gaudium! euanuit notus Dominus, at ipsi surrexerunt, & abeuntes Ierosolymam Apostolorum lætitiam sua lætitia cumulauerunt.

Text. ex Luc. 24. Et ipsi loquebantur adinuicem de ijs omnibus, quæ acciderant. Et factum est dum fabularentur, & secum quærerent. Et ipse Iesus ibat cum illis.

§. I.

Passionis Dominicæ commemoratio certam Iesu præsentiam infert.

QVIS Dominicas dolorum segetes animo suo metit, ipsius Iesu præsentiã non sustineat? Cuius in mente cogitationes meditata Domini passione purpurascũt, & illis cœlestis Rex non hæret ligatus? Cui sunt labia cocci neis Dominici cruoris nobilitata vittis, quem non comitetur Dominus? Discipuli duo interse dolores Domini & cruciatus referebãt, nec aliud poterant meminisse, nisi id quod intimis erat infixum animis, nimirum crux, verbera, & Domini opprobria, & ecce Dominus illis adest. Duo ex Cant. 1. recte in rem præsentem perpendit D. Bern. hom. 43. in Cant. Alterum illud est, quod sponsa Dominum meditata illum celsissimo maiestatis solio radiare videns ait. *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suauitatis.* Cant. 1. Ecce tibi quam longe discumbebat Rex, quam à creaturis separatus apparebat, in sublimi erat solio maiestatis, in arcano suo accubitu: sed protinus addit. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea commorabitur.* Qui modo remotissimo in accubitu erat, iam in sponsæ sinu latitat, iam sponsæ hæret lateri, nec potuit ab illa abesse, vbi in eius pectore, mente & ore dolo ris, & myrrhæ segetes vidit colligari. Bern. Pulchre Bern. *Ante in accubitu regio, modo inter sponsæ vbera: & qui longe erat in breui factus est prope.* Vnde in breui factus est prope? quo carnisne possem remotissimum Dominum ad me trahere? Pergit ille. *Tu quoque si sapis imitaberis sponsæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum fasciculum de principatu tui pectoris, nec ad horam patieris a velli, amara illa, quæ per te pertulit semper in memoria retinens, & assidua meditatione reuoluens.* Vel hoc carmine Deum à cœlo trahes, & tibi sociaberis, & quem nescis super pennas ventorum euolantem, altissimis Cherubinorum humeris substolli, in breui approximantem & lateri tuo in hærentem facies! Ausim dicere, quod vel hinc deberet infallibilis Christi Domini præsentia in Eucharistia prænosci; quod præ cæteris sacramentum hoc vnificæ passionis Dominicæ sit memoriale. Vbi cruciatuum & dolorum recolitur memoria, quomodo ipse met Dominus non adesset? Audite D. Gaud. serm. 2. de Manducat. Agn. Paschal. sic de Eucharistia loquentem.

Vere

Vere iſtud eſt hæreditarium munus teſtamenti eius noui, quod vobis ea nocte, qua tradebatur, tanquam pignus ſuæ præſentiæ dereliquit. Voluit enim animas pretioſo ſanguine ſuo ſanctificari per imaginem propriæ paſſionis. Ecce vobis Euchariſticum calicem, vt imaginem paſsionis tradi à Chriſto Domino tanquam pignus præſentiæ ſuæ. Etenim nullum certius pignus infallibilis Chriſti præſentiæ, qua eſt in Euchariſtia, proponi nobis viſibile potuit, quam ea res, quæ effuſi ſanguinis erat imago & commemoratio. Vbi dolores eius commemores, vbi acerbiſsimos cruciatus, crucem, effuſionem memineris ſanguinis, iam, pignus præſentiæ illius habes, iam tibi adeſt, tecum eſt, & tecum obambulat.

Text, Et ait ad illos, qui ſunt hi ſermones, quos confertis adinuicem ambulantes & eſtis triſtes? Et reſpondens vnus, cui nomem Cleophas, & dixit ei: tu ſolus peregrinus in Ieruſalem, & non cognouiſti quæ facta ſunt in illa his diebus?

§. II.

Vere peregrini nullam ciuitatem in terra permanentem habentes hi tenebrarum triumphatores exiſtunt. Vbi de B. Xauiero.

QVid cum nobili triumphatore peregrini habitus? Nonne Imperatori Maximo debellatori mortis, & Inferni decentior eſſet romphæa acuta, aureus baltheus, quam ſcipio? Proh Deus immortalis, nulla res tam metuenda eſt, tam exitialis tenebrarum tyranno, quam vel peregrini aſpectus, Auſus eſt hoſtis crudelis in ſanctiſsimum Iob; ſed minime auſus eſt in Abraham, Iſaac, & Iacob. Cur ita? Præclare Rup. de Victoria Verbi Dei lib. 3. cap. 5. *Iobum conſiderans Satan circumeundo terram, quomodo etiam non conſiderauit Abraham, Iſaac, & Iacob, fidem promiſsionem habentes, & propter illam ſpem peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum tranſeuntes? Plane conſiderauit & iſtos, ſed quid ageret?* Vt certa domo & patria carentes illos vbique peregrinos vidit prorſus deſperauit, & ſua arma fragilia aduerſus illos habuit ſibique cauit. Nil quod ageret habuit aduerſus peregrinos; fœlix, qui ſic ſe nouit in terra comparare, vt nullibi ciuis; ſed in omnibus peregrinus ſit & extraneus, is omnium terribiliſsimus exiſtet tenebrarum poteſtatibus. Et quidem Dei filius, vt omne regnum peccati deleret, vt æreos mortis muros expugnaret, vt Dæmonum contereret carcerem, vt romphæam igneam à paradiſo eliminaret, hæc ſolum ſumſit arma, nimirum peregrini habitū. Sic Diuus Greg. Niſſ. orat. 1. de Reſurrect. factus. Nullo negotio malitiam deleuit. Neque enim ſuperioribus cataractis patefactis, abiſsiſque proprios terminos tranſilientibus, & tumefactis, aquarum immenſa vis ingruit, quæ terrā obruēs vniuerſam, monteſque tranſcendens & montium faſtigia ſuperans, orbem tanquam nauigium ſimul cum ipſis nautis atque vectoribus demerſerit. Neque vt Sodomitarum temporibus contigit, ignis & flammarum imber quod corruptum erat pugnans expiauit. Neque aliud quidquam accidet huiuſmodi. *Sed ſimplex quædam & in comprehenſa peregrinatio, ſola vitæ luciſque præſentia in tenebris, & regione vmbræ mortis conſidentibus tenebras omnes diſpulit, & mortem ipſam interfecit.* Expē de quo tello tranſueruerata mors ſit, nimirum quędam in comprehenſa peregrinatio mortem, & regnum interfecit peccati. Vbi filius Dei relicta patria cœleſti, paterna domo, non habuit vbi caput ſuum reclinaret, ſed peregrinatus ſit de gente in gentem, de terra ad inferos, hæc in comprehenſa peregrinatio exitialis prorſus fuit & morti & peccato. Qui ergo habitus decentior

Rup. Niſſ.

tior mortis & tenebrarum triumphatori, quam peregrini habitus? Quo telo deuicit hostem, eo victor discipulis apparuit. O vim & potestatem peregrinantium maximam! Iam nolo mirari, quod Iesuitarum exemplar Indię Apostolus post Thomam, Franciscus Xauerius, tam ingentes glorias reportarit. Sane vicit regnum peccati, idolatriæ vires confregit, quadringenta miliaria animarum propria manu Deo sacrauit, mortis vectes confregit dum decem & septem mortuos viuis donauit, in mortis faucibus virentia & vegeta membra sui cadaueris conseruauit. Quid mirum? Vniuersum mundum peragrauit peregrinando de gente in gentem, & de regno ad populum alterum. Per transijt benefaciendo Italos, Lusitanos, Bracmanos, Indos, Iapponios, Chinas, qua pene in comprehensa peregrinatione interfecit mortem & peccatum. Hunc peregrinum & socium & congenerem sibi acquisiuit Dominicus sanguis, quando eius pretio emtus fuit ager *in sepulturam peregrinorum*. Quorum peregrinorum. D. Amb. Am. serm 51, ait. Amb. serm. 51. *Aub.* ait. *Istos peregrinos quos esse dicimus nisi deuotissimos Christianos, qui renuntiantes sæculo, & nihil possidentes in mundo in Christi sanguine requiescunt*. Sane Dominicus sanguis hos sibi congeneres tumulat & amplectitur peregrinos. Hinc iam nota ingens prodigium decantatissimum in Xauerij arce apud Vascones, vbi in imagine crucifixi visus est sanguis Dominicus efferuescere, quoties B. Xauerius graue aliquod periculum subibat in conuersione animarum. Nonne hoc simile est protento illi, quod noui apud aliquas nobilium familias in Hispania familiare? Quandoquis illorum morti approximat, commune familiæ sepulchrum sentitur in se commoueri & turbari, quasi iam pararent locum ossa congeneri cadaueri. Sic Dominicus sanguis vt cœlestium peregrinorum tumulus efferuescebat & commouebatur con generis peregrini Xauerij notans periculum & calamitatem.

§. III.

Misericordia in pauperes Christum Dominum reddit nobis inuentu facilem.

PEregrinus accessit, qui sese optabat manifestare discipulis, vt in peregrino discipulorum charitas sibi Deum acquireret, & resurgentis gloriæ arcanum præsciret. Nonne peregrinantis Domini vox est illa Genes. *Gen. 18* 18. nimirum, *num celare potero Abraham quæ gesturus sum?* Enim vero vbi peregrinus Dominus hospitij gratiam fuit expertus, non potest, non manifestare hospiti totos suarum gratiarum thesauros. Sic monebat Paul. ad Ephe. 5 *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus*. Quæ verba dum examinat D. Paulinus Epist. 12. pro *illuminabit*, *Paul.* legit ipse & attinges Christum: in super addit ipse eadem verba commentans. *Discute carnalis inertiæ somnum à mortuis curis, hoc est à cõuersatione carnali erige mentem, & attinges Christum operando præceptis eius, videbis eum in omni egeno, & tanges eum in omni paupere*. Ecce tibi vbi reuelatur Christus, vbi attingitur; in omni egeno, in omne paupere, quando pauper præmittitur, quando peregrinus accedit, signa Deũ nosco, persua Christus adest, imo adest oculis hospitis reuelandus. Hinc merito D. Fulgent. quasi Christum indigitaturus ad Gallam Epist. 2. c. 9. inquit. *Fulg.* *Attende Lazarum in paupertate diuitem, in vulneribus sanum, & quidem sine domo; sed non sine Domino; sine veste sed nõ sine fide, sine cibo; sed non sine Christo*. Non potes non clarere Christus illorum oculis, qui amice excipiunt & intuentur pauperes. Non diuertamur alio; sed in his ipsis discipulis huius rei videamus exemplum singulare, vbi peregrinum Dominum amice in suum hospitium receperunt, vbi illum pane cibarunt, iam sese illis occultare non potuit; sed pane accepto se illis palam videndum reuelauit. Vnde Diu. Aug. ser. 144. expendens illa verba inferius ponenda.

ponenda, *Mane nobiſcum Domine, quoniam aduеſperaſcit*, ſic fatur. *Tene hoſpitem, ſi vis agnoſcere Saluatorem. Quod tulerat infidelitas, reddidit hoſpitalitas. Dominus ergo præſentauit ſe ipſum in fractione panis. Diſcite vbi Dominum quæratis, diſcite vbi habeatis, diſcite vbi agnoſcatis. Panem frangimus, & Dominum cognoſcimus.* O quàm amauit Diſcipulos, quando ſe illis peregrinum monſtrauit, acceſsit peregrinus, vt citiùs agnoſceretur Dominus, compēdioſam & facilem viam etiam infidelibus demonſtrauit, qua Deum tenerent. Bene Haymo fatur. *In peregrini ſpecie apparuit, vt eorum mentes ad miſericordiam reuocaret, & eum, quem Deum non cognoſcebant, ſaltem vt peregrinum amarent.*

Haym.

§. IIII.

Deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt, nulluſque eſt peccatori moleſtior, quàm ipſe ſibi.

TV ſolus, aiunt, in Hieruſalem, & hæc ignoras? Reprehenſionem ſonant hæc verba Eutymio, qua Diſcipuli illum hominem dignum putabant. Et meritò reprehendendus erat peregrinus tantorum myſteriorum expers; ſed Diſcipuli erant illi peregrini, & ſtulti, & ignorantes, & reprehendendi. Sanè Dominus in ſe eam referebat formam, quam illi Diſcipuli incredulitate ſua habebant; ait enim D. Gregor. hom. 23. in Euang. *Hoc egit Dominus in oculis corporis, quod apud ipſos agebatur intus in oculis cordis quod ipſis in animo ſuo erat, hoc illis vidēdum in ſe Dominus extrinſecùs, & manifeſtè exhibebat.* Ad eos, qui crediderant, dixit D. Paulus ad Epheſ. cap. 2. *Fratres, iam non eſtis hoſpites & aduenæ; ſed eſtis ciues Sanctorum, & domeſtici Dei.* Verùm Diſcipuli hi quatenus in infidelitate erant, nondum ciues, nondum domeſtici Dei cenſebantur, adhuc aduenæ, & peregrini ſtulti, & ignorantes manebant, quapropter illis Deus appropians hanc ipſam ſpeciem aduenæ, & peregrini referebat. Pulchrè Agapetus Diaconus ad Imperatorem Iuſtinianum explicat quis ſit Deus vni cuique hominum. *Sicuti exquiſita ſpecula tales monſtrant vultuum apparentias, qualia ipſa archetypa, nitidas videlicet, nitentium, triſtes autem triſtantium; eodem pacto iuſtum Dei iudicium noſtris actionibus aſſimilatur. Qualia enim ſunt, quæ à nobis præſtantur, talia ipſe nobis par pari referens exhibebit.* Quid aliud tibi monſtrat ſpeculum, quàm te ipſum? Quem vides in ſpeculo, niſi te? Tu tibi per ſpeculum vel places, vel inimicaris? Facies decora & gratioſa quæ tibi in ſpeculo arridet, tua ipſius eſt ſic accedentis facies, fœdus ille vultus, qui te ab ſpeculo diuexat, & angit, tuus vultus eſt. Nil aliud præſtat ſpeculum, quàm te ipſum tibi obijcere; ita Deus Opt. Maxim. ſpeculum eſt, & mirè pelucidum, in quo is tibi referretur vultus, qui tibi fuerit, qualis acceſſeris Deo, talis tibi Deus exhibebitur, nihil in Deo acerbum, nihil moleſtum, nihil peregrinum niſi tuum, eam ſolùm vultus apparentiam in hoc lucidiſsimo ſpeculo inuenies, qua tu acceſſeris. Cauſaris in Deo miſericordiarum pelago, peregrinum iuſtitiæ opus? Tu ipſe es ille peregrinus, qui te angit, qui te ab ſpeculo, recutitis radijs diuerberat. Non ſanè ſpeculum, non Deus, aiebat ille; *ſed peccatum meum cōtra me eſt ſemper.* Nemo crudelior fœditatum accuſator quàm ipſe fœdus homo ſibi eſt dum ad ſpeculum accedit. Vnde D. Ambr. præfata premens verba in Apol Dauid cap. 9. ait, quòd ſapiens ſe ipſum in Dei iudicio maximè timet. *Grauem ſibi, ait, ſe iudicat, ſe ipſum arbitrum refugit, nec ſeſe ſibi audet committere.* Nil magis ſæuum & crudele in ſe aſpicit turpis fœmina, quàm ſe ipſam in ſpeculo, nil magis acerbum & hoſtile peccator videt, quàm ſi ſe ipſum videat. Vnde argutè ſatis ſceleſtos quoſque minatur D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 382. dicens. *Sin autem ſermones mei turpes veſtras actiones coarguunt, tanquam ſpeculum fœdo ac deformi reperior. Quamobrem aut deformitatem mutate, ac ſanita-*

Tom. 2. Bibliot.

Greg.

Ad Eph. 2.

Amb.

ſanitatem reuocate, aut ſpeculum vobis perpetuò ero. Imo hoc erit in inferno maximum tormẽtum reprobis, quod cuique ob oculos ponet Dominus ſimile, in quo ſeipſum cernens peccator ſuorum ſcelerum carnificem ſe habeat, quo ſæuior nullus poterit excogitari. Id quod expendit D. Cæſar. Arelat. hom. 42. Etenim ex eo quod paterfamilias in euangelio iubet zizaniorum faſciculos alligari, vt comburantur, ſic ille fatur. *Alligate faſciculos ad comburendum, hoc eſt, homicidas cum homicidis, adulteros cum adulteris, rapaces cum rapacibus, & qui hic ſimiles fuerunt in culpa, ibi ſimiliter alligati erunt in tormentis.* Ne quò vertat oculos miſer, quin ſe ipſum videat, & ſui figura vexetur, & crucietur ampliùs.

Cæſar. Arelat.

Text. Quibus ipſe dixit. Quæ? Et dixerunt de Ieſu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere, & ſermone coram Deo, & omni populo.

§. V.

Stultiſsimus gentium error credẽs plus paſsionibus Domini, quàm miraculis, & virtutibus.

QVis nõ lugeat hanc communem in gentibus ſtultitiam? Audiunt prædicari Ieſum ſurrexiſſe à mortuis, aſcendiſſe in cœlũ, mira opera egiſſe, verbo infirmos curaſſe, mari, & ventis imperaſſe, mortuos ad vitam reduxiſſe, corda hominum in melius commutaſſe, & tamen quia audiunt ſimul paſſum & crucifixum fuiſſe, adeò paſſioni hæc nituntur, vt diuinitatem tot virtutibus paratam exſufflent. Matth. 8. cùm Dominus nauiculam eſſet ingreſſus, ecce tibi ſæua tempeſtas; furentes venti, tumentes fluctus nauiculam impetunt perituram. At Ieſus imperauit ventis, & mari, & facta eſt tranquillitas magna. Quid tunc nautæ? Procubuiſſent ſanè ad pedes Ieſu, illiuſque adoraſſent & prædicaſſent diuinitatem. Proh hominum ſtultitia! Ecce aiunt ſtupentes, *Qualis hic homo, quia venti, & mare obediunt ei!* Id quod & refert, & indignatur D. Hilar. expendens quàm barbari, quàm ſtulti, quàm cæci erant nautæ iſti, *quia piaculi gentilis, miſerrimique erroris ſtultitiam demonſtrat, quòd cum ex humilitate paſſionis hominem potius nuncupẽnt, quàm ex virtutibus Deum.* Noſcunt eius in mare, & ventos imperium, & tamen quia humanum vultum cernunt, nihil in illo vltra hominem exiſtimant. Quid magis ſtultum? His ſimillimi ſunt Diſcipuli, qui in Emmaus pergunt, immenſam fatentur Ieſu poteſtatem, incredibilem vim norant eiuſdem ſermonũ, & tamen eum ex humilitate paſsionis hominem potiùs nuncupant, quàm ex virtutibus perſpectis Deum, aiunt enim, Ieſus *Vir potens opere, & ſermone.* Meritò D. Auguſt. ſerm. 144. hunc Diſcipulorum errorem cum gentium componit ſtultitia fatus. *O Diſcipuli, Propheta erat Chriſtus Dominus, Prophetarum Iudici nomen Præconis imponunt, ad alienigenarum verba deuenerant. Recolite, quòd quando ipſe Ieſus ait Diſcipulis ſuis: quem dicunt homines eſſe filium hominis? Reſponderunt opiniones alienas. Alij dixerunt, quòd Elias es, alij quia Ioannes Baptiſta, alij quia Ieremias. Verba iſta alienorum erant, non Diſcipulorum. Ecce ad iſta verba Diſcipuli venerunt. Nunc ergo vos quem me eſſe dicitis? Reſpondiſtis mihi opiniones alienas, fidem veſtram volo audire. Tunc Petrus: Tu es Chriſtus Filius Dei viui, Adimpletor Prophetarum, Creator Angelorum: tu es Chriſtus Filij Dei viui.* Hactenus Auguſtinus. Alienigenarum vocem, & verè diſcipulorum explorat; qui barbarus eſt, qui ſtulto gentium errore tenetur, & Ieſu virtutes miratur, & nihil in eo credit ſupra hominem: at verus diſcipulus, verè ſapiens ex virtutibus eius diuinitatem auſpicatur, & prædicat. Imò quò Dei filius ſe dimittit, vt hominem oſtendat, eò illum de virtutibus Chriſtianus extollit, vt Deum manifeſtet. Etenim vbi Dominus ait, Matthæi cap. 16.

Matt. 8. *Hilar.* *Auguſt.* *Mat. 16*

Quem dicunt homines esse filium hominis? Strenuè & diuinè Petrus respondit, Tu es Christus filius Dei viui. Ille se filium hominis dicit; hic illum filium Dei prædicat. Rem ponderat D. Fulgent. lib. 3. ad Transimund. Regem cap. 15. in hæc verba. *Fulg.* *Neque hoc prætereundum existimo, quòd Christo primum se filium hominis nuncupanti Petrus dicit, tu es Christus filius Dei viui. Etenim Dei filius carnis humanitate susceptâ debuit in se sacramentum magnæ pietatis ostendere: homo verò redemptus debuit in hominis filio veram diuinæ natiuitatis substantiam prædicare, vt dum à Redemptore beneficium gratuitæ miserationis ostenditur, à redempto diuinæ confessionis obsequium redderetur.* Equidem vt Domini fuit sese ad nostram infirmitatem dimittere, & passionibus se filium hominis ostendere, sic hominum debet esse, vt eius virtutibus notatis innatæ diuinitatis prædicatores fiamus. Quis homo potens? Nonne vniuersa vanitas omnis homo stans? Iesus vir potens, cur non magis Deus? Sanè potest fortis imbecillitatem assumere, sed imbecillis attingere fortitudinem nequit, stultus igitur & cæcus est, qui ex passionis infirmitate Iesum hominem nuncupat, & non ex virtutibus Deum.

Text. Et quomodo tradiderunt eum summi Sacerdotes in damnationem mortis, & crucifixerunt eum: nos autẽ sperabamus quia ipse redempturus esset Israel.

§. VI.

Horrenda facinora minimè euulganda, & prædicanda sunt populo.

HOrrẽdam Sacerdotum rabiem, stupendam Principum malitiam vide quam modestis vocabulis in hac re prudentes Discipuli obnubilent. Aiunt enim, quomodo tradiderunt eum Sacerdotes, verè dixissent quomodo illum vorauerunt; sed euulgandanõ sunt pio populo maxima atheorum facinora. Eo deuenerat Iudæorum audacia, vt verbo Dei dicerent, Ioann. 8. *Samaritanus es, dæmonium habes*: quo scandescens D. Cæsarius Nazianz. frater orat. in Nat. sic in perfidos insurgit. Quo vsq; ò Iudæe, in Deum tuum blasphemus exsistes? *Num Samaritanum quoque vocas? nam quod sequitur tacebo.* Sanè prudentissimè è duabus blasphemijs minorem tantùm refert, & arguit, maximam alteram, nimirum, *dæmonium habes*, nec vt reprehendat, voluit meminisse. Audacissima hęc facinora prorsus tacebantur obnubilanda, ne vel aspectu mundum inficiant. Cùm referret Dominus apud Lucam ingens illud supplicium Sodomitarum, qualiter igneis è cælo fulminibus fuerint cuncti percussi, nihil de illorum peccatis meminit; sed solùm dicit, quòd quando ignea exceperunt iacula, emebant, vendebant, plantabant, ædificabant. Vnde meritò his scandescit Tertull. lib. 1. ad vxorem. *Tert.* Hæccine tota est causa supplicij, *emebant, vendebant, plãtabant, ædificabant, & pluit ignem de cœlo, & perdidit omnes.* Nonne alia fuit occasio tanti supplicij? An non satius esset, vbi ingens supplicium & inauditum explicatur, quod etiam numerarentur ingentia crimina, horrenda Sodomitarum facinora? Sanè inquit ille, *cùm dicit, nubebant, & emebant, insigniora carnis & sæculivitia definit.* Verùm quæ horrenda sunt crimina, non euulganda nudè sunt, sed honestis vocabulis obtegenda & obnubilanda. Id quod docuit *Zeno.* D. Zeno serm. de patient. vbi impatientissimorum hominum censum sic claudit. *Sed impatientiæ hactenus exempla prolata sunt, neque enim studiosè vt arbitror, memorandum, quod optaueris compescendum.* Etenim summa flagitia vix memorãtur sine scandalo, quapropter ille erit concionator prudentissimus, qui ab extraordinarij delicti reprehensione abstineat, vel si reprehendere debeat, illud sub nominibus communib⁹ obijciat. Namq; pulchrè ait D. Pacian. in Paræneſi, *Melius fuerit* *Pacian.*

rit Attici Solonis exemplo tacere de magnis sceleribus, quàm cauere; eòvsque progressis nostratium moribus, vt admonitos se existiment, cùm vetantur.

Textus. Et nunc super hæc omnia tertia dies est hodie quod hæc facta sunt. Sed & mulieres quædam ex nostris exterruerunt nos, &c.

§. VII.

Patienter & longanimiter expectandus Deus in suis promissionibus.

IMpatientissimi homunciones nec triduo Deum norunt sustinere, vanissimis temporalium bonorum mendacijs fixi nulla mora desistent, & vbi ad vera solidaque bona oculos conuertunt, triduana expectatione penitùs fatigantur. Pulchrè Isaias cap. 5. hos notat dicens. *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. Qui dicitis festinet, & citò veniat opus eius, vt videamus; & appropiet, & veniat consilium sancti Israel.* Ecce vobis in trahenda iniquitate, & vanitate quàm largos submittant funes, quàm longa consistant pertinacia, trahi is iniquitatem in funiculis vanitatis, quasi affluendo funiculos funiculis, vt longissimus, & sine fine funis efficiatur. Verũ vt Deum trahant, dicunt, festinet, & citò veniat, & appropiet consilium sancti Israel, nullam Dei moram ferunt, nihil à Deo volunt non festinanter, illum repellunt, si tantisper tardet. Hunc Isaiæ locum eleganter componit Rupertus lib. 1. cap. 21. cum illo Luc. 23. vbi crucifixo Domino Hierosolymitani Principes triduanam resurrectionem promissam fastidientes dicebant: *Si Rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei.* Longissimi illi expectatores temporarij Regis, tridui moram non sustinent, vt per resurrectionem Rex & Saluator Israelis verus manifestetur. Hinc Rupertus inquit. *Qui dicitis festinet, væ vobis. Quid enim? Numquid non multum festinauit, & citò venit opus sancti Israel? Numquid non citò resurrexit post tres dies? Quid amplius festinare voluistis dicendo, si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credemus ei? Quid tam citò venire voluistis opus eius? imò quàm nequissima festinatio fuit.* O quàm nequiter plurimi à debita longanimitate declinant, & nimium festinant nullam Dei moram sustinentes. Tertia die se resurrecturum Saluator promiserat; sed hostes triduam expectationem recusant, & Discipuli cùm iam tertium attigerint diem impatiẽtes morulæ triduanam expectationem compleri non sustinent. Et nunc, aiunt, super hæc omnia iam tertius dies est, ò nequissimam, & præproperam desperationem! tertius dies est? an præterijt? an effluxit? Absit, adhuc dies est, sed iam expectatione defatigantur. Expectassetis paululum, & gloriam potiremini exoptatam. Isaias cap. 28. monet. *Qui crediderit, non festinet.* Quæ verba apud Septuag. sonant, *qui crediderit, non confundetur.* Vtrumque iunctim explicat eleganter Forerius his verbis. *Qui credit, ne festinet, scilicet videre quod hic pollicetur Dominus, quod si festinauerit, pudefiet, non reperiens quod se inuenturum putabat.* Longanimitati, & expectationi datur optatorum fruitio, at festinatæ & præproperæ impatientiæ pudor restat, & a missio eius quod sperabat. Vtinam vel à cœlo ipsa hanc ebiberent Discipuli longanimitatem, & expectationem. Quis maiori ardebat desiderio Christiferæ humanitatis, quàm cœlum? Et tamen longanimè expectauit vltimum diuinæ dispensationis terminum. Sic eleganter D. Athanasius orat. in Ascension. ponderat. *Quid, quod ad eius partum cùm in lucem ederetur, per stellam respiciebat cœlum, quasi ante tempus maturaret complecti eum, qui in spelunca latebat; sed dispensationis opportunitatem, & terminum obseruari oportebat.* Maturauit sanè complecti eum, sed vltimum obseruauit terminum, & finem dispensationis. Cucurrit in primum ortum eius; sed festinationem coercens expectauit ter-

Isai 5. *Rup.* *Isai. 28.* *Forer.* *Athan.*

minum. Vtinam hãc expectationem habuiſſet primus homo, qua quia cãruit, noxam ebibit generi ſuo. Quem
Tert. ſic pungit Tertullian. lib. de Trinit. inquiens. *Mortalitatis inuidia vtique in hominem redit, qui cùm illam euadere poſſet de obedientia, in eamdem incurrit, dum ex conſilio peruerſo Deus eſſe feſtinat.* Itaque vna ad deitatem feſtinatio Adamum perdidit. O expectaſſes homo virtutum tuarum conſumationẽ, & Deo perſimilis exiſteres. An non dictum eſt hominibus, *Ego dixi, dij eſtis?* Sed miſerè corruit, dum Deus eſſe feſtinat.

§. VIII.

Maximus metus & terror debet eſſe viris peccantibus, quòd fœminæ ſibi adiunctæ bonæ ſint.

NON ſine myſterij pondere dictum eſt, *ſed & mulieres exterruerunt nos.* Cur non magis lætificauerunt? Cur non magis gaudijs perfuderunt? Enim verò fœminæ illæ deuotione in Ieſum feruentes lætiſsimam eius reſurrectionem præuiderant, cuius haud ingratum Diſcipulis futurum nuntium referebant, quo illos maximè crederent exultaturos. Et ecce vobis illi non lætitiam; ſed metum, ſed terrorem capiunt, & meritò, quandoquidem viri deplorati vehemens ſignum eſt, quòd illo relicto Deus conuertatur ad mulierem ſociam, eique ſuæ largitatis theſauros committat. Hoc crediderim cogitatum eſſe à D.
Athan. Athanaſio orat. de diuinit. Chriſti in coniuge Pilati Dei filij magnalia prædicante, ſic enim inquit. *Lauanti manus ſuas Pilato, ac Iudæorum calumnias recipienti nullum vlterius verbum ei fecit Dominus; ſed potiùs vxori oraculum edidit.* Sanè quando ſalus Pilati non adeò deſperabatur, quando ipſe Iudæorum calumnias reſpuebat, & ſeſe Ieſu oſtendebat defenſorem, illi ſermonem Dominus faciebat, regnumque ſuum diuinum oſtẽdebat. At vbi Iudæorum ille calumnias probat, ac ſeſe comparat ad Deum perdendum, nullum ei verbum facit Dominus; ſed ad vxorem conuerſus, illi ſociam adhibet halitu diuino præditam, quaſi deplorati viri argumentum manifeſtum. Notanter dicitur Iudic. cap. 4 *Erat Debora Prophetes vxor Lapidoth.* Nec maius poſſet ferri teſtimonium miſerrimi illius populi, & per tot annos à Deo derelicti, quàm quòd Deus oracula ſua, relictis viris, fœminæ crederet. Ita meditatur Theodor. quæſt. 11. dicens. *Exiſtimo enim Deboram in contumeliam virorum prophetiæ donum adeptam eſſe. Nam cùm ex viris nullus inueniretur dignus, qui Spiritum ſanctum promeretur, hæc donum ſanctiſſimi Spiritus eſt conſequuta.* Exoſum populum, infenſos viros caſtigat Dominus, illos derelinquens, & fœminas oraculis illuſtrans, quæ Dei fauoribus acceptis ſint quotidie in cõtumeliam virorum conſtitutæ. Cur ergo non exterrantur Diſcipuli, dum audiunt, rediuiuũ Dominum mulieribus apparuiſſe, veriti ne id eſſet reprobatorum virorum indicium.
Iud. 4. *Theod.*

Text. O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti ſunt Prophetæ. Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam. Et incipiẽs à Moyſe, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturas, quæ de ipſo erant.

§. IX.

Securiores & præſtantiores fructus per crucem, & ærumnas acquiruntur.

SAnè oportebat Principem, & Ducem hominum, nos in illam gloriæ viam

vitam vocare, qua ſecuriùs & præſtantiùs fructibus ditari poſſemus. Et vbi ſecuriùs, quàm in cruce, quã medijs plantati ærumnis & periculis. Non ne apud Lucam aiebat Dominus cap. 24. *Sic oportebat Chriſtum pati?* Ibi Theophilactus inquirit. *Quomodo ſic? per mortem crucis.* Fallor, niſi huc ſpectauerit Dominus quoties & ſe vitem appellat, & nos iubet eſſe palmites vitis. Nulla planta vite fructuoſior, nulla ditior vite, ſed videre licet quo ſuos & parturiat, & ſeruet vitis fructus. Id elegantiſsimè explicat D. Zeno in Pſalm. 79. his verbis. *Palmes in ſcrobem dimittitur, vt animatus ibidem nutriatur, auxiliare illi neceſſariò iungitur lignum: cuius tutela defenſus ſeſe ſubſtollat. At vbi adoleuerit in vitem perfectam, eius omnes crines luxurioſi tenduntur, nodis adſtringitur, nec à ligno, quo portatur, vel cuius ducatu in vberes fructus longiùs inuitata producitur, vi aliqua ſeparetur. Tum ſolemniter plorans clementer imbre ſuo rorat, ſtatim oculis apertis folia radiata procedunt, quibus ſubiecti, ac ſeſe commendantes ſequaces fructus arrident; quos Solis ardores, pluuiæ, ventiquæ exercendo pro uehunt, ad maturitatemque perducunt.* Hactenus ille. Ecce tibi vnde vitis trahat dulciſsimos aureoſque fructus, nimirum ex petroſa ſcrobe, ex imbribus & ventis, ex lacrymis, ex gemitibus, inſuper ex adhibito ſibi ligno, cui innixa à terra extollitur, aureoſq; fœcundatur in fructus. O vera vitis Ieſus tunc ad modum fœcunda, tum verè diues, cùm adhibito crucis ligno exaltaris à terra. Quiſquis huius vitis palmes es, vide quibus promoueri & ſuſtolli glorioſus debeas, auxiliare tibi lignum neceſſariò iungendum eſt, nempe crux, lacrymæ, ærumnæ perpetiendæ, vt ſic præſtantiùs & ſecuriùs glorioſos producas fructus. D. Auguſtinus ſermone 120. de tempore, meminit Apoſtolos miris virtutibus eruditos, tamen circa fidem labaſſe, & latronem medijs crucis periculis in fide conualuiſſe. Sic enim ait. *Ecce inter ſigna atque virtutes, atteſtantibus miraculis, & acclamantibus, aliquoties in Diſcipulis mens iam robuſta titubauit, & nunc Chriſti ſupplicijs quodam modo contradicentibus in latrone fides noue lla conualuit.* Cur non conualuiſſet noua fides, vbi crucem nacta eſt auxiliantem? Cur tanto fulcro adhibito inter petroſas ſcrobes tormentorum vitis non conualuiſſet Chriſtiana? Annoſæ & robuſtæ illæ inter acclamationes virtutum, inter ipſa miracula titubant, imò & cadunt, non enim aliter vitis diuina aureis palmites ſuos fructibus cumulat, niſi ab ardore, niſi à pluuia, niſi à fulcro crucis. Hanc ſi vel ore apprehendat, ſummitatem cœlorum permeauit. Nonne animaduertiſti poſt diluuium à luto & ſimo candidam columbam in arcam euolare? Sed non adeò illam volare à ſimo faciebant alæ, quàm oliuæ ramus, qui ore portabatur. Vbi crucis vim meditatus Berengoſius Abbas de myſter. lign. Domin. ait. *Columba ſibi ramum deferebat oliuæ, deſignans, quòd virtutum pennis nullus euolare valet ab imis ad ſumma: niſi ramum ſtudeat reportare cum columba.* Ecce qua via cœli attinges ſummitatem, ſi ad gemitus columbæ Dominici ligni addas cruciatus, & tormenta. Non tam cæteræ virtutes in altum ducent, quàm lignum crucis, quàm cruciformis labor. Crux enim hoc habet cum cæteris virtutibus commune, quòd in gloriæ coronas extollat ſuos, inſuper & aliud habet ſingulare, nimirum, quòd coronas partas acerrimè defendat, & cuſtodiat. Id cantabat Pſalm. 6. dicens, *Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos.* Quaſi diceret, eam dediſti nobis coronam, quæ cuſtodita ſit, & propugnata vndequaq; mille ſcutis. Quod notans Origenes in Caten. Græc. ait. *Idem eſt ſcutum & corona. Vt qui ſcuto circundatus eſt, coronetur, & qui coronatur, ſcuto circundatus ſit.* Sanè nulla res magis patere ſolet telis, quàm corona! Ornat corona caput, at mille inſidijs exponit totum hominem. Eu quoties ruina & perditio additum per coronam inuenit. Id quod lamentatur Diu. Gregor.

Luc. 24.
Theoph.
Zeno.
Aug.
Orig.

nota illa hiſtoria Eleazari, qui â victoria oppreſſus interijt. Quæ ergo corona hæc eſt, ſcutis protecta & cuſtodita. Eam inſinuat Didymus in Caten. aiens. *Scutum & corona crux eſt.* Itaque crux coronas quas parturit, perēniter protegit, & cuſtodit.

§. X.

Ingens Saluatoris gloria à paſsione.

QVot ærumnæ, quot vulnera Saluatorem Ieſum impleuerunt, tot teſtes eius ingentes glorias & poteſtates decantant. Is enim eſt Ieſus, qui contradicentibus cunctis valet gloriosus euadere. Nonne gloriam ſuam ambitiosè commendans aiebat, Cant. 2. *Ego flos campi*, non paradiſi floribus; ſed campi flori ſeſe gloriatur aſsimilari. Cur non potius purpureo regij paradiſi flori? Cur nō cœleſti hyacintho? Cur non florentis horti pulcherrimæ roſæ? an rutticus flos campi ornatior? Sanè hortos regios florere faciūt hortulani ſapientis culturæ, & vigiliæ, & cuſtodiæ, illorumque flores vel cœlum ſudum offendit, vel manus ignota perdit, vel nebulæ fumus deuaſtat. At campus, vt notat D. Ambroſ. à feris calcatus, & paſtus, *quibuſcumque ſiccitatibus agri omne illud quod alitur, in florem quadam virtute genitali ex ſeſe, atque in ſe ſucci ſemper manentis anima tur* Medijs temporum iniurijs, media conculcatione animalium, medijs Solis ardoribus, ex intrinſeco ſucco flos campi ſuo tempore pullulabit. Ea eſt Domini gloria, qua quibuſlibet ſiccitatibus, quibuſlibet iniurijs & crumnis, virtute intima diuini ſucci ſemper manentis, ab ipſa mortis ariditate in viui florem animatur. Hanc Ieſu gloriam admirabatur quicumque dicebat. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c.* Quæ verba ac ſi à Domino dicerentur Diſcipulis his, qui in Emmaus pergebant, explicat Gillibertus Abb. ſerm. 20. in Cant. fatus. *Egredimini filiæ Sion de cauernis litteræ, de anguſta & ignobili intelligentia. Egredimini, & videte Regem Salomonem in diademate. Videte iamquo modo benedixit coronæ anni benignitatis ſuæ, quomodo cāpi eius repleti ſunt vbertate.* Sic Dominus Diſcipulos erudiebat de ſua gloria, ſic interpretans Scripturas, de anguſta & ignobili intelligentia illos ad excellentiorem ſapientiam trahebat, qua viderent gloriam reſurgere de ignobilitate, & virtutem perfici in infirmitate, & noſcerēt, quòd oportebat Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuā. Quomodo ita? Vt annus ex glaciali intemperie; ex hyemalibus moleſtijs floridas veris corollas ſibi parat: vt campus quibuſlibet ſiccitatibus genitali virtute manentis ſucci in florem animatur. Sic eodem modo videte quomodo Ieſus benedixit coronæ anni benignitatis ſuę, quomodo campi eius, id eſt, caro eius à ſemper manente viuido diuinitatis ſucco per intemperiem in florem, per mortem in vitam animatur. Equidem huc ſpectabat ſenex ille Iſaac, cùm benedictionem impertiturus filio ait, *Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni.* Quæ benedicētis verba ruminatus D. Ambroſi⁹ ſtatim meminit Chriſtiferi agri per preſſuras fructificantis, & ait. *Hos fructus redolebat Iacob, qui Deum per pericula ſequebatur.* Hi ſunt fructus, & flores, quib⁹ omni paradiſo ambitioſiùs ornantur agri, & campi, imò Chriſtianæ gloriæ extolluntur, prædicantur. Iam ob oculos ſit currus ille Ezechieli monſtratus, planè triumphis coruſcus, totus de firmamento conſpicuus, de igne clarus, de gēmis radians, de Cherubinis glorioſus. Hunc ſic cōmendat Vates cap. 1. *Et hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Dei.* Longè aliter D. Ioann. Euangel. crucis extulit magnalia, qui poſt Ieſu miracula, poſt Deum ſuffixum cruci ſic ait. *Hæc dixit Iſaias quando vidit gloriam Dei.* Iam expendo, quòd hic gloria Dei videatur, cùm ſuperùs ſola Dei gloriæ ſimilitudo. Cur ergo ille vmbram, & ſimilitudinem, hic veram gloriam à ſe viſam fatur? Sanè inglorioſo curru ſola adumbratur gloriæ imago, & Iudæorum

Cant. 2. *Amb.* *Cant. 3.* *Gillib.* *Gen.* *Ad ill Cant. 2. adiuro vos.* *Ezec. 1.*

rum infidelitate, ẽ cruce vera Dei gloria radiat. Pulchrè D. Gregor. hom. 8. in Ezech. fatur. *Quid eſt quod ille ſimilitudinem gloriæ, & hic Dei gloriam vidiſſe deſcribitur? Sed cum Ioannes prius miracula Ieſu narrauit, atque in fidelitatem Iudæorum poſt modum ſubdidit, hanc Redemptoris noſtri gloriam, Iſaiam vidiſſe manifeſtat.* Et quidem hinc, nimirum ex Iudæorum infidelitate, ex cruce vera gloria coruſcat Saluatoris. Adde illud Pſal. 101. vbi dicitur. *Quia ædificauit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua.* Porro apud Sionem Diſcipulis congregatis poſt Reſurrectionem apparuit Dominus, illiſque vulnera in paſsione accepta oſtentauit, vt emedijs vulneribus ingens eius gloria ſplendeſceret. Annuit Chryſoſtom. ibi dicens. *Cum Sion extructa fuerit, omnes ſummum Deum in priſtina gloria conſpicient, tum nimirum, cum in Apoſtolorum cætu medio ſtabit. Nam tum in ſua gloria, hoc eſt, in paſsionum ſignis cernebatur. Aiebat enim ad Thomam: infer digitum tuum huc, & vide manus meas.*

§. XI.

Chriſtiano ſanguini clauſtra cœleſtia aperiuntur, reſerantur.

OPortuit equidem Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam, nullus aditus patebat ad gloriam niſi in ſanguine agni. Vituli mactati ritus præſcribens Dominus Leuit. 4. inquit. *Leuit. 4.* *Inferet ſacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculũ teſtimonij, tincto digito aſpergens ſepties contra velum.* Et tamen hac ſanguinis aſperſione velum manebat clauſum, reſerandum ſanè erat velum ſanctuarij in ſanguine; ſed ſolum in ſanguine agni immaculati. Hinc eleganter Abbas Cellenſ. cap. 15. de Panibus hæc verba facit. *Cell.* *Ecce agnus agniculus, ecce vitulus ſaginatus Ieſus iugulatur & occiditur. Tinge igitur digitum, & aſperge ſepties contra velum ſanctuarij, vt ſit tibi clauis reſerationis cœli, ſanguis paſsionis Domini. Non obſirmabunt valuas ſuas cœli, cum viderint ſanguinem ad ſe leuari de viſceribus Saluatoris. O quãta reuerentia reueretur, imò cedit velum Angelicarum virtutum digito, agni ſanguine madefacto; imo procumbens tremit in occurſum cruoris Dei, & creatoris ſui. Feſtinant reſerare clauſa.* Sicille. Sic ſanè agni diuini ſanguini Angelicarum virtutum cedit cuſtodia, ſic vel ad aſpectum ſanguinis diuini hædi reſerantur adamantinæ valuæ, ipſe Dominicus ſanguis arduum gloriæ in troitum fecit in vias planas. Vt meritò dicat Paulus ad Hæbr. 10. *Habentes* *Ad Heb. 10.* *fiduciam in introitu ſanctorum, in ſanguine Chriſti, quam initauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, ideſt carnem ſuam.* Alia erant cœleſtia omnia, obſeratus & occluſus introitus; ſed Dominicus ſanguis obſeratum, & auium introitum fecit nobis viam tritam & complanatam. Ita D. Anſ. explicat inquiens: *quam viam ideſt, quem* *Anſel.* *introitum modo factum viam tritam in patriam ipſe initiauit.* Arduus erat paradiſi introitus, Cherubini romphæa, poſſet ſanè Ieſus ſine ſanguinis effuſione, etiam modo, dato de ſaluandis hominibus per ſanguinẽ pacto, volare ſuper Cherubim, & cœleſti ſeſe immergere gloriæ; at id efficeret ianuis clauſis, & immota cuſtodia. Verum ſanguinis ſui aſperſione cuſtodiæ rõphea extincta eſt, patentes fores, introitus & complanatus, quo ipſe intrans nobis initiauit introitum. Vnde ipſe Dominus nos apud Bern. ſerm. de vite vrget. *Collige tibi flores meos* *Ber.* *ſanguineos, vt paradiſi illius poſsis ianuam introire, ante cuius fores Cherubim collocatus eſt cum gladio flammeo & verſatili. Flores ergo ſanguinis mei gladij verſatilis flammas horrendas ac tibi formidabiles extrahant.* Nulla cuſtodia nullum velum, nulla obſeratio non paret diuino ſanguini, quando ipſæ Angelicæ virtutes ſeſe effundunt in occurſum Dominici cruoris, relictis gloriæ patentibus valuis.

Textus. Et coegerunt ipsum dicentes: mane nobiscum Domine, quoniam adueſperascit; & inclinata eſt iã dies: & intrauit cum illis.

§. XII.

In fine vitæ maximè curandum, quòd tibi Ieſus adſit.

ODI qui nec dum adueſperaſcente, & inclinata vitæ die interẽptorem mortis Ieſum exquirunt, vt mortales tutò peruadant fauces. O quam prudenter diſcipuli inſtant mane nobiſcum, Domine, & quæ huius inſtantiæ ratio? Cur alio euntem Dominum inſtanter detinetis? Cur cogitis? Sanè, quoniam adueſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Iam vmbræ humanarum fœlicitatum quam longiſsimæ apparent, iam dies declinauerunt, & inutiles facti ſunt, iam fumant funereæ mortis faces. Ergo tenendus Ieſus, ergo cogendus Dominus, nec á corde, nec ab ore dimittendus. Tenebat Iacob, de quo D. Amb. lib. 2. cap. 9. fatur. *Dicat nunc aliquis non beatum Iacob, cum in ipſis mortis diebus eſſet, qui plura cum Deo, quam cum hominibus alloquia miſcebat?* Totus Deo innixus, vni Deo intentus mortem expectabat. Sic fœlix Dei ſponſa Cant. 1. ait: *lectulus noſter floridus:* quibus verbis in mortis accubitu ex floridi Ieſu præſentia ingens ſibi meditabatur lauamen. Etenim aliter transferens & commentans eadem verba Philo Carp. inquit. *Accubatio noſtra in vmbra: cum enim inclinamur ad mortem. Ad te Ieſus, ſolum refugium noſtrum & protectio, tu noſtra vmbra, tu defenſio, tu certa ſalus & vita. Dicamus cum Dauid, & ſi conſtitero in medio vmbra mortis nõ timebo mala, quoniam tu mecum es.* Nihil præter Ieſum quærendum in vitæ inclinatione. Ieſum ſolum ſpectandum & tenendum putet, qui velit ſine metu mortem expectare. O quam timenda illorum conditio, quibus nec tunc licet à ſæculi negotijs vacare. Nonne quinque apud Matthæum virgines fatuæ dicuntur? Cur fatuæ? Sic dicit de illis. *Dum irent emere, venit ſponſus.* O meritò fatua virgo, quæ inclinata iam die, adueſperaſcente vita, inſtante Domini aduentu, pergit ad vendentes, adhuc apud ſæculum negotiatur. Vidi plurimos imo & planxi, quos animam agentes vrgent negotia ſæcularia, tunc maximè illis res eſt cum vendentibus, cum mercatoribus, tunc pecuniarum rationes, tunc æris alieni compoſitio totam hominis cogitationem peruadunt. Metuo, ne ſic Domini priuentur ingreſſu; fœliciores Diſcipuli, qui adueſperaſcente die, relictis alijs vnum curant, vt ſecum Dominum habeant. Quam dulciter ille ſenex Luc. 2. *Accepit Ieſum in vlnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit: nunc dimittis ſeruum tuum Domine.* Vnde ſic omnes nos monebat Orig. hom. 15. *Si quis egreditur è mundo, ſi quis è carcere vinctorum dimittitur, vt ad regnandum vadat, ſumat Ieſum manibus ſuis, & circundet eum brachijs ſuis, totum habeat in ſinu, & tunc exultans ire poterit quo deſiderat.* Metuat ſine hoc lumine mortis caliginem intrare, at ſi Ieſum manibus detineat, dulcibus conſtringat & liget amplexibus, mortis vmbras non timeat; ſed exultans migrabit. Chariſſimum ſibi filium Ioſephum in Ægypto regnantem videns Iacob Gen. 46. *Irruit ſuper collum eius, & inter amplexus fleuit: dixitque pater ad Ioſeph, iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo.* Quæ verba pulchrè in rem præſentem trahit Rup. lib. 9. in Gen. cap. 17. hiſq; putat morituris verum mundi Saluatorem ſalutaturos & amplexuros eſſe. Ait enim. *Quando Chriſtiane, defungeris, dic vnico Dei Patris filio ſaluatori tuo: iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam & ſuperſtitem te relinquo. Videmus enim nunc per ſpeculum in ænigmate, & in hora qua quiſque noſtrum moritur ſuperſtitem illum relinquimus*

Amb.

Cant. 1.

Phil.

Pſal. 22.

Matth. c. 25.

Luc. 2.

Orig.

Gen. 46.

Rup.

quimus, qui solus depositis nostris corporibus, & animabus curare sit idoneus. Hactenus ille.

Textus. Factum est autẽ dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, ac porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorum.

§. XIII.

Christus Dominus rediuiuus hominum genus in primæuæ natiuitatis decus reparauit.

Iob.28. MErito sanctissimus Iob cap. 28. agilem Dei hominis carnẽ considerans à laqueis mortis euolantem nationis prauæ cæcitatem lamentans fatur. *Semitam ignorauit auis.* Auis hæc D Gregorio est Christus à sepulchro in æthera sublleuatus, auis, inquã iam non superpullos infirmata; sed expandens alas, & super eos volitans, vt pristinos discant immortalitatis volatus. Huius auis diuinæ æconomiam circa hominem, cuius & filius verè dicitur, naturaliter expressam reddit Vpupæ auis natura. De qua eleganter notat D. Antiochus hom. 108 *Vpupæ* inquiens, *si quando parentes suos viderint consenuisse, & persennium hebetiores esse visu; filij alares pilos parentum conuellunt, deinde alambunt oculos illorum, mos ipsos parentes suis met alis subiectos excalfaciunt ac refouent, atque ita demum eos quasi pullos recens editos reuocant ad florem ætatis.* O noua diuini altis circa genus humanum charitas! siccine renouat Iesus veteres homines? Ecce miro è sepulchro rediuiuus volatu veterna cæcitate discipulos affectos conuenit, & sub alis subiectos diuinè excalfacit, ac refouet dicentes, *nonne cor nostrum ardens erat cum loqueretur nobis?* Illorum itẽ allambit oculos, visum acuit, vt cæcitate depulsa primæuæ ætatis ad florem iuuenescant. Cuius status recuperationem in præsenti Christi Domini cum Discipulis ad mensam recubitu agnouit D. Anastas. Sinaita lib 10. Exam. his verbis. Factum est autem, cum ipse recumberet cum eis accipiens panem benedixit & fregit, & dedit eis, eorum autem aperti sunt oculi. *Ecce habes escam: habes etiam per escam visus recuperationem, & Dei agnitionem quem per escam ignorauerunt protoplasti. Deinde quid fit post sumptam escam?* Surgentes ipsa hora reuersi sunt in Hierusalem. *Ecce etiam à casu excitatio; ecce etiam pulchra ab errore reuersio.* Tantum non dixit ecce in pristinum florem restitutio. Sic parenti homini veterascenti accubat diuinus ales, sic oculos allambit, sic excalfacit, sic refouet, sic, vt pergit Sinaita, *simul accubuit, vt surgeret qui ciderat.* Calefactus namque homo & visu renouatus veternam exutus maciem in floridam & immortalem exsurgit vitam. Vt dicat D. Chrysostom. *Domini resurrectio induxit mundo lætitiam. Quanto fulget in aspectu, tanto feruet in affectu. Vetus homo migrauit, nouus aduenit.* Sic ille.

habetur tom. 8. Bib.

Sinai.

Chrysos.

Textus. Et cognouerunt eum, & ipse euanuit ex oculis eorum.

§. XIIII.

Christus Dominus vt peccatoribus adest.

NImium Deus peccatores amat, quam sæpe differt iustorum fauores, & tardat illis afferre leuamen quasi peccatorum consortio & colloquio occupatus. Componit Diuus Chrysost. Christum Dominum iuxta fontẽ Sichar cum muliere Samaritana loquentem, cum eodẽ apud Emmaus Discipulis adhærẽte, & inquit. *Cũ oculos eorũ aperuit, tunc ex ipsorũ cõspectu*

Chrysos.

ablatus eſt, ſeipſum illis voce non reuelauit, & mulieri dicit ego ſum. Paulo ſe manifeſtauit è cœlo dicens Saule cur me perſequeris? Saulus vero reſpondit dicẽs quis es Domine? Tunc ille ego ſum Ieſus Chriſtus quẽ tu perſequeris: hoc & nunc Samaritanæ dicit; ego ſum qui loquor tecum. Quod multis ex Apoſtolis non reuelauit, hoc meretrici palàm reuelat. Is eſt Dominus erga peccatores, ſic peccatorum ſaluti inuigilat, vt quaſi præ illis iuſtos obliuiſcatur, & deſpiciat. Sanè non componamus nos Diſcipulos hos cum peccatrice; ſed cum ſe ipſis, dum triſtes ab Ieroſolymis abſcedunt, & infideli ſtultitia expectationem ſuam emortuam promunt, tunc Ieſus illorum adeſt ſocius infidum animum pungens, ignorantiam tollens, placidis verbis illorum corda refouẽs & incendens in Dei amorẽ: at vbi oculos aperiunt, vt veritatis diuinæ attingunt cognitionem, extemplo diſparet, nec vllam cum illis iam ſuſtinet moram. Sed cur modo tam citò diſparet? *Euth.* Eut. reſpondit, *ne amplius tardarent; ſed citius ad diſcipulos reuerterentur; volebat enim eodem die ſimul omnibus apparere.* Quod modo diſparet, anxiæ illius erat curæ, qua gregem ſuum cupiebat viſitare; quod antea apud illos morabatur, illius erat amoris, quocirca peccatores ferebatur, quorum cauſa iuſtorum gregem videbatur obliuiſci. Ioſeph ille vbi à fratribus ſuis cognitus fuit, ſeſeque omnibus manifeſtauit, hæc illis verba dabat Gen. 46. *Feſtinate & adducite patrẽ ad me.* *Gen. 46.* De quo pulchrè Rup. lib. 9. cap. 22. & dubitat, & fatur. *Qui ſic iuſto patris deſiderio nunc feſtinat, quomodo tantas hactenus potuit perpeti moras? Videlicet quia ſi patrem prius inuitaſſet, quam congregatos ad ſe fratres ſuos omnes ſub ſpe ſolidiſsima compoſuiſſet, grandem nimis in domo patris ſui turbationem concit aſſet.* Nimirum vbi fratres venditionis rei audiſſent apud patrem eſſe Ioſephum turbati metu, patris domum minimè introiſſent. Hinc ſui patris vehementer amator deſiderium patris ſuſtinet, & moratur amplexus, dum ſingulos fratres à metu liberat; at poſtquam fratres omnes ſpe ſubleuat & confirmat, iam nec vllam patris videndi ſuſtinet morulam: feſtinate, inquit, & adducite eum. Ita Ieſus verus mundi Saluator anxius gregis ſui, ſi choro Apoſtolico ſeſe manifeſtaſſet, errones nonnulli diſcipuli infidelitatis rei non auderent ſe illi iterum coniungere: quapropter deſiderium diſtulit ſingulos qui aberrauerant viſitans, at vbi illos in fide confirmatos vidit, nec mora ab oculis eorum diſparet, & in amantiſsimum gregem feſtinat, quem propter errantes aliquas oues quaſi fuerat oblitus.

Text. Et dixerunt adinuicem, nonne cor noſtrum ardens erat dum loqueretur in via & aperiret nobis ſcripturas? Et reſurgentes regreſsi ſunt eadem hora in Hieruſalem, &c.

§. XV.

Algent prophanorum ſapientium verba: quæ autem è ſacrarum litterarum penu ſunt, incendunt corda, & ædificant in fide.

LIcet Chriſtiano Doctori vaſa ab Ægyptis quærere, hoc eſt, prophanorum ſapientum teſtimonijs doctrinam ſuam confirmare? Non abnuo, at qui velit animos inflammare, ardentem flammam intimis imprimere viſceribus, non è prophanorum ſed è Chriſti pharetra iacula iaciat. Taceat Seneca, taceat Plato, loquatur Chriſtus, & cor audientium in flammas conuertetur. Miratus ſum pulchram illam viciſsitudinem columnæ nubis, & columnæ ignis, è quibus Deus populum gubernabat in deſerto. *In columna nubis per diem, & in columna ignis per noctem,*

Exod.

Exod.13 Exod. 13. Enim vero quos columna nubis gubernabat in die, eoſdē in nocte, & columna ignis illuminabat nocte, & calefaciebat. Nimirū quos per nubeam Chriſti carnem perdocebat Dominus, eos intimi Spiritus ſancti virtus igniebat. Ita eleganter Drogo *Drog.* lib. de Sacram. Paſ. in hæc verba. Nubes ergo per diem, & columna ignis per noctem, quia & caro tua diuinitatis æſtum temperat, & Spiritus ſancti lux tenebras noſtræ mentis illuſtrat. Igitur dum loquereris in via duobus Diſcipulis, & nubes peregrina faciem tuam obtegeret, *nonne*, inquit, *cor noſtrum ardens erat in nobis? Ardebat nimirum intus columna ignis, quia foris columna nubis loquebatur ad eos*. Sed vlterius expendo, quod verba hæc non ſolum incendium inferant internum; ſed totum hominem fulciant columnis: columna ignis, & columna nubis, loquitur hæc, & incendit illa, & vtraque fulcit, & reddit cor humanum in fide ſtabilitum. Iam huc ſpectat Pſal. *Pſal.126* 126. *Niſi Dominus ædificauerit domum in vanum laborauerunt qui ædificant eam*. Sané exterorum ſententiæ & gelidæ & infirmæ ſunt; quæ ignem eructant, & ſtabilitatem, & firmitudinem ſuggerunt, hæc ſunt ſacrarum ſcriptu *Zeno.* rarum verba. Nobiſcum conſentit D. Zeno inter alia ſic hunc pſ. locū commentans. *Cæterum in ædificandis animarum ciuitatibus humanæ artes vacāt; inanes enim ſunt Philoſophorum vigiliæ & otioſæ ſollicitudines, & fruſtratum in inueſtigandis naturæ ſecretis & perſcrutandis mundi laboribus ſtudium; ſed lapſuram citò domum operatio talis ædificat. Domus ergo ædificanda per Dominum eſt, nec doctrinis ſæculi ædificata conſiſtet*. Vna Chriſti Domini verba indunt humanis cordibus columnam ignis, vt ardeant, & firmiter in fide cō ſiſtant. Igitur Dei verba columnæ igneæ ſunt, quæ muniant mentem incendātque & illuminent. At prophanorum verba nihil humanis cordibus meditantur, præter excidium & ruinā. *Ioſue 7.* Ioſue 7. expugnata Iericò, miſerè corruebāt Iſraëlitæ, quæ ruinæ cauſa? Sortiū deſignatione manifeſtatus Achan inter alia, inquit, *regulamque aureā concupiſcens abſtuli*. Orig. ad hunc locum *Orig.* perueniens hom. non dicit regulam; ſed linguam auream ablatam putat, cuius cauſa ingens illa graſabatur pernicies. Tunc ſic monet. *Si Poetam legeris modulatum verſibus & perfulgido carmine Deos, Deaſque texentem, ne delecteris eloquentiæ ſuauitate. Lingua aurea eſt, ſi eam ſuſtuleris in tabernaculo tuo, ſi introduxeris in cor tuum, ea quæ ab illis afferuntur, pollues omnem Eccleſiam Domini*. Vt videant quanta mala cauſent religioſi viri, qui vaniſsimorū hominum ſtudent libris.

§. XXVI.

Qui & ſi in peccatis lapſus bona exercitia & orationes non deſerit, citò ſe à pecatis liberat.

VBI dictum eſt, quod regreſsi ſunt in Ieruſalem eadē hora, rectè monet D. Anaſtaſ. Sinaita ſupra allatus. *Sinai.* *Ecce pulchra ab errore regreſsio*. Etenim quaſi deſperata ſalute per Ieſum hi diſcipuli abibant à reliquis; verum protinus relicto errore iterum ad gregem regrediuntur. Vnde tam fœlix & propera regreſsio? Cauſam redit Euſebius Emiſ. in præſenti. *Beati, cum qui* *Euſeb.* *bus ambulat Ieſus, beati cum quibus ambulat ſalus & vita, qui quoniam cum lu* *Emiſ.* *ce vadūt diu errare non poſſunt*. Per infidelitatem ex corde Ieſum ejecerant, tamen quia vel extrinſecus cum Ieſu ambulabant, conſuetos de Ieſu miſcebant ſermones, cum præſentem habebant, celerem obtinuerunt ab errore reuerſionem, diu errare non potuerunt. Horum ſimiles ſunt omnes illi, qui & ſi peccatis obtenebrati ſunt, externa orationis, & ſanctorum exercitiorum opera non deſerunt, in ore & præoculis Deum trahentes, hi nō diu errabunt; ſed citò ad Deum conuertentur. Dauid Pſ. 50. *Tibi ſoli peccaui,* *Pſal.5* *& malum coram te feci*. Expende coniunctionem, nimirum malum coram te feci, quaſi diceret nec peccans tuū conſpectum fugi, orationes minimè deſerui,

deſerui, te in ore & præ oculis etiam tunc habebam: hinc pœnitentia du&' ad te reuertor. Sic Origen. hom. 11. in Exod. *Qui pleniorem ſcientiam Dei accipiunt, etiam ſi malum faciant, & in conſpectu eius faciunt. Sicut ille qui dixerit tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Quid ergo plus habent qui malum coram Deo faciunt? Illud profecto, quod continuo pœnitent & dicunt peccaui.* Iam qui ob humanam fragilitatem in peccata ruitis, ne omnino Deum deſeratis ſed quando ab intimis animi receſſerit; tamen eius memoria præſens vobis occurrat in oculis, in ore, in operibus ſanctis, vt vel ſic diu errare, nequaquam poſsitis.

CAPVT IIII.

De apparitione facta diſcipulis congregatis ſine Thoma.

IVdæorum metus Chriſtianum gregem intra domus clauſtra coëgerat vbi diuinus paſtor circa ſolis occaſum ſuos viſitat & fouet agniculos. Metuentibus vulnerum præfefert cauernas, vt ibi à malis incurrentibus cuſcuſtodiantur. Lætus conueſcitur, fabulatur, & ideo ex cruce reſurrectionis gloriam oriri commemorat, vt nemo peccator, niſi ex pœnitentiæ mortificatione nitatur ad cœleſtia gaudia euolare.

Text. Ioann. 20. Cum ergo ſero eſſet die illo vna ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, vbi erant diſcipuli cõgregati propter metum Iudæorum venit Ieſus, & ſtetit in medio.

§. I.

Metus ſæuientium rabidorumque hominum, vt cadat in conſtantiſsimos viros.

METuunt ſæuientes Iudæos Chriſti Apoſtoli, an ideo meticuloſi dicentur & puſillanimi? Abnuit Diu. Cyrill. in Ioann. lib. 12. cap. 53. imo vel ex hoc metu prudentiſsimos & fortiſsimos viros Apoſtolos autũmat. Quis prudens non timeat rabidiſsimi hominis furorem? Sæuiente Herode in Meſſiam, mandat Dominus per Angelum ad Ioſeph Luc. 2. *Accipe puerum: fuge in Aegyptum:* circa quod & venuſtus & elegans fatur Chryſol. ſerm. 150. *Perſequente homine Deus fugit, ſæuiente terra cœlum trepidat, & volitante puluere pauore turbantur Angeli, & pauor patris filio fugiente monſtratur.* Ea eſt enim furia humani cordis, quę ſola nullis carceribus conſtringitur, quæ ſola omni exorbitat à lege. Ferocientia maria certis legibus concluſit Dominus, nec mare vnquam tranſiliuit fines ſuos, ſic omnium creaturarum iras intra certos carceres frænauit, quos minime tranſilient. Vnum hominem reliquit in manu conſilij ſui, vna hominum feritas præpoſitos naturæ carceres rumpit, terminos tranſilit, & à legib' exorbitat diuinis. Furente igitur homine, ſuis legibus, ſuis finibus præſcriptis, timet Dominus, quis etiam non timeat etſi prudentiſsimus, etſi fortiſsimus? Hanc reddens rationem D. Athan. de fuga ſua, cur ſtrenui Chriſti milites, fortiſsimique religionis Chriſtianæ duces aliquando à perſecutoribus ſeſe ſubducebant, inquit *Illis curæ fuit, neque præſentiam eius temporis reformidare, neque decretum á prouidentia terminum ante capere, aut diſpenſationi diuinæ repugnare, ad quam ſe reſeruari certi erant.* Is timor fortiſsimos homines vexabat, ne præſcriptus à Deo terminus tranſiretur ne diuinæ diſpenſationi repugnaretur cui quia ſola furia hominum repugnare valeret, ideo à furentibus hominibus

Chryſol. Athan.

bus cabebant, qui intrepide morti, tormentisque se traderent. Pro qua re af-
Athan. fert ipse Athanas. maximorum virorum exempla in hæc verba. *Siquidem Patriarcha Iacob, qui antea Esau fugiebat, idem vbi mortem præsentem videbat minime, expauit, quin eo potissimum tempore singulis Patriarchis pro cuiuscumq; meritis omnia benedictione sque irrogauit. Magnus item Moyses ille, qui se antea Pharaoni occultauit, & ad Madianitas abijt, acceptis Dei mandatis, in Aegyptum sine metu redijt. Petrus quoque, qui ob metus Iudæorum in latebris se habuit, gestiebat se mactari.* Ecce vobis contemtores, imo amatores mortis metu delitescentes, & ab hominum rabie se abducentes, quo metu tam Deo erant grati, vt interea cœlestibus visionibus recrearentur. Id quod notat deinde ipse Athanas. fatus. *Certe Iacob interfu-*
Athan. *giendum pluribus visionibus, ijsque diuinis dignus est habitus. Moyses item Deo charus cum in fuga esset, tum demum vidit illam magnam visionem, ereptusque à persecutoribus Propheta in Aegyptum remissus est.* Sic modo timentes Apostolos, à Iudeorumque oculis se subducẽtes recreat Dominus redinuus, eosq; lætitia cumulat & gratijs.

§. II.

Nulla res magis Deum illicit, quam mortis eius imitatio.

ECce ad discipulos congregatos in Cœnaculo festinus Iesus aduolat; sed scire cupis quem præseferrent tũc discipuli Dei illicem, quo Deum ad se festinato cursu traherent. Eum notat
Chrysol. D. Chrysol. serm. 83. *Erant, inquit, clausi propter metum Iudæorum; non erat domus illa, sed carcer, sed sepulchrum; tunc tota ad discipulos pœna Dominicæ transierat passionis, & non solum lateribus eorum; sed & cordibus doloris lancea tota figebatur, tunc tristitiæ clauis affixæ manus eorum, pedesque tenebantur.* O veros Domini amatores & amicos, qui vt amicum & Dominum sepulchro conditum, eiusque pedes manusque transfossas norunt, sic se ipsi afficiunt, vt domi sepulti transfixis pedibus teneantur. Sane amici Iob illius ærumnam obtupescentes cap. 2. *Exclamantes plorauerunt, scissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum: & sederunt cum eo.* Id quod expẽdens Orig lib. 3. sic ex illorum mente *Orig.* loquitur. *Quæ fecisti, inquiunt, ô Iob facimus; & quæ gessisti gerimus, vestimenta nostra scindimus, & terram super capita nostra spargimus, sic namque & tu fecisti ante paululum, vt aiunt, ô Iob! & vtinam cæteros dolores tuos tecum diuidere possimus.* Sic amici eadem quæ in Iob peracta nosunt, ipsi in se faciunt, quantumque potest fieri illius in se miseram cõditionem transcribunt. Quo expendo illud, *& sederunt cum eo*, quasi similitudine dolorum eius mercati societatem & presentiam. Itaque Iesu amatores & discipuli informam dilecti sepulti & trasfossi sese transfigurantes, domi vt in sepulchro se condunt, & fixis pedibus præ tristitia tenentur clausi. Per hęc Dominicę mortis stemmata Dominum ad se trahunt, quandoquidem nulla res sic Regnatorem Iesum illicit, quam eius morientis imitatio. Volantes aues sollicitat & trahit similis auis infixa ramo, sic à sepulchro & cruce auolantem Dominum sollicitant & trahunt ij, qui mundo crucifixi, mortis illius & sepulturæ induunt imaginem. Hũc sibi effinxerat illicem *Cant. 5.* quæ dicebat Cant. 5. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meæ distillauerũt myrrham.* Merito cuius manus sudabant myrrham, hoc est, cuius opera Dominicam referebant mortem sepulturã, exsurgit aperire dilecto Christo, veniendum illi certo certius erat, cum suæ mortis imitatores videat. Vbi myrrhæus Dominicę mortis olet pulus, patentia sint ostia iam iam adaduentat Dominus, nescit enim morari, sed liberum per talem mortis suæ imitationem nactus ingressum, ibi hospitandus accedit. Ita D. Amb. lib. de Isaac cap. 6. præfacta commentatur verba. *Surrexi, inquit, aperire, & opera* *Amb.* *eius & facta mortificata sunt mundo. Talis enim debet esse anima, quæ verbum est receptura, vt moriatur mundo; & conse-*

pelialur

peliatur Christo. Sic enim Christus inuenitur, & tale quærit hospitium. O vtinã sic vniuersi discereremus commori & contepelri, sic manibus pedibusque domi figi, vt pœnam Dominicæ passionis accipiẽtes, præsentia frueremur Dominica, & nulla interposita mora nostris manibus glorias tractaremus illius. Sic erat affectus D. Paulus ad Galat. cap. 6. his verbis. *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Ecce in Paulo imaginem crucifixi, ecce in homine Dominicæ passionis pœnam translatam. Vnde sic loquitur D. Chrysosto. de compunctione cordis lib. 2. *Dixit Paulus, quia mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Vides ergo quantum longe erat, & quantum peregrinabatur ab ijs, quæ aguntur in terris? Vides quomodo super terras incedens ipsum tenebat verticem cœli?* Et cœli vertex, & cœlorum Rex inclinatur ad eos, qui imaginem induunt Dominicæ mortis & sepulturæ, inter quos gloriosæ vitæ claritas maxime effulget & apparet.

Chrysost.

§. III.

Christus Dominus maximum habet honorem ijs, qui compatiuntur.

EAdem Iudæorũ rabies, quæ Christum Dominum extra ciuitatem eiecit, & in putrescentium damnatorũ loco mulctauit, discipulos de morte Domini tristatos, doloreque transfixos intra domum clausit. Id sane crucifixus & iactus Dominus prouidebat eorum, qui compatiebantur consulens honori. Iob 2. dicitur de illius amicis, quod *sederunt cum eo*: Sed Iob sedebat extra ciuitatem in sterquilinio numquid & amici eodem in loco mãserunt? Accipite Orig. lib. 3. Non tanta multitudo dolorum inundauerat Iob, vt ille honorem ad se venientium non intelligeret, vt dignitatem præsentium non consideraret. Quam diu ergo venirent illi, illo vsque foris erat in murana instrata omnibus, euidenter ostendens passionem suam. *Postquam vero memorati viri venerunt deferens honorem sinceritati eorum & honorificans personas introiuit in ciuitatem, & sedit in domo.* Non passus est simul dolentes in sterquilinio manere; sed ipse sese ad domum recepit, vt illos honoraret, quod quam verum sit tu ipse meditare. Verum nõ superat hæc cura illam, quam Dominus habuit de ijs, qui compatiebantur, cum enim ipse solus sine consolatore extra ciuitatem mortem subiret, mortificatos discipulos domo excepit, ibi seruauit & honori habuit. Quid mirum, quod compatientium honori modo Dominus prospiceret? Is est Iesus, qui multo ante suæ passionis imaginem Ionam Prophetam fecit in ipsa morte â nautis honorari: ait enim Text. cap. 1. *& tulerunt Ionam & miserunt in mare.* Vbi Remigius Altisiodorensis expendens illud verbum tulerunt Ionam, fatur. *Tulerunt, idest, quasi quodam cum honore & obsequio portantes, non præcipitantes miserunt in mare.* Ecce tibi quanta prouidentia compatienti Ionæ & Dominicam passionem præfiguranti in ipso mortis articulo honor fuit habitus. Sane vbilibet prosequitur Deus eos, qui compatiuntur, honore maximo.

Orig.

Rem.

Text. Et dixit eis Pax vobis: & cum hoc dixisset ostendit eis manus & latus

§. IIII.

Infidelitatis Regnum cadit, vbi pax introducitur.

SIne Bacho, & Cerere, aiunt, friget Venus, & quidẽ sine Marte tota infidelitas euanescit. Bella fouent hæreses, nec nouit error progressus facere, nisi vbi rixæ, belliciq; tumultus affient. Vnde prudenter monet D. Cyril. Hierosol. præfat. ad Catechum. fatus. Cæterum Draco circa viam transeuntes obseruat, caue ne te veneno infidelitatis inficiat. Videt tot saluatos. & quærit quem deuoret. Ad Patrem spiritum ingre-

Cyr. Hie

ingrederis; sed per Draconem transis, *quomodo igitur illum præteribis? Induc pedes tuos apparata Euangelij pacis, vt et si te mordeat, non nocere possit.* Expendo illud, vt etsi te mordeat, non nocere possit; quasi insinuet, quod etsi in fidelitatis veneno imbuatur quis, per Draconis morsum, tamen dum pace gaudeat, illaque fuerit armatus, nullum ab infidelitate damnum diuturnũ capiet. Non adolescit error infidelis inter pacificos; sed protinus euanescit; vt meritò dicat D Chrysost. hom. 16. *Sicut cœlum splendor solis, ita Ecclesiam fulgor pacis illuminat. O quam desiderabile nomem pacis, quam religionis Christianæ stabile fundamentum, & altaris Domici cœlestis armatura.* Exsurgit Christiana fides, mirumque in dies capit augmentum, hac vna subiecta pace; à qua & fulcitur & armatur Ecclesia; vt errorum depulsis tenebris, certam suæ celsitudinis obtineat mensuram. Huc spectat Psalm. 71. *Orietur in diebus eius iustitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.* Bene stabile pacis fundamentum supponitur, vt mobilem varietatem suam auferat luna, vel si mauis lege, *donec extollatur luna:* vt simul per pacis exhibitionem decretio errorum; & Ecclesiæ Christianæ explicetur augmentum & sublimitas. Sic Diu. Aug. *Donec extollatur luna, tanquam diceretur; orietur in diebus eius iustitia, siue contradictionem & rebellionem tollat, & fiat pax in tantum crescens & abundans donec luna extollatur, ideſt eleuetur Ecclesia per gloriam resurrectionis cum Christo regnatura.* Ecce à pace luna auferetur & extollitur luna; quod vanum est, quod errorum tenebris obscurum ex templo tollitur; quod clarum, quod luminosum est procedit & crescit vsque in perfectum diem. Recte Gen. 15 dicitur. *Ibis ad patres tuos in pace;* quasi pax sit quæ in beatitatem prouehit cunctos. Sic Richard. Vict. de diff. sacrif. Habr. & Mar. fatus *Ergo ad pacem properabat, qui in pace itu rus erat, Ibat per pacem & ad pacem, per pacem internam ad pacem æternam. Per pacem illam quæ mutuo sibi conciliat omnem sensum, ad pacem, quæ exuperat omnem sensum.* Vnde vt ostendat pacis vtilitatem egregie Optatus Meliuit. lib. 7. aduers. Parmenianum fatur. *Apostoli pro bono vnitatis, noluerunt à communione Petri recedere, eius scilicet qui negauerat Christum. Quod si maior esset amor innocentiæ, quam vtilitas pacis dicerent se nõ debere communicare B. Petro qui negauerat Magistrum.* Adeo sanctum debet esse ius pacis, vt propter illam quandoque conniueamus ad peccata castiganda. Hinc diuinus Pastor Christus inter infidelitatis tenebras enitentem erumpere lucem fidei, in discipulorum cordibus excitat & afflat, & confirmat, dum pacis nouæ præconium edicit. Nouit enim rabidissimi lupi astum, qui vt Christianas oues perderet, nihil illis citius immittit, quam dissidia, ait enim Ioann. 10. *Et lupus rapit & dispergit oues.* Quid est dispergit? Pulchre D. Ans. *Dispergit,* inquit, *oues, quia dispat eius actiones, vt omnia quæ fecerit, sint in compositа & incõgrua & dissidentia.* Itaque lupus dessidium seminat, vt oues eripiat, è cõtra Pastor bonus pacem suggerit & cõcordiã, vt exibilatis lupis, fiat vnum æterno duraturum Christi ouile.

De recipiendo Sueriano.

Ps. 71.

Aug.

Ans.

Chrysol

§. V.

Præpostera omnia fiunt per discordantium suffragia.

ECce primis renascentis Ecclesiæ comitijs, quid magis omnium princeps statuat & commendet, nimirum pacem & concordiam. Equidem nũc primo vniuersam Ecclesiam conuenisse videns Dominus, nihil prius duxit illis commendandum, quam pacem sine qua fieri nequit, vt rectus ordo familiæ componatur. Eleganter enim notans D. Petrus Chrysol ser. 84. bonum pacis exhibitæ Apostolis iunctis in vnum inquit. *Quibus nisi pacem suam Christus dedisset, & Petrus qui primus erat omniũ putaretur inferior, & sequès indebite forsitam tolleretur aduersus primũ.* Papæ, hæc sunt discordãtium vniuersa suffragia, quæ semper norint & extollendum deprimere & deprimẽdum extollere. Vbi inquauis familia

discor-

diſcordias videris, & diſsidia pullulare, iam inde puta primos viros in ſententia feſturos, & nouiſsimos ad puppim collocandos, & nulla morũ mutatione facta, erunt quotidie nouiſsimi primi, & primi nouiſsimi. Id quod egregiè expendit, imo plorat Naz. orat. 3. de Pace, qua ab Eccleſia exhibilata inquit. *Ipſa calculorum inuerſio eſt: nam cum deprehenſi conuicliique fuerimus* (puta pacis turbatores) *tum pij atque orthodaxi ſumus, falſoque ad veritatem confugimus, quaſi pro fide ſimultates feramus.* Vnus cunctos beat affectus, ſi ambitioni placeo, pius & ſanctus ſum, ſapientiaq; omnimoda verſatus; ſialio pergo ſtatim & ſapiẽtiam amitto & ſanctitatẽ. Pergit Naz. hæc indignans. *Quiſquis es qui ita afficeris ſtolidiſsime & va cordiſsime, hic tibi heſterno die pius erat, qui fit itaque vt idem hodie impius ſit, cum nec verbo, nec ſcripto quicquam, vel addiderit, vel detraxerit; ſed in eadem fidei ſententia hæreat, eumdem aerem exhalet, eiſdem oculis eumdem ſolem intueatur. Atque etiam tibi hodie libidinoſus & impudicus eſt, qui heſterna luce Ioſephum, caſtitate referebat, & Iudas hodie vel Caiphas, qui heri Eliam, vel Ioannem moribus expri mebat. Quin etiam pulchrum illum magnarum virorum florem, hoc eſt, pallorẽ, aut vocis moderationem, & tranquillitatem heri ſapientiam, hodie vanitatem inanemque gloriam nominamus, atque eamdem aduerſus malos ſpiritus potentiam nunc Domino Ieſu, nunc Beelzebub aſcribimus, & ad iniquam prorſus contentionis normã has res exigimus.* Hæc ille diſcordiæ natrãs perſtigias, quibus nouiſsimi apparent. Vtinã nulla Chriſtiana familia huius rei experimentum caperet, quod Dominus præcauens ſuis pacem commendauit vt ordinis matrem, vt veritatis aſſeclam.

Naz.

§. VI.

Chriſtiana pax non expers eſt belli imo eſt pugnax & belligerans.

QVem nõ moueat, quod Dominus commendet pacem Diſcipulis, eo præcipuè tempore, quo inituri ſunt bellum cum toto orbe terrarũ? Illos mille bella expectat, mille exercitus vocant, gladij, lanceæ, ignea fulmina petunt, & in hæc ſtrenuè profilituros pace armat Saluator. Quæ pax inter hoſtes, inter inimica arma? Sanè hæc eſt pax verè Chriſtiana, quæ non diſsidioſos; ſed acres, ſed belligerantes facit. Reuocate in memoriam ſanctiſſimum & religioſiſsimum Iudæ Regem Iſaiam. Is 4 Reg. c. 22. vehementer dolens legem à maioribus conculcatam, miſit præcipuos viros, qui Prophetem conſulerent, quæ ſic reſpondit Regi. *Pro eo quod audiſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus eſt coram Domino ::: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace.* Expẽde Dei infallibilem promiſsionem Ioſiæ exhibitam, quod moriturus erat in pace. Niſi ominus tamen Rex Ioſias duro in bello ſauciatus occubuit: ſic enim habet c. 23. *In diebus eius aſcendit Pharao nechao Rex Aegypti contra Regem Aſsyriorum ad flumen Euphratẽ; & abijt Ioſias Rex in occurſum eius, & occiſus eſt in Mageddo.* Cur ergo dicitur moriturus in pace, qui dimicans & pugnans aduerſus hoſtes occumbit? Sanè ſanctiſsimum & Religioſiſſimum Regem non decebat pax diſſidioſa inermis & infirma; ſed pax glorioſa, quæ minimè hoſtes ſecum admittat. Enim vero Ægyptius Rex aderſum Syriam per Iudam tranſire cupiens fœdera pacis à Ioſia requirebat, qui bellicos tumultus in Regno ſuo recuſans, dum illos nititur expellere, in bello occubuit, ea pace, quæ decet ſtrenuos viros, quæ omnia aduerſantia recuſat. Huc ſpectat Niſſ. in Eccleſiaſtem hom. 8. ſic monens. *Pacem habeamus apud Deum, propterea quod hoſtili & infeſto animo fuerimus aduerſus aduerſarium.* Itaque tũc Chriſtianam & deificam obtinemus pacem, quando hoſtiliter aduerſus Dei inimicos paramur, hoſtilis & pugnax Chriſtianorum animus contra aduerſantes cupiditates, contra graſſantes errores, is eſt pacificus animus, qui decet ſanctos, qui decet filios

4. Reg. 22.

Niſſ.

Dei.

Dei. De hac pace gratulatur Dauid cœlesti Ierusalem Psal. 147. cum ait, *qui posuit fines tuos pacem.* Sanè qui finiunt & terminant ciuitatē muri sunt, muri, inquam, qui bellorum impetus sustineant & frangant, vbi enim muri dicūtur quid hostile & bellicum explicatur. Quocirca D. Cæsar. Arel. hom. 11. prædicta Dauidis verba memorans pulchrè educit. *Ergo Hierusalem illa cœlestis muros de pace constructos habet.* Non enim pax quæ decet cœlites in lectis stertit, in plateis ludit, in hortis dissidiosa vagatur; sed fines percurrit, vt hostes arceat; sed pro muris excubat, hostilem & infensum animum præ se ferēs aduersarijs. Hinc Dominus veram Christianorum pacem vocauit gladium apud Matth. cap. 10. fatus. *Non veni pacem mittere in terram, sed gladium*, nimirum non mitto pacem inermem otio torpentem; sed pugnacem, quæ vera & sola pax est. Id quod insinuat D. Chrysostom. hom. 39. in Matth. his verbis. *Si bella venis mittere cur te nascente cantatur pax? Certè quia tunc vera pax cum proijcitur quod erat tabidum.* Sic ille. Rem tandem finiat D. Synesius qui libr. de Regno, sic de pacifico Imperatore loquitur. *Bellicosus quidem omnium maximè pacificus fuerit, soli enim illi pacem colere licet, qui lacessentes vlciscī, ac male afficere potest. Eumque Regem dixerim omni ex parte rebus ad pacem attinentibus instructum esse, qui cum iniuriam inferre nolit, propulsandæ iniuriæ facultatem sibi comparauit.*

Psalm. 147.

de diligend. inimicis.

Matt. 10

Chrysost.

§. VII.

Christi Domini cicatrices manentes testimonium perhibent ipsius virtutis, qua seipsum excitauit.

QVI sub Diui alicuius nomine salutem, aut vitam accepit, ipsi sanatori, aut suscitatori funereas sindones siue scipiones sacrat, quæ sint in monumentum receptæ vitæ, seu sanitatis. Itaque quot sunt in templis appēsa mortuorum linteamina, tot sunt monumenta, vel Deiparæ, vel alterius Diui virtutem & potestatem prædicantia. Quid pluta? Cicatrices, mortis vulnera viuido Christi humanitatis templo permanentia, monumenta sunt ipsius Domini virtutis & potestatis, qua se à mortis puluere in floridam & immortalem vitam reuocauit. Hoc inter alios calnit fides acuta Thomæ, qui vt vulnera vidit, à seipso notauit surrexisse Dominum, & inde eius diuinitatem credidit, & confessus est. Quod ponderans D. Hilar. libr. 7. de Trin. ait. *Videns Thomas credidit, & quid aliud credidit quā confessus est? Dominus meus & Deus meus. Resurrexisse enim per se ex mortuis in vitam; nisi natura Dei non potuit.* Ecce vt vidit vulnera, Dei virtutem ibi latere credidit, quia vulnera ibi manentia testimonium perhibebant virtuti, per quam ipse ex se resurgeret. Hinc sponsa resumptam Christi Domini gloriam extollens inquit. *Manus eius tornatiles plenæ hyacinthis.* Vbi pro hyacinthis communiter alij cum Nissæno ponunt *plenæ Tharsis*: sed quid Tharsis? D. Hieron. cum Hebræis, vt refert Pintus ad cap. 1. Ezech. putat per vocem Tharsis significari mare non turbidum & procellosum; sed serenum & placatum quod solaribus percussum radijs hyacinthinum refert colorem aureos fulgurantem splendores. Sic manus rediuiui Saluatoris plenæ sunt Tharsis, nimirum passionis referunt mare minimè turbidum & obscurum; sed vulnera halantia decorem, splendentesque emittentia radios, virtutemque & potestatem, qua se ipse Dominus suscitauit, publicantia. Huc adest D. Niss. hom. 14. fatus. Cum ergo duplex sit vocis Tharsis significatum, & vero cuiuis pateat meliorem in partem hic eam accipi; ordo postulat, *vt hoc consideremus in manibus, quæ laudantur quod sponte sua quasi tornando detritis omnibus quæcumque super vacanea corporea in eis erant, ad sortem diuinam transeant.* Alibi alia huius lo-

Hilar.

Cant. 5.

Niss.

ci verba expensa sunt, nunc solum restat expendendū illud, nimirum, quod passionis maris reliquiæ in manibus Saluatoris manentes indicent illū spō re sua, vi sua è sepulchro ad immortalitatē euolasse. O diuinum Christianæ virtutis monimētum! O viuida viuentis Dei testimonia! Iam hinc licet in maxima D. Thomæ Apostoli stultitia & ignorātia præstantissimū omnigenæ sapientiæ argumētum recognoscere. Etenim ille vt audiuit Christum à mortuis surrexisse, ait: *Nisi videro in manibus eius fixurā clauorum, & mittā digitum meum in loco clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.* Proh ingens hominis stultitia! si audis viuere, cur requiris illa vulnera, quæ illū dederūt morti? Vita quomodo est nisi á sanatis plagis? nisi ab obtusis vulneribus? Pulchrè in Thom. *Chryſol.* Chrysol. serm. 84. *Resurgētis ad gloriā tota mortis est mutata conditio, mors fugit, vita redit, caro amplius casum nescitura surrexit, & cur tibi Thoma sola vulnera præsentari in indicium fidei nimis callidus explorator expostulas? Quid si ista cum alijs abolita fuissent? Nulla pietatis monumenta, nulla Dominicæ resurrectionis inueniri existimas potuisse documenta? Prophetia sanè magis quàm cunctatio fuit.* Vt pulchrè & verè hominis ignorantiā & Dei sapientiā extollit, quando quidē resurgens Dominus sine vulnere careret glorioſissimis suæ virtutis monumentis, effetque vt magnifica templa aurum miniumque vndique radiantia, quæ tamen dū non ornant funereæ sindones, cereæ manus, ferreæ catenæ, & similia mortis miseriæq; spolia profiliētis virtutis carent testimonijs. Decebant ergo Dominicam resurrectionem hæc inhabitantis diuinæ virtutis monimenta, & clarissima, & firmissima, quæ Iesum propria a se virtute excitatum prædi- *Amb.* carent. Vnde D. Amb. in Psal. 43. ait. *Thomas vbi tetigit manu propria latus Christi, respondit Dominus meus, & Deus meus. Deus, qui non solum resurrexit; sed etiam ipse se suscitauit.* Hæc ille.

(?)

Tetx. Ex Luc. 24. Adhuc illi nō credentibus, & mirantibus præ gandio dixit habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerūt ei partem piscis assi, & fauū mellis. Et cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit eis. &c.

§. VIII.

Diuinæ sapientiæ maximo amicitiæ vinculo nectuntur, qui sese domi continent clausuraque gaudent.

SAnè valde amicabiliter excipit Dominus clausos hos, domiq; manentes Discipulos: nullū enim maius amicitiæ signum, quam communio panis. Et quem panem communicant clausi hi cum Domino? Panem vitæ & intellectus, quo sapientiam sacramque scripturæ doctrinam mandunt. Pulchrè Rup. lib. 7. in Gen. cap. 7. Iacobi *Rup.* maximè à Rebecca dilecti, vtpotè qui habitabat in tabernaculis, allegoriam tractans per Rebeccam viuificantem scripturarum spiritum notās sic fatur. *Singulariter quemque nostrum tanto hæc Rebecca plus diligit, quanto simplicior quisque habitat in tabernaculis. Nam è contra quanto quis plus habet de Esau, tanto minus à Rebecca diligitur, ideſt quanto amplius foras euagatur, tanto minus sacræ Scripturæ lactatur vberibus, intusque repositio pane cibatur.* Quisquis diuinæ sapientiæ studiosus est, hoc sibi dictum capiat, tunc intimam amicitiam cum sapientia habebit, tunc maximè á sapientia amabitur, & intra scripturarum thecam reconditi panis dulcedini communicabit, cum sese intra domum contineat, clausuræque solitudine gaudeat. Et quidem Prouer. 9. vt diuina sa- *Prou. 9.* pientia *miscuit vinum, & proposuit mensam*, sic in primis *ædificauit domum,*

mum, quasi ex tunc ad amicitiam & panis communionem admitteret solos illos, qui se intra claustra continent domus. Quo spiritu agebantur illi, qui
Cant. 3. Cant. 3. inquiunt *Egredimini filiæ Sion & videte Regem Salomonem.* Circa quę verba D. Bernar. discipulus Gillibert.
Gillib. Abb. serm. 20. in Cant. sic fatur. *Illi enim habentur digni hac læta visione, qui se quadam lege pœnitentiæ concluserint. Vis nosse quam bona sit conclusio? Hortus conclusus, fons signatus. Surge propera amica mea & veni. Vides iam quomodo eam inuitat & amicam vocat, quæ se ipsam concludere nouit?* Minimè egredi ad Salomonem iuberentur, in clausi essent, nisi rigida clausuræ lege intra domum se continerent, & qui sic se continent, intimã cum sapientia amicitiam lucrantur; qua reconditi panis dulcedinis obtinent communionem. Nonne Matthæus ille publicanus sapientiæ diuinæ maduit nectare? nonne inijt cum sapientia amicitiæ plenum conuiuium? Sed accipite quid notanter dixerit Luc. c. 5. de hoc Matth. cõuiuio cũ sapientia incarnata celebrato: *& fecit ei conuiuium magnũ Leui in domo sua.* Cur adderet *in domo sua*, nisi mysterium sapientiæ innueret, cuius conuiuium ille participat amicabiliter qui domi sese nouit continere. Huc Ruper. de Oper. Spir. sanct.
Luc. 5. *Rup.* lib. 4. de intellect. libr. 1. cap. 14. sic inquiens. *Matthæus & ipse vitæ atque intellectus pane cibatur, & eodem intellectu magnum in domo sua Iesu facit conuiuium, magna verè secundum nomen suum gratia donatus. Huius te conuiuij diuinitus prouisum fuit illud præsagium, quod sicut ait Lucas, vocatus cum sederet ad Theloneum, & sequens Dominum fecit ei conuiuiũ magnum in domo sua.* Quasi ex eo quod intra domus suæ claustra verum Regem Salomonem præstolaretur Christum, sese aptaret diuinæ sapientiæ dapibus.

(?)

Luc. 24. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas. Et dixit eis, quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christũ pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, &c.

§. IX.

Vera salus obtinenda per pœnitentiæ & mortificationis opera, à Christi Domini morte persuadetur.

QVA fronte prædicarent mundo pœnitentiã & carnis mortificationem Iesu ministri, si ipse à se dolorẽ & macerationẽ depelleret? Et quando nec ipse Iesus gloriã corporis attigit, nisi per crucẽ, quis insanus verã salutẽ, nisi per mortificationẽ sperat? Sic Dominus ad Moysen fatur Exod. 25. *Facies & propitiatoriũ de auro mundissimo ::: præcipiam & loquar ad te supra propitiatoriũ.* Expendo illud inde præcipiã, cur non potius ex columna nubis, ex claro cœlo præciperet? Cur magis ex propitiatorio? Rem attigit Rup. lib. 4. c. 6. fatus. *Propitiatorium namq; nobis idẽ incarnatus Deus est; sed per passionẽ & mortẽ suã.* O diuinã Dei præcipiẽtis sedẽ! Tũc ex mortis passionisq; suæ propitiatorio præceptur ũ se pollicetur Dominus, & nõ aliunde nequis sibi aliã propitiationẽ effingat, nequis oracula diuina cõtemnat, etiam si per desertũ eundũ est, etiã si fames si mortis pericula subeunda. Asperã vitam Dominus præcipit, fames, dolores, omnimodã mortificationẽ, rigidam pœnitentiã, sed ex propitiato mundi peccato per largissimã sanguinis effusionẽ dũ præcipit, quis cõtemnat? quis aliter salutẽ & propitiationẽ meditabitur? Naufragus ille Propheta sepulturæ & resurrectionis dominicæ exemplar singulare, vbi à ceto euomitus Niniuitis supplicium prædicauit. Protinus illi indicto ieiunio, induti sacco ardentibus suspirijs salutẽ à Dño de-
Exod. 25. *Rup.* *Ionas. 2.*

poſcunt. Id quod eleganter ponderans D. Zeno inquit. *Non pecudum ieco-*
Zen. *ris ſpirantes conſulunt fibras, nec per varios auium volatus ſtatum plumeæ ſalutis inquirunt; ſed à ſuo corde remedium ſalutare depoſcunt, ſpiritumque ſuum contribulatum ambitioſe ſacrificant.* Quid pulchrius? Sanè hi dum à vittatis fulgentibuſq; vatibus perdocentur, volatus dextros vel ſiniſtros auium notabant, vanam plumeamque ſalutem, quam ſolam plumæ dare poterant, aucupantes; verum vbi à naufrago, vbi ab euomito è ceti vtero concionatore diuinum illis cœpit oraculum tonare, non à fibris pecudū, non à perpeti alitum volatu, ſed ab intimis præcordijs; ſed à vera carnis ſuæ maceratione, à ſui ipſorum ſpiritus ſacrificio veram ſalutem exquirere præſumunt. Huc traho pulchra D. Hilarij verba hom. 1. hic. Vbi ſic matutinā diuini Solis à ſepulchro egreſsionē ſalutat. *O pulchra lux, quæ de candido cœli faſtigio promicaſti, & inter fluenta purpurea ſedētes in tenebris, & vmbra mortis ſubita claritate viſitaſti.* Expende illud inter fluenta purpurea, quippe vbi Sol oriens purpureis nubibus ſuū nobilitat ortum, teſte Virgilio, creſcente die, omnia in luctu & mœrore ſunt, nubes pluuiali fletu rorant, largique riui per terram fluunt. At vbi Sol purpureus occumbit, ſequens dies lætiſsima ſerenitatem æternat. Ecce igitur quicumque per alitum volatus per aſtra inanem ſalutem meditaris, vbi veram & duraturam ſalutem poſsis diuinare. Sol iuſtitiæ purpureus occubuit, interque fluenta purpurea matutinus reſurget, ne veram ſalutem æternamque ſerenitatem quæras; niſi per ſanguinis effuſionem, per luctus, per lacrymarum fluenta. Vanus eſt, qui à purpureo Solis exortu, nimirum ab immortali gloria Ieſu obtenta per ſanguinis effuſionem, ſalutem duraturam ſperat niſi per lamenta, per cordis contritionem. Vaniſsimus, qui vbi vidit ſanguinolentum occubitum veri Solis, aliter in lætiſsimam tranquilliſsimam gloriæ diem ipſe ire præ-
Pſal. 93 ſumit. Hinc Pſal. 93. *Qui fingis laborem in præcepto*; nimirum quia quot ſubijt labores Dominus, tot præcepta ſunt nobis patiendi, & macerandi carnem. Ita D. Aug. *Formas, inquit, laborem in præcepto, id eſt de dolore præceptum facis, vt ipſe dolor præceptum ſit nobis.* Chriſtiani equidem labores & ſudores ſunt, è quibus vera hominum ſalus eſt aucupanda, non ex auium volatibus. Cui conſonat illud tritum Iobi, nimirum: *homo natus ad laborem, & auis ad volandum.* Quaſi dum oſtendit hominum fortunā ſortemq; in veris laboribus ſitam, rideat eos, qui in auibus aliud curant inuenire, quam volatus. Eiſdem ſic irridet D. Cyril. Alex. lib. 6. de ſeru. & char. in Deum fatus. *Nos autem Deos non eſſe dicimus, apoſtatas angelos, à quibus ad nos præclari Prophetæ, & rerum futurarum præſcij legantur, arguta cornix & perpes accipiter, & variæ plumbes, & cæteræ aues; dignos ſcilicet, talibus dijs Prophetas. Vos etiam fœlices ac beatos qui tales Deorum interpretes nacti ſitis.* Sanè per auium volatus plumea ſalus promittitur, aſt quibus vera & æterna mādatur ſalus, purpureus exortus, dolores, ærumnæ Chriſtianæ dātur in præcepta, in Prophetas in Diuinos.

Text. Ex Ioan. 20. Gauiſi ſunt ergo Diſcipuli viſo Domino: dixit ergo eis iterum Pax vobis, ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis. Accipite Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, &c.

§. X.

Vera lætitia & guaudium ex Ieſu.

VNus Ieſus potuit lætitiam & gaudium inferre in terrā, qui mœroris exſiccās fontes, feſtos dies gaudiorum plenos induxit. Dixerat D. Lucas *Luc 2.* cap. 2. quod duodecimum agens annum Ieſus Ieroſolymis inter feſtiua & ſolennia

ſolennia Paſchæ gaudia viſus eſt. Id
Euſeb. quod pōderans Euſebius Emiſ. hom. in Dom 1. poſt Epiphan. inquit. *Erat igitur ſimul cum cæteris Ieſus in ſolemnitate, qui totius erat cauſa ſolemnitatis.* Vbi ſol aderit, lucidiſsimi proſiliunt radij, tenebræ fugiunt, vbi Ieſus venerit, labore & triſtitia expulſa, viſuntur ſolennia, feſti dies, placidiſsima & iucundiſsima gaudia. Pulchrè Naz. orat.
Naz. in ſanct. lum. incipit *Rurſus Ieſus me⁹, & rurſus myſteriū.* Quoties enim Ieſus apparet, toties feſta, toties ſolemnitates & gaudia, quippe myſteriū pro gaudijs feſtiſque poſitum eſt, vt Nizetas fatur. De Ieſu præcurſore verba faciens ſanctus Nilus in Aſcetico ſic ait,
Nilus. in ſolitudine verſabatur, & ciuitates *ipſæ* cum hominibus ad eum confluebant, qui ſericis veſtibus induebantur ad zonæ pelliceæ ſpectaculum concurrebant. Subdio incommodè manere non recuſant, qui domos auratas incolebant, ſuper arena cubare non grauabantur qui in lectis, gemmis diſtinctis quieſcere conſueuerant. *Nam videndi viri cupiditas omnē ſenſum moleſtiæ abſtergebat, virtutiſque ſpectaculum labores, & incommoda leniebat.* Ecce vnius iuſti hominis ſpectaculū, quot labores, quot ærumnas, quot incommoda ſaporabat. Quid vbi Ieſus videretur? vbi appareret diuiniſsimus Saluator omnium? Planè huius ſpectaculum vniuerſas ærumnas abſorbebat, fauſtiſsimaque gaudia inſtillabat, imo effundebat. Aiebāt Angeli apud Luc. c. 2 *Euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo.* Sed ſcire cupis à quo illud magnum gaudium, an à mundi bonis? At momentaneū & leue eſt quod delectat, à quo ergo magnum gaudiū? Pulchrè D Cæſar. Arel.
Cæſar. hom. 19. gaudij cauſam indigitans ait, *ſtatim ſubiecerunt, quia natus eſt vobis Saluator, qui eſt Chriſtus Dominus.* Vnus Ieſus vniuerſos populos valet ſuffundere gaudijs; vnus Ieſus mœſtitudinis radices e vellet, vnus veram lætitiam trahit. D. Ambroſ. lib. de
Amb. Iſaac & Anima c. 1. Ieſu glorias prænoſcens in Iſaac adumbratas ſic ex huius nomine ad Ieſum tranſit. *Iſaac riſus, riſus autem inſigne lætitiæ eſt. Quis autem ignorat, quod is vniuerſorum lætitia ſit: qui mortis formidoloſæ, vel pauore compreſſo, vel mœrore ſublato, factus omnibus eſt remiſsio peccatorū.* Cur non gauderent diſcipuli viſo Domino? vident enim in Ieſu mortis pauorem, & aculeum confractum; vident aboleri peccata eius diuino halitu, & toti effunduntur in gaudia, & præſurarum immemores medijs in periculis, vndequaque hoſtibus cincti tripudiant. Magnus ille Ioſeph Ægypti Saluator ſic de ſe in teſtamento fatur ſuo. *Cum vinctus iacerem in compedibus, hilari voce gaudens glorificaui Deum meū ſolum, quod per hanc occaſionem amouebar ab Aegyptia.* Ecce ſanctiſsimus vir è vinculis magnum capiebat gaudium, eo quod dum vinctus ageret ab occaſione peccandi, diriſque laſciuiæ telis liberabatur. O quam gauderent Apoſtoli, à quātis gaudijs perfunditur orbis Chriſtian⁹, quādo rediuiuo Chriſto, viſis vulneribus, accepto halitu, per horum occaſionē ſe à mortis faucibus, à peccati rabie liberos meditantur. Vnus hic, qui mortis & peccati ma- *Matt. 2.*
lum tollit, veris gaudijs, veriſque lætitijs mundū reſtaurat. Hinc noueris Herodis aſtū quādo poſt auditos Magos de Ieſu ſciſcitātes Matth. 2. congregatis Senioribus & Scribis diligēter, *ſciſcitabatur ab eis vbi Chriſtus naſceretur?* Sed cur hoc à Iudæis ſciſcitabatur, qui ſui Regis aduentū velent occultare Tyrhano? Recte D. Paſcaſ. lib. 2. in Matth. ait. *Vt cautus eos exploraret, ſi Rex eorū ex lege promiſſus triſtes, gaudentes ve faceret.* Etenim præſenſerat ſciolus ille de Ieſu præſentia, non poſſe ingentē lætitiā nō manare, quæ ſuorum ſtatim vultus exundaret. Pſal. 103. dicitur, *illic naues commeabūt*, quaſi Chriſtianorum vita, de nautarū vſu procellis ſit ſemper replenda. At ibi D. Aug. ait. *Non timeāt naues, nō valde attendāt vbi natent, ſed à quo gubernentur. Illic naues cōmeabunt. Quē commeatū inueniēt triſtē, quando gubernatorem ſentiunt Chriſtū?* Interea notandū eſt tempus quando lætitia à Ieſu in ſuos profiſciſcitur. Ea enim eſt lætitia Chriſtiana, quæ minime datur niſi poſt longa virtutum facinora, poſt

prælia mille. Miraberis quantum feſti nauerit Ieſus ad lætificandum Ioannē præcurſorem ſuum. Adhuc Ioannes vterinis tenebris tenebatur, & iam de præſentia Ieſu perfundebatur lætitia. *Vt facta eſt vox ſalutationis tuæ, in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Sed quod mirere magis animaduerte, quam prius indicta ſunt Ioanni ieiunia, aſperitates. Sanè lætitia illi datur adhuc exiſtenti in vtero, at ieiunia indicuntur antequam in vtero concipiatur. Sic enim Angelus Gabriel ait ad Zachar. Luc. 1. *Vxor tua pariet tibi filium ::: vinum & ſicerā non bibet.* Non enim aliter venerit lætitia Chriſtiana, niſi prius virtutum facinoribus præno tatis Hinc D. Chryſ hom. 6. de Reſ. fatur. *Exultemus Domino ſed in tremore, non remiſſa ſecuritate: quia & Ioan. præcurſor exultauit in vtero, ſed qui vinum non bibit præcepto Angeli Gabrielis.* Itaque prius ieiunijs dedicatur, vt poſtea perfundatur lætitia Chriſtiana.

§. XI.

Non imperioſis; ſed amicis & charitatis plenis verbis trahendi ſubditi ſunt in obſequia dura & laborioſa.

ODI imperioſos ſeueroſq; Prælatos, qui imperio ad dura & aſpera ſeruitia ſubditos addicunt; nō ſic verus & naturalis omnium Dominus Ieſus, qui vt ventis & mari nouit imperare, ſic cū in prædicationis ærumnas & labores, ſuos mittit, immemor imperij amicum agit. Nonne ait, *ſicut miſit me pater, ego mitto vos?* Ad hęc ac
Chryſol. cipite D. Chryſol. ſer. 84. ſic fantem. *Sicut miſit me pater, non Dominus; ſed pater, ſic & ego mitto vos. Non authoritate adhuc iubentis, ſed toto diligentis affectu mitto vos ad tolerantiam famis, ad onera vinculorum, ad ſqualorē carceris, ad præferenda omnia genera pœnarum, ad ſubleuandū cunctis execrabile mortis iugum: quæ omnia charitas vtique humanis mentibus imperat, non poteſtas.* Diſſimula imperium, exere amicitiæ vincula, tende amoris retia, & trahes ad fames, ad pericula, ad ſudores, ad carceres. Age patrem, & mitte filios in prærupta montium, in ſirtes, vt derelictorum inſudent animabus ſaluandis, v in hoſpitalia loca incolāt, vt degant apud Barbaros, quæ omnia chatitas iubet, non poteſtas. Redeuntem filium prodigum, vt vidit diuinus Pater Luc. 15. accurrit; *cecidit ſuper collum* Luc. 15.
eius, & oſculatus eſt eum. Ecce collum premit, & oſculatur, quid hoc? Pulchrè D. Greg. Niſſ. in orat. Dom. 2. *Ac* Niſſ.
currit ad eum, & oſculo collum appetijt, quod rationale iugum ſignificat, per traditionē Euangelij homini per os iniectū. O leuiſsimum & dulciſsimum ſummi Regis iugum! Expende quæſo qualiter ad iugum indomitum iuuenē traxit; & appetijt collum, inquit; vbi collum appetit, ad iugum trahere præten dit, ſed qua vi? an per crines reptans? an duros adhibēs ſtimulos? Abſit hoc ab Euangelico Domino; ſed oſculo collum appetijt, hoc eſt, amicis & allectorijs verbis, blando & amorē ſpirāte ſermone ad aſpera & ardua Euāgelij pellexit obſequia. Vnde elegan- Athan.
ter monebat D. Athan. in Exort. ad Monachos ſatus. *Magis benignitatis adhortationibus, & illiciente blandimēto, via veritatis oſtēſa, nubē erroris aperite, vt non trahi incipiat vnuſquiſq; ſed ſequi præcedentem.* Igitur per os plenum oſculis, plenum charitate quantumuis aſperum inijcies iugum hominibus, & maximè imperium confirmabis, vt bene conſulit Agapetus Dia Agap.
conus Iuſtiniano Cæſari his verbis. Exiſtima tunc demum te tutò regnare, cum volentibus imperas hominibus; quod enim inuito animo ſubijcitur, ſeditionibus fluctuat capta occaſione; *quod vere vinculis beneuolentiæ re-*
gitur, ſtabilem ſeruat erga Rectorem obedientiam. Nil tam dulce hominibus quam ſi corde capiantur, quam ſi verborum dulcedine ſaporentur, nil tam durum & incomportabile, quam ſi cerulce domentur. Ecce quare apud Auguſtinū ſerm. 42. de Verbis Dom. Aug.
repellant iugum crucis ſuperbi homines. Quibuſcunque iſta diſplicet Domini paſsio, ſuperbi ſunt, noluntdeſcendere. *Et ego inquis crediturus ſum*

Deum

Deum crucifixum? Absit, vt hoc credam de Deo, indignum est, cor loquatur, non ceruix. Videbant duritiem iugi, notabant lignum crucis, non cernebant oscula imponentis, & ideò iam suis ceruicibus timebant. Cor loquatur, non ceruix dicebant, quasi accepturi iugum, quod per os blandè & amicè loquens injiceretur, non illud quod solùm duritie sua ceruices premeret. Vide infrà, cap. 6. paragr. 8. & 11. & alibi.

§. XII.

Ministrorum suorum authoritati sic Deus consulit, vt nolentibus illis non pareat vlli.

QVIS non miretur illa Dei Opt. Max. ad suos verba, nimirum, *Quorum retinueritis peccata, retenta sunt?* Sic summa Dei pietas, Deus misericordiarū immensæ charitatis viscera ad hominis sententiam flabit in capitalibus? Ecce tibi igneus ille Elias vbi Regē Achab innocentis Naboth sanguine cernit fœdatum, acriter in illum scandet, mortem, crucemq; minatur; dolet Rex, illumque vehementer sui pœnitet facti, & ira Prophetæ stupefactus sacco obtectus Deū adit, diuinamq; misericordiam lacrymis, suspirijs, longisque sollicitat eiulatibus. Quid tunc Deus, qui vel vnius publicani voce tangitur? Parceret sanè si diuina solùm moueretur voluntate: at decretum erat Regis supplicijū per Eliam, sic nihil de sententia immutans per se Deus Prophetam adit, cui fatur. *Vides Achab humiliatum coram me?* Vbi D. Cyril. Hierosol. catech. 2. expendit, *quasi persuadens Dominus ira accensa Prophetæ, vt subueniret pœnitenti.* Qui iudex natura est, aduocatum agit, nec de sententia ministri, illo non consentiente, vult immutare. Adeò sanctum est quicquid Dei ministri decernunt ad vlciscenda hominum peccata. Reuoco in memoriam alterum Moysi factum, & alterum Christi. Vtriusque meminit Tertull. lib. 4. aduers. Marcion. his verbis. Ecce planè diuersum exemplum Moysi, & Christi. Moyses rixantibus fratribus vltrò intercedit, & iniuriosum increpat. Quid proximum tuum percutis? & rejicitur ab illo. *Quis te constituit magistrum, aut iudicem super nos?* Christus verò postulatus à quodam, vt inter illum, & fratrem ipsius diuidū da hereditate componeret, operam suā & quidem tam probę causæ denegauit. Sed enim optimi Dei Christus ait. *Quis me constituit iudicem super vos?* Expende modò qua voce se excuset Dominus à componenda hæreditate inter fratres; nonne ipse constitutus erat Rex, vt homines componeret, rixarumque causis exsufflatis concordiam & pacem seminaret inter fratres? Cur ergo ab hoc opere se excusat? imò cur se excusans ait, quis me constituit iudicem super vos? Sanè altamente reposita manebāt verba, quibus reiectus fuerat minister instituendus legis Moyses à rixantibus fratribus, quibus similiter docet reiectum fuisse Deum, vtpotè cuius nulla alia sit sententia, nec vox; nisi quæ est sententia, & vox suorū ministrorum. Ita Tertull. in hæc verba. *Indignè tulit hoc dicto fugatum Moysen, ideoque in causa pari disceptantium fratrum voluit illos commemoratione eiusdem dicti confudisse.* Quasi diceret, dum ministri mei sententia à fratribus reiecta est, quid à me petunt fratres? Si ille non iudex, nec ego iudex, vnum meum & illius tribunal, quod ille sancit, ego sancio; quod ille componit, ego compono, & non aliud.

4 Re. 21 Cyril. Hier.

Tert.

CAPVT V.

De Apparitione facta Discipulis cum Thoma.

IAM Thomas Christiani gregis cautes intrauerat, Dominum reuixisse sociorum è calculo didicerat, imò nō didicerat, quandoquidem fidem dictis non adhibebat, adhuc adhibiturus si clauorum, lanceæq; foramina, quibus occubuit mortuus Dominus, sibi

monſtrarentur in viuo. Interea Saluator adeſt, cunctos de more ſalutat, & errantem ouiculam ad vulnerum ſpecus deducit, vt ſugat mel de petra, & oleum de ſaxo duriſſimo. Adeſt ſtupefactus Thomas, pectoris vulneri inhæret, & cùm vilis vermis accederet de virgineo pectore, ales euolat, & Cherubicis inſertus alis faciem admiratur diuinam.

Text. Ex Ioann. 20. Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alij Diſcipuli, vidimus Dominũ. Ille autem dixit eis: niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, &c.

§. I.

Auguſtiſſimum Dei viuentis teſtimonium, quòd in mortis vulneribus viuat.

O Summi Imperatoris triũphum! O maximã imperialis arcis gloriam, quando victi hoſtis labaro rutilat, & hinc inde ſciſsis inimicorum ſignis decoratur. Quod ſplendentibus auorum ſtemmatibus fulgeas humanum eſt; at quod inimica ſtemmata hoſtium ſigna te extollant, tuam prædicent inuictam virtutem, hoc ſupremum eſt, & diuiniſsimum. Fallor, ſi potuit quid diuinius excogitari de Chriſto, quàm id quod excogitauit Thomas, quæ ſummum bellatorem oſtentarent, non ſanè eſſent propria ornamenta; ſed inimica vis circumcirca inanis. Hanc cupit Thomas in Chriſto videre, vt quæ decebat Deum gloria coruſcaret. Enim verò dum Lazarum reſurrexiſſe vidit, hominem ab inimica morte mirabatur ereptũ; ſed cùm in illo nullum mortis ſignum animaduertit manſiſſe, credidiſſet fortè â morte ſua ſigna collecta, vt iterum irruens hominem expugnaret. At Imperator, & victor mortis vt debellatam & ſubditam mortem relinquebat, ſic vniuerſa eius ſigna, arma, ſpicula, ſibi affixa ſeruabat, quæ eius immortalem gloriam æternarent. Hinc Chriſti reſurgentis gloriam miratus D. Maxim. hom. 1. ſic fatur. *Quis eſt iſte qui intra auidos ritus aſſumi poteſt, conſumi non poteſt. Cibus eſt, corruptio non eſt. Traditur perditionis profundo, & ſeruatur ipſius mortis obſequio?* Quippe mortis arma, ſpicula, ſigna, non iam infirmant; ſed confirmant Imperatorem Chriſtum eius immortali corporis templo appenſa. Iam mortalia ſigmata non inſequuntur moriturũ; ſed obſequuntur regnaturo inter illius rutilantia trophæa. Huic pulchrè accedit D. Hilar. hom. 8. inquiens: *Spoliata eſt fragilitas, exinanita mortalitas, ſola in cicatricibus permanent reuerendæ teſtimonia paſſionis. Nimirum reſurrectio vnde erat credenda, non abſtulit.* Quippe vulnera viuenti contraria iam non ſunt; ſed quaſi ſpolia appenſa extremam mortis debellationẽ prædicant, & declarant. Nonne mortis vis exinanita, quando vniuerſa eius arma, nimirum ipſiſsima vulnera, & cordis perfoſsio inuictiſsimi Imperatoris inſerta triumphis, apparent eius viuidæ virtuti prædicandæ famulari?

Max.

Hilar.

§. II.

Citiùs pluribus, quàm vni ſoli Deus adeſt.

MAximum ſanè eſt emolumentum ſocietatis, vbi multorum eſt in Domino congregatio, illicò Deus etiam non petentibus adeſt, qui etiam exoratus ad vnum venire tardat. Congregatis Apoſtolis cùm apparuerat Dominus ipſa reſurrectionis die, vnus Thomas abfuerat, cuius optatis per octo dies differtur diuinus fauor. Id quod expendens Chryſolog. ſerm. 84. ait. *Denique ſponte præſtitit cæteris, quod iſte tardiùs implorat.* Etiã non vocatus; ſed ſponte ſua citiſsimè multis

Chryſol.

multis illis apparuit, quod vnus Thomas, quia vnus longis prolatis suspirijs per octo dies tardat implorare. Quam sapienter hunc Deo morem gerebat illa Cant. 1. aiens. *Trahe me post te; curremus in odorem vnguentorum.* Expende illud, *trahe*, & illud, *curremus*: qui trahitur ægrè, & difficulter fertur; atqui currit facilè, velociterque brauium prendit. Itaque vbi singularis, & vna Deum exquirit, ò quàm difficulter & ægrè tuc trahitur, ait enim, *trahe me*: cùm autem sodalibus se interserit, ò quàm velociter ad Deum peruenit, tũc meritò dicit, curremus in odorem vnguentorum. Huc accedit D. Bern. Paraphrasis serm. 21. in Cantic. dicens. *Non curram ego sola, & si sola me trahi petierim, current adolescentulæ mecum.* Etenim velocitatem apud Deum non singularitas; sed multorum communio tenet. Vbi multorum causa est, quã velociter Deus habetur, adeò, vt mulieribus ad sepulchrum flẽtibus, quòd diuinum fuerit ablatum cadauer, nullum clarius signum dari potuit velocissimi rediuiui ad illas aduẽtus, quàm pluralitas ministrorum ad ipsum sepulchrum inuenta. Ait enim Luc. cap. 24. *Ecce duo viri steterunt secus illas.* Quid ergo fletis, ò fœminæ? Non videtis Dominum; sed vobis iunguntur duo cœlestes viri, & vbi adest multorum congregatio, statim ipse Dominus aderit; expectate paulisper, non moram faciet, non tardabit. Ita eleganter Tertull. lib. 4. in Marcion. fatus. *Corpore autem non inuento, sublata erat sepultura eius de medio.* Quidni manebit etiam ipse æternum sublatus? Nulla nobis spes deinde illum habẽdi? Absit: *Sed & duo ibidem Angeli apparuerunt, tot ferè laterensibus vti solebat, in duobus testibus consistens Dei sermo.* Vbi testium pluralitas, vbi recipientium copia est, non tardabit Dei verbum communicari, sunt plures cõgregati, sunt plures qui expectent? Signa Deũ nosco per sua, Christus adest, non tardabit Dominicum leuamen. O quoties quis singularis perijt, qui posset de communibus beneficijs saluari. Hinc Iudam pungit D. Leo serm. 11. de passion. ponderans enim illud Luc. 23 *Pater ignosce illis*, continuò subiungit. De cuius orationis potentia fuit, vt prædicatio Petri Apostoli, ex his qui dixerunt, sanguis eius super nos, & super filios nostros, multorum ad pœnitentiam corda conuerteret, & vno die baptizarentur tria ferè millia Iudæorum. *Ad hanc indulgẽtiam Iudas peruenire non potuit, quoniam perditionis filius, prius in desperationem transijt, quàm sacramentum Christus redemptionis generalis impleret. Nam mortuo pro omnibus impijs Domino, potuisset etiam fortè hic consequi remedium.* Eu quàm perniciosè abest Christianus, quando generalia beneficia, & mysteria ab omnibus capiuntur, qui cum omnibus posset saluari. Hinc sapienter Abrahã de Sodomitico excidio commonefactus instanter pro gentis multitudine exorat, vniuersamque vrbem precibus contendit eripere flammis, habebat enim ibi habitantem neporem Lot: sed orasset pro Lot tantùm, nonne citiùs salutem vnius iusti obtineret, quàm vniuersorum peccantium? Pulchrè D. Chrysostomus ait. *Manifestè propter fratris filium dicere non audebat, communes pro omnibus facit preces volens cum alijs & hunc liberare.* Sanè supplicij tempore instanti, non audet vnius instare saluti, efficacius motiuum diuinis obijcit visceribus, quando communem omnium salutem deprecatur, nulla enim re citiùs allicitur Deus, quàm vbi multi possint saluti dari.

Cant. 1.

Bern.

Luc. 24.

Leo.

Gen. c. 18

Chrysost.

Text. Et post dies octo iterum erant Discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus, ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit, Pax vobis.

§. III.

Non parua est peccatoris commendatio apud Deum, quòd lateat, quòd se celet.

INcreduli extiterunt Apostoli Dominicę resurrectioni, incredul⁹ extitit

titit in primis Thoma; ſed hoc in illis commendandum, quòd dum incredulitate laborabant, domus latebris abdebantur, nemo exterorum nouit Diſcipulos dubitantes; ſed eorum dubia fides, ſeu incredulitas domi latebat. Nonne ſic ait, erant Diſcipuli intus, & Thomas cum eis? Ille generis humani ſecundus Sator Noe ebrietate correptus iacuit nudus, pudēdis foedè manifeſtis. Sed vide quid de illo no
Gen. 9. tet text. Geneſ. cap. 9. *Et nudatus in tabernaculo ſuo, &c.* De quo eleganter
Amb. D. Ambroſ. cap. 29. *Et ſecundum litteram cautio eſt, & ſecundum ſapientiæ altiorem ſententiam laudatio eſt. Cautus eſt qui etſi nudatur, in domo tamen ſua nudatur; vbi operimenta non deſint, & quædam tegmina ebrietatis, vt vitia ſua norit abſcondere.* Sanè venia vilis eſt caſus, imò (ſi fas ſit loqui) laudabilis, quē non neceſſe eſt ſciri à vicinis, qui intra domum latet, nec exteris communicatur. Id quod argutiùs adhuc ponderauit Procopius in hæc verba. *Licet*
Procop. *Noe parùm cautè, & pudicè iacuerit; non tamen id venit in publico; domus ſua eum nudum conſpexit; eſt enim ſancti viri ſe neutiquam extra domum ſuam nudare.* Quis nunquam gloriæ ſtolam deponet? Quis nūquam pudenda opera præ ſeferret? Sed qui ſanctus eſt, in hoc cognoſcitur, quòd non foris nudetur, quòd apud exteros ſaltem pudenda reuelare cauet. Nonne ſtultiſsimi hominis eſt infirmitatem ſuam hoſtibus aperire? Hanc ſtultitiam lamentatur
Naz. Nazianz Apolog. 1. graſari in ſuæ gentis ciuitate, dicens: *Alij alios impietatis damnamus, ac iudicibus vtimur his, qui à Dei cultu abhorrent, atque hoſtium vota miſeri ſedulò explemus.* Proh miſeram hominū ſtultitiam, qua hoſtium votis ſeruimus, infirmitates noſtras, in quibus ſibi complaceant, illis publi-
Mich. 1 camus. Pulchrè cauebat Michæas c. 1. ne ſuorum ſpoliatio pateret vicinis hoſtibus Ait enim, *In Geth nolite nuntiare, lacrymis ne ploretis, in domo pulueris puluere vos conſpergite*: quaſi hoc haberet calamitatis ſolatium, quòd ipſa intra domum occultaretur, nec neceſſe fuerit, vt ad hoſtium vicinorum aures perueniret, ideò petit, vt domi maneant, nec ſeſe Gethæis aperiant. Vbi D. Hieron. *Ne audiant, & lætentur inimici.* Lætantur ſanè hoſtes fidei, hoſtes religionis & pietatis, cùm ſanctorum infirmitates, & caſus noſcunt, non igitur hoſtium vota expleamus de noſtris miſerijs. O quàm diui-
Pſal. 1. nè Pſaltes ait, *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Et quis tegit peccata? Explicat Na-
Naz. zianz. orat. in ſanct. Bapt. aiens, *quorum intimæ mentis partes nondum purgatæ ſunt,* & hi quidem prædicantur beati, vtpotè qui cauent hoſtibus ſuam nuditatem reuelare, qui infirmitates ſuas non prædicant, ne exterorum vota ſatient. Quid proditore Iuda ſceleſtius? Tamē hoc habuit laudabile, quòd oſculi velo niſus eſt tegere turpitudinem ſuam. Ita D. Anſelm. in cap. 26.
Anſel. Matth. ponderat illud, quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt. *Habet adhuc,* inquit ille, *de verecundia diſcipuli, qui non eum palàm tradidit perſecutoribus; ſed per ſignum oſculi.* Quaſi hæc eſſet Diſcipulorum nota, quod puderent reuelationem infirmitatis ſuæ. Quàm aliter illi, quos pūgit D. Cyprian. epiſt.
Cypr. 2. ad Donatum ſatus. *Conſenſere iura peccatis, & cœpit licitum eſſe quod publicum eſt:* miſerè peccabant; ſed miſeriùs ipſa peccata de publicitate beabant.

Text. Deinde dicit Thomæ: infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

§. IIII.

Quot Chriſti Domini vulnera, tot aduerſus perfidiam ora.

OS Chriſti obruere dira perfidia, quo vapulabat, inflicta morte curabat;

curabat; sed dum sanctissimum corpus vulnerat, quot vulnera infligit, tot vocalissima ora addit, quibus misere tunditur, & ab orbe penitus eliminatur. Rup. Ideò Rupert. lib. 12. de Victoria verbi, cap. 28. aiebat. *Plagarum cicatrices idcirco in corpore suo retinuit, & reseruauit, vt victorias suas semper loquatur illis quasi linguis.* Vnū Eliam vatem non sustinens Rex idolatra Manasses, iubet illum dentata serra medium scindi: quid plura? inde duos incipit habere matriges regia idolatria. Zen. Accipite D. Zenonem serm. 6. de Isaia sic fantem. *Propheta egregius, & illustris inter resupinatos sectores, tamdiu immobili inconcussi corporis perdurauit statu, quamdiu duo esse inciperent, qui figuras gentium cum suo persecutore damnarent.* Ecce tibi scissus medius Propheta non perijt; sed duplex factus misserum persecutorem debellabat, qui dum vnum vult opprimere, duos facit, à quibus perfidia verberetur sua, & exterminetur idolatria. Hoc sonabat D. Paulus, quando de Christianis vulneribus vocalissimis sic inquit ad Ad Gal. 6. Galat. cap. 6. *De cætero nemo mihi molestus sit, ego enim stimmata Domini mei in corpore meo porto*: quasi dicat, caueāt hostes mei hominem vulneribus affectum, sacris Christi ditatum stimmatibus: vocalissima hæc sunt, & mille modis tyrannos diuexabunt. Ita Diu. Chryso. Chrysost. expendit fatus. *Hic sua vulnera iactat, neque secùs quàm solent milites vexilliferi, hic exultat vulnera circumferēs: sed quam ob causam hoc dixit? Quotis sermone, quauis, inquit, voce clariùs per hæc me purgo. Hæc namque vocem tuba clariorem & sublimiorem emittunt aduersus eos, qui mihi contradicant.* Stertoris voce sublimiores voces sunt, quæ â vulneribus Christianis tonant in tyrānos, Christi stimmata Paulo communicata hominem inuinctum reddunt tormentis, & victorem idolatriæ, cur in ipso Domino eadem vulnera perfidia non formidauit? Sanè quot vulnera, tot labia ignem, glandesque ignitas halantia aduersus peccatum, tot ora errores confundentia, & fidem prædicantia; vt merito Christus Dominus dicat Thomæ apud Chrysologum serm. 84. *Infer digitum tuum huc, vt effundant toto orbe, iterum te aperiente, hæc vulnera fidem, quæ aquam in lauacrum, sanguinē in omnium pretium iam fuderunt.* Expendo illud, *vt effundant hæc vulnera fidem*, quæ vnius ab ore tonabat fides intra Iudæorum terminos, multiplici ab ore vulnerum Christiano replent orbem boatu. Sed age, proferamus D. Cæsar. A relatens. Chryso. Cæsar. homil. 27. sic diuinarum cicatricum clamores aduersus scelera ponderantem. *Prima erit, ait, in reos intolerāda sententia, reuerendarum præsentia cicatricum. Quid igitur illo tempore facturi sumus, quando contra illos, crucifixi Domini liuores, notæ peccatorum nostrorum, & maculæ libidinum proferentur. Aut quo putas vultu respiciat redemptio nostra perditionem nostram? Tanto grauiora erunt humana delicta, quanto maiora se ostenderint diuina beneficia. Verendum est autem, ne illam vocem resurrectionis, prætiosæ crucis vestigia protestantis, etiam in iudicio suo ad vasa iniquitatis prolaturus sit. Scilicet, infer digitum tuum huc, & vide manus meas, affer manum tuam, & mitte in latus meum, & agnosce quæ pro te impio pietas diuina perpessa est.*

Text. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

§. V.

Deus datur fidelibus in possessionem, vnde his patens & manifestus est Deus.

O Dignam homine fideli vocem! *Dominus meus, & Deus meus.* Datur equidem Deus fidelibus suis, vt ipsi illum possideant, habeantque tanquam propriam rem, propriumque thesaurum. Sanè Dauid Psalm. 84. dicebat Deo, *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.* Salutem hominibus ostendi petit; sed salutis fontem Christum Dominum Psal. 84.

minum eum petit fidelibus donari. Id
Caſiod. quod expendens Caſiodorus ait. *Da nobis, ideſt concede nobis ſalutare tuum, quaſi amplectendum, quaſi poſſidendum. Perfidis enim tantum apparuit; non etiã datus eſt. Da ergo dicit, vt cum in mente noſtra cœleſti dono recipitur, nullis tentationibus auferatur.* Hoc eſt datum optimum & donum perfectum fidelibus à patre luminum exhibitum, cuncti enim homines à Deo multa in dies accipiunt, verum fideles Deum ipſum accipiunt poſsidendum, quaſi illorum ditiſsimam poſſeſsionem, feraciſsimũ fundum. Hinc Thomas vbi fidelis eſſe iubetur, hanc primam vocem emittit, nimirum. *Dominus meus & Deus meus*: quaſi in Deum ius aliquod acquiſiſſet. Quippe Pſalm. 32. inquit. *Beata gẽs, cuius eſt Dominus Deus eorum.* Ergo Dominus Deus poſſeſsio alicuius eſt?
Aug. Cuius niſi fidelis? Pulchre D. Auguſt. ad hæc, *Quis fecit, vt eſſes, qui etiam malis præſtat ſolem, præſtat pluuiam, præſtat fructus, fontes, vitam, ſalutem, ſeruat tibi aliquid, quod nũ det niſi tibi. Quid eſt autem quod tibi ſeruat niſi ſe? Compeſce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens, cuius eſt. Quid? Beata gens cuius eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide, hoc cum vis habebis, hoc gratis habebis.* O te fœlicem; qui tanta poſſeſsione ditaris, qui amplecteris manib⁹, qui Deum ipſum poſsides, à quo vniuerſi rheſauri à quo mundiales cœleſteſq; gazæ prodeunt. Alios ditant horti, paradiſus, montes feraces, tipç, opida; ſed fideles ditat Deus ipſe ferax ſuorum poſſeſſio! Vt dicat D. Auguſt. de ſalutar. do-
Aug. cum. cap. 10. *Quid poteſt eſſe in mundo fœlicius, quam cui efficitur ſuus Imperator & Redemptor cenſus, & hæreditas dignatur eſſe ipſa diuinitas.* Quis tantã homini concedat fœlicitatem? Quis tantum bonum ſibi præſumeret? Sane præſumſit Thomas, præſumſit & ille qui dicebat Pſalm. 118. *Portio mea Dominus*, quæ verba pulchre expendit
Amb. Amb inquiens. *Portio, dicit, mea Dominus non ab hoc decimas quæro, non fructũ non dona, non munera, ipſe mihi pro munere eſt, ipſe eſt pro tributo. Non in poſſeſsione ſua munificus mihi: ſed ipſe mihi poſſeſsio: ipſe meus fructus, ipſe meus cenſus.* Quid igitur de meo non faciam? Quid mihi non licebit circa meum? Ipſe Chriſtus Dominus in cruce agens ſic apud Patrem quęrebatur. *Deus me⁹ Deus meus, vt quid dereliquiſti me?* Id quod premens Arnold. Carnot. tract. *Arnol.* 1. de ſeptem verbis ait. *Deum ſuum dicit, vt nobis minime formidandum iudicem intimet, quem ſicut ſuum flectere poſſit, & ad eum tutum eſſe acceſſum, quem non vt alienum appellat ſed ſuum.* Etenim quando ſuus erat, licebat flectere, vel deflectere ſuum. Fœlix ille, cui⁹ fuerit Deus poſſeſsio, fœlix Thoma, qui ad Deum tutum habet acceſſum, quẽ non vt alienum appellat ſed ſuum. Sane Ionas cap. 2. iam iam à ventre ceti in lucem vomendus ait: *& aſcendet de corruptione vitam meam Domine Deus* *Hier.* *meus.* Vbi eleganter D. Hieronym. notat. *Communem Deum omnium, beneficij magnitudine quaſi ſuum proprium ſentit Deum.* Neſcit tanta poſſeſsio fraudare fructibus poſſeſſores ſuos, ſuas hę reditates noſcunt homines ex fructibus acceptis, ſic ex fructibus ex beneficijs à Deo in nos profectis noſco Deum meum, qui vt meus eſt, ſic me beneficijs cumulat, ſic eius fructibus viuo.

Text. Dicit ei Ieſus, quia vidiſti me Thoma credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.

§. VI.

Illa præſtantior fides, quæ obſequijs, imo & beneficijs accipiendis præit.

CHriſti Domini vulnera vidit Thoma, & credidit Saluatorem, vidit & tenuit crucifixum, & credidit Deum. Vnde ergo hæc viſio officit fidei? Sane vnde præmium antecedens officit præſtantiæ ſubſequentis obſequij. Illiberalis eſt qui niſi prius accepto præmio non præſtat obſequium: in

genuus

genuus ille & præstans, qui maturat obsequium, antequam præmium recipiat. Vidit Thoma, imo amplexus est Christi carnem, & tãto fauore prius accepto obsequium non adeo ingenuum præstitit fidei. Apud Matth cap. 9. ait Dominus ad cæcos postulantes visum. *Creditis quia hoc possum facere vobis? dicunt ei vtique Domine.* Ad hæc
Hilar. D. Hilar. inquit. *Cæci quia crediderunt viderunt, non quia viderant, crediderunt. Ex quo intelligendum est, fide merendum esse quod petitur, non ex impetratis fidem esse sumendam.* Non ingenua fides est, quæ emitur à Deo nobis exhibitis beneficijs, ille ingenuè credit, beatusque est, qui ante omnia opera, antequam tẽdat supplices ad Deum manus, iam fide ducitur. Huc refero illud Exodi
Exo. 13. 13. Vbi Deꝰ de Pascha loquens sic præcipit. *Erit tibi insignum super manum tuam.* Cur Pascha super manum? An quia in Pascha fides exhibetur Christi? Ita sane, & fides Christi manibus præfigenda est, ne tendas manum, quin prius imbutus sis fide: de qua re elegantissime differit D. August. quæst. 48. in
Aug. Exod. lib. 2 inquiens. *Pertinet Pascha propter occisionem ouis ad fidem Christi. Hæc autem fides operibus præponẽda est, vt sit quodam modo super manum: de qua re Apostolus loquitur, & nullum, ait placere Deo posse sine fide, qui fidem operibus sic ante ponit, vt ex illa pendeant bona opera, atque ab ea præueniantur, non vt ipsa velut meritis bonorum operum tribui videatur.* Hæc Aug. quibus videre licet, quam maturanda est fides & exhibẽda ante omnia, adeo, vt nec ad Deũ tendamus manus, quin prius ducamur fide, non Thomam secuti, qui & manus tetendit, & cœlestem thesaurum attigit, vnde cumulatus bonis Deum confessus est; sed potius cæcos illos, qui prius imbuti fide confitentur potestatem Christi, & inde affecti sunt oculorum beneficio. Inde namq; Petri de Christi diuinitate confessio maxime celebratur, quod vel motum labiorum eius anteceſſerit fides animo insidens. Ita Tertullian. lib. 4. in Mar.
Tert. *Nec enim accepisset Petrus, dicere: Tu es Christus antequam audisset & credidisset Moysi, & Prophetis, á quibus solis ad huc Christus annuntiabatur.* Ecce tibi Thomas ait, Dominus meus & Deus meus, & Petrus inquit, Tu es Christus filius Dei viui, Thomæ dicitur, quia vidisti credidisti, beati qui non viderunt & crediderunt. Petro dictum est, Beatus es Simon Bariona. Sane sera fuit Thomæ confessio, & tactu, & visu exorta, cur bearetur illa? Sed fides Petri beatur vt quæ anteceſſerit confessionem, & ex Prophetis scripturisque hausta obsequeretur Christum.

CAPVT VI.

De apparitione ad mare Tiberiadis.

FInita Paschæ celebritate, Petrus, Thomas, Nathanaël, filij Zebedęi, & alij duo in mare se conferunt piscã disque piscibus per totam noctem operam nauant. Iam lux matutina inanes eorum operas publicabat, & ecce Iesus ignotus illis à littore maris iubet retia mitti in dexteram nauigij partẽ. Quæ vix iacta sunt, & statim ingenti piscium captura iubẽtem Dominum manifestant. Præmonitus à Ioanne, Petrus non sustinens nauigij tarditatem sese mari committit, vt Dominum primus adoraret. Tandem omnes accedunt, quos amice excipit Dominus, cibis recreat, nouisque beneficijs exornat.

Text. ex Ioann. 21. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari: dicunt ei: venimus & nos tecum.

§. I.

Qui Christo nomen dederunt, auitam mediocritatem ne excedant in corporis cultu.

OQuale proponunt exemplum Christi discipuli religiosis viris, ne in

ne in colendo & ſuſtentando corpore extra auitę mediocritatis chorum proſiliant! Gentilis erat Petro & condiſcipulis piſcatorum ars & cultus, quem referunt etiam dum militant ſummo Imperatori Chriſto. Iam reſurgentis gloria bis & ter illuſtrati erant, iam diuinis viſionibus ditati, in magiſtroſque orbis deſignati, nec tamen victum habitumque niſi qui piſcatores deceat exquirunt. Metuo ne iam inde nolentur hac noſtra tempeſtate qui à Diu. Hieron. notabantur in ſua, dum Epiſt. ad Heliodor. dicit. *Nummum addant nummo & in marſupium ſuffocantes matronarum opes venentur obſequijs: ſint ditiores monachi, quam fuerant ſæculares, poſſideant opes ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete diabolo non habuerant, & ſuſciperet eos Eccleſia diuites, quos tenuit mundus ante mendicos.* Hier. Sane lacrymandus eſt religionis abuſus, quãdo & qui tenui victu apud ſuos viuebat, apud Chriſtum ciborum meditetur delitias & qui ſub paternis cunabulis rudi amictu, ſub cruce Domini diſputet de colore veſtium, de pretio, de delitijs: & qui in mundi fabula, media obſcurabatur in plebe, vbi Chriſtifera repręſentatur tragædia, ambiat videri Princeps vel nobilis decurio. Domi nudus & in agone veſtitus, in ſæculo macer, in religionis anguſto pingis. Merito ſcandeſcit Bern in dictum Petri Matth. 19. *Quis rapuit ab ore Apoſtolorum temporis huius verbum gratiæ, verbum fiduciæ. Ecce nos reliquimus omnia & ſecuti ſumus te! Ecce enim vt populus ſic ſacerdos. Similiter volunt in hoc ſæculo fieri diuites, ſimiliter imo abundantius ſuam hic præripiũt conſolationem.* Bern. Proh fœdam hominum conditionem! populares aures captas vno fundatus lapide Chriſto? Communia ſacri ordinis faſtidis, nihilque niſi egregium meditaris gregali natus vulgi conſuetudine. Reuocate in memoriam Agaris ancillę factum ſiue faſtum, humilis de ancillarum more acceſsit ad Saræ ſeruitium; ſed Abrahamo data in coniugium concepit ex illo Geneſ. 16. *At illa videns concepiſſe deſpexit dominam ſuam.* Seruile quodvis reſpuebat officium, vni ſibi clamabat deberi domus cura m. Ad hæc D. Gregor. lib. 21 in 1. Reg. cap. 3. ſic mil itantium Chriſto præcipitium effigiat. *Agar quippe concipit, quando reproba mens ſubditi aut per eruditionem ſcientiæ ſe proficere, aut per vitæ conuerſationem credit. Quæ profecto prægnans dominam deſpexiſſe dicitur, quia iam præpoſiti ſui voluntati ſubdi dedignatur: ſed quæ dominam deſpicit ancilla eſſe perhibetur.* Greg. Nec enim vnquam magis apparet conditio ſeruilis obſcurus natalis cuiuſuis, quam vbi cõtemtu religioſæ diſciplinæ, ſæculi bonis eminere quis præſumit.

Text. Et exierunt & aſcenderunt in nauim, & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem facto extitit Ieſus in littore, non tamen cognouerunt Diſcipuli quia Ieſus eſt.

§. II.

Laboret oportet is, qui trahere cupit Chriſtum.

FAlli velim in eo quod mihi ſuſpecta eſt illorum ſanctitas, quæ otio nutritur. Vidi aliquoties mulieres per tẽpla tota die vacantes, reuelationibus habendis inſudare, habituras ſatius & citius inter calathos, inter fuſos, ſi domi clauſtræ quaſi operoſæ apes labori vacarent. Et quidem Apoſtoli ſacris illuſtrati viſionibus de Dominoque paſſim apparente ſolliciti non otio torpebant, ſed proprijs laboribus victui parando inſudabant. Id quod D. Chryſoſt. in præſenti notauit: *Laborabant*, inquit, *& laborantibus affitit Ieſus.* Chryſoſt. Anti quus fuit Angelorum error per otium diuinam viſionem ſibi velle vſurpare. *Sedebo*, ait ille, *in lateribus Aquilonis ſimilis ero Altiſſimo.* Iſai. 6. Ecce ſedebo, inquit otiari tentat & ſimul Deo approximari. Proh ſtultitia! otium equidẽ nullam creaturam beat: quod eleganter meditatur

tatur D. Bern. dum pōderat illud Iſaiæ. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & Seraphin ſtabant.* Deus ſedet. Seraphin ſtat: ſtat, inquam, Seraphin, hoc eſt, ſumme mouetur, quando quidem vt docet Mercurialis de Arte Gymnica nullo labore magis mouetur homo, quam ſtando: tunc enim ſingulæ corporis partes dum grauitāt motum & laborem patiuntur. Hinc. *Bern.* Bern. ſer. 3. ait. *Sola ſedet trinitas quæ ſola habet immutabilitatem: ſola eſt apud quam non eſt tranſmutatio neque viciſſitudinis obumbratio: Seraphin ſtant extendentes ſe & intendentes in eum, in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere præſumſit, ſe ipſo voluit eſſe contentus. Tu ſedere tentaſti, ò impie propterea tui moti ſunt pedes & effuſi ſunt greſſus.* Nemo circa Deum immobilis, nemo otiolus quia nemo eſt, qui viciſſitudinibus nō ſubiaceat, qui non poſsit mutari, ideo qui Deo vacant fugiant otium, operi & labori incumbant, proficient laborantes, peribunt ſedentes: illius, qui ante Deum ſedere tentabat, hoc eſt, otioſam vitam agere, pedes moti ſunt & effuſi greſſus. Sane quos victus parandi gratia piſcantes vidit Dominus, hos ſibi ſocios vocat aiens Matth. 4. *Venite faciam vos piſcatores hominum:* *Natt. 4.* non à labore ſeparat, imo quia nouerint laborare, ideo vocat quaſi laboribus plaudens. Acute Chryſol. cap. 28. *De labore tranſeunt ad laborem, quia labor neſcit laceſcere meditatus. Hinc eſt, quod Apoſtolos ſuos dominus humanis laboribus exerceri voluit, vt eos indefeſſos redderet in diuinis. Voluit eis Deus manere fortitudinem, de exercitio præſtare virtutem, voluit eos labores non perdere ſed mutare.* *Chryſol.* Sic qui Deo placeant humanis laboribus exerceantur; de exercitio honeſto virtutem accipiendam putent, nec labores obliuiſcantur, quod Deo vacent; ſed ſciant labores non perdere ſed mutare, quatenus eos vertant in diuini obſequij gratiam. Dixerat Matth. cap. 4. *quod ductus eſt Ieſu abſpiritu in Deſertum, vt tentaretur à diabolo.* Vbi Chriſtianos ſudores meditatus D. Paſcaſ. lib. 3. inquit. *Ad hoc quiſque de turba ſæculi exiuit cum Chriſto in ſolitudinem non vt torperet ocio, ſed vt tentaretur cū eo, tentatus vinceret, victor coronaretur.* Sic otiū à ſuis intendit eliminare Chriſtus. Equidem Iſaiæ 1. iuxta lect. D. Baſ. ait Dominus. *Ieiuniū & ocium & Neomenias veſtras odit anima mea.* Vbi ſtatim commentatur ipſe Baſil. dicens. *Primum igitur & maxime proprium humanæ conditioni ſtudium eſt, vt operetur ita vt iners ocium ſit præter hominis naturam, qui initio ſuæ conditionis poſitus eſt in paradiſo, vt operaretur & cuſtodiret illud.* Hinc viri perfecti tam ardenter otium fugiunt, ſeſeque operi dant. De D. Paul. dicitur Actorum 18. quod manſit apud quemdam Iudæum. *Eo quod eiuſdem opificij eſſet, & operatus eſt* Sed miraberis quod Apoſtolus deſtinatus conuertendo orbi apud coriarium ſedeat, arti coriario daturus operam? Defuiſſet ne tanto viro nobilis quędam domus apud quam maneret, & incumberet muneri cōcionatoris? Maltæ ſane eſſent Pualo eiuſmodi mānſiones, verum nulla aptior vita fuit illi quam eſt, in qua præmanibus haberet opus ad declinandum ocium. Pulchre D. Chryſoſt. ibi ait. *Apud illum igitur manet & nō confunditur manere ſed manet: imo propter hoc ipſum manet, quia cō modum diuerſorium nactus erat, & qua vis regia magis idoneum. Et operabatur prædicans. Erubeſcamus nos, qui etiam abſque prædicatione viuimus otioſe.*

Text. Dicit ergo eis Ieſus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei non. Dicit eis: mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

§. III.

Obedientia victrix & ſubiugatrix omnium.

QVi tota nocte nihil prēdiderant, vacuaque millies iacta retia receperant,

perant, nunc piscibus mare populantur, ipsique præda ditescunt. Quæ rei causa? An quia modò operā dant obedientiæ? Obediunt, & citissimè obediunt ignoto Domino, & ipsi piscandi gnari penuriam piscium experti, laboribus fracti, nihilominus sine mora ignotæ voci obtemperant, inde necessum erat, vt mare populārentur. Meritò Rupert. in præsenti Discipulorum fœlicitatem obedientiæ tribuit his verbis. *Et bene, quia citò acquieuerant dicenti, mittite in dexteram nauigij, sicut mansueti, qui secuti fuerant magistrum mansuetudinis, statim cognouerunt eum.* Hæc est obedientium fœlicitas, qua omnia possint, qua omniū dominentur, ignorabant Dominum Apostoli; & per integram noctem piscantes vacui erant, & vbi imperāti acquiescunt, diuinique sequuntur moderamen imperij, & capta præda triumphant, & Dominum exultantes cognoscunt. Quàm verè illud celebratum est, nimirum, *vir obediens loquetur victorias.* Quàm verè! Reuocate in memoriam sententiam diuinam in Chananæos districtam. Iusserat namq; Dominus populo suo, vt Chananæos penitùs exterminarent, quod dum niritur facere populus mille bellis eos exagitant, at illi tandem bello fracti fœdera pacis poscunt, & promittunt se in omnibus Israeli parituros, quo pacificè apud Israelitas sinuntur viuere. Rem narrat Iosue cap. 7. his verbis. *Post quam filij Israel inualuerunt, & fecerunt Chananæos obedientes; exterminio autem eos non exterminauerunt.* Ad hæc pulchrè D. Augus. lib. 60. qq. q. 30. miratur cur Deus non castigauerit Israelitas, quòd Chananæos pacificè exciperent. Sanè qui de Ierico bona quædam seruauerat, lapidibus obruitur, & Saul, quòd Regi hosti parceret, Regno priuatur, & modò Israelitæ parcunt hostibus Chananæis à Deo in morem proscriptis, illosque in societatem adciscunt, & nihilominus non malè audiūt apud Dominum? Quæ rei adeò nouæ causa? *Timuisse*, ait Augustin. *credendi sunt, ne fortè paratis obedire si parcere noluissent, eos superare non possent. Hunc ergo eis humanum timorem Dominus noluit imputare.* Quid pro victrice obedientia dici potuit præstantius? Vbi Chananæi obedientiam promittunt Israeli, meritò ab Israelitis timentur, & repurantur insuperabiles. Quare Deus non castigat, imò nec ad culpam imputat Israeli, quòd metuat eos, qui obedire parati sunt; metus enim hic in viros constantissimos potuit cadere, quandoquidem obedientia nescit superari; sed in omnibus victrix, & insuperabilis euadit.

Rupert.

Ioſ. 7.

Auguſt.

Text. Dixit ergo Discipulus ille, quem diligebat Iesus Petro, Dominus est. Simon Petrus cùm audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare. Alij autem Discipuli nauigio venerūt, &c.

§. IIII.

Petrus omnium Ecclesiarum labori præficitur.

NON arctatur Petrus vnius nauiculæ præfecturæ, non singulari puppi insidet, clauoque vnius nauigij mouendo insudat, toti se committit mari, & vastissimo, & inquietissimo. Proh Deus immortalis! Petrus non vanè dicebatur Bariona, hoc est, filius columbæ, quia diuini alitis morem secutus vniuersis incubat aquis, vt cœlestia repleat alitibus. Petrum mari eubantem vniuerso, vt vidit D. Bernard. lib. 2. de cōsid. inquit. *Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam; sed sæculum ipsum suscepit gubernandum.* Habuit alter Apostolus Nilum, alter Gangem, vnus Petrus circa vniuersas aquarum congregationes habuit principatum, & dominiū. Vbi orbis fundamina ponebantur, & pannis infantiæ mare adhuc inuoluebatur, ab omnipotentia diuina aiebat Dominus

Bern.

Geneſ.1. Dominus, Geneſi. *Congregentur aquæ in locum vnũ,* & congregationes aquarum vocauit maria. Quid tunc? Pulchrè Anaſtaſ. Sinait. lib 3. Exam. inde fatur *Chriſto ergo Domino valde conuenit dicere, congregetur aqua, quæ eſt ſub cœlo in vnam congregationem. Congregetur aqua, piſcatores enim paraui. Congregetur aqua, Petrus enim iam crucem tanquam remum intingit in mari mundano.* Vni Petro congregatio paratur aquarum, vnus Petrus vaſtiſsimum ſæculi pelagus ſibi ſubijcit, ſuoque remo parere facit. Hinc meritò D. Chryſoſt. nec ſine acumine Moyſi Petrum præfecit, dum hom. 57 in Matth. ſic fatur. *Nam etſi mare Moſis ſcidit, ſed Petrus per maria deambulauit.* Expende pulchrum diſcrimen in illo, Moſis mare ſcidit, quandoquidem vt Moſes populum ſaluum faceret, eleuata virga mare diuiſit in duas partes hinc inde, nec niſi diuiſo mari graditur. Etenim vni Petro integrum ſæculum ſeruabatur, vni Petro non diuiſio, ſed congregatio ſeruiebat aquarum, vtpotè qui ſupra vniuerſum ſæculum habet poteſtatem, vaſtiſsimumque pelagus mundi per crucẽ valuit domare. Huic referam, quam Titus ad Egeſippum, *Titus.* lib. 5. cap. 46. de excidio Hieroſol. Romanorum ingentem gloriam ad Iudæos iactabat fatus. Quis murus reſiſteret, quibus Occeanus non reſtitit? aut quæ ciuitas noſtræ obſidioni inexpugnabilis foret ſepta præſidio murorum, cùm Britannias quoque Romana arma penetrauerint muro frementis circumuallatas elementi: ſubſtratus eſt nobis ille præruptus aquæ mons. *Patres veſtros rubri maris vnda muri ſpecie tranſeuntes circumuallauit: Romana fortitudo murum Occeani perfregit. Non inuideo vobis aliena beneficia. Viderit vos mare, & fugerit, quia prærumpere hoſtem non poteritis, nec ſuſtinere. Nobis fuga Occeani damno fuiſſet, ſi fugiſſet. Geſſimus autem bello cum fluctibus, inſanum mare antè ſuperauimus, quàm ad hoſtem accederemus. Excepit nos Britannia iam victores elementorum. Quibus illi fidebant, nos ſubegimus, vt ad triumphi cumulum ipſe Occeanus accederet.* His ſuperbiebat Roma ethnica; ſed vbi Titos Veſpaſianos exuit, & Petrum induit facta Chriſtiana, ò quàm verè omnia illa iactaret! Subactus à Petro eſt præruptus aquæ mons, penetratæ inſulæ frementis elementi muro vallatæ, Petrus non maria ſcindit, nec fugauit, damno eſſet Petro, ſi ſcindatur mare, ſi fugæ ſe tradat, nimirum qui aquarum congregationibus imperet, qui ſæculi inquietum pelagus domet, cuius ad triumphi cumulum ipſe accedat Occeanus.

§. V.

Per aquam Chriſtus.

NOuit Petrus iter ad Chriſtum, nouit vnde poſſet Chriſto appropinquare, & ſe ſubmergit aquis, non vt vellat coralia; ſed vt Chriſtum habeat Nonne Tertullianus ait libro de *Tertul.* Baptiſmo, *Nunquam ſine aqua Chriſtus?* Nullus enim acceſſus ad Chriſtum, niſi per Baptiſmi aquam, vbi aqua mediat, Chriſti Domini gloria candicat. Vt Chriſtum damnaret Pilatus, lauit aqua manus. Quid plura? Sic ſtatim effatur *Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius.* Sanè Chriſti virtus non potuit non apparere per aquas. Ita D. Auguſtinus ſermone 21. de tempore inquit. *Aqua manus lauat dicens, innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius. Illuminatur per aquæ myſterium iudicis ſenſus, & Chriſtum iuſtum pronuntiat.* Quippe aquæ myſterium fuit, quòd cæcus homo publicaret Chriſti innocentiam, quòd à tam neſario iudice videretur innocens Chriſtus. Quâ ergo Petrus citiùs veniret ad Chriſtum, quam per aquas? Quâ citiùs illuminaretur, vt noſceret Dominum? Quâ aptiùs initiaretur, vt Chriſtum annuntiaret mundo? Nonne ad Iordanis ripas Pater cœleſtis acceſsit, vt filium ſuum prædicaret mundo? Nonne ibidem ſpiritus diuinus venit indigitaturus Dominum Chriſtum? Sed qua forma de Chriſto præconia edunt? Sanè Pater ſub nube, Spiritus in ſpecie columbæ, & nubes,

& columba ab aquis genus ſuum ducunt, vna enim aquæ natura optima eſt, vt per illam & habeatur, & demonſtretur Chriſtus. Accipite modò Auguſt. lib. 3. de mirab. ſic fantem. *Idcirco in nube & columbæ imagine Pater, & Spiritus ſanctus ad Baptiſmum veniunt, quoniam aquatilæ naturæ illæ aliquid haberent.* Vt iam dicas quâ tibi quærendus ſit Chriſtus, qui per aquam à Petro quæritur, quem nec demonſtrare volunt Pater, & Spiritus ſanctus, niſi per aquatiles naturas.

Auguſt.

Text. Dixit eis Ieſus, Venite prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? & venit Ieſus, & accipit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

§. VI.

D. Petri paſcua ſupra omnia mundialia præſtantiſsima.

IAM Petri aſſeclæ videte quali excipiantur conuiuio, queis dentur paſcuis, qui ſub tanto Paſtore viuunt. Sanè habent panem viuum, qui de cœlo deſcendit, piſcem nimirum filium Dei per paſsionem aſſum, item habēt miniſtrum ipſum Chriſtum. Hæccine ſunt ſummi Paſtoris paſcua? Noui ſanè quæ parentur ſemper D. Petro conuiuia: enim verò cum Actor. 10. eſuriret, *Vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cœlo in terram.* Ecce tibi dum Petrus eſurit, totum cœlum finditur, vt ſuperorum dapes effundat, vt nouerit Paſtor omniū quo oues ſuas deducat. Hæc pulchrè D. Ambroſ. ſerm. 68. enucleat. *Pranſuro Petro deſunt cocorū apparatus: deſunt obſequia famulorum; ſed quod eſt melius, miniſteria diuina non deſunt, & vtilioris communione ſancto viro quod deeſt in terris, abundat in cœlis. Vt reficiatur enim Petrus non cellarium ſollicitè reſeratur; ſed cœlū ipſum protinus aperitur.*

Cyrill. Hieroſ.

Act. 10.

Amb.

Legimus ſanctū Eliam coruis miniſtrantibus paſtum: quantò melius Petrus, cui nō paruam eſcam tetra auis porrigit; ſed integrum conuiuium multitudo Angelica ſubminiſtrat. Sed quomodo multitudo Angelica? Sanè Petrus ad eam paſcuam oues ſuas minatur, quę non Angelicis, ſed ſolis diuini Patris manibus communicatur. Eſt in cœlo ſublimis quædam paſcua, eſt ſecretiſsima mēſa, menſa, inquā, à Sapientia. c. 9. Prou. elaborata, ait enim, *poſuit menſam* Huius fercula, & dapes docet Anaſt. Nicæn. eſſe *Trinitatis cognitionem*: de qua menſa ſic cauet Abb. Cellenſ. de Panib. c. 1. *Procul abſiſtat creatura omnis ab hac adminiſtratione, quia beſtia, quæ tetigerit montem, lapidabitur. Manum ſubtrahat Seraphim, quia munus huiuſmodi manum aliam non admittit, quàm ſolius dexteræ Dei, nemo enim nouit Filium, niſi Pater.* Et quidem quæ Patri paratur menſa, & à Patre miniſtratur, eam ſummus omniū Paſtor attingit, & de illa ſaturus, de illa item oues ſuas procurat ſaginare. Oquām anxia dicebat illa Cant. 1. *Indica mihi quem diligit anima mea, vbi paſcat.* Ad quæ verba Aponius D. Petri excellentiam ſic decantat. *Manifeſtum eſt vbi paſcua Apoſtolorum Principi reuelata eſt Petro, dū interroganti Chriſto reſpondit: Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Sanè quam ſolus Pater attigit menſam, Petrus paſcit, nec ipſe ſolꝰ paſcit, ſed omnes de paſtoris beneficio paſcimus. Hinc pergit Aponius. *Ecce quomodo oues ad vocem veri paſtoris paſcua vitæ æternæ in Petro inueniunt, & ideò Petrus tantis laudibus coronatur, cùm ei dicitur: Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelabit tibi; ſed ſpiritus Patris mei, quia in ore eius reuelante Spiritu ſancto glorioſa paſcua, & requiei ſempiternæ cubilia Eccleſiæ indicata ſunt.* Fœlices oues nactæ tatum Paſtorem, à quo non ad fœnum mundanarum voluptatum, non ad poma diſcordiarum ſeminaria; ſed ad eam paſcuam ducimini, cuius & conuiua, & miniſtrator eſt cœleſtis Pater, à qua ſibi lupus, & fera quæuis cauet.

Prou. 9. Anaſt.

Cellenſ.

Cant. 1.

Apon.

Idem.

Text.

Text. Cùm ergo prandiſſent dicit Simoni Petro Ieſus: Simon Ioānis diligis me plus his? Dicit ei etiam, Domine, tu ſcis quia amo te: dicit ei, Paſce agnos meos, &c.

§. VII.

Propriæ vtilitatis memoria vtiliſsima cuiuis Prælato.

NOtanter dixit Dominus, Simon Ioannes, & non Simon Petrus, ne qui orbi præficiebatur, ortus ſui obliuiſceretur vtilitatem; ſed antiqui nominis tinnitu ob oculos haberet auitam pauperiem, anguſtam parentum domum, quo ſeſe maximè in virtute firmaret, ac confirmaret. Hi namque orbis columnæ aptantur à Deo, qui nunquam hæreditariam tenuitatem oblimoni tradunt. Quippe ait 2. Regum. 1 *Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* 2.Reg. 1. Hæc meditans D. Hieronymi tranſlatio poſuit explicatiùs, *ſuper afflictos terræ.* Hier. De quo & verè, & acutè Rupertus, libro 2. de operibus Spiritus ſancti, capit. 28 ait. *Et afflicti terræ qui ſunt niſi humiles, & contriti corde? Super illos planè qui huiuſmodi ſunt, Dominus orbem poſuit. Quia ſuper eos, qui præteritam infirmitatem memoriter tenentes humilis apud ſe conſcientiæ ſunt, Dominus Eccleſiam ſuam collocauit.* Rupert. Ecce vobis orbis columnæ qua cælatura à Deo poliantur, nimirum memoria priſtinæ infirmitatis, hæc ob oculos ſit, hæc animæ humilitatem foueat, & te ſic confirmabit, vt totius orbis ſis firmiſsimum ſuſtentaculum. Hinc ſalis nomine Apoſtolos nobilitans Dominus ſimul ait Matthæi cap. 5. *Vos eſtis ſal terræ,* quod ſic ſonat Hilario, quaſi diceret, vos eſtis ſal ex terra factus. At ſal minimè fit ex terra; ſed ex aqua: cur ergo in ſalis excellentia Apoſtolis aptanda obiecit illis Deus vilem & humilem originem ex terra? Iam reſpondit D. Hilarius, cuius fuit dubitatio, ſic enim ait. *Verùm quia homo mutationi ſubiacet, & ſolus beatus qui vſque in finem perſeuerauerit, ideò eos ſal terræ nuncupatos monet traditæ ſibi poteſtatis virtute perſiſtere.* Hilar. Quaſi in accepta dignitate firmitatem vnde procurandam eſſe docuerit, nimirum ex conſideratione & memoria abiectæ, & infirmæ originis. Sic terrenæ originis memoria fulcit Eccleſiæ magnates, cuius defectu adoleſcentes illi, qui ad munera Eccleſiaſtica feſtinabant, miſerè deperibant, apud Nazianzen. Apolog. 1. dicentem. *Verendum ne periculoſa hæc celeritas, præcepſque ſtudium ſeminibus illis non abſimile ſit, quæ in petras ceciderunt, & quia terræ profunditatem non habebant, ſtatim exorta ne primum quidem Solis calorem ferre potuerunt.* Nazian. O quàm illis iuuaret terræ profunditas, ne ad Solis radios aridi deciderent! O quàm ſapienter Abraham hinc ſuas glorias firmabat! quippe ad ſummi Dei colloquium admiſſus ingentium bonorum promiſſione muneratus ſic fatur. *Loquar ad Dominum, cùm ſim pulvis, & cinis.* Gen. 18. Quam viri humilitatem vt baſim, & columnam ingentium gloriarum ſic extollit D. Cyrillus Hieroſolym. Cathec. 6. *Cùm ad Deum reſpexit Abraham, tunc inquit ingenuè confitens, ego ſum terra, & cinis. Non dixit terra, & tacuit, ne ſe ipſum magnum elementum terram appellare videretur; ſed addit cinerem ſe eſſe, vt vilitatem, & imbecillitatem ſuam oſtenderet.* Cyrill. Hieroſ. Et hoc inter colloquendum cum Deo, inter glorioſiſsimas promiſsiones Dei, quibus ſaluti orbis iam ipſe ſubijciebatur. Non ſine ingenti admiratione Ezechiel. 1. gloriæ Dei. Saluatoriſq; noſtri triumphalem currū meditatus ait: *Et ſimilitudo ſuper capita animaliū firmamenti.* Ezech. 1. Proh myſterium! Animalia mobiliſsima erant, rapidiſsimè hinc inde ferebantur, cur ergo in illis firmamentum ſtabilitur?

Mat. 5.

bilitur? Sanè ſubiectæ firmamento erant rotæ apertis oculis circumcelatæ, vt nullo in motu quo circumvoluantur, oculi deficiant, qui ad terram reſpiciant; vbi ergo terra præ oculis eſt, firmiſſimum gloriæ & maieſtatis ſtabit (uſtentaculum. Dauid aiebat 2. Reg. 7. *Quis ſum ego, quòd talem gratiam inuenerim in oculis tuis?* In quibus ſic D. Chryſoſt. philoſophatur particulari homil. *Nouerat ſe paſtorem eſſe ouium, & non genere nobilem. Sed quando factus eſt nobilis, agnouit ſe ex nihilo fuiſſe ſubleuatum: & quia non eſt oblitus quis natus erat, perſeuerauit in culmine regali.* Ecce qualiter tota dignitatis firmitudo innitatur in memoria priſtinæ vilitatis. Rem finit Iſaias cap. 6. vbi immenſam Dei celſitudinem ſpecularus aſtantia Seraphin, & gloriolum thronum, ſic notat. *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Vide quibus templum occupandum dabatur, non ijs, qui ſuper omnes ſeſe efferebant; ſed qui ſubter iacebant, in imis propriæ adhærebant infirmitatis, hi templum Domini occupabant. Vnde ad illum locum Bernard. ſerm. 2. ait. *Vt intelligas non eam altitudinem commendari, quæ extollitur aduerſus Deum; ſed eos in templo, ſiue in ſolio fore, qui ſub ipſo ſunt alios excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo leuatos miſeratione diuina.* Ita Bernardus.

2. Reg. 7.

Iſai. 6.

Bern.

§. VIII.

Non vi, & rigore; ſed beneficijs potius, & amore homines in Dei ſeruitium ducendi.

NOuerint vniuerſi paſtores, vniuerſi qui hominibus præſint, quam vi debent ſibi creditas oues gubernare, nimirum paſtu, beneficijs, amore. Ait enim bis, & ter, paſce oues meas, non gaudet Dominus ouibus, quæ fuſte aguntur; ſed quæ ex paſtu, & beneficijs incrementum capiunt. Reuoca in memoriam duos illos celebres fratres Iacob, & Eſau. Alter paſcebat oues, alter feras venabatur: vterque parenti affert cibum: ſed Iacob benedictione cœleſti ditatur. Non poſſum non iſtud mirari; nonne magis gloriоſum homini eſt, ſi feras capiat, & vel ſagittis, & arcu territas, imò occiſas Deo parenti libet, quàm ſi gramine obiecto oues trahat? Cur ergo qui feras domuit ſagittis, repellitur, & ille eligitur, qui agnos ex paſcua parauit? Pulchrè D. Ambroſ. lib. de Iacob. c. 2 tatur. *Vicit manſuetudo duritiem, dum alter venatu aſpero prædam quærit agreſtem, hic teneræ manſuetudinis, atque pietatis pio patri dulces epulas miniſtrauit.* Nemo iam in immenſum glorietur Præſul, qui vel fuſte, vel ſagittis, aſperoque venatu agreſtes morum domuerit feras, & ad Deum traxerit. Is enim Præſul Deo placet, qui manſuetus exiſtit in greges. Ideò Demophilum de aſperitate in peccatores ſeſe gloriantem pungit D. Dionyſ. Areop. his verbis. *Doceri quippe ignaros decet, non ſupplicijs affici, ſicut & cæcos nõ cruciamus, ſed ad manum ducimus. Atque hoc eximiæ in ſe dilectionis argumentum capit Deus, ſi oues eius modeſtiſſima gubernatione paſcamus.* Non ſi aſperitate & rigore ſuppliciorum, vel mores ferinos mactemus. Sanè vbi Deus ſupplicijs populum ſuum in caules curabat reuocare, quibus illum paſtoribus tradebat? An electis principibus? imò reprobis tyrannis vel ab Ægypto, vel à Babylone conductis. Cùm verò ipſe electos, & ſibi gratos paſtores præficiebat, hæc erat illis lex ſancta, ne ſupplicijs, ne aſperitate; ſed modeſtiſſima gubernatione oues agerent. Nonne Moyſes, & Aaron electi à Deo ſunt, vt hominibus imperarent? Sed ecce vbi iubentur interfici Ægyptiorum rebellium primogeniti, & illi iubentur domi ſeſe continere, & celebrationi Paſchæ vacare; ſanctos enim paſtores decet populi paſcua, ſupplicium, & cædes reprobis ſæpè miniſtris cõmendatur. Hoc pulchrè notauit Auguſtin. li. 1. de mirab. c. 19. vbi ponderas quòd cæteræ plagæ factæ ſunt Moyſi, vel Aaronis

Gen.

Amb.

Areop.

Auguſt.

Aaronis manu, sic fatur. *At verò quando humanæ mortis exitus à Deo dispensatur, non homini; sed Angelo ministerium illud committitur.* Alterius procul dubio naturæ est homines supplicio rum asperitate vexare, humanus præsul pascha faciat cum ouibus, illasque pastus beneficijs minetur, non fuste, non gladio. En ipse pastorum exemplar Dominus qualiter dispersas oues colligebat, nimirum pascuam illis proponens ad epulas inuitans, & vix apparet rediuiuus, sine conuiuio; nonne in præsenti ait: *Pueri habetis pulmentarium?* Hæc illius apparentis prima sunt verba, circa quę D. Chrysol. serm. 87. *Vt humanitas ad gratiam, panis ad fiduciam, pulmentum reuocaret ad fidem.* Hæc sunt quibus à veris & electis pastoribus trahuntur ad caules oues Christianæ. Vide infrà, paragr. 11. & suprà, cap. 4. paragr. 11. & alibi. *Chrysol.*

Text. Amen, amen dico tibi, cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas. Cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet te quò tu non vis.

§. IX.

Seniores in religiosa obseruantia, & virtutum conflictu emineant.

MIror diuinam sapientiam, à qua seni homini ætate, & laboribus confracto durissimum religionis certamen reseruatur. Iuueni Petro voluntaria conceduntur, verùm seni omnino repugnantia, & durissima parantur: ait enim, *Cùm senueris, alius cinget te, & ducet te quò tu non vis.* Proh Deus immortalis! quando senes non donantur rude. Sanè in religionis stadio, in causa virtutis prosiliendũ senibus est in durissima certamina, medios inter confertissimos hostes standum illis, nem inem tam decent arma, quàm senem. Accipite D. Chrysost. præfata ex pendentem verba isto modo. *Quomodo cùm dixisset, cùm esses iunior, subdit, cùm senueris? Vt significet in rebus sæcularibus iuuenem vtilem esse; senem inutilem, non ita in diuinis; sed cùm aduentarit, inquit, senectus, tunc fortior eris, atq; præstantior, nihil te ætas impediet.* Non gladium condat senectus, sed acuat, nec prætextu senilis infirmitatis certamina fugiat, nõ enim bene esset à Deo consultum Petro seni, si senectus non vegetior & præstantior fuisset ad debellanda spiritualia nequitiæ. Sanè fœdum est, quòd senex ærumnosæ vitæ diem vt agat, hosti succumbat, vel religioni detrahat, quare nemo nudior, & expeditior in arenam prosilit virtutis, quàm senex. Non calebat firmam senum virtutem Antiochus ille ludęorum strages, quare vt fortissimos Machabæos debellaret, primò aggreditur Eleazarum senem, & religiosum virũ. Non grande certamen videbatur futurum cum sene, vt ad esum traheretur carnis Suilæ. Quid quòd qui in religione, in legum obseruantia consenuit, vt summos dolores fugiat, parum de prophanorũ cibis sumat. Non vult sumere? Saltem simulet, & sic cum venia legum suæ infirmitati prospiciat, & iuuenibus dura tormentorum certamina relinquat. Hæc dicebant falsi amici Eleazaro, canorum miserentes; at ille inter acerbissimos cruciatus sic apud D. Ambros. lib. 2. de Iacob, c. 10. amicis, & hostibus respondit. *Non sum ita senex, vt mihi non iuuenescat animi fortitudo. Nequaquam cõtingat mihi, vt fiam senex incentiuum erroris iuuenilis, qui huc vsque eram forma salutaris instituti. His ergo ludibrijs vt paululum viuam, luctabor, & totius vitæ labores addicam breuis viatico senectutis? Senectus portus debet esse, non naufragium vitæ superiori. Non te negabo lex patria: non adiurabo vos sancta instituta maiorũ.* Sic senes nouerunt dimicare pro religione, ne vel diuinæ legi, vel maiorũ institutis in minimis officiant. Nolim falli cùm huc refero, quòd Paulus se iam senem cum vinculis luctantẽ proponat imitandum Philemoni, dum ait 1. cap. *Chrysost.* *Amb.* *Ad Phil.* 1.

Sis talis, vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti. Sanè ſeneſcentium certamina cum hoſtibus in virtutis ſtadio, vt expeditiora, & præſtantiora, ſic vniuerſis hominibus ſpectabiliora ſunt. Huc referam quod in Niniuitarum pœnitentia notaui, de quibus ait Ionas cap. 3. *Veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem* Ecce pro virtute certamina vnde auſpiciũ capiant, à maiore, inquit. Id quod premens D. Hieron. ait. *Maior ætas incipit, & vſque ad minorem peruenit.* Et ſanè quando exemplum à maioribus venit, quaſi per decliue currit, & percurrit omnes, verùm cùm â minoribus incipit, idem eſt ac ſi per accliue graue pondus feratur, quod parum proficit, & paſsim recidet. Crudeles in adulteram accuſatores ſic repellit Dominus. Ioann. cap. 8. *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat.* Quo audito, notanter addit Ioan. quòd *vnus poſt vnũ exibant incipientes à ſenioribus.* Ecce tibi ſeniores incipiunt, vt qui in vitæ emendatione alacriores eſſe debeant. Accipite D. Ambroſ. epiſt. 58. ſic notantem. *Incipientes à ſenioribus, quia priores vim intellexerũt ſententiæ, quaſi prudentiores: & cœperunt ſua magis peccata deflere, qui alieni criminis venerant accuſatores.*

Ion. 3.

Hieron.

Text. Conuerſus Petrus vidit illum Diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſupra pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus dixit: Domine, hic autem quid?

§. X.

Indecorum paſtori, ſi non per ſe ouibus proſpiciat.

QVis hanc maculam multis paſtoribus inuſit, qui cauſantur per ſe ipſos, oues curare, & ducere, & tunc inglorij putantur, quando hoc munus non mandant vicarijs? O fœda paſtorum conditio! ò inglorij præſules! Equidem & Petrus cùm adhuc inglorius & rudis ageret, dum audit ex Apoſtolorum grege ouiculam â lupo vorandam, noſcere cupit miſeram ouem, & curat eius luem patefacere, forſan vt medellam capiat. Rectè hucvſq; agebat; ſed in hoc non adeò benè, quòd ſollicitudinem mãdat Ioanni, vt ille inquireret de oue: iam præſtantior factus in præſenti, vt ſe ſuper omnes Dominicos greges videt conſtitutum, non amplius alterius vtitur diligentia; ſed ipſe ſollicitus per ſe ipſum ouis ſalutem tractans dum ait, hic autem quid? Sic pluchrè, & eleganter Chryſoſtomus homil. 173. in Ioannem fatus. Qua gratia recubitus illius meminit? Non abs re; ſed vt oſtendat Petri poſt negationem fiduciam, *Qui enim tunc non eſt auſus Ieſum interrogare; ſed id muneris alteri delegauerat.* Proh paſtoris infirmitas! *hic commiſſa ſibi fratrum cura non modò alteri vicem ſuam non mandat; ſed ipſe magiſtrum interrogat.* Expende, quòd vbi clariùs ſuæ curæ commiſſos fratres cernit, nullius ſalutem alteri delegat procurandam; ſed ipſe per ſe ipſum immediatè illam procurat, & de illa agit, quaſi ſibi indecorum iudicans, quòd grex ſibi commiſſus alterius beneficio fiat ſanus.

Chryſoſ.

Sed age, obijcies mihi ſtrenuos, & diligentiſsimos vicarios, qui paſtorum munera ſumma exequuntur laude. Et hoc puto maximè eſſe inglorium paſtoribus; pro quo vnus mihi ſtat Arnoldus Carnot. tractatu de ſeptem Verbis, vbi Diuo Petro ſugillat, quòd cùm ipſe claues cœlorum acceperit, ſine illo latro gloriam paradiſi fuerit nactus. Sic enim ait. *Ne iraſcaris Princeps Apoſtolorum, tibi dico Petre, cui claues regni cœlorum commiſſæ ſunt. Nec ibi Apoſtolica authoritate vteris, vbi ad inuicem fixis iuxta crucibus, priuata miſcent colloquia Saluator, & peccator. Abſens erus, & miniſterij tui claues (quod pace tua dixerim) modò non profers, ſupplet vicem*

Arnol.

vicem tuam ſummus ſacerdos Ieſus. Expende illud: quod pace tua dixerim, quaſi enim de re Petro ingloria & indecora dicturus ſic aptat veniam, vt dicat non per Petrum, ſed eius quaſi Vicarium agente ipſo Domino, & vero Principe, latronem ad ſalutis portum peruenisſe. Quis iam præſtantior Vicarius, quam Ieſus? Et tamen hoc gaudens Petrus Vicario inglorius manet, dum non per ſeipſum, vel vni latroni cœlum aperit. Quid mirum, vt poſt hæc nullius curam Petrus alteri mandet, ſed per ſeipſum de ouibus ſollicitus Chriſtum adeat. Vtinam vel hic eſſet innatus mos vniuerſis prælatis, cunctis Rectoribus, quod ipſi ſubditorum morbos per ſe viderint, per ſe viſitauerint, ò quam aliter veniret ſubditorum ſalus. Poſtquam Elias dura fame totum Iſraelem confecit, hoc à Deo ipſe reſponſum accipit, 3. Reg. 17. *Surge vade in Sarepta Sidonia, & præcipiam viduæ, vt te nutriat illic.* An nō poterat Deus Prophetam in Iſraele nutrire? Cur illum ad externos mittit alimenti gratia? Vt cogeretur populorum miſerum videre ſtatum, & afflictos inedia proprijs cernere oculis, & ſit de eorum ſubleuatione ageret. Chryſoſtom. hom. in 55. Pet. & Hel. ait. *Neſciebat Helias quomodo apud alias nationes res ſe haberet. Cum enim in vno loco ſederet, neque orbis terrarum calamitatem cernere poſſet, quomodo omnia arefacta eſſent, paludes, fontes, fluuuij, plantæ, fructus. Cum, inquam, hæc ignoraret, & volucrum aliarumque rerum interitum, puerorum mortes, & matrum vlulatus; tantam denique orbis calamitatem neſciret; excitans illum Deus fecit, vt multam terram peragraret illuc ad Sidonem vſque proficiſcens, vt ita ſaltem cum vidiſſet Elias quo pacto res ſe haberent, rogaret deinceps Dominum ſuum, vt pluuiam dare vellet.* Et quidem maxime proficerent Reipublicæ ſtatus ſi Principes per ſe ipſos ſubditorum tangerent neceſsitates.

§. XI.

Ioannes Euangeliſta præſtantiſsimus præſul ſupra pectus Ieſu recumbens initiatur, vbi de paterno præſulum munere.

ECce quibus infulis decoretur præſul nobiliſsimus, quibus notis commendetur præſulis Ioannis præſtãtia, quando ait, *qui & recubuit in cœna ſupra pectus eius*, quaſi inde inſinuaret quo incitatus aculeo Petrus inquireret futurã dignitatẽ Ioannis. Etenim vbi iubetur Petrus paſcere gregẽ Domini, hoc eſt veri paſtoris, & patris munus ſubire, & exercere in orbẽ; memi nit ſtatim Diſcipuli accubantis ſupra Ieſu pectus, & inde illius optimum paſtoritium ingenium præſagiens illum ſibi comitẽ in vita & morte procurabat. Sanè ibi in diuini parẽtis ſinu optimi quique præſules inaugurãtur. Nonne Dei filius omnium præſtantiſsimè & Regis, & Prælati munus impleuit? Sed vnde hoc habuit filius Dei, vt Regem, & Prælatum perfectiſsimũ ageret? An ex eo quod erat in ſinu patris? Ita planè. Id quod meditatur Spõſa Cant. 1. dicens. *Cum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuauitatis.* Vide quo diuinus Rex inauguratur, nimirum in accubitu ſuo, à ſinu patris vbi filius accubat, Rex proponitur cæteris omnibus longè præſtantior. Guſtate Bern. mella ſerm. 42. in Cant. ſic aientis. *Accubitus Regis ſinus eſt patris, quia ſemper in patre eſt filius. Nec dubites Regem hunc eſſe clementem, cui perennis accubitus eſt paternæ benignitatis diuerſorium. Meritò clamor humilium aſcendit ad eum, cui fons pietatis eſt manſio, cui ideo totum quod eſt, de patre eſt, vt nihil prorſus in Regia Maieſtate niſi paternum humilium trepidatio ſuſpicetur.* Itaque patris ſinus Regem nobis facit præſtantem, qualem humana infirmitas eget, qualem requirit agniculorum trepidatio. De patris ſinu pariendi ſunt optimi quique

Cant. 1.

Ber.

quiquè Reges & Prælati, vt nihil non paternum & amatorium habeant. O quam merito dicimus de Ioanne hic autem quid? Hic qui fuit in ſinu communis patris, qui accubuit pietati fonti, qui in pectore diuino diuerſorium habuit? Hic ſanè præſtantiſsimus Præſul erit, digniſsimè præficietur curæ animarum: nec dubites præſulem hunc eſſe clementem, cui accubitus eſt paternæ benignitatis diuerſorium. D. Gregor. Niſſ. ponderans illud
Cant. 1. Cant. 1. *Meliora vbera tua ſuper vinum* hom. 1. Ioannis charitatem extollit, qua in proximorum amorem liquefiebat, & nocētiſsimos perditiſsimoſque peccatores ardentiſsimè amabat, nilque magis curabat, quam hunc amorem omnium animis inſerere. Vnde illud in ore eius verſatiſsimum, *filij diligite alterutrum*. Quid mirum initiatus eſt Rex & præſul in accubitu
Niſſ. ſuo, in paterno Ieſu pectore. Ita Niſſ. ait. *Verbi amauit vbera, qui ſupra pectus Domini in Cœna recubuit, & veluti quandam ſpongiam cor ſuum appoſuit fonti vitæ, & ex ineffabili quadam traditione repletus Chriſti myſterijs nobis quoque exhibet mammillam à verbo impletam, noſque implet bonis, quæ ei à fonte ſunt indita.* Cur non amantiſsimus hic Paſtor totus fieret vbera, totus exhiberetur mammilla ſubditis, qui inter Dei vbera fuit initiatus? Cur non appareret totus mammeus, totus pater, cui accubitus fuit paternæ benignitatis diuerſorium? Cui fons pietatis fuit manſio? Ita expendo illud *nobiſque exhibet mammillam, noſque replet bonis*, quaſi à mammillis à pectore, cui inſideret, hochauriret, vt fieret verus ſubditorum pater, dulciſsima Eccleſias gubernatione præ alijs moderatus. Nunquam mihi crede paterna exuet viſcera, qui à ſinu patris inauguratus eſt. Furiat licèt, & ferarum ſumat formas, vt reos puniat, tamen de patris pectore multum exhi-
Oſeas. 5. bebit. Audi Dei verbum apud Oſeam dicentē c. 5. *Ego quaſi Leæna Ephraim, & quaſi catulus Leonis domui Iuda. Ego ego capiam, & vadam, & tollam, & non eſt qui eruat: vadens reuertar ad locum meum.* Ecce quam efferus Dominus, quam Leone ſæuior, ſed inter ſæuiendum ait, reuertar ad locum meum. Qui eius locus? Pulchrè D. Hieron. *Hier.*
lib. 1. *Reuertetur ad locum ſuum, de quo dicit Ioan. 14. Ego in patre & pater in me, & eos ſpernet, donec deficiant in impietate, & quærant eum per pœnitentiam.* Sanè qui à ſinu patris fit Rex inter ſæuiendum, inter lanienā, non deſerit natalem locum, ſemper de patre hauriens paterna viſcera promit, vt nihil in percuſſore ſuo, niſi paternum ipſi rei ſuſpicentur.

Non ſic creātur à paterno Dei corde, qui in ſupplicium, & minas, & percuſſiones ſuſcitantur. Hi enim à ferarum præcordijs vomuntur, in illiſque accubant, vt nihil non ferū exhibeant. Nonne Ionas in Niniue ſupplicium mittitur? Nonne iubetur dira illis minari, ſtrictam iudicis frameam, fulmen paratum? Sed vbi talis Propheta initiatur, niſi in belluæ præcordijs, vbi accūbens triduo poſt euomitur? Id quod acutè perſtringens Naz. orat. in Baſil. *Naz.*
ait. *Mitto in ventre ceti precantem fugitiuum Prophetam, atque ex beſtiæ præcordijs quaſi è thalamo prodeuntem.* O miſera hominum cōditio, quando illis præficitur, non cui accubitus fuerit paternæ pietatis diuerſorium, ſed bruti feralia præcordia! quid nō ferū, quid non durum & crudele præ ſe ferret ille qui nō in patris pectore; ſed in beſtiæ corde initiatur? Stultiſsimi Iſraelitæ dum ſibi neſcio quē ducem præficere tentant, materiem aureā in ignea fornace mittunt, & dignus tali accubitu fit dux, nimirum ſingularis fera, quæ mactet eos. Accipite Nicetā in orat. *Nicet.*
2. Paſ. aientem. *Vitulus aureus conflatilis, qui temerè & fortuito in huiuſmodi ſpeciem informatus eſt, vt Iudæorum contumaciam argueret. Ob hanc enim cauſam bobis, & non alterius animalis forma igne conflata eſt, quoniam hoc animal, & dura carne eſt, & neruis, & oſſibus, quemadmodum Hebræi duri.* Vbi duriſsimus dux in eorum mulctam, efformandus erat, iure paratur fornax, vt ex fornacis corde eum ducem acciperent, in quo nihil non igneum acerbum, durum & exitiale in ſe meditarentur.

Textus.

Textus. Dicit ei Iesus: sic eum volo manare donec veniã quid ad te? tu me sequere.

§. XII.

Detrimentosum Prælato, qui in amicis, vel consanguineis promouendis occupatur.

HEu quam semper grasatur hæc lues per Prælatorum animos, quibus hoc primum in mentem venit, quid consanguineis suis, quid amicis possint præstare. Huc prælaturæ curas, huc vigilias, huc omnem sollicitudinem impendunt, quomodo suos promoueant, nihilque magis in vniuersa officij administratione præ oculis habẽt. Quam hoc damnosum sit nemo non videt, quanta mala pariat, vix est in Ecclesia familia quæ non experiatur. Quam aliter Christus Dominus, & consanguineis, & amicis valde Ioãni & Iacobo prospexit? Optabant illi ab amico, & affine præsule primas obtinere in Regno, quibus ille: *non est meum dare vobis.* De quo D. Ambros. lib. 5. de Fide cap. 2. ait. *Quod est, non est meum qui veni humilitatem docere; non est meum qui veni non ministrari; sed ministrare.* Equidem fœdum est, quod is, qui ex officio debet verum mundi contemptum docere, veras animi virtutes persuadere, saluti subditorum insudare, is occupetur in amicis & consanguineis promouendis ad dignitates. Parum vrgetur muneris sui curis Prælatus, cui vacat suorum temporalis prouẽtus meminisse. Hinc Petrum de amico Ioanne sollicitum Dominus pungit dicens: *sic eum volo manere, quid ad te? Tu me sequere.* Vbi eleganter D. Chrysostom. fatur in rem præsentem. *Hoc autem dixit, vt intempestiuum affectum, & consuetudinis desiderium tolleret. Idcirco inquit: opus suscepisti, id considera, perfice, labora, & te certaminibus expone. Quid ad te? Tu officium tuum cura, & exequere.* Non est Prælati, non est Dei Vicarij amicis, & consanguineis inuigilare, sed ouibus; non pertinet ad illum amicorum prouentus temporalis; sed gregis vniuersi salus & vtilitas. Aiebat illa Cant. 8. *Amici te auscultãt. Fuge, fuge dilecte mi.* Et quidem sapienter timuit dilecto præsuli ab amicis, quæ fugam persuadebat, ne in tempestiuo amicorum affectu negotia populorum fraudarentur. Qui habet amicos auscultantes credat mihi, & Prælaturam fugiat: hoc innuebat ipse Dominus, cum Petrum de amore ter examinat, antequam oues committat, sed do vobis Bernar. serm. 76. in Cant per terrefacientem prælatos his verbis. *Non otiose toties repetitum est, Petre amas me in commissione ouium, ac si illi diceret Iesus. Nisi testimonium tibi perhibente conscientia, quod ames me, & valde perfecteque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam te, & huius repetitionis meæ numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, ne te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis meus effusus est.* Expende illud plusquam tua, plusquam tuos, plusquam te: vt scias quam fugienda sit prælatura ab ijs, qui intempestiuum affectum in suos non exuerunt. Iam quando apud D. Hieron. audis Dauidem dicentem. *Tempestiuitate tua intende prosperè procede & regna.* Reuoca in memoriam intempestiuum affectum amicorum Prælatis noxium à Chrysostom. notatum, qui ab ijs, qui aliorum curam suscipiunt longè abigendus est. Nec quicquam est magis detrimentosum Prælatis, quam si amicis & cognatis promouendis incumbant. Audisti Eli Sacerdotis filios. 1. Reg. 4. exosos valde Deo, tamen ab illo toleratos, donec arcam fœderis in cognatorum auxiliũ à sanctuario dimouerent. Tũc & arca fuit capta ab hostibus, & illi Sacerdotio, & vita priuati iacuerunt. Rẽ põderat Theodoretus orat. 1. in Dan. fatus. *Postquam Ophni, & Pphinees Eli Sacerdotis filij impij, & detestabiles arca*

Matth. 20.

Chrysost.

Cant. 8.

Bern.

Psal. 44.

1. Reg. 4.

ſeeū aſſumpta ad ſuppetias cognatis ferendas exiere; eorūimpietatem arguit Deus, nullaque eos prouidentia dignatus, digna cæde interficiendos curat, arcam verò alienigenis tradit. Multa quidem alia fecerant antea crimina, multis ſe delictis obſtrinxerant; ſed poſtquam à ſanctuario in cognatorum auxilium temporale educunt arcam, tunc Deū maximè irritant, eius prouidentia nudati trucidantur. Væ præſuli, qui in amicorum & cognatorum auxilium temporale inclinat dignitatem! Non enim immerito Chriſtianum ſacerdotium dicitur ſecundum ordinem Melchiſedec, quem memorat Paulus ſine Patre, & ſine matre, & ſine genealogia recēſeri, quaſi inde piaculum eſſet Chriſtianis ſacerdotibus ſi in ſacras dignitates conſanguineis ſtudeant promouendis. De quo eleganter D. Leo ſerm. 2. in anniu. Aſſumpt. ſuæ, inquit. *Denique huius diuini ſacerdotij Sacramentum, non per generationum tramitem currit, nec quod caro & ſanguis creauit, eligitur: ſed ceſſante priuilegio, & familiarum ordine prætermiſſo, eos rectores Eccleſia accipit, quos Spiritus ſanctus præparauit.* Solus ſpiritus ſit qui verſetur inter Eccleſiæ Principes, nihil ſanguinis & carnis appareat amicum. Apud Matth cap. 8. Petri Socrus recens ſanata *ſurrexit & miniſtrabat ei.* Sed cur ipſa à morbo aſſumitur ad miniſterium? Nonne eſſet alia, que poſſet miniſtrare? Rectè id notat Chryſol. ſerm. 18. *Sic in domo Petri non erat vernula, non miniſter, non familiaris, non propinquus.* Digna tanti prælati domus, inqua propinquorum, familiarium ve non viſebantur affectus.

Hæc de celebrioribus apparitionibus dixi, alia enim vt breuiſsimè ab Euangeliſtis perſtrictæ, ſic à me inter alia paſsim enucleabuntur, dum ad vltimam in die Aſcenſionis factam gradum facio.

(?)

CAPVT VII.

De Chriſti Domini Aſcenſione mirabili.

DE victis tenebrarum hoſtibus, expugnatis æreis Infernorū muris, cœleſtis tuba receptui canit, & cōſtipata Angelorum millia ſeſe fundūt per aërea, vt nobilem triumphum victori maximo parent. Adeſt tellus oliuis coronata, Apoſtolorum choro additur non parua iuſtorum hominum mulierumq; ſanctarū phalanx. Olympiona Virgo, & mater aſtat, nec mora; Dominus Ieſus, ridente cœlo, lugēte terra Æthera ſcandit, intimaque cœleſtium ſubiens penetralia, debitā ſuæ virtuti occupat ſedem ad dexteram Patris.

Ex Marci 16. Recumbentibus vndecim Diſcipulis ſuis apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiā cordis, quia ijs, qui viderant eum reſurrexiſſe à mortuis non crediderunt.

§. I.

Seueritatis leges æqualiter omnes mordeant.

SAnè inter Apoſtolos, chariſsimos præ alijs habebat Dominus Petrū, Iacobum, imò tenere Ioannem diligebat, verū vbi ad reprehenſionē ventū eſt, nullum excipit; ſed medius omnes æqualiter pungit & mordet. Etenim frequentiſsimus hic apud homines inuenitur error, quo rigores & ſeueritates minimè exercent, quin mulmultos eximant. Ab hoc maximè cauit Moyſes, cū Exod. 32. inquit Leuitis. *Ite per mediū caſtrorum, & occidat vnuſquiſq; fratrē, & amicū, & proximū ſuū.* Vt enim nullus liber erat à ſcelere, ſic nullum à iudicis gladio iubet liberari; ſed potius cupit, vt æqualiter per omnes Exod 32

omnes discurrat supplicium. Ita fatur
Hug. Vict. Hugo Victorinus lib 1. Miscel. tit. 92. *Increpando discurrat per medium castrorum cum tanta æqualitate, vt in eullam delinquentium nullius odio, vel fauore declinet.* Quis hanc mentem prælatis omnibus & iudicibus donaret, vt per medium subditorum increpando discurrant, nec ad dexteram vel sinistram odio, vel fauore declinet? Vt quicquid seuerum est, & durum obseruantiæ æqualiter per omnes exerceant? laudatissimus Abraham volentem imò cupientem filium Deo lita-
Gen. 22. turus Gen. 22. illum fortiter prius ligat: etenim dicitur. *Cumque alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare superstruem lignorum.* Sed cur adeò voluntariam victimam ligat? Nonne vincula inuenta sunt, vt renitentes coërceant, repugnantes teneant? Quid vincula cum eo, qui minimè resistit, imò potius lætus, & libens sededit sacrificio? Ego isto à sententia illorum, qui notant hanc fuisse legem omnium victimarum, quod ligatæ litarentur, nullus aries, nullus vitulus imponebatur aris nisi ligatus, vt vincula eorum obluctationem inter sacrificandum coercerent. Vnde strenuus hic sacrificus vt communes sacrificandi ritus obseruet etsi rigidos, & pœnales, etiam filio vincula nectit, & cum amata & voluntaria victima impleuit quicquid austerũ & rigidum pro victimis communiter leges cauebãt. Fallor nisi hinc cum filij incolumitate Dei ingẽtia beneficia percepit. Id quod mihi notaui, cum primũ veni in illa verba Isaiæ
Isai. 6. 6 nimirum, *& factũ est anno, quo mortuus est Ozias Rex, videbam Dominum sedentem in Throno excelso.* Vbi illud animaduertendum, quòd cũ frequentissimum sit in sacris litteris prophetias aliorum Prophetarum percenseri cum vita Regum, vt dicant regnante hoc vel illo factum est verbum Domini ad talem, vel talem Prophetam, in præsenti capite nobilissima omniũ visio coniugatur cum morte Oziæ Regis. An, quia cum Ozia non seruatus fuit rigor Israëlitarum legum? Planè is cum ausus esset sacerdotum munus inuadere, subitò correptus fuit à lepra, cui leproso populus pepercit, ne extra ciuitatem fieret, vt communiter fieri solebat. Hinc populus beneficia prophetiæ nõ accepit à Deo nisi mortuo Rege: pro quo accipite D. Chry-
Chrysost. sost. hom. 4. ad illum locum Isaiæ dicentem. *Vetus erat mos omnem leprosum è ciuitate eijcere; nunc verò nõ idem fit. Exiuit ergo Rex cum lepra, non tamẽ eiecerunt eum de ciuitate, diadema illius regismque dignitatem reueriti. Quid ergo? Deus irascens Iudæis interrupit prophetiam. Cum ille mortuus est tum vidit Dominum: nam antea Deum non videbat illis iratum; venit mors impuri & soluit iram.* Adeò damnosa est exẽptio in seueritate legum obseruanda, vt nihil liceat obtinere à Deo nisi iunctũ cum morte exempti. Quod cauens Abrahamus de vetusto victimarum more voluntario filio vincula dura nectit, & minimè illum ab hac lege eximens cum incolumitate illius innumera beneficia à Deo percepit. Nec non in Pauli facinore, quo persequebatur Ecclesiam, hoc inuenitur religiosum, & sancti zeli æmulum, nimirum, quod æqualiter in omnes sæuiret. Quando enim rabidissimi Iudæi viros Christianos ligabant, verberabant nihil de fœminis curantes: vnus Paulus in fœminas & viros æqualiter sæuiebat, vt qui aliquid religiosi zeli haberet. Sic Act. 8. dicitur. *Saulus autẽ deuastabat Ecclesiam: per domos intrans & trahens viros, ac mulieres.* Id quod expendens Chrysost. hom. de ferendis repreh. Sic fatur. *Neque naturam reuerebatur, neque sexus miserebatur, neque infirmitatem respiciebat. Zelo tamen, non furore hæc faciebat. Et ob hoc venia dignus fuit; cum Iudæi quidem accusatione erant digni. Nam Iudæi quid respexerint, ipsi manifestabunt, nempe quod omnia honoris & gloriæ gratia fecerint. At Paulus nõ sic, sed zelo Dei tamtsi non secũdum scientiam. Et hinc est quare Iudæi mulieres quidem dimiserunt, viris autem infesti fuerunt: hic autem ob zelum erga omnes talem segerebat.* Non est diuinus zelus acceptor personarum, sed in similes peccatores similiter irascitur. At qui alijs agun tur affectibus, in nullo sciunt æqualitatem

tem tenere. Hos ſuccenſet Ioſephus lib. 6. cap. 10. fatus. *Sæuiunt non in quos oporteret, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facile.* Caſſod.

§. II.

Vt celebranda conuiuia.

NOn me contineo, quin vos, ô ſacri Dei diſcipuli, laudibus proſequar, non tolum dum in oratione pernoctantes noui; ſed etiam dum menſis aſſidentes cerno. O vtinam ea Chriſtiani conuiuia diſcerent inſtituere, quæ non fœdarent; ſed illuminarent animum, vt Deum etiam inter epulas viderent. Deum ſuæ menſæ aſſidentem vidit Abraham; ſed erat menſæ accubitus ſub illice Mambre, quæ interpretatur viſio ſeu perſpicacia. Id quod ponderans D. Aug. ſerm. 1. poſt 1. Dom. in Quadr. ait. *Vides qualis ſit locus, in quo Dominus poteſt habere conuiuium? Delectauit eum viſio & perſpicacia Abrahæ.* Erat enim mundus corde vt poſſet Deum videre. Fœlix, qui inter epulas mundiciem cordis nouit retinere, mentiſque perſpicaciam in cibo & potu meminit. Huic Deus adeſt etiam prandenti, is ab ipſo diſcubitu, vt ab oratione diuinis viſionibus aptus erit. Nonne tale fuit Annæ illius Samuelis epulum? 1. Reg. 1. dicitur. *Surrexit Anna poſtquam illi comederãt & biberant in Silo, & conſtitit in conſpectu Domini.* Inuſitatum ſane conuiuium hominibus mundanis, quod mẽtem præparat ad conſpectum Domini; ſed ſanctiſsimæ fœminæ familiare, quæ à menſa ab epulis digna euolat diuinis fauoribus. Pulchre D. Chryſoſt. hom. 1. fatur. *Poſt conuiuium accurrens ad ſuplicationem fontes lacrymarum emiſit, mentemque præſtetulit ſobriam ac vigilantem, ac poſt epulas adeo intente orauit, vt donum acciperet ſupranaturam.* Sic epulandum viris religioſis, non vt dormiant, ſed illuminentur, nonne Lo nathas, vt Regum etiam fert hiſtoria à prandio fuit illuminatus eſt? & nos obtenebrabimur? Quin potius ſic menſis inſideamus, vt ab illis diuinis viſionibus aptemur. Prima quæ legitur accidiſſe D. Petro viſio cœleſtis, inter eſcarum illi accidit odores. Sic enim habet Act. cap. 10. *Et cum eſuriret voluit guſtare: parantibus autem illis cecidit ſuper eum mentis exceſſus.* Sic Chriſtiani diſcipuli menſis accurrebant, vt interim ad cœleſtes viſiones raperentur. Aug. Chryſoſt. Act. 10.

Text. Et dixit eis: euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit, qui vero non crediderit cõdemnabitur.

§. III.

Qui proximorum ſaluti inſudant prorſus moriantur mundo neceſſum eſt.

NOn ſecurus mundanis immiſcetur hominibus, qui mundi illecebris irretitur, qui mundi bonis inhiat: mundanas cupiditates intemacta, morere mundo, huius mundi principes nihil inueniant in te ſuum, quicumque nitens Chriſto mundum ſubigere. Acute ſane notauit Diu. Chryſol. ſerm. 83. qualiter erãt affecti diſcipuli, cum eos Dominus iubet ire in mundum vniuerſum prædicare omni creaturæ, erant intra domus ſepta concluſi iuxta Ioan. cap. 20. recumbebant de mortuorum figura, vt notauit Irenæus, omnia externa illis terrori & horrori erant, & ſic diuiniſsime parabantur, vt mitterentur in mundum. Ecce Chryſol. fatur. *Sæculo mortui, ſepulti mundo vnam domum illam, vnum ſibi omnes credebant iam ſepulchrum. Hinc eſt, quod eos Dominus videns exemiſſe ſe mundo ad mundum reuocat, remittit in mundum dicens: Ite in mundum vniuerſum, prædicate Euangelium vniuerſæ creaturæ. Venite in mundum, vt qui putatis vos in vno omnes domicilio iacere, ſubiacere vobis omnẽ mundum* Chryſol.

dum repente videatis. Quid pulchrius? Hi qui se mundo eximunt, qui sæculo prorsus renuntiant, qui mundanis cupiditatibus moriuntur, hi eliguntur, vt subigant mundum, vt vniuersum sæculum Christiano imperio submittat. Huc referam verba illa 2. Reg. cap 23. quibus iuxta Isidor. Clarium, Vat. b. & Interl. non ipse Dauid; sed eius præstantissimus miles definitur, nimirum: *Sedens in Cathedra sapientissimus, Princeps inter tres, ipse est tanquam tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit vno impetu.* Crediderim melius aptari hęc verba spiritualibus Christi militibus, quorum arma non tam Vulcani, quam cathedræ opus; & maxime expendo qualiter miles hic in arenam aduersus mundum prosilierit, scilicet, *tanquam ligni vermiculus*. Quippe si ligni vermiculus mundiali hac luce frueretur, & sub diei luce ingentem pinũ prospiceret, an pinum prostrare pusillus ipse niteretur? Minime: quid tunc? Ipse vermiculus sese in primis luci eximit; intra lignum se condit, vbi quasi sepultus & mundiali omni vsura priuatus pini robur conterit, & ingentem illam molem prosternit. Sic spirituales Christi Domini milites tunc mundi victores mundum subigunt, quando ipsi instar vermiculi se mundialib' splendoribus eximere norunt, quando mundo mori & sepeli sciunt. Accinit Isaias cap 41 de ijs, qui ad Apostolatum assumti sunt iuxta Diu. Cyril. sententiam lib. 3. locuti: *Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel; ego auxiliatus sum tibi & redemptor tuus sanctus Israel. Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia, triturabis montes & comminues.* Ecce tibi Apostolorum victorias, quibus mundi tiranni subijciuntur, vt paleæ subijci solent ferreo & acuto rostro. Sed quo armorum apparatu exultabunt? Iam dixit illis verbis. *Vermis Iacob qui mortui estis ex Israel*, nimirum mundo & sæculo mortui, vermiculi instar sepulti mundum vniuersum de triumphabunt. Sic in Moysi parabantur spirituales triumphatores quando Exod. 2. dictum est illi. *Solue calceamenta de pedibus tuis*. Vbi pulchre D. Ambros. lib. de Isaac, c. 4. fatur: talis Moyses cui dicitur solue calceamentum pedum tuorum, *vt vocaturus populum ad Dei regnum, prius carnis exuuias deponeret, & nudo spiritu vestigioque mentis incederet*. Exuat mundialem vitam, mundiales cupiditates & affectus quis quis mundum Christi iugo subacturus est. Quo se modo composuerat ille Cant. 5. cuius oculi dicuntur, *sicut columbæ*, hoc est viuido diuinitatis spiritui conformati. Sic D. Greg. Niss. hom. 7. fatus. *Quoniam ergo qui non amplius aspicit ad carnem & sanguinem, ad vitam aspicit spiritualem, hac de causa fertur testimonium de anima libera á corporali affectione, quod habeat speciem columbæ in oculis, hoc est caracterem vitæ spiritualis*. Sic ille.

Isid. *Amb.* *Niss.*

Text. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur. In nomine meo Dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent. &c.

§. IIII.

Summum hominibus leuamen & robur est nominis Domini sui recordatio.

PVlchre Dominus eripiendus mundo, auidissimisque reddendus cœlis, suos Apostolos consolatur de nominis sui dulci recordatione dicens, in nomine meo Dæmonia eijcient. Etenim nihil tam mœrentes consolatur, debiles roborat, infirmos curat, afflictis, ægrisque leuamen & medellam importat, quam crebra & frequens vsurpatio diuini nominis. Equidẽ Dauid 2. Reg. 1. vehementer tristatus de morte Saulis, & Ionathæ passim ore versabatur hæc verba. *Saul, & Ionatha amabiles & decori vita sua*. Quæ expendens D. Chrysost. hom. de Dauid inquit. *Quoniam præsentia illorum corpora non licuit amplecti, nomina illorum coniuncta comple-*

Cyril. *Exo. 2.* *Chrysost*

complexus eſt, ſuum dolorem hiſce modis quatenus licuit leniens, & calamitatis magnitudinem mitigans. Nouit inanis nominis vſurpatio fallere mundiales amatores; non mihi crede fallet nos diuinum nomen, quando abſente Domino, qui iam pedes eius tenere mini me poſſumus, eius teneamus nomen quod omnia miniſtrabit nobis. Sane Moyſi de facie Dominica ſollicito
Exo.33 reſponſum eſt Exod. 33. *Ego oſtendam tibi omne bonum, & vocabor in nomine meo coram te,* quaſi vna nominis diuini inuocatio omnium bonum loco haberi debeat. Quippe vbi diuina facies abſconditur, vbi Dominicus aſpectus nos fugit, & ſe intra cœli aulam recepit, hoc nobis cuncta impertietur bona, ſi crebro nomen eius inuocemus. Vide quoſe medijs periculis conſole tur diuiniſsimus Iob cap. 1. vbi enim in ſe cœlum & terram proſpexit arma tam, vbi duriſsimos Dæmonum in curſus paſſus eſt, inter hæc ait, *ſit nomen Domini benedictum*. Quod eleganter
Orig. elucidans Orig. lib 1. in Iob. ait. *Nomen Domini*, inquit, *propter quod omnia ſuſtineo atque ſuffero, propter quod omnibus quæ mihi obuenerunt ſuperior exiſto: ſit nomen Domini benedictũ in ſæcula: quod cum vidiſſent leones in Daniele in agnos immutati ſunt, quod cum ignis agnouiſſet in Anania, Azaria, & Miſaele foras â fornace fugit, atque eos qui extra fornacem erant combuſit; vt pote non habentes in ſe ſanctum nomen Domini: illis autem qui intra fornacem erant non appropinquauit, quia terribile nomem Domini in illis conſpexit: Hoc etiam & cetus cum videret in Iona obſtupuit atque illeſum eum quem de naui ſuſceperat reddidit, in ſaluminatum remiſit, quem viuum ſuſcepit.* Pergit adhuc Orig. multis alijs nominis diuini decantare efficaciam in periculis deuincendis, indepellendis malis inmuniendis & confirmandis pijs, & impijs debellandis, quæ lectori non iniucunda forent. Sed ſcire cupis cui diuinorum nominum tot munera & facinora accepta referas; ſane nomini Ieſu, de quo Paulinus Aquileienſis lib. 4. contra Felicem fatur. Merito virgini ſalua ſunt omnia, quæ genuit omnium Saluatorem. Et vocabis nomen eius Ieſum, quia in hoc nomine Deitatis adoratur tota maieſtas. Omnes qui commorantur in cœlis, vniuerſi qui habitant in terris, cuncti qui in profundo tenentur inferni, huic proſternuntur nomini. *Hoc eſt quod dedit* Paul. *cæcis viſum, auditum ſurdis, claudis curſum, vitam mortuis, totamque diaboli poteſtatem de obſeſſis corporibus virtus huius nominis profligauit.* Hæc ille.

§. V.

Noua lingua prior index eſt viri diuinum conſortium potiti. Et de bonæ linguæ diuicijs.

ECce Deum halantis hominis perſpicuus index, nimirum quod vt notat in præſenti D. Greg. vitæ veteris ſæcularia verba obliuiſcens ad limam ſemel & iterum linguam traheret, ſermonibuſque vtatur iuxta rationis normam expolitis. Miraberis hominem maledicum ſerpentina vtentem lingua ſubito melle manantem ex ore, vbi ſemel in Dei colloquium incidit. Is erat Baalam peſtifer ille maleficus & maledicus, cuius maledicentiæ plus fidebat Rex Aſſyrius aduerſus Iſraël, quam comparato armatorum exercitui. Igitur Baalam à Rege accitus vt antiquo linguæ veneno Iſraëlitas feriret ipſe dulcia præcinens ſic inquit Num. Num. 24
24. *Quam pulchra tabernacula tua Iacob & tentoria tua Iſrael, &c.* Vnde venefico homini tam mellita lingua? Vnde ab ore ſerpentinum virus halante, ferarum rabies imitante, adeò dulcia decora, & ſuauia verba beneficentiaq; plena? Iam explicat ipſe cauſam dum ſic exordiſur. *Dixit Baalam filius Beor, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt.* Sane veneficus auguriorumque cõſultor linguam exereret ſerpentinã, at cum primum diuini ſit particeps colloquij, veroque Deo aſtitit, iam non potuit non melle ſudare eius lingua, non potuit, non vetuſtum exuere venenum, & nouis tonare linguis. Quibus ego libenter expendo id quod expendit Orig. in præ

ſenti

senti hom. 18. nimirum Mago & Venefico huic non concedi, *dicere quod Prophetis esse in vsu solet, hæc dicit Dominus; sed ait, dixit Balaam, dixit homo vere videns dixit auditor sermonum Dei.* Et merito vt ostendatur quæ trahat mella maledicentissimi & viperini hominis lingua ex colloquio diuino; quâ doquidem vbi primum sermonibus Dei inter fuit, non potuit meditatis vti maledictis, sed beneficentiæ plena verba emittere. Vnde Moyses Exo. 4. linguæ suæ exagerans malitiam aiebat Deo. *Non sum eloquens, neque ex quo cœpisti loqui famulo tuo.* Equidem existimarat vir prudens à colloquio diuino subito è lingua humana mellitos & suauitatis plenos sermones debere scaturire. Id quod notauit D August. lib. 2. in Exod. quæst. 7. fatus. *Tanquam ostendens fieri potuisse, vt qui ante eloquens nō fuisset, repente fieret ex quo cum illo Dominus loqui cœperit.* Digna & vera præsumptio, nihil enim qui Deo afflatur, Deoque impletur prius exuit quam omnimodam linguæ malitiā. Nonne aiebat Psaltes 44. *Eructauit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea Regi?* Sic dulcissimi à sapientia diuina exhibiti conuiuij reliquias meditabatur, vt aiunt Theodoretus, Basil. Hieronym. Diu. Thom. & alij. Quid tunc? *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis.* Ecce, meditati diuini Verbi & colloquij cum omnium Rege index præclarus, nimirum lingua instar calami facta nihil non limatum, non electum proferens. Vnde monet Hilar. in Psal. 51. *Lingua tanquam calamus scribentis nihil in compositum, nihil in certum agat; sed ijs, quæ aut cogitata aut lecta fuerint obtemperans, ex rationis consilio obsecundet.* Obene noua lingua, quæ instar calami est ad limam & censuram crebro recurrens, solum electa proferens; hæc hominem de diuinis colloquijs fatutum Deumque halantem plane indicat. Insuper vna bona lingua potens est in hominibus ingentes parturire thesauros. Dominus Iesus apud Math. 17, auri staterem Cæsareis ministris tributurus, vnde educeret aurum quæritabat Et vnde educeret aurum, qui aurea omnia à se depulerat amore paupertatis? Sic ait ad Petrum. *Eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem.* Merito ab ore piscis quærit aurum, cum vix auri fodina inueniatur feracior quam lingua eius, qui nouit verba sua sanctitatis tutrina ponderare. Ita Diu. Amb. lib. 1. Epist. 1. dicens. *Hic stater in ore piscis inuenitur, illius piscis, quem capiunt piscatores hominum; illius piscis qui ponderat sermones suos, vt igne examinatos proferat.* Nullus thesaurus ditior est quam lingua bona, à qua nascuntur auri, vnde quando de impijs dicebat Psalm. 5. *Sepulchrum patens est guttur eorum*; monebat Chrysost. *Ne sis ergo, os tuum sepulchrum, sed thesaurus:*

Exo. 4.

Aug.

Psal. 44.

Theod. Basil. Hier. Thom.

Hil.

Text. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumtus est in cœlum, & sedet à dextris Dei.

§. VI.

Terrena bona maxime contemnenda sunt ijs, qui spiritu Dei aguntur.

IESVS ille mundi dominitor, terrenarum fortitudinum confractor, Orci expugnator terrena cuncta despiciens ad cœlestia contendit. Id celebrans D. Paul. ad Ephes. 4 ait. *Qui descendit ipse est, qui ascendit super omnes cœlos.* Notāter dixit illudi: qui descēdit, vt summā admirationē incuteret omnibus, qui auidissimum Dei ad terras descensum animaduertissent. Cœlestia omnia tenebat Dominus, & de terrarum desiderio affectus, descendens à regalibus sedibus in mediam exterminij terrā prosiliuit durus debellator & expugnator acerrimus. Quid plura? quo ardebat potiundi terras desiderio, illarum principes & tyrannos aggreditur, misere debellat. O incredibilem mutationem! is ipse terrenorum imperij auidissimus, quod tot bellis, tā largo sanguine coēmit, quis credat? Ipse despiciens acquisitas sanguine terras hodie in cœlestia

Ad Eph.

fertur?

fertur. Sic iuxta Pauli ſenſum inquit
Hieron. Hieron. de Ieſu aſcendente. *Omnia corporalia contemnens atque deſpiciens, æterna contemplans ſuper cœlos, ideſt, ſuper inuiſibilia ſtetiſſe credẽdus eſt.* Adeò glorioſum eſt terrena habere deſpectui; quæ vt deſpiciantur meritò poſſint, vel ſudore, & ſanguine diuino emi. Animo penſa illum Pharaonis metum Exod. 1. Timebat enim maximè ſibi & Regno Ægypti à captiuo populo Iſraëlita, & quid timebat? Ipſe explicat dum ait Satrapis ſuis; timeo ne populus iſte in nos rebellet,
Exod. 1. *expugnatiſque nobis egrediatur de terra.* O dignum de gente ſancta timorem! Timebat Rex vaſer poſt vniuerſi Ægypti expugnationem Iſraëlitarum ab Ægypto egreſſum. Vbi vt
Rup. acutè & eleganter Rup. ait. *Non addit expugnatis nobis, obtineat terram; ſed egrediatur de terra.* Sanè qui terram qui Regnum aliquod expugnat, ibi figit tentoria, ibi ſedet labores manuũ ſuarum manducaturus. Sic vniuerſi qui regna expugnarunt, in illis manſerunt, clauum ibi tenentes, cur ergo non timeret Pharao, quod captiui & peregrini homines, expugnata terra Ægypti ibi incolæ, & Domini facti manerent? Is erat Dei populus, ea ſuperioris promiſſionis mouebatur ſpe, vt de illo non poſſit timere quod remaneret in expugnata terra; ſed quod mille bellis, mille periculis, largo ſanguine terram deſpectui emeret, & habitam deſpiciens glorioſus egrederetur. Hoc ſibi perſuadeant Principes tenebrarum, mundi huius rectores (pergit Ruper.) quod Chriſtiani
Idem. hoc ſolũ emolumenti habent in poſſeſſionibus terrenis, quod illas deſpiciamus, *expugnatiſque vobis egrediamur de terra quia cœlum nos expectat.* Quam gloriam in Ieſu floridam & immarceſcibilem decantat
Aug. Auguſt. hom. 5. in præſenti his verbis. *Chriſto aſcendente, pauet omne cœlum; mutantur aſtra, vident Regem ſuum viuæ carnis manubias reportare, atque hoſte debellato hominem in ſuperna conſcendere.* Non apud ſubiectas terras manere, quas duris tertamiinibus deſpectui coemit. Radiantis huius gloriæ vmbram fallor niſi inuenias in inclyto illo Iſraelis Imperatore, qui promiſſam patribus expugnauit terram. Is eſt Ieſus Naue, qui poſt acquiſitam terram, vt bellis imperauit, ſic in pace à terreno Imperio abſtinuit, & cæteris diſtribuens terram, nihil ſibi retinuit. Rem ponderat Origen. hom. 24. fatus. *Ipſe qui eos introduxerat in terram ſanctam, non ſibi ipſe permittit ſumere ſortem terræ; ſed expectat vt accipiat portiunculam à populo, & acepta portiuncula Ieſus, dignus hoc nomine, ædificat locum ipſum, vt eum faciat dignum munere Dei, & hæreditate diuina.* Sic inclyti Imperatores certamina pro terra ſubibant, illiuſque tyrannos acerrimè deuellabant, non vt terrenis incubarent; ſed vt terrena deſpicerent, vt ab expugnata & habita terra egreſſi triumpharent hæreditate diuina. Indignè enim ſanctorum certamina terrenis munerarentur; imo hoc vnum illis pro ſumma gloria erat, quod vel per duriſsima certamina ſe à terrenis poſſeſsionibus poſſent excutere. Sanè Moyſi poſt exanthlatas vaſtiſsimi eremi ſollicitudines obijcitur ab oculos terra promiſſa; ſed ad ſancti viri gloriæ cumulum iubetur à terris abire. Sic habet Num. 34. *Viaiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam, mortuuſque Moyſes, &c.* Hæc erat glorioſiſsimi viri corona, quod deuictis difficultatibus terræ portiundæ, iuberetur ſeſe ab illa excutere in cœleſtia iturus. Ad hæc Cellenſ. Abb. libr. de Panibus
Orig. *Num. 34.* *Cell.* cap. 11. *Quid eſt Domine? Hæc eſt illa prædicata vbique gentium amicitia tua ad amicum tuum Moyſen? Ita ne remunerantur qui in caſtris tuis vſque ad mortem militantes merentur? Si Moyſes fraudatus eſt deſiderio ſuo, cuius ſpes non pendeat in dubio? Omnipotens ergo & miſericors idcirco terram morientium negat, quia ad cœlum animum ſubleuat. Deus hoc in præſenti ad purum excoquit quod ad æternitatem veniendi eſſe impedimentum præneſcit.* Ne miremur quod ſtrenui militiæ Chriſtianæ duces, poſt luctas, poſt certamina terram faſtidiant,

diant, vt cœleſtia & æterna decoris ſubeant.

§. VII.

Dominus Ieſus ægrè & difficulter auellitur à ſuis.

IGitur mirabundus Paulus aiebat qui deſcendit humani cõſortij auidiſsimus, cuius delitiæ erant cum filijs hominum ſaliens in montibus, tranſiliens colles, ipſe eſt qui aſcendit. Res planè mirabilis! & quæ vel Angelos per cellebat. Sic D. Cyrill. in Exag. ad Acacium, aſcendentem Dominum depingit. *Ad cœlum vnigenitus Dei vna cum carne ſibi vnita redit, eratque nouum hoc in cœlis ſpectaculum. Obſtupuit enim ſanctorum Angelorum multitudo: aiebat enim quis eſt iſte qui venit de Edon, ideſt, de terra?* Expende quam nouitatem ſtupebãt, non ſanè Dei hominis miſturam, non reportatam gloriam quæ ſæpiùs animaduerterant; ſed quod de terra Dominus veniret; de terra inquam, adeò amata, propter quam olim à cæleſtibus deſcenderat. Cur ergo venis à terra? Cur te adduxiſti, vt relinqueres terram? Pulchrè reſpondit D. Mar. *Dominus Ieſus aſſumptus eſt in cœlum*: quaſi non ipſe iret; ſed ferretur, non quod portitoribus egeret ales Chriſti virtus, vt ſcanderet in cœlum; ſed vt oſtendatur quam hominum conſortio gaudebat, à quo non tam abit, quam ægrè & difficultet aſſumitur, auellitur. Huc ſpectat Paul. 1. ad Tim. cap. 3. *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in carne ::: aſſumptum eſt in gloria.* Iam Theodoretus expendit illud manifeſtum eſt in carne, nimirum *homo factus ſeſe hominum aſpectibus obiecit.* Equidem magnum pietatis Sacramẽtum, quod Deus homo factus ſeſe hominibus obijciebat, adeò illi delitijs erant homines, vt ipſe ad illos curreret; verum vt ad cœlum remeandum eſt, *aſſumptum eſt in gloria* non ſeſe obijcit, non currit ipſe; ſed ægrè & difficulter fertur. Quare aiebat Pſaltes *aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem?* Id attigit eleganter Aug. lib. de Eſſentia diuinitatis fatus. *Filius Dei carnem de nobis aſſumptam in cœlum velut captiuam duxit, ſicut eſt in Pſalm. captiuam duxit captiuitatem.* Ecce tibi cum capta præda nauis piratica ſoluit, ingens captiuorum dolor, naui feruntur, & notis inhæreſcunt oculis, ales fugit nauis; at illi quos norunt campos reſpectant, & animo cognatorum figuntur in portis; ah quoties dum licet tetorquent oculos ad fugientia littora, & medullitus adhærentes patrijs arenis alite nauis curſu auelluntur. Sic ait Aug. Captiuæ inſtar ferebatur in cœlum Chriſti humanitas, à ſuis, à patrio terræ ſolo auulſa eo amore, eo viſcerum pondere in amatam ſobolem relictã terris propendens, vt ni aperto cœlo, clara luce, in conſpectu omnium ferretur, raptim & vi diceretur aſſumpta. Ideo Bern. lib. de gradib. humil. c. 1. ponderat notatum à Luca, quòd videntibus illis eleuatus eſt, dum inquit. *Non ſubitò raptus, non furtim ſublatus; ſed videntibus illis eleuatus.* Is enim erat Ieſus eo affectu propendebat in ſuos, ſic terrenam ſobolem ſuſpirabat, vt meritò crederetur raptus, furtimque ſublatus, ni in conſpectu omnium videretur aſſumi. Sed age aſcendentis à mundo Chriſti affectus, vt penitus caleat, vide qualem ſeſe depingat D. Syneſius dum bellorum tumultu cogitur ab vrbe ſua diſcedere. Ait enim in Cataſtaſi. *Cum ad nauem conſcendendam quiſpiam vocauit, pauliſper vt expectet ab illo petam. Primum enim ad Dei Templum accedam; tunc altare circuibo prætioſiſſimum pauimentum lachrymis perfundam. Non prius abſcedam, quam ianuam illam, thronumque illum oſculatus fuero. O quoties cancellis manus inijciam! ſed vehemens quædam res eſt ac violenta neceſsitas. Cupio ſomnum oculis meis nullo tubarum ſtrepitu interruptum concedere. Quo tandem vſque ad murorum propugnaculum ſtabo? Quouſque turrium interualla cuſtodiam?*

ſtodiam? Defeſſus ſum excubias diſponens. Hæc ille, recte pingens hominẽ, & bellicis laboribus fractum, & ægre ac difficulter ab vrbe militari diſcedentem. À quibus dum auferas quod ſonat imperfectionẽ, ſic poteris meditari affectum Dominum.

§. VIII.

Nulla retã ditãtur & augentur homines, quã cœleſtium bonorum deſiderijs.

VIdentibus Apoſtolis Dominus ferebatur in cœlum, vt eorũ deſideria illuc deduceret, vnde ſolum bonis ditari poſſent auitis. Hæc ſemper in optatis erat Domino Ieſu, vt ſui prę oculis haberent patriam, à qua exciderant, vt primi parentis hæreditatem requirerent, ideo oraturos monet, vt dicant *Pater noſter qui es in cœlis*, quaſi cœleſtis patria memoria optatus ſit reſpõſura. Pulchrè D. Niſſ. in orat. Dom. 2. vt expendit quanto orantis bono dicatur Pater noſter qui es in cœlis, adducit illud ex Luc. 15 Vbi prodigus ille ad ſe reuerſus crebro repetebat ſuſpirio. *Pater peccaui in cœlum, & coram te.* Ecce peccatoris arcton, quo erigitur & dirigitur, nimirum cœleſtis patriæ memoria & recordatio. *Quemadmodũ illic reuerſionis ad patriam ſedem, paternæ humanitatis recordatio, adoleſcenti cauſa extitit (patria enim ſedes cœlum eſt, in quo ſe peccaſſe ad Patrem dicit:) ita hic mihi Dominus dum cœleſtem Patrem inuocandum eſſe docet, bonam illam patriam in memoriam redigit, vt vehementiori bonorum iniecto deſiderio ſiſtat te rurſus in via ad patriam reducenti.* Ita Niſſ. hoc vnum & efficacisſimum inuenit mediũ, quo homines auitas recuperẽt diuitias, quo omnium bonorum ſegete cumulentur, ſi eis patria ſedes obiiciatur, nimirum cœlum, ex cuius conſpectu ardeãt cœleſtibus deſiderijs. Id bene caluerat vafer ille & aſtutus tentator, cũ ait Matt. 4. *mitte te de orſum*: Cur ò impie non petis potius, vt ſurſum euolet? vt ſeſe in cœlum vſque ſubſtollat, qua magis cœleſtem originem propallet? Acto vtilis eſt cœleſtis aſpectus hominibus, vt eum vel per tentationem ſuggerere caueat diabolus. Ita D. Max. hom. 2. de ieiunio Quadrag. dicens. *Inimicus cœli, ne tentando quidem, aſcenſum vult ſuadere cœleſtem, ſed de orſum, & in ima prouocat.* Sanè non eſt diaboli poteſtas in eum qui in cœlo ſpes ſuas habet locatas. Iob. 2. iuxta catenam Grecam dixit diabolus coram Domino, *cum peruaſerim eã quæ ſub cœlo eſt.* Vbi elegãter Euagr. ait. *Ideirco Iobum non perambulat quia non eſt ſub cœlo, cum in cœlo vitæ ſuæ poſitas habeat rationes.* Non timeat antiqui ſerpentis aſtũ, qui cœleſtibus inhiat, qui in cœlum mente & deſiderio rapitur, imo ingentes inde diuitias ſibi aduenturas ſperet. Hinc meritò Elias Eliſæo omnia duplicia præſagiebat 4. Reg. 2. dummodo ab illo ad cœlũ raptus cerneretur. Sic enim ait *Si videris me quando tollar ate fiet quod petiſti.* Quod expendens D. Bern. ſerm. 6. de Aſcenſ. ait. *Duplicauit ſpiritum viſio abeuntis, cũ euidenter raptus in cœlum vniuerſa pariter eius deſideria ſecũ tulit, vt inciperet ipſe quoque iam ſapere quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram.* Hoc habuit emolumentũ Eliſæus ex eo quod viderit Eliam aſcendentem, quod eius deſideria cum illo aſcenderent, & traherent inde duplicatam mercedem. Sic etiam ditabat ſuos Chriſtus Dominus in eorum conſpectu aſcendens vſque ad Patris dexteram, vt dum ibi conſtituit eorũ deſideria, multiplicia inde in illos dona plueret. Hinc iam de Petro apud Ioppem oraturo notatur Actor. 9. quod *aſcendit in ſuperiora:* quod ponderans D. Cyril. lib. 7. in Leuit. ait. *non ex ſuperfluo ſuperiora delegit ad orandum; ſed vt oſtenderetur, quod Petrus quia mortuus erat cũ Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærebat, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, & non quæ ſuper terram.* Quippe ſedẽs Chriſtus ad dexteram Dei vniuerſa ſuorũ deſideria ſecũ tollit, vt ex tunc contẽptis terrenis bonis, cœleſtibus ſuperiobuſq; inhiantes diuitijs â forti & triũphanti matre fami-

Luc. 15. *Niſſ.* *4. Reg. 2.* *Ber.* *Act. 9.* *Cyril.*

familias cœlesti Hierusalem duplicibus vestirentur, ditarentur.

§. IX.

Ascendens Iesus integram Mariæ curam & sollicitudinem nobis donauit.

Abac. AScendentem Dominum præuidens Abacuc iuxta D. Greg. lectionem, inquit. *Altitudo manus suas leuauit, eleuatus est Sol, & Luna stetit in ordine suo.* Quippe ad diuini Solis eleuationem, Lunæ splendens auxiliū experti sunt omnes mortales; sublimē sui ortus remeauit ad gloriam Sol iustitiæ Christus, & sub Patris dextera apparens, nobis Mariam matrē vt Lunam reliquit suo in ordine constitutā. Sed quid est, *Luna stetit in ordine suo?*

Theodor. Theodoretus rem explicans ait, *quinam eius ordo est nisi illustrare terras?* Existēte Iesu in sæculo, Maria pulchra vt Luna v niuersum naturæ ordinē supergressa Dei filio munus præstabat matris, verū vbi filius Dei Patris dexteram obtenturus scandit cœlum cu-

Cant. 6. ris maternis minimē indigus, iubet Lunam esse in ordine suo, hoc est Mariam terras illustrare, & mortalibus filijs hominum maternum præstare munus. Hinc ascendenti Domino pulchra illa verba aptantur, quibus Cant. 6. loquitur ad matrē hoc modo. *Auerte à me oculos tuos, quia ipsi me auolare fecerunt.* Quippe ideo ad Patrem aduolat Dei filius, vt maternas curas, & sollicitudines à se in filios hominum transferat. De quo libet transcribere pulchram horū verborum à Guillelmo Delrrionis scriptā paraphrasim.

Guill. apud Delr. Ait enim. *Quia ergo vetera trāsierunt, & nouitas iocunda illuxit, noli me aspicere ò pia Mater, vt olim vt mater, auerte à me maternos oculos, sed aspice me vt amica & sponsa. Iam ascendi ad Patrem; habeant materni oculi vacationem sed ad me; porrò ad mea membra vacare eos nolo. Auerte à me ad fratres & filios meos. Ne claudas illos sed auerte à me, transfer maternam pietatem à me in meos: à me quia assumptus ad Patrem à matre non debeo amplius tenere diligi; in meos autem conuerte, quod oportet me ab illis assumpto maternæ tuæ pietatis teneritudine confoueri. Non ergo tepescat materna pietas tua, non extinguatur; sed à me in meos integrè transfundatur. Illos iam tenerè, vt mater dilige; me iam intuere vt sponsa, & dilecta. In Cruce pro salute hominum agonizans vnum tibi adoptaui Ioannem dicens, mulier ecce filius tuus. Porrò cum triumpho Resurrectionis ascendens ad Patrem multos tibi vice mei adoptaui, & reliqui filios. Mulier ecce filij tui quos diligas, & piè confoueas. Sic auerte oculos tuos à me, quia ipsi me auolare fecerunt, hoc est propter ipsos auolaui à te in cœlum, vt à me in meos transferres teneritudinem maternæ pietatis. Sic ille*; quibus aliquid subtrahere piaculum duxi, tu vide qualis sit materna pietas Mariæ, quando vt integram illam nobis reliquerit filius Dei, maturauit ascendere ad Patrem. Sanè hoc semper Dominus maximè curauit, vt materna fœlicitas integrè suos sectatores foueret. Apud Lucam aiebat illa. *Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti.* Quid tunc Dominus, beatissima matris viscera plena fœlicitate sibi reseruauit? *Imò ait beati qui audiunt verbum Dei.* Quasi beatitudinem halantia matris viscera ad suos inclinaret in tegra sectatores. Ita Tert. libr. 4. in Marc. factus. *Proinde fœlicitatē ab vtero & vberibus matris suæ transtulit in Discipulos, à qua non transtuliſſet, si eā non haberet.* Et quidē quia viscera matris beatitudinem scaturire nouit, nil prius sibi faciendum duxit, quam hæc inclinare in Discipulos quod profecto fecit, quando ipse ab eius oculis in cœlum fuit assumptus.

Luc. 11.

Tert.

§. X.

Christus Dominus ascendens seuerum hominibus iudicium indicit.

INter Domini glorioſos triumphos quicquid audio mihi seueriſsimū iudicij diē sonat; etenim dū iuxta Psalm. *Ascendit Dominus in voce tubæ* nouissi-

ma Pauli tuba videtur resonare, in cõsessu ad dexteram Patris meditatur
Cypr. D. Cyprian. in præsenti *humilitatem carnis nostræ throno iudiciario honoratam*.
Act. 1. Hinc subitò volant duo illi præcones Actor. 1. horrendum iudicis: aduentum publicantes dum clamant *sic veniet, &c.* Proh Deus immortalis! Humana decora, hominum appropinquantes gloriæ, nil primo præ seferunt quam durum & seuerum iudicium. Sanè Ioannes Baptista, vt homines perterrefaceret ad pœnitentiam clamabat apud Matth. 3. & 4.
Matt. 3. *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim vobis Regnum Cœlorum*. O gregia terroris causa, nimirum appropinquatio Regni Cœlorum, quia potius gauderent ipsi metuque posito, & tristitiæ omnis obliti cœlorum appropinquationem susciperent. At metuo nequid horrendum tremendumque in Regni cœlestis appropinquatione lateat. Enim vero nunquam gloriæ diuinæ panduntur, nunquam cœleste Regnum nouit hominibus patere, quin prius seuerum præmittat iu-
Tert. dicium. Id quod notans Tertul. lib. 4. aduersus Marc. inquit. *Scitote tamen approquinquasse Regnum Dei; si hoc non comminationis gratia mandat, vanissimè mandat. Quid enim ad illos si appropinquaret Regnum; nisi quia cum iudicio appropinquat*. Non Regnum patet sine iudicio; minimè cœlestes gloriæ hominibus propinantur, quin seuerum etiam præmittant iudicium. Vnde D. Aug serm. 5. in Ascēs.
Aug. sic de Christo Domino ascendente inquit. *Recepit se intra velamina diuina cum carne Maiestas, didicit cœlum portare hominem, atque sub pedibus Christi famulantia æthera iacuerunt*. Expendo duo illa, nimirum didicit cœlum portare hominem, & recepit se intra velamina Maiestas; quid gloriosius homini, quam quod cœlum eius oneri portando assuefiat? Quid horribilius homini, quam quod simul Maiestas se intra velamina recipiat? Illud summæ beneficentiæ est; hoc strictissimi iudicij. De veterum forma iudicij fatus D. Clem. Rom. lib.
Clem. Rom. 2. Const. Apost. cap. 56. inquit. Iudices *per plures dies quæstionem exercent cum multo consilio, & velo interiecto, is qui sententiam mortis pronuntiaturus est, sublatis manibus aduersus Solem se innocentem ab illius sanguine contestatur*. Ecce modo in gloriosa Domini Ascensione vniuersa stricti ssimi iudicij signa: per plures dies quæstionem acturus integerrimus iudex recipit se intra velamina, & dum cœlorum interijcitur velum, ipse qui pronuntiaturus est sententiam mortis, manus substollit ad Solem, de illo enim ait Lucas *eleuatis manibus benedixit eis, & factum est dum benedixerit recessit ab eis, & ferebatur in cœlum*. Ferebatur, inquam, ea forma, qua benedixit, nimirum eleuatis manibus; & cur eleuatis manibus? Vtpotè se innocentem à damnatorum sanguine contestans. Quasi ex tunc cœlestia astra, & vniuersas creaturas testaretur, nullum à suis manibus in rebelles homines iactum fulmen; sed potius immensa beneficia dilapsa; nemini mortem, perditionem ortam à manibus illis, sed vitam & incolumitatem. Salientes in vitam riuos propinans, se culpet qui iudicium ebibit & flammas.
Act. 1.

§. XI.

Fœlicem hominum genesim, sub ascendentis Domini glorijs auguramur.

RESurgentis Domini inter glorias pulchrè ab Ecclesia iubemur quasi modo gẽniti infantes concupiscere lac rationale. Quippe D Petrus 1. epist. cap. 1. aiebat. *Benedictus Dominus qui regenerauit nos in spem viuam per Resurrectionem Christi ex mortuis*. Itaque resurgente Domino repuerascimus, & vetustate abolita in nouæ vitæ spem reparturimur. Sed cuius erit rantę natiuitatis fœlicem genesim præ
Zeno. fagire? Rem aggreditur Diuus Zeno serm. 5. ad Neophitos sic dicens. *Paruulis morem geram, sacrique horoscopi pandam tota breuitate secreta.*
1. Pet. 1.

Igi-

Igitur, fratres geneſis talis eſt veſtra. Primus vos, qui in ſe credentem reprobat nullum, non *Aries*, ſed *Agnus* excepit, qui veſtram nuditatem velleris ſui niueo candore veſtiuit. Idem non tumidus ceruice non minax cornu *Taurus*, ſed optimus & mitis vos admonet *vitulus*, vt nulla vllo in opere captantes auguria, eius ſine malitia ſuccedentes iugo, terram veſtræ carnis domando fœcundantes, lætam diuinorum ſeminum meſſem cœleſtibus horreis inferatis. Et admonet proſequentibus *Geminis*, ideſt duobus ſalutare canentibus teſtamentis, vt principaliter idolatriam, impudicitiam, auaritiamque fugiatis, quæ eſt incurabilis *Cancer*. *Leo* autem noſter, ſicut Geneſis proteſtatur, Leonis eſt catulus, qui ad hoc recubans obdormiuit, vt vinceret mortem, ad hoc euigilauit, vt beatæ Reſurrectionis ſuæ in nos munus immortalitatis conferret. Quem competenter *Virgo* prænuntians *Libram*, vt noſceremus Dei per filium, qui incarnatus proceſsit ex Virgine, æquitatem iuſtitiamque terris illatam, quam qui conſtanter tenuerit, non dicam *Scorpionem*; ſed ſicut Dominus ait, omnes ſerpentes illæſa planta calcabit. Sed nec ipſum quoque diabolum, qui verè eſt *Sagittarius* formidabit vnquam varijs atque igneis ſagittis armatum. Is enim in fœlicibus nonnunquam immittit *Capricornum* vultu deformem, qui captiui tota miſerabiliter per membra deſæuit, alios amentes, alios furioſos, alios homicidas efficit; ſed omnes ſalutari profluens amne, noſter Aquarius delere conſueuit, quem neceſſario vna ſequuntur duo *piſces* in ſigno, ideſt duo ex Iudæis, & gentibus populi baptiſmatis aqua viuentes. Ecce ex viuida Domini reſurrectione renatorum fœlicem horoſcopum pulchrè hucuſque á Zenone deſcriptum. Sed dum ipſe cœleſtia percurrit ſigna, aſcendentis planetæ gradus omnibus innoteſcit, dum Sol iuſtitiæ Ieſus ſuper omnes cœlos hominibus, & benignus, & magnificus aſcendere viſitur. Quid plura? Ptholomæus tract. 3. c. 4. de fœlici Geneſi hæc fatur. *In prima re, in qua magis confidere debemus eſt gradus aſcendens, hora exitus creaturæ.* Quicũque renatorum gloriam & fœlicitatem præſagitis huc oculos conuertite, & aſcendentis ſupra omnes cœlos gradº, & greſſus metimini. Quis ſit aſcendentis gradus, quis prædominãtis Ieſu greſſus in cœleſtes orbes notãdus eſt, vt renatorum natiuitas ſit omnium decantatiſsima. Vnde & Theologorum, & Aſtrologorum facilè Princeps Moyſes Deut. 33. in Aſſeris benedictione multa & inaudita bona populo renatorum prænuntians hãc omnium bonorum radicem aſsignat nimirum *aſcenſor cœli auxiliator tuus*. O quam fœlix renaſceris Chriſtiane, quando ſub tanto aſcendenti, & prædominante æternam ederis in lucem. Aſcendit & prædominatur tui Dominus Ieſus, qui ideo aſcendit ſuper omnes cœlos, vt omnium dominatum in homines benignus manifeſtet. Quippe aſcendentis omnium mortalibus fœliciſsimus quinque dignitates, ſiue dominatus ſunt apud Ptholomeum, de quibus ſingulis breuiter nobis agendum.

Ptol. Deut. 33

§. XII.

Aſcendentis Domini ſublimem exaltationem paſsio efficit.

SIT in primis fœlix aſcendens, ait Ptholom. *Dominus triplicitatis*, item *Dominus exaltationis*, vt ex vtroque aſcendentis Ieſu gloria coruſcet, & humana fœlicitas notetur. Quippe abſconditus triplex perſonarum diuinarum aſpectus, in primis ſub Chriſto Domino clarere cœpit, quãdo aſcendens in cœlum mittit ſuos baptizaturos gẽtes. Matth. 28. *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Hic Dominus Ieſus, Dominus triplicitatis fuit manifeſtus, hoc eſt triplicem præmittens perſonarum diuinarum aſpectũ. Fuit item tantæ Dominus exaltationis, quantam nec capere poſſent portæ cœleſtes. Vnam & alteram Domini dignitatem rimatur Iſaias c. 6. ibi Dominum ſupra thronum excelſum,

Matth. 28.

ſum, & eleuatũ mirãtes Seraphim ſic trinũ perſonarũ celebrabant aſpectũ
Iſai.6. *Sãctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*. Sed vix à Seraphinis ter ſancti ſonuit præconiũ, & apud Æthera auditur fragor, quaſi portas rumpentium, ait enim. *Commota ſunt ſuperliminaria à voce clamãtis*. Vbi enim trinum Dominus præmiſit aſpectum ſub ea celſitudine & exaltatione apparebat, qua non caperetur, niſi ſublimiores multo fierent portæ cœleſtes.
Pſal.23. Hinc Dauid Pſal. 23. *Attollite portas Principes veſtras, & introibit Rex gloriæ*. Vide triplicitatis Dominus quantam exaltationem nactus fuerit, quando attolli portæ ad illum excipiẽdum iubentur. Id quod D. Nazianz. orat. in
Naz. Paſ. notans inquit pio Chriſtiano. *Si in cœlos aſcendat ſimul aſcende, atque vel comitantibus, vel excipientibus Angelis te adiunge. Portis vt attollantur ac ſublimiores fiant impera, quo Chriſtum à paſſione ſublimem capiant*. Expendo illud: quo Chriſtum à paſsione ſublimem capiant; etenim cum te, ò bone Ieſu, in Cruce ſupinum reclinare notaui, laqueiſque manibus & pedibus iniectis hinc inde à feris carnificibus diſtendi, vt foſſuras ligni pertingeres, ò quam magnus mihi futurus appare bas, quam altus, quantæ exaltationis Dominus aptabaris, quam neceſſariũ iudicabam cœleſtes portas attolli, vt ſic in Cruce extenſum poſſent capere. Accinit Nazianzeni Scholiaſtes
Nicet. Nicetas fatus. *Non dicunt aperite ſed attollite. Atque hoc loco explicat illud factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod Deus exaltauit illum; ac proinde in ſummam ſublimitatẽ prouectus ſublimiores quoque portas fieri poſtulat ad ipſius exceptionem*. Sic paſsio Crucis ſublimem fecit aſcendentis Domini exaltationẽ, ſic aſcendens apparuit Dominus triplicitatis, Dominus exaltationis, vt renatorum ſpes funiculo triplice appenſa ab altitudine diei timere non poſſet. Tandem tunc Ieſus ingentem ſuã gloriam ex paſsione oſtendit, quando proſtrato Paulo, Actor. 9. ait. *Ego ſum Ieſus quẽ tu perſequeris*. Hærebat Paulus attonitus, cupiebatque noſcere illum, à quo vox audiebatur. Tunc Ieſus vt ſui oſtenſione traheret & ſuperbum Pauli animum, inquit. Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. de ferendis repreh. ad dubitat. *Quare non dixit: Ego ſum Ieſus qui ſedet ad dexteram Dei, ſed ego ſum Ieſus quem tu perſequeris*? Sanè nullo alio monſtraret ingentẽ ſuæ gloriæ magnitudinem, qua mentes allicere t, quã ex paſsione & tolerantia perſecutorum. Ideo alia dimittens, hoc vnum meminit, vt Paulum caperet, nimirum. Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris

§. XIII.

Ab aſcendente Domino cœleſtes aulæ implendæ ſunt terrenis hominum corporibus.

TErtia aſcendentis dignitas iuxta Pthol. eſt quod ſit *Dominus domus*: quippe duodenis domibus vaniſſime partiuntur Aſtrologi creaturæ geneſim; in prima hominis ingenium, & affectus conſtituunt, altera ſibi fortunas vendicat, & ſic ſingulæ vſque ad exitum. Ecce tibi quam fœliciter renaſcuntur Chriſtiani ſub aſcendente Ieſu, qui verus & vnus Dominus eſt domus, ideoq; cœleſtium hodie dominatur orbium, vt ſuis aſcenſuris pareat, & locum, & fœlicitatum domum. An id meditatur Dauid Pſal. 103? Ait enim cœleſtes Paradiſos ſpeculatus. *Illic paſſeres nidificabunt, Herodij domus dux eſt eorum*. O vos fœlices paſſerculi, qui modo penè reptatis, iam creſcẽtibus plumis vitales gloriæ arbores ſcãdite, ibi nidos pulchrè elaboratos vobis inuenietis. Cuius ſpei ea eſt cauſa, quia Herodij domus dux eſt eorum, omnium paſſerculorum Princeps Ieſus, cœleſtis dominatur domus, ad quã omniũ rapit ſpem renatorum. Per nomen Herodij intelligit Pauſanias apud Pierium Ciconiam, vnde nonnulli ſic verba pſalmi concinunt. *Ciconiæ domus dux eſt eorum*. Quod ſi natura Ciconiæ ea eſt, quæ ſerpentibus inimicatur, adeò, vt hinc aſcendentis Sal-
Pſal.103

uatoris

uatoris innotescat sollicitudo, quasuos aduersus serpentinos armat morsus, dum ait, *serpentes tollent*. Insuper Ciconiã vt grandem prolem à patrio nido euolasse nouit, teste Raulino, ser-
Raul. mone 7. de Ascensione, nidum terra implet, ne vacuus permaneat. Nonne diuinus ales Dei filius in cœlesti nido alites etiam spiritus reposuit? At magna horum alitum pars, dum nimium sublime volant à cœlesti nido aternùm decidunt. Tum ales Deus, ne tantus nidus vacuus esset, in terram descendit, sublataque terreni corporis mole, nidum ascendit illum repleturus de terrenis hominum corpori-
Gregor. bus. Huc accedit D. Gregorius fatus. *Illa natura, cui dictum est, terra es, & in terram ibis, hodie & in cœlum iuit. Pro hac ergo nostræ carnis subleuatione B. Iob Dominum suum vocat.* Quia nimirum de more alitis Ciconiæ à reprobis spiritibus vacuatum nidum terra implet, assumptis in illum homini-
Augusti. bus. Vt meritò dicat D. Augustinus, sermone 178. de tempore. *Ascensionis Dominicæ inclytum, & regale mysterium, quòd Christus terram leuauit ad cœlum.* Et de terrena substantia supremum Angelorum aulæum repleuit.

§. XIIII.

Ascendens Iesus manifestus Iudex omnium factus, suos iudicij timore leuat.

QVarta Ascendentis dignitas est, qua à Ptolomæo vocatur Dominus termini. Proh Deus immortalis, quàm hinc lętari possunt fideles! Verè Iesus est Dominus termini, vt potè qui in vniuscuiusque vitæ terminum dominatum exercet, & in vniuersi mundi termino iudex viuorum, & mortuorum est habendus. Hac Domini dignitate exhilalarunt Angeli Apostolos in huius mundi pressuris post Do-
Actor. 2 minum manentes, dum dicunt Actor. 2. *Hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet.* Vni illi reseruati sunt omnium vestrorum termini, de quibus iudicaturus est. Nullo quidẽ iusti in mundi malignò constituti magis lætantur, quàm eo quòd sciant venturum Dominum iudicium exercere. Inde carceris molestias soporaturus diuinus præcursor Ioannes mittit Dis-
Mat. 11 cipulos ad Iesum, Matth. 11. vt interrogarent. *Tu es qui venturus es?* Quasi de secundo ad iudicium aduentu requirebat, qui primum videbat, illiusque vel commemoratione. fortiter
Psal. 95. vincula gerebat. Vt meritò dicat Psal. 95. *Tunc exultabunt omnia ligna syluarum à facie Domini, quia venit, quoniam venit iudicare terram.* Quis bonus inter fallacia creaturarum iudicia non mœreret? Quis ad tyrannorum tribunalia iniustitiæ plena non pauere? Sed vos fœlices iusti, qui Iesum cœlorum ascensorem veracem iudicem nacti estis, de cuius aduentu securi, & læti vana omnia contemnitis. Hinc iustio-
Athan. rum gloriam extollit D. Athanasius de Passion. & Cruc. Dom. fatus. *Mirabile est, & magnum in rerum natura homines ad mortem properare optantes aduentum Domini, cùm miser interea Diabolus Saluatoris aduentum reformidet, & iudicium exhorreat.* Formidat sanè mundi tyrannus veracem iudicem, pauet malus ad Domini vitæ, & mortis aduentum, verùm iustus & pius ideò viuit, qui asperat Dominum termini, ideò patitur immania tormenta, nec frangitur, quia nouit terminum à vero Iudice imponendum, quia scit ab Ascensore cœli se iudicandum. Meritò
Chrysost. D. Chrysost. homil. 26. in Acta docens noctem oraturis aptiorem esse, ait: *Si autem tunc cœlum videris quasi innumeris interpunctum oculis, omni voluptate frueris.* Expendo vnde voluptatem capiendam promittat iustis, nimirum ex eo quòd videant intempesta nocte cœlum innumeris oculis distinctum: non sic impij, qui cœlestis Iudicis oculos refugiunt, at iusti tunc magis gaudent, quum pluribus oculis à cœlesti Iudice omnia examinanda esse autumant.

Quis pius in termino vitæ non extollat caput, dum nouerit non recen-

rem, & nuperum tyrannum, ſed antiquum dierum Ieſum vnicum termini ipſius Dominum ibi præſidere?
Luc. 11. Equidem ille, cuius meminit Lucas cap. 11. lætus, & ſecurus accurrit, vt miſericordiam expoſtulet ab amico Deo; *Et ibit ad illum media nocte*, nimirum in ipſo vitæ termino, quando ſeuero Dei iudicio fatuæ virgines excluduntur; & coronantur prudentes. Sed cur adeò ſerus implorator miſericordiam conſequitur? An quia ab illo petit, qui etiam antiquitus præſidet illi tempori? Qui antiquitùs Do-
Tertull. minus eſt ipſius termini? Ita prorſus, vt mens eſt Tertulliani, libro quarto in Marcionem, his verbis. *Etiam cùm ſerò pulſatur, Creatoris eſt tempus; illius eſt ſerum, cuius eſt ſæculum, & ſæculi occaſus: ad Deum autem nouum nemo ſerò pulſaſſet.* Fœlices vos, qui eum iudicem nacti eſtis in vitæ termino, qui ſit Dominus, & factor ipſius termino, penes quem ſint omnia tempora, & prima, & vltima, & anteluciana, & ſera. Ad hunc modò peruenietis, etiam ſeri, etiam in ipſo termini ſecuri, & læti eritis de venia; æquè enim Dominus eſt termini, quàm principij, imò vtpotè per excellentiam Dominus eſt termini, ſic amat ſe oſtentare in ipſis terminis. Vnde dicitur: *Ipſe iudicabit extrema terræ.* Quæ verba ponderans Eucherius in libr. 1. Regum, ait. *Iudicabit extrema terræ, id eſt, extrema hominis, quia non iudicabuntur quæ in melius, vel in deterius medio terræ committantur; ſed in quibus extremis inuentus fuerit, qui iudicabitur.* Hæc ille; quibus docere vult, non quòd opera bona, vel mala facta à primo rationis lumine non ſint iudicanda, etenim omnia hæc ſubibunt examen. Sed extremus hominis ſtatus ſolus attendendus eſt, vt pro omnibus coronetur, vel puniatur. Qui apud nuperos, recenteſque Deos, vel tyrannos rem agit, caueat ne ſerus accedat; at nos, qui Deo viuo, & vero omnium temporum Domino ſeri etiam & termini Principi ſeruimus, æternùm lætemur qui vel in vltimis conſtituti, vel in ipſis extremis à Domino termini recipiemur. Nonne Elias, 3. Regum. 18. vt ſuprà notaui, litaturus Domino bouem permiſit, vt ſacrificuli nouitij Dei Baal priùs illi litarent, & poſt omnes ad Solis iam occaſum ipſe ſuum ſacrificium incepit? Cur ita? Benè datus Theodoretus, *Ne pudore affecti miniſtri mendacij dicerent ægrè ferre Baal, quòd non in primis acceperit munus.* Quippe hoc eſt omnium nouitiorum tyrannorum decus, quòd primas ferant, & cùm finis non dominentur, væ qui ad illos in fine accedit. At Dominus Ieſus omnium Creator temporum, vt Dominus termini, & ſeri, etiam ſeros, & vltimos adoratores recipit, imò ſæpiùs nouiſſimos in primos conuertit.
3. Re. 18. *Theodor.*

§. XV.

In Aſcenſione Ieſu gloria maximè innotuit.

QVINTA Aſcendentis dignitas eſt Ptolomæo apparitio, quæ accidentalis Planetæ aſcendenti dicitur, *Vt accidat quod Planeta ſit apparens ſub radijs Solis.* Sic nobilis Aſcenſor Ieſus radijs vndique diuinitatis coruſcus fulgurat; nunquam magis ſub radijs Solis, nunquam magis manifeſta eius virtus, nec quando hominum ſatiabat myriades, nec quando vectes mortis confregit, & eſt populatus infernum. Stupefactos Apoſtolos de euidenti Aſcendentis gloria ſic monebant candidiſſimi, imò candidati immortalitate viri. *Quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet.* Conuenientiùs ad rem noſtram ponit hæc verba Diuus Auguſtinus, Pſalm. 46. dicens: *Hic eſt Ieſus*, & ſtatim ſubdit. *Quaſi illi non ſcirent, quia ipſe erat Ieſus. Paulò ante eum non viderant, ſecum loquentem non audierant, ipſi ergo neſciebant, quòd ipſe eſſet Ieſus?* Et quidem nullis antè actis facinoribus adeò Ieſus innotuerat, quamuis viderant

illum

illum Apostoli miraculorum patratorem, mortis destructorem, inferni debellatorem, adhuc nesciebant Iesum. Quid mirum si modo illis ostendatur Iesus, vbi eius patentissimæ fulgurant gloriæ? vt verè dicat D. Hilarius, *In hoc die fidem manifestissimæ diuinitatis asseruit.* Quàm peculiari modo in præsenti sit Iesus, ostensum est pluribus, lib. 2. cap 5. à paragr 8.

§. XVI.

Ab Ascensione Domini Angeli magis debent hominibus prospicere.

NOTASTI post Dominicam in cœlum Ascensionem, quàm citi Angeli derelictis Discipulis astent: Equidem dicit textus, Actorum capit. 1. *Ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis*; quasi ex tunc potiori iure Angeli hominibus tenean tur occurrere. Post raptum Eliam curru igneo mansit Elisæus solus, & patris præsenntia destiturus, at qui secum Patrem rapuere Angeli, hij vni Elisæo alacriores inuigilabant. Etenim cùm puer Elisæi Domini deflere t in periculis orbitatem, 4 Regum. 6. *Vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitum Elisæi.* Cur tot ignei currus circa Elisæum? An quia illi ijdem Angeli, qui Magistrum rapuerant (& rapuerant sub ignei currus forma) derelictum Discipulum tueri magis tenebantur? Sic Diuus Ambrosius sermone 8. *Ergo Eliam Angeli ad cœlum perferant, Elisæum Angeli, qui Magistrum portauerant, Discipulum tuebantur; & notitia quadam, obsequia quæ patri exhibuerant, etiam filio deferebant.* Hinc credo post acceptum in cœlum Dominum, maximam esse Angelis curam pro hominibus tutandis, & qui secum & Patrem, & Magistrum nostrum raptum habent, id præcipuo iure curare, vt nos tueantur, & obsequia quæ patri exhibuerant, etiam filijs deferant. Adeò vt si molestiam capere possent, ex nulla re maiorem caperent, quàm si iubeantur aliquando hominibus duras inferre plagas. Paulus ad Romanos cap. 8. ita de Angelis etiam asserebat. *Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit.* Et de quo ingemiscerent Angeli? D. Ambrosius epistola 21. sic explicat aiens. *An ipsos quoque Angelos: qui in istius mundi laboribus, diuersa sustinent ministeria, non ingemiscere credimus, cùm adhibentur pœnarum, & excidiorum ministri?* Sanè quo ardent in nos amore, qua nostri cura tenentur, ingemiscerent punientes quos tutari debent, si qui gemitus beatissimam illorum vitam possent tangere.

Act. 1.

4. Reg. 6.

Amb.

Ad Rom. 8.

Amb.

CAPVT VIII.

De magnifico Iesu dono, nimirum Spiritu sancto.

ASCENDENS Christus in altum dedit dona hominibus, hoc est, promissum sæpè Spiritus sancti donum, vt super suos adueniret, maturauit. Nec mora, dum Discipulorum chorus absente Domino vacat, ecce intonuit cœlum, & totam Ecclesiæ nauim occupat ardentissima diuini spiritus lampas. Pluit Dominus à Domino, non, quo prostituatur castitas, imbrem aureum; sed ignem, quo mot talium corda ad superos possint euolare.

§. I.

Christo Domino absente, debebatur aduentus Spiritus sancti, vt omnia repleret.

AVIVIS Christus Dominus abscesit, & ecce tibi tota mundialis machina alteratur, mundi cardines, vniuersi firmissimæ columnæ commouentur. Et quò mirere magis, quam obstupescebant Areopagi commotionem vt insolitam, vt protentis plenam, eamdem prædicat

Sinait. naturalem Sanctus Anastasius Sinaita, libro 4. de Rectis fidei dogmatibus. Ait enim post enarratam cœlestium, & elementorum turbationem; *Neque aberrauerit quis, si dicat tacito naturæ consensu id contigisse.* Cur non potiùs violento naturæ motu? Cur non verius dixisset, manifestâ naturæ coactione id factum fuisse? Cur potuit credere id naturæ consensu accidisse? An aliquando natura à se in tam protentosam prosilit alterationem? Sanè id maximè à natura obseruatur, ne vacuum detur, quod vt repleat, omnia mouet creata; lapis discit volare, subtilissima elementa ad terrenam grauedinem deprimuntur, supera, & ima sese miscent, & confundunt. Quid plura? Nunquam orbis maiorem timuit vacuitatem, quàm per absentiam Christi Domini, & inde omnia orbis elementa quasi propriæ naturæ consensu protentosam illam præseferunt alterationem, & proprias deserentia sedes eò tendunt, vt orbis vacuitatem, quo possunt modo vel ostendant, vel nitantur fugere. Hinc Sol stupet, cœlum stat, lapides quatiunt sese, monimenta aperiuntur, terra tremoribus affligitur, omnia vanè, ni subtilissimus spiritus Dei proprias etiam sedes relinqueret, & ad terras dimissus vacuitatem repleret diuinitatis suæ diuitijs. Ait enim *Act. 2.* Actor. 2. hunc diuini spiritus aduentum notans, *Et repleti sunt omnes Spiritu sancto.* Faller, nisi huc respiciat *Isai. 6.* Isaias cap. 6. vbi ascendentis ad cœlum Domini gloriam, incredibilemque maiestatem miratus ait. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & ea quæ sub ipso erant, replebant templum.* Iam ima hæc Dominus liquerat, iam super cœlos eleuatus sublimem ad Dei Patris dexteram consessum tenebat, nec mora, ab ipso descendens spiritus vacuitatis inimicus omnia replet humana. Sic Rupertus in Isaiam, libro 2. *Rup.* capite 28. Prophetæ explicat visionem, fatus. Ergo vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, id est, vidi Dominum Iesum Christum Redemptorem nostrum propter acerbissimam passionem mortis gloria, & honore coronatum, super omnes cœlos eleuatum, & receptum in paternæ dexteræ consessum: & ea, inquit, quæ sub ipso erant, replebant templum. *Postquam Dominus ascendens in cœlum sedit super illud paternæ maiestatis solium excelsum eleuatum, quæ deinde sub eo sunt? Nimirum dona, quæ dedit hominibus, dona sancti Spiritus, quæ dedit Apostolis. Hæc implent templum.* Nonne vides sursum Dei filium ascendentem, & deorsum Spiritum sanctum vergentem? Ille supra nobis erectus est; hic subter nobis immissus: ille præsentiæ suę nos vacuos effecit, hic vacuitati obsistens aduolat pernix, & omnia replet; replet, inquam, omnia hominum corda, quæ, absente Iesu, vniuersa mundialis machina non repleret. Ricardi Victorini libet transcribere verba dulcedine manantia, *Rich. Vict.* sermone de Spiritu sancto, sic eius ingentem, & potentissimam virtutem edicentis. *Audacter affirmo, quòd sola vna huius mellis stilla puteſt, quod totus mundus non poteſt. Cor quidem copia mundi non satiat, vna huius dulcedinis gutta plenè inebriat.* Certè magnus ille Alexander, qui vniuersum terrarum orbem subiugare potuit, desiderio suo satisfacere non potuit. Nam si subiugato sibi mundo, si alius adhuc esset mundus, quem sibi subijcere posse confideret, non minori auiditate in illum subijciendum sibi aspiraret. Et si illo item subiugato, alij, & alij adhuc superessent, cordis illius inglubiem irritare potiùs quàm satiare potuissent. Cogita ergo quanta sit latitudo illius orbis terrarum, qui intus est, quem exterior ille orbis terrarum quantumcumque dilatatus, vel quotiescumque multiplicatus satiare non potest. Nonne Philosophi videntur errare, qui hominem microcosmũ, id est, mundum minorẽ dixere? Nonne meritò maior mundus dicendus est humanus ille animus, qui mundo vtiq; maior est,

eſt, quem totus mundus nulla ſui dilatatione, nulla ſui multiplicatione ſatiare poteſt? Si enim orbis iſte terrarum latitudini cordis vnius comparetur, quid aliud incapacitatis illius, vel auiditatis comparatione, quàm *parua quædam buccella eſſe videtur, quæ in illud interioris hominis os iniecta penitùs implere non valet; imò pene non comparet? Sed ſi ad illam internam & ſupernam dulcedinem inhias; ſi aduersam Spiritus ſuauitatem ſuſpiras, audi quid tibi diuinitùs præcipitur, dilata os tuum, & implebo illud.* Vſque huc Ricardus, quibus vides, quàm parua ſunt creata omnia, vt vacua corda hominum impleant: quocirca abeunte Domino Ieſu, ne renaſcentis mundi pulchritudo vacuo fœdaretur, à propria ſede dimiſſus ſpiritus vnus illa omnia implet, & humana corda penitus ſatiata relinquit.

§. II.

Fletu, & lacrymis non poteſt non trahi diuinus ſpiritus.

QVicumq; diuinum ſpiritum cupis trahere, hoc cura, vt largos profundas imbres lacrymarum, nil enim magis columbam pellicit, quàm gemitus, nil magis requirit ignea lingua, quàm aquam. Vnde D. Auguſtin. tract. 6. in Ioan. ſic monebat. Columbam vnam vides ſuper caput Chriſti, linguas vides in toto orbe terrarum, idem ſpiritus per columbam, idem per linguas. *Si per columbam idem ſpiritus, & per linguas per totum orbem terrarum datus eſt, à quo te præcidiſti, ne gemas cum columba?* Aliquis fortaſſe vt gemitus, & lacrymas fugeret, non ad columbam; ſed ad igneas reſpiceret linguas, & ex igne ſeſe ad gaudia compararet. Hanc eſſe fallaciam, ait Auguſtinus, vbi enim, vel in igneis linguis, vel in columba ſpiritus apparet, nihil eſt quod nos à gemitu excuſet, quandoquidem & columba, & ignea lingua riuos amant plenos lacrymarum. Vndantes Iordanis fluctus dum attigit Chriſtus Dominus, ecce tibi diuina columba cœlo elapſa ad eius aduolat caput. Et cur non aduolaret columba ad riuos aquarum? Accipite Guarricum ſerm. 2. de Pentec. ſic dicentem. *Neſcio ſi Spiritui ſancto, qui in columba apparuit, alia vox familiarior gemitu, aut gratior ſit. Puto quia neque in Apoſtolis locum inueniſſet paraclyti conſolatio, niſi quia lugebant ſe deſolatos.* Et tamen ad Apoſtolos igneus venit, verùm ſiue columba ſit, ſiue ignea lingua riuos amat, nec inueniri poteſt ſine lacrymis. Nonne Elias 3. Reg. 18. holocauſta aquis rigauit, quo ignem de cœlo traxit? ait enim. *Cecidit autem ignis Domini, & vorauit holocauſtum, & ligna, & lapides, puluerem quoque, & aquam, quæ erat in aquæ ductu lambens.* Sollicitant aquę igneam linguam, ſollicitant gemitus columbam; gemas ergo madidus lacrymis quicumque igneum, & colũbinum ſpiritum procuras trahere. Strenuus iſte luctator, & fratris ſupplantator Iacob mille luctis, mille prælijs diuini ſpiritus ingentes benedictiones ſollicitabat, obtinuit tamen cùm primùm ſudat lacrymis. Ita Oſeas cap. 12. *Inualuit ad Angelum, & confortatus eſt fleuit, & rogauit eum, non dimittam te; niſi benedixeris mihi, & benedixit eum.* Cur non raperet ſpiritus benedictionem, qui flebat? Reſiſteret ille luctis, reſiſteret precibus, at vbi ad lacrymas ventum eſt, non potuit non aduolare columba, non potuit nõ lambere aquam ignea lingua. Pulchrè Rupert. lib. 2. de Proceſſ. Spirit. ſanct. cap. 21. notat. *Non potuit Deus ſe continere flente illo, quin de multitudine viſcerum ſuorum ſpiritum paracletum effunderet in eum.* Proh Deus immortalis! quàm illiciunt lacrymæ diuinum ſpiritum, qui negabatur bellatori, imò debellatori, non potuit negari flenti. Qui nulla vi extorquebatur, vna lacryma vſque ad effuſionem ſui pellicitur. Ea enim eſt lacrymarum poteſtas, quæ ſibi etiam ſubdat perſonas diuinas. Excitaturus Ieſus Lazarum, Ioann. 11. vt ſorores illius lacrymantes vidit, & ipſe *lacrymatus eſt.* Cur Ieſus lacrymatur excitaturus amicum? Chryſoſt. homil. de Lazaro

Aug.

Guar.

3. Re. 18

Oſeas 12.

Rupert.

Ioan. 11.

Lazaro ſuſcitatur, inquit. *Flebat Deus mortalibus lacrymis, nõ quod ante ſe mortuum periiſſe cognoſceret, ſed quod ſororum flectibus obtemperaret.* Ecce tibi tot vel mulierum lacrymis Deus ipſe ſubditur.

§. III.

Spiritus Diuinus ſemper nobis præſentiſsimus adſtat.

O Vos fœlices animæ, quæ tanto ſponſo nubetis, æternum eius fruemini præſentiam: ait enim Actor. Act. 2. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.* Vbi expendo illud *ſedit*, ex quo præſentiſsimam ſpiritus in habitationem, perpetuoque nobiscum duraturam cognoſco. Illam crediderim ſpectatam à D. Iacobo ſic in Canon. locuto. Iacob 1. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens á patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, &c.* Sane & dator munerum, & luminum pater, igneus hic ſpiritus eſt; apud quem hoc notatur ſingulariſſimum, nimirum quod non inueniatur traſmutatio; quippe vnus ille odit tranſmutationem, vt qui perpetuo hominibus iuuandis addictus ſit. Id quod diſertiſsime omnium attigit. D. Ath. Athan. quæſt 79. in hæc verba. *Et Dei quidem filius & Deus poſt impletam totam diſpẽſationem tandem aſſumptus eſt. Spiritus vero ſanctus ſuper Apoſtolos veniens, & ſuper omnem carnem effuſus non eſt rurſus aſſumptus; ſed in generationes tranſit in omnes, etſi quemlibet hominum inuenit habitat ſuper eum.* Non quidem eſt apud diuinum Spiritum traſmutatio, qui ſemel hominibus adhęſit, nunquã ad ſuperos remeauit, ſemper hic adeſt & omnibus præſentiſsimus eſt. Dei Verbum vt acceſsit, receſsit, in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt; ſed tandem locum mutauit, & ab hominibus ad dexteræ diuinæ conſeſſum ſe recepit. Pulchre Rup. lib. 1. de oper. Spirit. ſanct. cap. 4. componit Rup. duo inter ſe loca. Alterum ex Ioann. 8. Vbi de ſe loquens Dei filius inquit: *Ego ex Deo proceſſi*: alterum ex eiuſdẽ cap. 15. vbi de Spiritu Sancto dicitur, Ioan. 8. *qui à Deo procedit.* Igitur proceſſus filij ad extra præterit° explicatur; verum proceſſus Spiritus ſancti præſentiſsim° omnibus dicitur. Cur ita? Accipite Ruperti acumem. Notandum, ait, quod de ipſo loquens præterito tempore vſus eſt: ego enim, inquit, *ex Deo proceſſi* item alibi *exiui à patre.* De iſto autem ſpiritu non præterito; ſed præſenti dicit: qui à Deo procedit. *Etenim aliter ipſe à Deo proceſſit, naſcendo videlicet anteſæcula, vt conderet mundum quod ſemel factum eſt; ſiue aſſumendo carnem, quod itidem ſemel factum eſt. Aliter ſpiritus iſte procedit cum ſubiectæ creaturæ gratiam impendit, quod toties ſit quoties viuificat ea quæ mortua erant, & replet ea quæ vacua erant.* Quippe verbi actiones præterierunt, dum poſt perfectam orbis conditionem Deus ab opere quieuit, dum poſt diſpenſationem humanæ ſalutis peractam ad patris penetrale ſe recepit. At Spitus ſancti operatio non quieſcit, non præterit, ſemper nobis præſentiſsima eſt, nos requirens, mortua humana corda viuificans vacuitates cunctas præſentiſsime replens. Quid plura? Rem finiat D. Athanaſ. Epiſt ad Epitectum vbi exponens quam præſens ſit diuinus Spiritus, quã præ manibus habeatur, ait. *Spiritus ſanctus, progreſſio patris ſemper eſt in manibus patris, qui eum mittit, & in manibus filij, qui eum geſtat, per quem omnia repleuit.* Cthan. Hoc ſingulariſsimum huius diuini doni eſt decus, quod præ manib° ſit, non ſic creata omnia bona, imo illis Iob 21. ſugillans inquit. *Verum tamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſilium impiorum longe ſit à me.* Quippe nullum creatum bonum adeo præ manibus habetur. Etenim vt aliquod à Deo hominibus exhibendum eſſet tota euoluenda aliquando, & euertenda domus orbis fuit; nonne vt daret victoriam Ioſue, ſalutem Ezequiæ totam domum euertit ſolem iubens ſtare vel retroferri? Equidem non ſunt caduca dona præ manib°, ſed quaſi oblitioni data; hoc diuiniſsimum donum ſi expetas, ſi expoſcas præſentiſsimum eſt,

est, præ manibus est, habet pater, habet filius in manibus, vt continuo petentibus detur. Quo lucem accipit locus Nazianz. orat in Pent. vbi ait distinguens à prophanis festis ferias Christianas. *Feriamur ipsi quoque, verum vt spiritui gratum est: nec feriari nostrum quicquam est aliud, quam animæ thesaurum aliquem earum rerum condere, quæ firmæ sunt ac manibus tenentur, non autem suffugiunt ac dillabuntur.* Ecce quos nobis festos agit diuinus Spiritus eos dum taxat quibus, quæ manibus tenentur res, nobis comparare nitamur.

Naz.

§. IIII.

Spiritus sanctus odit pro humano libito gubernari.

ID maxime notarim in aduētu Spiritus sancti, nimirum, quod repente aduenerit & quod instar linguarum tanquam ignis insederit supra singulos eorum. Insedit, inquam, supra singulos non eorum seruiens libito; sed libero despoticoque dominatu omnia moderans & disponens. Hanc primam eius notionem explicuit Dominus Nicodemo Ioann. 3 de plurimorum Patrum sententia, dum ait. *Spiritus vbi vult spirat.* Ex quibus sic acute elicit Theophilatus. *Confundatur ergo Macedonius impugnator Spiritus, qui seruum Spiritum sanctum asseruit.* Quomodo seruit qui nullius libitum obseruat? qui nihil facit nisi pro libito suo? Confundantur etiam qui Spiritui sancto præscribunt leges veniendi & spirandi, & cupiditatibus suis illum seruire concupiscunt. Proh Deus immortalis, quam falluntur miseri! Audiant modo Naziānzenum Theologum orat. 2. in Pentec. *Profecto aderit Spiritus sanctus heriliter non seruiliter, nec iussum aut imperium, vt quibusdam videtur, spectans; spirat enim vbi vult, & super quos vult & quando & quantum.* O quam periculose errant qui libito suo tempus adueniendi præscribunt Spiritui sancto, & quasi ille seruus sit, sic iubent, veniat in senectute, in periculo mortis, in sibilo auræ lenis, non in commotione, nō cum ærumnis & laboribus; sed totus manans gaudijs & delitijs. Hi sibi persuadeant, quod veniet Spiritus sanctus, quod omnibus aderit heriliter, nō seruiliter; vt supremus omnium Dominus; non vt seruus illorum iussum & placitum spectans, odit iam abinitio humanas cupiditates. Id quod notanter insinuat Textus sacer, quando in Saulis reiectione, & Dauidis allectione 1. Reg. 16. ait. *Et recessit Spiritus Domini à Saul, & ferebatur in Dauid.* Etenim qui dat regna Spiritus Domini est vnde necessum erit, quod oderit eos, qui cupiditatibus propris aguntur, eos amet qui faciunt & admittunt omnes eius voluntates. Itaque Rup. lib. 1. de Processi. Spirit. sanct. cap. 11. reddens rationem cur præcipue in præfato loco non dicatur Spiritus Dei, nec Spiritus sanctus; sed Spiritus Domini, inquit. *Vbi dona sua distribuit, ibi scribitur Spiritus Domini, exempli gratia, vt illic: Et recessit Spiritus Domini à Saul, & ferebatur ad Dauid.* Quippe Saul Dominum ipse gubernare volebat; verum Dauid diuino maxime inseruiebat impulsui, quo dominatorē Spiritum ad se traxit. Hinc D. Paul. 1. ad Corint. 12. post gratias vniuersas recensitas, post dona cuncta in homines à Deo profecta enumerata sic finit. *Hæc omnia operatur vnus atque idem spiritus diuidens singulis pro vt vult.* Id quod expendens D. Chrysost. fatur. *Pro vt vult, inquit, non pro vt iubetur, diuidens, non diuisus, authorē se præbens nō authoritati subiectus.* Sane is est diuinus spiritus, qui author velit esse & Dominus, qui subditos & seruos spectet; non qui sustineat imperiosos; qui eos implet, qui non præscribunt leges, sed eius subijciuntur, arbitrio; parati pergere, siue vehementi spiritu conterantur, siue aura leni & placida recreentur. Nonne sic spiritum expectabat illa quæ Cant. 4. aiebat. *Surge Aquilo, veni Auster, & perfla hortum meum?* Ecce tibi Aquilo vehementissimus & procellosissimus est; Auster autem blandus & suauis: vtrumque ait D. Paulin. Epist. 3. ad Afrum vocat spōsa, veniat inquiens, procellosus Aquilo,

Ioan. 3.

Theop.

Naz.

Rup.

Chrysost.

C.

Aquilo, & blandus Auſter. Sed cur vocans Aquilonem, & Auſtrum dicit perfla, & non perflate? Sane ipſa vnum Spiritum Dei vocabat, vnum Spiritus ſancti flatum deſiderabat; ſed quia is in ſpiritu auræ lenis venire ſolet, ſiue in ſonitu aduenientis ſpiritus vehementis, ipſa non præſcribit modum nō dat leges venturo; ſed dum veniat totam eius ſe ſubijcit voluntati, ſiue procello ſus vt Aquilo, ſiue blandus vt Auſter venire velit. Quod innuit Iuſtus Orgi- Orig. litanus, his verbis. *Quoniam in duobus vnus aduertitur non ait perflate; ſed perfla. Aquilo, atque Auſter ſunt diuerſa vocabula vnius Spiritus ſancti inſinuant dona.* Itaque expetitur; ſed ſub duobus diuerſis, imo contrarijs nominibus; quaſi dicat ſiue Aquilo procelloſus veneris me contritur⁹, ſiue Auſter lenis matis venire, vt me recrees, id tuo committo arbitrio, ego quouis modo te ſequor, quouis modo tuo placide ferar impulſu.

§. V.

Spiritus ſancti lingua per omnium ora ſonat, in qua diuiſæ linguæ collectæ cæleſtia attingere poſſent.

PRæclare nobiſcum actum eſt, quo die per omnium ora Apoſtolorum apparuerunt diſpertitæ Sipritus ſancti linguæ tanquam ignis. Ait enim: *apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, inſeditque ſupra ſingulos eorum.* Vbi expendum duxi illud, *apparuerunt linguæ*, & illud, *inſedit*, quaſi inde notarit vnius Spiritus ſancti vocē, per vniuerſas fidelium linguas in ſonare, eiuſdemque vnius eſſe, quæcumque gratæ Deo ſunt linguæ, & voces. Similimodo fidelium gemitus & continuæ voces, vt explicarentur, dicitur Cant. cap. 2. *Vox turturis audita eſt in terra noſtra.* Ber. Quæ verba expendens D. Bern. ſerm. 59. in Cant. fatur. *Cæterum ſi multi gemētes, quid ſibi vult vnius expreſsio? Vox turturis, inquit, quare non turturū? Forte Apoſtolus id ſoluit, vbi ait, quia ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus?* Ita eſt. *Ipſe inducitur gemēs quia gemētes facit, & quālibet multi ſūt, quos ita gemere audiasoni⁹ per omniū labia vox ſonat.* Vnius per omnia labia lingua ſonat placitura Deo, nulli⁹ ſon⁹ percipitur aure diuina, qui ab hoc diuino Spiritu non procedat, ideo vnus inducitur plurimis linguis medius, vt pote qui fidelium omnium linguas in vnum collectas mouet, & voces diuinis auribus dignas efformet. Vt dicat Cyp. Cyprian. *Nemo niſi ſuſpirijs huiuſmodi præcedentibus & inſpiratione diuina monente poteſt ad cœleſtia aſpirare, vt ſuſpiratio, & inſpiratio, & aſpiratio à ſancto Spiritu, & cauſam habeant & effectum, & materiam, & prouentum.* Et quidem cum eo tendit hominum audacia, vt ædificata turri cœleſtia quoque pertingere tentarint; ne tam altum ſaperent, confudit & diuiſit Deus linguas corū. Geneſ. 11. qua linguarum diuiſione facta nemo remanſit qui amplius ædificij culmine ad cœlum poſſet aſpirare. Iam inde omnis cœleſtis conſtructio, omnis inſpiratio, & aſpiratio ab vno ſpiritu expectabatur, qui diuiſas linguas in vnum colligens, cauſam & effectum & materiam, & prouentū cœleſtis operis miniſtrauit. De quo Rup. lib. 5 de gloria Trinit. & proceſſ. Spir. ſanct. cap. 20. fatur. *Denique vbi plaga* Eup. *confuſionis illius ſananda erat, filius loquens Apoſtolis ſuis, & ego, inquit, rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis: Et hoc ita factum eſt; ità linguarū diuiſio, quæ propter ſuperbiam acciderat reformata eſt per eiuſdem paracleti Spiritus ſancti aduentum.* Quippe diſpertitis & diuiſis linguis inſertus ſpiritus, ſui vnius per omnes facit ſonare vocem, vt cum labij vnius ſit terra incipiat & perficiat ad cœleſtia pertingens opus. Porro cum aio per omnium ora, vnius Spiritus ſancti vocem perſonare, viſſus ſum aliqualem lucem dare verbis illis, quibus ſapiens cap. 1. diuini Spiritus munia extollit. Ait enim. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia, ſcientiam habet vocis.* Quid eſt, ſcientiam habet vocis? An quod ars dirigendi & commenſurandi voces, penes illum ſit, vt penes

Magiſtrum

Magistrum & Choriphæum? Equidē in canentium choro vnus est Choriphæus, qui vocum numeros perfectissime calet, qui omnes dirigens per omnium ora videtur canere, adeo vt sine illo insuauis & in concinuus sit cantus. ille enim facit vt vox grauis suam grauedinem non excedat, vt acuta ad sublime pertingat. Finge tibi modo ex vniuersa Ecclesia chorum, in quo diuersissimæ conueniunt voces; aliæ acutæ quæ summam perfectionem pertingunt; aliæ graues quæ in infima obseruatione præceptorum versantur; aliæ mediæ, harum omnium numerum Spiritus diuinus calet, singulosque in singulis statibus moderatur & gubernat, vt quisq; se intra numerum suum contineat, ne quid exurgat in ordinatum. Huc respiciebat Hier. Thræn 3. aiens. *Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster.* Quasi ex eo laudet pœnitudinem & dolorem de peccatis, quod etiam in lugendo numerus seruetur vocis, vt imperfectissimo choro. Quasi dicat non in ordinate plăximus, nec doloris vi extra chorum saltauimus, immo eum numerū seruabamus, qualis decebat statum & ordinem nostrum. Non enim decet coniugem ob pœnitentiam Heremitarum nuditas, siue conspicuus horroris habitus. Est suus cuique numerus tenendus & harmonia seruanda. Accipite D. Pasc. lib 5. in Thren. *Quod autem conuersus est in luctum chorus noster, perfectæ pœnitentiæ luctus designatur, quando virtutum chorus harmoniam tenet lugendi quod amisimus, & concentum seruat pœnitendi.* Cuius conceptus & armoniæ in seruando numero Spiritus diuinus Magister est & Choriphæus maximus. *Pasch.*

§. VI.

Spiritus sancti aduentus & pungit simul & vngit.

APparuerunt, ait, dispertitæ linguæ vel vt Cypriano placet, diuisæ; & cur diuisa vtitur lingua Spritus? Si Diodoro Siculo lib. 2. cap. vlt fidem habere velis, in Occeani insula homines nascuntur, qui vt linguis fissis, & medius diuisis vtuntur, sic eiusdem spiritus impulsu, simul cum duobus verba faciunt, alterique crucem mortemque minantur; alteri dulcissimos & & suauissimos dant sermones. Quid plura? Is est diuini Spiritus mos, & consuetudo: nescit solum irasci, nescit solum amare: diuisam habet linguam, & dum hinc dulcedine manat, illinc simul felles spargit. Id quod notans D. Greg. lib. 5. Mor c. 26 fatur. *Sanctus Spiritus cum se notitiæ humanæ infirmitatis insinuat, & sonitu vehementis spiritus, & voce auræ lenis exprimitur, quia vide licet & vehemens est & lenis. Illustratione enim sua nos leniter tangit; sed inopiam nostram immaniter concutit.* Fallor si hic Spitus apparuit Eliæ, quando non igne, neque in commotione apparuit; sed insibilo auræ lenis ibi erat Dñs. Porro Spiritus sanctus & in vehemēti commotione, & in aura lenie est simul, vehemens & lenis, pungens, & vngens vrens & illuminans. Quam consuetudinem ex igneis linguis aduxit D. Leo serm. 1. in Pent. vbi ideo apparuisse docet Spiritum sanctū sub igneis linguis. *Vt verbum Domini lucidum, & eloquiū conciperetur ignitum, cui ad creandum intellectum, conjumēdumque peccatum & efficacia illuminandi & vis in esset vrendi.* Ne illuminatione recreet quin pungat vstione, ne lenis lucem perfundat quin vehemens vrat, simulque & gaudia doloribus, & dolores gaudijs temperet & misceat. Hinc Ezechiel c. 35. iubetur vocare spiritum verbis illis. *Aquatuor ventis veni Spiritus & insuffla super interfectos istos.* Expende illud veni à quatuor ventis, quasi nollet Spiritus diuinus venire ab vno, eoque leni sed simul & Boreali, & Zephiro, & Aquiloni, & Austro similis insufflet. Id quod attigit Gualfridus fatus. *Desiderādus est spiritus & à quatuor ventis euocandus. Non solum ab Aquilone & Austro; sed ab Oriente & Occidente salutarem spiritum expectemus. Tunc enim ab Oriente spiritus venit, cum ex diuinorum beneficiorum memoria ad charitatē Dei irreuocabiliter animamur, tunc ab occidente si peccatorum* *Leo.* *Ezech. 35* *Gual.* *Greg.*

peccatorum recordatione ſalubriter compungamur. Ecce tibi Spiritus ſanctus ſimul lenis, & vehemens, nec vrit ſine lucis perfuſione, nec illuminat ſine vſtione, ita felles ſpargit, vt mellifluis trahat illicibus; ita mella inſtillat, vt felle etiam compungat.

§. VII.

Cœleſtis linguæ vel halitus potentiſsimus, & efficaciſsimus omnium ad trahenda hominum corda.

VT rebellem, & repugnantẽ mundum traheret Spiritus Domini, ecce quæ exerit arma, quæ ſpicula torquet, nimirum igneas linguas. Quaſi ipſius ſibilus, vel halitus potentiſsimus omnium ſit ad conuertendum mundum. Ea equidem eſt cœleſtis lingua ſanctis viris infuſa, quę ſola poſſet, quę armatas manus vix potuiſſe crederẽ. *Hieron.* Meminit D. Hieron. epiſt. 4. facinus illud, quo Ieſus flagello ſumpto, ementes, & vendentes eijcit è templo; indeque deſcendens ad virtutes D. Exuperij decantandas ſic finit. *Nihil illo ditius, qui auaritiam eijcit è templo; qui abſque flagello & increpatione cathedras vendentium columbas, id eſt, dona ſancti Spiritus, menſaſq; ſubuertit mammonæ* Ecce tibi vnius Sancti lingua in auarorum cordibus perfecit, quòd ægrè, & difficulter perfeciſſent flagella, ſeu armatæ manus. Daniel is. 2. vt aureæ ſtatuæ tibias ferreas comminueret, abſciſſus eſt lapis à monte ſine manibus. Eu parue lapis ſine manibus abſcinderis? imò tibi emendæ eſſent mille manus, vt ferreum poplitem quateres! Cur in ferrum audetur ſine manibus? Equidem vna diuinæ linguæ aſpiratio potentior eſt, quàm mille manus, vt ferrea hominum corda quatiat.

Rich. Vict. Sic acutè Richard. Victor. lib. de erudit. int. hom. part. 1. cap. 27. aiens. *Ecce lapis ſine manibus abſcinditur, vnde ferri duritia conteratur* Et quidem rectè. *Quæ enim manus talem lapidem concidere poſſet, qui ferrum conterere valeret? Sed quæ non poteſt humana opera, ſit in ſola voluntate diuina. Sed quid quæſò eſt, qui hoc potuit facere, manibus minimè hæc voluit perficere? An fortè in huiuſmodi ferreis, & obduratis mentibus meliùs operatur inſpiratione, quam percuſſione; corrigiturque ſæpè interna illuſtratione, quem non poſſent flagella corrigere?* Hinc mundiciem orbis, quam non valuit afferre tota inundatio diluuij, igneis linguis aggreditur Dominus, quorum vel halitus potentiſsimus eſt, vt grãdia quæque perficiat. Vt paſtores ad puerum adorandum perueniant, Angeli loquuntur; vt Magi relictis regijs ſtabulum intrent, ſtella interne ioquuta eſt: quod meditans D. Paſchaſ. lib. 2. in Matth. dicit. *Paſtoribus Angeli, Magis verò ſtella Chriſtum demonſtrat: vtriſque loquitur lingua cœlorum, vtriſque cœli enarrant gloriam Dei; vt hi qui propè, & qui longè erant, ſimul cœli ciues fierent.* *Paſch.* Proh efficacia cœleſtis linguæ! Ea poteſt ſuperbiſsimos quoque transferre in humilitatem Chriſti, & Babylonis mancipia cœleſtis Hieruſalem annumerare ciuibus. Semel oſtendam cœleſtis linguæ efficaciam, ſi compoſuero ingentem illam inſtrumentorum muſicorũ multitudinem, quam Nabucdonoſor congeſſit, vt ſuæ ſtatuæ adorationem perſuaderet; cum cantico trium puerorum, qui inter flammas concinitur. De his Theodoretus orat. 3 ſic loquitur. *Theod.* *Optimam ſuam ſymphoniam, & admirabilem hymnorum cantum, concentui illi, qui ſtatuæ adhibebatur, opponũt.* Vide hinc auream ſtatuã, circa quam Babylonici vniuerſi erant chori, tota muſices armonia, dulciſsima modulamina: illinc ardentem fornacem, media qua tres ſoli exiſtebant pueri laudantes Dominum. Et ſanè qui ad totũ illum cõcentum ſuperbus ſederat, vbi puerorum tangitur cantu, *Tunc Nabuc donoſor Rex obſtupuit, & ſurrexit properè, &c.* Vbi eleganter Theodoretus *Idem.* pergit fatus. *Talis fuit hic Sanctorum hymnus, qui cùm agreſtem, & immitem perculiſſet Regem, obſtupefactus è throno regio ſurrexit, atque vltrò currere feſtinauit.* Sic ſonans Deum lingua ſuperbiſsimos quatit, & in Chriſti conuertit humilitatem.

§. VIII.

§. VIII.

Spiritus ſancti munus, & donum in Sacerdotum operibus euidens & conſpicuum ſit.

REuoco in memoriam illud à D. Iacobo in Canonica dictum de Patre luminum, ſiue de igneo Dei Spiritu, nimirum omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, *neque viciſſitudinis obumbratio*; ſcire cupis quid ſit, nec viciſſitudinis obumbratio? Bene Euchumenius ait, *nec conuerſionis obumbratio*. Clarius *Hieron.* idem poſuit D. Hieronymus, libr. 2. contra Pelagianum, cap. 3. dicens, *nec conuerſionis vmbraculum*. Etenim duę conuerſiones conſiderari poſſunt in fidelium Eccleſia quotidie contingere. Altera eſt, qua creatura panis conuertitur in corpus Chriſti: altera, qua peccator per Spiritus ſancti impulſum tranſit in ſortem diuinam. Prima ſub ſpecierum vmbraculo contingit, nec ſe vllis patentibus prodit ſignis; at Spiritus ſancti mos is eſt in ſuis conuerſionibus, vt non amet latebras, nec quærat vmbras; ſed mille amet prodi, & manifeſtari ſignis. An poterit abſcondi in ſinu actiuiſsimus, & lucidiſsimus ignis? Hanc mihi mentem ſuggeſsit D. Baſilius, libro 5 ad *Baſil.* Eumon. fatus. *Per Spiritum ſanctum etiam quilibet Sanctorum Deus eſt; Deus Deorum, id eſt, Sanctorum loquutus eſt, & videbitur Deus Deorum, id eſt, Sanctorum in Sion.* Ecce tibi quàm nullum ſit conuerſionis vmbraculum, quandoquidem in faciendis Dijs ex hominibus, non ſub vmbra; ſed patens videbitur Deus Deorum, id eſt, Sanctorum in Sion. Vt meritò dicat de illo *Bern.* D. Bernard. ſerm. 17. in Cantic. *Ducit nos, & reducit de claritate in claritatem tanquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque contemperans, & illuminans tenebras noſtras ſiue ſupra nos, ſiue apud nos ſemper in luce, ſemper vt filij lucis ambulemus.* Non amat obtenebrari dona ſua, non amat abſcondi talenta quæ impertitur, nil magis cupit, quàm vt quiſque acceptum donum promat & manifeſtet in omnibus operibus ſuis. Sic vniuerſæ columen Eccleſiæ, & fundamentum D. Petrus à diuino Spiritu ſancto imbutus, Actor. 3. do- *Act. 3.* ni, & muneris accepti ferens iudicium, claudum hominem conſolidatis plantis ſanitati reſtituit. Sed cur primum facinus à plantis conſtabilitis inſtituit? Pulchrè D. Ambroſius, ſermone 69. *Amb.* rationem inſinuat, dicens. *Si ergo Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat, vt ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita in hominem membrorum fundamentum confirmet.* O te fœlicem, in quo ſic reſpondet opus officio; ſic in operibus tuis proditur à Deo acceptum munus. In fundamento Eccleſiæ quid niſi fundamenti opera expectari licet? In ijs, qui vngente Spiritu, ſacros ordines attingunt, ordo in omnibus eorum operationibus effulgeat. Sic monebat D. Dionyſius Areopagita, cap. 1. de Ec- *Areop.* cleſiæ Hierarchia, dicens. *Qui Sacerdotem dicit auguſtiorem, prorſuſque diuinum, inſinuat virum totius ſanctæ conſcientiæ paratiſſimum. In quo liquidò, ac perſpicue ſacratus omnis ordo ſuus & perſpectus ſit, & poſſit agnoſci.* Sic diuini Spiritus couuerſiones luce ipſa clariores fiant, vt qui à Spiritu inunctus eſt, nihil efficiat quod ſacram non redoleat vnctionem, diuinum non referat munus. Iuxta hæc claret D. Athana- *Athan.* ſij acumen, qui in Exort. Monach. ſic monebat. *In omni igitur actu veſtro quaſi ſpeculo relucente fulgete.* Quid eſt fulgere in operibus, quaſi in ſpeculo? Sanè ſpeculum propriam cuique refert formam, & ſpeciem. Sic viri boni actus, & opera, ſpecula ſunt, in quibus munus, & dignitas, & ſtatus operantis velut in ſpeculo fulgida appareant.

§. IX.

Poſt Spiritus ſancti aduentũ amor hominum erga Chriſtum, vt maximè Deum commendauit, & celebrauit.

SCIRE modò geſtio, curigneum amoris hunc Spiritum Chriſtus diſtulit communicare, vſque dum redemptionis opere confecto ipſe requieſceret ad dexteram Patris. An neceſſum fuit, quòd humanitatis nubes è terra eleuata ſuperis regionibus obijceretur, vt tantum fulmen in terras parturiret? An præſens in mundo Diſcipulorum in ſe amorem faſtidiebat, quem abſens communicato Spiritu accendebat, & exoptabat? Sanè & glorioſiùs, & commendabiliùs amabatur poſt longiſsimas curas, poſt duriſsimos labores exantlatos, & ideò honorificentiſsimũ ſibi amorem humanis in cordibus inſerit, cùm omnia ſalutis beneficia perfectiſsimè confeciſſet. Is namque amor Deum maximè commendat, qui antiquatis beneficijs extorquetur. *Matth.* Apud Matthæum quærenti de maximo præcepto, & ijs, qui toti erant in meta decimanda, hoc reſponſum dedit Chriſtus Dominus. *Diligis Dominum Deum tuum ex tota anima tua, &c.* Quaſi iã Saluator mundi, veruſque Deus amorem ab humano pectore requireret. Vnde acutè, & eleganter *Tertul.* Tertul. lib. 4. conuincit Marcionem de vetuſtate Chriſti, quòd minimè nouus & recens Deus tunc exiſteret: ſic enim inquit. *Cæterùm nec tempus admiſiſſet, vt Chriſtus tam præcoquam, imò tam acerbam adhuc dilectionem expoſtularet, nouo & recenti Deo nec dixerim nondum paràm facto.* Quippe dilectio, quæ tunc primùm nouis, & à Deo nouo datis beneficijs incipiebat extorqueri, non tanti honoris, non tantæ gloriæ erat ipſi nouo & recenti benefactori, ſic & ab illo non magni æſtimaretur. Quando illa ſolùm dilectio ab hominum corde extorta dignè afficit Deum, illumque maximè commendare queit, quę per antiquis & largis beneficijs ſollicitata venit. Ecce tibi quo nomine condecoret, & illuſtret Deum ipſum amatrix Sponſa eius, Cantic. 1. *Indica mihi quem diligit anima mea.* *Cant. 1.* Non vocat, maxime Deorum omnipotens & immortalis, & alia eiuſdem; ſed omnibus his glorioſis cognominibus reiectis, id memorat, quod glorioſius, & honorabilius Deo accidere prænoſcebat, ait enim, *Quem diligit anima mea.* *Niſſen.* Quod pulchrè elucidans Niſſen. homil. 2 fatur. *Nomen ergo tuum, quo tua cognoſcitur bonitas, eſt meæ animæ erga te beneuolentia: Quomodo enim te non diligam, qui me ſic dilexiſti, etiamſi adeò nigra eſſem, vt animam tuam poſueris pro ouibus, quas tu paſcis.* Glorioſiſsimum Deo cognomen eſt, quòd ab homine dicatur dilectus; ſed quo amore? an nuperis beneficijs, & recentibus extorto? Abſit; ſed & nuperis, & antiquis, quòd nos dilexit antiquitus Deus, quòd modò nos paſcit; ſed & quòd Agnus ab origine mundi occiſus animam ſuam pro naſcituris poſuerit. Antè nos ſanguine Agni perfuſos nouimus, quàm nati eſſemus; ante mundi originem ſalutis noſtræ conſumatorem diligimus. O honorificentiſsimum Deo amorem! Gloriabatur Deus Optim. Maxim. de obtento amatore Cyro Rege, vtpotè ait Iſaias *Iſai. 45.* cap. 45. *Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, &c.* Et quidem Cyrus populo Iſraelitico fauit, cui & Alexander, & Romani, & alij Reges fauere; ſed de nullo ita gaudet, & gloriatur Dominus, vt de Cyro. Pulchram huius rei rationem reddit Rupertus lib. 8. de Glor. Trinitat. *Rupert.* & proceſſ. Spiritus ſancti, cap. 10. fatus *Et quidem nihil altius Cyrus intellexit, nihil ſupra quæſiuit, & hoc ſuffecit ad captãdam eius beneuolentiam populo illi, quòd Deus eorum ante tot annos per Prophetam ſuum, de ipſo videlicet Cyro tam magna prædixit, vt ea ſemetipſum facturum illi promiſit.* Glorioſa, & honorabilis accidit Cyri beneuolentia, vtpotè extorta vetuſto & antiquato beneficio, antequam Cyrus eſſet, iam Deus illi parabat imperium;

quod

quod stupens Cyrus in tanti numinis amorem exarsit, qui amor Deo ex causa extitit gratissimus, & honorificentissimus, quando extortus erat vetustissimis beneficijs. Hinc Salomoni filio Deum comendabat Dauid apud Iosephum, lib. 7. cap. 11. dicens. *Ergo quandoquidem a Deo designatus es Rex antequam natus, da operam vt alioquim etiam dignus sis eius prouidentia* Nullà enim re sic affici debemus, quàm præpropero, & antelucano in nos Dei amore. Siquidem Deus ea sibi facta seruitia pluris æstimat, quæ antiquissimis præmissis beneficijs extorsit.

§. X.

Spiritus sanctus Dei similitudinem perficit in homine.

HVC reuoco illud semel, & ter ex D. Iacobo dictum, vbi à Patre luminum, siue igneo Spiritu profectũ dicitur, omne datum optimum, & donum perfectum. Quippe Spiritus sanctus est, qui omnia complet, omnia decorat, ad perfectionemque deducit. Sic Pater 2. Genes. loquebatur. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, quasi in hoc summa esset hominis perfectio constituta, quòd ad imaginem, & similitudinem Dei fieret. Igitur homo factus est: num illam similitudinis diuinæ perfectionẽ attigit? Sanè imagine decoratus diuina, similitudinem, quæ per bona opera, iuxta Basil. perficitur, non obtinuit, donec Spiritus sanctus sese illi infudit. Etenim ait textus: *Et creauit Deus ad imaginem suam, ad imaginem Dei creauit illum*: nec verbum facit de similitudine: quod obseruans Rup. inquit. *Non peruenit ad similitudinem Dei, quia non imitatus est donum Dei. Memor igitur hic Spiritus sanctus illius propositi, ecce venit ad partem suam operandam, ad facturam hominis perficiendam, vt perduceret hominem ad similitudinem Dei.* Hæc enim est Spiritus sancti pars, vt Dei opus perficiat, vt diuinã in homine similitudinem collimet, & perfectè exprimat, quandoquidem imperfectum est quicquid huc diuinum habitum requirit. Fideles illi, qui in Apost. Actor. baptizati aqua inquiunt, *Neq; si Spiritus sanctus est, audiuimus.* Meritò iterum ad Baptisma accipiuntur, vtpotè imperfectè Christianitati adscripti. De quibus D. Hieron. ic cap. 2. Ioelis sic fatur. *Iterum baptizantur, imò verum baptisma accipiunt, quia sine Spiritu sancto, & mysterio Trinitatis quicquid in vna, vel altera persona accipitur, imperfectum est* Hoc Spiritu perfecta Dei similitudo terrenis cordibus imprimitur, & exprimitur, adeo vt ipse Deus homo Christus sibi subsitalem Dei similitudinem inustam, & perfectissimè per vnionem hypostaticam impressam ostendit ab operatione diuini Spiritus. Ait enim Psal. 61 *Spiritus Domini super me, eo quòd vnxerit me.* Ecce tibi sacrosancta Christi Domini humanitas ex eo quod assumpta est à persona diuina, totoque sanctitatis, & perfectionis vnguento delibuta ostendit in se diuinum Spiritum operantem. Sed quid tunc diuinus Spiritus? Doctè D. Athanas. epist. ad Serap. inquit *Ipse autem Spiritus & sigillum, & vnguentum est, in quo omnia inungit, & sigillat verbum.* Et quidem ad duo inuentum fuit sigillum, officia: primo operis perfectionem, & vltimam manum imprimit; altero imaginem, & similitudinem exprimit opificis. Pater, & verbum opifices sunt omnium rerum; omnia enim per verbum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Tantorum opificum sigillum est Spiritus sanctus, cuius est & perfectionem, & similitudinem Dei rebus creatis imprimere.

Gen. 2.

Rupert.

Act. 19.

Hier.

Psal. 61.

Athan.

§. XI.

Spiritus sancti munera timorem maximum nobis debent incutere.

MAgno Ecclesiæ bono Spiritus sanctus sua largitus est munera sub specie ignis, vt quò quis de munere effertur, eò timeat sub igne. Ho-

eſtaturus Deus populum Iſraelis, & lege ſua nobilitaturus, totum Sina mon-
Cyrill. tem ignibat: quod notans D. Cyrillus Alexand. in homil. Epheſi habita, inquit. *Deſcendit vniuerſorum Deus in monte Sinai in ſpecie ignis, & cur quæſo in ſpecie ignis? Sanè quando illis promulgaturus erat legem, tunc ſalubriter admodum in ignis ſpecie deſcendiſſe viſus eſt, nempe quò hinc tranſgreſſores illius intelligerent, rem ſibi cum igne fore.* En quàm ſalubriter Spiritus diuinus infunditur Eccleſiæ ſub ſpecie ignis, vt ſibi caueant quicumque eius dona, & munera participāt, ſcientes rem ſibi cum igne foré. O quàm ſibi cauent quicumque tractant ignem! quàm metuitur ignis periculum! ſic metuantur neceſſum eſt Spiritus ſancti munera: fallor niſi Spiritu diuino candidatos
3. Reg. 20 monebat illud 3. Regum. 20. nimirū, *Non glorietur accinctus, æquè ac diſcinctus*: quaſi periculum ſit in accipiendis muneribus, vt rectè explicat Abbas
Cellenſ. Cellenſ. lib. de Panib. cap. 7. his verbis. *Securè namque gaudet de munere, cui ipſum nihil poſſe perdere datum eſt in cœleſti remuneratione; periculosè autem exultat de dono, cui maior accreſcit ſollicitudo cum dono.* Expende ab illis, periculosè exultat, vbi prudentiſsimè periculum notat illorum, qui ad Spiritus ſancti functiones, qui ac Eccleſiæ munera ęſi accedunt neſcientes rem ſibi cum igne futuram. Non exultandum, ſed timendum, ſed trepidandum eſt ijs, qui diuini Spiritus muneribus funguntur, quaſi qui tractent ignem. O
Nazian. egregium Nazianzeni Antiſtitem Gregorium: is cùm Pontificali apice decoraretur, inter populi plauſus, inter feſtos dies ait de ſe. *Eodem modo affectus eram, quo pueri circa fulgetras, ex quarum ſpectaculo coniunctam cum admiratione ac ſtupore voluptatē capiunt.* Meditabatur ſanctus Antiſtes ſplendens munus, ſed igneum, & quanto rapiebatur ſplendore, tanto timebat ſub igne. Nonne perſtrepentibus fulgetris, & euolantibus exultat puerorum turba? Et tamen quia ignem eiaculant, ſub metu pueri ipſi ſunt, ſicque ſe comparant, & componunt ad ignea gaudia, ne pro gaudijs dolorem accipiant. Ita quicumque ſapis, diuini Spiritus habeto munera, in quibus maximè extimeſcas ignē. Quod pulchrè idem Nazianzenus monet, ora-
Nazian. tione in ſanctum Baptiſm. fatus. *Dum ſecundo vento nauigas, naufragium time, & minus naufragium facies, adiutorem ac ſocium tibi timorem aſciſcēs.* O quàm fidus ſocius timor eſt! ò quàm ſine timore res eſt plena periculis! Huc refert D. Zeno, ſerm. 1. in Pſalm. 118 cauſam, cur Dauid toties pepercerit Sauli, vel in manibus habito, vt videlicet illo viuente, ſecum ſemper haberet timorem ſocium fidiſsimum. Etenim ait: *Dauid Regem aliquoties à Deo in manus traditum ſibi, mauult ſemper timere, quam occidere.*

§. XII.

Nemo vni ſibi Spiritum veritatis aſſumat in doctrinis tradendis.

NON me contineo, quin in præſenti ſubijciam diſcrimen illud, quo diuinus Spiritus ſuper Chriſtum Dominum apparuit, & quo venit ſuper Diſcipulos. Equidem ad Dominū ſub integra & perfecta figura columbæ ales volabat, quia nimirū Chriſto Ieſu vni & ſoli integra & perfecta inerat Spiritus plenitudo. Verùm Apoſtoli non integri alitis figuram, ſed ſolùm linguas, eaſque diſpertitas, ſiue diuiſas receperunt ſinguli: etenim poſt Eccleſiæ caput, qui ſunt mēbra Chriſti non ſibi tantùm doctrinæ arrogent verba; imò putent doctas linguas diuidi à Dei Spiritu inter plures. Fallor, *Hier. 6.* niſi huc reſpiciebat Hierem. dum mo- *iuxta Ze* net. *State in vijs Domini, & interrogate ſemitas Dei æternales, & videte quæ eſt via bona, & ambulate in ea.* Expendo, quòd viæ bonæ indiciū non vnius ori credidit; ſed per plura diffudit; ſtate, ait, in vijs, & interrogate ſemitas, non dixit, ſtate ſolùm in via aut huius, aut illius Doctoris ſapientiſsimi; ſed ſtate in vijs; nulli enim membro poſt caput integra veritas credita eſt;

ſed

sed veritatis spiritus diuisim perplures effusus est. Ab hoc sensu stat D.
Zeno. Zeno, qui allata Hieremiæ verba sic expendit in Psalm. 117. dicens. *Multæ itaque viæ interrogandæ sunt, & in multis insistendum est, vt vnam, quæ bona est, inueniamus, per multorum scilicet doctrinam, vnam viam vitæ æternæ repœturi.* Vna est veritas, vnum vitæ æternæ bonum; sed qui ad veritatem optat peruenire, non se vnius adstringat linguæ, nec extra vnius linguam mendacia disseminata putet, imò per plurium linguas veritatis spiritus sonat, & plures adeundæ sunt viæ, vt integer veritatis acquiratur spiritus. Odi semper eos, qui sub Christi iugo cùm sint, adeo sibi creditam veritatem putant, vt cęterorum omnium reputent mendacij linguas. Hos pungit &
Nazian. sapientissimus, & modestissimus Nazianzen. orat. de Moderat. in disput. seru. inquiens. *Turpe est profectò cùm in veste, ac victus ratione non magnificentiam, sed vtilitatem amplectaris, ac genuum callo, & lacrymarum fontibus, ieiunijs item & vigilijs humilitatem, infirmitatisque tuæ sensum ostendas, ac præ te feras, in diuinis disputationibus principatum ac tyrannidem tibi vendicare; nec cuiquam omnino fasces submittere, ac supra omnes legis Doctores supercilium attollere: vbi humilitas non solùm gloriam habet; verùm etiam securitatem.* Quàm longè aliter Moyses & vnicus erat legis Doctor, & solus populo fundebat oracula; tamen audiuit à Do
Num. 11 mino, Numer. 11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti, quod senes populi sint, ac magistri, & duces eos ad ostium tabernaculi fœderis, & facies ibi stare tecum, *Vt descendam, & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamque eis.* Nec indignè tulit, quòd doctrinæ spiritus per plures diuideretur, imò tunc præclarè actum esse putauit, cùm non ipse solus oracula fundebat. Id quod meditatus Rupertus libro 6. de gloria
Rupert. Trinit. & proceff. Spirit. sanct. cap. 19 inquit. *Mira pietas Dei, mira benignitas Moysi. Quo enim alio modo melius satis populo facere potuit, quatenus videretur non velle solus gloriari?* Noluit solus doctrinæ gloriam habere; sed gauisus est, quòd doctæ, & sapientes spiritus linguæ per plures diuiderentur, quo & modestiam suam, & Dei benignitatem circa populos maximè commendauit.

§. XII.

Spiritus veritatis per humanas linguas Sanctorum PP. hauriendus.

VNVS Dominus mentem alitem â cœlo accepit, cęteri omnes per humanas sunt informandi linguas, vt certæ veritati possint habere fidem. O quàm errat, qui hominum calculum fugit in concinnanda doctrina, ecce tibi Spiritus diuinus doctrinæ publicandæ instrumenta, nempe linguas per sanctorum Patrum ora distribuit. Quis mentis compos aliunde veritatem inquiret? Gentium Doctor Paulus & in cœlum raptus est, & ibi arcana verba audiuit; tamen Apostolos adit, cum quibus vtiliter confert doctrinã. Id quod expendens D. Bernard. in vi-
Bern. ta Malach. inquit. *Nonne Euangelium suum, quod non ab homine acceperat; sed à Christo, cum hominibus tamen censuit conferendum, ne fortè in vacuum curreret, vel cucurrisset?* Vbi Spiritus sancti linguæ per Ecclesiam effusæ sunt, metuat quisque illis ab ore hominũ auscultandis non incumbit. Nonne hoc fidelium indicium dederat ipse Paulus ad Ephes. c. 2. nimirum quòd sint *ædificati supra fundamentum Apostolorum,* *Ad Eph 2.*
& Prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu Christo? An respuet quis humanas manus, hominum ædificationem, vt per se immediatè adhæresçat angulari lapidi Iesu? Doctè D. Pacian.
Pacian. illud explicat fidelium indiciũ, epist. 2. ad Sympronianum, dicens. Iam illud attende, an hæc potissimùm ædificata sit in fundamentis Prophetarum, & Apostolorum ex angulari lapide Iesu Christo. Si non illa migrauit, *si non sibi magistros, & propria instrumenta constituit, si quid insolitum argumentata est, si quid noui iuris inuenit;*

planè tunc à Christo recessisse videatur, tunc extra Prophetas, & Apostolos constitisse. Vbi Doctoribus, Patribusque despectis insolita argumenta infert, noua sibi à Deo infusa præsumit, ò quàm à vero quisque deficiet! Oseas cap. 12. ait Dominus. *Ego visiones multiplicabo, & in manu Prophetarum assimilatus sum.* Quasi edicat vnde sunt sumenda diuina oracula, nimirum è manibus Prophetarum, non è proprio cerebro, non ab alite è cœlo delapsura expectanda; sed per opera, & doctrinas Sanctorum sugenda. Quo premit Origenē S. Theophil. Alex. epist. Paschali 2. fatus ex illo Oseæ. *Nec Prophetarum chorus hæc eum instituit; sed ipse suæ mētis arbitrio furori dæmonum seruiens, & blando cogitationum errore deceptus, gregem, & vt ita dicam, examen dogmatum peruersorum per totum orbem immisit: vsus est enim ductore pessimo, aura popularis.* O vtinam vteretur duce igneo Spiritu! ducereretur enim ab illo, non ad blandum suarum cogitationum errorem; sed ad linguas per Sanctorum ora resonantes, à quibus hauriret sanam, & securam doctrinam. Caue tibi à cogitationibus tuis, caue ab aura populari, attende igneo Spiritui, stude Sanctorum linguis quicumque securus cupis existere. Ecce quem Paulus prædicabat, dicit enim: *Inuenimus illum, de quo scripsit Moyses, & Prophetæ.* Non enim ausus est de Iesu verba facere, sine Patrum calculo. Vbi D. Athanas. aduersus eos, qui nec quærendum, nec loquendum ex Scriptura præcipiunt, sic fatur. *His vocibus Paulus ad stabiliendam veritatem vsus est. Quòd si Paulus, is qui arcanorum ineffabilia verba audit, is qui arcanorum mystam egit; is qui Christum in se habuit loquentem priuata sibi authoritate citra sacrarum literarum testimonium nihil simpliciter sumpsit; cui non periculosum nunc fuerit curam diuinæ legislationis abijcere, & natas in cerebro nostro opiniones proferre?* Hæc ille, & sapienter: accinit Psalm. 103. *Super illas volatilia cœli habitabit, de medio petrarum dabunt voces.* Tunc enim pennata ingenia placent, quando de medio petrarum, de Apostolicis resonant testimonijs. D. Augustin. *Audiantur ergo de medio petrarum dantes voces. Nihil suauius tali voce alitum illæ sonant, & petræ resonant. Resonant petræ testimonia, respondent Scripturæ.*

Oseas 12

Theoph.

Athan.

Psal. 103

August.

CAPVT IX.

De manifestato à Domino mysterio Trinitatis.

FInem Christianis laboribus imponat diuinissimæ Trinitatis manifestatio; hoc enim triplici funiculo Dominus acquisitum sudoribus populum colligauit, ne vlla hostilis irruptio timeretur amplius. Ecce tota Christi œconomia paucis describitur. 2. Reg. 23. *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Quippe de bellatis aereis potestatibus, iam regnans à ligno Iesus Virgine satus sese vnam è tribus diuinis personis publicat, perspicuamque beatificę Triados perdocet cunctos mortales doctrinam. Euge Christe sapientissime orbis Magister! Te monstrante, Apollinis euanuit tripos, nobisque vnus, & trinus Deus illuxit, à quo & vera oracula funduntur, & omnigenam fugimus virtutem.

Ad illud Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

§. I.

Quæ in salutem propinantur simpliciter, & perfectissimè colenda, argumentatrici rationi minimè commendanda.

ECce de absconditio Trinitatis mysterio integram materiam, quàm paucis tradat omnium Magister creaturarum. Quippe ait, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, triplicem personarum aspectum sub vno claudens nomine, & essentia deitatis. Cur

non

non de personarum notionibus, de Patris innascibilitate, de generatione Filij, & Spiritus sancti, siue actiua, siue passiua aspiratione, ex tunc pullularunt longissima commentaria? Cur ex tunc non numerati sunt Theologis aspiratores? Cur non explicatum generationis processionisque discrimẽ? Cur perspicuis rationibus non propalata cõsubstantialitas? Dabatur Triados mysterium non ingeniorum examen siue periculum; sed in salutem animarum, & ideo vt simpliciter tradebatur, sic sincerè excipiendum & credendum erat; non scrutandum. Prou. cap. 9. dicitur. *Sapientia ædificauit sibi domum*: nimirum, parturiuit doctrinæ plena per totum orbẽ gymnasia *scidit columnas septem*. Hæc sunt doctissimorum magistrorum subsellia & cathedræ, vt latè probat eruditissimus noster Pineda lib. 3. de rebus Salom. cap. 28. Quid tunc? Erectis gymnasijs, cathedris institutis per orbem, *immolauit victimas suas: miscuit vinum, & proposuit mensam*. Iam hanc mensam, eiusque sapidissimos dapes explicat Anastas. Nizænus *cognitionem Trinitatis*. Proh Deus immortalis, non è columnis, non è cathedris Trinitatis effulget mysterium; sed è mensa datur saporaturum affectus humanos. O quam macrescunt inter Sciolorum argumenta, quæ ad saginam dantur animarum. Me in præsenti sustineant sapientes dum explico D. Paciani locum epist. 2 ad Sympronianum Nouatianum. Vbi sic prudentissimus Theologus. Age inquies certemus exemplis, & ratione pugnemus. At ego huc vsque securus ipsa Ecclesiæ serie, congregationis antiquæ pace contentus; nulla discordiæ studia didici, nulla certaminum argumenta quæsiui. Tu postquam á reliquo corpore segregatus es, & à matre diuisus, vt rationem facti tui redderes, *totos librorum recessus assiduus scrutator inquiris: occulta quæque sollicitas, quicquid ex inde securum est inquietas. Nostri nihil vltro disputatauere maiores, nuda est apud nos ipsa securitas*. Hæc Pacianus, rectè notans argumentorum certamina circa salutaria instituta & mysteria inquietãda nõ â pijs sed ab impijs introducta esse. Qui vt securissima salutis præcepta, & mysteria inquietarent, totos librorum recessus scrutabantur, si qua eliteratæ paginæ vetustate, & absoleti vocabuli ponderatione nouam suam doctrinam facerẽt canescere. Nonne sic vsque modo multi, sapientes dicam an Scioli? præcepta diuina, salutaria Ecclesiæ, siue religionis instituta fastidientes, quæ magno animi bono sincerè ad amussim seruarent; ea vt corrodant totos librorum recessus inquirunt, occulta quæque sollicitant, & quicquid ex inde securum est inquietant? Sanè maiores nostri nihil disputauerunt; sed ad amussim omnia seruabant, omnia perfectissimè implebant; nos per librorum recessus salutaria instituta instillata fugentes heuquàm miserè macrescimus. Iam ex Hieronymi versione adest locus Ecclesiastis 12. sic monentis. Verba sapientium vt stimuli, & quasi claui in altum defixi, habentibus cætus, *data sunt à Pastore vno. Et amplius ab ipsis fili mi caue faciendi libros multos, quibus non est finis: & meditatio plurima labor est carnis*. Expende à quo tradantur salutaria dogmata, nimirum, *à Pastore*, hoc est non ab eo qui quærat examen; sed qui pabulum salutis paret. Non pro rostris, non pro cathedris; sed pro mensis, sed pro pascuis accipienda diuina mysteria & instituta salutaria. Quod à pastore in augmẽtum salutis accipis, ne argumentũ duellis tradas, ne pugnaci librorũ myriadi committas. Sic locum & rem explicat D. Hieron. dicens. *Exceptis his verbis, quæ ab vno pastore sunt data, nihil facias, nihil tibi vendices, maiorum sequere vestigia, & ab eorum authoritate non discrepes. Alioqui quærenti multa infinitus librorum numerum occurret, qui te pertrahat ad errorem, & legentẽ multa frustra facet laborare*. O quam viuida primitiuorum Christianorum fides, vbi diuina mysteria simpliciter, & sincerè hauriebantur, nec discordiæ studia, nec certaminũ argumenta, nec commentatorum lõgitudines noscebãtur. Ibi Deus, Trias, Lex, mensa erat,

aſcua erat, nutriens & perficiens animas. O quam vigebant religioſorum ordines, vbi à paſtore ſuo acceptis inſtitutis nihil addebant neque eripiebant; ſed omnia ſincere ſeruabāt. Vbi ad commentaria ventum eſt, vbi diſputatrici licentiæ inſtitura tradita, infinitus librorum numerus profilit ſtatim in certamen, qui te in errorem trahant. Heu quoties dolui, qui ſacris inſtitutis per totos librorum ſeceſſus ſcrutantes detrahebant occulta quæque in obſoletis codicibus ſollicitantes, & quicquid ſecurum eſt inquietantes!

§. II.

Vnitas maximè neceſſaria ſaluandis.

RENaſcentibus ex aqua in vitam immortalem meritò obijcitur in primis ſub arctiſsimo vnitatis eſſentialis vinculo perſonarum diuinarum pluralitas. Quæ rei ratio? Pulchrè eam inſinuat D. Anaſta. Sinaita lib. 1. Exam. fatus. *In primis diſcimus myſterium Trinitatis in baptiſmate, cum quo myſterio vitam quoque Deo gratam diſcimus.* Sanè apud exteros eo habitu Dij obijciebantur, quem ſibi in adoraturis pergratū fore maximè ſignificabant. Vnde Lacedemonij, & Deos & Deas armis horrētes effingebant, vt viſis Diis, ait Alex. ab Alex. *ne iuuenes niſi armati deprecarentur*; rati armatis Dijs minimè placere ſine armis. Hinc mentem elicio Anaſtaſij: initiamur enim Chriſtiani ſub Deo vno & trino, vt vitam Deo gratam diſcamus, & nequid ab eo Deo petamus, in quo eſt cum pluralitatis differentia perfectiſſima vnitas; niſi perfecta animorum vnitate coarctati. Plures perſonæ ſunt vnus Deus, quicumque huic Deo & trino, & vni inſeruiunt, hunc induant vnitatis habitum. Hinc veri Dei cultores perfecti antiquitus Catholici vocantur: cuius nominis explicationem tradens D. Pacian. epiſt. 1. ad Symphronianum ſic fatur. De catholico nomine multa reſpondi facilè; atſi vim nominis poſtularet quodcumque illud eſſe mirificum, *ſeu vnum in omnibus, ſeu vnum ſuper omnia, ſeu quod ante non dixi filius Regis, ideſt, populus Chriſtianus.* Expende quam diuina ſit nomenclatura populi Chriſtiani, dum Catholicus dicitur, nimirum *vnum in omnibus*, ſub quo vnitatis habitu Dei in Trinitate vnius veri adoratores prædicantur, ſine quo nihil ab illo auderent expectare. De Annæ matris Samuelis cōiuge dicitur 1. Reg. c. 1. *Erat vir vnus de Ramatha.* Quæ verba premens Orig. hom. vnic. contendit hoc eſſe ſolenniſsimum iuſtis viris, quod omnes vnus vocentur. Ait enim de iuſtis; omnes competenter vnus dicuntur. Et cur non omnes vnus dicantur, quorum cor & anima vna deſcribitur? *Vnde meritò & ipſi omnes non ſolum vnum, ſed vnus dicuntur, ſicut Apoſtolus deſignauit 1. Cor. 9. dicens, omnes quidem currunt; ſed vnus accipit palmam, vides manifeſtè quia omnes iuſti vnus eſt qui accipit palmam.* Et quidem ſalutis palmam non accipiet niſi qui hac vnitate vixerit. Quem perditam minabatur Dominus in ſalutis caulē; ſed nihil illi prius ſuggerebat, quàm hanc intimam cum proximis vnitatem. Sic Matth. 26. de Iuda proditore aiebat. *Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt.* Quid ais Domine vnus veſtrum? nonne proditor iam à diſcipulatu diſceſſerat? non ſeſe dederat in membrum diaboli? cur adhuc à te dicitur vnus Diſcipulorum? Pulchrè D. Anſ. ait. *Ex magnitudine miſericordiæ ſuæ voluit Deus proditorem Diſcipulum ad pœnitentiam reuocare, occultis videlicet notationibus, minis, Sacramento vnitatis.* Relicturus ſaluti aditum, hanc illi ſuggerebat viā, quod vniretur fratribus; ille enim deſperare ſolum poteſt de ſalute obtinenda qui ſeſe elōgat ab vnitate fratrum. Quo vnitatis habitu induti repulſam nō patimur à Deo trino & vno, imo ei ſimiles, eius cōſortio fruimur. Nonne audis ſeptē filios Iob, & tres filias æterna eſſe beatitudine candidatos? Sed quæ illorū narratur virtus? quæ facinora, ob quæ repentino interitu rapti putentur cœleſtē gloriā adepti fuiſſe? Sanè audis illos quotidie vnanimiter conuiuijs vacare & exinde ſuſpectos

ctos fuiſſe parenti, qui veritus conuiuiorum pericula Deo anxius pro filijs litabat, ſi forte peccauiſſent. Et tamen non dubitās ad ſalutem illos peruenisſe, ſolo quidē ſuffragio vnanimitatis manifeſtato. Sic Orig. lib. 1. in Iob dicit. Septē filij Iob, & tres filiæ tanquā vna anima indiuiſi cōuixerunt in vnanimitate, quę tanta fuit, vt inuidus dæmon facilius omnes pariter interficeret indiuiſos, quam diuidere atq; diſſociare benignam eorum vnanimitatem poſſet. *Erat namque cor eorum & anima vna. Propterea cum ſanctis in perpetuo nominantur, propterea cum iuſtis in æternum requieſcunt, propterea cum Angelis indeficienter laudabuntur.* Sic ex ſolo vnitatis fraternæ ſuffragio interempti à dæmone filij Iob beatitudinem adepti reputantur. Vide lib. 3. c. 8. §. 40. ex lib. 4. c. 4. §. 23. & alibi.

§. III.

Tenax recti, & ſibi ſemper conſtans & vnus ſit vir.

PRoh immenſam diuinæ Eſſentiæ perfectionem nulli varietati ſubiectam, nulla differentia variabilem! Ea proculdubio eſt diuinitatis perfectio, quæ & in innaſcibilitate Patris, & in generatione filij, & in proceſsione Spiritus ſancti, media tanta perſonarum, notionumque varietate, illa eadem, & ſibi conſtans vndequaque manet. Accipite Theologum Naz. orat. in Bapt. Vbi ſic fatur. Fidem in Patrem & Filium, & Spiritum ſanctum tibi hodierno die committo. Hanc tibi do totius vitæ comitem & tutricem: *vnam diuinitatem & potentiam in tribus coniunctim, vndiquaque æqualem vndiquaque eandem. Non ſecus atque vna & ſibi conſtans eſt cœli pulchritudo & magnitudo.* Ecce interquam diuerſas, inter quam appoſitas perſonarum differentias, & varietates Eſſentia diuina eadem, & ſui ſimilis per omnia appareat. Nonne ex quacumque mundi regione, ex mari, ex terra ſi cœlum ſpectes, idem cœleſtis color, eadem amplitudo & pulchritudo tibi obijcitur? Poſt noctes, poſt conglomerata nubila, poſt eclipſes non idem cœli aſpectus tibi ſiſtitur inuariatus? Sic Eſſentia diuina inter oppoſitiones perſonarum vndequaque eadem effulget & apparet æqualis. Iam hinc D. Zeno ſerm. de Patient. deplorat vnius hominis miſerandas vices, qui cum naturæ diuinæ æmulus conditus ſit, vnus inter omnes creaturas ab inuariabilitate diuina abeſt quam lōgiſsimè. Ait enim: Sol quamuis mira celeritate alternans mundi metas illuſtret, tamen nunquam dilectam verecundamque auroram anteuertit; quid quod maius eſt duodenis non dicam ſpatijs, ſed momētis horarum æquabiliter ſe partiri non poſſet, ſi impatientia ſuos curſus vrgeret. Luna quoque, quæ quibuſdam errare videtur curriculo menſtruali, ſolemnes ſuæ ignes ætatis, quod nunquam præroget importunè nec derogat, quid aliud intelligi datur, quam ſui opificis moderationi deſeruiens peritiſsima inſignis patientiæ diſciplina? Sed & mare ventis laceſsitum quum iraſcitur, quamuis reciproca viciſsitudine nunc pulſatibus cœlum, nunc requirentibus terram æſtuantibus vndique vitreis armatum montibus, violentis vndarum ſæuientium cumulis, toto corpore inſaniat, tamen extremorum pallido ex recurſu voluminum quaſi ius terræ cognocens, ac violare deuitans mira patientia in ſe frangitur, eiſdemque fluctibus quibus cogitur frænatur. Hæc germinantibus pratis, meſsibus flauis, vitibus curuis, ſemipallidis oliuis fœlicitarem præſtat & gratiam, cum vniuſcuiuſque temporis fœtus partu crudo in alterius contumeliam impatientia non ſinit præcipitare. Quid auium diuerſarum decora commercia littoreaque? Quid arduis volatilibus aëria grues? Quid piſcium diſſimilium cum ſuis ſibi ductoribus gradatæ ætatis innumerabiles cunei? Nōne cum inuitationi temporum parent, ſolemniſque remigis ſpecioſo diſcurſu, vel aquas ſulcant, vel aëra

diſtingunt, & patienter veniunt, & patienter excedunt? *Solut homo præceps, ſolus impatiens, prauis quotidie mobilitatibus gaudet, varietatibus ſtudet: miſerum ſeputat, ſi ipſe ſit.* Heu miſeram hominis conditionem qui ſolus debebat naturæ diuinæ ſequi inuariabilitatem! ſolus ipſe varius & multiplex efficitur, ſolus ipſe laborat mobilitatibus: & huc ſpectat ſingulis momentis, ne ipſe ſit; ſed vt alius, & alius fiat. Hãc pungebat malitiam Moyſes Deut. c. 6. fatus. *Audi Iſrael Dominus Deus tuus vnus eſt.* Quæ verba præmens D. Amb. epiſt. 1. ait. *Et tu ergo ad ſimilitudinem Domini vnus eſto. Non hodie ſobrius, cras ebrioſus, hodie pacificus, craſtina die litigioſus. Eſto ſicut imago indidracma immutabilis eundem habitum ſeruans quotidie.* Cur te multiplici figura varias? Cur inſcultæ Dei imagini in animo tuo detrahis? Sanè nil Deo gratius, quam vna & ſibi conſtans natura, nil dæmoni ſimilius, quam multiplex in vno homine vultus? Audi ſummum de iuſto viro elogium 1. Reg. cap. 1. *Fuit vir vnus de Ramathain Sophim, de monte Ephraim, & nomen eius Elcana.* Non parua laus viri quod ſit vnus, namque peccator crebris & multiplicibus ſeſe variat vultibus, tot quotidie induit perſonas quot mores, modo leo, modo ſus, modo aper apparet, modo diuinus æthera ſcandit, iam brutus terrenis cupiditatibus inhiat. Non ſic iuſtus ſed ſemper idem, & ſibi conſtans ſemper vnus, *& nomen eius Elcana.* O dignum nomen viri, qui vnus & idem eſt! Enim vero Elcana idem eſt *ac poſſeſſio Dei.* Accipe modo Orig. in lib. reg. hom. vn. ſic diſſerentem. *Certum eſt quod ille, de quo dictum eſt quod vnus eſſet vir, poſſeſſio Dei eſt, & non poſſeſſio dæmonum. Quem enim dæmones poſſident non eſt vnus, ſed multi, ſicut & ipſi dæmones de eo quem poſſidebant reſponderunt dicentes quia legio nomen eſt ei.* Troiano equo ſimillimus peccator armatis grauis legionibus incompoſitam multitudinem præſefert, fœlix ille vir, qui inuariabilis & vnus ſemper in Dei ſeruitio perſeuerat, huius poſſeſſor eſt Deus. Nonne decem leproſi ad Ieſum ſanitatis obtinendæ cauſa venere? ab illo ad Sacerdotes remiſsi ſunt, & dum irent ſalutem acquirunt. Tunc notat Luc. cap. 17. dicens. *Vnus autem ex illis, vt quia mundatus eſt regreſſus eſt cum magna voce magnificans Deum.* Quippe decem Chriſtum conuenere, decem à Chriſto mundati ſunt; ſed nouem poſt ſalutem Chriſtum obliuiſcuntur, in alia diſcedunt. Vnus ex illis vir ante ſalutem, & in ipſa acquiſitione ſalutis, & poſt ſalutem acceptam manet vnus, & idem in prædicando Chriſtum perſeuerat. Ita D. Anſ. *Quod dicitur vnus, intelligendum eſt non diuerſis ſe voluntatibus varians, ſed in vna Deo placendi voluntate perdurans.* Sic veri diuinitatis æmulatores ſibi conſtantes, & ipſi ſub quacumque rerum varietate perſeuerat. Quo item ſpectauit Dauid Pſalm. 118. dum dicit. *Defecerunt oculi mei in eloquiũ tuum dicentes quando conſolaberis me.* Expende quod oculi dicunt quando cõſolaberis me, cur non potius nos? Sanè iam inde percutietur ſponſus in vno oculorum iſtorum. Pulchrè D. Amb. ſerm. 11. num. 2. inquit. Si oculi iſti ſignificati ſunt quibus cernimus dicere debuerunt quando conſolaberis nos; hoc eſt, non ſingulariter ſed pluraliter, ſed quia oculus mentis, & oculus carnis vnus oculus fiunt, & tunc homo conſolatione fulcitur, cum caro & mens diuerſa non cupiunt; *ſed vnum deſiderant, vnum requirunt, ideo intenti ad eum qui ait, ego & pater vnum ſumus, iſti quoque vnum eſſe ſe confitẽtur, quia vno eodemque deſiderio funguntur.* Hactenus ille.

§. IIII.

Reſpice cognationem naturæ, etiam in hoſte & illum amabis.

DOceor in primis à ſumma trium diuinarum perſonarum concordia inter ſeſe, erga proximos meos eundem concordiæ nexum obſeruare. Pulchra enim Damaſcen. ſer-

de

Dam. de defunctis loquitur. *Hæc fœlix diuinæ bonitatis imitatio eſt, dum quis alijs non minus quam ſibi gratiam expoſcit; & tunc conſumatæ charitatis terminus, ac beatitudo attingitur, dum in proximo animæ ſuæ benefacit.* Sicut enim totus Patris amor in filio eſt, & Spiritu ſancto, nullaque abſoluta bona ſibi ſoli reſeruat Pater, quæ non communicet pignoribus charis; ſic ille perfectę charitatis metas attigit, qui in proximo ſuo ſciuit animæ ſuæ benefacere. Nec hoc tibi arduum & difficile videatur, dum vt iuberis diligere proximum ſicut te ipſum, ita te ipſum in proximo noueris eſſe. Quis ſe ipſum non amet? Noſce ergo te in proximo, & illum licet inimicum & contrarium amabis. Accipite D. Leonem ſerm. 10. de Quad. ita fantem. *Pulchrum valde eſt, & diuinæ beneuolentiæ comparandum, ſui quemquam in altero meminiſſe, & amare propriam etiam in hoſte naturam.* Quippe in diuinis perſonis ſi vniuſcuiuſque reſpicis proprietates, ſeſe maxime opponunt; viget tamen, inter maximas oppoſitiones perſonales, ſummus vnius ad alterum amor, ea non contemnenda ratione quia altera ſuam propriam naturam videt in altera, quo nulla oppoſitione poteſt amor interrumpi. His proculdubio aſsimilabitur quicumq; ſui in altero meminerit, & propriam naturam in hoſte eſſe notauerit, quam tunc non poterit non amare. Hinc cũ iuberis diligere proximum tuum ſicut te ipſum, præcepti facilitatem vr-

Leo.

Chryſoſ. get Chryſoſt. in Pſal. 5. fatus. *Si enim dixiſſet Vos cum homines ſitis, diligite beſtias, præceptum fuiſſet difficile. Si autem qui homines ſunt; homines amare iuſſit, vbi & ſubſtantiæ ſimilitudo, & cognatio, & ipſius naturæ admonitio plurimum momenti afferunt ad diligendum, quid nam habeat difficultatis?* Diuinarũ ergo perſonarum inſtar, noſtram in proximis videamus naturam, & nulla oppoſitione nulla contrarietate impediente, facile amabimus illũ. Id quod de D. Paulo Chryſ. ho. 8. fatus. *Nemo ita dilexit inimicos, nemo inſidiatoribus ſuis ita beneficus fuit, nullus pro afflictoribus ſuis tanta perpeſſus eſt. Non illa enim quæ patiebatur, ſed naturæ copulam cogitabat.* Sanè beatus ille fuerit, Deoque maxime comparandus, qui id in hoſte etiam videat, quo non poſſit non amare illum. Qui magis hoſtes in Chriſtianos, quam Nerones, Domitiani, & hijs ſimiles? Attamen primitiui Chriſtiani ſic affecti erant, vt cæcutientes ad hoſtiles Imperatorum animos, aliquid videbant in illis quod etiam ſummo ſtudio amabant. Id oſtendit Tert. lib. ad Scapul. c. 2. inquiẽs. *Chriſtianus nullius eſt hoſtis, nec dum Imperatoris; quem ſciens à Deo ſuo conſtitui, neceſſe eſt vt illum diligat.* Hoc curet homo perfectus, nimirum proximos videre, non qua hoſtes ſunt & inimici, ſed qua boni, qua Dei fœtura, qua noſtrę naturæ participes, & ſic ne ceſſario illos diliget. De hoc etiam dixi lib. 3. c. 7. §. 6.

Tert.

§. V.

Paternitas in Deo neceſſaria, ne creatura periret, vbi quam ſit miſcenda in Principe manſuetudo cum ſeueritate.

QVIS ſuſtineret illud in primis à Moyſe exaratum? Hoc eſt *Heloim creauit Cœlum & terrram*; Heloim iudices ſonat, & ſane ominoſum eſſet creaturæ, quod creator iudex appareat. Verum cum creatoris nomina, & proprietates recognoſco in primis ſeſe offert, & nomen, & proprietas patris, quo deitas à ſuis effectibus facile ſuſtentatur. Stupendum Dei Tribunal Iſaias miratus, vt nos miremur amplius addit, & *Seraphim ſtabant.* Quid magis mirandum? Ad conſpectum Angeli, homines conſternantur & iacent, & ſi fortiſsimi, & ſi adeo afflati, & nunc Seraphim totam ſuſtinẽt Dei Maieſtatem ſtantes? Nec preſsi onere cadũt? Nec flectunt genua? Vnde hæc Seraphinis conſtantia? An de diuina notione Patris? Accipite D. Cyrill. Alex in Apollog. ad Theodoſ. fatus. *Diuina & incorrupta natura tametſi ſumme glorificata ſit, & omnẽ admira-*

Cyril.

miratione superet, Patrem tamẽ, ac correspondentem excellentis huius potentiæ magnitudini, mansuetudinem habet. Generata siquidem natura fortissimam illã & immensam vim ac potestatem non sustinuisset nisi mansuetudine mixtam, Nisi pater in diuinis adesset, corruerent vniuersa creata, quippe quomodo creatura posset coram illo Deo stare, cui inter infinitas virtutum phalanges, nihil in esset Patris? Hinc merito dolet Paul. gentium miseriam, qui cum naturæ lumine vnum Deum cognoscebãt, nihil patris in illo meditabantur. Ait enim ad Ephes. cap. 1. *Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes eratis in carne: promissionis spem non habentes & sine Deo in hoc mundo.* Vbi Anselm. explicat: *Sine Deo id est, sine Dei Patris agnitione in hoc mundo tam malo, qui totus in maligno positus est* Sane detrimento sum homini est, quod cum sit positus in maligno, vbi tot occasiones lapsus, vbi tot præcipitia, vbi etiam iusti septies in die cadunt, nihil in Deo patris agnoscat. Fœlices Christiani, quibus Deus innotuit pater, & is pater qui naturaliter inest Deitati, cuius patris conditio nunquam a Deo possit obliterari. Apud Lucam cap 15. ille iuuenis pene deploratus, tamen ait. *Ibo ad Patrem meum* Cui argute Chrysol. serm. 2. ait. *Qua spe? Illa qua pater est. Ego perdidi quod erat filij: ille quod patris est non amisit.* Indelebilis est in Deo proprietas patris, nunquam non pater Deus, etiam si nos è Dei filijs conuertamur in mancipia diaboli. Scãdescit Deus, irascitur, mortem crucemq; minatur, fulmina iacit, nec quod patris est amittit. Ad nata est celsimæ naturæ proprietas patris, vt in tãto orbis moderatore nunquã iudicis ira appareat sine mansuetudine patris. Mihi credant qui clauum tenent, & imbibant a Deo hoc dulcissimum nomen patris, nunquam enim magis flectent subditos quam vel mansuetudine vel facilitate ad mixta seueritati. Ille sapiens Nathan. 1. Reg. 16. iussus fuit Dauidem peccatorem castigare, at ille Dauidem adit totus festinus & lætans, proponit fabulam de Quicula. Quo delinitus Dauid cum fuerit, & quasi palpatus, statim Nathan exerit gladium aiens: *Tu es Rex qui hæc admisisti.* Chrysost. Psalm. 47. *Ostentionem non gladio sed breui coargutione doloris sensum amputantem. Cum enim oportebat fabulam agebat. Cum autem coarguẽdus ille fuit, statim ferit atque vlcus abscidit, sic tamen vt haud magnum dolorem efficeret.* Bonus vates iudicis seueritati misc uit patris humanitatem & comitatẽ simulque melleis vtitur fabulis & anci pite verbi gladio. Similiter ipse Dauid vbi Psalmum 14. replet virtutum regulis, præfixit in titulo: *Psalmus Dauid.* Cur Psalmus dicitur & cantatur, qui felleis virtutum asperitatibus scatet? Ibi Chrysost. item fatur. *Lex bonarum actionum cum numero & suauite vocis oblata. Quam obrem? Vt virtutis asperitate temperata vocis modulatione, iocundam & acceptam reddat ad monitionem. Vt Dei legum contemptores per cantus suauitatem bonos & attentos auditores efficiat; vt lingua tamquã calamo, & tanquam visco, melodia auditorem aucupetur.* Sic vniuersi rigores & admonitiones de patris pectore dulcescant, vt fructuose excipiantur. De hoc sæpius fit sermo in hoc opere.

Anselm.

Chrysol.

1. Reg. 16

Chrysost.

§. VI.

Deifica Trinitas Angelis, in prædicando tanto mysterio superiora reddidit animalia.

OBstupuit ales ille diuinus Ioannes incredibili visionum magnitudine, & cur non obstuperet? Etenim inter alia Apoc. 4. vidit sub smaragdino arcu omnigenam Dei maiestatem regia in sede fulgere. *Et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante & retro. Et animal primum simile leoni, & secundum animal simile vitulo, & tertium animal habens faciem quasi hominis, & quartum animal simile aquilæ volanti, Et requiem non habebant die ac nocte dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Quid admirabilius quam animalium ore venerabile & abstrusissimum Trinitatis mysterium decantari? Sic docent Diu. Damasc. Diu Fœlix PP. Concilij Chalcedon.

cedon. & Constantinop. relati ab Alcaçar in præsenti. En cœli decorare plentur & voce, & cantu animalium, vt dicat D. Dionys. Arcop. *Fortasse non defit, qui arbitretur cœlestia illa leonum & equorum agminibus plena, vt pro laude mugitus resonent.* Proh egregia Dei laus! Vbi ergo Angelorum cunei? Vbi diuinorum Spiritum cantus? Canunt sane Angeli; sed Angelorum cantu naturali non attingitur reconditum arcanum Trinitatis. Ita D. August. serm. 1. componens duo nota Isaiæ, & psalmi loca dum fatur. *Trinitatem Angeli in cœlo scire non possunt; quod enim dicunt Angeli in cœlo, quis est iste Rex gloriæ? Similiter in Isaia dicitur, quis est iste qui ascendit in Edon? Vide quid dicunt, pulchritudinem prædicant, de natura tacent.* Nō enim creditur naturæ in Trinitate simplicitas Angelorum ori, altius est hoc mysterium quam Ab Angelis posset celebrari; illi pulchritudinem diuinam victorias partas potentias fœlici concinunt ausu, at Trinitatis abstrusa nec cogitare norunt. Proh Deus immortalis! Quæ fugiunt Angelos Trinitatis penetralia, leonum & cęterorum animalium agminibus prædicanda dantur, & quæ subtili Spirituum voce non attinguntur, inter mugentia bruta resonant publicata. Fecit hoc verbi incarnati sapientia, quę animalium, hoc est, rusticissimorum hominum ora tanto aptauit arcano publicando. Fecit ipsa potentia Trinitatis quæ per rudes animaliū linguas voluit innotescere creatis. Huc Arcop. de mystica Theol. c. 1. aiens. *Trinitas diuinæ Christianorum sapientiæ præsul.* Sane animalia sedem calcant cœlestem, & ad numerum docta canere, quod sublimius est & præstantius diuinæ harmoniæ, nempe Trinitatem puluereis extollūt linguis, sed ipsa ducente & docente Trinitate. Memini legisse apud Aelianum lib. 1. hist. animalium stupefactam Romam ingenio & arte cuiusuis hominis. Qui ita laborauit, vt duodenos Elephantes musica imbutos ad numerum fecerit saltare; quod vbi comparatum est, ipsum canora cithara intignem sequebantur vastissimæ illæ Elephantorum moles voce & saltu adeo subtiliorem citharæ numerum obseruantes, vt Romanis existerent ad miraculum. Maiora his vidit Christiana Roma quando animalium choros: & qui ab Angelis non attingebatur Triados numerus, pro dignitate obseruari & publicari voce animalium, hoc est, hominum rusticissimorum prædicatione. Quid mirū Trinitas ipsa erat præsul, & præsule Trinitate Angeli vincuntur sapientia & dexteritate ab animalibus. *quæ habentes citharas Dei.* Apoc. 15. tanti præsulis subtiliorem ad numerum prosilientes sibi stupefactum traxerunt orbem terrarum. Vt clamet Abacuc cap. 3. apud Septuag. *Domine, audiui auditum tuum & timui, consideraui omnia opera tua & expaui: in medio duorum animalium cognosceris.* Ecce tibi totum numinis arcanum ore animalium decantatum ecce animalia sapientiora Angelis, & totius huius sapientiæ & miraculi præsul ipsa est Trinitas beata.

§. VII.

Patri Deo in abscondito orandum & pro illo in publicum depugnandum est.

MIratus Trinitatis eminentiam per ora illustrem animalium, miror magis dum singula perpendo animalia. *Primum animal Leo,* cur Leo adhibetur Trinitati euulgandæ? Duo hęc in Leonum æconomia ab Aeliano c. 7. obseruantur. Alterum est, quod Leo vbi ab spelunca prosilit, vestigia non finit integra; *sed partim obliterat, ne venatores lustrum, vbi cum suis catulis habitat, inuenire possint.* Alterum ipse etiā docet cap. 6. quod nimirum Leo senio grauis nō prædas persequitur, id sibi officium assumunt eius catuli, qui præda capta, *rugitu edito parentē suum, vt conuiuium ineat; tamquam conuictores ad prædium conuiuam inuitant.* Hæc si Theologorum penu consulas in diuinum patrem, inque prolem diuinam inuenies mirifice conuenire. Nonne omnes creaturæ vestigia sunt Patris diuini? nonne effectus sunt illius? Sed tamen

men hæc in creaturis diuini Patris veſtigia partim obliterata ſunt, ne Trinitatis arcanum manifeſtum ex creaturis fiat, deturque mundo diuinarum proliũ notitia; & ne luſtrum, vbi cũ catulis ſuis habitat reperire poſsimus, *lucem habitat inacceſsibilem*, vt ait Paul. 1. ad Timoth. 6. ex ſententia Diu. Aug. 1. de Trin. c. 6. ſic abinitio amat Pater latibulum proli ſuæ.

At poſt longa ſæcula hominum fameſcens generoſus Leo ſalutem, ipſe quietus pignora chara mittit in prædam animarum. Nonne é tribus illis, qui Gen. 18. apparuerunt Abrahæ: duo in domum Loth perrexerunt? ſic enim habes. *Venerunt duo Angeli in Sodomis veſpere*. Cur duo tantum? & qui duo? Pulchre Aug ſer. 2. de Trin. cap. 12. ait. Quas duas perſonas has hic intelligimus? an Patris, & Filij, an Patris, & Spiritus ſancti; *an Filij, & Spiritus ſancti? Hoc forte congruentius, quod vltimum dixi, miſſos enim ſe dixerunt, quod de filio & Spiritu ſancto dicimus: nam Patrem miſſum numquam ſcripturarum nobis notitia occurrit.* O quam miſsi diuini catuli, verbum, & Spiritus in prædam proſiliunt, ille curuum crucis parat arcum; hic ignea ſpicula; factaque prædã & rugitu edito in voce tubæ parẽtem ſuum, vt conuiuium ineat, inuitant. Id quod expreſsit Paul. 1. ad Cor. 15. *dicens deinde finis cum tradiderit regnum Deo, & Patri: cum euacuauerit omnem principatum & poteſtatem*. Sane debellato mundi tyranno, prædam captam, nimirum, vniuerſam electorum fidelium ſegetem Patri tradet, & regale agetur conuiuium. Notanter dixit *Deo & Patri*, qua enim pater quieſcebat, Filius, & Spiritus prędabantur, quas hominũ prædas Patri libarent.

Sed age; cur pater, qui catulis ſuis abinitio meditabatur latibulum, cum illiſque in abſcondito eſſe gaudebat, vbi ad prædam ventum eſt illos ipſe mittit, & pallam facit publicari per mundum? Sane hæc eſt cœleſtis Patris æconomia, vbi contemplationi diuiniſque meditationibus, vacandum eſt amat in abſcõdito cum chariſsimis ſibi pignoribus eſſe; cum actiuæ incumbendũ tunc omnia manifeſto fiant. Ita Math. 6. dicitur. *Cum oraueris intra cubiculũ tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui vidit in abſcondito, &c.* Hoc enim ſolennisſimum eſt cœleſti Patri velle cum pignoribus ſuis in abſcõdito miſcere colloquia, vbi inter parentem & pignora contemplationis negotium agitur, latibula obſeruari neceſſum eſt. At ijs, qui actioni inſtant ſimiliter dictum eſt Matth. 5 *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt*. Decet Chriſtiana opera lux, at contemplationem ſemper latibulum decet Id quod attigit Nazian. orat. in Max. fatus. *Ieſus ipſe vt actiones multitudini, hominumque frequentiæ, ita preces quieti, locisque ab hominum commercio ſemotis fere tribuebat*. Ita & tu in abſcondito Patrem ora: ſis in oratione Leonis catulus, qui cum patre agens minime videaris nec noſcaris, At in animarum ſalutem ea oſtenta opera, quibus Patri tuo de præderis vniuerſum orbem terrarum. Fallor niſi ideo benedixerit Iacob Iudam Gen. 49. his verbis. *Catulus Leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti*. Quæ verba de Deo Patre, & filio eius interpretatur Amb. *Leo*, inquit, *ille, hic catulus*, & vere Leonis catulus; quando ad patrem loquens ſemper latibula meditabatur; verum vbi ad prædam ventum eſt, vbi prædam facere oportebat, ad prædam fili mi aſcendiſti, in medium ex terminij terram proſiliuit durus debellator.

§. VIII.

Quo à pluribus participatur gloria cœleſtis eo in ſingulis abundantior, accidentaliter.

IAm ſecundi animalis Trinitatem decantãtis aſpectus venit notandus ait enim. *Secundum animal ſimile vitulo*. Quid tardum vobis pecus ad triadis Sacramentum? Imo quid non conferat bobi numerus diuini ternarij? Superſtitioſa illa obſeruatio à Geoponio

lib.

lib.18.tradita, quando ait, *numerus gregis ſemper ſit impar, vt qui naturalem vim habet ad gregis ipſius ſalutem & durabilitatem permanſuram.* Si naturam ſpectes nil ſuperſtitioſius; at iuxta mores humanos nihil diuinius potuit excogitari. Nonne diuiniſsimus ſapienpientiſsimus paſtor Ieſus hunc Triadis imparem numerum renaſcētium gregum multitudini mandat inuri? Et quidem ait. *Baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Quippe vnus hic ternarius, quo ſignamur & initiamur vim habet maximam ad Chriſtiani gregis ſalutem multiplicandam. Dat quidem ternarius hic ſalutē gregi Chriſtiano, dat fœlicitatem, dat permanſuram beatitudinis durabilitatem, imo beatitudinis gloriam in beatis adauget. Recolite illud à Romanis, teſte Tito Liuio, inuentum, vt cumulatiſsimæ annonæ memoriam æternarent. Bobem effingunt aureum, quem ad Trigeminam portam conſtituunt monimentum æternum incredibilis abundantiæ. Maiori ſane ſapientia bonus paſtor Ieſus totum Chriſtianū gregem ex aqua renaſcentem Trigeminę obiicit portæ, vt profluis fœlicitatis augmentis inde præbeat præſagium. Has creſcentis fœlicitatis portas ſibi aperiri clamabat, Pſalt es 118. fatus. *Aperite mihi portas iuſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor Domino: hæc porta Domini iuſti intrabunt in eam.* Expendo quod portas aperiri poſtulat, & ſubdat; hæc eſt porta Domini, quaſi per pluralitatem & vnitatem Trigeminam ineffabilis myſterij portam indigitaret. Has trini Deiportas potat aperiri, quibus intret in gaudium Domini ſui, quibꝰ beatitudinę æterna fruatur. Sed cur Trinitatis portæ aperiendæ ſint ad beatitudinem cauſandam? Nonne ſufficeret ſi vel vnius diuinæ eſſentiæ porta aperiatur, vt ſit quiſque beatus? Sufficeret forſam vnius eſſentiæ diuinæ viſio ad creaturas beandas, imo ad beandum ipſum Deum de multorum non ignobilium Theologorum calculo, quorū princeps eſt Scotus 1. diſt. 1. quęſt. 2. & diſtinct. 49 quæſt. 7. Sed nemini dubiū eſſe poteſt, quod ad gloriæ cumulum maxime conducat perſonarum plura litas. Quot perſonæ beatitudinis glorijs perfundūtur, tot aperiuntur ianuę quibus noua accreſcant gloriæ gaudia beatis. Equidem & in Thabor vt gloriam ſuam Ieſus faceret ſcintillare, ter nionem fecit cum Elia, & Moyſi, quos cum diſcedentes videret Petrus, vt retinere poſſet ait Luc. 9. *Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum.* Quaſi etiam manente Domino metueret vnū externione perdere. Sic inſinuat Diu. Anſ. aiens. *Petrus ad ea quæ cernebat reſpondit: bonum eſt nos hic eſſe, viroſq; iam diſcedentes cupiebat ibi retinere noua tabernaculorum ædificatione.* Cur ſic Petre? Si Deum glorioſum habes, cur quæris retinere creaturas? Manentis Ieſu gloria perfunderis, ſine, abeat quo velit Moyſes, diſcedat Elias, quid de concōſortio hominum ſperas? O acutum piſcatorē! Recte ipſe præſagit tot portas gaudij claudi, quod diuini ternionis perſonæ deficiunt; imo quot abſunt à gloriæ participatione creturæ. Hinc eleganter Anſ. concludit. *Si cum duobus tantum ſanctis Moyſi ſcilicet, & Elia transfiguratam in monte hominis Chriſti ſpeciem videre bonum maximum duxit, quis ſermo explicare, & quis ſenſus valet comprehendere quanta ſint gaudia iuſtorum cum acceſſerint ad Sion mōtem, & ad ciuitatem Dei viuentis Ieruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, ipſumque ciuitatis artificē Deum faciem conſpexerint?* Sane quo plures apparuerint gloriæ participes, eo plures apparebunt gaudiorum portæ patentes, gaudiorum, inquam accidentalium, eo abundātius erit gaudium ſingulorum. Fallor ſi hoc materiali exēplo explicatum non videretur ſpeculorum multitudo ardentem facem vnde quaque cingens ea ſitus poſitione, qua facis radius ſingula ſpecula attingeret, quo factum erat, vt facis pulchritudo multiplicaretur & creſceret ad ſpeculorum numerum. Sic qui ad vnius facis ardentis aſpectū lætabantur, tot ex illa percipiebant lætitias, quot addebantur ſpecula, in quibus vna & eadem fax multarum ad implebat gaudia & lætitias. Non meum commentum erit, ſi hoc ad cœlitum

Apud Pier. li. 3

gloriam

gloriam trãsferam; ſuge illud ex Naz. in carmine Virginitatis. Vbi ſic cœleſtem ciuitatem depingit.

----Ac chorus ingens.
Carpere quẽ nequeas Regem lætiſsimus ambit
Cœleſtis, ſtudioque omni Deus eſſe laborans
Chriſtifer atque crucis ſeruus, mundique ruentis
Contemptor, tota meditans cœleſtia mente.
Proſpicuum lucis ſpeculum, lux fulgida mundi,
Quique Dei, cuiuſque Deus, quem cernit apertè.

Ecce tibi cœlorum Regem innumera agmina, vt cingunt ſanctorum, ita vt ſpecula lucem Deum induunt, vt ex ſingulis gaudia, quæ à Deo ſunt multiplicentur, & in infinitum creſcant.

§. IX.

In Trinitate beatifica corona eſt, & complementum fœlicitatis.

TEne mundialia omnia, tene cœleſtia, tene deitatem ipſam, tamẽ dum Trinitatem non apprehenderis, coronam perfectam minimè tenes, ad huc tibi eminentiſsimum fœlicitatis faſtigium ſubeundum reſtat. Dionyſ. Areop. de myſt. Theol c. 1. ait. *Trinitas ſuper ſubſtantialis deitate, ac bonitate ſuperior, ac præſtantior.* Hæc eſt fœlicitatis corona, & complementum, cuius cauſa diuino illi triſagio addebatur homo, dum dicitur *tertium animal ſimile homini*, in quo Regiæ Trinitatis magnitudo exprimebatur. Nonne hæc erat vox Trinitatis diuinæ Gen. 1. *faciamus hominem ad imaginem ſimilitudinem noſtram*? Ita docent D. Greg PP. D. Baſ. Amb. Aug Euſeb. Cæſar. & alij. Quid ergo eſt in homine, quo beatificæ aſsimiletur Trinitati? Sanè ait Niſſ. lib. de Opific. hominis c. 4. *Nihil eſſe putandum aliud, quã regium ei decus in ipſa creatione tributum*, Homo quidem creatur, vt Triados ſupra omnia creata, & increata Regiam teſtetur altitudinem, qua ipſa ſola cumulat, perficit & coronat cuiuſcumque fœlicitatem & beatitudinem. Quoties audis à viris iuſtis Regnum Cœlorum ſpectari, quoties â Domino idem cœlorum Regnum ſanctis promittitur, id intellige perfectè conſtitutum in vna fruitione Trinitatis. Sic Theologorũ Pater Naz. orat. in plagam grandinis exprimens integerrimi iudicis ſententiam quia dicet, *percipite Regnum, quod vobis paratum eſt, &c.* ita fatur; illos lux omni oratione maior exceptura eſt, & ſanctæ *Regiæque Trinitatis* purius iam clariuſq; colluſtrantis, totamque ſecum tota mente miſcentis contemplatio, *quam quidem ego vel ſolam Regnum cœlorum potiſsimum eſſe arbitror.* Dum ad Trinitatem non accedis, & ſi deitatem videas, adhuc curris nondum Regnũ nondum coronam plene prehendis. Illa eſtquæ regios auſus homini inſitos explere poteſt: illa quæ à lucta iubet quieſcere, & coronam porrigit pugnatoribus. Ideo Philippus vnus ex iis, quibus Regnum cœlorum promiſſum erat ſuper omnia ſe tollens inquit Ioann. 14. *Domine, oſtende nobis Patrẽ, & ſufficit nobis.* Quippe regnaturis & ſi oſtendantur vniuerſi cœli terræque theſauri, & ſi oſtendatur ipſa deitas, nõ ſufficit eis, adhuc inhiant, adhuc ad coronam anhellant; ſed oſtẽſo Patre, oſtenſo nimirum, Trinitatis myſterio, nil vltra ſpectant. Ad hæc D. Cyrill. Alex. lib. 1. Theſaur. c. 6 dicit. *Si Patris nomen non eſſet dignius in Deo, quã ipſum nomen Deus, cur cum Diſcipulos Saluator ad prædicandũ mittit, non iuſſit, vt in nomine Dei baptizarentur? Sed quaſi maiorem diuinæ naturæ oſtendens dignitatem, in nomine patris, inquit, & Filij, & Spiritus ſanctì: Philippus verò cum diuinam curioſe ſcrutari naturam vellet, oſtende nobis Patrem dicebat, non oſtende nobis Deum.* Adeò à mente fideli Triados requirebatur aſpectus, quaſi vel ad Patris præſentiam ſolius ſummã poſſet fœlicitatis acquirere altitudinem. Iam memini prodigi illius filij gratiam à Trinitate perceptam: de

quo

quo Luc. 15. dicitur. *Surgens venit ad Patrem suum.* Vbi Chrysol. serm. 3. expendit illud surgens, & ad Patrem, inquiens. *Surrexit iste mentis & corporis de ruina, surrexit de profundo Inferni Cœli alta contingens: apud cœlestem Patrem filius surgit plus de venia quã corruit de reatu.* Quam Filius, viso Patre, non pertingeret altitudinem & Regni sublimitatem? Vt hinc pateat quanta sapientia Dominus educturus filios per aquam à peccati ruina in Regni hæreditatem, illos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti baptizari iubet, vt apud Patrem surgentes plus de venia, quam ceciderant de ruina cœli alta pertingant, regioque throno insideant.

§. X.

In mortis duello triumphabimus Trinitate armati.

QVàm victrix ad superos euolabit illius anima qui Trinitatis diuinæ ardenter amatæ caractere munitus mortis adierit pericula! Nonne hoc Tritagium sibilãs victrix ales annuntiat? Etenim inquit, *& quartũ animal simile Aquilæ volanti.* Non sic Romanę Aquilæ victricis gẽtis. Labarum decorabant; nõ sic Imperatoria stemmata hostes deterrebant medias inter inimicas phalanges ad victorias volantia, vt Trinitatis diuinæ cultor & adorator, & amator euolat ad triumphos immortales. Christianæ sapientiæ, vt periculum faceret tentator præcipitiũ suggerens aiebat Matth. 4. *Angelis suis mãdauit de te, vt custodiant te:* hic sistit, quod reliquum erat psalmi conticuit, minime illud addidit, nimirum, *super aspidem, & Basiliscũ ambulabis: conculcabis Leonem, & Draconem.* Cur primũ obijciens de Angelis hoc postremum tacuit? Sanè hic victricis expauit trophæa Trinitatis. Pulchrè D. Naz. orat. in sanct. Bapt. ait. *Id suppressisti, nimirum, quod super aspidem & Basiliscum ascendã, & conculcabo serpentes, & scorpiones, Trinitate videlicet septus & communitus.* Quam alte volat victrix ales Trinitate suffulta! Non sic victrices buccinæ, & tympana exarmãt hostes, vt anima diuino trisagio repetito mortales deuincit terrores, & in astra volat. Sic olim Imperatoria iusta perficiebantur, tres pyram constituebant gradus, è quorũ summo Aquila emittitur, quæ in cœlum euolans volantem Imperatoris animam notaret. Author est Pier. lib. 19. sed beatiori præsagio ad trinum deitatis aspectum effertur quartum animal simile Aquilæ volanti, vt notet quantũ conferat è vita migrantibus deuotus cultus Trinitatis. Sanè in Phœnice alite id etiam accedit notandum, quod viuidũ & victoriale Sepulchrum non sibi paret; nisi ex veneratione Trinitatis sanctæ. Accipite Lactantij carmina, quibus ad Oriẽtem conuersam Phœnicem sic depingit.

Illa ter alarũ repetito verbere plaudit,
Igniferumq; caput ter venerata silet.
Tunc legit aereo sublimem vertice palmam,
Vitaliq; throno membra quieta locat.
Constituit illa sibi seu nidum siue sepulchrum
Depositi tanti, nec timet illa fidem.

Ecce ex alarum trisagio, ex trina veneratione ad Sepulchrum volat, ex quo mortis victrix exurgat. Equidem diuinæ compellatio Trinitatis potens est Sepulchrum ipsum virali rore perfundere, & inter mortis angustias interfectis peccatis hominem in vitam nunquam defecturam transplantare. Nouit hoc qui dum figurã mortis in Baptismo componit, ad viuidam regenerationem addit compellationem Trinitatis aiens *baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Expende illud *baptizantes*, hoc est sepelientes, dicit enim Paul. ad Rom. 6. *Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortẽ: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Itaque Baptismus quædam est mortis imitatio, cuius è faucibus in vitã euolamus, & summersis hostibus viui nos cœlestia littora acquirimus. Id quod innuit D. Zeno serm. 4. ad Neoph. fatus. *Sacri gurgitis vnda sepelimur, vt sepulchri nido viuificati resurrectionis iura gustaremus.* Sed quo id auxilio peragimus? *Per gloriã*, inquit, *Patris*, hoc

eſt, Trinitate auſpice. Vnus id expendat D. Cęſar. Arelat. hom. 5. in Paſ. qui ſic Baptiſmi prædicat miracula. Mira Domini clementia, quæ irreuocabile ſcelus, & infectas criminum maculas ad infectum reuocat & peccatorem, peccato moriẽte viuificat. Homo fonte demergitur, & ſola ſecreto munere culpa hominis damnatur, criminoſus tingitur, & ſolum crimen extinguitur. *Oſtendit hoc in loco magnificentia tanti muneris beatam præſentiam Trinitatis.* Quippe vbi inter mortis ſimulacrum extinctis criminibus, homo in vitam anhellat, manifeſtè oſtenditur beata præſentia Trinitatis. Quiſquis vel vmbrā mortis attingis hoc Beatificæ Trinitatis caractere armator, quo hoſtes contemnes, vulnera curabis, & æternum viuentem te æthera beabunt. Vt victricem Eccleſiam de omni malo incurſu oſtendat D. Irinæus lib 4. aduerſ. hær. cap. 37. expendit liberationem Raab, quæ exploratores acceperat ſuo hoſpitio, & ſtatim ſubdit. *Sic autẽ & Raab fornicaria ſemetipſam condemnans, quoniam eſſet Gentilis omnium peccatorum rea, ſuſcepit autẽ ſpeculatores, qui ſpeculabantur vniuerſam terram, & apud ſe abſcondit, Patrem ſcilicet & Filium, & Spiritum ſanctum. Et cum vniuerſa ciuitas, in qua habitabat, concidiſſet in ruinam Raab fornicaria conſeruata eſt.* Ecce tibi vnde mulier peccatrix ſeruata eſt nimirũ, quod intra ſe ſuſcepit ſpeculatores Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum.

Totam huius tractatus hiſtoriam finiat non Iuppiter ab igneo globo clamans, vt moris erat apud priſcos prophanos; ſed tribus è lucidiſsimis globulis beata Trinitas Francorum ciuitatem Nanſacenſem defendens à tyrannis. Iam ea ciuitas, teſte Sigiberto, & Vincentio lib. 21. c. 39. & Paulino ſerm. 1. de Trin. Arrianam peſtem depulerat, Hunnorum exercitu à ſe propulſato; & cum ſeſe in Templum reciperet, vt Deo immortales gratias ageret: ecce tibi â Templi tecto tres ſplendentes globuli viſi ſunt deſcendere, mira adſtantium admiratione & alacritate. Tres, inquam, globuli figura, claritate, ſplendore, & pulchritudine, & pondere omnino pariles: quidum ad Prælati oculos accedunt, ſic ſeſe intimè penetrant & vniunt, vt vna ex illis ſimplex margarita videretur conflata. Hanc ſumit Prælatus, & dum mediã in crucis aureæ lapidibus pretioſis inſignis meditullio collocat, ipſa cruci hæret; ſed cæteri omnes pretioſi lapides relictis ſedibus cadunt. Quid plura? Morbi, vulnera, fames, mors ipſa, & ſcelera ex tunc ad præſentiam illius crucis expauent & fugantur. Et quidem vbi paſſionis Dominicæ ſigno beatæ accedit memoria Trinitatis, cuncta mala diffugiunt, vnaque nobis plaudit vita immortalis.

Huc me deduxit, qui me duxit in vehemẽter amatam Ieſu Societatem: quo beneficio conſtrictus dum Societatis emolumenta non oſtendunt mei mores, vtinã vel prædicem calamo. Habet quique ſuæ emolumenta Societatis: ego Ieſu ſocius maximum emolumentum duxi, ſi tanti ſocij virtutes & mores exararem, vt fœliciores alij fructibus poſsint ſaginari. Liliatam Chriſti vitam habetis, qua ipſe & omnes, & me paſcat, dum eius facinora, ſermones, & parabolas alijs expendo commentarijs.

Laus Deo, Virginique Matri.

INDEX

INDEX LOCORVM

E SACRA SCRIPTVRA.

Vbi multa loca ponuntur iuxta lectionem inuentam apud Patres.

Geneſis.

Cap. 1. AD auram poſt meridiem, fol. 4. col. 3.
Spiraculum vitæ, fol. 13. col. 4.
Congregetur aquæ in locum vnum fol. 361. col. 1.

Cap. 2. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, fol. 8. col. 4.
Hoc nunc os ex oſſibus meis, fol. 15. col. 1.
Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, fol. 21. col. 4. & fol. 137 col. 4.
Aedificauit Dominus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem. fol. 25. col. 3.
Non manducabitis ex eo, neque tangetis ex eo, fol. 44. col. 2.
Qui inde diuiditur in quatuor capita, fol. 53. col. 1 & fol. 71. col. 1.
Et præſit piſcibus maris, fol. 342. c. 2.

Cap. 3. Fecit ei Dominus tunicas pelliceas, fol. 138. col. 1. fol. 140. col. 2. fol. 62. col. 3.
Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & viuat in æternum, fol. 251. col 2.
Timui, & abſcondi me, fol. 284. col. 1

Cap. 4. Peccaſti? quieſce, fol. 148. col. 1.
Egreſſus eſt Cain à facie Domini, & habitauit in terra Naid. f. 264. c. 3
Septuplum vltio dabitur de Cain, fol. 287. col. 4.
Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra, fol. 271. col. 3.
Eamus in campum, fol. 341. col. 2.
Vt offerret Cain de fructibus terræ. Abel quoque obtulit de primitiuis gregis, fol. 3121 col 1.

Cap. 6. Videntes filij Dei filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi vxores, fol. 41. col. 1.
Noe homo iuſtus in generatione ſua, fol. 78. col. 2 fol. 316. col. 4.

Cap. 7. Vehementer inundauerunt, & leuauerunt arcam in ſublime à terra, fol. 294. col. 1.

Cap. 8. At illa venit ad eum, ad veſperam portans ramum olivæ, fol. 15. col. 2.
Nequaquam vltra maledicam terram propter homines, fol. 186. col. 2.

Cap. 9. Terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animalia, fol. 342. col. 3.
Et nudatus in tabernaculo ſuo, fol. 357. col. 3.

Cap. 11. Celebremus nomen noſtrum antequam diuidamur, fol. 213 col. 1.

Cap. 12. Noui quòd pulchra ſis mulier, & quòd cùm viderint te Aegyptij, dicturi ſunt: vxor illius eſt, & interficient me: & te reſeruabunt. Dic ergo obſecro, quòd ſoror mea ſis, fol. 166. col. 4. & fol. 137 col. 1.
De deſcenſu Abrahami in Ægyptũ cum vxore. fol. 6. col. 3.

Cap. 13. Lot, qui erat cum Abraham, fuerunt greges, fol 207. col. 3.

Cap. 14. Da mihi animas, cætera tolle tibi, fol. 245. col. 4.

Cap 15. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, fol. 16 col. 1. fol. 352. col. 1.
Sepultus in ſenectute bona, f 37. c. 3.

Cap. 17. Erit omnis anima, quæ non circunciſa

cunciſa fuerit, exterminabitur à populo ſuo, fol. 80. col. 1.

Cecidit in faciem ſuam, & riſit, fol. 131. col. 3.

Cap. 8. *Cùmque aperuiſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum fol. 98. col. 1.*

Loquar ad Dominum, cùm ſim puluis, & cinis, fol. 362. col. 2.

Cap. 19. *Cur damnatur vxor Loti? fol. 9 col. 3*

Erant ambo ſenes, prouectæque ætatis, fol. 139. col. 3.

Nunquid non modica eſt ciuitas, & ſaluabor in ea? fol. 162. col. 1.

Cap. 21. *Puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro, deſcenderat ad fontem, & impleuerat hydriam, & reuertebatur, fol. 26. col. 3.*

Cap. 22. De Abraham o, vt ſtringit gladium in filium, *fol. 5. col. 3.* vt ligat filium, *fol. 4. col. 2.*

Abraham, Abraham, fol. 39. col. 1.

Dominus prouidebit ſibi victimam holocauſti, fili mi, fol. 151. c. 2. f. 76. c. 4

Sedete vos hic, ego verò, & puer trãſibimus vſque illuc, & cùm adorauerimus, reuertemur ad vos, fol. 182. c. 3

Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, fol. 332. col. 2.

Cap. 24. De Rebecca, vt ſe pallio tegit *fol. 2. col. 1. fol. 83. col. 1.*

Nec dum intra ſe verba compleuerat, & ecce Rebecca, fol. 256. col. 4.

De quærenda ſponſa Iſaaco apud fontem, cur? *fol. 317. col. 4.*

Cap. 25. *Collidebantur in vtero, fol. 63. col. 3.*

Iſaac amabat Eſau, eo quòd de venationibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat Iacob, fol. 249. col. 1.

Cap. 26. *Deſpexit dominam ſuam, fol. 75. col. 1.*

Cap. 27 *In me ſit iſta maledictio, fili mi, fol. 69. col. 2.*

Fac mihi inde pulmentum, ſicut velle me noſti, & benedicat tibi anima mea, fol. 75. col. 4.

In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua, fratri tuo ſeruies, fol. 150. col. 4.

Frumento, & vino ſtabiliui eum; tibi vltra quid faciam? lib. 3. cap. 8. §. 15.

Ecce odor filij mei ſicut odor agri, fol. 245. col. 4.

Cap. 28. *Verè Dominus eſt in loco iſto, fol. 31. col. 3. f. 96. c. 2.*

Ibi poſuit lapidem ad caput, f. 69. c. 2

De ſcala Iacob, *f. 180. c. 2. f. 220. c. 4.*

Cap. 29. *Quam cùm vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, ouesq; Laban, auunculi ſui amouit lapidem, f. 60. c. 2*

Cap. 31. *Si ſcirem, proſequerer te cum gaudio, & tympanis, fol. 37. col. 1.*

Cap. 32. *Sine me, iam enim aſcendit aurora, fol. 59. col. 3. f. 138. c. 2.*

Manſit ſolus, & ecce vir luctabatur cum eo, fol. 158. col. 3.

Abijt itinere quo cœperat, fueruntq; ei obuiam Angeli Dei, fol. 204. col. 1.

Multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas, fol. 10. col. 2.

Cap. 35. *Mortua eſt Rachel, & ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephram, hæc eſt Bethlehem, fol. 195. col. 2.*

Cap. 37. *Vidi per ſomnium quaſi Solem, & Lunam, fol. 1. col. 1.*

Veſtros autem manipulos circunſtantes adorare manipulũ meum, f. 169. c. 3

Fratres meos quæro, fol. 314. col. 3.

Qui cùm vidiſſent eum procul antequam accederet ad eos, cogitauerunt eum occidere, fol. 306. col. 1.

Cap. 38. *Nunciauerunt Iudæ dicentes, fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur vter illi intumeſcere, f. 62. c. 3*

Inſtante partu apparuerunt gemini in vtero, atque in ipſa effuſione infantium vnus protulit manum, f. 64. c. 3.

Cap. 39. *Dormi mecum.*

Præter te, quæ vxor eius es, f. 36. c. 2.

Cap. 40. *Suggeras Pharaoni, vt educat me de iſto carcere, quia furtim ſublatus ſum, fol. 36. col. 2.*

Cap. 42. *Quare pigri eſtis? Ecce audiui quia frumentũ eſt in Aegypto, f. 139. c. 3*

Cap. 44. *Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pones in ore ſacci iunioris, fol. 295. col. 3.*

Cap. 46. *Feſtinate, & adducite patrem meum, fol. 349. col. 3.*

Cap. 47. *Facies mihi miſericordiam, vt non ſepelias me in Aegypto, ſed dormiã cũ patrib⁹ meis, f. 145. c. 4 f. 240. c. 1*

Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, fol. 236. col. 4.

Cap. 49. *Ad prædam fili mi aſcendiſti, fol. 20. col. 4.*

Quaſi

Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius,fol.68.col.4.

Accubans inter terminos,f.287.c.2.

Exodi.

Cap.1.*Expugnatiſque nobis eggrediatur è terra,fol.368.col.3.*

Cap.2.*Solue calceamẽta de pedibus tuis, fol.367.col.1.*

Dixitque ei qui faciebat iniuriam, quare percutis proximum tuum? fol. 208.col.2.

Cernenſque in ea paruulum vagientem,miſerta eius, &c.fol.254.col.1.

Cap.3. *Et nunc veni,mittam te ad Pharaonem,fol.56.col.1.*

Mitte quem miſſurus es,fol.56.c.2

Apparuitque ei Dominus in flamma ignis:::vadam,& videbo viſionem hanc,fol.59.col.3.

Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiem eorum, qui præſunt operibus,& ſciens dolorem eius deſcendi vt liberarem eum,fol.219.col.3.

Ducam vos in terram lacte,& melle manantem,lib.3.cap.8.parag.15.

Ne appropies huc,ſolue calceamenta de pedibus tuis,locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt,fol.256.col.1.

Cap.4.*Non ſum eloquens neque ex quo cœpiſti loqui famulo tuo,fol 368.col.1*

Cap.5. *Et nomen meum Adonai non indicaui eis,fol.67.col.1.*

Cap.7. *Ecce conſtitui te in Deum Pharaonis,fol.251.col.4.f.36.c.4.*

Cap.12. *Et videbo ſanguinem, & protegam vos,fol.260.col.4.*

Caput cum pedibus eius,& inteſtinis vorabitis,fol.229.col.2.

Omnis qui manducauerit fermẽtum à primo die vſque in ſeptimum, diſperiet anima eius ex Iſrael,f.190 c.3.

Cap.13. *In columna nubis per diem, in columna ignis per noctem,fol.349.c.4*

Erit tibi ſignum ſuper manum tuam fol.359.col.1.

Cap.15.*Submerſi ſunt quaſi plumbum in aquis fol 58.col.2.*

Introduces eos,& plantabis in monte hæreditatis tuæ,firmiſſimo habitaculo tuo,quod operat⁹es Dñe.f.191.c.2

Sanctuarium tuum Domine, quod firmauerunt manus tuæ,fol.181.col.2

Cap.17. *Elige tibi viros, & pugna contra Amalech,fol.110.col.3.*

Si autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech,manus autem Moyſis erant graues,fol.252.col.2.fol.254. col.4.f.305.c.1.

Cap.18. *Factum eſt ergo veſpere, & aſcendit coturnix, & operuit caſtra, mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum,fol.245.col.2*

Cap.19. *Eſtote parati tribus diebus, & ne acceſſeritis ad mulieres,fol.37.c.4.*

Cap.20. *Septima die non facies opus, quòd in ſeptima die requieuit Dominus ab omni opere,fol.55.col.3.*

Cap.23.*Eſt nomen meũ in illo,f.117.c.1*

Cap.24.*Omnia quæcumq; dixerit Deus, faciemus, & audiemus, fol.55.col.3. fol.76.col.4.*

Cap.25. *Præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium,fol.354.col.2.*

Cap.32. *Dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro vitæ,fol.35.col.3.*

Quas cùm ille accepiſſet, formauit opere fuſorio,& fecit ex eis vitulum, fol.53.col.3.

Fac nobis Deos, qui nos præcedant, fol.166.col.2.

De vitulo aureo cur? *fol.169.col.3.*

Ite,& redite de porta ad portam per medium caſtrorum, & occidat vnuſquiſq; fratrem,& amicum,f.193.c.2.

Cap.33. *Ponam te in foramine petræ,& videbis poſteriora mea,fol.152.col.4.*

Oſtende mihi faciem tuam, vt ſciam te, reſpice populum tuum gẽtem hanc, fol.96.col.3.

Tranſi hinc tu,& populus tu⁹,quem eduxiſti ex terra Aegypti, & ſimul mittam ante faciem tuam Angelum meũ,non ſimul aſcendã tecum,f.39.c.4

Cap.38. *Quæ excubabant ad oſtium tabernaculi,fol.30.col.4.*

Cap.40.*Pones altare aureũ,in quo adoleatur incenſum coram arcam teſtimonij: tentorium introitus tabernaculi pones, & ante illud altare holocauſti,fol.51.col.2.*

Leuitici.

Cap.4. *Inferet Sacerdos, qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculum teſtimonij, tincto digito, aſpergens ſepties contra velum,fol.348.col.2.*

Cap. 6. *Offeret eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino Sacerdos, qui patri iure ſucceſſerit, fol. 10. col. 1.*

Ignis in altari ardebit ſemper, quem nutrit Sacerdos, ſubijciens mane ligna per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adoleuit adipes pacificorum, fol 60. col. 3.

Cap. 21. *Ad omnem mortuum non ingrediet.r omnino, fol. 54. col. 1.*

Cap. 23. *Feretis manipulos ſpicarũ primitias meßis veſtræ ad Sacerdotem, fol. 192. col. 2.*

Cap. 24 *Si homo maledixerit Deum, peccatum accipiet, qui autem nominat nomen Domini, morte moriatur, fol. 215. col. 4.*

Cap. 26. *Ponam tabernaculum meum in vobis; & non vos abominabitur anima mea, fol. 113 col 3.*

Numerorum.

Cap. 6. *Inuocabit is nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eos, fol. 233. col. 4.*

Cap 10. *Si ſemel clanguerit, venient ad te principes, & capita multitudinis, fol. 87. col. 2.*

Cap. 11. *Coloris bdelij, fol. 236. col. 1.*

Cap. 13. *Abſcinderunt palmitem cum vua ſua, quem portauerunt in vecte duo viri, fol. 215. col. 2.*

Cap 16 *Fortiſſime Deus num vno peccante, contra omnes ira tua deſæuiet, fol 67. col. 2.*

Cap. 19. *Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo; cumque lauerit, qui vaccæ portauerit cineres, immundus erit vſque ad veſperam, f. 237. c. 3*

Cap. 21. *Nauſeat anima noſtra ſupra cibo iſto leuiſſimo, fol. 168. col. 4 f. 244. c. 1*

Cap. 22. *Obſecro vos vt hic maneatis etiam hac nocte, vt ſcire queam quid mihi rurſus reſpondeat Dominus, fol. 210. col. 4.*

Non proficiſceris, nec execraberis, fol 310 col. 4.

Cap. 24. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſiones omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius, fol. 131. col. 4.*

Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, fol 367. col. 4.

Cap. 25. *Suſpende eos contra Solem in patibulis, fol. 154. col 3.*

Cap 34. *Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam, mortuuſque Moyſes, &c. fol. 368. col. 4.*

Deuteronomij.

Cap. 15. *Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, & ſex annis ſeruierit tibi, in ſeptimo anno dimittas eum liberum; & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris: ſed dabis viaticum de area, & de torculari tuo, fol 244. col. 2.*

Cap. 21. *Quando peccauerit homo, quod morte plectendum eſt: & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno; ſed eadem die ſepelietur, fol. 324. col. 4.*

Cap. 25. *Eris perditus in prouerbium, fol. 252. col. 1.*

Cap. 26. *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus poſtulat à te, niſi timere Dominum Deum tuum, & ambulare in omnib? vijs eius, fol. 151. col. 2. f. 46. c. 1*

Cap. 32. *Sicut aquila prouocãs ad volandum pullos ſuos, fol. 129. col. 4.*

Exultate gentes cum populo eius, & adorent eum omnes filij Dei, quoniam ſanguinem filiorum ſuorum vlciſcetur, fol. 143. col. 1.

Cap. 33. *Benedictio illius qui apparuit in Rubo, &c. fol. 2. col. 2 f. 5. c. 1.*

Cornua Rhinocerontis, fol. 9. col. 1.

Quaſi primogeniti tauri pulchritudo eius, fol. 60. col. 1.

Aſcẽſor cæli auxiliator tu?, f. 371. c. 2

Cap. 34. *Sepeliuit eum in valle Moab contra Phogor, fol. 187. col 4.*

Aſcendit ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper montẽ Nebo, f. 206. c. 1

Mortuus eſt Moyſes ſeruus Domini, fol. 202. col. 2.

Ioſue.

Cap. 5 *Fac tibi cultellos petrinos nimis acutos, fol. 262. col. 1.*

Solue calceamenta de pedibus tuis, locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt, fol. 178. col. 2.

Cap. 6. *Clangentibus tubis poſtquam in aures multitudinis vox ſonitus increpuit, muri illico corruerunt f. 284. c. 3*

Cap. 7. *Poſtquam filij Iſrael inualuerunt, & fecerunt Chananæos obedientes: exterminio autem eos non exterminauerunt, fol. 359. col. 3.*

Cap. 10. *Non fuit antea, & poſtea tam longa dies, obediente Deo voce hominis, fol. 151. col. 2.*

Tunc locutus eſt Ioſue ad Dominum in conſpectu filiorum Iſrael: dixitque coram eis: Sol, ne mouearis, fol. 198. col. 2.

Habitatores Gabaon vrbis obſeſſæ miſerunt ad Ioſue: & dixerunt ei, ne retrahas manus tuas ab auxilio ſeruorum tuorum, accede cito, fol. 198. col. 2.

Cap. 18. De tranſlatione tabernaculi ad Silo, *fol. 57. col. 4.*

Iudicum.

Cap. 1. *Fuit Dominus cum Iuda, & montana poſſedit, nec potuit delere habitatores vallis, fol. 145. col. 3.*

Cap. 3. *Ipſe quoque defendit Iſrael, fol. 20. col. 3.*

Cap. 4. *Iael aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere, & opperuit illum: tulit Iael clauum tabernaculi, aſſumens pariter & malleum, & ingreſſa abſcondite, & cum ſilentio poſuit ſupra tempus capitis clauum, percuſſumque malleo defixit, fol. 80. col. 2.*

Cap. 5. *Forſitam nunc diuidit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei, fol. 17. col. 3. fol. 323. col. 4.*

De cœlo dimicatum eſt ſtellæ manentes in ordine ſuo contra Siſaram pugnauerunt, fol. 78. col. 2.

Cap. 6. *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael, fol. 64 col. 3.*

Cap. 8. *Conteram carnes veſtras cum ſpinis, tribuliſque deſerti, fol 288. col. 3*

Cap. 10. *Mulier recedentibus tenebris venit ad oſtiũ domus, vbi manebat Dominus ſuus, & ibi corruit, fol. 9. col. 3.*

Cap. 14. *A forti egreſſa eſt dulcedo, fol. 19. col. 4.*

De comedente exiuit mel, f. 161. c. 3.

Cap. 16. *Et ipſe neſciuit, quia Dominus ab eo receſſerat, fol. 197. col. 1. f. 339. col. 3.*

Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, fol. 222. col. 1.

Conſurgens à ſomno extraxit clauum cum crinibus, & licio, f. 341. c. 4.

Cap. 20. *Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium, vt abſtraherent eos de ciuitate, fol. 41. col 3.*

Cap. 21. *Præceperuntq; filijs Beniamin, atque dixerunt: ite, & latitate in vineis. Cúmque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè ex vineis, & rapite, fol. 33. col. 1.*

Ruth.

Cap. 3. *Surrexit antequam homines ſe cognoſcere poſſent, & dixit Booz, caue ne quis nouerit, quòd huc veneris, fol. 34. col. 2.*

Cap. 4. *Cedo iuri propinquitatis, neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo, fol. 121. col. 3.*

Regum. 1.

Cap. 1. De Anna offerente Samuelem templo, *fol. 31. col. 2.*

Domine Exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino, fol. 75 col. 2. f 97. c. 4.

Surrexit Anna poſtquam illi comederant, & biberant in Silo, conſtitit in conſpectu Domini, fol. 98. col. 1. fol. 366. col. 3.

Poſuit ſuper eos orbem, fol. 362. col. 1

Cap. 2. *Nolite filij mei; non eſt enim bona fama, fol. 316. col. 4.*

Cap 4. *Egreſſus eſt Iſrael obuiam Philiſtijn in prælium, & caſtrametatus eſt, iuxta lapidem adiutorij, f. 157 c. 4*

Quare percuſſit nos Deus coram Philiſtijn? fol. 162. col. 1.

Cap. 8. *Acceperunt munera, peruerterunt iudicium, fol. 193. col. 3.*

Cap. 13. *Filius vnius anni erat Saul cùm regnare cœpiſſet, fol. 185. col. 4.*

Cap. 14. *Applica arcam Dei, erat enim arca Dei in die illa cum filijs Iſrael, fol. 276. col. 1.*

De Ionatha, cur inſcienter periculum mortis incurrit, *fol. 80. col. 1.*

Cap. 15. *Præcepit populo, & recenſuit eos quaſi agnos, fol. 36. col. 3.*

Peccaui, quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua; ſed nunc

porta, quæso, peccatum meum, vt adorem Dominum, fol. 195. col. 4. fol. 133 col. 3. fol. 62. col. 3.

Cap. 16. *Surge, & vnge eum, ipse est enim, fol. 221. col. 2.*

Vnxit eum in medio fratrum suorum, fol. 201. col. 2.

Cap. 17. *De qua stirpe descendit hic adolescens? fol. 8. col. 3.*

Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, & vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, fol. 158 col. 3.

Cap. 19. *Pepercit Saul, & populus Agag. fol. 5. col. 4.*

Cap. 21. De Panibus propositionis à Dauid manducatis, *fol. 7. col. 4.*

Cap. 25. *Erit anima tua custodita quasi in fasciculo viuentium, fol. 254. col. 2.*

Nunquid vox tua, fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem suam, & fleuit, fol. 307. col. 3.

Cap. 28. *Num igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te buccellam panis, vt comedens conualescas, fol. 317. col. 1.*

Cap. 30. *Iura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, ne auferas nomen meum, fol. 45. col. 4.*

Regum. 2.

Cap. 2. *Saul, & Ionathas amabiles, & speciosi, qui in vita sua non fuerunt diuisi; ita neque in morte sua separati sunt, fol. 84. col. 1. fol. 367. col. 2.*

Cap. 3. *Manus tuæ non fuerunt ligatæ, nec pedes tui in compedibus, coram viro iniquitatis cecidisti, fol. 264. col. 4.*

Cap. 7. *Vade, & loquere ad seruũ meum Dauid, fol. 202. col. 1.*

Ego minimus fui in tribu mea, fol. 221. col. 3.

Quis sum ego, quòd talem gratiam inuenero in oculis tuis, fol. 362. col. 3.

Cap. 8. *Parce filio meo Absalon, fol. 214. col. 2.*

Cap. 12. *Dimicaui aduersus Rabbath, & capienda est vrbs aquarum. Nunc ergo congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, &c. fol. 119. col. 4*

Cap. 14. *Cùm autem detonsus esset, ponderabat capillos, fol. 132. c. 4. f. 178. c. 4.*

Semel autem tondebatur, quia grauabat eum cesaries, lib. 3. cap. 8. paragraph. 11.

Cap. 15. *Reduc arcam Dei in ciuitate, & sedeat in loco suo, fol. 247. col. 2.*

Reuertere, & habita cum Rege, fol. 307. col. 3.

Cap. 18. *Absalonis manus, fol. 259. col. 1.*

Cap. 19. *Operuit vultum suum pallio, fol. 153. col. 1.*

Cap. 23. *Sedens in cathedra sapientissimus inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit vno impetu, fol. 177. col. 4. fol. 367. col. 1.*

Quis mihi potum aquæ daret de cisterna, quæ est in Bethleë, fol. 200. col. 3

Libauit eam Domino, fol. 145. col. 1.

Cap. 24. *Perambula omnes tribus Israel, à Dan vsque ad Bersabe, & numera populum, vt sciam numerum eius, fol. 119. col. 4.*

Regum. 3.

Cap. 6. *Lapidibus perfectis ædificata est, fol. 109. col. 2.*

Cap. 13. *Exaruit manus eius, fol. 259. col. 3. fol. 297. col. 3.*

Cap. 17. *En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciã illud mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur, fol. 238. col. 2.*

Viuit Dominus, in cuius conspectu sto, fol. 66. col. 1.

Hydria farinæ non deficiet vsque ad diem, in quo Deus daturus est pluuiam, fol. 292. col. 1.

Cap. 18. *Non est quicquam, fol. 21. col. 4.*

Ecce nubecula parua quasi vestigiũ hominis, fol. 22. col. 2. fol. 26. col. 4. fol. 61. col. 3.

Cap. 19. *Sibilus aura tenuis. fol. 4. col. 4.*

Non in igne Dominus, fol. 63. col. 2.

Timuit, & surgens abijt quocumque eum ferebat voluntas, fol. 64. col. 1.

Cap. 21. *Num inuenisti me, inimice mi? fol. 211. col. 1. fol. 272. col. 2.*

Benedixit Deum, & Regem, fol. 250 col. 4.

Cap. 22. *Rex autem Israel, & Iosaphat Rex Iuda sedebat vnusquisque in solio suo, vestiti cultu regio in arce iuxta ostium portæ Samariæ, & vniuersi Prophetæ prophetabãt, fol. 283. col 2.*

Regum. 4.

Cap.2. *Si videris me quando tollar à te, erit quod petijſti, ſi autem non videris, non erit, fol.122. col.3. fol.31. col.4. fol.369. col.4.*

De Helia pallium dimittente, *fol. 133 col.1.*

Cap.3. *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio magna in Iſrael ſtatimque receſſerunt ab eo, fol 164, col.4. fol.164. col.4.*

Cap. 4. *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum ſuper faciem pueri, fol.218. col.2.*

Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum, & ſi ſalutauerit te quiſquam, non reſpondeas illi, fol.39. col.1.

Poſuitque os ſuum ſuper os eius, fol. 142. col.1.

Cap.6. *Vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Eliſæi, fol.373. col.1.*

Cap.19. *Cùm adoraret Deum ſuum Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio, fol. 163. col. 4. fol.284. col.3.*

Cap. 20. De Ezechia, vt ſanatur per Solis ſignum, *fol.59. col.2.*

Cap.21. *Vides Achab humiliatum coram me, fol.356. col.1.*

Cap.22. *Miſit ad Holdam prophetidem, fol.25. col.2.*

Idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, fol.352. col.4.

Paralipomenon. 1.

Cap 10. *Aſcendit primus Ioab, & factus eſt princeps, fol.178. col.1.*

Cap.11. *Nunquid ſanguinem iſtorum hominum, qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam? fol. 262. col.1.*

Tobias.

Cap 5. *Inuenit iuuenem ſplẽdidum ſtantem, præcinctum, & quaſi paratum, fol.104. col.3.*

Cap.6. *Apprehende brachium eius, & trahe eum ad te, exenterabunc piſcem, fol.166. col.4.*

Cap.7. *Quam ſimilis eſt iuuenis iſte conſobrino meo, fol.175. col.3.*

Cap.11. *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis liniuit oculos patriſuo, fol. 298. col.2.*

Iudith.

Cap.8. *Fecit ſibi ſecretum cubiculum, fol.220. col.2.*

Quod eſt hoc verbum, in quo conſentit Ozias, vt tradat ciuitatem Aſſyrijs, ſi intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Expectemus humiles, fol.74. col.1.

Cap.9. *Domine Deus patris mei Simeon, qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, fol.310. col.2.*

Percuties eum ex labijs charitatis meæ, fol.41. col.3.

Eſther.

Cap.3. *Argentum quod tu polliceris, tuum ſit: de populo age quod tibi placet, fol.279. col.3.*

Cap.5. *Si Regi placet, obſecro vt veniat ad me hodie, & Aman tecum ad conuiuium, fol.249. col.4.*

Cap.13. *Scis Deus, quia non pro ſuperbia, & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, vt non adorẽ Aman ſuperbiſſimum: ſed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorem, excepto Deo meo fol.145. col.2.*

In Solem conuerſus eſt, fol.184. col.2.

Iob.

Cap.1. *Vir erat in terra Hus, fol.1. col.2.*

Sic faciebat Iob cunctis diebus, fol. 117. col.4.

Circuiui terram, & perambulaui eam, fol.67. col.4.

Nonne vallaſti eum, & domum eius, vniuerſamque ſubſtantiam per circuitum, fol.289. col.3.

Et repentè ventus irruens venit è regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos, fol.160. col.3. fol.80. col.1.

Filijs tuis, & filiabus tuis comedẽtibus, & bibentibus apud fratrem ſuum ſeniorem, fol. 60. col. 2 fol. 269. col. 2. fol. 301. col. 4.

Tunc ſurrexit Iob, & ſcidit veſtimenta ſua tonſoque capite corruens in terra adorauit, fol 51 col. 1. fol. 79. col. 2. fol. 62. col. 1. fol. 327. col. 2.

Quouſque ſuſtines? fol. 51. col. 1.

Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, fol. 17. col. 1.

Factum eſt autem quaſi dies hæc, & venerunt Angeli aſſiſtere coram Domino, fol. 32 col. 2.

Cap. 2. *Et diabolus venit, vt in medio eorum aſſiſteret coram Domino, fol. 171. col. 2.*

Sedebat ſuper acerbum ſtercoris extra ciuitatem, fol. 79. col. 1. fol. 335. col. 2.

Pellem pro pelle dabit homo pro anima ſua, fol. 160. col. 2.

Homo innocens verus Dei cultor, abſtinens ſe ab omni malo, & adhuc perſeuerans in innocẽtia ſua, fol. 299. col. 2.

Sparſerunt terram ſuper caput ſuũ: & ſederunt cum eo, fol. 351. col. 2. fol. 351. col 3.

Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt conceptus eſt homo, fol. 313. col. 1.

Cap. 4. *Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, fol. 165. col. 1.*

Cap. 7. *Cur non tollis peccatum meum? fol. 6. col. 1.*

Cap. 16. *Percuſſerunt maxillam meam ſaciati ſunt pœnis meis, fol. 266. col 3.*

Terra ne operias ſanguinem meum, nec habeat locum latẽdi clamor meus, fol. 302. col. 4.

Cap. 21. *Verum tamen quia non ſunt in manu eorum bona ſua, conſiliũ impiorum longe ſit à me, fol. 217. col. 1.*

Cap. 28. *Semitã ignorauit auis, fol. 349. col. 1.*

Cap. 29. *Si quando ridebam ad eos non credebant mihi, fol. 4. col. 2.*

Cap. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis ne cogitarem quidem de Virgine, fol. 41. col. 2.*

Quis det de carnibus eius vt ſaturemur? fol. 249. col. 2.

Si expaui ad multitudinem nimiã, & deſpectio propinquorum deterruit me: ſed non magis tacui, neque egreſſus ſum oſtiũ, fol. 282. col. 1. fol. 284. col. 2.

Si abſcondi quaſi homo peccatũ meũ, & cælaui in ſinu meo iniquitatẽ meã, fol. 310. col. 1.

Cap. 34. *Nunquid volet Rhinoceros ſeruire tibi? aut morabitur ad præſepe tuum? fol. 9. col. 2.*

Vana eis euadent clamaſſe, & orare virum, abuſi ſunt enim ex honoratis infirmis, fol. 195 col. 3.

Cap. 40. *Nunquid feriet tecum pactũ, & accipies eum ſeruum ſempiternũ? fol. 209. col. 2.*

Pſalmi.

2. *Poſtula à me, & dabo tibi gentes, fol. 200. col. 2.*

Apprehendite diſciplinam, fol. 245. col. 3.

3. *Pſalmus Dauid, cum fugeret à facie Abſalonis, fol. 139. col. 4.*

4. *Annuntiauerunt in Sion nomen Domini, fol. 405. col. 2.*

5. *Mane aſtabo tibi, fol. 290. col 3.*

6. *Inueteraui inter omnes inimicos meos, fol. 27. col. 2.*

Scuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos, fol 347. col 2.

8. *Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem tuam, fol 198. col. 1.*

Omnem eſcam abominata eſt anima eorum, fol. 232. col. 4.

9. *Propter quid irritauit impius Deum? Dixit enim in corde ſuo non requiret, fol. 268. col. 4.*

10. *Ecce peccatores intenderunt arcum parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro, fol. 38. col. 1.*

16. *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, & protegat te nomen Dei Iacob, fol. 117. col. 3.*

18. *Nox nocti indicat ſcientiam, fol. 179. col. 4.*

21. *A manu canis vnicam meam, fol. 20. col. 1.*

Manducauerunt & adorauerũt omnes pingues terræ, fol. 243. col. 4.

22. *Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitiæ propter nomen ſuum, fol. 117. col. 2.*

23. *Hæc eſt generatio quærẽtium Dèum, quærentium faciem Dei Iacob, fol.44. col.4.*

Tollite portas Principes veſtras, fol. 326.col.2. fol.371.col.3.

25. *Cibauit illos ex adipe frumenti, de petra melle ſaturauit eos, fo.40. col.2.*

26. *Ne declines in ira à ſeruo tuo, fol.3. col.3.*

28. *Vox Domini præparantis ceruos, fol.68.col.1. fol.13.col.2.*

Vox Domini confringentis cedros, comminuet eas tanquam vitulum libani, fol.68.col.3.

Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum fol.309.col.4.

32. *Anima noſtra ſuſtinet Dominum in nomine ſancto eius ſperabimus.*

35 *Quoniam apud te eſt fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, fol.235. col.1.*

40 *Propter innocentiam meam ſuſcepiſti me, fol.87.col.4.*

44 *Aſtitit Regina à dextris tuis, fol.36. col.4.*

Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuam, fol.41. col.1 fol.49.col.3.

Speciosus forma præ filijs hominum, fol.306.col.2.

Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, fol.23.col.4.

Myrrha, & gutta, & Caſsia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, fol. 37.col.1. fol.48.col.4.

48 *Audite hæc omnes gentes, fol.203. col.3.*

60 *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, fol.98.col.1.*

64 *Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, fol.212.col.2.*

67 *Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium, Dominus in illis, fol.135.col.2.*

67 *Si dormiatis inter medios cleros, erũt pennæ columbæ de argentatæ, fol.30. col.3. fol.295.col.1.*

Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, fol.291.col.4.

68 *Pauper & dolens ego ſum, ſalus tua Deus ſuſcepit me. Laudabo nomẽ Dei cum Cantico, fol.234.col.2.*

71 *Educens nubes ab extremo terræ fulgura in pluuiam fecit, fol.186.col.4.*

Erit firmamentum in terra in ſummis montium, fol.232.col.3.

Deſcendit ſicut pluuia in vellus.

73 *Quia obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatis, fol.298.col.2.*

76 *Excita potentiam tuam, & veni, vt ſaluos facias nos, fol.43.col.1.*

In die tribulationis meæ Deum exquiſiui manibus meis, fol.329.col.4.

83 *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini, fol.31.col.3.*

84 *Miſericordia & veritas obiauerunt ſibi, iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, fol. 300.col.2.*

90 *Demonio meridiano, fol.17.col.4.*

91 *Induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe, fol.214.col.1. fol.329. col.3.*

102 *Renouabitur vt Aquila iuuentus mea, fol.330.col.3.*

103 *Cedri Libani quas plantauit, illic paſſeres nidificabunt. Herodij domus dux eſt eorum, fol.78.col.3. fol.371. col.4.*

105 *Fecerunt vitulum in Oreb, & adorauerunt ſcultile, fol.159.col.4.*

109 *Tecum principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorũ, ex vtero ante luciferũ genui te, fol.14.col.4.*

Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, fol.89.col.2.

113 *Quid eſt tibi mare quod fugiſti? & tu Iordanis quod conuerſus es retrorſum? fol.171.col.4. fol.195.col.1.*

118 *Deduc me Domine in viam iuſtificationum tuarum, & exquiram eam ſemper, fol.189.col.2.*

125 *Sagittæ potentis acutæ, ita filij excuſſorum, fol.40.col.3.*

126 *Niſi Dominus ædificauerit domum in vanum laborauerunt, qui ædificant eam, fol.350.col.1.*

127 *Labores manuum tuarum quia mãducabis, beatus es, & bene tibi erit, fol. 59.col.4.*

134 *Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam, fol.186.col.4.*

Educens nubes ab extremo terræ, fol.330.col.3.

136 *Super flumina Babilonis illic ſedimus, fol.221.col.3.*

147 *Qui poſuit fines tuos pacem, fol.353.*

150 *Omnis ſpiritus laudet Dominum, fol.13.col.1.*

Pro-

Index locorum

Prouerbia.

*Prouerbia Salomonis filij Dauid Regis Iſrael.fol.*193.*col*,2.

Cap.3. *Stultiſsimus ſum omnium hominum,fol.*228.*col.*3.

Cap. 4. *Stultus homo deſpicit matrem ſuam,fol.*49.*col.*4.

*Iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendēs, fol.*152.*col.*2.

Cap.5. *Cerua chariſsima,fol.*13.*col.*2.

Cap.8. *Ante ſæcula fundauit me,fol.*7. *col.* 1.

Cap.9. *Miſcuit vinum,& miſsit ancillas ſuas,vt vocarent ad arcē,fol.*236. *col.*2.

Cap.14. *Vbi plurima ſegetes manifeſta eſt fortitudo bobis,fol.*237. *col.*3.

Cap.18. *Gladius acutus in ſimulatum Imperium tuum portans, & ſtans repleuit omnia morte,fol.*123.*col.*3.

Cap.20. *Malum malum eſt, dicit omnis omnis emptor,& cū deceſſerit,tunc gloriatur,fol.*278.*col.*1.

Cap.23. *Accedens ad menſam potentis, conſidera quæ ibi apponuntur tibi, ſciens quia & talia te oportet parare, fol.*238.*col.*2.

Cap.24. *Septies in die cadit iuſtus, & ſepties reſurgit,fol.*252.*col.*4. *fol.*131. *col.*4.*fol.*141.*col.*1.

Cap.25. *Seruus eum pugnauerit,fol.*51. *col.*4.

*Si eſurierit inimicus tuus ciba illū, ſiſitit potum da illi, ſic enim carbones congeres ſuper caput eius, folio.*120. *col.* 2.

Cap.30. *Biſſus & purpura indumentū eius,fol.*2.*col.*1.

*Nobilis in portis vir eius, fol.*51. *col.*4.

*Domeſtici eius veſtiti ſunt duplibus, fol.*31.*col.*4.

*Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus precium eius,fol.*15.*col.*3.

*Viam colubri ſuper petram, fol.*18. *col.*2.

Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit fœliciter, fol. 213.*col.*2.

Cap.31. *Digiti eius apprehenderunt fuſum,fol.*281.*col.*3.

Eccleſiaſtes.

Cap.1. *Eccleſiaſtes filius Dauid Regis, fol.*174.*col.*1.*fol.*193.*col.*2.

Feci mihi hortos & paradiſos, folio 187.*col.*4.

Cap.2. *Quis ita deuorabit, & delitijs affluet vt ego? fol.*43,*col.*4.

Cap.4. *Conſiderans reperi aliam vanitatem ſub ſole, vnus eſt, & fratrem non habet, fol.*146.*col.*2.

Cap.5. *Poteſtatemque ei tribuit,vt fruatur parte ſua,fol.*229.*col.*2. *& lib.* 3. *cap.*8.*parag.* 15.

Cap.6. *Si genuerit quiſpiam centum liberos,& vixerit multos annos,& plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, de hoc ego pronuntio quod melior illo ſit abortiuus, fol.*277.*col.*2.

Cap.7. *Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, fol.*289.*col.*3.

Cap.11. *Da partem ſeptem, nec non & octo,fol.*278.*col.*4.

Cantica.

Cap.1. *Oſculetur me oſculo oris ſui, fol.* 127.*col.*4.

*Si ignoras te ò pulcherrima mulierum,fol.*17.*col* 4.

Indica mihi vbi paſcus, vbi iubes in meridie ne efficiar ſicut velata, fol. 178.*col.*3. *fol.*17.*col.*4 *fol.*48.*col.*3.

*Si ignoras te ò pulcherrima mulierū egredere, & abi poſt veſtigia gregum, fol.*76.*col.*4.

*Ecce tu pulchra es propinqua mea, fol.*99.*col.*3.

*Oleum effuſum nomen tuum,fol.*112. *col.*1.

*Equitatui meo aſſimilaui te,fol.*187. *col.*2.

*Votrus Cypri dilectus meus mihi, fol.*244.*col.*3.*fol.*72.*col.*2.

*Formoſa ſicut tabernacula Cædar, ſicut pelles Salomonis,fol.*294.*col.*3.

Cum eſſet Rex in acubitu ſuo, fol. 364.*col.*2.

Cap.2. *Columba mea,fol.*18.*col.*3.

*Amica mea,fol.*19.*col.*1.

*Qui paſcitur inter lilia,fol.*47.*c.* 2.

Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas ceruosque camporum, ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectum donec ipſa velit, fol.74.col.1.

Eu ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, f.131.col.2.

Introduxit me Rex in cellam vinariam, fol.229.col.1.

Sicut roſa inter ſpinas, ſic ſoror mea inter filias: ſicut pomum in lignis ſilue, ſic patruelis meus in filios lib. 3. cap.8.parrag.14.fol.307.col.2.

Cap.3. *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum tanquam virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuerſi pulueris, folio 26. col. 3. folio 283. col.1.*

Nunquid quem diligit anima mea vidiſtis? fol.32.col.3.

Per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea, fol.32.col.2.

Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua, fol.49. col.4. fol.101.col.2 fol.347.col.3.

Septuaginta fortes, &c. folio.172. col.1.

In lectulo per noctes quæſiui quem diligit anima mea, fol. 211. col.4 fol. 334.col.3.

Videte Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater ſua, fol.256 col 2.

Inuenerunt me cuſtodes ciuitatis, fol.272.col.1.

Cap.4. *Sicut turris Dauid colum tuũ mille clypei pendent ex ea, folio 8. col.1.*

Capilli tui ſicut greges caprarum, fol.164.col.2.

Veni coronaberis de capite Amana, fol 171.col.2.

Odor veſtimentorum tuorum, ſicut odor thuris, fol.283.col.1.

Sicut fragmẽ mali punici gẽnæ tuæ, fol.313.col.2.

Surge Aquilo, veni Auſter, & perfla, fol.377.col.2.

Cap.5. *Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, fol.2.col.3.*

Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet, fol.28.col.2.

Faſciculus myrrhæ dilectus meus inter vbera mea commorabitur, f.36.c.2.

Dilectus meus miſit manus per foramen, & venter meus intremuit, fol. 42.col.2 fol.231.col.3.fol.235.col.3.

Comæ eius ſicut elatæ palmarũ nigræ quaſi coruus, f.197.c.f.204.col.2.

Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum, vt annuntietis ei, quia amore langueo, fol.214.col.3.

Vinum bibi cum lacte meo, fol.318. col.2.2.

Manus meæ diſtilauerunt myrrhã, fol.361.col.2.

Cap.6. *Quæ eſt iſta quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, fol.56.col.2.*

Pulchra eſt amica mea ſuauis, & decora ſicut Hieruſalem, fol. 283. col.2.

Cap.7. *Comæ capitis tui purpura Regis, fol.20.c.3.fol.36.c.2.fol.109.c.3.*

Pone me vt ſignaculũ ſuper brachium tuum, fol.116.col.2.

Venter tuus acerbus tritici vallatus liliis, fol.235.col.2.

Cap.8. *Ego murus, fol.6.col.4.*

Si murus eſt ædificemus ſuper eum propugnacula argentea, fol.16.col.4.

Alæ eius, alæ ignis, fol.120.col.2.

Qui habitas in hortis amici auſcultant, fac me audire vocem tuam. Fuge fuge dilecte mi, fol.146.col.2.

Vt inueniam te foris, & deoſculer, fol.299.col.1.

Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto delitijs affluens, ſupra pectus recumbens dilecti ſui, fol.314.col.2.

Sapientia.

Cap. 2. *Venite fruamur bonis quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentate celeriter. Coronemus nos roſis ante quam marceſcant. Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra ::: Circunueniamus iuſtum, morte turpiſſima condemnemus eum, fol.33. col.4.*

Cap.4. *Videbunt finem ſapientis, & non intelligent quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum, fol. 194.col.3.*

Cap.16. *Angelorũ eſca nutriuiſti populũ tuum, & deſeruiens vniuſcuiuſque voluntati, ad quod quiſque volebat conuertebatur, fol.103.col.4.*

Propter hoc, & tunc in omnia trãſfigurata

figurata omnium nutrici gratiæ tuæ deseruiebant ad voluntatem eorũ, qui à te desiderabant, fol. 103. col. 4.

Ecclesiasticus.

Cap. 4. *Melius est esse duos quã vnum; habent enim emolumentum societatis suæ: si vnus ceciderit ab altero fulcietur; si dormierint duo fouebuntur mutuo. & si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistunt ei, fol. 239. col. 1.*

Cap. 24. *Ego ex ore altissimi prodiui primogenita omnium creaturarum, fol. 13. col. 4. fol. 23. col. 1.*

Quasi platanus exaltata sunt iuxta aquas, fol. 87. col. 3.

Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Hierico; quasi oliua speciosa in campis, quasi platanus exaltata sunt iuxta aquas, fol. 221. col. 2..

Cap. 25. *Timor Dei super omnia se super posuit, fol. 100.*

Cap. 39. *Audite me diuini fructus, florete flores quasi lilium. fol. 332. col. 3.*

Cap. 50. *Vas auri solidum ornatum omni lapide precioso.*

Isaias.

Cap. 1. *Nisi Dominus reliquisset nobis semen, fol. 15. col. 3.*

Cum extenderitis manus auertam oculos meos, fol. 133. col. 4.

Erubescent super hortis suis quos concupierunt, fol. 187. col. 4.

Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem exprecuerunt me, folio. 192. col. 1. fol. 260. col. 1.

Cap. 2. *Non sum medicus, fol. 59. col. 2.*

Cap. 4. *Tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, fol. 110. col. 1. & 2.*

Cap. 6. *Ea quæ sub ipso erant replebant Templum. fol. 40. col. 1. fol. 362. col. 3. fol. 373. col. 3.*

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, folio. 51. col. 2.

Quem mittam? fol. 56. col. 1.

Ecce ego mitte me, fol. 56. col. 2. fol. 66. col. 3.

Clamabant alter ad alterum. Sanctus, Sanctus, Sanctus, f. 127. c. 4. f. 128. c. 3. Duabus velabant faciẽ eius, & duabus velabant pedes, & duabus volabant, fol. 123. col. 3. fol. 340. col. 1.

Cap. 7. *Pete tibi signum.*

Ecce Virgo concipiet, & pariet si- fol. 132. col. 2.

Cap. 9. *Paruulus natus est nobis, filius datus est nobis, cuius Principatus super humerum eius, & vocabitur nomẽ eius admirabilis, cõsiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi. f. 95. c. 1. f. 142. col. 3. fol. 247. col. 4. fol. 110. col. 1.*

Cap. 10. *Væ Assur: virga furoris mei, & baculus ipse in manu eorum indignatio mea, fol 24. col. 4.*

Cap. 11. *Egredietur virga de radice Iesse, fol. 24. col. 4.*

Et flos de radice eius, fol. 312. col. 4.

Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & repleuit eum spiritus timoris, fol. 68. col. 1. fol. 265. col. 3. fol. 191. col. 4.

Cap. 12. *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor tuus, & consolatus es me, f. 25. c. 1.*

Cap. 14. *Ex radice colubri egredietur regulus, fol. 179. col. 4.*

Sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis, fol. 188. col. 4.

Cap. 16. *Et erit sicut auis fugiens, fol. 57. col. 1.*

Emitte agnum Domine dominatorem terræ, de petra deserti, ad montem filiæ Sion: & erit sicut auis fugiens, fol. 146 col. 2. fol. 18. col. 2.

Cap. 18. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem & conculcatam, fol. 222. col. 1.*

Cap. 21. *Si quæritis quærite, f. 148. col. 2.*

Custos quid de nocte? fol. 261. col. 2.

Cap. 22. *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, fol. 213. col. 1.*

Cap. 28. *Qui crediderit non festinet, fol. 346. col. 2.*

Cap. 26. *Misereamur impio & non discet iustitiam, fol. 215. col. 1.*

Expergiscimini & laudate qui habitatis in puluere, quia ros lucis, ros tuus, fol. 341. col. 4.

Cap. 30. *Erit transitus virgæ fundatus, fol. 116. col. 3.*

Cap. 33. *Oculi tui videbunt Hierusalem ciui-*

ciuitatem opulentam tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit. Nec auferentur claui eius in sẽpiternum, quia ſolum ibi magnificus Dominus, fol.65.col.1.fol.117.col.1.

Cap.46. *Nunquid tolletur á forti præda? fol.19.col.3.*

An quod ablatum fuerit à robuſto ſaluabitur? fol.20.col.2.

Cap.47. *Impius quaſi mare feruens, fol. 144.col.1.*

Cap.49. *Non eſurient neque ſitient, fol. 233.col.3.*

Vocans ab Oriente auẽ, fol.234.c.1.

Cap.52. *Quam pulchri pedes euangelizantium pacem, fol.267.col.3.fol.96. col.3.*

Cap.53. *Vidimus eum, & non erat aſpectus, fol.51.col.2.*

In ſapientia ſua iuſtificauit ipſe iuſtos ſeruos meos multos, fol.151.col.1.

Cap.57. *Generationem eius quis enarrabit quoniam abſciſſus eſt de terra viuentium? fol.12.col.2.*

Cap.60. *Super quem reſpiciam niſi ſuper humilem, & manſuetum, & trementem verba mea, fol.6.col.1.*

Ambulabunt gẽtes in lumine tuo, & Reges ſplendore ortus tui, fol.107.c.2.

Cap.62. *Ecce ſaluator tibi aderit, fol. 267.col.*

Vocabitur tibi nomen quod os Domini perforauit, fol.110.col.1.

Cap,63. *Angelus faciei eius ſaluauit eos, fol.96.col.4.*

Hieremias.

Cap.1. *Prius quã te formarem in vtero noui te, & ante quam exires de vulua ſanctificaui te, fol.258.col.2.*

Ollam ſuccenſam ego video, & faciẽ eius à facie Aquilonis, fol.216.col.1.

Cap.2. *Poſt gloriam miſit me ad gentes, fol.266.col.3.*

Cap.11. *Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terrra viuentium, fol.237.col.3.*

Verbum quod factum eſt à Domino ad Hieremiam, fol.325.col.4.

Cap.31. *Fœmina circundebit virum, fo. 56.col.2.*

Threni.

Cap.1. *Quomodo ſedet ſola ciuitas plena populo? fol.259.col.3.fol.273.col.2.*

Sacerdotes, & ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia quæſierũt cibũ ſibi, vt refocillarent animã ſuam, f..58.c.3.

Cap.2. *Magna eſt velut mare contritio tua, fol.250.col.3.fol.258.col.2.*

Deduc quaſi torrentem lachrymas, fol.272.col.4.

Conſurge lauda in nocte, in principio vigilarum, effunde, ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt infame. in capite omnium compitorum, folio 58.col.3.

Leua ad eum manus tuas pro animabus paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame & ſiti; in capite omnium compitorum, fol.197.col.2.

Cap.3. *Bonum eſt viro, qui portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, fol.27.c.3.*

Ponet in puluere os ſuum ſi forte ſit ſpes, fol.268.col.1.fol.111.col.1.

Venatione ceperunt me quaſi auem, fol.264.col.2.

Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam, fol.155.col.2.

Manus mulierum per miſericordiã coxerunt filios ſuos, fol.186.col.1.

Recordare paupertatis & tranſgreſſionis abſinthij, & fellis, fol.176.col.4.

Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius: me minauit & adduxit in tenebras, & non in lucem. Tantum in me vertit, & conuertit manum ſuam, fol.207.col.4.

Sordes eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui; depoſita eſt vehementer non habens conſolationẽ, f.339.c.4.

Cap.4. *Filia populi mei crudelis ſicut ſtbrutio in deſerto, fol.148.col.4.*

Ezechiel.

Cap.1. De currus carbonibus, *f.43.c.4.*

Duæ pennæ ſingulorũ iungebantur, & duæ tegebãt corpora eorũ, f.69.c.3.

Sed & manus hominis ſub pennis eorum, fol.131.col.2.fol.233.col.1.

Et ſuper firmamentũ quod erat imminens capiti eorum, fol.201.col.3.

Hæc viſio ſimilitudinis gloriæ Dei, fol.347.col.4.

Cap.2. *Alumbis deorſum vidi ſpeciem ignis & arcum, fol.94.col.3.*

Fili hominis sta super lumbos tuos, & loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi, & statuit me supra pedes meos, fol. 331.col.2.

Cap. 3. *Propone ænigma ad populum Israel, fol.252.col.1.*

Cap. 4. *Fili hominis sume tibi laterem, & pones illum ante faciem tuam, & describes in eo ciuitatem Hierusalem, fol.227.col.1.*

Cap. 8. *Et ecce ab Aquilone portæ altaris idolum Zeli, fol.274.col.2.*

Cap.9. *Eu tu Domine Deus, ergo ne disperdes omnes reliquias Israel? fol. 231.col.1.*

Vir quoque vnus in medio eorum vestitus erat lineis, & attramentarium scriptoris ad renes ei: & ingressi sunt, & steterunt iuxta altare, fol. 243. col.2.

Cap.17. *Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate, venit ad Libanum, & tulit medullã cedri, & transportauit eam in Chanaan, in vrbe negociatorum posuit illam, fol.57.c.4.*

Cap. 24. *Erit clausa principio, fol.47. col.1.*

Cap. 27. *Ventus auster contriuit te in corde maris, fol.45.col.3*

Transtra tua fecerunt tibi ex ebore, fol.203.col.1.

Leua planctum tuum super Regem Tyri, fol.278. col.2.

Cap. 37. *A quatuor ventis veni Spiritus, & exsuffla super interfectos istos, & reuiuiscant, fol.87. col.3 fol. 160. col.3 f.376.c.2.*

Daniel.

Cap. 1. *Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Missael, & Azarias, fol.56.col.4.*

Cap. 2. *Tunc Rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Danielẽ adorauit, & hostias, & incensum præcepit vt sacrificarent ei, fol.78.col.1.fol. 203.col.2.f.205.c.2.*

De statua aurea, *fol.169.col.3. fol. 170.col.1.*

De ferreis tibijs, *fol.133. col.2.*

Cap. 3. De tribus pueris, *fol.7.col.3. fol.321.col.1.*

Cur Nabuchodonosor vidit filiũ Dei inter pueros? *fol.8.col.4.*

Species quarti similis filio Dei, fol.33 col.3.f.95.c.4 f.128.c.2 f.175.c.2.

In hora qua audieritis sonitum tubæ, & fistulæ, & citharæ, & sambucæ, psalterij, & symphoniæ, & omnis generis musicorum, cadentes adorate statuam, fol.63. col.4.

Ne tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, fol.205.col.3.

Tunc Nabuchodonosor obstupuit, & surrexit propere, fol.376.col.4.

Sidrach, Misach, & Abdenago serui Dei altissimi, egredimini, fol.202. col.2.f.281.c.1.f.304.c.1.

Benedictus Deus Sidrach, Misach, & Abdenago, fol.127.col.1.

Qui misit Angelum suum, & eripuit seruos suos, qui crediderunt in eum, & verbum Regis immutauerunt, fol.282 col.3.

Peccauimus, iniquitatem fecimus, fol.299. col.3.

Cap.4. *Deus magnus ostendit Regi quæ ventura sunt postea, fol.277.col.4.*

Ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, fol 196.col.3.

Cap. 5. *Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da, scripturam autem legam tibi Rex, fol.154. col.3.*

In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis, fol. 311.col.1.

Cap.6. *Placuit Dario, & constituit super regnum Satrapas centum viginti, vt essent in toto regno suo. Et super eos principes tres, ex quibus Daniel vnus erat, fol.70. col.2.*

Vt omnis qui petierit aliquam petitionem à quocumque Deo, & homine, vsque ad triginta dies, nisi à te, Rex, mittatur in lacum Leonum, fol. 254. col.4.

De Daniele à Leonibus libero, *fol. 64.col.4.*

Cap.10. *Et ecce quasi similitudo filij hominis tetigit labia mea, & aperiens os meum locutus sum, fol.194.col.4.*

Cap.13. *Mundus ego sum à sanguine huius, fol.34 col 1.*

De Susanna, quòd operta iudicio stetit, *fol 145.*

Surgens Daniel comedit, fol. 206. col. 3.

Oseas.

Cap. 2. *Dabo eis vallem Achor ad aperiendam spem, fol 42. col. 3.*

Cap. 4. *Et erit populus meus tanquam Sacerdos, cui contradicitur, f 269. c. 1.*

Turbo spiritus tu es in alis eius, fol. 315. col. 3.

Cap. 6. *Pascet eos Dominus sicut agnum in latitudine, fol. 309. col. 3.*

Cap 5. *Ego capiam, & vadam, & tollam, & non est qui eruat: & reuertar ad locum meum, fol. 364. col. 3.*

Cap. 7. *Quasi columba seducta non habens cor, fol. 215. col. 1.*

Ephrain factus est subcinericius panis, fol 260. col. 1.

In vtero supplantauit fratrem, fol. 342. col. 4.

Cap 9. *Scito te Israel stultum, f. 283. c. 4*

Cap. 10. *Montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos, fol 163. col. 3.*

Ex diebus Gabaa peccauit Israel, fol 6. col. 2.

Cap. 11. *In funiculis Adam traham eos, fol. 232. col. 2.*

Ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, & declinaui ad eum, vt vesceretur, fol. 239. col. 2.

Fleuit, & rogauit eum, & cf. 374. c. 2

Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt disperdam Ephraim, quoniam Deus ego sum, & non homo, in medio tui sanctus, & non ingrediar ciuitatem, fol. 300. col. 2.

Cap. 14. *Ego quasi iuniperus cooperiens, fol. 188 col. 2.*

Radix eius vt libani, ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius ::: viuent tritico, fol. 239. col. 4.

Ioel.

Cap. 2. *Ecce ego mitto vobis frumẽtum, vinum, & oleum, & replebimini in eo, fol 246. col. 3. f. 247. c. 2.*

Cap. 3. *Sol, & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. Et Dominus de Sion rugiet, & de Hierusalem dabit vocem suam: & mouebuntur cœli, & terra, f. 210. c. 1.*

Amos.

Cap. 4. *Auertam faciem meam ab ipsis, fol. 269. col. 4.*

Cap. 7. *Ecce Dominus stans super murum litum, & in manu eius trulla cementarij, fol. 16. col. 4. f. 40. c. 4.*

Ionas.

Cap. 1. *Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quæ terra tua? & quò vadis? vel ex quo populo es tu? fol. 280. col. 1.*

Remigabant viri, vt reuerterentur in aridam, fol. 280. col. 2.

Cap. 2. *Præparauit Dominus piscẽ grandem, vt deglutiret Ionam, f. 45. c. 3.*

Tulerunt Ionam, & miserunt in mare, fol. 351. col. 4.

De Iona deuorato à pisce, *f. 104. c. 1*

Et ascẽdet de corruptione vita mea, Domine Deus meus, fol. 358.

Cap. 3. *Prædicauerunt ieiunium, & induti sunt saccis, fol. 182. col. 4.*

Induti sunt saccis à maiori vsque ad minorem, fol. 363. col. 3.

Cap. 4. *Et afflictus est Ionas afflictione maxima, & iratus est, f. 270. c. 3.*

Habach.

Cap. 1. *Tyranni ridiculi eius, f. 289. c. 2.*

Cap. 2. *Circundabit te calix iræ Domini, fol. 144. col. 2.*

Cap 3. *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius, fol. 202. col. 4 fol. 213. col. 3.*

Aspexit, & dissoluit gentes, & contriti sunt montes sæculi, f. 272. c. 2.

Sophonias.

Cap. 1. *Scrutabor te in lucernis, f. 48. c. 1.*

Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filiæ Godoliæ, fol. 221. col. 2.

Zacharias.

Cap. 2. *Qui tangit vos, tangit pupillas oculi mei, fol. 81. col. 2.*

Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ, fol. 98. col. 2.

Cap. 3. *Ecce ego cælabo sculpturam eius, fol. 169. col. 1.*

Cap. 4. *Educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius, fol. 22 col. 4.*

Cap. 9. *Quid bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, &c. fol. 237. col. 2.*

Exulta satis filia Sion, iubila filia Hierusalem, quia Rex tuus venit tibi, fol. 201. col. 4.

Cap. 11. *Sume tibi vasa pastoris stulti, fol. 276. col. 1.*

Malachias.

Cap. 3. *Locuti sunt timentes Dominum, vnusquisque cum proximo suo: attendit Dominus, & vidit, & scriptus est liber monumenti coram Deo. f. 42 c. 2*

Cap. 4 *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ, sanitas in pœnis eius, fol. 112. col. 4. f. 128. c. 2. f. 137. c 3*

Machabæorum. 1.

Cap 2. *Tulerunt illis bellum Sabbatis: & mortui sunt ipsi, & vxores, & filij eorum.*

Omnis homo qui venerit ad nos in bello in die Sabbathorum: pugnemus aduersus eum, & non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri, fol. 162. col. 4.

Cap. 5. *Congregata est ad eos Sinagoga Assidæorum, omnis voluntarius in lege, & facti sunt illis adfirmamentum, fol. 106. col. 2.*

Habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris, &c. f. 301. c. 4.

Cap 13 *Circum posuit colũnas magnas, fol. 204 col. 3.*

Machabæorum. 2.

Vnius territus fortitudine pacem rogauit, fol. 231. col. 1.

Matthæus.

Cap. 1. *Liber generationis Iesu Christi filij Dauid. fol. 159. col. 1.*

Cap. 2. *Vbi est qui natus est Rex Iudæorum, fol. 9. col. 1.*

Gauisi sunt gaudio magno valde, fol. 40. col. 1.

Stetit suprà vbi erat puer. f. 60. c. 3.

Surge, & accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Aegyptum. fol. 39. col. 4.

Cap. 3. De cœlo intonante apud Iordanem. *fol. 3. col. 4.*

Cap. 4. *Dic vt lapides isti panes fiant, fol. 312. col. 2.*

Cap. 5. *Beati pauperes spiritu, fol. 111. col. 3. fol. 220. col. 2.*

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, fol. 37. col. 4.

Beati eritis, cùm maledixerint vos homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, fol. 268. col. 2.

Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, fol. 212. col. 1.

Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, fol. 222. col. 4. fol. 137. col. 3.

Vos estis lux mundi, fol. 128. col. 1.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, fol. 312. col. 4.

Cap 6. *Sicut & nos dimittimus. f. 6. c. 2.*

Cap. 8. *Ipse verò dormiebat. f. 66. c. 3.*

Qualis est hic homo, quia venti, & mare obediunt ei, fol. 345. col. 2.

Cùm venisset Iesus in domo Petri, fol. 92. col. 3.

Tenuit manum eius, & dimisit eam febris, fol. 286. col. 1.

Surrexit, & ministrabat. f. 365. c. 3.

Puer meus iacet in domo paraliticus, fol. 129. col. 2.

Dic verbo, & sanabitur puer meus, fol. 198. col. 3.

Occurrerunt ei duo dæmonia habentes, fol. 327. col. 3.

Cap. 9. *Circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella docens, fol 58. col. 4.*

Cùm transiret Iesus, fol. 128. col. 2.

Vidit hominem sedentem in telonio fol. 214. col. 2. f. 272. c. 2.

Cap. 10. *Veni separare hominem aduersus patrem, fol. 9 col. 2.*

Tradet frater fratrem, fol. 60. col. 1.

Nec calceamẽta, nec virgam ferant, fol. 164. col. 3.

Primus Simon Petrus, fol. 125. col. 2

Estote prudentes sicut serpentes, fol. 61. col 1.

Non estis vos qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, fol. 322. col. 1.

Cap. 11. *Confiteor tibi Pater, Domine cœli, & terræ fol. 77. col. 4.*

Regnum cœlorum vim patitur, fol. 107. col. 3.

Non surrexit maior Ioanne Baptista fol. 285. col. 1.

Iugum meũ suaue est, & onus meum leue, fol. 294. col. 1.

Diſcite à me, qui mitis ſum, & humilis corde, fol.327. col.2.

Cap.12. *Abijt Ieſus perſata Sabbatho, fol.65.col.3.f.15 .c.4.*

Sic luceat lux veſtra coram hominibus, fol.120.col.1.

Quæ eſt mater mea? fol.150.col.2.fol. 262.col.3.

Cap.15. *Etiam domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum, fol.77.col.4. f.247.c.3.f.229.c.3.*

Rogabant eum dicentes: dimitte eam, quia clamat poſt nos, fol.2.

Iam triduo ſuſtinent me, f.280.c.3.

Præcepit turbæ, vt diſcumberent ſuper terram, fol.298.col.4.

Cap.16. *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc, fol.189 col.2.*

Quam dabit homo commutationem pro anima ſua, fol.3 2.col.2.

Duxit illos in montẽ excelſum, f.59.c.1

Cap.17. *Ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias, fol.5.col.2.*

Bonum eſt nos hic eſſe, faciamus tria tabernacula, f.106.c.3 fol. 153.

Nonne hic eſt filius fabri? fol.9.col.2

Aperto ore eius inuenies ſtaterem, fol.368.col.2.

Cap.18. *Niſi efficiamini ſicut paruuli, nõ intrabitis in regno cælorũ f.337.c.3*

Cap.19. *Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis, fol.100.col.2.*

Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. Quid ergo erit nobis? fol. 155.col.4.

Cap.20. *Dicvt ſedeant duo filij mei, vn° ad dexteram, alius ad ſiniſtram, fol. 146.col.4.f.189.c.1.f.266.c.1.*

Non eſt meum dare vobis, fol. 100. col.2 f.248.c.4.f.365.c.1.

Cap.21. *Oſanna filio Dauid, benedictus qui venit in nomine Domini, f.54.c.4.*

Intrauit Ieſus in templum Dei, & eijciebat omnes ementes, & vendentes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit, & acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo, fol.52.col.3.

Cap.22. *Quomodo huc intraſti non habẽs veſtem nuptialem? fol.246.col.4.*

Cap.23. *Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terrã, à ſanguine iuſti Abel, vſque ad ſanguinem Zachariæ, &c. fol.305.col.1.*

Cap.24. *Cùm videritis abominationem ſtantem in loco ſanctõ, tunc qui in Iudæa eſt, fugiat ad montes, fol.207.c.3.*

Orate ne fuga veſtra fiat hyeme, vel Sabbatho, fol.210.col.3.

Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, fol.133.col.3.

Tunc parebit ſignum Filij hominis, fol.315.col.1.

Cap.25. *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, fol.33.col.3.*

Dormitauerunt omnes, & dormierunt, fol.31.col.2.

Cap.26. *Vt quid moleſti eſtis huic mulieri? fol.72.col.3.*

Mitte gladium tuum in vaginam, fol.79.col.1.

Tranſeat à me calix iſte, f.84.c.3.

Tunc abijt vnus ex duodecim Iudas Iſcariotes ad Principes, f.143.c.3.

Ad ſepulturam meam hoc fecit. Tunc profectus vnus ex duodecim, &c. fol. 212.col.4.

Vbi vis paremus tibi paſcha? f.246.c.4

Cap.27. *Laqueo ſe ſuſpendit, f.196.c.1.*

Mane autem facto, conſilium inierunt omnes Principes, fol.353.col.4.

Cap.28. *Quotidie ſedebam in templo docens, & non me tenuiſtis, fol.148.c.4.*

Prætereuntes blaſphemabant eum, mouentes capita ſua, fol.96.col.1.

Terræmot° magnus facti eſt, f.231.c.2

Marcus.

Cap.5. *Vidit Ieſum à longè, cucurrit, & adorauit eum, fol.213.col.1.*

Interrogabat eum Ieſus, quod tibi nomen eſt, fol.280.col.1.

Exeuntes ſpiritus immundi introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare, f.77.c.3.

Cap.6. *Cùm placuiſſet Herodi, f.63.c.4.*

Cap.7. *Catelli ſub menſa comedunt de micis, fol.40.col.1.*

Cap.10. *Non erat tẽpus ficorũ, f.52.c.3.*

Cap.14. *Vnus ex vobis tradet me, qui mandaucat mecum, fol.241.col.1.*

Poſſet vnguentum iſtud vænundari pluſquam trecentis denarijs, f.275.c.2

Cap.16. *Ieſum quæritis Nazarenum crucifixum, non eſt hic, fol.301.col.1.*

Cap.26. *Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata,*

vt venientes vngerent Iesum. Et valde mane vna Sabbatorum veniunt, fol. 198. col. 4.

Lucas.

Cap. 1. *Et non erat illi filius, f. 77. c. 1.*
Apparuit illi Angelus Domini stans à dextris altaris, fol. 32. col. 2.
In spiritu, & virtute Eliæ, f. 64. c. 1
Virtus altissimi obumbrabit tibi, fol. 27. col. 4. f. 71. c. 2.
Concipies, & paries filium, f. 76. c. 2.
Et regnabit in domo Iacob, f. 16. c. 3.
Turbata est in sermone eius, f. 231. c. 2.
Vna de filiabus Aaron, fol. 14. col. 1.
Ambo iusti apud Deum, fol. 19. fol. 337. col. 4.
Exultauit infans in vtero meo, fol 37. col. 3.
Ipse enim saluabit populum suum, fol. 115. col. 3.
Et tu puer Propheta altissimi vocaberis, fol. 152.

Cap. 2. *Quod vocatum est ab Angelo, priusquã in vtero cõciperetur, f. 13. c. 1.*

Cap. 3. *Qui fuit Adã, qui fuit Dei, f. 12. c. 4*
Facite fructus dignos pœnitentiæ, fol. 62 col. 1.

Cap. 4. *Quid nobis, & tibi? fol. 3. col. 3.*

Cap. 5. *Recede à me Domine, fol 3. col 3.*
In verbo tuo laxabo retia, f. 198. c. 3.

Cap. 8. *Exijt qui seminat, fol. 181. col. 1.*

Cap. 9. *Hic si esset Propheta, non sineret hanc mulierem tangere se, fol. 5. col 4.*
Vt cognouit quia Iesus, & c. f. 277. c. 4
Osculabatur pedes Domini, f. 260. c. 1
Permitte mihi priùs ire, & sepelire patrem meum, fol. 152. col. 1.

Cap. 10. *Ipsa sedens secus pedes Iesu, audiebat verbum illius, fol. 66. col. 1.*

Cap. 11. *Ostium clausum est, & pueri mecum sunt in cubili, fol. 268. col. 4.*
Et ibit ad illũ media nocte, f 372. c. 3
Cùm immundus spiritus exierit ab homine, f. 41. c 4.

Cap. 12. *Sint lumbi vestri præcincti, fol. 7. col. 4. f. 41. c. 2. f. 104. c. 2.*
Lucernæ ardentes in manibus vestris, fol. 120. col. 2. f. 124. c 4.
Similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs, vt cùm venerit, & pulsauerit, ostium confestim aperiant ei, f. 44. c. 3.
Nolite timere, pusillus grex, quoniã complacuit patri vestro dare vobis regnum, fol. 165. col 2.
Quid faciam? quod non habeo quo congregem. Destruam horrea mea, fol. 39. col. 2 f. 215. c. 1.
Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem, fol. 303. col. 2.

Cap. 13. De stercore imponendo ficui, *fol. 250. col. 2.*

Cap. 14 *Cùm intrasset Iesus in domo cuiusdam Principis Pharisæorum, vt manducaret panem, fol. 228. col. 2.*
Iuga boum emi, & eo probare illa, fol. 188. col. 1.
Et compelle intrare, vt impleatur domus, fol. 309. col. 2.

Cap. 15. *Domum euertit, f. 74. c. 3.*
Dimisit illis substantiam, f. 197. c. 2.
Ego hic fame pereo, surgam, & ibo ad patrem meum, f. 159. c 2.
Osculatus est eũ, f. 96. c. 1 f 354. c. 3.
Citò afferte ei stolam primam, fol. 269. col. 1.
Indignatus est autem, & nolebat introire, fol. 265 col. 4.

Cap. 16. De villico, *f. 186 c. 2 f. 308. c. 4*
Cupiens saturari de micis f. 186. c. 3
Factũ est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis, fol. 191. col. 2.
Pater Abraham, miserere mei, fol. 166. col. 1. f. 192. c. 1.
Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, fol. 217. col. 2. f. 229 c. 3. f. 324. c. 2. f. 340 c. 3.
Vt mittas eum in domũ fratris mei, habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, fol. 71. col 3.

Cap. 17. *Emebant, vendebant, & plantabant, & ædificabant, & pluit ignis de cœlo, fol. 169. col. 1.*

Cap. 18. De Pharisæo, & Publicano, *fol. 222. col. 4.*
Non sum::: sicut hic publicanus, fol. 285. col. 1.
Iesu fili Dauid miserere mei f 306. c. 3

Cap. 19. *Præcurrens Zachæus ascendit arborem sicomorum, vt videret Iesum, fol. 152. col. 4.*
Zachæe, descende hodie, namq; in domo tua me manere oportet, f. 272. c. 3.
Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliunde fraudaui, reddo quadruplum, fol. 276. col. 2.

Dixe-

Dixerunt Domini eius ad Diſcipulos, fol. 196. col. 2.

Si cognouiſſes & tu equidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, f. 268. c. 4.

Cap. 22. *Occurret vobis homo amphoram aquæ portans, ſequimini eum, fol. 237. col. 2.*

Tecum paratus ſum, & in carcerem, & in mortem ire, fol. 44. col. 2.

Ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua, fol. 269. col. 3.

O homo, non ſum, fol. 166. col. 1.

Cap. 23. *Tolle, crucifige eum, fol. 97. col. 1.*

Neque tu times Deum, fol. 68. col. 4. fol. 131. col. 2.

Domine memento mei dum veneris in regnũ tuum, fol. 73. col. 1. f. 301. c. 3.

Hodie mecum eris in paradiſo, fol. 135. col. 2.

Cap. 24. *Et accepit panem, benedixit, ac fregit, & porrigebat illis, & aperti ſunt oculi eorum, & cognouerũt eum, fol. 165. col. 4. f. 234. c. 4.*

Ioannes.

Cap. 1. *In ipſo vita erat, & ipſe erat lux hominum, fol. 63. col. 1.*

Intuitus autem Ieſus eum dixit: tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur, Petrus, fol. 66. col. 2.

Cùm eras ſub ficu, vidi te, f. 74. c. 4.

Cuius non ſum dignus corrigiam calceamenti ſoluere, fol. 195. col. 1.

Magiſter, vbi habitas, fol. 31. col. 3.

Cap. 2. *Vocatus eſt autem Ieſus, & Diſcipuli eius ad nuptias, fol. 69. col. 2.*

Quid mihi & tibi, mulier? f. 75. c. 2.

Implete hydrias aqua, fol. 243. col. 2.

Cap. 4. *Ego miſſi vos metere quod non laboraſtis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introieſtis, f. 73. c. 2.*

Patres noſtri adorauerunt in monte hoc, & vos dicitis, quia Hieroſolymis eſt locus, fol. 131. col. 2.

Voca virum tuum, & veni huc, fol. 35. col. 1.

Erat quidam regulus, fol. 221. col. 4.

Cap. 5. *Ieſus eſt, qui fecit me ſanum, fol. 114. col. 2. f. 115. c. 1.*

Cap. 6. *Eum qui venit ad me non eiçiam foras, quia de cœlo deſcendi, non vt faciam voluntatem meam: ſed eius qui miſit me, fol. 189. col. 3.*

Vnde ememus panes, vt manducent, fol. 237. col. 4.

Cap. 7. *Nunquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis? fol. 107. col. 2.*

Cap. 8. *Hæc verba locutus eſt Ieſus in Gazophilatio, docens in templo Salomonis, & nemo apprehendit eum, fol. 153. col. 3.*

Digito ſcribebat in terra, fol. 341. col. 1.

Cap. 9. *In hoc mirabile eſt, quia vos neſcitis vnde ſit, & aperuit oculos meos, fol. 107. col. 2.*

Cap. 10. *Dimittit oues, & lupus rapit, fol. 269. col. 2.*

Et lupus rapit, & diſpergit oues, fol. 352. col. 2.

Cap. 11. *Lazarus amicus noſter dormit, & gaudeo propter vos, fol. 160. col. 4.*

Lachrimatus eſt, fol. 255. col. 3. fol. 374. col. 2.

Vbi poſuiſtis eum? fol. 33. col. 2. fol. 51. col. 3.

Statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies eius erat ligata, fol. 140. col. 3. fol. 362. col. 2.

Cap. 13. *Cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ, fol. 138. col. 1.*

Quod facis, fac citius, fol. 138. col. 2.

Et cùm accepiſſet ille buccellam, exiit continuò, fol. 148. col. 2.

Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu, & proteſtatus eſt dicens, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet, fol. 210. col. 1.

Cap. 14. *Si quis diligit me, ſermonẽ meũ ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus, fol. 124. col. 3.*

Pater maior me eſt, fol. 125. col. 2.

Philippe, qui videt me, &c. fol. 8. c. 2.

Cap. 16. *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium, fol. 209. col. 4.*

Cap. 17. *Pater, quos dediſti mihi, &c. fol. 299. col. 2.*

Cap. 19. *Si hunc dimitiis, non es amicus Cæſaris, omnis enim qui ſe Regem facit, &c. fol. 59. col. 1.*

Et accepit eã Diſcipul⁹ in ſuã. f. 1. c. 3

Venit homo quidam diues nomine Ioſeph, fol. 10. col. 4.

Cap. 20. *Vidit Iesum stantem, & non sciebat quia Iesus est. Dicit ei Iesus: mulier, quid ploras, quem quæris? fol. 57. col. 2.*

Et post dies octo iterum erant Discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, fol. 100. col. 3.

Cap. 21. *Petre amas me?*

Cùm senueris, extendes manus tuas, & alius cinget te, fol. 84. col. 4.

Et ducet quò tu non vis, f. 295. c. 4.

Acta Apostolorum.

Cap. 1. *Quid statis aspicientes in cœlum? fol. 60. col. 4.*

Hic Iesus, qui assumptus est à vobis, fol. 110. col. 4. f. 291. c. 3.

Perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria, fol. 6. col. 4 f. 338. c. 3.

Cap. 2. *Quia musto pleni sunt isti, fol. 273 col. 4.*

Liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam defunctus est, & sepultus est, & sepulchrũ eius est apud nos, fol. 331. col. 3.

Cap. 4. *Ponebant ante pedes, f. 279. c. 2.*

Cap. 5. *Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor illius nesciens quod factum fuerat, introiuit, fol. 251. col. 3.*

Cap. 7. *Date mihi potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum, fol. 71. col. 3.*

Cùm esset plenus Spiritu sancto, intendens in cœlum, fol. 205. col. 3.

Viri fratres, & patres audite, fol. 214. col. 2.

Video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei, fol. 137. col. 3 f. 180. c. 3.

Cap. 8 *Saulus autem deuastabat Ecclesiam per domos intrans, & trahens viros, ac mulieres, fol. 360. col. 2.*

Cap. 9. *Vas electionis est iste mihi, vt portet nomen meum, fol. 112. col. 2.*

Cap. 10. *Ascendit superiora domus, vt oraret, fol. 58. col. 2.*

Cap. 16. *Subito terræmotus factus est, & statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorũ vincula soluta sunt, f. 285. c. 3*

Lætat⁹ est cũ omni domo sua, f. 313. c. 4

Epist. Pauli ad Romanos.

Cap. 2. *Non enim qui in manifesto Iudæus est, sed qui in abscondito, fol. 182. col. 3.*

Cap. 7. *Quæ sub viro est mulier, viuente viro, alligata est legi, fol. 40. col. 3.*

Cap. 8. *Habitat in me peccatum, fol. 54. col. 1.*

Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit, fol. 73. col. 1. f. 373. c 2.

Cap. 12. *Obsecro vos vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, f. 7. c. 4.*

Cap. 15. *Dico enim Christum ministrum fuisse circuncisionis.*

Ad Corinth. 1.

Cap. 3. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, fol. 46. col. 4.*

Si cuius opus manserit, quod superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem, fol. 325. col. 2.

Cap. 5. *Pascha nostrum immolatus est Christus; itaque epulemur, fol. 230 col. 2. lib. 4. cap. 4. parag. 9.*

Cap. 7. *Qui virginem suam tradit, benefacit, & qui non tradit, melius facit, fol. 31. col. 4.*

Cap. 8. *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia; & vnus Dominus Iesus Christus, fol. 77. col. 2.*

Cap. 9. *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut & cæteri Apostoli? fol. 57. col. 2.*

Cap. 10. *Petra autem erat Christus, fol. 18. col. 2.*

Bibebant de spirituali consequente eos petra; petra autem erat Christus, fol. 231. col. 1.

Et panem quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? fol. 242. col. 3 f. 249. c. 2.

Cap. 11. *Ideò debebat mulier potestatem habere in capite propter Angelos, fol. 57. col. 1.*

Quotiescumq; manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, fol. 238. col. 2.

Cap. 12. *Non potest oculus manui dicere, opera tua non indigeo, f. 338. c. 1.*

Cap.15. *omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cùm autem dicat, omnia ſubiecta ſunt ei, ſine dubio propter eum, qui ſubiecit ei omnia. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe filius ſubijcietur ei, fol.56.col.4.*

In Chriſto omnes viuificantur, vnuſquiſque in ordine ſuo, primitiæ Chriſtus, fol.77.col.2.

Seminatur in corruptione, ſurgit in incorruptione; ſeminatur in ignobilitate, ſurgit in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurgit in virtute: ſeminatur corpus animale, ſurgit ſpirituale, fol. 235.col.4.

Inſipiens tu quod ſeminas non viuificatur, niſi priùs moriatur, f.341.c.3.

Ad Corinth. 2.

Cap.12. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, fol.254.col.1.*

Virtus in infirmitate perficitur, fol. 182.col.1.

Ad Galatas.

Cap.1. *Cùm autem placuit ei qui me ſegregauit de vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizaret illum gentibus, fol.193.col.1.*

Si nos aut Angelus de cœlo euangelizauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit, fol.190.col.1.

Cap.4. *Dico autem quanto tempore hæres paruulus eſt, nihil differt à ſeruo, cùm ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus, & actoribus eſt, fol.91.col.4.*

Cap.6. *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini, fol.293.col.4.f.299.c.3.*

Ego enim ſtimmata Domini mei in corpore meo porto, fol.358.col.2.

Ad Philippenſes.

Cap.1. *Subminiſtratio, inquam, Ieſu-Chriſti, fol.69.col.4.*

Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, fol.137.col.4.

Cap.2. *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, fol.103.col.1.*

Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, fol.116.col.1. fol.340.col.1.

Sed & ſic immolor ſupra ſacrificiũ, & obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratulor vobis: id ipſum vos gaudete, & congratulamini, fol.137.col.2

Ad Epheſ.

Cap.5. *Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus, fol.170.col.2. fol.329. col.2.f.344.col.2.*

Ad Coloſſenſes.

Cap.1. *Nobis donatum eſt à Deo, vt non ſolùm in eo credamus, ſed etiam pro eo patiamur, fol.179.col.1.*

Cap.2. *In quo circuncciſi eſtis circunciſione non manu facta, in ſpoliatione corporis carnis, in circunciſione Chriſti conſepulti ei in Baptiſmo, in quo & reſurrexiſtis per fidem, fol.157.c.1*

Ad Timothæum. 1.

Cap.1. *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis; prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria, fol.105.col.2.*

Cap.2. *Mulieri docere non permitto, fol. 266.col.1.*

Volo viros orare omni loco, leuantes puras manus, fol.133.col.4.

Ad Titum.

Cap.3. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris, fol.63.col.1.*

Ad Hebræos.

Cap.2. *Vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem fol.211.col 4.f.219.c.2.*

Cap.5. *Didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. Et conſumatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi, fol. 217. col.3.*

Cap.9. *Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorũ per amplius & perfectius tabernaculum non manu factũ, id eſt, nõ huius creationis, f.14.c.2*

Cap.10. *Fide & Sara virtutem accepit, fol.2.col.4.*

Ideò ingrediens mundum dicit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi, fol.109.col.1.

Ideoq; non confunditur vocari Deus eorum, fol.180.col.4.

Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, fol.188.col.2.

Habemus fiduciam, fratres, in introitu Sanctorum, in sanguine Christi, quem initiauit nobis viam nouam, & viuentem, fol.218.col.3.

Fide plurimam hostiam Abel, quàm Cain obtulit Deo, fol.238.col.1.

Cap. 11. *Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iocunditatem, fol.171.col.3.*

Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem; Deo pro nobis melius aliquid disponente, vt non sine nobis consummarentur, fol.100.col.3.

Cap. 12. *Accessistis ad testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem, melius loquentem, quàm Abel, fol.230.col.4.*

Epist.D.Iacobi.

Cap.1. *Suscipite insitum verbum, fol.18 col.1.*

Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum, fol.43.col.4.fol.374.col.3.

Epist.D.Petri.1.

Cap.1. *In quem desiderant Angeli prospicere, fol.179.col.2.*

Cap.2. *Si gustastis quoniam suauis est Dominus, fol.188.col.2.f.228.c.4.*

Genus electum regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, fol.309.col.4.

Epist.D.Ioannis.

Cap.1. *Quod erat ab initio, quod audiuimus, quod vidimus, oculis nostris perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ, fol.44 col.2.*

Cap. 3. *In hoc cognoscimus charitatem, quoniam ille pro nobis animam suam posuit, fol.82.col.2.*

Cap. 5. *Hic est qui venit per aquam, & sanguinem Iesus Christus, non in aqua solùm; sed in aqua, & sanguine, fol.324.col.2.*

Apocalypsis.

Cap.1. *Princeps Regum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo, & fecit nos regnum, fol.109.*

Cap.2. *Vincenti dabo calculum candidũ, & in calculo nomen nouum scriptum, fol.112.col.3.*

Vincenti dabo manna absconditum, fol.228.col.3.

Cap.5. *Vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid: & vidi, & ecce agnum, fol.202.c.3*

Cap.10. *Accipe librum, & deuora illum, fol.192.col.4.*

Cap.12. *Mulier amicta Sole, f.17.c.2.*

Luna sub pedibus eius, fol.38.col.1.

Cap. 14. *Nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis, fol.36. col.3.fol.35.col.4.*

Cap.15. *Vidi tanquã mare vitreum mixtum igni, & eos qui vicerunt bestiam, & imaginem eius stantes supra mare vitreum, habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moysi, fol.120.col.3.*

Cap.17. *Hi cum agno pugnabunt, & agnus vincet eos, fol.129.col.1.*

Cap.21. *Vidi sanctam ciuitatem nouam, descendentem de cœlo, adeo paratam sicut sponsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, fol.26.col.2.*

Veni, ostendam tibi sponsam vxorem agni, & sustulit me in spiritu in montem magnum, & altum, & ostendit mihi ciuitatem sanctam Hierusalem, fol.33.col.1.

Cap.22. *Qui audit, dicat, veni, fol.60.c.4*

INDEX RERVM,

QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A.

ABſentia Ieſu duriſsima amanti, fol. 273. col. 1.
Abſentia Dei per peccatũ, vt timenda, lib. 5. cap. 2. parag. 3.
Abſcondi virtutes debent, fol. 182. col. 2.
Abiectiones & vilitates voluntariæ, vt gloriæ fructus pariant, fol. 65. col. 2.
Abnegatio bonorum temporalium filios Dei facit, fol. 217. col. 4.
Accuſator fratrum ineptus ad gubernandum, fol. 208. col. 2.
Actiua coronat opus, lib. 5. cap. 1. par. 10.
Aduentus Dei hominis lætiſsimus iuſtis, fol. 205. col. 2.
Adoleſcentes in eligendo Religionis ſtatu parentum vota ſequantur, fol. 31. col. 4.
Aemulatio de virtutibus vt honeſta, lib. 5. cap. 1. parag. 8.
Afflictiones & calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles, f. 196. col. 3.
Afflicti & laborantes Dei ſedes ſunt, fol. 203. col. 1.
Afflicti homines nec ad momentum deſerendi, ſed citiſsime ſubueniendi, folio 316. col. 2.
Agrorum frequentiæ inhoneſtæ fœminis, fol. 32. col. 3.
Alapa Chriſto Domino inflicta, vt eius patiendi famem ſaturarit, folio. 266. col. 2.
Alieno muneri ne te inſeras, f. 189. col. 4.
Amicitia hominum traxit Deum ad laqueos, fol. 263. col. 3.
Amicus Dei, eius paſsiones imitetur, fol. 351. col. 2.
Amor coniugalis Deo gratiſsimus, fol. 9. col. 2.
Amor Chriſti in homines horaria fecit tormenta, fol. 211. col. 4.
Amor Chriſti in homines coronidem pulcherrimam habuit, fol. 212. col. 2.
Amor Chriſti in homines vt efficacior, quam amor Trinitatis, fol. 213. col. 2.
Amor vnus Chriſti hominũ corda perſe trahit, lib. 5. cap. 1. parag. 2.
Amoris diuini artificium, folio. 220. col. 1.
Amor in Deum ſine metu ſuſpectus, fol. 265. col. 1.
Amor hominum erga Chriſtum, vt Deũ maxime commendat, lib. 5. cap. 8. parag. 8.
Ancilla crudelior carnifice in Chriſtum, fol. 272. col. 1.
Animarum ſaluti in vigilare omnes decet, fol. 309. col. 3.
Angeli ſaluati à Ieſu ante caſum, fol. 13. col. 1.
Angeli hominibus ſalutares, fol. 32. col. 1. fol. 99. col. 4. & deinceps.
Angeli militiæ nomen dederũt, vt Chriſti ſtabilirent principatum, folio. 103. col. 2.
Angeli mille formas ſubeunt, vt hominibus proſint, fol. 103. col. 3.
Angeli magis tenentur hominibus proſpicere ab Aſcenſione Dominica, lib. 5. cap. 7. parag. 16.
Angelorum exercitus inuigilant viro perfecto cuſtodiendo, fol. 172. col. 1.
Antiqui ſerui Dei etiam reprobandi non in honori manent, fol. 137. col. 1.
Arbitrio humano periculoſe committuntur bona diuina, fol. 252. col. 2.

Argumentis non turbanda quæ ad ſalutem pertinent, lib. 5. cap. 9. parag. 1.
Aſcenſio Chriſti Domini, lib. 5. cap. 7. per totum.
Aſcendens Dominus hominum geneſim reddit auſpicatiſsimam. lib. 5. cap. 7. parag. 11.
Attentio in precibus, fol. 38. col. 4.
Auitam mediocritatem ne excedant qui Chriſto nomen dederunt, lib. 5. cap. 6. parag. 1.
Author primus criminis, reus eſt omniũ, fol. 264. col. 4.
Auxilium à ſolo Deo ſperandum non à creaturis, fol. 166. col. 1.

B.

Baptiſmus Chriſti alites facit, qui ad cæleſtia volent, fol. 157. col. 1.
Beneficia diuina quæ plurimis proſint citius, quam quæ vni ſoli exhibentur, fol. 35. col. 2. amant pluribus communicari, fol. 248. col. 3. & lib. 5. cap. 5. parag. 2.
Beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant, fol. 43. col. 3.
Beneficia diuina præmanibus, l. 5. c. 6. §. 3
Beneficia Dei, vt timorem debent incutere, lib. 5. cap. 8. parag. 10.
Benignitas Dei aliquãdo acris in ingratos fol. 260. col. 1.
Benignitas hoſtes fugat, fol. 307. col. 1.
Bona mũdialia inania & vacua, fol. 46. col. 2. qualia, fol. 288. col. 4. fugacia, fol. 217. col. 1.
Bona temporalia, vt grauant poſſeſſores ſuos, fol. 133. col. 1. vt damnoſa, folio 169. col. 1. contemnuntur ab his qui Deo implentur, fol. 205. col. 4.
Bona temporalia diabolus præfefert, vt homines in ſui adorationẽ trahat, fol. 169. col. 3.
Bona terrena magni, cæleſtia parui æſtimant homines, fol. 275. col. 2.
Bona terrena nuſquã ſine fletu, lib. 5. cap. 2. parag. 2.
Bona terrena contemnẽda ab his qui Deo implẽtur, lib. 5. cap. 7. parag. 6. qualia, fol. 290. col. 3.
Bona vniuerſa Ieſu nomine inſigniuntur, fol. 113. col. 4.
Bona cæleſtia ſola appetuntur ab his qui à Deo aguntur, folio 205. c. 4. præmanibus habentur, lib. 5. cap. 8. parag. 3.
Bona permanentia nulla niſi in Chriſto, 184. col. 2.
Bona ſpiritualia proximi communicare laudatiſsimum, fol. 56. col. 2.
Bona nobis à Deo data petunt, & â nobis proximis dari, fol. 220. col. 2.
Bona Eccleſiaſtica non recondi, ſed effundi amant, fol. 279. col. 1.
Bona eccleſiæ iniuſte retenta exitialia ſunt poſſidenti, fol. 279. col. 2.
Bona Dei nemo ſibi ſoli velit præſumere, fol. 145. col. 4. fol. 123. col. 3.
Bonorum cæleſtium magnitudo, fol. 188. col. 2.
Bonorum cæleſtium deſideria, vt hominem ditat, lib. 5. cap. 7. parag. 8.
Bonorum temporalium abnegatio filios Dei facit, fol. 217. col. 4.
Brauium cæleſte etiam ab infantibus, poteſt obtineri, fol. 142. col. 1.

C.

Calumnias tacite tolerare virtutis eſt diuinæ, fol. 281. col. 4.
Caro Chriſti, vt carnales condemnat, fol. 183. col. 4.
Caro Chriſti deitatẽ honorauit, fol. 101. col. 2. efficaciam deitatis acuit, fol. 96. col. 4. Deum glorioſiorem reddidit oculis Angelicis, lib. 5. cap. 2. parag. 4.
Caſtitas inter fœminas rara, fol. 6. col. 4. Sacerdotes creat, fol. 7. col. 3. dominatur, fol. 36. col. 1. vincit fugiendo, fol. 41. col. 2. imperterrita eſt, fol. 46. col. 3. totum Deum ſibi aſtũtem requirit, fol. 247. col. 3.
Caſtus vir pro muro eſt fœminis, fol. 6. col. 4. vt inuigilare debeat, fol. 31. col. 1. maxime Deo notus eſt, fol. 33. col. 2. famæ cælator ſit, fol. 34. col. 2. de ſe timeat in quouis ſanctitatis culmine conſtitutus, fol. 40. col. 4. caueat blandiciarum verba, fol. 41. col. 3. ſuſpectum habeat quidquid carni cohæret, fol. 53. col. 2. æternum viret, fol. 54. col. 1.
Celeritas in obſequijs commendatur, fol. 107. col. 1. & lib. 5. cap. 2. parag. 10. & fol. 311. col. 3.
Charitas Chriſtiana ſibi labores, & mala præſumit, proximis bona cupit, fol. 69. col. 2. 3.
Charitas fraterna filios Dei oſtendit,

folio

folio. 146. columna secunda.
Charitas vera primum sibi diuinam gratiam quærit, deinde alijs, fol. 71. col. 2.
Christus, vide Iesus. Passiones suas manifestauit abscondit glorias, fol. 51. col. 2. Solis amat sentiri beneficijs, fol. 63. col. 1. Filius Dei apparuit descendendo ad mortem, fol. 165. col. 3. labores & opprobria sibi præoccupauit, fol. 69. col. 1. voce & exemplo docuit, fol. 174. col. 1. Damnatis quam terribilis, fol. 209. col. 4. Solus in arena relictus infinitas hostium turmas deiecit, fol. 314. col. 4. in mortem moriens exultauit, fol. 319. col. 4.
Christi iugum suaue, fol. 218. col. 3.
Christi humanæ voluntati debemus sui sanguinis effusionem, fol. 216. col. 2. Post Passionem anxius sitit salutem nostram, fol. 317. col. 2.
Christi cõuersatio facilis accessu vt Magistrum decebat, fol. 172. eius virtutes, vt superent facundiam creatam, fol. 301. col. 2.
Christi minister ex humilibus operibus, fol. 60. col. 3.
Christi caro, vt carnales condemnat, fol. 183. col. 4.
Christiani præ Iudæis chariores Deo, fol. 129. col. 4.
Cibus Dei homo, & vt inuideatur à diabolo, fol. 161. col. 2.
Cicatrices Christi Domini testimonium perhibent eius virtuti, qua se excitauit, lib. 5. cap. 4. parag. 7.
Circuncisio Iesum ostendit eiusdem patriæ nobiscum, fol. 109. col. 3. fidelium ostendit originem ex Cruce, fol. 109. col. 4.
Circuncisio Iesu veterem Circuncisionẽ euacuauit, fol. 110. col. 2. Iesu natali auspicium dedit, fol. 111. col. 2.
Circuncisio Mosayca nomine Iesu emollita, fol. 111. col. 4.
Clausura vt decet virgines, fol. 37 col. 3. fol. 38. col. 3. vt decet sapientiæ studiosos, lib. 5. cap. 4. parag. 8.
Coecitas mentis nostræ quam damnosa, fol. 252. col. 4.
Cœlestia appetenda, fol. 58. col. 2.
Cœlum implendum humanis corporibus ex Dominica Ascensione, lib. 5. cap. 7. parag. 13.
Cognatio naturæ nostræ filium Dei nobis reddidit salutarem, fol. 146. col. 3.
Cognati vt subueniendi, fol. 60. col. 1.
Cognitio sui reddidit hominem ad Dei imaginem, fol. 181. col. 3.
Colloquia vt detrimentosa, fol. 42. col. 1
Colloquia fœminarum fugienda, fõlio. 57 col. 1.
Colloquia de Deo, vt vtilia sapientissimo cuiusque, fol. 104. col. 3.
Colloquia spiritualia, vt trahunt Deũ, fol. 149. col. 2.
Communes viæ terendæ, fol. 78. col. 1.
Concionator per compita & montana, verbum ministret, fol. 58. col. 3.
Cõfessio peccatorum neeessaria, fol. 310. col. 1.
Consilia Euangelica efficacius puer Iesus persuadebat, fol. 44. col. 4.
Consilia quæ á Deo dantur, ab ipso etiam perficiuntur, fol. 142. col. 3. & lib. 5. cap. 1. parag. 5.
Consiliarius qui suspectus, fol. 103.
Consiliarius malus supp. iciũ maximum, fol. 276. col. 1.
Consolatio vera solum ex Iesu, fol. 135. col. 1.
Contemplationis prætextu non ametur ocium, fol. 59. col. 3.
Contemplatio addit alas, actio coronat opus, lib. 5. cap. 1. parag. 20.
Contumelias & calumnias patiẽter ferre, non est cuius vis hominis virtus, sed perfectissimi viri, fol. 268. col. 1.
Conuiuia vt celebranda, lib. 5. cap. 7. parag. 2.
Cor dandũ Deo in primis, fol. 225. col. 1.
Corda reproborum patent diabolo possessori, fol. 214. col. 4.
Coronas omnium præfert Dominus resurgens, lib. 5. cap. 1. parag. 10.
Creaturæ vniuersæ etiam sibi contrarias subeunt formas, vt Deo famulentur, fol. 103. col. 4.
Creaturæ vniuersæ humanissime excipiunt afflictos homines, fol. 171. col. 3.
Creaturæ cur Iudæ seruarunt fœdera pacis, fol. 259. col. 3. vt commouebantur in Deicidas, fol. 320. col. 2.
Creator vt sequendus etiã si minora nobis daret quam diabolus, fol. 170. col. 2.
Cultus corporis & ornamenta, vt aliena à vero pœnitente, fol. 62. col. 1.
Cultus & ornatus corporis cũ re familiari cõponendus, nec excedat, f. 79. c. 2.

Crux Christi mortificationem & dolorẽ omnibus persuadet, fol. 298. col. 2. 3. lutidior Sole, fol. 315. col. 1.

Crucis dolores pro delicijs sunt Deo, fol. 299. col. 1.

Crux Domini durior & acerbior, quam quæ ab hominibus ferri queat, fol. 299. col. 2. A Cruce nemo securus, fol. 161. col. 3.

Crux corona & diadema Imperij, folio 300. col. 4. præpropera in liberandis hominibus, fol. 304. col. 3. eleuat & sustentat portãtes, fol. 294. col. 1. vt à pluribus reptatur, ab alijs tollitur, fol. 293. col. 3. eius ad societatem soli admittuntur dilecti, fol. 295. col. 1.

Crucis pondus ouicularum pondus minuit, fol. 293. col. 2. sub illa spectabilis Dominus, fol. 294. col. 2. Per Crucem secure ad Paradisum itur, folio. 311. col. 3.

Crucifixi Iesu summa potestas, fol. 321. col. 3.

D.

Diabolus per se solus vt infirmus, fo. 262. col. 2.

Diabolus infamissimo interitu perditur per Iesum, fol. 287. col. 2.

Diabolus homines ejicere sat agit in summum malitiæ barathrum, folio. 258. col. 4.

Diabolus & vitia nihil curãt nisi solum vincire suos, fol. 196. col. 1.

Diabolus fugit viros à quibus, primis in conatibus restititur ei, fol. 171. col. 1.

Diabolus inuidit Deo cibum, folio. 161. col. 2.

Diabolus aspernendus etiam si maiora bona concedat nobis, quã Deus, f. 170. c. 2.

Diabolus semper hominis studet perditioni, fol. 163. col. 2.

Debbora virorum defectus signat, folio. 346. col. 2.

Dei etiam irati præsentia nobis vtilis, fol. 3. col. 2.

Dei solius munus est parcere, fol. 5. col. 3.

Dei ex Maria mansuetudo. f. 24. col. 4.

Dei cibus est homo, fol. 161. col. 2.

Dei guttula vel mica humana replet corda, fol. 40. col. 1.

Dei benignitas in ingratos qualis, folio. 260. col. 1.

Dei filius vt gentilitia materna æstimat, fol. 49. col. 4.

Dei præsentia facit supra naturam audere, fol. 52. col. 1.

Dei filius vt à matre accepit quandam sanctitatis speciem, fol. 54. col. 3.

Dei oculi firmitudinem præstant, fol. 66. col. 2.

Dei vicinitas salutaris, fol. 99. col. 2.

Dei meminerunt primi nocentissimi, fol. 128. col.

Deo integro corde seruiendum, fol. 222. col. 3.

Deo vt vaces à mundialibus liberare, fol. 179. col. 3.

Deo gratiosus omnia bona habet, fol. 46. col. 1.

Deo reddendum idem, quod ab illo accipimus, fol. 79. col. 3.

Deo gratis seruiendum, fol. 167. col. 4.

Deo vt inhærendum etiam ab illo repulsi, fol. 257. col. 3.

Deum nemo sibi soli præsumat, fol. 127. col. 3. fol 145. col 4.

Deum qui linquunt, nusquam non errones, fol. 263. col 2.

Deum qui quærit securus à malis, folio. 125. col 4.

Deus solus quærendus, fol. 28. col. 4. fol. 29. col. 1. 2.

Deus agnoscitur suggerens carni contraria, fol. 132. col. 1.

Deus vt cognitos habet castos, fol. 33. cl. 2

Deus vt se credit virginibus, folio. 33. col. 3.

Deus solus fauet deprobatis, & dejectis hominibus, fol. 316. col. 4.

Deus suspectam habet impudicitiam, fol. 33. col. 4.

Deus vt adstat Mariæ, fol. 39. col. 3. 4.

Deus ab vtero Virginale vt extollitur, fol 49. col. 2.

Deus humanas mentes in sublime agit, fol. 58. col. 1.

Deus salutaris paruulis, fol. 63. col. 2.

Deus citius pluribus quam vni subuenit, fol. 137. col. 2. idem lib. 5. cap. 5. parag. 2 fol. 35. col. 1.

Deus in Maria Virgine vt magnus, fol. 65. col. 1.

Deus nullum seruum in honoratum dimittit, fol. 137. col. 4.

Deus multis modis quærendus, fol. 148. col. 2.

Deus sine glorioſis titulis, vt male nominatur. fol. 67. col. 4.

Deus non in aur, ſed in paupertate inter noſcitur, fol. 170. *col.* 1.
Deus res humanas fulcit & firmat, fol. 69. *col.* 4.
Deus inter afflictos & laborantes, folio. 203. *col.* 1.
Deus vt præuenit peccatores, f. 91. *col.* 2.
Deus in præſepi amplius innoteſcit, fol. 95, *col.* 2.
Deus homo fit vt homines poſsimus Deũ ſubſtinere, fol. 144. *col.* 4.
Deus ſolus amandus ſine creaturis, fol. 99. *col.* 1.
Deus vt Saluatoris gloria fulgeret, vt indiguit peccatoribus, fol. 100. *col.* 4.
Deus facile inuenitur ab his qui labori incumbunt, dum alij indulgent voluptati, fol. 108. *col.* 4.
Deus in præmiandis laborantibus quam celer, fol. 135. *col.* 3.
Deus ipſe perficit in nobis quidquid iubet, lib. 5. *cap.* 1. *parag.* 5. *& folio.* 142. *col.* 3.
Deus is eſt cuique, qui vnuſquiſque ſibi eſt, lib. 5 *cap.* 3. *parag.* 4
Deus longanimiter expectandus in ſuis promiſsionibus, lib. 5. *cap.* 3. *parag.* 7.
Deus poſſeſsio fidelium eſt, lib. 5. *cap.* 5. *parag.* 5.
Deuotio in oratione, non facile interrumpenda, fol. 38. *col.* 4.
Deſideria in efficacia ſalutis vana, folio. 281. *col.* 2.
Diuitiæ vt fructuoſæ & vtiles, 289. *col.* 2.
Doctor Euangelicus erga Principes ſæculi quales, fol. 128. *col.* 1.
Doctor ſuam habeat ſapientiam, fol. 192. *col.* 3.
Doctrina Chriſti Domini vna, diuiſionẽ fugit. fol. 128. *col.* 3.
Dolor de peccatis vnus qui operibus exhibetur fol. 340. *col.* 2. *& qui non leui ſatisfactione contentus eſt, folio.* 324. *col.* 1.
Domini compellatio ſola potens eſt ad ſe omnia trahere. fol. 198. *col.* 2.
Dominorum oculi vt faciunt ſeruos laborare. fol. 180. *col.* 2.

E.

Eccleſiæ bona non recondi, ſed effundi amant, fol. 279. *col.* 1.
Eccleſiæ bona iniuſte retenta exicialia ſunt poſsidsnti, fol. 279. *col.* 2.
Eccleſiaſticorum ornatus & cultus.
Elemoſina præparauit Virgineũ vterũ, vt Deum caperet, fol. 30. *col.* 2. *Crucis onus leuat, fol.* 294. *col.* 1. *cito largienda, fol.* 198. *col.* 3. *Neceſſaria ad alias virtutes coronandas, fol.* 204. *col.* 1. *extraneis & alienis ſine diſcrimine exhibenda, maxime à Prælatis, fol.* 278. *col.* 3. *Reddit Deum facile inuentu, lib.* 5. *cap.* 3. *parag.* 3. *Vide Pauper.*
Eleemoſina nuptias cæleſtis agni nanciſcitur, fol. 317. *col.* 4.
Eremum amet qui Chriſtum videre cupit, fol. 152. *col* 4.
EVCHARISTIA à f. 228. *& deinceps.*
Examinanda frequẽter opera, fol. 122. *col.* 3.
Exemplum malum quam efficax, fol. 315. *col.* 2. *Qui eo non rapiturrarus, iſque fortiſsimus, fol.* 312. *col.* 3.
Exemplũ, fol. 174. *col.* 4. *f.* 227. *c.* 4. 282. *col.* 2. *fol.* 156. *col.* 1.
Expectatio vt cruciat, fol. 73. *col.* 2.
Expectatio quæ gratiſsima Deo, fol. 136. *col.* 2. *&* 255. *col.* 3.
Expectationem qui nouit habere dignus Imperio, fol. 73. *col.* 3. *fol.* 303. *col.* 4.
Exterior homo nuſquam ſine periculis, fol. 265. *col.* 3.

F.

Fabri filius Ieſus vtilis omnibus, fol. 11. *col.* 1.
Fama vt obſeruari debet à caſtis, fol. 34. *col.* 2.
Faſtus regios depone quiſquis hominum animos cupis capere, fol. 92. *col.* 3.
Fides ſeu fiducia in Deũ repulſæ neſcia, fol. 64. *col.* 2.
Fides beneficia diuina præcedat, libr. 5. *cap.* 5 *parag.* 6.
Fides robuſta omnia præ Deo contemnit, fol. 106. *col.* 3.
Fide nitens in quauis iactura lætus agit, lib. 5. *cap* 1 *parag.* 17.
Figuras mille ſubit Deus vt hominibus proficiat, fol. 181. *col.* 3.
Filij parentum vota adimplent duplicato lucro. fol. 31. *col.* 4. *fol.* 32. *col.* 1. *quales in parentes, & eorum præmia, fol.* 203. *col.* 3.

Filiorum mors acerbissa parentibus, fol. 80.col.1.
Filius Dei magnus ab vtero Mariæ, fol. 47.col.2.fol.48.col.4.
Filius Dei ostenditur quis ex multorum fratrum amore, fol.146.col.2.
Filius Dei ob natura cognationem hominibus salutaris, fol.146.col.3.
Filius Dei vt se transfigurat in hominũ vtilitatem, fol.181.col.2.
Filius hominis vt hominum tutor, fol. 98.col.1.
Filium à parentibus condemnari, scelestissimi indicium, fol.191.col.4.
Firmitudo in bonis à Dei oculis, fol. 66. col.2. in solo Deo, fol. 69.col.4.fol.70. col.2.
Flagella in Iesu signa euidentissimæ charitatis, fol.287.col.4.
Flagellis Iesu humana terra excolebatur, fol.287.col.1.
Fortitudo maxima Dei, quod se credat fœminæ, fol.67.col.1.
Fortitudo medijs periculis, folio. 293. col.1.
Fœmina bona viros condemnat, fol.346. col.3.
Fœminarum colloquia fugienda, fol.57. col.2.
Fœminis leuamen in puerperio ex Maria, fol.62.col.2.
Frater Christi quis? fol.28.col.2.
Fratrum amor filios Dei ostendit, folio. 146. col.2.
Fundamentum Iesu inexpugnabile, fol. 324.col.4.

G.

Gaudia magna citius pluribus quam vni à Deo parantur, fol.100.col.2.
Gentes vt amabant Iesum, fol.280.col.2.
Gloria cælestis vt gratis, & sine labore habetur, fol. 191. col. 2. Vt à pluribus habetur in singulis abundatior, lib. 5. cap.9.parag.8.
Gloria nobis parata excedit vires humanas, fol.104.col.2.
Gloria vana fugienda propter Dei gloriam, fol.119.col.4.
Gloriæ humanæ vilitas, fol.288.col.4.
Gratia Dei omnia in bonum vestit, fol. 45.col. 2. timores excutit, fol. 45. col. 4. præsto est etiam obduratissimis peccatoribus, folio. 259.col. 2.
Gratia Dei primum nobis, deinde alijs, fol.70.col.1.
Gratiosus Deo, omnia bona habet, fol.46. col.1.
Gratis Deo seruiendum, fol. 167.col.4.

H.

Homo nil magnum nisi propter Deũ operetur, fol.9. col. 1. faciat quod in se est, non id remittat Deo, fol. 166. col.3. Seueriſsimus est vltor iniuriarum, fol. 292. col. 3. Cælestis sit à Sepulchro Domini, lib.5.cap.1.parag.8.
Homo exterior nusquam sine periculis, fol.291.col.3.
Homines quam sapienter castigandi, fol. 261.col.3.
Hominum frequentiam fugiat qui cælesti luce perfundi cupit, fol. 131.col.3.
Hominum res maxime promouentur ad Iesu præsentiam, fol.327.col.3.
Hominum Genesis sub Ascencendente Domino quæ? lib. 5.cap.7.parag.11.
Hominibus qui seruit calamitosus, folio. 129.col.2.168.col.2.
Honor Dei ex vilitate præsepij, fol. 93. col.4.
Honorabiles sunt Deo qui compatiũtur, lib.5.cap.4 parag. 3.
Hostis respiciendus qua parte amorem conciliet, fol.214.col.2. item, lib.5. cap. 9.parag.4.
Hostis ante omnia repellendus, fol. 162. col.3.
Hostes pariter amandi à Christiano, fol. 267.col.3. occulti palam trahẽdi, si vinci debent, fol.140.col.4.
Humana temeritas etam in diuinam faciem auderet, fol.266.col.4.
Humanissimum est pro alijs pericula subire, fol.291.col.3.
Humilis seruitus quam Deo grata, folio. 56.col.3.
Humilitas ea amplectenda, quæ cæteros quosque vt Dominos reueamur, folio. 77.col.4. Nulli etiam vilissimo se præferat, fol.285.col.1.
Humilitas inter gaudia maximam erguit virtutem. fol.132.col.3.
Humilitas dupplicat præmia, fol. 132. col.4. compecdium est ad virtutes, fol. 219.col.1. exaltat suos, fol.221.col.1.

illuminat mentem, fol. 225. col. 4.
Humilitas è Dei fauoribus, fol. 225. c. 2.
Humilitas Deum ipsum extollit, folio. 340. col. 1.
Humilitas compẽdium salutis, lib. 3. cap. 7. parag. 14. in fine.
Humilitas potẽtissima in Iesu, fol. 327. col. 1.
Humilitas vt Deum facit glorioſiorem, fol. 339. col. 4.

I.

IAcobi prælia celebrata in Eccleſia Christi cur? fol. 177. col. 1.
Iacobus doctrini & prælijs clarus, folio. 177. col. 4.
Iacobus Princeps militiæ, fol. 178. col. 1.
Iesus abſentia etiam dæmonibus amara, fol. 3. col. 3.
Iesus vt fabri filius per quam vtilis nobis, fol. 11. col. 1.
Iesus Angelorum ſaluator, fol. 13. col. 1. pudicitiæ munimentum, fol. 47. col. 1. cohiberi non poteſt á ſalute cauſanda, fol. 114. col. 2. in Marianis manibus, vt ſe auxit, fol. 76. col. 2. vt ſe hominũ declarauit patrem, fol. 95. col. 4. vt homines tutatur, fol. 98. col. 2.
Iesus voluntarios homines trahit, folio. 105. col. 3. totus ſuauitas, folio. 112. col. 1.
Iesu nomen inter ſanguines effuſſos claret, fol. 112. col. 2. alas indidit Deo, vt in noſtram ſalutem aduolet, fol. 112. col. 4. omnibus linguis celebratum, omnibus vtile, fol. 113. col. 2. ab vniuerſis creaturis, vt honoratur, fol. 113. col. 4. facit obedientes, fol. 116. col. 1. efficaciã præbet in hoſtes, fol. 116. col. 3. ditat ſuos, ibidem col. 4. tolerantiam & augmentum præbet ſuis, fol. 117. col. 3.
Iesu bona per luctam, fol. 114. col. 3.
Iesus claruit homines per apertos cœlorũ muros inducens, fol. 115. col. 1. prælioru̇ domitor, & triumphator, fol. 115. col. 2. proprium ſicmentum reſtaurat, fol. 115. col. 3. Verus Horoſcopus erga homines, fol. 128. col. 3. vt ſuos glorificat, fol. 125. col. 2.
Iesus ſolus veram conſolationem affert, fol. 135 col. 1.
Iesus ſolus, vt nullum Deo laborem intulit, fol. 191. col. 3. ſemper impugnat malos, fol. 138. col. 2. à veris ſenibus facile inuenitur, fol. 139. col. 1.
Iesus dedit conſiliũ Euangelicum, & perfectionẽ illius, f. 142. c. 3. amat eſſe vbi patientiæ occaſiones, fol. 145. col. 3.
Iesu præſura eſt, quod eius non participemus gratiam, fol. 258. col. 4.
Iesus fugax dum paruulus eſt in anima, fol. 149. col. 1. parentes terrenos obliuiſcitur præ animarum amore, fo. 150. col. 2.
Iesus etiam male ſuſceptus, vt in bonum inclinat, fol. 163. col. 4 vnice amandus & ſequendus, fol. 195. col. 2. ſolus verus Rex, fol. 200. col. 4.
Iesu manibus tutus, & ſecurus homo, fol. 261. col. 2. ſimiliter qui in eo fundatur, fol. 324. col. 4.
Iesu aſpectus diuinitatis odorẽ halabat, fol. 268. col. 2.
Iesus capitur amicitiæ illice, fol. 263. col. 3. horaria putat tormenta propter homines, fol. 211. col. 4. apud Caypham, vt caneſcit, fol. 270. col. 1. eius dolor acuebatur ex illis: Prophetiza, &c. fol. 270. col. 4. feſtinior ad mortẽ, quã ipſa parabatur, fol. 211. col. 2.
Iesu abſentia duriſſima amatori, folio. 273. col. 1.
Iesus quam vili pretio poteſt haberi, fol. 274. col. 4.
Iesus vt homo vt timendus, fol. 292. col. 1. ſolus ante mortem canere poteſt victorias, fol. 295. col. 3. promptior ſanguinem fudit, quam inimici exquirebant, fol. 322. col. 4.
Iesus breui & alieno loco teneri non poteſt, lib. 5. cap. 1. parag. 13. Eum mortuum impij reuerentur, fol. 322. col. 3.
In Sepulchro quieſcens diaboli regnum populatur, fol. 326 col. 1.
Iesu præſentia omnia virent, lib. 5. cap. 2. parag. 6.
Iesus rediuiuus totus vitam exhalat hominibus, lib. 5. cap. 2. parag. 7. hominũ genus in primæuæ natiuitatis decus reparauit, lib. 5. cap. 3. parag. 13.
Iesus vt peccatoribus adeſt, lib. 5. cap. 3. parag. 14. ægre à ſuis auellitur, lib. 5. cap. 7. col. 7.
Iesus per aquam, lib. 5. cap. 6. parag. 5.
Iesu gloria in Aſcenſione maxima, lib. 5. cap. 7 parag. 15.
Ieſuitæ á fol. 116. col. 1. & deinceps.

Iesuitæ voluntarij in lege, folio. 106. col. 2.
Ieiunij bona, fol. 159. c. 2. c. 4. f. 166. c. 1.
Ignatius Iesuitarũ fundator, à fol. 118. col. 2. & deinceps.
Ignobilitas in Prælatis, & Præfectis, vt damnosa, fol. 51. col. 4.
Imitatio Dominicæ Passionis quam efficax, lib. 5. cap. 4. parag. 2.
Impudicitia idolatriæ, erroriſque comes, fol. 34. col. 1.
Impunitas peccatorum pessima, fol. 215. col. 3.
Indumentum noſtrum ſit Chriſtus, fol. 286. col. 4.
Incorruptio & integritas poſt mortem Solis caſtis, fol. 54. col. 1.
Infans Iesus ſe hominum declarauit patrem, fol. 95. col. 4.
Infantiæ ludi viriles ætatis mores præſignant, 129. col. 1.
Iniuriæ illatæ non ſtatim plectendæ, ſed da locum iræ fol. 335. col. 2.
Inimicis qui parcit, Deum agit, folio. 5. col. 3.
Inimicis parcere quaſi ex iuſtitia tenetur Chriſtianus, fol. 6. col. 1.
Inimicis benefaciens eos expugnat, folio. 120. c. 1. laureolam acquiris martyrij, fol. 120. col. 3.
Inimicorum amor decorat martyrium, fol. 306. col. 1. facit homines filios Dei, fol. 306. col. 3. à Chriſto Domino perſuadetur, fol. 35. col. 2 fol. 306. col. 1.
Inimicus honoratis titulis vocandus, fol. 307. col. 1.
Inimicis benefacere regium eſt, fol. 308. col. 1. eos ſic de vinces, fol. 307. col. 1.
Innocentes pueri, vt præcurrant ante ipſum Chriſtum, fol. 142. col. 2.
Innocentia inter hoſtes ſecura, fol. 284. col. 2.
Inuentoribus vitiorum & virtutum pœna & præmia fol. 29. col. 4.
Ioannes Bap. pro caſtitate tutanda pugnaciſſimus, fol. 64. col. 1. vt feſtinauit ad Chriſtum, fol. 152. col. 1. Eremum petit, vt paret Chriſto viam, fol. 152. col. 4.
Ioannis Bap. morte vt honoratur Paulus, fol. 155. col. 1
Ioannes Euang. ſilentium poſuit prophanis, fol. 178. col. 2. beatior in ſinu Chriſti quam in ſede Regni, fol. 178. col. 3. ſe filium Dei oſtendebat, folio. 248. col. 1. ex Mariana tutela quid? fol. 178. col. 4. vt præſtantiſsimus præſul, lib. 5. cap. 6. parag. 11. illius ſuper omnes lucra, fol. 313. col. 3. tormentis ſuperior manſit, fol. 313. col. 4. vt à Maria matre, matriſſauit, fol. 314. col. 4.
Ioſeph Mariæ ſponſus, Pater Iesu, lib. 1. cap. 1. & 2. & 3.
Ira Dei quando in vnum deſeuit etiam propinquos ſolet pertranſire, f. 144. c. 2
Iræ locus dandus, lib. 5. cap. 1 parag. 15.
Iudas à nulla creatura alia interficitur cur? fol. 259. col. 3.
Iudex reorum facinora minime prædicet fol. 4. col. 3.
Iudex manſuetudinem præferat ante rigorem, fol. 5. col. 1.
Iudex minime damnet inexaminatum, fol. 274. col. 4.
Iudicis rigorem emolliunt, qui Deum ſubmitti ſpecie videre aſſueſcunt, fol. 132. col. 3.
Iudicũ corruptellæ pervxores, f. 287. c. 4.
Iudicium horrendum ex Iudice damnante, fol. 209. col. 4.
Iudicium ſeuerum ab aſcendente Iesu nobis indicitur, lib. 5. cap. 7. parag. 10.
Iudicium timendum ex beneficijs acceptis, fol 43. col. 3.
Iudicij timore leuantur iuſti ab Iesu aſcendente, lib. 5 cap. 7 parag. 15.
Iudicij extremi memoria quam efficax, fol. 268. col. 3.
Iuſtitia diuina, vt in parcendo conſiſtit, fol. 300 col. 2.
Iuſtus de ſe ſolo timet, quod iudicium eſt firmitatis, fol. 207 col. 4. nullis tenetur vinculis, fol. 118. col. 3. ſibi caueat cum Regnum percutitur peccati, fol. 260. col. 4.
Iuſto viro omnia etiam contraria familantur, fol. 208. col. 4.
Iuſtorum ærumnæ potiores, quã Tyrhanorum gloriæ, fol. 209. col. 2.
Iuſtorum caſus & ruina quid? f. 252. c. 1.
Iuſtorũ ſomn⁹, & quies, f. 326. c. 3. & c. 1.

L.

Labor neceſſarius ad vitæ ſubſidia nõ omittendus prætextu deuotionis, fol. 59. col. 3.

Labores potius quam ſtellæ auſpicatam faciunt haminum geneſim, fol. 111. *c.* 2.
Labores vt Chriſtianã infantiam alant & nutriant, fol. 141. *col.* 3.
Labores qua parte ſunt à Deo, ideo amabiles, fol. 161. *col.* 1.
Labores pro Chriſto, dantur præmij loco, fol. 179. *col.* 1. *vt appetendi, ibi.*
Labores iuſtorum potiores quam Thyranorum gloriæ, fol. 209. *col.* 2.
Labores & ærumnæ tutiſſima omnium præſidia ſunt, fol. 253. *col.* 4. *fol.* 347. *col.* 1. *humiliter & reuerenter excipiendi, fol.* 256. *col.* 1.
Labores ne feſtines excutere, folio. 303. *col.* 4.
Labores ſecure ferũt ad Paradiſum, fol. 311. *col.* 1.
Laborum matutina tolerantia humanũ animum in mortem armant, fol. 110. *col.* 4.
Laborantes oculis ſpectantium recreantur, fol. 302. *col.* 3.
Laborare vt à Deo deficias, omnium miſerabiliſsimum, fol. 190. *col.* 3.
Laborandum eſt vt Chriſti lucrum faciamus, fol. 190. *col.* 4.
Laborioſa vita eligenda, fol. 289. *col.* 4.
Lachrymæ Ieſu Paradiſum propinant, fol. 97. *col.* 2.
Lachrymæ citiſsime & certiſsime Deũ inueniunt, fol. 149. *col.* 4. *Vt hominem tutantur, fol.* 254. *col.* 1.
Lachrimæ amorem Dei fouent firmant, fol. 273. *col.* 3.
Lachryma humilis compendium ſalutis, lib. 3. *cap.* 7. *parag.* 14. *in fine.*
Lachrymæ Spiritum ſanctum trahunt, lib. 5. *cap.* 8. *parag.* 2.
Lætitia vera ex Ieſu quæ? lib. 5. *cap.* 4. *parag.* 10.
Lapſus aliorum quorumcumque nobis lugendi, fol. 278. *col.* 4.
Lapſus ille non inglorius qui in arena eſt, fol. 272. *col.* 4.
Lapſis à culmine hominibus vnus Deus ſauet, fol. 316. *col.* 4.
Lateris apertio puram miſericordiã propinat, fol. 322. *col.* 4.
Laus propria timenda, fol. 43. *col.* 2.
Lectio ſacra efficax, fol. 301. *col.* 3.
Lectio ſacra vtilis, lib. 5. *cap.* 3. *parag.* 15.
Leges ſeueritatis ad omnes æqualiter, lib. 5. *cap.* 7. *parag.* 1.
Legum communium obſeruantia præſtãtiſsima, fol. 78. *col.* 1.
Legum duricies vt mollienda permiſsionibus, fol. 206.
Leuamen decet ſanctos viros laborantes, fol. 206. *col.* 3.
Lingua bona inditium diuinæ filiationis, fol. 321. *col.* 4.
Linguæ bona & diuitiæ, lib. 5. *cap.* 7. *p.* 5.
Lingua Deum ſonans quam efficax.
Luxuria vide impudicitia.

M.

Magiſter perfectus qui? f. 227. *c.* 1
Magiſtri ſpirituales cauti incondeſcenſu, fol. 173. *col.* 3.
Magiſtri ſuperiores diſcipuli, fol. 125. *col.* 1.
Magdalenæ fortitudo qualis, f. 312. *c.* 4.
Magnus Filius Dei oſtenditur ex vtero Mariæ, fol. 47. *col.* 1.
Malorum præmeditatio vtilis, fol. 167. *col.* 2.
Malà à peccatis orta noſcere vtile, fol. 310. *col.* 3.
Malitia cordis non poteſt non euulgari, fol. 210. *col.* 4.
Mandata noua & particularia non tradantur, niſi præmiſſa ratione, folio. 55. *col.* 2.
Manſuetudo vt Deo cõtingit ex Maria, fol. 24. *col.* 3.
Manſuetudo in gubernatore efficax ad trahendos homines, fol. 202. *col.* 2.
Manſuetudo & humanitas, vt deceant Prælatos, fol. 92. *col.* 3.
Manſuetudo ante rigorem in prælatis, fol. 5. *col.* 1.
Manſuetudo cum ſeueritate miſcenda à prælatis, lib. 5. *cap.* 9. *parag.* 5.
Maria Virgo, lib. 1. *per totum, à cap.* 4.
Maria Virgo originali peccato aduerſaria, fol. 61. *col.* 1. *Prima reſurgentem Dominum, vidit lib.* 5. *cap.* 2. *parag.* 1.
Eius ſollicitudo integra nobis datur à Ieſu aſcendente, lib. 5. *cap.* 7. *parag.* 9.
Marianum lac felles Chriſti Domini ſaporauit, fol. 18. *col.* 2.
Martyres filij Dei non habent patrem in terris. fol. 142. *col.* 4.
Martyrum ſanguis tyrannos extinguit, fol. 143. *col.* 4.
Martyrum fortitudo fœminea cum Ieſu

fortitudine comparata, fol.313.col.1.
Materna gentilitia æstimat Deus, folio. 49.col.4.
Matthæus cur facie hominis? folio. 99. col. 3.
Mediocritas dedecit perfectum virum, fol.318.col.2.
Meditatio antecedat opus, folio. 44. col. 1.
Meditatio antecedens periculorum salutaris, fol.167.col.2.
Memoria natiuæ vilitatis vtilissima Prælatis, lib.5.cap.6.parag.7.
Metus abest à castis, fol.46.col.3.
Metus constantis viri qui? lib. 5.cap.4. parag.1.
Ministri Euangelici concordes, fol.186. col. 3.
Ministri Iesu qui sciunt humiliari, vt prosint, fol.60.col.1.
Ministrorum suorum authoritati, vt Deus consulat, lib.5.cap.4.parag.12.
Miracula Christi Domini, vt manifestatiua diuinitatis, fol.175.col.2. à Magorum prodigijs vt diuersa, folio.174. col. 3.
Miracula plus illustrant Christum Dominum quã obscurat passio, lib.5.cap. 3.parag.5.
Miserationis affectus validissimus, fol. 81.col.1.
Misericordia & inclinatio Dei ad homines ex præsepio, fol.94.col.2.
Misericordiæ puræ vena ex lateris apertione, fol.322.col.4.
Misericordia in pauperes, vt necessaria ad alias virtutes, fol.204.col.1.
Mora innegotianda salute periculosa, fol.311.col.3.
Mors virtutis præmium, fol. 84. col. 3. post Christum ab omnibus sumitur, fol.85. col. 2. fol. 320. col. 4. à Christi aduentu dulcis & matura, fol. 136. col. 3. est peccatoribus beneficium, fol. 251. col. 1. intrepide subeunda, vt vincatur, fol.183.col. 2. præ oculis habenda etiã inter ipsa gaudia, fol.187. col. 2. Ad peccatores festinat, fol. 250. col. 3. à Cruce Domini amabilis, fol.321. col.1.
Mortis memoria vt efficax, f. 212.c. 4.
Mortis tempore cura, quod Iesus adsit, lib.5.cap.3.parag.12.
Mortis vincula nulla à Dominica Resurrectione, lib.5.cap.1.parag. 7. eius horror ibi vacuatus, lib.5.cap.1.par. 14. vt expetenda mors à Domini Resurrectione, lib.5.cap.1.parag.6.
Mors Christi nulli non vtilis, f.324.c.2.
Moribundi bona sua expendãt in animæ salutem, fol. 276.col. 3. Meminerint Deum & Patrẽ, & Iudicẽ, f. 319.c.3.
Mortificatio vtilis castis, fol.36 à col.4. à Cruce Domini amabilis, fol.321.col.1.
Mulieres nunquam non timendæ, fol 266.col.1.
Multitudo accedentium ad Deum singulis prodest, lib.5.cap.5.parag.2.
Mundities Christiana facile obtinetur, fol.218.col.3.
Munera cita & prima, vt Deum obligant, fol.107.col.2.
Muneri alieno ne te inseras, folio.189. col. 4.
Mutabilitas fugienda lib.5.cap.9.par.3.

N.

NIli inundatio, vt Saluatorit aduẽtum præsagijt, fol.141.col.2.
Nobilitas vt Deo grata & honorifica, fol. 8.col.3.
Nobilitas in Prælatis comendatur, fol. 51.col.3.
Nobilitatis est, vltra legem operari, fol. 75.col.1.
Nobilitas Gentilium Deum sibi matutino munere obligauit, fol.107.col.2.
Nobilitas vera ab intimis virtutibus, fol.184.col.3.
Nomen Iesu, vide Iesu nomen.
Nomen Mariæ fere contendit celebritate cum Dei nomine, fol.66.col.4.
Nominis diuini recordatio magnum leuamen affert, lib.5.cap.7.parag.4.
Nominis proprij appellatio secura, folio. 45.col.1.
Nominis ferendi conditio non inutilis esse debet, fol.117.col.2.
Nuditas Christiana filios Dei facit, fol. 217.col.4.
Nuditas vt innocentiæ argumentum, fol.286.col.1.

O.

OBedientia hominem facit dignum Dei oculis, fol.65.col.4.

Obedientia indifferens optima pars, fol. 66.col.1.
Obedientiæ gradus ſummus qui? fol.140. col.3.
Obedientia vt Deo præſtanda, folio.258. col.1. extollit ſuos, fol.150.col.3. omnes profectus dedicat, 151.col.1.vt certa via ad cœlum, fol.189.col.2. Victrix omnium, lib.5.cap.6.parag.3.
Obediẽtia incolumnitatis auſpicium eſt, fol.140.col.3.
Obliuio Dei verecunda fidelibus, folio. 128.col.1.
Obſequia ſpontanea gratiſsima Deo, fol. 55.col.4.
Occaſiones peccatorum fugiẽdæ, fol. 145. col.1.& 273.col.2.
Otium fugiendum, fol.59.col.3. & lib.5. cap.6.parag.2.
Oculi diuini inſtar Solis, fol. 272.col.3. inſtar reguli ibi. col. 1. Malitiam noſtram coercent, fol.269. firmitudinem conferunt, fol.66.col. 2.
Oculi Domini vt faciant ſuos laborare, fol.180.
Oculi ſpectantium, vt laborantes recreant, fol. 302.
Oculos fugiat humanos, qui Deo appropiat, fol.182.col.2.
Opera vt mentem illuſtret, fol.76.col.4.
Opera examinanda fol 122.col.3. à principio, vt coronantur, fol.50.col.4.
Opera fiant ex meditatione, fol.44.col.1.
Opera bona vt peccatorem gratiæ reſtituunt, lib.5.cap.3.parag.16.
Opinio ſiue præſumptio magna de Deo nequit fruſtrari, fol.64.col.3.& 4.
Opiniones literariæ cauendæ ſunt, ne illis odia & ſcandala generentur, folio. 12.col.1.
Opprobria vt ſuſtineas magna eges virtute fol.268.col.1.
Oratio grata à corde vnum Deum quærente exeat, folio. 133. col. 2. neceſſaria ad ardua virtutum facinora, fol. 254.col.3.
Oratio Prælati pro ſubditis Deo grata, fol.255.col.2.
Oratio hoſtibus formidanda quæ? folio. 256.col.3.
Oratio efficax qualiter inſtituenda, fol. 257.col.1.
Oratio attenta quantum bonum? fol.290. col.1.
Orandum in abſcondito qualiter? lib.5. cap.9.parag.7.
Ornatus & cultus corporis ne excedat poſsibilitatem rei familiaris, fol.79. col.2.

P.

PArentes cæleſtia bona filiÿs procurent, fol.7.col.2. ſceleſtos filios obliuiſcantur, fol.316.col.3.
Parentum pia vota filij adimplent duplicato lucro, fol.31.col.4.& 32.col.1.
Parentum virtutes vt creſcant in filijs, fol.32.col.1.
Parentibus exhibitæ obedientiæ præmia, fol.203.col.3.
Parentibus qualis pietas ſit exhibenda à cruce docemur, fol.314 col.2.
Parentis eſt filierum peccata oſculis curare, fol.96.col.1.
Paruis prius incumbendum vt eamus ad magna, fol.219.col.2.
Paruuli vt à Deo ſubueniri ſoleant, fol. 63. col.2.
Paruulorum cura Ieſuitis glorioſa, fol. 197.col.1.
Parui defectus non contemnẽdi, fol. 221. col.1. fol. 115.col.1.& col.4.
Parua contemne, qui magna reliquiſti, fol.79.col.1.
Paſsio & mors, vt Deum commendat, fol.132.col.1.
Paſsio Chriſti omnem eius gloriæ ambitionem in Reſurrectione oſtendit, lib.5.cap. 1. parag. 11. Omnium inſe dolores ebibit, vt nobis inferat letitiã, lib.4.cap.4 parag.9.
Paſsio Chriſti ponderata, fol.264. col.2. totum Paradiſi malum extinxit, fol. 297.col. 2. eius efficacia maxima, fol. 285.col. 1.
Paſsio Dominica ſalutem oſtendit per mortificationem, lib.5.cap.4 parag.9. Glorioſiorem fecit Chriſtum, cap. 3. parag. 10. Exaltationem Aſcenſionis effecit, cap.7.parag. 12.
Paſsionis Dominicæ commemoratio Ieſu præſentiam infert, lib.5.cap.3. parag. 1. Eius imitatio quam efficax erga Deum, lib.5.cap.4.parag.2.
Patri Deo vt in abſcondito orandum, lib. 5.cap.9.parag.7.
Pater Deus inuocandus vbi operoſis obligatur obſequijs, fol.319.

Patres antiqui, vt mallent in inferno eſſe, quam Deum in Cruce tortum videre, fol.81.col.4.

Patientia glorioſum facit hominem, fol. 191.col.1.

Patientiæ occaſio amplectenda, fol. 145. col. 3.

Paupertas Chriſtiana primævæ iuſtitiæ æmula, fol.17.col.1. ſequenda etiam in Regijs, fol.78.col.3.

Pauperes cito ſubeniri amat Dominus, fol.198.col.3. & fol.199. per totum.

Pauperum ſubleuatio Chriſtianos triũphos facit, fol 204. col. 1. eorum cura ſollicitabat Dominum reſurgentem, lib.5.cap.1.parag.11.

Pax à præſepio, fol.96.col.2.

Pax Chriſtiana belligerans, folio. 352. col. 3.

Pacis bonum, fol.351.col.4.

Peccator periculoſe degit poſt Chriſtum, fol. 297. col. 1. Non publicandus vt corrigatur, fol.207.col.1. Feſtinatiſſimam ſibi mortem facit, folio. 250. col.3.

Peccator flagellis non emendatus peribit, fol. 260. col.2. fol.308.col. 3. folio. 309.col.2.

Peccator periculoſe agit inter virtute conſpicuos, lib.5.cap.1.parag.16.

Peccator ſibi ipſi moleſtior omnibus, lib. 5.cap.3.parag.4.

Peccatoris impauidi ſtatus peſsimus, fol. 210.col.2.

Peccatores vt caſtigantur beneficijs diuinis, fol.249.col.3.

Peccatum nudandum, fol.297.col.4. eius manifeſtatio, vt vtilis peccatori, fol. 250.col.1. & fol.271.col.4.

Peccatum non agat rádices in corde, fol. 215.col.2.

Peccata non publicare, pertinet ad laudem peccatoris, lib.5.cap 5.parag.3.

Peccata extraordinaria neque per reprehenſionem ſunt euulganda, lib.5.cap.3. parag. 6. Peccata ne addas peccatis, fol 146.col.4 fol.339.col.2.

Peccatorum antiquorum, vel vmbra fugienda, fol.145.col.1. & fol. 116. col. 4 & deinceps.

Perfecti viri timeant paruos lapſus, fol. 221. col. 4. & folio. 115. col. 1. & col. 4.

Perfectus vir, vt cuſtoditur exercitu Angelorum, fol.172.col. 1.

Perfectionis culmẽ vt ſecurum, fol.164. col.2.

Peregrini in terra, tenebrarum Principes expugnant, libr.5. cap. 3. paragrapho. 2.

Pericula vt præmeditanda, folio. 167. col. 2.

Perſeuerantia in opere bono folio. 328. col.3.

Petrus Ieſu abſentia duriſsime negationem caſtigat, fol.273. col. 1. Omnium Eccleſiarum labori præficitur, lib. 5. cap.6.parag.4.

Petri magnalia, fol.176.col.1.

Petri paſcua ampliſsima, libr. 5. capit. 6. parag. 6.

Pietas in parentes à cruce, vt commendatur, fol.314.col.2.

Pœna pro peccatis accepta, vt glorioſa, folio. 139. col. 4. & folio. 287. colu. 4.

Pœna venit, qua via venit peccatum, fol. 274.col.2.

Pœnas à peccatis ortas noſcere vtiliſsimum, fol.310.col.3.

Pœnitens verus â corporis cultu alienus, fol.62.col 2.

Pœnitens non ad ſceleſtos magiſtros accedat fol.275.col.3.

Pœnitentia non fiat leui ſatisfactione, fol.324.col 1.

Pœnitentia feſtinanter ſumpta ſuſpecta, fol.277.col.2.

Pœnitentia in impoſsibilitate peccandi fundata ſuſpecta, fol.277.col.4.

Pœnitentia occulta quam efficax, folio. 123.col.3.

Pœnitentia vt non differenda in vitæ finem, fol.312.col.1.

Pœnitentia cultum corporis abijcit, fol. 62.col.1.

Potentia Dei in conuertendis ſuperbis ad Chriſtum, fol.68.col 3.

Præcepta noua ratione, & exemplis tradenda, fol.55.col.2.

Præcepta data à benefactore facilia, fol. 194. col.4.

Prælatus ſe ſub aliorum poteſtate meminerit, fol.138.cap.4.

Prælatus temperet zelum pietate, folio. 106. col.1. vt noſcere debet ſubditos, folio.8.col.2. imperfectos ſubditos ſuſtineat, folio. 72.col.3. non feſtinare, ſed

ſed ſuſtinere & expectare longanimiter nouerit, fol. 73. col. 3. ſubditorum ſordes portet, fol. 220. col. 4. ſapiens ſit ad caſtigandum, fol. 261. col. 3. ſeruire in primis diſcat, fol. 117. col. 3.

Prælatus ignobilis quidā? f. 51. c. 4. meminerint priſtinæ vilitatis, lib. 5. cap. 6. parag. 7.

Prælatus oues per ſeipſum viſitet, lib. 5. cap. 6. parag. 10.

Prælatus vt trahat ſubditos verbis amicis, lib. 3. ca. 4. par. 11. & cap. 6. parag. 8. & 11.

Prælatus ne occupetur in amicis & conſanguineis promouendis, lib. 5. cap. 6. parag. 12.

Prælatus vilis & improbus ſuſtinendus, fol. 280. col. 4.

Prælatis vt manifeſtanda à ſubditis ſecreta cordis, fol. 192. col. 2.

Prælatio inter fratres odioſa, fol. 342. col. 2. fol. 285. col. 1.

Prælaturæ periculum, fol. 185. col. 4.

Prælatura plena triſtitijs, & timoribus, fol. 255. col. 1.

Præfectus vide Prælatus.

Præmeditatio ante opus, fol. 44. col. 1.

Præmium à Deo labores ſolet præuenire, fol. 135. col. 3.

Præſentia Dei facit ſupra naturam audere, fol. 52. col. 1.

Præſepis palleæ, Dei & hominis commixturam, vt firmarunt fol. 93. col. 2.

Præſepis faſciæ & vilitas Deum honorarunt, fol. 93. col. 4.

Præſepe vt dedit Deo amorem, & inclinationem in homines, fol. 94. col. 3.

Prima & ante lucana munera, vt Deum obligant, fol. 107. col. 2.

Prima hoſtis conamina ſuperet, qui velit coronam, fol. 171. col. 1.

Princeps non ad vnum ſolum, ſed per plures diſtribuat ſua, fol. 249. col. 1. vt benefactor, fol. 194. col. 4.

Princeps exigat à ſuis ſubſidia ore vulnerum pro illis acceptorum, fol. 200. col. 2.

Princeps qui cõfeſſarios ad pompam circumfert ſuſpectus in pœnitentia, fol. 195. col. 3.

Principibus mundi omnia fugiunt è manibus, fol. 217. col. 1.

Principium vt coronet opus, folio. 50. col. 4. fol. 171.

Prophetia efficaciſsimum omnium, pro veritate, teſtimonium, fol. 101. col. 4.

Proximum participem ſpiritualium bonorum facere cura, fol. 56. col. 2.

Primorum non vitia, ſed virtutes reſpiciendæ, fol. 214. col. 2.

Proximorum ſaluti vt ſtudeas, mundo moriare, lib. 5. cap. 7. parag. 3.

Proximorum errores non euulgandi, fol. 251. col. 3.

Proximorum ſaluti ſtudeas quiſquis ſis, fol. 309. col.

Puer Ieſus inſtar omnium diuitiarum, fol. 92. col. 4.

Puerperium fœminarum à Mariæ puerperio leuatum, fol. 62. col. 2.

Pudicitia dominatur, fol. 36. col. 1. vide caſtitas, virginitas.

Pulchritudinis Tyrhannis quanta, folio. 41. col. 1.

R.

REincidentia in peccatis mala, folio. 339. col. 3.

Regula bene viuendi à quouis pio viro accipienda, fol. 156. col. 3.

Relaxatio animi etiam in ſolitudine cauta, fol. 182. col. 4.

Religioſi etiam in Regijs ſequantur pauperem Chriſtum, fol. 78. col. 3. caueant à profanorum librorum lectione, f. 350.

Reproborum corda patēt diabolo poſſeſſori, fol. 214. col. 4.

Res veræ à ſolo Deo, fol. 67. col. 3.

Reſtitutio quam primum facienda, folio. 276. col. 2.

Reſurrectio celerior virginibus, fol. 87. col. 1.

Reſurrectio immortales pariet, fol. 329. col. 2.

Reſurrectionis memoria mortis vacuat horrorem, fol. 334. col. 4.

Reſurrectiones omnium tanquam in flore ſunt in Dominica Reſurrectione, fol. 332. col. 3.

Rex vide Princeps, Præfectus, Prælatus.

Rex noſcat ſubditos ex nomine proprio & parentum, fol. 8. col. 2. Proprium ſibi putet bene facere, fol. 59. col. 1.

Rex verus qui? folio. 200. col. 4. eius firmitudo, & ſtabilitas in accurrendo ſuis, folio. 201. col. 2. eius exemplum malum efficax ad perdendum,

fol.282.col.2. Regios fastus deponat, vt trahat hominum animos, f.92.c.2.
Rigor mansuetudine temperandus, fol. 186.col.1.

S.

Sacerdos indignus quid? folio.269. col.1.
Sacer dotes munus suum in operibus manifestent, lib.5.cap.8.parag.7.
Saluator non esset sine peccatore, fol.100. col.4.
Salus per mulieres etiam suspecta, folio. 266.col.1.
Salus vera per mortificationis opera, lib. 5.cap.4.parag.9.
Salutaria alijs tempora, væ qui in peccatis absumit, fol.143.col.1.
Salutis negotium nunquam non tempestiuum, fol.267.col.2. moram expuit, fol.311.col.3.
Sanguis Dominicus nulli primas cedit in se effundendo propter hominem, folio. 109.& ante.
Sanguis Dominicus efficit nos sanguinẽ effundere velle, fol.100 col.3.
Sanguis Martyrũ extinxit Tyrhanos, fol.143.col.4.
Sanguini Dominico cælestia patent, lib. 5.cap.3.parag.11.
Sapiens à quocumque salutis disciplinã summat, fol.156.col.3. etiam nota ab alijs cum fructu audit, fol.104.col.4.
Sapientia diuina amat viros clausuræ studiosos, lib.5 cap.3.parag.11.
Sapientum prophanorum verba algent, lib.5.cap.3.parag.13.
Scænici ludi inuenti a diabolo aduersus sanctos, fol.63.col.3.
Scientia sine alijs virtutibus damnosa, fol.284.col.2. Christo post habenda ibidem.
Scientiæ contemptus pro Deo, illi gratissimus, fol.283.col.4.
Senes qui facile Deum inueniũt, fol.139. col.4.
Senex Iesus in Passione.
Seniores in religiosa obseruantia, & virtutũ cõfluctu emineat, lib.5.cap.6.pa.9.
Sepulchrum Dominicum cælestes parit homines, lib.5.cap.1.parag.8.
Serui Dei antiqui etiam si reprobandi sunt, nõ inhonori dimittũtur, f.137.c.4.
Serui Dei & diaboli serui, fol.168.col.2.
Serui Christi glorioſi, fol.201.col.4.
Serui Dei nihil sibi timẽt, omnia in tuto habent, fol.204.col.4.
Seruitus voluntaria Deo præstita quam vtilis, fol.56.col.4.
Silentium vteri Virginei quid Verbo diuino? fol.90.col.2.
Silentium vteri Virginei, vt Cruce grauius verbo, fol.9.col.4.
Silentium inter calumnias virtutis est diuinæ, fol.281.col.4.
Singularitas fugienda quando diuina beneficia amant esse communia, fol.35. col.1. fol.145.col.4.
Singularitas damnosa, lib.5.cap.5.parag.2.
Singularitas in fauoribus affectata inuisa Deo, fol.248.col.3. fol.145.col.4.
Societas Iesu insuperabilis ex sibi innato Iesu nomine, fol.47.col.1.
Societas Iesu in procurãda paruulorum salute Deo grata, fol.197.col.3.
Societatis Iesu viri sese transformant in varias figuras, vt proximis faueant, fol.104.col.2.
Societas peccatorum damnosa, fol. 144. col.3.& fol.207.col.2. fol.271.col.3.
Societas bonorum quam vtilis, fol. 313. col.3.
Solitudo Virginitatis comes, fol.38.col.3.
Somnus & quies iustorũ operosissimus, fol.326.col.3.& col.1.
Spectatores vt leuamen afferunt laboranti, fol.302.col.3.
Spinæ Iesu nos protegunt, fol.288.col.2.
Spiritus examinandi, fol.44.col.3.
Spiritus sanctus docet integritatem corporis æternare, fol.53.col.4.
Spiritus sancti aduentus, vt debebatur ab Ascensione Domini, libr.5.cap.8.paragr.1.
Spiritus sanctus lachrymis trahitur, lib. 5.cap.8.parag.2. Semper nobis præsentissimus adstat, parag.3. odit pro humano libito gubernari, parag.4. eius lingua per omnium ora sonat, parag. 5. habet scientiam vocis, ibi.& pungit. & vngit, parag.6. Dei similitudinem perficit in homine.parag.9.
Sponsa pulcherrima paratur Iesu, folio. 323.col.4.
Subditi noscendi sunt à Principe ex nomine proprio, & prrentum, folio.8. col.2.

Subditi ad noua & particularia mandata rationibus, & exemplis adducãtur, fol.55.col.2.
Subditi trahendi verbis amicis, lib.5.cap.4.parag.11.
Superborum ad Christum conuersio Dei potentiam exaggerat, fol.68.col.3.

T.

Templa in Dei honorem væ qui in illis vitia exercent, fol.147.col.4. fol.149.col.1. ex Templis profectus multi, fol.31.col.2.
Tempore alijs salutaria væ qui in peccatis absumit, fol 143.col.1.
Tentare Deum vt cauendũ folio.166. col.3.
Terrenis imbuta mens nequit Deo approximare lib.5.cap.2.parag.8.
Thesaurus incantatus est virtus, fol.330. col.4.
Timor Dei amore tẽperetur ne officiat, fol.3.col.3.
Timor Dei diuinam misericordiam fœcundat, fol.67.col.4.
Timor Dei charitate informatus omniũ præstantissimus, fol.100.col.1.
Timor sui familiaris iusto, fol.3.col.4. fol.4.col.1. in quouis perfectionis gradu habendus, fol.165.col.1.
Tituli & agnomina vt contemnenda, fol. 302.col.1.
Tribulatio & dolor consecrant hominem, fol.134.col.1.
Tribulatio vt facit hominem in via Dei currere, fol.152.col.3. vide labor.
Trinitas diuinarum personarum à Christi natiuitate apparuit, fol.105.col.2.
Trinitas diuina, lib.5.cap.9.parag.6. gloria & corona fœlicitatis, parag.9. moribundis fauet, parag.10.

V.

Verbo Dei plenus nulla sentit ligamina, fol.262.col.2. Ad omnia intrepidus audet, fol.153.
Verbum Dei eaulgandum per compita, fol.58.col.3.
Verbum Dei audiendum, fol.262.col.1.
Verbum diuinum in præsepi, vt brutescentes homines ad rationis alimoniam trahat, fol.98.col.3.
Verba blanditiæ fugienda castis, f.41.c.3.
Veritas per linguas Sanctorum hauriendа, lib.5.cap.8.parag.12.
Veritatem nemo vni soli adscribat, lib.5. cap.8.parag.11.
Vestium mollicies fugienda, fol.186.col. 3. fol.282.col.3.
Vigiliæ pro castitate, fol.31.col.1.
Virginitas vt tenet Deum, fol.33.col.3. & 4. videt Deum, fol.37.col.4. demonibus exitialis, fol.38.col.1.
Virginitas semper sit timida nullibi secura, fol.40.col.4.
Virginitas Deũ extollit, fol.49.col.2. vt in se Deum moratur, fol.47.col.4.
Virginitas Deum parit, fol.54.col.2.
Virginitas vt celeriorem resurrectionem affert, fol.87.col.1. vide castitas.
Virgines in eligendo religioso statu parentum vota sequantur, fol.31.col.4.
Virgines vt dominantur, f.36.col.1.& 2.
Virgines à publicis gaudijs alienæ, folio. 37.col.3.
Virgines mortificationem ament, fol.37. col.1.& 2.
Virgines hominum frequentias fugiant, fol.38.col.3.
Virgines pauperculæ, diuitem cultum & ornatum fugiant, fol.79.col.2.
Virgines Deo notæ, fol.33.col.1.
Virgo nubilis agrorum frequentias suspectas gabent, fol.32.col.3.& 4.
Virtus plena est difficultatibus, lib.5.cap. 1.parag.4.
Virtutis maximæ insigne cõmunibus lapsis non tangi, fol.312.col.2.
Virtutis assectæ ab ipsis malis timentur, securi viuunt, fol.127.col.1.& 2.
Virtutis in via nullus figendus terminus, lib.5.cap.1.parag.19.fol.318.col.3.
Virtutum vitiorum væ inuentores, quid fol.29.col.4.
Virtutes vt debent abscondi, fol. 182.col. 3.& fol.51.col.2.& 3.
Virtutum ima tenenda ante quam ad supremum voles, fol.72.col.2.
Virtutum ardua non à principio arripiẽda, sed paulatim, lib.5.cap.1.parag.3.
Virtutes diuinas á Christo edoctas facilius bibimus, fol.97.col.3.
Vitiorum immunditia incredibilis, fol. 77.col.3.
Vita & diabolus id solum curant vt suos vincant. fol.196.col.1.

Vitiorum ærumnæ quem non erudiant? fol.308.col.3.
Vnio & concordia inter miniſtros Euangelij, fol.186.col.3.
Vnio fidelibus neceſſaria, fol.303.col.1.& lib.5.cap.9.parag.2. Vtilis ad accipienda diuina beneficia, fol.35.col.1. & 2.& 3.
Vnus pro mille, fol.7.col.3.fol.180.col.4.
Vocationis culmen non contemnendum, fol.121.col.4.
Voluntati diuinæ parendum etiam per ſanguinis effuſionem, fol.258.col.1.
Voluntarij ad Chriſtum imus, folio.105. col.2.
Voluntas deprauata hominũ neſcit petere niſi ruinam, fol.180.col.4.
Voluntati humanæ Chriſti Domini debemus largiſsimam ſanguinis effuſionẽ, fol.216.col.2.
Vterus Virgineus, vt grauis verbo diuino, fol.60.col.4.
Vulgus Iudæorum cur Deo gratius, quã Principes? fol.107.col.1.
Vulnera Chriſti reſurgentis, deitatis teſtes, lib.5.cap.5.parag.1.
Vulnera Chriſti in ingratos & perfidos, lib.5.cap.5 parag.4.
Vxor coniugis ſui oculos nunquam fugiat, fol.9.col.3.
Vxor nihil vel ſciat ſine marito, folio.4e. col.4.

X.

Xaberij integritas & incorruptio poſt mortem, fol.54.col.1.
Xaberij peregrinationes, fol.107.col.1. ex illis gloria orta, lib.5.cap.3.par.2.

Z.

Zelotypia Deo poſt habenda, folio.6. col.2.
Zelus animarũ in ſanctis viris, fol.131. col.2.
Zelus animarum vt ſanctos viros á Deo ſeparet, fol.134.col.2.

AD CONCIONATO-

RVM VSVM.

In Dominicam I. Aduentus.

Lucæ cap. 21.

RVNT ſigna in Sole, & Luna, &c. Creaturæ vniuerſæ Deo ſeruiunt, in peccatores, folio 104. col. 1. In Sole, & Luna horrentia ſigna apparebunt, quia beneficia diuina de exigenda ratione ſollicitant, fol. 43. col. 3. Et metum incutiunt, lib. 5. cap. 8. paragr. 10.

Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione. Deploratus eſt ille, qui ſecurè agit, cùm pro illo vniuerſi timent, fol. 210. col. 2. Iudicij memoria, & expectatio quàm efficax, fol. 268. col. 3.

Et tunc videbunt filium hominis, &c. Caro Chriſti Domini carnales condemnat, fol. 183. col. 4. Quàm timendus vt homo in iudicio! fol. 292. col. 1. Vox eius damnatis horrenda, fol. 209. col. 4. Expendo adhuc illud: *Tunc videbunt*: & fœlices prædico illos, qui nunc eum ſub miti ſpecie vident. Hij tunc iudicij rigorem emollient, fol. 132. col. 3.

Tunc leuate capita veſtra. Vt iuſti leuantur timore iudicij ex Chriſto Domino, lib. 5. cap. 7. parag. 15.

In Dominicam 2.

Matth. 11.

CVm audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, &c. Chariſsimi Deo, ad laborum ſocietatem admittuntur, fol. 295. col. 1. Labores vt tutantur iuſtos, fol. 253. col 4. & fol. 347. col. 2. Nec miror quòd ad Ioannem vinctum operum Chriſti fama peruenìat, quandoquidem homines afflicti, & laborantes Dei ſedes ſunt, fol. 203. col. 1.

Mittens duos ex Diſcipulis ſuis, ait, illi: Tu es qui venturus es? Multi putant quòd Ioannes interrogauit, non de quocumque aduentu Chriſti; ſed de aduentu per crucem. Fœlix igitur, qui crucem meminit Chriſti, is mortem ambibit, fol. 320. col. 4. fol. 321. col. 1. col. 2. & 3.

Illis autem abeuntibus, cœpit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne. Ioannes vinctus laudatur à Ieſu; etenim labores, & preſſuræ reddunt homines Deo conſpicabiles, fol. 196. col. 3.

Hominem mollibus veſtitum? Dedecẽt Eccleſiaſticos viros veſtes molles, fol. 186. col. 3. fol. 282. col. 3.

Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Cui non eſt pecuniæ copia, indecens, & ſuſpectus ornatus; fol. 79. col. 2.

In Dominicam 3.

Ioann. 1.

MIſerunt Iudæi ab Hieroſolymis Sacerdotes, & Leuitas ad Ioannem. Diuinitatis indicium dedit Ioan-

nes hominibus contraria carnis perſuadens, fol. 132. col. 1. & 2.

Et confeſſus eſt, & non negauit, quia non ſum ego Chriſtus, &c. Ne ames cæteris præferri, fol. 285. col. 1. fol. 342. col. 2.

Propheta es tu? Non. Clariſsimum Prophetæ nomen abiurat, non enim à titulis, & cognominibus; ſed à vera virtute amat dignoſci, fol. 302. col. 1.

Ego vox clamantis in deſerto: dirigite viam Domini. Quàm decet omnes, animorum ſaluti inuigilare, fol. 309. col. 3.

Medius autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis. Ieſus vt ſuas glorias abſcondit, manifeſtat paſsiones, fol. 51. col. 2.

Cuius ego non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam. Vide, Humilitas.

In Dominicam 4.

Luc. 3.

FActum eſt verbum Domini ad Ioannem Zachariæ filium in deſerto. Hominum frequentiam fugiat, qui cœleſti luce perfundi cupit, fol. 131. col. 3.

Prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorũ. Pœnitentia non de leui ſatisfactione facienda, fol. 324. col. 1.

Sicut ſcriptum eſt ::: vox clamantis in deſerto: parate viam Domini. Suus quemque virtutis gradus decet intra ſui ſtatus regulas; ſicut in choro alius acuta, alius alta contendit voce iuxta numerum artis, ſic alius habitus pœnitentem Heremitam, alius Sacerdotẽ, alius coniugem, fol. 376. col. 1.

Omnis mons, & collis humiliabitur::: Et videbit omnis caro ſalutare Dei. Humilitas compendium ſalutis, lib. 3. capit. 7. parag. 14. in fine, & fol. 219. col. 1. Illuminat mẽtem, fol. 225. col. 4. Exaltat ſuos, fol. 221. col. 1.

In Feriam 4. Cinerum.

MEmento homo quia puluis es, &c. Mortis memoria efficax, fol. 212 col. 4. Habenda inter ipſas lætitias, fol. 187. col. 2. Mors ad peccatores feſtinat, fol. 250. col. 3. Intrepidè ſubeundà vt vincatur, fol. 183. col. 2. Vt eſt beneficium peccatori, fol. 251. col. 1. Vt eſt virtutis præmium, fol. 84. col. 3. Poſt Chriſtum ab omnibus ſumitur, fol 85. col. 2. A Chriſti aduentu matura, fol. 136. col. 3.

Cognitio ſui reddit hominem ad Dei imaginem, fol. 181. col. 3. Se inſpiciat homo, fol. 265. col. 3.

Ex matth. 6. *Cùm ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, &c.* De ieiunio pulchra, fol. 159. fol. 160. In via virtutis quàm fugiendi humani oculi, folio 182. col. 2. fol. 123. col. 3. fol. 51. col. 2. & 3.

Exterminant facies ſuas. Laborarè vt à Deo deficias, quàm miſerum, fol. 190. col. 3. In peccatorum vijs crux eſt labor, fol. 299. col. 3. pondus, fol. 133. col. 4.

Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, &c. bona temporalia vacua, fol. 46. col. 2. Fugatia, fol. 217. c. 1. Permanentia nulla, niſi in Chriſto, fol. 184. col. 2.

In Feriam 6. Cinerum.

Matth. 5.

EGo autem dico vobis, diligite inimicos veſtros. A Chriſto Domino manauit amor in inimicos, fol. 305. col. 2. fol. 36. col. 1. Chriſtianus quaſi ex iuſtitia tenetur parcere, fol. 6. col. 4. De inimicorum amore, vide verbum inimici, verbum, hoſtes, vbi plura.

Benefacite his, qui oderunt vos. Inimicis benefaciens, eos expugnas, fol. 120. col. 2.

Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos; vt ſitis filij Patris veſtri, qui in cœlis eſt. Calumnias patienter tolerare, diuinæ virtutis eſt, fol. 281. col. 4.

Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, &c. Vt latere debes in ipſa virtutum exhibitione, diſce ex Ieſu, qui dum facit beneficia, non patet obtutibus, fol. 63. col. 1. fol. 113. col. 2.

Te autem faciente eleemoſynam. Vide verbum, Eleemoſyna, Pauperes.

Domi-

Dominica 1. Quadrag.

Vide lib. 3. cap. 3. per totum.

In Feriam 4. poſt primam Domin.

Matth. 12.

Accesſerunt ad Ieſu Scribæ, & Phariſæi dicentes: Magiſter, volumus à te ſignum videre. Tarditas in obſequijs præſtandis Principes, ac nobiles Iudæorum repellit, fol. 107. col. 1. Vaniſsimi homines petunt ſigna è cœlo, quę ſunt humilitatis faſtidientes, Chriſtianos autem decent ſigna humilitatis, fol. 60. col. 3.

Voluntas propria ſemper ſui ruinam petit, fol. 188. col. 4. Ecce hominum voluntates quàm longè à ſalute erant, dum ſigna aerea quærebant, vt vni voluntati Chriſti debeamus ſui ſanguinis effuſionem, fol. 216. col. 2.

Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ. Paſsionis Chriſti efficacia maxima, vt poſsit veram pœnitentiam perſuadere, fol. 298. col. 3. Datur ſignum Ionę ſubmerſi, hoc eſt, ſignum Ieſu paſsi, vt perſuadeatur ſalus vera acquirenda, non de leui diligentia, ſed per ingentia mortificationis opera, fol. 324. col. 2. & libr. 5. cap. 4. paragraph. 9.

Inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus corporis damnoſus pœnitenti, fol. 62. col. 1.

Ecce mater tua, & fratres tui foris ſtant. Verbum diuinum cùm prædicatur, timeat qui abeſt, fol. 262. col. 3.

In Feriam 6. Dom. 1.

Ioann. 5.

IN his iacebat multitudo magna languentium :: expectantium aquæ motum. Non qui à leui aquæ aſperſione, ſed qui vera mortificatione carnis curari volunt, hij grati Deo, fol. 324. c. 2.

Expectantium aquæ motum. Non feſtinandum tibi, vt labores excutias, fol. 303. col. 4. Sed Deus longanimiter expectandus, lib. 5. cap. 3. parag. 7. Vide etiam verbum, Expectatio.

Qui prior deſcendebat in piſcinam, ſanus fiet. Patet Angeli miniſterium ex eo quòd vnus ſanabatur, Deus enim citiùs pluribus, quàm vni beneficia largitur, fol. 35. col. 2. fol. 248. col. 3. & lib. 5. cap. 5. parag. 2. vbi quàm fugienda ſingularitas in diuinis fauoribus procurandis.

Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua. Vide, Labores, Afflictiones.

Hunc cùm vidiſſet Ieſus. Laborantes oculis recreantur ſpectantium, folio 302. col. 3.

Dum venio enim ego, alius ante me deſcendit. Contentio, & æmulatio ad ſalutem prærripiendam honeſta, lib. 5. cap. 1. parag. 8.

Tolle grabatum. Bona temporalia vt grauent poſſeſſores ſuos, fol. 133. col. 1.

Quis eſt ille homo qui dixit tibi, tolle grabatum tuum, & ambula. Nil curant virtutes, ſed eò ſpectant, quò aliquam ſpeciem defectus poſsint prætendere. Quàm hoc malum, vide fol. 214. col. 2

Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Dominus ſolis amat ſentiri beneficijs, fol. 63. col. 1.

Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Peccata eſſe cauſas malorum noſtrorum, cupit Deus vt ſciamus, fol. 310. col. 3.

Quia Ieſus eſſet, qui fecit eum ſanum. De hoc vide, fol. 114. col. 2. f. 115. c. 1.

In Dominicam 2.

Vide lib. 3 cap. 4. per totum.

In Feriam 4. Dom. 2.

Matth. 20.

ASſumpſit duodecim Diſcipulos ſuos ſecretò, & ait illis: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur, &c. Quos publicè ſuſtinere cupit conflictus, priùs domi in ſecreto meminit, vt diſcas ſecretò aſſueſcere, tolerare mala, quæ poſtea in publico facilè vincas, fol. 158. col. 2. Malorum præmeditatio vtiliſsima, fol. 167. col. 2.

Et

Et tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum: & tertia die reſurget. Flagella in Ieſu ſigna euidentiſsimæ charitatis, fol. 287 vbi de Ieſu flagellis alia. Reſurrectionis memoria facilè mors, & cruciatus vorantur, lib. 5. cap. 1. parag. 6.

Tunc acceſsit mater filiorum Zebedæi adorans, & petens, &c. Salus per mulieres etiam ſuſpecta, fol. 266. col. 1. Vtrumque Dei latus malè petit, quia nemo debet ſibi ſoli Dei bona præſumere, fol. 127. col. 3. f. 145. c. 4.

Non eſt meum dare vobis. Non eſt boni Principis vni, aut duobus ditandis incũbere, fol. 248. col. 4. Imò Dei proprium eſt potius plurimis, quàm vni tribuere, fol. 100. col. 2.

Et audientes decem indignati ſunt. Prælatio inter fratres odioſa, lib. 5. cap. 2. paragr. 9.

Quicumque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter. Miniſter Ieſu eſt, qui ſcit humiliari, vt proſit, fol. 60. col. 1. Vide Humilitas.

In Fer. 6. Dom. 2.

Matth. 21.

PLantauit vineam ::: & locauit eam agricolis, & peregrè profectus eſt. Deus laborem requirit noſtrũ, ocium odit, fol. 59. col. 3. & lib. 5. cap. 6. paragraph. 2. In vinea, & torculari paſsiones, & labores exprimuntur, quos reliquit Deus hominibus vt firmiſsimas illorum cuſtodias, fol. 253. col. 4. Seſe ab his perfidis agricolis abſentauit, & abſcondit Dominus, ne citius in eius faciem ſæuirent, fol. 266. col 4.

Iterum miſit ad illos alios ſeruos plures prioribus. Vtinam ingens miſiſſet ſupplicium, quia impunitas peccatorum peſsima eſt, fol. 215. col. 3. Sed beneficia præſtita ingratis pro ſummo ſupplicio ſumuntur, fol. 249. col. 3.

Nouiſſimè autem miſit ad illos filium, &c. Ad reprobandos Iudæos, mittit Deus filium ſuum, illos ſic honorans, quia nec reprobat ſeruum ſine aliquo munere. fol. 137. col. 4.

Eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Ieſus extra ciuitatem paſſus, vt ſuam iuſtitiam ſingularem oſtẽderet, quæ in parcendo conſiſtit, fol. 300. c. 2.

Quid faciet agricolis illis? Non exprimit eorum nomina, ne tu nominatim mordeas quos corrigere amas, fol. 207. col. 1.

Auferetur â vobis regnum Dei. Occultiſsimum Dei iudicium in iuſtorum perditione, fol. 252. col. 1.

In Dominicam 3.

Luc. 11.

ERat Ieſus eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Diabolus ſemper ſtudet hominibus officere, Deus proſpicere, fol. 163. col. 2. fol. 168. col. 2

Et cùm eieciſſet dæmonium, locutus eſt mutus. Confeſsio peccatorum neceſſaria, fol. 310. col. 1.

Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur. Vnio quàm neceſſaria, fol. 303. col. 1.

Cùm immundus ſpiritus, &c. Vitiorum immunditia incredibilis, fol. 77. col. 3.

Inuenit eam ſcopis mundatam, & ornatam. Cultus, & ornatus corporis in pœnitente ſuſpectus, fol. 62. col. 2.

In Feriam 4. Dom. 3.

Matth. 15.

QVare Diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum? Proximorum errores nec videndi, nec nuntiandi, ſed virtutes, fol. 214. col. 2. & 3. Non probo inuidioſam accuſationem de lotio aquæ lotione, id tamen ſcio, quòd in viris perfectis aliquando paruiſsimi defectus exitij periculum trahunt, fol. 221. col. 4. fol. 115. col. 1. & col. 4.

Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei, propter traditionem veſtram? Peccatores non decet alios accuſare, ſed ſibi proſpicere. Non fert Ieſus, quòd ſui mordeantur, vt qui ſibi opprobria, & accuſationes omnes præoccupauerat, fol. 69. col. 1.

Deus dixit: Honora patrem, & matrem. Pietas in parentes, fol. 203 col. 3.

Populus

Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Cor dandum Deo in primis, fol. 225. col. 1.

Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus cœleſtis, eradicabitur. In ſolo Deo firmitudo, fol. 69. col. 4. & fol. 70. col. 2.

In Fer. 6. Dom. 3.

Ioan. 4.

HOra erat quaſi ſexta. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Quàm facilè inuenitur Deus ab his qui labori incumbunt, dum alij voluptati indulgent, fol. 108. col. 4.

Da mihi bibere. Poſt labores exantlatos, amplius Deus noſtram ſalutem ſitit, ſic poſt fatigationem ſitit Samaritanæ ſalutem, fol. 317. col. 2. Vt per potum aquæ frigidæ pauperi exhibitum ſponſas ſuas explorat, ibidem col. 4.

Diſcipuli autem abierant in ciuitatẽ, &c. Vt ſe acceſsibilem Deus præbet peccatoribus, fol. 92. col. 2.

Quomodo tu Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? Ad indigentium ſubleuationem non diſtinguant Chriſtiani inter Iudæos, & Græcos, domeſticos, & extraneos, folio 278. col. 3.

Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum. Dei guttula replet humana corda, fol. 40. col. 1.

Vade, voca virum tuum, & veni huc. Vt pluribus proficit Chriſti gratia, ſic libentiùs præſtatur, fol. 35. col. 1.

Domine, vt video, Propheta es tu. Patres noſtri adorauerũt, &c. A Deo nihil ſęculare petendum, lib. 2. cap. 8. parag. 13. in fine.

Ego ſum qui loquor tecum. Ieſus vt ſe ſe peccatoribus prodit, lib. 5. cap. 3. paragr. 14.

Et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Fœminarum colloquia vt cauenda, fol. 57. col. 2.

Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abijt in ciuitatem, &c. Qui Deo implentur, amant anathema eſſe à Ieſu pro fratribus, fol. 131. col. 2. Sic hæc mulier reliquit Chriſtum, & abijt, &c.

In Dominicam 4.

Ioann. 6.

SEquebatur eum multitudo magna. Omnes hi erant è plebe: vnde ponderanda ratio, qua vulgus Iudæorum Deo fuerit acceptius, fol. 107. col. 1.

Quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his quæ infirmabãtur. Miracula Domini ſalutaria, fol. 174. col. 3

Cùm ſubleuaſſet oculos Ieſus, & vidiſſet quì multitudo maxima venit ad eum. Citiùs extorquentur diuini fauores, vbi à multis participandi ſunt, fol. 137. col. 4. fol. 100. col. 3. & lib. 5. cap. 5. paragr. 2. & fol. 248. col. 3.

Eſt puer vnus hic, qui habet quinque panes hordaceos, & duos piſces. Poſſet Deus ſine his quinque panibus ſaturitatem tanti populi efficere, ſed aſſumptis panibus his docuit quòd homo faciat quod in ſe eſt, cætera Deo remittat, fol. 166. col. 3.

Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Princeps non ad vnum ſolum, ſed per omnes bona diſtribuat, fol. 249. col. 1. Sit benefactor, fol. 194. Bona Dei præ manibus habentur, ſed bona mundialium dominorum fugiunt è manibus, fol. 217. col. 1. lib. 5. cap. 8. paragr. 3. præcipuè in fine.

In Fer. 4. Dom. 4.

Ioan. 9.

VIdit hominem cæcum à natiuitate, &c. Cæcitas mentis quàm damnoſa, fol. 252. col. 2. Calamitates reddunt homines Deo conſpicabiles, fol. 196. col. 3.

Neque hic peccauit, neque parentes eius, ſed vt manifeſtentur opera Dei in illo. Homo laboribus, ærumniſque oppreſſus patentiſſima Dei ſedes eſt, fol. 203. col. 1.

Me oportet operari opera eius qui miſit me. Nuſquam deſtitit Dominus benefacere dum fuit in mundo, etiam ſepultus, fol. 325. col. 1.

Expuit in terram, & fecit lutum, &c. Humi-

Humilitas illuminat mentem, fol. 225. col. 4. Per luti humilitatem Dominus deiecit regnum peccati, ſed & nos etiam triumphabimus, fol. 327. col. 1. Lutum facit lumen oculorum, quia iuſto viro etiam contraria famulantur, fol. 208. col. 4.

Et abij, & laui, & vidi. Summa Dei celeritas in præmiandis laborantibus, fol. 135. col. 3. Mundicies Chriſtiana facilè obtinetur, fol. 218. col. 3.

Scimus quia hic eſt filius noſter, &c. Fœlix filius qui ſic viuit, ne damnari poſsit à parentibus, & maioribus ſuis, fol. 191. col. 4.

Dixi vobis, & audiſtis: quid iterum vultis audire? Argumentis non turbanda quæ ad ſalutem ſpectant, lib. 5. cap. 9. paragr. 1.

Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Vt efficatiam ſumit oratio ex operibus, fol. 256. col. 3. & 4. fol. 257. col. 2. Bene dixit: & voluntatem eius facit, quia obedientia omnes profectus dedicat, fol. 151. c. 1.

Niſi eſſet hic à Deo, non poſſet facere quidquam. Res veræ à ſolo Deo, fol. 67. col. 3.

In Fer. 6. Dom. 4.

Ioan. 11.

ECce quem amas, infirmatur. Deus iuſtos viros acceſſu faciles reddit ærumnis, fol. 160. col. 2. In mortis tempore vnus Ieſus quærendus, fol. Amicus Dei, eius infirmitates imitetur, fol. 351. col. 2.

Lazarus mortuus eſt, & gaudeo, &c. Gaudet in amici morte, quia mors virtutis eſt præmium, fol. 84. col. 3. Et ab eius aduentu dulcis eſt, & matura, fol. 136. col. 3. Rurſus vbi reſurrectio ſperatur, totus mortis horror abijt, lib. 5. cap. 1. parag. 14. Et mors ipſa fit expetibilis, ibidem parag. 6. Item qui inuiſibilia nouit bona, in quauis iactura lętus agit, lib. 5. cap. 1. parag. 17.

Sed nunc ſcio, quia quæcumque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus. Fiducia in Deum repulſæ neſcia, fol. 64. col. 2.

Credis hoc? Fides beneficia diuina præcedat, lib. 5. cap. 5. parag. 6.

Ieſus ergo vt vidit eam plorantẽ, &c. Deus vt capitur lacrymis, lib. 5. cap. 8. parag. 2. præcipuè circa finem.

Ecce quomodo amabat eum. Amoris Chriſti erga homines efficacia, fol. 213 col. 2.

Ieſus ergo rurſus fremens in ſemet ipſo. Ieſus damnans quàm terribilis, fol. 209. col. 4.

Tollite lapidem. Chriſtus facilem ſalutem propinat, lib. 3. cap. 7. parag. 14. Nulli creaturæ vim facit, fol. 157. c. 2.

Voce magna clamauit: Lazare, veni foras: & ſtatim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus, &c. Verbo Dei plenus nulla ſentit ligamina, fol. 262. col. 2. ad omnia auder, fol. 153. col. 2.

Dominica in Paſſ.

Ioan. 8.

QVis ex vobis arguet me de peccato? Ieſus ſolus ante mortem canere poteſt victoriam, fol. 295. col. 3. Solus nullum laborem intulit Patri, quia nullum fecit peccatum, fol. 191. col. 3. Solus inter homines potuit viuere, abſq; eo quod contaminaretur labe, fol. 144 col. 3. & fol. 207. col. 2. fol. 271. col. 3. vbi quàm ſolius Dei ſit inter homines inculpabiliter degere.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Verbum Dei audiendum, fol. 262. col. 2.

Samaritanus es. Non negat ſe Samaritanum, quia ipſe verè cuſtos hominum, in quo ſolo ſecuri, fol. 261. col. 2. fol. 325.

Eſt qui quærat, & iudicet. Iudicij memoria efficax in peccatores, f. 268. c. 3

Si ego glorificabo me ipſum, gloria mea nihil eſt. Gloria vana fugienda propter Dei gloriam, fol. 119. col. 4.

Exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt. Vera lætitia ex Ieſu, lib. 5. cap. 4. parag. 10.

Tulerunt ergo lapides, &c. Cur non lapidibus, ſed cruce mori voluit, fol. 262. col. 2. Vide verbum, Crux, vbi de cruce plura.

Feria 4. in Paſſ.

Ioan. 10.

CIrcuierunt ergo eũ Iudæi. Innocentia inter hoſtes ſecura, f. 284. c. 2.

Quouſ-

Quouſq; animam noſtram tollis? Hoc eſt, quouſque ſuſpenſos angis, excrucias? Ieſus enim ſemper impugnat malos, fol. 138. col. 2.

Opera quæ ego facio in nomine Patris mei, teſtimonium perhibent de me. Opera Chriſti, eius diuinam filiationem manifeſtabant, fol. 175. col 2.

Et cognoſco eas, & ſequuntur me, & ego vitam æternam do eis; & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Ex eo quòd oues ſuas cognoſcit, ſecuritatem prædicat earum, quia oculi Dei firmitudinem conferunt in bono, fol. 66. col. 2.

Multa opera bona oſtendi vobis ex Patre meo. Non ſolùm Pater cœleſtis, ſed & pater terrenus Ioſeph, Ieſum oſtendit vtiliſsimum hominibus, fol. 11. col. 1. Quámque vtilis, & proficuus fuerit nobis, vide in verbo, Ieſus: Chriſtus; Filius Dei.

Feria 6. in Paſſ.

Ioan. 11.

COllegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium aduerſus Ieſum. Ter impugnauit Diabolus Ieſum in deſerto, nec ei quicquam mali inferri potuit, donec homines in illum coegit, quia Diaboli manus infirma, vbi homines non adiuuant, fol. 262. col. 2.

Quid facimus; quia hic homo multa ſigna facit. Et ſigna noſcunt, & dicunt hominem, vt ethnicam cæcitatem oſtenderent, qui ex virtutibus non prædicant Deum, lib. 5 cap. 3. parag. 5. Cur potiùs non dicũt quia Ieſus multa ſigna facit? Sanè Ieſus non tam inter ſigna, quàm inter profuſos ſanguines clarer, fol. 112. col. 2. Vrgeo illud: *Quid facimus?* Etenim Ieſus cohiberi non poteſt à ſalute cauſanda, fol. 114. col. 2.

Et tollent noſtrum locum, & gentem. Ob bonum temporale firmandum, Ieſum perſecũtur, rapiunt enim bona temporalia homines, à Deoque deficere faciunt, fol. 169. col. 3.

Vnus autem ex his Cayphas nomine cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit. Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus homo moriatur, &c. In Cayphà metuant peccatorum duces, fol. 264. col. 4. Illius faſtus nota in illis; *vos neſcitis quicquam*, & quidem periculoſum eſt vni tibi ſcientiæ claues attribuere, lib. 5. cap. 8. parag. 11.

De Paſsionis Chriſti vtilitate, vide verbum, Paſsio.

Dominica in Ramis.

DE hac Dominica agitur lib 3. cap. 5. Similiter deinceps, inuenies quidquid ad Hebdomadam Paſsionis pertinet, tum de Reſurrectionis, Aſcenſionis, Spiritus ſancti, Aduentus, & Beatæ Trinitatis myſterijs.

Laus Deo, Virginique Matri.

Signt.ª Top.ª
Est. 20
Tab. 2ª
Núm. 6

BAEZA
IN
Evangelia
.1.

565
29 1